Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Liber de proprietatib[us] reru[m] Bartholomei anglici.

https://hdl.handle.net/1874/457044

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

De montibus israel
Capitulum..XXI.

Montes israel dicūt mōtes generaliter totius terre p missiōis siue fuerit vltra iordanē siue citra. sepe tñ sumunt p terra decē tribuū q̄ fuit mōtuosa p̄cipue in tribu Dan z effrayim. Hā z decē trib⁹ nomē israel sibi vēdicauerūt sub hieroboam q̄ fuit de effraim. z regnauit p̄mo in samaria super decē trib⁹. vt dic̄ Hiero. et patet in hīsto ria li. iij. Re. xij. Hi mōtes multū erant pascuales vberes fructuosi z frugiferi oliuis z alijs arboribꝫ fructiferis ꝓsiti. erāt etiā medicinales herbis z spēbꝫ aromaticis pleni. vt dic̄ Jsi. li. xiiij. c. iij. Samaria regio ē palestine ab oppido quondā nomē accepit. qđ quondā erat ciuitas regalis in israel. q̄ nunc ab Augusto sebastia nuncupat. Hec regio iudee vicina est z illi silvis i natura. Hā varijs arborum opū diues ē frugibꝫ fertilis aḋs illustris opima balsamis. Ubi ſm gr̄am elemētoꝝ iudei hāc terrā melle z lacte fluentē iudicabāt. Hā in eis mōtibꝫ p̄ pascuaꝝ abundantiā innumerabiliū ouiūꝫ pecoꝝ gregesz armēta pascebant. Apes etiā innumerabiles in eisdē mellificātes. herbaꝝ z floꝝ suauitate dulciflua nutriebāt. fructꝰ z fruges p̄ter aeris tēperiē z roꝛ abundantiā citissime ad maturitatē in illis mōtibꝫ ducebant. auꝝ z argētū z cetera metalloꝝ genera in illis mōtibꝫ fodiebāt. Deut. viij. Fōtes z flumina ō venis mōtiū supis pgrediebāt. loca munitissima i illis mōtibꝫ edificabāt. ꝛ. fere siluestres sic tigrides z leones i illis nemorosis montibꝫ ꝙuersabant.

De montibus iperboreis
Capitulū. XXII.

Iperborei mōtes dicūt montes scithie. eo q̄ vltra eos flat boreas. vt dicit Jsi. li. xiiij. c. ij. Sūt aūt ſm Jsidoꝝ eundē ca. ij. terre sithie locupletes inhabitabiles tñ pl'es. Hā dū in plerisqꝫ locis auro z gēmis mōtis sithie affluāt. grifonū immanitate raꝝ ibi accessus hoīm est. In illis mōtibꝫ smaragdi optimi sunt z cristalli purissimi de sithie mōtibꝫ trāsmittūt. Sūt aūt ē silue aspere ibi z maxime q̄ immanibꝫ feris pardis tigridibꝫ z pātheris sunt replete Jbi etiā sunt canes tāte magnitudis z tam immēse feritatis vt thauꝝ p̄imāt z leones p̄mant z occidāt z maxime in albania z hircania q̄ sithie sunt regiones q̄ mōtuose sunt z plurimū nemorose.

De carmelo Ca. XXIII.

Carmel⁹ est mons iudee in q̄ fuit ciuitas dicta carmela. Et ē duplex carmel⁹. vn⁹ in supiori pte z mari quo nabal legit̄ pauisse greges. i. Reg. xxv. alius est carmel⁹ in inferiori pte terre ꝓmissionis et mare vterqꝫ mons fertilis est in palmis et cetis et herbis

De libano Ca. XXIIII.

Mons libani est mōs phenicie cuius meminerūt ppe. Dicit aūt liban⁹ a thure. vt dic̄ Jsi. q̄ colligit. cuius ps ad orientē respicit appellat. vt dic̄ Jsi. Liban⁹ etiā i. candidus vocat. qz ppetuis niuibꝫ sp in hyeme estate cādidat. Nullo em̄ tpe ira nix deficit. eliquescit q̄n in aliqua sui pte valet ri. Est aūt liban⁹ fluuioꝝ z fontiū pater z ozigo. et radice. vt dic̄ Hiero. duo fontes. s. ioꝛ z dan q̄ simul iuncti nem efficiūt Liban⁹ igit̄ est mons z summe aromaticitatis. nā ibi herbe fere crescūt. ibi etiā arbores thurifere lescūt quaꝝ gūmi collectū olibanū cis nūcupat. vt dic̄ Hiero. Jtē mōs ficiētie z fecūditatis. Hā p̄ter roꝛ am z pluuiaꝝ frequētiā herbis abpuis pascuis vberrimis z fructibꝫ z maturis. Et iō in mōte libani nutrie aīalia q̄ offerebant in tēplo. z in ip̄ fouebant. Jtē mons erat eminētie sublimitatis. qm̄ vt Raban⁹ sup Regū liban⁹ excedebat Et iō veniēbꝫ reges ta valde marī naulgia se nauigātes offerebat. z quos deberēt naulgia p̄ portꝰ sua altitudine oñdebat. vt dic̄ dem. Jtē mons erat indeficientis sempiterne hūiditatis. nā q̄uis siccitas ret in sua supficie. nobilissimis fōtibꝫ bat intrinsecꝰ venis aq̄. vt patet ꝓ rū viuentiū q̄ iuxta salomonis statuticis solēt ꝓtinue cū impetu ō libano nare. vt dic̄ Lañ. xiij. Ḡſt pure aquaꝝ mons ꝙsidētie z securitatis. Hā in libano escētes tuti sunt a venenosis z serpentibꝫ sua aromaticitate z frute fugāt a bestijs arbores ibidē ꝓtinue ꝙcrescētes. Nascūt ibi crescētes suo odore fugāt oia venenosa z ibi venenosa reptilia viuere nō ꝓmittūt vt dic̄ Hiero. Jtē mons est pulcritudinis amenitatis. Hā cedroꝝ z aliaꝝ virentiū arboꝝ mira ꝓceritas graminū z herbaꝝ cōtinuaꝫ viriditas auiū siluestriū canora suauitas. riguoꝝ z fontiū multiplicitas libanū ame nū efficiūt z iocundū. Jtē mōs est medicinalis z fecūditatis. ibi em̄ spēs aromatice crescūt q̄ sūt ꝓtra morbos inumerabiles remedia z medicinas. ibi cedri z palme. ibi cypressi z oliue q̄ liquoꝛes z resine sunt ꝓtra diuersarū infirmitatū incōmoda. ꝓcipue medicine. Item mons leticie z iocūditatis. nā in collibꝫ libanj crescit abūdantia vini optimi z ꝓcipue leticie z hilaritatis. maxie iducūt. Jtē mōs bonorificētie z dignitatis. nā int' oēs mōtes arabie phenicis z syrie mons libani in sublimitate. in fecūditate. in amenitate. z aeris salubritate obtinet ꝓncipatū. vt dic̄ Hiero. Josephus z Johēs

De moria Ca. XXV.

Moria est mons i hierl'm in q̄ edificatū est templū salomonis. sic̄ ꝛ. ij. Paralip. iij. Huic em̄ montē emit David ad ornandū iebuseo sercētis siclis auri purissimi. vt ibi edificaret altare dño q̄n ꝓnumeratōe quā fec̄ dauid ꝓphus est ꝓcussus. i. Paral. xxj. In h̄ mōte imolauit dño et ozauit. et audiuit illū dñs de celo in igne sup altare holocausti. p̄ isaac quē dñs ꝓcepit ibidem holocaustū imolari. Gen. xxij. vbi dic̄ glo. Hiero. sup illud ḡn. vade i terrā visionis z offer filium tuū sup vnū montiū tē. Huic montē hebrei dicūt esse illū in q̄ postea tēplū ꝛdificū est in area ornan iebusei i monte moria q̄ idcirco illuminās z lucēs iterp̄tat. qz ibi est habit. Est oraculū dei z lex z spūs q̄ inspirat ꝓphetas z docet hoīes ꝓtatē. Hucusq̄ Hiero. In eodem loco credit Jacob dormiuisse z vidisse visiones. Gen. xxviij. vbi dic̄ glo. sup illō ḡn Hō est h̄ aliud nisi dom⁹ dei tē. Hoc ꝛ. qz ibi fuit templū z dei cultū ibidē futurū. Fuit aūt iste locꝰ collis a latere montis syon vbi edificata ē postea turris david. Unde patet ex ꝓdictis q̄ mōs moria fuit mōs visiōis z reuelatiōis. mōs sacrificij z orōis. mōs ꝓphetie z instructōis. mōs lumis z illuminatōis. mōs angelice frequētatōis. mons diuīe apparitionis. mons misericordie z ꝓpiciationis

De nebo Capl'm. XXVI

Nebo mons ē in terra moab i vertice pdsga ꝙ iericho. De h̄ mōte vidit moyses terrā ꝓmissiōis z ibidē mortuus est postq̄ terrā fuerat ꝓtemplat⁹. vt dic̄ Hiero. z patet in hīstorijs Nūe. xxvij.

De hor Capitulū. XXVII.

Mons hor est mōs i extremis finibus terre edom in q̄ mōte mortuꝰ ē Aaron iubēte dño i āno. xl. postq̄ egressus est de egypto cū essz annoꝝ. cxxiij. vt ꝛ Nūeri. xxviij. Fuit aūt tricesima māsio i q̄ remāserūt filij israel postq̄ egressi sunt ō egipto. sic̄ ꝛ in libro Nūeri. c. xx. Cū mouisset castra de cades venerūt i montē hor. q̄ est i extremis finibꝫ terre. In h̄ mōte suscepit ele azar filꝰ aaron p̄mo sacerdotiū p̄ncipatū

De olireto Capitulū. XXVIII

Mons olireti est mons i iudea iuxta hierl'm sic dict⁹ ꝓt copia oliuarū q̄ in mōte illo maxie abundabant. z iō ab Aug. sup Johēm vocat mōs chrismatis z vnctiōis. mons lymis. mons pinguedinis z refectiōis. mons medicamis z curationis Et h̄ dic̄ ꝓpter oliuaꝝ ibi crescētiū abūdantiā quarū fructꝰ ē vnctuosus luminosus et deliciosus. qz vt dic̄ Jsi. Oleū oliue cura dic̄ amaritudine surgit i pabulū luminis i medicamē vulneris z i refectiōz esurientis. In huius mōtis oliuaꝝ radice siue pede fluit riuulus q̄ ꝛ torrēs cedron. inf' cuius ripam et montē fuit ort⁹ quē dñs orōnis z q̄etis gratia sepius frequētauit z subintrauit. vñ et ibi captꝰ fuit ꝓmo in orto q̄ gethsemani dict⁹ ē vt ꝛ Joh. xix. ibi em̄ scz i pede mōtis fuerat quondā villula dicta gethsemani cuius orti tūc tp̄is adhuc ibi erāt. vt dic̄ Aug. z illorū locū ortoꝝ dñs ex ꝙsuetudie frequētabat Hic aūt mons fuit ad orietalē pte templi. z iō mane illuminabat sole oriēte. de vespe ꝓ z de nocte illustrabat ex fulgore a luminaribus tēpli resplēdentis. Et iō merito mōs luminis dicebat. tū qz a celo z a tēplo lumē recipiebat. tū etiā qz lucis materiā olei sui abundātia alijs impēdebat. vt dic̄ Aug. In h̄ mōte erat q̄dā vicul⁹ noie berphage q̄ sacerdotū erat. in cui⁹ montis latere erat ciuitas dicta bethania q̄ fuit ciuitas marthe lazari z marie. vt dic̄ glo. sup Matth. xxj. De hoc mōte dñs celos ascēdit. z sup eundē montē ad iudiciū apparebit. vt ptz in Act. j. tā i lra q̄ in glo. In hoc mōte edificauit salomon delubra z excelsa. vt patet. ij. Regū. xi. Et iō vocat⁹ est mons oliue z ꝓpiciatōis. mons offensionis. iiij. Reg. xxiij. qz scz in illis idolis


B. fol.
137
Rariora


Cm

Cm


Cm

90

Miscellanea Litteraria
Folio n° 137.

B. fol.
137

94. **Bartholomaeus** Anglicus, De proprietatibus rerum. Straatsburg, [Geo. Husner] 11 Aug. 1491. 2°. B. 2°. 137

Typen 1, 5. — HC* 2509. — BMC I p. 142. — Peddie I p. 85. — Pell. 1875. — Pr. 665. — Zie over den drukker: E. Voulliéme, Zur ältesten Buchdruckergeschichte Strassburgs (Zentralbl. f. Bibliothekswesen XXXII-1915 p. 309 vlg.).

Op het schutbl.: „liber petri de amerongen canonici beate marie traiectensis". Zie over hem de aanteek. bij nr. 107. — Uit het kapittel van S. Marie te Utrecht.

liber geby de [illegible] rum 7
[illegible]

Liber de proprietatib⁹ re rū Bartholomei anglici.

B fol 134

Incipiūt titu/li librorum et capitulorum venerabilis Bartholomei anglici de ꝓprietatibꝫ rerum.

Liber primus

Prohemiū de ꝓprietatibꝫ rerꝫ
Unus immensus et icōmutabilis deus dicit. capl'm j
De essentie. vnitate et psonarum pluralitate ij.
Quicqd dr de deo aut ē eēntia aut notio aut persona. iij.
De notionibus iiij
Q deus cognoscitur in suo effectu v
Quid notificēt noīa dō do. vj.
De nominibus essentialium distinctionum vij
De nominibus dcretis viij
De nominibus medijs ix.
De noīb⁹ adiectiuis q̄ pure significāt diuinā essentiā x.
De illis que ad aliquid connotant positiue xj.
De his q̄ connotāt r̄spectiue. xij
De nominū adiectiuorū supinductione xiij
De nominib⁹ psonalibꝫ. xiij.
De notionū subdistinctōe. xv.
De ꝓprietatibꝫ dine eēntie. xvj
Quomodo Bernardus descripsit deum xvij
De noībꝫ q̄ notificant deum in suis operibus xviij
De nominib⁹ appropatis. xix
De noīb⁹ trāssūptiuis xx
De diuersis xp̄i nominibus quibus nuncupatur xxj

Liber secundus de ꝓprietatibus angelorum.

De interp̄tatione angeli j.
Quid sit angel⁹ ꝑm Dam̄. ij.
Qūo angeli in effigie corporali depingātur iij
Qūo angeli describāt iiij
Quomodo angeli compank materialibus v.
De ordinibus angelorꝫ hierarchijs et eorum officijs. vj.
De triplici hierarchia vij
De ordine seraphin viij
De ordine cherubin ix
De ordine thronorum x
De media hierarchia xj
De ordine dominationū. xij
De ordine pncipatuum. xiij
De ordine potestatum xiij.
De tertia hierarchia xv.
De ordine virtutum xvj
De ordie archangelorꝫ xvij
De ordine angelorum xviij
De malis angelis xix
De angelis peruersis xx

Liber tertius de ꝓprietatibus anime rationalis

De hominis descpcione j.
De hoīe interiori. s. anima ij
Adhuc de anima iij
Qūo aīa a phīs sit dscpta. iiij
Quomodo anima a gentibꝫ nomen accepit v.
De potentijs anime vj
De triplici potentia anīe. vij
De anima vegetabili viij.
De anima sensibili ix.
De sensu cōi siue interiori x.
De virtute sensitiua xj
De ꝓtute sensibili motiua xij
De anima rationali xiij
De virtutib⁹ aīe quib⁹ potēs ē suas opatōes exercere. xiij
De virtute vitali cui⁹ initium est cor. xv.
De virtute animali xvj
De virtute visibili xvij
De auditu xviij.
De olfactu xix
De gustu xx
De tactu xxj.
De his que exigunk ad perfectionem nature xxij
De pulsibus xxiij
De varietate pulsuum xxiiij

Liber quart⁹ de ꝓprietatibꝫ substantie corporee

De quattuor elementaribus qualitatibus j.
De frigiditate ij
De siccitate iij
De humiditate iiij
De cibo et potu v.
De hūoribꝫ eorꝫ generatiōe effectu et opatione vl
De sanguine vij
De sanguis ꝓprietate viij
De fleumate ix.
De colera x
De melancolia xj

Liber quintus de dispositione membrorum

De membrorum ꝓprietatibꝫ i generali j.
De ꝓprietatibus capitis ij
De cerebro iij
De caluaria iiij.
De oculis v.
De dispositione oculorꝫ vj
De pupilla vij.
De cilijs viij
De supciliorꝫ ꝓpetatibus ix.
De fronte x.
De temporibus xj
De auribus xij
De naso xiij
De genis xiiij
De barba xv
De mandibulis xvj.
De labijs xvij
De mento xviij
De ore xix.
De dentibus xx.
De lingua xxj.
De saliue ꝓprietatibus xxij.
De voce xxiij
De gutture xxiiij
De collo xxv
De humeris xxvj
De brachijs xxvij
De manibus xxviij.
De digitis xxix
De vngula xxx
De latere xxxj
De dorso. xxxij.
De pectore xxxiij.
De mãmilla xxxiiij.
De pulmone xxxv
De corde xxxvj
De anhelitu xxxvij
De stomacho xxxviij.
De epate xxxix.

DOMEIN ARCHIEF UTRECHT.

De felle xl.
De splene xlj
De viscerib⁹ xlij.
De renib⁹ xliij
De vesica xliiij
De vrina xlv
De ventre xlvj.
De vmbilico xlvij.
De genitalib⁹ xlviij.
De matrice xlix.
De natib⁹ l.
De femoribus lj
De genibus lij
De cruribus liij
De pedib⁹ liij
De planta lv
De calce lvj
De ossib⁹ lvij
De medulla lviij.
De cartilagine lix
De neruis lx
De venis lxj
De carne lxij
De pinguedine lxiij.
De cute lxiiij.
De pilis lxv
De capillis lxvj

Liber sext⁹ de etatib⁹

De etate .capitulum p̄mum.
De morte.capitulum ij.
De creatione infantis iij
De infante.capl'm iij
De puero.capitulum v.
De puella vj.
De matre vij
De filia viij.
De nutrice ix
De obstetrice x
De ancilla xj
De masculo xij
De viro xiij
De patre xiiij
De seruo xv
De seruo malo et nequā xvj.
De ꝺitōib⁹ boni serui xvij
De bono ꝺño siue ꝺñio.xvij
De malo ꝺño siue ꝺñio xix
De cibo xx.
De potu xxj
De prandio et conuiuio. xxij
De cena xxiij.
De somno xxiij.
De eis q̄ in somno fiant xxv
De vigilia xxvj.
De somnio xxvij
De exercitio xxviij.
De quiete xxix

Liber septimus tractat ꝺ infirmitatibus.

De dolore capitis ⁊ eius causis et signis.capitulum j.
De medicina et remedijs dolozis et passionis capitis ij
De catarro iij
De freneſi et eius causis signis et remedijs iiij
De amentia et eius causis ⁊ signis.capitulum v
De stupore et letargia vj
De vertigine.capitulum vij
De vigilia.capitulum viij
De morbo caduco ix
De sternutatione x
De tremore.capitulum xj.
De spasmo.capitulum xij.
De paralisi.capitulum xiij
De passionib⁹ oculoꝝ.xiiij
De lippitudie et albugine.xv
De infectione oculi p sanguinem induratum xvj.
De lacrijs inuolūtarijs xvij
De defectu visus xviij.
De cecitate xix.
De surditate xx.
De polipo xxj
De passione narium xxij
De fetore oris xxiij
De dolore dentium xxiiij
De lingua et sermonis albatione.capitulum xxv.
De raucedine xxvj.
De squinantia et suffocatione gutturis xxvij.
De difficultate anhelandi inspirandi et respirandi xxviij
De sputo sanioso et sanguinolento.capitulum xxix
De ptisi.capitulum xxx
De dolore cordis et cardiaca passione.capitulum xxxj
De febre.capitulum xxxij
De febre effimera xxxiij.
De ethica.capitulum xxxiiij.
De febre putrida xxxv.
De signis putride febꝛ.xxxvj
De febre quotidiana xxxvij
De febre terciana et eius signis ⁊ cura xxxviij
De quartana et eius signis ⁊ remedijs.capitulum xxxix.
De febre simplici ⁊ posita xl
De Reumate xlj
De horripilatione xlij
De fastidio xliij.
De bolismo xlv
De singultu xlvj.
De vomitu xlvij.
De dolore vētris siue stomachi.capitulum xlviij
De tortura xlix
De dissenteria l.
De lienteria lj
De ydropisi lij.
De ictericia liij
De emorroide liiij
De dolore renum lv
De hernia lvj
De arthetica lvij
De gutta sciatica lviij
De podagra lix.
De apostemate lx
De vlcere lxj
De pustula lxij
De scabie lxiij
De impetigine lxiiij
De lepra lxv
De morphea lxvj.
De veneno vipere lxvij
De morsu canis rabidi. lxviij
De remedio contra morsum canis rabidi. lxix.
De medicina lxx.
De medicina attractiua. lxx

Liber octauus ꝺ mundo et corporibus celestibus

Quid sit mundus Capl'm.j.
De celorum distinctione ij
De celo aqueo iij.
De empireo v
De ethere vj.
De spera celi vij
De circulo
De galaxia siue lacteo circu

lo. Capitulum viij.
De zodiaco. capitulum ix
De signo arietis. capl'm x
De signo thauri xj
De signo geminorum xij
De signo cancri xiij
De signo leonis xiiij.
De signo virginis xv
De signo libre xvj.
De signo scorpionis xvij
De sagittario xviij
De capricorno xix
De aquario xx.
De signo piscium xxj
De duplici motu planetarum. capitulum xxij
De saturno. capitulum. xxiij
De ioue. capitulum xxiiij
Natura de marte xxv
Natura de venere xxvj
De mercurio xxvij.
De sole. capitulum xxviij
De luna. capitulum xxix.
De quibusdam proprietatibus lune malis xxx
De capite z cauda draconis Capitulum xxxj
De cometa. capitulum. xxxij
De stellis fixis xxxiij.
De polo. capitulum xxxiiij
De arcturo. capitulum. xxxv
De orione. capitulum. xxxvj
De hiadibus xxxvij
De pliadibus xxxviij
De canicula xxxix
De luce z eius ꝓpietatibꝫ xl.
De splendore xlj
De lumine xlij
De radio. capitulum xliij
De vmbra. capitulum xliiij
De tenebra xlv

Liber nonus de tempore et partibus temporis.
De tempore. capitulum j.
De ānō solari z ēqnoctiali. ij
De anno lunari iij
De tempore vernali iiij.
De estate. capitulum v.
De autumno. capitulum. vj.
De hyeme. capitulum vij
De mense. capitulum viij
De februario. capitulum. ix.
De marcio. capitulum x.
De aprili. capitulum xj.
De quinto mense xij.
De mense sexto xiij
De septimo mense xiiij
De octauo mense xv.
De septembri xvj
De decimo mense xvij
De vndecimo mense xviij
De decembri xix
De ebdomada et diebus. xx.
De aurora. capitulum xxj.
De meridie xxij
De vespera xxiij
De nocte. capitulum xxiiij
De sabbato xxv
De neomenia xxvj
De septuagesima xxvij.
De quinquagesima xxviij.
De quadragesima xxix.
De pascbate xxx
De pentbecoste xxxj.
De scenophegia xxxij
De encenia xxxiij

Liber decimus de materia et forma.
De forma. capitulum j.
De elemento. capitulum ij.
De igne. capitulum iij
De flāma. capitulum iiij.
De fumo. capitulum v
De carbone. capitulum vj
De scintilla. capitulum vij
De fauilla. capitulum viij
De cinere. capitulum ix

Liber vndecimus de aere et passionibꝫ eius.
De igne ꝑpēdiculari. Cap̄. j
De ventis ſin generali ij
De vento orientali subsolano. capitulum iij
De nubibus. capitulum. iiij
De yride. capitulum v
De rore. capitulum vj.
De pluuia. capitulum vij.
De gutta. capitulum viij
De pruina. capitulum ix.
De grandine. capitulum x.
De niue. capitulum xj
De nebula. capitulum xij.
De tonitruo xiij.
De chorusc̄atione xiiij
De fulmine xv
De aura xvj

Liber duodecimus de auibus in generali z in speciali.
De aquila. Capitulum j.
De accipitre. capitulum ij
De alieto. capitulum iij
De apibus. capitulum iiij
De bubone. capitulum v
De columba. capitulum. vj.
De coturnicibus vij
De ciconia viij
De cornice ix
De corno x.
De cigno xj
De culice xij
De cicada xiij
De fenice xiiij.
De grue xv
De gallo xvj
De gallo gallinacio xvij
De gallina xviij
De griphe xix.
De herodio xx
De yrundine xxj
De kaladrio xxij
De laro. capitulum xxiij
De locusta xxiiij.
De mergulo xxv
De miluo. capitulum xxvj
De nicticorace xxvij
De onocrotalo xxviij
De pellicano xxix
De perdice xxx
De pauone xxxj.
De passeribus xxxij.
De strutione xxxiij
De turture xxxiiij
De vulture xxxv
De vlula xxxvj
De vpupa xxxvij
De vespertilione xxxviij

Liber decimustertius de aqua et eius ornatu.
De puteo. Capitulum j.
De fluuio. capitulum ij
De amne. capitulum iij
De gion q̄ et nilus dr iiij.
De tigri v.

De euphrate vj
De dorice.capitulum vij
De iordane.capitulum.viij.
De gazan.capitulum ix
De lacu in generali x
De aspalti.capitulum xj.
De lacu tyberiadis xij.
De stagno genesar. Cap̃. xiij
De piscina.capitulum. xiiij.
De riuo.capitulum xv.
De fluctu.capitulum xvj
De gurgite.capitulum.xvij.
De tramite..capituluz.xviij
De alluuione.capituluz.xix
De abysso.capitulum xx
De mari.capitulum xxj
De mari magno siue medi/
terraneo.capitulum xxij.
De pelago.capitulum.xxiij.
De gutta.capitulum xxiiij
De spuma.capitulum xxv
De piscib̃.capitulum xxvj

Liber decimusquartus ō
terra et partibus eius
De terra. Capitulum p̃mū.
De monte.capitulum ij.
De ararath.capitulum iij
De bethel.capitulum iiij
De caucaso.capitulum v
De hebal.capitulum vj
De hermon.capitulum. vij.
De hebron.capitulum. viij.
De montibus ethiopie ix
De ethna.capitulum x
De monte esau xj
De monte effraim xij
De monte phasga xiij
De monte gosor xiiij
De monte galaad xv
De monte garisim xvj
De monte gelboe xvij
De monte golgata xviij.
De gaas.capitulum xix
De monte ephron xx.
De montibus israbel xxj
De montib̃ yperboreis.xxij
De carmelo.capituluz.xxiij.
De libano.capitulum. xxiiij.
De moria.capitulum xxv.
De nebo.capitulum xxvj
De hor. Capitulum xxvij.
De oliueto.cap'um xxviij
De olimpo.capitulum.xxix.
De oreb.capitulum xxx
De parnaso.capitulum.xxxj
De alpib̃.capitulum xxxij.
De rupib̃.capitulum.xxxiij
De sophora.cap'um.xxxiiij.
De segor.capitulum xxxv
De monte synai xxxvj.
De monte syon xxxvij.
De selmon xxxviij
De monte sophin xxxix
De monte seon.cap'm xl
De monte semeron xlj
De monte seir.cap'm xlij.
De monte tabor.cap'm.xliij
De ziph.capitulum xliiij
De collib̃.capitulum xlv
De valle.capitulum xlvj.
De campo.capitulum.xlvij
De agro.capitulum xlviij
De predio.capitulum xlix
De prato.capitulum l.
De deserto.capitulum lj
De heremo.capitulum lij
De antro.capitulum liij
De fossa.capitulum liiij
De spelunca.capitulum lv.
De cauerna.capitulum.lvj.

Liber decimusquintus ō
prouincijs
De orbe. Capitulum j
De asia.capitulum ij
De assiria.capitulum iij
De arabia.capitulum iiij.
De armenia.capitulum v.
De aradia.capitulum vj
De albania.capitulum. vij.
De attica.capitulum viij.
De achaia.capitulum ix.
De archadia.capitulum x
De alania.capitulum xj
De amazonia.capituluz.xij
De alemannia.capitulū.xiij
De anglia.capitulum xiiij.
De aquitania.cap'm xv
De andegauia.cap'm xvj
De aluernia.capitulū xvij.
De apulia.capitulum.xviij.
De africa.capitulum xix
De asturia.capitulum xx
De arrogonia .capitulū.xxj.
De babilonia.cap'um xxij
De bactria.capitulum xxiij
De braciana.capitulū xxiiij
De brabancia.capitulū.xxv
De belgica.capitulum.xxvj
De bithinia.capitulū.xxvij.
De britãnia.capitulū.xxviij.
De boecia.capitulum xx x.
De bohemia.cap'm xxx.
De burgundia.cap'm xxxj.
De capadocia.cap'm xxxij.
De chaldea.cap'um xxxiij
De cedar.capitulum.xxxiiij.
De cancia.capitulum.xxxv.
De canthabria xxxvj
De chananea xxxvij
De campania xxxviij.
De cauda.capitulum xxxix
De cilicia.capitulum xl
De cipros.capitulum xlj
De creta.capitulum xlij
De cicladibus xliij
De choa que alio nomine di
citur choes.capituluz.xliij.
De corsica.capitulum xlv
De dalmacia.capituluz.xlvj
De dacia.capitulum xlvij
De delo.capitulum xlviij.
De dedan.capitulum xlix.
De europa.capitulum l.
De eulath.capitulum lj
De ethiopia.cap'm lij
De egypto.capitulum liij.
De ellade.capitulum liij.
De cola.capitulum lv
De franconia.cap'm lvj
De francia.capitulum lvij
De flandria.cap'm lviij.
De fenicis prouincia lix.
De frigia.capitulum lx
De frisia.capitulum lxj
De fortunarum insulis. Ca
pitulum lxij
De galilea.capitulum lxiij.
De galacia.capitulū lxiiij
De gallicia.cap'm lxv
De gallia.capitulū lxvj.
De gadis insula lxvij

De grecia.capitulum lxviij
De getulia.capitulum lxix
De gorgonibus lxx
De gothia lxxj
De guido lxxij.
De indía lxxiij.
De ircanía lxxiiij
De ydumea lxxv.
De iudea lxxvj
De iberia lxxvij
De ytalia lxxviij
De hiſpania lxxix
De ibernia lxxx
De icaria lxxx.
De inſula in ſalo ſita. Capitulum lxxxj
De kartbagine lxxxij.
De karinthia lxxxiij
De korſica lxxxiiij
De lacedemonía lxxxv.
De lectonía lxxxvj.
De liuonia lxxxvij
De licia lxxxviij.
De lidda lxxxix
De libia xc.
De lothoringia xcj
De luſithania xcij
De mauritania xciij
De macedonía xciiij.
De magneſia xcv.
De meſía xcvj.
De meſopotamía xcvij
De media xcviij.
De melos xcix
De midía c.
De miſſena cj
De mitbilene cij
De nabathea ciij
De norwegia ciiij
De normannía cv.
De numedia cvj.
De narbonenſi prouincia. Capitulum cvij
De ophir cvij.
De olandía cix.
De orcada cx
De paradiſo cxj
De parthia cxij
De paleſtina cxiij
De pamphilía cxiiij.
De pannnonía que etiã vngaria appellatur. Capitulum cxv
De paron cxvj
De pentapoli cxvij.
De perſida cxviij
De pirenea cxix
De pigmea cxx.
De pictauía cxxj
De picardía cxxij
De ramathea cxxiij
De reucía cxxiij
De riualía cxxiiij.
De rinconía cxxv
De romana prouincia. Capitulum cxxvj
De romanía cxxvij
De rodo cxxviij
De rutbía cxxix
De ſabea cxxx.
De ſamaria cxxxj
De ſambía cxxxij
De ſabaudía cxxxiij
De ſardinía cxxxiiij
De ſarmatba cxxxv
De ſamo cxxxvj
De ſaxonía cxxxvij
De ſclauía cxxxviij
De ſparciata cxxxix
De ſere cxl.
De ſelandía cxlj
De ſemigallía cxlij.
De ſenonenſi cxliij.
De ſiría cxliiij
De ſiebima cxlv.
De ſcitia cxlvj.
De ſicionía cxlvij
De ſicilía cxlviij
De ſirthibus cxlix.
De ſcocía cl
De ſuecia cl.
De ſueuía cljj.
De thanatos cljjj
De taprobana clv
De tracía clvj.
De traconitida clvij
De theſſalía clviij
De tenedos clix
De thile clx
De tripolitana clxj.
De trogodea clxij
De troiana clxiij
De tuſcía clxiiij
De thüringía clxv
De tburonía clxvj.
De waſconía clxvij
De venecía clxvij.
De weſtualía clxviij.
De vironía clxix.
De winlandía clxx
De vitría clxxj.
De yſelandía clxxij.
De zeugia clxxiij.

Liber decimusſextus de lapidibus preciosis

De arena Capitulum primũ.
De argilla ij.
De alabaſtro iij
De auro iiij
De auricalco v
De auripigmento vj
De argento vij
De argentouiuo viij
De adamante ix
De ametiſto x
De achate xj.
De abeſtone xij.
De abſicto xiij.
De alabandina xiiij
De argirite xv
De aſtrione xvj.
De allectoría xvij
De aſterite xviij.
De amatide xix
De bitumine xx
De beríllo xxj
De calculo xxij
De cote xxiij
De calce xxiiij
De cemento xxv.
De carbunculo xxvj
De criſopraſſo xxvij
De calcedonio xxviij
De criſolito xxix
De celidonio xxx
De criſtallo xxxj
De ceraunio xxxij.
De coralio xxxiij
De corneolo xxxiiij
De dyoniſio xxxv
De dyadoco xxxvj

De ere. capitulum cxxvij
De electro cxxviij.
De echite cxxix
De emathite cxl
De elitropia cxlj
De enidro cxlij.
De episte cxliij
De exoliceto cxliij.
De ferro cxlv
De ferrugine cxlvj
De gleba cxlvij
De gemma cxlviij
De gagate cxlix
De galactite l
De gelacia lj.
De geratice lij
De iaspide liij
De iacincto liiij
De yride lv
De ienia lvj
De kame lvij
De kabrate lviij
De kalcophano lix.
De ligurio lx
De liparea lxj.
De margarita lxij
De magnete lxiij
De melonite lxiiij
De menophite lxv
De mirite lxvj
De medo lxvij
De merochite lxviij
De marmore lxix.
De nitro lxx
De noset lxxj
De onichino lxxij
De optallio lxxiij
De orite lxxiiij.
De petra lxxv
De pario lxxvj
De prasio lxxvij
De pirite lxxviij
De pionite lxxix
De pantero lxxx
De plumbo lxxxj
De puluere lxxxij
De quirin lxxxiij.
De quandros lxxxiiij
De rabei lxxxv.
De rostein lxxxvj
De saphiro lxxxvij
De smaragdo lxxxviij
De sardio lxxxix
De sardonice xc
De sole xcj
De sileníte xcij
De stanno xciij.
De sulphure xciiij.
De sale xcv
De topasio xcvj.
De turchoge xcvij
De terra sigillata xcviij
De tartaro xcix
De vitro c.
De ydachite cj
De yerarchite cij
De zimiech ciij
De zigníte ciiij
Liber decimusseptim⁹ de arboribus et herbis z corum proprietatibus
De arbore. Capitulum j
De arbore aromatica ij
De amigdalo iij
De abiete iiij.
De aloa v
De aloe vj.
De arundine vij
De amomo viij
De aneto ix.
De aníso x.
De allio xj
De absintbio xij
De apio xiij
De aristologia xiiij.
De agnocasto xv
De artemesia xvj
De auena xvij.
De balsamo xviij.
De bdellio xix.
De buxo xx
De balaustia xxj
De beta xxij
De cedro xxiij
De cipresso xxiiij
De cipro xxv
De cinamomo xxvj
De casia xxvij
De casia fistula xxviij
De calamo xxix
De calamo vsuali xxx
De calamo scripturali xxxj
De cappare xxxij
De cardamomo xxxiij
De calamento xxxiiij.
De carice xxxv
De carduo xxxvj.
De carica xxxvij.
De cimino xxxviij
De coriandro xxxix.
De coloquintida xl
De croco xlj
De cepa xlij
De cepe xliij
De cucumere xliij.
De cucurbita xlv
De celidonia xlvj.
De centaurea xlvij
De daphni xlviij
De diptranno xlix.
De dracontea l
De draganto lj
De ebeno lij
De edera liij
De elitropio liiij.
De elleboro lv
De esula lvj
De eruca lvij
De enula lviij
De epithimo lix
De ebullo lx
De fico lxj
De fraxino lxij.
De fago lxiij
De faba lxiiij
De frumento lxv
De farre lxvj.
De farina lxvij
De fermento lxviij
De fumo terre lxix
De feniculo lxx
De ferula lxxj
De feno lxxij.
De flagellis lxxiij
De fructu lxxiiij
De germine. capitulū lxxv
De gramine. capitulū lxxvj
De galbano. capl'm lxxvij
De gutta. capitulum. lxxviij
De gariophilis lxxix
De genesta. capl'm lxxx.
De grano. capitulum lxxxj
De gith. capitulum lxxxij.
De ilice. capitulum lxxxiij
De iunipero. capl'm lxxxiiij
De ysopo. capitulum lxxxv.

De iacincto. capitulū. lxxxvj
De iusquiamo lxxxvij
De castanea lxxxviij
De lauro lxxxix
De lentisco xc.
De lilio xcj
De lactuca xcij
De lappa xciij.
De lappate xciiij.
De legumine xciiij
De lente xcv
De lino xcvj.
De malo xcvij
De malogranato xcviij.
De moro. capitulum xcix
De mirto c
De mirra cj
De mirro cij
De mandragora ciij.
De milio ciiij.
De menta cv.
De malua cvj
De nuce cvij.
De nuce auellana cviij
De nardo cix
De olea cx
De oleo cxj
De oleastro cxij
De olere cxiij.
De ordeo cxiiij
De palma cxv
De palmite cxvj
De propagine cxvij
De platano cxviij
De populo cxix.
De pino cxx.
De pinea cxxj.
De pice cxxij
De piro cxxiij
De pruno cxxiiij.
De papiro cxxv
De paliuro cxxvi
De papauere cxxvij
De plantagine cxxviij
De petrosilino cxxix
De pipere cxxx.
De pulegio cxxxj
De poro cxxxij
De quercu cxxxiij
De quisquilijs cxxxiiij
De rosa cxxxv
De rādice cxxxvj
De ramno cxxxvij
De resina cxxxix
De rubo cxl.
De ruta cxlj.
De saltu et eius pprietatibꝫ cxlij
De salice cxliij.
De sambuco cxliiij
De saliunca cxlv.
De stacte cxlvj
De storace cxlvij
De sicomoro cxlviij
De spina cxlix
De lignis sethim cl.
De sentice clj
De sepe cljj
De sude cliij
De siliqua cliiij
De sinapi clv
De semine clvj
De stipula clvij
De simila clviij.
De scopa clix.
De stupa clx.
De taxo clxj
De tabula clxij
De trabe clxiij
De therebintho clxiiij
De thina clxv
De tirso clxvj
De tigno clxvij
De tritico clxviij
De tisana clxix
De tribulo clxx.
De thimo clxxj
De thimiamate clxxij
De thure clxxiij.
De vimine clxxiiij
De virga clxxv
De virgulto clxxvj
De vite clxxvij.
De vite agresti clxxviij.
De vitulamine clxxix.
De vinca clxxx.
De vua clxxxj
De vua immatura clxxxij
De vua passa clxxxiij
De vino clxxxiiij
De vino rubeo clxxxv
De vino nouo clxxxvj
De vino condito clxxxvij.
De vino acetoso clxxxviij
De vinacio clxxxix
De vinaria cxc.
De viola cxcj.
De vlmo cxcij
De vrtica cxciij.
De zizania cxciiij
De zinzibere cxcv.
De zeduario cxcvj
De zucaro cxcvij

Liber decimus octauus de animalibus primo in generali.

De animalibꝫ in speciali j.
De ariete. capitulum ij
De agno. capitulum iij.
De agno agniculo iiij
De agna. capitulum v
De apro. capitulum vj
De asino. capitulum vij.
De angue. capitulum viij
De aspide. capitulum ix
De aranea. capitulum x
De ape. capitulum xj
De boue. capitulum xij.
De bubulco. capitulum xiij.
De bubalo. capitulum xiiij.
De basiliſco. capitulum xv
De botrace. capitulum xvj
De bufone. Ibidem
De bombice. capitulum. xvij
De camelis. capitulū. xviij.
De camelopardo xix
De cameleonte xx.
De capra. capitulum xxj
De capreolo. capitulnm. xxij
De capra. capitulum xxiij.
De cane. capitulum xxiiij.
De canículo. capitulum. xxv
De alijs pꝑtatibꝫ canū. xxvj
De catulis. capitulum xxvj.
De castore. capitulum. xxviij
De ceruo. capitulum xxix.
De ceraste. capitulum xxx.
De cornu. capitulum xxxj.
De cocodrillo xxxij.
De colubro xxxiij
De damula xxxiiij.
De dromedario xxxv.
De dipsade xxxvj
De draconе xxxvij.
De equo xxxviij
De equa xxxix
De poledro xl.

De elephante xlj
De naso elephantis xlij
De elephantibus xliij
De bedo xliij
De eruca xlv
De faunis et satiris xlvj
De feminis xlvij
De fetante xlviij
De fetu xlix
De ficario l.
De formica lj
De formicaleone lij
De fuco liij
De gryphe liij
De glire lv
De grillo lvj
De hinnulo lvij
De hirco lviij
De hiena lix
De hericio lx
De hermacio lxj
De iuuenca lxij
De leone lxiij.
De leena lxiij
De leopardo lxv
De lepore lxvj
De lince lxvij.
De limace lxviij
De lupo lxix.
De mulo lxx
De mure lxxj
De mustela lxxij
De migali lxxiij
De murilego lxxiij.
De noctiluca lxxv
De onagro lxxvj
De onocentauro lxxvij.
De orice lxxviij
De oue lxxix
De pantbera lxxx
De pardo lxxxj.
De pilosis lxxxij
De pigargo lxxxiij
De pigmeis lxxxiiij
De porco lxxxv
De pediculo lxxxvj
De pulice lxxxvij.
De rinoceronte lxxxviij.
De rana lxxxix.
De salamandra xc
De sanguisuga xcj
De stellione xcij
De serpente xciij.
De simea xciiij
De sirena xcv
De scorpione xcvj.
De sue xcvij
De tbauro xcviij.
De tragelapbo xcix
De talpa c
De taxo ci
De tigride cij
De tinea ciij
De teredine cliij
De testudine cv.
De tortuca cvj.
De vacca cvij
De vacca agresti cviij
De vitulo cix.
De viso cx
De visa cxj
De vulpe cxij
De verme cxiij
De vermiculo cxiiij.
De vipera cxv

Liber decimusnonus de coloribus odoribus saporibus et liquoribus.

De materia coloris j.
De materia coloris nigri. ij.
De generatõe color̃ albi. iij
De gradibus inter albedinẽ et nigredinem iiij.
De actõe calidi et frigidi v
De speciebꝫ colorꝫ q̃t sunt vj
De opinione illorꝫ q̃ ponunt lucẽ esse de suba coloris vij.
De coloris mutatione viij
De colore in oculis ix.
De coloribꝫ in pticulari x
De colore glaucor flauo xj.
De pallido colore xij.
De rubeo colore xiij
De croceo colore xiiij
De colore croceo xv
De colore minio xvj.
De puniceo colore xvij
De viridi colore xviij
De colore liuido xix
De colore liuido xx.
De colore indico xxj
De nigredine xxij.
De syncopi xxiij.
De sirico xxiiij.
De minio xxv
De cinobrio xxvj
De prassino xxvij.
De sandaracha xxviij
De arsenico xxix.
De occa xxx
De indaco xxxj.
De atramento xxxij.
De melino colore xxxiij
De stibio xxxv
De ceruſa xxxvj.
De purpurea xxxvij
De odore xxxviij
De effectu odoruꝫ xxxix
De fetore xl
De sapore
De pura dulcedine et eius effectu xlj
De sapore dulci xlij.
De saporeuinctuoso xliij
De sapore salso xliij
De sapore amaro xlv
De sapore acuto xlvj
De sapore acetoso xlvij.
De sapore pontico xlviij.
De sapore stiptico xlix
De sapore insipido l.
De liquore lj.
De liquore in speciali z primo de melle lij.
De fauo liij
De mulso liiij
De medone lv
De clareto lvj
De pigmento lvij.
De oximelle lix
De cera lx
De cereo lxj
De lacte lxij
De lacte camelino lxiij.
De lacte vaccino lxiiij.
De lacte caprino lxv
De lacte pecorino lxvj
De lacte asinino lxvij
De lacte caballino lxviij
De lacte porcino lxix.
De lacte animalium lxx
De sero lxxj.
De butiro lxxij
De caseo lxxiij
De veteri caseo

De coagulo lxxiiij
De diuersis ꝓtutibꝫ reꝝ lxxv
De putredine lxxvj
De ouis et eius ꝓpꝛietatibus lxxvij
De ouis aspidum lxxviij.
De ouis aranearum lxxix
De ouis aquilarum lxxx
De ouis anserum lxxxj
De ouis anetarum lxxxij.
De ouis alaudarum lxxxiij
De ouis bubonum lxxxiiij
De ouis cornꝛum lxxxv
De ouis cignꝛum lxxxvj
De ouis cocodrillorꝫ lxxxvij
De ouis columbarū lxxxviij
De ouis colubꝛi lxxxix
De ouis draconum xc.
De ouis herodiorꝫ xcj.
De ouis formicarum xcij
De ouis gruum xciij.
De ouis gripbum xciiij.
De ouis gallinarum xcv
De ouis yrundinum xcvj.
De ouis cancrorum xcvij.
De ouis locustarum xcviij
De ouis lacertarum xcix.
De ouis milui c.
De ouis merguli cj.
De ouis nisi cij
De ouis coturnicis ciij.
De ouis onocrotali ciiij.
De ouis pauonis cv
De ouis perdicis cvj
De ouis passerum cvij.
De ouis quistule cviij
De ouis rinatricis cix
De ouis strucionis cx.
De ouis turturis cxj
De ouis vpupe cxij.
De ouis vulturis cxiij
De numero pōdere et mēsura. ꝛ ꝓmo de vnitate cxiiij.
De dualitate cxv
De numero ternario cxvj.
De nūero quaternario. cxvij
De quinario cxviij
De senario cxix.
De septenario cxx
De octonario cxxj.
De nouenario cxxij
De denario cxxiij
De nūero diminuto cxxiiij
De secūda diuisione totius numeri cxxv
De tertia diuisione totꝰ numeri cxxvj
De mēsura ꝛ pōdere cxxvij
De figura trianguli cxxviij
De mensura corꝑoꝝ. cxxix.
De mēsura spacij locaꝝ cxxx
De ponderibus cxxxj
De modulatōe cantꝰ cxxxij
De tuba cxxxiij
De buccina cxxxiiij.
De tibia cxxxv
De calamo cxxxvj
De sambuca cxxxvij
De simphonia cxxxviij
De armoniaca cxxxix
De timpano cxl
De citbara cxlj
De psalterio cxlij
De lira cxliij
De cimbalo cxliiij
De sistro cxlv
De tintinabulo cxlvj.

Explicīūt tituli libꝛorū et capitulorꝫ Bartbolomei anglici de ꝓpꝛietatibus rerum.

Autores de quoꝝ scptꝫ hic tractat sunt isti

Augustinus
Adamancius
Alcuinus
Ambrosius
Anselmus
Basilius
Beda
Bernardus
Cyprianus
Chrysostomus
Damasus
Damascenus
Dyonisius
Esicius
Eusebius
Elpicras
Fulgentius
Gregorius
Gilbertus
Haymo
Jeronimus
Jsidorus
Innocentius
Leo papa
Michael scotus.
Nazanzenus
Origenes
Orosius
Petrus
Pamphilus
Patricius
Rabanus
Rupertus linconiensis
Richardus de sancto vic.
Symon cozñ.
Stephanus
Strabus

Inter philosophos autez hi sunt autores

Aristoteles
Auicenna
Auerrois
Algazel
Apollonius
Alfredus anglicus
Asclepides magus
Boecius
Licero
Latho
Constantinus medicus
Demostenes
Democritus
Dyascorides
Donatus grammaticus
Eraclitus
Epitinus
Euclides
Egidius medicus
Galienus medicus
Haly medicus
Jorat caldeus
Jpartus
Juuenalis
Johannicius
Kalixtus grecus siue atheniensis
Leucippus
Macrobius
Marcianus
Mercurius
Miselath astrologus
Ninus delphicus
Ouidius
Oribasius medicus
Papias
Plato
Philsiologus
Platearius medicus
Plautus medicus
Persius
Plinius iunior
Priscianus
Pitagoras
Plotinus
Rasis
Rufus medicus
Salustius
Salernitanus
Scipio africanus
Secundus philosophus
Seneca
Solinus
Symonides
Termegistus
Theophrastus
Titus liuius
Tullius
Theophilus de minis
Ptholomeus
Varro
Virgilius
Huguitio pisanus
Uuilhelmus conches
Ypocras
Jsaac
Zeno
Zoroastes magus
Albumazar

Istoꝝ et multoꝝ aliorū in istis libellis verba in diuersis locis summatim et breuiter citantur vt patere potest diligenter intuenti.

Prohemium huius libri.

Prohemium de proprietatibꝫ rerum fratris Bartholomei anglici de ordine fratrum minorum incipit.

Cum proprietates rerū sequas substātias ꝑ distinctionem et ordinem substātiaꝝ erit ordo tractatio ꝑpetatū de qbꝫ aditus ad diuinoē ꝑsens opusculum cōpilatuꝫ. vtile mihi et forsitan alijs q̄ naturas rerū ꝑpetates p̄ sctōꝝ libros necnō phoꝝ dispsas nō cognoscerēt ad intelligēda enigmata scripturaꝝ q̄ sub simbolis a spūsctō sunt tradite et velate quemadmodū oñdit btūs Dionysi⁹ in hierarchia angelica circa ꝓncipiū dicēs. Nō est aliter nob possibile lucere diuinū radiuꝫ nisi varietate sacroꝝ velaminū anagogice circūuelatum. qm̄ impossibile est animo nr̄o ad immateriale celestiū hierarchiaꝝ ascēdere ꝓtēplatōꝫ nisi ea q̄ sm̄ ipm̄ est materiali māuductione vtaf. et cetera. q̄si diceret. Nō ꝑt animꝰ nr̄ ad inuisibiliū ꝓtēplatōem ascēdere nisi p̄ visibilia ꝓsideratōem dirigaf. Inuisibilia em̄ dei p̄ ea q̄ facta sunt intellecta ꝓspiciunf. vt dicit ap̄lus. Et ideo theologia puide sacris et poeticis informatōibꝫ vsa est. vt rerū visibiliū similitudinibꝫ allegorice locutōes et mystici intellectꝰ trāsumptōes formenf et sic carnalibꝫ et visibilibꝫ spūalia et inuisibilia coaptentur.

Duꝰ rei grā pñs efficio opusculū ad edificatōem domꝰ dñi q̄ est deꝰ gloriosus sublimis et bñdictꝰ in sc̄la sc̄oꝝ. In q̄ agiſ de quibusdam ꝓprietatibꝫ rerū naturaliū quarū alia est incorporea alia corporea. Et ꝓmo de ꝓprietatibꝫ substantie incorporee sm̄ sui differentias quaꝝ alia est corpori vnibilis vt aīa corporī vt angelꝰ. Et angeloꝝ alij sunt boni. alij mali. In bonis vero angelis est ordo sm̄ trinā multiplicatiōez trinitatis. vnde a beato Dionysio distinguunf tres hierarchie celestes quaꝝ quelibet triū ordinū ꝓtinet dispositiones. Nouēdecim itaq̄ sunt de qbꝫ in hoc opusculo adiuuāte deo p̄ ordinē est agēduꝫ. et b̄ tam in cōmuni q̄ in spēali. Primo igitur agiſ de deo et noibꝫ diuinis. q̄ dicūtur de deo vel quo ad essentiā. vel ꝑsonam siue q̄ ad effectū siue appropriatōem. Secūdo de ꝓprietatibꝫ angeloꝝ tam bonoꝝ q̄ maloꝝ in generali et speciali. Tertio de ꝓprietatibꝫ aīme rōnalis quo ad nature sue simplicitatez. et q̄ ad viriū suaꝝ diuersitatez. et de eiꝰ vnione et opatione in corpe. put ꝓfert ei formā et perfectionē. Quarto de ꝓprietatibꝫ substātie corporee. scz de elemētis et elemētaribꝫ qualitatibꝫ. ex quibꝫ componiſ oīe corpꝰ. et ō quattuor humoribꝫ ex q̄bꝫ componūf corpa tam hoīm q̄ brutoꝝ. Quinto de hoīs corpe et singulis eiꝰ ptibꝫ. de quibꝫ sacra scꝑtura faē mētionē. Sexto de etatibꝫ. Septimo de infirmitatibꝫ et venenis. Octauo de mūdo et corporibꝫ celestibꝫ. Nono de tpe et ptibꝫ tempis Decimo de materia et forma et eaꝝ ꝓprietatibus et elemētis. Undecimo de aere et passionibus eiꝰ. Duodecimo de auibꝫ in generali et i speciali. Tertiodecimo de aquis et eiꝰ differētijs et ornatu scz de piscibꝫ. Quartodecimo de terra et eiꝰ ptibus. Quintodecimo de prouintijs. Decimosexto de lapidibꝫ et metallis Decimoseptimo de herbis et plantis. Decio octauo de animalibꝫ. Decimonono de accidentibꝫ scilz de coloribꝫ saporibꝫ ꝛc̄. In istis xix. libellulis rerū naturaliū ꝓprietates sūmatim et breuiter ꝓtinenf prout ad manꝰ meas spice q̄ effugerūt manꝰ metentiū ptingere potuerūt. In quibus de meo pauca vel quasi nulla apposui. sed oīa q̄ dicenf de libris autenticis sanctoꝝ et phoꝝ excipiēs sub breui ꝫ compendio pariter cōpilaui. siē p̄ singl'os titulos poterit legentiū industria experiri.

¶ Incipit liber ꝓmus de ꝓprietatibus rerum venerabilis fratris Bartholomei anglici.

De ꝓprietatibus itaq̄ et naturis rerū tam spūaliū q̄ corpaliū lucida/re aliq̄ cupiētes ab illo sumamus exordiū q̄ est alpha et o. ꝓncipiū et finis oīm bonoꝝ. In ꝓncipio patr' luminū a quo ꝓcedit oīe datū optimū et oīe donū ꝑfectū implorātes auxiliū. vt ille q̄ illuminat omnē hoīez veniente in hūc mūdū et reuelat ꝓfunda de tenebris et abscōdita producit i lucē. Huic opusculo q̄ ad ipi⁹ laudē et legentiū vtilitatē de diuers et sctoꝝ phoꝝ dictis nō sine labore recolligere iam incepi. felicē dignet impēdere ꝓsummationem.

Unus immēsus ⁊ incōmutabil' dē dicit.

Capitulum primum

Est igit vt dicit Innocēti⁹. iij. solus et verus dē⁹ etern⁹. imēsus. incōmutabil'. oīpotēs et ineffabil' p̄ ⁊ fili⁹ et spūssctūs. tres q̄dem psone. sz vna essentia suba vel nāa simplex oīno. p̄ a nullo. fili⁹ a p̄e. spūssctūs ab vtroq; absq; initio et fine. p̄ generās. fili⁹ nascēs. spūssctūs a p̄e ⁊ filio pcedens. Ne tres psone sunt ꝺ subst̄ātiales. coetne. oīpotētes. coeq̄les vnū vniuersoꝝ p̄ncipiū. creato⁹ oīm visibiliū ⁊ inuisibiliū spūaliū ⁊ coꝝpaliū creaturaꝝ. q̄ sua ꝑtute oīpotēti fil' ab initio tp̄is vtrāq; ꝺdidit creaturaz videlz angelicā ⁊ mūdanā. ac deinde hūanā ḡsi cōmunē ex spū ⁊ coꝝpe ꝺstituta. Hucusq; Innocenti⁹. extra de sum. trini. c. j.

De essentie vnitate ⁊ psonaꝝ pluralitate

Capitulum secundum

Hec aūt sc̄a trinitas ꝑm cōem ēntiā est idinidua ⁊ ꝑm psonales ꝓpietates est discreta ī nāe sue simplicitate nō admittēs diuisionē nec in psonali ꝓpietate recipiēs vnitatē. Sz sp in ēntia vnitas. ⁊ ī psonis pluralitas inuenit. a q̄ ois ꝺfusioꝝ mutua cōmixtio remouet. qꝝ cū ali⁹ sit p̄. ali⁹ filius. ali⁹ spūssctūs. p̄ nō poterit esse fili⁹ neq; spūssctūs. sic nec ecōuerso. spūssanct⁹ non ꝓt esse p̄ vel fili⁹. nec fili⁹ p̄ vel spūssanct⁹ Sz quilibet istoꝝ est vna essentia vel nāa q̄ sola est vniuersoꝝ p̄ncipiū ꝓter qō nō est aliō reperire. ⁊ ℔ essentia neq; ē genās neq; genera nec pcedens. Sz est p̄ q̄ generat et filius q̄ gignit. ⁊ spūssanct⁹ q̄ pcedit vt simpl'r distinctio sit in psonis ⁊ in nāa vnitas teneat. Uñ sz ali⁹ sit pater ali⁹ fili⁹ ali⁹ spūssanctus. non tñ aliud. sed id qō est p̄ est fili⁹ ⁊ spūssāctus. Pater ꝺo generando totā suba suā ei dedit sine diuisione. ⁊ tñ totum retinuit sine diminutione. ⁊ sic vna ⁊ eadem res est pater gignens ⁊ fili⁹ nascens ⁊ spūssanct⁹ ab vtroq; pcedens. Hucusq; Innocenti⁹. iij. extra. vbi supra de sum. trini. c. j.

Q̄ q̄cq̄d ꝺr de deo aut est essentia aut notio aut persona. Capitulum tertium

Vt aūt dicta ⁊ dicenda clarius elucescant notandū est iuxta sanctoꝝ traditōem. q̄ q̄cq̄d in deo est aut de deo ꝺr aut est essentia aut notio aut psona. vna ē ei indiuisibil' ēntia. psone tres. ⁊ he tres psone sunt vna ēntia ⁊ vn⁹ deus. et q̄libet eaꝝ ē vna ēntia ⁊ vnus dē⁹. Pater a nullo. filius a p̄e nascendo. spūssanct⁹ a p̄e ꝑ filiū procedendo. pater filium generat. fili⁹ gignit. ⁊ pater cum filio spūmsanctū spirant. ⁊ q̄ fili⁹ spūsanctuz spirat ℔ ꝺz a p̄e. Quicq̄d em psona ꝺz vel facit. ℔ habet a psona a qua est Et ideo q̄ fili⁹ est a p̄e ab ipso oīa ꝺz. ⁊ q̄ spūssanct⁹ est a p̄e ⁊ filio ideo ꝺz q̄ ꝺ ꝺz cōmunit ab vtroq;. sed ꝓpter hmōi nascibilitatē vel p cessionabilitatē pater non est maioꝝ nascēte vel spūsancto pcedente. quia veritas diuine essentie equaliter est in ipsis et ī p̄e. Hec oīa habent a Boecio in libro de trinitate. et ab Hugone ⁊ etiā Augustino et Richardo.

De notionibus. Capitulum quartū

Notiones aūt sunt q̄nq; ꝑm Hugonē et Augustinuz. scz paternitas. innascibilitas. filiatio. processio. ⁊ cōmunis spiratio. Et dicunt ℔ q̄nq; aliq̄ notōes. qz notificant psonas. aliq̄ distinctōes. qz psonas distinguūt. aliq̄ relatōes. qz ꝑsonas q̄nq; psone ad seinuicem referunt. Dicūtur etiam ꝓpietates. qz psonis ꝓpe insunt Istaꝝ aūt notionū tres dicunt psonales ꝓpietates. scz paternitas. filiatio. processio. eo scz q̄ personas faciūt. nam istarū q̄nq; notionū tres sunt patris. scz innascibilitas. paternitas. et communis spiratio. ⁊ due filij. scz filiatio et cōmunis spiratio. vna ꝺo spūsancto tñ. scz processio. nec aliq̄d ꝺrogat spūsancto q̄ tñ habet vnā notionē. neq; filio supererescit q̄ habet duas. nec pater maioꝝ est alijs psonis duabꝫ q̄uis tribꝫ notionibꝫ spēaliter ab alijs discernat. Regulariter em de istis notionibꝫ tenendum est q̄ nulla de alia p̄dicat et q̄libet est diuina essentia et vnus dē⁹ ⁊ vna ēntia Itē nulla notio ineſt diuine ēntie sz tñ psone. quia essentia nec distinguit nec distinguitur. sed sole psone ab inuicē distinguūt.

Q̄ deus cognoscitur in suo effectu

Capitulum quintum.

Quāuis aūt diuina essentia a mortalibus non potest cognosci a plenū neq; cōp̄hendi hic ī via. cognoscitur tñ in suo effectu in q̄ntum est omniū p̄ncipiū sine causa. qz deum esse vix insipies dubitat. et tñ q̄d sit ꝑm maiestatis magnitudinē nullius creature intelligentia inuestigat. vt ꝺicit Damas. Et ideo positiue nō p̄t cognosci nisi ꝑ effectum suoꝝ operū q̄uis p̄uatiue ⁊ p negatōez multifoꝝmiter in scripturis describatur et nominetur.

Quid notificēt noīa de deo. Ca. VI.

HEc euidentiā aūt nominū q̄ nob deū manifestāt aliq̄lit notandū est ī qua dā simplici z rudi ꝓsideratōne. q̄ oē nomē dictū de deo aut notificat eēntiaz aut notionē. aut ꝓsonā. Nā nomīa q̄ notificant essentiā dicūt essentialia. q̄ ꝓsonā ꝓsonalia. q̄ notiones notionalia. Nomē aūt essentialē sonat in q̄d z p̄dicat in q̄d. ꝓsonale significat quē et p̄dicat ī quē. Notionale ꝓo nomē sonat ī quā z p̄dicat in quā. vñ ista tria p̄dicant. q̄d. Quis q̄ pr̄ vel fili⁹ vel s.s. Que pcessio filiatio paternitas ꝛc. Oō suba eēntia. et hmōi. q̄ mere q̄ditatē rei significāt et diuinā eēntiā simpl'r z abstracte repūtant. Hec aūt noīa sic distinguunt.

De noībus essentialiū distinctionum. Capitulum. VII

QUia nomē eēntiale aut ē nomē substantiuū aut adiectiuū. Si substantiuū aut est abstractū aut ꝯcretū aut mediū. Abstracta āt dicim⁹ vt dic̄ Aug⁹. q̄ absolute diuinā eēntiā ꝓcant. vt eēntia. bonitas. diuītas. z hmōi q̄ sp supponūt z ꝓcant diuinā eēntiā. nec pñt trahi p aliq̄d ꝓiūctuz ad supponēduz. p ꝓsona. vñ talia noīa sūpta cū ꝓpositōibz ꝓbis noībz z ptic̄pūs ꝓsonalibus vel notionalibz reddūt ꝓpositōes falsas in q̄bz ponūt. vñ h̄ est falsa. eēntia generat vl' generat. eēntia est de eēntia. vel eēntia ēapō eēntiā. z hmōi. De ist̄z āt nomībz q̄ pure sunt eēntialia generaliter est tenendū. q̄ oē nomē pure eēntiale p̄dicat de qualibet persona p se. z de oībz insimul singl'ariter et nō plurali ter. ꝙbi gr̄a. pr̄ est diuinitas. fili⁹ est deitas. z spūssanct⁹ est deitas. z simul sunt vna diuinitas et non deitates.

De noībz concretis. Ca. VIII

NOmina ꝯcreta sūt q̄ ad modū ꝯcretoz signāt formas ī subiecto. vt' signāt q̄si formā ī subiecto. vt de⁹. creator. et similia. q̄ generaliter ꝓcant diuinam eēntiā. sed q̄nq̄z supponūt p essentia quādoq̄z p̄ persona.

De noībz mediis. Capl'm. IX

NOmina ꝓo media dicūt q̄ hñt modū z formā z significatōz abstracto/rū. sz vsū z officiū ꝯcretoz. vt lumen sapia. z hmōi. Ista em̄ sz abstractiua sūt alīq̄n. supponūt p ꝓsonis. vt cū dr. lumē de luīe sapia de sapia. ꝓncipiū de ꝓncipio. z sil'ia. et hec noīa abstracta p̄dicant sic de qualibet ꝓsona per se. z de omnibz simul nō pluraliter sed singulariter.

De noībz adiectiuis q̄ pure ꝓcant diuinā essentiam. Capl'm. X.

HAdiectiua noīa alia ꝓcant pure diuinā essentiam nihil ꝓnotādo. vt ens. bon⁹. z hmōi. alia aliq̄d ꝓnotāt positiue. alia aliq̄d ꝓuatiue. vt etern⁹. imensus. īmortalis. z hmōi Eternus em̄ ꝓncipal'r ꝓcat diuinā eēntiā. z secūdario ꝓnotat carentiaz ꝓncipij z finis. vñ cū dr etern⁹. sensus ē. de⁹ est. z caret ꝓncipio z fine. Sil'r īmēsus ꝓncipalit̄ ꝓcat diuinā eēntiā. z ꝓnotat abnegatōnē mēsure local'. Sil'r dr incircūscpt⁹ p abnegatōem loci. z vbi. z de sil'ibz sil'r est intelligendū. z hec noīa p̄dicant de oībz personis simul et diuisim singulariter z non pl'aliter. vt pr̄ est etern⁹. filius etern⁹. spūssanct⁹ eternus. et hi tres sunt vn⁹ eternus.

De illis q̄ aliq̄d connotant positiue Capl'm. XI.

HAdiectiuoz nominū q̄ aliq̄d cōnotāt positiue q̄dā ꝓnotāt effectū ī creaturā z q̄dam respectū. Eoz āt q̄ cōnotant effectū q̄dam ꝓnotāt in habitu. vt iust⁹ misericors. z hmōi. q̄dam in actu. vt iustificans miserator. et hmōi. Que āt ꝓnotāt effectū in actu p̄dicant de deo ex tpe vñ de⁹ incepit esse miserator q̄n incepit misereri. sed ea q̄ ꝓnotāt ī habitu p̄dicāt de deo ab eēno. vt de⁹ ab eēno fuit iust⁹ z misericors ꝛc.

De his q̄ ꝓnotāt respectū. Ca. XII

NOmina ꝓo q̄ ꝓnotāt respectū creatoris ad creaturas. vt de⁹ est refugiū et hmōi. q̄dam ꝓnotāt respectū ꝑsone ad ꝑsonā. vt sil'is. cōlis. Sil'is em̄ ꝓncipaliter ꝓcat diuinā essentiā. secūdario autē ꝓnotat distinctiōez ꝑsonalē. Hmōi ꝓo noīa licet essentiā significēt. tñ rōne ꝓnotati p̄dicant de ꝑsonis sil' sumptis plural'r z nō singulariter. vñ nō dr. pater z fili⁹ sunt similis. sed dr. sunt similes.

De nominū adiectiuoz supinductiōe Capl'm. XIII.

HAdiectiuoz etiā nominū q̄dam sunt ptitiua. vt aliq̄s. ali⁹. z sil'ia. q̄daz ꝓo sūt numeralia. vt vnus. duo. tres. et oīa in neutro genere substantiua ꝓcant diuinā essentiā. z p̄dicant de ꝑsonis oībz singl'ariter z nō pluraliter. vt pr̄ z fili⁹ sunt vnum. z ī genere masculino z femino substātiua

ta sunt psonalia. vñ ℞ est ꝓa. pz̄ z fil⁹ sūt duo si duo sit masculini generis. sz si sit neutri ge/neris tunc est falsa. Dmōi ät noīa adiectiue retenta sequūt naturā suoꝝ substātiuoꝝ. vñ si substātiua sint cēntialia z ipa adiectia sil'r. z si sint psonalia sil'r z ipsa adiectiua. vñ ℞ ē falsa. pz̄ z fil⁹ sūt vn⁹. sz ℞ est ꝓa. sūt vn⁹ de⁹

De noīb⁹ psonalib⁹ Capitulū. XIIII

Omina psonalia q̄dam p̄dicant de vna psona tm̄. vt pz̄ z fil⁹ z s. q̄daz de duab⁹. ita q⁹ de vtraq; vt ꝓncipiū spūssanctī. Nam pz̄ est ꝓncipiū spūssctī. z fi li⁹ est ꝓncipiū spūssctī. vt cū ōr. pz̄ et fil⁹ sūt ꝓncipiū spūssctī. li ꝓncipiū supponit ꝑ duabus psonis. sz ꝑcat vnā notionē scz cōez spi/ratōem. q̄dā ꝓo p̄dicāt de duab⁹ psonis. ita q⁹ de neutra ꝑ se vt pz̄ et fil⁹ sūt duo. ita q⁹ li duo sit masculini generis z nō neutri. q̄dam p̄dicant de trib⁹. ita q⁹ de nulla ꝑ se. vt trini/tas. Hāvt dic̄ Jsiō. li. vj. etymol'. trinitas est appellata eo q⁹ fiat totū vnū ex trib⁹. q̄si triuz vnitas. nam dū tria sūt. i. tres psone vnū sūt qz singl'a i se manēt. z oīa in oīb⁹. pz̄ ḡ z fil⁹ z spūssctūs sūt trinitas z vnitas. Jdē em̄ i na tura. vnū qō in cēntia. tria in psona. vnum ꝑpt̄ maiestatis ꝓmunionē. tria ꝑpt̄ psonaruz ꝑpetatē. q̄dam etiā noīa p̄dicant de singl'is psonis. ita q⁹ nō de oīb⁹ vel plurib⁹ singu/lariter vel tm̄ pluraliter. vt ipostasis seu per sona. Pater em̄ z fil⁹ z spūssanct⁹ sunt tres ipostases seu psone z nō vna

De notionū subdistinctōe Ca. XV

Omina ꝓo notionalia q̄dā sunt ab/stractiua. vt paternitas. natiuitas. p cessibilitas. spirabilitas. z hmōi. q̄dā ꝓo ꝓcretiua z adiectiua. vt innascibil'. gene/rās. nascens. spirās. pcedēs. oīa ät abstrac/tiua p̄dicant de essentia. vñ ℞ est ꝓa. cēntia ē paternitas. z ecōuerso. cēntia est innascibili tas. z ecōuerso. ita z de alīs. Cōcretiua ꝓo nūc̄ de cēntia p̄dicant siue sint noīa siue p/ticipia. z ideo omnes tales ꝓpositōes sūt false Essentia generat vel generat'. vel essentia ē generās vel generata. z ita de alīs. Jtē no/minū notionaliū q̄dā p̄dicant ō vna psona tm̄. vt generās de pz̄e genit⁹ vel nascēs de fi lio. pcedens de spūsancto. q̄dam de vtraq; duaꝝ vt spirās de pz̄e z filio. qz pz̄ z fil⁹ spi rant spm̄sanctū. q̄dam etiam p̄dicant de q̄/libet. vt distinct⁹. pz̄ em̄ est distinct⁹ ab alīs psonis. sil'r fil⁹ z spūssanct⁹.

De proprietatibus diuine essentie

Capitulum. XVI

Ropetates ꝓo diuinas diuie. s. essen tie ꝓuenient determiat Joh damas. li. iij. c. viij. De⁹ est inq̄t sine fine z ꝓn cipio. ꝓncipiū ꝓmū increatū. ingenitus. im/partibile. īmortale. eternū. infinitū. incircū scptū. indeterminatū. potēs ad infinita. sim plex incōpositū. influxibile. impassibile. in/uincibile. inalterabile. fons bonitatis z iusti cie. lumē intellectuale. ꝑtus inaccessibilis z īmensurabil'. z tm̄ oīa mēsurat. ꝑpa volūtate creaturaꝝ oīm effectiua. oīm ꝓtētiua z con/seruatiua. oīm. puisiua. oīa implēs i suo reḡ omnib⁹ dominās z imperās. z nullū ꝑrium hñs. oīa incōtaminate ꝓtinēs. oīb⁹ substan/tijs eminēs. z sup oīa exist̄s sp bona. sp btā. sp plena. ꝓncipat⁹ z ptātes ordinās. determi nans ac disponēs. Sup oīnez subaz vitam rōnem z intelligentiam exist̄s. p se ei ē sup. p se est vita. p se est suba. p se exist̄s fōs cēn/tiel scie. bis q̄ sūt. bis q̄ viuūt. bis q̄ parti/cipant rōnem. Dmib⁹ oīm bonoꝝ cā ē. vna suba. vna ꝑt⁹. vna volūtas. vna opatio. vnū ꝓncipiū. vna ptās. vna dominatio. vna di/uinitas in trib⁹ pfect̄ ipostasib⁹ seu psonis pris z filij z spūssctī. vna rōne credit colit et odorat. Uñ ipa trinitas est incōfusa et vnita. indistanter diuisiūcta. Jndistantes em̄ sūt he psone z ab inuicē inseparibles non ꝓfuse ad inuicē ꝓuertibiles. qz ad inuicē nō ꝓmiscen tur nec pariter ꝓfunduntur. Nam pater est in filio. et spiritussanctus in patre et in filio. z fil⁹ in pz̄e z spūsancto. nulla ꝓmixtōe fctā vel ꝓuersiōe vn⁹ in alteꝝ sine mutua ꝓfusio ne. Jmmo ipe psone suis ꝓpetatib⁹ ab inui cem sūt distincte z ꝑm identitatē cēntie indi uisibiliter sūt vnite. vñ diuinitas simpliciter ipar tibilis exist̄s varia dona suis distribuit cre aturis. Sz multiplicata ꝑ dona imptibilis ꝑmanet. z ad suā simplicitatē creaturas su/as ꝓuertit z ꝓiūgit. Dmia imꝑmiscibiliter ptrāsit z ꝑ ipam nihil. simplici cogitatōe oīa cognoscit. tam pñtia q̄ ꝑterita et futa. q̄ pōt oīa q̄ vult. sz nō vult oīa q̄ pt. Potest em̄ per dere mundū. nō vult ät. Dicit em̄ ad ß idem Dion⁹. li. j. c. xvj. De⁹ em̄ immaterialit' et nō incircūscptibil' est. qz loco nō cōtinet. Ipse em̄ suiꝑsi⁹ loc⁹ est. oīa implēs. sup oīa et nō. oīa ꝓtinēs. vniuscuiusq; nataz imꝑmiscibi/liter ptrāsiens oīm suā opatōnem. ꝑm su/sceptiuā ꝑtutē tribuēs. Et cū sit tot⁹ impti/bilis. tot⁹ est totalit' ens vbiq; z nō ꝑs in pte

ptialiter diuisus. sed tot⁹ in oīb⁹ z tot⁹ sup oīe. vñ ipe sol⁹ incōprehensibil' est z inter minabil'. z a nullo pterq3 a semetipo cogni tus. Nam ipe sol⁹ suūpsi⁹ ptēplator maxim⁹ est. vñ ad ei⁹ totalē comphensionē nulla pōt ptigere creatā cū sit infinit⁹ in se ⁊tute tamē sua infinita finit z terminat vniuersa. ppt qō termegist⁹ describens deū put potuit. ait sic Deꝰ est spera intellectual' cui⁹ centrū vbiq3 ē circūferētia ⁊o nusq3. Diuīa em̄ eētia in se ꝯsiderata pfecta est ad modū spere. qz ñ ba bet ꝓncipiū neq3 finē. sz put ꝯsiderat vt cau sa deducēs res in esse z eas limitās z finiēs. sic ⁊z esse centrū. qz sic centrū finit lineas et ab ipo linee deducunt. ita deꝰ deducit creaturas z limitat et finit eas.

Qūo Bernardus describit deum Capl'm. XVII.

Alio mō describit Bern̄. deuz tanq3 causam p effectū dicēs. Deꝰ est volū tas oīpotēs beniuolētia lumē et/ nū. incōmutabil' rō creans mentē ad sepa ticipandū. viuificās ad sentiendū. afficiens ad aptandū. dilatās ad cupiendū. iustificās ad ꝓmerendū. accendēs ad zelū. fecundans ad fructū. ꝓmouēs ad bonitatē. dirigēs ad eqtatē. roborās ad ⁊tutē. formās ad benino lentiā. moderās ad sapiaz. visitās ad ꝯsola tionē. illuminās ad cognitiōez. ꝑpetuās ad imortalitatē. implēs ad felicitatē. circūdans ad securitatē amat vt caritas. nouit vt ⁊itas sedet vt eqtas. dñat vt maiestas. regit vt ꝓn cipiū. medet vt sal⁹. reuelat vt lux. assistit vt pietas. Vbiq3 Bern̄.

De noīb⁹ q̄ notificāt deū in suis opibus. Capl'm. XVIII.

Tq3 inuisibilia sūt opa btissi me trinitat⁹. tñ a sanctis distinguūt q̄dam noīa per q̄ notificat deꝰ i opi bus suis. q̄ inuocabilis est z innotificabilis in se q̄ ad intima maiestatis. Sūt āt quedā noīa approbata et quedam sunt trāssumpta et translata

De noīb⁹ approbatis. Ca. XIX

Omina ⁊o approbata sūt decem. de q̄b⁹ Isid. in. vj. li. c. j. dicit sic. Apud Heb. x. noīb⁹ deꝰ nuncupat'. Primū est El siue hyskiros. i. fort⁹. qz nulla infirmi tate oppimit. sz fort⁹ est z sufficiēs ad oīa ppetrāda. Secūm nomē est Eloe. i. theophe los. i. timor. eo q̄ deꝰ a cūct⁹ ipm colentibus sit timend⁹. Tertiū nomē est Sabbaoth. i. ꝓnceps exercituū. eo q̄ oēs exercit⁹ celi eius dominio sunt subiecti. Quartuz nomen est Zelioz vel Ramathel. i. excelsus deus. qz ex celsus deꝰ z sup celos gl'a ei⁹. Quintū nomē Eyel. i. q̄ est. deꝰ em̄ q̄ est et n⁹ ⁊e est q̄ tm̄ no uit esse. fuisse āt z mō nō esse vel futuꝝ ee nō nouit. Sextū nomen est Adonay. i. dñs. q̄a ei⁹ dñationi subīcit tot⁹ mūd⁹. Septimum nomē est ya. i. spūs alm⁹. deꝰ em̄ spūs ē. Octauū nomē est tetragramathon. i. nomē q̄t tuor lr̄aꝝ. scribit em̄ q̄ttuor lr̄is apō hebre/ os qō ineffabile pnūciant z signāt nomē ōi. qz ⁊z ineffabile. nō qz dici nō possit. sz qz ei⁹ significatio ab hūano corde nō pt ꝯphendi Honum nomē est saday. i. oipotēs. qz oipo tens est nomē ei⁹. z ⁊z oipotēs a faciēdo om ne qō vult. z nō a faciendo qō non vult. q̄ si alteꝝ tm̄ ei acciderit oipotēs nequaq3 esset. Decimū nomē est eloym. z est nomē trinita tis. z ptinet ad pez z filiū z spm̄ sanctū. z iō pl'ale est apō hebreos z singl'are. Signat ei diuinā eētiā cū suppositōe triū psonaꝝ. vñ ⁊z trinitas q̄si triū vnitas.

De noīb⁹ trāssumpt⁹. Ca. XX.

Unt āt q̄dā noīa trāssumpta a creaturis q̄b⁹ vtit scptura qñ intēdit ali/ qs exponere ꝯditōes creatoris. quia Damas. li. i. c. xiij. inqt. Quia multa in scriptura diuina symbolice sunt dicta z figurative z trāssumptiue. scire oportet q̄ homines grossa carne iduti excelsas z imortales deitatis opatōes intelligere nō pnt. nisi q̄busdam formis z ymaginib⁹ z notis q̄b⁹ hoies uti sol⁹ sunt suet⁹. Uñ oīa corpalia q̄ ⁊ deo dicunt nō ppie sed symbolice intelligūtur. Simpl'r ei deꝰ est z non figurabil'. ocl'os tñ z palpebras et visum hz ⁊. qz vniuersoruz bñs ⁊tutē ꝯsideratiuā cum nihil pōt latere. nihil pt subterfugere suā notionē. Sil'i rōe aures z auditū hz ⁊. qz apō ipm ppiciatōz fore z depcatōis susceptōez asserere ñ timemus. Per būc ei sensum nos mites oñdim⁹ qñ depcātib⁹ aures familiari⁹ inclinamus. Os et labia z fauces hz ⁊. qz illa velut loquēdo p inspiratōz nob reuelat. q̄ hoīm cogitatio p hmōi organa exp̄mit z oñdit. Gustur etiā hz ⁊ z gustū. qz in nr̄e iustīcie opibus tāq3 in gustu delectat'. Nares z olfactū hz ⁊. qz tāq3 odor suauissim⁹ dño ē placēs q̄ deuotōis affectū sibi exhibet. faciē ipsum hz scptura cōmemorat. qz p ei⁹ opa ⁊tutē z pñtiaz diuin⁹ ⁊mo manifestat. nam persone

ꝑsentia in facie declarat. manꝰ ꝛ brachia re/
pñtant eiꝰ subtilem ꝛ inuincibilē opatōem.
qꝛ nos digitꝭ ac manibꝫ ꝛ brachijs subtilio/
ra ꝛ fortiora opamur. qñ dexterā dei ꝯmē
rat. certiora ꝛ dei digniora insinuat. vñ ꝛ iu
rare ꝑ dexterā ðꝛ qñ intrāsmutabile eiꝰ cōsi/
liū ꝓhibeꝯ. frēqnt pauperibꝫ subuenit ꝛ indigē
tibꝫ auxiliat. et iō pedes hñe ðꝛ. sepe ei oñdit
in effectu qð solēt opari homines pedibꝫ vel in
cessu. Pectꝰ ꝛ cor hñe ðꝛ ꝓpt cognitoꝛ iugem
recordatōꝛ. ventrē ꝛ viscera ꝓpt illā quaꝛ in
nobꝫ oñdit miserias ꝛ cōpassionē. Irasci ðꝛ
et furere ꝓpt odiū malicie et iustā quā ifert
peccantibꝫ vltionē. dormire ðꝛ ꝛ obliuisci ꝑ
pter iniurie dissimulatōꝭ ꝛ vindicte retarda
tionē. vñ qꝛ tot modis ꝑ sua bñficia nra sup
pleꝯ indigentia more hūano ðꝛ hñe diuersa
mēbra. Uñ btūs Diony. effectꝰ dei mꝫtipli
ces sic describit. Deꝰ inqt est oīm causa ꝛ ꝑn
cipiū eoꝛ q̄ sūt suba ꝛ viuētiū vita. rōcinan/
tiū rō excidentiū ab eo reuocatio. ꝛ reꝛ rsur
rectio coꝛrūpētiū. qð ꝼm naturaꝭ ē renouatō.
ꝛ eoꝛ q̄ mouent ꝼm execrabilē ipetū reforꝫ
matio. sacrū firmamentū minꝰstantiū. ꝛ ip/
soꝛ q̄ ad ipm reducūt via ꝛ reordinatissima
manuductio. Et seqt post pauca. Jpe ē eo/
rū q̄ ab ipo sūt pr̄ ꝑncipalioꝛ q̄ ipi q̄ eos ge
nuerūt. Nā ꝛ ipi ceperūt ab ipo eē ꝛ generare
Eoꝛ ät q̄ ipm sequūt ꝛ ab ipo pascūt pastoꝛ
est. illuminatorū ē splēdoꝛ. pfectoꝛ pfectio. dei
ficatoꝛ deificatio. discordantiū pax. simpli
ciū simplicitas. ꝛ vnitoꝛ vnio. suppncipale
ꝛ substantiale ꝑncipiū occultū sue cognitio
nis. ꝼm q̄ ꝓbas est ꝛ possibile vnicuiq̄ .bōa
traditio rē. Hec ꝓba Diony. recitat Damas.
c. iij. Et q̄bꝫ omnibꝫ pz q̄ omnia corꝑalia ð
deo dicta sunt ad figuratiuū intellectū my/
stice referenda.

De diuersis xp̄i noibꝫ q̄bꝫ nuncupatur.

Capitulum. XXI

Unt iteꝯ q̄dā alia noia q̄ ad signifi
catōꝭ illoꝯ q̄ de hoīe xp̄o assūpto scz
dei filio itelligūt a sil'itudibꝫ reꝯ ar/
tificioseꝯ trāssūpta. sic pz ī Jsið. li. vij. c. ij. vbi
ðꝛ Xp̄s mꝫltis modis in scptura vocari ꝓsue/
uit. Dr̄ eñ ibidē q̄ xp̄s a chrismate vocatꝰ ē.
Jpe eñ p̄ cūctis suis ꝓsortibꝫ oīm grāꝯ ple/
nitudie est delibutꝰ. q̄ iesus hebraice. sother
grece. saluatoꝛ ꝭ latine ðꝛ. eo q̄ cūctis gētibꝫ
saluatoꝛ est trāsmissus. ꝓpter qð ipe messias
hebraice ðꝛ. eo q̄ oīs ꝓphetalis sacerdotalis
ꝛ regal' dignitatis ꝓuilegio sit diuinitꝰ insig/
nitꝰ. nam messias ðꝛ vnctꝰ. Dr̄ etiā emanuel
id est. nobiscū deꝰ. eo q̄ deꝰ ꝑ ꝼginē natꝰ ꝛ car
ne apparēs nob se ꝓiūxit. Dr̄ etiā ꝓbus caro
factū. quia ꝓbū est incōmutū nascit a pr̄e ī eter/
nitate. sz caro ðꝛ incōmutū a mr̄e nascit in tpis
mutabilitate. Sil'r ðꝛ vnigenitꝰ ꝛ ꝓmogeit⁹
qꝛ pr̄is ꝛ etiā mr̄is fuit filiꝰ vnicꝰ. ante quez
nullꝰ. ꝛ pꝰ quē nō erat alꝰ. Multis etiā aliis
modis ꝑfigurat in rebꝫ creatis. Dr̄ etiā ꝑn/
cipiū. qꝛ pr̄ ꝑ ipm oīa finit vel fecit. Dr̄ ꝛ os
dei. qꝛ ꝑ ipm deꝰ mūdo loqt. Dicituꝛq̄ ma/
nus. qꝛ ꝑ ipm reꝯ vniuersitas ꝓtinet. ðꝛ via
qꝛ ꝑ ipm ad patrē uenit. vita ðꝛ. qꝛ in ipo
oīa viuūt. ꝓbitas qꝛ nec fallit nec fallit. dicit
fons. qꝛ oīs boni origo indeficiens ꝛ reficit
sitientes. Et multis aliis figuris innumerabi
libꝫ ꝛ infinitis nobꝫ dat intelligi in scpturis.
sic ibi ponit Jsið. ī exemplis multipliciter.

Sic p̄r ꝛ filiꝰ ꝓpt varios effectꝰ ī creaturis
varijs noibꝫ nūcupāt. sic spūssctus p̄ri et fi
lio in simplicitate nature ꝓsubstantial' ꝛ coet/
nus diuersis vocat noibꝫ ꝛ diuersis rebus
multifarie ꝓpat. Propter qð ðꝛ ī. vij. Sap.
q̄ est sanctꝰ in oī scz creatē sctificatōe. ꝛ mꝫ/
tiplex in charismatū ꝛ donoꝯ distributōne.
vnicꝰ in pr̄is ꝛ filij vniformi ꝓnerioe. necnō
ī sctoꝯ caritatiua vnioe. subtil' ī cogitatōnū
ꝛ affectionū pscrutatōe. modestꝰ ī discreta ꝛ
modesta affectuū hūanoꝯ ordīatōe. discre/
tus in facūdie siue eloqntie admīstratōe. In
coinqnatꝰ sine macule ꝓtagioe. suauis ī pce
ptis. suauioꝛ ī ꝓsilijs. suauissimꝰ in premijs.
amās bonū actū ī actiuis q̄ suauis ē in ꝓtē/
platiuis. hūanꝰ hūanā diligēs societatē. be/
nignꝰ innatā hñs ī se bonitatē. stabil' lassis ꝛ
infirmis ꝓferēs firmitatē. ꝛ nullā ꝓsus ha
bēs ī seuicissitudis mutabilitatē. securꝰ illis
qs ꝓtegit auferēs formidolositatē. oēz hñs
ꝓtutē. oībꝫ ꝓferēs ꝓtutū pfectōz. oīa ꝑspici/
ens. oēz hñs cognitōz. capiēs oēz ꝑpm itelli
gibilē. oīs spūs rōnal' motū inuestigās ꝛ af
fectionē. mūd'i se ꝛ ab alijs auferēs infectōz
Multꝫ etiā aliis noibꝫ nūcupat. Dr̄ ei digi
tus ꝓpt ei' discretā ꝛ subtilē opatōz. Lolū/
tus ꝓpt ei' discretā ꝛ subtilē opatōz. Lolū/
ba ꝓpt simplicitatꝭ amoꝛ. Nubes ꝓpt esta
antiū refrigeratōz. Uentꝰ ꝓpt occultā grā/
rū inspiratōz. Ignis ꝓpt grē euaporatōem.
Ros siue pluuia ꝓpt aie fecūdatiōez. Oel
ꝓpt dulciflua interioris hoīs imutationez.
Oleū ꝓpt interioꝛē aie ipinguatōz ꝛ exhila
ratōez. Multꝫ aliis ꝓpat diuinꝰ spūs. sz ista
sufficiāt ꝑ exemplo. Nūc ad angeloꝯ ꝓpria
tes adiuuāte dño manū apponam.

Incipit liber secūdus de ꝓpetatib⁹ angelorum.

De ꝓpetatibus angelicis diuino adiutorio aliq̄ in mediū nob⁹ ꝓlaturi, ꝓmo incipiendū est ab eisdē in generali. z dein de in spēali vbi singl'oꝝ ordinū dispositōes z officioꝝ diuerse mīstrationes, put pñti cōgruit opusculo ꝑ ordinē declarabunt.

De interꝑtatōe angeli Cap'm. I.

Angel⁹ ita q̄ grece. hebraice malach. latine ꝓnūci⁹ interꝑtat. eo q̄ ꝓ angeloꝝ misteriū diuīa volūtas ꝓl'o nūcie. Ūñ angel⁹ nomē est officij nō nāe. spirit⁹ āt nō est angel⁹. sz qñ a deo mittit tūc ꝓmo angel⁹ ꝓpe nūcupat. Cui scz angelo licentia pictoris alas tribuit. i q̄z subito motu celerē angeloꝝ opatōz figuratiue ꝓdicta pictoralis licētia simplicib⁹ ꝓstēdit. sic̄ poetas vētis ascribere alas antiq̄tas non ꝓhibuit. sic̄ dicit Isid. li. vij. c. vij.

Quid sit angel⁹ ꝑm Damas. Ca. II

Stigit angel⁹ ꝑm Damas. suba intellectual'. sp mobil'. arbitrio libera. incorporea deo mīstrās. ꝑm grām z nō nāz īmortalitatē ꝓcipiēs. Ex hac angelica descꝛptōe mltiplex nob⁹ resultat ꝓpetas angeloꝝ. Dz em̄ suba intellectual'. q̄ ratiōe spūalitat⁹ sue sube z singl'ar⁹ spūalitat⁹ oēs formas intelligibiles in se ꝓticipat z species cognoscibiles apprehēdit. z q̄nto a terrestris materie coartatōe est ꝑmotior. tāto ī ꝓtēplatione īmaterialiū est ꝓfectior. sic̄ exꝑsse dr in libro causaꝝ. Hā intelligētie plene sunt formis. z iō omēs spēs cognoscibiles eis subter h nāa angelica omnē antecedit creaturā corporeā. in eētie subtilitate. in simplicitate. in intellect⁹ pspicacitate. in liberi arbitrij habilitate. q̄ h angelica nāa nullam hz dependentiā a materia. iō corruptio material' ei non ꝓt aliq̄liē ꝓuenire. vñ sensual' cognitio ei⁹ intellectū deiformē non impedit. Angel⁹ em̄ deiformē hz intellectū. z iō sup̄ tps est z totū intelligit sil' z nō vnū post aliū. aut vnū ex alio. sic̄ ex ꝑmissis ꝓclusionē. sic̄ hūanus intellect⁹ q̄ est vni⁹ ex alio collatiu⁹. Ūñ q̄lis est compatio simplicis ad ꝓpositū z pūcti ad lineā in essendo. talis est compatio angelici intellect⁹ ad hūanū in intelligendo et iudicando. Nulla malicia angelicū affectū a creatoris sui obsequio retrahit l' auertit. vñ q̄nta angelica suba est simplicior z ab oī cōditione materie distantior. tanto dei similitudo in ea relucet exꝑssior. et in ipa sic̄ speculo clarissimo splēdor diuīe sapie relucet exꝑssior z tanto est dignior influētia gl'e. q̄nto ꝓfect⁹ adhesit incōmutabili ꝓitati ex libera et ꝓpa volūtate. vt dic̄ Greg. Mire inq̄t de⁹ omipotēs naāz summoꝝ spirituū bonā sz mutabilē ꝓdidit vt q̄ manere vellēt mererent z eo maioris meriti apud deuz fierent q̄nto mutabilitat⁹ suevotū. volūtat⁹ studio defixissent. dicit etiā idem. Angel⁹ in ꝓtem/platōne sui creatoris immutabil' ꝑmanet. et cū eo q̄ creatura est vicissitudinē mutabilitatis hz. In angel' em̄ tria cōsiderant. vt ait Dion⁹. Essentia q̄ subsistūt. ꝓtus q̄ possunt. operatio q̄ peragunt. Eoꝝ essentia est simplex z īmaterialis pura distincta seu discreta. Eoꝝ vol⁹ est libera. intelligēs. diligēs indefessa. Dūt em̄ ptātez libere eligēdi ītelligendi z diligēdi z deo īcōmutabilit⁹ adherēdi. Insup hūt ꝓtutē opandi. q̄ oīa faciūt sine morę dilatōe. oīa aduersa coercēt sine resistentia z ꝓtradictōe. Semp nob⁹ assistunt et nob⁹ seruiūt sine intermissione. Ūñ eoꝝ opatio est voluntaria. subita. vtil' z honesta. nam deo seruiūt sine coactione subito z i instanti iussa ꝓficiūt sine ꝓcrastinatōe. oīa ꝓficua z vtilia ꝓcurant sūma attentione. licitis et honestis vacant q̄ sunt sine reꝑhensione. Patet itaq̄ ꝙ triplex ꝓt⁹ est in angelo. s. cognoscendi. operandi. z ꝑsistendi. Cognoscit em̄ deū sup̄ se in speculo eternitat⁹ sine aliq̄ īterpositōe. Semp eī videt facie ꝑ fīs. Mat. xviij. Extra se apprehēdit oīa sine collectione. Intra se retinet apprehensa sine obliuione. Sic etiā hz ꝓtutē operādi potenter celeriter. vtiliter. incessant. Habent etiā virtutez persistendi in nāe sue simplicitate. q̄a mortalitatis vicissitudine nō alterant. passibilitatis ꝓtrarietate nō afficiunt. mole carnea non retardant. Persistūt etiaz in gratie z gl'e firmitate. q̄ diuīs legib⁹ subiecti nulla affectione vel actione ei cōtrariant. Cum sint benigni nullo inuidie stimulo torquēt. Cum sint puri nulla affectione turpi contaminant. Persistunt etiā in officij dignitate. nam cū sint iusti nullo mō sibi inuicē iniuriant. q̄ subsūt nullo ꝓtēptu subiectiūt. z q̄ pre/

sunt sine tyrānide alijs pncipank. Preterea angelica naka pme luci scz deo vicinio est cō iūcta. z iō copiosiori lumine repleta z tanto devite fonte pfundi? haurit q̄nto pplādo pmo lumini vicini? se subiūgit. z tanto pncipaliores theophanias. i. illuminatōes diuinas ptinue recipit. q̄to perfecti? ad summū bonū per amorē inflexibilē se puertit. vnde illa lux eīna pmo sup angelos influit. z ipis mediātib? ad nos descēdit. z iō lex p angelos ad hoīes pcessit. Uñ ppt̄ istaz pmā a pīe luminū illuminatōz ad angelos descēdētez vocank angeli a Diony. agalmatha. i. specula clarissima diuini lumis receptacla. Uñ in li. ō diuis no. c. vj. dicit sic. Angel? ē yma go dei. manifestatio occulti lumis. speculū purū. splendidissimū. imaculatū. incōtaminatū. recipiēs totā si phas est dicere speciositatē. bñformate deiformitati et pure declaratōis in seipo sic possibile est bonitatem q̄ est in abditis. zē. Imago dei ōr put deiformē intellectū. qz sic de? oīa videt sine delibatiōe z collectōe. ita angeli. qz nec videt p mediuz nec apprehēdūt p sensū. Dr etiā et occulti luminis manifestatio. qz diuinitati lumē qō i se incomphēsibile est z occultū. p influētiaz recipiēdo. z alijs trāsmittēdo inferioribz manifestat. Dr z speculū ppt̄ lumis receptibilitatē. z ōr speculū puz ppt̄ nakalem sue subpuritatē. Nil em̄ hz corporee feditatis. immaculatū. sine macla culpe origial'. incōtamiatū sine ptagio culpe mortal'. incoinq̄natum sine infectōe culpe venial'. Dr etiā recipiens speciositatez deiformitatis. qz in specie et mō cognoscēdi silis est diuinitati. q̄ declarat inferioribz abditā z ineffabilē ac occultā diuine bonitatis suauitatē. nam qō pplando z gustando diuinit? pcipit inferioribz notificat z trāsfūdit. Angeli em̄ ſm Damas. li. ij. c. iij. sūt lumina. q̄dā itelligibilia ex pmo lumine lumē habētia non lingua vl' auribz indigētia. sz sine ſmone z sine voce suas volūtates z intelligentias sibi inuicē tradētia et exprimētia. loco corpali ñ ptēta. ñ parietibz vl' claustris corpal'r circūscpta. triplicē dimēsionē nō bñtia. sed intellectual'r assūt et operank vbicūq̄ eis fuerit imperatū. Sūt et hi spūs nakal'r fortes z veloces ad diuīe voluntatis expletōz. et vbiq̄ cito inueniūk vbicūq̄ diuin? iusserit nut?. z q̄ circa nos sūt dispensantes z auxiliantes nob ſm diuinā volūtatē sup nos entes z tñ circa deū exñtes. ad malū difficile mobiles. qz oīno imobiles ex grā q̄uis ñ naka. deū q̄tū possibile ē pplātes z i ipo delectātes. z cū sint icorporei et spūales ñ sūt nuptijs idigētes. hucusq̄ Damas.

Quō āgeli in effigie corpali depingank

Capitulum. III.

Quāuis āt angelica naka ab oī materia z lineamētis corpis sit aliena. tñ in effigie corpali depingūt angeli z varia membra et figuras hīe diuersas in scptura sep? memorāk. sz p denoiatōes membroz visibiliū itelligūk iuisibiles actōes celestiū aiorū. Nā cū lōga coma z reflexis capill' vbiq̄ āgeli ōpingūk. i qbz vtiq̄ eoz mūde affectōes z ordiate cogitatōes itelligūk. Nam capilli capitis designāt cogitationes z affectōes q̄ oriūk ex radice mētis. Aures hīe dicūk. qz diuinā inspiratōez accipiūt quā vtiq̄ diiudicāt z discernūt. Nares eis pictores attribuunt. z merito. qz vicia velut fetida rfugiūt. sz ptutes q̄i q̄dā odorifera diligūt. z inemūda z imūda. fetida z aromatica sagacissime diuidūt z distīguūt. Ora liguas z labia hīe sepi? memorāk. qz diuīa secreta q̄si loq̄ndo nobis pfert. z diuis laudib? ptinue inhiāt z intēdūt. Imberbes pictoz licētia depingit eos qz eoz ptutē q̄i iuuenilē statū psiderās eos nec viribz nec senio deficere sic oñdit. Dentes hīe dicūk. qz grāz quā diuinit? accipiūt alijs cōicare z q̄i cōmolitēdo diuidere psueuerūt. vñ i dētib? eoz ptās actiua z cōicatiua merito desīgk. Jō etiā brachia et manus bñt. qz ptutē sua actiua z pmāsiua infirmitates nras sustinēt. z vsq̄ i finē ab electoz defensiōe z supportatōe ñ desistūt. Cor z pect? hīe fingūk. qz cū deiformē bñt vitā ad susceptōez deiformis vite z vital' gre nob manifestissime coopank. Costas z lata bñt. qz oīa grāz munera i se tuta possidēt z p ipoz cugrāz munera i se tuta possidēt z p ipoz custodiā i electis boīb? oīa tuta manēt. Lūbos z femora hīe dicunk. sz vestib? occultata. qz grāz z ptutū i se bñt semīa. q̄ oīb? carnalib? sūt occulta. Pedes bñt. sz q̄i general'r denudatos. qz liberos bñt affectionū mot? i deū ab oī mortali pcupīa penit? seq̄stratos.

Quō angeli describāt La. IIII.

Describūk etiā angeli sub figura multiplici mirabilit alterati sicut tangit Dion. i fine angelice hierarchie. Nā describūk pēnati z alati. qz a ptagione trenā peīt? alieni. pplātōis raptu ad diuini amoris ītima intellectu z affectu sūt penit? eleua

ti. vestibꝫ occineis siue igneis sũt vestiti. q̃a lumie diuie cognitõis ⁊ diuie dilectiõis flã ma sũt amicti. Psal. Amicti luie sic vestimẽ to. Zonis aureis accingũt. qz ꝑtutũ habitu tales sũt accincti q̃ nullaten⁹ ad alia vicia di labũt. Virgas ⁊ sceptra i manibꝫ gestãt. q̃a post deũ diffiniũt oĩa recta. ⁊ vniuersa q̃ sũt i mũdo sensibili iuste regũt. Tela etiã ⁊ gla dios in manibus portãt. qz ꝑtute sibi tradita demonũ ⁊ rebelliũ conamĩa destruũt et de bellãt. Trullã ⁊ ꝓpẽdiculũ ⁊ alias mẽsuras opariox instrumẽta visi sũt hꝫe. qz dñs p an gelox puidẽtiã solet malos ad bonũ ꝙuerte re et ꝑ spũsctũ fiãt habitatio ꝓmouere. Lala/ mos mẽsuras ⁊ funiculos i manibꝫ portãt. qz singlox merita ⁊ demerita discutiũt mẽ surãt ⁊ põderãt. Phialas cũ aromatibꝫ hꝫe dicũt. qz p eox misteriũ nr̃a vulnera ad sa/ nitat̃ gr̃az ꝓducũt. Succincti ⁊ q̃ti pati ad eundũ legũt. qz iusti ad patriã eox patroci/ nio q̃tidie deducũt. Atramẽtaria ⁊ scptorũ instrumẽta portare dicũt. qz p eox misteriũ diuie volũtat̃ abdita sepissime describũtur Armis bellicis ornati dicũt. qz boni eorũz adiutorio i bello spũali ꝓtinue ꝓtegũt. Cy/ tharas resonare faciũt. qz illi q̃ merent eox ꝓsolari patrocinio desperatõnis tristiciam non incurrũt. Tubas in manibꝫ portãt. q̃a vt in bono pficiam⁹ nos incitant ⁊ inuitant Multa talia de habitu et gestu angelico in scriptura referunt. in q̃bꝫ eox opera mirifi/ ca designantur.

Qualit̃ angeli cõparãt rebꝫ materialibꝫ

Capitulum. V

Comparant etiã alĩs rebꝫ trãssump tis a naturalibꝫ ad eox exꝑmendas mysticas opationes. ꝟbi gr̃a. ventis assimilant. qz ad oĩa agenda subito trãsuo/ lant ⁊ circũferunt. Nubes dicunt. qz p rap tum ꝓtẽplatiõis suspensi in deũ rapiuntur. Igni comparãt. qz diuini amoris incendio totalit̃ inflãmant. nam ad modũ ignis cog/ nitione lucent ⁊ dilectõe ardent. nũc auruz nũc argentũ. nũc electrũ noĩant. qz splẽdo/ rem habent purum ⁊ luciformi dei sapiẽtia illustrant. Carbũculis saphiris ⁊ alĩs gẽ/ mis solidis ⁊ trãslucidis assimilant. qz i dei gr̃a stabiles effecti in gr̃a ꝓfirmant. ⁊ eoruz grata ꝑtia oĩa q̃ in celo sũt et in terra mira biliter decorant. Dicunt etiã leones q̃a de/ monibꝫ ⁊ peccatoribꝫ sunt terribiles. vel iõ vt dicit cõmentator sup bierarchiã angeli/ cam. quia quãdo ad ꝓtemplandũ deũ aspi/ rant. quod prius per cognitõem inherebat a memoria tergitur quando in concupiscẽ/ tibus animis desiderata claritas est manifesta. nam leo cum cauda delere ꝓpria vesti/ gia consueuit. Dicunt et boues. q̃a bos ter ram sulcans ipsam innouat et ad fructũ eã aptat. Sic angeli mentes hominũ dispo/ nunt ad recipiendũ germina virtutum ⁊ do norum. Aquile vocant quia immediate in/ flexibiliter et recte deum qui est sol iustitie irreuerberatis oculis ꝓtemplant. Dicũtur etiã equi. quia lege obedientie deo q̃ eis pre sidet sũt subiecti. Et etiam q̃ñq̃ albi ꝓpter lucidam dei cognitõem. q̃ñq̃ nigri ꝓpter di uine maiestatis incõprehensionẽ. nã nigre/ do color est sed obscur⁹ et occult⁹. q̃ñq̃ ru/ bei qz indicant terrorez iustitie ⁊ equitatis. q̃ñq̃ varij ꝓpter varium vsum susceptę pote statis. nam in vario extremi colores vniunt et per angelox virtutem perfectiuam. ꝑma secundis ⁊ secunda ꝑmis ꝙuertibiliter ꝙuer/ tuntur. ⁊ in amorem mutuũ ꝙuertunt. Flu mina ignea dicunt. qz effusiones diuie gra/ tie susciꝑiũt. et copiosam ac indeficientẽ in/ fluentiã viuifica fecunditate ad alios trans/ fundũt. et ideo fluuio igneo assimilant. Di/ cuntur et currus in quo mĩta copulata pa/ riter deferunt. qz ipi grata societate ⁊ iocun da parit̃ sociati siue copulati cõmuni assen/ su in diuina extollũt. Dicunt etiã rote. quia sic̃ rota in se voluit̃ et reuoluit̃. et circa idem centrũ semp mouet̃. sic angeli circa deũ q̃si circa intelligibile centrũ ꝓtemplãdo circũ/ mouent̃. qz eox desideriũ est inextinguibile et q̃ desiderat̃ est incomꝑhensibile Jõ etiã curribꝫ ⁊ rotis igneis comparãt̃. qz ad sub/ ditos descendũt eos illuminãdo. ⁊ iterũ re/ deunt ipos per ꝓtemplatiõem ad superiora reducendo. Sanctox etiã orões ⁊ vota co/ rã dño repũtãt. ⁊ defunctox aĩas ad patriã in sinum abrae deferũt et transportãt. Dicũ tur etiã medici. qz aĩas curant. Dicuntur et fabri. qz arma spũalia nobꝫ parant. Dicunt̃ et vigiles et custodes. quia nullo ignorantie somno depressi imminentia pericula annũ ciant. dicuntur etiam messores. quia electo rum populum in horreum regni celorũ co/ aceruant. Dicunt et milites. quia pro nobis contra demones dimicant ⁊ cõcertãt. Dicũ tur duces. tum qz moduz pugnandi contra hostes spirituales nobis indicant. tum etiã

qrviā ad patriā maifestāt. Jstis ꝛ mīſtſ alīs figurſ angelice ꝟtutes q̄ ad eoꝝ ſubazꝫ ꝟtutē et opatōem nob inſinuank ꝛ dank intelligi i ſcpturis. Sed pauca q̄ exemplificausa ſunt ħ dicta ad pñs nunc ſufficiant.

De ordīb angeloꝝ hierarchīs ꝛ eoꝝm officīs. Capitulū. VI

Determinatſ ex pte ꝓpetatīb āgeloꝝ ꝛ i generali put ad ħ opuſculū ꝑtinet ad ſingulos angeloꝝ ordinū hierarchias accedendū eſt. vt ſinguloꝝ ordinum officia ꝓuenientias et drās per ꝓditiones p ꝓprias cognoſcam⁹.

De triplici hierarchia. Ca. VII

Triplex āt eſt hierarchia ſic ſctiſſim⁹ tradit Diony. ſ. ſupceleſtſ q̄ ꝓſiſtit i trib⁹ pſonis. ſcōa celeſtſ q̄ ꝓplect i ſāctis angel. tertia ſubceleſtſ q̄ pficit in plat. Eſt āt hierarchia ſic ibidē aſſerit Dionyſi⁹ rerū ſacraꝝ ꝛ rōnaliū ordiata ptās i ſubditſ debitū retinēs ꝓncipatū. Hierarchia āt celeſtis q̄ eſt triplex. ſ. ſuperioꝝ q̄ grece dr epiphania. ꝛ deſcribīt ſic a Diony. Epiphania eſt i incaleſcētis affectōis incēdio. altioris intellect⁹ faſtigio. iudicū liba reſultatio diſtributa. Nam ħ hierarchia tres ꝓtinet ordies ſcz ſeraphin q̄ amoris incēdio p alīs feruēt et cherubin q̄ cognitōis ꝓuilegio gaudēt. et thronos q̄ iuſtīcie ppēdiculo alīs ꝑeminēt. De duab⁹ alīs hierarchīs dicēk infra in locis ſuis. Jn oī āūt hierarchia exigūk neceſſario. ordo. ſcia. ꝛ actio. Nām idē dic Dion. Hierarchia eſt ordo diuin⁹. ſcia ꝛ act⁹. deiforme q̄ntū poſſibile ſimilās et adiudicās ei diuinū⁹ illuīatōes ꝓportionalīk in dei ſimilitudinē aſcendens ꝛc. Hece tria poīt in hierarchie deſcptōe. ſ. ordinē ſcias ꝛ actōem. qꝛ ſi hoꝝ triū aliqđ ōfuerit nō erit hierarchia. ideo dr hierarchia ordo diuin⁹. i. ptās ordinata ꝛ fm deū diſpoſita. vñ in ordine notāt officiū. in ſcia diſcretio. in actione miſteriū. ſine ordine ꝑſumptio eſt actio. ꝛ ſine actōne negligētia eſt ordo. ſine ſcia āt ꝛ actio eſt reꝑhenſibilis et ordo inutilis. Et iō tam in ordine q̄ in ſcia et actione oīs hierarchia dei ꝓfozmitatē imitāt. ꝛ fm modū et menſuraz ſue illuīatōis in ordine ſuo. pficit ꝛ recte diſcernēdo et bñ operādo ad dei imitatōz q̄ntū poſſibile eſt aſcendit. Talis eſt āt ink angelos hierarchica ordinis diſpoſitio. qđ angeli ſuperioꝝ ordinū copioſi⁹ diuinum lumen hauriūt. ꝛ ad eos q̄ ſe ordine ſunt inferiores receptū cōmunicando poſt tranſfundunt. nam ħ ler in angelico ordine cuſtodīk vt in gr̄e et gl̄e participatōe alīj ſunt ꝑmi alīj ſecūdi et alīj vltimi. vt illi q̄ ordine et naturaliuz participatōe ſunt impares. ſint etiā in gl̄e ꝑceptōne ineq̄les. vñ dic Diony. Oportet ſuperiores angelos ſp eſſe ductores et manuductores alioꝝ inferioꝝ. vt eos adducāt ad diuinā illuīatōem adductōem et cōicatōz et inductionē per ꝓuerſionē in illuminatōe per cognitōem. in cognitōe ꝑ perceptōnem ꝓtēplatōz. alīj ad exteriora exeūt. ꝛ tñ ab interioꝝ ꝓtēplatōe nō recedūt. qꝛ illū ſp ſpiciūt q̄ pñs eſt vbicūq; vadūt. Excellēta āt ordinū aſſignak fm ꝑeminentiam bonoꝝ. qꝛ fm differentē eēntie ſimplicitatē ꝛ naſalis ſapientie pſpicacitatē et differentē arbitrīj libertatē recipiūt ordīs diuerſitatē. q̄ ei naſa magis ſunt ſubtiles et ſapīa magſ pſpicaces in amplioris gr̄e munere ſūt ceterſ dignioꝝes. vñ ſinguli hierarchiaci ordies ꝑpa bñt dona fm q̄ opank et gradus ꝑpos fm q̄s ſuas opatōes moderank. Nō ei fas eſt vt q̄s opa ri ꝑſumat. qđ ad ſuū ordinē ꝛ officiū nō ꝓpectat. Jn ħ em ꝓſiſtit hierarchiaci ordinis pfectio vt q̄ illuminānt illuminēt. ꝛ q̄ purgānt purgēt. ꝛ q̄ pficiūk perficiāt. Uñ ral est ordo vt q̄ ꝑmo purgank poſtea illuminēk ꝛ pficiank. Nam purgatione ſeq̄k illuminatio. et illuminatione pfectōis ꝓſūmatio. vñ ſupio/res ordines imediate recipiūt a deo purgationē vt ſint clari. ꝛ pfectoz vt ſint pfecti. Et itez ab illis fm ordinē diuīe diſpoſitōis intelligīk ħ purgatio a corruptōe vicīj. ſz potī⁹ ab impfectōe boni. nam fm Diony. opoꝛtet angelicos ſpūs ad illū⁹ ſilitudinē q̄ oīa ret ꝓtagio ꝛ diſſilitudine mūdos cē ab imūdicia ꝛ ꝓfuſione lucētes ꝑfate pfectos bonitate. Jnt istos itaq; ſacratiſſimos ordies q̄dā ſūt ꝑmi. q̄dā medīj. q̄dā ꝓ infimi. vñ ꝑmi illuminānt. vltimi illuminank. medīj vero illuminānt vltimos. ꝛ a ꝑmis illuminānt.

De ordine ſeraphin. Cap. VIII

A primo ḡ ordine velut a dignioꝝ est incipiendū. ſ. a ſeraphin. de quo dic Jſiđ. li. vij. Seraphin eſt angelorū multitudo q̄ ardentes vel incendētes interpranf. eo q̄ ink eos ꝛ deū nulli angeli ſūt interni. et ideo q̄nto ei vicinī⁹ collocāt tāto magſ caritate diuini lumīs inflāmank. et iō

faciem dñi ⁊ pedes velare dicũt. qz ceteri an
geli diuinã maiestatẽ nequaq̃ ist̃ pfectꝰ in
tuent. ⁊ iõ tanto maiori claritate illustrãtur
q̃to ardẽtiori motu dilectõis intime inflã
mãt. vñ istoz angeloz officiũ est ꝓuiũ et ar
dere in se ⁊ alios ad diuie dilectõis incẽdiũ
pmouere. Propetates ãt hꝰ ordis ꝓncipales
⁊ speciales elicere possumꝰ et verbꝫ Dion. sic
dicẽt. Pulcre inqt ꝓma celestiũ hierarchia
habẽs altiorẽ oiw circa deũ immediate col
locatũ. Et ideo ꝓme operatões theophonie
in ipm tanq̃ deo primũ deferunt. et sequit.
Est aũt seraphin mobile sp circa diuina ⁊ i
cessabile calidum. acutũ. ⁊ supferuidũ. intẽ
te et inflexibilis semp motionis. suppositoz
reductiuũ. actiue exemplificatiuũ. recalifi
cans ea ⁊ resuscitans in similẽ caliditatez et
igneum celiꝰ ⁊ olocaustomatis purgatiuũ
circũuelatũ inextinguibile. habens lucifoz
mẽ ⁊ illuminatiuam ꝓpetatem. omnis tene
brose obscuratõis persecutricẽ et manifesta
tricem zẽ. Hec ꝓba diuinissima sunt et oim
mortaliũ sensum q̃ ad significatiõis mysteri
um excedentia. Prout tñ potero q̃uis bal
buciendo aliq̃ explanabo. Uidek aũt diffini
re Dion. q cognoiatio seraphin ꝓpetatis
⁊ officiꝫ discretõem ⁊ varie gr̃e participatõz
in angelis manifestat seraphin nũcupatis.
Flam appellatio seraphin docet mobile. hoc
forsan dicit ꝓpter naturam ignei amoris.
q angelicꝰ affectus in deũ rapik et mouetur.
ꝫ ꝓo motꝰ est q̃tis causatiuꝰ augmentatiuꝰ
⁊ completiuꝰ. Docet etiam incessabile qz ta
lis amoz nũq̃ excidit. nũq̃ ab appetitu ama
ti requiescit. Docet ⁊ calidũ. qz ad modũ ca
loris accensum animũ excitat vis amoris. et
isto subdit acutũ. qz vis amoris penetrat ad
intima ꝺditoris. vñ acutũ dic̃ q̃ndã violen
tiam amantis q̃ intrat ⁊ penetrat ad rẽ ama
tam. Dz etiã supferuidũ. qz q̃uis ad interio
ra diuinitatꝫ amoz se extẽdat affectu. tñ cir
cuire nõ cessat vt qõ intellectu nõ capit ꝓtẽ
platõis tñ gustu aliq̃lik ꝓphẽdat. sic illõ qõ
ebullit calozis vehemẽtia vndiq̃ se iactitat ⁊
diffundit. sic affectꝰ angelicꝰ nihil inconside
ratũ relinqt. imo q̃to plꝰ cognoscit tãto am
plius scire cupit. Addit etiam inflexibil' mo
tionis. qz amoz angelicꝰ q̃uis in deum mo
ueak. inflexibilis tñ ẽ ne amatũ aliq̃lik amit
tak. vnõ simul mobilis est ⁊ incessabilis. ⁊ ꝫ
intente ⁊ intime. qz ad dei interiora tendit.
vbi mobilis est sp et nũq̃ in se sistit ⁊ inten
tus vt in deũ tendat. sed intimꝰ vt ad exterio
ra non effluat. oñino aũt inflexibilis vt ad
aliud ꝑter ipm ⁊ extra ipm nõ diuertat. Dz
etiã suppositoz reductiuũ. qz amoz angelicꝰ
sp ad supioza se extendit ⁊ tñ ab amore infe
rioz nõ excedit. imo ad diuine illuiatõis p
ticipatõem reuocat inferiores ordines et re
ducit. Dz etiã docere actiuũ ⁊ exemplifica
tiuũ. qz nõ solũ incendit inferiores ad amã
dum. verũetiã formã ⁊ exemplũ ꝓbet inferio
ribꝰ q̃lik summũ bonũ sit sup oĩa diligẽdũ ⁊
q̃lik sit q amorẽ redeundũ in deũ. ⁊ ꝑm ipsiꝰ
bñplacitũ incedendũ. Jdeo etiã dr q amoz
eoz sit calificãs ⁊ resuscitans in sil'ez calidi
tatẽ. qz ad ꝫ laborãt vt inferiores ⁊ si nõ eq̃
liter tñ different ardeant ⁊ feruescant. Hec
ꝫ dicit q inferiores angeli fuerũt frigidi vel
mortui. sed ꝫ dr qz subiecti ordines q ipsos
ad ampliorẽ amoris affectum ꝓtinue exci
tank. Propter qõ sequit. Jgneũ celiꝰ ⁊ olo
caustomatis purgatiuũ. qz ignis diuinꝰ pri
mos angelos accendit vt alios incendant.
illuminat vt illuminent. purgat vt purgent.
Jgnis ei diuinꝰ suauiter ardet. nec combu
rit vel ꝓsumit ad lesionẽ sed potiꝰ ad purga
tionẽ. ⁊ ideo dr olocausti purgatiuꝰ. qz sicut
ex toto illuminat. ita ex toto purgat. nec ab
infectione alicꝰ vicij. sz ab impfectõne boni.
qz illa est purgatio pfecta vbi oĩs correctio
abest. ⁊ oĩs pfectio adest. Dz etiã ꝓtus sera
phin multimoda ⁊ multifida. multimoda ĩ
q̃tũ multiformit mouek appetẽdo ⁊ opãdo.
multifida inq̃tũ beatificak possidẽdo. multi
moda inquantum pergit scrutando. multi
fida in eo qõ inuenit penetrãdo. Per mul
tas ei vias ⁊ affectiões varias pgit ⁊ puenit
ad vnũ bonũ ⁊ vna vita sil' cũcta apprebẽdit.
Docet etiã noiatio seraphin incircũuelatũ.
qz sine oĩ velamie figure vel creake interposi
to diligit videre deũ ⁊ a pleitudie fontꝫ lucꝫ
etne sine medio aliq̃ illuiak vt illumiet. accẽ
dik vt accẽdat. Uñ in ꝫ sũt angeli illiꝰ ordis
alijs digniores. qz sue pfectõis influentiam
imediate sine iterpositõe a deo recipiũt sine
diminutõe eandẽ alijs pticipãdo tribuunt.
illã possidẽt ⁊ custodiũt sine amissiõe. Hun
q̃ tepescunt a dilectõe. nec flectunk ab icon
uertibili ad deuz intentione. nec labore nec
tedio desistunt ab inferioꝝ ad deũ gratuita
reductione. Hec de ꝓpetatibꝰ seraphin di
cta sufficiant.

De ordine cherubin. Ca. IX

Secund⁹ ordo ⁊r cherubin. qđ inter ꝑtas scie plenitudo. Sūt enim ſm Jsiđ. li. vij. sublimiora agmīa angelo⁊ ꝑter seraphin. eo' q vicinius diuīe sapie suppositi. ampliori scie diuīe dono sūt repleti. ⁊ iō merito ordo cherubin post seraphin ordinat. q⁊ p⁹ donū caritat⁊ a q̄ denoiat seraphin excellētissimū est donū sapie ⁊ cognitionis diuīe volūtat⁊ vel ꝯitatis a q̄ cherubin denoiat. Rā i angel' h⁹ ordis ꝓncipal'r flucet radi⁹ diuini lumis q̄tū ad ꝑticipatō⁊ ꝑcellētem diuīe cognitōis. vñ ꝑpetates ⁊ effectus angelo⁊ ist⁹ ordis innuit btūs Dion⁹. c. vij vbi dic̄ q cognoiatio cherubin docet eoru⁊ cognoscibile ⁊c. ⁊ est sensus ꝯborū q angeli ist⁹ ordis dicūt cognoscētes. q⁊ i dono diuine sapie sūt ceter⁊ mag⁊ excellentes. Deifidi etiā ab ipo nūcupant. in q̄ dei visio q̄ i eis viget intelligit. q⁊ dei maiestatē ceter⁊ mag⁊ cōtemplant. Dicūt etiā altissime datōis lumi num acceptiui in q̄ innuit q cherubin ordo diuīe illuiatōis excellētia ꝑ ceter⁊ adimplet Sūt etiā illi angeli diuīe pulcritudis i pri ma opatrice ꝯtute ꝓtēplatiui. q⁊ p lumen diuine sapie diuinā pulcritudinē ꝓtemplant. Per ħ etiā innuit q i eis ⁊ p eos ꝑma opera trix ꝯt⁹ sc⁊ de⁹ clarissime intuet. Dicunt etiā sapiētifica traditōe repleti. q⁊ p sapientificā creatoris traditōe⁊ alīs pl⁹ alīs min⁹ donū sapie diuīe impartiunt. Dicūt etiā cōicatiui q⁊ lumē sapie qđ in eis copiose diffundit. p ipos ad ordies illuminandos copiose deriuat. nam pleitudinē luc⁊ quā suscipiūt alīs cōunicāt ⁊ trāsfundūt. Dicūt etiā ꝓtēplatōis pure ⁊ simplic⁊ ac imediati fulgoris susceptiui. Fulgorē vocat illuiatō⁊ p quā peruenit ad merā ⁊ purā ꝓtēplatō⁊. vbi ꝯtus diuina nō in imagine vel figura vel aliq̄ mediante creata. sz p semetipa⁊ ⁊ in semetipa ꝓtēplat. Dicunt etiā diuīo alimēto domestica atq⁊ viuifica vnitate diuine refectōis repleti q⁊ in ħ q replent lumie cognitōis reficiūtur dulcedie dilectōis. Nō em̄ multū ꝑdest illuminare p cognitō⁊ nisi ꝓcomitaret alimentū spūsscti. s. refectio p dilectō⁊. Jsta āt refectio ord domestica vinifica ⁊ vna Domestica q⁊ amicis ⁊ domestic⁊ solūmodo ꝓparatur. Uiuifica q⁊ viuū efficit quēlibz q̄ ex tali cibo satiat Unica est ⁊ singl'ar⁊. q⁊ delectatōe cū extranea. s. cū carnali dulcedie nō gustat. Quānis ātunica sit refectio. ml'tiplex tñ sa/tietas inuenit in ħ unico alimēto. vñ cū ħ solū ꝑcipit plena ⁊ ꝑfa satietas inuenit.

De ordine thronoꝝ Cap'm. X

Ertius ordo est thronoꝝ. ⁊ est ordo a thronis dict⁹ a dono iudicij. eo q⁹ de⁹ in eis sedeat ⁊ iudicia sua disponat. vt cernat. ⁊ cūcta subiecta p illos disponat. vt dicit Jsiđ. vñ ꝑ⁹ diuīe eq̄t⁊ throno igneo in Dañ. ꝓpat. sc⁊ ꝑter pspecuitatē cognitionis. q⁊ de⁹ singl'a dīudicās p ipos uniuersa prudēter discutit. ⁊ ꝓpē impetuositatem cui nihil obuiat vel resistit. Illi āt angeli in q̄b singularit⁊ relucet rectitudo diuini iudicij throni nūcupant. Jsiđ. Et iō a btō Dion⁹. sedes altissime dicūt. q⁊ alte ꝑter diuinā autoritatē q̄si ad iudicandū ordinant. altiores quia diuine iusticie regl'a⁊ in iudicio imitātur. sz altissime q⁊ immediati⁹ altissimo deo dispositione hierarchiaca collocāt. Sedes compacte q⁊ apte ⁊ ꝯueniēter iūcte q̄ ad iūctura⁊ ꝯuenientiā diuinoꝝ iudicioꝝ. cōuenies em̄ est ⁊ aptū vt ex culpa penam ⁊ ex iusticia gl'a⁊ ex q̄litate opis q̄litatē retributionis q̄libet sortiat. vñ ꝯuenienter et apte coheret pena culpe ⁊ gl'ia iusticie. q⁊ si culpa et gl'ia. pena ⁊ iusticia nō ꝯuenirēt. coaptatam sedem inuicē nō haberēt. cōpactio itaq⁊ sedeꝝ diū eq̄tas est iudicioꝝ. sedes ab oīm ignominiosa subiectōe libere. q⁊ q̄nto sibi ꝓsidenti deo sūt subiecti. tanto per ipm et in ipo meren⁹ ampli⁹ sublimari. Sedes deifere. quia deū sibi ꝓsidentē ferūt. ⁊ deificaz ꝓtē p diuina iudicia in subiectis creatur⁊ iudicāt et oñdunt. Sedes diuini supaducent⁹ susceptiue immaterialit⁊ supmūdane. q⁊ noticias diuinitat⁊ sine studio ⁊ fatigatōne percipiūt ⁊ impassibilit⁊ sine diminutōe ad inferiora trāsfundūt in q̄ nos spūal'r instruūt vt ab re materiali ⁊ terrena nos euacuantes. nos ad et̄na⁊ susceptō⁊ coaptem⁹. Sedes etiaz ab oīm extremitate sūt remote. q⁊ ei q̄ sine extremis est. i. ꝓncipio ⁊ fine immediatissime sūt ꝯiūcte. Nam in deo cui inheret nō est inuenire ꝓncipiū vel extremū. Throni itaq⁊ diuinā ꝯtutē assumūt ⁊ candē ad inferiora deriuāt ⁊ trāsfūdūt. Obediēt se deo subiiciūt ⁊ nec ex aliq̄ necessitate sz mera liberalitate i agendis oīm ibz subiici se oñdunt.

De media hierarchia Cap'm. XI

Edia hierarchia ſm Jsiđ. tres ꝓtiet ordies. s. ꝓncipat⁹ ptātes ⁊ dñatōes. Hec āt hierarchia a Dio. vocat epo

phonomia.i.diuīa illuīatio sui ptícipes int scalāri reuerētia insignīes.vsū dñandi edo/ cēs arcēsq; ꝫriū.Pria dza ꝺr ꝑpr̄ pncipat⁹ q̄ docere z exercere z exhibe reuerētiā reuerē/ dis ſm diuersos gd⁹ platōis.iuxta illō Lui honorē.honorez. Ro.xiij. Usus ꝺo dñandi spectat ad dñatōes.q̄ docēt subditis dñari. nō ſm libidiosaz pessendi cupiditatez.sz ſm deivolūtatē.Hā de⁹ vult hoies esse hoīb⁹. vt pficiāt nō vt supbiāt.vt eos i fide z mori/ bus istruāt.nō vt de libtaſ dominio insole/ scāt.Arratioꝺo ptāt̄ ꝛferſ ad ordinē ptātuz q̄ potestatiue a nob coercēt demōes ne nob tantū noceāt q̄stū desiderāt vl affectant. Et talis pōt dispositio medie hierarchie q̄uis alio mō videaſ ordiari ſm Isid.z Bre.sz de ꝺ ad pns opusculū nihil spectat.

De ordie dominationū. Ca.XII

Quart⁹ ordo ē dñationū q̄ ſm Isid. ptātib⁹ z ꝛtutib⁹ pſūt z peminēt. q̄ p eo q̄ ceterſ angelo⁹ agminib⁹ pſunt sue dñant dñatōes nūcupāt. Hꝰ ordis ē of ficiū ſm Bre.in bello spūali nos instruere. q̄lit̄ oporteat hoies platōis officiū exercere Docēt etiā platos q̄lit̄ sine tyrānide z subdi tor⁹ oppressiōe i regimīe debeāt se hꝫe. Hor⁹ angelo⁹ misteriū est ſm Diony. seruili timo re depositio in deū moueri z absq; reflectiōe ad cōmodū tpale ei incessanter famulari. que singlari excellētia iuisibilē annūciatōz i sub iectſ ordib⁹ solo impio formāt. Sūt angeli istꝰ ordis ab oī oppressiōe liberi vt libe ad sū mū eleuēt.z nulli infra sūmū subjiciāt. vñ ita deo subsūt q̄ nulli inferiori subjciunt. Per vnez excellentiā supōez subiectōz eleuāt. ita sū q̄ q̄ nullā violentiā aut tyrannidē ad op/ pssionē iferiorē inclināt. vñ dic Diony. q̄ ſm dissimilitudinē tyrānidis dominiū exercēt. seueritatē hūt i ptāte z cū seueritate libalita te in benignitate.z dū a dñationib⁹ ptās ex ercent libalitas circa iferiores nō tollit. Per istā tñ libalitatē eor⁹ ptās nll⁹ mō minorat. imo deo se ꝑformātes regulā z legē sue pfi/ dētie q̄stū possibile est imitāt. Hūq̄s ad aliq̄ vana se ꝺuertūt.sz ꝓtinue ad bonū summū. q̄ ꝺ Diony. oñdit z vniuersale vocat. oculos dirigūt.z ab illo q̄ oīb⁹ dñat mētſ aciem nō auertūt. vñ deiformitatſ z diuīe similitudis p ut possunt sunt participes ſm Diony. Ita q̄ dominationes prime sunt in secunda hie rarchia

De ordine pncipatuū. Cap.XIII.

Quintus ordo ꝺr pncipat⁹. z h ordo ſm sctōs docet hoies inferioris gd⁹ exhibere reuerentiā maioribus existē/ tib⁹ i statu altioris dignitatis. vt puta regib⁹ pncipib⁹ z plat̄. De angel' isti⁹ ordinis dicit Diony. ad pncipat⁹ ptinet vniuersal' ducat⁹ z regimen ductiuū ad dei sil'itudinē. q̄ isti angeli hūt ex officio vt alios inferiores ordi nalit̄ reducāt ad deū z doceant ipm reuere/ ri in seipo z in prio. spēaliter in plato. q̄ ſm Diony. ido dicūt pncipat⁹. q̄ hūt alios re/ ducere vel cōuertē ad pmū z pncipale pnci pium scz deū. quem ipi put possibile ē imi/ tantur. et quantū pbas est in pſidendi offi/ cio pncipi assimilant. Dicit em̄ Isid. li. vij. Principatus sunt q̄ angelo⁹ agminib⁹ pre/ sunt. q̄ p eo q̄ subditos angelos ad explēdū diuinū ministeriū ordināt z disponunt. pn cipatus vocabulū acceperūt. Nam alij sūt q̄ adminiſtrāt. alij q̄ assistūt. milia enim mi/ liū mīstrabant ei. z decies centena milia as/ sistunt ei. Dañ. vij.

De ordine potestatū Capi.XIIII.

Sextus ordo est potestatū. Et dicūt ptātes ſm Isid. q̄ eis ꝓtutes aduer se sūt subiecte. z ido potestatū nomi/ ne nūcupant. q̄ maligni spūs eo⁹ ptāte co ercent ne tātū noceāt q̄stū cupiūt z affectāt. Hor⁹ angelo⁹ officiū est ſm Bre. illos q̄ in bello spūali desudāt ꝓfortare z ne ab aduer sarijs violent superent defendere. z vt boni victoriā obtineant virilit̄ adiuuare. huic cō cordat Diony. dicens. Potestatū misteriuz esse cauere ne aliq̄ aduersum possit bonis obsistere vel nocere. dicit etiam Bre. Pote/ states in suo ordine pceperūt potenti⁹ vt eo rum dispositioni aduerse potestates subjci antur. q̄ ne tantum hominib⁹ noceant q̄stū desiderant potestatū ministerio refrenant. De his potestatib⁹ dicit Diony. Ipse sancte potestates habēt equipotentem. id est. equa lem cum dominationib⁹ potestatem q̄ eadē diuina muncra in suo ordine z gradu humi liter suscipiūt z custodiunt sine confusione. Nihil em̄ tyrannice pcipitāt ꝺ inferiores. ni hil violentia z fortitudine attēptant. sed po/ tius deiformiter. i. ad diuinā sil'itudinē āge los inferiores ordinate reuocant. z ad potē tificam z causalē potentiam. i. ad deū q̄ om nia potest z oīm est causa supermūdane z in tellectualiter reducere non cessant. vt per

bas deiformes ꝓprietates medie celestium animaꝝ dispositiões illuminẽt purgent ꝛ ꝑficiant. Sic em ipe ptates mediatib supioribꝫ ad dei silitudinẽ ꝓuertũt. ita mediatib ipis ptatibꝫ q̃ iferiores sũt ad deiformitatẽ reducũt. vt sic oes supiores medij et inferiores ordies mystícaꝝ purgationũ illuiatiõũ ꝛ ꝑfectionũ pticipes efficiant.

De tertia hierarchia. Capitulũ. XV.

Tertia hierarchia q̃ ordinat ephionia tres ptinet ordies inferiores .s. virtutes. archangelos. angelos. Et ꝑm ꝟ iferior hierarchia sic describit. Inferior hierarchia est diuinũ pticipiũ nate legibus occurrẽs. secreta reuelãs ꝑ capacitate discreta nate legibꝫ occurrẽs. Hoc ptinet ad virtutes q̃ ptatẽ hñt faciẽdi miracla ꝛ curandi morbos ꝛ lãguores. Secreta reuelãs. ꝟ ꝑtinet ad archangelos ꝛ angelos. Pro capacitate discreta. ꝟ refert ad archangeloꝝ differentiã ꝛ angeloꝝ. qz maiores vt archangeli maiora. minores vt angeli miora reuelant. Per archangelos em reuelabãt ꝓphetis maiora secreta vt illũ. Ecce ego oci. ꝛc. Per angelos ãt minora. vt illud Dauid. Episcopatũ eius accipiet alter ꝛc. Et ordinat ephionia. ab ephi qđ est sub. ꝛ phanos qđ ẽ apparitio. q̃a inferiori mõ q̃ꝫ in aliꝫ resultat dei silitudo in ordinibus huius hierarchie.

De ordine virtutum. Cap. XVI

Septim⁹ ordo ẽ ꝓtutũ. Uirtutes em sunt ãgeloꝝ agmina. misteria habẽtes ad ꝓtutes ꝛ miracula faciẽda. in q̃bꝫ potissime relucet ꝓt⁹ diuia. ꝓpt qđ ꝛ ꝓtutes noiant vt dic Jsid. Jst⁹ ordinis angeli ab ordinibꝫ medie hierarchie recipiũt illuminatões. purgatões. ꝛ ꝑfectões. Unđ ꝑm Diony. ꝓtutes hñt virilitatẽ ad opatões fortem incõmutabilẽ. ꝑm dei formã eis indicãtem. Jn ꝟ em deo sũt siles ñ ꝓformes. q̃ ad oĩa agẽda incõmutabilẽ ꝓtutꝫ vigorẽ accepe rũt. ꝛ iõ istoꝝ spirituũ opatiuã ꝓtutẽ pstringit Diony. sic dicens. Jpa sctãꝝ ꝓtutũ cognominatio fortẽ quendã ꝛ incõmutabilem docet vigorẽ ꝑm inditã eis deiformitatẽ ad nullã susceptionẽ diuinaꝝ illumiationũ imbecilliter infirmatã ꝛc. q̃si diceret. i ꝟ q̃ isti anceli ꝓtutes sunt vocati deiformes et siles deo dinoscunt. nam diuia ꝓt⁹ fortis ẽ ad agẽdũ. vt non frangat alic⁹ opis difficultate. et incõmutabilis ẽ ad pseuerandũ vt non langueat seu infirmet alic⁹ spacij seu tẽpis diuturnitate. Sic angeli isti ꝓsiles sunt. q̃a ad omnia agenda robusti ꝛ incõmutabiles inueniunt. vñ ꝓtuosi sunt nõ solũ operãdo ꝛc rũetiam in illuminatiões suscipiẽdo. Nam horũ angeloꝝ ꝓt⁹ ꝛ si infirma videat diuiet⁹ tuti compata. nõ tñ infirma est ad eandez grãm ꝓfirmata. Jnfirma est nate ꝓditione. sed nõ infirmat aliq̃ corruptiõe q̃n pticipat totum quicq̃d creature est debitũ. fortitudinem scz sufficientem et sue nature congruẽtem. Et ideo dicit Diony. ꝙ habent deiformem motũ firmiter se ferentẽ. Jnsup essentialẽ ꝛ potentificã dei ꝓtutẽ. qz ꝑpa ꝓtute in deũ mouent. ꝛ vñ coꝛ ꝓtuositas in superessentialem ꝓtutẽ creatoris sustollit inde deiformis ymaginis silitudo in eis reperit. deiformitatẽ aũt quã recipiũt ad inferiores angelos trãsfundũt. accipiũt quidez ꝑ donũ. sed alijs retribuũt per exemplũ. Hoꝝ angeloꝝ est officiũ ꝑm Diony. docere platos. platonis officiũ exeq̃ feliciter ꝛ ꝓstanter. ꝛ vt ipsi onus sustineant patienter. ꝑm Bre. ꝓ i. üü. moraliũ. Jstorum officiũ in his q̃ virtutem habent est docere qualiter ymaginez dei inseraperent ꝛ reformentac reformatam viriliter custodiant ac ꝓseruent. vñ per istorum angelorũ ministeriũ ꝓtus miracula faciẽdi perfect⁹ ꝓcedit vt reducti ad ꝑmũ statũ in q̃ de⁹ fecit hoiez ad suã ymaginẽ per hmõi miracula ostendant Angeli isti⁹ ordinis diuinam ꝓtutẽ ꝓtinue aspiciũt. ꝛ in ipa ꝓtemplatione ꝓtremiscũt. sed iste timor penalis non ẽ cũ potius sit admirationis q̃ horroris. ꝓut Bre. dicit in moral. li. üü.

De ordine archangeloꝝ. Ca. XVII.

Quartus ordo est archangelorũ qui ꝑm Jsidorum summi nũcij vel nuncioꝝ ꝓncipes interꝓtantur. Nam ꝓmatum tenent inter angelos. sunt enim duces ꝛ ꝓncipes sub quorum ordine vnicuiq̃ angelorũ officia deputata sunt. Hã archangelis angeli ꝑsunt. vt patet in Zacharia vbi angel⁹ maior dixit minori. vade et doce puerum istũ ꝛc. si em in ipis angeloꝝ officijs superiores inferiores nõ disponeret. nil'o. mõ ꝟ quod homini diceret angelus ab angelo cognouisset. hi archangeli sepe ꝓpꝛijs nominibꝫ denotant. vt per ipsorũ vocabula ipsorum ꝓditiones et opera ostendant. Nam gabriel fortis ꝑgini mittitur vt illum denũciaret venturũ q̃ ꝺ aereas ptates obtinere debuit victoriã ꝛ triũphũ. Gabriel ei dei fortitudo

ter̄ptat.sic̄ z raphael q̄ iter̄ptat medicīa dei ad thobiā missus fuit q̄ ei⁹ oculis curatiōem adhibuit z cecitatē abstulit z deterſit.z sic ꝺ alijs Hucusq; Isiꝺ.li.vij.c.v. Hoꝛ āgeloꝛū officiū ē ſm Bre.de his q̄ ad pmotōz fidei p tinēt vt de aduētu filij dei de ei⁹ gestſ z dictis fideles pmouere. Archangeloꝛ etiaz est ſm Dion. ꝓphetias ꝓphetſ reuelare. ꝺemões hoī bus dominātes arcere ne vlteri⁹ pl⁹ledāt.sic̄ potestatū est eosdē cohercere ne dñium sibi vsurpēt aut accipiāt. Archāgeli etiā angeliſ suppositſ eis sūt digniozes z annūciatiōe ꝓ/ feriozes ꝓuertūt ad ꝓncipale ꝓncipiū suū et ōtū eis possibile ē angeli iferiozes ipsis me/ diātib⁹ ad ipm informāt. Insup viuificāt.i. nāt.docēdo āgelos sibi subditos ſm ducat⁹ inuisibiles z ordiatos q̄b⁹ bñt ducere z doce re seq̄ntes alios z subiectos Isti etiā archā/ geli ink ordies inferiozis hierarchie sūt iter/ medij.z io.a supioziby illuiatōes pticipant z easdē angel' inferioziby pticipatas cōicant et annūciāt.in q̄b⁹ angel' oim angeloꝛ diſpoſi/ tio hierarchica ex triplici ternario celestium ordinū pfectissime est completa.

De ordine angeloꝛ. Cap.XVIII

Dn⁹ ordo z vltim⁹ ē āgeloꝛ. Angel⁹ ā grece malach hebraice ꝺr. latine ꝓ/ nūci⁹ inceptāt.eo q̄ volūtatē dñi pl⁹is annūciare ꝓsueuerī.angeli āt vocabulū no/ mē est officij nō nāe. Hā angel⁹ē sp spūs.sed ꝓ pictoꝛ licētia pēnas fingit vt eoꝛ diſcur sum celerē significēt sic̄ z iurta poetaꝛ fabu/ las vēti pēnas hr̄e dicūt.sic̄ ꝺr. Qui ābulat sup pēnas vētoꝛ. Hucusq; Isiꝺ.li.vij.ca.v. Scd̄m dionys. āt angeli inferiozis ordinis nō pticipāt ordinē superioꝛ illuiationuz.nō eīm pticipāt cū ipis sz ex ipis.nam angeli su/ periozes ꝑmo loco diuinas illuiatiōes suſci/ pisūt.z illas postmodū ad alioꝛ noticiāt co/ gnitōez deferī.q̄ z ꝑmi nūcij dicūt. Alij aūt dē dionys. boies ad diuinā cognitōem addu cūt z subleuāt.z vt iuste viuāt instruūt et in/ formāt. Uñ q̄uis angeli z si nō bñt angelos alios sub se inferiozes q̄b⁹ ꝑsūt.bñt tñ sub se inferiozes hoim ordies q̄b⁹ ꝑsūt q̄s ordināt z diſponūt. Sursū extēdūt p dilectōez dei. ī semetipis formāt p custodiā sui.sub se.pgre diūt p eoꝛ tutelā.q̄z mīsterio deputāt. Isto tū iracq; angeloꝛ mlt̄iplex ē effect⁹. Hā āgel⁹ nr̄e custodie singlariter deputat⁹ nos stimu/ lat ad bonū z excitat ne i vicijs dormiamus Act.xij. Itē spūal'r nos reficit ne sub onere vie i patriā succūbam⁹.iij.Re.xix. Itē arcet demões ne ab ipis ledamur Thob.viij. Itē instruit i ambiguis vt certificemur Dañ.ix. et.x. Itē ꝺducit ne i vijs deuiem⁹ Thob.v.z Exoꝺ.xxiij. Itē nob in tristicia positſ assistit vt cōsolemur Luc̄.xxiij.z Gen̄.xvj.vbi ꝺr de angelo q̄ ꝓfortauit flentez Agar. Item nob peccātib⁹ ꝓpatiūt ne despem⁹ Isaie.xxiij.et Juꝺ.ij. Itē velociter nob assistūt ne cadam⁹ Isa.xxiij. Item angeli. Item adunant ꝺ ho/ stes ne vincamur Gen̄.xxxij. et.ij. Machab. penul'. Item vulnera nr̄a sanant ne moria/ mur Thob.xij. Item peccata nr̄a ad memo/ riā reducūt vt erubescam⁹ Josue.ij. Itē vo/ luntatem dñi annunciant vt ei acq̄escamus Luc̄.ij. Item impedimēta auferunt vt diui/ nis liberius seruiamus. Exo.xxiij. precedet eq̄ te z̄c. Item frequentes nos visitant et no/ bis p̄cauent ne offendam⁹. Isa.lx. ſm penaz z̄c. Item deo semp assistunt vt ꝓtemplētur. Luc̄.j.et Daniel'.vij. Decies centena milia. z̄c. Item orando nobis merenk. Job.xxxiij. si fuerit. Item a diuina laude nō retardank. Isa.vj.et Apoca.v.non habebāt requiez z̄c. Item deū sine velamine facie ad faciē ꝓtem/ plank. Math.xviij. Angeli eoꝛ z̄c. Itē nul/ liuſ corpulente mole in sua substantia vl' vir tute aggrauank. Luc̄.vltimo. Spūs carnez et ossa z̄c. Item supra temp⁹ existēs i tpe opa tur.angelic⁹ eīm intellect⁹ cū sit deiformis.vt dicit Diony.est instātane⁹.z io sine collectōe vn⁹ ad aliud subito itelligit.et in ꝓtualitate sue substantie in instanti omnia agēda agit. Uñ de angelo q̄ vocat a philosopho intelli/ gentia ꝺr q̄ sit creatus in orizonte tpis z eter nitatis.vt pz in ꝑmo libro de causis. Itē ho mines ex subita angeli ꝑsentia territos bon⁹ angel⁹ blandiēdo aspectu suo ꝓsolat.vt dicit Ambro.Luce.j.ibi. Ne timeas Zacharia z̄c Sed demon econuerso q̄s sua p̄sentia terri tos facit.ampliozi horroze concutit vt dicit idem. Item angelus q̄n vult apparet z quā/ do vult ab hūanis aspectib⁹ occultat.vt di/ cit idem ibidem. Item corp⁹ p suo bñplaci/ to operatōi sue ꝓgruum vt appareat assumit et peracto suo officio idem corp⁹ assumptuz deponit. Juꝺ.xiij. Euanuit z̄c. Itē assūpto corpore p aliqua necessitate nō vegetat illud

corpus nec viuificat sed tm̃ mouet. vñ qñq; videt comedere & bibere vt bō. & tñ nō comedit nec bibit. sed ptāte sua cibum adnihilat & ꝓsumit. vt patz Thob. xij. vbi dicit angelus Uidebar quidē cē. Angel⁹ em̃ non comedit alīq; necessitate sed solū ptāte. qz vt dic̄ aug⁹. sup Luc̄. vltimo. q; radi⁹ ꝓsumit aquā ptāte. sz terra absorbet necessitate. vñ fuit ibi comestio potestatiua. q̄ ad masticatōez & cibi consumptōem nō tñ necessaria q̄ ad ic̄orpatōez. Hec itaq; leuia & plana de proprietatib⁹ bonoꝝ angeloꝝ ad vtilitatē paruuloꝝ dicta ad presens sufficiant

De malis angelis Capitulum. XIX

Icut bonus angel⁹ hoīb⁹ dat ad subsidiū & ꝓseruatiōez. sic mal⁹ angel⁹ datus est vnicuiq; ad exercitiū & pbatōnē. vñ hoꝝ malignoꝝ spirituū caput & dux ē lucifer. q̄ fm̄ Bre. sic ē dict⁹ ꝓ eo q̄ alīs angelis clarior est creat⁹. vñ Bre. Prim⁹ angelus ideo oīm lapide pciosо ornat⁹ extitit. qz cum cūctis angeloꝝ agminib⁹ pfuit ex eoꝝ cōparatōe clarior fuit sed ꝺditorē suū supbiens lucē & claritatē pdidit. & formā deformem et obscurā apostasie sue merito acq̄siuit. De ꝟ dicit Damas. li. j. ca. xviij. Ex bis angelic⁹ ꝓtutib⁹ q̄ alīs ꝑat & cui terre custodia commissa est. nō naīa mal⁹ fact⁹. sed bon⁹ existēs nequaq̄ ab ipo ꝺditore malicie semitaz in se habēs. nō ferēs illumiationez & bonorē quē ipe ꝺditor largit⁹ fuerat. electōne liberi arbitrij sui ꝓsus est ex eo q̄ est fm̄ naturā i id q̄ est ꝑter naturā. vñ deo rebellare volēs & a ꝓmo bono deficiēs i malū venit. Et infra. Lumen igit̄ creat⁹ a ꝺditore. ꝑpa volūtate tenebra fact⁹ est. Simul aūt cū eo eunlsa est & cōsecuta angeloꝝ q̄ sub ipso ordinati erāt infinita multitudo & volūtarie facti sunt mali ꝺ bono ad malum declinātes. Itē ꝺz ibi q; non habēt ptātem neq; ꝟtutē ꝺ aliquez nisi a deo pmissiue et dispositiue ꝺcedat. sed diuina pmissiōe trāsfigurat in quācūq; voluerit ymaginē seu figurā. Oīmis igit̄ malicia & immūde passiones ex ipsis cogitate sunt quas q̄dē immittere. i. suggerere pñt sed violentiā īferre nō ꝑualent. Itē q̄ hoīb⁹ est mors angelis est lapsus. Post casum em̃ nō ē eis pnīa quē admodū post mortē hoīb⁹ nō est vita. Hucusq; Damas. Item dicit Greg̃. a gr̃a desert⁹ obstinat⁹ in malicia ꝑmansit. ita q̄ nihil bōa volūtate velit. libeq; siquidē hz arbitrium sz depressum & ad malū incessanter inclinatuz ita q̄ semp bonū refugit. malū ꝺo eligere nō desistēs. Et ideo accidit vt dicit Lasiodor⁹ volebat & cupiebat rapere diuinitatē et amisit felicitatē. Item qz altitudinē sibi incōuenientē indebite appetijt ideo iusto ordine ad ima ruit. vt q̄ se iuste nō tenuit in summo fm̄ iusticie ordinē se teneat nūc in imo ꝓpter qđ ꝺyabol⁹ id est deorsum fluēs a sctis est dict⁹ Multi alīs noīb⁹ nūcupat q̄b⁹ sua malicia ꝑ noīm silitudinē intimat. Dicit em̃ demon īmo fm̄ Plato. in thymeo cacodemon. i. malа sciens. demon em̃ sciens interpretat. Sic aūt ꝺz ꝓpter scientic q̄ viget naturaliter ꝑspicacitatē. viget ei sensu natur. experientia tēporis. viget intelligētia scripture sicut dic̄ Beda et etiaz Damas. c. xviij. De ꝟ dicit Isid. li. vij. ca. vlt. Demones vocant greci peritos. i. scientes. ꝑsciūt em̃ multa futura. vñ solēt dare responsa aliq̄. In illis em̃ est cognitio rerum plusq̄ i hoīb⁹ partim subtiliozis sensus acumine. existentia lōgissime vite. partim per diuissum angelica reuelatōe. Hi corpoꝝ aereoꝝ natura vigent ante transgressionē celestia corpa gerebant lapsi ꝺo in aereaz qualitatem conuersi sunt. & ista aeris caliginosi spacia tenere ꝑmissi sunt. q̄ eis carcer est vsq; ad iudiciū. Hi sunt ꝑuaricatozes angeli q̄z ꝺyabol⁹ ꝓnceps est. Itē ꝺz satban. i. aduersari⁹. qz ex corruptela malicie deo q̄ si me bon⁹ est ꝓtinue aduersat. vt dicit Hieronim⁹ Precipitata audacia magis ꝑsumit q̄ possit. vt dicit glo. Isa. xvj. Maior est arrogātia e. c. Sic̄ em̃ dicit idem. potius vult esse q̄z nō e. vt pugnet ꝺ deum. q̄uis suū ex ꝟ sciat crescere nocumentū. Itē vocat beemoth Job. xl. Ecce beemoth. Beemoth bos vel aīal inter ꝑtatur. demon sicut bos comedere fenū appetit. qz suggestionis sue dente ꝓterere spūalium viroꝝ vitā mundā querit. Carnalia et desideria amat demon. Itez ꝺz leuiathan. i. additamentū. Job. xl. quia vt dicit Bre. malum malo addit & penam pene addere nō desistit. Sic̄ em̃ sua & suoꝝ crescit culpa. sic et pena. Item ꝺz apollion grece. i. exterminator latine. vt patet Apo. xv. qz bona ꝟtutū q̄ deplante exterminare desiderat sic̄ ꝺz in ps. Exterminauit eam aper de silua &c. Item dicit cōmunit⁹ ꝺyabol⁹ q̄ hebraice ꝺz deorsū fluens. qz quicq; in celi culmine stare ꝓtempsit. supbie sue pondere deorsum cadere meruit. grece ꝺo ꝺz criminator. eo q̄ relad crimina

allicit ꝛ inflāmat. vel qꝛ electoꝝ innocentiā falsis crimiⁿ inficit ꝛ accusat. vt ꝺr Apoc. xij. Proiect⁹ ē accusatoꝛ ꝛc. Et sic dic Isiꝺ. etymol. li. viij. Itē ꝑter ista noia mꝫtiplicit ī scḝtura ei⁹ malicia denotaf. Dr em serpēs ꝫ ꝓpt ei⁹ virulētā astutiā Apoc. xij. Leo ꝓpt ei⁹ aptā violentiā. j. Pe. vlt. Tāq̄ leo rugiēs. Uectis ꝓpt ei⁹ obstinatā duriciā. Isa. xxv. Coluber tortuosus ꝓpt ipi⁹ in ilto aere caliginoso latentiā. Et iō ab Augu. recitaf opiō Platonis de cacodemonib⁹ sup Gen. ad lfam. li. viij. ꝛ hēc li. v. siue disc. viij. c. j. Demones aerea dicūf aialia. qꝛ corpū aereoꝝ vigēt naf. nec ꝑ mortē dissoluūf. qꝛ ꝑualet in eis elemētū aptum ad patiēdū pot⁹q̄ ad agēdū. Itē dic Aug. ī li. de ci. dei. c. viij. Demones sūt aialia aio passiua mente rōnalia tpe. i. duratōe etna corpe aerea ꝛc. Hec qui dē ab Aug. opinatiue ꝛ recitatiue sūt dicta. volēte insinuare q̄liꝫ demon a loco sūme luminoso. s. celo empyreo sit expulsus ꝛ in ḃ aere caligioso intrusus vt ibi patiaf et inde assumat corp⁹ q̄ñ a deo pmittiꝫ vt hoīm vita ꝑ ipi⁹ misteriū exerceaf. ꝓpt qꝺ ab Isa. fa ꝺr. qꝛ ei⁹ exercitio vita electoꝝ q̄ vasa sūt gre ꝺprobaf. Isa. lv. Creauī fabꝝ ꝛc. Dis itaq̄ noib⁹ ꝛ multꝫ alijs modis demō noiaf. q̄b⁹ virulēta ei⁹ rabies demōstraf. Dicit em Beda in glo. sup illū locū. j. Pe. vl. Circuit q̄rēs quē deuoret ꝛc. Circuit em tāq̄ hostꝫ obsidēs muros clausos explorās vt ꝑ inferi oꝛē ptē ad interioꝛa penetref. Offert ꝛ ocḱis suis ꝑ canoꝛa tēptat vt molliat xp̄ianū virgorē. Linguā ꝺuicio ꝓuocat. Manū iniurijs lacessentib⁹ ad vindictaz ꝓuocat vel ad cedē istigat. Honoꝛes trenos pmittit vt annihilet celestes. ꝛ cū latent nō ꝑt fall'e aptos addit troꝛes ī pace subdol⁹. in ꝓsecutōe vlentē⁹ q̄ē animꝝ ꝺr esse tantū pat⁹ ad resistendū q̄tum ille est parat⁹ ad impugnādū. Hucusq̄ glo.

De angelis ꝓuersis. Capm. XX

Dali igiꝫ angeli ꝺsentiētes voluntati luciferi cadēꝫ irrecupabiliꝫr ī ḃ aere caliginoso velut i carcere sūt recluſi Ceciderūt aūt de luce in tenebrā. de scia in ignorantiā. de dilectōe in odiū ꝛ inuidiam. de sūma felicitate in summā miseriā. vt dic Bre. Itē demones ꝑsunt demonib⁹ fm maiorē sciaz ꝛ minoꝛē. alijs subsūt vt dic Amb. sup Luc. Quāuis em obstinati sūt in malo viuaci tñ sensu nō sūt penit⁹ spoliati. Nā vt dic Isi. triplici acumie vigēt demones. Nā q̄dā sciūt subtilitate nat̄e. q̄dā experiētia tēporꝝ ꝛ diuturnitate. q̄dā sctoꝝ spirituū reuelatōe. Itē demones vt dic Aug. in ei⁹ viuacitate ingenij cogscūt seminales rer̄ virtutes nob occultas. q̄s ꝑ ꝺgruas ꝛ tpatas elemētoꝝ ꝑmixtōes spargūt. ꝛ sic diuersas rerū spēs pducūt. qꝺ em posset ꝑ se facere natura successiue ḃ pt ꝺyabol⁹ facere ꝑ accelerationē opeꝝ nat̄e. vñ ꝑ artē demonum magi pharaonis serpētes ꝛ ranas subito ꝓduxerūt sic sup Exo. glo. dicit. Itē demonū intētio tota est ad malū ꝛ ad fatigatōz bonoꝝ. et iō elemēta sepe ꝑturbāt tēpestates i mari ꝛ i aere ꝺcitant. fructꝫ tre corrūpūt ꝛ deuastāt. vt ꝑz Apoc. viij. c. ꝛ lōge peiora facerēt si boni angeli nō cohiberēt. ꝛ ideo qꝛ ꝓtinue peccāt q̄cūq̄ vadūt penā suā ꝓtinue secum portāt. vt di. Bre. Item Bre. li. moral'. xxxij. demones sp afflictōnez iustoꝝ expetūt. sed si a deo ptātem nō accipiūt ad temptatōis articulū nullatenꝰ ꝓualescūt. vñ q̄ñ vnū malum inculerint. ad faciendū aliud subito se accingūt. vñ exeūtes ab obsesso porcos ītrare pertierūt. Nam vt suā agant maliciā etiā bruta ledere appetūt. q̄ñ cohibēte eos diuina potentia hoies ledere nō ꝑsumunt. Itē in li. xiij. fm diuersas diuersoꝝ ꝛpletiōes varias diuersis parāt tēptationū illaq̄antes decepciones. nā letos tēptāt de luxuria. tristes ꝺ discoꝛdia. timidos de desperatōe. supbos ꝺ p̄sūptōe Itē in li. xxij. ꝓmo antiqu⁹ hostis tēptando q̄ñ ꝺsuledo blāda ꝛ illicita aio suggerit post ad delectatōz ptrahit ad extremū p cōsensū possidēs. violēta ꝺsuetudine p̄mit. vñ de ipo ꝺr Job. xlj. Stringit caudā ꝛc. Itez idez li. xxxij. Nequaq̄ hostis callid⁹ quēpiā p̄mit. sz calliditate pestifere psuasiōis ꝛ fraudulētis ꝺsilijs interficit. qꝛ dū dulcia resonāt. ad noxia coꝛ inclinant. Itē idem li. viij. sic est qꝺit⁹ hūanis sensib⁹ se obijcit. mō q̄si angelū lucis se oñdit. Item li. xxxiij. in fine mūdi tāto feruētioꝛ erit ad seuiciā q̄to se sētit vicinioꝛē ad iudiciū ꝛ ad penā. Itē ibidē Tūe q̄cq̄d nequit voluerit callid⁹ exquiret. tūc supbis cernicē quā alti⁹ eriget ꝛ per illū damnatū boiez quē gestabit oē qꝺ poterit. tūc neq̄ter oñdet. Itē ibidē li. xxxij. Apparēte iudicio cūcto assistēte celestꝫ curie misterio. antiqu⁹ ille hostꝫ diabol⁹ belua crudelis

et sortis in medio captiu⁹ adducet. et cū suo toto corpe etne gehenne incendijs mācipabitur. vbi vticq; inauditū erit spectaculū qñ ħ ima nissima belua electoz ocul' oñdetur. Hec pauca de infinitis ꝓpetatib⁹ malignoz spirituū z eoz effectib⁹ dicta sufficiāt causa breuitat'. al's ꝙo ip⁹ sathane ꝓpetates opatões z occultas machinatões si q̄s scire desiderat libz Bre. sup Job plegat et percurrat matie in duob⁹ ca. penl'. s. xl. et. xlj.

Incipit liber tertius de proprietatibus anime rationalis.

Diuūate iesu

a. xp̄o in p̄cedentib⁹ aliq̄s proprietates de suba penit⁹ incorporea diuina. s. natura et angelica q̄tum ad ħ spectat opusculū breuiter introduxim⁹ nūc cū eiusdem interueniente auxilio ad creaturā corporeā stilū ꝙuertam⁹. a dignissima creaturaz scz hoīe q̄ nakam et ꝓpetatem sapit. tam corpoz q̄z spirituū inchoantes

De hoīs descptione. Capitulum. I

Cum igit hō ꝼm Jsiō. sit aīal deiformē māsuetū naka ꝼm legē rōis disciplīe susceptibile diuīaz hūs ymaginē i potētia cognoscendi. et sil'itudiez in potentia diligendi. Ad ħ vt rudib⁹ z paruulis hoīs ꝓpetates manifesti⁹ innotescāt. a ptib⁹ ei⁹ ex q̄b⁹ est ꝙpositū est breuit inchoandū. et ꝑmo a naka digniozi. s. ab aīa. ꝼm quā cum suba angelica ꝙuenit ac ꝙcordat. q; ꝼm illā sup̄ naturaz corporis hō ad celestia eleuat' Hā sic di. Jsi. hō abusiue ab hūo est dict⁹ cuz ex societate nō tm̄ corporis sz anie sit ꝙcretus. Et iō grece antropos. i. sursū erect⁹ appellat eo q ab imo ad ꝙtemplatoz sui artific' spūs regimie subleuat. vñ poeta Pronaq; cū spectāt aīalia cetera terrā. Os hōi sublime dedit celūq; vidē. Jussit z erectos ad sidera tollē vult⁹. Hō itaq; celū q̄rat z nō tāq; pec⁹ ventri obediēs mentez in tra figat. Cū etiā ꝼm Jsi. duplex sit hō. s. iterior z exterior. primo ab interiori. s. aīa est tractandū

De hoīe interiori. s. aīa Ca. II

Primo igit videndū est q̄d sit aīa rō nal' ꝼm rem z ꝼm diffinitōz. et q̄d dicat ꝼm etymo. z nois impositōnem. Deinde q̄d ꝼm potentiaz z ꝓtutem. Tertio q̄d ꝼm effectū z operatōnez. Quarto q̄d ꝼm sui perfectibil' ꝙpatōez. s. q̄ sit ei⁹ ꝓpetas q̄ cū corpore ꝙiūgit. et q̄ q̄ ab eo sepat. Anīa ꝙo rōnal' de q̄ ħ intendim⁹ a q̄busdā sanct' ꝙphis diffinit vt spūs. a q̄busdā vt aīa. a quibusdā vt aīa et spūs. Jnq̄ntum āt aīa hz natură spūs diffinit ab Augustino in libzo de motu cordis.

Adhuc de anima. Ca. III.

Anima est suba īcorporea itellectual' illuīatōis a ꝑmo vltia relatōe pceptiua. Ex q̄ diffinitōe ꝑmā z ꝑcipuaz cog̃scim⁹ rōnal' aīe ꝓpetatē. spūs em̄ hūan⁹ mediāte p⁹ āgelos ē diuīe illuīatōis receptiuus. Jtē inq̄tū est aīa diffinit dupl'r Quia vnit corpi. s. vt motor mobili z nauta nauigio sic. Aīa ē suba in se ꝓpria ꝼm ħ diffinit a Remigio sic. Aīa ē suba in se ꝓpria et

Aia est spūs intellectual' ad btitudinē i se et in corpe ordiat'. z ex ꝟ relucet aie ꝓpetas. s. qꝫ aīa nō solū sepata beatificat cū angel' vel sic angel'. imo in corpe glorificato ipi' felicitas ampliat'. Has oēs drās z diffinitiōes sub qdā generali descptōe ꝓpōdit Jo. damas. inco. omel. xxvj. Aīa est suba viuēs simplex incorporea. corporeis oculi' fm ꝓpriā naturā inuisibil' z imortal' rōnal' intellectualis infigurabil' organico vtēs corpe. z huic. s. corpi viue augmetatōis sensus z gēneratōis tribuiua nō aliū bñs ꝓter seipam intellectū. sed ptē suū ꝓsi' purissimā. Sic etē oculi' corporea. ita ē aia intellect' arbitrio liba z volūtaria z opatiua volūtate ꝓtibil' qm̄ creabil'. Dsmia ꝟ ex ei' gra qꝫ ē addidit suscipiēs. ex qꝫ z esse z naturā suscepit. Hucusqꝫ Jo. damas. in ca. supdicto. Cōsil'es etiā ꝓperates describit Bern̄. sic di. O aia insignita dei ymagie decorata sil'itudie despōsata fide dotata spū redēpta xpi sanguine deputata cū angel'. cap. beatitudis. heres salutis. pticeps rōnis. qd tibi cū carne Exist' ml'tis diffinitōibꝫ z dectōibꝫ varijs varie ꝓperates aie qꝫ ad ē nature et etiā grē iam relucent.

Qūo aia sit a phisicis descpta Ca. IIII.

Quid tñ fm rem. sit aīa. plibꝫ icertū ē. Nā circa ꝟ antiq̄ legunt phi varias Arest. in li. de aia. q' Plato posuit aiaz esse tiā se mouentē. Zenocrates dic aiaz esse numez se mouentē. Pictagoras armoniā. Paphinus exercitiuū siue osonū. Ipocras añt spm̄ tenuē p oē corpus dispersū. Eradi' phic' lucē l' scintillā ētie aiaz vocat. Democrit' spm̄ insertū athomis. vñ ꝓpē facilitatē motus totum corpus aie puiū asserit. Permenides dic eā ex ra z igne esse. Epicur' dic animā qndā speciē ex igne z aere esse. Iperi' dic animā qndā vigorē igneū forte. iuxta illud. Igneus est ollis vigor z celestis origo. Cū ḡ tot z tā diuersa de suba aie a sapiētibꝫ sint relata. ꝟ solū sufficiat qꝫ ad pñs q̄ fm sctōz dicta anima ē qdaz spūal' z intellectual' rōnal' suba ad viuificandū z pficiendū corpus hūanū a deo ex nihilo creata. vñ qz suba ē ꝟioz susceptiua. susceptibil' em̄ est scie z ignorātie. virtutis et malitie. ꝟ sine sube sue immutatōe seu depditō. Itē qz incorporea ē nō ē sēsu corpali p. plex est in nata iō nec augmēti nec detrimēti est in sua eēntia receptiua. z iō nec i corpe maiori ē maior. nec in minori minor. vt dic' Aug'. Item q̄cuis simplex sit z invariabilis in suba sua. est tñ in potētia sua ml'tiplex. Nā ml'titudo inꝟtutez in potentia nō ponit maioritatē in nata vl' minoritatē. sz qꝫ ad varios effect' ē potentional' ml'titudo in anima. vñ nō est maior in trib' q̄ in vna. nec minor in vna q̄ in trib'. Patet itaq̄ multiplex anime ꝓpietas fm rem z diffinitōem. Lucidi' autez patebit anime ꝓditio per nominis ipsi' impositionem.

Qūo anima a gentibus nomen accepit. Capitulum. V.

Anima igit' fm Jsi. a gentib' nomen accepit. p eo q' fm eor opinionē vētus sit. qz aerē ore attrahētes viuere videmur. Sz illō aptissime falsū est. qz multo ꝑius anima corpi infundit' q̄ aer ore capiat'. qz in genitricis vtero statim viuit qñ a dño infundit' z creat'. Anima igit' ꝟ eo q' viuit. z corp' cui infunditur animat viuificat. Spūs ꝟo ꝟ. qz vitā in se hz spūalez animalem z natalem. z qz spirare facit ipm corp'. Idem etiā in eēntia est anima et anim'. sed anima dicit vitā fm rōnem. anim' ꝟo siliū. vñ dicūt phi animā. i. vitā sine animo. i. sine cōsilio pmanere. Dz etiā anima mens. qz tāq̄ caput eminet. vl' qz meminit. vñ hō fm mentem ꝟ ymago dei. Item multa nomina aie sunt ita ꝟiūcta q' vnū ꝑ alio sepe ponit'. et ꝑ diuersa nomina anim diuersis respectib' nominat'. Anima em̄ ꝟ dū animat et viuificat. Mens intūntū recolligit. Animus dux vult. Ratio dum rectum iudicat. Spirit' dum spirat. Sensus dum aliq̄d sentit. Unū z ꝑ his anime ꝓperatibꝫ scientia q̄ anime q̄litas est a sensu nomē accepit. Hucusqꝫ Jsidorus li. xj. c. j.

De potentijs anime. Ca. VI

Anima ꝟo plures hz potentias cum sit in suba vna multiplicē hz ꝓpatōz fm quā oportuit diuersā potentiaz ipi' oñdere pticionez. Compat' em̄ ad corp' et ad finē suū. z ad actū suū. fm ꝓpatōez ꝟo ad corp' q̄ndq̄ hz potentias. q̄z ꝑma est fm Aug. sensualitas q̄ vis est anime q̄ movet' et tendit in corpis sensus atq̄ appetit' rerū ad corp' ptinentiū. Hac potentia movet' anial ad appetendū delectabilia. refugitq̄ nociua. Scda potentia est sensus. s. vis anime qua cognoscit res sensibiles z corpales qñ sunt

pñtes. Tertia ē ymaginatio q̄ anima intuet formas rez corpaliū cū sūt absentes. Quarta est rō q̄ int bonū z malū vez z falsum discernit. Quinta est intellect⁹ q̄ res non materiales sz intelligibiles ꝓphēdit. vt deū z angelū. z hmōi. Treo ꝑme potentie. s. sensualitas sensus et imaginatio sunt in anima ꝑt est corpi vnibil'. z ei influit vitā z sensū interiorē et exteriorē ad ipi⁹ corpis pfectōz. et he potētie hoīb z brutis sūt cōmunes. due ꝯo alie. s. rō z intellect⁹ sūt in ea ꝑt a corpe ē separabil' z remanet sepata sic angel⁹. z ꝫ fm duplicē aspectū Respicit nāq̄ superiora. z sic intellect⁹ nūcupat. respicit z iferiora. z sic rō dr ꝑout āt aīa ꝯpat ad finē suū triplicē hz potētiā. s. rōnalē q̄ tēdit i vez. ꝯcupiscibilē q̄ tēdit i bonū. irascibilē q̄ tēdit in arduū z et nū In rōnali ē cognitio veri. i ꝯcupiscibili volūtas z desiderū boni. i irascibili ē fuga ꝟrij scz mali. Dis itaq̄ potētia sic cōsiderata est cognitiua siue apprehensiua veri et affectiua boni vel motiua ad fugā mali. De vi igit apprehēsiua siue rōnali dis sensus dr. De vi āt motiua cōcupiscibili z irascibili nascitur dis affectio siue affect⁹. q̄ affectōes sūt q̄ttuor. s. gaudiū. spes. timor. et dolor. prime due nascunt de ꝯcupiscibili. nam de re quā ꝯcupiscim⁹ gaudem⁹ et gaudendo speram⁹ Due ꝯo alie. s. timor z dolor oriunt de irascibili. q̄ de eo q̄ odim⁹ iam dolem⁹ z dolendo timem⁹. Di siqdem q̄ttuor effect⁹ ꝑtutū oim z viciorū q̄dā sunt substrata materia sic al's est ostensum. Et ꝫ pz p Aug. li. de aīa z spū vbi ꝫ oīa declarant.

De triplici potentia aie. Ca. VII.

Rout ꝯo ꝯsiderat aīa ad suū actum p triplex potentia occurrit. s. vegetabilis. sensibil'. rōnalis. imo in diuersis subiect⁹ triplex dr aīa. s. vegetabil' q̄ ē i plantis z radicib⁹. sensibil' q̄ est in brutis z aīalib⁹ rōnalis in hoīb. Unde aīaz vegetabilē cōparat pb⁹ triangulo. q̄ hmōi tres sunt ptes. generatiua. nutritiua. augmētatiua. vñ ꝫ potentia seu aīa ꝑma est silis triangulo in geometria. Aīaz sensibilē ꝯpat q̄drangulo. q̄ q̄drangul⁹ ducta linea ab angulo ad angulum duos facit triangulos. anima sensibilis duos facit triangulos potentiaz vbi cūq̄ ei aīa est sensibil' ibi vegetabil' inuenit. sed nō ecōuerso. Animā aūt rōnalē compat circulo rōne sue pfectōis z capacitat⁹. Dim cū figuraz ysoperimetrarū. i. eq̄les ambit⁹ habentiū maxim⁹ est circul⁹. Quātus cū p fectibilis facta sit in scientia z ꝑtutib⁹ aīa rationalis. vt dr in li. de aīa. pfectissima ē z capacissima instar circuli q̄ttum ad potentias naturales. vñ supposita anima rationali ꝑe supponitur potētia vegetabilis z sensibilis. sed non ꝯuertit.

De anima vegetabili. Ca. VIII

Anima igit vegetabilis potentiā habet generatiuā necessariā ad multiplicatōz speciez. potentiā nutritiuā ad ꝯpuatōz indiuidui. sz potentiā augmētatiuā ad pfectōez subiecti. Dnic aūt ꝑtuti vegetabili q̄ttuor deseruiūt. s. ꝑt⁹ appetitiua que fuit necessaria in nutrimento. digestiua que sepat ꝯueniens ab inconuenīēti in nutrimēto. retentiua que transmittit ad singulas partes in animalibus et ad singl'os ramos in plantis quod conueniens est in alimēto. et ꝯiungit eis vt restaurēt deperditio tam i animalib⁹ q̄z in plantis. Expulsiua q̄ expellit illud qđ nature est inconueniens et nocuum Sunt et alie ꝑtutes potentie vegetabili admīstrantes vt īmutatiua. informativa. assil'atiua. pforabilis. aspera. lenis. q̄z differentias non intendim⁹ pseq̄. qz in libro Ꝯrentias non intendim⁹ pseq̄. qz in libro Ꝯbannicū p se patent. Ex predict⁹ igit breuiter recollige q⁹ aīa p potentiā vegetabilem i plā tis de similib⁹ similia pducit. z pducta i esse multiplicat z custodit. Item q̄ sunt necessaria ad nutrimentū appetit rcipit incorporatq̄ vnit. Item q̄ inconuenientia sunt abūcit z excludit. Item p generatiuā ꝑtutez cui defuit pascitiua multiplicat spēm et ad esse pducit. Item p nutritiuā spēm multiplicatam refouet atq̄ nutrit. Item p augmentatiuā subiectū dilatādo in debita q̄ntitate proficit z pducit. Item senio et tpis mutabilitate deficit z tandez peunte corpe ipa perit. Hec de aīa vegetabili ꝫ dicta sufficiant.

De anima sensibili. Cap. IX

De anima autem sensibili q̄ttum ad potentiaz suaz differentias aliqua pauca breuiter sunt dicenda. Nam ꝑtus sensibilis in subtilissimis cerebri ventriculis sedem hz. ab ipo autem cerebro per neruos z arterias p singulas partes animalis se diffundens motū et sensum volūtariū in singulis membris operat. Duplicem itaq̄ hz anima sensibilis potestatem. s. apprehensiuam et motiuam. Apprehensiua ꝯo diuidit⁹ in sensum cōmunem siue interiorem et i

sensum particularem siue exteriorez. sensus ꝓo exterior ꝺtinet visum auditū gustū odo/ratū z tactū. z iste sēsus in suis organis ꝓdu thomia ꝺr obtic⁹ descēdit a cerebro ad ocu los seu ad oculoz pupillas z ramificat i du as ptes. z ali⁹ q̄dē ad aures. terti⁹ ad nares. q̄rt⁹ ad liguā z palatū. q̄nt⁹ ramificat ad or/gana tact⁹ p totū corp⁹. Per istos itaq; ner/nos spūs sēsibil' vbiq; diffūdit p corp⁹. z ei⁹ ꝑtute totū sēsibile z mobile reddit. ex cuius spūs diffusione per neruos arterias et mu/sculos tota corpis compago ad motuz ba/bilis inuenitur.

De sensu cōmuni siue ītiori Ca.X

Ensus ꝓo cōis siue iteriꝛ diuidit in tres ptes ſm tres cerebri regiones. Hā i cerebro sūt tres cellule. s. ante/riꝛ in q̄ ꝑt⁹ imaginatiua opat. q̄ q̄dē ea q̄ sē sus extrisec⁹ apprehēdit iteri⁹ ordīat z ꝺpoīt vt dic̄ Johānici⁹. Est z media cellula. s. logi stica i q̄ rō sēsibil' vl' estimatiua ꝑt⁹ dñat. Est iterꝛ tertia z postrema q̄ ē mēoratiua q̄ ea q̄ apprehēsa sūt p imaginatōz siue rōez i thes/auro mēorie retinet z custodit

De virtute sensitiua. Ca.XI

Ensus itaq; siue sēsitiua ꝑt⁹ q̄ ab aīa sēsibili ꝓcedit ē potētia q̄ aīa de colo/ribꝫ sapoꝛibꝫ z alīs sēsuū obiectis im/mas ꝑus a ꝓticularibꝫ receptas q̄ꝫuis absē/tes apprehēdim⁹. vt ꝑz qū mōtes aureos co/gitam⁹. vel qū ꝑt⁹ similitudinē alioꝛ mōtiū de/ue rō sensibil' ē ſm quā i ꝓcauēdis mal' nob/mines z sagaces. z ꝑ estimatiua nob coīs ēz/bꝛutis. vt ꝑz in canibꝫ z etiā lupis. rōne tñ p/rie loq̄ndo nō vtunt. sed q̄dā forti z solerti estimatōe. sz de ꝑ al's. memoratiua ꝓo ē vis ꝺseruatiua siue recoꝛdatiua p quā spēs rez/mus Unde dicit q̄dam. memoria est archa siue cistula rationis.

De ꝑtute sensibili motiua Ca.XII

Irt⁹ āt sēsibil' motiua diuidit i nata/lē vitalē z aīalē. Uirt⁹ āt natal' ē mo/tiua būoꝛ in corpe aīal' p venas. et ꝑz sedē suā ꝓncipalit in epate. eo q̄ ibi ꝓnci/palit opet. Uirt⁹ q̄z vital' ꝑz motū suū p ar/terias in q̄bꝫ mouet spūs a corde ꝓcedētes. nā ꝑ ꝑt⁹ sedē suā ꝑz i corde. vñ oriunt arte/rie sic̄ ex epate vene nascūt. tanti em̄ caloris est coꝛ q̄ nisi frigido aere attracto eius caloꝛ mitigaret vtiq; i semetipo suffocaret. Pro/pter q̄ꝺ p arterias z pulmonē necesse ē aerē attrahe z ei⁹ incēdiuz mitigare Uirt⁹ āt aīal' motiua q̄ ꝓncipal' r sedē ꝑz i ventricul' cerebri a q̄ oriūt oēs nerui mediāte nucha. i. medul la spinali q̄ ē in spōdilibꝫ dorsi mouet oīa mēbra. Pro eo em̄ mouet nernos z musculos z lacertos. q̄ moti mouēt z alia mēbra motu volūtario in oēz ptē. ſm ꝺo q̄ mouet man⁹ ꝺr ꝑt⁹ opatiua. ſm ꝺo q̄ se extēdit ad pedes z mouet ad ambulandū ꝺr ꝑt⁹ ꝓgressiua eo q̄ ſm eā mouēt aīalia motu ꝓgressiuo. Re/colligē igit̄ breuit̄ aīe sensibil' ꝓpietates huic tractatui ꝺgruētes. Est igit̄ aīa sensibil' que dā spūal' sub a vegetabili nobiliꝛ z dignioꝛ ratōnali ꝺo lōge indignioꝛ z nobiliꝛ. Nam ei⁹ esse z opatio dependet a materia siue sub/iecto cui⁹ est ꝓfectiua. vñ ꝓeunte corpe perit ei⁹ cētia z opatio nec ꝑmanet a corpe sepa/rata q̄ꝺiu tñ est in corpe nobiles ꝺz opatōes. Est em̄ corpoꝛ aīaliū sensificatiua z i ipsis sensuū interioꝛ z exterioꝛ. ſm organoꝛ exi/gētiā ꝺpletiua. Itē oim mēbroꝛ ſm oēz ptē est motiua Itē p singl'as ptes corpis est siue ꝑtutꝫ distributiua vl' diffusiua. Itē ſm ma/iorē nobilitatē organoꝛ z mīnoꝛ ē nobiliū actionū ꝓductiua. Itē somni z vigilie i aīali/bus est effectiua. Itez ꝑtute ei⁹ ad interiora reuocata in interioribꝫ corpis fortiꝛ ē actiua Itez diffusa p exteriores sensus et circa di/uersa occupata debili⁹ in singul' opat. q̄n ei actualit̄ intēdit in visu debilitat z remittit i auditu. z sic de alīs. Uñ ꝺr Singul' intēꝛ/minoꝛ est ad singl'a sensus. Itē in extremis et nimis excellētibꝫ ei⁹ virt⁹ obtūdit. sz in me/diis delectat. Itē ei⁹ ꝑtus et opatio impedi/tur q̄n ꝑt⁹ opilatōz meatuū z poroꝛ i mēbꝛ spūi sēsibili via seu trāsit⁹ denegat. vt i para/liticis epilenticis z alīs patet. Itē ex nimio caloꝛe dissoluente z poros dilatāte ꝑt⁹ eius dissolui t sic̄ ex nimia frigiditate ꝺstringēte ne se diffundat coartat. Item ex odoriferis virt⁹ animal' deꝑdita restaurat. sic̄ ex fetidis coꝛrūpit z grauat. Sed hec de ꝑtute sensi/bili iam sufficiant.

De anima rationali. Cap.XIII

Anima ꝓo rōnal' siue vis intellectiua idē est qō intellect⁹. Uñ diuidit ſm duos ꝓncipales act⁹. i. intellectum speculatiuū. et intellectū practicū. Intelle/

ctus em̄ speculatiu⁹ exercet in ꝺtēplatōe. intellect⁹ ꝥo practic⁹ in opatōe. Et ſm hāc rā dicē diuidit vita actiua z ꝺtēplatiua. Ania igit rōnalis ꝑpetua est z icorruptibil' ac immortal' ꝑpt̄ qō z ꝑncipal' ei⁹ act⁹. ſ. intelligere nullaten⁹ depēdet a corpe. z iō ꝓfecte viuit z itelligit a corpe separata imo q̄nto pl⁹ se corpi imerserit tāto tardi⁹ z imꝑfect⁹ intelligit. et q̄nto se magꝭ a carnalib⁹ nexib⁹ subtraxerit tāto facili⁹ z clari⁹ apprehēdit. Uoco autem h̄ imersionē vel ꝓ fantastica imagiatōz vel ꝓ delectatōz carnis siue tpaliū dilectōnez. vñ dic Bre. Dō sic̄ in medio creat⁹ est vt esset inferior angelo supiorq̄ iumēto. ita hz aliq̄d qō necesse est ꝓuenire cum summo. et aliq̄d cū infimo. Immortalitatē q̄dē hz spūs cuz angelo. mortalitatez corpis cū iumēto. Ania igit si ad deū ꝓ rōnem ꝓuertit illuiat melior rat z pficit. Si ꝥo ꝓ affectōes ad creaturas cōuertit obscurat corrūpit z deteriorat. q̄z/uis em̄ aia in se ꝓsiderata imortal' sit z ꝑpetua. passibil' est tn̄ ex colligatōe corpis cui ē ꝓiūcta. Unde Aug. in li. de aia z spū. aie i corporib⁹ viuētes ꝓ dilectōez rer̄ sēsibiliū corporalib⁹ afficiūt a corpib⁹ exeuntes i eisdem imagib⁹ formēta patiūt. Propterea em̄ corporalib⁹ passionib⁹ ibidē detineri ꝑnt. qz hic mūdate a corruptōe corpoꝝ nō fuerūt. Ex q̄ ꝓz q⁹ aia q̄uis in sui nata sit purissima. ipuritatē ꝓbit a carne cū origial' ē corrupta sic vinū l' aliq̄ liq̄r exvase corrupto ꝓbit infectōz. z iō exuta a corpe q̄nq̄ ex colligatiōe corpis secū sordes ōfert. z iō necesse ē vt purgēt sic̄ gēma de luto nouit emūdata. Hec āt oīa de dict⁹ Augu. sunt excerpta. Recollige igit ex p̄dict⁹ q⁹ aia rōnal' int' oēs creatas diuine imagis z silitudis ē exp̄ssi⁹ repñtatiua. z h̄ qz trina ē i potētia. q̄uis vnica z simplex sit i nata. Itē oīm rer̄ silitudinē est i se ꝺtēti ua. Et iō aia ōr oīm rer̄ silitudo vt di. Aug. Itē semel creata i corpe vl' extra corp⁹ ē i esse ꝑpetuo pmāsiua. Hā vt dic Lassiod. nunq̄z ad diuinā imaginē dce rei creata si mortis termio clauderet. Itē endelichia est corpis organici phici. z iō ip⁹ corpis i pte z in toto est pfectiua. Itē ex nata sibi indita ē nalit boni z maliveri z falsi dūdicatiua z libere electiua. Itē ſm diuersas potētias formaꝝ z speciez diuersaꝝ rer̄ pñtiū z absentiū ē apphensiua. Hā res materiales ꝓ suas natales formas pñtes vl' absētes discernit. res ꝥo i/materiales ꝓ sui pñtiā ꝓphēdit. vt ait Aug. Itē ꝓ reflexionē supi⁹ sup se. supi⁹ē cogni/tiua. vt dic phus. Hā videdo z itelligēdo cognoscit se zc̄. Itē illusationū z impssionū diuersaꝝ ad motū tabule ē natural' receptiua. Itē cū nalit incorpari z corpi vniri appetat. vnionis cū corpe est nal' affectiua. Itē nalit ē appetitiua boni z malicie fugitiua. q̄uis ei ex defectu liberi arbitrij q̄z malū eligat. tn̄ ex nata malo rmurmurat vt dic Aug. Un̄ aia vegetabil' appetit eē. sēsibil' appetit bn̄ eē. rōnal' āt affectat optimū eē. Et iō nūq̄z q̄escit nisi cū optimo ꝓiūgat. Locus em̄ aie rōnal' est de⁹ ad quē mouet vt in eo q̄escat. nō ꝓ distensionē sz poti⁹ ꝓ deside/riū z amorē. De ita q̄z aie ꝑpetates cū alijs supꝑpositis iam sufficiant.

De ꝥutib⁹ aie q̄b⁹ potens est suas opationes exercere. Ca. XIIII.

Ostq̄z dixim⁹ de ꝑpetatib⁹ aie in se z in suo corpe ꝓsiderate. restat vidē de ipis ꝥutib⁹ q̄b⁹ potēs ē suas opationes i corpe exercere. Hec āt ꝥ⁹ ē potētia aie ei eēntial' r attributa ad suas pagēdas i corpore actōes. Hā mediāte hac ꝥtute corp⁹ vi/uificat cor z arterias ꝓstrigit ꝓtinuet dilatat sensū. z motū volūtariū oī animato. cor/pori admīstrat. vt dic Constan. li. xiū. Hec itaq̄z ē triplex. natal' q̄ est i cepate. vitalis siue spūal' q̄ in corde. aial' q̄ i cerebro sedez habz. Actio igit ꝥutz nalis q̄ i aialib⁹ z i plātis cōis est q̄ generat nutrit z augmētat. vt idez dic Constan. Est āt generatio ,put h̄ sumit sube būoris vel rōnis seminal' in subaz plāte vel aial' opatōe nate facta mutatio. z hec ꝥ⁹ incipit opari a tpe generatōis vsq̄z ad pfectionē plāte vel aial'. Huic āt generationi nali due ꝥutes. ſ. imutatiua z iformatiua submīstrāt. Hā ꝥ⁹ imutatiua ē illa q̄ subaz semis trāsmutat z ꝓuertit i subaz singularū ptiū plāte vel aial'. z h̄ ꝥ⁹ istā facit trāsmutati onē mediātib⁹ q̄ttuor q̄litatib⁹ pmis. ſ. cali/do. frigido. humido. z sicco. nā ꝑ calidum z humidū opat subaz molliorē vt carnē i ani/malib⁹. flores z medullā i arboribus. ꝑ caliduz et siccū opat radices in vegetabilib⁹ cor i animātib⁹. ꝑ frigidū z humidū opat in plantaꝝ folijs z aialiū pilis. ꝑ frigidū z siccū opat in neruis z ossib⁹ aialiū in trūcis z corticib⁹ arboꝝ z plātaꝝ. ꝥ⁹ ꝥo secūdaria scz informa ordinat z distinguit formā z spēm ipi gene/rato ꝓptes singulas ꝓgruentes. Hā h̄ vir⁹

ꝓfozãda ꝓfozat. vatua ꝯcauat. aſpera lenifi
cat. et nimis lenia aſperat. ⁊ vnicuiqꝫ ꝓticu/
le ſupficiẽ ꝓficit ⁊ figurat. De ãt due ꝑtutes
ſeꝫ imutatiua ⁊ iformatiua nõ diuerſ⁹ opank
niſi q̃uſqꝫ ipa res generata vt aial vl planta
in eſſe nake ꝯpleak. Et iõ neceſſe fuit vt virt⁹
nutritiua ad ꝯſeruatiõez generatõis ꝯtinue
ſeq̃ret. eſt em̃ ipi⁹ generatiue ꝑtutis adiutrix ⁊
miſtra. qz i lõgitudie latitudie ⁊ ꝓfunditate
augmẽtat ⁊ extẽdit ipm̃ generatũ. Paſciti/
na q̃z ꝑ⁹ nutritiua adiuuat ⁊ ei miſtrat. qz ci
dũ ab aialib⁹ aſſũptũ in mẽbris aſſimilat et
ſolidat. ⁊ qõ diſſolutũ ẽ ac depditũ vi calo/
ris vl aliq̃ paſſiõe aeris reparat ⁊ reſtaurat.
⁊ iõ naka mirabiľ paſcitiua ꝑtutez nutritiue
fecit adiutricẽ ⁊ vtrũqꝫ ſubiecit miſterio vir
tutiſ generatiue. Huic q̃ paſcitiue ꝑtuti q̃tu
oz ꝑtutes ꝓticľares ſubmiſtrãt. ſ. appetitiua
q̃ nutrimẽtũ ꝯueniẽs attrahit ipis mẽbriſ et
ad nutrimẽtũ carnis attrahit tpamẽtũ ſan/
guis. ad nutrimẽtũ cerebri ⁊ pulmonis tpa
ꝑ⁹ digeſtiua q̃ ꝯueniẽtia ab iꝯueniẽtibus
nutriẽdo ſepat ⁊ diuidit puꝛ ab ipuro. Jtez
ꝑ⁹ retẽtiua q̃. ſ. puꝛ nutrimentũ cuſtodit. ⁊
qõ iã actõe nake excoctũ ẽ ſingul' mẽbris in/
corꝑat aſſimilat atqꝫ vnit. Jtẽ expulſiua q̃ ſu
lãdo neccaria expellit. Et iõ ſic vis appetitiua
opak cũ calido ⁊ ſicco ⁊ digeſtiua cũ calido
et humido ⁊ retẽtiua cũ frigido ⁊ ſicco. ſic ex
pulſiua cũ frigido ⁊ hũido operak

De ꝑtute vitali cui⁹ initiũ ẽ coꝛ Ca. XV

Jrtutẽ ãt nakalẽ ſeq̃ꝫ ꝑ⁹ vital' q̃ vini
ficat. cui⁹ fũdamẽtũ ſiue ꝓpriũ domi
cilũ ẽ coꝛ a q̃ ꝓceditvita ad oĩa mẽ/
bra vnificãda. Jſti⁹ ꝑtutis opatõi coopatur
vis volũtarie motiua q̃ coꝛ ⁊ arterie dilatãk
⁊ ſtrigunk Et oꝛ h̃ dilatatio mot⁹ coꝛdis a
medio i oẽs extremitates. Sic ecõuerſo cõ
ſtrictio oꝛ mot⁹ ab extremitatib⁹ ad ipm̃ me
diũ ſic eſt i fabroꝛ follib⁹ videre. Virt⁹ q̃ vita
lis coꝛ dilatãdo mediante pulmone ad coꝛ
aerẽ attrahit ⁊ a coꝛde ad alia mẽbra ꝑ arte
rias trãſmittit Et iſta ꝑ⁹ ꝑtutẽ dilatatiuã
coꝛdis et ꝯſtrictiuaz. anhelitũ i aĩali opak q̃
mouet pect⁹ motu ꝯtinuo. nerui tñ motꝫ ꝑ
mit⁹ ⁊ lacertꝫ. Jſte ãt flat⁹ ſiue anhelit⁹ neceſ
ſariꝫ ẽ ad caloris nakal' mitigatõz ⁊ ad ſpũs
vital' nutrimẽtũ necnõ ad ſpũs aial' genera
tionẽ. Cuſtodia em̃ caloris nakal' eſt frigidi
aeris tpal' attract⁹ ⁊ cuſtodia vital' ex cuius
tpamẽto generak ſpũs aial'. ⁊ iõ ad vite ꝯſer
uatõz nihil ẽ magꝫ neccariũ q̃z anhelit⁹ bene
diſpoſit⁹ in oĩb⁹ oꝛdiat⁹. Nec oĩa hũ'k Con
ſtan. in pantegni. Sine cibo eiꝫ potu ad ho
ram ꝑt ꝯſiſtere aial. ſine attractõe ⁊ ꝯmutatione aeris
nec ad momẽtũ ꝑt aial i debita ꝯſiſtẽtia per
manere. Coꝛrũpik tñ h̃ anhelit⁹ ſiue aer attra
ctus multꝫ modis ⁊ ſeq̃k neccario deſtructio
aial'. Prio ex cerebri mala diſpoſitõe. nã ce/
rebꝛo q̃cũqꝫ mõ i ſuo officio ipedito, ꝓpk de/
fectũ influẽtie ſpirituũ. deficit coꝛdis dila/
tatio ⁊ debita ꝯſtrictio. vñ ſeq̃k neccario aial'
ſuffocatio. vt ꝑz i apoplexia ⁊ i alĩs cauſ⁹ cõ
ſiliby. Jtẽ idẽ accidit ex coꝛdis leſiõe q̃ hu/
moꝛ ibi nakal'r extũ fit euacuatio ⁊ ꝓ ꝯſ⁹
ſpirituũ extinanitio. ⁊ ſic aeris attractio ñ hz
locũ. Jtẽ idẽ accidit ex ſubita caloris nakal'
ad iterioꝛa coꝛdis repcuſſiõe vt ꝑz i timoꝛo
ſis ⁊ fleubothomis q̃ aliq̃n deficiũt ⁊ ſinco/
pizãt. Jtẽ idẽ accidit ex epatꝫ ifectõe. nã coꝛ
ruptio epatꝫ generatõz aufert puri ſanguis
q̃ calor nakal' nutrik q̃ oblato ſpũs vital' de/
ficit ⁊ ꝓ ꝯſ⁹ anhelit⁹ ꝓticulariť vel vl'r impe
dik. Jtẽ idẽ accidit ex pulmonis ꝓfoꝛatione
et ꝓtis in ptiſicꝫ. i q̃bꝫ vẽt⁹ aſtrict⁹ ꝓ occultos
poꝛos euaneſcit ⁊ ad tpandũ caloꝛẽ coꝛdis
nullaten⁹ ſatisfac. Jtẽ idẽ accidit i oĩ ⁊ maxi
me iterioꝛis vacuitatꝫ coꝛpis ſubita ꝛ̃pletõe
vt ꝑz i ſubmerſis. i q̃bꝫ poꝛis opilatꝫ anheli/
tus ĩtercludik ⁊ ſimpl'r ipedik. Jtẽ ex nimia
aeris coꝛruptõe. vt ꝑz i peſtilẽtia ⁊ coꝛrupto
aere q̃ ſpũs vital' ſuũ ꝛ̃riũ fugiẽs iterioꝛib⁹
coꝛdis ſe ĩtercludit ⁊ ex coꝛrupto aere iã op
preſſus coꝛ ⁊ alia coꝛpis mẽbra regere ñ ſuf
ficit. imo deficit i ſe ⁊ q̃ſi ſubito euaneſcit. et
tũc moꝛs ẽ in poꝛis. Jtẽ ex hũoꝛ thoracis ⁊
pectoꝛis ifectiua coꝛruptõe. vt ꝑz i lepꝛoſis.
Jtẽ ex viaꝫ canaliũ pulmonis obſtructiõe.
vt ꝑz i aſmaticis ⁊ anheloſis ⁊ alĩs. Jtem ex
ſpẽali coꝛdis coꝛruptõe. ſic ex moꝛſu alic⁹ ve
nenoſi reptil'. cui⁹ venenũ ad coꝛ penetrans
nakalẽ caloꝛẽ vincit. ⁊ ſic anhelit⁹ via ĩterclu
dik. Jtẽ nimia calidi aeris rarefactõe. ſic cõ
tigit ex balneo nimis calido vl' ſole feruẽtiſ/
ſimo poꝛos nimis rarefaciẽte ⁊ aperiẽte. vñ
fit nimia caloris nakal' exalatio. ⁊ ſic ſuffic
aer frigid⁹ attract⁹ ad caloris accidẽtal' miti
gatõez. ⁊ ſic anhelit⁹ impedik. Jtem idẽ acci
dit ex aere nimis frigido lacertos ⁊ neruos
pectoꝛis ꝯſtringẽte. vñ ⁊ vis attractiua aeꝛ
ipedik. vt ꝑz i doꝛmiẽtib⁹ ſup ninẽ. Jte idez
q̃ꝫ ꝓtigit ex vena coꝛdis q̃ oꝛ ꝯcaua. vena

opilatõe q̃ opllata ꝛ intercluſa denegak trã/
ſitus ſiue via ſãguis ab epate ad coꝛ ad vitaľ
ſpũs nutrimentũ vñ caloꝛe intenſo ꝛ bũoꝛe
ſubtracto aĩal ſuffocaľ. qꝛ nõ ſufficit aer ad
coꝛ refrigerandũ. Item idem accidit ex co/
leꝛe ſiue alteriꝰ hoũꝛis in ſubtiliſſimis venił
coꝛdis intẽſiõe. vt pꝫ ĩ acutꝫ febꝛibꝫ ĩ q̃bꝰ de/
ficit anhelitꝰ Itẽ ex gutturꝫ ꝛ alioꝛ meatuũ
exterioꝛ nimia ꝛ violẽta ꝓstrictõevt ẽ videre
in ſuſpẽſis ꝛ ſuffocatꝫ. in q̃bꝫ intercepto an/
helitu coꝛ ſubito incendiť ꝛ ſic aĩal ſubito
moꝛiť. Dis ꝛ mľtꝫ aliꝭ modis vitaľ ꝑtꝰ p defe
ctũ anheliꝰ impediť. Ex ꝑtute ſpũali ꝓce/
dũt. ira. pugna. indignatio. emulatio. ꝛ ſi/
miles paſſiones q̃ q̃dem ſurgũt in bꝛutꝫ ex
motu ſpũalis ꝑtutꝫ cũ impetu ꝛ ſine diſcreti
one. ſed in hoĩbꝫ oꝛdinãde ſũt ꝛ regende ſub
certa animi rõne. Hec de ſpũali ſiue vitali ꝑ
tute ſufficiant.

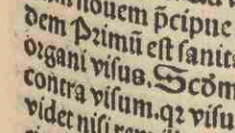
De ꝑtute animali Capitulum. XVI

Jrtus aĩaľ ſedẽ ꝛ locũ hꝫ in ſupioꝛi
pte hoĩs ſcilꝫ in cerebꝛo. ꝛ ħ ẽ triplex
oꝛdinatiua. ſenſitiua. ꝛ motiua. Oꝛ/
dinatiua p ſe ſolũ explet cerebꝫ. Nam in ꝑ/
ma pte ſui ĩ anteꝛioꝛi cellula oꝛdinat fanta/
ſiã ſiue ymaginatõꝫ ĩ media cellula oꝛdinat
eſtimatiuã ꝛ rõnem ꝛ itex ĩ poſteꝛioꝛi cellu/
la pficit memoꝛiã ꝛ mẽoꝛatiuã actiõeꝫ. nam
ꝑtꝰ ymaginatiua illꝺ qꝺ foꝛmat ꝛ ymaginaťꝛãſmittit ad iudiciũ rõnis. Ratio ꝑo qꝺ ab
ymaginatõe recipit ꝛ q̃ſi iudex iudicat ꝛ diſ
finit ad memoꝛiã trãſmittẽdo Memoꝛia ea
q̃ fuerũt in intellectu poſita recipit. ꝛ donec
illa ad actũ reducat ꝓſeruat firmiť ꝛ cuſto/
dit. Scꝺa ꝑtꝰ. ſ. ſenſitiua ſic hꝫ foꝛmari. naꝫ
ſpũs aĩaľ ab interioꝛibꝫ vẽtriculꝫ cerebꝛi me
diantibꝫ q̃buſdam neruis q̃ ſũt molliſſimi
pgrediť ex q̃bꝫ ſenſus foꝛmať. vñ q̃dam diri
gunť cũ ſpũ aĩali ad oculos vt ibi foꝛmeť vi
ſus. q̃dam ad nares vt foꝛmeť olfactꝰ. ꝛ ſic ꝺ
aliꝭ. Sẽſus igiť viſus ſubtilioꝛ eſt cum ſit
naťa eiꝰ ignea. Auditꝰ ſenſus eſt aereꝰ. quia
pcuſſi aeris ſoniťꝰ. deinde ſubtilioꝛ eſt olfa/
ctus cũ ſit naťa eiꝰ fumea. deinde guſtꝰ cum
ſit eiꝰ naťa aquea. poſtremo ſẽſus tactꝰ groſ/
ſioꝛ eſt oĩũbꝫ. qꝛ naťa ſua cũ ſit terrea in du/
ꝛis. ſ. in oſſibꝫ ꝛ in neruis in aſperis lenibus
frigidis et calidis eſt neceſſaria. Hoꝛ ſenſu
um ſinguli hñt ſua officia vt immutati et in
foꝛmati a ſuis obiectis q̃ ſentiũt vt ſua ſenſa
ta intellectui repñtent.

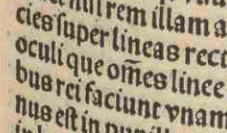
De virtute viſibili. Ca. XVII.

Enſus igiť viſus cũ ſit igneꝰ eſt ſim/
pliciſſimus vñ ꝛ remotiſſima ſubito
ꝓhendit. Senſus aũt viſus ſic foꝛ
mať. In medio q̃ppe oculi ſcꝫ in pupilla eſt
quidã humoꝛ puriſſimꝰ ꝛ lucentiſſimꝰ q̃ cri/
ſtalloides a ꝓhis eſt vocatus. eo q̃ moꝛe cri
ſtalli ad ſuſcipiendas varias coloꝛũ foꝛmas
ſubito coaptatur Viſus em̃ eſt ſensus colo
ꝛũ figuraꝝ ꝛ foꝛmaꝝ ꝛ ꝓpetatũ exterioꝛ ſu/
ceptiuꝰ ꝛ diſcretiuꝰ. vñ ad viſũ pficiẽdũ ſũt
ħ neccaria. ſ. cã efficiẽ. ſ. oꝛganũ ſiue inſtrume
tũ ꝓpiniẽs exterioꝛ res opans ſiue aer defe
rens aĩe intentioꝛ moꝰ mediocris. Cã effi/
ciens eſt ꝑtꝰ aĩalis. Inſtrumentuꝫ ẽ humoꝛ
criſtallinꝰ in vtroq̃ oculo collocaťꝰ clarus ꝛ
rotundꝰ. Clarꝰ eſt vt ſua claritate ſpm̃ et ae/
rem p oculos irradiet. rotũdꝰ vt minus ſit
paſſibilis. qꝛ foꝛma rotũda in lateribꝫ eliſa
angulos non hꝫ in q̃bꝫ ꝓtineať ſupfluitas ꝑ
ſtitura leſionẽ. Exterioꝛ res coopans ẽ aer.
ſine q̃ mediante viſus non ꝑt pficiꝛ. vt em̃ vi/
ſus pficiať in q̃buſdaꝫ aĩalibꝫ aeris claritas
exigiť. in q̃buſdam ꝺo obſcuritas. in q̃buſdã
ãt mediocritas. nam in murilegis exigiť ob
ſcuritas. in veſpertilionibꝫ ꝛ in q̃buſdã aliꝭ
aĩalibꝫ mediocritas. vt poſt patebit. Itẽ at/
tentio etiaꝫ aĩe eſt neceſſaria. dum em̃ circa
rem aliquã inueſtigandam alio ſenſu eſt in
tenta oculus minus pfecte videť. qꝛ de re vi
ſa non iudicat. Item neceſſariꝰ eſt moꝰ me/
diocris. ſi em̃ mouereť res viſa vehementer
ex multo impetu viſus ꝓfunderet ꝛ ex motu
nimio et ꝓtinuo diſpergeret. vt pꝫ in remo
fracto apparente in aqua. q̃ motũ aque ve/
lociter. Sic etiã aliq̃ ligñũ oblongũ velo
citer motũ apparet rotundũ. De viſu ꝺo q̃li
ter fiat fuerũt apud veteres varie opiniões.
Fit aũt ſm̃ ꝓhm vt pꝫ ex ꝓmo capꝰo ꝑpecti
ue tripliciter viſus. Uno mõ per directas li
neas ſup quas venit ſpẽs rei viſe ad viſum.
Alio mõ ſup reflexas q̃ ſcꝫ ꝓmo multipli/
caťꝰ ſpecies a re ad ſpeculuꝫ et a ſpeculo fit
reflexio ad viſum. Tertio mõ fit p lineas. q̃
licet non ſint reflexe ab aliq̃ ſed dirigũtur in
ter rem et viſum. non tñ vadũt inceſſu recto
ſemp ſꝫ aliq̃ diuertũt a via recta q̃ ſcꝫ me
diũ multiplex interponiť. Et ſũt ille media
diuerſaꝝ ꝺyaphoneitatũ. vt q̃ vnũ denſꝰ ẽ
et aliud rariꝰ. i. minus denſum et rarũ. Ali/
q̃ em̃ occurrit mediũ alteriꝰ nature ſꝫ fran
gitur radiꝰ ſiue ſpẽs radioſa niſi veniat ſup
lineã cadentẽ ꝛpendiculariter ſup illꝺ me/

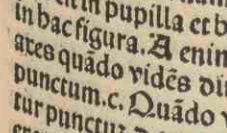
dñū secundū occurrēs. et voco lineam cadere perpēdiculariter sup corp⁹ planū ad angulos rectos. sup corp⁹ ꝓo spericum qñ cadit in eⁱ⁹ centrū. Ad visum āt ꝑmo modo dictum nouem ꝑcipue exigunt sicut habet ibi dem Primū est sanitas siue bona dispositio organi visus. Scōm est oppositio visibilis contra visum. qz visus tali modo vidēdi nō videt nisi rem illam a cuius partibꝫ veit species super lineas rectas cadentes in centrū oculi que oēs linee ducte a singulis partibus rei faciunt vnam pyramidem cui⁹ conus est in pupilla et basis in re visa. vt patet in hac figura. A enim et B sunt A B



ares quādo vidēs directe intuet punctum. c. Quādo vero intuetur punctuz. d. tunc ille due. b. c. E D



exeuntes ab oculis dicunt ares. qz exeunt imediate ab oculi medio ad rem visam. Tertiū est distantia ꝓportionalis. Quartū. d. c. est situs determinat⁹ nō nimis ab are visuali elōgat⁹. qz illud scz quod multuz elongat ab ipso are licet visui opponat. tñ distincte non cognoscit. Axis visualis est radi⁹ ille siue linea q̄ intelligitur duci a medio visus ad punctum rei vise directe ad oppositum in medio visus. vt patet in hac figura. Quītum est solidi A B



tas seu densitas rei vise. quia qđ est omnino peruium non videt⁹ vñ et aer non videt eo q̄ est in fine dyaphoneitatis. et non hz densitatē vt dicit autor scientie pspectiue. Sextum est magnitudo debita rei visibilis. quia res potest esse ita parua q̄ non videbitur in aliqua distantia. quia visus non est nisi per pyramidez ad oculuz venientem. que si fuerit valde parua occupabit partem visus valde paruā. Sed visus non sentit visibile nisi quādo pars superficiei sue immutata fuerit quantitate visibili. Septimum est raritas medij interuenientis quoniā medīū si fuerit densum impedit multiplicatio speciei vt nō veniat debito modo et de facili ad pupillaz. Octauū est lūr. quia species visibilis non immutat visum nisi cum luce. Nonum est temp⁹. qa visio fit in tempe sicut probat in pspectiua. Quis em̄ visibile subito ostendat visui: non tamen discrete cognosceret. nec distincte nisi aliq̄ habita anime deliberatione. que mo etiam necessaria in predictis. vt sup̄ dictum est. preterea ꝼm ꝑm non solum venit species rei vise ad visum ꝼm pyramidem visualem. sed species visus ad rem super ꝓsimilem pyramidem extensam in eodem loco. dicit em̄ Arist. in. xix. li. de animalibꝫ. q̄ nihil aliō est visum videre q̄ visus exeat ad rem visam. Et idem vult Aug⁹. ꝑmo li. sup Ben̄. et. vj. musice. a re aūt visa nihil venit nisi species eius neq̄ a visu ad rem venit aliud q̄ species ei⁹. nihil em̄ exit ab oculi substantia. qz corrūpetur sed exit ab oculo conus pyramidis et dilatatur ei⁹ basis sup totā superficiem rei vise. Item probat autor perspectiue in li. ꝑmo q̄ nihil videtur nisi per lucē orientē sup rem visam. ab eadem vsq̄ ad oculum multiplicatam. vnde necessario exigitur tertia pyramis. s. ipsi⁹ lucis. et omniū istoꝝ trium pyramidum coni sunt in oculis et bases in re visa Qñ ergo visus habet species venientes sup has tres pyramides. tūc transit species lucis et coloris p medium tunicaꝝ z humorum oculi vsq̄ ad humorē cristallinū. et ibi incipit anima facere iudiciū de re visa p speciem illam. sed ibi non completur. īmo vlterius multiplicatur spēs vsq̄ ad neruū obticum siue concauū qui latet in superficie cerebri. et ibi est ꝓtus visiua in radice et supposito ꝑmo ꝓncipali et vno. aliter em̄ vna res sp videret due ꝓpter duos oculos nisi ꝓtinuarent ad vnum organum in quo sit vna ꝓtus fontalis deriuata ad pupillas. Hec omnia ostendit autor pspectiue. Aliā rōnem visus oñdit et assignat Constan. li. iij. ca. xj. Dicit em̄ spm̄ visibilē oculū et aerem corpa clara esse q̄ irradiatiōe quadam sese inuicē irradiando immutāt. Aer em̄ q̄ iuxta est rem vidēdam ab ei⁹ ꝓprietatibꝫ immutat. z sic imutatus oculo se offert a quo spūs visibilis īmutatur. nam ista ꝓtus visiua vsq̄ ad extremas partes pupille se diffundens aeri immutato adiungitur. et quasi vnū cum illo efficit et color mediante aere delat⁹ aie iudicio p̄sentat. Aer em̄ ex varietate formaꝝ sibi obiectaꝝ facile imutat. sicut videm⁹ ex obiecto pāni rubei ad solis radiū vicinū aerē colorari. vñ non est mirū si oculum clarū z dyaphanū sibi imediate ꝓiūctū qualitate z forma ꝓsimili afficiat et immutet. Quantū igitur sufficit ad presens opusculum breuit⁹ recollige q̄ visus vel ꝓtus visibilis ceteris sensibus est subtilior et viuacior. vnde a viuacitate visus nomen accepit. vt dicit Isidor⁹.

Jtez ceteris sensib⁹ est dignior'. z ideo ſm situ alijs est supior. Jtē in effectu tāq̄ quedam ignea vis alijs est potentior. qz alij sens⁹ ꝓpinquiora. h̄ eo sua ſtrutce remotissima ꝓpēdit sub angulo recto z pyramidali visa dijudicat z discernit. ſm nobiliorē naturaz z dispositōem organi faciliori mō intuidēda distinguit. Unū dic̄ Arist. li. xij. q̄ visus bon⁹ z acutus erit ex humore tpato. vñ z aues vt aquile yncoꝛ vnguiū sūt acuti visus. z h̄ ꝓpt̄ purū z subtilē hūorem et tpatuz in organis visus existentē. z tales aues a remotis z altissimis locis vidēt cibum. z tales aues altiꝰ se eleuāt q̄ alia volatilia. Aues ꝓo in terra manētes non sunt acuti visus vnde ꝓpe et non delongevidēt cibum suuz. Jtē idē li. xij. oculi glauci non sunt acuti visus de die neq̄ nigri de nocte. ꝓpt̄ paucitatem autē humoꝛ oculus glaucus mouet motu maiori. vnde et viri⁹ visiua debilitat. Nigri autē oculi mouētur min⁹ ꝓpter multitudinē humoris. et lumen noctis est debili⁹ et humor in nocte est naturaliter grauis motus. Et ideo spūs visibilis intercluditur p humorē et impeditur. Jtē idē visus senum nō est acut⁹ quoniā senum cutis est rugosa. ex quo patet q̄ ex bonitate organi vl' debilitate debilitatur et fortificatur vis videndi. vnde ꝺr ibidez. Cum oculi animalium habent coopertoriū et fuerit humor in pupilla mund⁹ z temperatus et motus etiam temperat⁹ et cutis super pupillaz tenuis tūc visus est acutus et videt a remotis. sed tamē non perfecte distinguit a remotis inter colores et differētias corpis. visus tamen talium animaliū melior est visu eoꝝ quoꝝ humor in oculis est multus et nō babent coopertoriū omnino. Nam ꝓpter continuam apertionez spūs visibilis disgregat et pupilla etiā de facili leditur. et sic visus lꝫpeditur. Jn habentib⁹ vero palpebras z cooperc̄la patet causa contraria. Dicit etiaz ibidem q̄ visus acuti causa in videndo a remotis est ꝓpter situm oculoꝝ. Nam oculus eminens est parui visus et non videbit bene a remotis. sed oculus profundus videt a remotis Nam motus eius non diuiditur nec consumit. sed exit ab eis recte virtus visibilis et vadit directe ad res visas. vnde cuz extra oculum non fuerit cooperculum necessario debilitatur visus. nec videbit a remotis nisi debiliter. Nucusq̄ Aristo. li. xij. Et hec sufficiant que de visus proprietatib⁹ generaliter tam sunt dicta. Nam alia patebūt infra vbi de natura et proprietate oculi tractabitur.

De auditu Capitulum. XVIII.

Jrtus audibilis in auriuz organis suū sortitur effectū. Est aūt auditus sensus ꝓpter sonoꝛ perceptiu⁹ Unde ad pficiendum auditū quattuoꝛ ad minus sunt necessaria. scz causa efficiens. organuz ꝓueniens. medium ordinate sonū deferēs. anime intentio de bis ꝓferens vel de bis intendens. Causa efficiens est virtus animalis audibilis. Jnstrumentū conueniens est quoddam os petrosum siue cartillaginosū auribus suppositum. quod quidem est concauum siccum tortuosum et durum. conceuum est siquidem auditus organū vt in sui concauitate spūm et aerem contineat. tortuosum est ne stupoꝛ ex subita et vehementi allisione natus spūm audibilem ledat. et ideo organi circularitate sonus temperate suscipitus spūm audibilem non reuerberat sed perficit et delectat. durum etiam est et siccū. vt sic eo melioꝛ et fortioꝛ fiat aeris allisio. z sic sonitus maioꝛ fiat. vt patet de tympanis q̄ melius resonant flante boꝛea vento scz frigido z siccо q̄ austro humido atq̄ lēto. vt dicit Constan. z etiā Arist. medium vero deferens percussus est aer q̄ auriuz foramina subintrat et allidit os petrosum qđ est ꝓmū auditus instrumentū. est etiā necessarie animaduersa minus viget ad pficiendā ꝓtus audibilis actionem. sicut videm⁹ in multis vndiq̄ circūdatis. quia fere nihil audiunt cuz mens ad singula suā non hz attentionem. et ideo nihil pcipitur tunc auditu. Fit autem auditus h̄ modo. duo nerui ab interioꝛi parte cerebri exeuntes in ossib⁹ perosis aurium infigūt per q̄s spūs animalis ad ossa defert ꝓdicta quibus exterioꝛ aer formaz alicuius soni referens ei immediate coniungit. vnde aer percussus ossa illa allidit. et spūs in eis existens ſm proprietatem aeris ibi existētis et neruos allidentis immutat. Spiritus vero sic immutatus recurrens ad suam cellulam fantasticam immutationē anime repꝛesentat. et sic auditus pficitur Patet igitur q̄ auditus merito ꝺr aereus eo q̄ p aerem recussum habet semp generari. inde est q̄ natura posuit sensum auditus in medio rotūdi capitis. vt dicit Arist. li. xij. quia auditus

circularis ꝛ nō directe sonū aeris pcussi vn
dīq; apprehēdit. h etiā sensus sic ꝛ ceteri con
tristat. q; corrūpit in extremis ꝛ ī medijs de
lectat ꝛ saluat. vñ dic Amb. in exame. Jnco
las regionis vbi orit nilus auditu esse peni
tus puatos ꝓpter fragorem ꝛ strepitū horri
bilem. qm̄ idem fluui⁹ de montis p̄cipitio
corruens incolaꝝ auribꝫ incutere cōsueuit
stuporem ꝛ surditatem. Dic etiaꝫ sensus sic
ꝛ ceteri multis subiacet passionib⁹. q; qñq;
tol⁹ aufert. ꝛ tūc surditas vocat. et qñq; mi
norat. ꝛ tūc grauitas audit⁹ noiat. qñq; autē
vicio cerebri siue nerui q̄ est via audiu⁹. et h
uat. Item ex vicio ipaꝝ auriū. q; qñq; a du
ctis humorib⁹ corrūpunt. qñq; putredi
nes in suis ꝯcauitatib⁹ coadunant. qñq; la
pides vel alia q̄ transitū aeris ad spm̄ audi
tionem impediūt immittūtur. qñq; ex tūc illa
molestantur. qñq; etiaꝫ ex aere corrupto ca
lido vel frigido instrumenta audiu⁹ inficiun
tur et leduñt. qñq; etiam ex grossa ventosi
tate in poris neruoꝝ sensibiliuꝫ intercluſa
via audiu⁹ impedit. vt patet in illis in quib⁹
videtur q; audiant fistulas cornua aut cam
panas. ex quib⁹ omnibus virt⁹ auditiua le
ditur vel auferꝫ sicut in tractatu auriū post
dicetur.

De olfactu Capitulum. XIX

Olfactus siue odorat⁹ est sensus p̄o
prie odoꝝ perceptiu⁹. ad quem per
fīciendū exigitur spūs animalis tā
q̄ causa efficiens. Necessariū aūt est orga
num expediens scz narium pfecta dispositō
in quib⁹ sunt caruncule ad modū mamilla
rum dependentes. q̄ sunt ꝓpria organa odo
ratus. et recipiunt spm̄ animalem p q̄sdam
neruos a cerebro descendentes. Nares em̄
non sunt ꝓpria instrumenta olfactus. q̄ sunt
cartillaginose. et ideo sūt insensibiles. qō pz
qz eis abscisis nō puatur aīal odoratu. Si
militer nos p fetida loca transeūtes si flatuꝫ
rep̄sserim⁹ subintrātem nares aerē fetidum
nō sentim⁹. et h est qz ille carūcule opilate q̄
quodam motu voluntario sunt obstructe.
Sūt etiam he carūcule ꝯcaue et spongiose
ideo ꝯcaue vt in sua ꝯcaua porositate fumū
a re odorabili recipiāt resolutū. ideo etiam
sunt spongiose vt in eis vigeat vt⁹ attractiua
et ideo exterior necessaria est aeris coopera
tio. vt scz aer ꝑm fumositatem a re odorāda
resolut⁹ immutet ꝛ in ip̄is carūculis incor
poretur. Uñ sic hz fieri odorat⁹. spūs aīalis
p quosdā neruos q̄ dicunt odorabiles ad h
dictas carūculas a cerebro transmittūtur.
fumus aūt corp̄is odoriferi resolutus aeri
admiscetur. quē cerebri vētriculi p illas du
as carūculas sibi attrahūt ꝛ in suā similitu
dinem mutāt ꝛ ꝯuertunt. et sic p illā immu
tatōem in spū aīali factā odoris discretio p
creatur. odoratus aūt spectat ad fumosam
naturā seu materiā qm̄ habet per eam fieri.
Odor em̄ nihil aliud est q̄ aerea seu fumo
sa suba a corpe resoluta. hūc aerem fumosū
seu vaporem sibi necessariū ꝛ amicabilē at
trahit cerebrū sic cor anhelitū. et hui⁹ aeris
attractu cerebꝫ tpaꝝ et ꝯfortaꝝ sic calor cor
dis attractatione anhelit⁹ mitigaꝝ. Vapor
em̄ si fuerit malicios⁹ fetid⁹ ꝛ corrupt⁹ spi
ritum aīalez corrūpit ꝛ sept⁹ pestiferos mor
bos generat et inducit. Uñ olfact⁹ in suo ef
fectu sept⁹ impedit. qñq; ꝓpter malā cerebri
ꝯplexionem. qñq; ꝓpter humoꝝ crudoꝝ vel
corruptoꝝ in neruis odorabilibus nimiaꝝ
repletōem. vt patet in patientibus fluxū na
rium seu catarrū. qñq; ꝓpter prauam instru
mentoꝝ olfactus dispositōem. qñ scz nimis
dilataꝝ vel nimiū ꝯstringunt. qñq; ꝓp su
perfluam carnis superexcrescentis opilatōez.
vt patet in poliposis. qñq; ꝓpter apostemaꝫ
siue cuiuscūq; humoris corrupti infectōez.
quandoq; ꝓpter alicuius humoris calidi et
sicci corrosionem. vt patet in cancrosis. et
huiusmodi. Dic sensus ꝓpter sui subtilitatē
quando bene disponit virtutem aīalem cō
fortat et a fumositate superflua euacuat. et
econuerso quando corruptus est aliquo ca
su vel infectus virtus aīalis leditur ꝛ in
suis actionibus impeditur. Dicit etiā Aris.
li. xij. q; sensus olfactus non est nisi p actōez
aeris in animali habenti nasum q̄ est mēbꝫ
in medio alioꝝ sensuum positū in arteriori
parte capitis ꝓpter iuuamentū anhelit⁹. Dē
animal habens pulmonem habet nasuꝫ vel
aliud loco nasi ꝓpter anhelitus iuuamen
tum. vnde patet q; organum olfactus nō so
lum est in animalib⁹ ad decentiam et deco
rem verū etiam ad perficiendū virtutē spūs
animalis et ad tribuendum virtuti vitali in
corde adiutoriū et vigorem. Nec virtus scz
odoratiua viget in quadrupedibus. Uñ ꝛ
solo odore discernūt inter herbas salubres

et venenosas z pcipue i symeis q̃ eque ꝑ magis discernũt inḋ cibos z cibos p olfactũ q̃z p gustũ. Deinde i canibꝫ viget matie illa ꝙd q̃ soliꝫ odoꝛ ductu ad sẽtiẽdũ aialiũ vestigia viuacitate olfactꝰ ieffabiliṫ depheñdit. viget etiam i volatilibꝫ pcipue in vulturibꝫ. qz ꝑm Amb. i exameꝛon. z Jsiõ. li. xij. c. vj. ita sũt viuacis olfactꝰ q vltra maria cadauera sẽtiũt. In his g z i alijs opatõis nake ꝓditõibꝫ admirãda ẽ diuia sapia. q̃ p ista z talia siḟia dat nob q̃dãmõ itelligere q̃liṫ p ista sẽsata materialia ad intellectũ coꝛ q̃ sũt supꝫ sensũ sint paulatim coꝛdis interioꝛa ad itelligẽtiã spiritualiũ pmoneda. z ꝓpt̃ ista simpl̃r est i ꝓ opusculo mea intẽtio z finis meꝰ. Hec õ olfactu dicta sufficiant.

De gustu Capitulum. XX.

Ustꝰ est ꝓpe sẽsus saporꝭ pceptiuus Ad quẽ gustũ sensibiliṫ pficiẽdũ necessaria sũt illa causalia effectiua materialia z infoꝛmatiua q̃ z i alijs sensibꝫ iam sũt dicta. Nã ꝙd aial̃ est cã efficiẽs. cã material̃ z istrumẽtal̃ est ligua ppa cũ suis artꝛijs. spm aialẽ ad pfectõz ꝙtuꝫ gustabil̃ pficiẽs. Que q̃de lingua ꝑm sue sube ꝓplexiõez est ꝓcaua poꝛosa hũida z insipida. Cõcaua q̃dẽ est vt sui ꝓcauitate hũoꝛositatẽ rei gustabil̃ r̃solutã i se suscipiat. poꝛosa vt qõ essz grossuz vel subtile de re gustãda. ad nervos lingue libere subintraret. z vt ꝙd attractiua ad pficiendũ ea pl̃ vigeret. hũida q̃dẽ est vt cooparet ad acceptoꝛ dissolutõz. vt si aliq̃ sicca z dura forsan ligneu̇l palato applicarẽtur hũiditate lingue ad digestõz siue q̃lẽcũq̃z resolutõz facil̃ aptaret. Erat etiã z insipida vt eẽt cuiuslibet rei z saporis facil̃ receptiua. sic̃ aqua q̃ si determiatũ saporẽ haberet. alteri q̃litatẽ pcipe nõ valeret Fit aũt gustꝰ mõ. Duo nerui i medio lingue ifigũtur q̃ postmodũ i multos ramos. i extremitatibꝫ lateralibꝫ lingue dispertiunt. et p eos spũs aialis i linguã defert. Cũ g res gustãda subintrat linguã vel poꝛos neruoꝝ spũs aial̃ existẽs ibi imutaṫ ꝑm ei ꝓpetates quas postea iudicio aie repñtat. gustꝰ g tãto olfactu grossioꝛ est q̃nto sumꝰ aqua subtilioꝛ inuenit. qz odoꝛatꝰ naṫa est fumosa. gustus ãt sensibilitas humectatio est aquosa. vt dicit Constan. Dic sensus aialis putilis est ad indiuidui ꝙseruatõez. gustu em̃ coꝛrupto vel ablato vis nutritiua deficit. z sic suba aialis paulatim perit. gustꝰ aũt coꝛrũpiṫ q̃n sua instrumẽta ledunṫ. vel q̃n coꝛrupti hũoꝛes inipis dñant. z ꝓ fit q̃n nõ saporãda sentit. vel q̃n saporãda sub ꝓpa q̃litate nõ apprehendit Et ꝓ accidit q̃n singularis humoꝛ in lingue suba dñaṫ. verbi gra. si dominaṫ colera rubea oia sentit amara. et si salsum fleuma sentit salsa. et sic de alijs. vt patet in febꝛicitantibus in q̃bꝫ dominiũ coꝛrupti hũoris gustũ inficit z coꝛrũpit. Immutaṫ etiã q̃n leditur p maliciã rei q̃ gustaṫ. vt pz i aloe z i alijs nimis amaris. q̃z hoꝛroꝛe gustꝰ asperaṫ. delectaṫ aũt gustꝰ in dulcibꝫ ꝓpt̃ illam quã habẽt cum dulcedine assimilatõnem. quia dulcedo que fundatur supꝫ calidum et humidus similis est omnibꝫ membꝛis que dulcibus maxime nutriunṫ. dulcia em̃ multi sunt nutrimenti et de facili membꝛis assimilanṫ sic dicit Jsaac in dieṫ.

De tactu. Capl̃m. XXI

Actus est sensus speciez tangibiliũ pceptiuꝰ. Nã ꝙtute tactꝰ aia apprehẽdit calidũ z humidũ frigidũ z siccũ molle z durũ lene z aspez. Uel ꝑm Auicen. tactꝰ est vis ordinata in neruis totiꝰ coꝛporis ad apprehendendũ qõ tangit. Hic aũt sẽsus licet sit in omnibꝫ ptibꝫ ꝓncipal̃r tñ viget in volis manuũ z in plantis quas natura temperatas ista composuit rõne. vt scilz calida et frigida facil̃ persentirent. sunt autem he partes ꝓcauevt tangendo melius pcipiant et tenenda melius z foꝛtius teneant. Neruose vt vbi vigeat sensibilitas. qz oĩe neruosum sensibile est. Temperate vt a qualibz re temperata facil̃ immutẽṫ. Obiectum itaq̃ siue sensatũ tactus dici potest compositio ꝓ maxz qualitatũ z q̃dam ꝓuenientia ad illas vt asperum lene. durum molle. Item hoꝛũmis extremis sensus tactus leditur. vt patz in nimis calido z nimis frigido in medijs naturalibus delectaṫ. vt in tepido. Ad istum aũt sensũ perficiendũ exigunṫ ista scz causa efficiens. et hec est derivatio spũs animalis ad oꝛgana tactus. Item instrumentũ ꝓueniens. et hoc est duplex. scz nerui de cerebꝛo egredientes singulis membꝛis spũm animalem deferentes. Secundariũ vero instrumentuz est caro in qua nerui involuti sunt et infixi. per quos virtus tangibilis operatur. Nam ipsis mediantibꝫ species rei tangibilis anime iudicio deporṫaṫ. Item tertium exigit. scz exterioꝛ cooperatio que est necessaria vt res tangenda oꝛgano tactus appropinquet

extui⁹ appropinq̃tõe spũs aiał i carne ꝛ ner
uis eẽis imutet.ꝛ imutat⁹ ꝓpetatẽ rei tacte
repũtet.ꝛ sic sẽsus iste i sua actõe fit cõplet⁹.
vt dic̃ Lonstan. Hoc ãt ẽ ꝓpriũ sens⁹ tactus
q̃ oẽs alij sẽsus hñt singulare mẽbꝛ ꝛ orga
nũ sue actioni spẽał r deputatũ. Sol⁹ autẽ
tact⁹ est generał r in mẽbris oĩb⁹ exceptis pi
lis ꝛ criníb⁹ ꝛ pedũ ac manuũ vnguib⁹. in q̃
bus nõ ẽ neru⁹ ꝛ p ꝙs neq̃ sensus. Hic sen
ꝛ iõ aspera ꝛ dura. et cetera hmõi terrestres
passiões sensib⁹ alijs silitudis gr̃a pfectius
ꝓhẽdit. Hic sẽsus q̃uis alijs sẽsib⁹ ratõne
obiector̃ videał grossior esse supposit⁹. tamẽ
alijs iudicał esse vtilior. q̃ q̃uis alij sensus
possint aliq̃ lik esse sine tactu tñ bñ ꝛ cõplete
esse sine tactu ẽ impossibile. vt dic̃ ꝑhus. vñ
gnerałior ẽ tact⁹ ceterꝭ. tum q̃ p oẽs corpis
pticulas diffũdit. tũ q̃ oĩb⁹ alijs sensib⁹ co
operał p̃cipue gustui. Hi em̃ duo sensus. s.
iõ sũt magꝭ ꝓtinui cũ ipo corde et
gust⁹ ꝛ tact⁹ sũt magꝭ ꝓtinui cũ ipo corde et
dicãt exps̃i⁹ ꝛ obiectꝭ. O m̃e em̃ mẽbror̃ hz
vnũ neruũ vel duos q̃lib⁹ sensus tact⁹ ꝛ mot⁹
volũtar⁹ pficit ꝛ pplet sic̃ i anathomia Lõ
stant. inuenit. Ledit aũt iste sensus tact⁹ q̃ñ
q̃ sic̃ et supiores. q̃ñq̃ ãt ex toto auferł vbi
sensus et mot⁹ volũtar⁹ penitus amittũt. vt
ꝓtingit in mẽbris paraliticis ꝛ ꝓtractꝭ. Itẽ
q̃ñq̃ minorał sic̃ q̃ñ aliq̃d mẽbꝛ obdormi
re ꝺr q̃ñ sc̃z ꝑt aliquã opilatõz vel membri
ꝓstrictõz. spũs sensibilis libere trãsire p mẽ
bꝛũ nõ ꝓmittit. Ledit etiam a mala cerebri
cõpassione. vt pz in epilẽticꝭ q̃ hora accessio
nis etiã tactũ ignis nõ aduertũt Sepe etiã
patit ab extrinseca aeris imutatõe vt i digi
tis nimio frigore ꝓstrictꝭ. in q̃b⁹ mot⁹ volũ
tar⁹ impedit. vñ vn⁹ aliũ ꝓstringere non ꝑt
Itẽ q̃ñq̃ ex ptiũ corpis incisiõe. Hã mẽbrũ
a corpe p̃cisũ nihil oĩno sentit etiã si con
tussum fuerit penit⁹ vel cõbustũ. Itẽ mẽbꝛ
etiã manẽs in corpe si fuerit aliq̃ casu mor
tuũ vel putrefactũ sensu tãgibili oĩno pri
uał. tanto em̃ sensus tact⁹ grauꝭ patit q̃nto
pfũdi⁹ i neruis sensibilib⁹ vulnerał. Itẽ cuz
dolor sensus sit rei nociue ꝓtingẽs ex ptiuz
discõtinuatõe res inferẽs dolorẽ mẽbro ma
time ledit tactũ ꝛ matimã infert corpi passi
onẽ ꝛ gnẽ efficit imutatõz. Hã oẽ sensatum
imutatõz fac̃ in organo sensitiui sui. vt dicit
ꝑhus. Itẽ pl̃es imutatões faciũt sensata ta
ctus q̃ alioꝛ sensuũ. grossioꝛ ei ẽ ꝛ materia
lioꝛ ceterꝭ sensib⁹. ꝛ iõ fortiꝰ ꝛtinet impssiões
ꝓueniẽtꝭ ꝛ incõueniẽtꝭ. Itez q̃ tact⁹ ẽ sensus
vniuersał adherẽs singuł ptib⁹. ad vł ez de
structõez tact⁹ destruit subiectũ toti⁹ aialis.
Non sic est de alijs sensib⁹. destructo em̃ sen
su visus alie ꝑtutes aniał ꝑt h̃ nõ destruũt.
imo q̃ñq̃ i suis actionib⁹ fortiꝰ intendũt. sz
destructo tactu destruit oĩs sensus. vñ pz q̃
sensus tact⁹ est subiectũ oĩm alioꝛ sensuum
et fundamentũ. Item cuz quattuoꝛ sensus
alij singulare et ꝓprium sensatum habeant ꝛ
obiectum. s. q̃ sic cadit in vno sensu q̃ non i
alio sic̃ color in visu. sapoꝛ in gustu ꝛc̃. So
lus tact⁹ est q̃ oĩb⁹ alijs organis sensuum
suas imꝓmit passiones. Est em̃ cõmune oĩ
bus sensib⁹ q̃ ꝓpria hñt obiecta et sensata in
q̃b⁹ non errant nisi casu. ꝓpter quedã em̃ ac
cidentia ꝓtingit sensum particularem erra
re. q̃ vt dicit Arist. hmõi faciũt sepe fantasi
am mentiri. vt pz in visu q̃ iudicat stellã ma
gnam esse paruã ꝓpter magnam distantiam
situs. et gustu. q̃ dicit amaꝛ dulce ꝛ econuer
so ꝓpter palati infectõem. et sic de alijs ꝓtin
git. Cõmune igit̃ est et generale q̃ oĩes sen
sus pticulares exteriores a cõmuni sensu in
teriori tanq̃ linee quedaz a centro particu
lariter exeunt. et ꝑm varias coꝛ passiões oꝛ
gana sensitiua pficiũt. et suoꝛ sensatoꝛũ foꝛ
mas et similitudies ad sensum cõmunẽ sin
gulariter reducunt. quo mediante de singu
loꝛ ꝓprietatibus et differentijs q̃stum eoꝛuz
actioni congruit iudicant et discernunt. Et
hec dicta de ꝓprietatibus ꝑtutũ et sensuũ iã
sufficiant.

De bis q̃ exigunt ad pfectõem nature Capitulum. XXII

Sicut ad regimen nature exigũt sen
sus et ꝑtutes. ita ad pfectõem eiusdẽ
exigunt necessario spũs quidã quo
rum bñficio et motu cõtinuo tam sensus q̃
virtutes in animalib⁹ moderant vt suas p
agant actiones. Dicitur aũt spũs ꝓput h̃ su
mitur quedam suba subtilis ꝛ aerea ꝑtutes
corpis excitans ad suas pagendas actões. l̃
sic ꝺr in libro spũs et anime. Spũs ẽ quod
dam corpus subtile vi calozis generatuz et
in humano corpoze p venas corporis vivi
ficans ꝛ per arterias pulsabiles anhelitum
vitã atq̃ pulsũ animalib⁹ admistrãs sensuz
et motum volũtarium mediãtibus neruis
et musculis operans in corporib⁹ animatis
Dic spũs ꝑm medicos sic hz generari. duz

p calorē agētē ī sāguīez fortē in epate fit ebu
litio fum⁹ q̄dā resolnīk q̄ exvenis epatē subti
liat⁹ 7 depurat⁹ in q̄ndā subtilē 7 spūalē sub
stātiā siue aereā nakaz ꝓmutak. q̄ spūs nakal'
ōr eo q̄ sua ptāte nakal'r sāguīez subtiliat et
a leuitate sua ipm ad singl'a mēbra īpellit et
agitat. 7 iō iste spūs ē ꝑtus nakal' ꝓpe regiti
n⁹. vt dīc Cōstan. ħ idē spūs p venas q̄sdaz
ad cor mittīk. vbi p collisionē 7 motū ptiuz
cordis ad inuicē magꝫ ōpurak 7 ī nakaz sub
tilioꝛē ꝙuertīk. 7 tūc spūs vital' a phīsicꝫ nū
cupak. eo q̄ a corde p arterias ad tot⁹ cor
poris mēbra se diffūdit. 7 spūalē ꝑtutē aug
mētās ei⁹ opatōes rectificat 7 custodit. Hā
q̄dā arteria a sinistro cordis vētriculo exiēs ī
suo ortu mox ī duos diuidīk ramos. q̄z vn⁹
tēdit ad īferiora ī plurimos diuisus ramos
q̄b⁹ mediātib⁹ spūs vital' ad oīa īferiora mē
bra viuificāda in corpe deportak. alt' ꝙ ra
mus tendēs ad supioza diuidīk itez in tres
ramos. q̄z dexter ad dextez brachiū sinister
ad sinistz eq̄lit' se diffūdit. ī arterijs sic diuez
simode bifurcatꝫ trāsfūdīk spūs vital' p totū
corp⁹ 7 vitalē in arterijs pulsuz opak. medi⁹
ꝙ ram⁹ ad cerebz se extēdit 7 supioꝛes ptes
viuificās vitalē spm̄ ī oīb⁹ ptib⁹ circūfūdit.
Idē ꝙ spūs ad vētriculos cerebri vlterius
penetrās ibidē pl⁹ dirigīk 7 subtiliak 7 ī eēn
tiā aial' spūs q̄ subtilioꝛ est ceterꝫ trāsmutak
Iste igīk spūs aial' in anteriozi vētriculo ce
rebri generat⁹ pticularit diffūdīk p organa
sentiēdi. nihilomin⁹ tñ ps remanet ī eisdem
vētricul' vt sensus cōis 7 imaginatiua ꝑtus
pficiak. deinde trāsit ad mediū vētriculū. s.
ad cellulā logisticā ad pficiēdū itellectū. for
mato āt itellectū trāsit ad puppim siue ad cel
lulā mēoralē im̄ssiōes ī alijs cellul' factas
vt secū deferēs in thalamo mēorie reponāk
a puppi ꝙ. i. a posteriozi pte capitꝫ. i. cerebri
p medullā spine dorsi q̄ a phīsicꝫ nucha ōr
penetrat ad neruos motiuos vt sic mot⁹ vo
lūtari⁹ ī oīb⁹ ptib⁹ corpis īferioꝛis generet.
vn⁹ igīk 7 idē spūs corpoꝛe⁹ subtil' tñ 7 aere⁹
ꝑpt diuersa officia ī diuerꝭ mēbris diuersis
noīb⁹ ē vocat⁹. nā spūs nakal' ē ī epate. spūs
vital' in corde. sꝫ spūs ōr anīal' put in capite
opak. hūc q̄dē spm̄ nō debem⁹ credere hūa
nā aiaz siue rōnalē aīm. sꝫ pot⁹ vt dīc Aug.
eiusdē vehiculū 7 ꝑpriū instrumētū. mediāte
em̄ tali spū aīa corpi iūgīk 7 sine tal' spūs mi
nisterio nil'a aīe actio pfecte ī corpe exercek.
vñ istꝫ spiritib⁹ lesis 7 ī suis effectib⁹ q̄litcū
q̄z impedit⁹ resoluta corpis 7 aīe armonia rā
nalis spūs in cūctꝫ suis opatōib⁹ ī corde im
pedīk vt pz in maniacis 7 in frenetic⁹ 7 alijs
in q̄b⁹ vsus rōnis sepi⁹ nō hz locū. 7 ħ ēq̄ p
dictoz spirituū hūore vel vulnere ledīk in
strumentū. Istꝫ igīk spiritib⁹ ꝙfortatis ania
ꝙfortak 7 istis debilitatꝫ vel deficiētib⁹ ipsa
aīa quo ad regimē corpis deficit vel in suis
actionib⁹ minorak. vt plane dicit Constan.
Et ħ de istis spiritib⁹ sufficiāt q̄tū ad pñtez
ptinet tractatū.

De pulsib⁹ Capm. XXIII

Ꝙm pulsus spūs vital' sit effect⁹ re
stat vt de pulsib⁹ 7 coz ꝓperatib⁹ ali
q̄ dicā⁹. Est itaq̄ pulsus ām dyasto
lē 7 sistolē. i. ām dilatatōz 7 ꝙstrictōz cordis
7 arteriaz mot⁹. Cū igīk coz in ꝓtinuo mo
tu exns a cētro vsq̄ ad circūferentiā in san
guinis 7 calozis motu ac in pulsu spūs vita
lis ꝓtinue moueak ex tali motu vsq̄ ad extre
mitates dilatak. q̄ñ ꝙ ecōuerso ab extremi
tatib⁹ ad centz mouek ꝙstringīk. cordis igīt
dilatatio ad frigidū aerē attrahendū et con
strictio ad aerē fumosuz expellendū sunt cā
pulsus. ad ħ āt necessari⁹ est pulsus vt dispo
sitio spūalis ꝑtutis intelligāk operatio cog
noscak. Dic itaq̄ pulsus a corde incipit per
arterias et ad extremitates corpis se diffun
dit. vñ ꝙsistentiam cordis et eius actionem
oñdit. solet aūt a medicis non in omnib⁹ pti
bus corpis sed in brachialib⁹ per arteriarū
motus pulsus cōiter inueniri. q̄m in q̄bus
dam non posset bñ discerni ꝓpter eaꝝ a cen
tro cordis elongatōem. in q̄busdam aūt ꝓpt
cordis regentis occultatōem. in q̄busdā āt
ꝓpt ossiū ꝙstrictōz. Et iō antiq̄ sapientes ad
discernendū pulsū arterias brachij elegēr
et ħ si q̄dem fuit facilius vtilius et honestius
Facili⁹ q̄z carnose partes arteriā nō occul
tant. vtili⁹ q̄z brachiales arterie cordi magꝭ
approximāt. honestius q̄z nec egro nec medi
co aliquā verecundiā generant seu mīstrāt
Indecens em̄ esset et verecundum occulta
membra corporis denudare. Discernīk aūt
pulsus ꝓprie per digitoz appositōem sup lo
cum pulsatilē. quod fieri ꝓuenit cū medio
cri impressione aliter in fortī aliter in debili
q̄z in fortī 7 carnoso fortī⁹ in debili 7 carni
bus denudato. remissi⁹ 7 leuiori ꝑssione fie
ri ꝙsuenit. Ad ħ est sciendū vt dīc Cōstan.
multe sunt pulsuū diuersitates que tamen
ad decem referunt vel reducūtur. Primus

attendit ſm dimēſiōis q̄titatē. z ꝟ ē triplex. magn⁹ qñ p lōgū latū z pfūdū arterie ſe diffūdit z. quenit iſte pulſus fortſ z groſſus ex fortitudie ſpūs q̄ dilatat pulſus. z ē pul⁹ ex nimio calore q̄ idiget ifrigidatōe. z ex molli cie mēbri obediētſ dilatatōi ōr z pu⁹ occulꝰ tutſ z ꝓpitate caloris. ōr z mediocrſ eq̄lis et tpat⁹ qñ nec cētro nec extremitatibꝫ ē vicin⁹ hec mediocritas ex mag̃ z puo pcedit. Jtez ꝯſiderat ſm tps motuū. z ōr velox tardus z medi⁹. velox ōr. q̄ puo tpis intuallo ſepius monet. z ꝟ ōtigit ex forti calore z ꝓtute. tarꝺus q̄ magnū ōtinet tpis interuallū vl ſpafectu ꝓtutſ z caloris miōratōe. Medi⁹ inter hos laudabil⁹ ē babēd⁹ Tertio ꝯſiderat pulſus ſm tenorē ꝓtutſ. z ſm ꝟ ē fortſ debilis et medi⁹. fortſ ē qñ q̄dā ꝓtute a ſe videt expelle digitū tāgētſ. z ꝟ accidit ex fortitudie ꝓtutſ z mollicie organi facil⁹ ad mouēduz. debilis ē qñ debilit⁹ digitū pcutit. z ꝟ ē ex ibecillitate ꝓtutſ z duricia organi iobediētſ. medius ab vtroq̄ tpat. Quarto attēdit ſm ꝯſiſtētiā orgāni. z tūc ōr dur⁹ z moll⁹ z medi⁹. dur⁹ ē qñ cū q̄dā aſpritate z duricia rſiſtere videt. z ꝟ p ueit ex vaſoꝝ ſiccitate. moll⁹ ē qñ digiti cum mag̃ ſuauitate rētiūt. ita vt vidcat ab eis penetrari. z ꝟ pueit ex būiditate. medi⁹ int hos duos ē tpat⁹ Quīto iudicat ſm plenū et vacuū z mediū. plen⁹ ē q̄ q̄dā būiditate redundare videt. z ꝟ pueit ex nimia ſāguis z ſpūs rpletōe. vacu⁹ āt ē qñ apparz iflat⁹. ſzcū tāgit q̄ vacuis digitſ pſorat. medi⁹ ab his ē tpat⁹ Sexto iudicat pulſus ſm q̄litatē arteriaꝝ. z diuidit i calidū frigidū z mediū. calid⁹ eſt cū digitoꝝ extremitates rētiūt calidā arteri ārū ſubaz. z ꝟ pueit ex materia ītra bīta. ſ. ex ſpūz calore. i. calido ſāgne. frigid⁹ ecōtrario mō ē itelligēd⁹. medi⁹ ꝟo ab his duobꝫ tpat Septimo iudicat ex ope q̄tſ. z ꝟ diuidit in ſpiſſū raz z i mediū. ſpiſſus ē q̄ i ſua dilatatone digitoꝝ extremitates ſepe pcurit z ſubi to recedit. z ꝟ accidit ex fortitudie caloris et ɔfectu ꝓtutſ. fortitudo ei calor⁹ rmediū q̄rit refrigeratōis. defect⁹ ꝟo ꝓtutſ cū nō valeat ſe mel bis l' ter i appetēdo laborat. rar⁹ ꝟo econuerſo z ex ɔria cā pueit. ſ. ex tarditate caloris z fortitudie ꝓtutſ. medi⁹ int hos erit tpatus. Diſeptē pulſus ſēſu ſūt notabiles z ad diſcernēdū ceteris faciliores Alij ꝟo tres pulſus ſm⁹ diuidit i pōd⁹ laudabile z ñ laudabile. Secōs q̄ diuidit i pcordē z i nō eq̄lē. Et tertiꝰ q̄ ſm pcuſſionē maiorē l' minorē diuidit i ordinatū z i nō ordiatū. tñ vix valent z pitiſſimis medicis ōphēdi. z iō de eis ad pñs ſupſedendū ē. ſi q̄s tñ eas ſcire voluerit i. vij libro pantegñ. Cōſtātini. ca. iij. de q̄ ꝟ exprimim⁹ inueiet determiata ſufficiētiſſime oia et expreſſa ibi de pulſu capzante marcellino ſerrino ꝓmicloſo formidāte eſtuāte z tremēte diffuſi⁹ diſputat. de q̄bꝫ nihil ad pñs. tum ꝓpt difficultatē. tū etiam ꝓpt ſingulariuz pulſuū mltiplicitatē. tū etiā q̄z pñti opuſculo multū neceſſaria nō videnť.

De varietate pulſuū Ca. XXIIII

Variat āt pulſus ꝓpē mlta. Prīo ppt ſex⁹ diſcretōz. nā i maſcul' q̄ validioris ſūt nate z fortioris fortior eſt pulſus q̄ i feis q̄ ſūt nate magſ debiles. et ꝟ eſt q̄z nata ſepe iterādo nitit ſupplere i feis qō p fortiorē pulſū ſemel i maſcul' opat. Jtē variat pulſus p ɔpletiōez. q̄z ſi fuerit calida facit pulſū fortiorē maiorē z velociorē. ſi ꝟo frigida facē paruū debilē atq̄ tardū. ſi āt humida mollem reddit z ſpiſſū. ſi ſicca aſpez atq̄ durū. Jtez diuerſificat ꝓpt variā corporis diſpoſitōz. q̄z i m acilent generalr ē pulſus fortior et viuacior q̄ i craſſis. z ꝟ fortitan ꝓpter minorē arterie per molē carnē occultatōz. l' ꝓpt maiorem caloris nat⁹ q̄ abundat i macilētſ intenſionē. q̄ q̄dez calor pulſū efficit fortiorem. Jtem ꝓpt etatſ diuerſitatē. q̄z pueri bñt velociorem pulſū ad inati caloris refrigeratōz. q̄z i talibꝫ pl⁹ abūdat. nā velocitatez facē magnitudo caloris z debilitas ꝓtutſ q̄ ad attrahendū frigidū aerem ſemel nō ſufficē. vt ſup dictū eſt. iuuenes ꝟo propt abūdātez i eis ꝓtutē pulſū bñt fortē z velocē Senes ꝟo ecōuerſo paruū tardū debilez et raz. z ꝟ q̄z eoꝝ ɔpletio appropinq̄t frigiditati. vñ nō eſt neceſſe multū attrahe aerem frigidū cā refrigeratōis. Alie āt etates bis affines ſm ea cui magſ approximant pulſū ſimiliorem ſunt bñtes. z ꝟ tam in maſcul' q̄ i feis. Jtem ppter temporis imutatōez. nam ver ppt temperātiā frigiditatſ z caliditatis pulſū facē fortem. ſil'r z autūn⁹. Oñe ei temperamentū ꝓtuti nakali adhibet incremētū Eſtas ꝟo q̄z calidiſſima eſt debilez pulſum reddit z paruū. ppt nimiā pectoꝝ dilatatōz. ppt quā euaneſcit fri⁹ z debilitat. et iō pul⁹ debilitati ñ ſufficit vt magn⁹ efficiat. byems autez quia frigida eſt facit pulſum tardum.

sed tñ multū fortē. tarditas ãt puenit ex ℔ ℭ nō oportet mltū refrigerari. fortʒ ãt ē. ḡa calor natural' ad interiora refugit corpis. vñ ꝑtutē z pulsū ꝓfortat qñ nō excedit. Calor vero estiual' vtrūq; dissolvit. Itē ppt diuersoruz climatū z regionū inhabitatōz. qz in calida regione habitātes vt in ethiopia pulsū habēt velocē q̄si estiuū. habitātes ꝑo in frigida pulsum hñt silez byemali. Inhabitātes ꝑo sublinea eqnoctiali pulsū hñt mediocrē sic in tpe ꝑnali z autūnali. Sil'r aer calid⁹ frigidus z siccus siue tpat⁹ pulsum variat et immutat. Item propter impugnatōem. nam ꝑgnantes in pulsu sūt mutabiles. qz in ꝓncipio vsq; ad sextū mēsem pulsū hñt fortē spissū z velocem. qz calor calorē augmētat naturalē z vires mulieris vsq; ad ℔ tps sūt mediocres. z fet⁹ adhuc parv⁹. vñ paz nutrimēti abstrahit ab eaz corpib⁹. z iō est pulsus ad ℔ tpat⁹. In septimo ꝑo mēse fet⁹ maiorat. z iō maiꝰ nutrimētū requirit vñ natura ḡuat. z p ꝙñs pulsus debilitat. Item ppt somni z vigiliaz alteratione. qz tpe somni puus esse solet z tardꝰ. sz post somnū fit fortʒ z magnꝰ. qz tūc calor naturalꝭ ꝓfortat. veruntñ si somnꝰ nimis ꝓlongeꝫ pulsus rarescit z debilitat. Propterea si q̄s a somno excitet subito natura discutitur et pulsus velox spissus tremēs et inordinatus subito inuenit. sed cū q̄escit itez reuertit in ꝑstinū statū. Item ppt laborē z corpis exercitatōz q̄ si fuerit tpata pulsū facit fortē magnū velocē z spissum. qz calor naturalꝭ post huiusmodi excitat. si ꝑo exercitiū exiuerit tpamentū accidit ecōtra pulsus puus durꝰ tardus et rarus. qz in fine laborantib⁹ ꝑl⁹ defic z calor naturalꝭ dissoluitur. z pulsus p ꝙñs minorat. Item ppt balneoz assuefactōez. Nā in aqua calida balneātes tpate pulsum hñt fortē z magnū z spissū. z ℔ ppt nate ꝓfortationē. z ppt superfluitatū hūidaz ꝓsumptōez sed in nimis morātib⁹ in aq̄ pulsus debilis efficit. remanet tñ sic ꝑpus velocitas z spissitudo. Sil'r balneātes in aq̄ frigida tpate pulsum hñt fortē z velocē. z ℔ ꝓtingit ppt caloris naturalꝭ coadunatōz z ꝓfortatōz ꝑtuꝫ ꝓueniētis ex tpamēto exteriozis infrigidationis. sz nimia mora in tali balneo pulsū debilitat et ꝑtutē. z ℔ ꝓtingit in macilētꝫ pl⁹ q̄z in crassis ppt frigiditatem ad exteriora nimis subito. z q̄si sine obstaculo penetrantē. et q̄si ꝑcordia pl⁹ debito ꝓstringentē. Item ꝓter ḡibi z potꝰ varia sumptōez. Liby enī superfluꝰ et indigestꝰ pulsum debilitat. moderatus ꝑo digestusq; ac p mēbra diffusus excitata ꝑtute pulsū augmētat. Sil'r z potꝰ moderatꝰ et digestꝰ pulsū facit fortē magnū z velocē. frigidꝰ aūt rarū et tardū. Item ppt passiones aīe variatōez. Nam ira facit pulsum velocē fortem et spissum letitia mediocrē. Timor sil'r pulsum efficit velocē inordinatū et tremētē sil'r et dolor. z ita de alijs ꝓtingit. Dec ãt dicta de aīe et eꝰ potētiaz ꝓpetatib⁹ z effectib⁹ q̄ctū spectat ad ℔ opusculū ia sufficiāt. Nūc aūt de ꝓpetatib⁹ hūani corpis cui⁹ aīa ꝑtus est z pfectio adiuuāte dei gr̄a alib⁹ sūt dicenda.

¶ Incipit liber quartus de ꝓpetatib⁹ substantie corporee.

De humanitate

De quattuor elementarib⁹ qualitatib⁹

Capitulū. I.

Quattuor itaq; sunt elementa et elementares q̄litates ex q̄b⁹ ꝓstituitur oīe aīatuz corpꝰ materialr ꝑcipue corpꝰ hūanū q̄ inꝛ oīa elemēta est nobilissimū et nobilissime inꝛ oīa ꝓposita ordinatū vtputa ꝓpriū aīe rōnal' organū ipsi⁹ opationib⁹ tam naturalib⁹ q̄z voluntarijs deputatum. Est itaq; corpꝰ hois ꝓpositū ex q̄tuor elementis. s. ex terra. aqua. igne. et aere. quoz q̄dlibet bz ꝑpas q̄litates. Sūt aūt quattuor ꝑme z ꝓncipales. s. caliditas. frigiditas. siccitas. humiditas. q̄ dicunt ꝑme. qz ꝑmo lacitas. humiditas. q̄ dicunt ꝑme. qz ꝑmo labunt ab elementis in elemētata. Dicūt etiā ꝓncipales. qz ab eis oēs secundarij effectus oriunt. Vaz qualitatū due sunt actiue. scz caliditas et frigiditas. alie ꝑo due. s. siccitas et humiditas sunt passiue. vñ ab istaz qualitatū ꝑualentia z dominio dicunt elementa actiua vel passiua. Dicunt aūt ꝑme due ꝓncipaliter actiue. non qz ille eīm agant. qz passiue sil'r agunt. Nulla eīm qualitas est ociosa in corpe. sed be ideo dicunt actiue. qz per actōnes earum alie habēt induci z ꝓseruari. Nam caliditas q̄ctū humiditatē quādo/q; siccitatē inducit et custodit vt poteſt videri i carne salsa. calor ei solis terrestres ꝑtes

dissoluit z aq̃sas z aereas. z sic relaxãdo z re
molliẽdo a calore ĩducit hũiditas. siccitatẽ
ãt iducit qz calor agẽs ĩ hũiditatẽ ꝓus eam
lima caloris ĩducit z etiã ꝓseruat Caliditas
igit est elemẽtaris q̃litas sũme actiua qõ pz p
ptes dissoluit q̃b dissoluts res debilior effi/
cit q̃ ptiũ coherẽtiaz fortior fuit. z iõ actio
rei agẽtis min⁹ resistit. Itẽ caliditas ẽ oim ge
nerabiliũ artifex z cã generatõis tot⁹ ꝓnci/
palit effectiua. Est ãt duplex caliditas. cali
ditas solaris siue celestis generãs. z h̃ ẽ salua
tiua z generatiua. Vñ q̃ꝯ generãt rane ex
celesti calore ĩ aere. alia est elemẽtaris et ge/
nerata. z h̃ est corruptiua z cõsũptiua sic q̃
fit coadunatio fractoz radioz ĩ pũcto alic⁹
corpis pspicui si fiat coadunatio radioz in
speculo pt incẽdi stuppa ex reflexiõe radioz
z cõburi. Itẽ inferioz ad supioza r̃ductiua
faciẽdo em̃ motũ a centro ad circũferentiã
dissoluit terrestria in aq̃sa et aq̃sa in aerea et
illa in ignea. z sic inferioza et media reducit
in sua supioza. Item eoz q̃ dure sũt ꝓpacti
onis est remollitiua. agendo em̃ ĩ grossam
subam eam mollificat dissoluẽdo. vt pz in
metallis calore liq̃factis. dissoluẽdo em̃ ter
restria in aq̃sa remollit. Itẽ molliũ z liq̃do
rũ est induratiua. vt pz in ouo igni apposito
qz liquidioribz z subtilioribz ptibz resolutis.
terrestribz ptibz remanẽtibz indurescit Itez
densoz est subtiliatiua. dũ em̃ motũ a cen/
tro ad circũferentiã bẽat vi sua rem in quaz
agit dissoluit z sue actiõi ydoneã reddit. vñ
cũ rem ad simplicitatẽ reducere laborat per
ꝓñs subtiliat. nã simplicitas grosse rei sub/
tilitas est q̃ nascit p minorẽ ptiũ ꝓpactõem
vt pz in glacie q̃ calore soluta subtiliat. Itẽ
ptute sua est depuratiua metalloz z rubigi
nis ipoz ꝓsũptiua. Nã agẽdo in subaz ipi⁹
metalli illã dissoluit. z si q̃d inuenit feculen
tie rubigis sepat z ꝓsumit. si ãt fuerit auruz
oñino puz violẽtia caloris q̃dẽ dissoluit. sz
nõ ꝓsumit. vñ auz pfecte depuratũ q̃uis p
calorẽ dissoluat nõ tñ in suo põdere mioraf
Itẽ caliditas ẽ accidentalit corruptiua. vt
ẽ videre qñ calor pl⁹ dissoluit q̃ ꝓsumat. ipi
hũores putrefiũt z corrũpũt. vt pz ĩ cumu/
lo frumẽti a qua aspersa. vbi calor interclu/
sus aquã resoluit in fumositatẽ q̃ inclusa et
retẽta grana remollit z putrefacit ac corrũ/
pit. Itẽ nakalit est ḡuiuz alleuiatiua. dũ em̃
hũiditas p calorẽ resoluta ꝓsumit pond⁹ mi
norat. z sic suba rei leuiat. ꝓtea calore agen
te in hũiditatẽ fum⁹ generat. q̃ fum⁹ alleuiat
z depurat z in spm̃. s. subaz leuẽ z aereã mu
tat z rem in qua ꝓtinet reddit leuiorẽ. Dic
est q̃ corpa aialiũ viuẽtiũ incõpabilit sunt
leuiora q̃ꝯ corpa mortuoz ꝓpt calorẽ et spm̃
ꝓtentũ in arterijs z ĩ venis. Sic em̃ corpa
aiantiũ sũt leuiora post prandiũ q̃ꝯ ante ꝓpt
caloris ꝓformitatẽ. Itẽ accidentalit est cali
ditas aggrauatiua. Agẽdo em̃ in subaz rei
subtiliores z leuiores ptes ꝓsumit et rema/
nentib⁹ ptib⁹ grossioribz fit ꝓpactio z p ꝓñs
aggrauatio. Per poroz etiã aptõz ex vi calo
ris fit spirituũ euaporatio ex q̃z pñtia corp⁹
leuiat. q̃b euaporatz p ipoz absentiã aggra
uat. Itẽ caliditas est coloris rubei genera/
tiua. agẽs em̃ in materiã ptes terrestres re/
soluit in aq̃sas z illas in aereas z in igneas.
vñ ex circũcisione igneaz ptiũ imitantiũ rei
supficiẽ color igne⁹ scz rubẽs generat sic̃ est
videre in rosis. Propterea dũ p calorẽ cali
di hũores in corpe generant ex coz diffusio
ne p corpis supficiẽ calor rube⁹ generatur.
Item accidentalit est discoloratiua. qz p ca
liditatẽ poros aperientẽ exalãt humores et
spũs euanescũt ex q̃z pñtia fiebat coloratio
coz absentia color discolor generat. sic ẽ vi/
dere de rosa q̃ de fumo sulphuris albescit.
Itẽ nimis intensa nakal r est mortificatiua.
qz dũ vltim⁹ motus caloris agit in subaz eã
ad vltimũ resoluit. resoluẽdo in fine ꝺstruit
z ꝓsumit. Itẽ accidẽtal r est viuificatiua. q̃a
p caliditatẽ pstantẽ motuz cordi in spiritib⁹
fit spirituũ in corpe restauratio z nutrimẽ/
ti mẽbroz fit ꝓpetẽs admĩstratio. z sic p cõ/
sequẽs corp⁹ r̃git z viuificat. Recollige ita q̃z
ex p̃dict q̃ caliditas est elemẽtaris ꝑpetas
sũme actiua penetratiua sũme mobil z mo/
tiua. generata ex motu radioz suũpsi⁹. mul
tiplicatiua siue cõicatiua illoz in q̃z subam
agit in suã spẽm. trãsformatiua illoz q̃ frigi
ditate mortua sũt z destructa. viuificatiua z
renouatiua vt pz in radicib⁹ z in plantis. que
hyemali frigore mortificate ꝑnali calore re
uiuiscũt. inferioz ad supioza reductiua. at/
tractiua supfluoz ꝓsũptiua et sordiũ purga
tiua. in materijs diuersis diuersoz imo op/
positoz est effectuũ ꝓductiua. z iõ nũc inue
nit rarefactiua z mollificatiua liq̃factiua z
apitiua. z ecõuerso. nũc ꝓdẽsatiua z indura
tiua ꝓstrictiua z opilatiua. nũc etiã saluatiua

nūc corruptiua. Est etiā ꝑtute ꝓpria saporū
imutatiua. nam acetosa z agrestia cōuertit ī
dulcia. vt est videre ī fructib⁹ et in vuis. p ni
miā ät intensionē z excessum dulcia ꝟuertit
in amara z in salsa. Hā ex calore intēso etu/
rente sanguinē. sanguis in colerā ꝟuertitur.
et p eundē aq̄ p fortē ebulitiōem subtiliores
ptes aereas cōsumentē terrestrib⁹ manētib⁹
in salis subam trāsmutat. Est aūt caliditas
crudoz et indigestoz maturatiua et maturi
tatis in fructib⁹ celeri⁹ pfectiua. vñ in regio
nib⁹ calidis fruct⁹ citi⁹ matureſcūt q̄ ī frigi/
dis z pl⁹ dulceſcūt. ē etiā formaz et speciez
potētia in materia latent' existentiū ad actū
deductiua. vt pz in mineralib⁹. nam p caloz
actōem auz es argentum z cetere metallice
spēs de lapidib⁹ educunt' z forma nobiliozi
vestiunt'. Per calorē etiā dissoluentē subam
cinez z depurātē cineres invitz ꝟuertūtur.
vñ pz q⁹ caloz aeris z nare est mīster. q⁹ me/
diante caloze nobilissime spēs z forme tā na
turales q̄ artificiales de potētia ad actū ꝓ/
ducunt'. Est insup caliditas impssa in aere
plurimaz passionū. vt puta nubiū cozusca/
tionū fulguz ymbrium. z hmōi generatiua.
Hāvi sua actiua attractiua vapozes varios
siccos et humidos ad diuersa aer' ītersticia
eleuat. q̄b⁹ aggregat' z ꝺensat' ī nubes. ca/
loz inclusus eas alterat ī varias spēs z trās
mutat q̄s diuersimode tādē dissoluit. z dis/
solutas nūc in spēm niuis vl' grandis. nunc
in spēz pluuie seu ymbris ad tras vndiq̄ cir
cūspergit. Est ꝓterea h̄ caliditas suoz obie
ctoz a centro ad circūferentiā eleuatiua. ut
pz in elemēt' in q̄b⁹ dñat'. s. in aere et in igne
q̄ sūma distantia a centro terre elongantur.
Hoc etiā pt̄z in oleo q̄ supenatat. z in alijs
oīb⁹ in q̄b⁹ nat' al'r caloz vincit. Est insup di
spositionū siue q̄litatū sui obiecti ostensiua.
vt pz in corpe vbi dñat' caloz. Hā vt di. Cō/
stan. li. j. ca. xvj. Corp⁹ si fuerit calidū erit ca
ro multa. pinguedo pauca. coloz rube⁹. pili
m'ti. nigri vl' subrubei. tact⁹ calid⁹. intellect⁹
bon⁹. hō facūd⁹ m'tū mobil'. audax. iracūd⁹
amās. libidinosus. z m'tū appetēs. et cito di
gerēs. asperevocis z verecūd⁹. fort' z veloc'
pulsus. Hec z m'ta alia ponit Constan. sig̃
q̄ calidi corpis sunt indicia. et de caloze di/
cta sufficiant.

De frigiditate. Ca. II.

Frigiditas est clemētaris q̄litas q̄dā
actiua ꝓprietas. debiliozi in actiōe q̄ caliditas. ipi⁹ em̄ est moueri a circūferentia
ad centz. et ideo ptes subiecti in q̄s agit fac̄
sibi vicini⁹ adherere. z ideo tardi⁹ z difficili⁹
pficit in ipo effectū suū. Quānis etiā nat'ali
ter habeat in frigidare tm̄ accidental'r caleſa
cit. videm⁹ em̄ in hyeme q⁹ ex frigiditate cō/
stringente pozos corpis calide fumositate
interioza petūt et nō hñtes libez exitum. ꝺa
int⁹ sunt retēte se ꝟcūlcāt z calefaciūt. vñ ex/
terioz frigiditas int⁹ accidental'r calefacit.
Jtē frigiditas est ꝺensatiua. q̄z frigiditate
motū faciēte ad centz ps ptī vicini⁹ coheret
ptes em̄ pus erant p interpositōez hūidita/
tis sepate a cētro z seiūcte. sed ꝺensata hūi
ditate ad centz ꝟstringūt'. Jtē q̄nis reduce
do ptes ad centz sit natural'r ꝟiūctiua tamē
accidental'r est dissolutiua et ptiū diuīctiua.
sicut est videre in cerebzo frigiditate aliqua
compōsoui ꝟpōsitionis hūiditas in eo retenta
exp̄mit' dilabit' et p diuersa cerebzi emūcto/
ria dispertit'. vt pz ī patientib⁹ catarrū ex cā
frigida. Item nat'al'r ingrossatiua. q̄z duz p
actionē frigiditat' ptes p̄tī⁹ vicini⁹ coadhe
rēt totū grossius efficit'. ꝓterea ptes ignee p
frigiditatē ꝺpmētē ꝺēsant in aereas. aeree
in aqueas. et aquee in terrestres. et sic tota
grossioz efficit'. Est tm̄ frigiditas accidētaliē
subtiliatiua. q̄z q̄nq̄ p frigiditatē ꝺstringē
tē m'tra fit hūiditat' oppresse eductio. q̄ hūi/
ditas ꝓtēta in poris subam ingrossabat ex h̄
q⁹ hūiditat' fit eductio. ꝓseq̄t accidentaliter
sube subtiliatio. sic̄ pz in pelle lota z exp̄ssa.
Jtē q̄uis ex ꝺstrictōe ptiū z exp̄tute ꝓmē/
te facta euacuatōe spirituū sit frigiditas na
tural'r q̄uatiua accidental'r tm̄ leniat. q̄z fcā
educatōe hūiditat' q̄ q̄uabat tot⁹ subesit al
leuiatio. Jtē frigiditas tpata est vite rei con
seruatiua. q̄z dū p frigiditatē hūiditas ꝺē/
sat'. caliditat' ītētio retardat'. vñ sic̄ paulati
hūiditas p poros resolui' ita resoluta pau/
latim ꝟsumit'. z sic ne caloz dissoluat subam
rei ipedit'. z res ne feteat frigiditat' hūficio
custodit'. vñ in locis frigidis et antrosis ca/
dauera paulatim sine fetoze frigiditate resi
stente ꝟsumit'. Laudunt' etiā pozi frigidita
te ꝟstringente. vñ vapozes putridi⁹ ne exalēt
exteri⁹ ad interioza repmunt'. frigiditas nā
accidental'r corruptiua ē. z destructiua. Hā
dū digestio ex frigiditate in stomacho impe
dit'. tūc impedita calozis nat'al' actōe debi/
ta. corrupti humozes generant'. a q̄b⁹ sequit'
corpis corruptio dū corrupti hūozes corpi

incorpank. Et ꝫ ẽ vide in vulneribꝫ q̄bꝫ frigida nimis apposita porosꝰ ſtrigũt. vñ recẽtes fumositates iteriꝰ carnẽ remolliũt ⁊ eã corrodẽtes vl̃ corrũpẽtes putrefaciũt. Jtẽ naturaliẽ ẽ discoloratiua ſic vidẽꝰ. qz ī hyeme calor corporis vl̃ cordis fugiẽs ſuũ ꝺriũ. hũo rẽ ⁊ ſpm̃ ad iteriora ſecũ reducẽ. ⁊ ſic exteriorẽ cutẽ ſupficiẽ calore depauperatã discolorãtã facẽ. vt pz ī labijs ⁊ ī genis. verũtm̃ accidẽtaliẽ est coloratiua. qz p frigiditatẽ fit porꝝ ꝺstrictio. ⁊ ſpirituũ ac hũoꝝ retẽtio q̄ꝝ pñtia fit ſupficialr cutẽ coloratio. Jtẽ frigiditas nimis intẽſa est naturalr mortificatiua. qz dũ p eã fit nimia ꝺstrictio ī corde ſpũs deficiunt oĩno. ⁊ sic corde mortificato a q̄ pcedit alioꝝ viuificatõ ſeq̄t ⁊ illoꝝ necẽaria mortificatio. Et frigiditate etiaꝫ nimis dñante calor debilr extinguit. ⁊ sic vitalr ſpũs nõ hñs fomẽtũ ſuffocat. accidẽtalr tm̃ frigiditas viuificatiua ſic est vide ī auibꝫ q̄busdã q̄ exarborositates ex arboꝝ naſcũt. ſz q̄ꝑdiu sũt in arboꝝ nullaten⁹ viuificãt. ⁊ ꝫ accidit ſic dicẽtatoꝝ ſup libꝝ vegetabiliũ ꝓpt porositatẽ ligni ⁊ fumositatẽ a cortice exalãte. ſz q̄n ille tuberositates ruptꝫ tenacul̃ in aquã cadũt. frigiditate porꝰ exteriꝰ ꝺstrigẽte fumositates iteriꝰ retinẽt. q̄ ꝺculcate ad inuicẽ depurãt ac subtiliãt ⁊ dũ iteriꝰ detinẽt in ſpm̃ ſinglas ptes ille tuberositates viuificant et quertũt. ex cuiꝰ mltiplicatõe ⁊ diffusiõe per postea in q̄ndã auiũ ſpẽz trãſformãt. q̄ q̄dez ab alijs auibꝫ in naſa ⁊ ꝓplexiõe mltũ sũt diuerſe. Paꝝ eñ hñt de carne ⁊ minꝰ de ſãguine. ⁊ iõ ad eſũ nõ sũt apte. vt dicẽ idẽ ꝺmentator. materiã tm̃ diuine laudis ꝺsiderantibꝫ ad miſtrãt. Illos eñ ſpũalit repũtãt q̄s ad lignũ crucꝫ diuinꝰ ſpũs in aq̄ baptiſmatꝫ generat in q̄bꝫ carnis ⁊ ſanguis deſideria ñ abũdãt q̄ viuificati ſpũ volare ad celeſtia totꝫ viribꝫ deſiderãt ⁊ aſpirãt. ſz de ꝫ al̃s. Jteꝫ frigiditas mater est albedis ⁊ pallorꝭ. ſic calidis regionibꝫ naſcũt nigri boĩes ⁊ fuſci ſicut apud mauros. ī frigidis ꝰo naſcũt albi ſicut apud ſclauos. vt di. Ariſ. in li. de ce. ⁊ mun. et aſſigt rõez. qz ex dñio frigiditatꝫ ī frigidis regiõibꝫ matrices mulieꝝ ad talẽ fetũ diſponũt. vñ pcreãt albos filios ⁊ m cutẽ ⁊ lõgos ac flauos ⁊ molles ⁊ laxos crines habẽtes. Ecõtrario ãt est ī calidis regiõibꝫ vbi pariunt filios nigros criſpos et paucos crines hñtes vt apparet ī ethyopibꝫ Est igit frigiditas ī ſuo dñio ī ſubiecto ſuũ ꝓpriꝰ maiſeſtatiua Hã in illr corpibꝫ vbi dñat est color albꝰ. capillꝰ mollr ⁊ laxꝰ. ītellectꝰ durꝰ ⁊ obliuioſus. appetitꝰ ꝓnus. ⁊ somnꝰ mltꝰ. inceſſus ꝓnis et tardꝰ vt di. Cõſtan. li. j. c. xvij. Dec ãt ñ ſimplicit sũt ītelligẽda ſp in oĩ frigido ineſſe neceſſario. ſz ī ꝓpatõe ad caliditatꝫ dñantꝫ cõplexionẽ. ī ꝓportõe regiõis calide ad frigidã regionẽ talia autores retulerũt ⁊ ī ſuis ſcptis posterꝫ reliq̄rũt. Dec ãt ꝺ ꝓpetatibꝫ frigiditatꝫ dicta ſufficiãt ad pñs. qz alie patẽt ꝑ oppoſitũ eoꝝ q̄ dicta sũt ſupꝰ de calore.

De ſiccitate. Capitulum. III.

Jccitas ẽ q̄dã elemẽtarꝫ ꝓpetas paſſiua q̄litas quã nũc caliditas nunc frigiditas ītroducit. plꝰ tñ ſe hꝫ ad calorẽ cꝫ ad frigiditatẽ cũ ſiccitas ſit lima caloris. Dr aũt ſiccitas q̄ſi ſine ſucco. i. hũore. qz humor ⁊ ſiccitas opponũt cuiꝰ effectꝰ ꝓncipal est deſiccare ſic hũiditatꝫ humectare. ſecũdarios ãt effectꝰ hꝫ mltoſ ſic est iſpiſſare exaſpare motũ retardare ꝰſumere deſtruere mortificare. Propetas itaq̄ illa q̄ hꝫ deſiccare ꝓncipalr ptes hũidas a circũferẽtia ad cẽtꝝ ſtrahit. ⁊ ne ītermialit fluxibilitate ſue subẽ res hũida ſe diffũdat q̄i obicẽ ſe oppoſit. Ꝫ videmꝰ qz ín littoribꝫ maris arene ſiccitas terminũ ponit mari ⁊ vbi dñat terre naturalis ſiccitas. fluxibiles maris ĩpetꝰ vberꝰ ꝓcedẽ ñ ꝓmittit. ſic exꝑsse di. Bre. ſup Job. xxxviij. Quis poſuit mari terminũ ⁊c. Dicit etiam idẽ Hieronimꝰ Hiere. v. ibi. poſuit arenam terminũ mari ⁊c. Jdẽ eñ exꝑſſiꝰ poſt pbus Siccitas igit q̄ non pfecte termiat in ꝓprio cẽtro est q̄litatꝫ hũoroſe male in ſe termiabilis. termiatiua ⁊ ſue intermiabilitatꝫ finis īmobilr. put pz ad ſenſũ ſue fluxibilitatꝫ repercuſſiua ⁊ in ptẽ vl̃ totaliter in extremitatibus ꝺſũptiua. Est igit ſiccitas hũiditati ꝺria tã in effectu cꝫ in naſa. accidentalr tm̃ ꝑt eẽ aliq̄ humectationis inductiua. nam cum ſit lima caloris excitat ⁊ intẽdit caloris motuꝫ ſine actũ. q̄ excitatꝰ diſſoluit actualẽ vl̃ potẽtionalẽ quã inuenit hũiditatẽ. q̄ q̄dẽ diſſoluta ⁊ diffuſa p mẽbra hũiditatẽ elicit ſeu humorẽ. Siccitas eñ q̄ñ dñat qz hꝫ motũ ad centꝝ mẽbra coartat ⁊ ꝺſtringit. ⁊ ſic p conſtrictõem educit hũiditas q̄ ꝓus fuit p corpuſ diffuſa. vñ videt corꝰ humectari quod ꝓus ſiccũ fuit. Sic etiã videmꝰ ī mõtibꝫ ſiccis herbas ſpẽaltr hũidas pcreari. ſic ẽ ber-

ba q̄ ꝺr craſſula. cimbalaria. ꝓmicularia ⁊c.
Nec ꝫ eſt mix. nā ſiccitas q̄ nakal'r intendit
ꝑſeruari montē i ſua ſiccitate. ⁊ ꝫ p ſuū ſi'e.
ſcz p ſiccū vi actiua ad ſui nutrimētū attra/
hit oē ſiccū. Humidū ꝓo abhoꝛrēs ⁊ fugiēs
tanc̄ ſuū ꝯriū de ſe repellit vſc̄ ad radices
herbax q̄ i ſupficie mōt̄ tāc̄ ſupflue ab inte
rioꝛis mōt̄ ſuba ſūt reiecte. vñ hūoꝛē ſic re/
iectū radices attrahūt. ⁊ inde nutriūt herbe
hūide ⁊ craſſe fiūt. Eadē videt eſſe rō ꝑmen
tatoꝛis ſup lib̄ metheoꝛox vbi dicit q̄ fon
tes ⁊ flumia naſcūt de mōtib⁹. qꝛ cū ſint mō
tes cauernoſi ⁊ ſpōgioſi ⁊ plurimū etiā cōti/
neāt calidi fit a mōtib⁹ mag̃ attractio ⁊ rōne
vacui ⁊ etiā rōne calidi aeris iclusi. Nō igit
attrahit ſi'e mōti i ſiccitate ſibi incoꝛporat.
Nō ꝓo diſſi'e ē vtpote i hūiditate repellit et
aggregat in vnū locū. qō tandē expellit ⁊ fo
ras p capita fontiū ad flumia pficiēda cōti/
nue deriuat. Siccitas igit eſt attractiua ſi/
bi neceſſarioꝛ ⁊ ſibi q̄dēſimiliū ē incoꝛporati/
ua. ſupfluoꝛ ꝓo aut diſſimiliū ſibi expulſi
ua. Itē ſiccitas eſt nakal'r attenuatiua. quia
ſiccitas ꝯſumit hūiditatē quā inuenit i ſub
iecto. q̄ ꝯſumpta ſeq̄t extenuatio Itē ſiccitaſ
eſt ſube induratiua. qꝛ ꝯſumēdo hūiditatez
i materia efficit ipaz duraz ſic in luto ēviꝺe.
qꝛ ſiccatū duꝛ fit. Itē ſiccitate agēte in rem
ſubtilē vt in aereā ſubaz ſiue aqueā ſubtili/
oꝛ efficit ⁊ rarioꝛ. ſic̄ videm⁹ q̄ flāte boꝛea aer
deſiccat ⁊ rareſcit ⁊ ſubtiliat. Itē accidenta
liter p̄t eē remollitiua. q̄ñ ei ſiccitas ꝯſumit
hūiditatē q̄ ptiū eſt ꝯglutinatio ſeq̄t p ꝯñs
ptiū ſepatio ⁊ mollificatio. ſic̄ eſt viꝺe in lig/
no vetuſtiſſimo. cui⁹ hūiditate p ſiccitatē cō
ſūpta ſic molle reddit. ⁊ in puluerē mollem
tactui cedentē redigit. Itē nakal'r eſt aſpera
tiua. nā agēs in ſubiectū hūiditatē quā īue/
nit ꝯſumit i ſupficie. ⁊ quā nō p̄t ꝯſumere i/
durat. ⁊ ita inducit q̄dā in ſupficiez eq̄litas
ex vacuitate depſſa ⁊ duricie eleuata. ex qua
fit aſperitaſ q̄ nihil aliud eſt q̄ ineq̄litas ꝛm
duꝛ coꝛp⁹. Accidental'r tñ q̄ñc̄ lenificat ſic̄
q̄ñ ex ſiccitate acuit calor q̄ ſuo accidēte diſ/
ſoluit hūoꝛes q̄ diſſoluti ⁊ p alia arteria di/
ſtillātes eā leniūt ⁊ humectāt. Itē ſiccitas ē
mot⁹ tardatiua. nam p dominiū ſiccitatiſ ni
mie ptes aereet aq̄ſe i terreſtres inſpiſſant ⁊
ſic ſuba groſſioꝛ effecta et gūioꝛ. tardioꝛ eſt
ad motū. Per nimiā em̄ ſiccitatē ſpūs exina
niunt. q̄ꝛ mlt̄itudie coꝛp⁹ mouebat velociꝰ.
vñ coꝛ facta diminutōne p ſiccitatē mouet
difficili⁹. tñ eſt ſiccitas aliq̄ñ accidēta l'r mo
tus adiuuatiua. qꝛ ſiccitas facies motuz ad
centꝛ eq̄liꝫ ducit circūferentie ptes ad me/
diū ⁊ fit ptiū circūflexio eq̄liꝫ ⁊ rotundario.
Vñ qꝛ rotūdū nō hz āgulos in q̄b⁹ poſſit i/
pediri volubilitate ſua mobili⁹ reddit. p̄ter
ſiccitas ꝯſumēdo hūidas ſupfluitates ſpūs
ſubtiliat ⁊ depurat ⁊ velociozes reddit eos.
nā a ſupfluitate depurati q̄ coꝛp⁹ guabat ad
motū habilitāt coꝛp⁹ ipm. Itē nakal'r eſt cō/
ſumptiua et p ꝫ q̄ ꝯſumit hūoꝛes coꝛp⁹ eua
cuat et a ſuo nutrimēto depaupat ⁊ neceſſa
rio inanit. Itē nakal'r eſt deſtructiua. qꝛ hu
miditatē ſubalez q̄ material'r ſubnutrit ⁊ p/
tes recopulat p̄ter deſtruit ⁊ ꝯſumit. Cā ē
q̄liꝫ res aiata vel inaiata deſtruit. qꝛ ſpūs na/
turales q̄ ꝯſtāt ex fumo hūido diſſoluit qñ
illā hūiditatē ꝯſumit. vñ deficiēte materia ⁊
ſpū coꝛp⁹ neceſſario moꝛtificat. vñ peſſima
eſt q̄litas moꝛtificatiua. dum excedit. viuifi
cat tñ accidental'r. nā hūoꝛes q̄ñc̄ reumati
zantes ad ſpūalia ⁊ meat⁹ ſpūs opilātes pa/
ti ſūt ſuꝑinducere ſuffocatōz. ſiccitas āt ſup
uenies vel medicina ſicca agēs in illos hūo
res ꝯſumit eos ⁊ ſpiritū vias aperit. vnde
rei q̄ſi p̄us moꝛtue ſeq̄t viuificatio Qnāuis
igit ſiccitas ſit neceſſaria i oñi coꝛpe elemē/
tato ad ſupfluitatiſ hūide ꝯſūptōz et ip⁹ hūi
ditatiſ coartatōz inſup ad ip⁹ caloꝛis remiſ/
ſi excitatōz. moꝛtifera tñ eſt q̄litas ⁊ peſſima
ſi excitatōz. moꝛtifera tñ eſt q̄litas ⁊ peſſima
ſimas ifirmitates ſolz i coꝛpib⁹ inducere ac
nociuas vt ptiſim ⁊ ethicā. ⁊ hmōi. q̄b⁹ vi ꝑt
medicine bñficio ſubueniri. inſup per nutri
mētal'r hūoꝛis ꝯſūptōz coꝛp⁹ exiccat cuti ſup
ficiē ꝯbit ⁊ coꝛrugat. ſeninz accelerat. coꝛp⁹
ſupficial'r diſcoloꝛat ⁊ deforꝛmat. ſitim imo/
derata puocat. arterias exaſpat ⁊ voce impe
dit ⁊ rarificat caput a capill' ſpoliat ⁊ decal
uat articulos manuū ⁊ pedū ꝯbit ⁊ icuruat
vt eſt viꝺe in lepꝛoſis. Sz ꝫ dicta de ſiccita
tis effectib⁹ nūc ſufficiant.

De humiditate.

Humiditas eſt elemētaꝛ paſſiua q̄li
tas actiuax q̄litatū impreſſiōib⁹ obe/
diēs ⁊ ſubdita actionū caliditatiſ ⁊ frigidita
tis ſuſceptiua Eſt āt hūiditas oīm coꝛpoꝛ
ꝑcipue aiatoꝛ nutritiua. augmētatiua. con
ſeruatiua. depditoꝛ i coꝛpe reſtauratiua. nā
hūoꝛez caloꝛe oīa generant vt dicit p̄hus. ⁊
generata nutriūt vt eſt videre i radicibus et

semūbꝫ.nā gnū tre ꝺmissū ꝑmo opꝛtꝫ pfun
di hūiditate aquea ⁊ aerea.⁊ ꝑ icluſū caloꝛē
nakalē rarificari ⁊ dilatari ⁊ tādē actōe calo
ris hūiditas reſoluta groſſioꝛē ſuī ptē terre
ſtrioꝛē tre inferꝝ trāſmittit.quā ꝗdē terra in
ſuis recipit viſceribꝫ ⁊ caloꝛe incluſo coagu
lat ⁊ radicē ſubaꝫ ꝑ ꝺmixtiōez hūidi et ſicci
⁊ radice ſic ꝑcreata hūoꝛē quē inuenit i ter
ra ſibi ſikez rōne ſilitudis et i via attractiua
interclusi caloꝛis ſibi attrahit ⁊ attractū qn
tū ſibi ſufficit in ſui nutrimentū ꝺuertit.qō
aūt ſibi nō eſt neceſſariū ꝑ caloꝛē illā bumi
ditatē diſſoluētē ⁊ ſubtiliantē ipaꝫ ſuperius
trāſmittit ⁊ ꝑmo in ſubaꝫ germis.ꝺeinde in
ſubaꝫ ſtipitꝫ.vltio in ſubaꝫ floꝛis fructus et
frōdis.ſic trāſmiſſaꝫ coagulat et ꝺuertit.ꝗa
igīt hūiditas oīm illoꝝ ꝙvegetāt nutrimen
tū eſt ⁊ materia.manifeſtū eſt ꝙ oīm vegeta
biliū eſt nutritiua.⁊ ꝑ ſui diffuſionē ⁊ incoꝛ
poꝛatōez in latū ⁊ ilōgū ⁊ ī ſpiſſū augmēta/
tiua. Jtē hūiditas deꝑditoꝝ in coꝛpibꝫ ve/
getabilibꝫ ⁊ aīatꝫ eſt reſtauratiua.nā ꝑ calo/
rē agentē ꝓtinue intrinſecꝰ ⁊ extrinſecꝰ coꝛpa
ſumūt ⁊ cito pirēt niſi ꝑ reſtauratōz hūidi
repārēt.⁊ iō nēcaria fuit ꝓtinua hūiditatis
attractio.vt ꝓtinua fieret deꝑditi repatio.⁊
p ꝓñs cibi reſtauratio vl̄ ꝓfuatio.eſt ꝓterea
hūiditas inferioꝝ ꝓfuatiua.nā ex aggrega
tione radioꝝ ꝓtinua ī aere ⁊ ī tra tāta fieret
caloꝛis generatioꝛ ſiccitatiꝫ īductio ꝙ aer in
flāmarēt ⁊ tre ſupficies ꝺbureret.niſi ꝑ ca
loꝛis actiua ꝑ aerē ⁊ aq̄ hūiditatē actōi eius
reſiſtentē ꝑportōe debita ad tēperiē reduce/
ret.⁊ iō vt dīc Macrob. Oꝑpoſuit deꝰ fonti
caloꝛis fontē totiꝰ hūoꝛis vt ꝑ hūoꝛis pñtiā
caloꝛi oppoſita eiꝰ violētia repmeretur.⁊ ſic
mūdi machina ī eſſe debitoꝫ ꝓſuaret.alioqn
a caloꝛe nimio ſubito ſolueret. Jtē hūiditaſ
eſt ptiū tre ꝺiūctiua. Tāte ei ſiccitatiꝫ ē terra
ꝙ niſi hūiditate aq̄ humectaret q̄libꝫ ei ptī
cula ab alia diſſolueret.⁊ iō fecit naka ſpon
gioſos mōtes ⁊ terrā cauernoſā ī mltiꝫ locis
⁊ poꝛoſā vt ſic fieret rōne vacui aeris ⁊ aque
fortiꝫ attractio adiuuāte ſiccitatiꝫ mitigatiōe
⁊ ptiū tre ſepabiliū vnione. Uñ qō facē ſan/
guis currēs ꝑvenas ī coꝛpe idē facē hūiditaſ
inuenis tre. Rigat ei tre ſiccitatē ⁊ eā diſpo
nit ⁊ abilitat ad fecūditatē. Hz āt hūiditas
q̄ſdā ꝑpetates ⁊ effectꝰ ꝑmas ⁊ nakales.q̄ſdā
ꝑo ſecūdarias ⁊ q̄ꝺāmodo caſuales ſicut et
alie q̄litates. Eſt eīm hūiditas nakaliꝫ labilis
⁊ fluxibiliꝫ male in ſe termīabiliꝫ.ſz tñ ſiſtitiꝫ ter/
mino alieno vt dīc ꝑhus. Ad cētro eīm ad cir
cūferentiā eſt motiua vnde ⁊ ſe diffundēdo
ſubiectū ſuū totaliꝫ defluendo diſſolueret ſi
aliud ei nō obſiſteret qō ei⁹ fluxibilitatē per
reductōem ptiū ad centꝝ termīaret. vñ vide
mus fluctꝰ maris arene ſiccitate ī marꝫ litto
ribꝫ a ſuo fluxu ꝓpeſci ⁊ in ſe ꝗdāmodo ſuo
cari. Jtē nakaliꝫ mollitiua eſt.ptes eīm ma/
terie duras ⁊ ꝓpactas ꝑ ſui ſubtractōz ⁊ diſ
fuſionē relaxat ⁊ rarificat ⁊ remollit. Eſt tñ
duratiua accidentaliꝫ ſic̄ videm⁹ in gibbis ⁊
etiā apoſtematibꝫ ꝗbuſdā.in ꝗbꝫ ꝓfluūt hu/
moꝛes frigidi.et ex frigiditate ptes hūidas
ad centꝝ repcutiente et cōdenſante induraꝝ
et in ſcliroſim.i.duriciā ſepe ꝺmutant. Jdē
etiaꝫ ꝓtingit ex nimio caloꝛe ptes liq̄dioꝛes
ꝓſumente.ꝗbꝫ ꝓſumptiꝫ ptes groſſioꝛes cō/
pingunt pariter et indurant. Jtē naturaliꝫ
eſt mūdificatiua.nā ſua remollitōe et ptiuꝫ
ꝑ q̄s diffundit ab inuicem laratōe ptes ſoꝛ/
didas diuidit et diuiſas lubrificando remo
uet et abſtergit.vt ꝑz marie in ipa aqua que
ſubſtantialiter humectat. et marie ſoꝛdium
purgitiua.et ꝫ maxime ſi ſubſtantiali hūidi
tati caliditas cooperet vt ꝑz in tritico et furfu
re in radice bꝛione.et etiā in ſapone.et ī me/
dulla fabe.⁊ in ꝓſikibꝫ.q̄ oīa ſoꝛdes faciei
et totiꝰ coꝛpis mūdificant et depurāt. Jtez
qꝛ de ſe motū hz a centro ſiue medio ad ex/
trema cū ille motꝰ ex ſe non ſit foꝛtiꝫ multuꝫ.
ſed reſpectu caloꝛis ſit obtuſus. eſt ſiquidez
ſui in latum ꝓncipaliter diffuſiua. in altum
ꝝo ſine caloꝛe nō eſt multū.q̄ntum eſt de ſe.
extenſiua ſed q̄ñq̄ caloꝛ in ipa dñaꝝ et i ipſa
obediente materia hūida operaꝝ tūc in om
nem ptem ſed maxie in altum et in longum
vi caloꝛis ſurſum eleuante et vſq̄ ad extre/
mitates diffundēte erigiꝝ et ptelaꝝ. coꝛpa ꝝo
in ꝗbꝫ ꝑdominaꝝ caloꝛ et humoꝛ temperatꝰ
naturaliꝫ et generaliꝛ ſunt altioꝛa et lōgioꝛa
et etiā gtilioꝛa q̄ꝫ illa .in ꝗbꝫ exiſtente hūidi/
tate multa et domināte caloꝛe paruo remiſ
ſius operante cauſa ꝓtraria inuenit. et iō
boues calidi vt colerici obediēte hūoꝛe ſub/
ſtantiali caloꝛis actioni ſunt aliꝫs.ſ.fleuma/
ticis longioꝛes .et in oīmbꝫ extremitat bus
coꝛpis aliꝫs partibꝫ ⁊ circūſtantiꝫs ꝓcurren
tibus hinc inde eq̄liter in gracilitate et lon/
gitudine aptioꝛes. vbi aūt eſt caloꝛ multus
et humoꝛ multꝰ nō tñ actioni ignee ꝓtuꝫ ſu
perfluus aut diminutꝰ ſed congruꝰ et com/

mẽsurat⁹. corpa in ol diuisiõe fiũt magꝭ lõga et lata. Alta eñ fũt ppt calorẽ subtiliores p/tes hũiditatꝭ ad sũmitatẽ deferẽtẽ Lata eñ fiũt z spissa ppt ꝓtutẽ caloris ptes grossiores hũiditatꝭ ad singl'as ptes interiores ꝑm sui exigẽtiã vndiq; diffundẽtẽ z ptẽ pti ꝑm con/gruentiã nate vndiq; adunantẽ. Jtẽ hũiditas est natal'r lenificatiua. nã sui circũfusione in extrema rei oẽs ptes vacuas replendo ad eq̃litatẽ pducit. z sic rei superficiẽ ꝓplanãdo et adequãdo eã leuẽ facit. accidentaliter tñ q̃q; exasperat. s. q̃n aliq̃ casu simul calidi z frigidi hũores ad aliquẽ locũ ꝓfluũt z cõcurrũt. Calidi q̃dẽ superficiẽ rei eleuant. Frigidi q̃z depmũt z sic ex ꝛ̃ijs hũoribꝫ cõtrarietas et ineq̃litas cũ asperitate q̃dã corpis in superficie generat. Jtem hũiditas si fuerit ꝑm nate exigentiã i corpe ꝓmensurata oĩm actionũ aĩe z corpis ẽ adiuuatiua. Nam ex hũoribꝫ spũs regitiui corpis generãt z in eẽ ꝓseruãt. Spirituũ q̃z ꝓtutes suos effectus in singul' organis corpis sẽsitiuis z motiuis p hũor⁹ mĩsteriũ opant. vt pz in ꝓtute visiua q̃ mediãte hũore cristallino visũ i ock'o opat Sil'r ꝓt⁹ gustatiua nũq; sine hũore saliuali int' sapores discernere arbitrat. z sic ð aliꝭ. Nã hũiditate substãtiali destructa i corpe t' corrupta tota animi actio pit' erit ipedita Si eñ fuerit in toto corpe vel in aliq̃ parte corpis superfluitas hũida abundãs q̃ nõ posit regi a nata. ꝓncipiũ est z materia putrefactõis z generat i corpe gĩnss mas passiones vt pz in apoplexia in q̃ superflua hũiditas occupat oẽs vẽtriculos cerebri q̃ nõ pmittit p neruos sensibiles spm̃ aiale ad sensificandũ corp⁹ z mouendũ deferẽtes aiaz i corpore suas pagere actões. immo aufert corpi subito sensũ atq; motũ z tandẽ inducit suffocatõez atq; mortẽ. sic Bal'. in ꝓmento sup amphorismos exponẽs ꝓbũ Jpo. Soluere apoplexiã fortẽ impossibile. debile ꝓ nõ facile zc. Fleumatica eñ hũiditas occupans totã cerebri regionẽ opilat meat⁹ neruoz. vñ nõ pt duci spũs aial' ad inferiora. immo intercludit anhelit⁹ z vita finit. Nec ãt hũiditas peccat q̃q; in q̃ntitate. q̃q; i q̃litate. z ß aliq̃n a causa intrinseca. q̃q; a cã extrinseca. a cã intrinseca sic a mala ꝓplexione. q̃n nociua hũiditas radicat in mẽbris et nõ pt a caloze naturali dissolui z ꝓsumi. nec a sua malicia imutari. Talis itaq; hũiditas in diuersis locꝭ corpis diuersas inducit ifirmitates. vt pz in epylẽsia q̃n ꝓcedit exercicio capitis z in ydropisi q̃n ex mala ꝓplexiõe generatur epatꝭ. Jtẽ a cã extrinseca sic a rebꝫ que sunt Jo. et Bal'. vocant res nõ naturales q̃les sunt aer. cibꝫ. pot⁹. somn⁹. vigilia. inanitio z ꝓplexio exercitiũ atq; quies Nec eñ oia si fuerint assumpta ꝑm exigentiã nate hũiditatẽ substantialẽ generãt ac ꝓfuãt z pditã reparant z restaurãt. Si ꝓ o ꝛ̃io mõ supta fuerint. ꝛ̃iũ hñt effectũ. nam hũiditatẽ innatalem generant et augmentant aut naturaleꝫ corrumpũt alterãt z imutãt vt pz. nã vt di. Bal'. in amphoꝛ. Jpo. pte. iij. sup locũ illũ. Jmutatões tẽpoꝛ maxie generãt morbos zc. Tpa inq̃t anni non sunt causa morbi sz mutatões tẽpoꝛ maxie generãt morbos zc. ris q̃ deberet ꝓgruere tempori. in oppositaz cõmutat. sic q̃n complexio veris que debet esse calida z hũida efficit sic in autumno frigida z sicca. et ecõuerso. et sic de aliꝭ. Nã si fuerit aer vernalis general'r frigid⁹ z sicc⁹. et ꝓcesserit aer in hyeme q̃si ꝓnalis. s. calid⁹ z humid⁹ necesse est in vere mltos egrotare et etiam mulieres parituras occasione facili abortire. Et hec est rõ Bal'. quam assignat. q; ex humiditate et caliditate hyemis precedentis multa fiebat hũiditatꝭ in corpibꝫ generatio et fleumatis coadunatio. Aer ꝓ in initio veris si fuerit frigid⁹ et siccus claudit poꝛos z ñ finit fumos exalare. vñ retẽto calore dissoluit hũiditatẽ istam superfluaz in hyeme generatã. et cũ calor sit debilis z nõ posit eam pfecte digerere nec ex toto ꝓsumere. trãsmittit eam sic indigestam nũc ad supiora membra z nũc ad inferiora vbi coadunata fit causa diuersaꝝ passionũ. vt si ascendat ad caput pt esse causa reumatis z catarri. Si ꝓ ad intestina et fuerit fleuma saliũ. mordificando intestina inducit dissenteriã et sic de aliꝭ. Illa eadem pt esse rõ aboꝛsus in mulieribꝫ q; hũiditas illa defluẽs ad matricem grauat eam et remolliendo retinaculũ laxat ac relaxando est cã aboꝛtiendi. Aliã aũt rõnem ibi assignat Auicen. et sic ð aliꝭ passionibꝫ acris et ꝛpis est intelligendum q; mutãt hũiditatꝭ q̃litatem vel caloꝛẽ immoderate nimis dissoluẽdo vel nimis ꝓsumendo. siue caloꝛe remisso superfluitates eiul' nodo. siue caloꝛe remisso superfluitates eiul' non euacuãdo. z sic intelligenduꝫ est de aere nimis frigido poꝛos claudẽte hũores pt debito ꝓstringente. Sed de aere frigido ad presens hec dicta sufficiant.

De cibo et potu Ca. V

De cibo ꝙo et potu patet. Nam ꝑ debiti nutrimenti cibi scilz et potꝰ subtractionē humiditas subtrahitur et calor inducta siccitate intensior effectꝰ non inueniens in q̄d agat ad substantialē humiditatem se ꝙuertit in quā agēdo ipaz nimis attenuat vel cōsumit. et econuerso. si cibꝰ vel potus fuerit immoderatꝰ hūiditas nimis intendit z calor naturalis debilitat. qz nō sufficit ad digerendū. facit tñ calor qō ꝑt. Haz aliq̄d resolvit ex illo supfluo cibo sumpto. illud resolutū cum sit fumositas grossa et ingas seu tuniculas grauiter eas ledit et alimā excitat z inducit. aliqñ etiā radices nerꝙ emigraneā vel aliā capitis passiones pessimā excitat z inducit. aliqñ etiā radices nergit z suo acumine siue furiositate ad intima uoz sensibiliū illa fumositas maliciosa tanipsoz neruoz penetrans spm̄ animalem ibi existentem impedit atq̄ ledit. vñ et substantiam et rationis vsum perturbat. et liguam rationis interꝑtem tirubando contrabit et quertit. vt ꝑz in ebrijs. Motum etiā voluntarium sepiꝰ retardat vel penitꝰ destruit. vtz in tremulis et paraliticis. nec mirz. nam ꝑtꝰ corpis regitiua q̄ est sita in neruis z ī musculis a naka. neruū siue membz q̄dlibet sic de pessum regere et erigere satagit z intendit. sed ꝓualens ille acutus fumus et resistens virtutem naturalē vincere cupiēs membrū deorsum depmere nititur et ꝓtendit. Unde existo duplici motu ɔrio scz vno eleuante z alio depmente membroz tremoz sepius generaf et tandem victa totaliter virtute regitiua moꝛs vel paralisis in talib generatur. Et ideo optimū ꝙsilium est sapientis q̄ dic. Ne te effundas inḡt sup omnem escam. qz ī multis escis infirmitas grauis zc. Idem ita ratus. nam in somno remittuntur ꝓtutes et actiones naturales interꝰ aīales intendūt. vñ clausis poꝛis forinsecis calor intrinsecꝰ ꝙfortatꝰ multos hūoꝛes attrahit. ḡs quidē nec dirigere potest nec ꝙsumere et tūc ꝓuenie tanta supfluitate quā non potest natura regere sequit necessario moꝛs et suffocatio. sic est videre sepiꝰ in dormientib post acceptam medicinam et etiam in minutis. In vigilantib aūt nimis causa contraria opaf in q̄bus et nimia fit humoꝛ et spirituū consumptio. vnde et moꝛs itez comitaf. Item eadem rō suffocationis est in nimis repletis. et eadem ratio defectionis est in ieiunantibus supvires z nimiū inanitis. Itez qui nimis se exercitant ꝑ nimiā calozis intensionē humoꝛes nimis ꝙsumentē se destruūt z cōsumūt. In nimis ꝙo quiescentib causa est contraria. quia in ipsis magna est et immoderata humiditatis attractio. z nulla superfluitatis euapoꝛatio nec spirituū subtiliatio et ideo necessario humiditas supflua disponitur ad putrefactōem et coꝛruptōem Istis et alijs multis modis infinitis qualitates elementares in suis naturalib effectib impediunf. sicut ptz in rōnibus sup̄ dictis quas de ꝙbis Constan. in pantegn̄. et Haly. in cōmento amph̄. Ipo. z Empe. succincte cōpilauim. vñ de his supsedeam. et ideo ad describendas ꝓpetates hūoꝛ q̄ ex his q̄litatibus ꝙponunf man. apponam. ex q̄b constituitur oīe coꝛp. qō spū sensibili et rationali animatur.

De humoꝛib z coꝛ generatōne effectu et operatione. Ca. VI

Est igif humoꝛ quedam substantia actualiter liquida ex ꝙiunctōne elementariū qualitatū ꝑ digestionem in animalis coꝛpoꝛe generata apta mēbra nutrire et coꝛ actōnes ꝙfortare naturaliter vel accidentaliꝛ ipedire. Hā hūoꝛ est coꝛpoꝛ sensibiliū matiale, ꝓncipiū z ꝓmū ac ꝓcipuū rōne nutrimēti ī suis pagendis actōib iuua mentū. Sūt aūt humoꝛes vt dicit Cōstan. vocati elementoꝛ filij et coꝛ originalif constitutionū q̄litate. Sunt aūt quattuoꝛ humoꝛes. s. sanguis. fleuma. colera. et melancolia. qui q̄dem respectu membroz dicuntur simplices. q̄uis respectu elementoꝛ quoꝛū sunt filij compositi inueniank. Di quattuoꝛ humoꝛes in quantitate et qualitate equalitatem, ꝓportione debita obseruantes omnia coꝛpa sanguinē habentia pficiunt ac custodiunt in debita ꝙsistentia sanitatis sic̄ econuerso ex coꝛ inequalitate siue infectione infirmitatē generant et inducūt. Fuerūt aūt hi necessarij ad coꝛpis ꝙstitutiōem ad ipsi regimen z ꝙseruatōem. ad cōtinue depditorum in coꝛpe restauratōez sic̄ dicit Haly. sup amph̄. Coꝛpus em̄ subiacet fluxui. vt ptz in sudoꝛib et in sputis et hmōi alteratione. scz de frigiditate in caliditatē z ecōuerso. z coꝛruptione que ex fluxitate nimia seq̄k. z ex alteratione diuturna. vt ergo qō supfluuz est

in corpe virtuat & depditū repet & mala alteratio i bonā trāsmutet. & p ꝓñs corruptioni aliqlit obuiet. necāria fuit ḡttuor hūoꝝ pñtia vt corp⁹ aiale i vigore ipis mediātibꝫ icolume ꝓseruet. Hoꝝ aūt hūoꝝ generatio sic bz fieri. recepto em cibo i loco decoctōis primo. s. i stomacho. subtilioꝝ ei⁹ ps & liqdioꝝ q̄ a phicis ptisinaria vocat p q̄sdam venas ad epar trahit. & ibi p calozis natal' actōz i q̄ttuor hūores trāsmutat. q̄ꝝ generatio simpl'r i epate fit & icipit. sz nō sil'r finit. Primo ei calozis actio qō frigidū ē & hūidū i natuz fleumatis ꝓuertit. Scōo qō calidū & hūiduz ē i natuz sanguis trāsit. qō ꝑo calidū & siccuz natuz colere ꝓstruit. Sz qō frigidū & siccū in subaz melācolie se ꝓponit. Tal' igit est processus. Prīo liqdē generat fleuma tanqꝫ humoꝝ semicoct⁹. Scōo sāguis cui⁹ decoctio ē pfecta. Tertio colera cui⁹ decoctio tpamē tū excedit. Ultio āt melancolia q̄i ps terrestrioꝝ & alioꝝ fex in esse ꝓcedit. vñ tal' ē ordo vt dicit Auicē. q̄ elemētoꝝ recta & p̄ciproca est generatio. qz ō aere fit ignis. & ecōuerso. hūoꝝ āt generatio q̄dā ē recta. sz nō p̄ciproca de fleumate em p decoctōz fit sanguis. sz nō ecōuerso. Sil'r de sanguie fit colera p calorē intensū siccantē hūorē & subtiliātez. sz nō ecōuerso. Sil'r mō p adustionē ex colera fit melācolia. & nō ecōuerso. Sic ei accidit in generatōe hūoꝝ sic accidit in generatōe vini ex musto sic dī. Cōstan. nā feruēte musto generat q̄dā spuma supficiē petēs & quedaz suba terrea ad fundū descēdēs. & alia ē aq̄sa fm cui⁹ augmētū vinū in suba ē magz debile & min⁹ calidū. Et q̄nto magz antiq̄t tanto magz fit calidū ꝓpt hmōi aq̄sitatz resolutōez & q̄nto maioz est vini puritas: tanto coctio est ꝓpleta. sic in hūoribꝫ ē ps leuitate sua superioza petēs scz colera. alia velut fex deorsum tendēs. s. melācolia. alia ꝑo i cruditate manēs. s. fleuma. q̄rta ꝑo ē sāguis i sua puritate pmanēs. a ceteris hūoribꝫ depuratur. Hull⁹ tñ sanguis est ita pur⁹ q̄n alijs hūoribus sit pmixt⁹. vñ eoꝝ ꝓmixtione spēm variat et colorē. nam p ꝓmixtōem colere apparet rufus. a melancolia niger. a fleumate aquosus et spumosus.

De sanguine Capitulum. VII.

Anguis vt dicit Jsi. a greco nomen sumpsit. eo q̄ sustentat vigeat et viuat. i. vitaz ꝓfirmet. nam sanctire cō firmare est. Dī aūt sanguis dum est i corpe effusus ꝑo ōr cruor. eo q̄ effusus currendo coꝛruat. alij aūt vocant sanguinē quasi suauem eo q̄ gustu et tactu sit suauis. nō em est sanguis pur⁹ & integer nisi in iuenibꝫ. nam dicunt phici sanguinē minui p etatem. vnō in senibꝫ tremoꝛ est ex defectu. ꝓpie aūt sanguis animi possessio est. Jnde genas lacerare in luctu mulieribꝫ mos est. vñ etiam purpureevestes & purpurei flozes ponunt' supmoꝛtuos. animositatē moꝛtui dū erat i suo sanguie repñtantes. Vnde ꝙ Jsi. li. r. ca. ij. Sāguis āt fm Cōstan. int' quattuoꝛ hūores laudabilioꝛ & naturē amicabilioꝛ est ꝓpter ei⁹ equalē & pfectā coctōem quā efficit caloꝛ natur' ex materia pura et aerea ad coꝛpis nutrimentū. Est ꝑo sanguis fm eundē Constan. al⁹ natural' al⁹ innatural'. Naturalis āt al⁹ est ꝓtentus in arterijs. alius ē i venis. Qui ꝑo est i arterijs calidioꝛ est & subtilioꝛ rubicundioꝛ clarioꝛ & in sapoꝛe dulcis. Est autē calidioꝛ ꝓpt coꝛdis & spūs vicinitatem. subtilioꝛ ꝓpter coꝛdis caloꝛē subtiliantem et rarificantem. & ꝫ vt resumendo p spissas rumicas arteriaz facile non possit in alia mēbza labi. Rarioꝛ aūt est ꝓpter ꝑutrem colere in ipo. accutioꝛ est aūt ꝓpter augmentū caloris. sāguis ꝑo in venis ꝓtent⁹ est calid⁹ et humidus. int' grossum et subtilem mediocris in sapoꝛe est valde dulcis omī malo carens odoꝛe. cito coagulat' cū exierit. vñ talis sanguis epar designat tpatum. si ꝑo fuerit subtilis aquosus nō boni odoꝛis nec dulcis sapoꝛis ꝓmixtōz alteri⁹ hūoris ipm inficētis indicat. Jā em degenerat i sanguinē innaturalē q̄ sic ōr vl' qz a sua generatōe est. vñ lepꝛosis. coꝛrupt⁹. aut ꝓpter inconuenientez materiā ex qua est generat⁹. et ꝓpter extraneum humoꝛem cū q̄ est ꝓmixt⁹. modicū autē colere vel alteri⁹ inficientis humoris mixtū cū puro sanguine ipm inficit et in sue qualitatis similitudinē ipm trahit. Vnde ꝙ Cōstan. pantegñ. ix. c. iij. Alias sanguinis ꝓprietates ponit Arist. in li. aialiū. iij. dicit enim. Oīe aial hñs sanguinē bz epar & coꝛ. vnde oīa aialia carentia sanguine sunt minoris coꝛpis et ꝓtutis aialibꝫ habentibus sanguinez. & cum abscinditur caro exit sanguis nisi illa moꝛtua fuerit et coꝛrupta. Jtem in omni animali bene dispositōis est sanguis mediocris. quia non nimis multus sic sūt poꝛtantes vinū nouuz. nec nimis paucus sicut coꝛpis crassi. qz aialia nimis crassi coꝛpis

sūt pauci sanguis ꝛ subito augmetaꝯ pīgue do. ꝛ q̄nto. tāto mīoraꝯ sāguis Itē oē corp⁹ sanguineū putrescit citoꝛ maxīe ꝓpe ossa. hō eſſ hz sanguīez subtilē valde respectu alioꝝ aīaliuz. q̄ꝝ sāguis ē nigrioꝛ ꝛ spissioꝛ sāguīe boīs. ꝛ maxīe thauri ꝛ asini. ꝛ sāguis ī inferioꝛi pte corpis spissioꝛ est ꝛ nigrioꝛ q̄ꝫ i supio ri. Itē sāguis q̄n generaꝯ valde ī mꝫta q̄ntitate erit cā egritudis q̄m attenuaꝯ ꝛ fit aq̄s et ꝓpt̄ ß forsan sudat hō sanguinē. qō q̄dē est vtputo ꝓpt̄ supfluā liq̄di sāguis abūdantiā a qua se intēdit exonerare naꝯa. vñ eīcit eꝫ ꝓtes aq̄sas ad supficiez cutis et eas expellit p sudoꝛē. Itē cū hō doꝛmierit erit sanguis ī manifesto modicꝫ. nec mīx. qꝛ tunc reuocaꝯ a naꝯa in adiutoriū ꝓtuꝫ naꝯaꝯ vt ipꝫ bñficio suas pagat actōes. vñ q̄n tūc se ꝓfundit ad interioꝛa extremitas corpis pallida remanet ꝛ exanguis. ꝛ ꝓpter ß forte accidit q̄ si corpꝫ doꝛmientis pūgaꝯ nō erit inde tātum q̄si sanguis q̄ꝫtū si esset vigilās. Item oꝛ ibidez q̄si sanguis fuerit bñ coctꝫ ꝛ digestꝫ bñ fit ex eo sepū. et ß forsan qꝛ eiꝫ vnctuositas p tpatam decoctōem coagulaꝯ. ꝛ dealbata ī sepū vel pinguedinem transmutaꝯ. Item cū alteraꝯ sanguis a cursu nature sue ꝛ fuerit coꝛruptus exibit a stomacboꝛ a naribꝫ. Itē cū putrescit sanguis in aliq̄ membꝛo nisi reducatur arte vel naꝯa efficīt ex eo virus et in saniem cōmutaꝯ. Hucusq̄ Cōstan. li. iij. Itē dicit ibidem. li. xij. vene sunt vasa sanguinis et q̄ꝫ pz q̄ sanguis est vltimꝫ cibus aīaꝯ habē tis sanguinem. Item ibidem Ita est sāguis amicabīl naꝯe q̄ etiā aīal carens sanguīe ci batur p illud qō ꝓuenit cū sanguīe. vt pz in ꝓmibus et muscis q̄ carnibꝫ insident et sanguinē sugūt. et inde sibi attrabūt nutrimentum. ꝓpter ß si animal nō nutrīt cibo isto effi citur macilentū et male disposituz. et q̄n bñ cibaꝯ crescit ꝛ fit bone dispositōis p taꝯ cibi nutrimentū. et si ille sanguis vñ fit cibus fuerit claꝝ et bonꝫ erit corpꝫ sanū. et si malꝫ infirmū. Item sanguis terrestris coagulatur cito ꝓpter hūiditaꝯ ꝓuatōnem. vñ oīe aīal cito ꝓpter hūiditaꝯ ꝓuatōnem. vñ oīe aīal bñs subtilem sanguinem ꝛ mūdū atq̄ calidū aliꝭ aīalibꝫ sensū hz meliozem Sāguis eſſ mūdꝫ subtilis et calidꝫ ꝛ maioris motus intellectui cōueniencioꝛ est. Item oīe aīal carens sanguīe est maioris timoris aīali habenti sanguinem. ꝓpt̄ ß bñs mūdū sanguīez et calidū et leuem nō mouek nisi modicū ꝓpt̄ timoꝛē Item sanguis thauri ꝓgelaꝯ citius ꝛ coagulaꝯ sanguine omniū animaliū alioꝝ Sanguis eſſ omniū aīalium coagulaꝯ ꝑm magꝫ et minꝫ ꝓter lepoꝛis et ceruꝫ ꝛ sibi similiū in naꝯa. q̄ꝫ sanguis nō coagulaꝯ vt dicit Arist. Sanguis thaurinꝫ sīc dicit idez li. iij. et. xij. maxime est coagulatōnis et velocis. et ß fortitan ꝓpt̄ excessuz caloꝝis et siccitaꝫ. vñ hausꝫ crudꝫ interficit sicut venenū. vñ dq̄ dam pho oꝛ q̄ hausto sanguīe thauri se pemit. Item idem li. xiij. sanguis in pte dextera calidioꝛ est q̄ꝫ in sinistra. Et ideo ꝓpter vigoꝛem calidi sanguīs in parte illa manꝫ dextera ꝓnioꝛ est ad opandū et habilioꝛ q̄ꝫ sinistra. vñ dicit Arist. li. j. q̄ leo ꝑus mouet pedē dextꝝ q̄ꝫ sinistꝝ. et supꝝ amphoꝝ. oꝛ q̄ mulier poꝛtās masculū subito vocata ab aliq̄ ꝑ mo'mouet pedem dextꝝ q̄ facit calidꝫ sanguis q̄ in ꝓcipiente masculum ꝓpletꝫ opaꝯ. Item in eodem libꝛo oꝛ q̄ sanguis ꝓma ꝛ ꝑcipua est materia coꝛdis et epatis. vnde et coꝛ cōcauū est ad sanguinem copiosiꝫ recipiendū ꝛ spissum ad eundē diligenꝫ custodiendū. et in nllo membꝛo est sanguis sine venis nisi in coꝛde tm̄. et de coꝛde exit p q̄sdam venas ad alia loca corpis. ꝛ nō venit aliunde sanguis ad coꝛ q̄m fons est et ꝓncipium sanguinis membꝝ ꝓmū recipiens sanguīez Et ß manifestaꝯ ex anathomia et modo generationis. quia ꝓma creatio coꝛdis apparꝫ sanguinea. vñ ꝑm Arist. coꝛ est ꝓmū sanguinis receptiuū. et ideo in medio ponīt vt euꝫ trāsfundat tanq̄ꝫ a medio et a centro ad oīa alia membꝛa. vñ dicit q̄ coꝛ est mediū totiꝫ animalis a quo ꝓcedit motus et sensus ꝛ vita totiꝫ animalis. Et iō coꝛ est in oīibꝫ habentibus sanguinem. q̄m necessario principium sanguinis est et non epar. Hec oīa aperte dicit Arist. li. xiij. q̄ꝫ de ꝓncipio sāguinis alio modo sit sc̄ptum in libꝛis medicoꝝ. sed oꝛ ista ꝓtroversia nihil ad nos. quia vtraq̄ꝫ positio vel opinio nobis oꝛseruit quo ad nostrā intentionem. Ex ꝓdictis igīt auꝝ sententijs bꝛeuiter recollige q̄ sanguis naturalis est purus et calidus subtilis dulcis animaꝯ nutribilis ꝓtuꝫ naꝯalis ꝓseruatiuus sedes aīe ꝛ ipꝫ ꝓtentiuꝫ. iuuentuꝫ perfectiuꝫ. complexionis alteratiuꝫ. vigoꝝ coꝛdis et spirituū conseruatiuus. letificatiuus amoꝛis excitatiuꝫ. sui diffusione in supficie coꝛpis ipsiꝫ coloꝛatiuꝫ. sanus et tpaꝫ. sanitatis ꝓseruatiuꝫ. coꝛruptiꝫ coꝛruptōis inductiuus. vt pz in lepꝛa q̄ est sanguis coꝛruptꝫ

in fontibꝫ cū alijs hūoribꝫ admixt⁹ malicie eoꝝ est tpatiu⁹. suaꝫtute doloris oculoꝝ mitigatiu⁹. vt di. Constan. q⁹ sanguis colūbe l' frūdinis de ala dextera extract⁹ oculis calidus instillat⁹ maculas abstergit oculorum sāguis ei tal' valde est ignitiu⁹ ꝛ dissolutiu⁹. sic ibidē dicit cōmentator in viatico i tractatu de pānis ꝛ maculis oculoꝝ in fine.

De sanguis mala ꝓpetate Ca. VIII.

Unt etiā sanguis q̄daꝫ ꝓpetates minus laudabiles alijs supdictis. nam ꝗto bñ disposit⁹ nature est amicabilioꝛ et vtilioꝛ tanto cū corrupt⁹ fuerit eidem est nociuioꝛ et gūiores infert corpi passiões Nam alioꝝ hūoꝝ malicia sanguini admixta ꝓpter amicabilitatē ei⁹ ad naturam non se ita subito manifestat. et iō ab eoꝝ lesione sibi natura min⁹ ꝓcauens latentem ipoꝝ maliciam nō formidat. vt ptz in febribꝫ enutriceis ꝛ alijs mirtis. in q̄bꝫ colera rubea l' adusta sanguini admixta non ita cito se nature vel medici iudicio manifestat. vt di. Hal'. super amphoꝝ. Item sanguis si fuerit in corpore supflu⁹ monstruosas in hoibꝫ generat passiões nisi naturevel medicine beneficio euacuet cit⁹ vt pz sanguine mēstruali q̄ꝓpt supabundantiā humiditatis et caloris indigentiā in mulieribꝫ existens si vltra debituꝫ retineat pessimaꝝ causa est ꝛ occasio passionū. Inducit em̄ q̄ñqꝫ spūaliū suffocatiōem. q̄ñqꝫ ydropisim. q̄ñqꝫ etiā frenesim. siue manifestam passionē put ille sanguis corrupt⁹ nimis diu retent⁹ ad diuersas trāsfunditur corpis regiones. sic in passionaꝝ li. Hal'. expōnet. vñ ꝛ talia ꝓcula summū remedium est talis sanguis corrupti euacuatiōnem cit⁹ ꝓcreare. nec mirꝫ si sanguis sic corrupt⁹ ꝓprīū subiectū sic molestat q̄ alienum etiā mirabilit' inficit et molestat siue immutat. nam vt di. Jsi. li. x. ca. ij. sanguis mēstrualis ꝓtactu fruges non germinant. acescūt musta. moriunt herbe. arboꝛes amittūt fructus. ferrū rubigo corrūpit. nigrescunt era et metalla. q⁹ si canes inde comederēt in rabiem efferunt'. glutinuꝫ aspalti q̄ nec ferro dissoluit' nec aq̄s ipo pollutū sponte dispergitur. vt ibidem di. Jsi. h̄ sanguis ex superflua hūiditate et debili caloꝛe in corpiꝫ mlt̄um generat'. ꝛ iō ne nata ex eo gueꝛ i matrice recolligit' tanꝫ in sentina. a qua si debito mō expulsus fuerit corp⁹ totū mollificando alleuiat et ipam matricem ad conceptiōem disponit ꝛ habilitat. Uñ di. Arist. li. ix. mēstruū in fine mensis in mulieribꝫ maxime vigeꝛ. et iō tūc vtiliter expellit' sanguis talis. q̄ sic̄ di. Jsi. li. xvj. sanguis menstrualis nō bꝫ certam tpis reuolutiōem sed in maioꝛi pte accidit in diminutiōe lune. et h̄ est rectum q̄ corpa aialium sunt tūc tpis frigidioꝛa et alterat' sanguis et efficit' ex eo supfluitas mēstrual'. q̄ si tunc expellit' talis euacuatio laudabilis est ꝛ nata lis. q̄ si vltra tps vel ꝓpter grossiciem sanguis. vel ꝓpter latitudinē matricis. vel ꝓpter defectū expulsiue ꝓtuit' retineatur mult⁹ molestijs periculosis corp⁹ mulieris aggrauat'. q̄ iō q̄dem general' est verū. a quartodecimo āno vsq̄ ad q̄nquagesimū. q̄ in iuuenculis meat⁹ sunt angusti ꝛ virtus debilis. A q̄nquagesimo ꝓo anno in antea sanguis minoꝛat' et frigescit. caloꝛ destruit' ꝛ tepescit. vñ iste due etates a tali immunditia sunt imunes. s. senect⁹ vetularis et iuuencia puellaris. retinet tñ nata sanguinē mēstruale post mulieꝝ impḡuatiōem ad nutrimentū fetus ꝛ ꝓcept⁹ ꝓseruatiōem. vñ Arist. li. xv. menstruū est sanguis non pur⁹ ꝗz indiget digestione opatiua. h̄ sanguis mirt⁹ cuz spermate cibꝫ est aīali vñ mulier post ꝓcreationem frequenter patiēs fluxū menstruale solet facere aboꝛtiuū. aut em̄ debilitat' fetus aut moriet'. ꝛ h̄ ꝓpter nutrimēnti subtractiōz aut moriet'. ꝛ h̄ ꝓpter nutrimēnti subtractiōz vñ retentio sanguis menstrual' signū est impregnationis ex iam dicta cā. q̄ō āt supfluit de sanguie menstruali detrahit' ad māmillas vt inde lac generet'. materia em̄ lactis est sāguis decoct⁹ i māmillis vt di. Arist. li. xvj. et. xviij. Lac inq̄t est sanguis digest⁹ nō coruptus. Item oꝛtet vt fluxꝰ sanguis menstrualis actual' fiat in corpe anteq̄ꝫ mulier impregnet'. sic̄ di. Arist. li. xv. et Constan. sicut oꝛtet arboꝛē ꝓmo flozere q̄ꝫ fruct⁹ facere. Item q̄ñ venit talis fluxus naturaliter semper accidit in etate lune. etati etiaꝫ mulieris ꝓuenienti. Item aues et aīalia non pariunt talem fluxū. q̄ tot alis supfluitas trāsit i plumas et in pilos vt di. Arist. Itē di. Ruffus. mulieres nimis se exercentes ꝛ sep⁹ mouentes non multuꝫ menstruant. sed q̄ quiescūt et multum comedunt suaviterq̄ viuunt tales multa purgatione indigent Item quādo sanguis talis vel frigiditate vel crassicie oꝛa venarum constringente debito mō non exit ad exeundū alias vias q̄rit vt venas nariū ꝛ emoꝛroidaꝝ quas si clausas inuenerit

ad alia mẽbra se diffũdit z gũ nake ifert pas
sionẽ. nã tales vt dicit i viatico Constan. de
fectũ appetit⁹ patiũk. nã cibaria bona abhor
rẽt. puluerẽ bo carbonũ z latex appetũt. z si
militũ. nã sanguis retẽt⁹ in malicioſuz fumũ
terrestrẽ z ponticũ ꝓuertik. q̃ rapto ad orifi
ciũ stomachi appetit⁹ rõnal⁹ subuertik z irra
tionalis generak. Unõ oĩa talia corpa sunt
maxime morbis apparata.

De fleumate. Capitulum. IX.

Fleuma ſm Johez est humor semi
coct⁹ actione caloris impfecti ex fri
gida z hũida naka generat⁹. z Arist.
dicit li. xv. Fleuma ẽ cibi supfluitas q̃ ñ di
gerik. Ladẽ em ẽ materia sanguis z fleuma
tis. sz differt ſm decoctõz maiorẽ l' minorẽ.
vñ de fleumate fit sanguis p ampliorẽ calo
ris agẽtis itensionẽ. nõ tñ ecõuerso. sãguis ei
in fleuma nũq̃ trãsmutak. sic colera mutak i
melancoliã. sz nõ ecõuerso vt di. Auicẽ. Est
em fleuma humor nakal⁹ frigid⁹ humid⁹. z i
sipid⁹ quã naka mãdat p mẽbra vt digerak z
et ipo digesto corp⁹ nutriak. Notãdũ q̃ fleu
ma aliõ est nakale aliõ innakale. nakale autẽ
frigidũ z humidũ in coloze albũ i suba flui
dũ. in sapore paz dulce vel totaliẽ insipidũ.
in epate tñ generak vbi sedes est caloris Est
tñ habile vt i sanguinem transmutek z facta
ꝓpleta trãsmutatõe corp⁹ inde sustentetur.
Fleuma em q̃uis de se sit grossum et insipi
dum p intensionẽ tñ caloris ipm immutãt
formez z saporis sanguis q̃ est dulcis ẽ susce
ptiuũ. vt pz in fleumate qõ õz esse dulce. vñ
ꝓter vicinitatẽ et similitudinem quã hz cũ
sanguine indigent eo oĩa mẽbra corpoz.
z ideo natura puida fecit illud cũ sanguine
p venas tot⁹ corpis transire ꝓpter necessita
tem et etiã ꝓpt vtilitatẽ. nam vt di. Constan.
deficiente sanguine digerit calor fleuma. q̃
inde intendit mẽbra reficere z nutrire. vñ
in ẽ nobili⁹ est fleuma colera z melãcolia. q̃
rectificari nõ pñt vt ex eis fiat sanguis cui⁹
põficio vigent z nutriunk mẽbra corporis
vniuersa. Est etiã ei⁹ pñtia cũ sanguine ne
cessaria vt ei⁹ frigore sanguis feruoz tpetur.
et liquiditate fleumatis spissitudo sanguis
intẽperie ꝓfuek. z sic facili⁹ z expeditius ad
singla mẽbra nutrimẽtũ sanguis deportek
Utile etiã est iũcture membroz et alias par
tes mobiles sua liq̃da humiditate humecta
re ne ex caloze mot⁹ vel ex sanguie calido ca
su aliq̃a suo officio retardent. q̃ siccitate in
sup inducta impediank. Fleumatis aũt in
naturalis quattuor sunt species. Est enim
acetosum frigidũ et siccũ ꝓpt melancolie ad
mixtõem. salsum calidũ z siccũ ꝓpt colere ru
bee infectõem. dulce ꝓpt sanguis pticipatõz
vitreum sic dictũ ꝓpt coloris vitri assimilati
onem. tale em omnino elongak a caloze. z iõ
ceteris ei⁹ speciebz illud est compacti⁹ z dif
ficili⁹ ad digerendũ et in sanguinẽ ꝓuerten
dum. Uic humor si corruptus fuerit diuer
sas generat in corpe infirmitates. cui⁹ sup
abundantia vt dic̃ Constan. cognoscitur p
diuersa. nam ꝑe fleumatic⁹ est corpe deses g̃
uis et tard⁹ et sensu ebes. mente oblinios⁹.
carne mollis z fluidus coloze linid⁹ albid⁹
in facie corde timid⁹ sputis z excreatõibz mk
tis plen⁹. piger et somniculosus. parui appe
titus parue sitis nisi sit salsum fleuma. quia
tũc salsus sapor in ore sentik ꝓpt calidi hũo
ris admixtionem. crine mollis z flauus. z la
xus cui⁹ pulsus est mollis grossus et tard⁹.
urina alba spissa cruda et discolorata. statu
ra pinguis et grossa in extremitatibz breuis
z curta. cui⁹ cutis superficies plana z lenis ac
a pilis denudata. somniat de aquaz niuiuz
et pluniaz inundatiõe nauigatiõe in aquis
frigidis et etiã natatõe. talis ꝓplexionis ho
mines solent frigidũ morbũ sepi⁹ incurrere
et ipso fatigari et p̃cipue tpe hyemali. quia
tunc tpis q̃litates fleumatis scilz frigiditas
et humiditas intendũk vt di. Cõstan. quere
supra de ꝓprietatibz frigiditatis et humi
ditatis.

De colera Ca. X.

Colera ſm Jsidorum dicta est eo q̃
in humore colerico calor tempera
mentum excedat. Colera alia natu
ralis. alia innaturalis. Naturalis est que na
turaliter est calida et sicca et i substãtia sub
tilis in coloze rubea clara. in sapore amara
cum quodam acumine. que quanto est cali
dior tanto est in coloze rubicundior z in sa
pore amarior. q̃ cum in corpe generatur in
duas partes diuidik. q̃z vna transit cũ san
guine z alia trãsmittik ad cistaz fellis. illõ ãt
qõ vadit cũ sanguine penetrat cũ ipo causa
necessitatis et iuuamenti. necessariũ em fuit
vt sanguini admisceretk ad aptificandũ san
guinem ad membra colerica tpanda et nu
trienda quoniã in hoc sanguine oportz esse
colerã rubeã actualiter ſm debitã ꝓportõez.
hmõi membrorum iuuat etiam vt sanguis

subtiliet vt facili⁹ trāseat p angustos meat⁹ ad interiora corpis nutriēda. alia ꝓo pars q̄ ad cistam fellis trahit trāsmittit ad ipaz cā ncītat⁹ z etiā iuuamēti. necesse eīm fuit ꝑpt mūdificatōz tot⁹ corpis z ꝑpt nutrimētū ip si⁹ fellis. iuuat etiā stomachū z intestina ca/ lefaciēdo z pungēdo vt a supfluis se exone/ rent. ido eīm sepe accidit torsio z ventris do lor z colerica passio. qz via opilat q̄ est inter fel z intestina. Innatalis colera est q̄ egre/ ditur a nata ꝑpt aliqd extraneū sibi ꝑmixtū Nam ꝑmixtio cū colera rubea fleumate aq̄/ so generat colera citrina que p̄ ceteris est ni mis calida z nociua. si ꝓo fuerit fleuma gros sioris essentie z spissioris inde colera vitelli na. iste due spēs sunt note. Tertia spēs ē co lera q̄dam prassiua in colore viridis z ama ra acuta. sic herba q̄ prassiū. i. marrubiū vel porrus nūcupat. nascitur aūt in stomacho illoz q̄ ꝑtinue vtūt herbis nimis calidis vt porris. cepis. alleis. et vastatiis. et hmōi. et forsitan a talib⁹ herbis viridib⁹ z crudis i co lore ꝑbit virorē et sic Hal'. visum est. Auicē. aūt visum fuit q̄ prassiua generat ex colera vitellina q̄n nimis adurit. cuz eīm aduritur adustio in ea facit nigredinē ex q̄ cū citrini/ tate mixta viriditas introducit. Eruginosa ꝓo colera est quarta spēs q̄ p vlteriorē adu/ stionē generat ex prassiua. q̄n eīm tantū adu ritur q̄ ei⁹ humorositas deliccat tunc decli nat color ei⁹ ad albedinē qualis est color ci neris. nam color in humido corpe ꝑmo ni/ gredinē efficit. deinde ꝑsumpta totalit hūi/ ditate alborem quendā introducit. vt est vi/ dere in lignis q̄ ꝑusq̄ ꝑuertant in cinerē cō uertunt in carbonē. frigiditas ꝓo econuer/ so in humido facit albedinē. i sicco āt nigre/ dinem operat. sed hec vltima in oīb⁹ alijs peior est et venenosior. cui⁹ venenosa q̄litas pessimas et mortiferas inducit in corpe pas siones. sicut berisipilam et noli me tangere. z cetera hmōi. humor igitur coleric⁹ natura lis non excedens terminos nate est alioruz humoꝝ subtiliatiu⁹ digestionis ꝑfortatiu⁹. fecis z putredinis mundificatiu⁹. corporis fm dimensionē longitudinis et latitudinis distensiu⁹. animositatis z audacie generati uus. mobilitatis z leuitatis effectiu⁹. ad irā z ad appetitū vindicte excitatiu⁹. venerei ap petit⁹ ꝓuocatiu⁹. fetutis expulsiue adiuuati uus. materie grosse attenuatiu⁹. et a centro vsq̄ ad circūferentiā diffusiu⁹. fm curinita tem vel nigredinem supficiei sube in colore mutatiu⁹. Und colerici general'r solent esse tracundi animo. im māsueti leues z instabi les impetuosi in corpe longi tenues z macil lenti colore fusci in crinib⁹ nigri z crispi pili hispidi z hirsuti tactu calidi pulsus fortis et velocis. cor vrina in suba est tenuis et subti lis in colore ignea rutilās z clara. Nec co/ lera si in aliqua parte corpis fuerit corrup/ ta molestissimas infert corpi passiones. q̄rū h̄ sunt generalia signa. sic eīm di. Constant. in pantegni. li. ix. c. ij. Si corpori dominet colera corrupta erit cutis glauca vel citrina et erit defectus appetitiue ꝑtutis. amaritu/ do sentitur in ore. ira q̄ dulcia vident amara et sapida insipida pūctura et ardor i stoma/ cho ex calido fumo pungēte neruos stoma chi et mordicante. abominatio cuz vomitu colerico cum siti lingue siccitas ex fumo ca/ lido trabeam arteriā desiccante z humoꝝ salivalem circa neruos lingue ꝓsumentem. oculoꝝ ꝓcuitas cum humido aspectu pul sus subtilis et velox et spissus. vrina rubea z intensa dolor capitis grauis. vigilia z alie/ natio mentis horribiles visiones i somnis tales eīm somniant de igne z fulgure et stu/ penda aeris inflamatione. q̄ fit ex igneo fu mo petente cerebꝝ et ymaginatiuā immu/ tante. Et tantū de colera et specieb⁹ eius. di uise fm Hal'. et Auiceñ. ad presens dicta suf ficiant. Sequitur vltima proprietas substa tie corporee quarti libri que dicitur Melā colia.

De Melancolia Capitulum. XI.

Melancolia est humor spissus et grosus. ex fece et turbulentia sanguinis generat. et dr a melon q̄ est niger et colim q̄ est humor. inde dr melancolia q̄si niger humor. Unde a phisicis colera nigra nūcupatur. nam color ei⁹ declinat ad nigre/ dinem. Est āt melancolia alia natural. alia innatural'. Natural' est frigida z sicca. q̄ fit i sanguīe sic fex in vino hz generari. cui⁹ suba est spissa z terrestris. cui⁹ sapor int⁹ dulcedi/ nem z ponticitatem existit vicin⁹ accipienti. Hec melancolia in duas ptes habz diuidi. quaꝝ vna remanet cū sanguīe z penetrat se cum ad membra cā z necessitatis z iuuamē ti. fuit eīm necesse vt cum sanguine misceret vt aptificaret sanguinē ad membra melan/ colica nutrienda. Juuat etiā sanguinem. q̄ inspissat ne sua liq̄ditate subterfugiat dige/

stionē.sed̄a ꝓ̄po trās̄mittit ad splenē ꝓp̄t ne
cessitatē ꝛ iuuam̄tū.necesse ei fuit ꝫ ꝓp̄t mū
dificatōz totī corpis ꝛ ꝓp̄ nutrimentū ipī
splenis Juuamētū ꝓpo ēvt pfluat i os stoma
chi.vt.s.ipm fortificet inspissetꝛvt ibi pturi
tū faciat.ꝛ sic excitet famē ꝛ coopet ad desi
derū nutrīmti. Illō āt melācolie qō ē sup
fluū sāguis trās̄mittit ad splenē.ꝛ qō a sple
ne egredit est illō q̄ idiget splen ad sui nutri
metū.ꝛ sic colera rubea iuuat stomachū ad
expellēda supflua inferi. sic ꝛ melācolia iu
uat ꝓtutez appetitiuā supi. ōz āt fex sanguis
sāguie sic descēdit ypostasis vrinal siue sedi
men i liq̄e.de fleumate ꝓpo nihil resudat nec
descēdit ꝓp̄t ei subtilitatē ꝛ ido fex colere l fleumatis
ꝓp̄t ei viscositatē. sil r nec de colera
dū ydostasis siue residētiez fecis.sz p modū
nō vocat. Melācolia āt innatal nō ē ad mo
adustōis ꝛ cinereitatz.ꝛ ꝫ accidit isti modis
agēs ei calor nimis i suba fleumatz ipaz ad
urit ꝛ p adustōz nimiā i colerā adustā ꝙuer
tit.ꝛ si fuerit hūor ꝓpio subtil ꝛ aq̄sus q̄n ad
urit efficit sal. ꝛ si fuerit grossus trahit ad
acredinē l pōticitatē.si ꝓpo rigat sāguiez ad
uri l incinerari.cinis ei fit salsus cū q̄dā dul
cedie pauca.sz q̄n ꝓtigit melācoliā natalem
aduri illa adustio seu cinis erit acris sic ace
tū ꝛ cū cadit i superficiē tre ebullit cu odor ē
guis ꝛ acris sic acetū qō muscē fugiūt ꝓpter
odorz horribilitatē.ꝛ illa sic̄dē q̄ magz ē acrz
deterior ē. Si ꝓpo melācolia q̄n aduritꝛ grosz
siorz fuit sube erit cinis ei miorz acredis cuz
fuit ꝛ minꝰ i vmbra penetrat nec ē minꝰ mali
pōticitate pauca. q̄ cadēs sup trā minꝰ ebul
ciosa ꝛ venenosa ita cito pimit sic ꝓma. Hec
lit ꝛ minꝰ i vmbra penetrat nec ē minꝰ mali
colera nigra nature inimica pessimas hz ac
mortiferas q̄litates.morbos ei induc icura
biles sic̄ cancz ꝛ lepr̄ā.ꝛ hmōi. Ex admixtio
ne igit ꝙ adustōz nimiā icinerati fleumatis
sāguis ꝛ melācolie natal melācolia innatal
ꝛ pessima generat.ꝛ cū ex fleumate ꝙ decoc
tionē generet sāguis. ꝛ ex sāguie ꝙ intēsionē
generet colera.ex colera ꝓpo melācolia. Im
possibile ē ex ea hūorē vlteri generari.sz tan
tūmodo icinerat.ꝛ ex illa icineratōe natalez
hūorē ificiēte.ille hūor pessimꝰ accidental r
ꝓcreat vt dī. Cōstā.li.j.c.xxiij. Jsti hūoris
dñantz i aliq̄ corpe ꝫ sunt sig. Prio qz color
cutz mutat i nigredinē l liuorē i ore sētit aci
dū saporē pōticū ꝛ trestrē ꝑm hūorz q̄litatez
patiēs aio ē timidꝰ sine cā passio ei ē melan
colia.vñ oēs h̄ac passionē hñtes sine cā sūt
timidi sepi atq̄ tristes.ꝛ ꝫ ex melācolico hu
more cor ꝓstrigente. vñ sic tristes introgati
q̄d timeāt l ꝙ q̄ doleāt nō hñt q̄d rūdeāt.alij
tū sibi mortē iminere putāt irrōnabil r. alij
ūimicicias alicꝰ formidāt.alij mortē diligūt
ꝛ desiderāt.vñ Bal.i li.passionū. Nō ē mirū
inq̄t si patiēs colerā magnā tristiciā l mortz
suspitōz patiat cū exteri in corpe obscurita
te nihil sit timidi. vñ q̄n aliq̄d obscuꝝ vt est
fumꝰ melācolicꝰ opit cerebꝝ necesse ē vt pati
ens timeat.q̄ cāz vñ timeat secū portat. ꝛ iō
somniat tribilia ꝛ tenebrosa et visui pessima
ꝛ i odore fetida l i sapore acetosa. ex q̄bꝫ oib
generat melancolica passio. Jtē maniace et
melācolice dispositōis ē q̄n tales de tristabi
li gaudēt ꝛ ridēt.de re ꝓpo exultāti plāgūt atz
dolēt. Jtē tales ptinacit tacēt vbi eēt loquē
dū ꝛ insolent loquūt vbi eēt tacendū Jtem
alij putāt se eē vas fictile terreū ꝛ timēt tāgi
ne rūpant atq̄ frāgant. Jtem q̄daz putāt se
pugno mūdū claudē ꝛ oīa in manibꝫ ꝓtiere
ꝛ iō manꝰ ad cibū nō extēdūt.timēt q si ma
nus extēderēt ptes mūdi defluerēt ꝛ perent.
Jtē q̄dā putāt angelū tenere mūdū ꝛ pre te
diovelle mūdū dimittē cadē.ꝛ iō manꝰ erigūt ꝛ hūeros volētes mōm corruētē sustine
re ꝛ ml tū frcalcitrāt q̄n manꝰ ꝛ hūeros a me
dicis supꝛimere ꝓpellūt Jtē aliq̄bꝫ videt q
caput nō hēant. vl si putāt se hīe illō putant
caput eē plūbeū vl asininū seu alit mōstruo
sum. Jtē alij audiētes gallos cātare brachia
erigūt ꝛ sese pcutiūt ꝛ cantātes se eē gallos
credūt.ꝛ tandē nimis clamātes rauci in cla
mādo vl muti fiūt Jtē alij i suspitōz pessimā
irreuocabil r incidūt. ꝓp̄t q̄ dicos odiūt vi
tupāt ꝛ ꝓfūdūt. imo q̄nq̄z pcutiūt ꝛ occidūt
bas ꝛ ml tas alias mirabiles incurrūt melā
colie passiōes put refert Bal.ꝛ Alexand.et
ml ti alij autores. q̄s q̄dez lōgū eēt p singula
enarrare ꝛ ꝫ q̄tidie ad oculū experimur sic
nup accidit q̄ndā nobilē ad tantā desipien
tiā melācolie vicio deuenisse q modis oīb
murileguz se putabat. vñ alias q̄z sub lectis
vbi catti insidiāt muribꝫ ꝙescere nō valebat.
forte tali pena pctis suis exigētibꝫ percussus
fuit Nabuchodonosor put ōz i hist̄ijs be
stiā trās formē.s.leonē a q̄lā ꝛ bouē septē ānō
rū spacio se putabat. Hec āt de melācolia ꝛ
de alijs hūoribꝫ natalibꝫ q̄tum ad ꝫ ptinet
opusculū dixisse nūc sufficiant.

Incipit liber quintus de dispositõe mẽbrorum.

Dicto de ꝓpetatibꝫ hũoꝝ restat aliꝙ dicere de dispositõe mẽbroꝝ q̃ ex p̃dictꝫ hũoribꝫ componũt. Et ꝑmo de ꝓpetatibꝫ eoꝝ in genere. deinde ō singulis in specie dicendũ est aliq̃d tẽ.

De mẽbroꝝ ꝓpetatibꝫ in generali.

Capitulum. I.

Dam vt dicẽ Auicẽ. Mẽbra sũt corpa ex ꝑma hũoꝝ ꝫmixtõe ꝓcreata. vl' vt ōr sup Jo. Mẽbꝝ ẽ firma ps ꝛ solida aial' ex sil'ibꝫ vl' dissil'ibꝫ ꝫposita ad aliq̃d speciale officiũ deputata ꝓ h̃ q̃ ōr. firma ps differt mẽbꝝ a pte q̃ nõ ẽ firma vt est spũs. ꝓ h̃ q̃ ōr ex sil'ibꝫ vl' dissil'ibꝫ cõpositũ insinuat. mẽbroꝝ duplex diuersitas simpliciũ siue cõsimiliũ ꝛ ꝫpositoꝝ siue officialiuꝫ. nã ꝫsil'ia mẽbra dicũt ꝛ simplicia. q̃ ptes eiusdẽ nature sũt cũ toto vt q̃libꝫ ps sãguis ẽ sanguis ꝛ sic de alijs ꝛ hmõi mẽbra. s. sil'ia organicis et officialibꝫ mẽbris naťal'r sũt ꝑora vt puta ea ꝫponẽtia sic ꝓncipiũ ꝫponẽs est ꝫpositus. ꝑus. organica siue officialia mẽbra dicũt ex ꝫsil'ibꝫ generata ꝛ statuta q̃ ad ꝫpletõꝫ sẽsus ꝛ motꝰ sũt aie instrumẽta vt manꝰ pes oculꝰ ꝛ ꝫsil'ia. fuit ei necessariũ q̃ in q̃litate ꝛ q̃ntitate diuersa eẽnt vt actio aie ꝫplerek. naťa ei fecit corꝑis instrumẽta ꝑtuti aie ꝫgruentia ꝑtutes ei aie sũt diuerse ꝛ iõ mẽbroꝝ diuersitates sũt neccarie vt ꝑz i maibꝫ in q̃bꝫ sũt mlti digiti in q̃ntitate ꝛ in q̃litate diuersi. vt per eos possint magis sic mima retineri. Cũ igiť sit triplex aie actio. s. aial'. naťal'. et spũal'. sũt mẽbra istꝫ opatõibꝫ aie neccaria. vñ membra aialez ꝑtutẽ seq̃ntia dicũt aiata q̃ fuerũt necessaria ad sensũ formãdũ ꝛ motũ volũtarium in oibꝫ aialibꝫ sic cerebꝝ. nerui. oculi. et alia instrumẽta sẽsuũ. mẽbra ꝫo ꝑtuti vitali obediẽtia dicũt spũal'r vitalia q̃ facta sũt ꝓp' anhelitꝰ ꝛ vital' spũs attractõꝫ ꝛ caloris mitigatõꝫ ꝛ vite ꝫseruatõꝫ. vt cor pulmo. et hmõi. mẽbra ãt ꝑtuti naťali deseruiẽtia dicũt naturalia et nutritiua. quorum quedam sunt nutritiua. que scilꝫ cibum in membrorum ſubaz trãsmutãt. sic ſtomachꝰ epar et hmõi. q̃dã ꝫo sũt generatiua ad ꝫseruatõꝫ speciei vt scꝫ specificarẽt generalia et indiuiduarẽtur specificata. Cũ em̃ oia indiuidua ꝫsumant necesse ẽ vt ꝓvim generatiuã ne penitꝰ pẽst reparenť. ꝛ sic in esse specifico saluenť. Dñt ãt h̃ mẽbra sibi alia deseruiẽtia ꝛ adiunãtia. mutuo ei mẽbra sibi inuicẽ submiſtrãt. Hec ãt mẽbroꝝ subseruiẽtiũ vtilitas ẽ multiplex scilꝫ ꝑparatoria. purgatoria. defensoria. deportatoria. Prima itaq̃ sunt ꝑparatoria sic̃ organa sensuũ deseruiũt cerebro. cordi. pulmoni. epati. ſtomacho. ꝛ ceťa instrumẽta ci babilia. Scda sũt deportatoria sic̃ sũt nerui q̃ suscipiũt spm̃ aialẽ a cerebro ꝛ deferũt ad singl'a mẽbra. ad motũ ꝛ sẽsũ faciẽdũ. Silr arterie ōseruiũt cordi ꝛ vene epati. nã spm̃ suscipiũt arterie a corde ꝛ deferť ad pulmũ ſa ciẽdũ. ꝛ vene sãguinẽ ab epate ad corꝑ nutriẽdũ. Tertia sunt purgatoria. s. ea q̃ expelliũt superflua ꝛ nociua sic̃ foramia nariũ in ea pite ꝛ meatꝰ p q̃ cor emittit superfluã fumositatẽ pulmoni vt emittať. Silr cistis fellis ꝛ splen purgãt epar a superfluitatibꝫ colericꝫ et melãcolicꝫ. sic̃ renes mũdificãt ab aquosis. Quarta sũt defensoria sic̃ duo pãniculi cuꝫ craneo defendũt cerebꝝ a nocumẽto ꝛ lesione. ꝛ dicunť a ꝑhicis dura mater ꝛ pia mr̃. Silr ossa pectoris defẽdũt cor et laceri et testudies costaꝝ defendũt epar. Jnť mẽbra ꝓ spũalia cor est ꝓncipalissimũ. q: corꝰ vite aialť est ꝓncipiũ ꝛ caloris naťal' fundamẽtũ. Cuiꝰ adiunatiua sũt pulmo pãniculi. lacerti ꝛ arterie q̃ motu aer ad cordis refrigerationem attrahiť ꝛ fumosus calor superfluꝰ ab ipo remouek. cuiꝰ defensiua interiꝰ sũt sui pãniculi. ꝛ diafragma ꝛ hmõi mẽbroꝝ naťaliũ ꝛ nutritiuoꝝ ꝓncipale est epar in q̃ sanguis digerit vnõ corꝑ nutrit. cuiꝰ misterio vicina sibi mẽbra deputãť. Ex p̃dictꝫ ꝑz q̃ q̃dã sũt mẽbra ꝓncipalia q: aliꝙ mẽbroꝝ inferiorꝙ sũt ꝓncipia et radicalia fũdamẽta. q̃dã vero sũt officialia q̃ influẽtiã ꝑtutꝫ recipiũt a p̃dictis ꝛ ad ꝫseruatõꝫ aial' sibi inuicẽ admiſtrãt. Quedã ꝫo sũt sil'ia q̃ a Lonſtan. vocantur omogenia. i. simplicia. ꝛ h̃ ab omo q̃ ẽ vnũ et meros q̃ est ps q: vniꝰ generꝫ sũt cũ partibꝫ suis q̃ ad naťaz q: q̃libꝫ ps vtilibꝫ carnis est caro et q̃libꝫ pinguedis est pinguedo. et sic de alijs. Recollige igiť ex p̃dictꝫ q̃ membra naťe artificio ordiata sũt corꝑis animati pfectiua. sunt etiã influẽtie ꝛ ꝑtutꝫ ab aia receptiua. Jtẽ q̃dã mirabili ꝓportõe armoniaca pariter sũt ꝫiũcta. Hã miora maioribus ꝛ maiora miorib' neruis ꝛ alijs ligamẽtis pariter coaptanť. Jtẽ sibi inuicẽ sũt admi

nistrãtia. ꝛ suaꝫ ꝑtutuꝫ et opationũ pariter ꝯmunicatiua. Hã supioza inferioribꝫ admi nistrãt influentiã ꝛ gubnatõez inferioza su/ perioribꝫ supportatõz. Medi⁹ ꝑo vtriscꝫ im pẽdit copulã ꝛ cooꝑatõz. Oculi eĩ ñ iferio/ ra mẽbza dirigũt ꝛ rectificãt. pedes ꝑoꝛ cru bachia vtraꝫ adiuuãt ꝛ defẽsant. Itẽ mẽ/ bza q̃diu regũt ab aĩa sana ꝑmanẽt ad ꝯple ꝑuata a regimĩe spirituũ resi duo corꝑi sunt nociua. Itẽ mẽbza pure ꝛ inꝑturbate com/ pletiõis ad obediẽdũ actõi spũs sũt abilio/ ra. Uñ di. Arist. li. xviij. Q caput iõ est pue carnis ꝛ etiã pinguedis ꝑpẽ meliozẽ sensum ꝛ intellectũ. Et ꝟ forsan iõ est. q spũs in ner uis sensibilibꝫ ꝑ carnis grossiciẽ i suo trãsi/ tu nimis impedit. Itẽ tanta est ꝯnexio inter mẽbza. q ꝑpẽ mutuã ad inuicẽ colligãtiã si/ bi mutuo ꝯpatiunt. Uñ mẽbꝝ min⁹ compa tiẽs ꝯdolet ampli⁹ patiẽti ꝛ iõ si vnũ mẽbrũ lesũ fuerit. ad locũ doloris ꝯfluũt humores alioꝝ mẽbroꝝ sic̃ ꝺz in amphoꝝ. Dolor mẽ bri maioꝛ supueniẽs dolorẽ alteri⁹ membri denigrat ꝛ ei⁹ diminuit sẽsibilitatẽ. vt ꝑz in frenetic̃ qui si fortit brachia ac crura ꝑstri/ gũt dolor capit̃ diminuit. qz ad ꝑstrictũ mẽ brũ ꝯfluũt spũs ꝛ hũores ex q̃ supi⁹ caput al leuiat. Itẽ mẽbza q̃nto sũt nobiliozis subꝺ et ꝯpositõis vehemẽti⁹ citi⁹ sẽtiũt molestiã cuiuscꝫ lesionis. vt ꝑz in oculo q̃ gui⁹ ledit puluere modico q̃ man⁹ l pes mag̃ vulnere Et ꝟ accidit ꝑpẽ ocli nobilitatẽ. qz i eo spũs sensibilis pl⁹ dñat Uñ lesio q̃ntũcũq; modi ca in iunctur̃ mẽbroꝝ in sensibilibꝫ neruis matie est nociua qz ꝑ impedimẽtũ taliũ mẽ broꝝ potissime ꝛ citissime impedit virt⁹ sen/ sibilis ꝛ motiua ꝛ dissoluit tot⁹ corꝑoris ar monia. Itẽ in membroꝝ ꝑcreatõe ex errore nate aliq̃ accidit q membra fiũt supflua et mõstruosa sic̃ ꝺz libro aĩalium. xvij. Q sepe sũt visa aĩalia bñtia vnũ corꝑ⁹ ꝛ mlta capita ꝟ ẽ mirꝫ nisi qz raꝫ. qz vnũ ouũ aliq̃ hz duo vitella. q̃ tñ ad inuicẽ vna tela sunt distincta et ꝟ accidit ꝑpẽ ꝯcursũ duoꝝ spermatũ. q̃ di uerso tpe tñ ꝑpinq̃ mutuo se ꝯtingũt. Et dic̃ idẽ q ex tali ouo accidit mẽbꝝ mõstruosuꝫ sic̃ pull⁹ bñs vnũ corꝑ⁹ ꝛ q̃ttuoꝛ pedes et q̃t/ tuoꝛ alas hꝫ̃ est visus. et �fm Arist. ibidez ꝟ error mõstruosus matie hz locũ i ouibꝫ ꝛ in capris ꝛ in aĩalibꝫ mlt̃oꝝ filioꝝ. Et iõ dic̃ q visus ẽ caper bñs i cruribꝫ cornua i antiq̃s tpibꝫ. Ista ãt mõstruositas i mẽbris supflu/ is generaliꝛ accidit ex supfluitate materie et defectu ꝑtutiꝫ iformatiue. vt dic̃ ibidẽ i eodẽ Uñ debem⁹ estimare q ista mõstruositas i mẽbris accidit ex materia. qñ ꝺo fortiꝫ ẽ ꝑt⁹ opatiua ꝛ materia ẽ modica. vl occasiõe ali qua diminuta. tũc q̃dẽ ꝯtigit mlta apparere mẽbra. sz i oĩbꝫ incõpleta. qz ꝑt⁹ ꝑpẽ defectuꝫ nate ꝯplere nõ ꝑt qõ intẽdit sic̃ dicit idẽ ꝑt⁹ opatiua forte opans opaf. nihil ꝑfecte. s. vel ꝯplete. Aug⁹. ãt recitat i li. de ci. dei. ca. viij. Cenocephalos eẽ boies mõstruosos capi/ ta canina bũtes ꝛ vocẽ loco latrat⁹ emittẽtes alios ãt sine ceruice oculos bũtes i hũeris.

Narrat insup idẽ. q ꝯtibꝫ suis nat⁹ ẽ puer q̃ i supioribꝫ mẽbris erat duplex. i inferioribꝫ simplex. Hã duo erãt capita ꝛ duo pectora. q̃ttuoꝛ man⁹. vẽter ãt vn⁹ ꝛ pedes duo. ꝛ mlta alia recitat ibi Aug. In q̃bꝫ oĩbꝫ erroꝛ na ture deligit. Itẽ inꝛ ipa mẽbra q̃ ad dignita tẽ ꝛ ordinẽ magis dñia est. Hã q̃dã sũt tribuẽ tia ex se ꝛ aliũde nõ suscipiẽtia. sic̃ coꝛ qõ ni/ hil ab alijs suscipit fm Arist. Et tñ alijs vi/ tã ꝛ motũ distribuit ꝛ diffũdit. Et sũt q̃daꝫ q̃ sũt distribuẽtia ꝛ suscipiẽtia sic̃ epar ꝛ cere brũ suscipiũt vigoꝛẽ a coꝛde ꝛ sũt ꝓncipia ꝑ/ tutũ qz aliꝫ admistrãt mẽbriꝫ. Sũt etiã mẽ bra nec distribuẽtia nec suscipiẽtia sz sũt in/ nixa ꝓpa ꝑtute fm opinionẽ medicoꝝ sicut sũt mẽbra ꝓsilia. Et sũt mẽbra suscipientia ꝛ nõ tribuẽtia. sic̃ sũt mẽbra instrumentalia q̃ recipiũt a cerebro ꝑtutẽ sensitiue vl motiue ꝛ qñcꝫ vtriuscꝫ. sz susceptã ꝑtutẽ ad alia mẽ/ bra q̃tũ est de se vlteri⁹ nõ diffũdũt. qz ocul⁹ nõ ꝑt visiuã ꝑtutẽ quã recipit a cerebro da/ re pedibꝫ vel manibꝫ vl alicui mẽbro. nec au ris audientiã. ꝛ sic de alijs. Et tñ ista mẽbra coꝛpi maxime sũt necessaria. qz ꝑ officia sibi appropꝛata sũt oĩm alioꝝ mẽbroꝝ coꝛpis re/ gitiua nisi forsan in suis actõibꝫ fuerint casu aliq̃ ipedita. sic̃ qñ lesa sũt l coꝛrupta. Hoc ãt ꝓpriũ bñt oĩa officialia mẽbra. vt ꝑ ꝓnci/ palibꝫ mẽbriꝫ piculo se exponãt. vt est vide/ re q man⁹ ꝑ defensiõe capit̃ l coꝛdis sine oĩ deliberatõe nata l⁹ se opponit. Item mẽbrũ bñ sanũ etiam membro infirmo subuenit. ꝛ materiã morbi ad se attrahendo purgare vl alleuiare membꝝ morbidũ ꝯsueuit. vñ mẽ/ brũ sanũ ꝑ nõ sano sepi⁹ lesum fuit. membrũ ꝺo si putridũ fuerit aut mortuum sibi ꝛ toti coꝛpi est nociuum. Et ideo nõ restat nisi vt

abscidaſ.ne corrumpat aut destruat totum corp⁹. Et hec de membris in generali nunc sufficiant.

De ꝓpetatib⁹ capitis. Ca. II

Inter mẽbra ꝑncipalia hois .ꝑmo a ꝓpetatib⁹ capitis inchoandũ ē Est ãt caput ꝑma ꝓ z ꝑncipaſ int' oia mẽbra corpis exteriora.q̃ ad ſitũ z effectũ obtinẽs ꝑncipatũ Est ãt caput a capiẽdo dictũ vt di. Jſi⁹.li.xj.c.ij.co q̃ oẽs sensus et nerui inde initiũ habeãt z capiãt. atq; ex eo q̃ ois vigẽdi cã z sentiendi rõ oriaſ. Jn capite ẽm oẽs sensus apparẽt. vñ z ipſ⁹ aĩe q̃ ꝓsulit corpori q̃dãmodo ꝓsonã gerit. Jſi. Est igiſ caput sedes sensuũ ꝑncipiũ z origo oĩm sẽsuũ organicor.aialis ꝑtutis ꝑriũ domiciliũ.diffũdens z trãsmittẽs ad oia mẽbra inferiora sensũ z motũ.hñs septẽ foramia q̃ sũt sẽsuũ instrumẽta.z h̄ ꝑma aliq̃s septẽ planetar⁹ orbibus correspõdent. Caput itaq; dignio⁹ z nobilio⁹ est oĩb⁹ mẽbris .qz regnũ z gubnaculum toti⁹ corpis.ei influẽs ꝓfectõz ꝑtutis ad suas pagẽdas sensibiles actões. Et iõ a naſa caput sitũ hz ĩ corpis sũmovt regat ordinet et disponat oia q̃ ꝑma naſe ordinẽ sũt sub ipso. Sic ẽm di. Haly. sup tegn. Haſ. Dispositõ capitis toti⁹ scit extrib⁹.s. ex q̃ntitate ei⁹ z figura z qõ est extrẽpo z ex capillis. Haz caput dz esse mediũ z mediocre int' magnũ et parũ. et ad alia mẽbra ĩ q̃ntitate ꝓportionatũ. Caput ei si fuerit nimis puum est illaudabile. Signat ẽm defectũ materie z debilitatẽ ꝑtutis informatiue. pariliť si fuerit nimis magnũ nõ erit laudabile. Nam ex defectu ꝑtutis opatiue z supfluitate materie h̄ pceditvt di. Haly. Jtẽ figura capitis ẽ rotũda. z h̄ ꝓpt̃ passibilitatis z lesiõis amonitõz z ꝓpt̃ receptionẽ medulle cerebri ampliorẽ. Est tñ caput oblõgũ z circa tympora aliq̃ntulũ planum Hã pfectio boni capitis ẽ q̃ñ ĩ rotũditate disponiť ad siſituđinẽ globi terrei int' man⁹ vl' ligna duo ꝓssi. Taſ ẽm glob⁹ ẽ rotũd⁹ z tñ aliq̃ntulũ in vtroq; laťe erit plan⁹ Jn pte ei anteriori aliq̃ntulũ est acutũ z elevatũ .et h̄ ad retinendũ vẽtriculũ cerebri in proza capitis ex q̃ pceđũt nerui q̃nq; sensus faciẽtes Siſi mõ paz acuiť a pte posteriori ꝓpt̃ receptõz vẽtriculi in puppi ex q̃ pceđũt medulle spõdiles z nerui motum faciẽtes volũtariũ Jtẽ signũ bonitatis capitis ẽ q̃ñ pfecte disposităs sũt illa q̃ extrẽpo sũt z sibi imediat⁹ ꝓiungũť. vt si collũ fuerit forte z mediocriť grossũ z oẽs nerui fortes et magni fuerit et bonus mot⁹ Siſi ex capill' de capite pceđẽtib⁹ nosci caput. Hã ꝑma cor q̃litatẽ z q̃ntitatẽ vel locitatẽ siue tarditatẽ crescẽdi de cõpletiõe capitis z iteriori ei⁹ dispositõne iudicaſ. Nam si capilli mlti z crispi cito nascẽtes p⁹ partũ calorẽ signãt capitis z hũorẽ. Et ecõuerso siẽ dicẽť inferi⁹ de capill'. Capilli ẽm bñ dispositi q̃diu adherẽt capiti ipm custodiũt decorãt z defendũt. ablati ꝓ z a capite oĩno precisi ipm turpe reddũt. vt pz i alopicia zi decaluaťs. Jtẽ caput ex mlt̃is ossib⁹ stituiť et h̄ ꝓpt̃ cerebri defectõz. Hã suba cerebri tenera est z mollis. Et iõ de facili lederet nisi p interpositõz cranei z alior⁹ ossiũ a lesiõe extrinseca tueret. Jtẽ caput aliq̃d hz de carnositate.et h̄ fuit necesse ad tpamẽtũ ossiũ z nervor⁹ ne forte frigiditate nimia ossiũ teneritudo cerebri occasionaliť lederet Caput tñ i sua cõpositõe paz hz carnositatis z pinguedis respectu alior⁹ mẽbror⁹.et h̄ ꝓpt̃ sensus vivacitatez et iuuamentũ intellect⁹. Arist.li.xij. Jtem caput q̃uis i partiũ suar⁹ ꝓpositiõe multaz virtutũ h̄ze duriciẽ z potissime in ossib⁹ multũ deaťh̄ze duriciẽ z medulla.qz molli tñ interi⁹ hz de mollicie z medulla.qz molli cie ipſ⁹ cerebri int' ossa capitis inclusi tota corporis machina irrigať. Jtẽ caput ex sua cõpositõe ꝑma mlt̃ũ ẽ nervosũ. z h̄ fuit necesse ꝓpt̃ ossiũ dissimiliũ ꝓiunctiõez z etiã ꝓpt̃ sẽsuũ z volũtarij mot⁹ opatõz. Nam p nervũ mediũ.aĩa motũ z sensũ ĩ corpe opať z sine nervuo descendente a capite.mẽbr⁹ mẽbro nllã⁹ ten⁹ copulaťs. imo si impediať ꝑt⁹ effluens a capite p nervor⁹ viciũ z corruptelã tot⁹ corporis dissoluiť vnitas z cõpago. Jtẽ caput tot⁹ corpis ẽ camin⁹ siue tectũ siue cooperculũ. z iõ mlt̃az fumositatũ ascendentiũ de toto corpe est in se receptiuũ. fecit itaq; naſa tota subaz capitis porosa occulte z manifeste Occulte vt p occultos poros occulte fumositatũ supfluitates euacuarenť. Manifeste vt p emũctoria z foramia manifesta grossiora ne caput lederet purgaret. Jtem aliq̃ sũt capitis ꝓpetates q̃ndaz defectũ naťe repntantes sic̃ pz in capitib⁹ mõstruos. Dic̃ ei Arist. li.xij. q̃ aliq̃n ꝓtingit vnũ esse corpi aiali.et tñ apparent duo esse capita. vel pla membra.et etiã ecõuerso aliq̃n videnť duo esse corda et alia membra z tñ nõ est vnũ caput. hz h̄ totũ est monstruosũ.et h̄ nõ accidit nisi ex errore naťe vl' ex supflua materia vl' ex ꝑtute defectiua.sic̃ di. Arist.li.xvij. vbi dic̃ cã mõstruo

sitaꝫ talis nō est nisi i materia. Et seqꝫ. Taꝫ mōstruositas inuenitꝫ in aialibꝫ generantibꝫ mꝫos filiosꝫ. sz i mꝫieribꝫ raro. nisi i mꝫieribꝫ egypti q̄ mꝫtos pariūt filios plꝰq̄ i alijs regionibꝫ vꝫ q̄ aliaꝫ rōgionū mulieres nisi vbi alie mulieres mulieribꝫ egyptiacꝫ sūt silꝫes. Itē caput cū sit radixꝫ totiꝰ corpis ꝫ oīm corpoz aliū ꝫ turū ꝑmū ꝫ ꝑncipale fundamētū. ī melioꝛi ꝓsitētia disponūtꝫ. et ipo versauice corruptoꝛ corruptōis sinthomata patiente oīa inferioꝛa corpis mēbra necēario patiūtꝫ. Patitꝫ aūt caput aliq̄ ex cā intrinseca sicut ex illis passionibꝫ q̄ nascunt ex ipo cerebꝛo ꝫ adiūctꝫ eiꝰ vt pz i cephaticꝫ. freneticꝫ. epilenticis. ꝫ hmōi. Aliq̄ ꝫo patitꝫ a cā extrinseca sic ex aeris frigidi et calidi siue alꝫs diuēpati imutatōe. siue q̄licūq̄ alia rōne. Item q̄nq̄ ex alioꝛ mēbroꝛ colligātia ꝫ associatōne. vt patet Nam ex stomacho hūoribꝫ corruptis repleto fumositates resolute rōne vicinitatꝫ cerebꝛ petūt. ꝫ ꝓcauitates si q̄s inueniūt vacuas replentes pelliculasꝫ cerebri compmūt ꝫ distendūt Et sic pūgendo. cerebri pellicul' dolorē inferūt ꝫ includūt. Itē idem accidit ex nimia inanitione ꝫ abstinentia vt pz in nimis abstinentibꝫ ꝫ vigilantibꝫ. q̄ vt dī. Balꝫ. longa vigilia generat dolorē capitꝫ. Itē idē pz ex nimia repletōe. sic accidit ebriosis qui ex vino ꝫ supfluo fumo a vino resoluto cerebꝛ petente ꝫ pūgēte maximas experiūtꝫca/pitis passiones. Dicit etiā Constan. q̄ omnis doloꝛ capitꝫ ex stomacho alleuiatꝫ q̄ stomachꝰ extinanitꝫ. augmētatꝫ aūt q̄ stomachꝰ repletꝫ cibis in malas q̄litates imutatꝫ. Itez sicut dicit Arist. li. xij. Natura ordinauit in capite sensus et instrumenta sensuū ꝫm coꝛ dignitatē et ꝫm aialis necessitatē. Et iō posuit oculos in anteriori parte capitis et superiori. q̄m aial dz videre q̄ō est anteriꝰ. ꝙa sensus visus subtilioꝛ est et nobilioꝛ Organa aūt audituꝰ posuit natura in medio capitis rotundi q̄m auditꝰ non audit directe sz circūquaq̄. Sensum ꝓo olfactus posuit natura post oculos quasi mediū inter visum et gustum. nam ille sensus visu est grossioꝛ: gustu ꝓo subtilioꝛ. vltimo ponitꝫ lingua que est instrumentum gustus et tactus quoꝛ operatio est circa substantiā magis grossam. Uñ sensibꝫ sic ordinatis caput est ꝑfectū et totiꝰ corpis perfectio et ornamentū. Et sicut dicē Arist. ibidem. Non fuerunt ita bene posita instrumenta sensuuꝫ in capitibꝫ quadrupedum et brutoꝛ. q̄m auricule taliū aialiū sūt in parte supioꝛi capitis et apparent ita q̄ tale aialnō est rectū neq̄ eleuati coꝛpis: sz ad terram declinatū. Deuiat etiā q̄nq̄ natura ꝫ errat in quibusdā monstruosis hominibꝫ Qui dicunt etiā hōe videlicet totum coꝛpꝰ hominis ꝑter caput. Nam beluinā habent faciem siue caninā vt narrat Solinꝰ. Similiter errat natura in q̄busdā aialibꝫ monstruosis sic̄ pz in lamia q̄ ꝫm glosā sup treñ. Caput virgineū habet coꝛpꝰ beluinum. Et ꝛr q̄n lamie volunt aliquem hoiez compre hendere ꝑmo muliebri facie ei blandiuntur et secuꝫ coire cōpellūt vsq̄ ad defectū. et q̄n vlteriꝰ eaꝫ libidini nō ꝑ satisfacere. ipm dilaniant. et tūc eū morsibꝫ interficiunt ꝫ māducant.

De cerebro Capl'm. III

Cerebꝛ vt dicit Cōstan. in pantegñ. li. ij. c. xj. Est coꝛpꝰ album et sine sanguine de spiritu et medulla habens multum. In cellulis tribꝫ est distinctū. Neruoꝛ totius coꝛporis est ꝑncipiū. Infra duas pelliculas sc̄z piam matrem et duram est contentum. In summitate capitis tanq̄ excellentioꝛi loco coꝛporis collocatū. fuit aūt cerebꝛum naturaliter album vt similitudinum cuiuslibet coꝛpis esset facile susceptiuum. Habuit multum de spū ut multus in eo esset motus. Habuit etiam multū de medulla vt calꝛis acumen generatū et motu temperareꝫ. Parum vero habuit de sāguine ne eius coloꝛe inficereꝫ. et sic oīe apprehensum rubeum esse videretur Ideo etiam fuit sine sanguine humidū vt cito in naturā sentiendi mutareꝫ. vt dicit Constan. Ex tribus autem cellulis est distinctum. quia cerebꝛ tres habet ꝓcauitates que ventriculi a physicis nuncupantꝫ. In anteriori cellula siue ventriculo formatꝫ imaginatio. in media ratio. in posteriori memoria ꝫ recordatio Logꝫ nominatꝫ autem pars anterioꝛ ꝓzoa. posteꝛioꝛ pars puppis vocitatꝫ. Puppis minoꝛ est quia pauci nerui ab eo ꝓcedunt. Et est puppis dura vt nerui motiui motum facilꝰ patiantꝫ. Frigida etiam est et sicca vt in ea melius fieret retentio. paꝫ habuit de spū vt fieret quietis generatio. paꝫ habuit ō medulla. respectu anterioꝛis vt esset mediocriꝫ dura. ꝫ sic forme impssio diutiꝰ in ea teneretur Prozа ꝓo. s. pars anterioꝛ est maioꝛ calidi-

or z liquidior. Maior vt nerui sensibiles ab eo ꝓcedant. Molles vt sensibiles nerui ad susceptōem sensus facilius disponāt. Calidior vt ad susceptōnem forme imaginatiue aptior redderet. Liquidior et humidior parum vt neruꝰ sensibilis facilꝰ moueret. Cellula vero inter prozam et puppim media. calida est et humida. plꝰ ceteris hñs de spiritu et medulla. de spū plꝰ vt pfectior fieret in ea ꝓ rōez discretio sic in alijs mēbris fit per digestionē puri ab impuro sepatio. Multum habuit de spū vt multꝰ fieret motꝰ z multum de medulla vt tparet motꝰ animevt sic melius discerneret ꝓcepta Jn istis tribꝰ cellulis sunt tres opatōes ꝓncipales. qz in ꝓma forma a sensibꝰ apprehensa in fantasia siue imaginatōne recolligit. Deinde ad mediā trāsmissa discernit. tandē post iudiciū rōnis ad ventriculū puppis trāsmittit z memorie cōmendat. fuit aūt cerebꝝ rotundū vt capaciꝰ sit spirituū z ne facili patiat. Ad defensionē aūt cerebri fuerūt necessarij duo panni qui vocant matres cerebri. vnꝰ est grossus. s. dura mater. Hic craneo supponit. sed ī medio cerebzo ingrossat. et ad maiorē fortitudinez solidat. non tñ immediate cū craneo ꝓiūgit immo potiꝰ suspendit. et huc atꝗ illuc circa cerebri subam dilatat. Nec dura mater fuit necessaria vt piam matrem q̄ ea tenerior ē a duricia cranei defensaret. z vt venas z arterias cerebri colligaret. z etiam si qua essent ibi spacia vacua illa impleret. Secūdꝰ pannicul⁹ ꝛ pia mater. q̄ dure matri supponit q̄ mollior est dura matre. vñ subam cerebri circūuoluit z ꝑ dictas cellas ab inuicez separat z discernit. nec supfluit pia mater. ḋa cerebri interꝰ venas recolligit. etiā cerebrū ne sua liḋitate defluat coadunando custodit. cerebꝝ etiā cooperiēs et amplectēs ipm a dura matre defendit Jnsup pervenas q̄s hz cerebꝝ nutrit et ꝑ arterias q̄s ptinet spīn ei transfundit. Cerebꝝ etiam ē mēbruz mouens z regens oīa membza corpis inferiora singulis sensum largiens atꝗ motum. q̄ impedito oīa in corpe impediunt. et bene se habente oīa q̄ sunt in corpe melꝰ dispo nunt. Habet aūt cerebꝝ ℏ ꝓprium q̄ sentit et sequit motum lune. qua crescente medulla cerebri crescit. et decrescente diminuitur in suba et virtute. Nam tunc seipsum cōtrahit et animali spiritui ita libere non obedit. et ℏ patet in lunaticis et in epaticis q̄ in noui lunio z pleni lunio potissime molestātur. et ℏ idem est qō dicit Aristo. li. xū. de signis vicz bonis et malis cerebri. Cerebꝝ inquit qñ nimis exiccat vel humectat nō facit suum opus. sed infrigidat corpꝰ z silr etiam liquefacit ipm spīn. Et etiam ideo accidunt infirmitates z amissio intellectꝰ z tādē mors Jtem animalia nimis magnū cerebruz habentia sunt multi somni. et ℏ forsan accidit ꝓpter humiditatem multam que inde resoluta in fumum opilantem meatꝰ cerebri inducit somnū. Jtem Arist. ibidem. Cerebꝝ non habet in se sensum tactus sicut nec sanguis nec alie supfluitates animales z nō est in corporibꝰ omniū animaliū nisi ad saluā dum naturam. et qō mirum est cerebꝝ omnibus corporis partibꝰ sensum tribuit z tñ de se et in se nihil sentit. Item ibidem. Idem. oīe animal habens sanguinez habet cerebrum vel aliud membꝝ conueniens loco eius sicut animal multipes. et sibi simile. et q̄uis sit in oīni animali sanguinē habente nihil tamen sanguinis continet in subsā tia medulle sue sicut dicit Arist. li. iū. Item Aristo. li. xvj. Cerebrum est frigidū substan tialiter et humidū et ideo fonti calozis aīa/lis scz cordi est oppositū. vt. s. humectetur et tempetur supfluitas calozis et siccitatis ar/teriaꝝ et quibꝰ retbe cerebri est contextum. Nam et corde procedunt arterie sicut dicit Haly. et quibus componitur rethe mirabile. in quo quasi inuoluit cerebrum. et in illo rethi digeritur spūs animalis. et per ipsum spīn fit penetratio ꝓ brutū cerebri ad alia mē bza. Et ideo vt dicit Arist. ibidem. Cerebꝝ est ꝓmū membrū in creatiōe animalis post creationem cordis. Salic. tamen dicit q̄ cerebruz bene complexionatū debet ē iquat tuor qualitatibꝰ temperatū. sed sicut ibi dicit Haly. Complexio cerebri naturalis magis esse debet frigida et humida q̄s sit calida siue sicca qō fuit necesse ad infrigidatōz predicti rethis z ad mitigatōez calozis accidentalis cerebri q̄ accidit ex assiduitate sui motus. Item Arist. li. xv. Homo inter omnia animalia sue q̄ntitat̄ maximū hz cerebꝝ ḋa cor maximi est calozis. vñ ꝓpter calozis dominiū z bonitatē complexionis est hō boni intellectꝰ z intelligentior cūctis aialibꝰ z nō ꝓñt infantes longo tpe portare caput rectū ꝓp magnitudinē z ponderositatez donec a calore cordis mediantibꝰ arterijs a suo pō/

dere alleniek. bona ꝙo cerebri dispositio sic
et mala p suas cognoscit actiones. Nam si
fuerit suba cerebri moll' clara ac quia de fa
cili recipit formaz impssiones z sigillatões
Uñ ꝓt velocitatē sigillatōis formaz reruz
est hñs cām bone et velocis disciplie. qñ ꝙo
ecōuerso est nō moll' vel turbida hñs causā
duri' z tardi' recipit impssionē vel impssio
nes. Sed tñ cum recepte fuerint receptas
diu seruat qō est signum siccitatis sic fluxi
bilitas z labilitas signū ē humiditatis. vt di
cit Haly. et sic de alijs qualitatib intelligē
dū est. ꝓbi gra. Si qs fuerit solicit' ꝙsuetu
dinaliter mobilis instabilis audax iracūd'.
calidū cerebruz videt talis habere. ecōuerso
se hñs frigiditatē ptendit. Si ꝙo fuerit pi
ger obliuiosus somnolent' humiduz nimis
designat. Et etiam econuerso si fuerit mul
tum vigil et memoria tenax designat siccuz.
Si ꝙo excedens fuerit cum caliditate hūi
ditas ml'te fiūt supfluitates z ml'te accidūt
capiti infirmitates. nocent aūt calida et hu
mida et potissime meridional' aer et confert
septētrionalis adest somn' multus tali. nec
potest longo tempe vigilare. et quando dor
mit accidit ei subeth. i. quies falsa. visuz ha
bet turbidū et sensus non claros. Si vero
excesserit cū caliditate siccitas peiora acci
dunt sint homata nisi ꝙ tot supfluitates nō
generantur. sensus siquidez habent tales sa
tis claros et a supfluitatib mundos. sed pl'
vigilant ꝙz alij hoīes et sunt animosi vanilo
qui et instabiles et cito accidit talib calui
cium post adolescentiā cuius in eis pcesserit
multi crines. similiter si excesserit frigiditas
cū siccitate solent tales hre claros sensus et
mūdos meat' a supfluis in iuuētute et oino
sine infirmitate. sed qñ ptenditur etas de le
ui causa debilitank et velociter senect' festi
nat et apparet cito in capite. quia eis aduenit
cito cani. et si fortior sit siccitas ꝙz frigi
ditas cum canicie efficiunk calui. si ꝙo for
tior fuerit frigiditas caluicies non accedet.
qñ ꝙo excedit frigiditas cū humiditate acci
dit pfunditas somni et sensus eius sūt mali
et supfluitates multe. z si intendatur frigus
aut humiditas patiens incidit in apoplexiā
vel in paralisim vel in mortem. et non acci
dit habenti banc dispositōem caluitiū vt di
cit Hal'. in tegni. z in cōmento dicit idē Ha
ly. Et hec de ꝓprietatib capitis scz z cerebri
dicta sufficiant.

De caluaria Ca. IIII

Caluaria est anterior pars cranei ab
ossibus carnis sic dicta ꝓpter capil
lor defectōem. et neutraliter ꝓnun
ciatur. Unde dic Jsi. li. xj. c. j. sic vertex dicit
superior ps capitis exteri' vbi capilli capitis
colligank et in qua cesaries vertit vñ z nun
cupatur. sic occipitiū dr pars capitis poste
rior. q. contra capitium. caluaria capill' spo
liatur cito ꝓpter ei' siccitatem. vertex tardi'.
sed occiput tardissime siue nunqz ꝓpter būo
ris supfluitatem. De capillis aūt quere infra
eodem.

De oculis Capitulum. V

Oculi vt dicit Jsidor' in li. xj. c. ij. qua
si occulti sunt dicti. quia eos ciliorū
regmina occultant. ne q incidēs in
iurie offensione ledantur. Siue etiam ideo
quia occultū lumen et secretū positum int'
habent. Hi aūt inter oīes sensus sunt ani
me magis viciniores. Nam in oculis omne
iudiciuz mētis est. Uñ anime ꝓturbatio vl'
hylaritas in oculis apparet sil'r amor vl' odi
um et cetere passiones. dicuntur et lumina.
quia lumen exterius accipiunt et acceptuz
cōmunicant et refundunt. Sūt aūt oculi i
strumenta visus. vt di. Constan. Et sūt duo
vt si fortevnus pateret ei' defectus p alterū
supplerek. et qñ oculus est loco speculator
ideo locauit natura oculos in eminentiori
loco corporis. Sunt aūt oculi decem cau
se ipsius subaz ꝓponētes scz septem tunicez
tres hūores. Inter hūores ꝙo ꝓm' albugi
neus. scōus cristallin'. tertius vitre'. Sep
tem aūt tunice sunt septez pellicule siue tele
que circūdant illos humores et ab inuicez
distingūt in qbus vel in quor medio formak
visus. et sic sunt a natura inuicem ordinate
ꝙ quattuor a parte sunt anteriori. quaz pri
ma dr tela aranea. secunda vuea. tertia cor
nea. quarta ꝓiūctiua. Tres ꝙo sunt a pte in
teriori. s. rethina secūdina et sclirotica. i. du
ra vt post patebit. Inter hec aūt omia vnuz
solū est visus instrumentū. s. humor cristal
lin' a cristallo sic dict'. qz cristallo in colore
assimilak. Est igit cristallin' humor fin Cō
stan. albus lucid' clarus in superficie planus
in medio oīm aliorz collocatus. z hr idovt ei
ab alijs oīmb equalit seruiatur. Fuit etiaz
perutus clarus et dyaphanus vt citius in
oppositos colores transferretur z ad omniū
colorz indifferenter similitudinez imutarek.

Fuit etiã rotũd⁹ i forma z i suba vt nõ facile lederet. nec i ei⁹ ãgul' supfluũ aliqõ colligeret vñ casual'r patet. Sz ne nimia rotũdita te nimis eẽt mobil' habuit aliquã planiciez vt ad moderãtiã ei⁹ velocitas duceret. nam oĩs res penit⁹ rotũda elisa in sua latꝰ istabil' est z nõ firma vt di. Cõstan. q ãt p istũ hũo rẽ hẽat fieri visus pz p ℔ q si aliqd int ipm. z spm visibilẽ includeret vt hũor vl' aliõ accidẽs act⁹ videdi auferret cũ spũs visibilis ad ipm penetrare ꝓpt obstaculũ ñ valeret. Dzik aũt hũor iste a ptib⁹ cerebꝛi supioꝛib⁹ puris puñs z dyaphanis. et ℔ ꝓpe est pupilla siue medi⁹ oculi pũctus vbi ẽ ꝓpe vis videdi vbi nob ꝓpi⁹ videtib⁹ relucẽt q̃dã imagies velut i speculo apparẽtes. sz de ℔ ifra dicet. Dic ãt humor in medio alioꝝ duoꝝ collocat. s. vitrei z albuginei Uitre⁹ ãt hũor a pte interiori collocat. Albugine⁹ ꝓo a pte sz anteriori collocat. Uitre⁹ ãt hũor ad modũ vitri pur⁹ est z pspicu⁹ z arabice dz gelados cui⁹ iuuamẽ est duplex. pmũ z pncipale est qm̃ sãguinẽ nutritur crystallinũ hũorẽ suscipit et dealbat z aptat. z sic facile ꝓuertit in suba crystallini. nõ ci fuit ꝓueniẽs vt tã purissimus hũor ipum suscipet nutrimẽtũ. qđ q̃dẽ fierz si sãguis rube⁹ nõ digest⁹ nõ dalbat⁹ nõ subtiliat⁹ crystallino hũori occasiõe aliq̃ se misceret. aliꝰ etiã est iuuamẽtũ. vt phibeat humorẽ crystallinũ a ꝓtractu z asperitate tunicaꝝ q̃ respectu ip⁹ dure sũt plerũq; atz grosse. siꝛ ꝓo humor albugine⁹ q̃ alio noie dicit euagaydos est a pte anteriori q̃ etiaz dupl'r iuuat crystallinũ. nã phibet ei⁹ lesionẽ z i sua hũiditate rpat crystallini siccitatẽ cũ albugine⁹ sit hũor i ocul' magꝛ hũid⁹ z crystallidos sit magꝛ sicc⁹. spissitudie sua etiã aliq̃ntulũ spm̃ visibilẽ aggregat z ꝓfortat. Iste tres ptes oculi lz vocent hũores nõ tñ ꝑm ꝓpitatez sunt hũores. quia non sunt liq̃di z fluxibiles vt hũores. sz maiorẽ longe hũt in se hũoris dẽsitatẽ. sũt etiã corpa vegetata z hñtia ꝓtutes innatas qꝫ alicui hũoꝝ nõ ꝓuenit. dicũtur tñ hũores ꝓpt maiorẽ molliciẽ z pspicuitatẽ quã hñt supꝝ cetꝛa mẽbra corpis z magꝛ sũt obediẽtia qꝫ alia organa sensibili actõni aialis spũs z ꝓtuti. Di tres hũores ne piter ꝓmisceant tunicis interioꝛib⁹ et exterioꝛib⁹ ab invicẽ sepant. ordinãt igit iste septẽ tunice in hũc modũ. nã iuxta crystallinũ hũorez a pte iteriori imediate est tũica q̃ dz rethina. q̃ a venis z arterijs pie matris est orta et cõtexta in modũ rethis portãs secũ cibũ ad vitreũ hũorẽ z cũ suis nervis sensũ ad crystallinũ trãsmittit. post rethinã ꝓo imediate sequit tunica secũdina ab ipa pia matre genita q̃ rethinã nutrit z defendit ne rumpat casu aliq̃ aut ledat. tertio seqt tunica que dz sclirotica. i. valde dura a dura matre cerebri ꝓcedẽs a duricia ossis oia alia defendẽs z est q̃si ligamẽtũ oculoꝝ. a pte ꝓo ãteriori mediate iuxta crystallinũ hũorẽ est tela aranea sic ꝓpt sui subtilitatẽ dicta vt essz spũi pneuia ex subtilioꝛib⁹ ptib⁹ rethine tunice generata. hec ãt tunica posita ẽ int crystallinuꝫ et albugineũ humorez. phibẽs eos cõmiscere. Hec tunica. s. aranea ꝓiũcta cũ interiori rethina ꝓmũ facit orbẽ. Hã he due tunice intra se claudũt hũorẽ crystallinũ. post hãc sequit tunica vuea sic dicta. eo q̃ vue nigre alicui similak in colore z ℔ sano nake ꝓilio. nã oia ꝓdicta in ꝓpositõe oculi erãt alba z clara et spũs visibilis disgregatiua. z iõ necaria fuit tunica vuea vt sua nigredine lumẽ in oculo aggregaret. Hã nigredo est ꝓgregatiua visus. Hec etiã tunica ad modum spongie est q̃dãmodo porosa z villosa. neruoꝝ fm Cõstan. ꝓtinẽs fila. vt crystallinũ hũorẽ a superflua hũiditate depuraret z spm̃ circũstãtiv aliꝫ mistraret. Hec tunica vuea a pte anteriori cũ tũica secũdina in pte interiori ꝓiuncta faciũt secundũ orbẽ. claudẽtes albugineũ hũorẽ quez illic collocauit nake vt spm̃ clarefaceret et crystallino hũori. humiditatis nakam mistraret. Post hanc immediate sequit tunica que ab effectu dz cornea qz cornu lucido ẽ simillima vñ z puia est. Et spũs visibilis rõne sue trãsparentie z ratõne aliq̃ntule densitatis sue est aggregatꝛis virtus aliq̃ntulũ ꝓpatiua. Rõne etiñ sue fortitudinis et coadherẽtie a nocumẽtz exteriorib⁹ est interioꝝ min⁹ fortiũ defensiua. Et hec tunica q̃ dz cornea est interiori sz sclirotice cõiũcta et aliũ facit orbẽ. Ham he due tunice scilz exterior cornea et interior sclirotica vitreũ hũorẽ orbicularit i se claudũt. vltimo ãt in supficie oculi exteri⁹ ponit ꝓiunctiua q̃ a craneo descẽdẽs nõ totũ tegit oculũ. sz cõsistit i angul' oculoꝝ eos sz ligãs et retinẽs vt i debita maneãt fixione

De dispositione oculorum.

Capitulũ. VI.

Ad oculũ aũt sic dispositũ z pfecte organizatũ defertur spũs visibilis per

hunc modū. A pīora eīm. i. ab anteriori pte cerebri exeūt duo nerui ocaui q dicūt obti/ nerui ocaui trāsuersalit p modū crucis infi gunt in oculis et termino siue pūcto octac⁹ diungunt et ꝫ ingenioſe fecit nāa vt altero clauſo z impeditoſpūs vitales ad alterū ferat z ibi pfect⁹ ſuā compleat actōem. vnō tūc pupilla videndi actu ꝓfortat ꝓpt ꝫtus vi ſiue coadunatōem. vt pz in ſagittarijs q̄ vno oculo clauſo directi⁹ iaculant et ſagittāt Itē ido etiā pariē ꝓnectūt ſpūs vitales vt ſcz ex mutua ſuſtētatōne e iciāt fortiores. Itē ido etiā ꝓueniunt in termino octac⁹ ne videat quod etiā fieret ſi vterq; ocul⁹ ꝓpriū ydolū diuiſim videret. Uñ oportet q virt⁹ viſiua ꝓtinuet ad vnum organū in q̄ fit vna virtus fontalis derivata in pupillis ſic dicē autor pſpectiue vt pz in illis q̄ digitos ocu lis ſupponūt. in q̄bꝫ vna depſſa pupilla reli/ qua eleuat. vñ et ſpūs viſibilis diuiditur. et vna res dupler videt. et hec eſt cauſa. q̄a lu/ men ab vno oculo tendit ſurſum. et ab alte/ ro recedit retrorſum. vnō radius ab vtroq; oculo exiens. tangens extrema rei medium intercidente aere non penetrat. vnde quaſi duo videt corpa cū tñ non ſit niſi vnū. Non tñ omis ſtrabo videt ſic q̄uis ſint oculi ine/ quales. qz radi⁹ piramidalis recta linea egre ditur ad ſuperficiem rei viſe ſic ſupꝫ dictuz eſt de ſenſu viſus li. iiij. Oculus igit bñ diſpo/ ſit⁹ conſideraī q̄tum ad pfectam partiū ſuaꝝ compoſitōem. vt pz ſupꝫ. Item q̄tum ad ſi/ tuatōem. locū eīm ſibi vendicat ſuperiorez ꝓpt ſue ſubtilitatē dignitatem z maximā quā bz cū aīa vicinitatem vt dicit Iſi. et Ariſt. Itez q̄ntū ad q̄ntitatis debitam ꝓportōez. nō eīm dz eſſe nimis ꝓminens z erect⁹. qz ſignat p/ turbatōem diſcretōis. nec nimis ꝓfund⁹. qz ſignat defectū nāe et ꝫtus. Mediocrē igit eſt laudabil⁹. Dicit tñ Ariſt. in li. xix. Profū dus viſus videt a remotis. Hā mot⁹ anteq; creat de organo viſus nō diuidit neq; cōmi/ mitur. ſz directe vadit radi⁹ viſibilis ad res viſas ſic ſupꝫ pz de viſu. Item cōſideraī q̄ ad mot⁹ diuerſificatōem. Nam in motu dz eſſe mediocris. qz ſi fuerit ocul⁹ nimis mobilis: ſignat exceſſum caloris et ꝓnoſticat mentis inſtabilitatem z affectionū mutabilitatem. Nimis ꝫo tard⁹ motus. ſriam ſignat diſpo/ ſitionē. ſ. exceſſum frigiditatis z ptinaciā af/ fectus z volūtatē. Mediocritas igit motus laudabilis eſt. qz ſignat facilem mentis apꝛe/ henſionem z in apꝛehēſis debitā fixionem Uñ dicit Ariſt. li. xij. Clauſura oculi dz eē mediocriter feſtina. qz ſi fuerit mlte aptiōis et pauce clauſure inuerecūdia denotatur et ſtulticia. ſic̄ di. li. j. Si ꝫo fuerit nimis tar/ da apertio dsignat defectū ꝫtus z ꝓpactio nem materie in neruis. que actioni ſpūs nō obedit vt pz in litargicis. Itē ꝓſideraī ocu/ li ꝓpe q̄ ad ſue actionis pfectiōem. ſ. ſi fortis eſt apꝛehēſionis et de facili ſine reuerbera/ tione iudicat de obiectis bonā diſpoſitōem ſignificat. vt pz in oculis aq̄linis q̄ ſolem in ſua rota apꝛehendūt. Actio añt oculi cōſi/ deraī ꝑm acutum z obtuſum. Nam cui⁹ vi/ ſus ſubtilis fuerit et mlt⁹ remota z ꝓpinqua apꝛehendit. qz mult⁹ videt remota. qz vero ſubtilis eſt diſcernit ipſa viſa. Ocul⁹ eīm par uiviſus ſic̄ dicit Ariſt. li. xix. non bñ videbit a remotis. ſpūs ꝫo groſſus et mult⁹ remota videt qz multus. ſed non pfecte qz groſſus. paucus ꝫo ſubtilis videt ꝓpe et pfecte ſz non videt a longe. ꝓpt ſpūs viſibilis paucitatem. qz cum videt pfecte videt ꝓpter ei⁹ ſubtilitatē Paucus ꝫo et groſſus non videt longe. z ꝫ ꝓpt ſui paucitatē. neq; etiam videt pfecte. ꝓpt ſui groſſitudinē. Scōm ꝫo q̄ quis bz ſpūm viſibilem magz groſſum et turbidū. tāto diffi/ cilior eſt et debilior em bz actum videndi. Item ꝓſideraī oculus ꝑm colorīs variatōz qz ꝑm Ariſt. li. xix. Oculi in ꝓncipio genera tionis hñt viridem colorem. deinde mutāī in nigredinem vel glaucitatē vel quemcūq; mediū colorem eis condecentē. Nam ſi fue rit humor mult⁹ et ſpūs viſibilis paucus in aliquo accidente ꝓturbatus. color niger in eo fortificaī. ſi ꝫo fuerit humor pauc⁹ z ſpiri tus viſibilis debilis erit color glauc⁹. Nam ſicut dī. Ariſt. Glaucitas q̄dem oculoꝝ mo tus debilitatis eſt. Si añt fuerit humor me diocris z ſpūs fuerit ꝓpt⁹ et cauſis ꝓueniē/ tibo ad albedinem et nigredinē color erit va rius. Oculi igit ſi fuerint nigri de die erunt viſus acuti ꝓpter luminis et humoris in or/ gano viſus aggregatōem. de nocte ꝫo erunt obtuſi. quia lumen noctis eſt debile et hūor nocturnus naturaliter eſt grauioris mot⁹. vt dicit Ariſto. Oculus vero glaucus econ tra de die debilis eſt. de nocte vero fortis. q̄a cum materia glaucitatis ex ſe ſit lucida ad/ iūcta luci diurne multum diſgregat. et ideo in actū videndi manēte luce ſpirit⁹ viſibilis

debilitat de nocte ꝓ spū visibili i oculo co/
adunato. claritate itra hūoꝛē pancū ꝓtenta
nōdū recedēte pmanet i oculo potētia vidē/
di z inf obscura aliq̄lit indicādi vt pz i muri
legs. Itē ꝓsiderak ꝑ ptiū circūstātiū dispositi/
onē sic ex cilijs z supcilijs. qz si fuerīt cilia
cooptoꝛia inf carnosa z hūoꝛe supfluo ꝛple
ta visū impediūt. qz hmōi cilia aerē grossum
ꝑ puitatē sui mot nō intcidūt. ōz etiaz li. j.
Si lacrimale qō seq̄t ad angulū oculi fue/
rit mlte carnositat sic accidit oculis milui
sig̃k astutia z formatio mala Alias ꝑperatef
oculi ꝛe supī tractatu de sensu visu. Et h ō
oculi ꝓpositōe z effectu dicta sufficiant.

De pupilla Lapl'm. VII

PUpilla ꝛm Jsi. li. tꝛ̄. c. ij. est medius
pūct oculi vbi est vis videdi in q̄ qz
pue imagies videnk pupilla appellak. puuli
em pupilli appellāk Uocak aūt pupilla eo q
pura sit z ipolluta vt puella. dicūt āt phisici
easdē pupillas q̄s videm in oculis ꝑ triduū
morituros nō hz̄e q̄b nō visis certa despe/
ratio est. Dz āt circa se q̄ndā circulū q̄ coꝛo
na ōz. q̄ discernente ꝑ nigredinē albe partef
oculi. a pupilla sepank. Hec coꝛona rotūdi
tate sui oꝛnat ambitū pupille z in ipa ꝓsistit
maxia oculi pulcritudo. Ducusq̄ Jsi. Sic
āt di. Haly. pupilla est in q̄ formāk imagies
eoꝛ q̄ videnk in oculo. Oia āt q̄ sūt in oculo
ex tunicis z hūoꝛib aut sūt iuuātia pupillaz
aut ei fuiētia. z iō sedet i medio oim vt regia
Parua siq̄dez est pupilla in q̄ntitate. maxia
tñ est inf oia mēbra in ꝓtute z iō maxia. sic
et mima ꝓpēdit interi a spū de cerebꝛo ve/
niēte. exteri ꝛo a lumine immutak. Uñ me/
diante luce rei obiecte spēm in se recipit z re
ceptam aīe iudicio trāsmittit. Hā a singulis
ptib rei vise ꝓfluūt linee q̄ faciūt piramidē.
cuius conus est in pupilla et basis in revisa
sicut supꝛ de visu est ostensuz. quere ibi. Hec
pupilla oim coloꝛz figuraꝛ rerū supficiem
exp̄mētiū est distinctiua z dijudicatiua. In
medijs coloꝛib z figuris siue formis delec/
tak. Coꝛrumpik aūt in extremis aut saltē ꝑ/
pter disconuenientiā ꝓtristak vt dicit phus
Jtem oia q̄ extra ipam sibi sūt obiecta videt
z dijudicat. seipaz āt nūq̄ videt ꝑ lineas re/
ctas sup quas venit spēs rei vise ad visū Sz
q̄ñ se videt. h accidit ꝑ radioꝛ reflexionē scz
q̄ñ ꝓmo multiplicak spēs rei a se vise ad spe
culum et a speculo fit reflexio ad visuz sicut
dicit autoꝛ perspectiue. Et ideo forsan spūs
visibilis in aspectu speculi delectak. q̄ ꝑ ra/
dioꝛ reflexionē quasi in se reuersus fortifi/
catur et q̄dāmodo roboꝛak. Jtē pupilla om
nia sub angulo comꝓhendit. qz siue radij a
pupilla exeant ad rem visam siue a revisa ad
pupillā redeant sp in pupille medio siue cē/
tro ranq̄ in cono angulariter vniunt. Ham
angulus duaꝛ linearū alteri est ꝓtack. et iō
qz oīes linee ꝑ quas formak visus vniunt
et quasi angulank in pupille cono. et iōo bñ
et ꝓprie ōz a phō q̄ oculꝰ oīa videt sub an/
gulo. Jtem inter oīes partes coꝛpis ē ma
xime sensibilis et ꝑpter nobilitatē sue cōplexi
onis maxime est passibilis. Et ideo citissime
leditur. sed difficilime reparak Et iōo dedit
ei natura defendēdi tunicas z coopertoria
vt sic resistat facilꝰ causis interꝰ vel exteriꝰ
inferentib lesionem. De bis aūt oculi et pu
pille passionibꝰ quere infra in tractatu spe/
ciali. li. vj.

De cilijs La. VIII

CIlia sunt oculoꝛ tegmina a celan/
do sic dicta eo q̄ oculos tegant z ce
lent tuta custodia vt dicit Jsido. li. tꝛ̄. cap. ij.
Sūt aūt cilia in substātia neruosa z tenuia
ꝑpter facilitatē motus quia suo motu conti
nuo aerē intercidūt et sic a lesione aeris ex/
terꝰ custodiūt oculos et ōfendūt. Hec cilia
palpebre dicunk. qz palpitādo sp mouētur.
assidue eīm ad inuicē ꝓcurrūt vt assiduo mo
tu reficiant obtuitum. vt dicit Constan. et
Jsi. sunt minute palpebre villis pilozum vt
apertis oculis si qd inciderit vel etiaz occur
rerit repellak et inuolutis ipis securꝰ z q̄eti
us dormiak. Jtem vt aerē mediocriter int/
cidendo mitificent z sic visū serenū custodi/
ant z ꝓseruent. Ducusq̄ Jsi. c. ij. supꝛ dicto.
ꝛm Constan. āt palpebre hūt pilos nō om/
nō no rectos sz in extremitatib mediocriter
rectos et h adinuenit natura vt abilius se
claudant et fortiꝰ si qō impedimentū occur
reret ei efficatius obuiarent. Jtem hec cilia
in crescendo determinatā hūt q̄ntitatē a na
tura. et ideo coꝛ pili nō se extendūt nec cre/
scunt vt capilli sz determinatā ꝓportiōes hūt
Et iōo ꝛm Cōstan. palpebre nō sūt molles
nec poꝛose. sz potiꝰ dure vt pili crescētes sint
duri z reflexi. et non nimis in crescēdo se ex/
tendant sicut herba crescens in terra, dura
modica fit et erecta z non illa q̄ in terra mol
li. Has palpebras et cilia fecit nata vt cēt
coꝛpoꝛi oꝛnamenta et oculis iuuamenta.

Ūñ dic̄ Arist.li.xij.q oīe animal generās solū hz pilos ī palpebris.et oīe aial q̄dru/pes claudit oculū p palpebrā supiorē Auis ār hz loco palpebre q̄ddam coopertoriū ad custodiam sensus visus.et claudit oculuz p telam quandam appropatam extremitatib⁹ oculoz.et qz natura oculi est aquea z humida iō indiget tali custodia. Item oīs auis claudit oculū palpebra inferiori. Item oīe animal carens palpebris est debilis visus vt patz in piscibus.lepozib⁹.z hmōi. vt dicit Arist.li.iij.c̄.

De supercilioz ꝓprietatib⁹. Ca.IX

Supercilia sūt dicta eo q cilijs sunt supꝑ posita. q̄ ideo piloz multitudie ad depellendū hūozem vel sudozem de capi te instillentem. Intercilium ꝓo est illud me/diū spaciū qō est inter supcilia sine pilis.vt dicit Isiō.li.xj. Sūt aūt supcilia cilioz inua/menta ꝑm Lonstan.ne q̄d nociuum extrinsecus aduenias phibentia.sūt z honestantia qz null⁹ sine coz pñtia decoraf. Habent aūt supcilia q̄ndā vim latentē passionū aie indicatiuā ꝑm Arist.qz cum fuerint supcilia re/cta sic linee ꝓtendūt femineā molliciē vl aie leuitatem. Item supercilia demissa z nimis ꝓssa vl depꝛessa signant inuidū.sicut dicit Arist.li.j. Item supcilia eleuata et in pilis spissa animositatē ꝓtendūt.depaupata ꝓo a pilis z oblonga timiditatem. Item si fuerit spissa et longi pili visum q̄dāmodo obumbratiua excessum calozis signant. Itē si fuerint multe carnis et pauce pilositatis sensū durum signant et obtusum et frigiditatē in membris principalibus dominantē. Item si fuerit pilis spoliata aut interiozem signāt sanguinis coz̄uptōem vt patet in lepꝛosis. aut naturalis humozis consumptōnem.vt in ethicis.et similibus.aut meatuum etviarum hūoz opilatōem vt ptz in castratis. Et dicunf crescere circa senectutem intantum qvisum impediūt nisi rescindantur vt dicit Arist.li.iij. Item dicit idem li.iij. in frequentibus coitum nimis cadūt pili supcilio rum vl albescūt.qō q̄dem accidit ꝓpt humiditatis ꝓsuptōem z ꝓpt defectū ꝓtutis et ꝓpt frigiditatē cerebri augmētatiōem.nā nimia siccitas caluiciem generat.supabundās ꝓo frigiditas canicie introducit.sicut supra dictum est.

Defronte Capitulum.X.

Frons ab oculoz foramin⁹ est nominata vt dī. Isi. Nec em̄ q̄ndā animi imaginatiōez.z indiciū mētis sua specie exꝑmit dū leta l triste ē. Scōm āt veritatē eēntialē frōs ēt dī. Lōstan.os semicirculare nec m̄l̄tū durum nec m̄l̄tū molle. qō iō fuit nec̄ariū vt eēt tpamētū ne lederet vicinitas oculoz. pelle āt extriseca tuta ē ad sui defensionē ad alioz organoz sensibiliū ꝓtinuatōz z ad tot⁹ capitis ꝛcoratōz. tot⁹ ei aial ꝓtuositas potissime in fonte lucet. frōs em̄ vt dic̄ phūs sedes est verecūdie et honoris.z ꝗ q̄dem est ꝓpt vicinitatē imaginatiue ꝓtutis.cui⁹ ꝓtute tristia vl leta decentia vel indecentia ratōis iudicio subito deferunt vbi vtiq; discernūt. Frons itaq; oīm neruoz a cerebro descendentiū ad sensū pficiendū q̄dāmodo turris est z defensaculū .infra cuius ꝛcauitatē descendūt nerui ad oia instrumenta sensuū inferioz q̄ mīsterio de oīb⁹ obiectis sensuū apud rōis domiciliū fit iudiciū. Ūñ ꝑm Bre. Frons est dignissima ps capitis exterioris vbi impm̄it caracteris signū scz signū iusticie z salutis vt signaculū crucis qō q̄ndā erat supplicij mō locū hz in frontibus impatoz. Frons igit bñ disposita oia ꝓdicta manifestat sed si fuerit a mediocritate degenerans alia ꝑm phm ꝓnosticat et figurat. Dicit em̄ Arist.li.j.qñ frons si fuerit magna signat pōderositatē declinantem ad stulticiā.z qñ fit int mediocritatem qua signat bonitatē ꝓtutis. Sz qñ nimis eleuat z q̄si in supficie rotūdat excessuz signat colere. et tales sepe dispositi sūt ad colericas passiones sic ad frenesim z furoz̄.frons āt respectu alioz mēbroz facici modice est carnositatis z pinguedinis.cui⁹ cā est ꝑm Haly .et Arist.qz carnositatis et pinguedis supfluitas impedit intellectū. Et iō nimia carnositas in froute cū q̄dam relucentia et extēsione cutis signū est coz̄uptōis. vt pz ꝗ ī lepꝛosis. Item nimia frontis attenuatio z supficialis pellis coz̄ugatio interiorē designat cerebri defectū z hūoris subalis finalem consumptōem. vt ptz in antiq̄s senio vel morbo longissimo tpe inanitis.

De timporibus Ca.XI

Timpus uel timpora dicuntur illa capitis membra ad dexteram sinistramq; capitis adiacentia que sic dicunf.quia sui mobilitate continua quasi interuallis tempoz imutant.vt dī. Isi.li.xj.

ca.ij. Sunt aũt timpora ſm Conſtan. oſſa
vtrimq; poſita. in lateribꝫ oculoꝝ cõſtituta.
q̃ q̃dem aliq̃ntulũ ſunt mollia ⁊ neruoſa. et
ꝫ fuit neceſſariũ ꝓpter ſenſũ ⁊ motũ oculorũ
pficiẽdũ. Nã p timpora ad inſtrumẽta ſen/
ſuum mediantibꝫ neruis ſpũs aialis deferꝫ
et p eadẽ ſm anathomiã ſpũs vitalis p q̃ſdã
arterias a corde ad cerebꝝ demandaꝫ. Vñ
ꝓpter neruoꝝ ſenſibilitatẽ ⁊ ꝓpter arteriaꝝ vena
rũq; pulſatilitatẽ in loco timporꝝ colligantiã.
timpora ſũt paſſibilia ⁊ facilliora ad leſionẽ.
vñ aial pcuſſum in loco timporꝝ ꝺ facili mo
ritur. qz ſic ꝺi. Ariſt. li. xix. pcuſſio q̃ cadit ſu
per oſſa timporꝝ mortalis eſt. qz ſi in eis con
tingit vulnꝰ aial pclitaꝫ. Et ꝫ accidit qz hu
moꝛ q̃ eſt in timporibꝫ cito exit ꝓpꝫ tenuitatẽ
oſſiũ. ⁊ timpora citꝰ caneſcũt ꝓpꝫ hũoꝛſ pau
citatẽ ⁊ ſiccitatẽ in eis dñantẽ ⁊ ꝓpꝫ puertibi
litatẽ ad naſaz frigiditaꝫ. Itẽ timpora inte/
riꝰ villoſa ſũt aliquantulũ. vñ humoꝛez a ce
rebꝛo venientem recipiũt et ſomnuz oculis
inducunt. Et ſi illi villi fuerint compreſſi p
eliquationẽ contenti humoꝛis oculos lacri
mare faciũt

De auribus Capꝫm. XII

AUris eſt inſtrumẽtũ audiꝰ. ⁊ ẽ dicta
auris a vocibꝫ hauriẽdis. aut qz gre
ci ipam vocem audenſidẽ vocant. vñ dicunt
aures q̃ſi audes. vox eñ repcuſſa p eaz am
fractꝰ ſonum facit. q̃ ſenſum excipiũt audiẽ/
di. Sũma auris pticula ꝺr pinula. pinum
eñ antiq̃ acutũ vocant. hec Iſi. eſt aũt auriſ
ꝓpꝫie q̃dam ſuba cartilaginea q̃ duabꝫ cauꝫ
fuit neceſſaria. defendit eñ ne q̃d nociuum
in auditũ cadat. ſicut oculos ꝺfendũt cilia.
ꝓterea auditũ adiuuant. Nam vox pcuſſi ae
ris cũ venerit ad cartilaginem ibi fortiꝫ co/
adunaꝫ. vñ intrat foramina q̃ ſũt auditꝰ pro
pria inſtrumẽta. Sũt aũt ꝫ foramia in pe/
troſo oſſe ꝓſtituta. in q̃bꝫ nerui deſcẽdentes
a cerebꝛo ſunt infixi. ſenſũ et motũ auribꝫ de
ferentes ⁊ immutatoꝝ vocis a foramibꝫ rece
ptam iudicio aie deferẽtes. ⁊ ſunt ꝫ foramina
ſic tꝛocular tranſuerſa. et ꝫ ne frigidꝰ aer
nimis cito intret. ⁊ interiores pãniculos ſiue
neruos ledat. ⁊ ne aliq̃d nociuũ incidat qꝺ
auditꝰ impediat inſtrumẽtũ. vt ꝺr i pãtegñ.
li. iiij. c. xv. patiꝫ auriſ multipl'r. qz aliquãdo
ex apoſtemate in aure exiſtente vñ et ſanies
egrediꝫ ab aure. Item ex vermibꝫ foramen
ab extrinſeco intrantibꝫ vel ex putridis hũo
ribꝫ intrinſecꝰ naſcẽtibꝫ. q̃ꝫ ſignũ ẽ pꝛurigo
intra auriculas et titillatio et ſentiꝫ eoꝫ mo
tio. Item ex ſuperflua carne atq; ꝺruca patiꝫ
auricula q̃ñ mali hũoꝛes in ea adunantur.
Item patiꝫ ex mala diſpoſitõe nerui aurem
ingredientis. ſic̃ pz in ſonitu et tinnitu ⁊ hu
iuſmodi. q̃ ꝺtingũt ex ventoſitate in pãniculis cerebꝛi ſe claudente in pte nerui auricu/
laris. Item patitur ex groſſis humoꝛibus
illic ſe mouentibꝫ. ⁊ tũc ſentiꝫ gũitas capitis
cum ſonitu et tinnitu Item deficit auditus
ex defectu ꝺtutis audibilis vel ex ꝺtractiõe
nerui ſenſibilis ſicut in ſenibꝫ ꝺtingere con/
ſueuit. Item aliq̃ñ fit ſurditas cũ puer pro
creaꝫ in vtero q̃ñ naſa negligit inſtrumentũ
audituꝰ pfoꝛare. ⁊ ꝫ eſt ꝓpter ſui defectõem vel
ꝓpter materiã quã inuenit ſibi natura inobe
dientẽ. Item patitur ex acuta egritudie cuz
colerici hũoꝛes ad cerebꝛ aſcendẽtes audi/
tum impediũt. hos adiuuat ſi p ꝺtgeſtiõem
colera purgeꝫ. vnꝺ ꝺr in amphoꝛ. ſurdis ſi
ſolutio colerica ſupuenerit ſurditatez tollit
Mucuſq; Conſtan. Item ꝺi. Ariſt. li. xij. in
ſtrumentũ auditus plenum eſt ſpũ naturali
qz ſicut ſpũs naturalꝛ facit in venis motus
pulſatilem. ſic in aure facit ꝺtutem auditus
et ꝓpter ꝫ addiſcunt res p ſenſuz audiꝰ. Et
ꝺr ibi q; creatio auriũ fuit manifeſta tela et
ꝓtinens fuit tenuis ⁊ ꝫ ꝓpter ſubtilitatez au
ditus ipſi. Debilitatur aũt audiꝰ timpori/
bus humide ꝓplexionis ⁊ ꝑcipue in freq̃nt
coeuntibꝫ. ⁊ ꝫ ꝓpter ꝓturbatõem ſpirituum
qui pficiũt auditũ. Nam vt dicit idẽ Ariſto.
frequens nimis coitus cozpi et cozdi nocet
Idem dicit Haly. Item ſm Ariſt. li. xij. in
rõnali aiali aures ponunt naturaliꝫ in me/
dio capitis rotũ di qz auris non in vna par/
te recte. ſed poſtꝰ vndiq; vocum ⁊ ſonoꝝ dif/
ferentias ꝓhendit. in animalibꝫ ꝺ q̃dru/
pedibꝫ q̃ caput hñt inclinatũ ad terrã non
ſunt eleuati. cozpis ſunt aures in ſupioꝛi pꝛ/
te capitis. vt pz in bobus aſinis et equis et
motꝰ auriculaꝝ hmõi animaliũ ſunt multi
ꝓpter eleuatões ſui loci. et qz multũ mouent
in partes diuerſas. recipiũt ſonuz repcuſſio
ne multa. Item idem Ariſt. ibidem nullum
animal ouans hz auriculas exꝑſas. nihilo
minꝰ tñ habent talia aialia quaſdã vias oc/
cultas. et etiã volatilia carent auribꝫ exterio
ribus habent tñ foramen mediũ et viã aper
tam p quam audiꝰ pfectiſſime celebraꝫ. Itẽ
homo inter oĩa aialia hz aures minꝰ mo/
biles et etiã ſm dimenſionẽ ſitus hꝛeuiores

sed ad audiendū maxime sūt efficaces. ut ꝺr li.j. z ℔ est ꝓter bonitatez ꝯplexionis. vñ qñ nimis est excessus in auribꝫ hoīs in magnitudine alīus signis ꝯcurrētibꝫ signum est stolliditatis z tarditatis intellectꝰ. vt dīc̄ Arist.

De naso Lapm. XIII

Nasus est instm olfactꝰ ſm Jſi. a naribꝫ ātꝺr nasus. Nares aūt iō sic vocant. qz p eas odorifera z spūalia q̄si odorem ꝰ z int fetidū z odoriferū discernam? Vñ qz odorifera nob p eas manant. nares dicūt sic̄ p ōriū inscū z rudes ac ierpti ignaminą ſm Cōstan. q̄ p q̄ndā subaz cartilagi nosā ad invicē sūt distincta. Et hoꝝ foramiñ vnū ad ꝯcauitatē palati tēdit. alterꝫ supꝰ ad pelliculas cerebri vadit vt aerē attrahat cerebroꝝ deferat ipis naribꝫ spm̄ aialē et ad sensū odoratꝰ pficiēdū adducat. ꝓmum foramē fuit necessariū ad eīciēdas superfluitates a cerebro veniētes aliūd ad spm̄ attrahēdū et odoratū pficiēdū. Sūt tm̄ ꝓpria instrumēta odoratꝰ due carūcule q̄ dependent a naribus p modū māmillaꝝ. q̄ ꝓmo aerē attractū in se recipiūt. deinde ad interiorē ptez cerebri trāsmittūt. Istis aūt carūculis subserviunt nares exteriores aerē scz attrahēdo z in tra se includēdo ꝝ subtiliādo vt tāto facilꝰ et pfectꝰ imuteť in organis odoratꝰ. neruꝰ em̄ a cerebro veniens. illa duo vbera nasi subintrat z eis aialē spm̄ aḡmistrat vt dī. Cōstan. sumꝰ igit mediante aere p nasū attractꝰ spūi aiali se associat. q̄ imutatꝰ illā imutatōz i cerebro aie iudicio repñtat. Nasus igitur ſm Constan. fuit necessariꝰ ad aerē ꝓpate attrahendū ad cerebꝝ p sua emūctoria expurgādū. ad calorē innatū in vētriculꝭ cerebri temperādū necnō ad discernendū fumū a q̄cūq; ſuba resolutū redolentē suauiť ac fetentē Et iō ſm Arist. li. xj. sēsus olfactꝰ ē diuisus ꝓportionatū. z sensus olfactꝰ nō eēt nisi ꝓpter attractōez aeris in aiali hñte nasū. Et ℔ mētis. Et ꝓpt ℔ posuit nasa nasū in medio triū instrꝝ sensibiliū q̄si rutinā positā ꝓpt motū anhelitꝰ alīus sensibꝰ necessariū. Recolligit igit breuiť ex ꝓdictis q̄ nasus ē mēbꝝ siue organū officiale aeris attractiuū z emissiuū int odores discretiuū. grossaꝝ superfluitatuz cerebri purgatiuū spūi aiali mīstratiuū per attractōez aeris pulmonis dilatatiuū z cō-

strictiuū. Et iō ſm Cōstan. nares posite sūt extrāsuerso z non ex opposito pulmoni. vt si frigidꝰ aer q̄ñq; subeat pulmonē subito non ledat si q̄d cū aere sic̄ pulvis vel q̄dcūq; aliꝰ ītrauerit pulmoni obesse nō possit. Est etiā nasus vt dī. Bre. sup cantica. faciei maximū ornamentū ita q̄ eꝰ carētia tota facies resideret dehonestať. Dz āt dispositio nasi eē mediocris. ita q̄ ī longitudīe. latitudīe. altitudine modū debituz nō excedat. Nā si nares fuerit nimis tenues vl̄ late ml̄ti aeris attractōe ferocitatē aīe ꝓtendūt z mētē idignātē. Ex dispositōibꝫ em̄ mēbꝝ corpis sumunť pnostica iudicia de affectōibꝫ mētis. sic̄ ꝺr in ꝓncipio phisonomie. Nā accidētia mētis sepe imutanť ſm accidētia corpis sic̄ vinū albū ex vitro rubeo q̄ñ infundiť. colorē ꝫbit et ruborē. Et iō mediocritas dispositōis mediocritatē designat bonitatis sic̄ dicit phūs in libro suo in ꝓncipio. Impediť aūt nasus in suo effectu sic̄ dī. Balť. sup pnostica ibi. Nares acuti oculi ꝯcaui z̄. ꝓpt vehemētiā caloris hūiditatē ꝯsumētis vñ z acuunť nares et ꝓfundāť oculi in acutis z est signū mortis et accidit idē naribꝫ sic̄ dī. Balť. q̄ñ calor naťal est debil̄ q̄ nō ꝓt se expādere ad extrema. z iō ꝯsequť q̄ spūs z sanguis nō ꝯcurrūt ad extrema. Et iō ꝓpt frigiditatē mortificantē ꝓstrigunť mēbra z cor alteraťur. z accidit acumen nariū qđ est signū pessimū z mortifer in patientibꝫ acutā. Itē impediť nasus. vt dī. Cōstan. li. ix. c. xv. aliq̄ñ ex mala cerebri dispositione. aliq̄ñ ex nerui odoraťbil̄ opilatiōe. aliq̄ñ ex hūoꝝ fetidoꝝ z corruptoꝝ ī carūculis nariū repletōne. q̄ñq; ex carnis superflue corrupte in foraminibꝫ nasi generatōe vt ptz in poliposis z lepꝝosis. et ℔ lesio non solū ledit olfactū. vexetiā facit mioratōez vocis. Aliq̄ñ patiť ex nimio fluxu hūoris ī vētriculꝭ cerebri defluētis. z ℔ vel ex calorꝭ dissolutōe. vel ex frigiditatis nimia ꝯstrictōne. sic̄ ꝑz sepi? in catarro. Aliq̄ñ ex nimia repletōe z acumie sanguis oza venaꝝ nasi apientis. vñ ꝺ naribꝫ fluit sanguis tm̄ fluꝰ marie p nares in ml̄tis egritudinibꝫ cā est dissolutōis morbi z certū indiciū ꝯualescētie z salutis. vtz ī acutis febribꝫ q̄ p fluxū sāguis nariū sepiꝰ termiank Et ī amphoꝝ ꝺr. Mulieri deficiētibꝫ mēstruis sanguiem ex naribꝫ fluere est bonū.

De genis La. XIIII

Gene sunt inferiores oculoꝝ ptes vñ barbe inchoank. vt dī. Jſi. li. ij. ca. ij.

Benos em grece barba dr. eedē em ptes di
cunt maxille q̄ p diminutōz a mal' sūt dicte.
male āt sic eminētes dicūt oculi ptes ad eo/
rū ptectōz suppositē. vocate āt sūt male siue
qz in rotūditatē pminēt infra oculos quam
greci mala appellāt. siue qz sūt sup maxillas
vñ z a malis dimtnutiue dicūt maxille sic a
palo paxill⁹. vt di. Jsi. Sūt aūt maxille siue
gene fm Cōstan. ex neruis z ossibz interp⁹ cō
posite z bax ossa cranco cerebri sūt ꝓiūcta.
Qne iō de varijs z mltis fructul' ꝓposita sūt.
ne alia lederēt si vnū aliq̄d pateť. Exteri⁹ āt
sūt calide z carnose vt frigiditatez ossium z
cartilaginū auriū z narīū tparēt vt organis
sēsibilibz sibi vndiq̄ adiacētibz suo calore fo
mētū admīstrarēt. Et iō maxille ocul' suppo
nūť ad eoz ptectōz. In medio sēsuū sūt po/
site ꝓpť nutrimenti admīstratōz. calide sūt et
neruose ꝓpť frigiditatz instroz sēsuū mitiga
tionē. Cālide sūt z rubicūde ꝓpť ornatū fa/
ciei z vult⁹ ꝓpositōz. Maxia em pulcritudo
hois resultat i genis z maxill'. maxie sicut di.
Cōstan. maxille potissime hois ostēdūt cō/
plexiones. q̄ si fuerit multū rubicūde mitte
cū tpata albedie z in suba nō nimis crasse sz
mediocrit carnose. calidā et hūidā ꝓtendūt
ꝓplexionē et ipi⁹ tpamentū. Si ꝓo fuerit in
colore albide sine alic⁹ rubedis admixtōe et
in suba pingues molles z fluide frigiditatis
et hūiditatis oñdūt excessū. si ꝓo fusce i colo
re aut citrine. i suba āt tenues z macilēte do
miniū designāt siccitatz nimie z calorz vt pz
in colericz. Si ꝓo fuerit q̄ liuide i colore et
in suba a carnibz depaupate excessū signant
frigiditatz z siccitatz sicut i melācolicz videri
pt. nec solū declarāt ꝓplexionū diuersitatez
vezetiā animi et affectionū notificāt q̄lita/
tē. Nam fm animi affectōes. ex subito timo
re vel gaudio pallescūt vel rubescūt subito.
vt dicit Constan.

De barba Capitulum. XV

Barba vt dicit Cōstan. faciei viri ē or
namentū. vñ apparēs z coopiēs ma/
xillas i vna pte est ad ornamentū i alia
ad maxillaz adiutoziū siue famulatū. Nam
sua villositate neruos maxillares tuet a ni/
mia aeris frigiditate. z iō maxillaz ē necessa
riū tegimētū. Barba vigoris z caloris naťa
lis est indiciū. Et ħ est cā q̄revir z ñ mulier
barbescit. qz masculi feminis naťal'r sūt ca/
lidiores. z iō in maribz fum⁹ q̄ piloz ē mate/
ria magz augmētať. quē qz naťa non sufficie
bat ꝓsumere expulit p duo loca. s. p caput z
p barbā vñ accidit aliq̄n in mulieribz calide
et humide ꝓplexiōis q̄ videť barbescere. Et
ecōtrario fit in masculis frigidis z siccis q̄
barbescūt paz. vñ et in cunuchis nō crescit
barba. qz pdiderunt illa mēbra calidioza. q̄
calidi hūoris et fumi q̄ piloz ē materia sunt
generatiua. Ex q̄ pz q̄ barbe spissitudo calo/
ris z hūoz ꝓbať ac vigoz ē indiciū et diffe/
rētie seruū certū exprimētū. Jtē i pueris nō
crescit barba q̄uis puuli calidi sint z hūdi
qz fumosa superfluitas q̄ piloz z capilloz est
materia. trāsit i augmētū z nutrimtū puero
rū. Nucusq̄ Cōstan. fm ꝓo Arist. li. xix. pili
barbe sic et capilli i sua dispositōe repūtant
q̄litates vapoz ex q̄ generāť. q̄m si fuerit hu
moz calid⁹ fumosus z sicc⁹: erūt pili barbesi
cut capilli crispi reflexi z inuoluti. Et ħ acci
dit qz p duas vias vadūt ꝓrias. qz ps crestr
monet ad ptes inferiores z calor monet ad
ptes supiores. z sic inuoluunť pili z erūt pi
li crispi ꝓpť debilitatē suā. Et ħ accidit ꝓpter
paucitatē hūiditatz z mltitudinē ptz crestr
vñ ex intēso calore corrugāť z inuoluūt. Si
ꝓo fuerit vapor mltū hūid⁹. erūt pili leues z
lōgi. Hā humor ocurrit lubrificādo donec
pueriat ad pilos. z ꝓpť ħ pili et barbe coz qui
mozank in tracia sūt leues. Hā coz cōplexio
est hūida z aer ꝓtinēs eos est hūid⁹. Ecōn/
trario accidit hoibz cerebz siccū hūtibz ha
bitātibz i regiōibz calidis ꝓpť siccitatē aerz cō
tinēntz. Jtē alterať color piloz barbe fm eta
tis varietatē. et iō canescit barba i senectute
ꝓpť debilitatē calozis z abūdātiā frigiditatz
defluūt āt q̄nq̄ pili barbe ꝓpť calozis z hūo
ris interceptōz vt in castratz. q̄nq̄ ex corrup
tione hūoris vtz in lepzosis. Hā sic ide dicit
Arist. Lasus piloz sitis est fluxui folioz ar
boz. z cā isti⁹ est diminutio hūoris calidi et
pinguis. Et iō nō fluūt folia arboz in q̄b⁹
est hūor piguis. Nucusq̄ Arist. li. xix.

De mandibulis Ca. XVI

Mandibule a māducādo sūt dicte. vt
dic Jsi. li. xj. Mādibula āt q̄dā est
supior in q̄ dētes supiores infigunť
quedā inferior in q̄ dētes inferiores radicāť
Et est ꝓpriū mādibule supioris q̄ in oi aiali
fixa est z imobil' excepto centeaculo. i. coco/
drillo q̄ mouet mādibulā supiorē ꝑ natrā
oim aialiū z fixā z imobilē tenet inferiorē vt
di. Arist. li. iij. Sūt āt mādibule ex diuersz
duris ossibz ꝓposite. neruis et lacertz varijs

ɔnexe. Et ꝑ fuit necessariū ꝓpt mot⁹ ɔtinui/
tatē ꝛ aptōis clausure necessitatē. vt dī. Lō/
stan. Sūt em̄ q̄ due mole ɔtinue ad ɔterē/
dū ꝛ molendū cibū se mouētes. vñ toti cor/
pori nutrimētū mādibule submīstrāt. Mā
dibule āt q̄busdā ꝑticul' carnosis et neruos
ꝛ ꝑ ꝓpt fortiorē dentiū i maxillaꝝ fūdamētis
radicatōez. ꝛ ꝓpt nutrimēti neruis dentium
admīstratōem ꝛ frigiditatꝭ dentiū modera
tionē. Et dicunt gingiue. vt dī. Jsi. a dētib⁹
gignēdis. qz i eis dentes gignunt ꝛ nutriūt
Facte em̄ sūt ad decorē dentiū pariter ꝛ ne
cessitatē ne nudi horrori pori⁹ exīsterēt q̄ de
cori pelliculis labioꝝ circūdant. qō fec̄ na/
tura vt tam dētes q̄ maxillas nō solū intrin
sec⁹ iuuarēt. vez a lesione extrinseca defēsa/
rēt. ɔtīgit gingiuas corrūpi in aīalib⁹ aliq̄
infici et corrūpi. et tūc diuersas infert mole
stias et passiones. vt fetorem dentiū casum
vel relaxationem.

De labijs La. XVII.

Labia ſm Jsi. a labēdo sūt dicta. qō
ꝛ supi⁹ est labiū dr qō ꝓ o inferi⁹ est
labrum nūcupat. Sūt aūt labia ne/
cessaria ſm Constan. qz dentes muniūt atq̄
tegūt. Sūt etiā neruosa ꝛ ex diuersꝭ lacertis
ɔpposita. vt sic ad sensū ꝛ motū eēnt abiliora
Hā ad vocis formatōz necessario se apiunt
vl' claudūt. qz ill' abscisis vel p aliquā opila
tionē vel ɔctōem aliā impeditis. ꝓba ꝑfecte
nō ꝑnt formari. Jtē labia mollia sunt ꝛ car
nosa. et ꝑ ꝓpt duriciei dentiū tpamentū fuit
necessariū. Dētes igit et corr nerui cū ex na/
tura sint frigidi nimis lederent aeri frigido
exposīti si nō labioꝝ tegmine tuerent. Jtem
ɔstan. ꝓpt cuꝭ labioꝝ subtilitatē q̄ ō facili a
colore sāguineo rēcipit q̄dām̄ roseā q̄litatē
vñ rubedo labioꝝ signū ē puritatꝭ ɔplexio/
nalis et impmixtōis turbati sāguis ꝛ īterio/
ris ꝓtuꝭ sic ecōuerso labioꝝ liuiditas signū
est defectōis ꝓtuꝭ ꝛ caloꝭ natal'. Jtez labia
tenuia sūt in suba et subtilia vt sint flexibilio
ra ad motū ꝛ abiliora ad aerē īmitēdū ꝛ in/
tercidēdū ne subito attract⁹ interioribꝫ sua
frigiditate inferat lesionē. ꝛ iō labia aeri fri/
gido se opponūt ꝛ ipm̄ recipiēdo depuratuꝫ
reddūt vt suaui⁹ ꝛ utili⁹ ad interiora attraha
tur. ꝟ oīa ſm ɔstan. Consil'es ꝓperates nar
rat Arꝭ. li. ꝑ. circa finē vbi dic. Labia hois
mollia sūt ꝛ carnosa ꝛ separi pñt ꝓpt salutez
et custodiā dentiū ꝛ vt ɔueniāt ad exitū ser/
mōis. vñ et labia duplicē hūt vsū. sic ꝛ ligua
cui⁹ creatio est ad gustandū hūidū et ad ser
monē. ꝓferēdū sic idē exꝑsse dic Aris. et ideo
oportet q labia sint hūida. qz si creatio lin/
gue nō eēt tal' dispositōis ad labia nō posset
ligua ꝓtīgere ad dicēdos mlt⁹ modos lrā
rū q̄m q̄dā ex eis dicunt ꝑ ꝓcussionē lingue
et etiā q̄dā ꝑ ɔiūctōz labioꝝ. et iō nēcaria fu
it labioꝝ creatio vt optia eēt nake opatio. et
ꝓpt ꝟ fuit caro hōis valde moll' q̄m hō ē bo/
ni sēsus tact⁹. s. et gust⁹ magꝭ q̄ alia aīalia. ꝟ
oīa Aris. li. xij. Recolligē igit qz labia sūt teg
mina dētiū custoditiua. mollicie sua durici
ei dētiū tpatiua. vocꝭ articulate et lrālis for
matiua. aerꝭ frigidi l' calidi īterceptiua. sua
rubicūditate vl' vl' liuiditate defect⁹ vl' vigo
ris designatiua. ꝓtuꝭ īterptatiue ꝓpa orga/
na passionū aīe. s. odij et amicicie doloris vl'
tristicie exꝑssiua. vñ dr q tremor labioꝝ i fre
nesi et acutis morbis mortez ꝓtēdit. vt dr in
ꝓnosti. Et hec de labijs sufficiāt.

De mento La. XVIII.

Entū est dictū q̄ mādibulaꝝ fūda/
mētū eo q inde oriāt. vt dī. Jsi. mēti
ā vt dī. ɔstan. duo sūt ossa et ipa iun
cta sūt i medio vbi dētes subtiliores firmāt
q̄drupli atq̄ pares. Horr ossiū extremitas
duas hz furculas. vna est acuta. cui⁹ acumē
q̄dā ligamē inserit. qō ligamē a latere tipo
rum ꝓtendit. ꝑ qō etiā et bucca clauditur ꝛ
apit. Altera ꝓo furcula grossa ē et rotunda
cui⁹ rotūditate mētum fit mobile. vt dī. Lō
stan. qz ꝟ mēbr⁹ fuit necessariū ꝓpt originem
mādibulaꝝ et dētium inferioꝝ radicatōem
et ꝓpt voluntariā aeris clausurā et aptōem.
fuit etiā ɔueniēs ꝓpt faciei ɔplexionē et ꝑfe/
ctam ipsi⁹ vult⁹ ɔsummatōem. qō si fuerit ꝑ
portionatum fronti totā honestat faciem et
decorat. hec oīa dī. Constan. Jn mento āt
aīalis maria est fortitudo ꝓpt ossis duriciez
et neruoꝝ ɔpagination̄ et ꝓpt fortē dētium
radicationem. et iō o bruta aīalia se tangi p
mentum de facili non ꝑmittunt. nam mēto
ɔfracto tota coꝝ ferocitas q̄si armis ꝑditis
eneruat. vt ꝑz. j. Reg. xvij. vbi dr. Confregit
Dauid mentum vrsi et eruit ouem de ore ei⁹
rē. Hois ꝓo mentum ꝑtractari a moris et si
dei indiciuz est. ij. Reg. xvj. Tenuit ioab mē
tum amase q̄si deosculans eum rē.

De ore Capitulum. XIX

Os est dictū ex eo q̄ p ipm̄ q̄i p ostiū cibos imittim⁹ z sputū foris ei̇cim⁹ vel eo q̄ q̄si de ostio ꝑmões egrediūt vt di. Jsi. os etiā vt dicidē aīe nūci⁹ē. qz illō ore exꝑimim⁹ qđ ꝓpus in mente ꝓcepim⁹ Est āt os vt di. Bre. multȝ circūseptū custodijs secz dētibꝫ z labijs vt tot itermedijs mēs ꝓpus discernat q̄z ꝓferat siue dicat vt ꝓius ꝥbum trāseat ꝑ limā q̄z ꝑ linguā. Fuit āt oris īstrumentū necessariū ꝑm ꝓstan. ꝓꝑ nutrimenti susceptōz. nullū em̄ mēbꝫ in aīali nutrīt nisi ꝓpus nutrimētū ī ore recipiat. os em̄ ꝓmo cibū recipit z masticādo z imutādo aptū digestioni stomacho trāsmittit. z ꝓꝑ ħ naꝝ fecit os hūidū intrinsec⁹ vt cibi siccitas ei⁹ humiditate facili⁹ imutet. Fecit etiā os neruosum z mediocrit duꝫ z ꝓcauū. Neruosuz vt sapor ositas cibi facili⁹ sentiret. durū ne cibi aspitate lederet. nec nimis factū duꝫ ē sz mediocrit ne nimia duricia sēsualitas gust⁹ impediret. Cōcauū āt et rotūdū fuit ītrinsec⁹ vt cibꝰ assū pt⁹ hīc inde facili⁹ moueret z perdētes sine ipedimēto spūs trāsduceret. Jtē necessariū ē os ꝓꝑ acris z spūs attractōem. ger ei attract⁹ ꝑ os i ipi⁹ ꝓcauitate imutat depurat z subtiliat. z sic ad cordis refrigeratō nē ꝑ cānale pulmonis trāsmittit. sine cui⁹ refrigerio cor ꝑ nimiū caloz incēdio vreret et destrueret. Jtē necessariū est ꝓꝑ vocz infor/matōz. ad ħ ei est palatū oris ꝓcauū vt plectrū ligue moueret facili⁹ z ad vocē formādā expedite eleuaret z depmeret. Jtē vtile ē ad grossaꝫ supfluitatū a cerebro z pulmone ve/nientiū erebrā electōz q̄bꝫ ꝑ ostiū oris eiectz vital' spūs ī corde z aial' in cerebro suas cōplēt actōes expediti⁹ Jtē vtile est ꝓꝑ mēbrorū nutribiliū a supfluis exoneratōz. qñ g̃ stomach⁹ crudis hūoribꝫ onerat naꝝ ꝑ vim ex pulsiuā opante ꝑ oris orificiū expurgat. sic di. ꝓstan. z Bal'. sup illō ampho. in vomitibꝫ z purgatōibꝫ q̄ spōte fiūt si q̄lia oportuit fiāt ꝓfert et bñ ferūt. sin̄o nō ꝓfert. patit āt os vt di. Constan. in viatico. qñq̄ ex alijs mēbris sibi vicinis infirmātibꝫ. Patit āt pustulas vlcera. z hmōi ex corrupt⁹ hūoribꝫ aliunde ad buccā defluētibꝫ. si rubeat ita q̄ nigredini attineat z caleat dolcat aut ardeat materia sāguinea est z colerica. sin̄o mltū nigrescat tā/to molest⁹ est z timid⁹ ne forsan ad cancruz deueniat. Accidūt āt vlcera ī ore lactentiuz puruloꝫ pueriētia ex acumīe lact⁹ z ei⁹ corruptione. Hucusq̄ Constan. in viatico particula secunda.

De dentibus. Capm. XX

Dentes ꝑm grecos dicunt odontes q̄i oia apposita diuidētes et icidētes vt di. Jsi. Et sūt dētes ꝑm ꝓstan. q̄/dā plātaria i ossibꝫ maxillaꝫ z mēti q̄busdaz radicibꝫ inserti. z sūt ī maribꝫ ꝑm ꝓstan. quoꝫ Sedecim em̄ ī maxillaribꝫ sūt positi. quoꝫ q̄ttuor ī anteriori ꝑte pares vocant⁹ q̄dru/pli. et hi lati sūt et acuti incisores l' ꝓcisores a medicz nūcupant⁹. ad incisiones cuiusl̄bꝫ cibi sūt apti. z q̄cq̄d in eis accipit⁹ in ore ꝓte/rit z mordet⁹. Sūt itez duo q̄ canini sūt di/cti collaterales q̄druplis z ī sūmitate acuti duris cibis tñ molēdis apti. Et dicunt⁹ ꝑm Jsi. canini. qz ad sit'itudinē canicoꝫ ꝓsistūt. z canes ꝑ ipos ossa rodūt. ꝓcisoribꝫ ei⁹ dentibus sūt fortiores acutiores z rotūdiores. et ꝓ ħ o q̄busdā collūnellevocāt⁹ q̄ qđ ꝓres ꝓcidere nō ꝓnt⁹ ist⁹ tāq̄ fortioribꝫ ad ꝓfringēdū tradūt. Sūt z decē alij extra q̄ ꝑte supiori mādibule q̄ collaterales q̄druplis hi sūt la/ti atq̄ grossi. hi molares sūt vocati et ad molēdū bñ sūt apti. nā q̄ ꝓcisa z ꝓfracta sunt a ꝓximis⁹ more mole subigūt. vt di. Jsi. Sunt q̄dē in supiori mādibula. xvj. dētes. i. q̄ttuor q̄drupli atz pares. z duo canini. et noué molares. et totidē etiā dētes numero collocant in inferiori mādibula sen in mento. dentes igit q̄z tū ad suū nūez z etiā ad officiū q̄dri/pharie diuidūt. q̄dā em̄ sūt incisiui. z bi sunt q̄ttuor. duo supiores et duo inferiores q̄ ꝑ/mo aspectui se offerūt. q̄dā ꝓ o sūt pares z bi sunt q̄ttuor. duo supiores z duo inferiores q̄ alterutꝫ iuxta icisiuos positi mutuo se cōtingūt. Quidā ꝓ o dicūt collaterales seu canini et bi q̄ttuor. i. duo supiores z duo inferiores se mutuo collidēt. q̄dā ꝓ o sūt molares et bi. xx. secz. ꝑ supi⁹ z totidē inferi⁹ mutuo se tangētes. z q̄ ab alijs inchoata sunt quasi mole ꝓtinue ꝓcidentes. Bi oēs sūt mādibulis radicati z q̄dāmodo furcati sz diuersimode quia anteriores. i. q̄drupli et pares vnā bñt furculam seu radicē. canini ꝓ o molares tres vel q̄ttuor bz̄e dicunt. vt di. Constanti. Dentium q̄z numeꝫ discernit q̄litas sexuū. nam in viris pl'es. in feminis pauciores inueniūt. vt di. Constan. et Jsi. Distinguunt etiaz dentes ꝑm ꝓcessū etatis. qñ sic di. Arist. li. ū. q̄ dentes senū generaliter sūt nigri z nō acuti. vtz ī canibꝫ. q̄z etas ꝑ dētes

noscit. qr dētes iuuenū sūt albi r acuti. senū ꝓ ecōtrario. Excipit tñ Arꝛ. ibidem ab hac generalitate dētes eqꝝ qs dicit hīe ꝓtiū q ꝓcedēte etate magꝛ albescūt. ōr etiā ibidem oportet vticqꝝ scire q aialia q sūt mltoꝝ den/ tiū r ꝓiūctoꝝ sūt vite lōgioris. q ꝓ o paucoꝝ sūt dētiū r sēpatoꝝ sūt vite breuioꝛ. Itē ōr ibidem oīe aial q drupes generās aial sibi anteriores nō molares. r ꝑ ꝓtigit forsan ꝓpt furcularꝝ r radicū debilitatē. molares āt nō ejcit ꝓpt cām ꝓriā. et est generale i alīs aiali bus q nō ejciūt aliquē dentē ꝑusqꝝ alt sibi sil'is in loco oriat' ꝑmit'. Itē Arꝛ. li. xij. oīe aial carēs dētib' i supiori mādibula ē siccuꝝ et terrestris nate. oīe aial hīs dētes i vtra qꝝ mādibula est pīguedini sil'e. Itē idem li. xiij. Nata nō facit aliqd nisi qō melit' r pfe/ cti' est. r iō necesse est vt materia ptꝛ terrestrꝛ declinet a qbusdā aialib' ad ptē supiorē scz in dētes r culmos pminētes. et i qbusdaꝝ in mādibula aial hīs coꝛnua. Itē ibidē li. xvj Solūmodo int' alia ossa crescūt dentes dū remanet aial. r ꝑ est manifestū in dētib' sup excrescētib' r declinātib' a locꝛ suis ꝓtigen/ tib' se inuicē. Et cā incremēti illoꝝ ē ꝓpt ope ratōem eoꝝ. Si em nō crescerēt ꝓsumerēt citoꝝ. r ꝓpt ꝑ terunt cito dentes aialiū come/ dentiū multū r carētiū dentib' magnis Et ꝓpt ꝑ ingeniata est nata et aggregauit dētes ad inuicē ꝓpt senectutē r finē. aliter si vita du raret ꝑ millenariū sp dentes plēs cēt cqꝝ in ꝑma creatiōe. vñ dicit idē li. ij. dētes q oriūt utra gingiuā nō oriunt in viris et mulierib' nisi post viginti annos. et forte in qbusdam mulierib' post. lx. et origo coꝝ erit cū matio dolore. Itez idem li. xix. Dētes acuti oriunt ante latos. qñ dētib' acutis indiget ad ab/ scisionē cibi ꝑus. qr ꝑus est abscidere cqꝝ mo lere. iō etiā citi' crescūt. qr minores sūt. quia origo minoris rei est ex caloꝛe añ originem rei maioris. Itez caloꝛ etiā lactis facit oriri dentes cito. et ꝓpt ꝑ est q pueri lactātes lac calidi' nascūt in eis dētes citi'. Itē idē etiā ibidē. Anteriores dētes nascunt in osse te/ nui et etiā debili. ꝓpt ꝑ sūt velocꝛ casus Vnc usqꝝ Arist. Ad ꝑ ostan. in viatico ꝓcula. ij. Dentiū magnū est iuuamentū. et cum iuua mēto magnū coꝛpis oꝛnamentū ipoꝝ inqꝝ nō patientiū. qñ in patiētib' actio coꝛrūpit Quoꝝ passio diuersa est. Eui' diuersitatis ꝑs est visui manifesta. sic̄ putredies. fetoꝛes rupture. pfoꝛatōes. motiones. casus. limosi tates. r similia. ps ꝓo nō apparēs ē r occulta sic̄ qñ dentes nimiuꝝ dolent r tñ exteri' sani apparēt. Cā aūt tal' doloꝛis sūt hūoꝛes a ca pite descēdētes l' a stōacho mediāte fumosi tate ascēdentes. vel hūoꝛes acuti i gingiuis et tūc doloꝛes nimꝫ cū saltu r pulsu sentiūt ꝓpt maliciā hūoꝝ r acumen Si ꝓo doloꝛ est a capite grauitas sentit in capite r doloꝛ. in facie ruboꝛ ex sanguie vel colera ad radices dentiū descendente. Si ꝓo fuerit a stōacho doloꝛ sentit in stomacho r assidua eructua/ tio egredit et erūpit. Dentes etiā aliqñ ꝓfo/ rant. aliqñ rūpunt. aliqñ ex ꝓmib' in citriuū viridez seu nigꝝ colorē mutant. q oīa ex coꝛ ruptꝛ r pessimis hūoꝛib'. ex malis cibis per neruos ad ligamentū dentiū descendentiū accidere dinoscunt. Dentes etiā aliqñ mo/ uent r cā mot' hūoꝛis sūt in dentiū radicib' qr si sint acuti necesse est in dentib' foꝛamia effici ac fetoꝛes et putredies generari. Qñ si ꝓmes fuerint in cā doloꝛ maxim' gignit. q a neruū sensibilē coꝛrodendo penetrāt. Ob/ stupescūt etiā dentes et exacerbant ex hūoꝛe acido int'. vel extra neruos sensibiles infici ente et dormitare vident ex causa nimis fri/ gida sic̄ ex niue vel glacie neruos dentiū cō stringente. Itē dentes qñqꝝ cadūt ex nimia hūiditate ligamēta dentiuꝝ relaxāte qñqꝝ ex nimia siccitate. vt ꝓz in senib' q̄ dentes ꝓpt substractōꝝ hūiditatꝛ nutrībil' dilabūt. has et mltas alias dentiū ēcitat ostan. passiōes. sz ꝑ sufficiāt. Recollige igit ex p̄dictꝛ q dētes in mādibul' tanqꝝ in fūdamētꝛ ꝓprijs radicāt ex frigiditate dñante albioꝛes ceteris ossib' efficiūt ꝓpt sui duriciā de facili nō leduntur Suba em dentiū est ex se impassibil'. cū nō sit sensibil'. vt di. ostan. vñ dens rupt' nullū doloꝛē patit. Oꝛ tñ pati r dolere ꝓpt neruuꝝ sensibilē q i ei' radicib' sepe ledit r guat. Dē tes em intrinsec' neruis colligāt teminos car nis dentes excedūt. r tñ in carne radicātur nihil intra se nec in se cēpatiunt. Clausi sūt labijs ne videant. Indecens est em cū appa rent nisi forsan ꝓpt risum Itē supioꝛes ad in feioꝛes reuertunt et sibi inuicē mutuo co/ aptant. r si inferiores aliqñ moueant supio res tñ fixi imobiles reperiunt. Oꝛdinate āt ad inuicem componunt. ad informatōnem articulate vocis maxime coopant toto coꝛ/ pori obsequunt.

De lingua. Ca. XXI

Lingua a lingẽdo cibũ ẽ dicta. vl' ꝙa ꝑ eaz articular' son' ꝙba ligat. sic ẽm plectz corde. sic alludik lingua dẽtibus. vt di. Jsi. Est ãt ligua instrm gust' z locutiõis vt di. ꝓstan. z ꝓponik de suba molli carne porosa z spõgiosa. Est ãt neruosa. ꝑt sensũ z motũ. porosa vt facili' sapor penetret ad neruũ faciẽtẽ gustũ ad quẽ venit̃ multe vene sanguie plene. vñ rubicũda ẽ i colore. Hec opik pãniculꝰ ꝙb spaciũ bucce z palatũ induik z vestik. a supiori pte pz tota. ab inferiori ãt pte pz vsq; ad ligamẽta ꝙb merito ẽ ꝓneta vñ radices lingue z sensibiles nerui ꝙb recipit sensũ z motũ a spiritib' sũt occulti. Jn ꝙbusdã ãt hoib' vt di. ꝓstan. ꝓhik lingua pl' q̃ oportz intantũ ꝙ nec i diuersas ptes mouek vñ oportz incidi ligamẽta. vt motus ꝑ totũ bucce spaciũ ãpliek. Passiões ẽm m'te accidũt lingue vt in suba ip'i. ul' i neruis ad illã veniẽtib'. vñ i viatico ꝓstan. Lingua aialis pdit motũ volũtariũ. Vñ z vsũ amittit ꝟmõis cui' cã est ex defectu ꝟtutz motiue ex cerebro veniẽte vl' ex neruo opilato ꝑ quẽ ꝟt' trãsit aial'. Aliqñ ex apostemate vl' ex pustulis i lingua accidẽtib'. Aliqñ sũt ꝑpria vicia in suba lingue sic̃ ꝓplexio mala ex q̃ ẽ sensibilis distẽperãtia ex nimio calore frigiditate vl' hũiditate vl' siccitate vl' apostema vl' tumor. z sik'ia ꝙ si lingua videak nimis tumida excessũ caloris desig̃t. si ꝟo alba frigiditatẽ. si moll' hũiditatẽ. si sicca et aspa siccitatez. et oĩa talia lingue ipediũt vsũ vel tollũt in toto vel i pte. Si ãt lingua sana videak nullas habẽs maculas loq̃la tñ sit ablata. ex cerebro est defect' vel ex neruis sẽsibilib' opilatz. aliqñ est pditio loq̃le ex pdita mẽte vt in freneſi vel litargia. Hucusq; ꝓstan. i viatico. alios desig̃t defect' lingue in pantegñ. ꝓstan. vbi di. Accidũt pustule late z extẽse i pellicul' exteriozib' lingue sic̃ accidit puerz malũ ||lac sug/gẽtib'. z sũt qñq; albi qñq; nigri colorz. accidit ãt apostema lingue. eã nimis magnificãs z ab ore extire faciens. z vocatur extilium lingue. Aliꝺ etiaz genꝰ apostematz lingue ẽ qꝺ rana vocak. eo ꝙ sic̃ rana nascik sub lingua z aufert vsũ lingue. z ita rana muta ꝺr ab effectu. Est ãt aliud apostema lingue sanguinolẽtũ vñ tota ligua patik et loq̃la parik cũ gustu impedik. Ex viscositis ẽm hũoriby i ligua dominãtib' sensus gust' corrũpik z imutak. ita vt dulcia amara z insipida indicek. z ecõtra riovt di. Hal'. Jtẽ Hal. sup amphoz. ꝙ accidit lingue balbucies ex nimia hũiditate qñ lacerti ligue ꝑ nimia humiditate i extremis nequeũt dilatari. sic̃ est videre i ebriosꝭ q̃ balbuciũt qñ in cerebro hũore nimio pfundunt. Vñ dic̃ ibidẽ Hal. naſal'r ãt balbutiẽtes vl' ꝑt nimiã cerebri hũiditatẽ balbutiũt. vl' ꝑt ligue humectatoz. vel ꝑt vtrũq;. Illa etiaz supflua hũiditas ẽ cã q̃re aliq; efficiũt dzauli q̃ aliqs lr̃as pferre ñ pñt. scz r. p n. l' c. pt. p/fert z ꝟ pz i infãtib' q̃ ml'tas lr̃as cozrũpũt z eas pferre nõ pñt. Hec oĩa di. Hal'. sup illũ amphoz. ipodrauli. a diarria matie capiũt. qz nimia hũiditas taliũ q̃ est cã dzaulizatio nis redit ad stomachũ. z intestina sepe lubrificãdo inducit diarriã vl' dissenteriã. i. fluxũ vẽtris. sic̃ di. Hal'. Jtẽ dic̃ ꝓstan. i pantegni. ꝙ in lateribz ligamẽtozum lingue sunt quedam vene que saliuam lingue administrant. Hec ab initio lingue incipiũt. a ꝙb' emanat ꝙdã humectatio fleumatica q̃ saliua appellatur. vñ ille vene vocank a medicis salivales siue habitatio salivalis. Jnitiuz aũt lingue vñ exeunt he vene est caro glandulosa et alba ꝑ quã ip'i. saliue generatiua q̃ humectat linguã et tẽperat cibozꝭ siccitatem. z augmẽtat coꝛ. succositatẽ vt post dicek. vñ di. Arꝭ. in. vj. ꝙ oues aliqñ hñt sꝫ lingua venas albas z ille facit fet' albos z aliq̃ hñt nigras z ille facit fet' nigros. alie varias z ille. pcreãt fetus vari/osz tẽ. Recolligit igik brevit̃ ex iã dictis q̃ lingua est suba carnosa sanguinea z porosa. in fluentie spũs receptiua i ꝓplexione calida et hũida. in dispositõe tenuis z oblõga anteriozi pte sik'is gladio i cono. in colore rubicũda. in loco ꝓcauo z hũido sita ad motũ facilima. vocuz informatiua. saporꝭ diserctiua. ꝑ emissionẽ saliue oris hũectatiua. ꝓceptiua nũ aĩe interptatiua. dentib' et labijs q̃ muro duplici circũsepta. Jn diuersis aialib' ꝙ ad figurã varia. Hã i ꝙbusdã brevis ẽ z grossa. in ꝙbusdã ꝟo ecõuersa. Quiꝺo hñt liguã grossiorẽ hñt vocẽ gutturẽ. z ecõuersa. Quedã etiã aialia hñt liguas medicinales z salutiferas. z ꝟ vel ex nate bonitate. vel ex occultata aliq̃ ꝓpetate vt ligua canis. vt di. Lassio/doꝛ. Quedã ãt liguas hñt mortiferas ꝓpter maliciã et furiositatẽ hũoris in eis dñantis sic̃ lingua serpẽtꝭ. draconis. z rabidi canis. cui' morsus est tũme venenosus cui' lingua apparet sp extra os z distillat venenũ z ĩficit aquã in aquã cadit. de q̃ q̃ biberit efficit ra/

biosus. vt dic̄ Auiceñ. z Constan. i tractatu de venenosis aialibꝫ z venenis. Uñ etiã serpẽtũ ligue fm Arꝛ. nigre sũt siue liuide siue subrufe z maculose. acute z i motu velocissime. Et ꝟ tigit, ppt hũoꝛẽ furiosũ z veneno/sum. q̃ tã velocit linguã agitat vt vna nũero poꝛe viuẽtꝫ ser pẽtꝫ plẽa sit veneno mortifero bifurcari videat. ligua tñ aspidis q̃uis i coꝛ separata tñ a coꝛpe z desiccata venenũ pdit. et venenũ si pñs fuerit, pdit vñ in pñtia veneni sudoꝛe pꝛũpe ꝟsuenit. vñ tal' ligua velut vtil' et pficua reputat inꝛ thesauros regios p̃cio sa. q̃uis ꝟus fuerit venenosa ꝛc̄.

De saliue ꝓpetatibꝫ Capitulũ. XXII

Alina ẽ hũoꝛ fleumatic⁹ ex natalib⁹ venis ligue genat⁹. vt di. ꝓstã. Est aũt saliua natal'r hũida i coloꝛe alba. ex tinuitate moꝛ ligue z ist roꝛ spñaliũ spumosa i sapoꝛe insipida. qꝛ potẽtialit' est oim sapoꝛ i se receptiua. Si ei esset alic⁹ sapoꝛis determiati nõ eẽt alteri⁹ susceptiua. Est etiã fm eñdẽ ꝓstan. saliua inꝛ gustũ z ei⁹ obiectũ poꝛ mediãte saliua gust⁹ ꝛcipit nisi cui⁹ sa/media. nihil ei sensu gust⁹ ꝛcipit nisi cui⁹ sa/poꝛ mediãte saliua gust⁹ oꝛgano pñtat. Uñ etiã ipa fm q̃litatẽ sapoꝛs rei gustate imutat. Fuit aũt neccaria saliua vt di. ꝓstã. ad humectatõez oꝛis. vt saliue bñficio irrigaret. Itẽ ꝓt digestõis ꝓparatõz. Lib⁹ ei sicc⁹ i oꝛe as/sup⁹ nõ vtiliꝫ stõacho mitteꝫ. nisi saliua me/dia ꝓus bũectaret. qꝛ siue saliue adminicl'o res sicca nõ ꝺ facili trãsglutiret. Itẽ vtil' est ad faciliꝛẽ supfluitatũ cerebri z pulmonis euacuatõez. qꝛ tales emũctões caloꝛe vl' fri/goꝛe indurãt aut inuiscant nõ ita de facili p ostiũ oꝛis extraberet. nisi ꝑmo cũ humoꝛis salialis adiutoꝛio lubꝛicãdo ad exitũ pa/rarent. Itẽ saliua hois ieiuni hz q̃ndaz vim latẽtꝫ infectõis vñ et sanguinẽ aial' ledit si in aliq̃ vulnere aliq̃d sãguini admisceret. vt di cũt p̃dicti autoꝛes i tractatu ꝺ venenis. et ꝟ fozsan ẽ vt dic̄ Auiceñ. rõne cruditatꝫ. Uu/moꝛ eñ cruꝺ sanguini pfecte digesto i suis q̃litatibꝫ repugt z suũ vt dicũt autoꝛes ptur/bat tpamentũ. Hinc est etiã vt dicũt sancti. et habeꝫ a plinio q̃ saliua siue sputũ hois ie/iuni iterimit serpẽtes z venenoꝫ aialibꝫ ẽ ve/nenũ. sic dic̄ Basil⁹ sup illꝺ ꝓbũ i exameꝛõ. Ipa ꝺteret caput tuũ z tu isi. calca. ei⁹ Beñ. ih̃. Itẽ sic̄ di. Hal'. sup amphoꝛ. ibi. in saniei sputo fit phtisis ꝛ fluꝛ⁹ z vbi saliua tenet mo/runt ꝛc̄. Phtisici ppt vlcus pulmonis semp tussiũt. et a supfluitate saniei vlteri⁹ spuendo se exonerãt. put pñt. sz tñ moꝛs iminet qñ nõ spuũt. qꝛ retẽta ei⁹ saliua cũ sanie vie spũs i/teri⁹ claudũt. z sic phtisici suffocati moꝛiũt. Itẽ sic̄ di. Hal'. in li. cryſis. Inꝛ sputũ z sali/uã est differẽtia. Hã saliua est supfluitas na/turalis nutrimẽti pectoꝛz z generat digesta. Sputũ ꝟo est illud qꝺ ad pect⁹ aduenit fm diuersitatẽ cursus natal' z cursus p̃ter natu/rã. nec est sp digestũ. Et iõ sputũ in acutꝫ fe/briboꝛ apostematibꝫ si leuit fiat cũ signis di/gestõis et sine tussi laboꝛiosa. fortitudinem signat ꝓtutꝫ z defectũ moꝛbi. sic ꝺ ꝛ i ꝓnostic. et econuerso. Et fm Hal'. et alios commẽtato/res ibidem. In saliua siue in sputo ꝓsideraꝛ tria genal'r. Coloꝛ. s. odoꝛ et sapoꝛ. Quia si sputũ fuerit in coloꝛe liuidũ coꝛdis et spi/ritaliũ sigt lesionẽ. Si ꝟo sanguineũ cũ sa/nie admixta pulmonis desigt alteratõz Si etiã fuerit in odoꝛe fetidũ interioꝛem signat coꝛruptionez. Itẽ si in sapoꝛe fuerit amarũ aut acidũ hũoꝛis coꝛrupti in stõacboꝛ pul/mone seu in suba lingue sigt dñatõez. Item in sputis abundare signuz est fleumatice cõ/plexionis. vñ z in senib⁹ solẽt sputa abunda/re grossa et viscosa fm intensionẽ frigiditatꝫ et resolutõz vel dissolutõez humiditatꝫ substantial'. ꝛc̄.

De voce Ca. XXIII

Uoꝛ est aerꝫ tenuissim⁹ ictus. plectro lingue format⁹ vt di. Isi. z Pꝛistiã⁹. Oꝛgana aũt vocis siue instꝛa multa sunt. vt di. Cõstan. s. pulmo. arterie. guttur. vuula. os. dẽtes. labia atq̃ lingua. Sine ei istoꝛ instrumẽto voꝛ nõ format. Et hoꝛ q̃dã sunt vocis receptiua sic pulmo cũ suis recep/tacul' et canalibꝫ. Quedã ꝟo sũt vocꝫ oꝛdi/natiua sic vuula q̃ fm ꝓstan. pulcrã reddit z fortẽ q̃n ad alia se hz ꝓportionabiliter. Aerem eñ introcuntez tpat. et ne nimis impetuose exeat cohibet et refrenat. A receptiõe etiam pulueris guttura et arterias phibet et ꝓser/uat. Quedã eñ sunt vocis emissiua. vt cana/les pulmonis et arterie q̃ sunt q̃dam fistule q̃ si fuerint lenes munde et tpate dulcem ac tpatam et eq̃lẽ reddũt vocẽ. Si ꝟo aspe fue/rint et pl⁹ debito fuerit late et stricte aut di/stoꝛte nimis gũe vel exile dissonã aut ineq̃lẽ emittũt vocẽ. Ad formatõem igit vocis aer in folliculo pulmonis recipit et p oꝛdinatũ arteriaꝛ motũ p os emittit. Uñ et veloci ae/ris cõmotiõe et oꝛganoꝛ vocis extẽsiõe son⁹ reddit q̃ in oꝛe aial', plat⁹ et plectro ligue foꝛ

matus vox a sapiētib⁹ dr. Ducusq; ꝓstan. in pantegñ. vñ Arꝛ. li. iiij. Pulmo est ꝓmū vocꝛ receptaculū. Et iō oīe aīal carēs pulmōe: caret et voce ac loq̄la. Loq̄ eñ est distingue re vocē. Uñ oīe aīal nō hñs linguā absolu tam nō hz vocē. vt dicit idem. Apes l'muscę carēt voce. faciūt tñ crepitū in volādo exten dendo z ꝯhendo alas p aerez cadentē inter corp⁹ z alas. et sic faciūt locuste Et hut⁹ pba tio est q nūq̄ faciūt sonū in sedendo. ſz tan/ tūmodo in volādo. rana ār hz vocē ꝓpriam z anteri⁹ lingue sue applicāt ori suo et qō explin gua ꝓpinquat canne pulmonis absolutuz ē et ꝓpt̄ h̄ hz vocē ꝓpriam. et est coax nec facit h̄ nisi in aqua tm̄. et ꝑpe masculi⁹ tēpe coit⁹ qñ clamat feminā p vocē cognitā. Ranaꝝ o ml'/ tiplicat vocē qñ ponit mandibulā inferiorē in aquā et extendit supiorē. et p extensionez duaꝝ mandibulaꝝ vociferant. et ꝓpt̄ nimiū conatū extensionis lucent eaꝝ oculi sic̄ can/ dele. cantant et vociferant pl⁹ de nocte q̄ de die. qz tūc est septi⁹ coitus earūdem rc̄. Item ibidem. aues parui corpis pl⁹ vociferant et garriūt q̄ magni z maxime tpe coit⁹. qm̄ vo ciferatio auiū est maxie in illo tpe. Itē idem Gall⁹ vociferat post bellū victoriā. Itez in auib⁹ est q masculi⁹ dat vocez et nō fēia. sicut gall⁹ et mas coturnicū. loq̄ autē appropriat homini. q̄ aūt naturaliter sunt muti sunt surdi z hñt vocem ſz oīno indiffinitam. vt dic̄ idem Item idem in eodem libro. omnes femine sunt subtilioris vocis z acutioꝛ q̄ masculi ꝓter vaccam. qz vox femine est grossior. Itē ibidem. exit⁹ spermatꝛ est in maribus apud al teratōem vocis. et h̄ est in termino duorum septenniū. aliq̄n mutat tñ vox citra q̄busdā. et est significatio mor⁹ ad luxuriā. Itē ibidē qñ equi incipiūt coire erit eoꝛ vox maior si/ militer femine. vox tñ femīe clarior est. Itez ibidem. voces masculoꝝ mutant qñ muti/ lant. Item dr li. viij. voces oīm q̄drupeduz mutant et efficiunt sicut voces feiaꝝ qñ ca/ strant. Et li. xix. dr. causa acuminis z altera tionis vocis est ꝑm alteratiōz etatū. qm̄ vox iuuenū aīaliū est acutior voce senum. et mu lieꝝ q̄ viroꝝ. et voces oīm aīaliū sūt acutio/ res in iuuentute. Item idem. multe femine et multi iuuenes vociferant voce acuta. qm̄ ꝓpt̄ debilitatē mouent paucū aerez. et q̄d est paucū mouet velociter. et vox velox ē z acuta. grauitas aūt vocis sequit tarditatem. et aer multus mouet tarde. mares autem z senes mouent multū aerem. et ideo sunt grauioꝛ vocis. neruos enī et arterias hñt fortiores masculi q̄ femine. et senes q̄ paruuli. z non castrati q̄ castrati. ꝓpt̄ debilitatē ḡ neruoꝝ erūt voces castratoꝝ silꝫ voci⁹ feminarū. Ducusq; Arist. Uox equal' clara. flexibilis inc̄ acutuz et gue mediocris est laudabil'. sic̄ econuerso vox tremula rauca z aspera debi lis et dissona nimis gutturalis vl' acuta est virupe rabilis. nam vox vnica dissona et inordina/ bilis multaꝝ confundit vocū armoniā. Uox itaq; consona dulcis et ordinata est letifica. amoris excitatiua. passionū aīe exp̄ssiua. vi/ goris z ꝓtuꝛ organoꝝ spūaliuz ꝓtestatiua. puritatis et bone dispositōis earundē ostēn siua. laboris ſz subleuatiua. tedij seu fastidij ab latiua. etatis et sex⁹ discretiua. ꝑconij et lau/ dis acq̄sitiua. affectōis audientiū mutatiua. sic̄ de orpheo dr in fabulis q vocis sue mo/ dulatione arbores et nemora mōtes et saxa demulcebat. ita est etiā vox ꝯposita naturā cō/ sona et amica q nō solū delectat boues. ver/ etiam bruta aīalia. qō ptz in bobus q̄ cantu bubulci dulcisono potꝰ q̄ iaculo ad labo/ randū excitant. volucres etiam in dulci vo/ cis modulo delectant. intantū q sepe p dul cem sonum ad laqueos et pericula ab aucu pe ꝓuocāt. iuxta illud poeticū. Fistula dul ce canit volucrem dū decipit auceps. Item p dulces cantilenas et armonias musicas infirmi et maniaci et frenetici ad sensū men tis et sanitatē corpis sepi⁹ reuocant. Uñ dic̄ Constan. in viatico particula. ij. ca. d amo/ re q̄ dr Hercos sic dicit. Dicūt alīq̄ orphe us dixit. Imperatores ad cōuiuia me inuitāt vt ex me se delectent. ego tñ delector ex ipsis cū q̄ velim animos coꝛ flectere possim de ira ad mansuetudinem. de tristicia ad letic̄iam de auaricia ad largitatē. de timore ad auda ciā. Hec est ordinatio musicoꝝ q̄ circa sua/ uitatē aīe esse dinoscit. et cū dulcisona etiaꝫ melodia demones aliq̄n coartāt. et exire de corpib⁹ ꝯpellūt. vtꝫ in saule a q̄ spūs malus voce dauidica recedere cogebat. vtꝫ. ij. Reg. xvij. Et q̄bꝰ oīb⁹ iā ptz q̄ vtilis sit iocūda vox atq; dulcis. Econtrario est de voce inordina ta et horribili. qz nō letificat ſz ptristat z au/ res ac mentē guat. Uñ Constan. in quodā capl'o supꝰ dicto. interrogat⁹ q̄dam phs q̄re hō horribil' grauior essꝫ q̄ q̄libet pōa ra/ liter respondisse fert. Homo inq̄t horribilis pond⁹ animi est. rc̄. Hec de voce bona z ma

la nunc sufficiant. Nam de his q̄ vocem im/
pediūt sup̄ dictū est in tractatu de lingua. et
adhuc etiam dicetur infra ꝛc̄.

De gutture La. XXIIII.

Guttur ē extremitas canaliū pulmo
nis. vt dicit Constan. et est duplicis
iuuamenti. maior et p̄mū est vt aerem
attrahat et emittat. secundū est vt cibos in/
terius trajiciat et vocez faciat. Hec canalis
suba cartilaginosa est atq̄ dura. vt cū vent⁹
exeat vox emissa fiat clara. nam raucitas vo
cis fit ex humiditate canalis pulmonis. Cō
ponit igit a tribꝫ cartilaginibꝫ. p̄ma est ante
rius. gibbosa exter⁹. ꝯcaua inter⁹. Secun
da p̄ore est maior et recte iuxta os stomachi
collocat. Tertia cartilago media int̄ p̄mā ꝛ
secundā. ex istis cartilaginibꝫ q̄ q̄dā ꝯcate/
natōne guttur ꝯponit vt dilatet et ꝯstrīgat.
induit tota suba gutturis eisdē pānicul⁹ q̄bꝫ
lingua induit et palatum. Cōcauitas autē
gutturis quā aer intrat et exit bz q̄ddaz cor
pus lingue sile ꝯpositū ex glande et pingue
dine et pellicul⁹. et vocat a medicis ligua gut
turis siue cataracta. et est p̄mū vocis vt ōr in
strumentū. Non ei p̄t aliter vox esse nisi clau
datur ista cataracta. qr si via gutturꝭ fuerit
aperta impossibile est vocem esse. qr aer pau
latim exit. Uñ gutturis cataracta ad flatum
ꝯstringēdū fuit necessaria. qr ꝑ guttur pa/
tit̄ ab humoribꝫ a capite descendentibus
vñ raucitas generat et tussis q̄ꝫ a tractu
corrupti et sicci aeris. q̄ꝫ etiaz ab iniectu
pulueris. idō bz vuulaz p̄ obstaculo ne pul
ueris et hmōi aliq̄d pulmonē valeāt subintra
re q̄ fuit necessaria vt vocem faceret pulcraz
fortem et expeditam. Alleuiat añt aerem in
trocuntē eiusq̄ temperat frigiditatē. Unde
q̄dam moriunt q̄n radicit⁹ eis incidit. quia
nimiū recipiūt aerem guttur et pulmonem
infrigidantē. Est igit guttur organū vocis
informationi necessariū. cibi et potus in pri
mū digestionis locū. s. in stomachū inducti
uū. qr idō longū est ꝛ rotundū vt amplioris
aeris ad infrigidatōez caloris cordis sit fa/
cil⁹ attractiuū et expulsiuū. Est āt in vtraq̄
extremitate magꝭ ꝯcauū et in medio magis
strictū. vt sic sit vocis magꝭ informatiuum.
Est añt ex diuersis cartilaginibꝫ more ciphi
se cooperientibꝫ compositū vt fort⁹ existat. ꝛ
ita vt ex teneritudine cartilaginis ad vocem
variandā facil⁹ se reflectat. Ingeniata autē
est nasa circa guttur. vt p̄m duplex officiuz
animali necessariū duplicem vie habeat cō/
cauitatem. Habet em̄ viam canalem ad ae/
rem attrahendū et anhelitum perficiendū.
Habet etiam et viam manifestam ad cibuz
recipiendū. et hec duplex via quoddam co/
operculo quod epiglotū dicitur distinguit̄
Habet em̄ se in superficie gutturis ad modū
vestis ad vtrūq̄ foramen gutturis equali/
ter se habentis. Cum em̄ natura cibum ap
petit clauso foramine anhelitus foramē ad
susceptionē nutrimenti omnino se aperit et
econuerso cum natura attractōem aeris de
siderat foramen aliud gutturis se claudit et
obturat. Item contingit guttur multiplici
ter pati. scz per extrinsecam compressionez
siue qualēcūq̄ lesionem. Item quandoq̄ p
incautam cibi vel potus sumptionē. Si ei
cibus intrauit meatū p quez contrahit̄ aer
via spūs de facili intercludit̄ et animal suf/
focatur. q̄nq̄ per humoz fluxum et reuma/
tizationē. Contingit autem humores a ca/
pite ad canales gutturis cōfluere et ibidem
facere apostema. q̄ si materia colerica fue/
rit et furiosa cito mortificat animal ꝛ suffo/
cat. Nam vt dicit Constan. angustat flatum
ita q̄ infirmus vix cibū vel potū sumere pos
sit vel recipere. dolorem patitur nimiū. si āt
sit materia sanguinea infirmus apparet ple
nus corpore. rubeus in facie. vene sunt ple/
ne. plenus pulsus. tumor calidus. ꝛ dulcis
ex superabundantia sanguinis sentitur gu
stus. Si vero ex colera rubea dolor est for/
tis angustia nimia. calor cum siti maxima ꝛ
vigilia amaritudo in gustu est. Si autez sit
ex fleumate non tm̄ dolet sed tumet lingua
et mollescit. Si ex salso sit fleumate omnia
sapozat in gutture tanq̄ salsa. vox patientis
efficitur sicut parulorꝫ catulorꝫ. quia ex sic
citate salsi fleumatis trachea arteria coarta
tur. vt dicit Constan. Contingit añt istam
materiā malam quandoq̄ torā recolligi in
terius in pellicula que diuidit viam aeris:
que dicitur trachea arteria a via per quam
transit cibus q̄ dicit ysophagus ꝛ facit squi/
nantiā que in vno die interficit. Ex ꝯpressi/
one em̄ trachee arterie denegatur aeri liber
transitus ad cor. Ex ꝯpressione āt ysophagi
ciborum transitus denegat quandoq̄ colli
gitur materia partim intra et partim extra.
et tūc itez ōr squinantia et nō est ita mortife
ra. q̄nq̄ tota materia est extra ꝛ ōr synātia. et
est adhuc min⁹ mortifera tm̄ periculosa. In

oīb⁹ his ē dolor vehemēs gutturꝯ. ſz p̄cipue in p̄ma cū ſuffocatiōe vocꝯ. ē etiā difficultas ſpirādi z r̄ſpirādi. ita etiā r̄plēt nerui ex ſquinātia. z ita maxille ſpaſmant q̄ vix etiā cum malleo p̄nt dētes aliq̄n aperiri. z ita acurtat lingua q̄ vix l'nūc̄ p̄t extrahi. In oīb⁹ iſtꝯ morbis guttur p̄mētib⁹ bonū ſignū ē velox aſpiratio anhelit⁹ z r̄ſpiratio. q̄ trachea arteria nō nimiū ē p̄ſſa. Un̄ nō ita timet ſuffocatō nihil eī ita timet in hac paſſiōe ſic amiſſio aeris. a q̄ n̄ p̄t aīal p̄vicesimā ptē vn⁹ hore ſine piculo abſtinere. Dec z mlta alia vt di. Lōſtan. patit gutt. ſ. vlceratōz z inflatōz. ſitim i/moderatā. vocꝯ raucitatē ex humiditate ni/mia arteriā gutturꝯ ifūdētez vocē ipedītē l' q̄nc̄ extinguētez vocꝯ aſpiratē ex ſiccitate aeris vl' corpis ſiue cibi l' puluerꝯ inſtr̄m loq̄ndi exaſperāte. Sz de gutture dicta ſufficiāt

De collo Ca. XXV

Collū eſt dictū eo q̄ rigidū ſit z rotū dū. caput baiulās z ſuſtētās. cui⁹ ꝑs anterior gula. posterior ꝓ̄o ceruix vocat. vt di. Iſi. Ceruix āt ē dicta eo q̄ p illā p tē ad medullā ſpine cerebꝝ dirigit. Un̄ ceruix q̄ via cerebri dr. vt di. Iſi. Eſt igit collū mēbꝝ rotūdū int̄ caput z corp⁹ mediū. z est oſſeū ex mltꝯ oſſib⁹ z neruis ꝓpoſitū. oſſeum q̄dē est vt fortit⁹ ſit ad caput ſuſtētandū. neruoſū āt ad motū volūtariū faciēdū z ad ſenſū ad inferiores ptes corpis deferēdū. Col/lū eī influētiā ꝓtutꝯ motiue recipit a cerebro z etiā ſēſitiue z receptā ad inferiores partes corpis neruis mediātib⁹ trāſfūdit. Debz āt collū hre q̄ndā ꝓueniētiā z ꝓportōez cū capite. nā ſi forma capitꝯ fuerit tpate mag̃ et ceruix aliq̄ntulū groſſa bonitatē ſigt ꝓplexiōis z diſpoſitōnis. vt di. ꝓſtan. ſi ꝓ̄o fuerit caput puū z collū magnū q̄ntitati illi⁹ nō ꝓportionatū abūdantiā deſigt materie ſupfluā z fortꝯ informatiue defectū. z eiuſmodi caput ſup cepbalica ifirmitate z auricular⁹ dolore fatigat. vt di. ꝓſtan. Em āt Ariſt. li. xiij. colli diſpoſitio variat in aīalib⁹ z volatilib⁹ Hā in q̄drupedib⁹ ſpiſſi corpis z cruriū mediocrium collū curtū ē z groſſū. z hmōi aīaliū in collo plurima ē fortitudo. vtz i bob⁹ z bubalis z vrſis z lupis. q̄r maxia in ſpōdilib⁹ colli fortitudo ē. ñ iō ſolent boues p colla iugoꝯ vincul' alligari. aīalia ꝓ̄o lōgi cruris z groſſi oris corpis ſolēt eſſe colli lōgioꝯ. z ꝑ ꝑpetne ceſſitatē paſt⁹. vtz in eq̄s. camelis. ceruis. et hmōi. maxia āt equi pulcritudo ē i collo. nā fm ek⁹ erectōez z ſpiſſitudinē z extēſionem a pl'ib⁹ eſtimat animos⁹. Itē Ariſ. i eodē. aues hītes curuū roſtr̄ hīt curtū collū. vtz i accipitrib⁹. aq̄lis z niſis. q̄ ꝓ̄o ſunt hītes roſtr̄ lōgū z rectū hīt collū longū. vtz in gruib⁹. ardeis. anſerib⁹. z ꝑ est q̄r acq̄rūt cibū de fundo. Item idem ibidem. Om̄es aues pedū longoꝝ hīt collū groſſum et ſpiſſū. et volant extenſo collo. et ſi habuerīt collū lōguꝝ et abile ad declinandū declinant illud et q̄t complicant in volando. Item idez. ſi quod aīal fuerit longi cruris erit longi colli. et ſi curti: curti. Item om̄e aīal hīs collum habet pulmonē. tale ꝓ̄o q̄ nō anhelat aerē in/terī⁹ collū nō hz. aīalia autem annuloſi corporis non hīt collum diſtinctuꝝ a corpe ſic nec piſces. et ꝑ q̄r non hīt ſcapulas. q̄ non vocatur collum niſi membrum quod est inter caput et ſcapulas. vt dic̄ Ariſtotcles ibidem.

De humeris Capl'm. XXVI

Umeri dicti sunt q̄i armi ad diſtinctionem boīs a pecudib⁹ mutis. vñ dicunt humeros illi ꝓ̄o armos hre dicunt. vt di. Conſtan. Sūt aūt hūeri ex varijs oſſib⁹ ꝓpoſiti. quoꝝ p̄cipue iſta duo ſpatule dicunt ad modū ſpate late. ſpatū eīm latuꝝ dr. Fuerūt aūt oſſa neceſſaria vt di. Cōſtan. de cauſis duab⁹ aut vt defendant pectus ne q̄d retro pateret ab exteriorib⁹. aut vt armoꝝ ligent oſſa q̄ interi⁹ ſunt ꝓcaua. exteriusꝯ ꝓ̄o gibboſa. Erat aūt intra ꝓcauitas vt pdeſſet coſtis. q̄ oſſa ſunt habētia nodos q̄s medici vocant ſpatulaꝝ oculos. q̄ nomen ex officio aſſumpſerunt. ſicut eīm oculi fortꝯ corpis anteriores ſunt defenſores. ita iſta a poſteriori pectora et eoꝝ coſtas et oſſa defendunt et cuſtodiunt. Sūt aūt iſti ideo oculi ꝓcaui vt armoꝝ acumina poſſint ingredi. Habz aūt ſpatula duo acumina retro. vnū cornui roſtro aſſimilat. p q̄ dē eadē ſpatula furcule est ꝓnexa ne a ſuperiori locuꝝ ſuū exeat interi⁹. Ad hoc natura poſuit altꝝ ne ſubtus exiret acumen armoꝝ. furcule aūt fuerūt ad hoc neceſſarie vt armos ligarent z a pectore differre facerent. horū oſſa exterius ſūt rotunda. interi⁹ ꝓ̄o concaua et cū teneritudine pectoris añ colligata. retro ꝓ̄o cū cornu roſtro. Sūt āt coꝝ ligamēta oſſa cartilaginoſa q̄ vocant ſpatulaꝝ capita ad hoc poſita tm̄. vt concatenationem facerent armoꝝ.

Ex iam dictis patet q̄ humeri et armi ali

necessarij sunt etiã ad spũaliũ mẽbroꝝ defe/
sionẽ. Itẽ ad brachioꝝ siue costaꝝ siue pec/
toꝛis vitaliũ ossiũ catenatõꝛ et colligatõem.
Itẽ ad ossiũ ꝛ spõdiliũ colli suppoꝛtatiõem.
Itẽ necessarij sũt ad põdeꝝ diuersoꝝ sustẽ
tationẽ. nã rõe sue osseositatis ꝛ neruositatis
maximã hꝫ foꝛtitudinẽ ꝛ vigoꝛẽ. Item pᵒ ca
putꝛ collũ i coꝛpe maximã obtinẽt eleuatõꝛ
Alijs ei mẽbroꝫ supeminẽt sub capite ꝯstituꝫ
vtꝫ i oẽm aiali. Itez patiũt humeri qñqꝫ ab
extrinseco. vt vulnera siue q̃lẽcũqꝫ lesionẽ. si
ue ꝓpt nimiã laboꝛ ꝛ oneꝛ ꝯtinuitatẽ. et tũc
potissime curãt p q̃tẽ ꝛ alicᵒ vngenti appo
sitionẽ. vñ di. Aꝛiſ. li. vij. ꝙ iũcture elephãtis so
let inungi oleo oliue ꝓpt faciliozẽ oneꝛis ꝛ la
boꝛis tolleratõꝛ vt melꝰ doꝛmiãt. Itẽ qñqꝫ
iũcturas i neruis bũeroꝝ. ex q̃bꝫ nerui gũãt
ꝛ in suo effectu ipediũt. Qñqꝫ etiã ipe iũctu
re supfluis bũoꝛibꝫ repleẽ ex q̃ꝫ acumie do/
loꝛ in sensibili neruo generat.

De brachijs. Ca. XXVII.

Brachia a foꝛtitudie sunt dicta. Ba/
rim ei grece foꝛte ðꝛ latie. vt di. Isi.
In brachijs ei thoꝛi lacertoꝝ sunt ꝛ
insigne robur exist. Di thoꝛi dicũt muscu
li. Et dicũt thoꝛi eo ꝙ illuc q̃si viscera toꝛta
videãt. vt di. Isi. Brachiũ ãt vt di. ostan. ex
tus supioꝛ. alteꝝ ifra ꝛ ðꝛ cubitᵘ iferior. Est
duobꝫ ossibꝫ. vnũ e supꝝ. ꝛ appellat cubi
ãt os iferꝰ poꝛi maiꝰ. qꝛ poꝛtãs poꝛtato ma/
ius eẽ ðꝛ ꝛ firmiꝰ. Cõtatenat ãt brachiũ cuꝛ
armo supioꝛi. ꝛ ꝯnectit neruis foꝛtissimis. q̃
bus mediãtibꝫ sẽsũ ꝛ motũ volũtariũ ꝛcipit
ꝛ ad manũ pᵒ trãsmittit. Sũt brachia rotũ
da ꝓpt maioꝛẽ ad opatõez ꝛ moꝰ abilitatẽ et
maioꝛẽ impassibilitatẽ vt nõ facile patiant.
Sũt etiã flexibilia i iũcturis tribꝫ. s. circa ma
nũ. cubitũ. et aꝛmũ. vt motui volũtario sint
abiliora ꝛ ad obediẽdũ volũtati ꝛ iperio. pm/
ptiora. Preẽea brachia ꝛspectu alioꝝ mẽbro
rũ minꝰ sũt carnosa. ꝛ ħ ꝓpt subaz ossiũ ner/
uosa ex q̃ ꝙponũt ꝓpt roboꝛis ꝛ foꝛtis ãpliatõꝛ
In brachijs ei maxia est hois foꝛtitudo ad
portãdũ. ad eleuãdũ. ad ꝙstringẽdũ. ad ꝛpel
lendũ. ad pugnandũ. ad opandũ. Itez bra/
chioꝝ ossa sũt grossa. dura. ꝙcaua. medullis
plena. Grossa q̃dẽ sũt ꝛ dura ne de facili rũ
perent. ꝙcaua ne nimia soliditate nimis põ
derosa redderẽt. Medullis plẽa vt ossa sic/
ca ꝛ dura medullaꝝ pinguedie irrigarẽt. ꝛ vt
ꝙpũs a neruis ꝛ venis ꝙfluẽtes medullari tẽ
perie seruarent ꝛ nutriꝛẽt. Cute musculis ꝛ
lacertis intermixta carne tegũt ne ab aliq̃ ex/
trinseco de facili lederẽt. In iũcturis ꝛ verte/
broꝝ cartilagie vestiũt. ne nimia duricie ossiũ
mutuo se collidẽtiũ nerui sensibiles aliquã
molestiã paterẽt. Et vt ipa ossa i suis iũctu/
ris planicie ꝛ mollicie cartilaginea expediti
us mouerẽt. ꝛ nulliꝰ aspitatis occursu tarda/
rent. Itẽ brachia ꝓpt vnitatẽ quã hñt cũ re/
gione coꝛdis spm ꝛ pulsũ p q̃sdã arterias re
cipiũt ꝛ variã ipiꝰ mutatõez ꝛ ꝙsistẽtiã defe/
ctũ ꝛ pfectũ invenis et arteriꝭ pulsantibus
manifestãt. Itẽ brachia ꝓpt vicinitatẽ cere/
bri familiarẽ hñt ꝙuenientiã cũ capite. ꝛ ab
eo recipiũt latẽtis ꝛ vtilis influentiã. Et iõ ꝙ de
fensiõe capitis ꝛm sensũ nake ꝛ sine delibera/
tione ꝙ ictus ferientiũ se opponũt. Itẽ vene
toti coꝛpis ꝛ marie ð regione capitis coꝛdis
et epatis ꝙueniũt i manibꝫ et digitis nutrimẽtũ
tribuũt. Et iõ q̃ sanguie repletos se sentiũt
ꝛ grauatos aliquã devenis brachioꝝ aperi
re ꝙsueuerẽt. ꝛ sic brachia sepe vulnerant ꝛ p
cutiunt vt alia mẽbra sanitatis bñficiũ cõse/
quant. Dicũt etiã medici q̃ sic habeẽt i libro
de flebothomia. Qui infirmãt in vna par/
te coꝛpis debẽt venã in ptẽ oppositã aperire
Uñ q̃ patiẽt in dextera minuit de sinistra. et
econuerso. nisi materia fuerit venenosa vel
alias furiosa. Tũc eñ sanguis ad ptẽ oppo/
sitã nõ est attrahẽdᵘ ne materie venenositas
trãsiẽs p coꝛ vel aliud mẽbꝝ nobile ipsum le
dat. sic ðꝛ ibidẽ. Brachia itaqꝫ ꝓpt vtilitatez
aliaꝝ ptiũ coꝛpis sibi mutuo seruiunt. ꝛ pro
mẽbroꝝ custodia vulnerari ꝛ pcuti et a suo
onere minui nõ subterfugiũt. ꝛ se pcutiẽtibꝫ
resistũt. Hoc ãt diẽ Bal. brachia hñt ꝓpriuꝫ
vt qð coꝛ diligit brachia diligãt. ꝛ i ãplexuꝫ
eoꝝ volũtarie se extẽdãt. Qð ãt coꝛde diligi
sentiũt q̃to vicinᵘ pñt coꝛdi applicãt ꝛ ꝙstrigũt. intantũ vt totũ dilectũ toti amãti coꝛdi
impmerẽt si valerẽt. Et ħ de brachioꝝ ꝓpe/
tatib⁹ sufficiãt. Item denudatio ꝛ inquieta/
tio brachioꝝ moꝛtifeꝝ signũ est in acutis. vt
ðꝛ i pnosti. De manib⁹ Ca. XXVIII.

Manus est dicta eo ꝙ sit toti coꝛpoꝛis
munus. vt dicit Isido. Ipa eñ cibũ
oꝛi administrat. Ipsa oẽia opaꝝ ac
dispensat. Per eam accipim⁹ ꝛ dam⁹. Abu/
sive eñ manus ars vel artificium ðꝛ. sic ali/
quando de aliquo pictoꝛe ꝛ scptoꝛe dicit,
Iste habet bonam manũ. i. scribẽdi artẽ vel
artificiũ. Dextra a dãdo est dicta. Hã vt dic

Jsido. dextra pignꝰ pactꝫ dat. Jpa fidei et salutꝫ testꝫ adhibet. Et ꝯ illud apud Tullium fidē publicā iussu senatꝰ dedi. i. dextram. Et apls ad Gal. Quibꝫ dedi dextrā fidei ⁊ societatꝫ Sinistra aūt ꝺr q̄ sine dextra. sine q; rē fieri sinat. a sinendo enim sinistra est vocata. Palma āt ꝺr digitꝫ expansis manꝰ intēsa. sic ꝓtractis pugnꝰ. Pugnꝰ āt a pugillo ē dictꝰ. sic manꝰ expansa ꝺr palma. ab expansis ramis. Est itaq; manꝰ magnū corpis iuuamētum pcipue et ornamentuz ꝓprium ⁊ ꝑncipale tactꝰ instrumentuz. Nulla em̄ ps corpis est tactu tam sensibilꝭ sic vola manꝰ vt dic Jsiꝺ. et etiā Lonstan. Manꝰ āt fm eundē Lonstan. q̄ ad exteriorē ptem sui ex nouem puis ossibꝫ medulla carentibꝫ diuersis et solidis est compacta. habuit aūt tot ossa vt manus esset mobilis. Suut aūt ossa diuerse forme. Alia sez gibbosa. alia concaua. alia recta. vt cū oīa iungerentꝭ q̄si vnū os redderet. Jsta āt ossa in duobꝫ ordinibꝫ stātia extrema pte cū vole pectinibꝫ. ex alia pte cū duabꝫ brachiorū ꝓcatenatoibꝫ fortiꝭ colliganꝭ. Lōcatenatio ad supiora hz horꝫ triū vnam ꝓcauitatē brachia subeuntia. p quā manꝰ lateraliꝭ extendiꝭ atq; stringiꝭ. cōcatenatio ꝺo inferior atq; minor interiori extremitati brachiꝫ iungitur ipiꝰ acumen ꝓcauitate q̄nq; ossiū subintrante. Hec ꝺo ꝓcatenatio motū facit añ et sil'r etiam retro Vola manꝰ ꝺr interior ps vbi marie viget tactus Et ideo in illa pte est magis carnosa ⁊ magis mollis ꝓpt tactꝰ bonitatez. Et duas hz ptes. Pecten est vna ps digiti pars altera Lōponiꝭ aūt ex quatruor ossibꝫ. vt si fortē vnū ledaꝭ altez non patiaꝭ. Jn ꝓcauitatibꝫ āt quattuor ossiuz pectinis q̄ttuor digiti sūt inserti ⁊ ī eis ꝓcatenati. Et ideo dicit Arist. li. xiij. Manꝰ nō est vnuz instrumentū sz multa. Natura em̄ dedit homini instrumēta ꝓtutibꝫ ꝓueniētia. vt puta manus in q̄bus sunt multi digiti ⁊ diuersi. vt p eos mīma et maxima valeant retineri. Nam vt dicit idem. creatio manꝰ est ꝓueniēs mlt̄z ⁊ oppositis opatoibꝫ. Est em̄ diuisa ⁊ extensa in multas ptes ⁊ pt homoꝛtiꝫ vna sola pte ⁊ duabꝰ ⁊ plibꝰ fm diuersos modos. habēt em̄ vole manuū ꝯ sibi approbatū q̄ nunq; in hoīe pilescunt. q̄uis exteriꝰ in aliq̄bꝰ pili crescunt. Maxime aūt hoc ꝓtingit i masculoꝝ manibꝫ. et ꝯ ꝓpt caloris abundantiā dominantē Est aūt manꝰ dextra fortioris caloris et maioris siccitatis q̄ sinistra. Et ideo ad operandū dextra leuior est et abilioꝝ q̄ sinistra. Uñ Arꝫ. li. ij. aialia q̄drupedia q̄ genera. ant aialia. loco manuū hoīs hūt pedes anteriꝰ. Et pes sinister in aialibꝫ nō est absolutus neq; leuis motꝰ. sic nec sinistra manꝰ in hoibꝰ. ꝓterq; in elephante. Elephas etiā vt dic Arist. li. j. vtitur naso fortiꝭ et longo loco manuū. et p ipm accipit cibum ⁊ reddit ori suo. Reddit etiā p nasum ori suo potum. Et nullum aial pt ꝯ facere nisi ipe. Jnter volatilia aūt vtunt pede p manu psitacus et porphirio. s. pellicanꝰ Nam psitacus pede cibū accipit. ⁊ intingens in aquā cibū cum pede suo ori porrigit sic intinctū. Sil'r et porphirio. Patiꝭ aūt manꝰ multipl'r. s. ꝓtractōz. arefactionē. pustulatōem. scissionem. ꝭmiū corrosionem. ꝓruritū et titillatōem. iūcturarū dislocatōem. ⁊ cirogricā passionem. Lausatur ꝛctio q̄nq; ex calidis et siccis humoribꝰ neruos desiccantibꝰ. vel frigidis ⁊ humidis eosdem inficientibꝰ et transitū spirituū icludentibꝫ. vt ꝑz in paralicicis ⁊ lepꝛosis quorū manꝰ ex putridis et corruptis humoribꝰ neruos ꝓsumentibus ⁊ desiccantibꝫ ꝛbunt Arescūt etiā manꝰ ex debiti nutrimenti subtractione. vt ꝑz in decrepitis et squalidis fame laborantibꝰ. et in ꝓfractis. Q̄nq; ex distēpantia caloꝛis. ⁊ excessu totā hūiditatez ꝓsumente. vt ꝑz in ptisicis. et hmōi. Q̄nq; etiā ex vicio venaꝝ ⁊ neruoꝝ q̄ opilāt. Uñ ex defectu hūoꝝ et etiā spirituū ꝓtus regitiua impediꝭ. ex q̄bus manꝰ arescūt ⁊ avigore et corpulentia depauperaꝭ. Pustule āt et vesice turgentes generaꝭ ex puis et corruptis humoribꝰ extrema petentibꝰ. vnde et caro intꝰ superficialiter corrumpiꝭ. et cute elevata in vesicas vl' pustulas immutaꝭ. Scilicet sure autem et ꝓruritus et hmōi accidunt ex humoribus calidis et acutis fumis intercutancis q̄ cutem scindunt ⁊ suo acumine carnis superficiem diuidunt et incidunt ⁊ ꝑmuz ꝓruritū et titillatōem faciunt. sz post dolorē nō modicū supducunt. Jtem etiaz humor corruptꝰ sub cute latens. qñ nō expellit nec a caloꝛe naturali ꝓsumit paulatim plꝰ et plꝰ corrumpiꝭ. et in paruos ꝭmiculos ꝓuertit. q̄ paulatim cutē corrodentes. titillatōz puncant ⁊ ꝓruritum. Dislocatio q̄nq; accidit ex casu vel pcussura vel cōpressione nimia. Uñ et huiusmodi violentia iunctura locum suum exit et superinducit doloꝛ grauis ⁊ totum manꝰ redditur impotēs ad aliq̄d operandū

Accidit etiã ab ītrinseco. s. a nimio humore neruos iũcture infrigidãte lubrificãte et relaxãte. vñ ō facili iũctura dislocaf. Cirogra ꝓ ō ꝛ eadē passio ī manib; q̃ et podag; in pedib; nũcupaf. Generaf em̃ ex hũoribus grossis ꝛ crudis. i iũcturs coadunat; ꝛ ꝯglobatis vñ et articuli ꝛ iũcture indurãf ꝛ q̃ nodose efficiũf. Et q̃ talis infirmitas ẽ lõga artetica solet in manib; generari. ꝛ vix curaf si fuerit diuturna vt ꝛ ī amphoris. Alia alia incõmoda solẽt ꝑcipue man; occupare. sic vesice ꝛ hmõi. ꝛ ꝑ sufficiãt. Hoc solũ addendũ est qõ ꝛ in amphoꝛ. mulier ambidexter nõ fit. Sup qõ ꝑbũ dic̃ Hal. Masculi ambabus manib; eq̃liter opanf. qõ a muliere fieri nõ vidim; nec audiuim;. qõ ex sue ōfectõe est natura. Uir em̃ fortis est ad opandũ in dextra ꝑto min; in sinistra. Masculi ãt fortes hñt neruos ꝛ lacertos in vtraq; ꝑte. ꝛ calorẽ hñt mulieribus fortiores. et iõ sepi; ꝓtingit q; operanf sinistra sic ꝛ dextra.

De digitis La. XXIX.

Digiti nũcupati sunt vel q; decez sũt vel q; decenf iuncti existũt. hñt iter se nũez et ordinẽ decentissimũ. vt dicit Isi. Prim; pollex vocaf. eo q; inf ceteros plus ualet ꝛ ꝑualeat potestate. Secundus index et salutaris. sicut ꝛ demõstratiu;. ꝙa illo omnes fere salutam; ꝛ omnia demõstram;. Tertius est medi; ꝙ et impudic;. Quartus est anularis. q; eo anul; gerif. Et ꝛ etiã medicus vel medicinalis. q; eo trita colliria a medicis colligunf. Quint; est auricularis sic dictus. q; eo aures scalpim;. vt di. Isi. Cõpunf autem digiti fm Constanti. singuli ex tribus ossib; q̃ sibi inuicẽ ꝓcatenanf. Et q̃truncus ꝛ digiti sũt ꝙ cuz pectine colligunf. Pollex ãt cum brachij interiori ꝓcatenatõe iungif. Sunt aũt noduli inferiores maiores q̃ superiores et latiores. sic̃ portãs eo q̃ portaf lati; et firmi; esse debet. vt di. Constanti. fm autem Arist. li. iij. mobilitas digitoꝛ ꝓueniens est ad recipiendũ et retinẽdũ. Sũt etiã digiti in longitudine distincti graciles interq̃ sunt erectiores et flexibiliores. tãto sũt ad opatões varias aptiores. Sunt modice carnis ꝓpter mot; facilitatem et faciliorẽ tactum. q; nihil facil; in corpe discernit inter obiecta tact; sicut extremitas digitoꝛ. Et ꝑ ꝙ forsan est ꝓpter viuacitatem neruoꝛ q̃ in digitoꝛ summitatib; reflectunf. et ꝓpter cutis in digitoꝛũ extremitatib; lenitatem. vt dicit Constan. habent etiã digiti ꝑ ꝓpriuz q; ante cibum sunt grossiores q̃ ꝑ post cibum. vnde et anulus qui ꝓpter sui constrictõez vix ante prandium diripif de facili poterit post cibũ amoueri. sicut ꝛ sup amphoꝛ. Item dicit Arist. li. vij. Aues aquatice habent intra digitos quasi coriũ. et coꝛ mansio est in aqua. et aues habentes digitos diuisos manẽt ꝓpriẽ secus aquã et cibanf ex eo q̃ crescit in terra. Et iste nõ comedũt carnem nec viuũt de rapina sicut aues habentes curuos vngues in digitis q̃ comedunt oĩa animalia q̃ pũt venari et viuunt sanguine. tamen non comedunt se inuicem sed parcunt auib; sui generis q̃ non faciunt pisces. q̃m alios comedunt sni generis

De vngula. La. XXX

Vngula est pars digiti extrema in superiori parte digitoꝛ collocata. que vt dicit Constantinus cum carne ꝛ cute sibi vicina est coniũcta. cuius ligamenta sunt cordosa. veniunt etiam ad vngulas vene nerui et arterie vt eis dent sensuz et naturale iuuamentũ. Harum incrementũ lõgum est et latum. quantitati autem digitorum ꝓportionatum. Quod autem superexcrescit et neruoꝛ tactum transit nihil sentit. Et ideo sine dolore prescindi se ꝑmittit. Hã vngule incrementum et nutrimentuz est simile nutrimento piloꝛ. Et ideo excedũt in crescendo extrema digitoꝛ. vt di. Constan. Generaf autem ex quibusdam fumositatib; a corde resolutis vsq; ad digitoꝛ extremitates circũfusis. vbi fumositates ingrediẽtes exteriori aere desiccanf et in vngule subam cõmutantur. sicut ꝛ super li. pnosti. in commento. Et hoc ad extremitatũ digitoꝛ subsidium que de facili ꝓpter sui teneritudinez lederent nisi ꝑ vnguiuz duriciã munirẽtur vnde ipoꝛ digitoꝛ sunt vngues iuuamẽtũ et nõ minimũ ornamentũ. Est autẽ vnguis osse mollioꝛ. carne autem et cartilagine durioꝛ. corneam quodãmodo habens dispositionẽ et naturã. et ideo habz in se q̃dãmodo corneã luciditatem et planiciem ꝓpter eius sup̃ficiẽ politã et aliq̃ntulũ trãsparẽtez. Unde et q̃ndã in se repñtat luciditatẽ ꝛ speciositatẽ. q; ꝙ vnguis ex cordis fumositatib; generatur cordis ipsius viuacitas vel mortificatio in eis apertissime pnosticaf. Calore em̃ cordis ōficiẽte vngues nigrescũt ꝛ pallescũt

z iō etiā sui mutatōe l' ꝯctōe extinctōz calorꝭ vl' mortificatōz nake pñtāt z ptēdūt. vt ōz in li. pnosti. Jtē Arꝭ. li. vij. Aḡlaz vngues icuruāk z ebetāk qñ cubāt supꝑ ouaz nutriūt pullos suos z albescūt ale eoꝝ z debilitāk. Hoc āt hz aḡlaz ꝑ iū vt residēs supꝑ arboꝛē z quiescēs sepi⁹ r̄spicit vngues suos timēs forsan ne hebetēk. Hā vngues hz ꝑ mucronibꝫ. z iō ne ledāt nō libēt residet supꝑ petrā vt dicē idē. z qñ q̄escit i se vngues claudit z reflectit. vt sic illesiꝰ kuēk. Hoc idē facit leoꝛ aialia curui vnguis. Jtē idē li. vij. Aues vncoꝝ vnguiū nō potāt oīno ꝓter paucas. z oēs aues curuoꝝ vnguiū curuū bñt rostꝝ z breue ac grossū collū. z cibāt a carne z venant. aues tñ ex suo genere ñ comedūt nec eas iperūt vl' iuadūt cā cibi. ad iuicē tñ pugnāt rostro ac vnguibꝫ se dilacerāt ꝓpt' feias et etiā ꝓpt' nidos. vartak āt vngula i oībꝫ volatilibꝫ et aialibꝫ q̄ ad dispositōz: etiā q̄ ad vsū. Hā i hoīe manꝰ muniūt z ornāt. in volatilibꝫ muniūt atz pedes eoꝝ armāt. aialiū ꝑo pedes custodiūt et calceāt. vñ i q̄busdā aialibꝫ vngues sūt rotūdi z integri. vt i eq̄s. i q̄busdā sūt lōgi z abscisi vt i porcꝭ. Dī ei ab Arist. li. xiij. Oē aial hñs culmos ꝓminētes sic̄ porci babent vngulas scissas. z in vngulbꝫ ponit naka fortitudinez aialiū. Ubi Arist. li. xiij. Naka inq̄t sp ponit vigorē in mēbrꝭ q̄bꝫ vtunk aialia. vt facit in dētibꝫ q̄ sūt q̄si serra. et vngulbꝫ ꝓpt' vigorē et iuuamētū.

De latere. La. XXXI

Atꝰ ꝓm Jsi. ē dictū eo q̄ i iacētibꝫ latet Est ei leua ps corꝑis l' sinistra. in latere āt dextro abilioꝛ ē motꝰ. ꝛ ps leue fortioꝛ ē z oneri ferēdo accōmodatioꝛ. vñ ps illa leua a lauādo dicta ē eo q̄ aptioꝛ sit ad leuādū aliq̄d z portādū. vt dī. Jsi. ipa ei gestat clipeū. ensē. pharetraz et cultellū. et cetera onera vt expedita sit dextra ad agendū Jsi. lata ossibꝫ costaz potissime fulciūk. z dicūk coste ꝓm Jsi. eo q̄ ab ipis iteriora custodiūk. z tota vētrꝭ mollicies costaz munimie ꝓtuek cautiꝰ z saluek. ꝓponūk āt coste latales ex pl'ibꝫ ossibꝫ dorsi spōdilibꝫ colligatꝭ et ex diuerk cartilaginibꝫ ossa pdicta ꝓiūgentibꝫ vt dī. ꝓstā. z bñt ꝫ ossa sil'itudinē semicircli. q̄ dū sil' ex pte spōdiliū dorsi z pectorꝭ iūgūk circulū facere videk. vt dī. ꝓstā. Sūt āt ossa q̄ttuordecim. vt dic̄ idē. septena z septena. ex vtroq̄z late collocata q̄ cū septē tenerꝭ ossibꝫ cartilaginis spēz ptēdētibꝫ i furcella pectorꝭ ꝓiūgūk. q̄z sūmitas tenera cartilaginosa sic̄ gladiꝰ acuik et ozi stomachi supponik ad sut cordis defensiōz vñ i ꝓpositōe costaz z pecto ris i vniuerso trigintaduo ossa ocurrūt. q̄z q̄ tuordeci i lateribꝫ z i ꝓpositōe pectorꝭ. z decē posteriozes i dorsi ꝓpositione. z octo ossa cartilaginosa oīa pdicta ꝓiūgētia ꝓueniunt vt dī. Lōstā. Contigit āt latꝰ sepe pati ex ea extrīseca. vt ex casu rupka cōcussiōe z hmōi. q̄ñq̄z ex intrīseca. vt ex fluxu hūoꝝ z ocursu ipocūdrioꝝ ad locū z ꝓcanitatē costaz. Alī q̄ñ apostema generak. vt ꝑz i pleuresi q̄ generak ex apostemate existēte i teneritudie costarū. Luꝰ signa sūt dolor laterꝭ. tussis. febris acuta. cognoscit āt pcipue p sputū sāgnineū si ex sāguīe. p citrinū si ex colera. p album si ex fleumate. p liuidū si fuerit ex melācolia. raro tñ ex hūore melācolico generak sic̄ i pcipua ꝓtinek. Talia ei apostemata q̄ñ radicāt i latere gnissimū infert dolorē z suffocatōz et inflāmatōez. z tūc i latere apostematico patiēs q̄escere nō ꝑt nec iacere Uñ ōz i pnosti. q̄ i febribꝫ acutꝭ egꝝ iacere i latere z pcipue i dextro bonū signū ē. q̄z sign loca vicina nō eē apostemata. z spūalia mēbra sūt liberiora z bñt locū in q̄ dilatenk. z sic hō melꝰ spirat z respirat. q̄z nec stomachꝰ nec alia membra ꝓmūt spūalia. Lōtigit etiā i ipocūdrijs in regiōe vacua sub costꝭ vētositatē aggregari z i costaz pellicul' includi. ex q̄z distensione pūctura z dolor generak. Oñq̄z etiā ꝓtingit ex hūoꝝ grossoꝝ ocursu locū opilari z idurari. z ita loca lateralia vl' indurari nimis z ꝛhivl' etiā nimiū elevari. Et iō ōz in pnosti. Ipo. In ipocūdrijs si fuerit sine dolore si molles sint si bñ ꝓposite. hic z inde bonum. Si ꝛho fuerit aut dolētes aut spasmo distēte id ē. si ꝛcte fuerit. vt solet fieri i spasmo. Si int se dissil'es. si i aliq̄ eaz fuerit pulsus magnus vt salt⁹. malū. sigt ei angustiā l' alienatōez ꝛc. Qō q̄dēvez ē i acutꝭ febribꝫ. z magie si fuerit visus oculoꝝ horribil' z inordinat⁹. vt dicit idē cōmētator. Sic̄ho fuerit ordinat⁹ motꝰ oculoꝝ. non est tantꝰ timoꝛ de tuka alienatione etiā i acutꝭ. vt dicit idem

De dorso Lat'm. XXXII

Dorsū a duricie ē dictū eo q̄ sit durus oꝛ corꝑis superficies ad modū sciad portādū fortꝭ z ad patiendū durabil'. vt dic̄ Jsi. Dī etiaz tergū. eo q̄ i ea pte supini i tra iacem⁹. qō solꝰ hō ꝑt. Hā bruta aialia aut in vētre aut i latere iacent. vnde in aialibꝫ tergum abusiue ōz. vt dicit Jsido. Aterēdo tñ

ꝑt dici tergũ. qz varijs flagell' terit. nõ soluz dorsũ aialiũ vezetiã dorsũ hoim captiuoz. vt dicit idẽ. Vl fm Remigiũ. tergũ dici põt a teros grece qõ ẽ rotũdũ latie. eo q dorsum aial' ondaz spẽz ꝑfert rotũditatẽ. eo q ossia corꝑis fũdant supꝰ dorsũ. sic carina nauis puppi capitiz. ptẽdit vsqz ad renũ vicinitatẽ. Est ãt dorsũ ex varijs ossibz spõdilibꝫ ꝓpositũ. qz oim aliox ẽ fũdamẽtũ sup qõ oĩa alia ossa sũt posita. sic nauis sup carinã mediã est locata. Scõo q viscez iterioz defẽsio ẽ z coperculũ Tertio qz neruoz a cerebro ad diuersas ptes corꝑis inferi⁹ descẽdentiũ ẽ adiutoriũ. vt hic z inde mot⁹ volũtari⁹ z sẽsus diffũdat. Quarto vt medulle descẽdẽtiz a cerebro sit vehiculũ z ab extrinseca lesiõe illius defensiuũ. Et mltiz ãt ossibz ꝓpositũ ẽ aialvt facili⁹ se erigat z iclinet. z vt onera suppositaferat forti⁹ z suppoꝛter. Uocãt aũt ossa dorsi spõdilia. z sũt ꝓcaua vt medulla spinal' q̃ a phicis ꝺz nucha facili⁹ ferat ad iferioza mẽbra ad motũ volũtariũ faciẽdũ. Eadẽ em ẽ z iõ duplici pellicula sic cerebꝝ ẽ vestita. vt dicit idẽ. Uñ si ꝫ medulla in spina dorsi ab aliq̃ cã fuerit ꝑpedita siue lesa ꝑt⁹ aial' ledit z in suis actõibz ꝑpedit. sic z qñ cerebꝝ leditur Uñ z aial lesa nucha de facili mozit. ꝑt qõ naſa fecit ossa spõdilia dura z neruosa z insup acuta z spinosa. ꝑt maiorẽ medulle defẽsionẽ z ꝑt facilioꝛẽ resistẽtiã z ꝑpulsã iurie fez iferez lesionẽ. Est ãt cutiz dorsi siue pell' spissioꝛ z durioꝛ q̃ i ceteriz ptibz aial'. et ꝫ ꝑt cãz sup dictã. Patit aũt dorsũ mltã ab interioꝛi z ab exterioꝛi. qz exteri⁹ patit ꝑberatõez z excoriatõz z mltiplicẽ lesionẽ. interi⁹ ãt paratiz neruoz ꝓtractõez. hũoz nimiã repletõez hoꝛripilatõz z mltiplicez gutte infestatõz ẽ.

De pectore Ca. XXXIII

Pectꝰ est ossea ps z iferioꝛ int' mãmillas z pulpas z iõ pect⁹ ẽ dictũ. qz est primũ int' ptes eminẽtes mãmillarũ. vt dicẽ Isi. fm ꝙ Isi. z Cõstan. pectoz fundamẽtũ est infra dorsum positũ. cui⁹ magꝰ est ꝓcauitas vt intra posita custodiat z cor ac pulmonẽ cũ alijs mẽbris spũalibꝫ ptegat et defendat. Magnitudo aũt ꝓcauitatiz pectoz fuit necãria z vtil' vt pulmo huc z illuc possit dilatari ad refrigerandũ calidũ fumũ cordis

Fuit ãt osseũ z neruosũ ꝑt maiorẽ fortitudinẽ z fortioꝛẽ vitaliũ ofensionẽ in q̃busdã pelliculis interioꝛibz cũ q̃dã pinguedie circũdat interi⁹ z munit' ꝑt caloris naturalis fomentũ z ꝓseruatoz et frigiditatiz ossiũ pectoris et thoracis mitigatiõem. Sũt autez fm Constan. due ꝓcauitates a se inuicẽ q̃busdam pellicul' sepate. et fuit ꝫ diuisio necessaria vt si flatus pectoris in vna ptẽ casu ĩ aliq̃ amitteret. ĩ altera ptẽ ꝓcauitatis ad vite aial' custodiam seruaret. q̃ si vtraqz ꝓcauitas infirmaret anhelitu intercluso de facili moꝛeret. Item pectoris pellicul' coꝛ z pulmo colligant. et ne de suo loco exeant inuoluuntur vt dicẽ Constan. li. ij. c. xv. Est igit' pect⁹ mãmillaꝝ fundamentũ. et ꝫ nõ solũ ꝑt ornatũ vezetiã ꝑt necessariũ pectoris iuuamentũ. nam sua carnositate cooperiũt z el⁹ ossea frigiditatem tpantes ab extrinseca lesione aeris frigidi ꝓtegũt et defendunt. nobilissimũ itaqz membꝝ est pect⁹ humanũ. quia sedes sapientie est et domiciliũ caloris vitalis et vigoris q̃ bñ dispositio cũ suis ꝓtentis atz sano coꝛpis toti⁹ vigoꝛ in suis actõibz ꝓfoꝛtatur. z econuerso leso pectoꝛe totius coꝛporis compago deterioꝛat. patitur aũt pectus multipliciter. quandoqz a nimia frigiditate ꝓstringente nerui z ligamenta thoracis percutiunt' et in suis effectibz impediunt'. et aliquando ex nimia caliditate et siccitate substantialẽ el⁹ bũoꝛem consumente. et neruos pectoris ꝓtrahente. vt ꝑz in ptisicis z ethicis caloꝛe nimio ꝓsũptis. q̃qz ex nimia hũiditate sanguinea vel fleumatica meat⁹ pectoz infundente et replente. vnde et q̃qz sequit' suffocatio. et q̃qz raucitas. et q̃qz vocis ablatio. vt dicit Constan. q̃qz ex hũoꝛe coꝛrupto in pellicul' pectoris collecto. vñ z pectus apostemat' z impedit anhelit⁹ et aial aliquotiens suffocat'. aliq̃n patit' ex colligãtia aliorum mẽbroz q̃ ledunt'. nam gutture leso aut pulmone aut stomacho necesse est vt pect⁹ doleat z patiat'. maxime aũt sunt passiones pectoris periculose z ꝑcipue interiozes ꝑt cordis vbi est sedes vite vicinitatez. Uñ magis ledit modica pũctura interius in pectore q̃ vuln⁹ maximũ exterius in brachio vel in crure. variatur dispositio pectoris in hominibz et in volatilibz. vt dicit Aristo. Nam homines habent pectus latuz et aliquantulum a dextris z sinistris eleuatũ in medio. z ipsa eleuatio est signũ animositatiz et virtutiz

et nullū aīal hz mămillas i pectore ꝓter hō
mines z elephātes. vt dī. Arist. li. ij. aīalia eī
vbera hñt aut in latere aut in vētre, vt porci
z canes. asini. vacce atq; oues. sic dīc idem.
plures fet⁹ generant aīalia hñtia vbera ī ven
tre. vt pz in canib⁹ z in porcis. q̄z illa q̄ habēt
in pectore. vt pz in hoīe z elephante q̄ nūq̄z
generāt nisi fetū vnū. vt dicit idē li. v. Aues
āt general⁹ hñt pect⁹ acutū z maxime aues
ꝑde q̄ sūt curui rostri z acuti vnguis et mo
dice carnis ac boni volat⁹ z acuti visus. qm̄
vident cibū suū a remotis valde. z ideo tales
aues elevāt se in aere valde alte pl⁹ q̄z alia vo
latilia. z hꝫ ꝓt ꝑdictaz cām. sic dī. Arist. li. ij.
acuitas āt pectoris in talib⁹ auib⁹ aīositatis
et generositatis est indiciū. vt dī. Jsi. de acci
pitre. magis aūt ināt animosus pectore q̄z ro
stro vel vngue accipiter est armat⁹. et ideo acci
piter aīosus pectore in aere percutit et deīj
cit predam suam

De mămilla Ca. XXXIIII.

Mamilla enim a rotūditate est dicta.
maso em̄ grece rotundū latine. vt di
cit Jsi. papilla ꝓpo dr caput mămille
quā infans sugit labīs et apprehēdit. z dicit
papilla qr a puero tangit et palpat. Dicunt
aūt mammille vbera quasi lacte vbera. vl qr
lactis humore in morem vtris sit plena. naz
post ptū si sanguis nondū fuerit pueri nu
trimento ꝓsumpt⁹ naturali meatu fluit i mă
millas z earū ꝓtute albescens. lactis recipit
qualitatem. vt dī. Jsi. ꝑm Lonstan. aūt mă
mille de glandulosa suba sunt cōpposite car
ne. s. molli. et alba sic lactis est natura. Sūt
aūt vene et arterie glandulosa in suba mam
millaz intermixte. p q̄s diffundit sāguis ad
mămillas cū spū. Sūt aūt mămille ī pecto
re posite vt cordi essent vicine. vt per calozis
cordis decoctionē sanguis in materiā lactis
facili⁹ ꝓuerteret. nam sanguis p ꝓcauam ve
nam ad corveniēs z deinde ad pect⁹ tendēs
tandē ad mămillas penetrat. z in eaz carne
spongiosa i materiā lacteā vi calozis se trās
mutat. caro em̄ ipi⁹ mămille carnosa ēet ca
uernosa. porosa scz vt spongea. vñ ad gene
rationē lactis est apta ad cuiuslibet nutrimē
tū pueri. Habet autē mămilla hꝫ ꝓriū vt dr
supampho. q mulieꝛ q̄ facture sūt aborti
um mămille et mollescāt. vt dī. Jpo. Jteꝛ
si dextera māma mulieris postq̄z gemios cō
ceperit et mollierit: masculꝰ abortiuus fit. si
ꝓo sinistra femina abortiabit. z si vtraq; vter
q̄z fetus patiet abortiuū. cuj⁹ rōneꝛ assignat
ibi Bal. in cōmento. dicit enim q gracilitas
mămille paucitatē lactis signat. vnde cuz in
fans debitū nō habeat nutrimentū: necesse
est vt abortiat ipse fetus. Jtem idem Jpoc.
ibidem. mulieribus in q̄bus sanguis calidus
supfluꝰ ꝓuertit ad mămillas insaniā furorā
signat. cuj⁹ rō est ꝑm Bal. qr cum sāguis ca
lidus et supfluus vel ferues ad mammillas
fluxerit si ꝓ nimietate sui et etiam calozis et
cessu nō poterit in lac mutari in fumositatē
acutā resolut⁹ caput petit et sic insaniā ꝑter
pturbatōem cerebri generat et inducit. Jtē
idem in codē. mulieri mēstruā si voluerit re
tinere sitiam maiorē. i. ventosam debes ap
ponere ad mămillā. i. sub mămillaz venis ꝺ
matrice ascendentib⁹. vt dī. Bal. p attractio
nē ventosaz sanguis supfluꝰ attrahit ad mā
millas. z sic inferiꝰ fluꝰ menstrui minorat
sicut idē recitat Bal. Jtem in codē si mulie
ri habenti in vtero lac multū fluxerit et mā
millis fetum debilē signat. si ꝓ o fuerint vbe
ra dura iteꝛ debilē signant esse fetum. ideo
em̄ nō diminuit lac. quia fetus est debil⁹ ad
accipiendū et ꝓuertendū in suū nutrimētū.
vnde nimia fluxibilitas mămillaz corrupti
onis et impfectionis signū est. vt dicit Bal.
si ꝓo fuerint mediocriter dure: sanitatē fet⁹
designant. nimia em̄ mămillaz gracilitas z
macilentia post ꝓceptū: fetum esse debilem
signat z corruptum. Nam signū est q̄ subie
qui debeat abortiuū. vt dicit idem. Jtem si
impregnatio fuerit masculi apparebit dexte
ra mămilla maior sinistra. si ꝓo fuerit femie
erit sinistra maior. z hꝫ ꝓmo apparet q̄n fetus
incipiet se mouere. vt dicit Arist. li. vij. Jtē
sicut dicit idem. sepe ex lactis multitudine
coagulatōe mămille nimis indurescūt. et si
supcreuerit pil⁹ aliq̄s tempe induratōis ac
cidit infirmitas magna et ꝺr pilosa. nec cef
sabit dolor quousq̄z exeat putredo. sic ibidē
dicit Arist. Jtem dicit idem li. vj. q aialia q̄
sūt multoꝝ vberū sunt multoꝝ filioꝝ. et hñt
vbera a pte inferiori diffusa. vtz in canicula
z ī porca. z cū parit porca dat ꝓmo filio suo
ꝓmā mămillā. secꝺo secundaz. et sic de aliis.
aialia aūt pauca vbera habētia paucos hñt
filios vt mulier z elephas q̄ hñt vbera ante
ri⁹ in pectore collocata. mămilla igit est mē
bꝝ nutrimento fet⁹ necessariū sanguis mē
strualis ad generatōez lactis susceptiuū. z lo
scepti sāguis impuri depuratiuū. digestiuū

immutatiuū. dealbatiuū. dulcoratiuū. ispissatiuū. pectoris et cordis defensiuū. sexus et etatis discretiuū. corruptōis mōstratiuum. rotundū. oblongū. neruosum. carnosū. par uulox dentibus expositox cauernosum seu porosum.

De pulmone La. XXXV

Pulmo cordis est flabellū nomē trahēs ex agitando greco. in pulmone aerē recipit et emittit. vel ōr pulmo qr palpitat se aperiēdo. vt flatū capiat et stringēdo respirādo. vt di. Isi. Est āt pulmo de carne molli et aerea creat⁹ spume coagulate similim⁹ vt di. ⁊stan. cui⁹ iuuamentum est vt cordiez admīstret. Est etiā pulmo instrm spūs attractōem aerꝭ refrigeraret. et p ei⁹ ⁊strictō nē fumosa superfluitas expelleret. Et ideo pulmo inter cor et guttur ē medi⁹ ne subito ad cor aer irrūpet. sz post⁹ aerē receptū temperaret uans aerē frigidū ad cordis. s. feruorē mitigandū. vel calidū ad vocē necessariū vel ad flatū. Sine em pulmone vox formari nō pt necq anhelit⁹. vt di. Arꝭ. li. xiij. Propter q̄ dictas causas caro pulmonis molle est et leuis ac ⁊caua. vt ō facili mutꝫ aerē i sui natura. vt sic vitale spūs facili⁹ trāseat i vētriculo cordis ad ⁊fuatōez vite aiale. Et est generalex dicē Arꝭ. q̄ omne aial anhelās hz pulmonē. et aīa aialia ambulātia anhelāt. et quedā aialia aq̄sa anhelāt. vt delphini. Itez omne aial generās hz nigꝝ pulmonē. et est multi sanguis ppter calorē natē. pulmo ⁊o animalis quanꝭ est paru⁹ et siccꝰ et pt inflari et tumescere. vt di. Arꝭ. Et sic dicit idē li. xiij. Quedaz aialia nō hnt pulmonē. sz branchas loco pulmonis. Itē ibidē li. xvj. Omne aial hūs pulmonē calid⁹ est aiali carēte pulmone. aial spectu aial nō hūtis. Patet āt pulmo multipliciter. q̄q̄ em ex humore reumatizāte ad canales pulmonis. et tūc varie generāt passiones. fm varias hūoꝝ ad pulmonis pnci/ piū fluxionis. sic̄ sunt squinantia. tussis. ptisis. raucedo. asperitas vocꝭ. et silia. Q̄q̄ patitur ex coadunatōe hūoris i pēnis pulmonis vñ fit ptisis et alie horrēde passiones. vtz i sanguinē et sanie excreantib⁹. vt di. Constā.

Itē aliq̄n patet ex ppe subē vlceratōe. et ꝯ accidit ex acumīe hūoris ad pulmonis subaz defluētꝭ. Talis passio nō de facili curat. q̄a cū ex hūoris acumine suba pulmonis fuerit vlcerata, ppt̄ ipi⁹ pulmonis teneritudinez et mot⁹ ⁊tinuatōem nō de facili solidat. vnde et tūc aer attract⁹ p foramen vlceratū defacili euanescit. vñ ad tēperiē caloris cordis nō sufficit q̄n pot⁹ ppt̄ aeris attracti paucitatez cor i se penit⁹ marcescit. Itē dic̄ Arꝭ. li. xvij. aial si anhelauerit in comedēdo cadit aliq̄d ex cibo i ⁊cauitatez pulmonis. et tūc accidit aiali tussis et strāgulatio. Hā tussis nihil aliud ē nisi mot⁹ animate vtutꝭ ad expellendū superflua circa spūs instra vt di. ⁊stan. Recolligit igit ex p̄dictis q̄ pulmo, ppt̄ūm cordis est instrm. qr cor refrigerat subtilitate sue subē aerē attractū alterat et imutat. vocē formata motu nequaq̄ cessat. qr ⁊strigit se mutuo et dilatat aerē ad supplemētū caloris in suis folliculis et poris reseruat. Vñ tamdiu pōt viuere aial sb aq̄ sine suffocatōe q̄ diu pt̄ frigidū collectū aerem retinere. sui mot⁹ ⁊tinuitate. aerē admouet et deponit vl̄ depurat. spiritui vitali ⁊tinuū nutrimentū admīstrat. cor deniq̄ ab instrumentis sensibilib⁹ separat. hūorem spumosū generat. cordis subaz localit circūdat q̄n aliq̄ occasiōe patit. mortē accelerat. actōez vtutꝭ vitalē impedit et perturbat. Hec oīa dicit Constan. p ordinem

De corde La. XXXVI

Qr fm Isi. a cura ōr. eo q̄ ois solliciti tudo et scie cā in eo manet. qđ quidē pulmōi est vicinuz. vt cū ira accēdit humidi pulmonis remedio tpet. In medio cor aial positū est. vt ad oīa corpis mēbra vitā īfluat atq̄ motū. vt di. Isi. Est āt cor fm ⁊stan. suba q̄dam carnea villosa. dura. oblōga. et rotūda. Fuit āt cor ⁊cauū ppt̄ caloris cōseruatōem. Est em cor tot⁹ corpis fundamentū. Fuit āt villosuz vt facili⁹ dilatādo et ⁊stringēdo se moueret. Fuit etiā duꝛne defacili lederet. Fuit etiā rotundum vt maior obedientia spirituū i eo repiret. Fuit et oblōgū in forma piri. s. tendēs i acutū vt actio caloris natal⁹ sp in conū tendēs fortior reddat. Ponit āt suba cordis int⁹ ambas ⁊cauitates pectoꝛs i medio ip̄i⁹ aial. vt a corde q̄si cētro ad circūferentiā tot⁹ corpis spūs vitales deferret. Caput āt cordis qđ acutū ōr i sinistra pte hūani corpis collocat. et qr in hac parte cordis acuta pl⁹ viget et habitat spūs vitalis

lō i sinistro brachio pulsus fortissim⁹ iuenit vergit ãt cor ad sinistrã ptẽ hois vt ip⁹ calore frigiditas sinistre ptis tempet. Hz aũt cor duas ꝓcauitates. scz sinistrã. q̃ i acumẽ tendit. z dextrã q̃ intra subsistit. et he cõcauitates vẽtriculi cordis nũcupant. Et int istos duos vẽtriculos ẽ vnũ foramẽ qđ a q̃busdã vena vl via ꝓcaua nũcupat. Hoc foramẽ ꝺ dextrã ptẽ est latũ. ꝺ sinistrã ꝯ ptẽ strictum Et ħ fuit necessariũ vt sãguis a dextro ventriculo veniẽs subtiliaret. z sic facil⁹ spũs vitalis in sinistro vẽtriculo generaret. Dicẽ em Aug⁹. li. de differẽtia spũs et aie. q̃ i dextro vẽtriculo cordis pl⁹ est ō sãguĩ q̃ de spũ. in sinistro ꝯo ecõuerso. qz ibi spũs vital' generatur ad viuificandũ aial p q̃sdã arterias diffusus vndiq̃ dilatat. Sinistra ei⁹ ps cordis duplex hz foramen. vnũ int' arterias vene q̃ portãt sanguinẽ a corde ad pulmonẽ. Alterũ foramẽ ẽ vñ exit arteria maior q̃ ẽ forma arteriaꝝ tot⁹ cor pis. p quam pulsus i corde generat potissime i ptẽ sinistra ꝑt cãm supdictã. Sil'r ps dextra duo hz foramia. vnũ intra venã q̃ ōr ꝓcaua. portãs ab epate sanguinẽ in dextrã cordis ꝓcauitatẽ. de altero ꝯo exit vena arterie vt nutriat pulmonẽ. Lo operiunt aũt foramina q̃busdã pelliculis q̃ aperiunt sanguinẽ a corde emittẽdo. Deinde claudunt reditũ ꝓhibendo ꝓ hũido. In vtroq̃ ãt cordis ventriculo est frustulũ q̃d/dam exteri⁹ qđ auricule assimilat. et ħ duo frusta cordis aureole nũcupant in q̃bꝫ venę z arterie radicant z solidant. habet cor i sua latitudine q̃dam ossa cartilaginosa. que cor dis sedes appellant. Circuit ãt cor q̃daꝫ pãnicul⁹ q̃ ōr esse capsula cordis. et ħ cũ pãniculis pectoris ꝓsolidat. Dic pãnicul⁹ nõ nimiũ ꝑpe cor iũgit ne forte ei⁹ mot⁹ impediret q̃ cordi fuit necessari⁹ vt esset fundamẽtum calo⁹ is nat' vñ aial generet. Hucusq̃ Cõstan. li. iij. c. xxj. Dicit ãt Arꝛ. li. j. q⁹ nõ ẽ mẽbrũ in q̃ sit sanguis ita infix⁹ sicut in corde. Sanguis eñ in pulmone est fixus. scz cordi fixior est. Item idem li. xj. Cor positũ est in oñi aiali in medio pectoris ꝑter q̃ in hoie. qz cor hois declinat ad ptem sinistrã. ps ãt acuta cordis declinat ad interi⁹ pectoris in oib⁹ aialib⁹ ꝑter q̃ in piscib⁹. q̃m ps acuta i istis ad ptem capitis dependet in loco conIuctionis brancharuꝫ. Item in eodẽ ōr q⁹ omne aial hñs sanguinẽ hz epar et cor. Itẽ idẽ li. xij. In corde em̃ est ꝓncipiũ venaꝝ. z ꝓma ꝑtus creans sanguinẽ et ei⁹ sanguis est mũdus. clarus. calid⁹. z maioris sensus z cõueniens intellectui. Item in eodem. ꝓncipiuꝫ sensus aialis est i corde et sẽsus cũ corde sũt ꝯtinui. Et. iij. et. viij. li. ōr. Cor ponit i anteriori pectoris z i medio q̃ ꝓncipiũ ẽ vite z oĩs mot⁹ z oĩs sensus i eo est Sẽsus ãt z motus nõ sũt nisi in anteriori pte cordis. z ꝑpẽ hꝺ/stinguit mediũ et vltimuꝫ. Et anhelit⁹ ꝓmo vadit ad interi⁹ cordis. Natura aũt creatio/nis cordis est ex venis. q⁹ ex genere venaruꝫ Et situs cordis est ꝓueniẽs. q̃m est positum in loco supiori z in anteriori. q⁹ nobili⁹ ordinat in loco nobiliori nat' l'r. cor ãt int' oĩa mẽbra nobilissimũ est. et iõ positũ ẽ i medio corpis q̃ indiget necessario. q⁹ aialiũ est cõplementũ. nec est aliq̃ mẽbr⁹ ita necessariũ ad vitã sic cor. vñ corde leso nõ viuit aial Et ideo corp⁹ cordis est in medio et creatio ei⁹ est in corpe spissor nat' l'r ꝓcauo. z est cõcauũ q̃m ꝓncipiũ venaꝝ est ex eo ad recipiẽdum sanguinem spissum aut ad custodiendũ ꝓncipiũ mot⁹ Et i nullo mẽbro ẽ sãguis sine venis nisi in corde tm̃. q⁹ exit sanguis a corde z vadit i venas. z nõ venit sanguis ad cor ex alio loco. q̃m cor est fons z ꝓncipium sanguis z ꝓmũ mẽbr⁹ hũs sanguinẽ sic manifestat exanathomia. q̃m creato cordis appar et ꝓmo sanguinea. z est ꝓncipiũ motuꝫ delectabiliũ et offensibiliuꝫ. Et vniuersaliter mot⁹ cuiuslibet sensus et eo incipiũt z ad ip/sum redeũt. et ei⁹ ꝑtus expandit ad oĩa mẽbra ꝑmvnũ modũ. In aliq̃bꝫ ãt aialibꝫ inue/nit os in corde ꝑt sustentamentũ ei⁹ sic ossa ponũt in mẽbris. z in cordis aialiũ magni cordis sunt tres vẽtriculi. et i animali parui cordis sunt tm̃ duo vẽtriculi. Et iõ dr ee in corde aial' venter. q̃m cor dr esse loc⁹ recep/tionis sanguis puri et tpati in q̃ntitatẽ q̃li tatẽ. Et est valde calid⁹ et humid⁹. qz cor est membr⁹ i q̃ est ꝓma vt⁹ Hucusq̃ Arꝛ. li. xij. vbi m'ra dicũt de hac materia. Item idem li. xvj. scz q⁹ cor aialis dr esse ꝓplementũ ꝑpe ħ creatur cor ꝓus. Et ꝑt calorem cordis et exitũ venaꝝ ex eo posuit natura mẽbr⁹ frigi/dũ ex opposito cordis. s. cerebrum. et ꝑter ħ creatur caput in generatione post creatõs cordis. Lõtingit aũt cor pari vl' ex alio bũ rum colligãtia. vt di. ꝓstan. vl' ex ꝓpa diste/perãtia. Si em̃ in corde dñet excedẽs caliditas. ebullit sanguis cordis et agitat et sic vitalis spũs ledit. Si nimia frigiditate cor

ꝑstringit ꝯgelat sanguis vnde et mors seqt
Oñq; etiã patit ex aliq; apostemate capsulã
et inficiẽte. z tũc aial nõ diu viuit. Itẽ acci/
dit cordi tremor. z ꝓ ex hũiditate aq̃sa i pelli
culis cordis dispsa. q̃ debitã et ipedit dila/
tatõez z ꝑstrictõez. Unde videt infirmo q; cor
de loco ad locũ moueatur. Item accidit el
defectio exspirituũ vel ꝓtutis spũal dissoluti
one z spirituũ euaporatõe. Et ꝓ ptingit l ex
nimia repletione ꝓtutẽ aggraũate z ꝑfiden
te. aut ex nimia inanitione ꝓtutẽ dissoluente
sic ꝓz in cardiacis z i ḧbusdã p nimiũ sudo
rẽ. siue nimis acutã potionẽ. Item patit ali
qñ ex fumositate aliq; corrupta et venenosa
ad cor penetrãte z cordis meat corrũpẽte.
vñ mors seqt indilate. Itẽ patit qñq; de ve
ne ꝯcaue opilatõe. vñ z sãguis nutrimentũ
cordis z vital spũs denegat. Dis z alĩs mo
dis cor patit vt di. ꝑstan. li. ix. c. xxiij. Dicẽ ad
ꝓ ḧ Bal. i tegni. q; ꝓt ea ꝯplexio cordis oñdit
citatẽ puls z freq̃ntiã et virilitatẽ z festinã
nẽ pectoris z ei pilositatẽ. Hec aĩa calorẽ do
minantẽ in corde signant. Oñia ꝓ sig ꝓria
ly. in cõmento. cor in hoie se hz ad modũ ra
dicis i arbore. Arteria nascẽs ex sinistro vẽ
triculo sicis est trũco vl cruri arboris q̃ elon
gata a corde ramificat in duas ptes q̃z vna
tẽdit ad sursũ. alia deorsuz. z ille ramificant
z diuidunt ad modũ ꝓge ex ramis p totum
corp vsq; ad arterias capillares sparsas in
cute et qñ dilatat cor dilatant et oẽs arterie
sit. z qñ ꝑstringit z ipe sil ꝑstringũt. z p dila
tatõez eaz attrahit aer frigid ex exteriorib
cordis ad interiora ei z in ꝑstrictõe exꝓmit.
vicior fum in eis generat z extrahit ipm ad
exteriora. z ꝓ ex calor euentat. z p ei euen
tationẽ ei ꝯplexio adequat. Et vt ait idẽ ꝓ/
tus motiua q̃ est fixa in corde. currit p arte/
rias ad vnãquãq; ptẽ corpis. z defert vnicui
q; ꝓtiã vitã z ꝓpriũ calorẽ vitalẽ. Seruit em
pect cordi se apiẽdor z frigidũ aerẽ attraben
dor se claudẽdo. ac fumosũ vaporẽ genera/
tũ ex corde expellẽdo. vñ si pect z arteria et
alia vitalia instra fuerit salua. obediũt ꝓtu/
tes in opib suis. z qñ sũt infirma nõ obedi/
unt. Unde bonitas z malicia submistrãtiũ or
ganoz ꝓmouet. vl impedit cor ad suas pa/
ssiones actiões. Unde qñ cor est forte z hz mẽ
sebabẽtia fortis ꝓcedit a corde respiratio et
fortis pulsus z fortis opatio ꝑm bonitatẽ orga
ni z ꝓtutis. Qñ ꝯo ꝓt est debil z remissa ñ ꝑt
extẽdere arterias i oẽs dimẽsiões vñ seqt mi
nor respiratio z minor pulsus. Itẽ ibidem.
Si cor fuerit nimis frigidũ z nimis hũidũ
z pulsus mollis erit hõ ꝓnat virilitate z au
dacia. timid atq; piger z pilis i pectore nu
dus ꝓpt vaporis fumosi vñ generãt pili pau
citatẽ Si ꝯo fuerit cor nimis siccũ z frigidũ
faciet pulsum aspez durũ et puũ et respira/
tio tarda est z rara maxie si pect paruũ fue/
rit atq; strictum. Hucusq; Haly sup tegni.
Bal. Et hec sufficiant.

De anhelitu. Ca. XXXVII

Anhelit cordis z pulmonis est mot
ꝓpt attractõez frigidi aeris ad tẽpa
mentũ innati caloris cũ eiusdem ex
pulsione generat. Cor em nllo mõ carẽtiaz
attrahẽdi aerẽ pati ꝑt. Si ei p modicũ spa
ciũ ab attractõe aeris ḋescereret lederet vl de
ficeret. Anhelit g ꝓrios hz mot. qz dilatã/
do pulmonẽ aerẽ trahit z ꝑstrigẽdo expellit
Anhelit itaq; ẽ caloris cordis p attractiõez
aerꝭ tpatiu z expellẽdo vaporẽ fumosũ eius
dẽ purgatiu. Est etiã aial spũs z vital nutri
tiu. Itẽ fortitudine vl debilitate ꝓsistentie
spũaliũ oñsiu sic supl de pulmonis ꝓpeta/
tib dictũ est. Itẽ in anhelãdo pl de spũ at/
trahit q̃z expellat. ps em nõ modica trãsit in
vitalis spũs nutrimentũ. Infra em pulmo
nẽ se recipit. z tãdiu aial sine suffocatõne vi/
uit q̃diu intt instra anhelit spũs se includit
Itẽ patientib instrumẽtꝭ anhelit spũs cor
rũpunt. z ꝑm q̃litatẽ organi patiẽtꝭ imutat.
vt di. ꝑstan. Patit aũt anhelit qñq; ex defe
ctu ꝓtutꝭ mouẽtꝭ neruos z regẽtꝭ qñq; ex cõ
stipatõe instroz spũs q̃ puenit ex grossis hu
moribz vl ex grossa vẽtositate viã anhelitus
opilãte. vel ex aliq; apostemate pulmõis pã
niculos cordis agguãte. siue ex nimio calo/
re cordis i pulmonis suba dñante. ex qbz oi
bus debil reddit anhelit atq; rar. Si aũt
fuerit velox z pu. calorẽ alienũ sigt. q; ꝓtutẽ
suffocet et potissime vincat. Si tact fuerit
calid et sitis ac ligue deseccatio subseqt. an
helit ꝯo pu z frigid vt i acutꝭ febribz signũ
mortꝭ est Eius cã tarditas defectũ ꝓtutꝭ de/
signat expulsiue. frigiditas ꝯo extinctõz sigt
calorꝭ natal. z defectũ ꝓtutꝭ i suba cordis et
instroz spũs. Itẽ immutat anhelit ex mem
broz interioz vniuersali corruptõe. vt ꝓz in

lepozis. qbꝫ anbelit⁹ fetid⁹ est et cozruptus ꝛ aeris vicini cozruptiu⁹. Uñ taliū flat⁹ solet esse appopinq̄ntiū cozruptiu⁹ ꝛ infectiuus. Jnficit em̄ aerē vicinū ꝛ reddit cozruptibi/lem sicut sibul⁹ reguli flādo aerem cozrūpit et aues volantes interficit. vt dicit Auicen. et Constan.

De stomacho. Ca. XXXVIII

Tomach⁹ grece os ōz. eo q̄ sit ostiū ventris. ꝛ ipe cibū recipiat atꝫ ad intestina transmittat. vt di. Jsidorus. Est aūt stomach⁹ ꝑm Constan. rotūd⁹. oblongus. ꝓcauus interi⁹. asper in fundoꝛ carnosus. duo hñs oꝛificia. vnū inferi⁹. alterū supi⁹. Est autem asper et villosus vt cibū receptū meli⁹ retinere possit. Nam si essꝫ lubricus et in superficie planus. ex sua lubricitate cibus exiret indigestus. Fuit autem et carnosus in fundo. vt digestio ꝓfortaret. Caro ei⁹ est calida et etiam hūida. ex qbꝫ q̄litatib⁹ maxime viget digestio in cozpoze animalis. Rotund⁹ aūt fuit vt capacitate sua cibū reciperet ampliozem. Preterea q̄ꝫ si alterius esset figure scz triangularis. vel hmōi hūores mali in eo de facili ad putredinez colligerent cū talis forma non posset a superfluis ꝑter angulos desiccari. Oblong⁹ etiaꝫ fuit ne nimia rotunditate sua spūalia ꝓmeret. Et vt etiam tanto facili⁹ cū superioꝛib⁹ ꝛ etiaꝫ inferioꝛib⁹ iungeret. Preterea stomach⁹ precipue human⁹ in parte superioꝛi est strict⁹. Jn parte inferioꝛi lat⁹. et ℔ q̄ꝫ fuit necessarium. Quia cū homo ceteris animalib⁹ sit erectioꝛ: cibus ei⁹ semp ad inferioꝛa descendit. et ideo vtilis fuit ei⁹ inferioꝛ latitudo. vt in eo recipi possit cibi multitudo. Jtem neruosus est ꝑter maioꝛem sensibilitatis et appetitus vigoꝛositatem. Epate etiam circūdatur. vt ei calor maioꝛ ad ciboꝝ decoctōem ab epate ministraret. Epar em̄ suis q̄nq̄ frustulis stomachū circūcingit et ei calorem tribuēs succositatem ꝛ hūoꝛem vñ sanguis generat ꝑ quasdaꝫ venas q̄s miseraicas medici vocant. recipit et a fortioꝛi caloris actione i sāguine alterat et ꝓcurrit. Ad hec dic̄ cōstan. q̄ si stomach⁹ fuerit substantialit calidus. cibos grossos bñ digerit. delicatos ꝓ consumit. et pl⁹ digerit q̄ꝫ appetit. et ꝑ̄ simílitudinez cibos calidos maxime querit. nec famē sustinere potest. Frigid⁹ ꝓ stomach⁹ grossi cibi nō est bñ digestiu⁹. et ex eis cito grauat. et eos cito mutat in humoꝛes acidos ꝛ coꝛruptos. Stomach⁹ ꝓ sicc⁹ cito sitit nec ꝓrū aque sufficit. q̄ si superflua fuerit rugitū inventre facit. Q̄ si fuerit hūid⁹ stomachus: nō sitit. humidū cibū appetit. sz paꝫ digerit. Uucusq̄ Constan. li. j. c. xiij. Accidunt aūt stomacho vt dicit idem li. ij. ca. xxvj. diuersę passiōes. s. mala digestio. fumositas diarria vomit⁹ singul⁹. inflatio. ructuatio. et hec et diuersis accidūt causis Quia q̄ꝫ ex mala ꝓplexione. q̄ꝫ ex nimia inanitōne. q̄ꝫ ex nimia replexiōe. q̄ꝫ ex nimio hūoꝛ acumine. q̄ꝫ ex coꝛdis putrefactōe. q̄ꝫ ex stutis digestiue defectōe. q̄ꝫ ex cibi qualitate. q̄ si sit pūgitiu⁹ stomach⁹ pūgit ꝛ ad ecrēdū cōpellit. aut si viscosus lubricat. et sic de facili egredit. q̄ꝫ ex ꝓtut⁹ expulsiue nimia debilitate. nō solū ex se patit vexetiā ex alio rū mēbroꝝ colligātia ꝛ vicinitate. Stomachus em̄ est tot⁹ cozpis pzfamilias. omniū membroꝝ nutrimentū recipiēs. et singlōrū membroꝝ. put expedit administrās necessitati. vt dic̄ idem Constan.

De epate. Cap'm. XXXIX

Par siue iecur nomē hz. eo q̄ ignis in eo sedem hz q̄ vsq̄ ad cerebꝝ subuolat et deinde ad oculos ꝛ ceteros sensus et membra se diffundit. et caloꝛe suo succū sibi attractū in sanguinem trāsmutat. quē advsum pascendi nutriendiq̄ coꝛp⁹ sit membris administrat vnō epar ōz. quia talia membra pascit. Jn iecoꝛe sedes est voluptatis et ꝓcupiscentie. cuius extremitates fibre vocant. q̄ sunt q̄si lingue eminētes et stomachū amplectentes. calorem ad ciboꝝ digestionē deferentes vl' exhibētes. ꝛ dicūt fibre. qꝛ ad aras phebi ab ariolis deferebant. qbꝫ oblatis et succensis rīsa dabant. Uucusq̄ Jsido. Est aūt epar vt dicit Constan. membrū calidū ꝓcauū et lubricosuꝫ in dextro latere alialis collocatū. stomacho suppositum vt suo caloꝛe ꝑmā iuuet digestōem. Est em̄ sanguineū ꝛ in coloꝛe rubicundū. qꝛ succositas ei⁹ nimia caliditate i hūoꝛe sanguineū est trāsuersa. Aliq̄ tubū est etiā duꝫ ne ō facili ledat. Uariat em̄ epar in hoib⁹ est magnitate ꝛ ptiū multitudine. qꝛ in hoib⁹ est maioꝛ q̄ꝫ in alijs bestijs ciusdē q̄ntitatis. Humeꝛ ptium ei⁹ in quibusdā est duplex. et ℔ admirabilis. in q̄busdam triplex vl' quadruplex. vel ad maximū q̄ntuplex inuenit. A lata autē epatis ꝓcauitate ꝑgredit q̄daꝫ vena q̄ a medicis porta nūcupat. ꝛ ℔ anteq̄ exeat i q̄nq̄

diuidit venulas q̄nq; ptes epatis intrantes. Epar em̄ succositatē p̄me digestōis p ās dā turalē ebullitōz celebrat digestōz. scōo i mas saz sanguineā z q̄ttuor hūoz nasaz ꝓuertit. Qđ em̄ calidū est z būidū trāsit i materiam sanguis. cui⁹ receptaculū sūt vene. qđ ät ca/ ceptaculū est cista fellis. qđ ꝓ frigidum et siccū in materiā cedit melācolie cui⁹ ꝓprium receptaculū est cistula splenis. sz qđ est liq/ dum z aq̄sum in hūoꝛez trāsit. fleumatis pro/ prū receptaculū ē pulmo. Ex q̄ ptz q̄ epar nasal' ꝑtutis est. ꝓncipiū fundamētū p̄me di/ gestōis stomacho maximū iuuamētū. scōe ꝓ digestōis in sube sue ꝓcauitate est pfecti uum puri ab impuro sepati uū. singul' mem bris nutrimēti trāsmissiuū. amoris venerei excitatiuū. diuersaz passionuz receptiuum Patit em̄ qñq; ex nimia caloris intensione tus euanescens remissi⁹ opat'. qū q; ex nimia frigiditate ꝓuersionē attracte succositatis in nasaz sanguineā impedīēte. et ex ꝫ sepissime ꝓgit idropisim generari. cuz idropisis ni/ hilaliō sit p̄m p̄hm nisi error ꝑtutis digestiue in epatis ꝓcauitate. hac ei ꝑtute errāte z i sua opatōe deficiēte. necesse ē sanguinē corrūpi q̄ indigesto corp⁹ qđ inde nutrit i tumescen do extēdit vñ z idropisis generat'. Itē patit epar ex sube sue mala ꝓplexiōe. z ꝫ p̄m hūo/ rū q̄ttuor distēpantiā in ipi⁹ essentia dñan/ tem. Itē patit er viaz ei⁹ opilatōe. Cōtingit em̄ sepe hūorem grossū z viscosum invenis epatis adunari. Uñ cū sāguis clausus exire nō pt cā est ꝓstrictōis et opilatōis. Itē etiaz accidit ex nimio calore hūorē sanguineum desiccante et subaz venaz epatis ꝓbēte q̄ nō pt sāguis libere diffundi ad alia mēbra coz/ poris nutriēda. Hoc idem ät aliq̄n pt ꝓtige re ex nimia frigiditate humores ꝓgelante. z meat' epatis ꝓstringēte z ad mēbra nutrien da discursū sanguis ꝓhibēte. Itē idem etiā accidit ex apostemate subaz epatis aggūāte. z putredinē in ipi⁹ suba generāte. Itē idem accidit ex inclusa ventositate pelliculas ipi⁹ epatis extēdente et ex mēbroz inordinatione dolorē z merorē inducēte. Itez sepe patit ex imoderato fluxu sanguis q̄ accidit ex vena/ rū ab ipo egredientiū aptōne. z ꝫ ꝓtingit ex nimio sanguis acumie. vl' ex nimia repletōe vl' ex debilitate ꝑtutis retētiue. vl' ex nimio ex ercitio z labore. sic di. ꝓstan. Ad ꝫ de nasa z signis ꝓplexiōis epatis dic Hal'. i tegñ. Sig/ nū epatis q̄ñ est calidū est amplitudo venarū nō pulsatiliū. sup quē locū dic Haly. qñ do minat' et vincit calor in epate. fit epar maio⁹ z vena ei⁹ maioꝛ dilatatur et magnificata est. Magnificant' oēs vene nō pulsatiles i oib⁹ mēbris. et calefit sanguis z generat' q̄nq; co lera citrina. z p ꝓcessum tpis p⁹ statū adole/ scentie adurit' colera citrina. z fit ex ea cole/ ra nigra. z diuerse aliq̄n ex tali colera acci/ dūt passiones. aliq̄n autē nimio calori epa/ tis cordis resistit frigiditas. nam a corde vel/ uta mēbro supioꝛez nobilioꝛe epar in suis actōib⁹ moderat'. et ꝫ idē dic Arz. li. xiij. vbi ꝓponit corꝛ epati tanq̄ ꝓncipiū ei⁹ regitiuū. Item dic Hal'. q̄ frigiditas epatis ex calore cordis tpat'. z signū frigiditatis z siccitatis epa tis est strictura venaz z paucitas sanguinis sic būiditatis eiusdē signū est mollicies ve/ narū z sanguis multitudo Item idem dicit Haly. q̄ epar est fons būiditatis corpis. vñ cū sit radix hūoris si sit epar siccū nō poterit aliq̄d mēbz corp⁹ querere ad hūoꝛēvl' hūidi tatem vt ei⁹ possit resistere siccitati. Intēdit ät z remittit siccitas z humiditas epatis p̄m cordis dispositōz. Epar q̄ est mēbz nobile. cui⁹ alteratōne alterat' corp⁹, z influit nutri/ mentū et ꝑtutes nutritiuas et in mēbra reli qua inferioꝛa sine medio. ad supioꝛa ꝓ me diante corde p̄m iudiciū Hal'. Ecōuerso ät ponit Arz. li. xiij. q̄ coꝛ facit oīa p̄dicta me/ diante epate. q̄ ät verioꝛ sit opinio alioꝛ iu/ dicio derelinq̄. Et hec de ꝓprietatib⁹ epatis dicta sufficiant

De felle Ca. XL

Fel est dictū eo q̄ sit follicul⁹ gestās humoꝛem ex dominio colere rubee amarissimū vt di. Isi. Est em̄ cistu/ la fellis q̄dam pellicula sup gibbū epatis col locata. et hz duos furculos. p vnū deportat' colera rubea ad intestina vt p ea ꝑt⁹ expulsi/ ua ꝓfortet'. vt etiā acumine suo intestina me li⁹ expurgent'. Per aliū aūt deportat' colera ad stomachū vt sua caliditate ꝑtutē adiuuet digestiuā. Est igit' fel membz calidū et etiā siccum. gibbo q̄z epatis suppositū est ꝓprium colere rubee receptaculū. Cui⁹ est iuuamē/ tum vt sanguis a colera rubea mūdificetur sanguis em̄ ex p̄ntia colere incenderet' nisi i tra cistulaz fellis ei⁹ supfluitas locaret'. Est ät sua caliditate decoctiōis cibariorz iuua/

mentū sua subtilitate penetratiuū.sua mor/
tificatōe et acumine pūgitiuū.et intestinorū
corrosiuuz.et ad supflua ac fetida eūcienda
excitatiuū.et etiā ex nimia calorīs intensiōe
amarissimū.et pūi admixtōem dulcedinis
sanguinis īmutatiuū Ducuscz Cōstan.fm
Aris.in li.iij.delphin⁹ nō hz fel.gen⁹ omniū
volatiliū z oīme gen⁹ piscīū z oīme ouans hz
fel.Sed fm ma⁹ et min⁹ z forte erit in vīs
subtilib⁹ extensīs ab epate vscz ad intestinū.
Jste vie fortassis erūt fetide.z forte erit fel in
tali intestino.et diuersificat.qz qñcz i supio
ri qñcz in medio qñcz in inferiori. et quedā
volatilia hñt fel occultatū ī intestino .vt co
lumbe.coturnices.et hyrūdines.quedā ha
bent fel magnū in epate z in ventre z intesti
no sīc accipiter.milu⁹. Item Aris.li.xiiij. ani
malia q̄dam non hñt fel oīno sīc equus et
mulus et asin⁹ z elephas.camel⁹ etiā non ha
bet fel distinctū.sed hz venas paruas in q̄b
est fel. Item quidā boīes habent magnum
fel in epate et quidā nō. Et est fel q̄dā sup/
fluū aggregatū sīc fex ī vētre: illo tū supfluo
vtīt nata ad aliq̄d iuuamentū. In illis autē
qui hñt naturā epatis sanam et q̄z sanguis
naturaliter est dulcis non inuenīt fel.aut si
inuenitur erit parū.et p̄ inuenis valō gra/
cilib⁹.et ꝓpter p̄ erit epar cor q̄ carēt felle bo
ni coloris et dulcius alīs qñ autem habet
aliquod animal fel inuenitur q⁹ est sub felle
valde dulce. Nam p collectōem fellis ad lo
cum vnū alie vicine partes reddunt dulcio
res Fel etiā ex sue subtilitate z acumīe ē
grossor humor insensibilīū et sua siccitate cō
sumptiuū. Unde in collirīs oculor est ne/
cessariū ad visum clarificandū et acuendus
ad impedimentū spūs vital' remouendum z
maxīe fel accipitris z aliaz volucrū viuētiū
et rapina.sīc in viatico. Constanti.tangit.ex
feruore aūt nimio z ebullitiōe fellei hūoris
ad epar tendentis inficit sanguis q̄ infectus
ea que ad nutrimentū membror trāsmittū
tur īmutat et etiā ea inficit.et cuti croceū co
lorē vel viridem: siue etiaz nigr supinducit.
Cui⁹ passionis signa sunt ista.toti⁹ corporis
infectio.sitis adest z oris amaritudo.dolor
frontis.auriū vicz tinnitus et vrina crocea
cum ꝓsimili spuma ꝓtinua. vomit⁹ croceus
Aliqñ etiā ꝓtingit pores cistis fellis opila
ri. Un colera inficit ipm epar.ac ꝓsimilē in
ducit passionē. Unde Constanti.in viatico
dicit.qñ patit fellis suba.i.cistis et deficit p
tus eius qua solet ab epate colerā rubeā
extrabere remanente colera cū sanguie tin/
gitur z alterat. Idem etiā ꝓtingit qñ aposte
ma est natū in vīs p quas colera ad fel tran
sit. Un ad epar rediens p totū corp⁹ cū san/
guine se diffundit.qz si porus inferior opile
tur ascēdit ad viā superiorē scz ad ipm stoma/
chum. vñ facies fit citrina . os amarū et sic/
cum.in stomacho ardor et sitis.vrina cum
egestione albescit ꝓpter elongatiōem colere
ab epate et renibus vbi vrina solz tingi. Si
vo porus superior opiletur colera tingit infe
riora.et apparent signa q̄ priorib⁹ sunt con/
traria.vt dicit idē Constan. Et hec de fel/
le dicta sufficiant zc.

De splene. Capitulū. XLI

Splen est dictū a supplendo.quia ptē
cua existeret.quem quidā causaz ri/
sus esse existimant.nam splene ridem⁹. felle
irascimur.corde sapim⁹.cerebro sentimus.
iecore amam⁹. q̄b⁹ stantib⁹ sanū est animal
et integrū.vt dicit Jsi. Et fm Cōstan.splen
in sinistra parte collocat.cui⁹ forma natura
liter est oblonga.z pars versus stomachū cō
caua.z ꝓsus costas est gibbosa. In his duo
bus locis q̄busdā panniculis colligata. Et
or splen duas hz venas p quaz vnam cole
ram nigram a sanguine epatis sibi attrahit
per aliā vo q̄rtuz sibi sufficit ad stomachum
transmittit vt e⁹ appetit⁹ ꝓfortet Splenis igi
tur est iuuamentū vt ei in sinistra pte corpis
defectū suppleat.et ex opposito ad ꝓseruatio
nem stomachi iecori respondeat. vt ppt mū/
dificatiōem epatis sanguis feces sibi attra/
hat.z q̄rtū ad appetitū sufficit z ad ꝓfortatio
nem stomachi transmittat. Est igitur suba
splenis rara et spongiosa ꝓpter facilioꝛ hu/
moris feculenti attractōem et remissionem
et est nigra ꝓpter melancolie cui⁹ est recepta
culum assimilatōnem. Est etiam a sinistris
inter costas z stomachū posita ꝓpt sinistre p
tis tempantiam z infrigidatōem.ac ꝓpt con
seruandam stomachi cui ꝓiungit calefactio
nem.aliquantulū est dura ne de facili erq̄li
tate humoris feculenti ꝛhat lesionem. Cō/
tingit autem etiam splenem pati qñcz error
tutis ꝓtinue defectione.et p̄ qñ non sufficit
humorē attrahere.vel attractū ad locū aliū
destinare. Item qñcz ex opilatōe qñ scz hu/
mores grossi z viscosi in vīs splenis opilant

et adunanť. vnde et eius actões impediunť
Item qñq; ex nimia humoꝝ repletione. ꝺa
humores ad splenem ꝺfluentes ꝓpter sui si-
militudinez attrahuntur et sufficienter non
euacuantur. vnde inuiscantur et in ꝺcauita
te splenis indurank intantū vt ipsi⁹ splenis
substantia crescere videatur. sed ſm senten-
tiam Ypocratis si splen sit magn⁹ coꝛp⁹ mar
cescit. z si splen marcescit coꝛp⁹ impiguescit
Unde ipsi⁹ splenis mediocritas ad paruita
tem potius q̄s ad magnitudinem intendēs
bonitatem ꝺpletionis designat. vt di. Con
stan. li. ix. c. xxvij.

De viscerib⁹. Ca. XLII

Viscera ſm Isidoꝝ inferiora dicun
tur ꝓprie intestina membris vitalib⁹
subdita et subiecta. que quidem di-
cuntur intestina quasi q̄dam interiori nexu
quadam familiari reuerentia sunt superio-
rum membroꝝ culcitra et eoꝝundē quedaꝫ
necessaria instrumenta. Et dicunť viscera
quasi vitalia. quia locis vitalib⁹ circa p̄coꝛ-
dialia vbi gignitur vita sunt interioribꝫ cir-
cūfusa. Hucusq; Isi. ſm Constanti. autem
intestina quedam sunt membra interi⁹ mu-
tuo se tenentia concaua rotunda p ventris
longitudinem z latitudinē collocata. quoꝝ
compositio et subꝫa stomacho assimilatur.
Sunt autem numero sex p̄ncipalia intesti-
na. quoꝝū tria sunt subtilia que super⁹ sunt
tricta. triaꝫo sunt grossa ab inferiori incipi-
entia. Primū intestinū triū subtilium voca-
tur duodenū. qz in sua longitudine ſm mē
suram cuiuslibet hois est duodecim digito
rum et ħ sup doꝛsum erigiť et in nullā aliaꝫ
partem retoꝛqueť. Secundū vocať ieiunū
quia semp a cibis est vacuum. et dicunt sa-
pientes et experimentatoꝛes q̄ moꝛtuo ani
mali semp inueniť illud vacuū. dicūt tamē
quidā q̄ hoc ꝺꝛ ab anathomicis. qz a se om
nia eiciēs nihil de accept⁹ ad sui retinet nu
trimentū. Tertiū subtile est appellatū. secū-
do similimū. sz tñ nūq; sine cibi coꝛpulentia
est inuentū. Inter grossaꝫo intestina p̄muꝫ
vocatur oꝛbum. et in subtili extremitate bz
os vnum. et est illud intestinū sic vocatū. eo
q̄ ip̄m sit oꝛbatū. i. quasi viduatū ab altero
oꝛificio. Cū esn̄ cetera intestina duo habēt
oꝛificia. illud bz vnum solū. et ideo se habet
ad modū sacci. quia multa recipit et pauca
respectu alioꝝ eiciť vel emittit. secundū q̄ꝺ
intestinū sub oꝛbo siue sub sacco positū dici
tur ilion. et hoc a ꝺextra in sinistrā tendit. et
dicitur ilion eo q̄ in eo intestino iliaca pas-
sio fieri ꝺsueuit. tertiū intestinū vocať a gre
cis colon. z ħ etiā immediate cū inferiori to
tius coꝛpis oꝛificio est ꝺiūctum. z in ħ inte-
stino ḡuissima passio. ſ. colica generať. vel
ex ipsi⁹ intestini nimia ꝺstrictione. vel alicu
ius grossi z frigidi hūoꝛis coadunatōe. et p
ꝺsequēs viaꝫ illi⁹ intestini intrinseca opila-
tione. sic narrat Cōstan. z etiā Baľ. sup am-
phoꝛis. Patz igiť ex p̄dict⁹ ad q̄d necessaria
sunt intestina. quia cibū immutāt. et in sua
ꝺcauitate superflua recipiūt ad nature exone
rationē. ad hoc etiā sunt necessaria viscera
rotunditas gibbositas et volubilitas vt di.
Constan. vt cibus trāsmissus a stomacho i
eoꝝ gibbositate aliq̄ntuluꝫ inhereret. et ſm
animalis necessitatē superflua expelleret z ne
cessaria retineret. Sūt aūt rotūda ne a sto-
macho i aliq̄ angulo superflue collecta rema
nerent q̄ coꝛruptōem inducerent intestinis
Sūt etiā intestina duob⁹ pāniculis mini-
mis vťad min⁹ inuoluta. et ħ fuit necessariū
quia si vnus panniculus paterek. ab altero
panniculo subueniret. Sunt autem in-
testina aliquantulū villosa. et coꝛum villi p
latum etiā extensi. vt fecis superfluitatē expel-
lerent. et necessaria nutrimento ꝺueniēcius
retinerent. Sūt aūt viscera siue intestina i-
uoluta ad inuicem z connexa. ita vt minoꝛa
maioꝛibus et graciliora z debiliora grossio
ribus et foꝛtioribꝫ innitank. vt sic actiones ꝑ
tutis naturalis et in expellēdo superflua et in
recidendo necessaria aptius p̄ficiank. Dicit
etiā Arist. li. ij. q̄ ſm varietatem dentium in
mandibulis animaliū variatur in quantita
te et qualitate natura intestinoꝝū. Un̄ dicit
q̄ intestinū oīm animaliū habentiū dentes
in vtraq; mādibula est minus intestino nō
habentiū. z nullū animal habet intestinum
rectū nisi hābeat dentes in vtraq; mādibu-
la. Item ibidē venter serpentis est strict⁹. et
est similis intestino amplo. et si fuerit natu-
raliter paruus bz fel in intestinis. et si fuerit
magnus super epar. Item idē li. xiij. Oīa
animalia ampli et recti intestini sunt gulo-
sa valde. qz ꝓpter diminutōez vsus cibi et in
digestionē eiciūt superfluitatē cibi indigestaꝫ
z cito exit cib⁹. z iō appetūt ml'tū. z continue
querūt cibū. Cōtingit aūt pati viscera z inte-
stina multipl'r. vt diē Constan. li. ix. ca. xxvj.

Qñq; ex colerico humore vel ex melācolico
subaz intestinoz corrodēte. z fluxū dissente
rie inducēte. z h passio pessima ēt mortifera
vt dr in amphoris. Solutio vētris ī cui⁹ ini
tio colera exit nigra ē mortale. Itē qñq; ex
ipoz viscez interiozi pūctura z vulneratiōe
et h vel ab exteriozi a postemate putrefactōz
et pūctura in pāniculi ipoz viscez inducēte
vel ab exteriozi lesiōe. Itē qñq; ex interclu
sione vnctuositatiſ pāniculoz et neruos extē
dente. et ille dolor grauis est in tantū vt ali
qñ intestina penetrari videant. Item qñq;
ex hūore grosso z fleumatico inferiores ptes
intestinoz obturāte. et stercoz exitū phibē
te et iliacā passionē vl colericā inducēte. vñ
h morbi pestilētiales est z mortal. raro sanita
tē suscipiēs. z sepe die sexto vl tertio interfici
ens nisi celeri⁹ succurrat. Leteras itestinoz
passiōes q̄re infra in tractatu de infirmitati
bus de colerica passione z̄.

De renib⁹ La.XLIII

Renes vt ait Varro sūt dicti eo q̄ ob
scenī hūores ab his nascūt. Hā ve
ne z medulle tenuē hūorez desudāt
in renib⁹ q̄ liq; rursus a renib⁹ a calore vene
reo resolutus recurrit z ad loca genitalia se
diffundit. vt di. Isi. Loc⁹ āt in lateribus spō
dilū dorsi in q̄b⁹ est sedes renū dicūt lūbi.
q̄ fm Isi. ob libidis lasciuiā lūbi sunt dicti.
qz in viris a renibz lūbis est cā veneree vo
luptatiſ. De renib⁹ āt di. pstan. q̄ fuerunt fa
cti vt ab epate aquaticū sanguinē sugentes
eū depurarent et ei⁹ colamentū. s. vrinaz ad
vesicā p meat⁹ vritides. i. vias vrinales trās
portarēt. qđ etiā dicit Maly sup tegn. Ordi
nauit ingt creator summ⁹ duos renes vt at
trahāt aqsitatē sanguis ab epate. et eaz trās
mittat ad vesicā expulsiōis gra. qz di. Arist.
li. xiij. Renes inq̄; fuerunt creati ppt vesicaz
vt sic operatio vesice esset melior et pfectior
quia renes sunt ad colandū supfluū humi
di decurrētis ad vesicam. Item idē. Renū
culus dexter altior sinistro est in omi aīali
habente renes. et h qz calor in dextra parte
fortior est vel superior. Item idem. In oib⁹
aīalib⁹ renes habentib⁹ renūculi⁹ dexter est
minoris pinguedis q̄; sinister et altior. qm
natura in dextra parte leuior est et maioris
motus z caloris. calor aūt dissoluit z consu
mit pinguedinē. Itē renes sunt de vltimis
membris interioz. z ppter h indiget magno
calore. Recollige igit q̄ renes sunt calidi et
naturalis caloris pservatiui. frigiditatis et
dorsi spondiliū sunt tempatiui. a pcauitate
epatis aqsi humoris attractiui. sanguis co
latiui. fructus naturalis fortatiui. hūoris se
minalis generatiui. porosi rotundi pingue
dine coopti. carnosi quippe sunt et porosi p
pter faciliorē aqsse supfluitatis attractōnez.
rotundi ne colligant aliquē humorē ad pu
trefactōez. pinguedine sunt muniti ne ex fri
giditate ossiū dorsi aliquā sustineāt lesionē.
Recipiūt aūt renes quasdā venas stomachi
ab epate egredientes q̄b⁹ humor in secōa di
gestione supflu⁹ defertur ad ipos renes. vñ
opilatis illis venis z in suo officio impedi
renes vna cū epate patiunt. Accidūt aliqñ
renib⁹ varie passiones. vt di. Constantinus
li. ij. c. xxxiiij. q̄ si vene epatis pcluduntur ab
humore sanguineo ad sui nutrimentuz de
pauperant. vnde necessario extenuantur. si
p̄o meat⁹ eoz inferiores calore et frigore cō
stringant ex pūtia humoris supflui eoz sub
stātiā subintrātis nimis extendūt z dilatāt
et p ons corrumpunt. vel humores desicca
ti putrificant z in calculos puertunt. Mul
tis etiam alijs modis patiūtur sicut et apo
stemate. ventositate. frigore nimio. vel calo
re.

De vesica La.XLIIII

Vesica fm Isidoz a venti capacitate
est dicta. Nam p venti ptractōnem
aperitur et dilatat. sicut econuerso
p venti emissionē ꝯbitur z artat. Vocat aūt
vesicula p diminutōz a vesica dicta quedā
pellicula pendens in gutture auis sic bursa
in qua volucrū pmo recipiuntur cibaria q̄
in predicta vesicula digestioni secunde in ie
core faciende separantur. et in eodem folli
culo tanq̄; in pmptuario ppriō ꝯ futurā esu
riem reseruantur. sz vesica put h sumit fm
Constan. est panniculus durus. rotundus
pcauus sic saccus in omi tpe clausus. excep
to solo orificio supiori. Fuit aūt suba e⁹ dura
ne acumine vrine cuius est receptaculum le
deretur. Fuit autem ex omi parte clausa in
fer⁹ vt liquor subito attract⁹ inuolūtarie ex
pelleret. Vñ p vnū et idem foramen vrina i
gredit p q̄d egredit. vtz in anathomia. Fuit
etiā rotundū vt in augmentū colamenti sā
guis dilatet et ad ipsi⁹ susceptōem capacioz
redderet. Dicit em Aristo. li. xiij. q̄ oīe ani
mal habens pulmonē multum sitit. et ppter
hoc indiget cibo humido pl⁹ q̄; sicco. et ideo

fuit necessaria vesica ad recipiēdū but⁹ sup/
fluitat⁹ hūiditatē. Itē ibidē. Nullū aīal hñs
plumas: aut squamas: aut cortices: siue te/
stas hz vesicā oino p̄ter cortucā marinā aut
siluestrē. Hā supfluitas in hmōi aīalib⁹ trā/
sit in nutrimētū plumaz⁹ z squamaz⁹ z hmōi
Itē ibidē li. iij. Oñe aīal generās hz vesicā
ouās ät nō p̄terq̄ gen⁹ lacertaz⁹. z ñ exit hūi
dītas a vesica moztuoz⁹. et forte aggregat i
vesica supfluitas sicca et ex eo p̄tingit lapis
Item ibidem li. vj. Ju aīali oñi carēte vesi/
ca est vna via apparens exit⁹ stercoris et sup/
flue humiditatis.

De vrina Capitulū. XLV.

VRina ſm Jſaac est colamētū ſāguis
z alioz⁹ hūoz⁹ ex actōne nate genera
tū. Hā ab epate sumit initiū. sz in re/
nib⁹ recipit subaz z colorē. aq̄sa em̄ suba sā/
guis p q̄sdā venas subtiles trāsmittit ad re
nes nutriendos. Uñ cū ad renū deportata
fuerit regionē vbi colak z ad modū seri eliq̄
ti depurak. et vi calozis epat⁹ z renū tigit et
colak. z sic desudās p̄ poros vritides i vesicā
i ip⁹⁹ cauitate adunak. Uñ h̄ suba hūida z
liq̄da a vesica emissa est vrina sic dicta. q⁹ est
vritiua z mordicatiua. q⁹ vt dic̄ Egi. Oz tā
git mordet desiccat z vrit. vritiuā ei z ōsicca
tiuā hz nakaz. vñ valet ℥ scabiē serpiginē z i
petiginez. ℥ pustulas z vesicas si patiēs inde
se abluerit. in potu splenēticis ꝓfert mūdat
vulnera putrida et loca sanioſa. Cum felle
etiā accipit⁹ colliriata z ocul⁹ caute linit⁹ i/
missa pānū corrodit z delet maculas oc'oz
sic ex⁹sse dic̄ ꝓstan. z Bak. Et iō vrina non ē
abhorrēda. q⁹ in mk⁹ vtilis ē z accepta. Di
etiā vrina ab vrith greco. i. demōstratiua De
mōstrat em̄ interiora. q⁹ vt certificemur de
interioribus vrine iudicio ducimur. demon/
strat ei ꝓtutē nakalē i epate z i aliis mēbr⁹ in
ferioribus. vrine suba⁹ z colorē z matie p ei⁹
sedimē siue suba⁹ quā medici ꝓstasimvo/
cāt certificamur. Hā si fuerit illa residētia i
fundo vasis alba pinea coadunata nō diuisa
fortitudinē designāt ꝓtut⁹. z ꝓplētā actōz calo
ris nakal in ipis mēbr⁹. Per mediā ät regio
nē vrine quā medici enormiā dicūt de me/
dia regione corpis. i. de corde z sibi adiacē/
tibus iudicam⁹. nā si vrina i medio fuerit i co/
lore z suba bñ dispositā ñ liuida. nō volubil⁹
aut obscura. vel obumbrata spūalia mēbra
iudicat esse sana. Silr p̄ ptē vrine supioꝛem
quā nepbilē nūcupāt ō fortitudit ꝓtui⁹ aīal
in regiōe capit⁹ pnosticam⁹. Hā si nō fuerit
circul⁹ nimis grossus. nō igne⁹. nō liuid⁹ nō
viridis nō granulosus. sz i colore z suba tē/
perat⁹ cerebz et oīa alia mēbra aīali virtuti
seruiētia denūciat esse tuta. Si ꝓ ꝗria sig̃
fuerit in vrina ꝗria designāt corpis dispoſi
tionē. Judicak ät p̄cipue vrina ſm suba⁹ et
colorē. Hā aliō sig̃t qñ tenuis ē in suba qm̃
hūoris domināt⁹ siccitatē. aliō qñ ē mediocris. q⁹ tūc designt tpamentū siue eq̄litatez z
mediocritatē ſm colorē aūt iudicak. q⁹ mul
ti sūt colores. s. xx. vt dic̄ Jſaac et Egi. quoz
q̄dā calor⁹ vl⁹ frigiditat⁹ intēsionē alt⁹ remis
sionē alt⁹ mediocritatē ꝓtendūt. Hā remissū
calorē designāt glauc⁹ lact⁹ z hmōi. Inten
sum ꝓ o a ruso supius. Mediocris ꝓ o subci
trin⁹ z subrufus. Int̄ q̄s q̄dā designāt mor
tificatōez vt niger. viridis. liuid⁹. q̄dā indi/
gestionē alb⁹ lact⁹ glauc⁹. q̄dā digestiōis i/
pfectionē z impfectā inchoatōez vt subpal/
lid⁹. pallid⁹. Quidā pfectā digestōez. vt ci/
trin⁹ rufus. Quidā excessum siue excedētez
intensionē. vt subrubicūd⁹ rubicūd⁹. Qui/
dā adustionē. vt in opostiañ. Quidā super/
adustiōez et mortificatōz. vt niger. viridis.
Nigredo tñ causak qñq̄ a frigiditate calorē
nakalē penit⁹ extinguēte. sic ꝓtēdit liuiditas
sed qñ ꝓcedit ex vltiata adustione tūc proce
dit viriditas. Jſtoz ät color⁹ causas dicere
nō ptinet ad h̄ op⁹. sz q̄ eas scire voluerit li/
bros Jſaac et Theophili Cōstātini Egidij
legat. in quib⁹ tractak pfectissime de vrinis.
sed ista ad pñs h̄ sufficiant.

De ventre La. XLVI

VEnter vterus et aluus inter se diffe/
rūt. vt di. Jſi. Uēter em̄ est q̄ accep/
tos cibos digerit z apparet extrinse/
cus. Et est dict⁹ vēter. eo q⁹ p ventrez veniat
cibus ad totū corp⁹. Alu⁹ est q̄ cibū recipit
z purgari ꝓsueuit. Uter⁹ soke mulieres hñt
in q̄ ꝓcipiūt. z dicit⁹ vterus. eo q⁹ fetu im/
pleak inter⁹ vt dicit Jſidorus. Est igit⁹ ven/
ter nutrimenti totius corpis receptaculum
vt dicit Constan. membroz⁹ nutribiliuz se/
des ꝓme digestionis et secunde fundamen
tum. cui⁹ creatio est carnosa calida et humi
da. et h̄ ꝓp̄t digestionis necessitatē pāniculis
diuersis circūdak ꝓpter interiorem ꝓseruati
onem. cui⁹ dispositio est rotunda. ꝓp̄t liberi
orem cibor⁹ nutribiliū collocationem. Ob/
longa fuit ꝓp̄t faciliorem ip⁹ cum supioribus
et inferioribus ꝓiūctionem siue colligatōem.

Medīū em̄ locū in corpe sibi vēdicat. vt nutrimētū inferioribꝫ ꝫ superioribꝫ mēbrꝫ distribuat ꝫ trāsmittat. Est igit vēter int oēs partes corpis mollior ꝫ infirmior ꝫ tm̄ ceterꝫ est vtilior. Hā tāq̄ nutrix corpis p oīb alēdis corpis mēbrꝫ cibos rcipit ꝫ decoq̄t et ad singula mēbra debita nutrimēta deriuat ꝫ trāsmittit. Superfluitates m'tas ppt alioꝝ membroꝝ nutrimētum in se recolligit. ꝫ eas diu ferre nō sustinens ipas a se reīcit ꝫ repellit. Ex mala dispositōe mēbroꝝ nutribilīū que intra se ptiet. diuersas infirmitates ꝫbit ali qñ ꝫ incurrit. q̄ q̄dē passiōes tāto fūt piculosiores q̄nto vētri ꝫ alijs viralibꝫ fūt ꝓpinquiores. Patit siq̄dē sepi⁹ ppt nimiā repletōnez. ꝫ tūc nō curat nisi p ꝫriā euacuatōz. Et econuerso qñ molestat ppt nimiā inanitōz ei succurrit p ꝫriam repletōz. sic dr in amphoris. Quecūq̄ em̄ egritudies ex plenitudie fuerint euacuatio sanat et q̄cūq̄ ab inanitione soluit plenitudo. Jtē actōnes vētris ꝼm diuersitatē tpis variāt. Hā in hyeme natat calor i interioribꝫ vētris ꝯclusus fortꝫ operat. vñ appetit⁹ in hyeme magꝫ accidit ꝫ digestio fortior generat. q̄ vt dr in amphor. ventres in hyeme et vere sunt calidissimi nata ꝫ somni longissimi

De vmbilico La. XLVII.

Vmbilic⁹ medi⁹ est corpis locus sic dict⁹. q̄i ilioꝝ vmbo sic vmbo in medio clipeoꝝ loc⁹ ē dict⁹ Ex vmbilico em̄ infans ipendēs nutrit. Est em̄ vmbilic⁹ ꝼm ꝯstan. ex neruis venis ꝫ arterijs ꝯpositꝫ. q̄ mediāte fet⁹ sanguinē subtilē attrahit et sugit. ꝫ p ipas arterias spm̄ recipit. Rūpit ār vmbilic⁹ iuxta matricē dū fet⁹ egredit. et cū fetu erit. quē obstetrices ligāt q̄ttuor digitoꝝ lōgitudie. ꝫ ex hac ligatura fiūt extremitates vmbilici ꝫ rotūditates. Hucusq̄ Cōstan. Sup Eze. aūt. xvj. dic Hiero. sic. Naturale ē infantibꝫ ortꝫ ꝓmo vmbilicū pscidi. deinde ad sāguinē diluendū aq̄ lauari. tertio būorem puuloꝝ sole siccari. q̄rto tenera corpa pānis strīgi ne mēbra diffluāt. ꝫ sic de prauent. Jbidē etiā dic glosa Bre. q vmbilicus est q̄ fet⁹ alitur in vtero sic arbores ꝫ virgule p radices būore occulto terre nutriūt. In vmbilico ār sita fūt genitalia mulier. sic in lūbis genitalia viroꝝ. ꝫ ido vmbilici noīe luxuria designat in Job. xl. Uirt⁹ ei⁹ i lūbis ei⁹. ꝫ fortitudo ei⁹ in vmbilico vētrꝫ eius. De vmbilico ār dic Arꝫ. i li. xiij. q omne aial generās ꝫ ouans hꝫ vmbilicū tpe pt⁹. ꝫ cū crescit pt⁹ auis crescit vmbilic⁹. ꝫ nihil oīno apparis qñ ꝓtinuat cū intestino p aliquā ptiū venarū. Jtē idē li. xvj. Creatio vmbilici ñ est nisi corter ꝓtinēs venas. ꝫ cū vmbilico ꝓtinuat. et currit sāguis a matrice p venas vmbilici q̄ p canale ad pueri nutrimentū. Crescit ꝫ ꝓceptū p esse vmbilici. vt dr in code

De genitalibꝫ La. XLVIII.

Genitalia fūt ptes corpis vt et nomē ipm docet. q̄ gignende soboꝝ ꝼrutē accepērt vt dī. Jsi. Nec etiā pudēda ꝓverecūdia dicūt. vñ ꝫ tegunt. ita q̄ nō būt candē spēz decorꝫ sic alia mēbra q̄ i ꝓmptu fūt locata Et iō reputant inhonesta. inter q̄ vnū dr verecundū. vl etiā ex q̄ vir⁹ emittit. Hanc ꝓprie dr virus ille humor a viri nata fluēs vt dī. Jsi. Sūt etiā alia membra ꝼrutꝫ generatiue fūdamenta. s. testiculi. diminutiue a testibꝫ dicti. q̄ numer⁹ incipit a duobꝫ. sine q̄ rū testimonio nō est alicꝫs vir pfect⁹. hi semē calamo admistrant. qđ a spine medulla et arenibꝫ suscipiūt gra ꝓcreādi. Ducusq̄ Jsi. ꝼm ꝯstan. suba eoꝝ ꝯposita est de carne glā dulosa. alba. molli. et rara. et ꝫ fit ppt calorꝫ obseruatōem ꝫ sanguis imutatōem in albedinem. qđ fit p vehementem calorem i ipoꝝ suba sanguinem decoquentem. et in albedinem cōmutantem. Et dicunt h membra pn cipalia. q̄ pncipal' actōis ȳrutis naturalis scz generatiue sunt. ꝓprie instrumenta. que si ꝑcisa fuerint vigor virilis semis enervatur et masculina complexio in femineā alterat. Et ideo ꝼm Aristotelem libro tertio. Eunuchi quando castrantur ante pollutiōem in somno non ozitur in corpore eoꝝ post ꝑ pilus. Si vero castrentur post pollutōnem ꝑter pilos pectoris omnes pili defluunt et efficiūtur effeminati et molles animoꝝ corpore imbecilles. Unde Aristoteles lib. viij. voces hominū quando castrantur mutantur et efficiuntur sicut feminarū ꝫ forme eorum alterantur et figure. Animalia autem quādo castrantur in iuuentute efficiuntur maiora. sed si castrentur post pfectiōem non augmentantur Lerui etiam si castrent post pfectōnem non augmentantur. Lerui etiā si castrenk ante crementū cornuū nō oriuntur eis cornua. ꝫ si p ortū castrent. nō vltra us crescūt cornua ap̄li⁹. nec mutāt cornua. Dicit nec eūciūt ea sicut faciūt non castrati. Dicit

etiã ibidẽ q̃ si vituli nõ castrent cito p⁹ annũ remanẽt pui. z dic̃ qñ castrãt. extrabũt radices neruoꝝ. z si acciderit loco vulnerꝭ apostema. cremabũt testiculũ abscisuꝫ. et ponũt cinerẽ sup apostema. Et q̃dã aialia castrant solũ ꝑt testiculos sic̃ castores q̃ etiã qñ ꝑsequunt̃ quãt a venatoribꝫ ipsis dẽtibꝫ trũcãt testes neutri⁹ ꝑsequat̃. Dic̃ etiã q̃ onagri masculi castrãt filios z eis dẽtibꝫ testiculos ꝓscidũt ꝫ matres a masculis occultãt eos. z ꝓcauẽt eis a mai ꝯ ne castrẽt. Jtẽ ꝺr li. xvj. q̃ auiũ testiculi p⁹ tps sibi ad coitũ a naka ꝺputatũ efficiũt guuli itãtũ q̃tũc ñ apparẽt. ꝫ tũc qñ instat amoris tps crescũt valde. Sũt igit̃ illi testiculi cũ alijs mẽbrꝭ sibi admistrãtibꝫ bũoris seminal⁹ ꝓncipiũ. z el⁹ ꝓmũ z radicale fundamẽtũ. Hã vt di. ꝺstan. De⁹ ad aialiũ generatõꝝ ꝓuenientẽ ꝓueniẽtia ꝓcreauit mẽbra in q̃bꝫ inseruit materiale ꝓncipiũ generatõis. qõ q̃dẽ sine amoris affectu nõ ꝑt ꝓduci ad effectũ talẽ. mẽbris genitalibꝫ siq̃dẽ inseruit ista ꝑabilitatẽ z appetitũ. vt vnũq̃q̃ꝫ aial ad ꝑfuatõez speciei z mꝫltiplicatõez sui animaret. z ꝫ q̃dez diuino nutu factũ est ne fortẽ abominato coitu ab aialibꝫ generatio euitaret. ad generatõis ãt talẽ ꝓpletõꝝ necessẽ est duo aialia ꝓuenire. ꝭ. masculũ et feiaꝫ. et q̃ꝫ semine mutuo ꝓcrearet q̃dlibꝫ indiuiduũ. ita q̃ i vno. ꝭ. generantiũ. scꝫ i feia esset ꝗsi ꝓncipiũ materiale z passiuũ. In masculo aũt esset formale ꝓncipiũ z ꝓncipal⁹ effectiuũ. Et iõ dic̃ Arꝭ. li. v. q̃ generatio aialiuꝫ ãt ꝓncipiũ mot⁹ est sic̃ forma. Femina ãt est duplex hꝫ ꝓncipiuꝫ. ꝭ. marẽ z feiaꝫ. Ex mare ãt ꝓncipiũ mot⁹ est sic̃ forma. Femina ãt est sic materia. ex ꝓmixtiõe ãt vtriusq̃ fit creata z creatio embrionis ꝛc. Aptauit igit̃ de⁹ mẽbra generantiũ vt alterũ reciper. Et ꝫ mẽbra talia a deo sapientissime sunt formata. vt ad op⁹ suũ nec melioza ꝑñt esse neq̃ ꝑfectioza. vt dic̃ ꝺstan. Sz certe his mẽbris plurimi abutunt̃. qm̃ ipsis ad generatõis fructũ nõ vtũt̃. ꝭ. portꝫ ꝺ rõnis ordinẽ z nature iura nõ ad seruiẽduꝫ prolisꝫ portꝫ turpitudini ac libidini eadem cõplere dinoscũt. Et iõ de ista materia dignis ordinãdo ozigine ꝓgressũ vl̃ finem videar carnalibꝫ occasionẽ cogitãdi carnalia exhibere. de ꝫ soluꝫ admonẽs vniuersos ne q̃ putet ꝑdictoꝝ mẽbroꝝ officio cẽ ꝓ libito abutendũ. nã q̃cũq̃ ꝑter legitime generatio nis ꝓcessũ vsum volũtarie mẽbris genitalibꝫ ludibria libidis exercuerit deũ nake parẽtem z genitorẽ iã ꝓdidit. nec i generatõe iustoꝝ nisi cũ digne penituerit locũ inꝛ filios gl̃e possidebit. Hã abusus generatiue ꝑter patrꝭ luminũ iniuriã et quã merek offensaꝫ tollit grãꝫ. vulnerat nakaꝫ. ꝓdit societatẽ angelicã. acq̃rit gehennã. denigrat formã. euacuat subaꝫ. z spoliat gl̃aꝫ sempiternã. vt dic̃ Ambrosi⁹.

De matrice. Ca. XLIX

Matrix in fẽia est singulare mẽbrũ ad modũ vesice disposit̃ ad susceptõez hũoris seminal⁹ a naka deputatũ ad quã tanq̃ ad muliebris corꝑis sentinã confluit hũoris mẽstrualis superfluitas. q̃ ꝑt mẽstrualẽ fluxũ z refluxũ menstruũ est vocatũ. eo q̃ circuitu lunarꝭ luminis solet accidere ꝫ supfluũ. vt di. Jsi. Hec etiã muliebria nũcupank q̃ in mulieribꝫ durãt nakal⁹ q̃diu viget in eis vis ꝓcipiẽdi. q̃bꝫ totalit̃ deficiẽtibꝫ deficit ꝓceptõis ꝑt⁹. Et dicunk muliebria. q⁹ in solis mulieribꝫ hec infirmitas inuenit̃. Nam sola mulier aial menstruale est vt dic̃ Jsi. cui⁹ cruore ꝓtacte fruges nõ germinãt. moriunk herbe. amittũt arbores fructus ꝛc. Hui⁹ sanguinis ꝓprietatẽ et naturam quere supli. iij. in tractatu de hũoribꝫ. Hec menstruũ est humane generatõis ꝓncipiũ. ꝫ nobiliũ z ignobiliũ est cõmune i matris vtero nutrimentũ. Vñ ager nr̃e natiuitatꝭ irrigak z nutrik infantul⁹ q̃diu i matrice ꝓseruatur. Habꝫ ãt duas cellulas siue ꝓcauitates dextrã. ꝭ. in q̃ masculꝰ generak. z sinistrã q̃ ꝓceptioni feie deputak. fetus ãt inter duas cõcauitates ꝓcep⁹ vtriusq̃ sex⁹ dispositõem hẽ ꝓsueuit. In anatbomia ãt ꝺr q̃ matrix tres hꝫ cellulas a dextris masculo appropatas. et tres a sinistris feminis deputatas. in medio ꝓo nascik hermofrodita. i matrice ꝓo cõcipik fet⁹ q̃ a fouẽdo est sic dict⁹. cui⁹ folliculus siue pellicula q̃ circundak secũdina ꝺr q̃ simul cũ infante nascik. et si in matrice casu aliq̃ post partũ in vtero mãserit piculum inducit nisi nature vl̃ medicine remedio expellak. Subiacet aũt matrix ipa mꝫtis passionibus. q̃cũq̃ patik supfluoꝝ hũoꝝ retentiõem. et ꝫ ex viscoso hũore ora venarum opilãte vl̃ ex frigiditate coartante vel et siccitate cõsumente. et he diuersitates dinoscuntur p sig̃ propria. Jtem quandoq̃ patitur nimiũ humoꝝ mẽstrualiũ fluxũ et effusionem. et ꝫ vl̃ ex nimia abundantia quã naka nõ ꝑt retine-

re. vel ex nimia acuminis hūoꝛ violētia. ꝛ ꝟ passio si antiq̄ fuerit vix curat. ex q̄ em̄ ozifi/cia venaꝝ lōgo tpe sūt apta difficile ꝯsolidā/tur. Item patit matrix suffocatōz. in q̄ passi/one videt mulieri deberi suffocari. matrice spūalia ꝯpmēte. qđ ꝯtingit ex nimia hūoꝛū repletōne matricē extendente vl̄ coꝛrupta ꝛ venenosa fumositate a coꝛrupto hūoꝛe reso/luta vacuitatē matris replēte ꝛ extēdēte Uñ matrix replera supⁱ elenata ꝯpmit spūalia: vñ mulier pene suffocat. Item q̄ñq̄ patit p̄ cipitatōz q̄n dextroꝛsū vl̄ sinistroꝛsū plⁱ de/bito inclinat. vel de loco suo exteriⁱ egredit. qđ accidit ex neruoꝝ ipiⁱ relaxatōne ex sup/fluis hūoꝛib⁹ ipaz matricē aggrauātib⁹ Item patit aliq̄ apostemat̄ interioꝛis pūcturaz et doloꝛē. vt di. ꝯstan. ex hūoꝛib⁹ collect̄ ad apostema. vñ seq̄t pūctura doloꝛ gr̄uissimⁱ ꝛ arsura. Item patit pⁱ impꝛegnatōz doloꝛē et distensiōez ex motu fetⁱ. et matꝛe circa ptū. tūc em̄ mouet motu foꝛtioꝛi. Uñ necesse est tūc tpis matricē ꝯcuti atq̄ ledi. maxīe ät pa/tit q̄n in ptu se exonerare nitit. et exitⁱ fetus a casu aliq̄ impedit. qđ cōtingit aliq̄tiens ex an/gustijs viaꝝ ipiⁱ matꝛicis. q̄ñq̄ ex pingue/dine mulieris. aliq̄n ex nimia fetⁱ magnitu/dine ꝛ debilitate ac ōfectu ꝛ frutis expulsiue in coꝛpe parturientis. aliq̄n etiā ꝯtigit fetū esse moꝛtuū. ꝛ ideo nō adiuuat mouendo ad exitū siue ad partū. et aliq̄n credit se mulier hz̄e puerꝝ ꝛ gestat in utero aliqđ frustulū mē/struosū sic̄ narrat Arꝛ. li. xvij. Accidit etiaz mulieribus post impꝛegnatōnez infirmitas q̄ mola dr. putabat em̄ q̄dam mulier q̄ pⁱ coi/tum viri esset impꝛegnata ꝛ inflabat̄ venter eiⁱ. et apparuerūt in ea signa impꝛegnatōis. ꝛ cū ꝓuenit tps pariēdi nō diminuebat̄ i ea tumoꝛ ventris sz sic mansit p tres annos. tā/dem peperit frustū carnis ita duꝝ q̄ vir po/tuit ferro diuidi. et tale frustū mola dr. et ħ q̄dz accidit sic̄ di. Arꝛ. ibidē. q̄n vicz fit suf/focatio ꝯcepti ex pauoꝛe ꝛ hūoꝛe male dige/stionis. qz tūc generat frustū. qđ q̄dz mola dr in matrice ꝛc. Istis em̄ et multꝛ aliꝭ pati/tur misera matrix mater nr̄a ꝛc. Sequitur aliud capl'm.

De natibus Capitulū. L

NAtes dicūt eo q̄ ipis innitimur duz sedem⁹. vt di. Isi. Uñ ꝯglobata ē in eis caro ne p̄mētis carnis mole do/leant. in natib⁹ itaq̄ ferk trūcus coꝛpis qui a colło incipit et vsq̄ ad nates se extendit. vt dic̄ Isi. Nates fm ꝯstan. sūt neruose. ꝛ ħ coraꝝ et femoꝝ cū trūco coꝛpis colligatōz. et idō fuerūt carnose ad tpandam neruoꝝ. etiā ossiū frigiditatem. et etiā ad defendēdā neruoꝝ sensibilitatem. vt di. Constan. li. iij. ca. viij. ꝛc. Seq̄t aliud capl'm

De femoribus Capl'm. LI

FEmoꝛa dicunt eo q̄ exilla pte coꝛ/poꝛis viri a feminis discernūt. Et/ dūk aūt ab inguib⁹ vsq̄ ad genna. ꝛ mouent femoꝛa in coꝛis q̄ꝝ ꝯcaua ventꝛis dicunt. coꝛe ꝓ o q̄ ꝯiuncte ex i dicunt. Hec tunk aūt femoꝛa intus ꝛ nō extra subⁱ sz et non sup̄ sicut bꝛachia. Uñ a quibusdā fru/stragines nūcupank. vt di. Isi. Sūt autem femoꝛa ex magnis ossib⁹ composita vt dicit Constan. li. iij. c. viij. tota q̄dez a supioꝛi pte ꝯcaua. a parte anteꝛioꝛi gibbosa duo habē/tia acumina. Fuit autem necessaria mag/nitudo. vl̄ quia totius coꝛpoꝛis sunt ossium fundamenta. vl̄ quia maioꝛes poꝛtāt lacer/tos et neruos. p quos fit pedū motio volūta/ria. foꝛtitudo partis exteriꝛis fuit necessa/ria vt locū habeant lacerti et neruⁱ. q̄ si eēnt intrinsecⁱ ꝯtristarenk et lederent. Sūt aut̄ eadem intrinsecⁱ aliq̄ntulum rotunda. et ħ fuit necessariū. q̄ si ex una parte em̄ foꝛtuosū esset totū coꝛpⁱ esset foꝛtum et non rectum. concauitas insup fuit necessaria cū gibbo/sitate interioꝛi vt firmioꝛ esset incessus coꝛ. Concauitas fuit necessaria vt ꝯcauitatum crurū essent subintratiua. sunt etiā femoꝛa carne et musculis munita vt ossa haberēt re/telam ab extrinseca lesione. et etiam frigidi/tatem ossiū temperarent. Sunt etiā versus partem hoīs supioꝛem grossioꝛa. ad partes ꝓo inferioꝛes g̃cilioꝛa. et ħ erat necessarium vt tāq̄ media inter extrema debitā haberēt cū vtrisq̄ ꝓportōnem.

De genubus Capl'm. LII

GEnua fm Isi. ꝯiunctōnes sūt femo/rum et crurum Et sunt dicta co q̄ i vtero genis sunt cōposita. Loberēs em̄ sibi ꝛ cognata sunt oculis lacrymarum indicib⁹ et miserie. Nam a genio genua di/cunk. Cum ei ꝺs gignitur ita foꝛmat vt ge/nua sursum sunt quoꝝ ꝯiunctiōe oculi for/mank vt ꝯcaui aut reconditi efficiantur fm verbū phi. Genua compmit arta gena Ju/de est q̄ cū hoies ad genua se pꝛosternunt fa/cilius lacrymantur. Uoluit em̄ natura eos vteri materni rememoꝛari: vbi in tenebris

ꝓcedebãt anteq̃ ad luc̃ venirent. Ducuſq̃ Iſi. Sũt aũt ſm ꝓſtan. li. ij. c. vij. oſſa q̃daz rotũda cartilaginoſa atq̃ ꝓcaua. Fuerunt etiã rotũda et vt crura et cora in ipoz ꝓcaui tate facili⁹ iũgerent. neruoſa ſũt. vt de facili crura a ſupioribꝫ ſeparẽt. ꝓpt̃ ꝫ etiã ſũt ner/ uoſa vt actões ſpũs aĩal ad motũ greſſibilẽ faciẽdũ ad ptes iferiores trãſmitterent. De pinguedine. Pinguant ãt genua a carnoſitate et pinguedie noſa tũc de facili opilarẽt. z ſic actões ꝓtuꝫ ꝓpt̃ mor⁹ ꝓtinuitatẽ. Si em̃ eẽnt nimis car/ neſa tũc de facili opilarẽt. z ſic actões ꝓtuꝫ ꝓpt̃ mor⁹ ꝓtinuitatẽ. Si em̃ eẽnt nimis car/ ſenſibil⁹ q̃liquã carnis groſſiciẽ ipedirent. Unũ z genua q̃z neruoſa ſũt valde z ſẽſibilia ſũt de facili leſionẽ incurrẽtia q̃ñ nerui ſen/ ſibiles interi⁹ vel exteri⁹ aggrauant. vt dicit Conſtantin⁹ cẽ.

De cruribꝫ. La. LIII

Crura a currendo ſunt dicta. q̃a bis currim⁹ z greſſũ facim⁹. Et ſunt di/ cte tybie. q̃z tybie ſũt ſiles ſiue tubi ſpecie z lõgitudie. vt di. Iſi. Sũt aũt crura ſm ꝓſtan. int̃ femora z pedes intermedia. q̃ buſdã neruis z lacert̃ cũ inferioribꝫ ꝓcate/ nata p q̃ influẽtia greſſibil⁹ mot⁹ z regitiue ꝫ tut̃ ad pedes deriuaf. Sũt ãt crura ex oſſi/ b⁹ fortiſſimis ꝓpoſita. q̃ tãq̃ colũne corpis ad deferẽdã ip⁹ molẽ ſũt abilia. Sũt etiaz q̃buſdã muſculis z carnoſitate a pteveſtita ſupioꝛi vt ſic in ꝓplicatiõe eoꝝ cũ femoribꝫ. necab eis recipent nec eis inferrẽt offendi/ cula. Uñ tãq̃ culcitra ad molẽ corpis ſup/ portandũ. carnoſitas ipoz cruriũ in parte ſupioꝛi interi⁹ eſt collocata. Sũt etiaz ner/ uoſa vt ſic ad motũ velociorẽ eſſent fortiora Sũt etiã medullis plena. vt ꝫ⁹ vital⁹ z aĩal⁹ ꝫ neruoſ z arterias diffuſa cuſtodiret z oſſi um ſiccitas medulle humectatõe irrigaret. vt dicit Conſtan.

De pedibus. La. LIIII

Pes vt dicit Iſiõ. ꝺr a podos grece. Hã pedes q̃dem alteri⁹ motibꝫ ſolo fixi incedũt Eſt ãt pes extrema pars ip⁹ boꝝ ſuſtẽtãs etiã põd⁹ toti⁹ corpis. Cõ/ ponit aũt ſm ꝓſtan. ex oſſibꝫ q̃dragita q̃ttu/ oꝝ. q̃z duo ſũt calcaneoꝝ. duo manicularũ raſte pedũ decẽ digitoꝝ trigita. Eſt ãt ſub/ tus carnoſus i extremitatibꝫ plan⁹. i medio aliq̃ntulũ ꝓcau⁹. idõ carnoſus vt oſſa z arte riaz duricie tuerent. Plan⁹ fuit vt ſuppoſita facili⁹ portarẽt. Jõ ꝓcauus fuit vt ſi pes acu to ſupponeret. ad ꝓcauũ locũ refugiũ habe ret. diuerſis ligamẽtꝫ et neruis oſſa pedum colligãt. qꝺ fuit neceſſariũ ad maĩ⁹ robur ꝓ pter fortioꝛẽ corpis ſuſtentatõez. z vt pedes motũ haberẽt leuioꝛẽ. Uarĩãt aũt pedes in aĩalibꝫ. Dic̃ ei Arſ. li. xiiij. q̃daz aĩalia pedes hñtia hñt pedes anteri⁹ z poſteri⁹. et q̃dã in lateribꝫ ſic aĩal hñs ſanguinẽ vt m⁹ripes Et ꝫ gen⁹ hz ꝓpium q⁹ pedes ei⁹ ſũt in anterioꝛi corpis. Et cã illi⁹ eſt. q̃z ps anterioꝛ z poſte/ rioꝛ ſũt adunate in loco vno. Jtẽ ibidez dic̃ q⁹ naĩa poſuit loco manuũ i q̃drupedibꝫ pe des anterioꝛes. Pedes ãt poſterioꝛes ſunt neceſſariꝫ vt poꝛtẽt pond⁹ aĩalium. Et fuit ꝫ neceſſariũ vt eſſent q̃ttuoꝛ pedes in q̃drupe dibꝫ. Hã ad terrã totũ eoꝝ corp⁹ naĩalit⁹ in/ clinaĩ. z etiã ad terrã mouẽt toto b⁹tali ap petitu. Et iõ neceſſe fuit tot fulcimẽtꝫ erigi. poſſẽt vt abili⁹ z facili⁹ motu ꝓgreſſiuo ꝓge re z moueri Jõ etiã fuerũt pedes poſterioꝛes neceſſariꝫ. q̃z ſic̃ dic̃ Arſ. q⁹ ps anterioꝛ oĩm aĩalũ q̃drupedũ maioꝛ eſt z ſpiſſioꝛ pte po/ ſterioꝛi. Et iõ vt facilit̃ poſſent erigi z moue ri poſteri⁹ ſic̃ z anteri⁹ pedes poſterioꝛes ſũt neceſſariꝫ Sic ſuo mõ eſt de pueris. ſ. q̃z ps anterioꝛ eſt põderoſioꝛ inferioꝛi. z ꝓpt̃ ꝫ ince dũt pueri ſup man⁹ incuruati. z vtunt̃ mani bus ꝓ pediꝫ in repẽdo. q̃z nõ ꝑñt eleuare corpa ſua. q̃m ſupioꝛ ps corpis maioꝛ ẽ inferioꝛi. Cũ g̃ iuueneſcit hõ augmẽtat̃ ps inferioꝛ et attenuat̃ ps ſupioꝛ corpis magꝫ ife rioꝛi. vñ paulatim ſurſum erigit̃. Diſpoſitõ ãt q̃drupedũ eſt ecõuerſo. q̃z ps iferioꝛ ꝓꝛio eſt valde magꝫ. ſz i iuuẽtute ꝓficit ps ſupioꝛ z eleuat̃. Et ꝓpt̃ ꝫ erit eleuatio capitiꝫ z anteri/ oꝛis ꝓtꝫ equoꝝ m⁹to maioꝛ q̃ꝫ ꝓtꝫ poſterio/ ris. Signũ hmõi ẽ ſic̃ ibidẽ ꝺr q⁹ pull⁹ eq̃n⁹ pede poſterioꝛi tãgit caput ſuũ. ſz q̃ñ intrat etatẽ nõ ꝑt facere idẽ. Jtẽ di. Arſ. li. ij. q⁹ pes ſiniſter i aĩalibꝫ in pte anterioꝛi abſolut⁹ nõ eſt. neq̃ ita leuis mot⁹ ſic̃ ſiniſtra man⁹ i hoĩ bus ꝑterq̃ i elephãte. Jtẽ Arſ. ibidẽ dic̃. q⁹ elephas i ſedẽdo flectit pedes ſuos. ſz nõ ꝑt flectẽ q̃ttuoꝛ ſil̃. ꝓpt̃ põd⁹ corpis. ſz flectit pe/ des poſterioꝛes ſic̃ hõ. Jtẽ ibidẽ ꝺr. q⁹ vola tile flectit pedes ſuos ad poſteri⁹. ſz alas q̃ q̃ dem ſũt loco manuũ flectit ad anteri⁹ Jtez ibidẽ etiã ꝺr q⁹ pes dexter maioꝛis eſt mot⁹ generalit̃ in aĩalibꝫ q̃ꝫ pes ſiniſter. Et iõ ꝺr. q⁹ aĩalia q̃dã q̃ñ ambulãt ꝓmo mouẽt pedẽ dexterꝫ ſic̃ leoꝛ camel⁹ arabic⁹. ſ. ꝺromedari⁹. Aliq̃ñ tñ q̃dã aĩalia mouẽt pedẽ ſiniſtrũ ſic̃ vulpes z lup⁹. q̃ hñt pedes et tybias ſiniſtre ptꝫ pte ꝺria lõgioꝛes Et iõ ſemp claudicant

a dextris. a sinistr; alt9 se erigẽdo t se ad dex trũ depmẽdo. Est itaq; pes dexter maioris caloris. mot9 t vigoris generalr in aialib9 q̃ sinister. Et ẽ signũ ad h̃ qđ Bal'. sup amphoris. dic̃. q̃ mulier i vtero fetũ gerẽs t iũctus t ꝓsit; pedib9. dũ subito fuerit vocata. si masculũ habuerit i vtero. ꝓmo ad mouẽdũ pedẽ dext; admouebit. Si ꝓo femiaz gestauerit ecõuerso. Itẽ 9z ab eodẽ li. ij. t. iij. q̃m aial mltoz digitoz i pedib9 est mltoz filioz et ecõuerso. Itẽ li. ij. pedes oim q̃drupeduz sũt ex osse t neruis t modica carne. Silr et volatiliũ t bipedũ pter hoiez. cui9 pedes sũt subt9 mlte carnis. t h̃ ꝓt ossiũ et neruoz mltipliciũ defensionẽ. Itẽ sũt animãtia vtẽtia pede loco man9. vt simea in q̃drupedib9. et psitac9 t pozphirio i volatilib9. Hã pedũ ad tutoziõ se iuuãt i cibãdo. Itẽ idẽ li. xiij. Aullum aial hñs scissuras mltas i pede hz cozrnua. Et tñ oñe aial hñs culmos i oze pmi/nẽtes. hz vngulas pedis scissas sic aper. Itẽ li. xiiij. Pedes in apib9 posteriozes maiozes sũt q̃z medij vl' anteriozes ꝓt ambulatõez. t vt cito eleuẽt a tra qñ voluerit euolare. Itẽ li. xvj. Oẽ aial q̃drupes hñs mltas scissuras i pedib9 vt leo canis lup9 vulpes generãt filios cecos. De pede ꝙo recollige. qm̃ pes ẽ in vltimo aial' ad ei9 pfectõz lõg9 plan9 t ꝓcau9 ꝓt fortioze vestigiũ impssionẽ. digit; etiã distinct9 ꝓt sui fortioze detentõz. Osse9 t nerue9 ꝓt meliozẽ duratõz. in aialib9 necessari9 ad coz erectõz t motionẽ. Insup ad coz defensionez. In volatilib9 scissi pedis et curui vnguis ad vict9 acq̃sitõez in volatilib9 clausi pedis ad sui regimẽ in aq̃s t directõz. Et h̃ de pedũ ꝓpetatib9 iam sufficiant tẽ.

De planta La. LV.

Lãta pedis ẽ extrema ps aial' a planicie sic dicta. Planicies em̃ i ea sic exigit9 vt fortis9 tre impmat vt di. Isi. duriozi cute vestit9 q̃z ceta ps corpis. ne a spinis vl' etiã ab alijs obicib9 patiat9 subito Jõ t animãtiũ pedes vngul' t etiã soleis muniunt ne ꝺ facili calcãdo offendãt. Plante q̃z etiã tot9 corpis mole t põdere oppimũt. et ideo calceis et soleis indigẽt ne ledantur. vt dicit Isidoz9 tẽ.

De calcaneo. La. LVI

Calcane9 posterior ps pedis ẽ et iferioz. a calcãdo dict9. qz eo tre vestigia impmũt vt di. Isiõ. Et ẽ rotũd9 dispositõe. vt di. ꝓstan. t aliq̃tulũ oblõg9. Rotũd9 ne de facili ledat. oblõg9 vt impmat firmi9. Solid9 etiã fuit fact9 ne ꝺ facili pmeret. Ex mollib9 ligamib9 cũ cauilla colligat9. vt surs̃ et deorsũ facili9 moueret vulnera sibi impssa difficilis sunt curatõis. tum ꝓt paucitatem carnis. tũ ꝓt mot9 ꝓtinuatõz. vt dicit Jsidoz9 tẽ. Lonstan. li. ij. ca. x.

De ossibus La. LVII

Ojcto de ꝓprietatib9 mẽbroz ꝓncipaliũ t officialiũ de ꝓsilib9 mẽbriz t cozditõib9 nũc dicendũ ẽ. t ꝓmo de ossib9. Hã ossa sũt tot9 corpis solidamẽta. vt dic̃ Jũ. In ipis em̃ robur ꝓsistit aial'. Sunt ãt ossa ab vsto dicta. qz ab antiq̃s vzebãt. vl' vt alij putãt ab oze ossa dicũt. eo q̃ i oze pateãt. Hã vbiq̃z cute t carnib9 tecta celant9 excepto/lo oze in q̃ ossa dentiũ demõstrant9 Lõpago em̃ ossa capitis sũt dicta eo q̃ sũt ꝓpacta neruis velut glutino q̃dã adhereãt. ꝑticule aũt dicunt9 sũme ossiũ ptes. nodis grossioribus ꝙglobate. sic dicte eo q̃ ad flexionẽ mẽbroz ꝓstant9. vt di. Jsi. li. ij. Os est durior t siccior ps corpis aial'. Et h̃ fuit necessariuz. aut q̃a ossa sũt corpis fũdamẽta sup q̃ tot9 corpis fabrica est sita. t iõ oportuit ea ẽ firmiora. Sũt aut q̃z ab exterioribus ꝺfendũt iteriora. Sũt ãt ossa in corpe mlta in specie diuersa. et h̃ ꝑ pter maiorẽ corpis fortitudinẽ. vel ꝓt9 mot9 leuioris facilitatẽ. vel ꝓt cauendã nimiam corpis passibilitatẽ. Tãta em̃ est int' mẽbra corpis colligãtia q̃ vno patiẽte oia ꝙpatiũt Uñ naꝑ fere oia duplicauit membra. vt si vnũ pateꝛ altez ꝙpateret. et iõ vbi oportuit pl'a cõpegit ossa. In q̃ntitate sũt diuersa. qz in magnis mẽbris sunt magna t i paruis pua. Itẽ sunt q̃litate diuersa cũ q̃daz sũt lõga q̃dã rotũda. q̃dam ꝙcaua. quedã solida. Solida sũt q̃dam ꝓt maiorem firmitatẽ. Lõcaua ꝺo ꝓt maiorẽ mot9 leuitatẽ. Nam qz magna erãt t mobilia fecit ea naꝑ cõcaua que duab9 de causis medullis sunt plena. ne ꝙcauitate frangerent. et vt inde nutriẽtur. Uñ p euaporatõz medulle p pozos ossium carnes q̃ sũt ipis ossib9 viciniores sũt ceteris dulciores. Sũt etiã ossa q̃busdã neruis iuicẽ ꝓstricta. ne ex nimio motu ossiũ sciũgerent et sibi inuicẽ efficaci9 cooperent. In pmãt ossiũ ꝺiũctõe iest q̃dã viscosa bũidinis vt leui9 inuicẽ moueret. Sũt etiã in extremitatib9 cartilagine vestita ne ex nimia ꝓfricatõe lederẽt. Ducusq̃z ꝙstan. li. ij. c. ij. fm Ar'. em̃ li. xij. ossa fuerũt creata ꝓt salutẽ corpis mol

qm̃ naꝑa eꝰ est valde dura. In aiali carente ossibꝫ ẽ mẽbꝝ ꝓueniẽs ossibꝫ. eoꝝ defectum supplẽs sic̃ arista i pisciꝫ. sic̃ t oim̃ ꝓncipiuꝫ venaꝝ ẽ cozꝝl epar sic spõdile dozsi oim̃ ossium ꝓncipiũ ẽ sup qõ fũdãk et radicãk oim̃ia ossa sic̃ nauicula sup carinã suã. Naꝑa itaqꝫ ossiũ ẽ ꝓtinua cũ spõdili. qm̃ ossa spondilia sũt custodiẽtia teneritatẽ cozpoꝝ aialium. t ossa q̃ vicinãk vẽtri sũt pua vt nõ phibeãt tumozẽ rẽtris ꝑt cibũ aiak. Itẽ idẽ. Ossa maduriozꝫ t maꝝe ossa leonis. q̃ ꝑt sui duriciẽ exse ignẽ mittũt mozelapidis si ad seinuicẽ collidãk. Ossaꝝo auiũ sũt debiliozꝫ alꝫs et sitr pisciũ. Itẽ idez Arꝛ. li. iij. Ossa abscisa ñ recrescũt sic̃ nec cartilago. qz creatio illiꝰ est ꝑpm̃ creatõi illoꝝ. cũ cozmua t vngule aialiũ z auiũ rostra pñt ad ignẽ mollificari t incuruari. ossa nec icuruãk nec mollificãk nec flectũk. sz ꝓtũ dunk. Itẽ idẽ Arꝛ. li. xij. Anial bñs spinas loco ossiũ ẽ pauci sanguis. Itẽ ossẽ aial bñs dentes in vtraqꝫ mãdibula bz ossa medullata. t iꝑoꝝ medulla silis est pinguedini. Quedã tm̃ ossa sũt spissa t dura vt videnk esse sine medulla. vt ossa leonis t elephanꝛ. qz medulla taliũ aialiũ latẽs est i poris ossium t occulta Recollige igit breuiter ex ꝓd. est q ossa sunt totiꝰ cozpis fũdamenta frigida dura t sicca t ꝑt dominiũ frigiditatis naturalit sũt alba fortiozꝫ t frigida t firma. interꝰ ꝓcaua. medullis plena. ligamẽtis neruosis ꝓiũcta. ꝓtinuo se supportãtia. Naz uniozꝫ sup maiozꝫ radicãk t maiozꝫ miozibꝫ miro naꝑe artificio coaptãk. Sũt etiaz cute t carne vestita q̃si vtriusqꝫ fulcimẽta inflexi bilia nerui naꝑali iũctura a calore carnis et sanguis tpamentũ recipiẽtia. Sũt etiaz ex se insensibilia. tm̃ vehemẽtẽ infert cozpi lesionẽ. qm̃ sunt ꝓscissa vl ꝓfracta. t ꝟ ꝑt nerui vicinitatẽ. qz ligamẽtz sũt iuicẽ ꝓiũcta. Cõtingit ãt ossa pati ex cã extrinseca sic̃ ex fractione. ꝓcussiõe. abscisione. t iũcture egressione et hmõi. qñqꝫ ex cã intrinseca. t ꝟ aliqñ tiens ex materie furiose cozrosiõe. vtz ĩ erisipilam. t ignẽ sacrũ patiẽtibꝫ. qñqꝫ ex nimia humoꝝ i iũcturz ossiũ aggregatõe et repletõe. vt ptz i arteticz. t qñqꝫ ex medulle interiorz cozrupti one vt accidit i lepꝛosis. qñqꝫ ex hũoꝛis medullarz ꝓsũptõe. vt accidit i ethicz t ꝓsũptis ẽgnto i pfũdiozibꝫ ossiũ ꝓcauitatibꝫ radicak. Uñ ossa cozrupta carnẽ sibi ꝑtĩmã paulatĩ cozrũpũt t putrefactõez inducũt. t̃c.

De medulla. Ca. LVIII

Medulla ꝑm Jsi. est appellata eo q̃ma n defaciat ossa. Irrigat em̃ t cõfortat ossa. vt sez eoꝝ tẽperet q̃litatem frigidam. Est ãt medulla ꝑm ꝓstan. subalik calida t hũida t ex purissimis ptibꝫ t vnctuosis hũoꝛibꝫ nutribil in ossiũ ꝓcauitatibꝫ generata. vñ sua caliditate ossiuz tẽperat frigiditatẽ. t sua hũiditate eoꝝ siccitatem irrigat. t sua substãtiali ꝑtate ꝑtutẽ aialis nutrit t ꝓseruat. Medulla em̃ influẽtiã spirituũ recipit a cerebꝛo t ꝑcipue medulla ossiũ spondiliũ. q̃ a phisicis nucha appellak. t hec medulla mediãtibꝫ q̃busdã neruis subaz et motũ mẽbꝛis sub collo positz admistrat. vt dic̃ ꝓstan. li. ij. c. r. Medulle etiã ꝑm Jsi. sua subtilitate t liq̃da vnctuositate ꝑ ossa euapoꝛãt et liquoꝛez tenuem desudãt. q̃ liquoꝛ calore venereo resolutꝰ in renibꝫ aialiũ amozꝛ t voluptatz generat incentiuũ. vide supꝛ ꝛenibꝫ Uñ et aialia q̃ hñt ossa medulla plena ĩ lubinẽ sũt ꝓna. vt dic̃ Uarro. q̃ ꝓ hñt solida et medullis vacua rariꝰ in venerẽ ꝓmouẽtur. vtz i elephãte. Medulla ei vt dic̃ varro natur̃ lune imitak. nã crescẽte luna crescit. et decrescẽte decrescit. Uñ ꝑ occulta quedã respiracula vũ lune sentiẽs ꝑm mutatõem minoꝛak in sua suba vl augek. ꝟ est videre in aialibꝫ t etiã arboꝛibꝫ quaꝝ hũoꝛ medullarz supabũdat i plenilunio t in nouilunio depaupak. Uñ tũc arbozes inserere nõ ẽ bonũ qz fructꝰ efficiũk ꝑmiculosi t de facili cõputrescũt. t ꝟ forsan accidit ꝑt supfluã hũidiratẽ quã surculꝰ tũc insertꝰ ꝓcipit i medullã. cuiꝰ supfluũ nõ ꝑt regi et dirigi a naꝑa. Uñ talis hũoꝛ trãsmissus ad fructꝰ ẽ cã ꝑmiculatõis t celerz putrefactõnis. Itẽ di. Arꝛ li. xij. q aial bñs dẽtes in vtraqꝫ mãdibula bz medullã silez pinguedini. et q̃dã aialia ñ habent multũ de medulla sic̃ leo q̃ bz ossa dura t spissa in q̃bꝰ paꝝ est de medulla. t iõ fingik q oino medullã nõ habeat t̃c. Medulla ꝑm Dyas. medicinalis est valde et ꝑcipue volatiliũ t aialiũ siluestriũ. Nam labioꝝ sanat excoriatões et eoꝝ vlcera ꝓglutinat. t etiam scissuras. auriũ dolorẽ mitigat. glandiũ duriciẽ emollit. pedũ vesicas sanat. dolorez gutturis mitigat t mãmillaꝝ. ptisicz t ethicis singlare est remediũ. Uirtutẽ ei resũptiuã habet. vñ et humorẽ deperditũ in membꝛis restaurat.

De cartilagine. Cap'm. LIX

Cartilago est ossiū teneritudo. et dicta est cartilago eo q̄ leui ictu caret dolore dū plectit vt dī. Ysi. vt ptz in auribꝫ z naribꝫ z costaꝝ extremitatibꝫ. Nam cartilaginosa duriora sūt carne z ossibꝫ mollioza. Fec̄ āt nāa talia loca taľ dispositiōis ne forte rūperēt cū plicarent. vt dī. pstā. li. ij. ca. ix. Uestit āt cartilago extremitates ossiū ne i suis iūcturis ex mutua pfricatōe exaspe/rent. z vt facilꝫ ossa cū carnibꝫ iūgerēt. Dic̄ āt Arꝫ. li. xiij. q̄ cartilago abscisa ñ recrescit. qz eiꝰ creatio creatōi ossiū ē siľis. nec hz cartilago ex se sēsum aliquē sz tantūmodo neruꝰ ꝓiūctꝰ causa est sensus z motus qñ sentit vľ mouet vt dī. Constan. In medio āt cordis aīalis est os cartilaginosum in sua latitudine positū. z hꝫ sedes cordis est appellatuz. vt dic̄. Constan. li. iij. c. xx. zc̄.

De neruis. Ca. LX

Neruí sūt corpis ptes q̄s greci vocāt neruos. eo q̄ artuū ꝓiūctiones his fortiꝰ cohereāt. Maximā cūra ꝑtutez facere neruos certissimū est. q̄ q̄nto fuerint densiores tāto ꝓpēsiꝰ augēt firmitatē. vt dicit Ysi. fm Cōstan. āt fuerit necessariū vt sensuz z motū deferrēt mēbrꝫ. ꝑcipue ossibꝫ z cartilagibꝫ. z hmōi. q̄ ex se sensū nō hñt nec̄ motū. Omniū aūt neruoꝝ ꝑcipuū fūdamētuz est cerebꝝ. qz volūtarij motꝰ z sensuū est ꝓncipiū. Oēs āt nerui aut de cerebro ꝓcedūt: aut de medull' cerebri. i. de medullis spōdiliū. tale mediū fuit necessariū. ne si imediate oēs a cerebro ꝓcederēt aut rūpendo lesionē incurrerēt. aut ꝓpt nimiā vie longitudiez a ꝓncipio sensus i actu sentiēdi z i potentia vegetādi tantā potētiā nō haberēt. Nerui q̄ a cerebro ꝓcedētes sūt molliozes. De nucha āt. i. de medulla spinali sūt duriozes. sz exeūtes a proza cerebri sūt mollissimi. qz sensum portāt alīs. nā mollicies cito mutat inf sensualitates. ꝓcedētes ꝓo a puppi fuerī durivt motū possint pati. qz mollia velocī motu cito rūpunt. Neruoꝝ āt a cerebro exeūtiū sex sūt paria q̄z ꝓmū par ꝓgredit ad oculos et alia organa sensuū. vt eis deferāt sensū z motū. hi z alīs neruis ꝓcauiozes z molliozes z maiozes sūt iō magꝫ ꝓcauī vt ampliorꝰ spūs q̄ eos sensibꝫ admīstret. sūt z maiozes ne corū ꝓcauitate eoꝝ suba rumperet. z vt maiorꝰ q̄ntitas spirituū i eis includeret. Fuerūt et molles vt i eis sensꝰ velociꝰ z expeditiꝰ ꝑficeret. Hi nerui i egressione a cerebro sūt molles z lenes. sz q̄nto pꝰ elōgant tāto duriozes efficiūt. Scōm par neruoꝝ incipit a posterioꝛi pte ꝓꝝ. z illud par exit p q̄ddā foramē vicinū ꝓcauitati oculoꝝ z oculi motū tribuit. Par tertiū incipit retro pꝰ scōm z p sedē capitis exiēs a puppi cerebri i q̄ttuoꝛ neruos particulares se diuidit. z diuersa loca reticularia ter se diffūdit. Quartū par ꝓmo pari ꝓiūgit sz ab eo diuisū post matrē piā dispgit vt per ipaz sibi tactꝰ ꝓbeat. Quintū ꝓo par i egrediōne sua i duos diuidit neruos. q̄ vnꝰ auriculariū foramīa intrat z ibi se dilatās auditū auribꝫ admīstrat. alꝰ ad maxillas p tympora se diffūdēs mēbroꝝ collateraliū adiuat actōes. Sextū ꝓo par a puppi videt exire z ab vno q̄z boꝝ triū itex alīs exeunt. et ad motū sensus pficiendū inferꝰ z supꝰ vnifor miter se diffundūt Et adhuc ꝑter illa paria exit a puppi par vnū et ex isto nucha oriū sumit. h̄ p lacertos lingue z gutturis se diffundit. z eis motuz z sensū tribuit. Preter neruos iam dictos oēs alīs nerui corpis a cerebro q̄dē egrediūt. s. nucha. i. medulla spōdiliū mediāte. In vniuerso ꝓo dicūt esse duo neruoꝝ paria. z. xxx. et vnum tm impar. et hi oēs mltiplr defendūt. z catenatōibꝫ corpiū z mēbroꝝ miro nature artificio vndiq̄ diuunt. Ducuq̄ ꝓstan. li. ij. c. x. fm Arꝫ. li. iij. in locis ossiū est multitudo neruoꝝ. z neruꝰ naturaliter i lōgū fundit z nō i latū. z ipe extenditur extēsione mlta. z in circuitu neruī ē būditas viscosa ꝓ uās neruos. z oīne aīal būs sanguinē hz neruū. z neruꝰ ꝑcisus nō recrescit nec diuisus recōiungit fic̄ vena q̄ sz inscisa de facili reintegrat. Dicit etiā idē li. xix. q̄ maxia ꝑt aīaliū est in neruis. z maxime in thauro q̄ q̄nto senior tāto duriorꝛ fortior. z durior eiꝰ neruus est vñ extendit sicut corda Recollige igit ex p̄dictis q̄ neruus a cerebro ꝓncipiū sumit. et ab eo sensū z motū ꝛcipiēs alīs sensū tribuit. ptes corpis diuisas colligit z annectit. in suo exitu mollē. sz i fine durū se oñdit in sua ꝓcauitate spñ recipit z custodit sua flexibilitate ossa inflexibilia flectit. diuersas passiones in se recipit. vt dī. ꝓstan. sz inscissionē. punctura. ꝛtractiōem. relaxationē. opilatōez. vt ꝓz in pantegñ. li. ix. c. viij et libro. ij. zc̄.

De venis Ca. LXI.

Vene sūt dicte eo q̄ sūt vie nature sanguinis atq̄ riui p totum corpus

diuiſt. q̄bꝫ vniuersa mēbra rigāt ⁊ nutriunt. vt di. Iſi. Incipiūt ātvene ſm ꝓstā. ab epate ſiē arterie a corde. nerui a cerebro. Et fue rūt vene neceſſarie ſic vaſa ſāguis vt sanguinē ab ipo epate ad mēbra totꝰ corpis nutrienda deferrēt. Sūt ātvene neceſſarie naturaliores atq̄ molliores q̄ nerui. ideo vt epate naturē vicinio mutarēt aliq̄ntulū sāguinē ad ſeveniētē. Sūt ātvene oēs exvna tunica facte. nō ex duabꝰ ſic arterie. Nam arterie ſpūs recipiūt ⁊ custodiūt. Vene igit exeunt ab epate ab ipo velut a matre nutrimentū ſanguis ſugunt. ⁊ ſm vniuſcuiuſq̄ mēbri exigentiā ipm distribuūt. Uñ p singl'as partes corpis ſe diffundūt. ⁊ miro q̄dā nature genio ſibi mutuo ſubseruiūt. Int' alias aūt patētes ⁊ occultas est vena q̄ etiā vocat' arteria. q̄ nate fuit neceſſaria vt calorē naturalē a corde ad oīa alia mēbra deferret Sūt aūt be arterie ex duabꝰ tunicis vl' pellicul' ꝓpoſite. ⁊ sunt in forma ſil'es in ſuba diſſil'es. Earū interiora sunt villoſa q̄z ſuba est dura. et multo groſſior q̄ sint exteriora. Extrinſecꝰ ātsūt villose p longitudinē. q̄z ſuba ē dura ꝓpter necessitatē motꝰ. ſ. dilatatōis et ꝓstrictionis. Nam dilatādo ſeipam a corde recipit. ⁊ bꝫ villos lōgitudis. Cōstringēdo āt ſe fumoſam ſuperfluitatē expellit. q̄ fit pāniculis in latitudine villoſis in q̄bꝫ retinet' spūs q̄ a corde trahit'. vñ duriores sunt exteriꝰ oībꝫ aliis venis. q̄ fuit neceſſariū ne forte rūpe/rent'. Hē ātvene a corde incipiunt a ſiniſtra ꝓcauitate. Et hac em̄ pte dicunt' due pulsatiue. q̄z vna interior pāniculū hz mollē. et ꝫ vena pulſatilis vocat'. q̄ nēcaria fuit ideo vt multā q̄ntitatē ſanguis ⁊ spūs pulmoni deferret et aerē decipet quē admiſceret ſanguini ⁊ eiꝰ feruorē tpāret. Hec vena pulmonez intrat ⁊ ibi multifor mit' diuidit. Altera ateria est ꝓpe maior. quā Ariſ. horren vocat Illa a corde aſcendēdo ī duas ptes diuidit Hāvna tendit ſurſū deferēs ſanguinē depuratū ⁊ spm̄ vitalē ad cerebꝝ vt inde spūs aīalis generet' nutriat' ⁊ ꝓfuet'. Altera ꝓpo descē dit infer'. ⁊ ꝫ dextrorſum et ſiniſtrorſū. anteroſſum ⁊ retrorſū multipl'r diuidit. Huc uſq̄ ꝓstan. li. ij. c. xij. Recollige igit' q̄ vena ē vehiculū ſanguis. custodia vite aīal'. q̄ttuor būores ſanguineos ꝓtinēs in ſe depuratos. q̄bꝫ singl'e ptes corpis nutriūt. Insup vena est ꝓcaua vt facil' ſāguinē recipiat ⁊ ſm natūre indigentiā vena ad venā ſanguinē f̄du

cat ⁊ trāſſūdat. Uena etiā ſanitat' ⁊ infirmitat' est nūcia. Hā p arteriaꝝ pulsū ⁊ venarū diſpositōez debilitate cordis ſiue fortitudie a medico iudicat'. vena etiā ſi corrupta fuerit corrupti ſanguis ꝓtīua. totꝰ corpis est corruptiua. vtz i leproſis. q̄z ſanguis ē corruptiſſimꝰ in venis a q̄bꝫ mēbra nutriuntur ſugendo. inſanabilē ꝫbūt ⁊ corruptā infirmitatē ⁊ corruptōz. Uena etiā i brachio tedit' ꝫbit' ⁊ apit'. vt ex eiꝰ leſione totꝰ corpis infirmitas ſubleuet'. vene etiaz nimis anguſte carnevl' pinguedie nimis preſſe minꝰ bñt ō ſanguie ⁊ spū q̄ alie. Et iō in eaꝝ ſubstātijs calor natural' deficit ⁊ vital' spūs minorat'. vñ ⁊ talia aīalia minꝰ viuūt. vt dic ꝓstan. li. ij. c. xvij. Ariſto. āt dicit li. ij. Uena inq̄t ſi fuerit abſciſa vl' inſciſa creſcit et recōiungit'. qđ nō facit neruꝰ. Itē idē li. vj. Quales sūt vene ſb lingua aīal' tales sūt in colore fetus eiꝰ Uñ dicit q̄ oues hñtes ſub lingua venas albas bñt feiꝰ albos. et ecōuerſo Quere ſup̄ de pro prietatibꝫ lingue ⁊c.

De carne. Ca. LXII.

Caro āt ſm Remigiū a carie ē dicta. id est. putredie. Est em̄ caro vt dicit Bre. alterabil'. et p ꝫ̄ns de facili putribilis. Et cum caro m'tiplex sit vt di. Bre. q̄ alia ē caro piſciū. alia volatiliū vl' volucꝝ alia ſerpentū. In ꝫ hūana caro obtinet pui legiū. q̄ caro hūana forme nobiliſſime. ſ. rationali aie est ꝓpōcta. iō q̄ ſup oīa mirabiliſ ſimū ē i nouiſſimo tpe caro hois caro dei ē effecta. q̄ñ ꝫbū caro factū ē ⁊ hītauit i nob. q̄ñ caro q̄ erat ex ꝓditōe infima ex aſſūptiōe q̄dē a ꝫbo ſupma oīm est effecta. vt dic Bre. Est āt caro ſm ꝓstan. natural'r calida ⁊ hūida caloris natural' fomentū. oſſiū neruoꝝ ⁊ lacertoꝝ coopimentū eoꝝ defenſio ⁊ frigiditatis eoꝝ tpamentū Cuius tres sūt spēs. Quedam em̄ ps muſculis neruis ſiue cordis ē admixta. et ōr lacertꝰ. Alia ps est int' durū ⁊ molle tpata sic cartilago. Tertia ps est int' ꝫ glandulosa caro ſola q̄ marie est in dorſor ī ginglimis. Caro āt q̄ in corazꝝ iacet pte exteriori oſſiū ſup eā q̄eſcentiū est q̄ culcitra ⁊ neceſſariū fulcimentū. Caro ꝫpo dorſi tā interior q̄z exterior fuit neēcaria duabꝰ de cauſ. Naz medullā spōdiliū. ſ. nuchā calefacit. ⁊ ꝓcauitatē int' oſſa replet ⁊ custodit neruoſ. ne aſcēdētes et deſcendentes ꝓpr vie longitudinez diſrūpant. Ꝫ aerꝰ itēperiē ⁊ extriſecā leſionē dorſi maxia defenſio est. Caro ꝫpo int' dētes

corꝝ fuat radices nutriens eas vt sint stabiles. Caro ãt glandulosa est triplex. Quedã humectat vt caro mãmillaꝝ et glandes sub lingua que generant saliuam. ne os ꝛ ligua et maxille siccitate nimia in motu intro retardentur. Alia ꝓo ps nodosa et glandulosa loca repletvacua. et venaꝝ ac neruoꝝ fouet loca. et eaꝝ recipit superflua q̃ resudant. Tertia ꝓo circũdat stomachũ ꝛ intestia. cui admiscenꝯ neruoꝝ ꝛ arteriaꝝ quedã reticula motũ et sensũ interioribꝫ deportãtia. nec illaꝝ via fuisset tuta nisi eis esset substrata ꝟglandulosa caro vt nerui ꝛ arterie sup eaꝫ suauiꝰ q̃escerẽt et vt si q̃d eis duꝝ occurreret forte: mollẽ locũ ad quẽ refugerent inuenirent Ducuscꝫ Constan. li. ij. c. xiij. Caro ꝓo inẽ pinguedinẽ ꝛ maciẽ tpata laudabilis est et sana p̃cipue q̃n corrupto sanguie non est intermixta. vel ab eodem generata vel nutrita. qꝛ talis caro ꝓncipiũ est corruptõnis. sic̃ dicit Arꝫ. li. ij. et Constan. li. xj. c. xvij. Dicit etiã Arꝫ. xij. qꝛ caro nimis abundãs impedit spũs opatões. Et ideo creatio capitis nõ fuit ex multa carne vt esset melioris sensus ꝛ intellectꝰ pfectioris. Item idem libro primo. Qñ locꝰ circa oculos est multe carnis malicia designat dispositõis et astuciã et malicie am ɔsuetudinis ꝛ male formatõis. i. defectũ informatiue ꝓtutis. Uñ si fuerit caro ꝟ massa carnea multa nimis ꝛ ꝓꝰ informatiua debilis mõstruosas generat in corpe passiões. sic̃ dic̃ ibidem li. xvj. vbi ponit exemplum ð muliere. q̃ credidit se ɔcepisse fetũ. ꝛ tandem peperit borridũ carnis frustuꝫ q̃ a medicis mola ðr ẽ. Pars etiã corpis carnosa tenera est et mollis. et ideo ĩpatiens est laborꝫ. Unde ðr li. ij. qꝛ pedes cameli sunt mꝫte carnis sic̃ pedes vꝫsi. quapropt fiũt camelo sotulares de corio fortes q̃n debent laborare vt auferat ab eis dolor. Hec etiã caro est sic̃ dicit idem li. xiij. ꝓmũ instrm sensus nec est mẽbꝝ ɔueniẽs sensui. ſz neruꝰ est organũ sẽsus intra carnẽ. Et ideo caro mortua vꝟ prescisa nihil sentit. qꝛ ex se nõ bꝫ ꝓncipiũ sẽsus ſz ex neruo. Quo corrupto vel ex toto opilato fit insensibilis ipa caro. vtꝫ in paliticis Omnes aũt aues curui rostri ꝛ acuti vnguis vescunt carne. silr et fere ꝛ eaꝝ p̃da est caro. ꝓpt necessitatẽ victꝰ. vt ðr li. xiij. Aues autẽ p̃de q̃ sũt pauce carnis sunt animose ꝛ boni volatꝰ et acuti visus sicut ibidem ðr. Aues autem multe pinguedinis sũt tardioris motus et volatꝰ et pinguiores ꝛ carnosiores sũt in hyeme q̃ in estate. tũ qꝛ pori tũc claudũt et humores in pinguedinẽ et carnem ɔdensantur. Tũ etiaꝫ rõne quietis. qꝛ de loco ad locum minꝰ solito tũc mouent. sic̃ di. Isaac in dietis.

De pinguedine Ca. LXIII.

Pinguedo est res humida sup pelliculas ꝛ loca neruosa collocata vt dicit Constan. Sanguis em̃ subtilis ꝛ vnctuosus pinguedinẽ nõ ɔgregat in locꝭ calidis ꝛ sibi penetrabilibꝫ. sed cuꝫ quenerit ad loca naturaliter frigida ibi ɔgelatur tandem ꝛ in pinguedinẽ ɔuertit. Nõ fecit nasa ex necessitate magna. vt sc̃z nerui et pellicule naturaliter sicce pinguedinis humiditate temparenꝯ. et difficilꝰ casu aliq̃ rumperẽtur et vt ex calore et pinguedine intercluſa interiora ab exteriori frigiditate aerꝭ munirenꝯ. vt dicit Constan. li. ij. c. xiij. et Aristo. lib. ij. Pinguedo et sanguine indigesto in corporibꝫ animaliũ generaꝯ. et maxime ꝓpter paucitatem motus. Et q̃nto magis augmentatur pinguedo tanto diminuit sanguis. vnde in boibꝫ valde crassis est sanguis pauc. Item li. xiij. Motus dissoluit pinguedinẽ. similiter ꝛ calor. vñ in oñibꝫ aialibꝫ renũculi dexter minoris est pinguedinis q̃ siniſter. et est altioꝛ. qꝛ in dextra parte calor naturalis fortioꝛ est q̃ in siniſtra. et maioris est mot. Pinguia ꝓo corpa ꝟ Constan. et nimia adipe repleta pessima sũt et pessimis morbis appropriata. quia naturalis calor i hmõi corpibꝫ sepiꝰ suffocatur. et via spirituũ opilatiõe pinguedinis intercludiꝯ. ꝛ ad regimen neruoꝝ et arteriaꝝ spirituũ influentia denegaꝯ. Et dicit ibidẽ. q̃ oia corpa piguia ꝓpt supflua humoꝝ abundantiã in eis adunata plicionem incurrũt infirmitatẽ et curam tardioꝛ. Nam ponderꝫ pinguedinis ꝓssa ad nullã se mouent exercitiũ et calor naturaꝰ augetur et sic pinguedo ɔgelata dissoluitur. vñ ꝛ calor naturalis deficit. et mors subitanea sequit. nisi forsan citiꝰ occurrat. vt di. Constan. li. ij. c. xvij. Recolligẽ igitur q̃ pinguedo vnctuositate sua est ignis nutritiua. sua aerea lenitate rei supficiem petitiua. neruorum et iũcturaꝝ mitigatiua. defensiua et relaxatiua. pellis siue coriꝫ remollitiua. poriꝝ infrioꝝ opilatiua. caloris naturalis conseruatiua. vacuitatis ꝛ ɔcauitatis corporis repletiua. rugaꝝ cutis extensiua. venaꝝ ꝛ

teriaꝝ corpis compſſiua. actionū aie ſenſus ſcz et rōnis impeditiua. complementū gene raōis aialiū tarditiua. Dr etiā i amphoriſ. ꝙ mulier nimis pinguis nō ꝯcipit. ſi ñ mar cesćit. nec mizꝝ qz pinguedo viā matricſ inc/ cludit. Et eſt pinguedo humectiua. de faci li em nō siccaſ. Un dic Arſ. li. iij. ꝙ brodiuz aialis abūdantſ in pinguedie nō coagulaſ sicut equi z porci. Itē oīe aial hns pingue/ dinē nō ſepatā a carne eſt pauce pinguedis in ventre. et cum vētres erūt parui caro erit multe pinguedinis. Itē idē. qō eſt ꝓpe pupil lā oculi in oib aialib ē mlti sepi cuius ocu/ lus sit dur⁹. z omne aial multi sepi eſt pauci semis siue sit mas siue femina. z non hz sepū aial hns dentes in vtraq mādibula. vt dici tur ibidē. mox aūt qñ a corpe extrahiſ in ae/ refrigido coagulaſ. Eſt aūt idē ſm ſubam pinguedo adeps et aruina. Sz vt dicit Jſi. Aruina eſt pinguedo adherēs cuti. Adeps eſt pinguedo intestina obuoluēs z membza inter⁹ custodiēs. zirbus vocaſ pellicula cui adheret pinguedo illa q̄ a multis alluta dr. et de his dr ꝑ ſus. Intus adeps. aruina forſ. pinguedo fit vbi vis. i. ꝙuenīēter pinguedo de oñib dicīſ.

De cute. Capitulū. LXIIII.

Utis eſt ꝓma ps in ſupficie corpis aialis. et eſt sic vocata ſm Jſiō. eo ꝙ corpi supposita inciſionez patiatur. Lutin em grece inciſio dr latine. Dr z pelliſ eo ꝙ exteriozes repellit a corpe iniurias. vē tos scz et pluuias soliſq pferat moleſtias et ardozes. Pellis em abſtracta mox coziū dr rio tegaſ. vt dī. Jſi. Eſt igitur cutis exterioz corpis supficies carnem z oſſa circūplectēs et oia interioza muniēs atq tegēs. z ſm va/ riam mēbroz necessitatē nūc se ꝙbens nunc se extendēs. Eſt etiaz ꝓ interioz defensione varijs aeris passionib se exponens. Habet cutis naturalē tenuitatē vt dī. Conſtan. ne corpus nimis occupet. hz et soliditatē. vt fa cil⁹ qō inter⁹ eſt cōtineat et exterioꝛi leſioni obuiet et reſiſtat. Eſt aūt cutis mollioꝛ i ho minib q̄ in alijs aialib. z ꝑpter bonitatez tact⁹. ſt em fozet dura et spiſſa sic teſte cōchi lium nihil ſentiret. ſi piloſa sicut aſinoꝛ pilo rum massa ſenſum tactus attenuaret. Unō in volis manuū subtilioꝛ eſt ſubſtantialiter cutis supficies q̄ in alijs ptib corpis vt ci/ tius ad tactū immutaret. Eſt aūt cutis tota porosa p̄cipue cutis capitis ꝓpt neceſſariaz fumoſe supfluitatis expulſionē. p calorē em pori aperiunt. et ea q̄ inter cutem et carnem sunt superflua per vapoꝛes z sudoꝛes expur gantur. Cutis etiā hominis non in omnib membris eſt equalis. nam cutis facici ē alijſ tenuioꝛ et subtilioꝛ. et ꝑpter ſenſus pfectōz et decoꝛis oſtenſionez. Si em fieret nimis groſſa ruboꝛi ſanguis peruia nō eſſet. Si nimis spiſſa operationi ſenſuū q̄ vigent i fa/ cie non ꝙueniret. Sic aūt ꝙūgiſ cutis cuz suppoſitis ꝙ de facili excoꝛiari non poteſt et potiſſime in volis manuū et plantis pedz in q̄b adheret neruis coꝛdis et lacertis. vt dicit Conſtanti. Dicit aūt Ariſt. li. iij. ꝙ ſm colorem coꝛij variaſ colores vnguiū et ſo/ leaꝝ et piloꝝ in aialib. qz si nigra fuerit cu/ tis et predicta erūt nigra. et si alba: alba. Et omne aial habens ſanguinē hz coziū. et co/ rium abſciſum caret ſenſu. Et hz ꝑpriū co riū ꝙ cum fuerit in aliquo loco carente car ne nō recreſcit abſciſum nec conſolidaſ. vtz in ꝓpucio et in extremis palpebraꝝ. Jtez li. xix. Cutis in quibuſdam animalib eſt rara in quibuſdam spiſſa. ſm dominiū humoꝛis groſſi vel tenuis. Unde et pili groſſi generā tur ex cute groſſa. et tenues ex tenui. Itē in senectute cutis groſſeſcit et indureſcit cōtra hitur et coꝛrugaſ apud senectutem ꝓpter de fectū caloꝛis et ꝙsumptōem humoꝛis natu/ ralis. et tūc immutaſ ſpecies. Patitur aute cutis ſic z alia membra qñq ex cauſa intrin seca sicut ex vulnere diſcontinuatōem. ex ca loꝛe cruſtionē. ex frigoꝛe pallorem vel liuo/ rem seu q̄lemcūq diſcoloꝛatōnem. qñq ex cauſa intrinſeca sicut ex ꝙsumptione humi/ ditatis ſubſtantialis coꝛrugatōem vt in seni bus. qñq ex hūoꝛis infectōe. vt in moꝛpheā et in lepꝛā patiētib. Ham natura materiam infectam expellit ab interioꝛib vſq ad cutē, que ſub cute manens ipſam immutat. et ſu/ perinducit infectōez aliquando. quandoq ſquamoſitatē. qñq pꝛuriginem et impetigi nem. qñq cutis excoꝛiationē et multiplicez aliam paſſionē. Pelles aūt animaliū infini tis vſib hominū accomodaſ. vt veſtiture. armature. ſcripture. caligature. et huiuſmo di. que longum eſſet enarrare. et vix inueni/ tur animal aliquod cuius pellicula alicui vſui hominū non ſit apta. ſed hec dicta iam ſufficiant. zc.

De pilis. Ca. LXV

Pilus de pelle de qua exit est dictus. vt dicit Isidorus. Nascuntur autez pili ex fumo calido et sicco. vt dicit Constantinus. Subtilitas enī fumi dum egreditur per poros exteriori aere exiccatur Et dum mollicies exterioris fumi exit. exeū tem et non se diuidentē aer exiccat: et in naturam pili conuertit. Sunt autē pili iumentum corporis pariter et ornamentū. vt dicit Constantinꝰ libro. ij. et vltimo. Dicit Aristoteles libro. iij. q pili nō crescunt nisi in corporibꝰ animaliū generantiū animalia Variantur autem pili ſm varietatem corū animalis in quo crescunt. vt dicitur lib. xix. Nam animalia grosse cutis grossum habēt pilum. Et hoc accidit propter multitudinē terrestris partis. et viarum siue porozꝫ amplitudinem. Et cum cutis fuerit continua et spissa erunt pili multū tenues et subtiles propter stricturam viarū. z quando humor fumosus qui est in cute fuerit velocis siccitatis non erunt pili magni neq; longi. et cū fuerint grossi et pingues erunt econtrario. Et propter hoc elongantur capitis pili hominis valde. quia ille humor pinguis ē nec de facili desiccatur. et ideo habitantes in regione humida humidā habentes complexionem lenes habent pilos et molles. sicut illi qui morantur in Tracia. et ecōuerso. duros habent et crispos pilos. qui calidam et siccam inhabitant regionē presertim si consimilē habuerint complexionē. Nam ex calore corrugantur et obuoluunt. sicut ibidē dicitur. et efficiuntur pili crispi in nascēdo de cute. quia per duas vias cōtrarias egrediunt. Pars enī terrestris fumi calidi z sici egredientis mouetur inferius. Pars aūt calidi monetur superius. z sic inuoluuntur pili et efficiuntur crispi. Et quādo senescūt animalia habentia pilos indurescunt tunc pili plus q̄ prius. sicut indurantur plume auium. et hoc propter paucitatez humoris. Item ibidez dicitur. Cum castratur homo non crescunt in eo vlterius pili. et hoc ꝓpter paucitatem humoris. et hoc est propter calorīs et humoris in membris principalibꝰ diminutiōem. Item pili quandoq; diuersificātur ex causa intrinseca. Nam vt dicitur ibidem. xix. Aque calide facīūt pilos albos nigros frigide. Et causa illius est. quia in aquis calidis est spūs plus q̄ in frigidis. et ideo cum aer calefacit ex eo efficitur albedo sicut in spuma cōtingit videre. Ista aūt mutatio accidentaliter ꝓuenit in pilis sicut in capillis. sed non semp ex aque frigide vel calide alteratione

De capillis Cap. LXVI

Capilli dicuntur quasi capitis pili vt dicit Isidorus. ad hoc facti vt decorem ꝓstent et cerebrum aduersus frigus muniant et defensent. capillaturam autem inscisio cesaries dicitur a cedendo. Virum enī tonderi decet et non mulierez. Lorme autez sunt capilli non scissi. z est grecus sermo. Nam comam tondere dicitur. Erines autem ꝓprie mulierum sunt. et dicuntur crines eo q vittis discriminētur et diuiduntur. vnde z discriminalia dicuntur vitte quibus capilli diuisi recolligunt. Vnde q̄ Isidorus. ſm Constantinum autē capillus ex fumo grosso et calido nascitur. qui ex calidis igneis et intensiuis humoribꝰ ꝓcedit ros capitis egreditur. et ab aere extrinseco desiccatur. et sic in substantiam capilli conuertitur. hoc humore crescente crescunt capilli. vtpota ab ipso generati et nutriti. habēt fumi materiam qui perdiderit capillos perdit z amittit. Pro qualitate igit fumi erunt et capilli. quia si fumus niger et capilli nigri. et si mulꝰ fuerit fumꝰ multi erūt capilli. et si paucus pauci. qui fumus si omino deficit pereūt penitꝰ capilli. et fit hō calu. cū vlteriꝰ capilli non pñt recrescere vlteriꝰ non subueniunt medicine. Si autem fumꝰ talis non deficit sed illum potiꝰ alius humor infecit aut impedit caluicies non est ꝓprie. sed infirmitas quedam specialis que allopicia a medicis nuncupat. ex qua infirmitate corrupto capillorū nutrimento cadunt capilli. et nudata parte capitis anterioz capitis superficies deturpat. Tales enī morevulpiū qui ex calefactōe imoderata patiūt pilorū casum z casualem pilorū fluxū patiunt. allopes enim grece vulpes dr latine. Alias aūt capillorū passiones et causas. quere infra in tractatu de infirmitate et de casu et victus capillorū. De canicie aūt z causa eius quere ibidē. Quere etiā supra in tractatu de capite vbi capillorū inuenies dispositōem naturas et diuersitates et complexiones ſm Bal. Haly. et Ipo. Tamē de canicie h nota q̄ ſm Constan. z alios auctores canicies accidit ex humoris nutrimentalis capillorum nimia infrigidatione.

nam dominiũ fleumatꝭ frigidi et hũidi ê ca-
niciei generatiuũ. Ex fumo em̃ albor frigi-
doalbi efficiũt tã pili ꝙ capilli. Capilli ãt
tympor ꝓm Arꝭ. citi⁹ canescũt ꝙ alij crines.
ꝛ B. ꝑpt̃ hũoris paucitatẽ ꝛ ossiũ ibi existẽtiũ
ꝑdominantẽ frigiditatẽ. Canicies igit vite
et etatis designant maturitatẽ ꝛ extinctõem
libidinis et vicior pueriliũ. mortificatõez vi-
te pñtis. et future instantis necessariã noui-
tatẽ. Caluicies ẽ ꝓuatio capillor siue amis-
sio ex defectu fumi humidi in anteriori pte
capitis pueniẽs. vt dicit Lonstan. Fit aũt
allqñ ꝑpt̃ abstinentiã cibi ꝛ defectũ fumi hu-
midi q̃ est materia capillor ꝓm Aristo. li. iij.
Capilli in freq̃nter coeuntibus paulati cal
uiciem inducunt. et si ante iuuentutẽ fluxe-
rũt iterũ oriunt. post iuuentutẽ ꝙo fluentes
iterꝫ non recrescunt. Defluũt aũt et deficiũt
in parte anteriori capitꝭ. et tũc talis fluxꝰ ca-
pillor ór ꝑpt̃ caluicies. et solet accidere vl̃
ꝑpter nimiã cutis raritatẽ ꝛ ꝑpt̃ hũor pauci
tatẽ. ab occipite nõ recedũt neq̃ caluescunt
ꝑpter cutis spissitudinẽ et porꝛ densitatez.
ꝛ ꝑpt̃ hũoris ibi existentis viscositatẽ exq̃ ca-
pilli hñt vegetari. vt dicit Bal. sup ampho-
ris. Unde ibidem etiaz ór ꝙ pueri et mulie-
res non caluescunt. et ꝓpter abundantiam
humiditatꝭ in capitib⁹ eor. similiter nec ca-
strati. et ꝓpter alteratõem sue ꝙplexionis ꝛ
dominantẽ frigiditatꝭ qualitatem. q̃ poros
cutis capitis ꝙstringit. et fumũ coadunãdo
euaporare nõ pmittit. Alij tamen pili ĩ mu-
lieribꝫ et in castratis defluũt vt dicit Arist.
li. xix. Capilli ergo caput custodiunt. hone-
stãt. defendũt. quibus si caruerit homo ma
gis reputatur inhonestus. Accidit autem
etiam iste defectus ꝓpe iuuentutẽ. ꝛ mari
me etiam circa senectutem ex causis supra
dictis ꝛc.

Incipit liber sextus de etatibus.

Dicto de ꝓpꝛietatibꝫ ꝓtiũ hois in spe-
ciali restat dicere de ꝓprietatibus eiusdem in speciali et generali ꝼm etatis va-
rietatem et ꝼm sexus distinctõem et rerũ na-
turaliũ ac contra naturã multiplicẽ diuersi-
tatẽ. Existis em̃ oñib⁹ diuerse hois ꝓpriета-
tes attenduntur.

De etate. Capitulũ. I.

Etas igit hominis ꝼm Remigiũ nihil
aliud est nisi tenor ꝓtutũ naturaliuz
ꝼm ꝓtrarios mot⁹ vl̃ quietẽ interme
diã ꝙsiderat⁹. qr ꝼm ista homo ꝓterit et mo-
uetur et nũq̃ in eodem statu ꝑmanet. Uel
ꝼm Isidoꝛ. Etas est spaciũ vite animalis a
ꝙceptione fetus incipiens. Post seniumq̃
deficiens seu desinens. Sunt autem plu-
res diuersitates etatis ꝼm Lonstan. et Isi-
doꝛ. Prima est infantia dentiũ plantatiua.
scz etas nouiter genita. que vsq̃ ad septẽ du
rat mẽses. que nimis est adhuc tenera mol-
lis et fluida ac limosa. vnde continuis indi
get fomentis. Infantia autem ꝑut est den-
tium plantatiua. vsq̃ ad septem extenditur
annos. Et dicit infans quasi non fans. eo
ꝙ fari non potest. neq̃ exprimere sermonez.
dentibus nondũ bene ordinatis. vt dicẽ Isi.
Cui succedit puericia: q̃ se extendit vsq̃ ad
septenarium secundũ scz vsq̃ ad annos q̃t-
tuordecim. Est ꝙo dicta a pubertate vl̃ a pu
pilla. quia adhuc pueri sunt puri vt pupil-
la vt dicit Isido. Huic succedit adolescen-
tia. et hec ꝼm viaticũ terminat in tertio sep-
tenario in. xxj. anno. ꝼm Isidoꝛ ꝙo vsq̃ ad
quartum septenariũ scz vsq̃ ad annũ. xxviij
extenditur. Medicus ꝙo ꝓtendit hanc eta-
tem vlteri⁹ vsq̃ ad annum. xxx. ꝛ. xxxv. Dici
tur hec etas adolescentia. eo ꝙ ad gignẽdu
sit adulta. vt dicit Isidor⁹. et ad crescẽdi vi-
gorem sit magis apta. In hac etate sũt mẽ-
bra adhuc mollia. vt dicit Isido. et extensi-
bilia. Et ideo crescũt ꝓtute caloris dñantis
in eis vsq̃ ad cõplemẽti pfectõz. Huic ado-
lescentie succedit iuuent⁹. et hec inter oñes
etates est media ꝛ ideo fortissima. ꝛ ꝓtendit
ꝼm Isi. vsq̃ ad annos. xlv. vel vsq̃ ad. l. in q̃
finit. Est autẽ iuuent⁹ a iuuando dicta. Est
em̃ iuuenis in termino incrementi positus.
et ido fortis ad iuuandũ. Huic succedit ꝼm
Isiõ. senecta que inter iuuentutẽ media ẽ et
senectutem q̃ ab Isi. grauitas nuncupatur
Seniorib⁹ em̃ contingit hec etas et maturꝭ
In hac etate est declinatio a iuuentute i se-
nectutem. Talib⁹ autez nondũ est senectus
sed resistit iuuent⁹ vt dicit Isido. Huic suc-
cedit senectus. ꝼm quosdam anno. lxx. finit.
ꝼm quosdã aũt nullo certo annor numero
finitur. Sed post ꝓdictas etates quantũcũ
q̃ vite supest. senectuti seu senio deputat. Et
ꝼm Isi. dicitur senectus a sensus diminuti
one. eo ꝙ senes ꝓ vetustate desipiãt. Dicunt

ei phisici vt di. Jsi. hoies frigidi sāguis stul-
tos esse sic̄ pr̄udētes esse in q̄b⁹ sāguis calid⁹
dñak. Uñ z senes ī q̄b⁹ iā sāguis ffiget z pue
ri ī q̄b⁹ nōdū calet sapiūt min⁹ Senes siq̄dē
delirāt p̄ nimia senectute. pueri ꝓpt̄ lasciuiā
z leuitatē q̄d agāt ignorāt. vt di. Jsi. Ultia
āt ps senectus ōr senīū. sic āt ōr. eo q̄ sit ēmi
nus vite etatis atz finis. Nec ei etas mlta se-
cū affert incōmoda z etiā cōmoda. bōa scz z
mala. vt di. Jsi. Bona siq̄dē q̄ nos a poten
tib⁹ z etiā a tyrānis liberat. īponit etiā finez
libidis. frangit z ipetū ire z viget sapia vt in
mltis z saniora dat ꝓsilia. termin⁹ ē miserie et
felicitatis p̄ncipiū. recessus a piculo ac acces
sus ad bra uiū. Perfectio ī merito z dispositio
ad pfectū. Malaꝫo affert secū vt di. Jsi.
q̄ senīū misez ē debilitate z tedio. Subeūt
em̄ morbi tristisq̄ senect⁹ Hā duo sūt q̄bus
minuūt corpis vires. s. morbi z senect⁹ Jn se
nio āt calor nakal extīguit. deficit ꝑt⁹ regitl-
ua z hūor dissoluit. Deficit ꝑt⁹ z carnositas
ꝓsumit ꝫ hūt nerui. Lutz corrugat z incur-
uat corpe perit spēs. z decor corpis adnul-
lat. Et h̄ oīa in senio. senex ab oīb⁹ vilipēdit
et ḡuis z onerosus ab omib⁹ iudicat. tussib⁹
sputz z alīs passiōib⁹ fatigat. q̄uscq̄ resoluat
cinis ī cinerē z puluis ī puluerē reuertatur
Dis ei spacīs tpis z etatis phi descpserūt būa
nā vitā in q̄b⁹ mutat z ad mortis terminū de-
fluit ꝓtinue. Hucusq̄ Jsi. tē.

De morte. La. II

Dors dicta est eo q̄ sit amara l̄a mar
te q̄ mortē fingit efficere. Et aūt fm
Jsi. triplex mors. s. acerba. imatura.
z merita. Pria ē infantiū. scda iuuenū. tcia
nakal atz senū. Dis āt mortu⁹ aut est funus
aut cadauer. Dr aūt fun⁹ a funib⁹ accensis.
q̄s antiq̄ ante feretz paupis cera circūdatz
deferebāt Cadauer a cadendo est dictū. scz
q̄ mortu⁹ cadit z pūcit in sepulcz. Dr tunc
defūct⁹ q̄ vite officio tūc funct⁹ est. Dr et se-
pul⁹ q̄si seorsuz pulsus. q̄ sub tra tumulat.
Hucusq̄ Jsi. li. xvj. c. ij. Alias mortis ꝓpheta-
tes quere infra in fine illi⁹. vj. libri. in fine ō
infirmitatib⁹

Post h̄ de ꝓprietatib⁹ hois q̄ ad etatē
infantilē dicendū z de generatione
ei⁹ pmo. q̄ ei⁹ creatio est tāto ceteris
aialib⁹ excellētior q̄nto dignior. nō solū fm
mentē: vez etiā fm tpatissimā corpis ꝓplexi
onē. Dicit em̄ Arist. li. ij. sic frustum auri vl
argēti se hz ad nūmū monetatuz. sic oēs di-
spositōes alioz ad hoiez. vnde cuz homo sit
dignissima creatura z ingeniata est natura
homini cōferre membra nobilia et diuersa.
nobiliorib⁹ opationib⁹ et varijs ꝓuenientia
ꝓter q̄ de ei⁹ creatōe fm corp⁹ breuit q̄das
sunt dicenda

De creatione infantis La. III

Jrca creatōem itaq̄ infantis exigi-
tur materia conueniens. locus expe
diens nature ministerium. scz calor
velut causa efficiens et spūs virtutem corpi
influens atq̄ regens. Materia siquidez in
fantis est humor seminalis decisus p actus
generationis ex singulis partibus vtriusq̄
parentis. Primo materia in loco concepti-
onis dispersa vi nature attractiua in cellu-
lis matricis recolligit. et p calorem opantē
pariter cōmiscet. quia nisi cōmixtio digesti-
sanguinis vtriusq̄ parentis fieret: infantis
creatio nō posset fieri. Jam materia sangui
nis a mare ꝓcedens spissa est et calida. Uñ
pre nimia spissitudine se non potest dilata-
re. et ex supabundantia calozis materia de-
strueret infantis nisi ex sanguine mulieris
ꝓtrarias qualitates habentis reciperet tēpa-
mentū. Dec materia in dextre partis cellula
adunata. in naturam cedit maris. Jn sini-
stra ꝫo cedit in naturaz mulieris. Et hec di
uersitas accidit ꝓpter dominiū calozis ī par
te dextra poti⁹ q̄ in sinistra Et sic dicit Bal.
et Constan. et Aristo. li. xv. Si fuerit virt⁹
sanguinis in mare vincens fetus patri assi-
milabitur. et econuerso. Et si fuerit equalis
in vtroq̄. cōsimilis vtriq̄ assimilabit. Dec
materia virtute calozis excocta q̄dā pellicu
la tenuissima circūdak. intra quā instar lac-
tis coagulak. z hec materia est pellicula em
brionis q̄ est theca et cooptoziū vñ puer re-
gitur in vtero matris. z h̄ cū puero nascente
egredit rupt⁹ tenacul. q̄b⁹ matricis villulis
adherebak. Si ꝫo aliq̄ casu in vtero mane-
rit post partū mulier in periculo remanebit
Materie ḡ ꝓcepte et vi retentiua coadunā-
te transmittit natura sanguinē menstruales
ex cui⁹ calore et humore fetus concept⁹ fo-
mentak. Dmōi aūt fomēto ager būane nati
uitatis irrorak. Jam cū semē coagulak fm
Bal. et Constan. cum spū et calore naturali
sit plenū p quasdā venas z arterias ex suba
seminis oztas et sāguini mēstruali ꝓūctas
nutrimentū sibi attrahit z fomentū Et hoc
fuit necessariū vt p venas materia infantis

nutriret ꝛ p arterias ſpūs ei attribueretur. Bis duob⁹.ſ.materie ſeminali ꝛ būori nutrimētali cooperat calor naturalis q̄ inclusus virtus informatiua nitit formare mēbra cor ꝛ cerebr̄ oſſa cartilagines ꝛ pelliculas neruos ꝛ arterias. De ſāguine uo mēſtruali formatur naturaliter creat. Prio ātem natural formatur principalia mēbra.ſ.cor.cerebr̄ ꝛ epar.q̄ alior̄ ſūt fūdamēta. Et hī principio q̄n ſūt i maſſa ſāguinis ſibi vicināt:ſz poſtea ab inuicē diuidūt. Debis trib⁹ fūdamētis alia tria naſcūt.de cerebro nerui ꝛ nucha dorſi.de corde arterie.de epate uo vene oriūt. His q̄ fūdamētis iactis formauit natura oſſa ad defēſionē cerebri ꝛ coſtas pectoris ad defenſionē cordis.ꝛ coſtas laterū ad defēſionē epatis.ꝛ ſic ſilr de alijs. Poſt iſta naſcūt alia mēbra iſtis poſteriora.vt manꝰ pedes et ꝓſilia. Hec ātem nō ſilr ſz paulatim ſucceſſiue. Infās ei q̄ttuor ḡdib⁹ ꝓcreatur. Primꝰ eſt cū adhuc ſit vicinꝰ lacti Scōs eſt cū iā ſemē ſāguini ſe ꝓmiſcet. Tūc ei nōdū epar cor ꝛ cerebr̄ pfecte formāt.ſz ſunt q̄dāmaſſa ſāguinea quē ḡdū Ipo. vocat fetum. Tertiꝰ ḡd⁹ cū corde ꝛ cerebro ꝛ epate iā formati; alia mēbra informia ꝛ indiſtincta ſunt. Ultimꝰ ḡd⁹ eſt ab Ipo. infans vocatꝰ. Iā ei corpe organizato ꝛ ad ſuſceptōz aīe diſpoſito vniſicat ꝛ iā incipit ſe mouere ꝛ pedibus calcitrare.ꝛ ſi ē femīa i ſiniſtro latere plꝰ mouet.et ſi ē maſculꝰ plꝰ in dextro vt dicit Bal. Inlact̄ ātem ḡdu eſt infans p ſex dies. in ḡdu ꝓ ſāguis p.ix. in ḡdu ꝓ maſſe carnee p.xij. In ḡrto ātem añ plenā pfectōz p.xviij. vñ ꝓſus. Decī lacte dies ter ſūt i ſanguīe trini. Bis ſeni carnē.ter ſeni mēbra figurāt. A die conceptōis vſq̄ ad diē ꝓpletōis ꝛ vniſicatōnis ſex ſūt dies.xl.vj.ita q̄ꝑm⁹ ꝛ vltim⁹ inclusiue teneāt. Et q̄ꝑ ꝑz q̄ i q̄drageſimo ſexto viuꝰ et ꝓplet⁹ eſt fet⁹ q̄tum ad effectū generatiōis.ꝛ ſm iſtū modū ꝓputat Aug⁹.edificatōz tem plis ſub nūero.xl.vj.annoꝝ cui cōpat pfectōz corpis ihu xp̄i ſup Joh.vj.ꝛ li.iij.ō trinita. ca.v.int ceta interſerit iſta ꝓba. q̄drageſies ſeni ducēti ſunt.lxx.ꝛ.vj.dies.q̄ nūer⁹ diez ꝓplet.ix.mēſes ꝛ.vj.dies.ꝛ ſeq̄t i eodez capło.nat⁹ ātem dñs tradit.viij.kal. Januarij. A die q̄ ceptiōis q̄ tradit fuiſſe.viij.kl.apl. vſq̄ ad.viij.kl.ianuarij ducēti.lxvj.dies reperiunt ꝓputati q̄ ſenariū nūez q̄drageſies ſeries bñt.q̄ nūero tēpluꝝ eſt edificatum.ꝛc. Coſtan.in li.iij.c.xxxiij.dic̄ q̄ maſculꝰ qui l mēſe.viij.ē naſcitur⁹.xxx.dieb⁹ format.ꝛ.lxx. cōplet.deinde ſubdit.maſculꝰ.x.mēſiū.xlvj. format dieb⁹.ꝛ i.lxxx.ꝓplet. maſculꝰ ꝛo.ix. mēſiū.formatin.xl.dieb⁹.ꝛ in.lxxx.complet. In eodē etiā loco deſcribit tps viuificatōis et ꝓpletōis ſexꝰ muliebris.ſed de h̄ ſupſedeo cā breuitat̄.h̄ ſolū attendēduꝝ q̄ feia tardiꝰ format et complet q̄z maſculꝰ vt patet ibi.et hmōi ibidē aſſignat rō.q̄ ſemē vñ naſcitur maſculꝰ fortiꝰ eſt ꝛ calidiꝰ ꝛ in calidiori loco collocat q̄z ſemē vñ feia generat. Dicit etiaꝝ ibidē Coſtan.ꝛ Bal. ſup amphoꝝ.dic̄. Ipocras omnē infantē i octo mēſib⁹ motuꝝ br̄e. q̄ ſi adeo fortꝫ eēt vt poſſit exire quoq̄modo ad vitā ꝓualeſcit Si ꝛo nō exierit ipo motu debilitat.ita et patit vt in ſeq̄nti exiēs menſe nullaten⁹ ꝓualeſcat Si ꝛo vſq̄ ad nonū mēſem.vl̄ ſaltē vſq̄ ad p̄ncipiū decimi menſis natiuitas ptrahat roborat ꝛ etiaꝝ ſine pīc'o naſcit.vt di.ꝓſtan.li.pātegni.iij.c.xxxiij.

De infante. Capitulū. IIII

Infantul⁹ igit̄ ex ſeminib⁹ ꝛias q̄litates bñtib⁹ generatur in dextero ſi mas:in ſiniſtro ātem latere ſi feia collocat̄.ſāguīe mēſtruali in vtero nutrit̄ ꝛ fomētat̄. Ext̄a vili eīm materia ꝛ infirma bō recipit a p̄ncipio nutrimētū ſtute caloꝝ natura coopante ꝛ dilatāte ſingla mēbra paulatim et etiā nō ſubito informat̄.ſol⁹ ei xp̄s ſubito fuit formatꝰ in vteroꝝ diſtinctꝰ q̄n i vtero eſt ꝓceptꝰ vt di.Aug⁹. Anima ſubintrante vita pfundit̄ et ſenſu nate ſentiens circūdatōem pellicule ad ip̄ius ruptura mouet.ex cuius motu maternus vterꝰ ꝓcutit̄ et grauat̄.et cōpleta actione nature circa infantuli creatōnem ſi partꝰ ſit ſalubris.viij.vl̄.ix.vl̄.x.mēſe ad exitū de vtero nitit̄ ꝛ conat̄.exiens ꝓ ſecūdina circundat̄.in cuius exitu vterꝰ maternus dolore nimio fatigatur.et hoc accidit q̄n partus nimis xpe anticipatur. deinde ad aerez nimis frigidū vel nimis calidum veniens calamitati et miſerie exponitur. quod eius innatꝰ clamoꝝ apertiſſime atteſtatur. caro infātuli recenter nati fluida eſt ꝛ tenella.ꝛ iō neceſſaria ſūt ei varia remedia ꝛ fomēta.ꝛ ſicut dic̄ Conſtan.li.iij.c.xxij. Infantes inq̄t vteruꝝ exeuntes in roſis cum ſale tritis inuoluant̄ vt eoꝝ membra ꝓfortentur.et a viſcoſa hūiditate liberent̄.deinde palatū et gingiue cū digito melle vncto fricent̄ vt interiora oris

mũdificenť ꝛ ꝯfortēť vt dulcedie et acumie mellis appetit⁹ infantuli puocēť freq̃nť balneenť cũ oleo mirtino seu rosaceo vngãtur. oĩa eoꝝ mẽbra fricenť ꝑcipue masculoꝝ q̃ꝝ mẽbra debẽt esse ꝑpť exercitiũ duriora. somnus eis sꝙ ĩ loco obscuro puocēť. vt lumen ĩpoꝝ coadunēť. Lucid⁹ em̃ loc⁹ nimis visuꝝ dispergit. et tenellos adhuc oculos ledit. et sepi⁹ luscos facit. et iõo nõ sũt nimis lucido aeri exponẽdi ne spũs visibiľ disgregeť. Super oĩa cauẽdũ est ne malo lacte ꝛ corrupto nutrimẽto nutriãť. q⁹ exviscoso lacte nutriti pessimas solẽt incurrere passiões. sic̃ oris vlceratõz. vomitũ. febrẽ. spasmũ. vẽtrꝭ solutionẽ. et hmõi. nec ẽ dãda infantuľ medicia cũ egrotãt. sꝫ nutrix ĩ medicia et ĩ ꝙuenienti dieta ꝑcurãda ẽ vt sic infantꝭ defectũ supplet⁹ gerule nutricꝭ. sic̃ ibidem di. ꝙstan. Ex bõa ãt dispositõne lactꝭ nutrimẽtaľ bona fit ꝙsistẽtia plis. ꝛ ecõuerso. ꝛ ex corruptõe sanguis nutricꝭ nec̃ario ledit corpusculũ puerivľ infantꝭ. ꝛ h ꝑpť pueriľ nate mollicie. ꝛ ꝓpter facilẽ nutrimẽti lactei ꝙuertibilitatem Uñ mẽbra infãtilia ꝑpť sui teneritudinẽ ad diuersaꝝ figuraꝝ susceptõz bñt flexibilitatẽ et iõ fascijs ꝛ aliꝭ ligaminib⁹ ꝙgruis infantilia mẽbra sũt ligãda ne torta efficiãtur seu aliquã incurrãt deformitatẽ. Quere li. v. ꝺ vmbilico. Itẽ q⁹ infãtuli mľtũ accipiũt nutrimẽti somno mľto indigẽt. vt calor naťaľ ad iteriora reuocēť ꝛ ad nutrimẽtũ ipoꝝ digerendũ celebreť. et iõ ex nate instictu nutrices solẽt infãtulos in cunabuľ positos binc inde mouẽdo ipelľe: vt ex motu ꝛpato calor ꝙfortet ꝛ somn⁹ mulcebris ꝓ fumositatũ resolutõz ĩ infãtꝭ cerebro puocēť. Solet etiã cãt⁹ adhiberi vt sẽsus infantuli ex vocꝭ dulcedine delectēť. ad h di. Arꝭ. li. ij. q⁹ i infãtiľ abũdat cerebꝝ ꝛ fm q̃ntitatez sui corpis est valde magnũ. Uñ supioꝝ ꝑs corpis infãtuli ẽ maioꝝ ꝛ põderosioꝝ aliꝭ ꝑtib⁹. ꝛ iõ infãs in ꝓncipio sui mot⁹ ãbulat sup pedes et sup man⁹. deinde ꝯo erigit suũ corp⁹ paulatī. ꝙa ꝑs anterioꝝ diminuit ꝛ ꝓ põs lenioꝝ reddit ꝑs ꝯo inferioꝝ crescit: ꝓ põs gũioꝝ efficitur. etas ḡ infantis terminũ bꝫ in incboatõe etatis puerilis.

De puero La. V

Uer a puritate est dict⁹ vt di. Jsido. Tũc ei puer ꝑpe ꝺr (ñ est ablactat⁹ a lacte et sepat⁹ ab vbere. doli efficit capax. ꝛ iõ disciplie susceptibiľ repit. et tunc sub tutoribꝫ posit⁹ cogit subesse disciplinę. Est ãt etas pueriľ calide et hũide ꝙplexionis ĩ q̃bꝫ mot⁹ venerei ꝑpť viaꝝ ãgustiã nõ inuenit. lescũt vsq; dũ ad annũ pubtatꝭ ꝙducãť. et iõ a puritate naťaľ innocẽtie pueri nũcupant. vt di. Jsi. Sũt igiť pueri carne molles. corpore flexibiles. ad motum abiles atꝫ leues. aĩo dociles sine cura ꝛ solicitudie ꝛ tutã vitã ducẽtes sola iocosa appreciãtes. nullũ pľculũ magꝭ q̃ ictũ ẏge formidãtes. pľ pomũ q̃ꝝ aut diligẽtes puerili tpe nuditatẽ detegẽt reverecũdiã nõ bñtes. laudẽ q̃ laudant siẽ nec vituperiũ q̃n vituperant ab aliq̃ reputãtes. ꝑpť mobilitatẽ calozis ꝛ carnis et hũoꝝ de facili irascunť et de facili placanť. ꝑpť corporis teneritudinẽ de facili ledũť. ꝛ laborẽs difficilime patiũť ex motu calidi humoꝝ in eis dñantꝭ. mobiles ꝛ instabiles efficiũť. ꝑpť fortẽ calorẽ multũ appetũt cibi. vñ ꝓpter nutrimẽti superfluitatẽ de facili ad infirmitates varias disponũť. a corruptꝭ parẽtib⁹ genitꝰ corruptõez ꝙhere dinoscũť. vt ꝑz ĩ filijs leprosoꝝ ꝛ podagricorũ q̃ ex corrupto hũore parentũ lep̃ ꝛ podogra sepi⁹ inficiũť. ꝓ vocꝭ et vultũ pueri ab adultꝭ dinoscũť. Uñ Arꝭ. in li. iij. Jn pueris vox nõ alterať añ motum est pubertatꝭ. ꝛ tũc ad generandũ abiles inueniunť. Jtẽ paruuli pueri sepi⁹ malos habẽt mores. sola em̃ pñtia cogitãt ꝛ de futuris nihil penit⁹ curãt. ludos ꝛ vanitates amant. lucris ꝛ vtilitatib⁹ intẽdere recusant. minima ꝛ maxima reputant. et ecõuerso maxia modica vľ nulla putant. sibi noxia ꝛ ẏria desiderãt. ꝛ imaginẽ pueri pľ q̃ꝝ viri appreciãt. plus de amissione pomivľ piri q̃ꝝ de amissiõe patris/ monij plãgũt et plorãt. ꝛ bñficiũ acceptum nõ reuocãt ad memoriã. omia q̃ vident appetũt et affectãt et voce et manu pariť ea rogãt. pueroꝝ sibi ꝙsimiliũ colloq̃a et ꝙsilia amãt. senũ ꝯo ꝙfortia fugiunt et declinant. nullũ secretum celant. sed q̃cq̃d videntvľ audiunt recitant et renelant. subito ridẽt. subito plorant. ꝓtinue clamant et garriũt et chacbinnant. vix silẽt q̃n dormiũtvľ dormitant lorã. a sordib⁹ iteꝝ se coinq̃nãt et immũdant. q̃n a matre lauanť vľ pectinanť recalcitrãt pro viribꝫ et repugnãt. solum ea q̃ ventris sunt cogitant. imo ꝓpť ventris mensuram ignorant. semp comedere semper bibere delirant et laborant. vix de lecto surgũt et subito cibum petunt ꝛc̃.

De puella Ca. VI.

Puella ōr q̄ pura vt pupilla. vt dicit Jſi. ſup oia em̄ q̄ diligunt in puella maxīe diligit pudicicia. Sūt āt puelle ꝓſiderāde qr ꝑm cōplexionem ſūt calide hūide z tenelle ꝑm corpis diſpoſitōz ḡciles z flexibiles atz pulcre. ꝑm mēt̄z affectōz vere cūde timide z locūde. q̄ ad exteriorē ꝓpositō nē moribꝫ diſciplinate i ꝑmonibꝫ caute z tactate, in veſtibꝫ delicate. Hāvt dicit Seneca veſtis decētia pudicas decet zc. Eſt āt puella nomē etat̄z integritat̄z z etiā hōeſtat̄z vt dicit Jſi. Hā ꝓgies puellas vſualit̄ appellam⁹ Dīgo ab etate viridiori ſiē z ꝓga. Uel ōr ꝓnozat femineā paſſionē. vt dī. Jſi. li. xj. ca. ij. Oſſis āt feia vt dic̄ Arſ. hz generalr flexibiliorē capillū z molliorē q̄ vir z ceruicē longiorē. colꝫ muliebr̄z generalr ē magꝫ candidus z vultꝰ leꝰ. mollis. ſereꝰ. blādꝰ. ab humeris vſq̄ ad vmbilicū hñs corpꝰ magis angustū. ab vmbilico vſq̄ ad genua z etiam ad pedū infima magꝫ plenū. manꝰ z oia mēbrorū extremitates hñs flexibiliores z ſubtiliores. vox tenuis. ꝑmovolubilis z facil. incessus breuis paſſibꝫ breuibꝫ z curtat̄z. animus cōis inuidꝰ. laboriſ impatiēs docilis ſubdolus amarꝰ ilibidinē ꝓceps. Uñ Arſ. li. viij. Feie inḡt ſūt in oibꝫ generibꝫ aīaliū debiliores maribꝫ ꝓtervſam z leopardā. qr fortioāt aīalibꝫ nō feie ſūt leuiores ad inſtruēduz et aſtutiores z molliores. z ſūt magꝫ ſolicite circa fetū nutriēdū. Et mulier qr ē maioris pietat̄z q̄ vir eſcit citꝰ lacrimas z magis eſt inuida z magꝫ diligit. z malicia aīe magꝫ eſt i muliere q̄ in viro. z ē debil̄ ſpei. z eſt magiſ mēdax z inuerecūda z maiorꝫ ſegniciei q̄ vir z tardiorꝫ motꝰ. vt dī. Ariſt. li. viij.

De matre Ca. VII

Mater ꝑm Jſi. ōr eo q̄ fetui nutriēdo māmam ꝓrigat. ſolicita eſt mater circa fetū. Fetꝰ em̄ i vtero exiſtēs sanguie nutrit. ſz eo naſcēte naſa mādat ſanguinē illū ad vbera vt mutet̄ in lac ad puerū nutriendū. Uñ infantulꝰ materno lacte nutrit laudabiliꝰ q̄ alio. Cōcipit āt mr̄ cū voluptate. ſz cū angustia ꝑturit z dolore. fetū ſuū terrime diligit. āplectit. oſculat̄. ſolicite nutrit z fouet. Itez mr̄ poſtq̄ impḡnata fuerit ſanguinē mēſtrualē nō emittit. qr vt dī. Arſ. in nutrimētū trāſit creature. Exceptu maſculi pueri minꝰ ḡuat̄ mr̄. et iō pulcriorꝭ eſt colorꝭ z mūdiorꝭ z etiā motꝰ leuiorꝭ q̄ exceptu femineo. vt dī. Arſ. z Conſtan. q̄nto plꝰ appropinq̄t ptui: tāto mr̄ plꝰ affligit. et ex motu ipſi⁹ fetus plꝰ fatigat. Signū autē im pregnatōis ꝑm Arſ. z etiā ꝑm Bal. ſup amphor. poſtq̄ ipregnate fuerit ipe matres reſ diuerſimodas ōſiderāt. colores mutāt. ſub oculis liueſcūt. vbera turgeſcūt. vterꝰ paulatim intumeſcit ex magnitudīe fetꝰ matricē extendēt̄z. nauſeā z vomitū ſepiꝰ patiūt. graues z laboris impatiētes efficiūt. in pariendo p̄ dolore clamare ꝓpellūt. lenit̄ piclitant̄ ꝓcipue iuuenes q̄z mēbra ſūt exilia atz ſtricta. q̄nto āt mr̄ p puero dolores patit̄ ḡuiores tāto plꝰ natū puerū diligit z diligētius nutrit atq̄ inſtruit Impedimēta ꝓ matris in ꝓcipiēdo. in fouēdo. quere ſup̄ li. v. vbi tāgitur de matrice et māmilla. et infra eodez vbi tāgit de aborſu et de cauſis aborciēdi zc.

De filia Ca. VIII

Filia ſiēz filiꝰ a fouēdo eſt dicta eo ꝙ mr̄ eā fouet z ei materiā fouēdi aliosꝫ derelinq̄t. Hā eādē ꝓcupiſcēdi ꝑtutē quā mr̄ a pentibꝫ accipit ſue filie q̄ntū ad generatōis ſemē derelinq̄t. Tāto āt filia matri ē carior q̄to eidē i ſexꝰ diſcretōe eſt ſimilior. Filie āt ꝓueniūt eedē ꝓprietates q̄ dicūt de puella. Quere ſup̄ eodē ca. ꝓrio zc.

De nutrice Capl'm. IX

Nutrix a nutriēdo ē dicta eo ꝙ ad fetus nutrimētū ſit accōmodata. Nutrix vt dī. Jſi. ſupplet i nutriēdo puerū vicē matris. Uñ nutrix ad modū matris ꝓgaudet puero gaudēti et cōpatit puero patiēti. ſubleuat puerꝫ cadentē. lactat puerum plorantē. deoſculat̄ puerꝫ iacentē. ligat z colligat puerū ſe diffundētē. abluit z mundificat puerū ſe ſordidantez. paſcit puerꝫ digito ſe renitentē. ad loq̄ndū inſtruit puerꝫ neſciētē balbutit nutrix z q̄ſi frangit linguā. vt ſic facili⁹ inſtruat loq̄ntē. Medicina vtil̄ vt ad idoneitatē ꝓducat puerꝫ egrotātē. Hūc manibꝫ nūc hūerſ nūc genibꝫ ſleuat z ſubleuat puerꝫ vagientē. cibū ꝑmo maſticat z maſticādo puero cdētulo ꝑparat. vt facili⁹ trāſgluti at cibū. z ſic reficit puerꝫ eſurientē. Sibilis z cātilenis demulcet puerꝫ dormiētē. faſcijs z lintheolis ꝓſtrīgit mēbra puerilia. et recti ficat ea nealiquā ꝓbat puerꝰ curuitatē ipm deformantē balneis z vnguēt̄z refouet par-

nuli carnē. Quere sup̄ eodē de infantulo ⁊c.

De obstetrice Ca.X.

OBstetrix ät ⁊ mulier q̄ hz artē inuā di mulierē pientem vt facil⁹ pariat ⁊ infantul⁹ ptus tpe piculū nō incurrat. Hec q̄busdū vnguēt⁹ ⁊ fomentꝫ delinire solet vtex parietꝫ vt minori difficultate ⁊ dolore fet⁹ de vtero abducat. Hec etiā puulū nascentē de vtero suscipit ⁊ ip̄i⁹ vmbilicū lōgitudine q̄tuor digitor̄ circūnodat sanguinē puuli aq̄ diluit. salet melle ad desiccatōz hūor⁹ ⁊ mēbror̄ ꝯfortatōz delinit mēbra pānicul' inuoluit. Quere s̄ li. v. ⁊ vmbilico ⁊c.

De ancilla Capitulū.XI

ANcilla ē famula vtꝫ obseq̄o deputata. h laborios⁹ ⁊ vilior⁹ officijs deputat. grossior⁹ cibis reficit. vilior⁹ pānis iduit. fuitutꝫ iugo p̄mit. si filiū ꝯcepit pus fu⁹ q̄s nat⁹ reddit. ⁊ ab vtero fuituti mācipat. Ancilla etiā si fuil' fuerit ꝺditōis p libitu nubere ñ p̄mittit. ⁊ q̄ secū ꝫbit si p̄mo liber fuerit fu⁹ efficit post ꝫctū pecunia vēdit ⁊ emit sic pec⁹ Ancilla sic ⁊ seruus p̄t ingratitudis viciū reuocat post manumissionē ꝺuicijs afficit ⁊gis ⁊ ⁊beribꝫ atteritur varijs ⁊ ꝫrijs vexatōibꝫ angarijs opprimit. respirare int' miserias vix p̄mittit. vñ int' miserias miserabilior est ꝺditio fuituti ⁊ vt dicit Raban⁹ exponēdo illō ⁊bū Viere. ix. Seruietis dijs alienis q̄ nocte et die requiē non dabūt vob ⁊c. Est ät p̄riū ancillax et seruiliū p̄sonax. vt di. Rabanus ꝫ suas dñas vl' dños insolescere. Et qñ met⁹ eos nō repmit ꝫ supior̄ imperiū tumido animo supbire. vtz in agar egyptiaca ancilla sare q̄ vidēs se ꝺcepisse ꝺtēpsit dñam suaz. Beñ. xvj. nec ad cor reuersa ē h ancilla nisi qñ a dña sua fuit expposita ad flagella vñ ꝺsequit ibi Affligēte eam sara dña sua ⁊c. Seruiles ei p̄sonas ⁊ ancillares timor hūiliat ⁊ depmitt. q̄s benignus amor in supbie ꝺtēptū aliq̄tiens eleuat et extollit. vt dr ibidē. Scptū est. q̄ delicate nutrit seruū suū in fine inueniet eū ꝺtumacem Quere infra eodē de seruo nequā.

De masculo Ca.XII

MAscul⁹ a mare diminutiue est dict⁹ q̄ i oi genere aialiū q̄ ad sex⁹ dignitatē obtinet p̄ncipatū. vt di. Jsi. Maior em̄ est mascul⁹ fcia q̄ ad ꝺplectionē q̄ ad operationē et q̄ ad sēsus discretōz ⁊ q̄ ad p̄tātem ⁊ dñatōz. Quo ad ꝺplectionē pz q̄ vir siue mascul⁹ respectu feie calid⁹ ē ⁊ sicc⁹. ipa ꝫo econuerso. In masculo vigēt ⁊tutes formales et actiue. in fcia ꝫo materiales ⁊ passiue. Unō dicit Arꝫ. lib. xv. q̄ vir se hz ad modū formē. mulier p modū materie patiētꝫ. Itē p̄ualet mascul⁹ q̄ ad nakalē opatōz. qz nakal' opatio pl⁹ viget in masculo general' r q̄s in fcia in eo em̄ maior est ⁊t⁹. ⁊ ideo vir a virili⁹ eminentia est dict⁹ vt di. Jsiō. Herui ei viroꝝ ⁊ lacerti maiori roboze sūt fūdati. ⁊ iō fortioribꝫ acti oniby erūt apti. Ossa ei masculoꝝ sūt fortiora grossiora ⁊ in iūcturꝫ solidiora. ⁊ ideo ad oia fortiora opa nakalit sūt fortiorez Jn masculis etiā ⁊m ꝺstan. sunt cozda ampliora ⁊ maiora. et iō ad receptōz abūdantie maiorꝫ spūs ⁊ sāguis sūt abiliora. Et iō ⁊pt abūdantiā spiritū ⁊ calidi sāguis audaciores ⁊ liter mēs viri q̄s mulierꝫ. in q̄ cā est ⁊ria. ⁊pt calozis fortitudinē ⁊ ꝺplexiōis sicce vigorez Nulli viro accidit passio mēstrual' sic mulieribꝫ accidere ꝺsueuit. Quicq̄d in masculoꝝ cozpibꝫ supfluitatꝫ gignit aut p intēsū calorē ꝺsumit aut in pilos resoluit aut p exercitiū euacuat. Itē distat ꝺditio viri ⁊ mulierꝫ i sēsus discretōe. Jn oi em̄ genere aialiū masculꝰ i p̄cauēdis insidijs ⁊ in fugiēdis nocuis solertior ē hz animū feis ⁊ prudentiorez. vt di. Arꝫ. li. v. Uñ vir p̄cedit feiaz etiā rōne ⁊ intellectus q̄s p̄spicuitate. vt di. Aug⁹. q̄ p̄fert virū mulieri ⁊m ap'm i imagis diuine similitudine ⁊ dignitate. ⁊ ex ista dignitate p̄cellit mascul⁹ in autozitate ⁊ ptāte. Autozitas em̄ docēdi ⁊ p̄sidēdi viris ꝺcedit. feis ꝫo ꝺsuetudinaliter denegat. vt dicit ap'lus. j. Cor. vj. Mulierē i eccl'ia docere nō p̄mitto. Scriptū est em̄. sub viri ptāte eris ⁊ ipe dñabitur tui. Beñ. iij. Sūt igit viri feis calidiores et siccio⁹es. viribꝫ fortiores. aliosiores. igenios⁹ oreſ. ꝺstātiores. m⁹iex ꝫelatores. vñ ⁊ aialia pugnāt p vtoribꝫ suis. vt di. Arꝫ. Sūt etiā corpis durioris ⁊ hispidioris voc⁹ grossior⁹ aspect⁹ fortioris in oīi genere aialiū exceptā vacca. cui⁹ vox ē grossior. vt di. Arꝫ. li. iij. Sūt etiā oēs masculi in oi genere aialiū ecce plurium dentiuz q̄s femine et maiori idigēt cibo et cozporis nutrimento. propter abundantem fortitudinē calozis dominantis in masculis hūiditatem cibi de facili ꝺsumēt. vt di. Arist. li. iij.

De viro Ca.XIII.

VIr a virtute viriū est dict⁹ ⁊m Jsiō. Hā in viribꝫ vir mulierē p̄cellit. Caput em̄ mulieris est vir vt dicit ap'ls

Uñ tenet regere vxorē suā sic caput tot⁹ cor
poris curā gerit. Hic marit⁹ q̄ mr̄ est filioz curā su
scipit z tutelā h̄ a spōdendo. i. obligādo z p/
mittēdo spōsus dr. Hā in ȝctu ȝiugali fide
inē media se obligat. vt indiuiduaz cū vxore
vite ȝsuetudinē tenear vt debitū ei reddat et
fidē thori sui custodiat z eā ꝑ alia nō dimit
tat. Tant⁹ ār est amor viri ad vxorē vt ip⁹ cā
q̄libet picula subeat amorē et amori matris
ꝑferat. z vt ꝑ et⁹ cohabitatōe pīez z matrē et
patriā derelinq̄t. sic dicit dñs. ꝓpt̄ h̄ reliquet
hō ꝑrem et matrē suā z adherebit vxori sue.
Dic spōsus ante sponsalia mūeribz z donis
ad sui amoris amplexū spōsam allicit. lr̄is z
nūciis votū suū circa ipam exp̄mit. mlta lar
git z plima repromittit vt ei placeat. ludis et
spectaculis se exponit. freq̄ntat tirocinia ro
bis z mutatoriis se ornat z ȝponit. Quicq̄d
etiā rogat dare vl̄ facere. p et⁹ amore. pviribz
statim facit. nulli denegat aliq̄d q̄ sub noīe
sponse rem aliquā sibi fieri petit. Blande eā
alloq̄t z blādo vultu ac ardenti oculo eā sa
cie ad facie intuet. Tandē in eandē finaliter
ȝsentiēs ȝsensū suū corā parentibz ꝓbis ex/
pmit et anulo eam subarrāte i ȝiugē eā du
cit. z in signū ratificatōis ȝiugij iā ȝcti do/
nationis et dotalicia ei impēdere z sub carte vel ci
rographi testimonio ȝcedere ȝsueuit. festa
z ꝙuiuia nuptialia celebrat. munera adue/
nientibz donat. choreis cantilenis z instrumē
tis musicalibus pīntes letificat et exhilarat.
Dis cōpletis spōsam introducit z ad secre/
ta thalami recipit et admittit. sociā mense et
thori eā statuit. eam dñaz pecunie sue z fami
lie facit. deinde nō min⁹ vxor⁹ sue q̄s sui ip⁹i⁹
cām vel etiā curā gerit et amore z etiam zelo
ipam corrigit z etiā custodiā circa eā adhi/
bet z apponit. gest⁹ z affat⁹ q̄ iter z aspect⁹ vxo
ris sue cōsiderat. ingressus z regressus eius
trutinat atq̄ pensat. Uiro aūt bonā mlierē
nō tenent null⁹ ē felicior. q̄ ꝓbz vxorē clāoriosā.
malā. rixosā. ebriosā. luxuriosā. mlt̄iuolā. si/
bi ȝriā. sūptuosā. curiosā. inuidiosā. desidio
sam. tediosā. vagā. amarā. suspicioſā. odioſā
null⁹ taliviro miserabilior ē z infelicior. Nec
oiaz sup⁹ posita tāgit Fulgē. i ſmōe q̄dā de
nuptijs in chana galilee. Uñ ȝpat xp̄m spō
so. ecc̄liaz spōse bone. synagogā ꝓbo spōse ma
le et adultere. In spōsa ār z vxore bōa exigūt
iste ȝditōes. s. vt sit frequēs z deuota q̄ ad oi
ministeriū. būlis z subdita q̄ ad obsequiū ma
riti affabilis. z benigna q̄ ad domesticos. li/
beralis z larga cū tū ad extraneos. misericors
z benigna q̄ ad miseros. māsueta z pacifica
q̄ ad vicinos. circūspecta z prudēs in p̄cauē
dis. fortis z patiēs in sustinēdis. sedula et dili
gēs in agēdis. modesta in habitu. z sobria i
motu. cauta i affatu. pudica i aspectu. hone
sta i gestu. matura i incessu. verecūda i pub
lico. iocūda cū marito. ȝtinēs i occulto. Ta
lis vxor est laude dign̄a q̄ pl⁹ ꝓpositi moribz cū
tois criniby. pl⁹ vtutibz cū pulcris vestibz studz
placere viro suo. q̄ pl⁹ cā plis cū cā libidinis
in bonis mr̄imonij ꝙuersat. q̄ ex ꝙiugio po/
tius hīez filios gr̄e cū nate delectat. Et hec ō
vxore bona nūc sufficiāt.

De patre. Cap. XIIII

Pater est p̄ncipiū generatōis. Nā sali
ter em̄ desiderat p̄ suā spēm multi/
plicare in filijs vt naturā quā nō po
test seruare i se custodiat in suis ꝓles. vt dicit
ꝓstan. et iō ad filioz generatōz de sua suba
z generatōis officiū diuidit z trāsfūdit. z tm̄
ꝓpt̄ hāc delectatōz nate sue diminutōez non
recipit. generat ār filiū sibi simile in specie et
etiā i effigie marie q̄m vt⁹ in scie patris vincit
vtute in scie matris. vt di. Arꝛ. li. vij. Et iō
p̄ circa filioz ꝓcreatōz solicit⁹ exist̄it z nā
liter fetū suū diligit in tantū vt etiā nutrimē
tū sibi subtrahat vt nutriat fetū suū. z h̄ gene
raliter est verū i oi genere aialiū except̄ panc̄
in q̄bz nā degenerat. z iō nō m⁹tū solicitāt
circa fet⁹ suos a se eos ej̄ciūt. sic di. Arꝛ. li. vj
de aq̄la q̄ ej̄cit pullos et alis z rostro z vn/
guibz eos fugat. Nō ār puer suū siue fetum
diligit z nutrit. ablactatū suū ꝓmēsalē facit
filiū. z i iuuētute ꝓbis erudit z ꝓberibz corri
gere nō desistit. sub custodia tutoz ip̄m ꝓsti
tuit. et ne p̄sumat vultū hilarē filio nō osten
dit. filiū sibi sil̄ez magis diligit. z i ip̄m oculū
ꝙsueuit figere. fm etatē z p̄nogenite digni/
tatē vestes z ciboz portiones filijs suis diui/
dit. p filijs acq̄rere z hereditatē augere non
desistit. acq̄sitā excolit z excultā filijs heredi
bus derelinq̄t. Pr̄ ꝓo q̄ a pascēdo est dict⁹ q̄
pascit filios in eoz iuuētute. i senectute a fi/
lijs pascit. sic est videre i auibz corruini gene/
ris. Nā iuuenes pascūt senes. sic di. Aristo.
q̄n p senio nō p̄nt acq̄rere victū suū. et iō vi
te lōgioris p̄missio bonoz antiū ꝓmtes et su
stentantiū ē remuneratio spēalis. vt di. Am
brosi⁹. Scptū ē em̄. Honora p̄rez z matrez
tuā vt sis lōgeu⁹ sup terraz. Exo. xx. Ecc̄i. iij.

Qui honorat pr̃z vita viuet lõgioze. Uñ dicit glosa q̃ honorare pentes ē pmũ mãdatũ i pmissiõez p dñs magnũ ē mãdatũ i remũeratõe. z ei⁹ trãsgressio maxia ē i punitõe Uñ pr̃is maledictio nocet filijs. vtz in Eam qui ꝓpt̃ paternã offensã penã meruit seruitutis. Beñ. ix. Est itaq̃ pr̃ ex filijs honorãd⁹. sustẽtand⁹. supportãd⁹. letificand⁹ et defensand⁹. magnificand⁹ z laudãd⁹. exaudiẽd⁹ z imitã dns. vt dic̃ glosa ibi. Si filij abrae est⁹: opa abrae facite. fili⁹ ex parentũ suba originẽ ducit. zab eis fomtũ r̃cipit. z sine parẽtũ adiutorio neq̃ pficit neq̃ viuit. q̃to pl⁹ a pr̃e diligit tãto ab eo diligẽt⁹ istruit. freq̃nt⁹ cedit z sub disciplie custodia arti⁹ custodit. et cũ a pr̃e maxie diligat diligi nõ videt. qz ꝓbis z ꝓberibꝫ ne isolescat sept⁹ lacessit. tãto affectuosi⁹ q̃dem a pr̃e diligit q̃to sua effigies in filio similioz et expssioz inuenit. pater n̄a q̃z facies ꝓfundit. qñ aliq̃d turpe de filijs subaudit. patern⁹ animꝰ gviter offendit qñ aliqua ꝓtumax rebellio in filijs pr̃sentat. Circa filiorũ aũt educationẽ maxia parentũ cura dirigit z ob spem posteritatis filij bereditas custodit. ꝓpt̃ paternã offensaz z ꝓtẽptũ sepe fm leges exheditatõis pẽa fili⁹ pcutit z punit. nll'a pr̃sus maioz ē ingratitudo q̃ puerꝰ filioꝝ qñ fm acceptũ bñficiũ a parẽtibꝫ eis nõ succurritur nec a filijs necessitatz tpe subuenit. p honorificẽtia parentũ filij sepe impẽdit honoz z largit. pmogenito filio deberi maioz hereditatz portio a legibꝫ diffinit. sz ꝓpt̃ pr̃is iniuriã ius pmogenite p̃rogatiua aliqñ a pmogenito tollit. z ali⁹ q̃ dignioz est pmogenite titulo inuestit. sic dic̃ Hiero. sup glosã Beñ. xlix. Ruben pmogeit⁹ me⁹ rc̃. tu inq̃t iurta ordinẽ natiuitatz tue hereditatẽ quã iure pmogenite bz̃e obtinisti regnũ sz z etiaz sacerdotiũ pdidisti rc̃. Filij igit q̃ p nataz deberẽt eẽ sic̃ pentes nobiles. diuites z etiã liberi. p culpã efficiũt viles paupes ateq̃ serui. Quere s̃ de malo seruo.

De seruo. La. XV

Seruus fm Jsi. a seruãdo ē dictus. Hã q̃ndã q̃daz captini seruabãt vel vt capite plecterent. vl' vt pcio redimerẽt. Uel a fuiẽdo sũt dicti. eo q̃ viliozibꝫ officijs q̃ dñis nõ ꝓueniũt nec filijs mãcipãtur. Seruoꝝ triplex ē gen⁹. vt di. Jsi. Quidã em̃ sũt ꝓnaculi siue originarij. s. q̃ in seruitute sũt nati. z tales m'tz penis legalibus lubjciunt. qz sua vẽdere vl' alienare nõ pñt. nec ꝓbere. nec dignitatz officiũ assumere. nisi testimoniũ pbibere nisi dñoꝝ suoꝝ voluntate Uñ sine infamia existentes sepe infamie pena puniũt. Alij sũt serui empticij q̃ a barbaris vel hostibꝫ captiv' empti ingo fuitutz sũt oppressi. tertij ꝓductitij q̃ nõ ex necessitate sz volũtate seruiũt ob spem lucri. et bij ꝓpr̃ie famuli a famulãdo sũt dicti. i. obsequẽdo vel di. Jsi. Sũt itaq̃ m'te viles ꝓditiões fuoꝝ maloꝝ de q̃bꝫ s̃ dictũ ē in tractatu de ancilla. quere ibi. rc̃.

De seruo malo z nequã La. XVI

Hic de seruo nequã addendũ ē q̃ sin multz sibi et alijs est nociu⁹. Solet em̃ ebriosus eẽ z tũc bõa dñi sui l' negligit l' furtiue subtrahit z expẽdit. Prouer. xxx. opari⁹ ebriosus nõ locupletabit. Itẽ remissus est z ociosus. et tũc tps ꝓcessũ adabozandũ inutiliꝫ pdit. sic̃ fuis dicit pr̃fam. Ecclias. Quid statz h̃ tota die ociosi. Et Eccli. xxxij. Mitte fuũ in opationẽ ne vacet. Sic̃ em̃ decet illũ. Itẽ de bonis dñi sui pdigus oia dissipat et ꝓsumit Lu. xvj. Diffamat⁹ est villic⁹ q̃ dissipasset bona dñi sui. Itẽ piger z sõnolent⁹ et desidiosus oia negocia dñi sui negligit z omittit. Ecc. xxxvij. 82. Cũ fuo pigro tracta ō ope. et Lu. xix. 82. seru⁹ piger abscondit talentũ dñi sui i tra z abijt. Itẽ pro teru⁹ z ceruicosus etiaz sup̃ dñm se extollit. Eccs. x. vidi seruos in eq̃s rc̃. z Prouer. xxix. p seruũ cũ regnauerit rc̃. Itẽ cupiã⁹ est et lucri aliq̃d lucꝛ dñi sui i ꝓpr̃ij suũ ꝓuertit Eccl. emplũ de giezi seruo helysei. q̃ sub noĩe dñi pecuniã petijt. obtinuit. detulit. et abscõdit. ijj. Re. v. Itẽ sup̃bꝛ p̃sũptuosus dñi imperium puipẽdit. sic̃ dixit miphiboseth de siba seruo suo. seru⁹ me⁹ ꝓtẽpsit me dñe mi rex et asinũ sternere noluit. ij. Reg. xvj. et Job. xix. seruũ meũ rc̃. Jrez cũ sit dur⁹ z malicios⁹ grãz sibi fieri desiderat z appetit. sz obtẽtam alijs nõ ipẽdit. Matth. xviij. Serue nequã ome debitũ dimisi tibi qz rogasti. Item in circũspect⁹ est et obliuios⁹ z ignorãs q̃ de suis excessibꝫ sit rõem dño suo reddituꝰ ad memoriã non reducit. Lu. xij. si dixerit dñs me⁹ morã facit venire rc̃. Itẽ tractũ⁹ z sedi/tios⁹ totã pturbat familiã z offendit Lue. xij. si inceperit ku⁹ ille bibere et inebriari et familiã pcute. veniet dñs ei⁹. rc̃. Itẽ maledicus et linguosus de omibꝫ z pcipue de dño suo maledicit. sic̃ pz de siba seruo miphiboseth q̃ eũ apud regez accusauit. ij. Reg. xv.

Eccℓs.vij. Nℓ audias seruũ maledicẽtẽ tibi. Itℓ si fuerit delicat⁹ ꝛ delicioſe nutrit⁹ ꝓtra dñm ſuũ recalcitrat ꝛ reſiſtit. Prouer. xxix. Qui delicate nutrit ſuũ ſuũ ꝛc. Et itex. nõ inſidias dño ponit ꝛ qñ ꝯ ipm inefficit ſiue ꝓ dit.iij. Re.xxix. tetℓderũt ei inſidias ſui ſui ꝛ interfecerẽt regℓ in domo ſua Itℓ dño ſuo aduerſario ſuo ſe ꝓiũgit.iij. Re.ij. Fugerũt ſerui ſemey in getb ꝛc.et.j. Re.xxv. increue/ rũt ſerui q̃ fugiũt dños ſuos. Itℓ cũ ſit ne/ quã ꝛ flagicioſus vix ꝙ ꝑba de malicia cõpe/ ſcit. Eccℓ.xxiij.ibi. Sicℓ ſeru⁹ increpat⁹.i. tor mℓt⁹ caſtigat⁹ freqnt a liuore.t.liuoꝛ crimi/ nõ minuit: ſz magꝭ ad odiũ ꝓuocat.q.d. ſer uus int tormℓta nõ meliorat ſz pot⁹ peiorat Itℓ cũ ſit in gℓ⁹ grãz factã a dño nõ recogno/ ſcit.ſz de iuſticia pl⁹ ꝯ ℓ gra ſibi fieri credit. Eccℓ.xxiij. Lata man⁹ ſua ꝛ q̃ret libertatℓ. Itez ſi fuerit criminoſus ꝛ culpat⁹ dño ſuo. ſine flagell⁹ ab eo extorq̃ri ꝓbitat⁹ ꝓfeſſio nõva/ lebit. Eccℓ.xlij. Seruo peſſimo sanguinate lat⁹.ibi gloſa. Seru⁹ q̃ ℓbis nõ corrigit vul/ neribꝫ corrigat. Itℓ cum ſit aſtut⁹ ꝛ labor ei odioſus vocat⁹ ad laborℓs dormire ſe fingit ℓt q̃i nõ audiℓs deyno lacℓ ad aliud ſe cõuer/ tit. Prouer.xxix. Seru⁹ ℓbis nõ ꝓt erudiri. Qz qõ dicis intelligit ꝛ reſpõdere ꝓtℓnit. Et Luce.ij. Seruus quidem ſciens voluntatℓ dñi ſui ꝛc.

De ꝓditoꝛibꝫ boni ſerui Cap. XVII

BOni ãt serui ꝓditio ꝓſiſtit i diuerſis uus ſapiℓs dñabit ſtultꝭ filijs. Et Eccℓ.vij. Seru⁹ ſenſat⁹ ꝛc. Itℓ bũilis eſt ꝛ obſeq̃oſus ad q̃libꝫ obſequiũ ipendendũ. Ps.O dñe ego ſeru⁹ tu⁹ ꝛ fili⁹ ancille tue.ad Phil.ij. Hu miliauit ſe formã ſui accipiℓs. Itℓ hilaris ꝛ iocoſus ad ꝙuinℓdũ.decet em̃ ſeruuꝫ in ſuo miſterio eℓ hilarℓ ꝛ iocũdũ. Totũ em̃ ſerui/ tũ diſpliez qñ ſuiℓs facie leta carꝫ Heñ.xlv Et nos leti ſeruiℓ⁹ regi. Et Eſa.lxv. Serui mei letabũt et laudabũt ꝓ exultatõe ꝛc. Itℓ affabil⁹ ꝛ gratioſus ad loq̃ndũ.qz mℓtũ dili/ gũt ſeruꝫ qñ affabiles ſũt et benigni. Et ideo de Dauid q̃ ſeruiebat ſaul ꝺr.j. Re.xvij. Ac cep⁹ erat dauid i ocul⁹ vniuerſi ꝓpli.ꝛ maxie in ꝙſpectu ſeruoꝝ ſaul. Et i eodℓ. Ecce pla ℓs regi ꝛ vniuerſi ſerui ei⁹ diligũt te. Itℓ vi/ rilis ꝛ aioſus ſe ꝯ aduerſariũ dñi ſui ponℓs ꝓmo.j. Re.xvij. Nõ ꝙcidat coꝝ cuiuſq̃ i ℓo. ego seru⁹ tu⁹ vadã ꝛ pugℓbo aduerſus phili/ ſteũ.ꝛc. Itℓ fidℓ⁹ eſt in cõmiſſo.ſ.negocio et ſtudioſus ad exequendũ Lu.xix. Euge ſue bone ꝛ fidℓ⁹.ꝛc. Et Nũeri.xij. Seru⁹ meus Moyſes fidℓ⁹ in oĩ domo mea. Itℓ abilℓ⁹ eſt et artificioſus ad lucꝝ dñi ꝓcurandũ. Plus ei intℓdit bon⁹ seru⁹ augm̃tare ꝛ mℓtiplicare dñi ſui peculiũ q̃ ſuũ ꝓpriũ.qz in mℓtiplicia/ do dñi ſui lucꝝ ꝓcurat et ipe ſuũ. Luce.xx. Uocatis decℓ ſuis ſuis tradidit illℓ⁹.x.mnas et ait.negociamini dũ venio ꝛc. Itℓ bon⁹ ſer uus cautℓ⁹ eſt et mℓtũ curioſus ad rõez ꝛ cõ/ potũ dñi ſui ꝓſoluendũ ℓ datꝭ ꝛ acceptꝭ. Nã de bñ ꝓputatꝭ remuneratõem certℓ⁹ expectat de nõ ꝓputatꝭ ℓo ſp dubitat et formidat. vtꝫ Lu.xix. vbi ꝺr. Domiℓ ecce mna tua decem mnas fecit. Cui dixit dñs. Esto dñs habℓs ptℓtℓ ſup decℓ ciuitates. Itℓ ſolicitℓ⁹ eſt bon⁹ seru⁹ et aio ſtudioſus ꝓs dño ſuo ꝓparare cõmodũ ſicut prandiũ ſiue lectũ q̃ ſe diſpo/ nere ad prandendũ ſiue qualitercũq̃ alias ad q̃eſcendũ Nũq̃ em̃ bon⁹ ſeruus cõmodũ ſibi fieri putat qñ videt q⁹ dñs ſu⁹ adhuc la/ borat Lu.xij. Quis vĩm hñs ſeruũ.ꝛ ſi vene/ rit de agro dicat ei ꝓmo diſcũbe ꝛc. Jõo cõ/ mℓdat vrias q̃ dixit ad dauid.ij. Re.xj. Dñs me⁹ Joab et serui dñi mei ſup faciℓ ℓre ma/ nℓt.et ego ingrediar domũ meã vt comedã ꝛ bibã.ꝛc. Itℓ seru⁹ fidℓ⁹ ꝛ timoroſus domi/ ni ſui aduentũ ꝓſtolat nec ſe diſponit vel de/ ponit añq̃ veiat ad dormiℓdũ .nec ſubitrat lectũ ſuũ ante aduentũ ſuũ. Lu.ij. Btus ſer uus ille quℓ cũ venerit dñs inuenerit vigi/ lantℓ. Itℓ seru⁹ q̃ circa dñm eſt ſedul⁹ ꝛ amo/ roſus.aliꝭ dormiℓtibꝫ viglat ad dñm ſuuꝫ cuſtodiendu. Unℓ merito rephℓdit Dauid abner ꝛ alios ſeruos regℓ Saul dormiℓtes. .j. Re.xxvj. Nõ erat q̃ vigilaret ſz oℓs dormi/ ebãt.et ſeq̃t. Filij mortꝭ eſtis vos q̃ nõ cuſto/ ditis ꝛp̃m dñi. Itℓ seru⁹ q̃ in obſequijs dñi ſui ℓ affectuoſus ocul⁹ ac manibꝫ ſp circa do/ minũ eſt intent⁹ ad ſuũ bñplacitũ ꝓpagendũ. ne aliq̃d ſcz incõmodũ ſuſtineat vℓ defectũ. ſiue ad aliq̃d bñficiũ a dño benefico recipiℓ/ dũ.ps. Sicut oculi ancille i manibꝫ dñe ſue. ita ꝛc. Itℓ bon⁹ seru⁹ nũq̃ a laboze eſt vacu⁹. nũq̃ ab vtilitate dñi ſui eſt ocioſus. q̃a ſiue comedat ſiue abſtineat ſiue vigilet ſiue dor/ miat oĩa q̃ facit ad vtilitatℓ illi⁹ cui ſuit ordi/ nat ꝛ reducit Job.vij. Sicut ceru⁹ deſide/ rat vmbram ꝛ mercenari⁹ ꝓſtolat ꝛc. Item

bonus seruus nec in victu nec in vestitu dño suo est onerosus. imo veteri roba dñi sui aliqñ p anni circulū est ptent⁹. scit em̄ q; ꝓple/to seruitio suo pla est a dño būficia receptu rus. Jō in lege ꝑceptū est. vt sine veste z viatico z sup̄pciū ꝓducticiū seru⁹ in āno septio nullaten⁹ a dño dimittat. Exo. xxj. et Deut. xv. Itē seru⁹ i moribꝫ disciplinat⁹ z ꝓtuosus solet esse corā dño gratiosus z in oculis ei⁹ accept⁹. z ido seruus sensat⁹ ad ħ diligentiā adhibet vt vrbane et curialiter et mūde do/mino suo admīstret. q; aliqñ pl⁹ diligit dñs mūdiciā seruiēt; cꝫ ipa; exhibitō; ꝼuitutis. Ps. Ambulās in via imaculata. ħ mihi mi strabat. Eccī. vij. Seru⁹ sensat⁹ est zc. Item seru⁹ bon⁹ a dño corrept⁹ ꝓtra corripiente se nō est murmurās necꝫ querulosus. scit em̄ q; bonus dñs iuste arguit seruū suū. Et tal' quidez arguitio sibi accidit ad ꝓfectū Eccī. x. Seruo sensato liberi seruient. et vir disci plinat⁹ nō murmurabit corrept⁹. imo po/ti⁹ gaudebit. Uñ ꝓuerb. ix. Argue sapiētem et diliget te.

De bono domino siue dominio. Capitulū. XVIII

Sicut aūt seruus est nomē subiectionis. sic dñs est nomen prelatōnis et ptātis. Uñ a dño a q̄ est oīs ptās iustū dominiū est statutū. Sine em̄ dominio non posset stare salua respublica. nec essz humana societas pacifica vl' quieta. Sublata nāꝫ de medio dñoꝝ iustoꝝ potentia. libera esset malicia. nūꝫ innocentia fozet tuta. vt dicit Jsi. Justa itaꝫ dominatio p tyrānidē suos non opprimit. sz suos aduersarios rep mit z etiā repellit. Dñoꝝ etiā potestas ꝼuos nō deserit. imo etiā p subditis ꝯ ptātem aduersariam se opponit. vt dicit Bre. Uñ etiā patet q; dñs est nomen ptātis et nomē equitatis. Justus em̄ est dñs et iusticias dilexit. equi. vi. vul. et⁹. Et ido q̄z dñs q̄ iustus est p viam vicz iuris. causas lites et etiā ꝓtroversias int subditos dirimit z diffinit vnicuiꝫ qđ suū est tribuit. ꝓtra malicia gladiū extrahit. p defendenda innocētia clipeū iuste potentie ꝯ maleficos obiicit et opponit. Pupillos viduas et orphanos de manu opprimēt; excutit. predones maleficos z fures psequit atꝫ punit. acceptā potestatem nō ꝼm volū/tatis impetū. sz ꝼm legis imperiū ordinat et disponit. Ex q̄ pz q; dñs est nomē equitatis Est insup nomē liberalitatis. Nam boni et iusti dñi liberales sunt et pii. Et sicut dr Ps ster. xiij. Cū inqt totum orbem dñatiōi mee subiugassez. nūꝫ volui potentie abuti mea/nitudine. sed clementia et lenitate guberna/re subditos zc. Et ido ver⁹ dñs ad oēs ꝑter/ꝫ ad maleficos liberalem et affabilē se ostē/dit. pl⁹ amari cꝫ timeri diligit. non homini/bus sed bestijs. i. bestialibꝫ z malis domina ri se cognoscit. vt dicit Bre. sup illum locus Heñ. ix. Sit terroz vł sup cūcta animantia zc. Homo inqt Bre. nō rōnalibꝫ sz irrationalibꝫ aialibꝫ est plat⁹. vt non ab homibꝫ sed animalibꝫ timeat. Oñes em̄ boies natura equales generauit. sed p varijs meritis alijs alios iusta dei dispensatio ꝓponit. vt humana formidine peccare metuant. q; diuinā iusticiā non formidāt. Ex ħ g timoze dñi non supbiant. nō suā gloriā sed subditoꝝ iusticiam querāt. Nō em̄ hominibꝫ sed bestijs dominant. q; ex illa pte qua bestiales sunt dominio ipsoꝝ pternunt. Est etiaꝫ dñs nomē nobilitatis. sicut dr Deut. j. Tuli de tribubus vestris viros sapiētes z nobiles et ꝓsti/tui eos dños et ꝓncipes et tribunos et centuriones. Nam dñi debent esse nobiles z generosi tam carne cꝫ mēte. Jdo ꝼm Ambro. natura in aialibꝫ nobiliores z viribꝫ fortio res ꝓposuit alioꝝ reges et doctores. et pz in aialibꝫ z volatilibꝫ etiā in apibus. in quibꝫ oīmibꝫ illi alijs dominant et ꝑficiuntur. in quibꝫ nobiliores ꝯditōes ꝼm nate būficiuꝫ inueniunt. vt sic addiscat homo nobilior p/esse ꝼm rōem et grām. ex q̄ sic gialia pfūt aīa libꝫ nobiliter p naturā. Item dñs est nomē bonoris z dignitatis. sicut dicit apostol⁹ ad Ephe. vj. Serui obedite dñis carnalibus cuz timoze et terroze zc. Dñs em̄ iuste a subditis honorē et reuerentiā accipit. et officij sui merito subditos honorificentia dignos facit. ꝓter em̄ vnū regem bonū vel dñm tota patria honoraf frequentaf et timef. Jecz dñs est nomē pacis et securitatis. Hā guerras et pugnas dñs iustus sedat et discordes ad ꝯcordiam reuocat. vñ sub bono et forti ac pacifico dño coloni patrie sunt securi. dā nul⁹ audet inuadere terminos suos ac in/fringere pacē suam.

De malo domino siue dominio Capitulum. XIX

Sicut aūt bono z iusto dño nihil re publice vtil⁹ est ita dño malo nihil pei⁹. Nam mal⁹ dñs subditos suos

ꝯs iuuare deberet. spoliat et oppꝛimit. ꝛ i de
bitis officijs ꝛ fuitꝫs angariat et angustat.
Dicꝫ.ij. Qui violēter pellē tollitꝫ de supꝛtē
cat. Dicꝫ.iij. Audite ꝓncipes q̄ abomina
mini iudiciū ꝑpli A q̄ recipitꝫ vectigaliat ꝛ tri
butū. ab inaſozibꝫ nō defenditꝫ Hā ei in ma
licia ſua nō ꝓſentiētē cruciat ꝛ crudelit flā
gellat Eſa.xix. Dabo egyptū in manꝰ dñoꝛ
crudeliū ꝛc. Hiere. vj. Crudelis eſt ꝛc. Alie
na tangꝫ ꝓpria vendicat. et oīa ſua eē putat. j.
Reg. viij. Filios tuos ꝛ agros tollet ꝛc. Ti
meri poti⁹ q̄ amari deſiderat. Baruth. vj.
Oſtentantes metū gentib⁹. videte q̄ ꝛc. Ho
nozari ab hoīb⁹ et reuereri affectat. Dañ. iij.
Ladentes adozare ſtatuā ꝛc. Leges ꝛ ſtatu
ta antiq̄ deſtruit ꝛ ſua ordinat. Eſa. x. Ue
q̄ ꝺūt leges iniq̄s. Sub ſpecie iuſticie cru
delitatē ꝛ malicia palliat ꝛ occultat Eſa. liij.
Dñatozes eoꝝ iniq. exactoꝝ tallijs ſepe ve
xat. Eſa. iij. Populū meū exactozes ſpolia
uerūt. Et Dañ. ix. c. et xj. d. Occaſiones erroꝝ
quēdi et aliq̄d rapiēdi captat Eſa. lij. Aſſur
abſcs cā calūniatꝝ ē eū. Mendaces et dela
tozes diligit ꝛ eoꝝ ꝓſilijs aures accōmodat
Prouer. xxx. Princeps q̄ libenter audit ver
ba mendacij ꝛc. Fidem ꝛ pactū nulli ſeruat
j. Dach. vj. Juramit illis rex et ꝓncipes eꝝ
et ſeqꝫ. Uidit munitōez et rupit citꝰ iuſiurā
dū. Epulas et delicias de alienis laboꝝib⁹
ſibi par Pſ. Deuo. ple. meā. ſic eſ. pa. Item
plū de balthaſar. Dañ. v. et Ezech. xix. Eos
q̄ diuti⁹ ꝛ fideli⁹ ſeruierūt pei⁹ remunerat. ſic
uoluit Laban remunerare Jacob. q̄ dixit.
Aſſi de ꝓꝛis mei affuiſſet mihi. mō nudum
reputat. et idō oīa q̄ fiunt minoꝛa debito
foꝛe putat. ſicut dicit Judith. iij. Hec iſta fa
cientes ferocitatē pectoꝛis eoꝝ mitigare po
tuerūt Item alijs laboꝛātib⁹ in ludis ꝛ i po
tib⁹ ipe vacat Eccs. x. Ue terre cuiꝰ rex puer
est. cuiꝰ ꝓncipes mane comedunt. Et. iij. Re
gum. xx. Rex bibebat temulentꝰ ꝺ umbzacu
lo ſuo ꝛc. Hec de ꝓpꝛietatib⁹ hoīs q̄ ad mē
bꝛoꝝ diuerſitatē et q̄ ad etatem et q̄ ad ſexus
diſcretōem et varia q̄litatem nūc ſufficiant.
Nūc de q̄buſdā accidentib⁹ q̄ ꝓtingūt circa
hoīem et ꝑm naturā et ꝑter naturā aliq̄ dei
adiutozio ſūt dicenda. et ꝓmo de cibo. dein
de de potu. tertio de vigilia et ſomno. dein
de de exercitio.

De cibo Cap. XX.

Ojcto ꝺ ꝓpꝛietatib⁹ hoīs q̄ ad illā q̄ ꝑ
ipm ꝓſtituūt naꝛal'r. dicendū reſtat
de ill' ꝓpꝛietatib⁹ rez q̄ ipm ꝑm naꝛaz
in ee custoꝺiūt. Et ſūt ꝑm Jo. aer. exercita
tio. q̄es. potꝰ. cib⁹. vigilia. ꝛ ſomnꝰ. Sine iſtꝫ
ñ custoꝺit hūanū coꝛpꝰ. Nos āt oꝛdinē iſtū
ꝫ nō ſeq̄mur. q̄ ī loco ſuo de aere poſtea di
cem⁹. De cibo q̄ ꝓmo ꝺicā⁹ q̄ꝫtū ꝫ ſufficit. q̄
cib⁹ ē ꝑm ꝓſtā. ſuba ꝙuertibil' i ēntiā coꝛpis
q̄ cibak coꝛpꝰ augmētās nutriēs ꝛ ſuſtētans
Caloꝛ eim fortꝫ mēbꝛoꝝ iteꝛioꝝ ꝛ exteꝛioꝝ ī
ꝓtinua ēſt actōe ꝛ reſolutōne. cui ꝓtinua de
bet reſtauratio ad ꝺepꝺiti bñficiū facienda
Cib⁹ āt ſumpt⁹ in ſil'itudinē coꝛpis ꝓꝛik et in
ipꝰ naꝛaz trāſmutak. Uñ in cibo p̄cedit ipꝰ
p̄paratio. ꝺeinde eꝰ maſticatio. tertio ī locū
ꝺigeſtōis receptio. q̄rto ipꝰ ꝺigeſtio et puri
ab ipuro ſep̄atio. q̄nto ipꝰ attractio. ꝛ p ſin
gula mēbꝛa ꝺiſtributio. ſexto naꝛe mēbꝛi aſ
ſil'atio. Si eī cib⁹ nō aſſimilaꝛek mēbꝛ nūq̄
ī coꝛ naꝛaz incoꝛpaꝛek l' ꝙuerꝛek. vltio poſt
oīa iſta fit iſtꝰ cibi icoꝛpatioꝛ ī naꝛaz coꝛpis
ꝙuerſio. Hā q̄ ꝺ calidū ē ꝛ hūidū trāſit in na
turā ſanguis ꝛ carnis. q̄ ꝙo frigidū ē ꝛ ſic
cū in naꝛaz nerui ꝛ ī naꝛaz oſſis. ꝛ ſic ꝺ alijs
Cib⁹ itaq̄ aſſūpt⁹ ꝛ incoꝛpat⁹ adhuc ī iuue
nib⁹ coꝛpꝰ nutrit et augm̄tat. In ſenib⁹ vero
caloꝛē naꝛalē ꝛparat. ꝺepꝺita etiā reſtaurat
ꝛ custoꝺit coꝛpꝰ ne ꝓeat. Liboꝝ āt ſūt multe
diuerſitates. Quiꝺā ei cito ī ſanguinē ꝙuer
tūk ꝓꝓ ſuā ſubalez hūiditatē ꝛ caliditatem ꝛ
illā quā hūt cū ſanguine vicinitatē. Quiꝺaz
ꝙo ecōtrario ꝓꝓ ꝛiā cām tarꝺ⁹ ꝙuertūtur
Quiꝺā ꝙo cibi m'tū nutriūt. q̄ m'tū ſāgui
nis generant. Quiꝺā ꝙo paꝛ imo poti⁹ one
rant. tñ aliq̄ntulū refocillāt. Et generaliter
oīmis cib⁹ laudabil' generatiu⁹ ſanguis ma
gis eſt ꝙueniēs iñ regenda ſanitate. Labo
rantib⁹ tñ eſt ꝙueniens groſſioꝛ cib⁹ ſpiſſio
ris ſanguis generatiu⁹. Item oīmis cib⁹ de
quo generaꝛ mult⁹ ſanguis paucam hz ſup
fluitatē. Et econuerſo cibus de q̄ gignitur
paucus ſāguis m'tas generat ſupfluitates.
Et generaliter ꝑm ꝺiuerſitates ciboꝝ diſpo
nunk et variank cōpletiōes mēbꝛoꝝ ꝛ coꝛpo
ris q̄litates. vt ꝺic Conſtan. li. ꝓmo. Circa
cibū aūt iſta ꝙſideraꝛk ſic et circa ꝺietam vt
ꝺicit Gal'. ſup amphoꝛiſ. ſez cibi ſubſtancia
litas. ḣlitas. q̄ntitas. ſumētis neceſſitas. tem
poꝛis ꝙgruitas. Oꝑtet eim medicū cogno
ſcere ſubam et qualitatē ciboꝝ ad custoꝺiā
et regimē coꝛpoꝝ hūanoꝝ. Eſt eim q̄ꝺā cib⁹

pure nutrimẽtalis et facile ꝓuersiu⁹. et talis ẽ nake ꝓ quatiu⁹ Quidã ẽ cib⁹ medi⁹. z h ẽ facile alteratiu⁹ z nake adiuuatiu⁹. Quidã ẽ cib⁹ pestilẽtial' z nake corruptiu⁹. sic cib⁹ venenosus q̃ a tota specie mutat z destruit ipz corp⁹ Et iõ oportz cibozꝝ cogñscere subam et q̃litatẽ ne venenũ assumat loco cibi Qualitas ãt cibi attẽdit vl' ꝑm vltimã elemẽtariuz q̃litatũ remissionẽ. z sic ẽ cib⁹ calid⁹ l' frigid⁹ in ꝑmo gdu. vl' ꝑm vltimã earũdẽ intẽsionẽ. z sic i q̃rto gdu. vl' ꝑm bazꝝ mediatõz. z sic dz ee in tertio vl' scõo gdu ꝑm maiorẽ excessũ vl' minorẽ. h etiã attendendũ est q̃ tã ꝑm subazꝝ ꝑm q̃litatẽ vt di. ꝓstan. Aliqs cib⁹ ẽ subtil' q̃ scz õ facili digerit. cui⁹ q̃ntitas mlta parũ nutrit. qz ꝑm Auic. subtil' ex eo generat sanguis q̃ cito rsolui't a mẽbrꝭ. z iõ paz nutrit. vt dicit ldẽ. Et ẽ cib⁹ grossus q̃. s. tardi⁹ digerit. et ei⁹ ps modica mlt̃ nutrit. ex q̃ sãguis grossus generat q̃ tardi⁹ resolui't ab ipis mẽbris. Hã vt dic Jsaac. ex subtili cibo fit generatio subtil' sãguis. z ecõuerso. z ẽ cib⁹ i suba z q̃litate tpat⁹ Cib⁹ ãt pur⁹ laudabil' ẽ. qñ ẽ int' h tpat⁹. z ecõuerso ꝑm auic. herbe crude et fruct⁹ nimis recẽtes min⁹ sũt boni q̃ ad cibũ ꝓpt' hũiditatꝭ excessũ. Hã sãguinẽ replent aq̃sitate z disponũt ad putrefactõz. z iõ po⁹ sũt medicia q̃ cib⁹ Cib⁹ dz ee vniformis. ne scz ivna mẽsa siml' diuersa nutriẽtia assumãt. qz ꝑm Auic. Dñ vn⁹ cib⁹ digerit: alt' coz rũpit. z stõach⁹ nimis extẽdit z replet. Cõsiderat etiã i cibo q̃ntitas dimẽsiue z extẽsiue Hã attẽdit vl' ꝑm mimũ vl' ꝑm nimiũ vl' ꝑm int' h mediũ. Si ꝓ fuerit cib⁹ nimi⁹ naturã ḡuat. stõachũ distẽdit z inflat. rugitũ et torsiones generat. malos hũores z cacbochimos augmẽtat. nauseã et vomitũ ꝓuocat calorem nakalẽ sic oleũ lãpadez extinguit z suffocat. spasmũ z ꝛctionẽ neruoꝝ causat. vlcera scabiẽ et apostemata fieri ꝓcurat. seniũ z mortẽ accelat. ꝛ quã ꝑ cibozꝝ mltitu dinẽ hõ munirez defendere se credebat. Qñ ꝓ cib⁹ nimis pauc⁹ ẽ nakaz debilitat. vis⁹ z oẽs sẽsus hebetat. fluxũ capilloꝝ z caluiciẽ generat. ptisim et ethicã accelerat. corp⁹ extenuat. z peiores infirmitates q̃ repletio nimia generat. Uñ dz i amphoz. Jn tenuib⁹ dietꝭ peccãt maxie egrotãtes. Cib⁹ ꝓ mediocrꝭ ẽ laudabil'. q̃a deperdita i corpe restaurat. frutẽ etiã ꝓseruat sãguinẽ augmẽtat. calorẽ tpat. ingeniũ acuit vires operandi tribuit. sanitatẽ corꝑis augz z custodit. suauẽ sõnũ z mulcedinẽ generat z i-

ducit. vñ si fuerit maior ꝑ cibũ restauratio q̃ fuerit p̃cedẽs ꝑ resoluẽtẽ calorẽ deperditio. ci bus corp⁹ augm̃tat. vtz i adolescẽtia. Si ꝓ fuerit maior deperditio q̃ ꝑ cibũ seq̃ntẽ restauratio. corp⁹ minuit z deficit. vt i senectute. Si fuerit eq̃lis restauratio ꝛ dissoluta. corp⁹ ꝓseruat i ꝓsistẽtia z i statu. sic ẽ viẽ i iuuẽtute. Cõsiderak cib⁹ vel cibi effect⁹ respectu cuiuslibet. qz ali⁹ ꝓuenit sano z ali⁹ egro. ali⁹ iuueni. ali⁹ seni. ali⁹ exercitanti. ali⁹ quiescenti. Multa eñ sũt salubria sanitatẽ habẽti que sũt mortifera infirmãti. Et etiã i sanis differẽtia ẽ. qz alliũ z piper q̃ dã alicui flegmaticoꝝ remediũ. alicui colerico est venenũ. z insanus mus q̃ est mors hoim. grãtissim⁹ cib⁹ est passerib⁹ rivl' coturnici. vt di. Bal'. Uariand⁹ est etiã cibus ꝑm varietatez morbi. Nam aliqs cib⁹ est salubris in q̃rtana q̃ est mortifer⁹ i acuta. et aliqs cib⁹ q̃ est vtil' in ꝓncipio morbi. ẽ nociu⁹ q̃n infirmitas ẽ in sũmo. Hã tũc dz dari cib⁹ tenuis. vt di. Ipo. et Bal'. qz tũc nata circa digestõez morbi est totaliter intẽta. vñ tũc ei⁹ effect⁹ diminuit z impedit si occupata circa grossa cibaria teneret. Alt' etiam cibus et alio mõ dand⁹ est necessari⁹ i morbo cronico z diuturno. et ali⁹ in ꝛrio. qz i ꝓncipio timet defect⁹ frutꝭ. z iõ est necessari⁹ maior cib⁹ Jn ꝛrio ãt morbo timet infirmitatis augmentũ. z iõ dz tũc dari min⁹. Libatio q̃ facienda est ꝑm diuersitatẽ morbi. ꝑm frutẽ infirmi. z ꝑm q̃litatẽ et subaz ipi⁹ cibi. et ꝑm ꝟtilitas cibi iudicat. Jtẽ alio mõ cibana⁹ est iuuenis et adolescẽs. et alio mõ ipe senex Nam abstinentia cibi q̃ senib⁹ est facil' pueris et iunioribꝫ est difficil'. iuxta illud Ipo. Senes facilime ferũt iciunij. scõo ꝓsistentes facili⁹. pueri ꝓ min⁹. Nam in senib⁹ debilis est calor nakal'. in alijs ãt est fortis. Et iõ maior cib⁹ ad repressionẽ caloris nakal' est necessari⁹ iuuenib⁹ et puulis. minor ꝓ illis. Eadẽ etiã est rõ q̃re min⁹ cibandi sũt ꝛcentes q̃ se exercitantes. qz i ill' calor est debilior. in ist' ꝓ fortior ẽ. vt post patebit. Cõsiderak aũt in cibando tpis ꝛgruitas. Nam grossiori dieta z largiori indigẽt homies in hyeme q̃ in estate. sicut di. Ipo. Uẽtres in vere et in hyeme naꝛa calidissimi sũt et somni lõgissimi Jn his igit bozis plẽs oblatões sũt dande. qz tũc innat⁹ calor ẽ mult⁹. multo igit indiget nutrimẽto ꝛc. Jn hyeme ei⁹ appetit⁹ z fortior etiã ẽ digestio caloze ertiẽ te fortiore. Jn estate ꝓ ꝛriũ est. Calor ei in

hyeme ingredik ad interiora. et ibi coadunatur. In estate vo suo sili ꝯgaudēs et exteriora petēs dissoluik et in corpe minorak. Qm̄ igit in hyeme multū digerik: mlto excitak appetit. z illud pz i pueris q̄ sūt mlti caloris. et iō multū appetūt z mlto indigēt cibo. Silr in athletis in q̄bꝫ rōne exercitij augmētak calor nak. et ido multo indigēt nutrimento. sic ibi exemplificat Hak. Est igit cibꝰ oi animali necessarius z mane conuenies est qñ vniformis cibi repletio sine saturitas mortis aie z corpis esse ꝺsuenit. et potissime piculosa est saturitas post p̄cedentē sterilitatem siue famē. vt dicit Auicē. Plus em̄ tūc nata appetit q̄ digere possit. et iō citra appetitū et saturitatē cibꝰ assumendꝰ est.

De potu La. XXI

Potus est suba liq̄da ad animalis nutrimentū necaria. potꝰ sic q̄dē vt dicit ꝯstan. li. v. c. xxvij. mlt̄iplici de cā necessarius. Corpꝰ em̄ siccū humectat. et qđ hūidū de corpe resoluik restaurat cibꝰ p ipm. et deferk ad loca remotiora. q̄ sua grossicie nō pt trāsire p strictos meatꝰ et angustos. Potus etiā vt dicit Lonstan. et etiā Auicen. diuersifikak triplr. Est em̄ potus q̄ est tm̄ potꝰ. vt aq̄. que nō est corpis nutritiua. et est potꝰ q̄ ē potus z cibꝰ. sicut vinū. qđ vt dicit Lonstan. p facies spm et etiā sanguinē z calorē ꝺfortās nakalē. z est potꝰ medicinal q̄ nō exhibet p̄ma via potꝰ. iz potꝰ p̄m legē et regulā medicine sicut syrupꝰ. oximel occizucara et hmōi. Si cut ār dicit Lonstan. in sanitate custodiēda et infirmitate curāda aqua est necaria. et ideo oportet q̄ medicꝰ aq̄z ꝺditones nō negligat cognoscere et nakas: vt laudādas tribuat et caueat nō laudādas. Aquaz ār q̄dā est sapida. qdā nō sapida. Aqua g̃ sapida i suba clara fontana. aerꝰ orietal. leuis cito calefiens cito frigefacēs. Hmōi aūt vt dicit Lonstan. in sanitate custodienda est laudabil nō guās. cito em̄ exit cibū. p̄ em̄ q̄ est clara. patet q̄ patz q̄ nō est intermixta. p̄ aūt q̄ est leuis calefiens et cito frigefacens pz q̄ subtile est subtilis. Vñ si vis scire de duabꝫ aq̄s q̄ sit subtilior in suba et laudabilior ad bibendū. intinge vnū pannū lineū bñ mundū in vnam. z aliū bñ mūdū in aliā. et expone soli. qui pri⁹ erit siccus in aqua subtiliori est intinctus.

Scđo post hanc aquā commendabilis est aqua fontana septētrional. q̄ est int orietez et aq̄lonem posita fluens p̄sus aq̄lonez. per p̄ em̄ q̄ libere exponik ventis septētrionalibus. ex motu ventorū subtiliak. est in hyeme calide nake. et frigide in estate. Frigꝰ ei septētrionale fugat calores ad interiora sontiuz sibi obiectoz. q̄ coadunatꝰ frigiditati obuiat et resistit et aquā fontz aliquātulū calefacit. In estate vo ecōtrario calor aerz vincēs fugat frigiditatē ad capita fontiū. q̄ ibi coadunata aquam frigefacit. vt dicit Macro. z Lonstan. Item aqua fluens fortik de montibꝫ sup petrā vel arenā limpidissimā. sic alicuius magni flumis scđm gradum obtinet sanitatis. vt dicit Lonstā. Aqua vo pluuialis vt dicit Lonstan. melioz est alīs aquis sapidioz. leuioz et mundioz. sicut dicit Ypo. in ipericōnoromaton. Pluuia inq̄t est fumus aquaz a sole attractaz. Natura em̄ solis nō nisi q̄d subtilissimū est attrahit. et ido ceteris aquis melioz est et digestibilioz. sed ꝓpter sui subtilitatem vicina est putrefactioni. tamen vt dicit Lonstan. ex putredine nō est vitupranda. sed ex subtilitate sua potiꝰ est laudanda. omis em̄ aqua corruptōem cito admittens est subtilis. ledit em̄ q̄ñ est putrida. q̄a raucitatem generat atq̄ febres. sed non putrida optima est. et ideo a putredine est cauē da. Item dicit Lonstanti. Aqua que ex tenuissima colligitur pluuia melioz est naturaliter. que vero descendit cum tonitru melioz est post hanc. Nam tonitrus suo motu pluuiam ipsam subtiliat. dicit etiā Lonstā. q̄ quicūq̄z freq̄nter bibit aquā frigidā. non euadit frigidas egritudies saltē i senectute. Aqua vero calida vt dicit Lonstan. ieiunū stomachum lauat a ciborum fecibus. purgat fleuma. et omnem putredinē ventrz purgat et mundificat. ventrē soluit. naturaz alleuiat et cōfortat. ei⁹ tamen frequens vsus nocet. stomachū em̄ remollit. digestiuā virtutem turbat et impedit. et sanguinez de naribus manare facit. Item calida aqua laudabilioz est ieiunis mane. maxime his q̄ de nocte crapulati sunt. Dicit em̄ Auicen. Testificati sunt inq̄t antiqui sapientes q̄ aqua cocta est minoris inflationis et facilioz penetrationis. quia corpa ei permixta actione ignis dissoluunt et descendere compellunt Et subiungit. torpidi inquit medicoz estimati sūt q̄ subtilius exalet ꝓ decoctiōem. et

qđ grossi⁹ est remaneat. sz ħ falsū est. ex ptib⁹ em̄ ꝯsti'ib⁹ ꝯstat aq̄ suba tota. tm̄ posset fieri decoctio tāta q̄nihil remaneret nisi fex ꝑs trestr̄. vtz in aq̄ ex q̄ fit sal ꝓviolētā ꝛcoctōz Aque āt exiuue z grādie resolute ceter̄ sūt illaudabiliores p̄ aq̄s lacuales z palustres Iste aq̄ oēs sūt cauēde. qz vt dic̄ ꝯstā. splenē magnificāt. epar z stomachū ꝯfūdūt. cutem horridā faciūt. z varias febres faciunt. lapides gignūt. Si āt penit⁹ vitari nō p̄nt. auctoritate Auic̄. bullīāt. Dic̄ āt Ar̄ i li. methoꝛ q̄ aq̄ niuis vl' glacici caloꝛ̄ solutōe ad ꝓpoꝛ̄ subtilitatē nō redibit. aq̄ ꝓ insipida ē q̄dz uplex ſm ꝯstan. aliq̄ ei ē salsa. alia sulphurea. alia alūiosa. alia metallina. Salsa ꝓ vt ꝺz ventrē emollit mozdicādo intestina z laxat. sepe tm̄ bibita desudādo z ꝯsumēdo hūoꝛez vētrē ligat. ꝯstipat coꝛp⁹. desiccat scabiem. z pruriginē sanat. idꝛopicos iuuat si comedat seu bibat. Aq̄ ꝓ sulphurea ad frigidas fac̄ ifirmitates. neruos calefacit. itercutaneos hūoꝛes ꝯsumit. vide ifra ꝺ sulphure. ubi ꝓtutes ei⁹ pleni⁹ poter̄ ituerī Aq̄ āt aluiosa z bitumiosa ifrigidat z desiccat sāguis fluxū ꝯstrīgit et sedat z emoꝛroides curat. Aq̄ ꝓ metallina naſaz metalli seq̄t z effectū. Nam trāsiēs aq̄ pvenā ferri: vētrē ꝯstipat. mēbra ꝯfoꝛtat. splenē deopilat. apostema curat Aq̄ de metallo erīs hūiditati subuelt. strāguriā strīgit. Aq̄ de metallo argēti refrigerat z desiccat. Nec āt aq̄ ml'tiplex potui dari nō cō sueuit. sz solū ꝯfert vsui medicine. Est āt potus q̄ sic̄ est cibꝫ z pot⁹. s. vinū Diuersificat ei vinū i suba. Quedā ei sūt grossioza vina durioza aliis z nutribilioza. Alia ꝓ sūt subtilia z paꝛ nutriētia. stomachū statim exeūtia dolorē q̄z colericū ꝺ capite auferētia. vrinā puocātia. Alia ꝓ sūt mediocria z ī suis actionib⁹ tpata. Preter ista aūt vini ꝯsideratōnē q̄ ad subaz ꝯsiderat vinū ſm ꝯstan. q̄ttuoꝛ modis. s. q̄ ad differētiā tpis. q̄ ad redolētiā odoꝛis. q̄ ad sapoꝛis suauitatē. z q̄ ad coloꝛis claritatē. Nam ī tpe diuersificāt vina. qđ em̄ nouit de toꝛculari est exp̄ssū nō transit ī caliditate ḡdum ꝑmū. sic̄ di. Bal'. lib. de simplici medicina. Vinū inq̄t ꝯstat ex q̄ttuoꝛ substantiis. s. aquea. spumosa. sen aerea. vinea siue etiā ignea z terrea. Aquea p lōgā moꝛā ꝯsumit z ꝑs vinea ꝯfoꝛtat. Vina itaq̄ veterioza sūt aliis calidioza Jn odoꝛe diuersificāt vina. qz q̄dā sūt odoꝛifera bñ nutrientia. alia ꝓ odoꝛe boꝛribilia. malū sāguinē z capitē doloꝛē generātia. Jn sapoꝛe etiā maxime diuersificāt vina. q̄dā ei sūt dulcia alis nutribilioza z ventrē humectātia. alia ꝓ sūt pōtica stomachū ꝯfoꝛtātia. vētrē ꝯstipātia. pectoꝛi et sue ptinētie nocentia. alia sunt acerba q̄ z diuretica. alia ꝓ amara z ceteri⁹ min⁹ calida. Jn coloꝛe insup variāt. Nā q̄dā est albū min⁹ calidū. q̄dā citrinū magis calidū. qz vt dicit ꝯstan. Omniū mēbroꝛ est penetratiuū. sanguis colerici generatiuū et doloꝛis capitis cōmotiuū. aliud ꝓ nigrū qđ ceteris ē magis nutritiuū. aliꝺ āt ē rubeū siue rubicundū. z illꝺ alijs magis est calidū. nā qz terrestre z grossū respectu albi vl' citrini. nō ita est pfoꝛatiuū nec lesiuū. Vinū āt qđ ī oibus p̄dictis est mediocre. p̄ ceteris ē laudabile. Nā naſalē caloꝛez ꝯfoꝛtat. p oia membra aīaz refocillat. gaudiū z audaciā generat. ꝓtutē coꝛpi admīstrat. colerā rubeā cū sudoꝛe z vrina euacuat. colerā nigrā tpat. mēbra ex hūoꝛe desiccata tpat et etiā humectat. vires reparat et coꝛpa impinguat. appetitū ꝓuocat. vim digestiuā adiuuat z pcurat. itel lectū acuit. opilatōz splenis z epatis apit. superflua etiā ī coꝛpe destruit z ꝯsumit. albugines oculoꝛ z lippitudines tollit. cloḡntez efficit. lapides ī renib⁹ soluit. z arenulas dissipat z educit. sanādis vulneribꝫ ueit. men struis subuenit. sanie z infirmi ꝓuenit. si mō debito ab aliq̄ assumat. si ꝓ ī q̄litate z q̄ntitate modū excesserit. abuteti ñ erit remediū vinū: sz moꝛs erit pot⁹ z venenū. sic̄ pz infra de ebrietate. q̄re ibi. Tertiū gen⁹ pot⁹ est potus z medicina. sic̄ est oximel et ſyrup⁹. nam talis pot⁹ ꝯfert sanitatē. qz hūoꝛes i coꝛpe digerit diuidit z expellit. q̄nq̄ laxat q̄nq̄ ꝯstipat. q̄nq̄ infrigidat et desiccat. q̄nq̄ ꝓ cale facit remollit et etiā humectat. Sed tamen hoꝛ potuum differentias medicis dimittamus ꝛc.

De p̄andio et conuiuio.

Capitulum. XXII

Quibus itaq̄ et potus ad p̄andium z conuiuiū habent oꝛdinationē et respectū in p̄andijs. ergo ꝑmo. ciba ria p̄parant. conuiue pariter conuocātur sedes et etiam sedilia exiguntur. In cenaculo oꝛdinantur mense et mensalia disponunt z oꝛnant. hospites cū dño in mense capite collocantur. non ꝑus ad mensem residēt. nisi ꝑus man⁹ hospitū abluant. seoꝛsum filie ꝓ mine. et seoꝛsum famuli pariter ad mensam.

cõdinãt coclearia. cultelli ⁊ salsaria ꝑmitt⁹ in mẽsa ponũt. ⁊ pães cũ pocul' mox supaddũt fercula mlta etvaria subsequũt. cliẽtes ⁊ ministri cũ diligẽtia singulis obsequũt. se mutuo inuitãtes iocũde ꝓiter collocãt. viellis et citharis exhilarãt. nũc vina nũc fercla renouãt. sibi inuicẽ fercula apposita ꝓdiuidũt ⁊ partiũt fructꝰ tãdẽ ⁊ spẽs subinferũt. Completo prãdio mẽsalia cũ reliquijs deferũt. et mẽse de medio remouẽt ⁊ manꝰ abluũt iterꝙ tur. exhilaratõis grã pocula iterꝙ ⁊ iterꝙ offerũt. His ĩ prãdio ꝓpletꝭ vl' ad lectulũ q̃etis grã recipiũt. vl' ad ꝑa redire ꝑmittũt.

De cena La. XXIII

Cena dr a cenon qđ est cõe ꝑt vescẽtiũ cõitatẽ. Apđ veteres ꝓ solitũ frugalitas luxuriã generaret. Sz mõ ꝑt cenitatẽ q̃rũt cenãdi latibula. vt di. Papias. Uel pon⁹ a cynos qđ ẽ canis ꝑt defectũ camit ad mãducãdũ. j. Lor. ij. Dia ãt q̃ supr⁹ de prãdio vl' quinio dicta sũt cene ꝓuenĩũt. Ista ñ cenã mlta magnificãt ⁊ exaltãt. et ꝟ oia occurrebãt in ꝓuinio assueri. vt pz. Hester. j. Primũ est tpis ꝓgruitas. Decet ei cenãre tpe ꝓgruo. ne scz nimis tẽpestiue nec nimis tarde. Scđm ẽ loci oportunitas q̃ntũ ad spaciositatẽ amenitatẽ ⁊ etiã securitatẽ. In locis em̃ spaciosis amenis ⁊ securꝭ solẽt nobiles facere festa sua. ⁊ iđo de assuero dr ꝙ fecit quinũ suũ ĩ vestibulo ortꝙ ꝓsiti ⁊ ẽ Tertiũ est inuitãtis liberalitas q̃ ad vultus hilaritatẽ. Nihil em̃ valet cena vbi facies bo spitis cernit tribulẽta. Hester. j. cũ incalui set ⁊c. Quartũ ẽ ferculoꝝ mltiplicitas. vt q̃ nõ vult de vno saltẽ gustet de alio. Hester. j. Alijs atz alijs vasis cibi inferebãt. Quintũ est vinoꝝ et poculoꝝ diuersitas Uñ Hester ꝓmo dr. Uinũ etiam qđ regia magnifice. ⁊c. Sextũ est mistroꝝ vrbanitas seu honestas. Hester ꝓmo. Preposuerat mẽsis de ꝓncipibus suis ⁊c. Septimũ est discũbentiũ aicocitꝭ medis ⁊ plax inclitꝭ ⁊c. Octauũ ẽ cãtorũ ⁊ instroꝝ musicoꝝ iocũditas. Sine em̃ cythara vl' symphonia nõ solẽt cene nobiliũ celebrari. Lu. xv. cũ audissz vocẽ ⁊c. Nonuz est luminariũ ⁊ cereoꝝ copiosa nũerositas. Nã in tenebris cenare dedecorosũ ẽ et etiaz piculosũ ꝑt muscas. Et iõ cerei cãdelabris infigũt. lucerne lãpades et candele necessario accendũt. Decimũ est oĩm apposito ꝝ delicios itas. Nam in cenis nõ solẽt grossa ⁊ cõmunia apponi cibaria sicẽ ĩ prãdio sz ꝑtꝰ q̃dã specialia ⁊ leuia et delicios a cenãtibꝰ apponũt. maxie ĩ curijs dñoꝝ. Undecimũ est cene diuturnitas. Solẽt ei hoies qñ expediti sũt a labore ꝓtrahe cenã suã. Cibus em̃ nimis cito sumptꝰ ꝫ nocte nocet. ⁊ iõ morose est cenãdũ. Jõ quinũ assueri diu durauit ꝑ dies. c. et. l. Duodecimuz est indẽnitas. qz dãno cenãtz est q̃libz ad cenã inuitãdꝰ. Jnhonestũ em̃ est pꝰ cenã volũtarie oblatã cõpell'e aliquẽ ad symbolũ ꝓsoluẽdũ. Tertiũ decimũ est q̃etz ⁊ sopozis suauitas. pꝰ cenaz em̃ est q̃escendũ. qz tũc somnꝰ ẽ valde dulcis et iõ erãt lecti eburnei et aurei strati ꝑ pauimẽtũ in palacio assueri. vt ptz Hester ꝓmo. Nãvt dicit Constan. cũ cibꝙ fumꝰ cerebꝝ ingredit facile dormim⁹.

De somno La. XXIIII

Somnꝰ ꝼm Arꝭ. est quies aialiũ ꝑtutũ cũ intẽsione nalaliuz. Nã sensibil' et motiua virꝰ in somno ligat'. virtꝰ aũt nalis tunc fortissime opat'. s. digestiua q̃ in somno intendit et ꝓfortat' Alio mõ dic Augꝰ. in li. de q̃ntitate aie. Somnꝰ inq̃t est q̃dam insensibilitas natural' cõis corpis et aie passio. sicut ei sensus cõis est corpis ⁊ aie ita et somnꝰ. Nãvt ipe dicit. Sõnꝰ est q̃daz ĩmobilitatio et iunamẽ sensuũ. Quaũ dicit insensibilitas natural'. dicit ad differentiaz eoꝝ q̃ sũt ꝫ naturã. vñ dicit q̃ somnꝰ est ꝑuatio vigiliaꝝ. sicut cecitas ꝑuatio visus. qz ꝑuatio illõ quod est ꝼm naturam diminuit ⁊ destruit. Somnꝰ ãt naturã ꝓfortat. et ẽ ꝼm naturã sicut vigilie. Preterea aia nõ delectat' in ꝑuatõe. sz in somno delectat'. vñ somnus ꝑuatio nõ est. sed est dispositio nalis. Alio mõ diffinit somnꝰ sic. Somnus q̃daz est passio mulcebris. meatus cerebri et vias sensuũ opilans. nalem ꝟtutẽ ꝓfortãs. calorem naturalẽ ab exterioribꝰ ad interiora revocans. Jn somno enim interiora corpoꝛis calescunt. exteriora vero frigescunt. Uñ ꝓfundato calore ligat' in somno et opilat' organũ sensus cõmunis qđ est centrũ omniũ sensuũ particulariũ. a quo omnes alij sẽsus ꝑticulares oriunt'. et extendũt' quẽadmodũ linee a centro ad circũferẽtiã. ꝑtrahũt'. Jllo igitur ligato ⁊ opilato potẽtie particulares

extẽdí nõ pñt ad orgaꝺ sensuũ extremitates. Hoc aũt fecit naꝉa vt aialia motu volũtario ꝺescerẽt. cũ sp mouerí volũtarie sit impossibile. Sõn⁹ ãt vt di. Lonstan. ī pãtegñ. Ali⁹ est naꝉalis. ali⁹ innaꝉal. de q̃ nihil ad p/sens. Naꝉal ꝺo fit ex hũiditate cerebrí tpati. vt ex fumo hũiꝺor claro a toto corpe ad cerebrũ ascendẽte Fum⁹ ãt ille ingrossat spũs ⁊ replet neruos. ⁊ ita vinculat et ligat sẽsus. Aug⁹ ãt in pꝺicto libro docet q̃ somn⁹ aut ẽ ab intrãtib⁹ extrinsec⁹ escis aut ab hũore intrinsec⁹ tpato. q̃ cũ resoluiꝉ in fumũ petit cerebꝝ. ⁊ ibi resolut⁹ ꝺistillat. frigiꝺ⁹ inferí⁹: lꝫ ibi ascẽꝺat caliꝺ⁹. ꝺistillãꝺo ãt remittit calorẽ corꝺis et ipedit pcessum opationũ. fm ãt Aug. et Arꝫ. cor est pncipiuꝫ operationũ. et oñe bonũ vl̃ malũ a corꝺe pcedit. In somno ãt q̃escit ꝺo⁹ aialis alĩs manẽtib⁹ sicut p⁹ sc⁊ spũali et naꝉali. Nõ pz p pulsũ et inspirationẽ et p ꝺigestõez. In somno eñ maxie ꝺigestio celebꝛaꝉ. Auicẽna eñ sic ꝺiffinit somnũ. Somn⁹ inq̃t sermone naꝉali est reditus spũs ab instrumẽtꝫ sensuũ et mot⁹ ad pncipiũ cũ q̃ pncipiaꝉ istrumẽta ipoꝛ spirituũ. Et somn⁹ q̃ꝺẽ naꝉalis est spũs redit⁹ cũ pro fundatõe vt ꝺigeraꝉ nutriẽs. vt pz in somno exercitantiũ. Fit eñ in eis somn⁹ pfund⁹ ppt supfluitatẽ resolutõis spũs. naꝉa eñ ꝺesideras additõem in suba spũs. pfundat ipm in interioꝛib⁹. et facit ipm latere in interioꝛib⁹. vnꝺe fit somn⁹ pfundioꝛ et plitioꝛ in ipsis. Et ꝟ genere somni dormiũt euacuati medicina laxatiua. Resoluiꝉ eñ plurimũ de substantia spũs cũ supfluitatib⁹. et ꝟ somn⁹ plurimũ ꝺefert eis. reꝺꝺit eñ eos ꝺtutib⁹ suis vt ꝺicit Auicẽna. Sicut ꝺicit Arꝫ. li. iij. Sõnus ꝺuenit cuilibet aiali sanitatẽ habẽti. lꝫ in quibusꝺã sit somn⁹ valꝺe leuis ⁊ occultatus. Ex pꝺictis pz q̃ cã materialis somni ẽ fum⁹ indigestõis a corpe resolut⁹. Causa ꝺo formalis est in capite apuꝺ cõmunẽ sensuz et originẽ omniũ neruoꝝ sensibilium q̃ opilanꝉ et liganꝉ. et quiescit aial et oñia mẽbra recreanꝉ. Actio aũt somni fm Lonstan. ꝺupliciter variaꝉ. fm q̃ntitatem et fm magnitꝺinem materie quã inuenit in corpe. fm q̃ntitatem. quia si sit nimis augmentata virtus ꝺeficit corp⁹ refrigeraꝉ et humectaꝉ. quia fit ꝺissolutio humoꝛis. et p ꝺsequens fit extinctio caloꝛis naturalis. fleuma maioꝛatur. caloꝛ naturalis minoꝛaꝉ. Si ꝺo sit nimis pauca virtus ꝺigestiua ꝺeficit corp⁹ ꝺesiccatur Si ꝺo sit moꝺerat⁹ cibus bñ ꝺigerit. corp⁹ impinguaꝉ. anim⁹ ꝺsoꝛtaꝉ. caloꝛ naturaꝉ augef. humoꝛes tpanꝉ. mens clarificaꝉ. Item ex materia quã inuenit et⁹ actio variaꝉ. quia si materia fuerit multa. caloꝛ naꝉalis ꝺebilis p somnũ fit maioꝛ hũoꝛ resolutio. quaꝫ intrans caloꝛ naꝉalis vincíꝉ et extinguiꝉ. Et ꝺo pcipiꝉ pocionatis et minutis ne ꝺormiant. ne sc⁊ p somnũ tanta fiat resolutio hũorũ q̃ nõ possint a naꝉa regi. Sz si fuerit cibus tpat⁹ sil̃r et hũoꝛes. caloꝛ naꝉalis p somnũ interí⁹ reuocat⁹ cibos ꝺigerit. hũoꝛes tepatos reꝺꝺit. corp⁹ humectat calefacit ⁊ ipinguat. Recollige igiꝉ breuiter ex pꝺictis q̃ somnus caloꝛẽ naturalem ad interioꝛa reuocat exterioꝛa infrigiꝺat. et a sanguine ꝺepauperat interioꝛa ꝺo calefacit nutrit ac foꝛtificat. Impura et cruꝺa ꝺecoq̃t et maturat. mot⁹ aiales et sensibiles recreat et q̃tat. Si fuerit ĩ q̃litate et q̃ntitate tpat⁹ egrotum alleuiat. furam tñ nature victoꝛiam ꝺtra moꝛbum et bonam cꝛysim denũciat. Si autem cõuerso somn⁹ se habuerit. merito est suspectus vt ꝺicit Lonstan.

De eis que in somno fiant
Capitulum. XXV.

In somno igitur ꝺsideraꝉ ꝺormientis volũtas. q̃ volũtarie ad ꝺormiẽꝺũ se ꝺisponit. Nam fm Auicen. Somnus nichil aliuꝺ est q̃ in vi sensitiua quietis appetit⁹. Itẽ ꝺormitatis ꝺo breuitas. Nõ eñ q̃ñ ad ꝺormiendũ se ꝺisponit: celeriꝉ a somno surgere ꝺoꝛdinat et ꝺponit. Item virtutis in ꝺormitatione vnitas. Nam vt⁹ ꝺisperſa i vigilando aggregaꝉ et coaꝺunaꝉ in corpore ꝺormiẽtis. vt ꝺicit Auicen. Item ꝺormientis insensibilitas. vtz ex iam ꝺictis. Freq̃nter eñ ꝺtingit q̃liq̃s ita foꝛtiter ꝺormiꝛe ⁊ tam pfundi est somni q̃ vix sentiꝉ aliq̃ꝺ exterius. etiã si ꝓberaꝉ. Itẽ q̃etis suauitas. Hã ꝺulcꝺo quã ꝺseqũꝉ q̃s in ꝺormiẽꝺo facit pterito/rũ laboꝝ ⁊ etiã pñtiũ obliuisci. Itẽ ꝺormientis securitas. q̃ ꝺũ ꝺormit etiã hostẽ pñtiaz nõ pauescit. Itẽ figure ꝺormiẽtꝫ mutabilitas. q̃ exteri⁹ ꝺidet moꝛtuꝰ ⁊ interi⁹ viu⁹. foꝛtis pallid⁹ et intus rube⁹. foꝛtis frigiꝺ⁹ ⁊ tus calet. foꝛtis tota ꝺtus in effigies q̃si ꝺrias se ꝺiffundit. sed intus tota virtus se recolligit. Item in ꝺormiẽꝺo attẽꝺiꝉ ꝺiuersitas. Sũt eñ qui ꝺormiũt palpebris clausis inuicẽ ad se reductis. et oĩa talia aialia sunt acutioris visus q̃ illa que apertis ꝺormiũt oculis

et nō tectꝫ sic̄ dī. Arꝫ. Uñ et pisces sūt debilꝭ visus. qꝛ dormiēdo nō claudunt oculos Et sic̄ dicīt li. iij. Pisces q̄escūt i sōno sꝫ modicū qꝛ subito expgiscūꝭ t fugiūt. Quere ꝫ li. v. ō palpebra t ō oculo. Itē sōniozꝝ t fātasmatū imaginabilitas. Hā i dormiēdo ꝓpt̄ ꝑmixtio nē rōis cū fantasmatibꝫ mlte aīe occurrīt fā tasie. q̄z q̄dē formas t silitudies aīa imagia rie apphēdit. sꝫ de ipis imaginibꝫ t fātasijs ad plenū nō discernit. idō sepe cū euigilaue rit q̄ i sōnis viderit nō aduertit. Itē i dormi endo ꝑcipue attēdīt vtilitas. Hā qñ somnꝰ ē naīal' t tpal' mlt' as t infinitas ꝛfert corpi cō moditates. sic̄ pz supi ꝑbis Auic̄. t Cōstan. t marie qꝛ tūc fit digestio t puri ab impuro sepatio. Hā q̄dō puꝝ ē et corpi silē: tūc corpi vnīt. Q̄dō ꝓ impuꝝ t dissilē est vi erpulsiua a corpe separ'. De malo ꝛo. sōno t innaturali ꝗ infra li. vij. de litargia.

De vigilia. Ca. XXVI

Vigilia est q̄dā aīalis dispositio cuz diffundīt t effundīt spūs ad instru mēta sensus t motꝰ vt eis vtar'. Unō vigilia nihil aliō est q̄ libera spūs ꝑ organa sensus t motꝰ diffusio aīate ꝑtutꝫ i corpe pa gens actiones. Differt āt vigilia ab insomnei tate q̄ ē supfluitas i vigilijs ꝓueniēs ex egres su aīal' ꝑtutꝫ a nāa siue a re nāali. Et cꝰ q̄ dē cā qñq̄ est caliditas t siccitas ꝛpletiōis. qñq̄ ꝓpt̄ igneitatē sp spūs mouet' ad exterio ra. t sic aial nō q̄escet. qñq̄ ē ꝓpt̄ malā mate riā ledentē cerebꝝ. sic̄ accidit ex dispositꝫ ad frenesim t ad maniā. qñq̄ est ꝓpt̄ vaporē ma lū ꝑturbantē cerebꝝ et cꝰ puritatē. sic̄ acci dit in dispositꝫ ad melancoliā. qñq̄ etiaz ex viscositate hūiditatꝫ in cerebro exitentꝫ. vtz in decrepitꝫ. qñq̄ est cā doloris tā corpal' q̄z spūal'. t vtrūq̄ nō ꝑmittit spīm q̄escere. qñq̄ etiā est in cā malicia digestiōis t multitudo repletōis opprimēs spīm aīalem et q̄escere ñ ꝑmittēs. vtz i nimis inebriatꝫ. in q̄bꝰ fumꝰ vi ni acuꝰ pungēs neruos sensibiles t ledens eos q̄escere nō ꝑmittit. t tales sepe ad mor tē vl' furorē dispōnunt'. nisi ab arteꝝ natura tur. tales refrigerant intrinsecꝰ. qꝛ calor egre dit' ad exteriora. et idō calefaciūt et desiccāt exterꝰ. Si ꝓ modū excesserint calorē aug mētant. corpꝰ attenuant et desiccant oculos et palpebras nimis ꝑuant. visū ebetāt et de bilitant. dolorē capitꝫ generāt. et totū corpꝰ debilitāt t eneruant. moderate aūt exterius calefaciūt t humectant. qꝛ calor t hūiditas petūt exteriora. qñ ꝓ imoderate sūt ex vehe mēti motu spirituū calefaciūt t desiccant. t intro ac exterꝰ ꝓsumūt et nāz ledūt. vt dic̄ Constan. Conueniūt igit̄ vigilie modera te laborantibꝫ vt mercedē augeāt t acq̄rant. speculantibꝫ. vt insidias p̄caueant. expectan tibꝫ. vt dñm venientē gaudēter recipiāt. me dicinā sumētibꝰ. ne se ledant. egrotantibus et marie litargicis vt citꝰ ꝓualescāt. itinerā tibꝫ ne dietaz dormiēdo negligāt. gregē pa scētibꝫ. vt damnū a lupo aut exaliꝫs hostibꝫ nō incurrant. orantibꝫ vt coronā ꝑmissaz vi gilantibꝫ non amittant

De somnio Ca. XXVII

Omniū dormientiū q̄dā ē dispositꝫ ō q̄ diuersaz rez formē t etiā silitudi nes imagiarie dormiētiū mētibꝫ im ꝑmūt'. Hūt āt fieri mlt' modis vt dī. Gre. et Macro. ō somno scipionis. Hā ꝓpt̄ colligā tiā t vnionē quā hz aīa cū carne aliq̄ dispo sitōes et passiōes q̄ oriūt' a corpe p q̄ndā ap plicatōez carnis ad aīaz resultant in ipa mē te. t idō solet somniādo taliū rez imagines in tueri q̄les solet vigilādo aliq̄tiēs expiri. sicut etiā bruta aialia somniant. vt dī. Arꝫ. lib. iij. qꝛ canis somniat. q̄ō pz ex eꝰ latratu. silr et equꝰ q̄ō patz ex eꝰ hinnitu. Et talia somnia causant' aliq̄ ex nimia repletiōe vl' ex nimia inanitōe. q̄ñq̄ ex p̄cedenti fortī imaginatōe seu cogitatōe. Uñ Augꝰ. sup Geñ. li. xij. Si cut caro q̄ñ oīno spūi subdīt' spūal' ōz. Sic spūs q̄ñ oīno carni innitit' carnal' t animal' nūcupat'. Uñ mirandū non est. si carni intē dens carnaliū rerū imagines i se repsentet. Item idem ibidem. In somnijs spēz t cor poz videmꝰ rerū silitudines: non ipas res. tñ spēs rez q̄s somniando vidēmꝰ rez noibꝫ nūcupamꝰ. t q̄ō rez est ꝓpt̄ solam silitudinē eis appropriam'. Uigilando itaq̄ rerū for mas sensu cōpbendimus. sed dormiēdo spū rez imagines intuemur. Sōnia āt ali q̄ sūt ꝓa. aliq̄ falsa. aliq̄ tranquilla aliq̄ ꝑturbata. Que aūt vera sunt. aliq̄ sūt nu da. aliq̄ figuratis et obscuris significatōi bus inuoluta. vtz in somnio Pharaōis. Ta les aūt impssiones fiūt aliq̄ in animo dor miētis p diuinam inspiratōz. aliq̄ p angeli cam administratōem. vtz in Jacob q̄ vidit ī somnis virgas populeas. et angelū dicentē sibi. tolle ꝓgas. ꝛc. Geñ. xxx. aliq̄ per malo rum spirituū illusionē. vt ptz in phanaticis

et falsis ꝓphet3 z arreptic9s. vñ dic Aug9. ibi dē. Cū spūs bon9 i h visa spm humanū assumit aut rapit nō ē dubitādū illas imagines visas eē rez aliq3 q3 nosse vtile ē. dei ei munus ē. Cōstat ēs ātimagies aliqñ opaē āgel9 sathane. q̄ se trāsfigurat in angelū luc3. vt cū illi i manifest3 bonis credituz sit seducat ad sua. s3 qñ hmōi somnia fiāt p reuelatōz. iudicat sobri9 itellect9 qñ diuinit9 p grāz ē adiut9 Sōnūs itaq3 nō ē passim fides adhibenda nec oīno simplr respuēda. cū aliqñ certa habeaē de futur3 diuinit9 p sōnia ꝓiecta. Sōnia itaq3 idifferētia causāt aliqñ ex ꝓplexiōe vt sāguine9 sōniat leta. melācolic9 tristia. coleric9 ignea. fleumatic9 pluuias. niues. z aq̄tica. z cetā hmōi. q̄ vniuscuiusq3 ꝓuenit̄ complexiōi sexui z etati vt dic ꝓstā. Aliqñ ex appetitu z affectōe vt famelic9 sōniat ō cibo. ebri9 sitiēs de potu et de ei9 ōrio. q3to āt talis pl9 somniat biberevl comedē tandē exꝓgefact9 vehement9 esurire se repitvl sitire. Aliqñ ex vehemēti studio z mēt3 circa aliq̄d applicatione. vt auar9 sp sōniat auz. spvidet q̄ cōputet pecuniā. vl q̄ augeatvl diminuat argēti suū. Aliqñ ex cerebri pturbatiōe. vtz i dispositz ad frenesim z maniā. q̄ mira sōniāt et inaudita. fm em̄ vapozē cellulā fantasticā i ficiētevl imutantē ipa sōnia imutāt. Aliqñ ex sanguis infectōe. q̄ em̄ cozruptū hñt sanguinē somniāt se ambulare p loca immūda. cozruptōz hñtia z fetozē. Aliqñ ex aer3 imutatōe. aer em̄ ad imutatōz dispositus cozp9 immutat ad candē imutatōz. Un fumi resoluti nouas faciūt i cerebzo impssiōes. q̄ sūt cā varioz z dissimiliū sōnioz. Itē ex etat3 alteratiōe. infantes em̄ nihil sōniāt. Un Arz. li. iij. Nō inq̄t int oīa aialia p̄cipue somniat. Puer āt nō sōniat añ q̄nq3 annos. et sequit. In antiq̄ tpe fuer̄t viri z mulieres q̄ ñ somniauer̄t. et q̄dā eoz somniauer̄t postq3 venerūt ad senectutez. z post modicū accidebat eis moz9 z infirmitas tē.

De exercitio La. XXVIII

Exercitiū ad nake ꝓportiōz ē nec̄ariū. vt ōz in pantegn̄. Est āt exercitiū duplex. aliud em̄ est aīale. aliud corpale. Animale sic studiuz. vigilia. ira. tristicia. solicitudo. z hmōi. si fuerint nake ꝓporciōnata multū faciūt ad cozpis z aīe sanitatē. sicut infra dicet de aīe accidentib9 in fine septimi libzi. Exercitiū ꝓ cozpale aliud est equale aliud est ineq̄le. Equale mediū est int debile et forte. magnū z parū. velox et tardum. q̄ s3 nō sp addit in caliditate vel siccitate. Ineq̄le est q̄ istā tpantiā excedit. z si m'tuz excedit i suo p̄ncipio calefacit z desiccat. z si m'tū vlteriozaret p̄ vtut3 dissolutōz z spūs euaporatōz infrigidat et desiccat. Dicit aūt Cōstan. q̄ triplex est vtilitas exercitij. q̄ cozē naturalē excitat. superflua dissoluit. mēbza indurat. z eis soliditatē tribuit. Ineq̄le ꝓ exercitiū aliud est vniuersale. aliud vero particulare Uniuersale est q̄ oīa membra mouet. vt fodere. itinerare. z hmōi. Particulare ꝓ est vbi q̄dam mēbza quiescūt z q̄daz mouenē. vt suere. scribere. et silia. Necārya ria exercitia cozp9 variāt fm varia hominū officia et etiā artificia q̄ddaz calefacit et desiccat. sic̄ are fabrilis. Hā aer a fozuace ispissatus cū sit calid9 z etiaz siccus eos desiccat z calefacit. Ars ꝓ piscatozia ecōuerso frigidat et humectat. Exercitiū ꝓ pticulare aliud est forte. aliud est debile. aliud mediocre. In exercitatōe igit h̄ sunt ꝓsiderāda. s. q̄ntitas. q̄litas. temp9. loc9 Quantitas vt non sit nimis intensa vel nimis remissa. In q̄litate ne nimis velox vl nimis tarda. sed mediocris vtilis est et laudāda. Temp9 q̄ maxime valet est ante prandiū vt supfluitates lubricē fluāt et resolute p exercitiū euacuenē ne cibo sup-uenies cozrū pāt. post cibū ꝓ cooperat9 virtuti digestiue ad ciboz decoctōnem. ita tñ si fuerit tempatū. nimiū ꝓ nō est bonū. q̄ portius est causa calefactōis mēbroz tam interioz q̄ exterioz. Attendend9 aūt est loc9. q̄ alius est aquosus et infrigidat et humectat. vt loc9 piscatorū. ali9 ꝓ est siccus z nemorosus. vt locus venatoz. et talis quantū est de se calefacit ratiōe laboris et discursus acdesiccat. et sic de alijs. Unde quidā sapiēs interrogat9 ad q̄d exercitatio laboris esset necessaria. respondit in hec v̄ba. Honest9 inq̄t labor humane vite est fida custodia. dormientis nature stimulus. sopiti caloris lima. superfluitas consumptio. viciozum fuga. morbozum moz9. languoz medicina. lucrū temporis. iuuentutis debitū. adolescentie disciplina. senectutis gaudiū. salutis adiutoriū. nutricis omniū maloz3 ocij est emula seu etiaz inimica. Ille nempe sol9 ab exercitio te abstrahat z laboze q̄ felicitatis gaudio voluptate carere. Uerba p̄missa etiā continent in sermone Fulgentij contra ociosos vbi exponitur illud verbū Panem ociosa nō comedat.

In q̄ sermone multū ꝓmēdat pñ laboris ex
ercitiuz. In fine sermonis tñ labori ꝓponit
denotū ꝓtemplatiōis ociū dicēs Mariam
apt̄ ꝓtemplatōis ociū mīme fore int̄ ociosa/
rū mulier̄ numer̄ ꝓputandaz. q̄n poti⁹ oīb⁹
ꝓponendā. Nō em̄ panē illa ociosa come/
dit. q̄ panē vite plēa alīs panē frāgit. Panē
sic̄ de frāgit q̄ ozōis patrocinio. ꝙuersatiōis
exēplo. pie eruditōis ꝥbo esurientes t sitientes
iusticia refouet atq; pascit. Maria ḡ q̄ ora/
tione subuenit. ꝙuersatione ad bonū allicit.
ꝓdicatōe instruit. panem frangit tc̄.

De quiete. Ca. XXIX.

Ries autem est cessatio ab exercitio
t etiam a labore. Sicut em̄ necessa
ria est ad nature ꝓseruatōem exerci/
tatio. sic etiam et quies. Nam quies
finis existit et ꝓsummatio motus et laboris
Sine em̄ quiete nihil finaliter est durabile
quia qd̄ caret alterna requie durabile nō ē.
Vñ celuz qd̄ maxime est mobile motu suo
rendit ad quietem. Similiter sol luna syde
ra. ignis. aer. aqua. et oīa que ꝥm naturaz
sunt mobilia. tendunt finaliter ad quietem.
Vñ dicit Aug⁹. Quies naturaliter bz incli
natōem ad centrū. Et ideo ꝓncipiū est t di/
spositio aggregatōis t adunatōis partium
in loco suo Et ido oīa q̄ sunt ordiata ꝥm na
turā ad quietē nobiliora iudicant et digniо
ra q̄ñ sūt finaliter in quiete q̄ñ sūt i motu
sicut finis dignior est his que sunt ad finem
Quies aūt put opponit exercitio. tot modis
ꝓsideraf quo ad effectū quot et ipm exerciti
um. Alia em̄ est spūalis. alia corpalis. quaz
vtraq; si fuerit nature cōmensurata erit sa/
lutifera anie et corpi. sanitatis boīs ꝓseruati
ua. siaūt nō. ecōuerso. Item quies aliq̄n est
nimia Et hec est maloz humoz generatiua
nutritiua. multiplicatiua. corruptōis indu
etiua. Nam aque q̄ñ nimis quiescūt putre/
scunt. Similiter ferrū et quodlibet metal/
lum rubiginaf q̄ñ min⁹ debito vsitaf. Alia ē
nimis parua. et hec similiter viciosa. q̄a na/
turam lassam non recreat. debilitatem non
reparat. ꝓsumpta nō restaurat Mediocris
autem inter has est laudabilis. Nam calo/
rem naturalez ꝓfortat. sensum recreat. dige
stionez emendat. corp⁹ mediocriter purgat.
Item quo ad q̄litatem quies alia est vera. t
bec est laudabilis si nō sit nimia. alia nō ꝥa.
vt in febribus. et hec minus laudabilis est.
sicut post dicetur.

Incipit liber septim⁹ de infirmitatib⁹

Postquā compleuim⁹ auxiliante deo tractatum de illoz ꝓprietatib⁹ que hominis naturam perficiūt et custodiunt. dicendū est de his q̄ ꝫ naturam sibi accidūt. eiusq; naturam destruūt t corrumpūt. Tria em̄ sunt que hominis naturam ledunt. s. causa morbi. ipse morbus. et accidens sequens morbum. Causa morbi est illud vnde prouenit mala et innaturalis ī corpore dispositio. vt mala ꝓplexio. nimia repletio vel inanitio. virtutis defectio. qualitatū alteratio. ꝓtinuitatis dissolutio. Omnia em̄ ista causa vel occasio morboz sunt. Morbus ꝥm Johannicū est res ex qua accidit complexioni corpis lesionis nocumētum. sicut febris. apostema tc̄. Accidens est res sequens ad istam introductā in corpore passionem. siue sit contraria nature vt dolor capitis in cephatica. siue non sit ꝓtraria sicut ptz in peripleumonia rubor accidit in maxilla. Bona autem corpis dispositio dicitur sanitas. per quā corp⁹ hominis in sua complexione et compositione tale existit. vt suas libere et perfecte peragat actōnes. Ab hac temperantia si fuerit natura lapsa. incidit necessario in egritudinem et in morbuz. Nam ex distempantia et inequalitate hūoz accidit morbus consimilis. vt est febris. hydropisis. et hmōi. Ex mala ꝥo dispositione membroz incipit morbus dissimilis. vt in oculo obtalmia. vel in manu arthetica. Et mala vero dispositōe vtriusq; puenit morb⁹ vniuersalis. sicut est elephantia siue lepra. Omis igit morb⁹ vel est ꝓsimilis et hūores et alia mēbra ꝓsimilia. inficiens. vt febris vl officialis qui membra impedit. vel ē vniuersalis q̄ naturam interi⁹ et exterius destruit t corrumpit.

De dolore capitis t eius causis et signis Capitulum. I

Et istarum itaq; infirmitatū. ꝓprietatib⁹. scilz de earū causis effectibus et signis et remedijs aliqua sunt dicēda. Non quidem de omnibus sed solum de his que in diuina scriptura generaliter exprimuntur. Et ideo de ordine prosequendi non est hic curandum. Primo igitur ō passionibus capitis est inchoandum Esaie .j.

Omne caput languidū .ꝛc. Dolor capitis vt
dic̄ Constan. cephatica ór. et puenit duob⁹
modis. aut ab exterioribꝫ vt ex pcussione vel
ex calido aere dissoluente vl' ex frigido con-
stringente. Sc̄o mō. s. ab interioribꝫ pueīt
vel causa ꝓuata vl' remota Et ꝓuata q̄ aliū-
de q̄ ex capite non puenit ex cā remota vt a
stomacho Et si sit dolor ex cā ꝓuata vl' ex vi
cio solⁱ q̄litatis maxime frigiditatꝫ vl' calidi
tatis. aut ex vicio humoꝝ. vtpote sanguinis
fleumatis ꝛc̄. Qui dolor si sit interpolat⁹ mō
veniens mō recedens. signum est q̄ est a sto
macho. Unde Bal'. Si dolor est in capite.
nulla certa causa extrīsec⁹ veniente acuti hu
mores grauant stomachū. Si ꝓo est sine in
termissione ex humoribꝫ est. Si ex sanguīe
calorem patitur in capite. grauitatē in fron-
te. quia anterior ps capitis sedes est sangui
nis. oculi rubescūt. facie i vene sūt plene Si
ꝓo ex fumis colericis. calor sentiť in narib⁹.
siccitas ī lingua. vigilie et sitis non desunt.
maior in dextra sentiť dolor q̄ in sinistra. qr
ibi colere sedes est. Facies cū oculis est ci-
trina. amaritudo sentiť in ore. Si ꝓo ex me-
lancolia. in sinistra pte erit dolor intēsior cū
frigore. Uigilijs grauitate facies erit liuida
quasi terrei coloris. Oculi ꝓcaui lippitudo
oris acetositas. Si ꝓo fuerit ex fleumate. se-
quitur dolor grauatiꝰ p os ꝛ nares exit su
perfluitas. et q̄nq̄ cū tussi et graui spūs at-
tractione et querela. Facies pallida et sub-
tumida. oculoꝝ lippitudines. oris insipidi-
tas. dolor a parte posteriori maior. Est em̄
ibi sedes fleumatis. Un̄ Bal'. in libro insti-
tutionū. Nosse oportet caput diuidi in q̄ttu
or partes. Nam sanguis in fronte dñat. co-
lera aūt in dextra. melancolia ī sinistra. fleu
ma ꝓo in occipitio dñat. Jstis ꝛ alijs modis
plurimis accidit dolor capitis sic̄ ex acumi
ne fortis vini. cui⁹ fumus pungit pelliculas
cerebri. et graue infert capiti passionē. Huc
usq̄ Constantin⁹.

De medicina et remedijs doloris et passi
onis capitis Cap. II

Datur aūt caput dolorem quendaꝫ
interiorē quem phisici vt dicit Con
stantin⁹ vocant emigraneam. Et ħ
dolor ſm Constan. est grauissim⁹. Sentit
em̄ in capite quasi malleatōem et pcussionē.
non potest pati sonū vel vocem. nec lucez vl'
splendorez. Et ħ dolor est ex fumo colerico
et calido cum ventositate. Et ideo sentit pū-
cturam. arsuram. et tinnitū. Patitur autem
caput specialiter in cute exterius pustulas.
scabiem. saniem ad modum mellis emanā
tem. et ideo talis scabies a Constan. vocat
fauus. Habent em̄ pustule modica foramī
na. ex q̄bꝫ sanies egreditur. q̄ fauus. pueīt ex
humore viscoso vsq̄ ad cutis supficiem gen
te vl' ulcerante. Item patitur caput q̄n-
dam in pueris familiarem passionem quaꝫ
Constan. vocat squamam. nos aūt dicim⁹
eam tineam. quia ad modū tinee supiorem
cutis capitis subam corrodit. et quasi inte-
parabiliter tenet eam. Talis em̄ passio pu
rituꝫ in capite generat immoderatū. ō quo
post ꝓfricatōem quedam squame dilabunt.
Hec passio sepe euenit infantibꝫ ꝓter abun
dantiā humoris et mollicie ipⁱ⁹ cutis. abun
dantiā cibi amplioris. His vt dicit Cōstan
tin⁹ cibos subtrahimus. et tunc humore vi-
cino sublato vngenta ꝛ alia remedia adhibe
mus. Summū autem lactantibꝫ vt di. Cō
stantin⁹ est remediū. vt apertis retrorsum in
auriculis venis sanguis extrahať. ꝛ extract⁹
sup locum doloris calid⁹ inungať. quia po-
ros caliditate sua ꝛ subtilitate aperit. ꝛ sub
intrando materiam diuidit et ꝓsumit Et q̄
capilloꝝ radicibꝫ illa squamositas adhere
re ꝓsueuit. sanari de facili non potest nisi ra
dicitus de capite subtrahať Que passio si ve
ueterata fuerit vltrⁱ⁹ vix sanatur. vix enim
tinea sic sanitati restituitur. q̄n semp post in
capite vestigium relinquať. Jtez patitur ca
put extrinsecus dispendiuz in ornatu. quando
vel capilli capitis defluunt vel caluescūt. sic
supra dictum est libro q̄nto. de capill'. quo
re ibi diligenter. Jtem patitur caput in suis
capillis quandā corrosionē et indecentiam
quā medici vocant furfuricam. Nam aliq⁹
tiens quedaꝫ squame granis furfuris simi
lime. oriuntur iuxta radices capilloꝝ i capi
te. Et ħ vel ex vicio cerebri vel ex vicio stomi
egrediētis a capite ad nutriturā capilloruꝫ.
sed hec immūdicia mūdificatiuis ablutio
nibus et mediciuis diligentius est abluēda
sicut et pediculi et suriones et quasi insensi
biles ꝓmiculi. sūt quibusdā necessarijs me
dicaminibꝫ de regione capitis amouendi.
Capitis passionibꝫ supdictis sic ſm Cōstā
tinū breuiter subuenit. Si acciderit dolor
ex humoris vicio. sic̄ ex sanguis vel alterius
modi humoris repletōe. sanguinē de cepha
lica extrahim⁹. debitis ꝛ cōgruis medicinis

corp⁹ mũdificam⁹. ꝑcipue si in stõacho ma/teria fuerit vomitum puocam⁹. z ꝙuenienti medicina educim⁹. mũdificato corpe. caput man⁹ pedes aqua tepida pfundim⁹. vt pori aperiant et fumi facili⁹ euaporẽt. Si dolet gs posterior. venã latam in frõte aperimus z sanguinẽ extrahim⁹. z ꝑdest vt di. Cõstan. vel tibias inferi⁹ scarificam⁹. z sic humores z fum⁹ z spũs ꝙ cã sũt doloris a capite ad in feriores gtes reuocant. Si ꝯo gs anterior dolet fluxũ sanguis a narib⁹ puocam⁹ Et si fuerit humor calid⁹ z coleric⁹ frigidis occur rimus medicinis. tympora. nares. et venas pulsatiles aqua rosacea cum lacte mulier masculũ nutriẽs inungim⁹ z somnũ puocã⁹ Si ꝯo materia fuerit frigida et viscosa i sto/macho orificio posita digesta matia. damus colaturã vomit⁹ paratiuã. sic de fũdo stoma chi ꝙuenienti eam educem⁹ medicina. fomentis mediocriter vtimur calidis z vngẽtis. diem mediocriter calidam adhibemus. et sic ytraria ytrarijs curam⁹ Si ꝯo fuerit dolor capitis sine humoris vicio excessu alic⁹ qualitatis. cũ patiẽs nõ indiget purgatõne. sed ꝑ alteratõe. Qualitatib⁹ igit peccantib⁹ adhibem⁹ ytrarias qualitates. Si ꝯo fuerit dolor ex nimia cibi vl' pot⁹ repletõe. sicut accidit nimiũ crapulatis optimũ remediũ est aquam calidã bibere in maxima quantitate et cũ modica mora interposita vomitũ ꝑ/uocare. fortioribus sivis vti medicinis recur/re ad viatiẽ. Constan. sapiẽtis industrie hec sufficiant zc.

De catarro Capitulũ. III.

Udith. viij. Venit estus sup caput Manasse z mortu⁹ zc. Causa acce/leratõis mortis Manasse fuit imo/derat⁹ fluxꝰ reumatis in capite ad interiora defluentis ex violentia est⁹ z caloris ipi⁹. hu/mores capitis dissoluẽtis. vt tangit Bern. Talis em fluxꝰ a medicis dr catarrus. et fit in capite multis de causis. Oñçs ex calidi/tate aeris hũores fluxibiles dissoluẽs. oñçs ex frigiditate ciusdẽ cerebꝝ ꝯstringens z p/tia hũoꝝ ꝙ incõtinentiã effluentiũ ex interi/ori calore dissoluente vel ex frigiditate com ꝑmente vt exꝑmente. aliqñ ex hũiditate lu/bricante. Oñçs ex hũoꝝ liquiditate et fluxi/bilitate se diffundente. qñçs ex debilitate ꝯ/tutis retẽtiue. Fluxꝰ aũt pueniẽs ex hũoꝝ nimia abundantia. talia bz signa habitudo corpis plectorica est et repleta. facies ei⁹ sub tumida. oculoꝝ eminentia. supfluitatũ oris z nariũ abundantia cum corpis grauitate. Caloris dissoluentis ħ sunt signa. color in facie rubeus cum rubore venaꝝ maxime in oculis. fluxꝰ lacrimaꝝ calidaꝝ mordificãtiũ oculos et calefacientiũ ipam cutẽ. calor sen/titur in pfundo Frigiditas ꝯstringens his cognoscit signis. color facici est pallid⁹. la/crime frigide. frigus sentitur in pfundo. Si ꝯo fiat ex liquiditate humoꝝ cognoscitur ꝑ multitudinẽ supfluitatũ ab ore z naribus z eoꝝ fluidam sine cohibẽtia distillatõez. Si igit supfluitas est in cã. curat ꝑ supfluitatis eductõem. maxie si ad spiritalia fiat fluxus z ꝑ humoris fluidi ꝯstrictõem. Si em fuerit fluxꝰ frigid⁹ z humid⁹ maxie. valent in cõtra riũ calida z sicca ꝯstrictiua hũoris z ꝯsũpti/na. sicut laudanũ. thus. storax. castoriuz Si aũt fuerit fluxꝰ calidus. restringat ꝑ frigido/rum fomentatõem. ꝑ rosaꝝ in aqua pluuia/li decoctõem et subfumigatõez. z ipaꝝ rosa/rũ ad foramina nariũ applicatõz. Attenden/dũ est aũt ꝙ ẽdiu catarrus est in vehemen/tia fluxꝰ nullũ epithimũ est apponendũ. nul/lum fomentũ adhibendum. qz maior fieret dissolutio. vt di. Constan. nec aquã dz capi/ti infundere. nisi forte aquã rosaceã vl' salicẽ vbi caliditas ẽ in causa

De freneſi z ei⁹ causis signis z remedijs. Capl'um. IIII

Eutero. xxviij. Percutiet te furore z amẽtia z stupore zc. Furoreꝫ vocat freneſim. quã sic describit Cõstan. Freneſis inçt est calidũ apostema i ꝯhusdã cerebri pellicul'. quã sequũt vigilie z aliena/tões. Uñ a frenib⁹. i. a pellicul' cerebrum ob uoluentib⁹ freneſis dr. Accidit aũt duobus modis ex colera rubea ꝑtio calore et febrili leuigata. ꝙ furiosa effecta rapit sup⁹ ꝑ venas neruos et arterias. z colligit ad apostema z fit vera freneſis. vel fit ex fumo a corpe ad ce/rebrũ ascendẽte et ꝑturbante. et fit parafre/neſis. i. freneſis nõ ꝑa. Patit frenetic⁹ terri/bilia accidentia. scz sitim nimiã. siccitatẽ lin/gue. nigredinẽ z aspitatẽ. molestatõez z angu/stiã nimiã. syncopim. ꝑ quẽ defectũ spirituũ et mutatõz caloris natal' in nõ natalẽ. Fit em rube⁹ si sanguis. citrin⁹ si colera est in causa. Accidit aũt hec passio calidis et siccis i tpe estiuo. et ħ oĩa colere coopant. Parafrenes ꝯo ꝙ generat ex alioꝝ mẽbroꝝ colligãtia. vt

ex apostemate stomachi vl̃ matricis. his mẽ bris in statũ ꝑmũ redeũtib. redit cerebꝝ. et paraphrenek tũc curak. Sz cũ apostema fit in suba cerebri tũc frenesis pessima est et molestissima. z iõ piculosissima. Sig̃ ꝯo frenesis sũt. vrine discoloratio maior febre īsania. vigiliaꝝ instãtia. oculoꝝ mobilitas z extensio. dissoluta manuũ ꝓiectio. capitis ꝓmotio. dẽtiũ frendor z collisio. spvolũt surgere ꝺ lecto mõ cantãt. mõ ridẽt. mõ ploratãt. se custodientẽ z medicantẽ libẽter mordẽt z lacerant. raro silẽt. ml̃tũ clamãt. hi piculosissime egrotãt. z tñ se egrotare tũc ignorãt. Cito igit̃ his subueniẽdũ est ne ꝓeant. et ꝑ tã in dieta q̃z ī medicina. Dieta em̃ dz esse tenuissima. s. mica panis q̃ in aq̃ pluries ẽ abluta. Medicia est vt in ꝓncipio caput īfirmi abradak z cuz tepido aceto abluak. in loco obscuro bñ teneak vel ligek diuersi vul⁹ z picture coꝝ eo nõ oñdank ne insania irritek. silẽtiũ circũstãtiby indicak. stultis ꝯbis suis nõ rñdeak. in ꝓncipio de medicina vena frõtis minuak incꝯtũ ꝑt testa oui cape. fãguis extrahak añ oñia ī ꝓncipio si virt⁹ z etas ꝓmiserit de cephalica minuak. medicina ãt est digestio ꝓcuranda z colera extinguẽda. sup oĩa vngẽtis z fom̃tis somn⁹ ꝓuocek. cũ pulmone porcino vl̃ pecorino caput rasũ sep⁹ cathaplasmek. tympora z frõs cũ succo lactuce z papauer liniãk. si his cõiter exhibit̃ adhuc ꝓseuerat īsania ꝑ tres dies cũ insomnietate et vrine discoloratione. nõ est de ꝓualescentia spes habẽda si ꝯo incipiat vrina colorari et mala sig̃ minui. sperandũ est.

De amentia et ei⁹ causis et signis. Capitulum. V.

Amentia idẽ est qꝺ mania ſm plate. Est ãt mania īfectio anterioꝝ cellule capitis cũ ꝓuatõe imagiatõis. sicut melãcolia ẽ īfectio medie cellule capitis cũ ꝓuatiõe rõis. vt dicit ꝓstan. li. de melãcolia. Melãcolia inq̃t ẽ suspectio dñans aĩe. quã timor z tristicia indurẽt. Et differt passiões iste ſm diuersitatẽ leonis opationũ. qz ī mania ꝓncipal̃r ledik imagiatio. ī alia ꝯo rõ. Et generãt̃ he passiões aliq̃n ex cibis melãcolicis. aliq̃n ex potatõe fortis vini exurẽtis z incinerãtis hũores. aliq̃n ex aĩe passiõibꝫ. s. solicitudine. tristicia. nimio studio. timore. aliq̃n ex morsu rabidi canis siue alteri⁹ aĩal̃ venenosi. aliq̃n ex corruptõe aeris pestiferi z īfecti aliq̃n ex malicia hũoꝝ corrupti. dñantis ī corꝑe hois ad talẽ infirmitatẽ ꝓpati. Secõm ãt diuersas causas diuersa sũt sig̃. nã q̃dam clamãt. saltãt. se z alios vulnerãt. z i latebris latitãt. de q̃z dispositõe z differẽtia s̃ hic ẽ li. v. vbi agit̃ de cerebri passiõe. hoꝝ medicina ẽvt ligek vt a ꝓpa vl̃ aliena cessent leliõe. marie sũt tales recreãdi et a solicitudis z rimoris cã z materia amouẽdis instrumẽtis mu sicis letificãdi. mediocriter exercitãdi. z tandẽ si purgatões z electuaria nõ sufficiũt arte cyrurgica sũt curãdi

De stupore z letargia Ca. VI

Outero. xxviij. Percutiet te de⁹ ceci tate. alia lr̃a stupore. Et vocatur stupor mẽtis ſm ꝓstan. q̃dã cecitas rõis q̃ ẽ q̃si somn⁹ ocul̃ clauſ q̃n ꝓpt̃ defectũ spiritũ aĩa nõ iudicat ꝺ visis sẽsibilit̃ nec discernit. sic̃ pcussi fuer̃t sodomite i foribꝫ loth. sic̃ dic̃ glo. Ben. xix. z Sap̃. vl. Hic stupor ſm ꝓstan. fit duobꝫ modis. qz vl̃ accidit ex ꝓpria batõe rõis nõ aduertẽtis. vl̃ fit ex supfluitate hũoris vias spirituũ ī cerebro ipedit̃. vtz ī ebriosis. vl̃ ex nimia frigiditate aeris nerꝰos sẽsibiles ꝓmẽtis. vtz ī his q̃ gelant i glacie vl̃ in niue. Fit etiã ex tori⁹ cerebri opilatõe. vt ī apoplectic̃ z letargic̃ ꝗ videm⁹ Stupor etiã ꝺ membroꝝ rigor et extremitatuz corꝑis ꝓstrictio. qñ ꝑ frigore mẽbra videñ ꝗbꝰ dolore. Alio ãt mõ ꝺ stupor ſm Damas. q̃ admiratio ẽ stupor ꝺ re noua ꝛc. Stupor ãt ꝓpt̃ ꝗ accipit̃ ẽ q̃dã somniculositas q̃ ẽ q̃dã dispositio sepe ad matias ifirmitates. z maxime ad letargiã q̃ est apostema i posteriori cellula capitis generatũ. Et ꝺra lethos qꝺ ẽ obliuio. eo q̃ obliuionẽ inducit. Fit ãũt frequenter ī seniby ex fleumate z ī hyeme. ꝑ se ãũt nũq̃z pueris z sp accidit ex ꝑcedẽte aliq̃ egritudie. Hã in q̃busdã egritudiniby enutritis fleuma actõe febrilis caloꝝ ebulliens rapit ad cerebꝝ. z in posteriori cellula recolligit rõne ꝓformitatis z generat apostema. cui⁹ signa sũt. febꝝ ꝓtinua. vrina . discolorata z spissa oppressio oculoꝝ. fals⁹ somn⁹. eger vocat⁹ vix rñdet. z si ꝓtigat rñdẽ loq̃t aliena. supin⁹ iacet. z si sup lat⁹ q̃ ad horã ꝑtak ꝓpo ipetuitatẽ supinak. in extremitatiby notabilit infrigidak. Hoꝝ remediũ est vt eger in loco luci do statuak. loquẽtiũ z disputantiũ assistãtia rulitas. ꝑ pilos et barbã vehemẽt⁹ trahatur etiã ꝑ capillos. facies aq̃ frigida sep⁹ ꝑfundak. pedes iferi⁹ ꝓfricẽt. fumi fetidi inferius apponank vt cornu capre exustum. et bmõi.

clisteriū sup oīa adhibeak ⁊ apponak .sternutatio .puocek .caput abradak fricek .⁊ aptiuis hac cā optimū signū est .Si ꝓ dormitatio pseuerauerit tremor cū motu brachiū ⁊ frendo dentiū supuenerit mortale ē .Et est notandū ꝙ si ꝺ frenetico fiat letargicꝰ pessimū est .si ꝓ ecōtrario fit bonū est .s. qñ de letargico ꝙs in frenesim moueak .Hec oīa extrabūk de Plak .et Lonstan.

De vertigine Ca. VII

Vertigo ſm ꝺstan. idē ē ꝙ scotomia .vis subito videk voluētia ⁊ tenebrosa .q̄ oīa hmōi ē .nimia hūoꝝ abūdātia cuz vētositate mixta .Hā hi hūores mouēt in capite: vētositate de corpe siue stōacho ascēdēte ad cerebrū .Si ꝓ passio in solo fit cerebro: sentit patiēs ḡuitatē in capite .sonitū i auditu .corrumpit .Si ꝓ est ex stōacho patiēs sētit abominatoꝝ i ore stōachi ⁊ dolorē .sz talis ꝓtigo recipit inꝑpolatoꝝ .qz ascēdēte fumo: tūc vertigo incipit .qñ ꝓ nō ascēdit .tunc dimittit. Hoc remediū ē medicina purgatiua ⁊ flebothomia .⁊ si aliud nō ꝑdiat pedes infrigidi in aq̄ sūt ponēdi .a vino abstineat cū dissolubat .⁊ etiā ab inflatis cibis ⁊ a grossis .vomitiū etiā leuis puocek .qz multū valet.

De vigilia Cap VIII

Vigilia est insomneitas .q̄ est q̄dā cerebri passio q̄ opposita letargie .Prouenit ei ꝺ passio ex nimia motu cerebri ⁊ siccitate colere rubee siue nigre .ex inrepato calore et ex hūoribꝰ nimis salsis .Et illis oīb⁹ nascūk vigilie inordinate .sequunk anguſtie .mutak color .intēdūk solicitudies. cogitatōes .et alienatiōes mētis .irrōnabiles suspitiōes .corꝓ subtiliak .desiccak .ꝑ digestiua corrūpik .tota homis ꝺpletio imutak. palpebre ⁊ facies intumescūt .⁊ pessime passiones in corpe nutriunk .his cito ne pereāt medicādū est Hoc facies ⁊ tympora cū sopiferis inungank .lacte mulieb⁹ somni grā ꝑ fundunk corpa bonis cibis reficiāt .De vigilijs quere sup li .vj.

De morbo caduco Ca. IX

Cecidit in terrā spumās ⁊c. Mat .iv. Morbꝰ caducꝰ a ꝺstan .⁊ alijs autoritatib⁹ epilēcia nūcupak .Et ꝺ morbus ab antiqs ira dei vocabak .Est āt epilēcia vt dic ꝺstā .humor hūidꝰ ꝙ vētriculi cerebri nō ꝑfecte opilāt .phibēs aiaz .i .spūm aialē ad declarādū actōz suā .ꝙsqz ab illo hūore ꝛcopilauerit cerebro viā suā .Dr āt ꝺ infirmitas i passiōe ieranoꝛon .i .sacra passio .ꝙa sacrā ptē corpis occupat .s .caput .Dr āt hercudis .qr ꝺ passio fortis est vt hercules .Dr ⁊ morbꝰ caducꝰ ab effectu .qz opilatis neruis mēbra q̄ sūt instrumēta ꝓtutū a regimie spirituū depaupāt ⁊ destruūk .et iō hoīes i hac passiōe cadere ꝺpellūk .Est āt epilēcia apoplexie vicina .locꝰ em̄ idez est vtrisqz et matia vñ nascik .frigida em̄ est ⁊ viscosa .In ꝺ aūt differt .qz apoplexia oīm vētriculoꝝ est cerebri opilatiua cū ꝓuatōe rōnis ⁊ diminutiōe sensus ⁊ motꝰ .Epilēcia em̄ nō oīm sz ꝓncipaliū vētriculoꝝ cerebri est impeditiua .Dr āt ab epi qs̄ est sup̄ ⁊ lemsis qs̄ ē lesio .qz superioꝝ ꝑcipue est lesiua .Dr ⁊ morbꝰ puerilis eo ꝙ puer⁹ sepe accidat .Patiēs āt morbum istū subito cadit .obtorq̄t os ⁊ facies cū tremore ceruic⁹ ⁊ totius corpis .cū ꝺstrictiōe dentium ⁊ stridore .ore spumāt ⁊ plēes supfluitates emittūt .Uocāt āt medici epilēciā apoplexiā paruā .q̄ ex tribꝰ ē causis .vt di .ꝺstan. qr vl' ex hūoribꝰ fleumatic⁹ vl' ex melācolicis nascētib⁹ i ꝓra cerebri .vl' ex vētositate frigida ⁊ grossa cerebro vl' alicui mēbro dñante sic̄ stōacho .Est ei aliqs humor q̄ nascik in illo mēbro .⁊ fum⁹ ascendit ad cerebr .cuius grossitudine vie aial' spūs opilank .⁊ deinde morbꝰ caducꝰ pereak .Hec passio vt di .ꝺstā. supuenit tpe determiato .Uñ dic̄ Hal' .Epilēcia inq̄t q̄ crescēte luna veit .sui nakaz sigt esse hūidā .Oīe em̄ hūidū crescēte luna bz incrementū .Quod ꝛvenit deficiēte luna frigidissima ē .sz tñ paz hūida est .Epilēcie āt tres sūt spēs ſm triplicē locoꝝ spēz vbi fuerit scilz .Epilencia āt fit in capite ex materia existēte tm̄ in cerebro .Analempsia ꝓ fit ex materia existēte in stōacho nō in ꝺcauitate sz i neruis ei⁹ ⁊ arteriis ipi⁹ stōachi .ꝑ qz me dietatē materia ebulliēs rapik ad cerebrum .Cathalempsia ꝓ fit ex materia existēte i extremitatib⁹ vt i manib⁹ ⁊ pedib⁹ q̄ ꝑtijs q̄dē signis dinoscik .Hā cathalemptici morbuz suū ꝑsentiūt .Sentiunt em̄ reptōz quandā q̄si formicaz vl' motū cuiusdā aure ex materia supi⁹ ascendēte .⁊ sepe ꝑ ꝺstructiōe extremitatum ꝑseuank a casu .zvt testak Hal' .isti sepe febriūt qñ sine caloris ebulliōne .materia vix ab iterioribꝰ potest rapi ad superiora

Analemptici ãt ex repletõe stõachi laborãt. z matia idigestõe et ciboz eructuatõe et abominatõe. z hi etiã casũ suũ pentiũt. Epilẽtici ãt non pẽtiũt. sz ptinua capitz gnedie laborãt Fiũt ãt he passiões qñqz ex sãguie sz sepi9 ex fleumate sepi9 etiã ex melãcolia. z cause iste p ppa sig dinoscũt maxie p corpis habitudinẽ sãguineã z fleumaticã. Uel melancolicã. p faciẽ rubeã l' pallidã seu liuidã per etatẽ. p regionẽ. p dietã. Si ãt fuerit ex melancolia i defectu lune ledit maxie z infestat Sipo ex sanguie l' ex fleumate i plenilunio maxie se oñdit. he passiões sũt maxie adherẽtie. z eas curare difficile ẽ Lõfert tñ eis z medicina z dicta. opoz z vt a nociuis cibis abstineãt. z a coitu z a nimia freqntia hoim. qz i talib loez solet eos cito9 accessio occupare. bonis cibariis z leniby vtanf et tpate. pl9 de mane. min9 ãt vl' nihil de vespe comedẽt. vinũ tpate bibãt. fm medicinã purgẽt fm humoz peccãtz exigẽtiã. Exprimẽtũ plat. 3 epilenciã. tres sãguis guttas dicit esse p scarificationẽ extrahẽdas a scapul'. z cũ ouo cozui i sine accessiõis patiẽti offerẽdas. dicit etiaz oua cozui ml'tũ pferre Sil'r dicit pioniam potatã pferre ml'tũ. Idẽ pfirmat Bal'. z Lõstan. z Diascozides. Dicit etiã coagulũ leporis bibituz eos iuuare epilẽticos. qz phibet ne hũoz dissoluat q ascẽdẽs opilat cerebrũ. Dicit etiã q epar asininũ assatuz pfert si comedat. Caprinum fo si dek epilẽticz. mouet epilenciã Multa alia dic pstan. experimẽta pe qby nihil ad presens.

De sternutatõe Ca. X

Ob. qd. Sternutatio e9 zc. Sternutatio vt di. Lõstã. est violẽta cerebri cõmotio. ad expellẽdas fumosas ipsi9 cerebri superfluitates. De diuersis ãt causis nascit. Aliqñ ei ipa nasa opat cũ fumos superfluos sagat expelle a cerebro q vel causa sũt morbi vl' cã futuri vicij. Hũanũ em cerebz hũidi9 est cerebz alioz aialiũ. Uñz humores ibi adunãt z coopante nasa inde cũ sternutatõiby expellũt. Aliqñ ei fit sternutatio vi morbi pori9 qz nasa expulsiõe. sic in corica accidit et i peripleumonia. Aliqñ etiaz hz fieri sternutatio sic. Canales nariũ hũanaz curti sunt. vñ cito ad cerebz nociua ab extrinsecz veniũt. sic puluis. aer frigid9. calor solis. z hmõi. q cũ ad cerebz veniãt expellũt a cerebro vigore z motu suo. z ide fit sternutatio. Que si fiat i acutz febrib sine reumate signũ est laudabile. Sigt em nasaz pforta/tã i expellẽdo qd sibi ẽ nociuũ Sipo fiat eũ reumate malũ signũ est. sigt ei materie exuberãtiã. Uñ synthonica ẽ sternutatio z aliq mẽtũ reumatz. Et io i pleuresi z i pslibz malũ signũ est z illaudabile. Sternutatio iguit cerebz cõmouet z exonerat. totũ corp9 z cutit z alleuiat i suo exitu. Exviolẽta cõmotõe aeris in canalib nariũ strepitũ facit. q si pl9 debito p9 expulsionẽ supfluu fumi pmaneritz ledit. qz nimis dissoluit. z aliqñ gues passiones excitat z inducit. Restringat igit p medicinas sicut p fumigatiões pstringẽtes spũs reparantes et supfluitates pfumentes. sicut est camamilla. mẽtastrũ. rosa. ireos. nigella. et hmõi.

De tremore. Capitulum. XI

Osuit dñs signũ i Layn. s. tremoz z capitz. fm glo. strabi. Dis inqstra/bus q iuenerit me p tremorẽ capitis z agitatoz furiose mẽtz cognicet me reũ mortis esse. Tremor ãt capitz q z iectitatio dicit a Lõstan. puenit ex defectu z debilitate ptus lacertz mẽbroz. In h ãt morbo duo sũt motus q sibi sũt oppositi. alt' em mouet sursũ. et alt' deorsũ. Supiorẽ fo naza opat. iferiorẽ feri9. sz naza q ipm a suo regimine nõduz deãt morby. Morby ãt nitit mẽby depmere in stituit. nititur ipm regere z ponere in ppria positione. z ita sursũ eleuare. Et io ex tali motionis tremoris est defect9 ptuz cõmouẽtis cuũ pricitate surgit tremor. Causa ãt tremoris est frigiditas subam neruoz coagulãs et pstipãs ne fo sensibilis cã penetrare possit. Dis ãt palysis leuior est ad curandũ cũ tremore qz illa q ẽ sine tremore. qz in pma nõ ẽ penit9 in secũda. Talis itaqz tremor vna cũ dormitatõe. calefactiuis z pfortatiuis z diasolutiuis z pslũptiuis curabit medicinis. sic est theodoricon. ieralogodion. et silia. Ualent z balneatões. fricatões. et cum calidis

aptiuis herbis suffumigatões vt pozi clausi aperiãt vt hũozes superflui ꝓsumant vt spũs excitent ꝛ nerui ꝓfortent.

De spasmo Cap. XII.

Spasm⁹ est neruoꝝ violẽta ꝯtio .motũ volũtariũ auferẽs ꝛ retardãs. Talis ꝯtio pueit aliqñ ex nimia repletione. qñq; ex inanitõe. qñq; ex nimia infrigidatõe. sic̃ est videre i maib⁹ et labijs ifrigidatoꝝ qvix ꝙba formãt. vix etiã digitos cõtrinseca infrigidatõe soluit caloꝛe. ꝛ alia nõ idiget medicia. Caueat tñ patiẽs ne nimis subito fozti calozi se exponat. qz ex subita repcussiõe frigiditatis ad neruoꝝ extremitates dolozẽ nõ modicũ patiet. Cõtractoꝝ ꝙo fatã ex inanitiõe ꝙ scz sig̃ declarãt. ꝓcedit eñ aliqñ fluxꝰ inoderatꝰ sãguis vl̃ vẽtꝛs vel maloꝛãt vl̃ abstinẽtis. aliqñ inoderatꝰ calozꝛ vt in cozpe boĩs pacutas febzes patiẽt. aliqñ pfunditas ꝛ dolozꝛ vulneris acumẽ ꝛ fozti tudo assũpti medicamis. In his oĩb⁹ accidit spasm⁹ ex nimia nake desiccatõe et substãtiaꝝ buiditatis ꝯsũptõe. vñ cozrugat neruꝰ ꝛ sic̃ pgamenũ positũ in igne. ꝛ tõ via spirituũ p neruos intercipit. ꝛ ꝙꝰ vite regitiua impedit. Cui ꝺz i ampboꝝ. spasm⁹ ex colerico alias ellebozo mozta. Isti tñ spasmo in ꝓncipio ꝓfert calidũ lac mulieꝛs si sup musculos fauciũ sup spinã ꝛ collũ radices neruoꝝ vndiq; pfũdãt. ad idẽ valet aq̃ cuꝝ oleo si fuerit cũ lana succida sup locũ neruoꝝ fomẽtata. Tertiũ ꝙo genꝰ spasmi. s. ex repletõne q̃ solet accidere pinguibꝫ carnosis ꝛ ingurgitatis ex infusiõe neruoꝝ ꝛ dilatatõne facili⁹ soluit qz cũ vngẽtꝛ calidis balneis sternutatõibꝫ ꝛ gargarismis curat. vt docet ꝯstan. huic cõtractoi si febꝛ supuenerit summũ remediuꝝ erit. Und ꝺz in amphoꝝ. spasmo ꝛ tetano febꝛibꝫ supueniẽs soluit egritudinẽ. Isti⁹ autẽ spasmi triplex ẽ spẽs. s. epitestan⁹. s. qñ nerui posteriozes spasmãt. ꝛ epytrosten⁹. s. qñ nerui anteriozes ꝙsus pect⁹ ꝯbunt. ꝛ tetan⁹ qñ sic̃ anteriozes ꝛ posteriozes ꝯtionẽ patiũt. In his trib⁹ nõ est pfecta cura qñ accidũt ex inanitione. vt dictũ est.

De paralisi. Ca. XIII

Paralisis est lesio ptis hũani coꝛpis cũ diminutõe vl̃ ꝓuatõe mot⁹ vl̃ sensus vl̃ vtriusq;. Fit eñ qñq; ex frigiditate ꝛstringẽte. qñq; ex hũoꝛe opilãte. aliqñ ex caloꝛe ꝓsumẽte ꝛ neruos sẽsibiles coꝛrugãte. aliqñ ex vulnere neruos incidẽte vel diuidente. Exist̃ ei cauꝭ ꝛ alijs denegatur trãsit⁹ spũs aiaꝭ ad instrã sẽsus atq; motus. Uñ si nerui sẽsibiles et motiui ex toto sunt opilati vl̃ incisi efficit mẽbꝝ piter imobile ꝛ insẽsibile. Si ꝙo plẽa nõ fuerit opilatio vel trãsit⁹ spirituũ denegatio fit ibi ex matia de ꝓmẽte ꝛ ꝓtute regitiua erigẽte tremoꝛ sic̃ dictũ ẽ. hꝫ fieri spẽaliꝭ palisis ex supfluitate cibozꝝ ꝛ maxie potuũ ex q̃bꝫ nimia fit hũozꝝ generatio ꝛ dissolutio ꝛ inde neruoꝝ ꝙseq̃t necessario opilatio. Fit etiam ex frigiditate neruos ꝛstringẽte. qñq; ẽ sinthoma alteriꝰ mozbi. s. qñ minoꝛ apoplexia i palysim tminat. Est ãt palysis alia vl̃is alia ꝑticularis. Uniuersaꝭ est q̃ recte mediam ptẽ occupat boĩs infirmãtꝭ. Particularꝭ ẽ q̃ occupat ptẽ vnã vt manũ vl̃ pedẽ l̃ linguã. Itẽ matia ipi⁹ opilatõis inducẽtꝭ palysim. qñq; ẽ i oꝛigine neruoꝝ. qñq; in ipo mẽbꝛo paralitico. Si in oꝛigie neruoꝝ sit cã stupoꝛ ꝛ insensibilitas est circa loca vicina vt i facie vl̃ i ꝓncipio doꝛsi. si ꝙo i ipo mẽbꝛo palitico tũc ipꝫ patit tm̃ et nõ supioꝛa. vt dic̃ Gal. q̃ dicit se amouisse emplastꝛuꝫ qõ sophista posuerat sup manũ ꝛ posuisse sup collũ. Ex q̃ patet q; ꝑ varietatẽ locoꝝ mozbi ꝺz variari mod⁹ medicine palik ex inciõe nerui penit⁹ incurabil̃ est. sil̃r palisis vl̃is in oĩb⁹ et matie i senib⁹ vix curat. circa iuuenes tñ citi⁹ ꝛ efficacius opat medicina. Primo g̃ in paralysi ex mollificatiuis ꝛ relaxatiuis tã interi⁹ q̃ exterꝰ exhibitꝭ insistẽdũ est. deinde desiccatiuis et ꝛstrictiuis. Si ꝙo ꝓmo desiccatiua vehemẽter apponerẽt l̃ q̃dioꝛibꝫ ptib⁹ ꝯsũptꝭ reliquũ magꝭ inspissaret. et sic ꝙpacti⁹ effectus ad dissolutoꝝ et ꝯsũptõi inobediẽti⁹ redderet. et ideo ꝑdicto mõ caute est ꝓcedendum Cõgruis igit̃ medicinis interi⁹ purgatiuis, ꝙuenientib⁹ etiã vngẽtꝭ exteri⁹ mẽbꝛa mollificent̃ saluia et castoꝛio in decoctõe vinivtant̃ Alias ꝙo medicinas quere in Plat. et i viatico Constan.

De passionib⁹ oculoꝝ Ca. XIIII

Solet doloꝛ accidere oculis aliqñ ab exterioꝛibꝫ sic̃ a vulnere cõtinuitatẽ oculoꝝ dissoluẽte. a puluere tenerã subaz oculi ꝓturbãte a fumo oculos obfuscante vẽto frigido spñ visibilẽ repcutiente. ab aere calido dissoluente. a nimia solis vel

alteri⁹ lucidi corpis claritate spm̃ disgregã/
te a nimia tenebrositate spm̃ visibilẽ ꝓculcã
te.ab inordinata dieta ꝛ ebrietate ꝓtinua vi
sum ebetante.a venerea voluptate consueta
spm̃ et humorẽ cristallinũ corrũpẽte et dis/
soluẽte.aliqñ ab interioribꝰ vl̃ ab hũoribus
calidis vl̃ frigidis siccis vl̃ hũidis. Prim⁹ ãt
dolor et ꝑcipu⁹ causak ab interioribꝰ calidũ
apostema faciẽs sup albuginẽ oculoꝝ ex hu
moribꝰ ꝓfluentibꝰ ad pupillã et apostema fa
cientibꝰ.et ℔ accidit ex debilitate oculi reci/
pientꝭ et ex abundantia seu acumie hũoris
ꝓfluentis et ex cerebro descẽdentis. In tali
itaqꝫ apostemate oculꝰ intumescit ꝛ lacrima
tur rubescit dolorẽ et punctură feruorem ꝛ
arsură sentit.potissime qñ colera est i causa.
Tũc em̃ videk qꝫ acubꝰ ꝓforek. Si ꝯo hũor
frigidꝰ sit in cã vl̃ ventositas oculꝰ distendit
grauak de nocte inuiscak.humores nimũ ef
fluũt.et illi sũt viscosi.marie affligit humore
fleumatꝭ. Si ꝯo sãguis sit in cã sentit pruri/
tus ml̃titudo lacrimaꝝ et calor i exitu earũ
leuis pũctio maior tumor ꝛ dolor i frõte ma
ior et marie affligit in horis sanguis.hec in
firmitas si causak ab exteriori patiẽs ꝗescat.
capite alto dormiat.ꝓt fluxũ lacrimaꝝ lu/
minis splẽdorẽ fugiat ad virandũ disgrega
tionẽ et dissolutõz maiorẽ vocẽ non emittat
ne ex conatu vocꝭ i cerebro dissolutio fortis
fiat.cibꝰ dek frigidꝰ et leuis digestõis ne reu
matis fluxꝰ augeak.aq̃ clara et calida potek.
qꝫ de naka sui fumi fumos cõsumit.neruos
ꝓfortat.arsură ꝛ punctură mitigat.balneis
aque dulcꝭ tẽpatis vtak. Vis obseruatꝭ non
oportet aliter medicari. Si ꝯo sit dolor ab
interioribꝰ hũoribꝰ purgenk hũores peccan
tes vl̃ p subtractõz sanguis vl̃ p ꝓgruã me/
dicine purgatõz.colliria mitigatiua.ꝛ sana
tiua interi⁹ ponãk.sic aq̃ rosacea cũ lacte fe/
minco. vt dic̃ ꝓstan. Lacryme cũ restricto/
riꝰ ꝓpescank. Apponũk g in ꝓncipio leuik re
percussiua ꝛ mitigatiua in statu ꝛ i augmen
to mediocrik dissolutiua i fine ꝓsũptiua ꝛ sp
cũ istis ꝓfortatiua. Circa apostemaꝝ ꝯo ocu/
li nũcꝫ sũt maturatiua apponenda ne suba
oculi q̃ ẽ tenera destruak si ad saniẽ ꝓtrabak
Preterea si materia est multũ calida ꝛ dolor
fortis nõ sũt apponẽda fortia repcussiua .qa
materia subito posset repcuti ad neruũ ob/
ticũ et opilãdo posset ꝓpetuã inducerẽ ceci/
tatẽ. Lippitudo est oculoꝝ viscosa ꝛ glutino
sa sufluitas oculoꝝ palpebris adherẽs: ex
fleumaticis ꝛ melãcolicis hũoribꝰ in angul̃
oculoꝝ incipiẽs.palpebras ingrossans ꝛ i/
uertẽs.hec oculoꝝ cilia corrũpit et ipas pal
pebras ꝙsi carneas crudas facit. In lippis
ꝙpe oculis pupille sane sunt ,sicut dic̃ glo.
sup.xxj. Leuik.sed hũore defluente palpebre
grossescũt cuꝰ crebra infusione etiã pupille
acies viciak et illos significat qꝫ ingeniũ ad
cognitõem ꝟitatis emicat.sed opatio carna
lis vite obscurat.

De lippitudine et albugine Capitulum.XV

Alia est passio oculoꝝ quã nos ma/
culam dicim⁹ q̃ albugo vel pan⁹ de
a Constanti. Et habet generari sic.
Primo fit fluxꝰ reumatis ad oculos ex q̃ fit
obtalmia dolor.ſ.et apostema. ex qua male
discussa remanet q̃dam leuis macula siue i/
fectio q̃ longo ꝓcessu tpis excrescit in telam
et inspissak ꝛ occupat maiorẽ locũ.ſ.totã pu
pillã.tela ꝯo excrescit in pannũ p maiorẽ in
spissatõem ꝛ maiorẽ loci occupatõem.qꝫ to
tũ nigꝫ oculi occupat.ad vltimũ fit vngues
magꝭ spissus et durꝰ q̃dlibet istoꝝ incurabi/
le est ſi fuerit inueteratũ.cũ ſm loci collocꝫ
tõez dꝫ diuidi Si ꝯo collocak circa cristalli
nũ humorem in ꝓfundũ p dimidiũ annum
fit incurabil̃. In ꝓncipio aũt vix curak.si ꝯo
colligak sub ꝓiũctiua vl̃ etiã sup p decez an/
nos ꝑt curari. Qñ igit macula recens est et
modica succꝰ papaueris ruffi sufficit ad me
dicandũ. vt dicit Constan. Papauer ei ruf
fum vel rubeum calidũ est in ꝑmo gradu.et
siccum in secũdo . et ideo bꝫ virtutem exte/
nuandi consumendi et desiccandi. Dicunt
etiaꝫ phisici vt dicit Constan.q̃ sanguis ex
summitate dextre ale columbe vel hyrundi
nis vl̃ vppupe extractꝰ et sup maculã recen/
tem positus calidꝰ maculã in ꝓncipio poten
ter rumpit.sanguis em̃ istaꝝ auiũ est valde
ignitiuꝰ ꝛ dissolutiuꝰ ex natura auiũ ex q̃bus
procedit.

De infectione oculi p sanguinẽ induratũ Capitulum.XVI

Alia etiã accidit oculis deformitas
ꝛ passio.ſ.sanguis infectio quã Con
stantin⁹ crustulaꝫ sanguis noiat q̃
scꝫ sanguis aliq̃ casu ad oculos defluens in
crustulã desiccak. Cõtingit etiã ab arteriis
et venis desudare ad oculum et venulas ali
quas rumpi vl̃ crepare in tunica ꝓiũctiua ꝛ
ex circũfluente sanguine talẽ deformitatem

in oculo generari hũc sanguinẽ sic coagula
tũ dissoluit sanguis turturis vl' columbe vt
dicit Constan. Idem facit lac mulieris cũ
thure. Idẽ facit recẽs case9 sine sale melli cõ
mixt9 si supponat. mlta alia exprimenta dicit
Constan.

De lachrymis inuoluntarijs Capitulum. XVII.

Lacrymaꝝ inuolũtari9 acci/
dit oculis qñq; ab exteriorib9 sic̃ ex
percussione ex calidi aeris dissolutiõe
vel ex frigidi coartatione ex fumi mordifica
tione et pulueris pturbatiõe ex cepaꝝ z alio
rũ acuminũ odoratõne. qñq; ab interioribꝫ
vt ex calidis hũoribꝫ l' frigidis vl' ex supabũ
dãtia hũoꝝ p incõtinentiã effluẽtiũ ex debi/
litate ẽtiue ẽptus cerebri z fortitudie expul
siue. Si ãt hũores calidi fuerint in cã. oculi
rubẽt. et lacryme distillãtes calefaciũt faciẽ
eryũt. calida obsunt. frigida psunt. Si ho
res frigidi oculi sunt subalbidi vl' li
uidi. lacryme etiaz frigide faciẽ nõ mordifi
cant. frigida obsunt. calida psunt. Ad lacry
maõem factã ex pcussione et causis alijs ex
teriorib9 pcipua cura est cera pura cũ pul/
uere cimini calefacta et freq̃nt' cataplasma
ta. dolorẽ eñ simil' remouet ac lacrymã z li/
uorẽ si sit cũ vulnere cũ cyrurgia curet. Ad
alias causas exteriores sufficit fomentũ cuz
aqua tepida ita q; tepor ad frigiditatez plus
accẽdat. Si fiat ãt exfluxu et ex supabũdan
tia humoꝝ purget. det̃ dyaclibanũ cũ vino
decoctõis thuris. et h9 pcipuuz est. in hac cã
siant restrictoria circa tympora et circa frõ
tem. Hec oĩa valent ꝓtra fluxũ ex cã cali/
da et frigida

De defectu visus. Capl'm. XVIII

Defectus visus accidit oculis multi
plici de causa. aliq̃ ex mala ꝓplexio
ne. aliq̃ ex fumi ascẽdẽtis a stoma/
cho coꝛruptõe. aliq̃ ex nerui obtici opilati
one ex cataractis. ex spasmoꝝ macula. et hu
iusmodi. aliq̃ ex diete ĩordinatõe ex egritu
dine lõga ex ieiunio et coitu nimio. z ex mul
tis alijs causis. sic̃ ex senectute. z hmõi. Di/
stinguẽde igit̃ sũt cause p. ppa sig̃. Hã si dese
ctus accidat ex fumositate stõachi defectus
visus nõ est ꝯtinuꝰ ſz interpolatꝰ. ſm el cibo
rũ assumptoꝝ varietatẽ minuit̃ vl' augetur.
Si ãt est ex vicio cerebri ꝯtinuꝰ est defectꝰ
ãn prandiũ z post si ex opilatõe nerui ipsius
oculi suba pura est et lucida atq; clara. Alia
sig̃ p se patent. Ad istũ g̃ defectũ tollendũ si
est ex vicio hũoris stomachi mũdificet. imo
totũ corpꝰ pcipue caput. deinde apponãtur
remedia localia q̃ in viatico et in alijs auto/
ribꝫ inueniunt.

De cecitate Ca. XIX

Cecitas est pdatio visus. Priuat aũt
homo visu aliquando propter orga
norum defectum et pupillaꝝ impro
portionẽ ad spiritum visibilẽ. Ad hoc enim
q̃ formetur visus exigitur debita proportio
organi spiritum recipientis ad ipsum spiri/
tum. vt supra dictum est de visu libro tertio
Aliquando ꝓpter neruoꝝ interiorũ opilati/
onem. Si em fuerit neruus qui dicit obti/
cus qui est visibilis spũs vehiculum in suo
principio vel medio vel alicuꝰ carnositatis
superexcrescentia vel alicuius viscosi hũo/
ris abundantia totaliter opilatus virtutis
visiue transitus nõ peruenit ad pupillam. z
sic cecitas in oculo generatur Aliquãdo fit
propter humoꝝ et spirituum cõsumptõem.
vt est videre in senibus quoꝝ oculi ꝑmo ca/
ligant et defectũ visus patiuntur. Tandem
deficiente virtute videndi potentie penitus
destruũtur. Aliquando fit ex causa exterio/
ri sicut per oculorum vulneratõnem per ni
miam etiã et continuã lachrymaꝝ effusionẽ
p substantie oculi dissolutiõem. p tunicarũ
oculi inspissatõem et induratõem. et humo
rum in oculo compactiõem. Tũc eñ nõ est
pupilla spiritui visibili puia. et iõo talis cõ/
pactio est cecitatꝫ in oculo inductiua. p sub/
stantialis humoris subitã desiccatõnem. vt
in pupilla accidit in q̃busdam potionatis z
in minutis q̃ ex nimia sanguinis subtractõe
qñq; incurrũt piculum cecitatis. Aliq̃ ꝓpt
subitã cum desiccatõe substantial' humidi/
tatis spũs visibilis disgregatõem. vt patz in
vꝛso qui ad aspectum peluis ardentis qua/
si subito excecatur. cuius excecationis cau/
sa est aspectus peluis ardentis et lucentis.
cuius ignea virtus tunicam oculi cum cri/
stallino humore destruit et consumit. z eins
dem luciditas que spiritui est imꝛoportio
nalis ipsum disgregat et dispergit. z sic ne/
cessario cecitatꝫ ꝑpetue viciũ introducit In
ter oĩes itaq; sensibiles passiones miserа/
bilioꝛ est ipa cecitas. vt di. Constantin9 Hã
fine omni vinculo cecitas ceco carcer est de
cipit̃ in apꝛehendendo ſm imaginatiuam.

qz de albo imaginak q̄ sit nigz. z econuerso Impedik in iudicādo vim deliberatiuā Iudicat eī penes se z delibat ire ad orientē et dept̄ i suo iudicio vadit ad occidentē puerilik z affectiua. qz oblato sibi ad eligendū denario argēteo cū cupreo affectat eligere argenteū z eligit cupreū. Tāta siq̄dē ē ceci miseria vt nō solū puero l' suo se subīciat p regimine z ducatu. vez z sepi⁹ ipi cani. et sepe ad tantā deducik necessitatē vt ad trāseū dū pontz l' vadi piculū pl⁹ cogik credē cani q̄z sibīpsi. Itē sepe i picul' vbi oēs dubitāt. qz ñ videt piculū secur⁹ ē cec⁹. z ecōuerso sepissime vbi nullū piculū iminet magne cecus timet. sepe i plano cespitat pedib⁹ offendit. sepe vbi pes esset eleuād⁹ deprimit pedē. z econuerso. vbi essz tre figēd⁹ ipm eleuat z suspendit. vndiq̄z palpādo z ptrectādo man⁹ dirigit. vndiq̄z de itinere dubi⁹ manu et baculo viā querit. raro aliq̄d secur⁹ agit sp fere dubi⁹ z timēs erit. Itē cec⁹ qñ nud⁹ ia cet l' sedet tectū se reputat. sepe etiā qñ videk ab oīb⁹ se latere putat. Itē faciē aliqñ z oculos ad solē vl' celū cec⁹ eleuat. sed ipsi⁹ oculos celestis claritas nō imutat. ipi⁹ ceci oculo sol pñtez exhibet suū radiū. sz tñ pñtz solis ȳtutē nō p cipit z effectū. vt dic̄ Bre. Itē cec⁹ aliqñ puerū suū ductorē verberat z pcutit z offendit. sed cadem ȳbera cito p puerū luit. Hā puer ȳbez nō imemor in pontz medio sine q̄cūq̄z alio piculo ipm soluz deserit et ipm fugiens sibi viā euadēdi piculū non ostendit. et ideo est miser cecus. qz in domo nihil audet fiducialiter agere. in itinere deseri a socio multū timet Jn ꝟ tū peior est ꝺditio hūtiū oculos q̄z cecoz. qz ipi oculi hostes sūt et predones hūani animi quoz ꝺcupiscētias dū seq̄mur seuissimis hostib⁹ subīcimur. sicut dicit expositor sup illud Treñ. Oculus me⁹ deprzedat⁹ est aiaz mcā. Meli⁹ aūt est homini oculis erutis cecū fieri q̄z bz̄e oculos et coz blā dicūs decipi et abduci. vt dicit Bre. super illud Math. vj. Meli⁹ est tibi luscū ad vitā ingredi q̄z duos oculos habentē in gebennam ignis mitti.

De surditate. Ca. XX

Surditas est ꝓuatio siue impedimētū auditus. qui ꝼm Constan. ianua mentis est. Contingit autē aliquando auditū totaliter auferri. et tūc ꝓprie dicit surditas. Et habet fieri ex humoribꝫ opilātibus neruos audibiles et buccas auriū replentib⁹ intantū q̄ in eis nulla ꝑt fieri allisio. qñq̄z non ex toto auferk sed ꝑt diminuri onē humoris fit difficultas in sensatione et ꝺz grauitas audit⁹. qñq̄z est ibi sonit⁹ z tinnitus. ita q̄ putat patiens q̄ sit intra tus molendinū. siue iuxta organa. et ꝟ hz fieri ex grossa ventositate intercluſa. et ꝟ hz fieri aliqñ sine interpolatione. et tūc ex ꝑuata causa continuigit. qñq̄z cum interpolatiōe. et tūc est ex causa remota. qñq̄z em̄ nihil exterius audik ꝓpe opilatōem. sed auditus ab interioribꝫ imutatur. ita q̄ patiens credit se audire ab exterioribꝫ ꝟ ꝼm ꝟ saltem auditus. Multis aliꝫs modis auditus bominis impedik. Accidit etiaz auri dolor aliqñ siue apostema. et ꝟ ex caloze dissolute vl' ex frigiditate ꝓstringente si sit ex calore dolor est acut⁹. locus rubet. calida obsūt. frigida prosūt. Si sit ex frigiditate dolor est ponderosus et grauatiu⁹. loc⁹ pallet. calida obsūt. frigida prosunt. aliqñ est ex apostema te calido et tūc ad ꝑdicta signa sunt. est vehemens febris. semp em̄ apostema auriū febz̄ comitak sz remissior et cum minori dolore in causa frigida q̄z in calida. Aliqñ relinquik in aure vuln⁹ ex apostemate ꝑcedente. qꝺ cognoscik ex doloze titillatiōe z sanie efflueute. Aliqñ fiūt ꝼmes in aurib⁹ et humorib⁹ calidis inuiscatis p interceptiōez spūs vinificatiui. Signa ḡ vermiū sunt pruritꝰ z titillatio. z aliqñ videri ꝑñt si auris soli expo nak. Aliqñ fit dolor a causa extrinseca sic ex aqua vel lapilli subintratione. Aliqñ ex cōcussione. cui⁹ signū est exit⁹ sanguinis. aliqñ tñ exit sanguis ex supabundantia z inconuenientia ciusdē. Unde Constanti. Si subito sāguis et sine doloze ab auribꝫ exeat sine manifesta causa signū est aliq̄d esse in capite qꝺ natura expellere laborat. oportet ḡ q̄ aures a ꝓncipio mundificenk. Alias aūt auriū passiones quere sup li. iij. de auditu. et ānto de aure. ibi em̄ sunt multa inserta. Dolor igit auriū si ē ex caloze et sine apostēate frigidis et alteratiuis insistendū est. Ungi em̄ debz locus doloris oleo rosaceo vl' violaceo. z cōsimilib⁹. Talia em̄ olea tepida auribꝫ instillare lenk. nō em̄ actu frigida debent auribꝫ instillari. Si ꝟo fit ex frigiditate sine apostemate cum calidis alteratiuis ad curam ꝑcedendum est sicut oleo laurino rutaceo. et hmōi. Si vero fuerit cum calido apostemate frigidis maturatiuis ꝓmo insistendū ē. deinde

mūdificatiaſ z in ȝria cā adhiberi ȝ medicina ȝria. Rupto igit apostemate qȝ cognoscit ex fluxu saniei ꝓmo mūdificādū ē vuln⁹ deinde ꝓsolidandū. mūdificādū āt cū vino uere thurſ z mastic⁹. et hmōi. si ꝫmes ibi fuerint succi amari sic̄ ꝓsici absinthū pozzi infū dant. Silr oleū amaȝ ex amigdal⁹ amaris auri patiēti instillet. talibꝫ ei ꝫmes occidūt: z putrefacti cū sanie educūt. si āt lapillus introrsum trahit caute extrabat. qȝ si fieri nō ꝓt auris calidis inungat z sternutatio ꝓuocet vel cū vētosa sugat z extrabat. Ad surditatē remouendā vel saltē relenandā valēt mlta q̄ dicit Constan. ſz inter oīa balsamū instillatuz auribꝰ ꝓ ꝓualere. Surditas tñ si fuerit a natiuitate incurabilis est. Silr q̄ ꝓ triēniū duraverit vix curat. Tinnit⁹ q̄ ex ventositate causat cū extenuatiuis vētositatſ curetur sic̄ cū aneto calamēto colato origano et confitibꝫ ȝȝ suffumigatione tinnit⁹ solvit. Et hꝫ de passionib⁹ aurium et eaȝ remedijs dicta sufficiant.

De polipo. Capitulum. XXI

Polipus est ſuperflua caro ex naribꝰ ex crescēs ex ſuperfluis hūozib⁹ generata Hāc passionē fetoz horribilis semp comitat. z tñ fetoz a polipoſo nō sentitur. Propter opilationē ei⁹ nerui odorabilis tal⁹ est odoris et fetoris differētias nō discernit Habet aūt fieri tam fetoz narium q̄ polipus in hūc modū humores grossi et viscosi fluunt ad carūculas narium et ibidem diuturni tatis ꝓpter actōe calorſ ꝓdesank z q̄si i subaz carneā ꝓuertūt q̄ cozrupta cū sit inde fumo ſitas resoluta et acri imixta inspirando ꝓ re pus ꝺz. qȝ etiā ad nares descēdit humidi tas et etiā cōbibit spōgiosa narium porositas et ibi putrescēs cozruptiōem generat et feto rē. qȝ etiā calidi hūores acumine suo pu ſtulas in narib⁹ generāt q̄ locū vlcerāt et ex coriāt. Ūn tam ex cozruptōe carnis et hūoris q̄ ex coartatōe inſpirationū cū nō possit cerebrū depurari. fetoz necessario generat. Primū igit remediū ꝺ hanc passionem ē vt caput fozti et ꝓuenienti medicina purgetur et post fluxꝰ intercipiat. deinde patiēs aquā calidā naribꝰ attrahat atq̄ sugat vt hūores inuiscati dissoluantur z educant. Ad nares purgandas valēt pillule dyacastoreе cū succo rute et vino tepido resolute si naribꝰ sint iniecte. Ad restringendū fluxū mirabiliť valent ḡna thuris albi si sepi⁹ assumantur. Si ꝫo fuerit polipus cōfirmatus ꝓcedentibus purgationibus et deopilantibus pulueribus et medicinis cozrosiuis amoueatur vel per incisionem sicut in cyrurgia plenꝰ edocetur.

De passione narium Ca. XXII

Patiuntur etiā nares sepi⁹ fluxū sanguinis. et hꝫ fit in masculis tribus ꝺ causis tñ. Fit em̄ fluxꝰ a cerebro et tūc fit cū sternutatione et cū dolore frontis z punctione. vel ab epate et tūc dolor sentit in dextro latere et fluit ꝓ dexterā narem vel a splene et tunc a sinistro latere erit dolor et fluit ꝓ sinistraz ptem. Preter hec etiā in mulieribꝰ fit a matrice. et tūc dolor est circa vmbilicū. Dic fluxꝰ q̄ñq̄ est vtilis. Q̄ñq̄ em̄ in febribꝰ etiā acutis et in freneſi in die cretico solet fieri motu nature. et tūc solet bonꝰ esse. Nam bonꝰ est q̄ñ ante diem creticū fit exnimia sanguinis interioris ebullitōe z feruore. vnde acumine suo venas apit z fluxū facē Dis et multis alijs de causis fluit sanguis. siue aūt fuerit fluxꝰ creticus siue syntboma tic⁹. non in ꝓncipio restringat fluxꝰ ne crisis impediat vel ne sanguis ad alias ptes vertatur. et syntboma peius faciat vt suffocationem. et hmōi. Si aūt nimis augeretur fluxus si patiens esset fortſ essz in pte patiēti minuend⁹. extremitates sunt ligande et fortiꝰ ꝓstringende. medicine restrictiue sunt tympozibꝫ et fronti adhibende. aqua cum aceto in facie ꝓfundenda Si ab epate fiat fluxus ponatur ventosa sup epatis regionē. Si a splene sup splenem. si a matrice sup matricē vel māmillas.

De fetore oris. Ca. XXIII.

Fetoz oris q̄ñq̄ causat ex dentium z ginginaȝ cozruptione. q̄ñq̄ ex oris et palati vlceratione et putredie. q̄ñq̄ ex thoracis mala habitudine et mēbrozū spiritualiū viciosa dispositione. q̄ñq̄ ex putrefactiōe humoȝ stomachi. q̄ñq̄ ex vniuersali corpis infectione vt in lepzosis quozuz anbelit⁹ est fetidus et infectiuus. q̄ñq̄ ex fetiꝺoz comestione. vt patet in illis qui ꝺtinue comedūt alliū cepas atq̄ porrum. quando q̄ aūt fit ex cozruptione membroȝ spiritualium et vniuersali cozruptione humorū infectoȝ. Palliari quidē potest ſz non curari. talis aūt fetoz est ꝓtinuus interpolationem

nō accipiēs. Ille āt q̄ ē ex vicio stōachi inter polak. qz añ prādiū est maior et p⁹ prandiuz est puus vl' null⁹. z b̄ bñ curak cū extersiuis aromaticis z pfortatiuis. Primo igit materia q̄ est i stōacho q̄ fetoz ē cā digerak diuidak et expellak. p⁹ comestōez sep⁹ vomit⁹ prouocek vtvilli stomachi mūdificenk. a putridis cibarūs z ad putrefactōez dispositis caueak. vino aromatico aromatic⁹ ad pfortationē vtak. Si causak fetor ab alūs vt gingiuis z dentib⁹ putridis dentes extrahantur q̄ sunt in cā vl' sanenk. gingiue fricenk z mundificenk cū decoctiōe rosaz in vino vl' aceto tepido ablnāk cū puluere thuris z masticis et melle gingiue et radices dentiū fricenk et mundificenk.

De dolore dentiū. La. XXIIII

Dolor dentiū q̄ñq̄ fit vicio stomachi q̄ñq̄ vicio cerebri. ex vicio cerebri q̄ñq̄ hūores frigidi z calidi reumatizātes neruos dētiū ificiūt z dolorē iferūt. vicio āt stōachi fit ex hūoribz calidis in ipso existētib⁹ a q̄b⁹ fumositas r̄soluta supioze petēs neruos dentiū z radices mordēdo l'agguādo dolorē ifert dētib⁹ ac fetorem. Si ex acut⁹ z calidis ē hūorib⁹ dolor est acut⁹ z pūgitiu⁹ cū ruboze faciei cū aspitate z siccitate gutturs cū sitl z amaritudie oris. Si ex frigidis dolor est minor cū guamie capitis. cum subtumiditate z pallore cū acetosa eructuatione z oris isipiditate. dolor āt ventēs ex cerebro diu durat sine aliq̄ inpolatōe qz aliq̄n. p. horis l' pl⁹. q̄ño pcedit ex stōacho. uij. vl' iij. affligit horis z p⁹ q̄escit. Cause g̃ doloris dētiū vt dic̄ Cōstan. sūt putredines z fetores rupture z pforatōes motōes z casus z limositates. Perforāk ei dētes z q̄ñq̄ rūpunk. Aliq̄n i colorē citrinū viridē vel nigz mutāk. q̄ oia ex humiditate putrida nascūt q̄ a stomacho ad ligamēta dentiū defluit z ascēdit. Eadez et cā est relatatōis z mot⁹ dentiū atq̄ casus. Hā acuti hūores in radicib⁹ dētiū dentes pforāt z psumūt sep⁹ z relatāt. Unā sūt causa q̄re cadūt cū radices deficiūt aut putrescūt. Fmes i dētib⁹ maxillaz fiūt ex hūoribz eoz pcauitatib⁹ putrefact⁹ z cogscit ex pruritu z titillatōe z otinua terebratōez dēt⁹ pforatōe et fetoris emissiōe. z m̄t⁹ alūs modis. q̄re s li. v. in tractatu de dentib⁹. Iste dentiū dolorose passiōes si sūt ex vicio hūoz i cerebro vl' in stōacho debita purgatōe purgēt. sep⁹ dētes debit⁹ dēti fricūs mūdēt. de q̄b⁹ oib⁹ sufficiēter tractat Constan. Uermes dētiū mirra et opio interficiūt. dētes relaxati rubre et mastice ⁹firmāt. et b̄ idē facit gargarizmus de gallis et malogn̄ati cortice z balaustie cū aceto pparat⁹

De lingua et sermonis ablatione Capl'um. XXV

Lingua etiā multipl'r patit. aliq̄n em̄ palaticak. z tūc pdit volūtariū motū z ⁹mōis vsū. vt dic̄ ⁹stan. Cui⁹ cā est defect⁹ motiue frut⁹ q̄ excitak p spūs venientes a cerebro. vl' accidit ex neruo a tak frut⁹ vehiculo hūoze vl' apostemate opilato. vel accidit ex ppo subē lingue vicio. s. ex mala cōplexione lingue z distēpantia in frigidāte. vl' ex loze z siccitate vl' hūoze. Aliq̄n etiaz lingua apostemak z tūc intumescit et ⁹mo impedit. Aliq̄n ex hūoze liq̄do relaxak z remollit neruus lingue z nimis mollis efficit. z tūc debitus ⁹mo p nimis remollitā linguā i forma tur. Aliq̄n ex hūoze nimis calido z sicco cōtrahit z corrugak. et tūc totaliter ⁹mo impeditur. Aliq̄n gumbis vlceribz z pustulis leditur. et tūc tam in gustādo q̄s in loq̄ndo impedit. Si g̃ lingue suba sit sana nullas hūs macu las. loq̄la tñ sit ablata a cerebro surgit vicius vl' a neruo opilato. Aliq̄n pdit loq̄la ex phantasia mētevt in frenesi vbi hō vtik imaginatione. memoria. et rōne. et iō nō miz si perdit loq̄la q̄ est instrm rōnis. q̄re supli. v. ō lūgua sana et infirma.

De raucedine. La. XXVI

Raucedo multis habet fieri de causis. quia ex siccitate vl' humiditate z spiritū et virtutū defectibilitate. ex siccitate dupliciter. aut em̄ siccitas inequalitatem facit. aut ⁹stringit meatus. Dum em̄ ex siccitate exasperat arteria ex asperitate fit inequalitas et ex inequalitate raucedo z vocis impedimentū. Item ex siccitate filtulas et pulmonem coartante sequit vtriq̄ pdictorum. Ex humiditate similiter duobus modis. aut ex humiditate ⁹tenta in vasis et maxime in sanguine. aut ex fleumate a superioribz distillante. sanguis em̄ supabūdans venas distendit. Un̄ et meatus coartantur et ⁹sequitur vocis impedimentū. Sil'r fleuma distillās i trachēā arteriā et fistulas pulmonis pdicta opak. ex defectu etiā spūs ad tutis ipedik vox qđ pz q̄ ex fortitudo exp̄ pficik et ⁹tute. si ergo est ex siccitate cogscat ex sicca tussi. que est offendiculū spiritus in

trachea arteria vl̃ p ꝓpassionē est qñ ē sintho/
ma morbi vl̃ p ꝓpassionez qñ fit ex siccitate
et asperitate q̃ ē ex frigiditate fistulas pulmo/
nis coartante z spm offendēte. Uñ generat
tussis vl̃ ex humiditate a cerebro distillante
Jst: ei modis hz fieri tussis q̃ impedit ipaz
vocē. vel cognoscit raucedo ex pūctura i spi
ritualibꝫ qsi ex spinis facta ex ḡcilitate colli
ertoꝝ corpis macilētia. sāguinē ꝺo in cā eē
cognscim⁹ ex tussi aliq̃ntulū humectata rubo
re faciei renaz eminētia dulcedie oris. fleu/
ma eē i cā cognscim⁹ ex tussi aliq̃tulū hūecta
ta. ex oris insipiditate z salinaz abūdātia. de
fectū spirituū eē cognscim⁹ in cā ex debilitate
et extenuitate toti⁹ corpis ex febre ꝓcedente
vl̃ ex iemnioꝝ fluxu et oibꝫ q̃ corp⁹ extenuāt.
sīḃ raucedo fit ex cā sicca z calida abstine
ata salsis calidis et siccis frixis et assis ytak
tate frigidis et etiā hūidis mediocriter ca/
lidis. si ex sāguie est passio fiat minutio. si ex
fleumate denk purgatões et opilatiue q̃ i fri
gida cā sūt necessarie. si ꝺo est ex defectu spi/
ritū inbueniēdū est resumptiuis z ꝺfortati
uis. eadē āt est cura raucedis et tussis. vide i
Platea. et Constan.

De squinātia et suffocatōne gutturis
Capitulum. XXVII

Squinātia ē gutturꝫ suffocatio z pne
nit ex apostemate i gutture. cui⁹ tres
sūt spēs. In ꝑma tota matia colligit
interi⁹ i gdā follicko int̄ tracheā arteriā z iso
pbagū. z cognoscit ex vehemēti doloze. nul
lo tumoze exteri⁹ apparēte. apto etiaz ꝺze tu/
mor interi⁹ nō apparet. ex febre acutissima z
ex impedimto vocꝫ z ex iudicio patiētꝫ. nihil
eñ pōt trāsglutire. et ḧ spēs incurabilis est.
interficit em sepi⁹ ꝑma die. Scḋa ē spēs qñ
in maiori ḡtitate ī colligit intra z extra i ma
teria. z ꝺz squinātia. et hz oīa sīḡ q̃ ꝑma sz re/
missiora. z apparet aliqs tumoꝝ extra. et hec
spēs vix curat. Tertia ꝺo spēs est qñ tota ma
teria colligit extra. z ꝺz sinācia. cui⁹ sīḡ sunt
vehemēs tumoꝝ extra. febris lēta. doloꝝ mo
dicus sine difficultate spirādi z respirādi. z
ḧ species nō interficit nisi tumoꝝ ad interio
ra se retraxerit. Fit aūt ḧ passio ꝑncipal̃r ex
sāguine. secūdario ex fleumate z melācolia.
nūq̃ ex colera. z cognoscunt he cause p sua
sīḡ. Jst⁹ passiōis ꝑma cūra ē sanguis extra/
ctio i ḡtitate mlta. incidāt etiā vene sub lin/
gua fiāt scarificatões cū ventosis in collo z
in capul. deinde aponāt lenificatiua matu
ratiua et mūdificatiua. Quere sup̄ lib̄. v. de
gutture.

De difficultate anhelandi inspirandi et respirandi. Ca. XXVIII

Jfficultas inspirādi z respirādi vel
vtrūq̃ ꝺz asma vl̃ disma. Et accidit
duplici de cā. s. ex siccitate coartatōe
qz qñ pulmo nō pōt libe dilatari et constrigi
inde seq̃t asma. vl̃ qñ ex hūoze ipedit motus
pulmonis. qñq̃ ei supabūdat hūoꝝ exteri⁹ i
superficie pulmōis cui⁹ mole oppressus nō pōt
libe dilatari. z tūc est spēs asmatꝫ q̃ ꝺz sāgui
sugiū a sāguisuga. qz cū violētia attrahit ae/
rē ad coꝝ refrigerandū. Aliqñ abūdat hūoꝝ
interi⁹ in fistul̃ pulmōis cui⁹ int̄positiōe pul
mo nō pōt libe ꝓstrigi. z tūc ꝺz anhelit⁹. qz in
hac specie laborat patiēs i expirādo. Aliqñ
āt abūdat hūoꝝ interi⁹ z exteri⁹ ꝑt qꝺ nō pōt
pulmo libe dilatari nec ꝓstringi. z tūc ē illa
spēs q̃ ꝺz ortonia. i. spūs rectitudis qz pati/
ens laborat eq̃lit̄ in inspirādo et expirādo. z
ita sūt tres spēs asmatꝫ ꝑm tres hūoꝝ dispo
sitões si ex siccitate z caliditate vngēt⁹ electu
arijs syropis frigidis et hūidis curek. et ecō
uerso. vide in Plate.

De sputo sanioso et sanguinolento
Capitulum. XXIX.

Jrca sputū etiā accidūt passiões. vt
pz in empicis in q̃bꝫ est sputū sanio/
sum et virulentū et in emoptoicis in
q̃bꝫ est sanguinolentū. Empima em̄ ꝺz pas
sio qñ sanies excreak. et ḧ cōtingit in causis
reumaticis et pleureticis et peripleumoni/
cis et in alijs apostematibꝫ stomachi pecto/
ris vel pulmonis. Habet aūt fieri ḧ modo.
qñ humoꝝ a superioribꝫ distillat in pulmo/
nē. pulmo repcutit et ex repcussiōe ꝺculcak.
z ex ꝺculcatōe sanies nascit̄ vl̃ pulmo vlce/
rak vel defluēs hūoꝝ ad aliquē locū ad apo/
stema recolligit z ibi insanie ꝺmutak q̃vi na
ture vl̃ sinthomatꝫ resolut⁹ p saniem siue sa/
niosum sputū euacuak. nō tñ q̃libꝫ spuēs sa
nie ꝺz empic⁹ iudicari. Pleuretici em̄ sanie
spuunt z multi alij. z tm̄ nō sūt empici. Sed
illi q̃ infectōe pulmonis et ei⁹ sanios habi/
tudie sūt corrupti. quoꝝ signa sunt ista spu/
tum sanios⁹ corpis macilentia. colli graci/
litas. et tussis cū difficultate āhelādi. facies
subtumida. tument et dolent orbes oculoꝝ.
Emoptoici sunt per os sanguinē exp̄uētes.
quod cōtingit per alicuius vene apertiōem
p humoꝝ multitudinē z coꝝ fumositatez. p

corrosionez vene p calozis excessum. calore
em̃ pozos aperiente sanguis emittit et exsu
dat. et ōz mitti p dyabrosim. i. p resudatōem
et tūc sanguis emissus est pur⁹ clarus z pau
cus absq; dolore patientis. et anhelit⁹ sentit
calid⁹. ab alijs aūt mēbris freq̃nter redūdat
ad os sicut a cerebro. et tūc est cum rubore
faciet et venaz oculoz q̃q; a pulmōe. z tūc
est sanguis spumosus cū tussi et dolore sini
stre māmille. et sic de alijs mēbris in quib⁹
sanguis colerico vi nature z sinthomatis mo
tus nūc p nares. nūc p os emittit et purgat.
Prima itaq; passio. s. sputū sanioſū sanet dis
solutiuis. mundificatiuis et exterſiuis. z ca
ueatur ne in ptisim conuertat. longuz enim
empima post pleuresim infra. xl. dies in pti
sim cōmutat. vt dicit Ypo. Sc̄dafo passio
scilz emoptoicoz sanetur mundificatiuis et
constrictiuis medicinis. sicut in viatico cō
tinet z in plate.

De ptisi Cap. XXX.

Ptisis est ysumptio naturalis hūo
ris corpis exulcere pulmonis pue
niens Fit aliq̃n ex reumate a capite
distillante in pulmonē quem repcutit et re
pcutiendo cauat. et cauando ulcerat sic̄ gut
ta paulatim distillando petram cauat. Fit
aūt ex nimia substantie pulmonis siccitate:
q̃ arefacta de facili lacerat. sicut pampinus
vitis in fine autumni desiccatus leui vento
dissipatur. Fit aūt aliq̃n ex sanguine q̃ aliq̃
pena rumpit in pulmone. Sanguis talis
aliq̃n in sanies ꝟuertit et sanies inficit et ul
cerat pulmonē. Unde et Ypo. ex sanguine z
sputo ptisis et fluxus z̄c. ex ulceratōe pulmo
nis sic ysumitur totū corp⁹. Primo em̃ per
sui dilatatōem ab exterioribus trahit aerez
quē ministrat cordi ad sui innati calozis mi
tigationē. q̃ dū ulceratur ꝓpt sensum ꝓprie le
sionis cohibet motū suū nec sm debitū di
latatur. vnde insufficientē aerē cordi admi
nistrat quare paulatim calor intēdit z pau
latim corp⁹ ysumitur. febris em̃ ethica con
comitat ptisim q̃ substantialē ysumit corpo
ris būiditatē. oīm em̃ ptisicus ethicus est.
sed non ꝟuertit. Talis em̃ passio nō de facil
li curatur ex quo inualescit. et a signat Con
stan. rōnem. oīe inq̃t vuln⁹ difficile sanatur
nisi mundet. Ulcus aūt pulmonis purgari
non potest nisi cū tussi. tussis aūt vuln⁹ cōso
lidari nō ꝓmittit. dilatat em̃ et aperit. Unō
putredines maiozes in se recolligit. dū par
tim colligit partim purgat insanabile red
ditur apostema dum ita circinat. Qui ergo
ptisim vult sanare: ꝓmo vulnus pulmonis
sanet ꝑ quē putrescat. Isti⁹ aūt ptisis cōfir
mate sunt signa. calor ꝓtinuus. sed lentus
volis manū et pedū acutior. rubor in ma
xillis. strictura in flata. sitis cū asperitate lin
gue. colli gracilitas. totius corpis ysumptō
vnguiū et extremitatū ꝺstrictio. ꝺcanitas
fm orbes oculoz. dolor sinistre spatule vsq;
ad humez. fluxus capilloz. et ē signum ei⁹
mortis in ꝓximo imminēs. sicut spurum fe
tidū et virulentū. Et anhelitus plus fetid⁹
ꝺsueto signat totalem substantie pulmonis
corruptelā. Talis est nutriend⁹ dieta q̃ refri
gerat et solidat ac restaurat. Dentur igitur
mediocriter frigida calozis febrilis mitiga
tiua. mediocriter ventris mollificatiua. pre
cipue tñ cauenduz est ne nimis soluat. quia
si flux⁹ accidit mors intrat. vita recedit vt di
cit Egid. valēt eis humectantia z būozis cō
sumpti restaurativa.

De tremore cordis siue cardiaca passiōe. Capitulum. XXXI

Tremor siue cordiaca est passio cor
dis sic dicta. quia ex defectu cordis
oritur sepe. Duplex est aūt cardiaca
scz diafozetica. i. pozoz apertiua. quia poro
rum apertōem ꝺcomitat. Alia ōz tremens.
quia cū quodā tremore sentitur motus cor
dis. Dyafozetica est ex causa calida et calozis
distempantia circa spūalia vñ et pozi aperi
untur būozes et fumi resoluūt. q̃ fum⁹ exies
p pozos in sudorē ꝺdensat. et ex tali frequen
ti sudore idropisis vl ethica generat. z tales
ex defectu ꝓtutis sepius syncopizant. Car
diaca vero tremēs fit q̃q; ex frigida causa.
q̃q; ex melancolia. q̃q; ex fleumatica. Ha
talis humor abundans in pulmone egri
mit aliq̃tiens cordis vtriq; capsulā ipamq;
cordis subam. vñ impedit debitus mot⁹ cor
dis et obturant vene p quas discurrit spūs
vitalis. et tales prumpūt in subitā suffocati
onē. et ideo talis passio ōz tremēs. q; si tene
as manū sup cor nō senties cor debito mo
do dilatari. sed cum quodā tremore parum
et exiliter tm̃ moueri. Aliq̃n est cū febre leta
aliq̃n cū febre forti. et tūc mai⁹ est periculū.
aliq̃n sine febre. aliq̃n melancolia est i causa
et tales incidūt in passionē q̃ ōz incubus vl
phialtes. Aliq̃n accidit ex vicio epatis a quo
nō mandat sufficiens nutrimentū cordi. vñ

deficit et debilitat. vt di. Constan. Aliqñ accidit ex mala dispositõe aliox mẽbrox ex qx colligãtia cor patit. sicut qñ a cerebro vl' stomacho trãsmittit fumꝰ vel humor nociuus vñ suba cordis ledit deficit vl' grauat. z ideo talibꝰ accidit tremor cordis ex acumie fumi vl' materie q̃ pũgit z mordicat cordis subaz vñ fit in eo tremor. accidit et sitis ꝓpt cordis ꝓpressionẽ z caloris intensionẽ. vñ siccitas et sitis suspiriũ z altus anhelitꝰ. qz cor laborat ad aerẽ attrahendũ cũ non valeat se dilatare. accidit z tremor ex fumo melãcolico et siccitate spũ pturbãte. accidit z pigredo qz deficit calor naturalis et inde torpor z pigricia generat. ex defectu etiã cordis z debilitate spirituũ accidit syncopis. que a vulgo spasmatio vocat. et ꝙ ptingit aliqñ ex accidẽtibus aie. vt ex timore cor nimis ꝓstringẽte. aliqñ ex nimio gaudio vl' ira cor dilatante z spũs exalante vl' euaporãte et soluẽte. aliqñ accidit ex accidẽtibꝰ corpis sicut ex mala cõplectione vl' repletõe vl' nimia inanitõe ex ve/ naz opilatõe z spirituũ compressiõe. aliqñ ex nimio sudore. Ex hac aũt syncopi quidaz incurrit mortẽ subitaneaz. opilata vena cõ cana p quã sanguis et spũs vital' ad cor trãs/ fertur. vl' etiaz opilato meatu p quẽ pulmo frigidũ aerẽ solet recipere et a se fumositatẽ su/ perfluã remouere. qñq; ex matricꝭ vl' stoma chi nimis repleti compressione. In omnibus istis g̃ piculis si humor est in cã purgeꝭ de/ bito mõ humor peccans. denq; ꝓfortatiua et spirituũ repatiua z resũptiua. si est ex nimio fluxu vl' nimio sudore fluxꝰ itercipiaꝭ sudor rephmaꝭ. si ex nimia repletõne stomachꝰ euacuet. ꝓra tremorẽ cordis ꝓfortatiua confe/ rantur. sicut dyamargariton et electuaria. ac medicine in qbꝫ cũ aliis ꝓfortatiuis ipo/ nitꝰ mascus aurũ aut margarite siue perle. siue pul. ossis ꝺ corde cerui. ambra lingnuz aloes spodium. Hec ei oia valent ꝺ cardia/ cam z syncopim. et alias ꝓsiles cordis passi/ ones maxĩe qñ accidit sine febre. in febribus aũt calida nõ sũt danda

De febre La. XXXII.

Febris ãt ex distempantia cordis ac/ cidit et puenit. qz vt di. ostan. Febriz est calor nõ naturalis a corde exiẽs ra/ ptus ad oĩa mẽbra corpis corruptioq; no/ cens actioni. Dicit etiã Ipo. in epiñ. febris est calor cursũ nate exiẽs opibꝰ eius nocens Auicenna aũt sic dicit. Febris est calor extraneꝰ in corde accẽsus. et ꝓcedẽs ab eo mediantibꝰ spiritibꝰ z sanguie p venas et arterias in totũ corpꝰ et inflãmat in eo inflãmatione q̃ nocet opibꝰ naturalibꝰ. Febris etiã vt testatur Ipo. est flãma a pectore ꝓcedẽs in totuz corpꝰ. Diuersificat eñ febris tripl'r ꝑm tria ꝓponentia corpꝰ humanũ. Componit eñ ex subtilibꝰ. i. ex spiritibus z liquidis scz ex hũoribꝰ et solidis corpibꝰ. s. ex ipis mẽbris Est itaq; ꝓma spẽs febris qñ distẽperat spiritus in calore. et ꝺr effimera. scda i hũoribꝰ et ꝺr putrida. tertia q̃ accidit in solidis mẽbris et noiat ethica. et di. Constanti. q; Gal. has febres bonis aptauit similitudinibus. effimera inqt febris vento calido videt silis esse q̃ vter repletꝰ ex sui calore necesse ẽ vt calefiat. Idẽ etiã facit spũs calefactꝰ circa cor et totũ corpꝰ. putrida ꝙ febris aque calide est silis. Aqua eñ calida cũ frigidũ vas impleuerit ipm in calore suo calefacit. sil'r humores calefacti calefaciũt corpꝰ z alia membra. Ethica aũt febris vasi calido aqua frigida pleno est compabilis. aqua ei frigida ex vase calido calefit. sic et febris ethica cum sit radicata in mẽbris calefacit cor et alios hũores corpis distẽpat z imutat.

De febre effimera La. XXXIII

Effimera ãt febris ꝺr ꝑm Gal. ab effimeron qꝺ est simplex. qz fit ex distẽperãtia q̃ fit in subtili substantia. vt in spũ. vl' vt dicit Isaac in li. febriũ. Effimera ab effimeron marina belua ꝺr q̃ in eodez die q̃ nascit moritꝰ. vl' ꝑm mgr̃os ꝺr q̃si vnꝰ diei feruor. meron eñ dies ꝺr apud grecos Raro eñ suꝰ feruor vltra vniꝰ diei terminuz se extendit. sp eñ pꝰ die vnũ deficit cito vl' in febrem putridã vl' ethicã se conuertit. vt di. cõstan et Isaac. Accidit ãt ista febris ex cã interiori z etiã ab exteriori. ab interiori aũt fit dupl'r. s. a frigore z calore. a frigore vt ex subita frigiditate aeris. s. q̃ ex clauꝭ subito porꝰ exteriꝰ fumi calidi interiꝰ ꝓcludunt. et ex eorũ ꝓculcatõe et multiplicatõe calor intẽdit: ex q̃ cordis distemperantia generat. Aliqñ accidit ex calore z distemperantia aeris siue sol. qñq; ex radioꝝ repcussione spũs aiat' distẽperat. et ꝓpt colligantiã spirituũ et hũoꝝ totus bo distemperat a cã interiori effimera qñq; ex calore spirituũ et humoꝝ ꝓplexio bois casu aliq; subito imutat. sicut ex nimia exercitatõe ꝓcedẽte. ex nimia calidoꝝ frequẽtia. vt vinoꝝ alboꝝ. et hmõi. ex qꝝ nimio vsu ca/

lor aliq̃tiẽs ſũtẽdik̃ z febr̃ effimera generak̃. ħ ſpẽs febr̃ int̃ alias citꝰ z facilꝰ icurrik̃. ſed difficiliꝰ ſanak̃. ml'tũ tñ piculoſa ẽ et g̃uis qñ in putridã l'ethicã cõmutak̃. Accidit ãt ſpecialik̃ ex q̃buſdã apoſtematibꝰ ĩ inguie naſcẽtibꝰ. z ſub aſcellis q̃ q̃dez a medicꝫ bubones noĩank̃. vñ nõ ſine cã in amphoꝛ. ꝺꝛ. Jn buboníbꝰ q̃dẽ oẽs febres males exceptis effimeris zc. ſig̃ ãt bꝰ ſũt vrina nõ multũ diſtãs a ſana aliq̃ntulũ intẽſa. z aliq̃ntulũ ſubtil' pulſꝰ durus z velox et freq̃ns nõ ml'tũ a rpamẽto recedẽs. Reliq̃ſo ꝓtutes vt appetitꝰ z motus volũtariꝰ paꝛ ĩmutãtur. ħ de facili febr̃ curatur. ſi ꝯgrua dicta vtak̃ patiẽs et ſi a nociuis caueatur

De ethica Ca. XXXIIII

Ethica febr̃ eſt q̃ ledit ſolida mẽbra. Et ꝺꝛ ab ethis qꝺ ẽ habitudo q̃ſi febr̃ ꝯuerſa in habitũ. Aliq̃ñ ãt eſt ethica febris z morbꝰ ꝑ ſe. Aliq̃ñ ꝓpt̃ aliũ morbũ ꝑ ſe fit morbꝰ. Aliq̃ſi ex cibis nimis calidis z potibꝰ. Aliq̃ñ ꝓpt̃ nimia exercitia. ſic ꝓpt̃ ſtudiũ ĩmoderatũ. vigilias. z ꝯſilia q̃bꝰ calefit ſpũs aĩak̃. z ꝑ ꝯñs vitak̃. z ita calefit z minoratur hũiditas nak̃ak̃ z inducik̃ ethica. Aliq̃ñ etiã cauſak̃ ex alio morbo ſic ex effimera ex putrida interpolata vl' acuta etiã ꝓpt̃ calidũ apoſtema. ſepe eĩ ꝯtigit q̃ effimera excedit tertiũ diẽ ꝯſiſtẽs in vna q̃litate et apparet ĩcute ifirmi q̃dã obſcuritas liuiditas citrinitas conſũptio z tũc illa effimera in ethicã ꝯmutak̃. maxie ãt accidit ex effimera q̃ eſt ex anguſtia ira. triſticia. odio. et vigilia ĩmoderata. z conſimilibꝰ aĩe exercitijs. ex febre ĩterpolata ſic fit q̃ calor nak̃ak̃ calefacit mẽbra z deſiccat. ꝓpt̃ acutã. q̃ calefacit ſanguinez vl' pdñans ſubalem ꝯſumit hũiditatẽ. q̃ñ eĩ extenuatur ſãguis nõ eſt debitũ nutrimentũ mẽbrozũ. vnꝺ ſeq̃k̃ ꝯſũptio. ſic fit in arboze q̃ deſiccak̃ ex caliditate z ſiccitate aerꝫ hũiditatẽ conſumentẽ ĩ eſtate. vl' ex nutrimẽti ablatiõe ſic accidit ĩ hyeme q̃n cadũt folia. vl' ex nutrimẽti corruptõe z ꝑmixtõe ad malas ꝯmixtões et q̃litates ſic ad nitroſitatẽ. ſulphureitatem. z hmõi. ſic ꝯtingit in hũanis corꝑibꝰ. q̃ñ q̃ eĩ fit nutrimẽti ablatio ꝓpt̃ ipotentiã nak̃e ĩ digerẽdo cibꝰ ĩ reſtaurãdo depdita. ſic accidit ĩ ſenibꝰ. q̃ñ q̃ calor extraneꝰ corꝑi dñak̃ et ſubalẽ hũiditatẽ mẽbrozꝫ ꝺſiccãdo deſtruit z ꝯſumit. qꝺ ſolet accidere ĩ ethica. q̃ pueĩt ex acuta febre l' ex accidẽtibꝰ aĩe q̃n ſanguis nutrik̃ mẽbra radicalia mutat a ſua dulcedine z ſapoze. ſic accidit ꝓpt̃ apoſtemata pulita corꝑ calefaciẽtia z ꝯſumẽtia q̃ ſũt aliq̃ſ cã febr̃ ethice ſiue habitual'. Jn generali ãt iſta ſũt ſig̃ bꝰ febr̃. calor nociuꝰ eq̃lis ĩ q̃libꝫ ꝑte corꝑis. ſignũ ſcõm ẽ q̃ calor leuis ẽt nos pũgitiuꝰ. vñ ĩfirmi pati febrẽ vix ſe putant. tertiũ ſignũ ẽ q̃ eoꝝ color eſt liuidꝰ z plũbeꝰ aut citrinꝰ. q̃rtũ ẽ q̃ èoꝝ corꝑa ſũt aſpa. ocli ꝯcaui ſiccã emittẽtes lippitudinẽ. nutritiua eĩ eoꝝ hũiditas ab eis ablata ẽ. Particlaria ãt ſig̃ ſũt diuerſa ſm diuerſas ſpẽs bꝰ febr̃. Spẽs ãt diuerſificãt ſm diuerſas hũiditates. Diẽ eĩm Auic̃. q̃ q̃ttuoꝛ ſunt hũiditates. Prĩa ẽ in extremitatibꝰ puaꝛ venaꝝ ſubtiliũ eẽntiã mẽbroꝝ ꝯſiſtiũ. q̃ñ aũt ſupaccẽdit ħ hũiditas fit febr̃ putrida z nõ ethica ſz facile generat ethicã et inducit. Scõa hũiditas eſt q̃ eſt ĩ poꝛoſitate mẽbroꝝ ꝯſimiliũ ſic ros. Vñ etiã z ros ab autoꝛibꝰ appellat. z ẽ hũiditas eſt q̃ eſt ꝯuerſa actõne mẽbroꝝ ꝯſimiliũ ex ꝑte nak̃e z ꝯpletiõis ipoꝝ membroꝝ. z ſtat loco depditoꝝ. vñ z ab autoꝛibꝰ cambiũ nũcupak̃. et q̃ñ ħ ſupaccendit ſcõa ſpẽs ethice ꝓcreak̃. Eſt z q̃rta hũiditas colligãs z ꝯtinuãs oĩa mẽbra z ẽa ſpmatica hũiditate. et ħ ꝺꝛ glutinũ ꝓpriũ q̃ cũ cõſumit nõ repak̃. et ħ inducit tertiã ſpẽz ethice q̃ eſt incurabil'. ſi eĩ poſſz ħ hũiditas repari poſſz fieri regreſſus a ſenectute ad iuuẽtutẽ vt dicit Auic̃. ꝓma ita q̃ ſpẽs vt diẽ Jſaac i li. ꝺ febribus. eſt facil' ad curã z difficil' ad cognitõez. ſz ſi calor augmẽtet et deſiccet hũiditas vicina coagulatiõi fit ſcõa ſpẽs. z eſt facilior ad cogſcendũ z difficilior ad curandũ. q̃ñ vero intantũ incendit calor q̃ deſiccat hũiditatẽ colligantẽ mẽbra fit tertia ſpẽs q̃ ẽ facil' ad cogſcendũ ſz ipoſſibil' ad curandũ. Jn ꝓma ꝓpo ſpẽ cũ ſignis generalibꝰ ſupꝰ poſitꝫ calor augmẽtak̃ añ prãdiũ. i ſcõa ꝓpoꝰ prãdiũ ꝓpo ſentik̃. ſz i tertia maxie. Luꝰ cãz aſſigt Jſaac innak̃ali. Vñ q̃ñ q̃ illũ ſuffocat ex toto. vt in ꝓma ſpẽ q̃ ẽ debil'. z ĩꝺo eſt añ prãdiũ maior calor. ſi ãt ad ſuffocatoz calozis nõ ſufficiat. ſaltẽ calor interꝰ ſopitꝰ excitak̃ ꝑ ſuũ oppoſitũ et fugiẽs ꝺriũ exit ad mẽbra exteriora. ſic q̃ñ ꝓcitur aq̃ frigida ſup calcẽ viuaz nõ extinctã. Tertia ſpẽs vt dicit Jſaac ꝑ ſenſſ hã facies mutak̃ in liuidũ colorẽ ꝓpt̃ ſubtilẽ hũiditatẽ deſiccatã z ꝓtuſ defectum nares ſũt ſubtiles z ocule et aculi ꝯcaui. tympora

aspa. qz ꝯsūpto hūore apparet aspitas ossiuz et cōpago motꝰ palpebraꝝ z supcilioꝝ fit ḡ/uis ꝑt oculoꝝ siccitatē. Un̄ sine voluntate claudūt oculos q̄i ḡuati a somno ꝑt ꝓtutis defectū. tactu sentiūt frigidi z sicci sed ꝓ mo rā sp ascēdit calor maior ꝺtecti nō videt hze viscera. z tactꝰ eoꝝ q̄i tabule si cutz eleuet nō descēdit infertꝰ ꝑt defectū hūiditatz. pulsus debil' z spissus z durꝰ. vrina silis ē oleo i liq̄ re z fusa sup̄ petrā sonat sic oleū. Nec infir/mitas q̄ ad ꝓmā spēz cito curat ne cadat i se cūdā q̄ difficulē curari ꝑt. Curat āt ꝓ dietā mediocrit̄ ꝓpatā z ꝓ medicinas calorz repsi uas et ꝑfortatiuas et hūoz ꝑditi restaurati uas. et ad ꝫ ꝑcipue valet electuariū pzis. bal neari āt solet cū rosis violis maluis et alijs ꝑfortatiuis herbis z humectatiuis Balneū āt nō dz esse nimis calidū sz q̄i repidū ne ni/mia hūoz ꝑsūptio ꝑsēq̄t. et nō fiat i balneo lōga mora. Inungi etiā solet vngēt̄z resūpti uis infrigidatiuis et humectatiuis. sic oleo violacio cū melle albo et lacte mulieris ma let ethicis et ptisicis lac caꝑnū in q̄ lapides fluuiales sūt extincti si ieiuno stōachoꝝ ina/nito patientiꝰ tribuatur.

De febre putrida. Ca. XXXV

Febris putrida ex putridis hūoribꝰ ex q̄bꝰ gignit putrida ē vocata Dicit aūt Ysaac ꝙ ista putredo sic hz fieri malis hūoribꝰ et supfluis i aliq̄ ꝑte corpis coadunatz ex calore extraneo et inakali q̄cū q̄ casu supueniēte q̄daz fit hūoz ꝑturbatio Douēt ei hūores ꝑ illū calorē z ebullīūt sz tñ nō digerūt. neq̄ facta digestōe int̄ partes laudabiles z nō laudabiles mūdificāt. sz po ꝑ facta ebullitōe ꝑiter ꝓmiscēt. et iō nec̄ario ꝑtes corrūpūt. Cū igit̄ matia grossa z visco sa i corpe coadunata moueat a calore neces se est vt resoluat i vaporē q̄ vapor itrat būi/dñ grossū manēs i se occultat z nō libe exa/lās et extēs ꝑt grossiciē materie sibi resistēt̄z corrūpit z putrescit. huic āt putrefactōi ma/xime ē dispositā cōplexio iuuenū z calida et būida q̄n excessus ē i hūiditate et calore. cō/plexio frigida z sicca nō sic ad putredinē est parata. et iō grandeui raro febres putridas patiūt. qz siccitas ꝙplexiōis desiccat hūorē z coadunat et digestōi materie ac dilatatiōi obuiat z repugt. q̄ sūt dispositōes medie ad putrefactōz. frigiditas etiā ꝙgelat et resistit calori facienti ebulitōz. Pala igit̄ est intellige re q̄n cause faciētes putrefactōez sūt hūidi tas disponēs et caliditas hūores mouēs et ebullitōz faciēs in hūoribꝰ. q̄z feces vt dicit Ysaac nō diuidūt nec mundificāt. imo mu tuo ꝓmiscēt. z iō ad putredinem necessario disponūt. Huic āt putrefactōi coopat ma/xime porꝝ corpis clausio z ꝙstrictio. qz cō strictz poris nō ꝑt fieri supfluitatz resolutio neq̄ euaporatio. et iō est necesse ꝙ maior fi/at hūoz ꝓ calorē ꝙmotio et corruptio ꝑsertim cū talꝭ calor sit inatalꝭ z nō sit nate regiti nus. sz potiꝰ corruptiuꝰ. His āt caus putre factōis coopant etiā q̄dā extrinseca vt inor/diatio diete exercitiꝫ et etiā medicie z ꝙsitia. q̄ oia iteriorē corruptōi vl' putredini coopāt q̄n mō indebito z i ꝛpe incōgruo corpi extri sec⁹ adhibēt. Ex hūiditate igitur in aliq̄ pte corpis sic putrefacta resoluit fumꝰ calidꝰ et corruptꝰ q̄ corpetit ipm distēpat atq̄ ledit. ac deinde ꝓ venas z arterias se diffundēs se brē putridā corpi itroducit. sic di. Ysa. z Cōstā. matia igit̄ sic putrefacta q̄ putride febrz est cā aut ꝓtinet i aliq̄ ꝓcauitate corpis sic i stōacho z i epate vl' alias. z tūc ē cā febrz que dr iterpolata. aut ꝓtinet intra vasa. s. i venis et arterijs. z tūc est cā febrz q̄ ē ꝓtinua Cā āt ꝓtinuitatz febris putribil' ē corruptio hūorz et coartatio vaporis iflāmantz i arterijs et i venis. et sic ꝑz cā et rō oim febriū putridarꝝ in generali siue sint ꝓtinue siue sint disconti nue et interpolate

De signis putride febrz Ca. XXXVI

Stant āt febriū putredinaliū quedā significatōes generales sūt. Prima est qz matia tal' febris diu ꝑmanet i corpe sz supueniēte cā extranea calefit z pu trescit ineffectu. Scda significatio ē ꝙ talē fe brē ꝓcedit rigor vl' frig⁹ matie si matia fuerit itra vasa z vicina sensibilibꝰ mēbris. qz ex ma teria frigida resoluūt q̄dā fumi q̄ ledūt ner/uos sensibiles ex q̄bꝰ rigor vel frigꝰ generat. Tertia significatio ē qz talis febris hz iter/polatōz verā i interpolatis vl' inclinationez manifestā quēadmodū i ꝓtinuis. Quarta ē qz talꝭ febris maximā generat angustiaz ꝑt mꝰtitudinē z grossitudinē fumi de materia putrida generati. ꝑt quā fit ordiatio calorz et ꝓtutz ad iteriora donec nata expediat se a fumo illo. et ꝫ tps diuersificat ꝑm diuersita tē materie i subtilitatez z grossicie. qz si mate/ria fuerit subtil' et ꝓꝑꝰ fortis cū velocitate dis soluit z spargit ꝙ corpꝰ et redit ꝓꝑꝰ ad mēbra

sic ꝑus. si ꝑo materia fuerit grossa et ꝓp⁹ debilis erit ecōuerso. Quīta significatio ē īstatu febr⁹. qz tūc occurrūt accidētia signātia cōpletionē putredis sic̄ dolor capitis. malicia anhelit⁹. sit⁹. z sitia. Sexta ē qñ corpa ñ plene mūdificāt apō q̄tē febr⁹. sz rmanent aduci corpe male q̄litates ꝓp̄t qs rmanet debilitas i corpe z etiā redeūt ipe febres et accessiōes. Septia ē qn ñ remanet ī vnifozmi rate quēadmodū z cete febres apō solutiōez sz q̄escit oīno iterposit⁹ dieb⁹ z declinat sic ī ꝓtinuis int̄ poxīmos. Sūt z mlte alie significatōes q̄ i febrib⁹ pticularib⁹ denotant

De febre quotidiana Ca. XXXVII.

OE febrib⁹ āt iterpolat⁹ q̄dā ꝓuenīūt ex humoze simplici putrefacto extra vasa vt ex fleumate nakali ꝑa q̄tidiana ex colera rubea. tertiana ex colera nigra. q̄rtana q̄dā ex hūoze ꝓposito generāt vt q̄tidiana. aliq̄ est ex fleumate acetoso. aliq̄ ex vitreo. aliq̄ ex dulci. aliq̄ ex salso. z iste febriuz diuersitates p ꝓpria siḡ dinoscūt. in ist⁹ āt febrib⁹ cōiter accidit dolor capit⁹. insipiditas oris. ḡuitas corpis. frig⁹ p̄cedēs. calor subsequēs singul' dieb⁹ accessio renouat. et quod peius est aliq̄tiēs duplicat. Hui⁹ febr⁹ materia ꝓgrua medicina digerat diuidat z expellat. dieta ꝓgrua regat. p̄caueat etiā medicus ne in q̄rtanā vl' etbicā terminet.

De febre tertiana et ei⁹ signis et cura Capitulū. XXXVIII

OErtiana febr⁹ fit ex colera putrefctā extra vasa z nō collecta ad apostema Fit āt tertiana alia ex colera nakali. alia ex innakali. vt ex colera citrina vl' vitellina. Tertiane ex colera nakali facte h̄ sūt sig. de tertia die in tertiā affligit. z potissime circa horā tertiā p̄mo rigoze. deinde caloze. doloze frōt⁹. amaritudie oris. siti. tinitu auriū. instantia vigiliaz. vrina rubea subtilis z tenuis. xviij. horas aut pl⁹ p̄t hze i laboze z alias. xviij. in q̄te. Scōm variā ꝓpositōz varianf et sig. Hā si materia fuerit i oze stōachi dolor front⁹ est maior. sil'r et sit⁹ cū aspitate sicci gutturis z oris. adest volūtas vomēdi. vrina est nimis colorata. Si fuerit ī intestinis p̄dicta sig̃ nō sunt ita intensa. sed dolor ē circa vmbilicū z vrina ē magis itēsa. Si ꝑo fuerit i epate l' in cista fell' coloratioz erit vrina cū spuma crocea. Si āt fuerit febris ex colera citrina l' vitellina variāt ī pre sig̃. qz affligit p̄mo rigoze. deinde lēto caloze int̄ horā colere z fleumat⁹ monet. vrina ē ei/trina mediocriter tenuis. pl⁹ tū accedēs ad tenuitatē. horis incert⁹ monet. qz mō antica pat mō suboccupat. assunt z p̄dicta sig̃. s. doloz front⁹ zē. sz sūt ꝑoris remissiora. h̄ febris sic et q̄tidiana. aliq̄n est simplex. aliq̄n ꝓposita. simplex est q̄ fit ex vna materia in vno loco putrefacta. ꝓposita ꝓ siue duplex que fit ex diuersis causis in diuersis loc⁹ putrefactis. sicut cōtinua fit dupl'r qñ fleuma diuersū in diuersis locis est putrefactū. Sig̃nū aūt talis tertiane est q̄ oīno die affligit h̄/mo rigoze deinde caloze. sz de tertio i tertiū gui⁹ z i diuersis horis. vrina mediocris est i/suba subrubea vl' rufa superi⁹ aliq̄ntulū obumbrata. Cā ita q̄ simplex tertiane cognita. dieta p̄mit⁹ ordinet ēm etatem ēm ips et nake ꝯplexitatē. deinde medicina debita subsequak. Primo materia cū syropo acetoso digerak digesta cuz oximelle laxatiuo purget cū alia ꝓgrua medicina. Si materia fuerit in oze stomachi vomit⁹ puocet digesta ñ ꝑuere nō cruda. vt ōz in amboz. Materie ꝓpo digestio cogn̄scit ꝑ anticipatōem accessionis et ꝑ remissionē rigoris vl' frigoris et calozis augmentatōem ꝑ maiozē afflictōis ꝑ/lixitatē. ꝑ vrine inspissatōem. qñ ḡ apparēt talia sig̃ digestōis purget materia ipa. febr⁹ sit ꝓpositā siue simplex. ista tñ sp adhibeatur ꝓsideratio et cautela. vt si fuerit materia simplex medicina sit simplex. et vbi duplex materia et ipa medicina duplex fiat.

De quartana z ei⁹ signis et remedijs. Capitulū. XXXIX.

QUartana fit ex melancolia putrefacta extra vasa et nō collecta ad apostema. Fit aūt ista febris aliquando ex melacolia nakali. aliq̄n ex nō nakali. quartane ex melancolia nakali facte h̄ sunt signa de q̄rto die in q̄rtū affligit horripilatōe primo. deinde caloze lento. xviij. horas habz i fūmo laboze. et. xl viij. in quiete. Jn hoc⁹ melācolie affligit. s. a nona inferi⁹ et seruat eeta tpa accessionis. vrina post accessionē citrina vl' subcitrina in dieb⁹ interpolat⁹ q̄si cruda pallida scz vl' subalbida z tenuis apparet. Si i stōacho materia fuerit adest oris acetositas cū scotomia z frigine z alijs signis pessimis z inordinatis. qz adest tristicia. timor. anxietas. et alie aie ḡuissime passiōes. et pie corpis ḡuitas. pigricia. indigestio. inflatio.

latex ꝓderositas crurũ ⁊ corax vigiliax i/
dꝛtudo.timor in somnis.liuiditas in vngui
bus et labijs maxie in tpe accessionis.dolor
tumoꝛe splenis.appetit⁹ foꝛtitudo.qꝛ ex me/
lancolico hũoꝛe gui et ponderoso cib⁹ dep/
mit ad fundũ stomachi. Und oꝛe stomachi
remanẽte vacuo desideriũ excitat Alie spẽs
ꝗrtane ꝙ accidũt cũ admixtõe alteri⁹ hũoꝛs.
hũoꝛ ꝙ cũ hũoꝛe melãcolico ꝓmiscẽt.sz illa
rũ febriũ differẽtias nõ est pñs negocij de/
clarare. Cognita igit ꝗrtane cã ⁊ ꝓpa diffe/
rẽtia a ꝓncipio dent foꝛtia digestiua.qꝛ spis
ria digerit ⁊ mũdificãt.sic optimel simplex et
squilliticũ.⁊ hmõi matia digesta purget cũ
sibi appꝛopꝛata medicina cũ calidis et aperti
uis herbis ac mũdificatiuis balneent ⁊ sub
fumigent.caueãta cibis melãcolicis ⁊ noci
uis.ytant electuarijs ⁊ pl'ib⁹ calidis ꝓfoꝛta
tiuis hũoꝛis melãcolici ꝓsũptiuis ⁊ alterati
uis ⁊ letificatiuis.sic̃ est dyasene. dyabora/
go leticia gal'.et hmõi.cum calidis vngẽt ⁊ et
ꝓfoꝛtatiuis inungat

De febꝛe continua simplici ⁊ composita. Capitulum. XL

Ebris ꝓtinua pueit ex hũoꝛe putre/
facto int' venas cui⁹ fum⁹ petẽs coꝛ
ipm ledit et febrẽ ꝙ dꝛ ꝓtinua coꝛpo
ri introducit. Hic humoꝛ aliqñ est simplex.
aliqñ ꝓpositus. Simplex qñ putrescit san
guis in vasis et ꝓtinuã inducit ꝙ synoch⁹ dꝛ
gnis ⁊ nõ putrescit sz ꝗntitate supabundãs
qñ ꝓ ꝓculcat.fumositates ꝓ ꝓculcate calefiũt et
ꝓculcãt.fumositates ꝓ ꝓculcate calefiũt et
distpant.ꝙ distpate spm vitalẽ distpant .⁊ se
qnit febris ꝙ dꝛ synoca inflatiua.qñq etiaz
colera putrescit i subtilissimis venis oꝛs sto
machi.cordis.epatis.et pulmonis.ꝙ dꝛ cau
son.qꝛ mẽbra spũaliq vrit ⁊ incẽdit.qñz etiã
in alijs venis putrescit.⁊ dꝛ tertiana ⁊ conti
nua.qñz etiã colera ⁊ sanguis sil'r putrefiũt
in vasis.et siquidẽ maioꝛ ps sanguis putre/
fiat fit febris synochides.si ꝓ maioꝛ ps coꝛ
rere putrescat dꝛ causonides.ꝓ varietate ãt
causaꝝ variãt ⁊ sig̃. Synochi itaq; h̃ fũt sig̃
febris ꝓtinua.doloꝛ frons ⁊ tympoꝝ acutis
sim⁹.sitis vehemẽs.oris dulcedo. vrina ru/
bea ⁊ spissa et ꝙdãmodo linens Eadem fere
sant sig̃ in synocha inflatiua excepto linoꝛe
vine.apparet etiã oculoꝝ eminẽtia cum ve/
naꝝ plenitudine et ruboꝛe faciei et totꝰ coꝛ/
poꝛis ꝗuitate. In causon ꝓ et alijs apparet
vrina rubicũda subtilis ⁊ tennis quadaz ni
gredine obumbꝛata. doloꝛ frons ⁊ tympoꝝ
tant⁹ ꝙ oculi et tympoꝛa vident clauis pfo/
rari.coloꝛ in coꝛpe mixtus cuz citrino. sitis
indeficiens. vigiliaꝝ instãtia.ligue aspitas.
exustio cũ ꝓstipatõe vẽtr⁹.si peccauerit cole
ra in ꝗlitate.si ꝓ in ꝗntitate accidit ventris
flux⁹ ⁊ vomit⁹ coleric⁹ Eadem signa apparẽt
in causonide et in synochide et tñ differẽtia
illaꝝ discernit potissime ꝓ vrinã. In his fe/
bꝛib⁹ ꝓtinuis ex sanguine generatis dꝛ fieri
sanguis subtractio ex vtroq; bꝛachio viriby
ꝓmittentibꝰ et etate. dieta taliũ dꝛ esse tenuis
et frigida sicut mica panis in aq̃ lota. ꝓ una
cocta.et hmõi. medicia dꝛ eẽ sanguis repssi
ua et alteratiua. vt syrop⁹ acetosus violace⁹
⁊ hmõi. ꝓtra sinthomata. s. ꝫ vigilias ⁊ dolo
rem frontis.et hmõi. maxime insistendũ est
Iste infirmitates qñq; sudoꝛe qñq; fluxu sã
guinis per nares vel aliunde salubꝛiter ter/
minantur.

De fleumate. Capl'um. XLI

Leuma qñq; putrescit in vasis ⁊ fac̃
ꝗtidianã ꝓtinuã. Cui⁹ sig̃ sunt caloꝛ
ꝓtinu⁹ sed in nocte maioꝛ ⁊ sine aliq̃
typo ꝙuedo capitꝭ.oris insipiditas. vrina pa
rũ coloꝛata et spissa hoꝛas hz.xviij.in sũmo
laboꝛe.et.vj.in falsa quiete. aliqñ etiã melaꝝ
colia putrescit i vasis et fac̃ ꝗrtanã ꝓtinuaz.
cui⁹ sig̃ sũt caloꝛ ꝓtinu⁹.sz de ꝗrto i quartuz
die sp maioꝛ.⁊ sic sine typo ꝙuedo capitꝭ. ca
loꝛ lent⁹ nõ mlt̃ intensus.et iste due vltime
febres nõ discernunt de facili ꝓ vrinã. qñq;
etiã putrescit fleuma extra et colera intra. et
tñc febris inde generata dꝛ miꝛ enutrithe⁹
Cui⁹ sig̃ sũt eadẽ ꝙ ⁊ ꝓtinue ꝗtidiane. ⁊ tũc i
sero ill' adest frig⁹ ⁊ maxie frigescũt tũc extre
ma. adest ꝙuedo capitꝭ. palpebꝛaꝝ oppꝛessio
falso somno opprimit.xviij.hoꝛas hz i sũmo
laboꝛe.et.vj.in nõ sũmo.sz illõ non summũ
sũm⁹ est ꝙd⁹ sũme ꝗtidiane ꝓtinue. Qñz pu
trescit fleuma ĩtra ⁊ colera extra. ⁊ fit medi⁹
enutrithe⁹. cui⁹ sig̃ sũt caloꝛ ꝓtinu⁹. sz de ter
tio i tertiũ ꝙu⁹ intẽdit. ⁊ fit cũ rigoꝛe pcedẽ/
te cũ doloꝛe capitꝭ ⁊ siti. xxvj. hoꝛas hz i sũ/
mo laboꝛe. tñ. in falsa ꝗete. vrina rubea me/
diocrit' tenuis vl' spissa vl' liuida. Aliqñ pu
trescit melãcolia extra ⁊ colera ĩtra. ⁊ fit ma/
ioꝛ enutrithe⁹ in ꝙ ẽ maioꝛ caloꝛ. ⁊ oñia sin
thomata peioꝛa ꝗz i poꝛib⁹. vrina aliqñ ẽ vi/
ridis, aliqñ nig̃. aliqñ linida et discoloꝛata.

q̄ oīa sūt sīḡ mortificatōis .xj. horas hz i sū/
mo labore. z .xij. ī ñ sūmo Jstaz febriū ꝓposi
taz spēs z differentias vix ꝑt⁹ medic⁹ ꝑt dis/
cernere. qz vt dicit Jpo. in ampho. Acutoz
morboz nō sp sūt ꝓnūciatōes certe neq̄ sa/
natis neq̄ mortis. vt di. Bal'. qz i talib⁹ mor
bis aliqñ ꝓfect⁹ medic⁹ errat ꝓt velocitatez
mot⁹ materie morbi. z etiā ꝓt defectū vl' ꝓ/
tutē patiēt̄ quā ignorat. z iō ḥ finē de ist̄ fe
bri⁹ imponem⁹. q̄ em̄ ḥ posuim⁹ ab Jsaac z
Cōstan. ab Auic. ab Alex. certissime tradi/
ta repim⁹ z etiā a Bal'. ḥ aūt nō lateat q̄ mi/
nor enutrithe⁹ curat cuz difficultate. medi⁹
vix tñ aliqñ. ſz maior nūq̄ nisi diuīa ma/
nu vt testat Bal'.

De horripilatōe. Capitulū. XLII

Horripilatio est q̄dā ꝑua dispositō ex
materia febrili ī corpe surgēs acces/
siōes febriles ꝓnūciās z ꝓcedēs. orik
āt ex frigido fumo a frigida materia fleuma
tica vl' melācolica resoluto. q̄ subito ꝑ mem
bra corpis se diffundēs neruos z musculos
tāgit. z sua frigiditate cutē ꝯstringit. vnō ra
dices pilor stringēs poros claudit et ipsos
pilos rectos et rigidos fum⁹ frigidus facit.
Uñ horripilatio ſm Jsi. horrida ór pilorū
erectio. qñ cū q̄dam horroze alic⁹ timor ſ gra
pili capit̄ subito eleuāt. Timor ei subit⁹ ca/
lorē ad interiora reuocat. z iō corpis superfici
es a caloze depauperata exteri⁹ se ꝯbit z corru
gat. z sic ꝑ ꝓñs pili ī superficie cut̄ ꝟuolūtarie
erigūt. eadē ḡ est rō z cā in febricitātibꝫ hor/
ripilatōis et tremoris frigoris et rigoris. vt
dicit Constan.

De fastidio. Ca. XLIII

Orca mēbra nutritiua diuerse acci/
dūt passiones sīc circa stomachū fa
stidiū. bolism⁹. vomit⁹. z hmōi. Fa/
stidiū est īmutatio appetit⁹ vt di. cōstan. Est
āt fastidiū ciboz z potuū inuolūtaria abho
minatio. ꝟtuti nutritiue maximū inferēs no
cumentū. Uñ ór fastidiū q̄ faciēs tediū. vt
dic Jsy. qz in illo inuenit hō fastidios⁹ tediū
in q̄ alter recipit solaciū z nake oblectam̄tū.
Fit āt trib⁹ modis. ex spirituū defectōne. ex
neruoz sensibiliū opilatōe. ex hūoz calido/
rū vl' frigidoz nimia repletōe. Primū pz q̄a
cū spūs sint instr̄a ꝟtutū vt eas excitēt ad su
as pagēdas opatōes ex eaz defectu appetiti
ue ꝟtutis opatio ipedit. Scōm etiā pz. appe
tit⁹ em̄ stōachi q̄ ꝓpe ór desideriuz a duplici
ꝟtute ꝓficit. s. a naturali appetitiua z ab influē/
te sensitiua. Cū ei neruis sensibilib⁹ opilatis
spūs aialis nō possz descēdere ad os stōachi
vt ꝓficiat appetitū nō imerito altera cā ꝓnci
pali deficiēte deficit appetit⁹. Tertiū pz q̄
cū rōe vacuitat̄ fiat appetit⁹ repletōe facta et
hūore appetit⁹ nō imerito ipedit. Sīḡāt q̄ñ
deficit appetit⁹ ꝓpt defectū spirituū sunt ista.
toti⁹ corpis macilētia ex febre p̄cedēte. ex ie
iunio nimio. ex vigilīs z fluxu vētr̄. Heruo
rū opilatōez cogīscim⁹ ex ḥ q̄ patiēs i assūpt̄
nullā patit̄ delectatōz. z tunc maximā pati
stomach⁹ indigestōz. stomacho ꝓpt absentiā
spirituū infrigidato. cib⁹ etiā in trāsitu sēnt
frigid⁹ ꝓpt ꝓdictā cām. Calidoz cogīscimus
hūoz abundantiā ex amaritudie oz̄. ex lici
tate lingue cū siti. z ex calidis fumositatibꝰ
palatū excoriātibꝰ. adest etiā q̄ñz vomit⁹ cro
ceus. Frigidos hūores scim⁹ cēin cā ex eru
ctuatōnib⁹ acidis vl' insipidis siue fetidis ex
indigestōe z stōachi ḡuedie. Q̄ñ igit̄ defect⁹
spirituū est in cā opandū est ꝫ illa ꝓpt̄ q̄ sunt
spūs ī defectu. qz si ex febre agēdū ē ꝫ febrez.
si ex ieiunioz corpis ꝫsūptōe pdita sūt cibis
electuarijs ꝫfortātib⁹ repanda. z sic de aro/
maticis reb⁹ fiant salsameta spūs repantiaz
orificiū stomachi ꝫfortantia. ex acetosis. s. ex
menta. et hmōi aromatica sept⁹ narib⁹ appo/
nant. Si fuerit opilatio in cā valet si nibil
obstiterit q̄ patiēs de mediana detri bra/
chij minuat. denq̄ calida diuisiua. calida et
am ꝫfortatiua vt dyaciminū. z ysopa aceto/
mia caliditas sit in cā. tūc em̄ syropo acetō/
so est vtendū et materia ꝫgrua medicina est
euacuāda. Si hūores frigidi sūt in cā pur
gek stomach⁹ cū būdicta vl' alia ꝫgrua medi
cina z calidis ꝫfortet diuersa cibaria sūt ofe/
rēda etiā si aliq̄tulū fuerit nociua. si ea de
sideranerit vt sic i eis excitet appetit⁹. iuxta il
lud Jpo. Parū deterioz cib⁹ z potus. melio
ribus quidē. delectabilis vero magis est ap
ponendus.

De bolismo. Ca. XLIIII

Bolismus est imoderat⁹ z q̄si canin⁹
appetit⁹. Oz āt fieri ex frigiditate oz̄
stomachi ꝺñante z existēte cū hūore
frigiditas igit̄ intensa assūpta cibaria vi ex
pressionis trudit ad inferioza. z sic stōachū
inanit⁹ rōne vacuitat̄ appetit. stomach⁹ āt ex
multis causis infrigidat. sicut ex nimis fri/
gida dieta. et hmōi. dicit Bal'. q̄ bolism⁹ na/
scitur ex nimio caloze mēbroz q̄rū venie tra/
hūt ab epate. epar vero ꝑ mezeraicas venas

extrahit a stomacho q̄ subito inanit stōach⁹ et sequit appetit⁹ q̄si canin⁹ et īmoderat⁹. di/noscit p intensionez vrine. z qz cito aduenit nec ēm p eū ꝟ⁹ deficit. ist⁹ q̄uenit frigida me dicina et grossa dieta. Bolismi āt ꝟ sunt sig̃ scz q̄ bō pl⁹ debito appetit z pl⁹ solito come/dit. et tm̄ ex assumpt⁹ nihil corpi addit. sed at tenuat potⁱ z marcescit. adest freq̄nt fluxus ventris. Accidit āt appetitū īmutari vt appe tat ds nociua. vt carbones terrā z sal. et hu/iusmodi. Et hz fieri ex hūore melācolico vl colerico inficiēte os stomachi. z q̄si quandā lanuginē inducēte. Uñ stomach⁹ infect⁹ ra/tione formitat⁹ appetit talia vt ī pregnātib⁹ ꝑz in emorroidaz z mēstruoz retentōez pa/tit hūb⁹ fum⁹ ab īmūdo sanguie resolu/tus inficit neruos sensibiles stōachi z īmu/tat appetitū. Contra bolismū g̃ dent calida stomachū ꝑfortantia. dent etiam cibaria vn/cuosa z mlta pinguedine addita vt vnctuo/sitas oꝛi stomachi innatās fastidiū generet et inducat. et si humoꝛ frigid⁹ ac flegmatic⁹ fuerit in cā vt freq̄nti⁹ accidit stomach⁹ pur/gēt tandē calidis electuarijs interi⁹ vngētis calidis exteri⁹ ꝑfortet. ꝑsimili mō curet inoꝛ dinatus appetitus.

De singultu La. XLV

Singultus est son⁹ violēte ꝺmotiōis stomachi ex spasmosa dispositōe et⁹ puenies Fit aūt duplici de cā ꝓnci/paliter. scz ex nimia repletione. vel ex inaniti one. et q̄ndq̄ ex frigoꝛe. Hec ēm de cauſ ner/ui stomachi ꝺhuntur quib⁹ contractis fun/dus stomachi sup⁹ eleuat. virtus autem re gitiua nitit ipm̄ ad naturalē situm et positō nem reducere. Ex tali g̃ ascensu vel descēsu vt dicūt quidā fit q̄dam sonus q̄ ꝺz singult⁹ vt vt mihi videt dum fund⁹ stomachi eleua tur aer in medio ꝺtent⁹ vi expulsiōis extens dum alteri aeri obuians p angustum trāsit facit sonitu z q̄ ꝺz singultus. q̄n accidit ex re pletione fit cum vomitu humoꝛ vl ciboꝛuz Accidūt eructuatōes diuersi sapoꝛ ꝑm hu moꝛ abundantiū diuersitatē et plectoꝛica ē corpis habitudo. dieta ēm precessit nimis larga. q̄n ēm ꝺtingit ex inanitione cognosci tur p febrem vl fluxum ventris vl sanguis z alia q̄ extenuant corp⁹. sed q̄n accidit ex fri giditate cognoscit p frigiditatē aeris vel per dietam frigidā p̄cedentez. et hmōi. Contra singultū ex repletione vtendū est vomitu et aliqs euacuatiuis calefacientib⁹ z desiccati/uis. ꝺ singultū ex inanitōe si fuerit sine febre vtendū est restauratiuis et humectatiuis. si ꝟo fuerit cū febre ꝑiculosius est. Cōtra sin/gultū ex frigiditate actualiter calidis z potē tialiter ē vtendū. Valet etiam sternutatio si ꝓuocetur. valet etiā timoꝛ si ex improuiso i/cutiatur. vel si aliqs verecundū valde subi/to obijciatur. Nam caloꝛ reuocatus ad in/terioꝛa ꝓpter verecundiā aut timoꝛem dissol uit fumū qui materia singultus est

De vomitu La. XLVI

Uomitus est ciboꝝ et humoꝛū a sto/macho violenta reiectio. et habz fie ri ist⁹ modis. aut vi nature aut vi sin/thomatis. q̄nq̄ ēm supabundant in stoma/cho humores calidi. q̄nq̄ frigidi. Uñ q̄nq̄ ex caliditate ebullitōez faciēte z hūores dis/soluente fit eoꝝ ꝓvomitū expulsio. sic ēm fri giditas intēsa in oꝛe stomachi vi compssio/nis repellit humores et cibaria inferius. et est causa solutōis p secessuz. sic caliditas do minās mouet eos aliq̄n sursū. et est cā eua/cuatōis ꝓvomitū. aliq̄n fit ex ciboꝝ z potuū supabundantia. q̄ cum natura nō possit re/gere⁹ digere ea repellit a se tāq̄ sibi supflua et nociua. Aliq̄n āt accidit ex q̄litate cibi et pot⁹ et ex eⁱ⁹ acumine. Uñ mordicat neruos stomachi z ꝓuocat ad vomituz Aliq̄n fit ex debilitate ꝟtutis retētiue z fortitudie expul siue. Uñ stomach⁹ nō valens assumpta reti/nere p incontinentiā vomit ea. Aliq̄n etiaz accidit ex fortitudine et acumine medicine. Aliq̄n etiā fit vomit⁹ cū inferioꝛa vētriꝭ fuerit fortioꝛa z expellūt suas supfluitates ad supio/raz naꝛa ñ valēs retinere ea īmo abominās z abhoꝛrēs ꝓvomitū expellit. Illa etiam fit aliq̄n p oppressionē et eleuatōez stomachi ex vicinitate et colligātia alioꝝ mēbroꝝ q̄n ca su aliq̄ patiūt vt ex matrice. Uñ frequēs vo/mitus signū est impgnatōis vt di. Bal. Uo mitus itaq̄ laudabil⁹ est q̄n fit vt z opatione naꝛe. vel q̄n fit sic̄ oportet et q̄n oportet a diu torio medicine. q̄n fit ī die cretico et eger ex vomitu releuat. Uomit⁹ cī laudabil⁹ stoma chū mūdificat ꝟtuti digestiue fuit z mīstrat totā naꝛaz exonerat ab infirmitatib⁹ infinit⁹ totū corp⁹ hois alleuiat. Si āt fuerit illau/dabilis ꝺria opaꝛ. omnē āt vomitū natura/liter p̄cedit mot⁹ z tremoz labioꝝ conatus z āguſtia spiritaliū mēbroꝝ. nausea et abomi natio oris aptio. ligue distēsio. et extēsio ve/naꝝ arteriaꝝ z neruoꝝ. lacrymatio ī oculis

emissio sudoꝛ.imutatio gutturꝭ.ꝛ amarica/
tio et infectio lingue palati atq; oꝛis. Vomi/
tus igit si fuerit necessariꝰ puocet. si supfluꝰ
et nociuꝰ restringat. Circa vomitū aūt ex fri
gida cā valēt calida ꝛ ꝓfortatiua tā electua/
ria q̄ vnguēta. valet etiā dyacytoniten cali
dum dyanisum. dyaciminū. ꝛ hmōi. ℨ cali/
dam ꝓo cām valēt frigida ꝛ sicca restrictiua
et ꝓfricatiua ut zucharа. rosacea. dyarodō.
tria sandali. et hmōi. Et hec ō vomitu dicta
sufficiant.

De dolore ventris siue stomachi. Capitulum. XLVII.

Dolor stomachi multis de cauſ ha/
bet fieri. ſ. ex caloꝛe diſſoluēte. ex fri/
goꝛe coartante. ex vētositate extēden
te. ex apostemate cōmente. ex būoꝛe calido
vel frigido. villos stomachi inuiscante. vbi
caloꝛ est in cā. doloꝛ est pungitiuꝰ. eructua/
tio calida parum pallida. vrina grossa. ciba
ria bñ digerunt. subtilia adurunt. amaritu
do oꝛis. secessus coleriꝰ. vrina crocea Ubi
ꝓo frigiditas cuꝫ humoꝛe est in cā est doloꝛ
gūatiuꝰ. dura male digerunt. leuia et subti/
lia meliꝰ. solent adesse vomitꝰ fleumaticus
crudus. vētris ꝓstipatio. eructuatiōes ace/
tose. vētositas si est in culpa cognoscit ex ru
gitu ꝛ gurgulatōe ꝛ eructuatōibꝰ insipidis.
ex quoꝝ emissiōe patiēs alleuiat. Apostema
si sit in stōacho cogñscit ex febꝛe ꝓcomitāte ex
pūctura et ardoꝛe et indigestiōe et oꝛificij ex
tensione. Si igit caloꝛ cū būoꝛe sit in causa
humoꝛ digerat ꝛ cū medicinis ꝓpꝛijs purge
tur. stomachꝰ cū electuarijs frigidis ꝓfoꝛtet
cū vngēt frigidis exteriꝰ fomētet. si aūt frigi
ditas cū būoꝛe sit in cā mō ℨrio curet. si aūt
vētositas sit in cā curet cū illꝫ q̄ extenuāt vē/
tositatē. vt dyamaratꝝ. dyaciminū. et hmōi
Dagꝫ em̄ vētositas in coꝛpe et spēaliꝛ cū est
in ventre causat toꝛsiōes qñ se int būoꝛes in
terponit. vt di. constan. et iō oportet vt sibi
succurrat cū medicina vētositatꝭ vētrꝭ disso
lutiua. et iō dic Constā. vt vētosa sine scarifi
catione circūdet vmbilicū vt ventositas ex
trahat ab iteriozibꝰ ad exteriora. qꝛ sic dicit
idē. Plus vētositas ledit in multꝭ causis q̄
humoꝛes. vtꝫ in ydropicis. de q̄bꝰ idē in eo/
dem cap. dat exemplū. Quicūq; igitur vult
ꝓtinuā custodire coꝛpis sanitatē custodiat
stomachū ne nimiū sumat cibū. sūma em̄ et
ꝓfecta medicina est abstinētia vt di. Constā.
in. iij. ca. de fastidio.

De fastidio Ca. XLVIII

Dolet etiā vētri accidere doloꝛ et tor/
tura. vt idē dicit Constan. ex humo
ribꝰ intestinis in inuiscatis sic doloꝛ
iliacus coleriꝰ. et ꝓsikes passiones. Accidit
ātiste infirmitates q̄ñq; ex intercluſa vento
sitate viscer obuoluttiones extendente. q̄ñq;
ex būoꝝ multitudine viscer subam aggra/
uante. aliq̄n ex aliq̄ apostemate lesionē inte/
stinoꝝ subē inferente. aliq̄n ex lubꝛicoꝝ mi/
titudie viscera interiꝰ cozrodēte. aliq̄n ex alio
rū mēbꝛoꝝ colligantia ꝓpassionē intestinis
inducēte. aliq̄n ex būoꝝ acumine intestino/
rū subaz mozdicāte et vlcerāte. Et iste passi
ones ꝓpꝛias bñt cās et significatōes. Uento
sitas ğ cruda et grossa ab būoꝛibꝰ resoluta
qñ cū fecibꝰ includit. in intestinis mꝛtas ge
nerat toꝛsiones. et si fuerit resoluta fumosi/
tas vel ventositas a materia sanguinea erit
doloꝛ infixiuꝰ. vt dicit cōmen. si fit ex coleri
ca erit pūgitiuus. si ex fleumatica dicet extē
siuꝰ. si ex melācolica dicet gravatiuꝰ. q̄n āt sit ex fle
treo fleumate dicet ꝓgelatiuꝰ. q̄n āt sit ex so
la ventositate tūc est doloꝛ deambulatiuus
Ita dicit de ꝓbo ad ꝓbū cōmen. sup Joh. ꝛ
his ꝓbis vtunt sepe magiſtri ꝛ autoꝛes Ista
igitur passio curat cum dyafoꝛeticis medi/
cinis. i. euapoꝛatiuis. extenuatiuis. ventosi
tatis ꝓsumptiuis. q̄ñ vero replent intestina
grossa et viscosa gūissimas inferūt passiones
Ligant em̄ intestina et ꝓglutinant viscosa
supfluitate Uñ natura nō se ꝑmittit supfluis ex
pedire. vñ necc̄ario sequit interioꝝ toꝛsio. in
terioꝝ ꝓssio. ex repcussione fumositatū su
perioꝝ sūma pturbatio. q̄ñq; moꝛs ꝛ subie/
cti destructio. vtꝫ in iliaca et colerica passio
ne. In tali itaq; casu solēt ꝓmo apponi mol/
lificatiua et materie indurate humectatiua.
deinde aliq̄ntulū mozdificatiua. tandē ne/
cessaria purgatiua. ꝛ sic exonerat̄ et purga/
tis interiozibꝰ rota naka ad ꝓsistentiā debitā
reuocet. Qñ ꝓo apostema occupat stoma/
chum vel intestina ex materia ꝛ distensione
apostematis sentitur doloꝛ et gūedo in sto/
macho et etiā intestinis. ꝛ ꝑm q̄litatem ma/
terie ꝛ q̄litatē apostematꝭ intendit vꝫ remit/
tit impetꝰ angustie ꝛ doloꝛꝭ. doloꝛ āt ꝑ tāto
ē gūioꝛ et piculosioꝛ q̄to i subtilioꝝibꝰ q̄/
liozibꝰ ꝓpbēdit intestinis. qꝛ min̄ ꝓpꝛ locus
cuacuatōis ꝛ euentatōis. Istis tñ interius
et exteriꝰ cōfert medicina mediocriter refri/
geratiua. rōe febꝭ mitigatiua. ꝛ rōe doloris

maturatiua ꝛ mũdificatiua. rõe apostematꝫ
solidatiua ꝛ sanatiua. rõe subseqntꝫ vlcerꝫ
ne loꝯ maneat vlcerosus. ꝛ ista oĩa et multa
alia patẽt i viati. ꝛ ĩ plat. sꝫ ista ꝟ ponere essꝫ
supfluũ. qñ igit lumbrici sũt ĩ cã maximꝰ in
stat dolor. Sũt ãt lũbrici ꝟmes q̃daꝫ longi
rotũdi et acuti ex viscosis et crudis hũoribꝫ
intestinoꝝ interioribꝫ generati. q̃ cũ fuerit in
ẽcilibꝰ ꝛ lõgioribꝰ intestinis generati dicunt
lũbrici. qꝛ lõgi vt di. ꝓstan. Si ꝟo in iferiori
busꝛ grossioribꝰ sũt nutriti ascarides dicũt
et cucurbini. hi ẽm diuersas materias ex q̃/
bus fiũt diuersas hũt spẽs et figuras. Nam
ex salso fleumate fiũt ꝟmiculi lõgi g̃iles et
acuti. nam calor illꝰ fleumatꝫ q̃ hꝫ motum a
centro vsq; ad circũferentiã ꝓtrahit mate/
riã ꝟmis in longũ. siccitas ꝟo cũ hẽat motũ
ad centꝝ ꝛ nõ possit materiã dilatare ꝓstrin
git ꝛ coartat eandẽ i rotunduꝫ. ꝛ iõ ꝟmiculi
sic g̃nati lõgi sũt ꝛ rotũdi. Ex fleũate ꝟo dulci
fiũt ꝟmes lõgi et lati. lõgi q̃dẽ rõe caloꝛꝫ. q̃a
calor plongat. lati ꝟo qꝛ hũor se diuidit ꝛ di
latat. Ex fleumate ꝟo acetoso qõ frigidũ ẽ ꝛ
siccũ curti ꝛ rotũdi. qꝛ vtraq; q̃litas cuꝫ ha/
beat motũ ad centꝝ repug̃t latitudini ꝛ lon
gitudini. Ex fleumate ꝟo nasali cũ sit frigi/
dũ ꝛ hũidũ fiũt breues et lati. breues q̃dẽ ex
frigiditate. lati ꝟo ex hũore. et isti dicuntur
alcharides vel cucurbini. qꝛ semini cucurbi
te assimilãt. Ex vitreo fleumate. ꝑ nimia fri/
giditate nihil viuificat. Hi ꝟmes g̃uissimas
infert corruptões febriꝫ adest. prurirꝰ nariuꝫ
stridor dentiũ. abhominatio cibi. stupor et
alienatio mentis. clamor in somno. tremor
cor pis. emissio lingue. et masticatio. cum ni
hil habeant inde dentes. ꝛ ista omia accidũt
ꝑ colligantiã intestinoꝝ ad instrumẽta sen
suũ et ad maxillas. Oportet g̃ vt di. Lõstãt.
vt citꝰ ejcianꝫ alioq̃n corpꝰ ab eis ꝓsumit ꝛ
mẽbra remolliũt. nec expellũt nisi morianꝫ.
dũ ẽm viui sũt cũ intestinis inuisceati de faci
liꝰ exeũt. sꝫ mortui abhorrẽte eos natã ejꝫ
ciunt. cũ aliq̃ exeũt sꝫ q̃ mortui ꝛ statim mo/
riunt. cũ rebꝰ ẽm amaris occidunt sic absin
thio. et hmõi. q̃ oĩa in eodẽ ca. recitat ꝓstan.
Debẽt ãt oĩa talia amara dari cũ melle vel
lacte ꝛ cũ aliq̃ dulci. dulcia ei ꝟmes diligũt
q̃ cũ sibi incorporant recipiẽdo amaritudineꝫ
se occidũt. ibi ẽm latitat hamus sub esca. q̃
matrix vel vesica patitur ꝛ intestina ꝓpt col
ligantiã patiũt. nam collo vesice opilato re/
tenta vrina vesica distendit. q̃ distensa inte/
stinũ qõ sibi adiacet ꝓmit ꝛ ad fecis expul
sionẽ impedit. et inclusa vẽtositate, colerica
passio generat. Hec passio generat vt di. cõ
stan. in vno intestino qõ vocat colon. i. pen/
dum. et est i dextra pte ventris inferioris cir
cũcingens sic̃ zona vsq; in ptem sinistrã. Cã
aũt huiꝰ passionis est septiformis vt dic idẽ.
Prima est calor igneꝰ ꝛ colericꝰ febrib⁹ inter
mixtus desiccans fecis humiditatẽ et indu/
rans et exire non ꝑmittens. Secũda causa ẽ
cibi sicci et stiptici grossicies egestiõez exire
phibens. Tertia est fleumatis viscositas vi
as egestionis ꝓcludens. Quarta est grossa
ventositas cũ viscosis hũoribꝰ se imiscens ꝛ
descendens. Quinta est cã apostema cũ in/
testino nascẽs subam feculentã exire libere
phibens. Sexta multitudo ascaridũ et lũ/
bricoꝝ mortuoꝝ ꝛ inuiscatoꝝ in ꝫ intestino
exire non valẽs. Septima est intestini insen
sibilitas nocumentũ fecis non sentiens nec
expellẽs. Hec passio q̃cunq; de cã generata
dira infert corpi tormenta. Uñ generalia ꝛ
ꝓpria hũt accidentia. adest ẽm generaliꝫ vo/
mitus. abominatio. tortura. et dolor intolle
rabilis ex pte illa ventris ꝓstipatio. et si ẽ ex
calida cã venter videt acubus pũgi. nã ꝛ pa
tiens cito moritur si nõ hꝫ remediũ. si ex fri
gida est tũc nimia sentit grauitas. lentꝰ tñ est
dolor et in vno loco. si ꝟo est ex vẽtositate do
lor est extensiuꝰ ꝛ immutat locũ cũ gurgula
tione et inflatione. si est ex apostemate senti
tur calor. dolor adest febris cũ siti ꝛ aspritate
lingue. Si ex lumbricis tortura seq̃t et do/
lor et abominatio. aliq̃n ꝑ os eos ejciũt vo/
mũt et breuiter morbꝰ est pestifer et mortal⁹.
cito interficiẽs nisi efficacit̃ succurrat. Pro
igit sunt cause morbi mitigãde dissoluendo
et destruẽde ꝑ balneatões calefactos disso/
lutiuas et liquefactiuas vnctões vt est ana/
cison. yrilion. et hmõi Si ꝟo ꝑ mitigatiuaꝫ
nõ cessauerit dolor tũc ad fortiores ꝓceden
dum ẽ medicias dissolutiuas. purgatiuas.
sic in viatico ꝓtinetur. Huic passioni cog/
nata est yliaca ab ylion intestino dicta. Et ẽ
intestinũ gracile ꝛ longũ inuoluẽs circũq;/
q; alia intestina. et est carne discooptũ vnde
valde est sensibile. Uñ ꝛ ꝫ passio vocat vna
de pacutis ꝫm Gal. qꝛ vno dieꝝ duobꝰ in/
terficit. et iõ ꝑiculosior q̃ ipsa colerica. cõ/
simili tñ mõ curatur. ex ꝓsimilibꝰ ei fere cau
sis generat. sed maxime ex apostemate. vt di
cit Constan.

De dissenteria Cap. XLIX

Aliqñ etiã patit vẽter ex ciboꝝ ꝛ hũo rũ lubricitate et acumie vt ĩ dissenteria lienteria ꝛ dyarria. et ħ inter se differt vt di. ꝯstan. ꝛ plat. Dissenteria ẽ fluꝝ vẽtrꝭ cũ excoriatõe intestini ꝛ sãguinolenta egestõe. ꝛ ꝺr a descidẽdo. qz ĩ ea inscidũt ite/stina ꝛ fit ex colera nakali vl innakali itestina corrodẽte ꝛ excoriãte. qñq etiã fit ex fleuma te salso. et qñq ex melãcolia adusta. qñq ex vicio epatis. ꝛ ꝺr epatica. qñq ex debilitate ꝯtẽtiue ꝯtutꝭ sãguinẽ retinere nõ valẽtis. qñq ex nimia sãguis abũdãtia maxie ĩ detrũcatis. sãguis eĩ ꝯsuetꝰ trãsmittit ad nutrimẽtũ mẽbri qñ abscisũ ẽ mẽbꝝ cũ nõ iuenit membrũ qꝺ nutriat supabundantiã ĩ epate generat et ꝓ incõtinentiã emittit. ꝛ ꝺr ꝓpe dissenteria. fit etiã sepe vicio intestinoꝝ et tũc sunt tres spẽs. i ꝓma resoluit intestinoꝝ vnctuosi tas ꝛ apparet egestio sic̃ lotura carnis pĩguis Jn scꝺa villi stõachi abradunt et apparẽt q̃ rasure pgameni Jn tertia ꝓ frustula emittũtur intestina. et tũc apparẽt carnose et neruose et arteriose resolutões. ꝓma igit spẽs bene curat. scꝺa vix. tertia nũq. sil'r epatica vix curatur. dissenterie igit sig sũt sanguinolenta egestio torsio ventris doloꝝ pungitiuꝰ qñq igitur fit excoriatio intestinoꝝ supioꝝ. qñq mediorũ. qñq inferioꝝ. et ꝼm ħ variat doloꝝ nũc in ventre supmo. nunc circa vmbilicũ. nũc in infimo. Scõm igitur causarũ diuersaꝝ genera diuersificari solet etiã medicina. ꝓmo igit solet mũdificari hũoꝝ peccãs deinde fluꝝ intercipi et ħ tam syropis q̃ electuarijs tam emplastris. q̃ vngẽtis stipticis et ꝯstrictiuis. interioꝝ ꝺo medicina iuuat efficaciꝰ qñ in supioribꝰ intestinis est materia exterioꝝ vero plus adiuuat inferioꝝ. stipti/ca igitur et ꝯstrictiua debet esse tam medicina q̃ dieta.

De lienteria Cap'lum. L

Lienteria est fluꝝ vẽtris cũ indigesti cibi et potꝰ emissione qñ nl'a fit imutatio circa cibũ. sz sic̃ accipit ita emittitur qꝺ ꝯtingit aliqñ ex villoꝝ stõachi abrasione. vñ stomachꝰ nõ valet cibũ retinere qñ fit ex viscosa et fleumatica hũorositate villis stomachi et intestinoꝝ adherente. aliqñ ex apostemate. qz tũc ĩ cibis plꝰ grauat stomachus. et ideo sensu nature mouet stomachus ad expellenda cibaria anteq̃ digerant. Curetur hec infirmitas sicut sup̃ dicta. Dyarria est fluꝝ ventris simplex cum cibi digesti emissione absq̃ sanguinea egestione. Fit aũ aliqñ ex ciboꝝ multitudine et coꝝ liq̃ditate et acumine. Aliqñ ex colera peccante in qñtitate potꝰ q̃ in q̃litate. qz si q̃litative peccaret potꝰ inducere dissenteriã q̃ dyarriam. qñq fit ex fluxu humoris ad intestina a capite defluentis et ea vel mordicantis vel lubricantis et tũc emittit paries spumas ampullas. iuxta illud Jpo. ꝺb spumose egestiones in dyarria apparẽt. bis a capite fleuma defluit. ħ fluꝝ curatur ꝓ diete tenuitatem cũ multitudo ciboꝝ est in cã. si ex acumine dẽtur refrigerativa et humectativa. si ex fluxu hũoꝝ a capite dentur reumatis restrictiua. Et hec de passionibus vẽtris iam dicta sufficiant.

De ydropisi. Capitulum. LI

Ydropisis est errꝝ digestiue virtutis epatis tumorem mẽbroꝝ generans vt dicit Constan. Dum em virtꝰ digestiua debilitatur in epate supfluitates male generantur in corpe q̃ vigore virtutis expulsiue exteriꝰ trãsmisse mẽbroꝝ inflationem generant. Fit autẽ tribꝰ de causis generalibꝰ ex retentione superfluitatũ ꝓter naturam. ex fluxu humiditatis ꝓter naturam. ex ꝓncipali distempantia q̃litatum ipiꝰ epatis. dũ em supfluitates ꝓter naturam retinẽtur vt mestrua emoꝛroide. et hmõi. ex qꝝ retentione oppimuntur virtutes. supfluitates generantur. ex quibꝰ membroꝝ inflatio seq̃tur. ex fluxu hũiditatis ꝓter naturam. dissoluũtur spũs. debilitatur ꝓtutes. supfluitates crudas digestõe supuenientes inflatõem membrorũ efficiũt. ex q̃litatũ distempãtia errat ꝓtus digestiua in epate q̃druplr ꝼm q̃ttuoꝝ q̃litatũ ꝯstitutõem. et sic fiunt q̃ttuoꝝ spẽs ydropisis ꝼm excessum q̃ttuoꝝ qualitatũ. ꝓma ẽ lentofleuma ex distempantia frigiditatis humiditatis. ꝛ ꝺr albugo. Scꝺa est ypposarca vel anasarca ex distempantia frigiditatis et siccitatis. Tertia spẽs est achites ex distemperantia caliditatis et humiditatis. Quarta species ẽ tympanites ex distemperantia caliditatis ꝛ siccitatis. Fiunt autem hoc modo dum humiditas et frigiditas in epate distemperantur virtus digestiua debilitatur. qua debilitata supflua generantur. q̃ ꝓtus expulsiua transmittit ad exteriora. vñ vehemẽs accidit ista/tio. frigiditate ꝛ siccitate distemperata i epate

sit̃ ꝑ digestiua distẽpat̃ z debilitat̃ z aliqñ
tulũ expulsiua. z iõ supflua nõ emittit ad cu
tis exteriora. sz sub carne retinet̃. et iõ ℔ spẽs
ꝛ yposarca. i. sub carne vl̃ iuxta carnẽ. Ex
distantia ãt caloꝛ z hũiditat̃ ꝑ dissolutõꝛ
spirituũ debilitat̃ vtracꝫ. s. ꝑ digestiua z ex
pulsiua. vñ supflua ꝑ totũ coꝛpꝰ nõ expellũt
sz int̃ vẽtrẽ z sipbach tantũmõ retinẽt̃. et hec
spẽs ꝛ architet̃. qꝛ vent̃ eoꝛ pcussus r̃sonat
liẽter. archis ei vter ꝛ. Laliditate z sicci
tate distpat̃ spũs dissoluũt̃. z sic debilitata
vtracꝫ virtute supflua ex indigestõe surgentia
ꝑ calidũ z siccũ i grossã fumositatẽ r̃soluũt̃
q nõ expellũt ꝑ totũ coꝛpꝰ sz circa vẽtrẽ reti
net̃. z ℔ spẽs tympanites ꝛ. qꝛ ad modũ tym
pani sonat vent̃. In ꝑma igit̃ specie inflatio
ẽ ꝑ totũ coꝛpꝰ superficies alba z molt̃. digitus
carni impressus signũ foꝛa mis facẽt̃ paulatim
is postea redit. vrina est discolorata alba et
spissa. In scda spẽ nõ est tãta inflatio sz fetet
coꝛ caro. vrina est discolorata z tenuis. In
tertia spẽ est vent̃ inflatꝰ z sonat pcussus siẽ
ver. vrina rubea z spissa In q̃rta spẽ extẽdit
vent̃ z sonat siẽ tympanũ. vrina ẽ colorata z
tenuis. collũ z extrema efficiũt̃ g̃cilia. et na
res acute. oculi ꝯcaui z rotundi. due ꝑme
ꝑ firmatõꝛ vix curãt̃ postea ꝛo nũq̃. ydropi
cus q̃ est coꝛpe tumidꝰ molt̃ q̃uis z põderosꝰ
z sitibũdꝰ q̃ qnto plꝰ bibit tãto plꝰ sitit. z q̃ q̃n
to plꝰ bibit tãto plꝰ paulati deficit z ampliꝰ i
turgescit. Talibꝰ q̃dẽ diuersimode patiẽtibꝫ
diuersimoda exhibet̃ medicia. eis tñ valent
vẽtositat̃ extenuatiua. hũoꝛ sz itercutanei cõ
supfluꝫ ꝛ tut̃ digestiua i epate ꝯfortatiua.
de q̃bꝫ oibꝰ se expedit i viati. Lonstan.

De icterícia La. LII

Lterícia siue aurigo est cut̃ defeda
tio absq̃ ipiꝰ inecqlitate. z ꝛo ꝛ in plat.
q tres sũt spẽs ictericie crocea ex co
lera nat̃ali. viridis z nig̃. ꝑma vocat̃ aurigo
q citrinũ efficit boiez ad modũ auri. alia vo
cat̃ peganit̃. i. viridis. ex colera ei ꝓpria vi
ridicat̃. tertia melãchiton. i. nig̃. qꝛ ex colera
nig̃ gignit̃ z adusta. Fit ãt ex feruoꝛe z ebu
litõe sanguis i colerã trãseũt̃. ex caloꝛe supa
bũdãte z sanguinẽ inficiẽte. vñ defert̃ cũ san
guine ad cut̃ superficiẽ z ipaz ificit z imutat. ali
qñ fit ex opilatõe supioꝛ vl̃ inferioꝛ pozi ci
bis felt̃. Uñ colera redũdat ad epar z sangui
nẽ inficit. aliqñ fit ex apostemate l̃ febꝛe cõti
nua sanguinẽ imutãte z adurẽte. aliqñ ex coꝛ
ruptõe aeꝛ sz l̃ cibi l̃ potꝰ coꝛrupti. l̃ ex moꝛsu
z pũctura reptil̃ venenosi. his modis sanguis
inficit̃ z ad nutrimentũ mẽbꝛoꝝ trãsmissus
ea ꝛm suã infectõꝛ inficit z coꝛrũpit. Jcteri
cia ꝑ maxie calidã ℔ ꝯcomitãt̃. totiꝰ coꝛpis
infectio. dextre ptz calefactio. sitis. oris ama
ritudo. doloꝛ frontis. tinnitꝰ auriũ. vrina co
lorata. cuiꝰ spuma est crocea viridis l̃ nigra.
oia q̃ de coꝛpe emittũt̃ ꝑdicto colore infici
untur ex opilatõe supioꝛi causata immutat
oia inferiora: ita vt oia sint siẽ valde tincta.
Ecõuerso ãt ẽ si ex inferioꝛi. oia supiora sũt
magꝭ tincta z inferiora minꝰ. Si ãt fuerit
ex febꝛe z ex vi nat̃e pꝰ. vij. diẽ in aliq̃ die cre
tico cũ diminutõe febꝛis z alleuiatõe patiẽtis
z sinthomatis remissione bonũ ꝓdẽdit. tal̃ co
loratio sigt̃ materiã febꝛis tũc purgari. Si
ãt fuerit vi sinthomatis siẽ solet accidere ante
vij. diẽ ꝑiculũ ꝓtendit. sigt̃ ei materiã petere
supioꝛa vl̃ ꝓpt̃ sui multitudinez vl̃ ꝓpt̃ sui fu
mositatẽ z acumẽ siẽ exp̃sse di. Bal̃. sup am
phoꝛ. Solet itaq̃ tal̃ passio curari ꝑ sãgui
nis minutõꝛ. ꝑ infrigidantiũ z alterantium
appositõꝛ maxie sup regionẽ epatis q̃bꝫ potis
sime inficit ipe sanguis siẽ i suo fõte. dãtur
itaq̃ interꝰ et in dieta et in medicina ea que
reꝑmũt caloꝛẽ. mũdificant sanguinẽ z alte
rant malã ipaz sanguinis dispositõꝛ. z si fue
rit opilatõe dank ea q̃ sunt diuretice vir
tutis et aperitiue non tñ nimis calide vtz in
viati. Lonstan.

De emoꝛroide La. LIII

Emoꝛroide sunt q̃nq̃ vene existẽtes e
in ano ex q̃bꝫ diuerse passiones fiunt
scz inflatio. retẽtio. fluxꝰ. q̃nq̃ autem
supfluitates vi nat̃e trãsmittũt̃ ad partes. et
rupt̃ venis illꝰ emittũt̃ z coꝛpꝰ a diuerꝭ egri
tudinibꝫ liberat̃. sz si fuerit fluxꝰ immodera
tus varie efficiũt̃ passiões. q̃ñ ꝛo ꝓpt̃ ꝯsuetu
dinẽ retinent̃ maxie egritudines ꝯsequunt̃
vt ydropisis. ptisis. mania. z melancolia. zc.
Inflant̃ ãt ℔ mõ supfluitates spisse et fecu
lente ad venaꝝ oꝛa descẽdentes ea ispissant
z ingrossant. vñ fit inflatio. aliqñ oꝛificia ve
naꝝ exintẽsa siccitate coartant̃ z inspissant̃.
q̃nq̃ ꝑ nimio fluxu ꝛunt̃ a cyrurgicꝭ z cica
trizant̃ et tũc aut vix aut nũq̃ aperiunt̃. ali
qñ ex sanguinis spissitudine venarũ capita
opilant̃. aliqñ ex nimio sanguinis acumine
z liq̃ditate plꝰ debito apiunt̃. Retentionẽ ni
mia hec ꝯsequunt̃ grauedo capitis. pallor fa
ciei. liuiditas. põderositas renũ z coꝛarum.

dispositio ad ydropisim. et ad ptisim nimiũ fluxũ sequit debilitas et extenuatio corporis mutatio coloris. dolor et torsio inferioris ptis corpis. z si fuerit ꝓtinu⁹ nimis imoderatus pessimas inde generat passiones. Si ꝙ nimis fluant orificia venaꝝ restringant restrictiuis medicinis. paulatim tñ maxime si fuerit morb⁹ inueteratꝰ ne sanguis subito repcussus ad aliqꝺ mẽbrũ refundat et peior morb⁹ generat. Uñ Ipo. emorroidas sanãti antiqꝫ si nõ vna relicta fuerit piculũ erit. si ꝙ nimis claudunt aptiuis z rarefactiuis aperiantur.

De dolore renũ Cap. LIIII.

Dolor reuũ a grecis nefrenesis dr. q̃ dolor affinitatẽ hz cũ colica passiõe differũt tñ qz dolor colicꝰ mutabilis est et instabilis. q̃tidie ei mutat devno latere ad aliud latus nefreneticoꝝ dolor stabilis est. Patiunt aũt lũbi siue renes aliqñ ex tumore. aliqñ ex hũoꝝ repletõe. aliqñ ex ventositate. aliqñ ex lapide. oĩa ista grauissimuz inferũt dolorẽ. maxime si fuerit calor ĩ causa. cui⁹ signũ est vrina incensa et dolor acut⁹ et pũgitiu⁹. si ꝙ frigiditas fuerit in cã cruda erit vrina et lentus dolor. lapis et arenule et alie supfluitates diuerse in renib⁹ generant sepe et ꝓcipue ex potu aque limose et grossa dieta. Ex his eñ fiũt opilatiões in renibus vl' vesica. z qñq; in essentiã lapidis vl' arenulaꝝ p intensi caloris actõez trãsmutãt habentes lapides ꝓcomitant multa incommoda. s. difficultas vrinandi. colica. Ex huiusmodi eñ opilatione lapidis opilant vie vrinales. aliqñ in pte et fit strãguiria qñ q̃s cũ difficultate et guttatim mingit aliquãdo ex toto et tũc oĩno denegat et dissuria dr. ex hũoꝝib⁹ eñ viscosis in renib⁹ et in vesica coagulatis fit calcul⁹. iuuenib⁹ ꝓcipue fit ĩ renib⁹. in pueris aũt in vesica. qz collũ vesice ĩ eis est strictũ ꝓhibens vrinaz exire vñ lapis generat. vt di. Constan. In pueris etiã vrina est magis grossa et viscosa dieta. res aũt viscosa magis est habilis ad coagulatiõem z ꝙglutinatõz. z tõ sepe ĩ puul' generat. Cog̃ scit ãt qñ lapis est in renib⁹ vl' matia lapidis p dormitatõz pedis et coxe dextre partis si in dextro rene sit causa. sinistre ꝙ si in sinistro. si ꝙ fuerit i vesica dolor aut pectinem z periconeon circa sentit. Preterea arenule veniẽtes a renib⁹ sunt rubee. a vesica ꝙ albe Lapis ãt generat⁹ ab hũoꝝib⁹ viscosis dissoluit facil⁹ z educit. Et arenulis ꝙ difficiliꝰ soluit z curat. In mulierib⁹ aũt rarius generat lapis q̃z in masculis ꝓpt meat⁹ largiores et ꝓpt debilitatẽ caloris deficcantis humores et putrificantꝭ z ꝓpt purgatões freq̃ntiores. multa eñ supflua ab eis p menstrua educunt. Sic infirmi sunt purgãdi in caliditis et apertiuis sept⁹ balneandi. cibariis digestibilib⁹ ꝝficiẽdi z potib⁹ medicinis diureticis aptiuis z mũdificatiuis refouendi z assuefaciẽdi. et aliqñ arti cirurgice dimittẽdi maxie pueri. scdo adolescẽtes. i senectute ꝙ incisio periculosa est. qz vltra. xl. annũ hec passio nõ curat. vt dr in amphoꝝ. q̃cũq; ne frenetici vltra. xl. annum nõ sanant. etiã accidit inuoluntaria vrine emissio q̃ dyampnes vl' dyabetica passio vocat. z ꝙ accidit fm cõstantinũ. ꝓpt defectũ ꝙtentiue ꝓtuꝭ. mira eñ z fortis attractio hũoris ad renes et multa fit emissio supfluitatis ad vesicã quam ferre nõ sustinens a se reiecit p vrinã. aliqñ etiã accidit ex mollitione neruoꝝ z relaxatõe lacertoꝝ in collo vesice. qñq; accidit. ꝓpt grauitatẽ somni z multitudinẽ hũoris. vtz in pueris ignorantibus z lectulo vrinantib⁹ z bibulis ebriosis. ꝓpie eñ ꝓpriũ est sustinẽtibus hãc passionẽ q̃ sp sitiũt et vix etiam aqua satiari pñt. vt dic Constan. vñ sicut eam bibunt sic eam statim mingũt. aliqñ fit ex hũore subto meatus vrinales ꝙstringente. et ꝙtentam ibi hũiditatẽ vi oppressionis educẽdo. istam turpẽ infirmitatẽ patiẽtib⁹ necessaria sũt repressiua caloris z stiptica ꝙfortatiua caloꝝ renũ extinctiua z neruoꝝ emollitoꝝ ad stactũ debitũ reuocatiua. hec fit p potões z electuaria p cathapla smatõnes z ynguẽta. cauere tñ dz prudens medic⁹ ne apponat i hoc casu nimis humida. qz plus remolliendo lederẽt. nec etiã nimis sicca qz calorẽ acuerẽt. sed modo ista mõ illa vt ex frigidis loc⁹ patiens humectet et infrigidet. ex siccis ꝙ coarctet. sup oĩa dieta sit tpata. qz calida nimis nocẽt renib⁹ et lũbis. nimis etiã frigida digestiuã ꝓtuꝭ retardãt in suba z ꝙcauitate epatis z ꝙsilium est dare in talib⁹ tpata z ꝙposita. qz tal' solet esse materia atq; causa.

De hernia. Ca. LV

Hernia dr pellicl'a vẽtris. s. siphat. cre/patura. Siphat eñ q̃dã pellicula ẽ q̃ mẽbroꝝ nutritinoꝝ a generatiuis est diuisiua sicut dyafragma dr pellicula q̃

ine spūalia mēbza z nutribilia ē interposita
Dñ igit ptigit sipbat vl' p discōtinuatōz vl'
p distētatōz rūpi. vl' etiā p calorē dissolutē
vel hūiditatē relaxantē remolliri etiā ptigit
intestina inferi⁹ labiz ī osseū testiculoz. s. fol
liculū nō sine dolore recolligi z diffūdi. Fit
ca. s. a nimia cozpis exercitatiōe vt ī luctaz pa
lestra. aliqñ ex ꝯcussiōe vl' ex casu. z hmōi. ali
qñ ex nimia mēbroz supioz distēsione z co
natu. siē ex nimio cantu clamore. z hmōi. ali
qñ ex cā intrinseca siē ex nimia calorꝭ itēsiōe
z hūoz calidoz acumie ipaz pelliculā diui
dete z incidēte. qñz ex nimia hūiditate ner
uos z lacertos relaxante. ꝗcūqz āt mō acci
uene. sibo magꝫ fuerit z inueterata z cū rup
tura neruoz vl' nūqz ꝯsolidat z difficile cu
rat. vt di. ꝓstan. Solet āt curari hernia per
dietā z medicinā z aliqñ p icisionē z cyrur
giā. talib⁹ igit dicūt autores valere stiptica z
ꝯsolidatiua z ī cibo et ī medicia siē electua
ria ine supta z etiā fomētatiōes z balnea ex
terꝰ addita piē z vngēta. Sup oia ōz valere
tenuitas diete z ptinētia marie a coitu z etiā
oi motu. sup oia etiā a vētositis z inflatiuis ta
lib⁹ ē cauendū. qz dic cōmētatoz ventositas
maxime nocet hernioſis.

De arthetica. Capl'um. LVI.

Rthetica ē dolor z passio cū inflatiōe
z dolore. ꝗ cū sit ī articul' manuū cy
ragra ōz. in articul' ꝓo pedū podagꝛ. ī
scia ōz sciatica. Hz āt fieri ex sanguie coleri
co z hūore fleumatico. freqnti⁹ ꝓo fit ex cau
sa reumatica. sanguis coḡscit esse in cā ex ru
more loci et calore ex eminētia venaz ptis pa
tietis z tori⁹ cozpis. ex dieta calida pcedētez
humida ex etate z regione sili. ex eo q marie
mouet in vere. coleric⁹ hūoz coḡscit esse i cā
ex dolore vehemētissimo z neruoz tensione
z ariditate ac calore z ptis inflatiōe ex colore
rubeo cū croceo intermixto. z marie mouet
in estate z magꝫ ex dieta calida z sicca z in re
gione sili. Sepe etiā emittūt multe coleri
ces supfluitates p vomitū z secessū. calida ob
stūt. frigida pstūt. fleuma etiā cognoscit esse i
cā ex fleumatica habitudie. regiōe dieta eta
te ꝓsimili ex inflatiōe loci ex dolore vehemen
ti. rubore modico vl' nullo. de reumatica cā
coḡscit ex gūedie capitis z hūoz motu. titilla
tio z fluꝰ p nuchā et spatulā sētit. pessima ē
h infirmitas. qz articulos z neruos digitoz
mannū z pedū ꝯbit subalez hūorē i manib⁹
detrahit et ꝓsumit z aridas eas faciēs clau
sas reddit impotētes ad opandū eas effice
re ꝓsuenit nodosis gibbositatib⁹ digitoz iū
cturas deformes facit. Hec infirmitas cito
curet. qz si fuerit ínueterata vix curat marie
qñ ī durā ꝓuertit duriciā z nodosā. Mate
ria itaqz peccās oz pmo purgari ꝓgrua me
dicina subtrahi oz sāguis z minui si sāguis
est in cā. calor etiā oz repcuti frigidis. qñz ē
cā hūor frigid⁹ z tūc oz fomētari calidis em
plastris z vngēt. s. a cibis grossis abstinēdū ē
z pcipue ab inflatiuis. nā ventositas sepe ag
granat morbū istū.

De gutta sciatica Capitulū. LVII

Utta sciatica ōr dolor q̄ nascitur ex
humoribꝫ descēdētib⁹ in neruū gros
sū q̄ est int' lacertos grossos coxe sine
hauche. vt di. ꝓstan. Sepe āt fit ex viscosis
hūoribꝫ in ꝯcauitate hauche se coadunātib⁹
qñqz ex hūoribꝫ sanguinolēt cum colera ru
bea intermixt. z ꝑ oia cā sunt sepi⁹ dolorīs. q̄
dolor descēdit in crura vsqz ad calcaneuz et
etiā vsqz ad paruū digitū pedis. cui⁹ rō est vt
dicit ꝓstan. qz a scia p mediū coxe z tybie di
rigit neru⁹ ad cauillā pedis exteriorē. z dei
de vsqz ad paruū pedis digitū. et ista ē cā q̄
re ī passiōib⁹ scie dolor extēdit vsqz ad illum
digitū. inde est q̄ q̄ hñt calculū ī renib⁹ sen
tiūt eodē loco pedis formicatōz z dormita
tionē ꝑt nerui opilatōz Uñ nō pñt spūs de
bito mō currere ad illū locū. Dolor āt qñqz
ē in vna pte qñz ī vtraqz. s. z peior est ī sinistra
qz qñ est ī dextera. cui⁹ rō est qz in dextera p
te maior est calor. q̄ materiā ibi collectā faci
li⁹ digerit z dissoluit qz in sinistra vbi est mi
nor calor z materia est magꝫ ꝓpacta In hac
passione minor est dolor pulsatio pūcta z ar
dor maxie ī iuuenib⁹ calide ꝓpteriōis. maxie
qñ calor est ī cā. et valet in illo casu minutio
sanguis in sophena vena. s. q̄ est sub cauilla.
patiēs itaqz est purgād⁹ z sanād⁹ sic ī artheti
ca. Lauere āt oz ois sciatic⁹ sic z arthetic⁹ a
nimia plenitudie cibi z pot⁹ z pcipue a coitu
qz maxie acuit reuma z ipedit digestōem. ꝑt
spirituū z puri sanguis depditōz vt di. ꝓstā.
Purget itaqz pmo corp⁹ iteri⁹ z tūc localia
ponāt exteri⁹. alit ei paz. pdest medicia exte
rius nisi materia q̄ morbi est cā pus intrin
secus minuat. vt dic ꝓstan. Dyascorides qz
dicit multū. pdest sciaticis si fomētat⁹ fuerit
loc⁹ doloris cū calido fimo bouis. potenter

cim desiccat maxie si cū galbano z ture z ace
to fuerit resolutus.

De podagra Ca.LVIII

Podagra fm ysidan. est dolor pedu
z maxie calcanei atq; plāte cū disten
sione nerui atq; pulsatōe Nascit aūt
ex malis hūoribꝫ ad calcaneū descendētib
q; si fuerit frigidi z grossi nimia fit extēsio at
q; tumor.sz nō multū pūgitiuꝫ dolor.nec pt
tū magnꝫ fuerit tumor.qz pedes spoliati sūt
z denudati a carne.z iō nō pūt mltū tume
scere.tumor cim nascit in carnosis mēbrꝫ.h
passio nascit in suauē vitā ducentibꝫ.z q̄etaz
q; paz se exercitāt.q; a supfluis hūoribꝫ corꝛ
pora nō emūdāt maxie cū multū comedant
atq; bibāt.ex talibꝫ cim generāt supflui hūo
res q; reumatizāt ad pedes z maxie qñ sunt
debiles supfluā materiā expellē nō valētes.
z maxie h accidit ex nimio coitu.totā cim cō
cathenatōz corꝑis coitꝫ ipe mouet vt di. Lō
stan.et calefacit et iō mouet hūores et laxat
neruos z rūpit. Uñ accidit q; eunuchi ñ po
dagrizant.qz non coeunt.silr nec pueri nec
mlieres nisi raro.et h qz mēstruis expurgāt
Uñ ypo.mulieres nō podagrizāt nisi forte
mēstrua defecerīt. h ifirmitas aduenīēs iu
uenibꝫ i vere i.xl.dieb9 curat.sz si in autūno
aduenerit et durauerit vsq; ad hyemē difficī
le erit eā curare vt ꝺr in amphoꝛ.cuiꝰ rōem
reddit cōmētatoꝛ fm iudiciū astrologie sic.
ꝑma inq̄t etas lune calida est et hūida.scḋa
est calida et sicca.tertia frigida et sicca. q̄rta
frigida z hūida Jn ꝑma itaq; etate p calidi
tatē dissoluit materia p hūiditatē diffundit
Jn scḋa etate et q̄rta ꝓfuat ipa materia Jn
ꝑma āt etate lunatōis seq̄ntz pfecte digerit.
Uñ in scḋa etate lunatōnis calide z sicce ex
toto materia ꝓsumit et infra.vj.septimanas
q̄ sūt.xl.dies plena fit curatio maxie i estate
in autūno cim z i hyeme materia ē nimis cō
pacta z inobediens digestōi. Materia igit
hꝰ passionis ꝑmo purgeḳ.deinde frigidis ex
teriꝰ in ꝓncipio repcutiaḳ.nō cim sūt calida z
dissolutiua ꝓponēda in ꝓncipio cū sit causa
reumatica.z si materia sit frigida ne reuma
plꝰ irritek.z iō vtēdū est in ꝓncipio repcussi
uis fortioribꝫ in cā calida z remissioribꝫ in
frigida ne forte materia indurescat.deinde
apponēḳ suffumigatōes fomēta z vnctiones
calide vl frigide,put materia tūc reqrit.leui
dieta z rpata patiēs vtaḳ.a coitu sup oīa ca
ueaḳ.leuez mediocre exercitiū iniungaḳ

De apostemate Ca.LIX

Postema ē supfluoꝝ hūoꝝ i mēbro
aliq̄ collectio putrefactōz faciēs et
tumorē vt di.ysidan. Lōtingit aūt mē
bruz apostemari aliqñ ex cā exteriori.vt di
Lonstan. sic ex ꝓcussione vulnere.casu.fra
ctura.z concussione.ab omnibꝫ em talibus
mouent hūores z ad locū sepe ꝓfluūt patie
tē q; mutuo se ꝓculcantes calefiūt et putre
scunt. Aliqñ āt ab interiori.s. ex abundāti
hūoꝝ corruptoꝝ q; sepe ꝓfluūt ad locuz ali
quē z ꝓcurrt.z h supl'r fit.qz aliqñ ex adu
natiōe materie in ꝑpo mēbro.aliqñ ex fluxu
materie de vno mēbro ad aliud.et tal' fluxus
pl'es sunt cause sic di.ysidan. ꝑma est fortitu
do mēbri expellētis.qz q̄dā mēbra ꝓncipa
lia z nobilia exonerant se a supfluis sic cere
brū ab hūore fleumatico se exonerat atq; fu
mo Scḋa cā ē debilitas mēbri recipiēt mē
bra ei ꝺbilia ꝛcipiūt supfluitates a supioribꝫ
fortioribꝫ descēdētes sic cuz caro rē. Ter
tia cā est multitudo hūoꝝ q; cuz sint supflui
in maioribꝫ vemis refūdūt ad minores mē
broꝝ ysimiltū eēntiā subintrātes.et q; sup
fluit ad nutrimētū fluit ad mēbꝝ et claudit
ꝓncipalis via et facit apostema. q̄rta ē largi
tas meatuū p q̄s facile fluūt hūores de mē
bro ad mēbꝝ. Quita cā est liq̄ditas humo
rū subtilitas q; de facili motu facil' diffundā
tur et diffusi in aliq̄ mēbro recolligūt.et ibi
artitudine mēbri coartati ꝺculcāt z ad pu
tredinē disponūtur. Sexta cā est suppositio
mēbroꝝ.na aliter inferiora mēbra recipiūt
supfluitates supioꝝ mēbroꝝ sic mēbra capi
tis deponunt suas supfluitates qñq; ad la
certos et venas guttur' et fit squinātia. qñq;
ad membra pectoris z fit peripleumonia et
pleuresis.et sic de aliis. Fit aūt apostema h
mō dū hūores q̄ntitative peccātes z a calo
re ꝓsumi vl a ꝓtute expelli nō valētes recep
ti in ꝺcauitatibꝫ mēbroꝝ ebulliūt et putref
unt et sic pasta in furno posita ab igne defe
cat in supficie crustulā quādā recipit sub q̄
manet humor ita collect9 p calorē ebullitio
nis q̄ndā crustulā facit sub q̄ latet hūor pu
tridus atq; tumet.et talis tumor ꝺr apostē
ma.et aliqñ fit de vētositate et ꝺr bubo.ali
qñ ex humore simplici sic ex sanguie fit fleg
mon.cuiꝰ signa sunt rubor ex calore sāguis
duricies ꝓpt multitudinē et calorez sāguis
ꝺsumentē.pulsus.i.saltus ꝓpt ventositatem
siue fumositatē impellētē dolorꝫ ꝓpt expansio

nē calor ꝑt calidam naturā tumor ꝑt materie mīlitudinē Fit etiā sic apostema ex simplici co. rub. et ꝺr berisipila. id ē. sacer ignis antifrasim. Fit et aliud ex colera pura: et corrodit mēbr̄ cui insidet. z ꝺr a medicis herpes estiomen⁹. qī seipm corrodēs. Fit ꝑsīli mō apostema ō fleumate. z ꝺr zimia siue palmosita⁹ ita i ꝫ apostemate cui si impressi digitū cedit impressioni. qz p fluxibilitatē digito iꝑmenti cedit z in medio foramē apparet qsi signū foramis. sz postea remoto digito ꝺū materia redit ad mediū totū illō iterū adimplet. Isti⁹ apostemata sunt sīg albedo. qz materia est alba z mollicies. qz materia liquida z dolor lent⁹ qz materia frigiditate sua minuit sensibilitatē. Cōtraria sūt sīg in apostemate de colera rubea. qz calor ē multū cū materia valde calida. rubea cuz citrinitate. qz colera nō ē rubea sed crocea. magnitudo adest doloris et pūcture. qz materia ē acuta et melancolia fit apostema z si materia tota fuerit extra sit sclirosis si ptī intra l' ptī extra fit apostema. qꝺ ꝺr cancer ad similitudinē cancri. sic em̄ in cancro ꝺrsū eminet z brachia sūt extēsa i lateribꝫ. ita in ꝫ apostemate ꝺquaz est tumor vice ꝺrsi. ramusculi ꝓo hūor̄ sūt bincinde expāsi vice brachior̄. paulatim etiam serpit corrodēdo carnē z neruos sensibiliter ad modum cācri. Uñ sīg illi⁹ sūt ingēs duricia. qz cū materia sit terrestris z melancolica multū ē ꝓpacta. color est liuid⁹ qz materia nō est ex toto nīg. dolor est paucus aut nullus ꝑt eī⁹ insensibilitatē. qz materia duas ḥz mortificatiuas q̄litates. s. frigiditatem et siccitatē. corrodit āt sp carnē sanā z corrumpit vīqꝫ ad radices neruor̄. z etiā inficit ipsa ossa q̄ attigit. z iō morb⁹ iste pessimus ad curandū. Inē ista āt corrosiua apostemata talis est ordo. qz noli me tāgere cancrosū est apostema i faciez corrodit paulatim ḥz mīn⁹ alijs. Cācer ꝓo magꝭ. adhuc magꝭ lupus. materie ꝓo berisipila. fistula ꝓo nō corrodit sz putrefacit interi⁹. carnē. s. z neruos cōtrahit ad saniē z q̄nqꝫ corrumpēdo neruos dissoluit ossa. Accidit aūt freq̄nt ex vulnere male custodito q̄n suppositū os sanie inficit. Uñ nutrimētū aduenies insanies cōmutat siccꝫ rūpit superficies z fluit. aliq̄n āt ꝺsolidat aliq̄n iterꝫ rūpit. z si fuerit multū inueterata vix curat. In circuitu āt vulneris sepi⁹ multa orificia inueniūt z oriūt. Ꝺr ei fistula iteri⁹ vuln⁹ pfūdū. i superficie ꝓo āgustū atz artum Cācer ꝓo ecōuerso exteri⁹ mīlitū pz interi⁹ angustat. z iō difficili⁹ ē ad curādū. Aliq̄n nascit fistula ex reumate siue vulnere p̄cedente aliq̄n ex apostemate male curato z maxime q̄n nimiū humectat et fit diuersa foramina aquā diuersi colozis emittētia mō albā mō citrinā. z si foramia i vno loco claudūtur in alio nascūt. Sūt z alia apostemata q̄ ex opposita materia generāt vtz i antrace quē cōstā. vocat carbūculū. qz vrit vt carbo. Fit āt de materia valde furiosa z venenosa z de materia ꝓposita qꝺ pz p lineas diuersor̄ colorū. Ꝺr ei ꝑgulatā formā z sūt ibi q̄dā rubee linee sāguinee. z q̄dā crocee z colerice q̄daz subalbide z fleumatice. q̄dā liuide z melācolice. q̄dā flaue a salso fleumate. et sic de alijs hūorib⁹ inaqalib⁹. Sīg āt antracis sūt dolor intollerabilis arsura z pūctio i ꝓfūdo in capite apostematis pustula q̄dā ozīt siue vesica p̄tendēs calorē attestātez hūori dñanti. In colozatōe āt ꝑgulata forma diuersor colorū lineis distincta. videt etiā q̄si trahi ad fundū cū q̄dā filo adherēte superficiei vesice i medio Ad curatōz itaq̄ apostematū solēt apponi i ꝓncipio repcussiua nisi materia fuerit furiosa z venenosa vt i berisipila z antrace. nā i talib⁹ nō sūt apponēda repcussiua. sz potiꝰ mitigatiua ne malicia venenosa repcutiat ad interiora mēbra z maiꝰ inferat nocumentū. Ꝺei/ de q̄ apostema est i statu solēt apponi solutiua remollitiua z maturatiua. aꝑto ꝓo apostemate siue rupto z educta sanie insistēdū ē mūdificatiuis tādē ꝺsolidatiuis z bone carnis regeneratiuis. Ad alia apostemata q̄rū sinthomata sūt peiora ad fortiores medicinas p̄cedendū ē sic ꝺ cancꝝ z fistulā. z hmōi ibi ſm materiā peccātē patiēs ꝓmo interi⁹ ē purgād⁹. deinde localib⁹ remedijs insistendū. ꝺ cancꝝ ꝓ vrtitiuis z carnis mortue corrosiuis est vtendū. contra fistulam desiccatiuis et ꝺsūptiuis ac saniei mūdificatiuis q̄ si nō pſūt cyrurgie cōmittāt. tuti⁹ em̄ ē vt vna pticula corpis sani corrupta vrat vl' p̄cidat q̄z reliq̄ ps in postez corrūpat. Contra apostemata ꝓ venenosa sic ꝺ antracē cito z caute est remediū apponendū qz cito interficiūt nisi celeri⁹ succurrat. Cōsiliū igit est vt i ꝓncipio si aliud nō impediat fiat fleubothomia i eadē pte i ꝓxīori frōte loci collectōis. minuere ei i pte opposita i tali casu nō ē tutū ne materia trahat ad corꝑ vel ad mēbr̄ nobile cū

fit venenosa. tūc necesse ē vt tyriaca cū vino calido p os offerat z sup locū dolorē liniat. q si pbata fuerit tyriaca z ver⁹ fuerit antrax. materiā siccā z venenosā extrahet. z ita desiccabit q poterit ipaz pulueriz are ad moduz cineꝛ z tūc recēs ē apponēda sepi⁹ donec rū pat apostema. q rupto nō ē timēdū piculuz. Idē facit vitellū oui cū sale pistatū z frequēter apostemati appositū. dolorē ei mitigat et apostema rūpit. vt dicit cōmentator

De vlcere. Ca. LX.

Vlcera dicūt q̄dā vesicule q̄ exinde cutaneo hūore sepi⁹ i corpe vndiq; oriunt z vocant a ꝓstan. i fine viatici vlcera eo q̄ i supficie cutis acumie hūoꝛ faciūt solutōz ꝓtinuitatē q̄z matia ē subtil hūiditas sāguis l' colere ab iteriozib⁹ ad exteriora vi nate l' sinthomatis vsq; ad exteriorē corpis supficiē demādata talia vlcera cutē defedāt pruritū z titillatōz i carne generāt. cutem a carne eleuāt. z aliqñ si ꝓtinua sūt lepre piculū ꝓconizāt. q̄ ab eis liber esse desiderat interi⁹ purgari a supfluis calidis z ifectis hūoribus nō omittat. deinde balneis siccis z mediocrit ꝓsūptiuis fm q̄litatē z q̄ntitatē hūoꝛ carnē z cutez vlcerātis se exponat. a crapula z dieta nimis laxa se contineat. laboꝛi et exercitio se nō subtrahat.

De pustula Capitulū. LXI

Pustule siue papule dicūt q̄daz apostomatice collectōes supfluitatis i exteriozi corpis supficie minutati z particularit generate naīa sibi supflua z nociua ad exteriora corpis expellēte q̄ sepe a supfluitate pabuli corpis z nutrimēti pullulāt. z iō merito sapiētes pustulas siue papulas eas vocāt. vt di. Remi. z iō dicūt pustule q̄a sūt q̄dā pue vesice l' vesicule putredis virulente z vrētis intrisec⁹ ꝓtētiue. vt di. Isi. z etiā ꝓstā. Dicūt āt pustule variole i puul'. z etiā aliqñ i adultis. in puul' āt tales pustule sūt salutifere z fuke sanitatis p̄nūcie vt dicit ꝓmētator ibi Variole de sanguis putridi nascūt corruptione z̄c. Si ei in puul' vel adolescētib⁹ non erūperēt de fuka lep eēt i posteꝛ formidādū Fiūt em in puulis ex sāguie mēstruali q̄ in vtero alebāt q̄ vi nate expellūt ad exteriora. z sic a fuko piculo liberāt. Si l' ꝓtingit in adultis et i senib⁹ i febre circa crisim tales pustulas erūperevi nate materiā febris ad exteriora expellēte. z iō nec i istis nec i illis ꝓdz fieri repcussio ne matia trāsferat int⁹ cū sit q̄dā mō furiosa. circa oculos tñ facienda est i hoc casu leuis repercussio ne sanies pustule aliq̄ā ledat tunicā oculi vel pupillā. In oibus etiā aliis locis cauet⁹ medic⁹ trahit tale materiā am ad exteriora q̄tūcūq; pt pterq; circa oculos ibi ei est materia repcutienda z ad alias deducenda ne ex furiosa z violēta matia tenera lesa z fluide. nūc ex materia colerica alpe pūdat suba oculoꝛ. Laueat etiā nutrix vel medicus tā in puulo q̄z in adulto ne taliū pustula z vesicule vel ꝓpt pruritū vel ꝓpt aliud rāpant seu apiant ante tpis matie circa faciem ne ꝓpetuo deformes remaneāt in facie cicatrices. Aliis mlti⁹ de cauſ pustule in corpe oriūt nūc ex materia fleumatica albe et molles z fluide. nūc ex materia colerica alpe pūgētes et dure. nā coleric⁹ humoꝛ int carnē z cutē diffusus suo caloꝛe z acumie cutē apit z mordicat z infinitas pustulas i cuis supficie generat sz pue sūt ac modice ad modum gni milij. z iō talis passio sic vocāt ab auctoribus herpes milij vel gnuloſus. Undecūq; puenīūt tales pustule si sūt freq̄ntes z ꝓtinue ꝓmo expedit vt materia peccās debita purget medicina. deide si corp⁹ fuerit plectoricū fleubothomet siue ventoset debitis balneis desiccatiuis et ꝓsumptiuis z ingentis gruis patiēs adiuuet

De scabie Capitulū. LXII.

Scabies est corruptio cutis ex corrupcione hūoꝛib⁹ int cutaneis corpi cū deformatōe lesionē inferēs. sepe em vt dicit ꝓst. naīa malos hūoꝛes expellit ad supficiē corpis vt mūdificet iteriora. q̄ si fuerint subtiles z liq̄di de facili sudoꝛe et fumo dissoluūt. grossiꝛo sub cute pmanēt et corpori scabiē introducunt. humoꝛ ꝓo sic inclusus int cutē z carnez si coleric⁹ fuerit z intrinsus scabiē induc siccā nō saniosā cū fissura pruigie z pūctura. si ꝓo fuerit hūoꝛ fleumatic⁹ albā grossam z squamosā z sine pruritu magno scabiē facere ꝓsueuit. Scabies āt hūida saniosa cū ōlectatiōe pruriginosa calidā sanguinez mixtū cū colera demōstrat. Frequenter etiā ex egritudie p̄cedēte. vñ virius seq̄t depssio z supfluitatū incrementuz. Fit etiā q̄busdā inueterata scabies ex splenis vicio z talis de facili recidiuat. scabies āt cū desiccatiuis z ꝓsumptiuis z mūdificatiuis intus et exteri⁹ est curanda.

De impetigine Ca. LXIII

Impetigo ē infectanea hūoꝝ corruptio imutatōz cū prurigine cuti ifemosa ab interioribꝫ ad exteriorē carnis supfluitas q̄dam fuciē reiecta. cutē ificit z eā minutissimis pustl replēdo scabiosā q̄i furfure dispsā scissā z prurigiosā effic. z h̄ ifectio ꝺ matia coleri cal melācolica nimis itēsa aliq̄n oꝛtū trahit vrdi. ost. Et ꝺz h̄ passio ipetigo q̄ titillatōe z prurītu matio cutē et carnē ledēdo ipedit. Dz serpigo q̄ ad modū serpēt serpit i cuyndiq̄ atz repit z cutē quā ificit q̄busdaz squamis pscalpatiōez reddit fedā. h̄ passio aliq̄n ad modū ciguli supficiē mbri vndiq̄ circūcigit. z tal ipetigo l serpigo herpes cinguln a medicis nūcupat. Impetigo tñ differt a serpigie q̄ fit ꝺ magis ipetuosa matia z ig nita q̄ ꝺ colera. z iō oblōga facē fozamina et stricta. sz valde pua. z sp mouet surſū siē ignis serpigo ꝺ min⁹ ignita z iō nō mouet sursū. sz circūcigit mbra z circūq̄q̄ se diffūdit. Uñ ꝺz q̄i serpēs p gyꝝ. h̄ passio ē curāda suffumigatōnib⁹ z balneis aptiuis z ꝓsūptiuis mūdificatiuis z extersiuis sil⁹ z vngētis Inungant cū succo ebuli zābuci lappacū fumꝛe z hmōi. postea balneū aq̄ dulc assuescat vrdi. ostā. Dz āt q̄ ꝺ hāc passionē valet spuū bois q̄diu ē ieiun⁹. Huic passiōi sp associak purigo seu prurit⁹ q̄dā imoderat⁹ frica tiōis z scalpatiōis appetit⁹ falsā q̄ndā delectationis ingerēs ex fumo calido z acuto mordācē cutē a matia calida resoluto. falsa āt talis delectatio et nociua ē. q̄ cutis iducit vlcera ingerit et dolorem.

De lepra Ca. LXIIII

Lepra ē membroꝝ corruptio z hūoꝝ initiū h̄ns a vasis z ꝓlem̄tū i fōtib⁹ sine extra vasa. nam corrupto hūore nutrimtali de facili corrūpūt mbra q̄ ex hu mozib⁹ nutriūt. ois āt elephātia siue lep ꝑm ostā. hz ꝓncipiū ꝓncipalit a corruptiōe melācolie. Uñ ꝺz. ostā. lep ē passio frigida z sica nascēs ex colera nig itēsa z putrefacta apparēs i supficie corpis. Hascit ei ꝺ q̄ttuoꝝ hūoꝛib⁹ putrefactis. sz tñ intēlis z corrupt et l colerā nigrā ꝓmutat. vt dic idē ibidē Putrefacto āt hūoꝛ q̄bꝫ admisceť melācolia ꝓpt q̄litatē frigidā z siccā putrefactōi repugnāte nō pt ꝓpleri i venis siue i vasis q̄ducis incorpeť et morā faciat in mēbris i q̄bꝫ cōplet putrefactio ex q̄ seq̄t ipa lep. Melācolicus ei hūoꝛ ꝓpt suā suā duriciā z ꝓpactōem lōgā morā expetit ad sui putrefactōz. si āt invenis aliq̄ casu putresceret pot⁹ febrē q̄s lepra generaret. Diuersificak āt lep. iiij. modis ꝑm q̄ttuoꝝ hūoꝝ mutuā itermixtōz Est ei vna spēs ex pura melācolia. z h̄ ꝓpe ꝺz elephātia ab elefāte aīali matio sic vocata ꝓpt morbi maximū nocumtū q̄ infestat patientē Uñ h̄ passio durior est ceteris tāq̄ ꝓpactior z difficilior ad curādū z ꝑm̄ō Scōa fit ex melācolia et fleumate. z h̄ ꝺz tyria vl serpentina a tyro serpēte. q̄ sic serpēs tal de facili dimittit spoliū z est squamosus sic patiēs tale lepra ꝺ facili excoriak ex cutis supficie z resoluit i q̄ndā squamā. Tertia spēs fit ex melācolica sanguis infectōne. z ꝺz allopicia et vulpina. allopes ei grece vulpes ꝺz latīe. cuius ꝓprietas ē ꝓpt calefactiōez sāguis i epate estiuo tpe depilari sic patiēs istā lepre spēm a supcilijs z alijs pilis corpis depilari z spoliari notabilit ꝓsueuit. Quarta ē spēs ex colera rubea corrupta i mēbris cū melācolia. z ꝺz leonina a leone tali aīali calidissimo et fortissimo. Sz h̄ spēs lepre causak ex hūore feruētissimo z sup modū malicioso. z iō more leonino corrodit z destruit oīa mbra Est igit ex melācolia corrupta ꝓncipal⁹ elephātia. ex corrupto fleumate tyria siue serpētina ex corrupto sanguīe allopicia seu vulpia. ex colera ꝛo rubea pessima leonina. De q̄ttuoꝝ spēs lepre hñt q̄dā sig cōia z q̄dā spēalia q̄bꝫ ab inuicē distiguūk. Uniuersal⁹ āt h̄ passio talia hz sig. caro i eis notabilit est corrupta et spēs imutak. rotundank oculi et palpebre corrugāk. aspectū hñt scintillātē matie i leonina. angustiāk nares z ꝓbūk vox rauca effeik potissime i elephātia. tubositates crescūt i corpe mlta vlcera minuta et dura z rotunda. cruriū fit q̄dā insēsibilitas z etiā aliozuz extremoꝝ. vngues ingrossank cū q̄dā ineq̄litate z q̄i scabiosi efficiūk. Itē ꝯbunk digitoꝝ articuli z man⁹ q̄i aride efficiūk. corrūpitur eoꝝ anbelit⁹ et ei⁹ fetore sepi⁹ sani corrūpūk. carnis et cutis supficies reddik vnctuosa intātū vt si aq̄ supfundak nō madescit cutis sz clabik q̄si a corio madefacto prurituꝫ q̄nq̄z cū scabie q̄nq̄z sine scabie patiunt. maculis varijs nūc ruffis nūc liuidis nunc nigris nūc subalbidis i corpe respgūt. tybie illoꝝ macul z pustul ꝑcipue supabūdāt. nūc apparēt nūc disparēt. nūc exteri⁹ erūpūt. nūc interi⁹ se pfūdāt. sicꝺo int pustulas tybiaruꝫ

ꝑ vnā maiorē ceterꝫ inuenerꝫ ſignū eſt lepre
ꝓfirmate. Signū aūt lepre matie ꝓfirmate
apparet i extremitatibꝫ vt i pedibꝫ cruribꝫ z i
facie z ꝑcipue i muſculoꝝ corpis ꝓſumptōe
z minoratōe ꝓtectiſtas ꝓditōnes lepre cōes
q̄libꝫ ſpēs lepre hꝫ ſuas ꝓpas z ſpēales. Hā
patiētes leoniná hñt colorē magꝫ croceū et
citrinū z oculos magꝫ ſcintillātes z eminētes
z etiā mlt̄ mobiles. Cutē hñt alīs aſpiorē
ſciſſā ſepe z diuiſā. ꝑ alīs etiā ſūt ꝓrurigioſi
z i fine z in oibꝫ mēbꝫ plꝰ corrupti. patiētes
ꝓ allopiciā extoto depilāt coꝝ cilia et ſup
cilia valde tumēt z inflāt oculi coꝝ et valde
rubēt. puſtulas i facie ruſſas hñt. ab eorum
puſtulꝭ ſāguis cū ſanie ſepe manat. naſus in
talibꝰ ingroſſatꝰ z deficit odorat. fetet valde
coꝝ anhelitꝰ z matiaꝫ corruptōꝫ ſuſtinēt in
gingiuis. patiētes tyriā tuboſitates z puſtu
las hñt molles. mollē z ſubalbidā hñt cutē
z tumidā z q̄dāmō relucētē ſquamoſitatē ñ
modicā z pediculariū ꝺmiū multitudinem
Vas z alias peſſimas hñt ꝓditōes q̄ ex fleu
mate corrupto originē ſortiūt. vt ſputa im
mūda viſcoſa z ſanioſa. z nares obturatas. z
hmōi. oculi coꝝ lacrimāt z fluūt ꝑpt ſupflui
tatꝫ hūidā reſolutōꝫ. putrefactōꝫ patiūt. la
bioꝝ z gīgiuaꝝ z trachee arterie patiūt aſpe
ritatē z efficiūt rauci ſanguis pꝰ fleubotho
miā in liq̄dā defluit ſubaꝫ. illud āt qꝺ ē ſoli
dū eſt albū vl̄ ſubpallidū. cū lauat cito coa
gulat z in mlt̄a q̄ntitate. patiētes ꝺ elephan
tiā colorē hñt emulū. facīē plūbeā. cilioꝝ pa
tiūt depilatōꝫ. oculi coꝝ rotūdāt. nares cō
ſtringūt. muſculi ꝓſumūt. z h̄ eſt cōe in oīm
lepra in ſicca plꝰ q̄ in hūida. inſenſibilitatez
maioꝝ digitoꝝ ꝑcipue patiūt. tarde veīt ad
augmētū. ſz cū venerit iducit ſciſſuras. ſan
guis extractꝰ liq̄dꝰ coloꝝ vl̄ ſubnigri cito co
agulat. z q̄to magꝫ frigat tāto magꝫ denigāt
z indurat. i medio ſūt q̄ vene albe. vl̄ q̄ſi ra
mi neruoꝝ. z illō ē cōe in oī lep̄. Haſcit lep̄a
cauſ varīs ꝑterq̄ ab hūoribꝫ ꝑdictꝫ ſicut ex
cohabitatōe z ꝓuictu z freq̄nti ꝓfabulatiōe
cū leproſis. ꝓtagioſus ei ē morbꝰ et alioꝝ īfe
ctiuꝰ. Accidit etiā ex acceſſu et coitu mulierꝫ
ſtati a leproſo ꝑcognite. qñꝫ accidit ex ꝑmis
generātibꝫ vt ex corrupto ſanguīe leproſi ge
nerātꝫ. Uñ h̄ ꝓtagio q̄ iure hereditario trā
ſit ad īpam plē. Aliq̄n etiā accidit qñ ꝓcipit
fetꝰ tpe mēſtruoꝝ. ꝫ qñ ex corrupto lacte ma
lierꝫ leproſe nutrit fetꝰ. Aliq̄n accidit ab ex
trīſeco ſīc ex aere corrupto z infecto ex mala
dieta vt ex cibis melāçolicis nimis frigidis
et ſiccis vt ex carne bouina. aſinina vaſina. z
hmōi. Aliq̄n accidit ex cibis nimis calidis.
vt ex nimio diurno vſu fortꝫ alliate pipirate.
hmōi. Aliq̄n accidit ex cibis corruptꝫ et cor
ruptōi obediētibꝫ. vt ex carne porcina ſimil
ifecta z ſupſemiata et vino ipuroꝝ corrupto
Aliq̄n ex morſu alicꝰ reptil̄ hūoꝝ z mēbroꝝ
ſubaꝫ corrūpētꝫ. Iſtꝫ z alīs modis ſepe vicī
um lepre i humano corpe generat. ſz q̄ cīq
mō generat vix ē curabilis niſi diuīa manu
poſtq̄ ꝑfecte ꝓfirmat. palliari tñ ꝑt z ꝑcaue
ri ne deſtruat ita cito. Caueat ita q̄ patiens
a nociuis ꝑcipue a cibis melācolie generā
uis z etiā a cibis incenſiui ſanguīs. ſubtilīq̄
dicta z ꝓueniēti nutriat nō corrupribili ne
q̄ conuertibili. Si āt ſāguis ſit cā vt i allo
picia ꝓmo dꝫ fleubothomari. deinde purga
ri debita medicina. in alīs āt ſpēbꝫ ꝓmo de
bet ꝑcedere farmacia. z deinde ſi neceſſe fue
rit ſeq̄t fleubothomia aliter nō. qz aliꝫ noce
ret. vt di. ꝓſtā. Debitꝫ q̄ z ꝓgruis medicis ꝓ
uti interꝰ et debitis emplaſtris z vngēti ex
teriꝰ vt ſint thomatibꝫ occurrat. Ad curatōꝫ
ſo lepre vl̄ ſaltē palliatōez valet matieri dis
Platearī. ſerpēs ruffus vētrem hñs albū. ſi
euacuato veneno cauda. ſ. ꝑciſa z capite ab
lato coctꝰ cū porꝫ i cibo freq̄nt aſſumat. eo
dē mō ſi vinū in q̄ diu putruerit patiētibus
ſepe ꝑpinet. Dec em̄ medicia vtil̄ eſt multis
morbis. vt ꝓz in ceco de q̄ narrat idē q̄ mor
dedit ei ſerpētē cū allīs comedere pangui
la vt eū interficeret. quē appoſitū comedit cū
mlt̄o ſudore emiſſo viſū recupauit.

De morphea Capitulū. LXV

Morphea eſt macula i cute veniēs ex
nutrimēti corruptōe. qō em̄ lep̄ ē in
carne h̄ morphea eſt in cute. Dor
phea āt alia eſt alba ex fleumate. alia nīḡ ex
melancolia. alia ruffa ex colera ſiue ſanguīe.
Iſta āt q̄ eſt ex melācolia et fleumate diffici
lis eſt ad curandum. ſed iſta q̄ ex ſanguīe fa
cilioꝝ eſt ad curandū. Tūc aūt morphea in
curabil̄ ē qñ cutꝫ faciei pūcta acu ſanguis
nō emittit. Siḡo ſāguis fuerit ſubſecutꝰ cu
rabil̄ iudicat. Morphea igit̄ tota in cute ē.
ſz lep̄ i carne z i cute. Dec eadē infectio pa
rū differt a gutta roſea q̄ inficit faciē q̄bus
dam puis z mollibꝫ puſtul̄ q̄ exviſcoſis bu
morib⁹ ſanguineis z colericꝫ intercutaneis
generant. Dec paſſio ꝓmo ſāguis ſubtracti
one minuat z interioꝝ hūoꝝ mūdificatione

curek. deide subfumigatõe z balneatiõe faci
es fomẽtek z poꝛ aptis matia intercutanea
euaporek. deide mũdificatis z deficcatis lo/
cus patiẽs abluak vngẽtꝫ etiã debitꝫ inũgak
Dicẽ etiã ꝓsta. q ꝫ ista ifectõꝛ valz vnctio ca/
lidi sãguis leporini Hã sãguinẽ intcutaneũ
diuidit repcutit z ꝓsumit. Sup oia ãt ꝓtra
bmõi passionẽ bũoꝛ intcutanei valeze ꝺꝛ fu
mẽ tre i balneis suffumigatõibꝫ i apozimati
pzurigiez mũdat hũores supfluos intcarnẽ
z cutẽ deficcat l ad lepzã dispositos iuuat.

De veneno vipere Capitulũ. LXVI

Reter passiões supi⁹ noiatas accidit
hõi ẽuissima et piculosissima moꝛs
ꝑ venenũ z passio. venenum ãt cũ ex
tota sua spẽ ꝓplexioni hois sit ꝛiũ. subito i
terficit nisi remediũ citi⁹ apponak. Uenenuz
ãt aliꝺ accidit ex coꝛruptõe ciboꝝ z potuuz.
aliꝺ ex moꝛsibꝫ reptiliũ vt ꝓpẽtũ et q̃rũdam
aialiũ. q̃z hũores z dẽtes sũt hũano coꝛpi ve
nenosi. Uenenũ aũt aliꝺ ẽ calidũ z siccũ sic
venenũ tyri z vipere. z hmõi. Quoꝺdã autẽ
frigidũ z siccũ vt scoꝛpiõis. q̃ꝺdã frigidũ et
hũidũ sic aranee. venenuz ãt ꝓpẽtꝫ variak in
malicia sic di. Auic. i c. de venenoꝝ Hã vene
nũ masculinũ fortⁱ⁹ ẽ z acutⁱ⁹ q̃z femininum
nũ femininũ ꝓpẽtes pl̃es hñt dẽtes q̃z masculi
z iõ putãt ꝺteꝛiozes vt di. Auic. Itẽ venenũ
senũ pel⁹ ẽ q̃z iuuenũ z magnoꝝ q̃z curtoꝝ. z
eodẽ genere z acutⁱ⁹ ẽ illoꝝ q̃ hitãt i mõtib⁹
z i siluis q̃z illoꝝ q̃ hitãt iuxta littoꝛa z iuxta
aq̃s. Itẽ pel⁹ ẽ venenũ qꝺ effũdik a vacuis z
a ieiunis q̃z ꝛpletꝫ Itẽ deteri⁹ ẽ et acutⁱ⁹ i esta
te q̃z i hyeme. cui⁹ ei et facilⁱ⁹ pũgũt serpẽtes
i meridie q̃z i mane. et i die q̃z i nocte. q̃z calo
ꝛe ssoluik venenũ vsq̃z ad extrẽa et i frigoꝛez
i frigido tpe ñi in vno loco ꝛgelak. Uenenũ
ãt tyri et vipe et alioꝝ q̃rũdã ꝓpẽtũ q̃uis sit
calidũ accidit tñ moꝛsus ab eis stupoꝛ et fri
giditas ꝑpẽ mozificatõz et extinctõz calozis
innati p ꝛietatẽ veneni. Caloꝛ em̃ nataℓ sua
et ẽi extice⁹ vi veneni extremitates calefacit.
vñ venenũ calidũ nõ aggregat sãguinẽ coꝛ
dis calidũ. sz ssoluẽdo caloꝛẽ innatũ mozti/
ficat ipz Uenenũ ãt reguli et basilisci tãte ẽ
violẽtie q̃ adhuc exñs in coꝛpe adurit totũ
sup qꝺ incidit. Uñ i circuitu cauerne ei⁹ ni
hil creꝛcit nec viꝛescit. Aues volãtes ex oppo
sito cauerne sue subito iterficit. et oẽ aial si/
bi appꝛopinquãs stupescit nec mouek. sz so/
lo veneno aspect⁹ ei⁹ flatu siue sibilo cadit vl̃
mozik et ille quẽ mozdet liq̃fit et iflak et emit
titⁱ⁹ et subito mozik. tãte etiaz fortitudis ẽ
venenũ reguli q̃ etiã si basta eũ tãgeres per
baste lõgitudinẽ veneni sẽtires violentiã sic
narrat Auic. ꝺ q̃ꝺã q̃ cũ lãcea tetigit ꝑmẽ ta
lẽ in india z statiñ cecidit mortu⁹ cũ aiali suo
Signũ ãt lesiõis ipi⁹ basilisci ẽ subita trans
mutatio coꝛpis i viridẽ coloꝛẽ et moꝛs iopi/
nata. Jn loco vbi regul⁹ cõmozak venenum
aspidis pniciosissimũ ẽ. Interficit ei sepe ũ
fra duas hoꝛas l tres. Cui⁹ moꝛsus sig̃ sunt
ista. coloꝛ cutis subita alcatio. singul⁹ m̃bꝛi/
plicatio. m̃bꝛoꝝ ꝛpẽtina ifrigidatio. doꝛmi/
tio. et palpebꝛaꝝ pfũda clausio. siti puocat i
moderatã. videk patiẽti q̃ mozik sola siti Ue
nenũ etiã cuiusdã aspidis q̃ ꝺꝛ spuẽs eo q̃ i
terficit p sputũ suũ ita est violẽtũ q̃ interficit
oẽ viuũ qꝺ tãgit illꝺ sputũ. iterficit ei pul⁹ q̃z
sentiak. Sẽtit tñ Iesus doloꝛẽ i pncipio cir/
ca viscera et accidit venenatis tenebꝛositas
ocl'oꝝ et clausio et pfũditas sõni cũ spasmo
et toꝛsiõe colli et pulsu iꝺordinato. nec valz ꝫ
illꝺ venenuz aliq̃ medicia nisi sola cõbustio
m̃bꝛi i q̃ ẽ. l' pcisio m̃bꝛi. q̃z ꝓbustio exurit et
ꝓstrigit meat⁹ ne venenũ valeat ad coꝛ pene
trare. Uenenũ etiã ꝺracõis mltũ ẽ veneno/
sũ et malicioſũ. cui⁹ venenositas maxie est i
cauda et i felle. Illꝺ venenũ seq̃k mazia gui
tas coꝛpis. inflak labia. et accidit ꝓtigo et te
nebꝛositas ocl'oꝝ et destruik rõ mo⁹ fit ioꝛ/
dinat⁹ et debilitas ꝓtuꝫ subseq̃k. Uenenum
scoꝛpiõis est mortifeꝝ nisi citi⁹ occurrak ar/
surã et pũctura generat circa m̃bꝝ vbi ẽ pũ
ctura et cũ pueniat ad coꝛ patiẽs sincopizat
z ssoluik in sudoꝛẽ. tãdẽ ꝓstrigit coꝛ z sua fri
giditate cõgelat ex q̃ seq̃k moꝛs z destructio
aial'. Quere ifra ꝺ scoꝛpione li. penl'.

De moꝛsu canis rabidi Ca LXVII

Moꝛsus ãt rabidi canis ẽ mortifer et
venenosus. Hã vt di. ꝓsta. canis fri/
gid⁹ ẽ et sicc⁹ cui colera nig̃ ꝺñak. que
mutata et putrefacta et ꝺñans coꝛpi canem
efficit rabiosũ. Fũositas ei ssoluta ex nig̃ co
lera iã icẽsa ificit cerebꝝ. vñ cũ discurrit ad
diuersas ptes eas ificit et efficit venenosas.
vñ cũ aliquẽ momoꝛderit ei⁹ saliua veneno
sa subitrãte locũ moꝛsionis ifictũk hũoꝛes z
spũs et ꝫhik venenũ ifixũ ad locũ ꝫsik z sue
generatõi. s. ad cerebꝝ et efficik hõ rabiosus
q̃ si aliũ momoꝛderit eũ ificit et etiã rabidũ
illũ facit. Uñ tale venenũ est sũme piculosũ

tū qz diu latet. tū qz semltiplicat. Aliqñ etiā
latet ysqz ad āni fuolutōz z tūc easdē diez ho
ra q̄ fuit ifirtū. caput petit z freneſim fac̄. hāc
veneno ſitatem ſēſus nake peipiūt alū canes z
fugiūt rabioſū z latrāt ſup ipz a trēdū eū. vt
di. ꝓſtā. qz ſētiūt eū ſibi ɔriū z nociuū. Acci
dit āt ꝫ veneno ſa rabies maxie i autūno. qa
tūc melācolia rōe ſil'tudis mltiplicat z etiā
i vere. qz p calorē tpis diſſoluit z ñ ꝓſumit z
ita p ꝓculcatōz intrēdit z egredit p̄ter naſam
Tāte etiā veneno ſitat ſ ē ligua canis rabidi
q̄ fac̄ canē nutātē ſic̄ ebriū et apto ore ligua
depēdēte z ſaliuā ꝓtinue emittēte icedētez q̄
cadēs i aq̄s ipas ificit. z bibētes ex eis ydro
picos efficit z furioſos. alias ꝑpetates canis
rabidi q̄re infra ꝺ cane. Mozſi āt a canib⁹ vi
dēt i ſōnis tribilia z ſūt timoroſi. ſtupidi. ſi/
ne cā iraſcūt. ab alīs videri timent z etiā ſic̄
canes latrāt. z ſup oīa timent aquā z abhor
rēt. z tūc ꝫ paſſio vit curat. Ducuſq̄ Cōſtā.
Sūt etiā mlta alia veneno ſa z veneno⁹ pi/
cula. ſz ꝺ his ſpēal'r mētio hēt in diuīa ſcrip
tura. et iō ꝺ alīs ſupſedēdū ē q̄ ad pñs opu
ſculū iſta vice. ꝫ ſolū ꝫ arbitroz aduertēduz
q̄ veneno ſū mlta z ifinita incōmoda in corpe
opat. Cū ei tota ſua ſpēs nake z ꝓpletiōi hu
mane ſit ɔria q̄ñ ꝑualet i corpe totā naturā
diſtpat. ſpūs z hūores corrūpit z alterat. ſui
malicie z acumīe. qꝺ nobil⁹ ē i corpe. ſ. regi
onē cordis ꝓmo aggredit z ipugt aīalē ſpm
ſuo acumīe ꝑcutit i cerebroz ꝑturbat. ſēſuū
organa z coz opatōes ſubito debilitat ner
nos ꝓcutit z vulnerat venas z arterias ificit
aſperat z corrugat torturāt z arſurā z mozdi
catōez i interioꝛib⁹ generat. ſubalez cordis z
epat ſ hūiditatē nūc incēdit. nūc ꝓgelat. nūc
diſſoluit. nūc r̄ſoluit. nē peitus ꝓſumit z de/
ſiccat. dū iteriora ꝓburit. exteriora ifrigidat
z ecōuerſo. ſepe corpis ſupficiē vehemēti ca/
loꝛe exteri⁹ afficit. z cū potētiali frigoꝛe san
guinē i venis cordis mortificat z cōſtringit
ſui diffuſiōe. q mbra corp⁹ intūeſcit nūc etiā
pallet. nē lucet. nē viret ſubito. nē nigreſcit q
macl'az diuerſitatē corpis exteri⁹ ificiētem
ſupficiē. et⁹ iteriꝛ malicia inoteſcit z abomi
natōz z nauſeā horribilē ſtōacho igerit z ipa
vitalia mbra acumie ſuo pēetrat z corrodit.
ꝓt qꝺ naka et⁹ ipetū ferre ñ ſuſtinēs. defic̄ vl
timoꝛ ſuccūbit. corpi p̄dñans hūoꝛes in ſui
ſil'tudinē ꝺuertit z venenoſos z noxios ipoſ
efficit. z iō piculoſū ē tāgere corpa q̄ veneno
ſūt ifecta. qz p euapoꝛatōez ſepe ificiūt et coꝛ
rūpūt oīa q̄ ſibi ſūt ꝓpinq̄. Sepe āt ꝓtigit q
venenū i ſe cū ſit nake hoꝛribile inimicum
appetit a naka ñ ꝓt ſe ſz ꝓt aliquod dulce
amicū nake cui ē admixtū. qz ſepe ſub ſpē
dulc ſz ſapidi occl'tat z latitat vis venenē
iō doczꝺſtā. vt bō q̄ timet venenū ñ ſolū ca
ueat a fetidis z amar ſ. vezetiā a dulcib⁹ z ſa
poꝛoſ ſalſis z acetoſ z ꝓſil'ib⁹. qz ſub talib⁹ q̄
appetit naka ſepe veneni malicia palliat. Do
cet etiā ꝺſtā. p effectū cog̃ſcere q̄ venenū ſit
cibis l'in potib⁹ ē aſſūptū Si q̄s inq̄rī cibo
vl' potu ſēſerit arſurā et ſubſecut⁹ fuerit ſitis
ſpaſm⁹ l' tumoꝛ i digito l' i vngula veneni ſ
ē z mortale. Ex q̄ etiā apparet ſignū veneni
digit ſ z vnguib⁹ q̄ fiūt ex fumoſitatib⁹ cordi
ſignū ē q̄ venenū iā ꝑualuit circa iteriora cꝛ
li. oportz vt feſtinēt ad medicinā alioqn cito
moriēt. Eſt igit̄ general' medicia ɔ venenū i
coꝛpe ſūptū vt ꝓmo vomit⁹ puocet z ꝫ ſup⁹
vl' p̄ cliſtere iferi⁹ venenoſa malicia euacuet.
deide tyriaca q̄ veneni repſſiua ē ꝓſūptua
deide ꝺz purgari z balneari ſm etigētias ve
neni. ad vltimū ꝺz fieri fleubothomia dicta
ꝺz ordiari vt nutriat vnctuoſ z opilatis me/
atuū ad coꝛ ne vapoꝛ venenoſ⁹ poſſit ad coꝛ
exalare. valēt itaq̄ i ꝫ caſu nuces magne et
auellane. fic⁹ ſicce. attrabūt ei venenū ꝓſu
mūt. z iō valēt añ prādiū z p⁹ Dic̄ etiā ꝺſt. q
mlt̄ū valz balſam⁹ cū lacte mulier ɔ arſurā
z doloꝛē ex rebꝰ venenoſ. Itē ibidē feq̄t. an
ꝺromāth⁹ dic̄ nullā fuiſſe cāz ɔficiēdi tyria/
cā niſi ad deſtruēdū res venenoſas. qꝺ tripli
modis fit. qz venenū deſiccat z ꝓſumit. mlta
el r̄cipit deſiccatiua Itē venenū ſ frute ſua ex
pellit. qz mlta r̄cipit q̄ occulta ꝑpetate vene
no ɔriant. Itē mbra ɔfoꝛtat z iō eis ɔ violē
tiā veneni ad r̄ſiſtēdū vires attribuit. multa
ei r̄cipit ɔfoꝛtatiua. Qꝝ ſi tyriaca hāb ñ poſſit
et piculū ē i moꝛa: alleū vt dic̄ ꝺſtā. ꝺq̄ſcēs
vſq̄ ad diſſolutōez cū gallina craſſa decoq̄t
et ius dek ad bibēdū. veneno ei repugt z mi
ro mō iteriorē arſuraz mitigat. et iō tyriaca
ruſticoꝛ alliū nūcupat. Sine alleo ꝺz vale
re ius galline ſm ꝺſtā. Dr etiā i li. ꝺ ſimplici
medicia. q̄dā r̄pugnāt veneno ipz attraben
do ab iteriorib⁹ caloꝛe et ſubtilitate ſubeſſe
ſic̄ gall⁹ z gallina fiſſa. ſuperpoſita veneno

mozſui. Quedã ꝓpugnãt ſiſ'itudie et ſubtili/
tate ſube ſue ꝺ ſubaz veneni. z iõ ſua ſiſ'itudi
ne venenũ ad ſe attrahũt vt caro tyri q̃dam
ꝓpetate occulta. Repugnãt etiã q̃dã ꝓpoſi/
ta et ſimplicia efficacia z ſtute. ſic calamẽtũ
ſuccus caulis. ozobi. gna citri. ypericon. na
ſturciũ. ruta. ſal. pozrũ. ariſtologia. nuceſ co
meſte cũ ruta. radix aſpagi z ſemẽ ei⁹. balſa/
moz. heriex⁹. teſticuli ceruini et aſinini. ſicca/
ti z bibiti. caſtoreũ. alleũ. gẽtiana mẽta. dyp
tãnum. et mł̃ta alia ĩfinita. Quia ei mł̃ta ſũt
venenoz picł̃a iõo diuĩa bonitas mł̃ta ſup
addit antidota z remedia. ſz iſta exẽpli gra/
cia iam ſufficiãt.

De remedio ꝺ mozſũ canis rabidi
Cap'lum. LXVIII

Ontra mozſũ caĩs rabidi z alioz ve
nenoſoz aĩaliũ ſolẽt a pĩtis vulnera
cũ igne l' ferro diuidi et purgari vt ſãguĩe ex
tracto venenũ effluat. ſolẽt apponi ſãguiſuge
z vẽtoſe vt venenũ ab ĩterioꝛib⁹ extrahat. In
terius ſolẽt dari iſta q̃ veneno ꝓpugnãt. ſiue
ſint ſimplicia ſiue ꝓpoſita vt tyriaca exteri⁹
ſup vulnera et ſiſ'ia cathaplalmẽt. ſic nuces
piſtate cũ alleo ruta z ſale. valẽt ei nuces co
meſter ſup mozſũ poſite. Cũ ꝓdict⁹ dic diaſ.
ꝙ cancri fluuiales hñt occultã ꝓtutẽ ꝺ hꝫ ve
nenũ. Et iõ docz ꝓſtã. talib⁹ dare tyriacã cũ
gẽciana ſingł̃are ẽ ĩmediũ ꝺ hmõi mozſus.
vt dic̃ idẽ. Et etiã ꝺ hois mozſũ rabidi ſpẽa
lic valẽt iſta. ſ. ſucc⁹ capſolũ. cepe. ruta. nuceſ
allea. ſal. frõdes. fic⁹. mẽta. ozobũ. Hec oĩa l'
aq̃ cancroꝛ fluuialiũ. Linioꝛ etiã cãcroꝛ cũ
gẽciana ſingł̃are ẽ ĩmediũ ꝺ hmõi mozſus.
vt dic̃ idẽ. Et etiã ꝺ hois mozſũ rabidi ſpẽa
lic valẽt iſta. ſ. ſucc⁹ capſolũ. cepe. ruta. nuceſ
allea. ſal. frõdes. fic⁹. mẽta. ozobũ. Hec oĩa l'
aliq̃ cũ aceto et melle talib⁹ mozſib⁹ ſalubriť
apponũť vt di. ꝓſtã. Hec ei oĩa venenũ attra
hũt et ſua caliditate et ſiccitate diſſoluũt de
ſtruũt z ꝓſumũt. ꝺ mozſũ et pũcturã ſcoꝛpi
onis oleũ i q̃ ſubmergiť l' decoq̃ť ſcoꝛpio ſu
per pũcturã appoſitũ. ſũmũ ĩmediũ ẽ. Jtẽ ſi
accipiať idẽ ſcoꝛpio l' aliq⁹ et ꝺtrit⁹ ſiue piſta/
l' ſup vuln⁹ apponať vtiliſſimũ ẽ. ruertit em̃
venenũ ĩſitũ ad coꝛp⁹ vñ eriuit Jtẽ di. ꝓſtã.
ꝙ mł̃tũ valet butirũ bouinũ ꝺ venenũ ſcoꝛ/
piõis. Hã butirũ vnctuoſitate ſua opilat ca
liditate diſſoluit et ꝓſumit viſcoſitate et hũi
ditate ſua mũdificat et abſtergit. Buturz q̃
comeſtũ opilat meat⁹ ne fum⁹ veneni ad coꝛ
aſcẽdat. valẽt etiã cancri fluuiales ſi eoꝛ ci/
nis l' ipi cocti l' aſſati ſub ciere denť cũ lacte
aſinino. vt di. ꝓſtã. Ad idẽ valet caſtoreum z
ſulphur. vt dic̃ idẽ. vtrũq̃ em̃ calidũ ẽ z ſic/
cũ in q̃rto q̃du. et iõ valet ꝺ venenũ frigiduz.
qz diſſoluũť caliditate et ꝓſumunt ſiccitate.
Cõtra mozſũ colubri ſerpẽtz et vipere vene
nũ ꝑmovẽtoſis l' alio mõ ꝺ vulnerib⁹ vl' pũ
ctura ſubito extrahať. Tyriaca cũ vino de/
coctõis gẽciane vl' rute l' mẽte offerať. circa
locũ. et ſup vuln⁹ tyriaca apponať. Jdẽ fiat
cũ allio ſale ꝺtrito l' cũ ruta ſi defuerit tyria
ca. ꝓſtrigať fortit ĩ ꝓncipio m̃bꝛ ĩ q̃ ſit moz
ſus l' pũctura. ne poſſit fum⁹ veneni libe erũ
pere ad ĩterioꝛa et ĩteri⁹ cũ veneno ſ̃pugnãti
b⁹ occurrať. Dicit ei ꝓſtã. ꝙ ꝺ hmõi venenũ
valẽt cerebrũ galline et fim⁹ agnin⁹ et ſucc⁹
de frondib⁹ maloꝛ gnatoꝛ. diſſoluũť ei iſta
venenũ et ꝓparãt ꝓſumptõz vt dicit cõmen
tatoꝛ Hec de venenis et eoꝛ remedĩs nunc
ſufficiant.

De medicina Ca. LXIX

Deexhibẽda ꝺ varias iſirmitates et
picula debita et ꝓgrua remedia ĩdi/
get prudẽs medic⁹ circũſpectõe matrĩz cau
tela. nihil em̃ pl⁹ impedit ſalutẽ ĩfirmoꝛ q̃ꝫ
ignorãtia et negligẽtia medicoꝛ. Quia igiť
et pte medici exigiť vt nihil omittat de con
tingentib⁹. neceſſe eſt vt his q̃ ad medendi p
tinẽt induſtriã diligẽs ſit et in oĩb⁹ circũſpe
ctus. Oꝑtet itaq̃ medicũ ad hꝫ vt efficaciť
opeť cogſcere ꝓpletiões hoim ꝓpoſitões et
ꝓmixtiões tã m̃broꝛ q̃ꝫ hũoꝛ. diſpoſitões
tẽpoꝛ. ꝺditões ſexuũ et etatum. Alia ei me/
dicia exigiť i hyeme. alia i eſtate. alia in moz
bi ĩcboatõe. alia i ſtatu. alia i decliatõe Aliã
exigit etas puerilis. aliã decrepita vl' ſenilis
aliã ſex⁹ virilis. aliã mulieb⁹. oꝑtet etiã vt
cogſcat cauſas et occaſiões egritudinũ. ſig̃
et accidẽtia ſingulaꝛ infirmitatũ. Hũq̃ em̃
ſecure aliť poterit dari medicia ſi cã morbi
fuerit ignota. oꝑtet g̃ cogſcere rex medici
naliũ ꝓpletiões. ſtutes et opatiões. niſi em̃
cogſcerz q̃ medicina ſimplex. q̃ ꝓpoſita. que
frigida. q̃ calida. q̃ coꝛpis ſit ĩmutatiua. q̃ ſa
nitatz ꝓſeruatiua. q̃ infirmitatis curatiua. q̃
laxatiua. q̃ cõſtrictiua. nũq̃ ſecure ꝓcedere
poſſet in medicina. Et ideo neceſſe ẽ cogno
ſcere herbaꝛ et aliaꝛ rerũ medicinaliũ qua
litatem et g̃dnũ diuerſitatẽ q̃ calida et ſicca
q̃ frigida et hũida. in q̃to g̃du ſtvult ĩ ſuo of
ficio nõ errare. Jõ oꝑtet cogſcere morbi
diuturnitatẽ. ſ̃rietatẽ. ſimplicitatem. quan
titatẽ et qualitatẽ patientis virtutẽ et debili
tatẽ. Nam morb⁹ cronic⁹ et diuturn⁹ fortio
ri indiget medicina q̃ꝫ ſi recẽs eẽt ſiue nou⁹.

Siplex etiaz morbo simplicioribz z ex ɔrijs ɔpositis ɔrijs z ɔpositis ē curād⁹. Siplex em̄ medicīa ifirmitatē ɔpositā raro curat. ɔ̄ calidā itaq̄ cāz frigida medicīa. z ɔ̄ frigidā calida. z ɔ̄ mixtā mixta generalr sūt ponenda. vñ caut⁹ medic⁹ morbū cogſcēs ꝫm q̄litatē z q̄litatē morbi tpat q̄titatē et q̄litatē antidoti. Itē qñ videt cāz morbi eē ex repletōne curat p euacuatōz matie z inanitōez. qñ ꝙo ex inanitōe sanat p repletōz. Officium itaq̄ boni medici ꝙsistit i causaz morbi z circumstātiaz cauta iuestigatōe. p aspectū ei z tactū pzinā z pulsū ifirmitatſ materiā iuestigat. Cognita āt cā si matia latitat i pfūdo. h vtik attractiuis vt si matia ē in remotſ ptibz extremis nitik matiaz ad stōachū attrahe vt iñ facili⁹ deducak. Si ꝙo fuerit matia dura z ɔpacta q̄busdā vtik digestiuis diuisiuis z incisiuis. vt sic matia mollificet z ad eductōz facile ꝓparet. Cōpleta itaq̄ digestiōe matie z attractōe vtik cio q̄busdā laxatiuis vt materia digesta et attracta p ɔueniētē regionē educak vl̄ pvomitū vl̄ p secessū vl̄ p sudorē. matia ei ɔueniēter euacuata: vtik q̄rto q̄busdā ɔfortatiuis vt naka q̄ exvioleta medicine fuit debilitata z lassata ɔfortet. Cōfortata āt naka vtik q̄busdā restūptiuis z restauratis vt illō qō vi morbi vl̄ antidoti ē depditū restauret. paulati āt et nō subito ē restauratio faciēda dieta ɔgrua z tpata Solet em̄ naka i sic euacuatſ multū appete. z lō sepi⁹ pl⁹ acci pere q̄z digerere possz nisi a cauto medico i diete regimīe teneret. Tādē repata naka et i statū pstinū restituta. decet vti q̄busdā ꝓseruatiuis ne sanat⁹ in pei⁹ recidiuet. Talib⁹ sūt ɔueniētia balnea. minūtōes. electuaria. z exercitia moderata. talia ei calorē nakalē excitāt. a supfluis nakaz exonerāt. būoribz digestionē adiuuāt z ɔfortāt. Si ꝙo fuerit materia fluida aut nimis laxa vtik ɔstrictiuis. desiccatiuis. z repcussiuis Matia ꝙo restricta caut⁹ medic⁹ solz dare ɔueniētē laxatiuā medicinā q̄ educit būores pus dissolutos z iā ɔstrictos. ne ibi remanētes vl̄ ad aliā ptē defluētes putrefiāt. z sic febrē l̄ aliā iferāt passionē ꝓpaulati aūt solet fieri restrictio z ꝛpcussio ne matia subito repcussa recurrat ad aliq̄ mēbz nobile z maiorē generet lesiones. Sil̄r z purgatio solz fieri p intualla ne fiat purgatio repētina Trib⁹ igit modis solz fieri medicīa. s. dissoluēdo. ɔstrigēdo. restaurādo. aut ei repleta dissoluūt aut dissoluta cō strigūt aut depdita i corpe ſtituūt. Relaxamus itaq̄ medicis laxatiuis vt sic amoneat⁹. ɔstrigim⁹ ɔstrictiuis vt achacia z opiat. restauram⁹ cibis z potib⁹ nutritiuis z electuarijs ad h̄ ꝓparatſ. Recollige igit ex ꝓdictis breuit q̄ medic⁹ ifirmoz domos z patias visitat z freq̄nt infirmitatū causas z circūstātias iuestigat. medicias varias z ɔrias ꝓparat. ꝓparat et deportat. infirmoz abdita mbra z occulta tāgere z abstergere nō recusat. qualescētie z spem sanitatſ omibz reportat mittit suauit z leuit vēda vtere. z incidēda icidere se asserit. et ne ꝓs sana corrūpat pcz vrit putridā z pscidit. dolēte pte dextera in sinistra pcute nō pcit. a sectōe l̄ arsura etiā p lacrimis patiētſ bon⁹ medic⁹ nō desistit medicine amaritudinē dulcedie aliq̄ palliat et abscondit. bibit z gustat ō medicīa q̄uis sit amara ne ifirmus abhorreat a cibo et potu egz repmit z frenat. Illū suo exponit deterio ō cui⁹ salute diffidit penit⁹ z desperat. amarſ z corrosiuis carnē putridā z corruptioni dispositā amputat. ac ōsiccatiuis sanies fluidā mūdat z depurat p⁹ mortificatiua et vitiua q̄busdā lenificatiuis dolorē vulneris mitigat z mūdificato vulnere locū vulneris ɔsolidat atz sanat. Et qz pl⁹ ledūt itrinseca quāla q̄z extrinseca prudēs medic⁹ ō mitigādis curādis z expellēdis itraneis doloribz. ꝓmo curat matiaz ibi durā z corruptā iteri⁹ digestiuis medicīs vt oximel l̄ syropo acetoso. Primo diuidit z icidit z digerēdo ad exitū z euacuatōz obedietē facit. qz sic in ꝓncipio ꝛphoris. ɔz digesta medicari oportz z mouere nō cruda. digesta ꝙo matia atq̄ habili reddita ad euacuatōz eā dissolutā medicīa attractiua ab interioribz remotioribz ptib⁹ ad exteriora attrahit. z ad h̄ valēt q̄dā amara vt rapigra. ɣeralogodiō. z alia alleata. qz amara citi⁹ penetrāt ad ſmotas ptes. et extrema magſ purgāt q̄z alie medicīe. cio matiaz sic digestā sic attractā medicīa ɔgrua euacuat. z expellit. caute tñ ne nimis fiat euacuatio. nocet ei corpi qō iñ debilitat z qñz pl⁹ ō bonis būoribz q̄z mal⁹ euacuak. iuxta illō ꝓpo. multū repete euacuare aut repelle. calefacere aut ifrigidare. fallax ē z nake penit⁹ inimicū. Cōsiderat āt bon⁹ medic⁹ materiā egritudinis z locū matie. z etiā vires patiētſ. z fm̄ h̄ variat medicinā. si ei materia sine humore peccās euacuak. multū ɔfert egro. sipo nō ifirm⁹ q̄mpl⁹ molestak. vt dicit ꝓpo.

De medicina attractiua.
Capitulū. LXX

Medicina attractiua opat p subtilitatē calorē. subtilitate sua facilī penetrat. et calore suo attrahit siue ferrū siue aliqđ intrinsecū siue humores q̄ latitant in pfundo. Itē medicina digestiua est necessaria q̄n materia ē mltū dura et cōpacta. Incidit em̄ et diuidit materiā. et sic ad expellendū aptā reddit. Et iō opat p insciſiuā attenuatiua. q̄ subtilitate sue subtilitate coopāte calore ptem materie sepat a pte vt̄ i diuretics. Itē medicina laxatiua aliqn̄ purgat materiā recepta i stōacho fumū subtilez facile penetrātem a se emittit. et hūores dissoluēs abominabiles nāe reddit atq; attrahit eos ad iuuāte ꝑtute expulsiua et attractos a se ejicit et expellit. Quedā laxāt sua viscositate lubrificādo vt mercurialis malua. et hmōi. q̄dā q̄dā sua glutinositate ꝓpmēdo sic mirabolani. q̄dā sua salsugine intestina mordicando vt semē atriplicis. q̄dā ꝓ dulcedie suā et hūiditate intestia infudēdo vt cassia fistula. Itē medicina ꝓstrictiua opat p frigida grossa in suba. Nā frigide ptes coadunant et partiuz q̄n̄ grossicie penetrare phibēt sicut galla. q̄n̄ grossos generat hūores. vñ ꝓstringūt opilando et ꝑtutē retētiuā ꝓfortādo vt escu lla. q̄dā aūt restringūt spāliter sanguinē vt coallus. bolus. emathites. plātago. et hmōi. q̄dā vētrē vt citonia mora rosa. et hmōi. Itē medicina iduratiua est. q̄ vl materiā coagulat et malagmat. et ħ opat p valde frigida sicca vel hūida vt pfilliū semp̄uiua portulaca. solarz. et silia. Itē medicina mollitiua opat p calida mediocriter et mltū hūida. silr et maturatiua. Itē aptiua vtitiuā et attenuatiuaz ꝑtutē. apit em̄ meat opilatos et attenuat viscosos hūores atq; siccos. et ħ facit p calidū atq; siccū. Itē mūdificatiua opat l dissoluēdo vt calamētū. l mollificādo vt cassia fistula. malua. ul terrestritate et siccitate sua sordes abstergēdo. Sūt aūt mlte alie species medicine et differētie sic mordificatiua. corrosiua. vtitiua. dyaforetica. repcussiua. mitigatiua. et hmōi. de qbꝫ tractat in libro ō simplici medicina. Sz ħ de aptetatiuꝫ infirmitatū et medicinaꝝ ꝓditōiuꝫ put ad pñs opusculū ptinet sufficiāt. vt sic huic negocio finem imponam⁹

Incipit liber octauus de mundo et corporibus celestibus.

Postquā auxiliāte ꝺo tractatū est de diuinis noiuꝫ de angelorꝫ ꝓpetatibꝫ. necnō de hoie et eiꝰ ptibus et accidētibꝫ et ipiꝰ ꝓditionibꝫ ꝓpleuimꝰ restat vt ad ꝓpetates mūdi sensibiliꝫ q̄ctū nobꝭ dat de sup manꝰ apponāꝰ. vt materiā diuine laudis ex ꝓpetatibꝫ operationū possimꝰ elicere ꝓditorꝭ. Inuisibilia enim ꝺi per ea q̄ facta sūt intellecta ꝓspiciūt. vt dicit apla. Et iꝺo aliqs mūdi bꝰ et ꝓtetorꝫ ipiꝰ ꝓpetates huic opusculo. breui sub cōpēdio ītersererе ꝓponimꝰ vt p silitudinē ꝓpetatū corpalium intellectū spūalē et mysticū faciliꝰ in diuinis scripturis accipe valeam⁹. Appietatibꝫ itaq; mūdi inchoandū est

Quid sit mundus. Capitulum. I

Mundus itaq; vt dicit Mercurius ꝺr tribꝰ modis. Nam mūdꝰ ꝺr diuinus intellectꝰ. mūdꝰ. s. archetipꝰ incorporeꝰ inuisibiliꝫ et eternꝰ. ad cuius exēplū mūdꝰ sensibilis est creatꝰ sic dicit Boeciꝰ. Tu cuncta supno ducis ab exēplo pulcꝝ pulcerrimꝰ ipse. Mundū mēte gerēs. silicq; imagine formās. etc. Scꝺo mo ꝺr mūdꝰ vniuersitas eorū q̄ celi ambitu ꝓtinent vt celū in q̄ sydera lucēt. ignis in q̄ oia calēt. aer in q̄ oia viuētia spirāt et vigent. aqua q̄ terre latera circūcingit. terra q̄ oia inferiora sustinet atq; nutrit. de q̄ ꝺr mūdꝰ p ipm factus est. Tertio ꝺr hō minor mūdꝰ. qr totꝰ mūdi imaginē in se repsentat. Est itaq; ꝑmꝰ mūdꝰ eternꝰ in diuina mēte eternaliꝫ pmanēs. scꝺus mūdꝰ ppetuꝰ est diuia volūtate esse ppetuū et originem ex illo ꝫbens. tertius ꝑm q̄d est ppetuꝰ. ꝑm q̄d est caducus oim silitudinē in se gerens. De ꝑmo aūt mūdo et de tertio in ꝑcedentibus dictū est. Nūc de mūdo sensibili dicendū ē. Mundꝰ igit vt dicit Marcianꝰ est vniuersitas creatorꝫ conglobata in spere modum. Nam mundus sperica et circularē hz spēm et figurā. Hec fuit vt dicit Marcianꝰ. alia figura mundo ita congrua sicut orbicularis et rotunda. et hoc ꝓpter vniuersitatis pfectōnē. et ꝓpt illā quā hz in esse ppetuo cū suo opifice q̄ fine caret et ꝑncipio ꝓfiguratōem. Mundū autem totum phi in duas partes diuiserūt. quaꝝ nobilior et simplicior pars supior et activa a circulo lune se extendens

vsq; ad planeticā regionē. Alta ps ē iferior passiua q̄ a lunari globo icipit et vsq; ad cētrū tre iferi⁹ se ptēdit. Istū pticularē mūdū inferior describlt Marcia⁹. Mūd⁹ inqt est circul⁹ ex q̄ttuor elemēt; eisdē tot; i spere mo dū globat; tra in medio vndiq; defixā eternis celi raptib⁹ circū currēs. Ad isti⁹ mōi cōpositōz creauit diuia ⁊t⁹ pmordialē matiaz in q̄ velut in q̄dā massa erāt potētialr q̄tuor elemēta nō distincta sic mō: fz erāt pmixta. et illa massa vle a platone i thimeo ē vocata ex q̄ diuia sapia oia elemta ⁊ elemtata ꝓposuit ⁊ pduxit ⁊ pr̄ijs q̄litatib⁹ i regionib⁹ ordinauit singla ⁊ distixit. Hā qō i illa matia calidū fuit et siccū cessit in materiā ignis quem rōe sue leuitat; diuia sapia supi⁹ collocauit. Qō ꝯo frigidū ⁊ siccū i sūmo fuit cessit i materiā tre quā sua pōderositas ⁊ ꝓpactio infer⁹ posuit. Qō āt calidū ⁊ hūidū fuit i materiā aeris cessit. Qō ꝯo frigidū ⁊ hūidū i materiā aq̄ ꝓuertit. Et h duo elemta fm maiorē l' minorē leuitatē et rarefactibilē subtilitatē i medio ignis ⁊ tre collocauit Un istā materiā pmā plato vt potuit i thimeo sic descripsit. Fuit ei vle. i. pma matia sine q̄litate ⁊ sine q̄ntitate. sine colore. sine spē. sine loco. sine tpe. int aliquā subaz ⁊ nullā existēs rē. Nec ꝑba multū sūt difficilia tn sic exponūt. qz oz fuisse sine q̄ntitate. nō qz oino fuerit sine oīno q̄nto. fz qz nō fuit determiate q̄ntitat;. q̄ ad nos sic gigas oz imensus q̄tū excedit alioz hoim q̄ntitatē. Jō etiā sine q̄litate oz. qz nō habuit a q̄litate aliq̄ spēaliter noiari. nō em potuit pl⁹ calida q̄ frigida dici. nec ecōuerso. ⁊ sic de alijs. Sine colore. qz nō hūit aliquē colorē innatū in aliq̄ elemto. Sine tpe fuit. qz nōdū fuerāt tpa ⁊ tēpoz vicissitudines q̄n h materia ē creata. Sine loco fuit. qz nō habuit determiatū locū pl⁹ sursū q̄ deorsuz nec pl⁹ in latū q̄ in lōgū. Int aliquā subam est ⁊ nullā. qz nulla suba materialr ꝓcessit illā. fz aliq̄ est secuta. Materiale igit̄ ꝓncipiū mūdi inferioris fuit illa matia inuisa. s. pma materia cōis q̄ oim formaz ⁊ q̄litatū fuit susceptibil'. q̄ etiā sub diuers⁹ spēb⁹ ⁊ formis cōseruat;. Permanet ei h materia q̄ ad subaz incorrupta q̄uis ꝓtinue q̄ ad q̄litates transmutabiles alteret;. qz ista matia q̄ mō p rarefactōnez manet sub forma ignis ⁊ sub igne statim p odēsatōez induet formā aer; q̄ pus sub spē ignea fuit ignis. Ex q̄ pz q̄ pma materia q̄ mūd⁹ materialr ꝓstat ē ingenerabil' ⁊ incorrupt̄ibil'. a q̄ oia materialia incipiūt et in quā redeūt tāq; ad matricē. Mūd⁹ ita q; ex reb⁹ multis oppositis ⁊ ōrijs est ꝓpositꝰ et tn in se est vn⁹. Mūd⁹ ei vn⁹ est nūero ⁊ non pl'es mūdi. ⁊ h ꝓpt̄ materie vnitatē sic i li. de celo et mundo Occupat em̄ tota matia suā sic ibi oz in ca. de eter. mū. Mūd⁹ g de q̄ h loq̄mur nō est diuersus in se neq; diuisus fm subaz q̄uis i ipsi⁹ ptib⁹ inueniat̄ contrarias tas. q̄ ad aliquā q̄litat; repugnantiā. Sumā em̄ et necessariā oz mūd⁹ in suo toto cōueniētiā et q̄si q̄ndaz musicā armoniā q̄uis in alijs ei⁹ ptib⁹ ꝓpt̄ q̄litates repugnantes aliquam pati dissimilitudinē videat sicut ꝓfecte dicit Aug⁹. sup Geñ. Trāslibit autem mūd⁹ iste q̄ ad istam passibilem quaz modo habet speciē et figurā. Sed pmanebit esse perpetuo quo ad subam et naturā sicut ait asserit Augustin⁹. Et dicit glosa ibi. Celus et terra transibūt rē. Matħ. xxiiij. Et q̄ pz q̄ mūdus rōne sue mutatiōis est siquidē admirād⁹. nihilomin⁹ tū ꝓpter materie nobilitatem et forme ꝓtualem actualitatē. et ꝓfectus queno. pductōis et generatōnis rerum tam facilem potestatē nō tam ipe mūd⁹ q̄ mūdi opifex de⁹ sup oīa est laudand⁹. Nulla em̄ est tam vilis tam infima in tota mundi machina pars sine ptícula in qua tam in materia q̄ in forma nō reluceat laus diuina. Nam in materia et forma mūdi q̄daz est differētia. fz cum armonia est ps summa. Nam illa ps mūdi q̄ fm naturam purior et simplicior est atq; nobilior. vniformē habet inclinatōz ⁊ appetitū ad nobiliorē formā susceptōem. et q̄ ipūalior est magis est inclinabilis ad formā spūaliorē. Un materia celestis simpliciorē et nobiliorē reddit et exigit formā q̄ elemtar;. et etiā ipa materia celestis nobilior est et simplicior in nobiliori corpore vt in sole. q̄ in luna vl' in mercurio vl' i marte. Materia em̄ elemtaris nobiliorē ē i igne q̄ in aere vl' in ceter;. vñ grossior est materia in terra q̄ in alijs. Hā ibi fūt pl'es ptes materie aggregate fm Arist. vñ dicit q̄ ex vno puro gillo terre fiunt decem aque. imo matia vni⁹ elementi purior est in vna pte q̄ in alia. sicut dicit in ꝓmo methoꝛum. partes enim ignis supiores nobiliores et simpliciores. ptes terre centrales sunt grossiores ꝓpactiores et impuriores. Cum enim ptes mixtorum sunt ab elementis fm q̄ ptes elementares sunt puriores vl' nobiliores fiunt mixta

simplicioza vl' purioza Et ſm qđ ecõuerſo ẽ i elemẽtꝫ ecõuerſo ẽ in mixtꝫ. Nobilioꝛ itaqꝫ ma ꝯia mũdi ꝯstitutiua. nobilioꝛi ĩdiget foꝛ forma. qꝛ si debeat fieri ignis. oportꝫ ꝯ materiale ẽre grossicies subtiliet ꝛ depure tur. ꝛ spũalioꝛ ꝛ simplicioꝛ efficiat vt sic simpliciori forma sꝫ ignea induat. Et vt breui ter dicã necesse est vt ſm formẽ ꝑpetatẽ ipsa materia ꝑparet Cõsideraꝛ itaqꝫ mũdi nobilitas ſm sui ptes digniozes ꝛ etiã effect⁹ nobiliozes Et iõ ps mũdi supioꝛ reputat dignioꝛ. qꝛ ibi ma ꝯia ẽ purioꝛ ꝛ forma ẽ pulcrioꝛ et ꝑtus amplioꝛ in supioꝛib⁹ inuenit. Tãto eñ mũd⁹ in vniuerso pulcrioꝛ est ꝛ decentioꝛ reddit ꝯto deformis ps mũdi inferioꝛ sicut supioꝛi pulcritudie. decẽtioꝛi gl'a insignitur sicut dicit Aug⁹. qđã pfectio claritatꝫ ꝛ ꝑtutis q̃ in supioꝛib⁹ p̃cellit ad pfectõez inferioꝛuz et decoꝛatõz ꝓtinue se diffudit. Qđ etiã videt infima ps mũdi i decoꝛe ꝛ luiositate amissi ei min⁹ ẽ admirãda ẽre ꝛtuosa fecũditas in ꝓductõe herbaꝝ arboꝝ floꝝ ꝛ fructuũ in generatiõe varia aialiũ ꝛ reptiliũ. In varia p miranda celi claritas cum diuersitate suoꝝ ozbiũ ꝛ astroꝝ Et ꝯ quis mũd⁹ tot laudabilib⁹ rer differẽtiꝫ sit diuiſ ꝑtutꝫ insignit⁹ potẽtia. mlt̃ꝫ tñ ẽfectib⁹ ꝛ ꝓditõib⁹ miserabilib⁹ ꝯtũ ad ei⁹ inferioꝛẽ ptẽ vndiqꝫ ẽ subiect⁹ Ha mũd⁹ iste ꝯ quis videat eẽ genitoꝛ ꝛ nutritoꝛ coꝛpoꝝ. carcer tñ ẽ spirituũ ꝛ aiaꝝ dubiliũ et penaꝝ. Ha mũd⁹ loc⁹ est reat⁹ ꝛ trãsgressionis. Incolat⁹ ꝛ pegrinatõis. doloꝛis ꝛ lacrimatõis. laboꝛ ꝛ fatigatõis. hoꝛoꝛ ꝛ ꝓfusiõis. moꝛ ꝛ mutatõis. fluꝛ ꝛ alteratõis trãsit⁹ ꝛ coꝛruptõis. insolẽtie ꝛ pturbatõnis violẽtie ꝛ oppressiõis. fraudulẽtie ꝛ deceptõnis. In mũdo nihil aliõ inuenit ꝯ vanitas. malignitas. cupiditas. antietas. defectibili tas. et vetustas. mũd⁹ notos allicit ꝛ diligit ignotos abiicit ꝛ ꝓtemnit. mũd⁹ mlt̃ꝫ obest paucis ꝓdest. Amatoꝛes suos decipit et fallit. Ha mlt̃a ꝓmittit. sꝫ ad vltimũ pauca solui. ꝓfitoꝛes suos ad moduꝫ vmbꝛe insequit ꝛ apprehẽde nõ ꝑmittit. sꝫ suos seq̃ces fugere fatagit ꝛ ꝓtẽdit. ꝛ iõ illos q̃s maxie diuitiis ꝛ honoꝛibus ꝓ extollit. ĩ fine maxie depaupare et deiicere ꝓsueuit. Et vt ꝓbis bti Bre. vtar fugiendo ẽ mũd⁹ etiã si ꝑsperꝫ nos demulcet

Qui ꝫ tot calamitatib⁹ pulsat qđ aliõ ꝯ vt deseratur clamat. Et ħ de ꝓprietatib⁹ mũdi in generali dicta iam sufficiãt

De celoꝝ distinctõe Ca. II

Nunc ad describẽdas ꝑpetates eius aliq̃s de celo et ei⁹ ptib⁹ ꝛpo adiuuãte manũ apponam⁹. Nam celũ angeloꝝ ꝛ hoim bonoꝝ loc⁹ est et habitaculũ. vt dicit Beda. Celũ ãt ſm sctõꝝ traditões ali/ud est visibile aliud inuisibile. Celũ ãt visibile est mlt̃pler. sic dicit glosa sup Deut. x. ibi. Celũ dñi dei tui ẽ ꝛ celũ celi Septẽ sũt celi scz aereũ. ethereũ. olympeũ. igneũ. firmamẽtũ. aqueũ. empireũ. celũ. s. angeloꝝ. Celum itaqꝫ aereũ vocat mediũ aeris interstitium. qđ a grossis vaporib⁹ aq̃ et terre nõ ꝑ oĩa est infectũ. vñ illa ps aeris purioꝛ. et ab iferioribus q̃litatib⁹ impmixtioꝛ ꝑt' sui puritatẽ et dyaphanitatẽ siue naturã trãsparentẽ celi noie nũcupat sic ꝺr sup Mat. xiij. volucres celi comederẽt illud ꝛc. Celũ ethereũ ſm q̃s/dã vocat supmũ aeris interstitiũ qđ immediati⁹ spere ignis est ꝓiunctũ et ꝺr ethereus. qꝛ illud mediũ int' ignẽ et aerẽ ꝓximiũ est ab igne splendoris et illumiatõis receptiuum. Etheros em̃ grece splẽdoꝛ ꝺr latine. vt di. Isi. Celum ꝛo igneũ ſm q̃sdam vocat centrũ spere ignis ꝑt' ipi⁹ ignis puritatẽ subtilitatẽ et summã quã hz p̃ ceteris elementis actualitatẽ et ꝑt' alias q̃sdam nobiles celestes quas ꝓsequit ex vicinitate ozbis planetarum. ꝑpetates. ſm Bre. autem sup locuz illũ Job. Intuere celũ et ꝓtemplare ethera ꝛc. Noie etheris intelligit tota regio a luna vsq̃ ad stellas fixas in qua sunt ozbes et circuli septez planetaꝝ. Quere infra primo de ethere q̃d sup ħ sentiat. Marci. Alexander sic ordinat septẽ celos. dicens. Primũ celũ est luminis datiuum vniforme et nõ motuz scz celum empireũ. Scõm celuz donatiuũ dicit esse lumis vniforme et motuz. s. aqueũ et cristallinum Tertium datiuum luminis non ſm omnẽ partem luminositatꝫ vniformẽ et motum vt celum stellatum. Quartuz est receptiuũ luminis sine calore scz olympicum. Quintũ est receptiuũ lumis cũ calore. s. celũ igneũ. Sextũ ẽ receptiuũ lumis ꝓiũctũ cum ꝑte supioꝛi et ꝺr celũ ethereum Septimũ ẽ receptiuũ lumis ꝓiũctũ cũ ꝑte inferioꝛi. s. aereũ. Et sic videt vocare olympũ regionẽ ozbiũ planetaꝝ. qꝛ illud spaciũ est continue luminosum. Firmamẽtum ãt

vocat celū ꝑmū ſm phos ⁊ vltimū i cui⁹ cō/
uertare ſita ſūt corpa ſydera ⁊ ſtellar. Nam
phi nō ponūt niſi ſolū celū vnū. imo vt dicit
Baſiliꝰ i exameꝝ. Prꝰ phi liguas corrode/
rēt q̄ꝫ pces celos eē ꝓſentirēt. Illō āt celū. ſ.
firmamētū ſic deſcribit Arſ. i li. ō cau. elemē.
Celū inq̄t ē q̄ntū elemtū ab elemtꝫ inferio/
ribꝫ diſcretū nāali ꝓpetate ac diſtinctū. Ne
q̄ꝫ ei ḡue eſt qꝫ tūc deſcēde poſſꝫ. neq̄ leue qꝫ
tūc forſan aſcēderet. qꝫ ſi eēt vnū ex q̄ttuor. l'
eēt ꝓpoſitū ex q̄ttuor. ingrederet in ipm cor/
ruptio vniuerſaliť vl' ꝑticularit. imo ſicut ꝺr
ibidē. Creator poſuit ipm cāꝫ ⁊ ꝓncipiū ge/
neratōis ⁊ corruptōis. Et iō neceſſe fuit ipꝫ
eē ingenerabile ⁊ icorruptibile nec ꝑ q̄rendo
generatōis ⁊ corruptōnis ꝓncipio eēt abire
ad infinitū. Eſt āt celū illō inq̄tuꝫ ⁊ mobile
vniuerſaliť. cui⁹ motꝰ ē reuolubiľ ſup̄ medi/
um. ſ. ſup axem q̄ ſtat fixus inť duos polos
imobiliť. ſ. meridionalē ⁊ ſeptētrionalē. et il/
lud celū ē finitū q̄ ad dimēſionē ⁊ loci exten
ſionē ſꝫ ē ſempiternū q̄ ad motū. Mouet ei
a motore infinite potētie. i. a ꝺo q̄ ē ſublimis ⁊
glorioſus i ſcťa. Ducuſq̄ Arſ. i li. de ca. ele.
Vocat āt polos duas ſtellas i ſūmis celi ex
tremitatib⁹ in ipi⁹ medio ſupi⁹ ⁊ inferi⁹ collo
catas. q̄ꝫ vna eſt ſupi⁹ poſita i medio celi ad
ſeptētrionē ⁊ ꝺr pol⁹ arthic⁹. Alia ē ex oppoſi
to ad meridiē ⁊ ꝺr pol⁹ anthartic⁹ q̄i ꝫ polū
arthicū poſit⁹. Inť duos iſtos polos q̄ſi inť
duas ſui extremitates celū obliq̄ mouet ab
oriente vſq̄ ad occidentē. ⁊ ab occidente ite
rū vſq̄ ad orientē. et ħ ſemp vniformiť ſic ro
ta mouet circa axem. vñ axem vocat Ariſto.
q̄ndam lineā intellectualē porrectā a polo
vſq̄ ad polū ꝺyametraliť ⁊ extenſam. circa
cui⁹ mediū toti⁹ celi ambit⁹ eq̄liter circūfert
ſicut ibidē dicit cōmentator. De iſti⁹ celi na
tura ꝺr in li. de celo et mū. ſm nouā trāſlatō
nē. Celū inq̄t eſt vnū ꝓpoſitū ex materia q̄m
ꝓtinet materiā ex q̄ ⁊ celū noiať. q̄ eſt vltim⁹
inceſſus toti⁹. ſ. vniuerſi. ⁊ ſeq̄ť in eodem. nō
ſūt neq̄ fueť. neq̄ erūt celi mťti. Celū ei eſt
vnū ꝑfectū ꝓpletū cui nō eſt ſiť. neq̄ eſt lo/
cus extra celū. neq̄ corp⁹. neq̄ vacuitas. ne/
q̄ plenitudo. neq̄ tps qō eſt numer⁹ motus
vñ illic eſt vita fixa. ſ. extra vltimū. ⁊ ē sempi/
terna. q̄ neq̄ deficit neq̄ finiť. et illa eſt vera
vita. Item idem ibidem. celū neq̄ fabrica/
tū eſt neq̄ generatū. ſꝫ ſimpleꝝ eſt. cui⁹ motꝰ
eſt eq̄lis. in q̄ nō eſt diuerſitas. et eſt motꝰ ei⁹
ſingl'arſ ⁊ circularſ cui⁹ motor ē ſpūs q̄ mo/
uet ſliō ſua volūtate. ⁊ cōtinuať radiꝰ celi cū
radio ignis ⁊ ꝓiūcť eſt cū illo ad vtilitatem
hoim ꝓpť ꝑmanentiā vite. Firmamentū ita
q̄ꝫ vocať celū. qꝫ ſolidū eſt et firmū. qꝫ termi
nū hꝫ intrāſgreſſibilē vñ ꝑ nimia firmitatē
ſui ꝑmanentia incorruptibile eſt et immutabi
le tam in ſuba q̄ꝫ in forma. Eſt āt forma cuiꝰ
ſperica et ꝓuexa et q̄i ꝺcaua q̄ ad nos. ſed q̄
ꝓuexa q̄ ad ea q̄ ſūt ſup̄ celū. cui⁹ motꝰ eſt na
turaliter circularis et mouet obliquece cir
culariť ab oriente in occidentem. voluendo
ſecum et circūducit motu ſimplici et vnifor
mi infra diei et noctis ſpaciū totū quod ſub
ipo eſt. vſq̄ ad ignis regionem. vñ orbes le
ptem planetaꝝ ſecū rapit ⁊ circūducit. Om
ne āt qđ ſub ipo eſt vt di. Raban⁹ ꝓtuti eius
motiue obedit ordine vniformi ⁊ impturba
to. ꝓtus q̄ꝫ ei⁹ motiua ſic ipemet dicit ſup̄ ex
poſitōne Beñ. extendit ſe vſq̄ ad inferiora ſa
elementa. vñ et ignem ſupiorem credit ſecū
circūrotare. ꝓuenit q̄ꝫ h⁹ motiue ꝓtuť actꝰ
vſq̄ ad aerē et vſq̄ ad aq̄s in q̄bꝰ q̄ ad ſtatū
et refluxū in parte marina facit exuberare.
Hec aūt tria elementa. ſ. aer. ignis. et aqua.
obediūt q̄dem motui celi. ſed nō vno modo
neq̄ vno ordine ipm imitanť. ſed ſm magis
et min⁹ et qō ſupi⁹ eſt et leui⁹ et puri⁹ obedit
magis et qō eſt min⁹ tale ſequiť tardi⁹ et obe
dit minus. Terra huic celeſti motui nō obe
dit et ꝓtuti vt ab eo ſuſcipiat localem mo/
tionem. q̄ꝫ uis ad ꝓducendas exſe ſpecies di
uerſas ei⁹ ſuſcipiat impſſiones. habz igiť fir
mamentū ſic dicit idē Raban⁹ q̄ ad motum
inceſſum vniformē. ordinatū ⁊ ꝑturbatis
oim tñ motuū velociſſimū vñ neq̄ꝑ velocia
tatē mot⁹ ei⁹ mūdi machina diſſoluať. reta
dať ordinato motu planetaꝝ. ⁊ ſic mot⁹ eius
ꝑpet⁹ motu ꝓrio moderať. Mouet q̄ꝫ et de
ſcit. qꝫ lꝫ in partib⁹ mutet ſitū. tñ i toto neq̄
ſitū mutat neq̄ variat locū. Turbatis igiť
inferioribꝰ. et q̄ſi caſualiť fluctuantib⁹ celeſ
cum ſuis orbib⁹ ordinis ſui tenorem ſalua
in pūcto nullaten⁹ derelinq̄t vñ mot⁹ celi ex
toti⁹ tpis ꝓmū ſubiectū et mod⁹ et regla om
niū motuū alioꝝ. Eſt igiť firmamentū me
diante motu ſuo generatōis ⁊ corruptibi
mūdo iferiori ꝓncipiū effectiuū. Cui⁹ rō ꝑ
ꝺi. Raban⁹. q̄m firmamētū ſui lumis ſtruc
generatōis effectiuā ad terrā tanq̄ ad pri
centrū dirigit ⁊ deſtinat. ⁊ radios ſuos i me
ſuꝑficie aggregat maxie et coadunat, ſicu
oſtendiť i ſcia ꝑſpectiua. Dñe cui⁹ corpus

sperlcũ ꝯcauũ ꝛ lumiosũ in qlibꝫ pũcto suo dirigit vnã lineã radiosã in cẽtrũ illi⁹ corpis lumiosi ad supficiẽ cẽtri.ꝛ qnto qlibet linea radiosa ẽ vicinior alteri linee eteũti ad supficiẽ cẽtri.ẽto ex vicinitate vni⁹ ad aliã ẽ fortior ad impmẽdũ in cẽtro effectũ suuꝫ. Ex q manifestũ ẽ qcũ corp⁹ celi sit sphericũ.ꝯuexũ et luminosũ.ꝛ tra respectu magnitudis celi nõ obtineat nisi vicẽ pũcti cũ sit centꝫ. i tra nec̃ario fit maxia aggregatio celestiũ radiorũ. Ex qꝫ ꝑtute et ꝓtactu fit maxia generatio ꝛ pductio reꝫ generabiliũ i tra q ẽ centꝫ mundi.ꝛ qꝫnis sit ꝓncipiũ generatio ruptiõꝫ vl' diminutiõꝫ vl' augmẽtũ. Hã celũ i ipi⁹ firmamẽti.ꝛ qꝫnis sit ꝓncipiũ generatio puritatẽ nullã hñs ptiũ diuisionẽ nec ꝛie/ tatẽ.ꝛ iõ nullã hꝫ ex se potentiã ad corrupti bilitatẽ. Uñ sic arguit Arist.li.de ce.ꝛ mun. Omis inqt corruptio est ex ꝓtrarijs.celo ãt nihil inuenit ꝛrium q̃re celũ nõ corrumpit. Celũ etiaꝫ cuius sit in se ꝛ ex se sit vniforme. ñ hꝫ necessario plures orbes ꝛ circulos in figura ꝛ magnitudie lõgitudis ꝛ latitudis differẽtes ꝑ diuersas mãsiões q̃bꝫ idigẽt motus.vt di. Arſ.i li.de causis elemẽtoꝝ ꝛ aliarũ inferiorũ influentiã radiorꝫ piret alimẽtũ mortaliũ ꝛ generatio oim iferiorꝫ. Et iõo necessariũ fuit motũ celi esse obliquũ vt ex eleuatõe ꝛ depssione orbiũ nũc calor nũc frigus i cẽtro generet. ñ si directe celũ moueret q ad nostꝫ sitũ.oia calore vl' frigore i nño sicu habitabili ꝓsumeret.vt di. Arſ. Nec solũ attẽdit in celo puritas ꝛ incorruptibilitas ex pte materie.ve⁹ etiã pulcritudo ꝛ claritas ex pte forme.vt di. Arſ.li.de sensu ꝛ sensato. Celũ ex sui nata splẽdidũ est.sz in ptib⁹ eius est differẽtia. Hã in stell' est maior aggregatio lumis q̃ in alijs ptib⁹ ipi⁹ celi. Uñ ex pte forme hꝫ rotũditatẽ cũ ꝓuexitate. ꝓuexitatẽ cũ claritate.dyaphanitatẽ siue trãsparẽtiã ꝛ pspicuitatẽ vniformitatẽ in toto .sz in ptibus diuersitatẽ.ex mutuo ꝓcursu orbium ꝛ motu ꝛrio planetaꝝ dicũt sapiẽtes generari ꝓcentũ ꝛ armoniacã suauitatẽ. Uñ Macro.in li.ciceronis.exponẽs scipionis somniũ in.vj.de rep.libro. Impulsu ꝛ motu ipsoꝝ orbiũ efficit⁹ sonꝰ ille q̃ acuta cũ grauibꝫ tẽperãs.eq̃lẽ sonũ facit ꝛ ꝓcentũ zẽ. Preter ħ ꝛ in li.de ce.ꝛ mũ.i fine.q celũ mot⁹ sui ꝛtinuitate inflãmat illud sup qꝫ mouet. vnde ether ex motu celi ignit. Motus em̃ causat calorẽ. vñ ibidẽ ꝛ ꝑ se ꝛ sensibiliter inuenit q ex motu fit calor et ex quiete frigiditas. et iõo calor materias emollit ꝛ dissoluit. frigiditas ꝙ aggregat ꝛ ꝙstringit. vñ ptes elemẽtares motui celi vicin⁹ exũtes ceteris ptibus mũdi inferiorꝫ sũt calidiores .vtz in igne ꝛ in aere. In tertiõ ãt elemẽto.s.in aq̃ est motus debilitat⁹.ꝛ iõ in ea est frigiditas.sz nõ in vltimo. In q̃rto ãt.s.in tra ꝑ nimiã elõgationẽ a motu celi fit ꝙstrictio in vltiõ ꝑ calorꝭ absentiã dominiũ frigiditatis. Et ideo tra pmanet ꝛescens ꝛ phẽnis vt nõ moueat sic dicit Arſ.ibidẽ. Nobilitas itaq celi attẽdit in materia ꝛ suba in forma in motu i situ i subẽ siue simplicitate puritate ꝛ ꝑpetuitate In forme claritate dyaphanitate siue ꝑspicuitate ꝛ i sperica orbicularitate In mot⁹ vniformitate velocitate ꝛ i ꝛtuositate i sit⁹ sublimitate.q ad situũ a cẽtro tre maxie distat et i dimẽsiua q̃titate.q ei⁹ magnitudo imaginationẽ.imo rõis mẽsuram supat i ptãte.q oia inferiora sibi subdita regulat ordinat et mẽsurat. Et qõ sup oia mirabile est. oia inferiora celũ ordinat et imutat ꝛ tñ a nullo inferiori se imutatõꝫ aliquã recipit.nec aliq̃d sibi dissimile in nata et ꝛtute aliq̃ ipsi celesti corpori se conformat.

De celo aqueo siue cristallino.
Capitulũ. III

Extum celũ est aqueum siue cristallinum quod ex aquis positis sup firmamentuꝫ diuinitatis potentia est formatũ.aquas em̃ esse super celos collocatas diuine scripture autoritas nob tradit. que ita sunt leuigate et subtiliate q in materiam celestẽ sunt ꝓuerse.et ideo pmanent ibi fixe. Beda tñ dicit q aque ille celestes nõ vaporali tenuitate sed gracili q̃dam soliditate virtute diuina sup firmamentũ sũt suspense. et hoc ad impet⁹ firmamenti moderatõnez vel ad calorꝭ generati ex ei⁹ velocissimo motu repressionẽ. Opinio em̃ fuit Bede q celum ignee sit nature sic̃ platonici posuerũt. Uñ di. Beda. Celũ est subtilis ꝛ ignee nate rotundũ a centro terre equalibꝫ spacijs collocatũ. Et iõ forte Bede videbat q iõ fuit necesse ibi esse aquas vt calor ille celestis ad tẽperãtiã duceret q ex tali inflamatõe mũd⁹ inferior dispendiũ nõ pateretur. ex frigiditate em̃ nata li illaꝫ aq̃ꝫ sup firmamẽti verticem positaruꝫ dicunt aliqui stellam saturni esse

frigidã ꝑpt illã quã hz rõe sui sit⁹ cũ firmam to vicinitatẽ. Dicũt etiã q firmamẽtũ ꝑtutẽ illaꝝ aq̃ꝝ infrigidatũ infrigidat orbez saturni sibi magꝭ ꝓximũ ⁊ vicinũ Sz q̃lꝭ istõ posset fieri rõnabiliꝭ nõ est ꝓspicue rõe vtentib⁹ manifestũ. Hã cũ aq̃sa suba rõe vtriusq̃ q̃litatꝭ sue. s. hũiditatꝭ ⁊ frigiditatꝭ celesti substãtie penit⁹ sit ꝺria. nõ est bñ liq̃dũ philosophãtib⁹ qualiter inꝭ corpa tam dispia possit vnitas aut ꝓcordia aliq̃lꝭ cõuenire. Et tñ scptũ est Job. xxv. Qui facit ꝓcordiã ĩ sublimib⁹ suis. Jõ alio mõ sentiũt ⁊ opinãꝭ moderni q̃ interiora phie spectamia ꝓfundi⁹ vt arbitror sunt scrutati. Dicẽ em Alexander q aque ille q̃ sup celos sũt nõ sunt ibi positi vt frigide ⁊ fluxibiles et hũide vel etiã sicẽ solide ꝓgelate ⁊ põderose. Jste em ꝓprietates sunt etiã inꝭ se bñtes ꝺrietatẽ ⁊ sibi mutuo repugnãtes. Sz poti⁹ ꝑ ordinatõz diuine sapie aq̃ ille sup firmamentũ sũt sub mobilissima natura sue ꝓditõe diuini⁹ collocate. ꝓput natura celesti maxime sunt ꝓpinq̃. et hec quidem est nature ꝓprietas pspicuitatꝭ ⁊ trãsparentie que ꝓncipaliter ⁊ substantialiter inuenitꝭ in natura aque rõne cui⁹ hz ꝓuenientiã et cum celo empireo et etiã cũ firmamẽto. Et iõ posuit dñs aquas inferi⁹ sub rõne frigidi et humidi. cũ alĩs ꝓditõib⁹ necessariis ad generationẽ et corruptõem. sed easdem posuit rõe pspicui ꝓput fuit necessariũ ad vniuersitatis ꝺseruatõnem. Et idõ dicit celũ esse dictum aqueũ et cristallinũ rõne mobilitatis et perspicuitatis. Est em pspicuũ ad modum cristalli. a supiori celo scz ab empireo. lucem vꝫ luminositatis plenitudinẽ recipiẽs et receptum ad inferiora diffundens. et ideo dr celũ q̃si nobis inuisibile et occultũ. cristallinum ꝺco qꝫ durũ Et idõ in summo dr cristallinũ. nõ quia durũ sicut cristallus. sz qꝫ vniformiter est luminosum et pspicuũ. Aqueum aũt dr quẽadmodũ aque ex sua subtilitate ⁊ mobilitate mouet. et illud motum mouet celuz proximũ et illud vlterius mouet qõ sibi est magis ꝓpinquum Et ideo illud celũ qõ mouet inferiora. inferiꝭ mobiliũ p̃cipue ẽ cõseruatiuũ. vt dicit Alexander

De celo empireo Capitulũ. IIII

Celũ empireũ est ꝓmum et summuz celũ. locus angelorꝫ. regio et habitaculũ hominũ btorꝫ. Et dr empireuz a plr qõ est ignis. q̃si totũ igneũ: sic dictum nõ ab ardore. sed poti⁹ a lumine ⁊ splendore vt dl. Jsi. Jstud em celum summe est lucidum. influens lucem et splendorem sup celum cristallinũ sibi ꝓpinquũ et ꝓximuz. Et aũt de natura sua vniforme sine stellis. sphericum riforme. vt dicit Damas. Jdeo est spericum vt rex spiritualiũ et corpalium sit ꝓtentiuꝫ Est em naturaliter quietũ imobile. sz ꝓpter motum. vñ illud celũ non est necessariũ ꝓpter continuatõem generatõis inferiorꝫ. sz potius vt dicit Alexander ad ꝓpletõem vniuersi in gnere corporꝫ. fm determiata extrema ad meridiũ. est aũt opacũ in summo. s. terra. ⁊ luminosum in ſumo. s. celum empireuz. et vtrũq̃ corpus scz extremũ supmum et infimuz dr se immobile ⁊ quietũ. Jsti⁹ celi ꝓprietates describit Raban⁹ vtẽs ꝑbis Basilij ĩ exameron sic dicens Celum em empireũ est corpus ꝓmũ. natura simplicissimuz de corpulentis habens minimũ. quia subtilissimũ. ꝓmum mũdi firmamentũ. q̃ntitate maximũ. q̃ntate lucidum. figuratione spericuz. locali situ supmũ. quia a centro remotũ. amplitudine sua spirituũ et corporꝫ visibiliũ ⁊ inuisibiliũ ꝓtentiuũ. dei summũ habitaculũ. licz enim deus sit vbiq̃ tñ specialiter dr esse i celo. q̃ ibi relucet potissime sue ꝓtutis oparia. celũ dr spẽal⁹ sedes dei. quia in corpe mundi species celi pulcrior est. vt dl. Damasce. In celo diuina virtus manifestius operat.

De ethere Capitulum V.

Ether grece splendor dicitur latine. Ether fm Jsi. est superior regio sub premi interstitiũ aeris et ignis vbi est perpetuꝰ splendor luminis siue lucis. anagogas aũt dixit. nomen etheris est nomen ignis. Et ꝫ putauit vt dl. Arist. ꝓpter ipsi⁹ inflammatõem q̃ causat ex velocitate sui motꝰ. Uel fm ipm anagra. oñe inflamans ⁊ inflamabile vocat hoc nomine. Marcianus aũt dicit q ether est locus ab inferiori mũdo separatus inuisibilis respectu inferiorꝫ que partitur multiplicem variatõez. In ethere vero vbi dies est perpetuꝰ nox diurno lumini nõ succedit. nec miruz. quia tam altum locum vmbra terre que noctis causa est in ethere nõ accedit. fm Aristo. ꝺco in libro methoꝝ. ether nihil aliud est q̃ vnũ elementũ. nec ex elementis quattuor. quicqd em supra ipsarem globuz est nature est separate a natura inferiorꝫ elementorꝫ. vnde ether neq̃ est graue. neq̃ est leue. neq̃ rarum. neq̃ densum. neq̃ per alterius corporis penetrationem

diuisibile. Nataz ei ethereā nlla igredik coz
ruptio l' alteratio vlr vel pticularit. qō ei acci
deret si ex elemtis compositōz aut originē ōtrisz
Anaxa. tñ dic̄ q ether ē aer iflamat. z dic̄ q
qñz descēdit iferi. z i tra occultat. vñ ppt sui
subtilitatē. nē surſū nc deorſū regirat. vñ ter
remot. gignit exptute etherea i tre viscerib
occultata. sz dic̄ Arſ. q fmo iste ē error. qm
subtile ñ descēdit deorſūz etiā si descēdet hāc
opatōz ñ faceret. fm macro. āt splēdoz ethe
ris sub spera celi pābitū toti. mōi tutilat et
ffulgz. otinet āt i se ozbes. vij. plānetaz q mo
uēt ō motū firmamti Inferioz itaq ps ethe
ris velocitate sui mot. iflamat supioz ptem
spera ignis. sic dr i li. ō ce. z mū. i fine. Ex ma
ther. q ab inferiozib. ñ recipit aliquā imu
tatōz ḡuis iferioza ab ipo imutent.

De spera celi. Capitulū. VI

Spera celi vt di. Jſi. ē spēs q̄dā i rotū
dū formata ab eodem i idē circa suū
cētz eqs spacijs circulariť fuoluta. hāc spe
rā neq; pncipiū neq; finē hze phi asseŕt. Jō
ppt sui circulatōz vbi icipiat z vbi finiat ñ fa
cile apprehēdit. nec fuit aliq figura celo ꝺue
nientioz q̄ sperica. tū ppt suū posi. simplicitatē
tū ppt capacitatē. tū etiā ppt vniformitatē. vt
di. Jſi. Spera itaq fm Alphraganū ē orbi
cular' supficies celestis corpis in q̄ fixe stelle
ꝺtinēt. z h spera duob. pol' circū uoluit. q̄z
vn. ē septētrionalis q nūq; nob occidit z oz
pol. arctic. i. borealis. Alt pol. ē anthartic.
seu austral' q nūq; a nob videt. l' ppt terre iterpositōez. Inter
nob elōgatōz. l' ppt
istos duos polos q̄ int' duas mūdi extremi
tates spera celi volui. z mouet. z cū ipis mo
tu stelle i eo site ab oriēte i occidentē. z iterū
ab occidēte i orientē motu diurno. z noctur
no. tritij. horaz spacio circūferūt. Tanta āt
celeritate sperica celi circūferi. q nisi aduer
sū ei. ꝺcipitē cursū planete occurrerēt et ei.
ipetū moderarēt machia mōi dissolueret. et
iō fm Alphraga. septē orbes planetaz sunt
sub spera mutuo se intersecātes p q̄s planete
motu ꝺsono icedētes. raptui firmamti obui
ant z etiā ei. velocitatē repmūt z retardant.
voluit aūt tota spere moles obliq circa me
diū. i. circa apem. Est āt axis q̄dā linea ītel
lectual' q recte p mediā pilā spere tendēs in
duos polos se extēdit. circa quā celi ambit.
q̄i rota circa apem circulariť se fuoluit. Lar
dines āt celi sūt extreme ptes axis q̄ infigūt
ipis polis. Et sūt cardies dicti. qz sic cardo
hostij i poloz. ꝺcauitatib. fuoluūt. z sūt isti
cardies ꝺuexi recurui. s. circūflexi vt di. Jſi.
Spereho celestis medietas oz emisperiū. scz
ps q̄ a nob total' videt. sz ob defectuz visus
tre ꝺtinugi putat. vñ z circul. vbi finit orizon
. i. visus termiatio nūcupat vt di. Jſi. Recol
lige igit breuit ex p̄dictis q̄ spera celi ē luiosa
suba luis vsq; ad cētz suū. i. vsq; ad terrā dif
fusiua. cui. circūferētia est a cētro tre remo
tissima. Et iō illa q̄ i celo sūt matia. nob ppt
sūmā distantiā videt eē mima. oim inferioz ē
ptētiua. oim inferioz ē ordiatiua informatiua
generatōis z vegetatōis effectiua. sibi ꝺrioz
raptiua et attractiua. Nā mot. sui violentia
planetas sibi obuiātes p. se trahit. fm armo
niā est pcessiua. Nā sic dr. Arſ. i li. ō ppetati
bus elemtoz ex ordinato spere motu z ꝺrio
planetaz occursu gignit i orbe stridor. i. ar
monia. vñ Macro. ipulsu z motu ipoz effi
cit son. ille z acuta cū ḡuib. tpans efficit cō
cent. varios z diuersos. sz ppt nri audit. defe
ctū z ill. soni excessū armonia illa a nob nō
audit. sic moueri solē vide nō possum. q̄uis
citissime moueat. Nam radioz claritate aci
es visus nri superat.

De circulis celi. Ca. VII

Circuli celi sūt ples. q̄z duo sūt visibi
les. s. galaxias z zodiac. Alij sūt inui
sibiles. s. circul. eq̄noctial' diuidēs duo emis
peria. tāgēs zodiacū i ariete i libra. Alt. est
circul. solsticial' estiual' eo q sol i eo exīte fit
solsticiū estiuale. Jste circul. tāgēs zodiacū
i cācro z ē q̄i ꝺiūctio nri hitabil' z tozride zo
ne Alt. ē palell. siue circul. septētrional' siue
arctic. z ē q̄i diuisio nri hitabil' z frigide ha
bitabil'. Circul. ꝺo q̄ ē ex pte tozride zone et
alter. hitabil' zodiacū tāgit i capcozno. z oz
iste circul. solsticial' hyemal'. eo q sole exīte
i eo fit solsticiū hyemale. alt. ē palell. siue cir
cul. anthartic. seu austral' ꝺsus austz et op
ponit arctico palello. Dicūt āt hi circli pa
ralelli q̄i circli eq̄ distātes a para q̄ ē iuxta
et lele q̄ ē distās. eq̄lit ei distāt ab inuicem
palelli. Sūt ꝺter h duo circuli q̄ dicūt colu
ri. Colur. septētrional' q̄ icipit a polo septē
trionali p cācz et capcozni circulariť pce
dēs itez redit ad suū pncipiū. Alt. ē colur.
austral' p libzā i arietē sil'r redit ad suū pun
ctum. z dicūt coluri q̄i colla thauri a cauda
bouis siluestris q̄ erigēs caudā circulū facit

impfectū et dicūt colurī q̄ circuli impfecti
Decim⁹ circul⁹ est orizon. i. finitiu⁹ visus. q̄a
circulo illo celū z tra videnť piter copulari.
Est etiā circul⁹ meridian⁹ designās illā ptez
zodiaci in qua sol videť equaliter distare in
ter orientē et occidentē et isti duo vltimi cir
culi non sūt in spera. qz ꝑm diuersos situs z
aspectus variāť. Hucusq; Jsi.

De galaxia siue lacteo circulo. Ca. VIII

Galaxias ē circul⁹ celestis. ceterꝫ circu
lis celi pulcrior et cādidior incedēs
p mediū celi icipiēs ab orizōte vsq; ad
septētrionē p cācz z capcornū ꝓcedēs iterū
ad pūctū suū. Dr āt lacte⁹ circul⁹ qz inť oēs
circulos celestes notabiliorē hz claritatem.
vñ et de nocte nauigātes et itinerantes diri
git z deducit. q̄tro āt aura nocťna ē serenior
z frigidior tāto incessus galaxie ē maifestior
Scōm āt opinionē vulgi. galaxias ōr vesti
giū sol. qō p⁹ se reliq̄t sol qñ currit ī illo cir
culo. Sz arist. ℞ dicē esse falsū. qz si eēt gala
xias ex impssione trāsit⁹ sol. opteret q; ℞ im
pssio cēt ī signis ī q̄bz currit sol cū alijs stell'
mobilibz. z ℞ videⁿ eē falsū. qz trāscēdit ťmi
nos zodiaci vbi sol nullaten⁹ appropinq̄t sic
ōr ī li. methoz. Jō anaxa. et democrit⁹ dixe
rūt galaxiā eē ex ꝓflexiōe luis ad aerē sic ī spe
culo. sz ℞ ē falsū vt di. Arꝫ. ibidē. qz si ℞ essz p
mutareť. sic ē pmutatio luis. ℞ āt ē falsū. q̄a
videⁿ galaxiā sp ī eodē loco nec ꝓcedit ab eo
Dicē ꝙ Arꝫ. sic. Jgnis appinqu⁹ orbi ē inflāma
tus et lucid⁹ z in locis vbi videť galaxias sūt
stelle mťte pue et luiose et ī illis relucet ful
gor ille. et iō apparet loc⁹ ille magꝭ radiosus
nec recedit ab vno loco orbis Hucusq; Arꝫ.
in li. primo methoz. ca. ij.

De zodiaco Capitulū. IX

Zodiac⁹ est circul⁹ obliqu⁹ in. xij. ptes
distinct⁹ eq̄les. q̄. xij. sig̃ a ꝑtis sunt vo
cata. nob āt signāt ī q̄ pte celi sol z planete ī
morēť. Sūt igiť. xij. sig̃. xij. spacia eq̄liť distī
cta z stellis notabilib⁹ ab astrologꝭ denota
ta. vnū āt q̄dq; signū ī. xxx. diuidiť gd⁹. z gd⁹
ī. lx. diuidiť minuta z minutuz in. lx. scōa. ita
q⁹. lx. scōa minutū vnū faciūt. lx. minuta gra
dū vnū et. xxx. gd⁹ signū vnū. Sig̃ autez ista
sunt ꝓprijs noib⁹ appellata sic aries z thaur⁹
et sic de alijs. Et vocank aīalia. nō qz aīalia
sūt ī celo collocata. sz qz ī suis effectib⁹ aīali
um taliū ꝓpetates alijs repñtāt. vt p⁹ dicēť
Jnť ista āt. xij. sig̃ quatuor sūt cardialia ꝑm
Jsi. scz cancer ī sūmo. capcorn⁹ ī imo. aries
et libra ī medio. Prīa duo dicūť solsticialis
qz ī cancro ex⁹ñs sol vlteri⁹ ad nos ñ accedit.
in capcorno remoti⁹ nō recedit. In ꝑmo si
cit lōgissimos dies z breues noctes. in scō
ecōtra. Jn alijs duob⁹ fit eq̄noctiū aut ñale
te fit ꝓnale. in libra vo fit eq̄noctiū aut ñale
et tūc ytroqz tpe dies noctib⁹ sunt eq̄les. Jn
istz etiā signis tria sunt ignea. s. aries. leo. sa
gittari⁹. tria vo sūt terrea. s. taur⁹. vgo. capri
corn⁹. z tria sūt aerea. s. gemini. libra. aq̄rius.
et tria sūt aq̄tica. s. scorpio. cancer. pisces. et
inť ista q̄ sūt ignea z aerea sunt calida z mas
culina et diurna. q̄ vo sunt aquatica et ter
rea sūt frigida z feminina et nocťna. inť ista
etiā sunt q̄tuor mobilia. s. q̄tuor cardinalia.
scz aries. cancer. libra. capcorn⁹. qz ī eis ma
tať tps. Et q̄tuor sūt fixa in q̄bz figiť ipm tē
pus. s. thaur⁹. leo. scorpi⁹. aquari⁹. Et q̄tuor
sūt cōia in q̄bz ipa ꝑmiscēť. s. gemini. vgo. sa
gittari⁹. pisces. Et dicūť ista sig̃ dom⁹. qz do
micilia sūt z hītacula planetaꝝ. et ex his do
mib⁹ q̄dā dicūť dom⁹ triplicitatꝫ. q̄dā exalta
tionis. Hā illa sig̃ q̄ ꝓcordāt in vna nata fa
ciūt triplicitatē. et eodē noie nūcupāť. et sic
in q̄tuor ptib⁹ celi ordināť. Hā ī orientē sūt
ignea. aries. leo. sagittari⁹. Terrea sūt taur⁹
vgo. capcorn⁹ in austro. Aerea sūt gemini.
libra. et aq̄ri⁹ in occidente. Aquea sūt cācer.
pisces. scorpio ī septētrione. Et inť istas tri
plicitatꝫ dom⁹ fortiores sūt in suis effectib⁹
orientales occidentalib⁹ z septētrionales au
stralib⁹. qz ī eis nobiliores planete dñantur
Hā triplicitas orientaľ q̄ē ꝑma hz solē ō die
z lunā ō nocte. z saturn⁹ ꝑticipat cū eis diez
nocte. Triplicitas occidētaľ hz saturnum
mercuriū et iouē. Triplicitas septētrionaľ
hz venerē lunā z martē. Australis vo habz so
turnū mercuriū et iouē. Dicūť ista sig̃ do
mus exaltationū. qz planete put magis ī mi
nus exaltāť in sig̃z gdib⁹ pfect⁹ et ꝓfundus
opanť. Hā sol hz ꝓfutē suā z exaltatōz i. xvij
gdib⁹ arietꝫ. et casū ī eodē gdu libre. Venus
hz gl'az suā in piscib⁹. xxvij. gdu. et casū sue
tristiciā suā ī ꝓsilī casu signi oppositi. s. virg
nis. Mercuri⁹ erigiť i ꝑgine. xv. gdib⁹. z ca
dit ī piscib⁹ gdib⁹ totidē. Luna erigiť i thau
ro trib⁹ gdib⁹ z totidē cadit ī scorpiōe. Sa
turn⁹ erigiť in thauro. xxj. gdib⁹ et cadit to
tidem in ariete. Mars erigiť in capcorno
gdib⁹. xxviij. et cadit totidē in cancro. Jupit
et caput draconis erigiť in gemis gdib⁹ xv
b⁹ z cadit totidē ī sagittario. Cauda erigiť

sagittario trib9 ḡdib9 z cadit ī gemis. Preter ista vnū ḋcꝫ signū diuidit ī tres ptes q̄ faci es nūcupāt. q̄ꝫ initiū ē a ꝑmo ḡdu arietis et durat vsq; ad .x. scḋa durat vsq; ad .xx. tertia ri. scḋa soli. ḳcia vēeri. ꝑtia facies tauri ē mer curij. scḋa lūe. ḳcia sakni. ꝑtia gemiorꝫ est io/ris. scḋa mercurij. ḳcia solꝫ. ꝑtia cācri ē vene ris. scḋa mercurij. ḳcia lūe. ꝑma facies leōis ē sakni. scḋa iouis. ḳcia martis. ꝑtia ꝓgis ē solꝫ scḋa veneris. ḳcia mercurij. ꝑtia libre ē lune. scḋa sakni. ḳcia iouis. ꝑtia scorpiōis ē martis scḋa solꝫ. ḳcia veneris. ꝑtia sagittarij ē mercu/ rij. scḋa lūe. ḳcia sakni. ꝑtia capcorni ē iouis scḋa martis. ḳcia solꝫ. ꝑtia aq̄rij ē veneris. scḋa mercurij. ḳcia lūe. ꝑtia pisciū ē sakni. scḋa io uis. ḳcia martis. Plāeta igit ex̄ns i domo ꝑpa bz ḋnḋs fortitudies. i ḡdu exaltatōis bz. iij. as. z ḋ magis abūdat int plāetas nūero. ma/ gis ꝓualet i fortitudie. z ḋlibz plāeta fortior ē i domo ꝑpa ḋ̄ꝫ alīena. z ex fortitudie signi i ḋ̄ ē fortificāt z ex debilitate debilitat. sic̄ for/ tis vir fortior ē i eā forti ḋ̄ꝫ i debili. z iō astro logi i iudicijs suis vt di. misael. ꝑsiderāt do/ mos ascēdentes. i. ascēsū sig̃ꝫ z plāetaꝝ digni tates vt ꝑm eor ꝑncipat z dñium i domib angulariby l' ascēdētib i angul' vl' ab angul' cadētib conꝟciāt z iudicēt ō futurꝫ. Dicūt āt q̄dā sig̃ dom9 āgulares sic̄ sig̃ cardīalia ō ḋ̄ supi sic̄ cācer. libra. capcorn9. et aries. q̄/ dā dicūt dom9 succedētes āgul'. s. thaurus q̄ succedit arieti. z leo q̄ cācro. z scorpi9 q̄ libre z aq̄ri9 q̄ succedit capcorno Quidā ꝓo dicūt dom9 cadētes ab āgul'. s. gemini. ꝓgo. sagitta ri9. pisces. vtz i figura misael'. ꝑm istoꝝ sig̃ꝫ orꝫ z occasus oppositōes. q̄ꝫ ctōes z aspect9 diuersa ꝛrta accidūt i ꝫ mōdo. Hā sic̄ dicit idē autor ista q̄ sūt vi nat z generāt sub forti sig̃ masculio ascēdēte z forti plāeta bono cū bo no aspectu i ipo ascēdēte exñte fortꝫ z bōe sūt dispositōis i suo genere. z ecōtrario. domus itaq; āguli ꝑtia dom9 ē oriētal'. s. signū arietis Dom9 ꝓo celi sive septētriōis ē cācer. angul9 ꝓo occidēt al' ē libra. et āgul9 ẏre ē capcorn9. Hec sig̃ q̄tuor āgularia maxie sūt ẏtutꝫ z ori entale pl9 ḋ̄ꝫ occidētale. et septētriōale pl9 ḋ̄ꝫ australe. vñ āgul9 ẏre ē trib9 alijs min9 fortis sic̄ idē dicit autor. Dom9 succedētes sūt me/ diocris effect9 z ẏtutꝫ. s. signū ab ariete scḋm .i. thaur9. z signū. iij. v. vij. xj. Et inter ꝫ signa sive domus. octauū signū peiorꝫ ē opatōis z significatōnis. z iō vocat ab astrologis dom9 mortꝫ. Reliq̄ āt sig̃ dicūt dom9 cadētes. s. ij. v. vij. ix. z xj. sūt etiā debiliorꝫ effect9 z peiorꝫ significatōis z maxie. vj. z xij. Et b9 rō est vt di. autor. q̄ i sexta domo vl' sig̃ dñat mars. et iō vocat dom9 infirmitatꝫ z debilitatꝫ oim re/ rū. z i illo sig̃ ē gaudiū martꝫ. z i. xj. ē saturni gaudiū. z iō vocat dom9 inimicicie tristicie z laborꝫ Sig̃ etiā sive dom9 dicunt mutuo se aspicere. z sūt tres aspect9 ꝑncipales. s. sextil' ḳci9 z q̄rt9 aspect9. Sextil' ōr q̄ aliqs plāeta i aliq̄ sig̃ ascēdēte aspicit ḳciū añ se z ḳciū p9 se. Et ꝫ ē a ḳcio i vndecimū. ꝑbi gra Si aliqs plāeta fuerit i initio arietis. aspicit eū q̄ est i capite gemiorꝫ añ se. et eū q̄ ē in initio aq̄rij p9 se. qō est signū vndecimū. et ꝫ vocat sextil' eo q̄ teneat q̄rtā ptē celi. s. ḡd9. lx. z tal' aspec/ tus ē laudabil' bon9 z fortunat9 Est ei signū dom9 dilectōis medie ꝑm astrologos. ut dic̄ autor supdict9. tertij9 aspect9 fit a ḋnto sig̃ et nono. ꝑbi gra. Plāeta q̄ fuit ī initio arietis aspicit eū q̄ fuerit i leone añ se. et eū q̄ fuerit i sagittario p9 se. qō ē signū nonū. z ōr tertius q̄ ꝛtinet ḳciā ptē celi. s. c. et. xx. ḡd9. z ꝫ aspec/ tus ē optim9. q̄ ē i sig̃ pfecte aicicie vt dic̄ autor. q̄rt9 aspect9 ē a q̄rto sig̃ z decimo. ꝑbi gra Plāeta q̄ fuerit i initio arietis aspicit illū q̄ ē i capite cācri añ se. z eū q̄ ē i capite capcorni p9 se. qō ē signū decimū. Et ꝫ aspect9 ōr q̄rt9 q̄ q̄rtā ptē celi ꝛtinet. i. xc. ḡd9. et ꝫ aspectus est mal9. q̄ i illo sig̃ ire et inuidie et inimici/ cie sūt z ipfecte. vt di. autor ꝓdict9 Cōiūctio ꝓo et oppositio ñ sūt aspect9. qñꝫ tñ dicūtur aspect9 abusiue. qñꝫ ꝓo signū ꝑmū respicit septimū. vt aries libram. Ōr aspect9 opposit9 z est pessim9. q̄ signū ē pfecte inimicicie z pes sima ptēdit. maxie si aspect9 fuerit martis et sakni sive solꝫ. Qñ ꝓo plāeta ꝛuenit cū plane ta eodē sig̃ ascēdēte vl' in sig̃ sibi ꝛiuncto añ vel retro. tūc ōr ꝛiunctio. et ꝫ ꝑt esse bona si planete fuerit boni. et econuerso mala si fue rint mali. sic̄ di. autor. et ꝫ oīa patēt i figura quā posuit autor iste.

De signo arietis. Ca. X

Haturas āt singulorꝫ sig̃ꝫ p ordinem recolligā9 ex sig̃ arietis exordiū sumē tes. Aries igit est oriētale signū sic dictum. q̄ sic aries i iacēdo sup lat9 vnū eq̄lit mutat vices. sic sol exñs i illa ptē zodiaci q̄ arietis ōr facē eq̄noctiū. et equales facē dies artificiales atq; noctes. Et sic̄ dicit misael. Aries est sig nū igneū masculinū. diurnū. ĩstabile. dom9

martȝ i. xix. gdu ℮ exaltatio ℮ sol'. dom⁹ ℮ sol de die. ō nocte ꝓ o iupit'. ⁊ saturn⁹ ꝓticipat cū eis de ꝑma triplicitate ꝑma ℮ ꝓria facies ℮ martȝ. scda sol'. tcia veneriȝ. de corpe hois dominat capiti ⁊ faciei et mltos facit in corpe capillos corp⁹ curuū. faciē obliquā. oculos gues. aures breues. collū lōgū. Dom⁹ ℮ vite ⁊ natiuitatȝ hois. qz sic ℔ signū ab iferiori p/ tes tre ad supiora ascēdit ⁊ a tenebrȝ ad lucez vadit. sic nat⁹ ō tenebrȝ egredit ⁊ vi illi⁹ signi abdita ꝓdeūt i lucē et secreta sapiētib⁹ innotescūt. Et sic narrat albu. i li. ō motib⁹ astrorū. In tcio inqt l' qrto gdu arietȝ occidente. ozit signū libre ⁊ mouet aerē. In decio gdu ozit stella q ōr almareth ⁊ alpheta ⁊ serenat aerē. In. xxv. gdu occidūt pliades ⁊c. Qñ ät sol' lūa l' aliqs plāeta ⁊ trauerit ꝑmū vl' secundū vl' tertiū gdū arietȝ erit nubilū ⁊ vēt⁹ a meridie et frig⁹ ⁊ tēpestas In gdu ät. xxix. aut. xxx. erit magn⁹ calor

De signo thauri ℔a. XI

Taurus ℔m misael. ℮ signū terreū. frigidū. fixū. nocturnū. dom⁹ veneris. scda exaltatio lūe i qrto gdu ei⁹. domus ei⁹ de die est ven⁹. in nocte lūa. et mars ꝓticipat cū eis. de triplicitate ℮ scda ꝓprima facies ℮ mercurij. scda lūe. tcia saturni. ex corpore hois dñat collo ⁊ gutturi. datq; faciez amplā ⁊ curuā. nasū dat gue ⁊ lōgū. amplas nares. oculos gues. capillos elevatos ⁊ nigros. collū grossū. verecūdū facit hoiez. honeste incedētē. ⁊ tñ vanū. Dom⁹ ℮ sube ⁊ possessionis acceptōis ⁊ datōis. et iō ōr taur⁹ qz taur⁹ sulcādo trā fecūdat ⁊ locupletat Tūc etiā qñ sol ℮ i tauro trā ℮ arabil' ⁊ ꝓgrua agriculture ℔m albu. In ꝑmo gdu tauri ozit sidus paliciter. in. vj. orion occidit ⁊ mutatur aer i. viij. oriunt pliades et turbāt aerē. In xvj. oriūt hyades ⁊ turbāt aerē

De signo gemioꝝ ℔a. XII

Ignū gemioꝝ ℔m misael. Est signū aereū. masculinū mediocre. diurnū dom⁹ mercurij. exaltatio caude draconis i tcio gdu ei⁹. dom⁹ ei⁹ i die ℮ saturn⁹. i nocte mercuri⁹. iupit' ꝓticipat cū eis. de triplicitate ℮ tcia. ꝓria facies ℮ iouis. secunda martȝ. tcia sol'. In corpe hois dñat hūeris brachijs ⁊ manib⁹. mediocrē efficit staturā et hoiez pulcꝝ ⁊ ꝓuenientē. Cui ꝓiūct⁹ mercuri⁹ si fuerit fortūat⁹ disponit hoiez et abilē facit ad litteraturā ⁊ scpturā. Dom⁹ ꝓgnatōis est ⁊ ꝓpinqtatȝ. ꝓsilij religiōis ⁊ fidelitatȝ epu

laꝝ ⁊ somnioꝝ ℔m albu. Bradu ꝓto gemiꝝ rū occūbēte. oriūt hiades ⁊ mutāt aerē. ꝓ archites ⁊ echites. i. aqla. xvij. gdu. i. delphini. xxvj. ⁊c. Jsti gemini vt di. Jsi. ℔m poetaꝝ fabulas fuert castor ⁊ pollux frēs gemini & vterini. viri fortissimi. qꝝ gra ōr tūc sol ē in gemis. qz sole i illa ꝑte celi exñte ꝑ⁹ ad fecu/ dādū iferiora gemiant. Alia tñ sigt ygini/ natos aliqtiēs gemiant. Alia tñ sigt ygini/ rōez. s. qñ castor ꝑest inferis tūc pollux ꝑest superis. et ecōuerso. qō iō ℔m marci. fingit qz in estate cū noctes sint breuissime qñq; ps ꝛstellatiōis occidit alia ps anterior oriet et ascendit. Et p tāto ōr vn⁹ fratꝝ celos alius inferos possedisse.

De signo cancri. ℔a. XIII

Cancer ℮ signū aqueū femineū inhabile nocturnū dom⁹ lūe. exaltatio iouis. i. xv. gdu ei⁹. i die ven⁹ ℮ ei⁹ dom⁹ in nocte mars ⁊ lūa ꝓticipat cū eis ō triplicitate ℮ tra. ꝓria facies ei⁹ est venerȝ. scda martȝ. tcia lūe. Sup corp⁹ hz dñium sup pect⁹. collū et pulmonē. ⁊ facit in corpe grossicies. Ham a medio ei⁹ facit hoiez grossū et incōpositū atq; rudē. supi⁹ ꝓpo subtilē. dentes curtos. tortos. Et vocat dom⁹ ꝓzis et casaꝝ ⁊ vineaꝝ rū et oim q̄ crescūt sup trā castroꝝ villaꝝ et ciuitatū thesauroꝝ sepulcꝛe ⁊ hereditatū. De ℔ dicit albu. v. gdu cancri occūbēte. ozit exaltatāt aer i caliditate i. xxix. gdu. ozit orion ⁊ mutat aer i. x. gdu. ozit fermenca nicula. ⁊ canis plen⁹ apparet ⁊ fit magꝝ ꝑturbatio aerȝ. Dr ät cācer ℔m Jsi. Hā cancer ē aīal retrogdū sic sol pagrās illā ꝑte zodiaci q̄ vocat cācer faē retrogdatōz i. viij. gdu cancri. Tūc etiā sol extollit ꝑ⁹ sus tumoreꝝ sperꝑ⁹sus nostꝝ habitabile. ⁊ situz i tra q̄ nō pōt pl⁹ extolli. et tūc retrogdit descendēdo p sig inferiora vsq; ad cacoꝛnū.

De signo leonis ℔a. XIIII

Ignū leonis ℔m misael. est signum ignēū masculinū fixū diurnum. dom⁹ solis et illi⁹ exaltatio. dom⁹ ei⁹ sol in die mus et iupiter de nocte ⁊ saturn⁹ ꝓticipat eis. et de triplicitate ℮ ꝑma. ꝓria facies est saturni. scda iouis. tcia martȝ. In hoie coopat hoc macho lacertȝ cordi ⁊ dorso. efficit hoiez superi⁹ grossuz iferi⁹ subtilē. magni animi. cra ra hñtē subtilia. Dom⁹ ät vocat villoꝝ ⁊ monuoꝝ vestimētoꝝ liberoꝝ ⁊ honoꝝ. De ℔ dicit albu. In qrto gdu leōis aqrij ⁊ clion oritur et fit aeris mutatio. i. xxx. gdu ozit cācer ⁊ occi

dit capcorn⁹ Dz ãt illõ signũ leo. qz leo fortissimũ aĩal ẽ maxĩe calidit⁹ ꝓcipue ex pte pectoris. et ptis anterioris. sic sol itrãs illaz ptẽ signi acri⁹ radios impmit ꝙ̃ ĩ fine qñ ab illo signo exit. vt di. Jsi.

De signo ꝙginis Ca. XV

Virgo ẽ signũ terreũ. frigidũ. medio cre nocturnũ dom⁹ mercurij ꝓma t exaltatio mercurij ĩ. xv. ḡdu et⁹. dom⁹ ei⁹ in die ẽ ven⁹ ĩ nocte lũa. et mars ꝓticipat cũ eis ꝺ triplicitate ẽ scda. Prima facies e⁹ ẽ solis. scda veneꝛ. tcia mercurij Ex pte hois hz in ptãe ventrẽ t intestia. pson̄ pulcrã fac pulcrũ. Dom⁹ ẽ ifirmitatꝭ seruoꝝ t ancillaꝝ et beliaz incõstantiã ꝑcat t mutatõz de loco ad locũ. et ß signũ ꝺz ꝙgo. qz ꝙgo sterilis ẽ t sicat ꝙgo suo caloze hũozẽ ꝓsumit. t sic terrã a fructu sterilẽ facit.

De signo libre Capitulũ. XVI

Libza ꝑm Mysael est signũ aqueum masculinũ. instabile. diurnũ. dom⁹ veneꝛ. ꝓma exaltatio sakni in. xxj. ḡdu e⁹. domus e⁹ ven⁹ de die sakn⁹. ꝺ nocte mercuri⁹. t iupit⁹ ꝓticipat cũ eis de triplicitate est tertia. Pria facies e⁹ ẽ lũe. scda sakni. tcia iouis. de corpe hois regit iferiora vẽtrꝭ itestina t vmbilicũ. dom⁹ ẽ vpoꝛ t nuptiaꝝ ꝓtẽtiõis furti alterat t calefacẽ aerẽ. ĩ. xxij. ḡdu corona oriit t fit maria pturbatio aerꝭ. xxxj. oriũt hiades Dz ãt ß signũ libza. ab instro põderãdi. qa sol exns in illa pte celi ꝙ̃ ꝺz libza. dies cũ nocti sũt es efficit t eqles ꝑm Jsi.

De sig̃ scorpionis Ca. XVII

Scorpio ẽ ꝑm Mysi. signũ aqueũ frigidũ fixũ t nocturnũ. Dom⁹ ꝓma martꝭ. nulli⁹ exaltatio. dom⁹ ei⁹ in die ven⁹. in nocte mars. t lũa ꝓticipat cũ eis. ꝺ triplicitate est ꝙrta. Pria facies ẽ martꝭ. scda sol'. tcia veneris. Et pte hois mẽbz deficit generatiuis renibꝫ et vesice. faciẽ dat rubicũdã t puã. capillos mlt⁹. oculos puos. crura lõga. pedes magnos. t leuẽ facit hoiez t istabilẽ ira scentẽ ac nẽdacẽ. dom⁹ ꝺz mortis t timoris debilit t laborꝭ. dãni t ptẽtiõis. belli calidita tis t igenij. De ß albu. in. ij. ḡdu scorpionis stelle hyades oriũt t fit magꝝ pturbatio aerꝭ et tẽpestas. t p⁹ orit taur⁹. Jn. ix. ḡdu ei⁹ occidũt pliades et fit aerꝭ serenitas. Dz ãt signũ illõ scorpi⁹. qz scorpius est aĩal valde pugitiuũ cũ cauda. sitr sol exns ĩ illa pte zodiaci ꝙ̃ ꝺz scorpi⁹ cã est lesionis et pũctõis corporis hũani. qz tunc declinãs min⁹ calefacit aera. vñ aer distempat⁹ in frigiditate cito ledit et pugit corp⁹. vt di. Jsi.

De sagittario Ca. XVIII

Sagittari⁹ ꝑm Mysa. est signũ aqueũ masculinũ mediocre diurnũ. exaltatio caude ĩ. iij. ḡdu. domus ei⁹ in die est sol. ĩ nocte iupit. sakn⁹ ꝓticipat cũ eis. ꝺ triplicitate ẽ ꝓma. Pria facies eius ẽ mercurij. scda lũe. tcia sakni. Ex pte hois disponit femora lõgas facẽ coxas et crura. faciẽ lõgã. et mẽtũ subtile. hoiez facit pulcriorẽ retro ꝙ̃ ãñ. capillos dat subtiles. vẽtrẽ magnũ et in motu facit hoiez delectari. Dz dom⁹ itinerꝭ. fidei. sapie. magisterij t honoꝝ ex magistratu sapiẽtie astroꝝ et diuinatiõis somnioꝝ. De ß di. albu. ij. ḡdu sagittarij cum oriũt pliades statim occidũt et orit caput scorpij et fit valida turbatõ aerꝭ. viij. gradu hyades occidũt et mutatur aer. Dz ãt sagittari⁹ istud signuz qz sic sagittari⁹ emittit sagittas sic sol exns ĩ illa pte zodiaci ad nos emittit grãdines pluuias atꝫ niues.

De capcorno. Ca. XIX

Capricornus ꝑm Mysa. est signũ terreũ frigidũ et instabile. nocturnũ. saturni ꝓmũ domiciliũ. exaltatio martis est. ĩ xxviij. gradu ei⁹. dom⁹ e⁹ ẽ ꝺ die ven⁹. ĩ nocte lũa. et mars ꝓticipat cũ eis. ꝺ triplicitate est scda. Pria facies e⁹ ẽ iouis. scda matꝭ. tcia solis. In corpe bomis respicit genna subtilia dat crura corp⁹ siccũ faciẽ hispidã t hirsutã Dom⁹ vocat dominũ et honoꝝ. reg' t regni gle et ꝓperũ. subẽ furtim sublate. De ß albu. In ẽrto ḡdu capcorni oriit cãcer. ĩ. xxx. ḡdu occidit caput cãcri et oriit caput capricorni Dz capcorn⁹ qz caper ẽ aĩal cornibꝫ petens supiora. sic sol exns ĩ illa pte zodiaci facẽ solsticiũ hyemale. t tũc incipit ascẽdere p sig̃ ꝙ sus arietẽ et ꝙsum cancrũ.

De aquario. Capm. XX

Aquari⁹ ꝑm Mysa. signũ est masculinũ. fixũ. diurnũ. domiciliũ sakni. sed nulli⁹ est exaltatio. domus eius in die sakn⁹. in nocte mercuri⁹. iupit⁹ ꝓticipat cũ eis. ꝺ triplicitate est tertia. Pria facies ei⁹ est veneris scda mercurij. tcia lũe. dñari ꝺz tibꝫ hois vsqꝫ ad cauillã pedis facit hoiez gloriantez. mlta deuastantẽ. pulcrã facit faciẽ et colora

tã. et tybiã facit alic⁹ altera lõgiorẽ. Domus vocat amicicie mercati ⁊ fortune. reddit⁹ tributi. sube regi militi aut peditis De ♄ albu. In q̃rto ḡdu signi aq̃rij orit leo. i. rj. ḡdu regia stella et lãpades occidũt ⁊ mutãt aerem et post cap̃corn⁹ ⁊ orit caput aq̃rij. Dr autez signũ istũ aq̃ri⁹ ẽm fabulas pincerna deoꝝ manib⁹ eoꝝ aquã fundẽs vñ tenet vnã. Et iõ tũc õr sol cẽ in aq̃rio eo q̃ tũc tpis ꝑdensat aer in aquas mltas ⁊ fiũt pluuie pl⁹ q̃s in alio tpe. vt dr. Jsiõ.

De signo piscium
Capl'm. XXI

Pignũ piscij ẽm Misael est signuz aqueũ. frigidũ mediocre nocturnũ domiciliũ iouis. sz exaltatio veneris i. xxvij. ḡdu ei⁹. Domus eius i die est ven⁹. in nocte mars. et luna ptic̃pat cũ eis. De triplicitate est q̃rta. Prima facies ei⁹ est saturni. scda iouis tertia martis De corpe hoīs regit pedes amplũ dat pect⁹. puũ caput. florentẽ barbam ⁊ pulcrã. albuz facit hoīem. magni animi. rotũdisq̃ oculis. Uocat ãt istũ signũ domus inimici asini et eq̃ et oīs bestie q̃ eq̃tatur Et sig̃t labores lamentatõz et tristiciã. susurrationẽ ⁊ dolositatẽ. maliuolentiã ⁊ carcerem De ♄ Albu. in. x. ḡdu signi piscij orit⁹ ẽ virginis i. rij. ḡdu chele. i. libra orit. in xix. gradu orit cancer. in. xxiij. ḡdu orion et aq̃ri⁹ oriũt. Dr aũt signũ istũ piscij eo q̃ tũc tpis fit generatio piscij ⁊ ꝑfricatio. qz calore sol' ascẽdente et hũores dissoluente solẽt tũc pisces effundere semen suum. vt dr. Jsi. Vas itaq̃ rij. sig̃ celi ꝓprietates et occultas ꝓtutes ẽm astrologos et eoꝝ iudiciũ. h nic opusculo interserui estimãs vtile esse legẽtib⁹ eoꝝ noīa i scriptura breuit et parit inuenire. ꝯd de eis senserit antiq. et q̃re eis talia noīa iposuerit astrologi sydeꝝ inspectores. Quia ẽm isto/rũ. rij. sig̃ꝝ siue domoꝝ orit⁹ ⁊ occasus ⁊ aspectus varios et mirãdos. accidere dicunt in ist⁹ inferioribus mutatões. Superiora ei imutãt et alterãt ♄ inferiora et i eis suas faciunt ipressiones. Per ista ãt. rij. sig̃ mouẽt et discurrũt planete q̃ dicũt sydera errãtia. certis vt dr. Beda. spacijs discreta ab inuicẽ et distincta q̃ dicũt errãtia nõ qz errãt cũ certissimũ habeãt motũ et discursũ. Sz iõ dicunt errare. qz ẽm firmamentũ cursũ suũ agere dinoscunt. Et iõ õ motu planetaꝝ ⁊ ipoꝝ situ et effectu aliq̃ sunt dicẽda breuiter tã i generali q̃s in speciali

De duplici motu planetarum
Capitulum. XXII

Nouem aũt planete duplici motu scz nakali et ꝓprio. i. ab occidente i orientẽ ẽm motũ firmamẽti. et motu alieno. scz ab oriente in occidentẽ. et ♄ raptu firmamenti cui⁹ violentia singulis diebꝫ ab ortu vsq̃ ad occasum rapiunt. Jn motu aũt nakali quo nituntur ẽm firmamentũ. q̃dam celeri⁹. q̃dã tardi⁹ pficiũt cursum suũ. ⁊ ♄ ꝓpt circuloz suoꝝ rũ disparẽ q̃ntitatẽ. Nam saturn⁹ in q̃libet sig̃ morat. p. xxx. mẽses. et ꝛplet cursum suum in xxx. annis. Et iupiter morat in quolibet sig̃ pynũ annũ. et. rij. annis ꝛplet cursum suum. Mars morat in q̃libet sig̃. lx. diebꝫ. et pficit cursũ suũ i duobꝫ ãnis. Sol morat i q̃libet sig̃. xxx. diebꝫ. ⁊. x. horaz ⁊ semisse. et pfic̃ cursum suũ in. cccl. xv. diebꝫ et q̃drante. Mercurius morat in q̃libz sig̃. xxvij. diebꝫ. ⁊. viij. alij. vij. horis. et ꝛplet cursũ suũ in. cccxxvij. diebꝫ. Uen⁹ morat in q̃libz sig̃. xxx. diebꝫ. et ꝛplet cursũ suũ in. cccl. viij. diebꝫ. Luna morat i q̃libz sig̃ duobꝫ diebꝫ ⁊ dimidio ⁊. vij. horis ⁊ bisse vni⁹. ꝛplet cursũ suũ a puncto vsq̃ ad pũctũ in. xxvij. diebꝫ. viij. horaz. Erit autem septem stellarum ingressu ⁊ pgressu. p. rij. sig̃ et egressu ab eisdẽ variãt ⁊ disponũtur oīa q̃ in ♄ mũdo inferiori generãt ⁊ corrũpunt. vñ in li. Misalath phi legit sic ca. Altissim⁹ fecit mundũ ad silitudinẽ spere. et fecit circulũ altiozẽ in circuitu et⁹ volubilis et terrã fixã in ei⁹ medio nõ declinantẽ ad sinistrã vl' dextrã. Et posuit alia elemẽta mobilia. et fecit ea moueri p motũ septẽ planetarũ. et oẽs stelle alie coopant planeti i suis opatõib⁹ et naturis. Uñ et op⁹ planetarum simile est lapidi magneti et ferro. qz sic trahit ferrũ ab eo. ita oīs creatꝛa sup terrã a motu planetaꝝ afficit. aptatio etiã et destructio fit motib⁹ opatõib⁹ planetaꝝ. Diuersificat ãt opatio eoꝝ ẽm climatũ diuersitatẽ. aliõ ei opat circa eth ꝓpes. ⁊ aliõ circa ꝛlanes Uñ sic̃ dr. idem ca. liij. Attẽdenda est planetaꝝ ꝓiũctio i ipis signis. qz si pl'es fuerint ꝯiuncti in signis aq̃ticis in reuolutõe ãni. sig̃ multitudinẽ pluuiaꝝ. Si in igneis. siccitatẽ et famẽ et excessu calozis. et siccitatis in terris multitudinẽ ventoꝝ. si in signis frigidis q̃litatẽ frigoris et tpamentũ calozis. Et iterũ in eodem in. viij. c. õr. Q̃ effect⁹ sig̃ intendunt in opationib⁹ suis et ꝓiũctione planetaꝝ siue in bono siue in malo. qz si fuerũ bo-

ni planete bonū ꝓtendūt. si fuerint mali eon trariū. Nam vt tradit idem. Planetaꝝ sunt ꝙdam masculini mali diurni. pōdcrosi. frigidi et sicci. scz saturn⁹. ꝙdam boni masculini diurni. tpate calidi et hūidi. sic iupit⁹. mas nerat. sol masculin⁹ calorē ⁊ siccitatē ge venus femine⁹. nocturn⁹. inē caliditatē ⁊ hu miditatē mediocris. mercuri⁹ ꝑo tpate ē na ture diuru⁹ modo masculin⁹ mō femineus. vñ citoꝛtit se ad naturaz illoꝝ cui ꝯiungit. vt cū bonis bon⁹ ⁊ cum malis mal⁹ vel medio cribꝫ sit is efficiat. Lūa insup est planeta femi ne⁹. nocturn⁹. frigid⁹ et hūid⁹ cū excessu. Et iō fm astrologos planete aliq̄ in suis effe ctibꝫ sūt boni. s. iupiter et ven⁹. nulli eīm no cent. sz tam suos q̄ nō suos adiuuant et cu rant q̄tum pñt. Alij sunt mali. s. mars et sa turn⁹. qz nō suis sp obsūt suis tm̄ ꝑsunt. Alij ꝑo mediocres. scz sol luna et mercuri⁹. Haz suis bōa ingerūt. ceteris ꝑo mō bonū modo malū. et maxie fm q̄ bonis planetis vl̄ ma lis in diuersis signoꝝ domibꝫ ꝯiūgunt. naz cū bonis bona. cū malis mala. vt sepi⁹ ope rant. Hi aūt septē planete maxie i generatio ne būt tam boim q̄ aialium ptātem. Unde fm astro. et etiam Bal. et alios ꝓtos medi cos. Saturn⁹ materiā ꝯceptā i matrice fri giditate et siccitate sua coagulat et ꝯdēsat. Iupiter aūt scdo mēse spm̄ et mēbra tribuit. tertio mēse mars subtiliat sanguinē ⁊ hūo res ꝯdensat et ordinat et componit. sol i q̄r to mēse vitalem calorez et spm̄ epati et cordi cos. Saturn⁹ in q̄nto mēse organa sensibilia tribuit. ven⁹ in sexto mēse oīa et officialia mēbra aures scz ⁊ nasū et hmōi pficit et disponit. mercuri⁹ septimo mēse oīa cozpis foramina et pozosa mēbra vt linguā et nares ꝯponit. luna mense septimo suis li mitibꝫ mēbra diuidit et distinguit. et iō fe tūc nascit vtilis ⁊ salubris. Si ꝑo nasci di stuleritꝫ q̄ ad octauū mensem fet⁹ tūc mo ritur. ⁊ h̄ qz vir⁹ saturni tūc iterū redit. quia vtraq̄ q̄litate sua frigida ⁊ sicca fetū morti ficat ⁊ astrigit. nono aūt mēse regit iterꝫ iupi ter. q̄ fetus calore suo tpato refouet et custo dit. vñ ꝓtus tūc nascens vitalis erit sil̄r na scens i ꝓncipio decimi mēsis ꝑ eē salubris erit. qz tūc iterꝫ regit mars cuius calore ⁊ siccitate mēbra nascentis roborāt. Un̄ fe⁹ calozis ⁊ siccitatis bñficio egredit iā robust⁹. Istas et multas alias hūt planete in cozpo ribꝫ inferioribꝫ opatōes generales ⁊ etiā spe ciales. maxie q̄n i suis domicilijs dñantur. Singuli ei planete hūt domos ꝓprias vt di cit Albu. Nā dom⁹ saturni ꝓma et ꝓpa ē ca pricozn⁹ et sil̄r aq̄ri⁹. Dom⁹ iouis pisces et sa gittarij⁹. domus martis aries et scorpi⁹. do mus veneris libra et thaur⁹. dom⁹ mercurij ꝙgo ⁊ gemini. dom⁹ solis leo. dom⁹ lune can cer. In hūs. xij. domibꝫ siue signis septē pla nete dñant. et p eas diuersis motibꝫ euagan tes. nūc depmunt. nūc exaltant. In his aūt signis mouent planete duplici motu. s. acci dentali ab oriēte ad occidentē raptu firma menti et motu naturali. et h̄ motus est duplex ꝓm⁹. s. et scōs. Prim⁹ motus est circul⁹ quem facit planeta in ꝓprio circulo cuius metas ⁊ terminos nūq̄ exit. Scōus mot⁹ est quem facit sub zodiaco et habito respectu ad zo diacū semp in eq̄li tpe et p equale spacium transit. Prim⁹ aūt mot⁹ planete ꝓprio fit i cir culo. q̄ ōz ecentric⁹. sic dic⁹ eo q̄ nō habeat terrā p centro. sic zodiac⁹ hz terrā pro cētro. Unde circul⁹ planete ōz ecentric⁹ cui⁹ supfi cies cū p centrū terre trāseat et terrā i duas medietates diuidat. centrū tū suum hz extra centrū terre. et iste circul⁹ ecentricus est du plex. s. deferens et equans. Nam planet⁹ as signant tres circuli vt di. Ptho. s. equans et deferens et epiciclus. Circul⁹ deferens est circul⁹ planete p cui⁹ circūferentiā sp mouetur epiciclus ipi⁹ planete dic⁹ ido deferens q⁹ ōfert circulū epicicli. Circul⁹ equans ōz sup cuius centrū mouet centrū epicicli pla nete vniformiter. etiam ōz equans q⁹ in illo tenet planeta equaliter cursum suū. Epici clus est ꝙdam ꝓprius circul⁹. quez describit planeta motu corpis sui. p cui⁹ circūferētiā mouet corp⁹ planete. vnde in supiori pte sui epicicli mouet ab occidente in oriente in in feriori ꝑo pte mouet ab oriente in occidētē. Et ideo pz q̄ sol et alij planete in ꝓprijs cir culis mouent et ꝑmis vniformiter q̄libet in diuersis diuersimode moueant. In istꝫ ita q̄ articulis diuersis triplex mot⁹ planetarū est ab astrologis sapientissime depheūs mot⁹ scz direct⁹. stationarius. et retrograd⁹. Di rectus est q̄n mouet directe a ꝓncipio signi ꝑsus finē. Retrogradus ꝑo ōz q̄n econuerso tē dit a fine signi versus ꝓncipiū. Stationarius aūt est q̄n stat q̄libet in medio ita q̄ nec ꝓncipio videt signi accedere neq̄ fini. fit aūt di rectio sp in pte epicicli supiori. Retrogradatio semp in pte inferiori. Statio vero fit in

medio.cui⁹ diuersitatꝫ rō a phis dlūsimode
assigk.ista tñ retrogdatio in.v.solū plāetꝫ hz
locū.nō āt i sole nec i lūa.ñ ei sol necꝫ lūa re/
trogdiūk ꝗuis i epiciclo moueāk.Et h̄ iō vt
dicūt aliq.qz radij solares sūt cā ist⁹ retrog
datōis.Hāk⁹ radioꝝ solariū aliqñ il'los re
pellit ꝛ facꝫ retrogdos.qñꝫ eos attrahit.ꝛ sic
eos q̄si stare cogit vt di.alfra.Alias causas
assigt ptho.ſz be nūc sufficiāt Recolligę igit
exp̄dictꝫ q⁹ plāete sūt stelle erratice p septem
orbes distincte sic̄ situ sic⁹tute ꝛ effectu ad in
uicē differētes.sic̄ di.Beda i li.d̄ naturꝫ rer.
Sūt āt stelle iste elemtoꝝ immutatiue oim
generabiliū generatiue.ꝛ corruptibiliū cor
ruptiue.Sūt etiā ꝛrietate sui mot⁹ipet⁹ ce/
lestꝫ corpis retardatiue serenitatꝫ ꝛ tēpestatꝫ
ꝛcitatiue.sterilitatꝫ ꝛ fertilitatꝫ iductiue.Flu/
xus marꝫ ꝛ reflux⁹ causatiue.Sūt etiā suaꝝ
q̄litatū ⁊⁹tutū inuicē pticipatiue.Hāvt di.
Beda qñ aliq⁹ plāetaꝝ alter⁹ circulū igre/
dik illi⁹ pticipat q̄litatē ⁊⁹tutē.p mutuū etiā
aspectū ꝛ⁹iūctōꝝ sūt suaꝝ q̄litatū ꝛ effectuū
pmutatiue.Nam bonitas beniuole stelle p
pñtiā male remittik.ꝛ ecōuerso. malignitas
maliuole p pñtiā beniuole tpak.vt di.albu.
et ptho.Sūt etiā isup ex eoꝝ ordiata eleua
tione et depssiōe i orbibꝫ ex mutua circ'oꝝ
suoꝝ itersecatōe stridorꝫ ꝛ armonie genera/
tiue.sic̄ dꝛ i li.de.v.substātijs.Et vt di.Ma
cro.Int̄ sperā sakni ꝛ lūe oēs ꝛsonātie musi
ce inueniūk.Cū sole micātes sūt sue luiosi/
tatꝫ occultatiue a ⁊⁹tute sol' imutatōis recep
tiue.Quāto h̄ñt altiores circulos: tāto tar/
di⁹ sunt sui cursus cōpletiue.

De saturno. Ca.XXIII

Saturn⁹ ē a saturādo dict⁹.cui⁹ vtor
ops ē dicta ab opulētia quā tribuit
mortalibꝫ vt di. Isi.et Mar.de q̄ dicunt fa
bule q⁹ iō depigik mestissimus.qz a filio suo
fingik castrat⁹ fuisse.cui⁹ virilia i mare ꝓiecta
venerē causauerī. Est āt ꝼm Hisa.sakn⁹
plāeta maliuol⁹ frigid⁹ et sic⁹.nocīn⁹ et pon
derosus.ꝛ iō i fabul' senex depigik. Iste cir/
cul⁹ a tra ē remotissim⁹ ꝛ tñ tre ē maꝝe noci
uus.vñ ꝓpt elōgatōꝝ a tra p.xxx. ānos ꝓficit
cursū suū.pl⁹ nocet retrogdēdo q̄ directe p
cedēdo. Vñ in fabul' fingik hꝛe falcē curuā
In caloꝛe etiā pallid⁹ aut liuid⁹ sic̄ plumbū.
qz duas hz q̄litates mortiferas.s.frigiditatē
ꝛ siccitatē.et iō fet⁹ sub ip⁹ dñio nat⁹ ꝛ ꝺcep/
tus vl' morik vel pessimas ꝺseqk q̄litates Hā
ꝼm ptho.in li.de iudicijs astroꝝ dat boiem
cē fuscū turpē intq̄ opantē.pigꝝ.grē.tristi.
raro hylarē seu ridentez. Vñ di.idem ptho.
Sbiecti sakno ragadias.i.fissuras siccas ꝛ
pi⁹i calcaneis patiūk.glauci sūt colozis li
uidi.i capill' ꝛ i toto corpe aspi ꝛ inculti mo
pia et fetida ñ abhozrēt vestimita.aialia dili
gūt fetida ꝛ imunda.res diligunt acidas ꝛ
stipticas.qz i coꝝ ꝺpleriōe hūoꝝ melācolie
dñak.De h̄ sakno di.ptho.sub sakno sunt ca
ꝑcozn⁹ et aqrī⁹.et⁹ dñium ē in libza.ſz ariete
regnū abstrahik.Sb eo ꝺtinet vita edificia
doctrina et loc⁹ frigid⁹ ꝛ siccus. In iudicijs
sigt merorē et tristiciā Coloꝝ et ē nigerꝝ plū
be⁹.ꝛ est falsidic⁹.tñ qñ igredik circulum io
uis miozak malicia ei⁹ ꝛ mutat colorē cerui
nitate ipsi⁹ Cū ei sit nakalik plūbe⁹ et clarita
te iouis cui ꝺiūgik efficik cādid⁹ atq̄ clarus
vt dicit Ptho.

De ioue Capitulū.XXIIII

Iupiter q̄ fm errorē gētiliū ꝛ ficticos
poetaꝝ sūm⁹ deoꝝ fuit pī.plāeta ē be
niuol⁹ calid⁹ ꝛ hūid⁹.diurn⁹ ꝛ masculinus.i
suis q̄litatibꝫ tpat⁹.i coloꝛe ē argēte⁹.cādid⁹
clar⁹ ac blād⁹ Et iō i circ'o iouis cāꝫ felici/
tatꝫ antiq̄ phi posuerī.vt di. Mar. Jllī⁹ ve/
uis circul⁹ sakni circ'o imediate ꝺiūct⁹.Et
iō ꝓpk altitudinez circuli sui.xij.annis pficit
cursū suū. Hic bonitate sua repmit malicia
sakni.qñ iupit⁹ i suprioꝝ pte sui circ'li circulo
sakni ē ꝺiūct⁹.et iō fingik a poetꝫ prēm suū a
regno expulisse. vt di. Mar.ꝛ Jsi.qz pñtia
sua repmit maliciā sakni nakalē. Hic adim
ctus plāetꝫ bonis bonas ꝛ vtiles facꝫ impssio
nes i istꝫ ꝛ iferioribꝫ elemtꝫ. Et iō dicūt astro
logi q⁹ i corpe hois coopak ad pulcritudinē
et honestatē.pulcꝝ ei dat coloꝛē niueū ꝛ ru
boꝛe pmixtū.pulcros dat oculos ꝛ pulcros
dēte et pulcros crines.barbāq̄ rotūdā vt
di.ptho. Preest ei aeri et sāguini.ꝛ sāguines
ꝺpleriōi De h̄ di.ptho. Sb ioue sūt sāgui/
ri⁹ ꝛ pisces.ꝛ sūt dom⁹ ei⁹ regī i cācro ꝛ capri
corno discessus regni ei⁹. Sb ioue ꝺtinent
honoꝛ.diuitie.optimū indumētū. In iudi
cijs astrologoꝝ fcat sapiaꝝ ꝛ rōez.ꝛ reuerēdi
cus vt qñ apparet i ascēdēte fcat fm astrolo
gos reuerentiā.honestatē.fidē ꝛ dilcipliná.
et erit finis ad saluatōem sic oim signoꝝ cō
fortat bonitatē.et sigt i eis bonū qñ i eis in
uenik.nisi i duodecimo. vbi dicūt significa
re iouē seruitutē.paupratē.et tristiciā.et pte
q̄drupedū et merorē ex pte familie et fugā
vt di. Ptho.et Hisael.

Natura de marte. La.XXV

Ars dr̃ belli a gẽtib⁹ putabaf. est eĩ planeta calid⁹ z sicc⁹. masculin⁹ z no cturn⁹. vñ ꝑest calori z igni z colerice ꝯple/ tiõ vidicte. ꝑf qđ dr̃ bellor vocabaf im mediate seqf iouẽ z ꝑcedit venerẽ. Et iõo ex tẽpaf. In colore ẽ fulgid⁹ siue rutilãs sic ig/ nis. vt di. mar. Uñ z maiorẽ vim hz calefa/ cẽdo q̃ alĩ plãete vt di. idẽ. Dic plãeta ꝑm ptho. dispoit i hoie ex pte corpis ad lõgitu/ dinẽ z gcilitatẽ. z ꝓ rõe calor z siccitatf. ꝓ ꝓ z siccitate ꝯbẽte disponit ad curuitatẽ exp/ te mẽf disponit ad mobilitatẽ aĩ z leuitatẽ. ad irã et aiositatẽ z alias colericas passiões sic ad ferrarios et furnarios. sic safn⁹ ad tra rũ cultores et guiũ põdex portitores. et iu/ piter ecõuerso ad artes leuiores. faẽ em abi les vt sint oratores trapezete. i. cãbitores et argẽti tractatores. scptores. z hmõi. vt dicit Wisa. ꝑm ptho. etiã sb marte sũt ꝓ sig scor/ pi aries z sũt dom⁹ e⁹ regt i capcorno. sed in tauro ẽ discessus regnĩ eius Sb ipo ꝯtinef plium. cancer. et inimic⁹. z ꝑcat irã et celeri/ tatẽ et furorẽ. et est rube⁹ falsidic⁹ z dolosus mozaf in qlibet sig. lx. di. et. xvj. ho. in. ỹ. an/ nis ꝯplet cursum suũ.

Naca de venere La.XXVI

Ex⁹ q z lucifer dr̃ ẽ planeta ꝑm Di sael beniuol⁹ femine⁹ nocẽn⁹ i suis q̃ litatib⁹. s. i. calore z hũore tpat⁹ Hic planeta excedit sol⁹ zodiacũ i duab⁹ ptib⁹. vt di. Be. et ẽ dict⁹ ven⁹. qr sua q̃litate calida vl hũida dr venerei hũor vl amor excitatiu⁹ ꝑm Jsid. Sẽp ꝯcomitaf solẽ l ꝓcedit z tũc dr lucifer vt seqf z tũc dr vesp. vt di. Be. Colorẽ habz cãdentẽ z refulgẽtẽ electro sil ez vt di. Mar. Inf oia eĩ sidera gaudẽt⁹ fulget vñ z iubar dr. eo q iubar radiosi luis a se emittit. ꝑter qđ z ymbrã faẽ. Qñ aura mltũ ẽ serena diez et sol⁹ ortũ imediate ãnũciat z ꝓcedit. Qñ ẽ i eodẽ sig cũ sole q claritate sol⁹ absorpt⁹. se tẽ tpis nõ oñdit. qñ ven⁹ ẽ altior mercurio tũc ẽ illo segnior mot⁹ e⁹ z ecõuerso cũ ẽ inferior tũc ẽ celerior. vt di. macro. In trib⁹ semito/ nũs soli occurrit. vt di. mar. z maliciã depri mit. vt di. Ptho. Et pte corpis disponit ad pulcritudinẽ et ad voluptates i tactu. i olfa ctu. i gustu. z i cãtu. Uñ faẽ eẽ cãtores z mu sicor amatores z spẽx⁹fectores. aurifices z vestiũ muliebriũ iscisores. vt ait misa. et dicẽ ptho. Sb venere inãt sũt libra z taur⁹. z sũt et⁹ dom⁹ z regt i piscib⁹. et i ỹgie ꝺficit regnũ et⁹ et abscedit. Sb ipo ꝯtinef via et amor et aiicicia z pegrin⁹. z sigt lucr z gaudiũ. z ẽ ve ridic⁹ z mozaf in qlibz sig. xxix. diebꝫ. z ꝯplet cursũ suũ in. ccc. et. lxviij. diebꝫ

De mercurio La.XXVII

Ercur⁹ ꝑm Wisa. ẽ plãeta tpat⁹ no/ cturn⁹ mõ masculin⁹ mõ femin⁹. ci to ei sequit ad nafaz illi⁹ cui adiũgif vt cũ bo nis bon⁹. cũ mal mal⁹. cum mediocrib⁹ me/ diocris vl maliuol⁹ efficiaf. Uñ z in supiori pte sui orb. als obsidis. miscet qlitates suas cũ qlitatib⁹ venerf. et iõ fingif a poetf q cum ea fuerit fornicat⁹. vt di. Jsi. et dr mercuri⁹ q̃i medi⁹ currẽs. qr q̃si medi⁹ ẽ ꝑm Bedã iter venerẽ et solẽ. vñ in supiori pte sui circl i cõ iũgif cũ venere. i inferiori ꝺ ꝯuenit cũ sole. Circul⁹ etiã su⁹ in supiori pte ĩtrat circulum venerf. i inferiori ãt pte ĩtrat circulum solis Qñ ẽ in supiori pte sui circul⁹ medi⁹ videf et min⁹ a sole obscuraf. Aliqñ etiã añ sol ortũ aliqñ p⁹ occasũ splẽdet. z iõ ab aliq̃b⁹ vespe/ rus nũcupaf. Aqs dr dñari. vñ Lucan⁹ lo/ quẽs de mercurio dixit. Quãtũ dñs pcussit aqrũ. Dr etiã a poetf de⁹ eloquẽtie et sapie. vñ ꝑm Ptho. Mercuri⁹ dat esse studiosos et scie nũeror amatores. disponit ei z abili/ tat ad sciaz et vsum calculi et ꝯputatõis Et ideo dr fuisse de⁹ mercator. qr mercatorib⁹ ꝯputatio sũme necessaria ẽ. Dr ãt de⁹ pale/ stre vt di. Jsi. eo q cũ sole luctaf q̃i volẽs eũ supare. Semp eĩ iuxta solem gradif. nun q̃ pl⁹ distans q̃ p. xxx. grad⁹. vñ raro videf. qr semp fere sub radijs solarib⁹ occultaf. Et iõ ꝑf caloꝛ solis fuscus depingif. et ꝑter suã celeritatẽ cursor deor in fabul nũcupa tur. qr nũc cũ sole. nũc ante. nũc post gradif Qñ solem ꝓuenit radijs solarib⁹ prim⁹ sta/ revidef et dr stationari⁹. Qñ aũt seqf videf retrograd⁹ vt di. Macro. ꝑm Ptho. aũt sub mercurio sunt gemini et virgo et regnat i ỹ/ gine. sed in piscib⁹ regnũ abscedit Cum sole semper morat vno signo ante aut vno post. Sub mercurio ꝯtinef fortuniũ negociatõ furtum. significat rõnem et sapiam et est al/ bus. cũ beniuol beniuol⁹ et cũ malis mal⁹. morat in vnoq̃z signo. xxviij. diebꝫ. et. vj. ho/ ris. et in. cccxxxviij. diebꝫ cõplet cursũ suum Hucusq̃ Ptholomeus.

Dl ẽm Jsi.q̃ sol⁹ lucens dr.eo q̃ sit fõs toti⁹ luis cui⁹ radiatõe suploza z iferioza illustrãt Est ãt sol ẽm misalath.planeta fortũat⁹ ex se.sz p ꝓiũctõez aliq̃n fit malus masculin⁹ diurn⁹ calid⁹ z sicc⁹. Sol em̃ oia viuificat z rebꝫ oĩbꝫ vitã spẽz z formã administrat. Hã vt di.idẽ. Sol oĩbꝫ luiaribꝫ celi maior ẽ i q̃titate z i dignitate z i claritate.q̃ magʃ calcati z ꝓssi luis ẽ.maior ẽ ex ptãte z effectuũ mltiplicitate.maior ẽ etiã in mot⁹ vniformitate.q̃ sp mouetur motu directo i circlo ꝓpo sub zodiaco mediũ sp tenẽs locũ trãsit ei recte circul⁹ su⁹ p mediã lineã zodiaci c⁹ metas z mios ñ trãscẽdit sol.et iõ ẽ motus i circlo suo ꝓpo ẽ vniformis.q̃uis r̃pectu alioꝝ moueri dissil'r aliq̃n videaʃ Circul' q̃z sol' sic̃ z zodiac⁹ distiguiʃ p.xij.spacia siue sig q̃z q̃dlibz ptinet.xxx.gd⁹ z q̃libz gd⁹.lx minuta.z q̃dlibz minutũ.lx.scda Et q̃n sol r̃cedit ab vno pũcto circli sui z ruertiʃ i eũdem trãsit p.xij.sig.z iste trãsit⁹ circul⁹ ãni vocaʃ. nec i die nakali pfecte trãsit gdũ vnũ put cõputat albu.sz trãsit.lix.minuta.viij.scda alꝫ scrupula. Jta q̃ ꝺ illo sexagesimo minuto remanẽt duo scda iptrãsita Uñ tm̃ deficit q̃ i vno die nakali pficit gdũ vnũ. Sol igitur motu suo ordiato z ipturbato cursũ ordiat z pficit vniuersa.vñ Amb.in exame.sic nob describit ꝑtutes ipi⁹ sol' di. Sol ẽ ocul⁹ mũdi locũ ditas diei.pulcritudo celi.mẽsura tpis ꝑt⁹ z vigor oĩm nascẽtiũ.dñs plãetaꝝ.decor et pfectio oĩm stellaꝝ Idẽ etiã di.mar. Sol inq̃t ẽ fõs mẽtiʃ.i.mẽoria rõis.ꝓncipiũ lucis rex nake.mẽs mũdi.fulgor olympi.moderator firmam̃ti. Jõ em̃ mouet ꝯ firmam̃tũ vt moderet et tpet motũ suũ.iõ ꝺr splẽdor olimpi.vt di.macro.i li.ciceronis.diffinitio fuit platõis oĩm speraꝝ lumẽ eẽ a sole. Dicit em̃ plato i thimeo Jngeniauit ꝺs reꝝ ꝺitor lucẽ clarissimã quã solẽ vocã⁹.c⁹ splẽdore celũ z iferioza oia illustrãt vt nũer⁹ existeret oĩm aiantiũ Et i li.ꝺ elem̃.dic̃ Arʃ. Sol inq̃t hz lumẽ ꝓpriũ.stelleꝫ o l' lũa lum̃ a sole acq̃sitũ sic̃ q̃n a cãdela speculũ ei oppositũ illumiaʃ. Idẽ di.mar.q̃ sol i medio signiferi incedẽs bissenos radios emittit ex se q̃bꝫ supioza z iferioza illustrãt. De his ãt sol' mirabilibꝫ vel ꝑtutibꝫ di.btũs ꝺyo.i li.ꝺ di.no.c.v.sic. Sẽsibiliũ eẽntias z q̃litates mltas q̃dẽ z discretas exñtes ipe sol vn⁹ ens z vniformis z illuminãs lux renouat nutrit custodit z pficit z discernit vnit et refouet.fecũda facit.augẽt. mutat.collocat.plãtat.renouat et viuificat etiã oia.vñ ex ipis ꝑbis maifestaʃ ꝓpriet⁹ sol' i ꝓpa naka z i suo effectu.in suba eius eẽntia sua sũmã hz simplicitatẽ. Hõ ei hz dissil'ibꝫ l' ex ãrijs ptibꝫ ꝯpositõz subalez iferioza elem̃ta l' elem̃tata.sz oĩmodã habet simplicitatẽ i sua naka z vniformitatẽ.z ideo hz ꝓpetuã i suba pmanẽtiã z icorruptibilitatẽ.q̃ ꝯpositio ex ãrijs ꝓncipiũ ẽ corruptibilis vt di.Ari.et ex hac simplicitate sũmã hz fm suba z leuitatẽ. Hã ptiũ matialiũ ꝓpacio ꝓncipiũ et cã g̃uitaʃ.et ex hac leuitate habet corp⁹ solare ad motũ abilitatez. Leuia ei ad motum fũt facilia et maxie fũt agilitaʃ. Et suba ãt sue subtilitate et mobilitate summa hz actualitatẽ et ꝑtutẽ.q̃ ãnto res ẽ simplicior tãto ad diuersos act⁹ nakaʃ ẽ potentior. Et iõ ꝓuenient dic̃ ꝺyo.q̃ sol vniformis est lux illuians z c̃. Hã ꝑtutẽ hz illuiatiuã.qꝫ in suo luie nũq̃ deficit. q̃uis ei⁹ lumẽ l' pterui plũe interpositõz nob aliq̃n auferri videatur Hz etiã ꝑtutez renouatiuã. Hã pozos terre apit et ꝑtutẽ latentẽ i radicibꝫ ad actũ pduc et terre superficiẽ herbꝫ frondibꝫ z floribꝫ renouat et reuestit. Per subitratõz em̃ fructus solaris penetrãtis ad iterioza terre hyemali tpe q̃dammõ antiquata ãnis singulis virores pulcritudie renouanʃ. Jtẽ ꝑtutẽ hz nutriuã.qꝫ ad interioza radicũ z seminũ solaris radiꝰ subitrãs calore suo bũiditatẽ cre dissoluit et vi sua attractiua qꝫ semini et radici tuit ꝺ illa attrahit z illꝺ i nutrimẽtũ trans siliẽ de illa attrahit z illꝺ i nutrimẽtũ trans scentiũ ꝓuertit. Jtẽ ꝑtutẽ hz inferioꝝ ꝓfuatiuã et saluatiuã. Hã elemẽta ꝑ ãrianteꝫ mutuã repugnantiã quã bñt inẽ se ad inuicẽ se destruerent.nisi p fructus celestis influtiã ꝓciliarenʃ et sic in esse debito saluarẽtur vt dicit Alexander. Jtẽ ꝑtutẽ hz pfectiuam qꝫ calor elemẽtaris incipit agere in generatione corpoꝝ.et calor solaris pficit et ꝓducit vsq̃ ad debitũ ꝓplementũ vt di.Alexan. Jtẽ virtutẽ hz discretiuaz. Nam colores et rerũ spẽs et figure q̃ in tenebrꝫ fũt ꝓfuse per pñtiã solaris luis agnoscũt et ab inuicẽ diuidi cernũt. Jtẽ ꝑtutẽ hũt vnitiuã.z hẽ p se ꝓpter accidẽs. Per se.qꝫ vnit et ꝓciliat et ꝯcordat planetas in suis effectibꝫ.ꝓciliat etiã sibi contraria elem̃ta.vñ ẽm Mar.z Macro. Sol medi⁹ est inter planetas qꝫ ad armoniã celestem pficiendaz hẽ facit sol in suo circulo qꝫ facit media cordula in musico instrumẽto

Accidēs etiā vnit omogenia sic et dissoluit etherogenia. ꝑm ei nakaz i quā nō aggregat nūc dissoluit Itē ꝑtutez hz fecūdatiuā. vim ei generādi z varias spēs pducēdi ꝓfert istis iferioribꝫ. hō ei generat hoiez z sol vt di. phs qz nihil fructificat necꝫ crescit vbi sol radiꝰ ñ attigit. Itē ꝑtutē hz ꝓfortatiuā. ꝑm em̄ sol ascēsū sup nostꝝ orizontē ꝑtutes aīaliū fortiores efficiūt z vsqꝫ ad mediū celi augm̄tāt. et ei declīatōe vsqꝫ ad occasū ꝑpt eiꝰ elōgati onē. debilitāt corpa i suis ꝑtutibꝫ z q̄ i sonū resoluūt. vtz i florib⁹ q̄ apiunt. i ortu sol q̄ in occasu marcescūt q̄dāmōz claudūt. vt dicit Alexā. Itē ꝑtutē hz tpm imutatiuā ordinatiuāz distinctiuā. qz descēdēs p sig̃ australia: efficit dies breuiores. ascēdēs ꝓ p sig̃ septētrionalia efficit lōgiores Immutat etiā ipsos dies. qz sol lucēs sup ētrā diē facit. z ꝑm diuersā dispositōz sol dies diuersā imutatōz recipit. Hā ꝓmo rubet i mane. deīde lucet i tpe horze tertie. feruet i meridie. pallet in vespere Unz q̄uoz eq̄s fingit habuisse. q̄z ꝓmꝰ fuit erithe⁹. i. rubeꝰ. scōs arithe⁹. i. splēdidꝰ. tertiꝰ lāpas. i. ardēs. q̄rtꝰ philogeꝰ. i. amās terraz. vt di. Beda. Sol etiā vt di. Beda. si fuerit maculosus l sub nube latēs pluuialē diē ꝓsagit si rubeat. siꝰo palleat tēpestuosū. siꝰo clarꝰ i medio videatur ita vt i medio fulgēs radios emittat ꝰsus austꝝ tēpestatē desigt hūidā et vētosā. si pallidꝰ decidat i nubes nigras vē tū aḡlonarē ꝓnūciat. vt di. Bed. Itē ꝑtutē hz iferiorꝫ iformatiuā. Hā vt di. Jsi. ꝑm eius elōgatōz z ꝓpinq̄tiōez. facies hoīz aīaliuz corpa vigore z colore disponūt. vñ di. mar. Solis ꝓstellatōe hoies pulcros z agiles eē Et iō i fabul' cū pēnatꝫ vestigijs depigit z facie puerili. ꝑpt qđ etiā phebꝰ. i. pulcer dicteē Dic ptho. sol facit hoiez corpulētū facie pulcrū z coloratū z magꝫ oculoꝫ z abilitat ad oīa opa auri si fuerit i exaltatōe sua. siꝰo i casu tutē hz putrefactiuā. radioꝫ ei suoꝫ dispsio ne subtiliat aerē z disgregat z ꝓsumit vapore ificiētē aerē ac disꝑgit z fugat aurā pestilētē Itē cū ñ sit ꝑstātiue calidꝰ ꝑtutē hz calefactiuā iflamatiuā z vritiuā. z ꝑ fit ex motu radioꝫ z coꝫfractōe ac ꝓcursu i supficie obiecti corꝓis maxie si obiectū corꝓ ꝰ speculare fuerit z politū. vt ōz i pspectiua Itē ꝑtutē hz attractiuā. calore em̄ suo attrahit a mari fumos z vapozes z eos tādē ꝓdēsat i nubes. et sic ꝓdēsatos ꝛ soluit eos. nō i grādieo. nūc in pluuias. nō i niues Uñ ꝑm mar. ōz fabulose q̄ sol fuit iuxta mare occeanū ab ethiopibꝫ cū alijs dijs ad epulas iuitatꝰ Putauerūt em̄ antiq̄ solez aḡs occeani nutriri z attractos vapozes i ipꝰ nutrimētū ꝓuerti. z iō dicūt ad̄ ipetuosā pluuiā calore p̄ceōeuehemētē Qō fit ꝑpt nimiā attractōz vapoꝝ ex forti ipressione caloꝝ radioꝝ i vētre siue i ꝓcauitate nubis. vt di. Arꝰ. Itē vinificatiuā hz ꝑtutē q̄ ꝑz p ℞ q̄ nihil ꝑt viuere vbi ñ ꝑt attīgere ꝑtꝰ sol. Et iō di. ptho. i eodē li. Sb̄ sole ē leo et ē domꝰ eiꝰ. z regit i ariete et i libra descēdit. et sub ipo ꝓtinēt spēs. lucꝫ. fortuna. z heres. z significat aīaz z spm̄. z ē colorꝰ albꝰ z rubeꝰ z est veridicꝰ z ꝓplet cursuz suū diebꝰ. ccc. et lxvj. z. vj. horꝝ. Uñ int' oēs planetas maxie disponit aīalia ad animatōz z viuificatōem Itē cū sit maxie q̄ntitatꝝ z velocissimi motꝰ sue velocitatꝝ z magnitudis ē occultatiuus. Cū ei sit octies maioꝝ tota ētra vt di. macro. ꝓpt altitudinē sui sitꝰ vix bipedal' videt. Qāt incōpabil'r sit maioꝝ q̄ apparet pz ex ℞ q̄ maioꝝ videt in ortu suoꝝ occasu q̄ a nob maxie elōgat q̄ i pūcto meridiei q̄ nob ꝓpinq̄t. vñ pz q̄ i ipꝰ aspectu decipit visꝰ n̄r. Et ℞ apte declarat i ipꝰ motu. qz ꝓtinue mouet velociꝰ q̄ sagitta. z tñ moueri in aliq̄ nō videt ꝑ nimia claritatꝝ intēsiōe z excessu. sic et eiꝰ q̄ntitas sic z motꝰ velocitas subtēfugit visū nostꝝ Et ista de ꝓprietatibꝫ sol' dicta nūc sufficiāt

De luna Ca. XXIX.

Luna ōz q̄si luminū vna. i. ꝓncipal' z maxia. qz corpi solari i magnitudie z pulcritudie ē simillima vt di. Jsiō. Luna ē vt dicit Amb. i exameꝛō. decoꝛ noctis totiꝰ m̄ roris. hūoꝝ mīstra. dñatrix maris tpm mensura. emulatrix solis. mutatrix aerꝫ lumē a se nō hñs. sed a plenitudie solis mutuās et acq̄rens. q̄ ꝑm appropinquatōez vel elongatōem a sole formā suscipit z figurā. Carēs itaq̄ lūa ꝓprio luīe. est a fōtali plenitudie solis luis receptīa Uñ ōz i li. eleme. Arist. q̄ luna semp in medietate sui a sole il luminat et lumen receptū reflectit i terram Haturā em̄ sil'em hz speculo. qz ꝓprio calore carens. lumen recipit ab alio et q̄nto soli plus appropinquat tāto plꝰ de suo luīe pdit ex pte terre. sz claritatē quā pdit ex pte inferiori nullo mō pdit ex pte celi. imo tāto plus ex pte supiori illuminat. vñ q̄n soli ꝓiungit nihil lumis ad terrā dirigit. sz ex pte celi in

plena illuiatõe ꝑmanet ⁊ ꝓsistit Et ecõuerso qñ soli opponit tota ad ẽrã ⁊ ñ ad celũ illuiatur. vt di. Beda et Macro. Jtẽ lũa ẽ figure et forme sue mutatiua. diuersas ei facies sui lumis oñdit ad ẽrã. qz nẽ arcualẽ nẽ circularẽ aspectib⁹ hoim se oñdit. nẽ monoydos. nẽ dictoromos. nũc amphitridos. nũc pansilenos. Monoydos ãt est. qñ ẽ ꝑma ⁊ apparet cozniculaꝛ. Dictoromos ỽ qñ ꝑ mediũ secta qñ ẽ octaua. Amphitridos ẽ. qñ de sua plẽa rotũditate ẽ dubia. s. qñ ẽ. xj. l. xij. Pãsilenos ẽ. qñ ex toto ẽ plẽa. s. qñ ẽ. xiiij. Jtẽ lũa triplicꝫ stat⁹ ẽ oñsiua. qz aut ẽ cũ sole. i. i ꝓiũctõe qñ accẽdit. aut a late. s. qñ a sole recedit vl̃ qñ ad solẽ ꝙuertit. aut i plẽa oppositõe qñ scz total⁹ soli opponit. Qñ ãt a sole ꝑmo recedit apparet cozniculata ad modũ arc⁹. cozniby sp⁹ ꝙsis⁹ ꝙsus oztũ. qñ ꝙ⁹ o itez appropinq̃t ad ꝓiũctõz recipit eãdẽ formã. sz ꝙsis sp cozniby ad occasũ. In pte ãt auersa a sole sp apparet vacua. sz i pte añ ad solẽ ꝙsa lumie ꝛpleta. Jtẽ lũa ẽ oim hũoz augm̃tatiua. qz per occulta nate spiramia. flux⁹ ⁊ reflux⁹ augmẽtat. Uñ i ei⁹ detrimẽto i ossib⁹ medulle. cerebella i capitib⁹ ⁊ hũores i corpib⁹ diminuũt ⁊ ei⁹ icremto mltiplicãt. Uñ ei⁹ defectui oia ꝓpatiũt et ei⁹ decrem̃tũ iferioz ẽ detrimẽtũ vt di. Mar. Jtẽ aq̃z marꝫ ẽ attractia sic em̃ adamas trahit ferrũ p⁹se. sic lũa mouet ⁊ trahit p⁹se occeanum. Uñ i suo oztu itumescit mare ⁊ crescit ex pte oriẽtali. et decrescit ex pte occidẽtali Et ecõuerso qñ ẽ in occasu. crescit mare ex pte occidẽtꝫ. et decrescit ex parte oriẽtis. ſm qõ lũa pl⁹ l̃ min⁹ ꝓficit i lumine. sic pl⁹ l̃ min⁹ i suo fluxu se extẽdit vl̃ retrahit ip̃m mare. vt di. Mar. Macro. etiã i li. ciceronis. Occean⁹ i incremẽto lũe ẽtinet modũ istũ. ꝓzio ei die crescẽtꝫ lũe fit copiosior solito. ⁊ abũdat in sũmo. sz scdo minuit ⁊ sic descẽdit vsq̃z ad. vij. diẽ. deide itez crescit p vij. dies. itaq̃z i. xiiij. die ẽ itez plẽa i sũmo vñ ⁊ i nouilunio sp ẽ mare plenissimũ ⁊ etiaz in plenilunio. Jtẽ lũa ẽ rozis i aere generatia. vim ei sue bũiditatꝫ aeri impmit et aerẽ isensibilit imutãs i ip⁹ supficie rozẽ gignit Manifeste ei vidẽ⁹ qz q̃sto ẽ lũa estiuali tpe sereniozẽ tãto abũdãt⁹ ros sup ḡmia se ostendit. Item lũa ẽ int̃ planetas breuissimo tpe sui cursus ꝑpletiua. breuissimũ ei hz circulũ. ⁊ iõ ifra spaciũ. xxviij. diez. p omia sig̃ zodiaci euagat. vt di ptho. Sb lũa ẽ cãcer et cancer ẽ dom⁹ ei⁹. regit i cãcro. sz i libra discessus re

gni ẽ. ⁊ ẽ planeta frigid⁹ ⁊ hũid⁹ cũ excessu humine⁹. nocturn⁹. mozat ãt i q̃libz sig̃ diebz. vj. hozꝫ ⁊ byssi. et i. xxviij. dieb⁹ cursũ suũ Jtẽ lũa int̃ oẽs stellas errantes magꝫ i incertoz ⁊ vago motu siue cursu ꝓcessiua. Hã ꝓpt̃ brevitatẽ sui cursus nũc sole. nẽ sup̃. nũc añ. nẽ retro euaganꝫ Et sol circuit p circulos australes iferiozes. Hanc pagit circulos bozeales supiozes. Hanc lũa supia ẽ velut nauicl⁹ a surſũ hñs cozniculas ꝙsus trã iclinata. qñ ꝙ⁹ o decrescit ẽ erecta. vt di. Beda. Jtez qñ lũa recto diametro linee nos et solẽ est int̃posita solet eẽ ecclipsi. Defect⁹ solis causatiua. Jsta ãt defectio nunq̃ ꝓt acciõe ſm naturaz nisi i ꝓiũctõe solis ⁊ lũe qñ ꝺ nouo accẽdit. et ipa coniũctio in linea ecliptica celebrat. Hoc sp ẽ qñ sol ẽ i capite draconis. et lũa i cauda. l̃ ecõuerso Uñ alb⁹ in li. de motib⁹ planetaz. Si luna int̃ nos ⁊ solẽ obuiat. defectũ radioz solis nob facit. Si capite l̃ in cauda draconis. Quid ãt sit caput draconis. ꝺd caput. p⁹ dicet. Jtẽ lũa ꝓterpositõz tumoꝛ ẽre int̃ se ⁊ solẽ. defectuis ẽ passiua. vñ Mar. i li. astro. sic di. Luna ascendẽs l̃ descendẽs i lunarẽ linẽa incidit si fuerit tricesima. Qñ ex toto soli ẽ obiecta obscuritatẽ solis ẽra facit. sz istũ defectũ nõ singul⁹ mẽsib⁹ facit. qz ñ sp i eadẽ linea q̃ int̃ solẽ ⁊ ẽrã dyametralit ẽ oppolita solari corpi se opponit Jdẽ ꝙ⁹ o defect⁹ fit lũe cũ illa soli fit total⁹ opposita. s. qñ ẽ. xv. Si ei directe fuerit tũc sol sub ẽra emittit. sol vmbram tumoꝛ ẽre in linea sibi oppositã quã sic corp⁹ lũe ĩtraverit. ꝓpt̃ vmbrã ẽre interpositã int̃ se et solẽa suo luie tũc ꝑuat. Quia q̃ singul⁹ mẽsib⁹ lũa plẽa ñ fit i linea ecliptica q̃ ẽ vmbre interpositio. iõ singul⁹ mẽsib⁹ lũa suo luie non ꝑuat. Jtẽ lũa ẽ qñz cuiusdã obscuritatis obnubilatõis i se ꝓtẽtiua. et ꝙ ex ꝓtũ q̃litate corpis q̃ nat̃alit est obscura cũ lumẽ ecte ñ bẽat sz a sole. vl̃ vt dicũt aliq̃ illa obscuritas est ex vmbra ẽre. ex q̃ q̃dã linea resultat i corpe lunari q̃ ipi⁹ lumẽ i pte obfuscat. ꝙ ꝓpinquat. ex cui⁹ vicinitate ⁊ nebulositate ꝺbit q̃sdã sordes vt dicit Mar. Qñ ꝙ⁹ o ad altioz⁹ ascẽdit circlos ẽre ⁊ mũda ⁊ null⁹ macul⁹ obnoxia tũc videtur vt dicit idẽ Mar. Jtẽ lũa ẽ mutatõis ꝛpm significatiua. Hã vt di. Beda. Si i ꝓncipio rubeat vt aurũ vẽtos oñdit. si i sũmo ei⁹ corniculo macul⁹ q̃busdã nigrescit. pluuiosos mẽsis ex ordiũ ptẽdit. Si ꝙ⁹ o nigrescit i me

dio plenilunijū serenū ptēdit.cū ꝓo i nocꝛna nauigatōe scitillat ad remos i breui tēpestas fuſa erit vt di.idē Be. Itē lūa i celesti armonia ē guissimi soni emissiua vt di.macro. In circulo eī lūe fit ḡuis sonꝰ sicut i spera celesti acuꝰ ē.ex ordiatissimo eī sono exſtridore motus orbiū generato dulcissimꝰ vt ꝛ fit ꝯcēsꝰ ē.Itē lūa ē fecūditatis ꝛ re semiby mistratia pest ei semiby q̄ pficiūt ex roꝛe q̄ ꝛ corpe lūe cadit vt di.idē. Et iō ꝑm fabulas ꝛ pferpia eo ꝙ seminū q̄ pjciūt i tra ꝛ ee dea a gētiby Sic etiā ꝛ diana.i.siluaꝝ dea ꝛ nemoꝝ. qꝛ feris ꝛ nocte pascua q̄rētiby i nemoribꝫ et in siluis.luis bñficiū admistrat. Et iō vocaue rūt gētiles lunā deā venatoꝝ qꝛ venatio fit in siluis. ꝓt qꝛ ꝛ dyanā cū arcu depīgebant. eo ꝙ venatores arcubꝫ vtebāt. Itē lūa cū sit frigida et hūida ē ex vicinitate solis circuli caloꝛ receptiua. Nā ex caloꝛe solis ꝛ siccitate tpaꝝ frigiditatis ꝛ humiditatis sue excessus.ne singulī mēsibꝫ i suo descēsu ad tra hyems generet.vt di.macro. Itē luna vt di.albu. Est aeris mūdificatiua.motu eī suo ꝯtinuo aerē rarificat ꝛ subtiliat.vñ si ñ eēt motꝰ spere lūe aerē ex nocꝛna vapoꝝ exalatōe grossicies ifi ceret q̄ coꝛruptōis ñ modicā generaret. Itez lūa ꝑm astro.inf planetas ē sup dispositōne hūani coꝛpis maxīe ptātiua. Nā vt di.ptho. i li.de iudicijs astroꝝ sub lūa ꝯtinef egritudo amissio timoꝛ ꝛ dānū rē. Uñ circa mutationē hūani coꝛpis ꝙl lūaris potissime opaf. Et ħ accidit.tū ꝓt motꝰ sui velocitatē.tū ꝓpter iplꝰ ad nos vicinitatē.tū ꝓt occultā sibi naturā ꝛ isitā ptātē. Uñ de moꝛboꝝ mutatōe medicꝰ pfecte nō discernit.q̄ lūares effectꝰ coꝛpibꝫ nō cognouit. vñ Ipo.i ꝓncipio ꝓnostycās ꝛ lūa loq̄ns ait.est q̄ddā celeste sidus in q̄ oportz medicū ꝓuidere.cuiꝰ ꝓuidētia ē mirabil ꝛ stupēda Et Bal.i cōmēto de diebꝫ creticis dic.rē certā q̄ nō fallit attendat medicꝰ quā docuerūt astrologi egyptioꝝ. ꝙa ꝓiūctōz coꝛpis lūaris cū stell fortūatis fiunt egritudines termiales ad bonū.cū ꝛō ꝛijs vero ꝛie.i.ad malū. Et iō cauꝰ ꝛ pfectꝰ medicus ꝑm doctrinā Ipo.aspicere ꝛ ꝓmā lunā.et qñ ē plēa luis.qꝛ tūc crescūt hūores i hoibꝫ et medulle ꝛ fit nutrimētū i mari ꝛ i oibꝫ rebus mūdanis Qñ ḡ ifirmꝰ i lectū cadit multū necce ē videre vtꝝ lūa tūc exeat ꝛ ꝓiūctōe tūc ei crescit ifirmitas.q̄scq̄ veniat i oppositōis ḡdū.i.i plenilunio.ꝛ tūc si fuerit cū malo plāeta aut i malo signo ꝛ aspexerit domū martis q̄ ē octauū signū.i.si aspexerit martez q̄ ꝛ domꝰ signi scoꝛpiōis.tūc de moꝛte timē dū ē. Si ꝙo fuerit cū bono plāeta et in bōa domo siue sig ꝛ aspexerit dñm domꝰ vite scz martē q̄ est domꝰ arietis.siue ꝑmi signi ꝛ vita tūc sperādū ē.et sic de alijs videndū ē.vtz in li. Ipo.quē ꝛ cōposuisse de iudicijs infirmitatis ꝑm lunā.

De quibusdā ꝓprietatibꝫ lune malis Capitulū.XXX

Habet ā lūa q̄sdā ꝓpetates minꝰ laudabiles tā ꝑm subaz q̄ ꝑm effectum Hz ei subalez obscuritatē cū nō hēat sic alij plāete lumē a seipa. hz etiā maximā istabilitatē.qꝛ nullū syd⁹ita vagaf ꝓ oēs ptes zodiaci sic lūa. Cōtrahit etiā a maliuolis stell ꝛ no ciuis nocibilitatē Nā vt di.ptho. Lūa ē planeta cū mal maliuolꝰ Lūa i sup ꝓ suā oppositōz inf nos ꝛ solē aufert a nob solaris luis claritatē. Lūa etiā q̄n icidit i vmbrā tre perdit lumē suū et suā pdit ꝛformitatē ꝛ defecti bilitatē. Preterea ꝓt vicinitatez quā hz cum crasso aere ꝛ tra ab vmbra tre.vl ab infecto aere ꝯhit maculā ꝛ deformitatē vt di. Marcia. Lūa etiā q̄nto plꝰ recedit a sole tāto plꝰ recipit a luie ꝙsus terrā.ꝛ minꝰ ꝙsus celum obtinet claritatē. Et q̄nto plꝰ pficit ꝙsus trā tāto plꝰ decrescit ꝛ deficit i luie ꝙsus celum. Multiplicē etiā hz effectū malū. Nā vt dic ptho. Lūa efficit hoiez istabilē ꝛ mutabilez ꝛ loco ad locū discurrētē. Efficit ei hoiez in oculꝰ male dispositū ꝛ inordinatū. Efficit ek i hoie vnū oculū alto maiorē.aut facit strabonē aut oꝛbū i vno oculoꝝ. Et subdit. Nō i cuiꝰ ꝯplexiōe lūaris ꝯstellatio dñiuz hūit: vicio i oculo ñ carebit. Et ħ forsan accidit ꝓt accessū lūaris hūiditatis humoꝛes oculoꝝ ad alquā ꝑuā q̄litatē disponētis. Dꝛ etiā i li. misalath.c.v. Eclipꝭ lūe maxie i hyeme.si fuerit i signis frigidis excessū ꝑcat frigiditatis et nimie ꝛstrictōis i tra i aere ꝛ i aq̄s. Si fuerit i signis aq̄tic ꝑsagit abūdātiā pluuiaꝝ. Si ꝙo i signis aeris piculū tēpestatū ptēdit ꝛ vētoꝝ ruinā Dic ptho. ꝛ albu. ꝙ lūa exñs in .ij. sig pascēdes meroꝛē desigt.tristiciā ꝛ ablationē subē ꝙ fures ꝛ ꝑdones. Si ꝛ i.iij.i.vj. ꝛ i.viij.ira anxietatē fugā ꝛ mutabilitatē In .x.sigtꝰ q̄ tūc icepit regꝛe cito deponet. In xij. āt ipedimētū ritā duriciā ꝛ carcerē ex ꝑte aicoꝝ. In oibꝫ āt alijs domibꝫ siue signis bonū efficit ꝛ ptēdit.maxīe si plāet bōis fuerit sociata.ꝑm variā etatē lūe mouet mīstrua

les hūores ī mulieribꝫ ꝛ cerebella īn aīalibꝫ et diuerse passiões vi lūari ī corpibꝫ excitāt. vtz ī lūaticꝭ ꝛ caducis. Hec ꝺ ꝓprietatibꝫ lūe et alioꝝ planetaꝝ dicta iā sufficiant.

De capite et cauda draconis.

Capl'm.XXXI

Unt āt due stelle q̄ ñ sūt plācte. sz tñ naturaz ꝛ effectū videt hñe planetaꝝ .s. caput draconis ꝛ cauda q̄ mouet cū firmaméto ꝛ sequūt cursū firmaméti. vñ a leõe transeūt ī cācrū. ꝛ a cācro ī gemios. ꝛ sic deiceps Dorat āt ī q̄libet sig caput draconis .xviij. mēsibꝫ āno. s. ꝛ dimidio. silr ꝛ cauda. ꝛ ī .xviij. ānis ꝛplet cursū suū. et si caput ē in aliq̄ sig sp in sig oppositō erit cauda. ꝛ venter in .iij. vt si caput ē in cācro vēter erit ī arietez cauda in capcorno. et si caput fuerit ī leone. vēter erit in tauro. et cauda ī aq̄rio. et sic de alīs. ꝛ iō ꝓpt aspectū oppositū cauda ē totalr venenosa. hz āt caput exaltatōez suā ī tribꝫ gdibꝫ gemioꝝ. Lasū ꝺo ī sagittario gdibꝫ totidez Ecōuerso āt cauda hz exaltatōz suā in tribꝫ gdibꝫ sagittarij et caput cadit in tribꝫ gdibꝫ gemioꝝ. Est āt h aduertēdū q̄ qñ lūa ꝛiungit capiti soli l' caude exāti ꝓpe gdū ꝛiūctōis a .xij. gdibꝫ l' infra. sp ē eclipſ fuka maior l' minor. ſm q̄ caput l' cauda magſ vl' minꝰ accedit ad gdū ꝛiūctōis et h potissime hz locū ī eclipsi sol'. Eodē mō de eclipsi lūe h tenēdū ē. qz si lūa ꝛuenerit cū cauda ī aliq̄ sig et sol fuerit ī capite ī sig oppositō erit eclipſ lune. ꝛ ecōuerso si sol fuerit ī aliq̄ sig cū cauda et luna ī sig oppositō cū capite. erit itez eclipſ lune. Et si ī eodē gdu ꝛuenerit. erit eclipſ general'. vñ sp optet q̄ ꝛueniāt ī capite l' ī cauda ī eodē gdu siue ꝓpe .xij. gdibꝫ vl' infra si hz eē eclipſ. vñ ꝛiūctio debz fieri sol' ꝛ lūe q̄ ad idē signū eūdē gdū idē minutū. ꝛ idē secōm. In oppositione vero contrariū signū semp erit ſm eūdē gradū. idē minutū. ꝛ idē secōm. Et h apparet q̄ cuius lūa iūgat singul' mensibꝫ soli et accēdat nō tñ sp eclipsim facē. qz ñ sp ī linea ecliptica se ꝛtingūt. qz nō sp accēdit lūa in ꝛiūctōe in eodē gdu. nec etiā sp caput vl' cauda in ꝛiūctōe vel oppositiōe sol' ꝛ lune se ꝛtingunt.

De cometa. La.XXXII

Ometa ē stellaq̄dā flāmis circuita. vt di. Bc. repēte nascēs regni ꝓmutatōez aut pestilentiā aut bella vl' vētos siue est signās ꝛ ptēdēs. Comatice stelle aliq̄n videt moueri motu plācetaꝝ. aliq̄n ꝓmanēt imobiles sic fixe. Sp āt apparēt vt di. Bede in pte determiata ī celo. Hō ei vagant ꝓ diuersas ptes zodiaci sic plācte. sz videt esse in circulo lacteo siue galaxia ꝛ spargūt radios ꝓsus septētrionē. nūq̄ ꝓsus occidētē. vñ in pte occidētali nō videt. breui spacio soleat apparere. s. ꝓ octo dies. Aliq̄n visa ē. lxx. dieb. sic di. Be. Et q̄busc̄ez āt stell' nasc̄ cometa. qz mouebat ab oriēte ad meridiē ꝓsus occasū. et h ñ solz facere mot cometes vt di. Crisost.

De stellis fixis La.XXXIII

Telle a stādo sūt dicte Quāmis cū moueāt. tñ sp stare videnť. vt dic. Ptolo. Dicūt ꝛ sidera a ꝛsiderādo dicta. eo q̄ i eis mathematicoꝝ ꝛsideratōe mlta iudicāt ꝛ uidet Dicūt etiā astra ab austros l' anastros nūcupata eo q̄ ſm opinionē aliq̄ stellarum corpa ī spa firmaméti sic clausi ī rote circulis rētia sūt ꝛfixa. Et h q̄dēvez ē q̄ ad aliq̄ stellas xie q̄ ad maiora vt di. Ptol. ſm Alphra. Stella ē lux aggregata ī suo orbe. vñ ſm q̄ē mala ior aggregatōis luis stellarū corpis tāto ē maioꝝ q̄titatis. pulcrioꝝ claritatis. ꝛ āpliorū ptāt ꝛ ꝛtutis. Uocāt āt ab eodē stelle siue sydera luc ꝛ vebicl'a. eo q̄ sūt lūiosa corpa luis solatiū ꝛ nocknas tenebras mortaliby dētia mōi supficiē decorātia. sol' lucē q̄ recipiūt lumē put pñt supplētia emissiōe radioꝝ ꝛtinua aerē depurātia. q̄z ꝛtute aufertur a mōo iferiori pestilētia ꝛ corruptela. Stelle rū etiā ꝛtute ꝛciliant et ad ꝛcordiā revocāt sibūnuicē ꝛria elemta Eaz sēpitno fulgore illustrāt oia suo calore saluāt ꝛ refouēt vniuersa. Hā ſm platonicos vt di. Be. stelle nec sūt nate. Celū ei cū suo ornatu esse natū igneū ml'ti antiq̄ posuerūt. Arꝭ. āt et alij phi ponūt celū eē elemtū q̄ntū. nata et ꝓprietate ab elemtꝭ q̄tuoz discretū. dicūt stellas nō eē frigidas nec calidas subalie seu substantie sic nec ipm celū. sz tātū modo sūt calide effectue. motu ei suo ꝛtinuo ꝛ sēpitno inflamāt illō sup qō mouet. ꝛ sic ī ist iferioribꝫ hūtis ducere calorē l' algorē. Radioꝝ ꝓ mobilitate ꝛ ꝛfractōe ī supficie obiecti corpis hūt ducere vim caloꝝ. Sz vñ sint stelle certū est q̄ sūt ſm nata ꝛ purissime et simplicis nate ac ī corrupte. q̄ ad formā etiā sūt lucidissime. et q̄ ad figurā. sperice et rotūde. q̄ ad subaz soli de nō pozose. q̄ ad supficiē plane nullatenus

asperevl' angulose. q̄ ad situz altissime. q̄ ad motū velocissime. q̄ ad q̄ntitatē sūt maxime. ꝟ suis ꝓpl'is⁹ distātiā videāt eē pue. q̄ ad nūe finite. q̄ ad ptātē et effectū stelle sūt magī inē corpa ꝓtuose. Hā stelle sūt iferioꝝ generatie imutatie ꝟ fuatiue. radioꝝ suoꝝ emissiue. te nebraz noctī illuiatiue. sui cursus in suis oꝛ bibꝫ vniformit⁹ ꝓpletie. i sol' pūtia a q̄ recipi unt lum̄ sui st occl'atiue. i suo oꝛtu z occasu st aer̄ mltipl'r imutatie. qz nē tēpestates ꝺci tāt. nē serenitates generāt z pcurāt vt di. Be. colozī variatōez radioꝝ scitillatōe. nē tristiū nēletoꝝ euētuū ſm mathematicos st pnū ciatiue Sūt etiā nauigātibꝫ pspe. z ipaz via rū i medio marī directiue. vbi stelle ad iuicē vicinⁱ sūt ꝓiūcte. maioꝝ luīez pulcrioꝝ sūt expssiue. vtz i pliadibꝫ z sideribꝫ galaxie. q̄ uis etiā tātā oñdāt pulcritudinē ex q̄dā vici nitate qz pit st ꝓiūcte. Lucidioꝛes tñ i cōi ap parēt sigle. ꝺsiderate tñ p se ñ apparēt singl'r ita pulcre. z hⁱ rō ēvt di. mar. qz excedēs sul gozvniⁿ p q̄ndā refulgētiā alterⁱ⁹ ifficiētiā ere repat. vñ qꝺ vni ꝺest ex q̄dā ꝺfectibilita te alia supplet q̄ magī excellit i claritate. Itē stelle ꝓpl'is⁹ sui distātiā st boibꝫ disparit sue magtudis oñsiue. Hāvt di. albu. q̄to sūt ce nith capitī nr̄i magī vicie tāto spvidēt eē mi noꝝ q̄ntitatī z offert nr̄is aspectibꝫ minⁿ pue Et cōuerso q̄to plus clōgāt i suo oꝛtu nr̄o bitabili seu i occasu tāto nr̄is oculⁱ vidēt ge neral'r eē magī magne. z etiā maioꝛes vidēt eē i q̄ntitate i occasu q̄ i oꝛtu vt di. Be. tunc aliqꝺ ꝺz eē sup cenith capitī nr̄i. q̄ñ directe vidz eē sup caput nr̄m. Cenith ei ꝺz rectā po sitio sup caput. cuⁱ⁹ forte rō ēvt di. idē. qz va pozes ꝺ ēra ascēdētes rectitudinē radioꝝ ad ocl'os veire pfecte ñ pmittūt. z tō oculⁱ⁹ deci pit ibⁱ⁹ aspectu. qz qꝺ circūfusū ē i aere. a so lari radio estimat oculⁱ⁹ ꝓpbēꝺei seipo. Sz sic di. alga. tal'visus ꝺcipit sic q̄ñ fulgoꝛ can dele a sano ocl'o sine obstaculo cōspicit. sz a lippiēte oculo sine arcⁿ celestī imagie non vi dēt z putat ꝺcept⁹ oculⁱ⁹ inoviꝺe i alio. s. in luiez viso. qꝺ tñ i alt'o ñ ē sz i seipo potⁱ⁹. Idē di. Anic. i c. ꝺ obscuritate visus. q̄re s ꝺ visu. Itē st stelle ſm mar. i suis cirl'ar monice ꝓcessiue. Oēs ei toni musici ꝓcēt⁹ inē sidera iueniūt. nec q̄itas inferioꝝ dissonā reddit melodiā superioꝛum sine medioꝝ nec econ uerso supioꝝ acuitas ꝺstruit sonū q̄uoꝛē i ferioꝝ sic di. mar. Itē ſm Arī. i li. ꝺ ce. z mū.

Stelle sūt ex matīa coꝛpis celi i q̄ posite sūt atz fixe. z iō nakal'r sūt splēdide sic̄ celū in q̄ fuoluūt. vñ oēs stelle hñt lum̄ ꝓpriū ꝓt luna Et q̄uis stelle ex se sint luiose ad ꝟsūmatōz tñ sue luiositatī ꝛcipiūt ꝟplem̄tū ab ipo sole Itē stelle st sue ꝟtutī z luiositatī sibi inuicem cōicatiue. vna ei auget claritatē alterⁱ⁹ et bo nitas vniⁱ⁹ fortificat bonitatē alterⁱ⁹ sic̄ ꝺz i li. ꝺ ꝟiūctōibꝫ plāetaꝝ Itē stelle ꝓpriis circul'. z sediꝫ st ꝟtēte. z iō si circul⁹ vniⁱ⁹ itersecando aliq̄ subitret circulū alterⁱ⁹. ꝓt ꝟ ꝓpas se des stelle ñ deserīt. nec st alīs p q̄s trāseūt i pedimēti l' iniurie inicē illatiue. Itē stelle q̄ dāvt di. mar. celeriⁿ oꝛte. celeriⁿ occidūt. q̄dā ꝺ tardiⁿ oꝛte. citⁱ⁹ occasū petūt. q̄dā āt piter oriūt. z tñ nō sil' occūbere ꝺnoscūt. Hec āt varietas oꝛtⁱ⁹ z occasus accidit ex dispari al titudīe circl'oꝝ i q̄bⁱ⁹ oriūt l' ex eleuatiōe siue depssione climatū i q̄bꝫ occūbe videāt. Ham ſm variā eleuatōz l' depssionē coꝛpis celestī varijs tpibꝫ l' oriūt vl' occūbūt. Itē stelle sūt tpm ānoꝝ. s. z mēsiū z dieꝝ distīctiuez pmu tatiue. Hā sic ꝺz i li. ꝺ ꝓpetatibꝫ elem. Arist. pmutatio tpis ñ ē nisi ꝓpt pmutatōz stellaꝝ i signis diuerī z sup climata septēvt ex pmu tatōe lūe singul'. xxvij. diebꝫ. aut pmutatōe mercurij z veneris i oībꝫ decē mībꝫ l' minⁿ il lo. aut ex pmutatōe sol' i q̄libz āno. aut ex p mutatōe martis i. ij. ānis. aut iouis in. xij. aut satni i. xxx. aut ex ꝟiūctōez pmutatōe tripli citatī ad triplicitatē i. cc. z. l. ānis. aut ꝓpt per mutatōz stellaꝝ fixaꝝ oꝛb. pmutāt ei i. c. an nis vno gꝺu q̄z accidit pmutatio mag. xxx vj. milibⁱ⁹ ānis. Et h ē ānⁱ⁹ magnⁱ⁹ qꝺ ēvltimū oim rez. Hucusq̄ Arī. i eodē ii. In li. aūt ci ceronis di. macro. Istⁱ⁹ mūdani āni finis. ē cū stelle oēs oiaq̄ sidera ac plāete a certo lo co. ad eūdē remeauerīt. Hoc āt et phici vo lūt pⁿ ānoꝝ. xv. milia. pacta ꝟtigerez ē. Quic q̄d āt sup ꝟ ditez phi. ꝟ certitudiaⁿ z tenēdū ē q̄z nr̄m ñ ē diffinire q̄ñ vltimⁱ⁹ finis erit. hoc em̄ solus nouit tempoꝝ conditoꝛ qui mo menta z tempoꝛa continet in sua potestate.

De polo. Capl'm. XXXIIII

POlⁱ⁹ ſm Bedā est stella quissima a q̄ tota ps celi supioꝛ est dicta. Duplex āt ē polⁱ⁹. s. arthicⁱ⁹ siue boreal' q̄ sp nob pollz z flucet. nobꝫ āt nūq̄ occidit. qz sup nos exi stit. vñ polⁱ⁹ a pollēdo ē dict⁹ qz ꝟtinuo mꝺo pollet. Sz ſm polⁱ⁹ ꝺz antharticⁱ⁹. i. austral. polo arthico oppositⁱ⁹ q̄ nob sp ē inuisibil'. Int istos duos polos q̄ inⁱ duos mꝺi extremos

ptices sp volui firmamtũ. Vi duo poli nũ
q̃ mouẽt de suo loco. tñ circulariẽ cũ spera
vl' circulo ꝛuoluũt ꝛ circũferũt. Axis aũt a
polo ad polũ p mediũ cẽtri tre extẽdit circa
quã totꝰ firmamti ipetꝰ rapit ꝛ mouet. Vic
ãt axis ñ ẽ materiał. sz totꝰ linea q̃dã itelle/
ctual' q̃ a polo vsq̃ ad polũ recto dyametro
siẽ linea a pũcto vsq̃ ad pũctũ esse tracta in/
telligit. circa quã tã q̃ circa mõi mediũ sem
piternis raptib volui firmamtũ. Polꝰ igit
est stella q̃ ad sitũ altissima. q̃ ad motũ velo/
cissima. q̃ ad aspectũ nr̃m mima. q̃uis sit in
se valde mag̃. q̃ ad effectũ vltia. qz p ipꝰ sitũ
discernũt sit ꝛ termini alioꝝ sideꝝ ꝛ celesti/
um circuloꝝ. vñ h stella ab astrologꝭ potissi
me intuet. Est g̃ stella ista breuissimi circuli
descptiua. ꝓpt nimiã elongatõez ꝛ distanti/
am a nr̃o situ ẽ sue magnitudis occultatiua
ꝓpt sitꝰ sui immobilitatẽ est hoim ipaz aspici
entiũ marie certificatiua. Et iõ vocaꝯ stella
marꝭ. qz nauigantiũ ꝛ sciaz nauigalẽ hñtiũ
i mari ẽ directiua. rõe sui sitꝰ medꝫ totꝰ celi ẽ
oñsiua p girũ arcturi sibi ꝓpinq̃ ab alĩs stell'
est distincta a cuiꝰ vicinitate polus arcticꝰ
est vocata ꝑm Bedam.

De arcturo Lapl'm. XXXV

Arcturꝰ est signũ a septẽ stellis sitis i
axe in se reuolutis ꝯstitutũ. vt dicit
Jsi. Daz septẽ stellaz circul' qz in modum
plaustri ꝓtik. latini eũ septẽtrionẽ vocauerũt
septẽtriones nõ occidere axis vicinitas facẽ.
eo q̃ stelle iste axi ꝛ polo stelle alt. ssime sunt
vicine. Dr̃ aũt idẽ circulꝰ arthophilaz. eo q̃
eretho. i. ilicem vrsam sequit. Eũdẽ boethẽ
antiq̃ dixerũt. eo q̃ plaustro heret. qõ ẽ signũ
spectabile multis stellis. int̃ q̃s est arcturus
q̃ est ꝓpie sidꝰ pꝰ caudã maiorꝭ vrse positum.
vñ ab hac stella tota ꝯstellatio illa arcturꝰ ẽ
vocata vt di. Jsi. Et merito arcturꝰ ab artã/
do est dictꝰ qz ex ꝑma pte surgit frigꝰ ꝓpt elon
gatõz a calore sol'. frigore ꝯpo pozi tre artanť
ꝛ ꝯstringunt. Apparẽt aũt septẽ stelle radio
se ꝛ rutilãtis forme. q̃z q̃tuoꝛ anteriores in
modũ q̃dranguli altꝰnis lateribz ordinãtur
tres ꝯpo seq̃ntes i modũ semicirculi disponũ
tur. locanť ãt sub polo circa artem. vñ sp cir/
cueũt polũ tã q̃z centz. vt di. Brz. Sp stelle
ille ꝓtunt circa axẽ siẽ vrsa circa stipitez. Et
iõ ille circulꝰ maiorꝭ vrsa vocať. vt di. macro.
Sp ꝓtik ꝛ nũq̃ ad ima demergit vt di. Bre.
Qñ tres stellaꝭ eleuat q̃tuoꝛ ad ima decliat
ꝛ ecõuerso cũ q̃tuoꝛ surſũ erigit tres ad ima
deꝑmit et demergit vt di. Bre. Int̃ oẽs cir/
culos supioꝛes circulꝰ arcturi ẽ altioꝛ. qua
polo vicinioꝛ. hoim aspectib marie se offert
Hũq̃ est hoza noctꝭ q̃n videri possit. nili fo
san eꝰ aspectꝰ nubiby vel nebulꝭ intercipiatur
Int̃ medias stellas arctos draco ad modũ
fulmiꝫ elabit. vt di. War. hyemali tpe in or
tu suo marie rutilat quadam scintillari irra
tiõe fortẽ aque et terre congelationem
prenunciat. vt dicit Marcianus.

De orione Lapitulũ. XXXVI

Orion est astz tpe hyemali ecortum
aq̃z et tẽpestatũ excitatiuũ. Est aũt
orion nimbosus vẽtoz ꝛ tẽpestatũ excitatiꝛ
uus et generatiuꝰ. et ab ortu ꝛ inundatõne
aq̃z orion dictꝰ ẽ vt di. Jsi. In suo ãt ortu tẽ
pestates generat ꝛ aerẽ imutat. ꝛ ad modus
armati pedes ꝛ brachia extẽdẽtis disponit.
et fere p latitudinẽ triũ signoꝝ ei' extẽdit la/
titudo. vt di. War. Marie fulget i fig̃ra
rivt di. idẽ. Est ãt ꝯstellatio marie notabili
tatis ꝛ rõne magnitudis ac pulcritudis. et
etiã rõne dispositõis ꝛ ꝓtuꝭ. ab ariete ei vici
ad gemiꝯ se extẽdit vt di. mar. Totũ etiam
illoz triũ sig̃z superficiẽ fulgoꝝ sui pulcritu/
dine clarioꝛẽ reddit vt di. idem. gladiati mi
litis et accincti spẽz i stellaz ordie ptẽdit. ꝺ
q̃ di. mar. Armatꝰ etiã flagris splẽdebat ar
mis zẽ. Splẽdoꝛ tñ orionis vt di. idẽ. signũ
est fuke serenitatꝭ. siẽ ecõuerso eiꝰ obscuritas
fuke ẽ ꝓsagiũ tẽpestatꝭ. Sole etñte in signo
orionis ꝛ tauroꝛ i gemiꝯ. oĩa germinãt ꝛ ori
untur q̃ nutrimẽtũ recipiũt ex aq̃s ꝛ aere et
extra vt di. idem. Conſtellatõz orionis sceſt
q̃dã stella q̃ oꝛ canicula q̃ ab astrologꝭ mali
uola oꝛ ꝛ nociua. q̃ ꝑm fabulas eiꝰ canis fin
git fuisse vt di. idẽ. Hõ tñ ẽ ħ illa canicula no
cina q̃ ozik in leone. a q̃ dies caniculares a
ꝑhis nũcupãt. siẽ di. Bal. Orio g̃ i ortu suo
ꝑmo tempestatẽ ꝓnosticat. sz post serenitatẽ
solito opak ad terre fecunditatẽ. Sole etñte
in thauro quasi se abscondit sub radiis sol'.
nec tũc suã manifestat inferioribz claritatem
Oritur aũt itez in iulio q̃n sol ascendit ꝑ gra
minis ad circulos supioꝛes. q̃n terra maxi
mam patitur distemperantiaz aeris quoad
calidam qualitatem ꝑm War.

De hyadibus La. XXXVII

Hiades q̃ et succule dicũt. sũt q̃dam
stelle pluuiales. i quaz ortu pluuie
multiplicãt vt di. Jsi. Hã tũc ꝑ is vapores
a mari ꝛ tra p calorꝭ solaris violẽtiã fortẽ

ad supiora attrahūt q motu hyadū in pluui as resoluūt. z iō iste stelle dicūt hyades. id ē succule. qz attrahēdo hūores vt resoluendo eos trahisse a fabulē fingūt aqs vt dicit. Hñt ät he stelle situ suū in frōte tauri vt dicit. Bar. et cū dies extēdit z sol feruētior ascē dit. tūc hyades solēt pmo apparere vt dicit. Bre. sup Job. xx. Qñ a sacno ipellunt diuersas generāt tēpestates vt dicit. Beda. In hyadum ortu fruges vberes crescūt. qz tūc a pluuijs irrigant plātes hz ostellatio hyadū stellas clarissimas p girū ordinatas. que oriūt in. xvj. gradu thauri. Oriuntur et turbāt aerem in ortu suo fm Albu.

De pliadibz La. XXXVIII.

Pliades sūt septē stelle a plenitate dicte q sibi sūt vicine. ab inuicē tñ sūt distincte vt dicit. Bre. hyemali tpe oriūt. Quāto ät aura serenior ē z frigidior tāto melius ab alijs discernūt. vna ño int septē latere videt qz ex toto se ñ manifestat nec ex toto se occultat. Inter genua tauri hñt situ vt dicit. Isi. Sol i mixtione p pliades iter facē. z tūc aers calidus pluuijs finalibz tpat. z tra tūc tpis florē pulcritudie ad ortū suū. Fuit enim ortu uno amasse maiā q fingit vna fuisse de pliadibz. fuit mr mercurij fm figmtū poetaz thauri cū hyadibz. z motu suo turbāt aerem.

De canicula La. XXXIX

Canicula ē qdā stella feruētissima que oritur fm al. i. xxix. gdu cācri. i cui ortu magis fit aers perturbatio. Ab hac stella dicūt dies caniculares i qbz sāguinē minuere medicinā laxatiuā accipere ē sūme periculosuz ppter excessū distpantie aers i calore. Uñ Ipo. in ăpho. Añ canē z post canē z sub cane mole sūt farmacie. ibi dicit. Inter stellas tū illas stellē z i ortu z post ortū statī periculosuz est dare potionē laxatiuā. qz tūc ē aer calid et sicc. i. a calido sic z a calida stella z a sole tūc i leone cum canicula existēte. vñ ex modica medicia corpis fieret nimis calidū z siccuz et febris fortiran sequerē. Medicia etiā cuacuanda est aptius vt dicit. idem Hal. Calore extrane vires extrahit medicie. vñ aq calida frigidi solutōi si calor aers tūc ē fortis. pterea pōrus interior tūc est debilis. q p potōz vel medicinā nutōem pl debilitat. Durāt ät dies canicularis a. xv. kl. augusti vsq ad nonas septembris. z sic sūt. l. sicut ibi dicitur.

De luce et eius ꝓprietatibz Cap. XL

Lux fm basiliū ē spēs p oia sibi similis de luce ät qd sit fm rē vtz. i. sit substā vl accidēs diuersimode loquūt autores. Hā arist. di. luñ ñ ē corp nec a corpe defluxū Damas. etiā di. lumē ꝓpriā ypostasiz id est. substaz ñ bze. fm Aug. sup Ben. ad lram. Lux ē substa corpea sūme simplex in genere corpoz. sūme multiplex i efficacia. sūme mobil z absolute penetratōis z mime resistētie et sūme disparia z ꝓria generās z ociliās. sūme ꝓuertibil. oīs nasal motōis pncipiū et origo. sūme pfectibil. sūme iocūda. sūme cōmunicabil. vñ luce i corpibz nihil ēvtilius. nihil ꝓuenietius. nihil pulcrius. nihil velocius nihil subtilius. nihil ipassibilius. nihil ꝓtuosius inuenit. Est ät differētia int lucē z lumē. Hā lumē ē qdā defluxus a luce siue irradiatio defluēs a substa lucis. Lucē ät dicē ipaz fontalez substaz sup quā lumē innitit. Si ei lux considerata i se cēt accidēs necario p se alicui eēt accidēs. qz accidēs p se causat a forma subiecti sui. vñ si lux i aere cēt accidēs cāret lux ꝓa a forma aeris qō cē ñ pt Pretea lux mutat subiectū suū Qō pz qz lux ē nasal primus in oriēte. ꝓsequit ño i occidēte. z lux oriētal generat priaz sibi z ita deiceps vsq ad occidētē. Accidētia ei nō pmutāt suū subiectū nec extra illud agūt. ex q vidz q lux ñ sit accidēs Pretea si cēt accidēs aeris necario moueret aer subito ab oriētei occidētez fm subitum motū lucis. sic ät moueri subito ñ ꝓuenit aeri nec alicui elemto. Pretea luce nihil ē nobilius. accidēs ät ē ignobilius substa. Ex q videt qz lux ñ sit accidēs. cū aer lōge sit ignobilior ipa luce. Sz si lux ē corp difficile ē intellige re q lux sit i aere l cū aliq corpe diaphano vt i cristallo. cū duo corpa sil nō pñt cē i eodem loco. Hō ē tñ incōueniēs nec impossibile ponere lucē ee substaz corpeaz. z ee sil cū aliq corpe. videl ei aquā z cinerē pit iūgi et misceri salua vtriusq corpozeitate et localitate vtriusq superficiem ab alio distinguētez vtriusq ptes infra ꝓpriā superficiē continēte. Quātūcūq ei sil imisceant cinis z aqua p manet tñ aq in sua corpozeitate p ptiū suaz coherentiā z ꝓtinuitatē. z cinis i sua nec ꝓpe ista ꝓmixtōez et vnionē sit sūt duo corpa in in vno loco imo aq hz suū locū ꝓprium. et cinis suū. Sic lux pt esse i aere vl i qcūq alio corpe salua vtriusq corpozeitate. et suaz pticū subaliū ꝓtinuitate. Uñ z lux subintrans

ad iteriozā aerē vl̄ cristalli hz suū locū ipsi⁹ superficiē ābiētē z a suba adiuncti sibi corpis distiguētē. q̄uis ñ possit ꝓpt simplicitatē sue subē recte ꝓcipi vl̄ videri i re. imo qđ mirabili⁹ ē mlte luces pit ꝓcurrētes ipmixte z tamē vnite ꝓiūgūt. salua cuiuslibz subali forma q̄ ab alia differt. lz nulla respectu alteri⁹ materiat̄ sit vl̄ formal̄. sic maifeste docz z di. dyo. i li. de di. no. Lux⁹ sūt ꝑba. Lux ingt lāpadaz cū sint i domo vna tota iuicē totis sunt cōia. diligētē tñ hñt a se iuicē discretōz. vnita discretōe z vnitate discreta. vidē⁹ ei mlt⁹ ad vnū lumē accēsis lāpadib⁹ iuxta oīm luminа vnā claritatē z i discretē lucentē. nec potit q̄s vt arbitroz alic⁹ eoz ab alijs ex aere ꝓtinēte certa dū sit sūt ibi seq̄strare aut alterz sine alio cernere. totz i ꝓfuse iuicē cōtpatis. Subducta ātvna sit̄ z ꝓpriū lumen recedit nihil secū ceteroz luminū auferēs aut de suo aliq̄d eis relinquēs. Erat ei oīm vt dictū ē pfecta vnitas nat̄ r̄ pmixta z nulla pte ꝓfusa. q̄ si tāta ē in ℞ corpali aere z materiali luie tē. Hucusq̄ Dyo. In q̄bꝫbis maifeste docet luiaria sit̄ vniri. salua tñ cuiuslibet ꝓprietate subali z accidētali q̄s defert secū. siue accedēdo siue recedēdo. Lux itaq̄ ꝑm Dyo. est suba i se sistēs a q̄ pcedit irradiatio q̄dā z illumiatō corpoz alioz. sp ei lucz lux i se. z tñ nō sp illuiat sz solū q̄n inuenit corp⁹ hñs materiā dispositā z aptā ad illuiatōz vt di. aug. Suba ei celoz ē vere lux q̄ i corpib⁹ obtinz ꝑmū locū. Et tñ celū nō illuiat i tenebz vel i nocte. Sp̄ g̃ lux lucet inuisibilit̄ z i tenebz. sz nō sp illuiat visibilit̄. vñ ꝓtutē lucz fēcit oīa creata. Inuisibilit̄ ei opat̄ ꝑt⁹ lucz sensum z motū i aialib⁹ vt dz in li. fontz vite. Dic etiaz al. in li. de iudicijs astroz. ypocratē dixisse z docuisse. q̄ nisi stellaz lux de nocte subtilia ret densitatē aerz destrueret oīe corp⁹ animatū. z tñ certū est stellaz lucē de nocte sepius nō videri. Impssio ei z opatio lucz ē manifesta i mari. qz fluit et refluit p applicatōez lune ad aliquē sitū siue illuiat aerē siue nō. In viscerib⁹ etiā t̄re vbi nō attigit lumē ꝑt⁹ lucz opat̄. vtz in mineralib⁹ z rebus alijs ibidem generatis. z breuit̄ pūtia lucz ē nēcaria in oīni corpe mixto. p quā ꝛria i elemūz vniūtur. Lux itaq̄ a sūmo celo empireo vsq̄ ad centz mūdi ē diffusa. q̄ i sua suba z radice vna est z simplex. variata tñ ꝑm diuersitatē recipiētiū siue solis siue alioz corpoz supioz vl̄ inferioz vbi ē vna suba. ꝑt⁹ z opatio lucz licz nō luiositatz. Nec est ꝓmogenita lux q̄ creata fuit die ꝓmo vt di. Basili⁹. q̄ corpi solari et al. in li. de iudicijs astroz. ypocratē dixisse z docuisse. q̄ nisi stellaz lux de nocte subtilia ret densitatē aerz destrueret oīe corp⁹ animatū. z tñ certū est stellaz lucē de nocte sepius nō videri. Impssio ei z opatio lucz ē manifesta i mari. qz fluit et refluit p applicatōez lune ad aliquē sitū siue illuiat aerē siue nō. In viscerib⁹ etiā t̄re vbi nō attigit lumē ꝑt⁹ lucz opat̄. vtz in mineralib⁹ z rebus alijs ibidem generatis. z breuit̄ pūtia lucz ē necēaria in oīni corpe mixto. p quā ꝛria i elemūz vniūtur. Lux itaq̄ a sūmo celo empireo vsq̄ ad centz mūdi ē diffusa. q̄ i sua suba z radice vna est z simplex. variata tñ ꝑm diuersitatē recipiētiū siue solis siue alioz corpoz supioz vl̄ inferioz vbi ē vna suba. ꝑt⁹ z opatio lucz licz nō luiositatz. Nec est ꝓmogenita lux q̄ creata fuit die ꝓmo vt di. Basili⁹. q̄ corpi solari et ceteris celestib⁹ q̄rto die factz supfert. Ut sol z cetera sidera sūt ꝓmeuī luis vehicla q̄ ꝑt susceptōz lucis lcorpalis sufficiunt sine tē suba depditōe ad illuiatōz ꝓpetua z phēnē vñ ista lux vbiq̄ attigit. et oīa corpa ꝑm magis et mīn⁹ pficit z disponit. Lux igit radiagis et mīn⁹ pficit z disponit. Lux igit radiatōis vna ē i suba que fūdamētūq̄ oīs illuiatōis vna ē i suba que nō ꝓtinet accidētal̄r ab aliq̄ corpe inferiori. sz magis ꝓtinet oīa corpa. respectu q̄z pmit formal̄ est. lz in se sit material̄ et situalis. z ista lux cū sit materialis hz potential̄r ptē extra ptem. Quia ꝛpo formalis est hz actu partem extra ptem. qz qđ hz materia in potētia. ℞ hz forma in effectu. Erq̄ manifestū est. q̄ cum lux i genere corpoz mīmū hz de materia et maximū de forma. vicinioz est formeq̄ materie. Et iō rōne materie est i mīmo. i punto. rōne ꝛpo forme est i oīni loco. Nam vnūq̄dq̄ hz ita moueri ad locū sic ad formā sua vt di. Arist. qz forma q̄to est nobilioz tanto materiā suā plꝰ extēdit. vt di. Algazel. ꝓpter qđ forma lucis qz est nobilissima in genere formaz corpaliū maxie materiā suā dilatat et dit. Et iō vn⁹ pūct⁹ luis siue lucz sufficeret ese ad illuiatōz toti⁹ oīz ꝓpt̄ materie sue nobilitatē et forme summā actualitatē ꝑm Alga. Una igit est lux simplex vt vnifozmis in sua entia q̄uis diuersa sint luiaria q̄ int̄ se sūt distincta. Quāuis videant̄ in vno actu vniformit̄ aggregata. nec lumē vnū ītrat subaz alteri⁹. q̄uis sensibilit̄ tā q̄ vnū lumen videant̄. Non g̃ est incōueniēs ponere duo corpa simul esse quoz vnū est subtile et formale z q̄si ꝓplementū alteri⁹. reliquū āt est materiale et imꝑfectū. Duoꝛo corpa glorificata in eodē vbi ē nō pūt. qz neutz respectu alteri⁹ materiale ꝓt ee in aliq̄ vl̄ formale. Sz glorificatū z nō glorificatū simt̄ ē pūt. line aliq̄ incōueniēti. sic ꝛpsse di. Aug⁹. Lucem amyt di. Ba. est maxie mobil̄. incessanter mouet se et gignit linealiter z circūferenter in omnē ptem se mouendo et diffundendo. vñ q̄ntū ē de se subito mouet. Lux em̄ sum⁹ me est actiua et sine resistentia ad ītima cuiuscq̄ rei penetratiua. diuersoz z disparium generatiua z ꝛrioz in elemētis et corpib⁹ mixtis in ꝓcordiā z vnitatē reductiua. Radiozū suoz ꝓiectōe. directōe. interfectōe. ꝛfractione. et reflexione oīm in esse ꝓductiua. vt dicit esse ꝓfuatiua. vl̄ ab esse dissolutiua. vt dicit

Calcidꝰ sup Thimeū. vite et ꝑmanētie cuiuslibet rei regitiua est lux ⁊ directiua. suūp ſtꝰ naturaliē multiplicatiua. Lux em̄ multiplicat se gignēdo. Gignit nāq; lux lucez. et lux genita simul gignit ⁊ generat lucem sibi succedentē. et fit in vno instanti vnꝰ puncꝰ. replens lumine totuz orbem. Item lux ē sui et alioz manifestatiua. coloz ꝑ sui incorporationē in supficie humidi ꝑspicui effectiua. sic dicit Aug⁹. Lux tenebras expellit. mero/res dissoluit. insidias ꝑdit. securitatē parit. oīez spem letam iocūdamq; inducit. rebus oīsibꝫ formā et decorē tribuit ⁊ inducit. ꝗa sine luce oia corpa occulta remanēt ⁊ ignota. Auser inqt Damus. lucē ⁊ oia i tenebris incognita remanebūt Lux igitur ſm Ambro. ⁊ etiā Basiliū est pulcritudo oīs visibilis creature. cuiꝰ gra maxia est in aspectu. q̄ cetera mūdi mēbra laudibꝫ efficit digna. Hec vt dicit Basilꝰ idem est angeloz ⁊ sanctoz supⁿ celum quietissima habitatio. Hec summe trinitatis ꝑ exemplū et demonstratio manifesta. Hec lux sine diminutiōe sui ē luminositatis manifestatiua ⁊ diffusiua. q̄ i supficie ymbrosi corpis recepta nō se ꝑfundat ꝙtum ad visibilem spēm. sz q̄ ad ꝓtutez. vt dī. Isid⁹. Multas alias ꝓprietates laudes habet lux quo ad suā substam virtutem et opatōem. cuius substantia nihil inquinatur purius. Unde transiēs per sordes nō sordescit. cuiꝰ virtute nihil est actiualius. cuius operatione nihil vtilius in corporibus reperitur

De splendore. Capl'm. XLI.

Splendor est quidā defluxus ex ipsa subā lucis. Egredit aūt a luce sine alteriꝰ nature ꝯmixtione. luci a quo exit est coeuus in duratōe. vt dī. Aug. Quā cito est ignis tamcito est splendor. vñ si ignis esset eternꝰ splendor esset eternꝰ. Exit etiam splendor a luce sine lucis diminutione. sine puritatis lucis ꝯtamine. sine disconti/nuatione cū sui ⁊ alioz manifestatiōe cū sui multiplicatōe. vt dicit Basiliꝰ.

De lumine Ca. XLII

Lumen differt a luce siē spēs a genere. Oīe em̄ lumē lux est. sz nō econuerso oīs lux est lumen. Hā lumē est defluxus q̄dam a subā lucis in aere vl' in alio diaphano corpe receptꝰ ⁊ vndiq; circūfusus. Triplex aūt est lumē vt dicit autor ꝑ/ spectiue. s. reflexum. fractū. et directum. Reflexum sicut a speculo et alijs politis corpibꝫ q̄ reꝛcīunt lumen a se receptū. Aliud est lumen fractum sicut qñ lumen venit ad corpus. aliquantulū densum qđ nō est oīno densū vel durū. recipit lumē in se. sed ꝓpē materiā oīno inobedientē. lumen illud non retinet rectum incessum. sz diuertit ab incessu recto et vocat fractio radij. Tertiuz lumen est directum qđ nō repellit neq; inuenit materiā aliq̄ mō inobedientē ⁊ trāsit libere ⁊ facit opatōes ꝑfectas. Illud lumē est aeris et alioz corpoz trāsparentiū ꝑfectiuū decoratiuū. formaz ⁊ figuraz declaratiuū. oculorū letificatiuū. oculis lippis ⁊ infirmis ē lumē odiosū ⁊ molestie illatiuū. hoīm a somno et torpore et ocio excitatiuū. formaruz et speciez in supficie speculi vl' politi corpis i/pressiuū. Nam lumen ad supficiē polite materie ꝓtingēs in angul' eqlibꝫ se reflectit. ⁊ oīm subiectoz formas ibi imꝑmit. vñ qđ extra ē ꝑ subam in supficie speculi collocat ꝑ imaginem vel figurā. lumen etiā est ſm dispositionē materie quā subintrat imutatiōis susceptiuū Nam eius claritas intendit in materia ꝑspicua atq; pura et remittit in feculēta materia ⁊ obscura. In materia ei diaphana obstaculū non inuenit. iō ꝑ eam radias ꝓprios fulgores exꝑmit et oīndit. vt dī. Dyo. et ꝙto ꝑfectꝰ illi infundit. tanto latius ex ea refusa ad alia deriuat. Accedens autem ad grossiorē naturā illiꝰ habet obscurioris distributiuā apertionē. Sicut em̄ cū materie crasse infundit capit imꝑfectē. ita cum se effundit extrinsecus apparet obscure. Unde materie crassicies impedit q̄ illuīatio recepta distribuat. In purioribꝫ igit substātijs ꝑfectius apparet ⁊ agmentat. in grossioribꝫ minoratur. Ex quo patet q̄ a purissimis et subtilissimis materijs lumen ꝑfecte comꝑhendit. a compactis ꝙo et obtusis repulsam pati inuenitur.

De radio Capl'm. XLIII.

Radius est quidaz luminosus a corpore lucido defluxus quo mediante lux vel lumen sua ꝑficit actōnem. vt dī. Basi. Radius aūt aliꝰ est ꝓpendicularis et erectus qui a corpe lucido siue luminoso emissus recto et lineari motu sine discretione aliqua petit centrum. Alius est collateralis et ꝙfractus qui a corpore luioso exiēs et aliqđ diaphanū inueniēs nō recte ꝓcedit.

ſz obliq̃t motū ſuū ꝛ iſta obliq̃tō vocaꝫ radij ꝓfractio. Aliꝰ ꝓo ē reflexꝰ q̃ qdē a ſuo ꝓncipio recteꝫ obliq̃ pgrediꝫ. ſz a corpe obiecto repellitꝫ ꝛ rꝑcutitꝫ. ꝛ taꝫ repcuſſio ꝫ repulſa radij flectio nuncupaꝫ. vt di. autor pſpectiue. Radiꝰ itaq̃ luioſus ē mobiꝫ ꝛ agitꝫ pſpicuꝰ ꝛ orbicularſ. de ſe rectꝰ. matie ſi fuerit ppēdicularſ. Cōtigit ãt radiū frãgi ꝛ obliq̃ri ꝛ q̃n q̃ ad ptē oppoſitã p̃ſci ſm diſpoſitōz matie quã inuenit ꝫ quã tãgit. Hic radiꝰ i nube cōcaua ꝛ hūida itercluſus. diuerſas opaꝫ i nube ꝫ in aere formas colores ꝛ figuras. vtz in coloribꝫ arcꝰ celeſtꝭ q̃ nihil aliꝺ ē vel eē ꝺr q̃ ſubitratio radioꝝ i nubē ꝓcauã ꝛ aq̃ſã vt ꝺr i li. meth. Et ſubito ſp motu radioꝝ ꝛ cōtinuo ꝓtigit aerē circūfuſū igniri ꝛ inflāmari matie cū ꝓcurrerit i loco fractōis. Hã radij ibi coadunati mutuo ꝓculcāt. Et ita fūt cā q̃ aer circūfuſus ſeptꝰ iflāmaꝫ. vtz i criſtal lovꝫ berillo. ex cuiꝰ oppoſitōe ꝫ ſolares radios ſtupa oppoſita accendiꝫ ꝛ ignifꝫ.

De vmbra Capm. XLIIII

Vmbra ē obiectio corpis tenebroſi ꝛ opaci ad lucē ſiue corpꝰ luioſū. Eſt itaq̃ vmbra triplex ſm pbiſicā ꝓſideratōez. Cōtingit ei q̃ corpꝰ luioſū ſit rotūdū Et aliq̃n ē maꝫ q̃ corpꝰ obiectuz. aliq̃n eq̃le. aliq̃n minꝰ Si eq̃le facit vmbrā eq̃lem ꝛ rotūdā. ꝛ taꝫ vmbra ꝺr chelindroides. i. eq̃liꝫ rotūda. Si minꝰ ſit obſtaculo facꝫ vmbrā tēdētē i latū ad modū calathi. ꝛ talis vmbra ꝺr cathaloides. Si ꝓo corpꝰ luioſū maiꝰ ſit corpore ſuppoſito facꝫ vmbrā tēdentē i acutū ꝛ i conū et taꝫ vmbra ꝺr conoydes. Et q̃ ꝓz q̃ cū ſol ſit maior tra facꝫ vmbrā conoydē. Cōtigēte igiꝫ q̃ tra ſit oppoſita ſoli q̃ aſſigto mō ita alte dirigit vmbrā q̃ lunā attigit ꝛ eā inficiendo eclipſim lūe facꝫ. ſz exq̃ ſol tumoꝛē ſpere ꝑterit iſte conꝰ trāſit ꝛ declinat i ptē oppoſitā. ꝛ tūc lūa libere apparet et illuiaꝫ. Cū ꝓo lūa directe ſit oppoſita ſoli lūa facꝫ vmbrā cathaloidē. ꝛ iōvmbrā ꝫ tra dirigit et ecclipſim ꝑticularē facꝫ. qz taꝫ vmbra ñ ſufficit regere totā tra cū a radijs ſolꝫ in q̃buſdā ptib illuiet et ex tali vmbra accidit ecclipſ in vno clima te alio illuiato exīte vt di. albu. Umbra ꝓo caloꝛ ſolarſ ē repſſiua. ſplēdoꝛſ radioꝝ ſolariū occultatiua. ſterilitatſ ꝛ fecūditatſ tre inductiua. ꝓpētū amica ꝛ colubroꝝ nutritiua eſtuantiū ꝛ itinerātiū refrigeratiua. maturitatis fructuuz tardatiua. timoꝛſ ꝛ boꝛroris melācolicſ incuſſiua Cū nō ſit corpꝰ ſpeciei corpis ē repñtatiua. corpoꝝ motu ꝛ q̃ete ſuūpſi ꝓfiguratiua. Hã moto corpe ſempꝰ uet. q̃eſcēte q̃eſcit. fugiētiu ē inſecutiua. ꝛ ſeq̃ntiū fugitiua. q̃to ei ꝺies ē lōgioꝛ ſol in celo ſtat altioꝛ tāto obiecti corpis vmbra ꝛ deꝁ minoꝛ. ꝛ ecōuerſo Et tiō ſole oziēte vmbra maioꝛ. ſiꝫ ꝛ i occaſu q̃ i meridie

De tenebra Ca. XLV

Tenebra eſt lucis abſentia a tenendo dicta. Ligat ei et tenet oculos ne lē videant ſiue lucez. et ſic nihil eſt niſi paruatio. Tenebra etiā ꝺr aer obſcurꝰ vel vmbra opaci corpis vt dicit Baſi. et qualitate et ſitu luci contrariaꝫ. timorem incutit. colorum pulcritudinem tollit. verecundiaz diminuit. ſomnolentiam nutrit.

Incipit liber nonus de tempore et partibus temporis.

Poſtquā autez diximꝰ de q̃rietatibꝫ celi et eiꝰ ptiū de qbꝫ ſacra pagina facit mentōz. dicendū ē ſubbreui cōpēdio de eiꝰ effectu ſcz de motu ꝛ meſura motꝰ. id eſt. de q̃rietatibꝫ tpis ꝛ ptiū eiꝰ Cauſaſ ãt motꝰ ꝓmoꝝ ꝓncipaliꝫ a volutōe celi. cuiꝰ motus ꝓmꝰ eſt ꝛ ſempiternꝰ. vt ꝺr in li. de celo ꝛ mū. neq̃ ſiꝫis eſt motui inferioꝝ corpali ꝛ ſibili ſiue mutabili. Cā tñ eſt motꝰ inferioꝝ q̃ motꝰ reꝝ inferioꝝ generabiliū. pcedit ex corpali ꝛ vniſormi motu ozbiū ſuperioꝝ vt dicit Arſ. ibidē. Motꝰ aūt eſt trāſitꝰ a termino ad terminū ꝺrium. vt ꝺr in fine libꝛi eiuſdē. Oīe em̃ qđ ꝓmutaꝫ de ꝺrio mutat i ꝺriū. Et ſūt ſex ſpēs motꝰ. ſ. generatio. corruptio. alteratio. augmētatio. diminutio. ſm locus mutatio. vt dicit idem. Motus em̃ ꝓmutationis ſm ſitum. aliꝰ eſt reuolubil ꝛ ſperi. alius rectꝰ. aliꝰ ꝓpoſitꝰ. Reuolubilis aūt nō mutat locū ſm totū ſed ſm ptes. Circularis tñ q̃q̃ mutat locū ſm totū. vtz i motu pla netaꝝ. Rectus ãt ſp mutat locū ſm totū. vtz i motu actu. aut em̃ mouetꝫ a centro ad circūferēa vt ignis et aer et hmōi leuia q̃ ferunt ſurſū. aut ecōuerſo mouentꝫ deoꝛſū ad centruz vt ḡuia ſicut aqua et terra. Hic aūt motus ſex ſpēs. eſt em̃ dexter ſiniſter. añ retro ſuperior et inferior. Cōpoſitꝰ ꝓo motꝰ ē ex duobꝰ motibꝰ ꝓtrarijs. ſicut motus ligni in q̃ ꝺr ignis. Motꝰ inſup ꝫ hz ꝓpriū. quia ꝛ

vehemẽti motu generat calor. vtz ex motu p
mi orb. ex cui⁹ ofricatõez motu inflamatur
ether vt di. Arſ. et ex motu liq fit plũbũ qõ ẽ
in eo vt di. idẽ. Mot⁹ ei nõ ꝓt mẽſurari niſi
ſm ñſurã ſpacij i q̃ ẽ mot⁹. Oẽ ei qõ mouet
aut mouet ꝓprietate vt adamas mouet ferrũ
uis. aut ex violẽtia ſicẽ ex forti ipulſu vẽti mouet na
uim⁹. Mot⁹ ꝓo mutatõis ẽ duplex. vel mu
tatõis ꝺ loco ad locũ. l̃ ꝑmutatõis. diſpoſiti
onis ad diſpoſitõez de loco ad locũ nat̃alit
aut ꝑvim. Lapis ei qñ ab alto demittit q̃n
to magꝭ deſcẽdit tãto ẽ ei⁹ mot⁹ magꝭ ipetuo
ſus vñ intẽdit i fine ipi⁹. q̃ꝺo mouet ꝓvioleẽ
to remoti⁹ ẽ a ſuo ꝓncipio: tãto debilioꝛ erit
mot⁹. vtz i ſagitta ab arcu emiſſa. q̃ tam a re
ledit. Mot⁹ ita q̃z ẽ generatõis z oĩs trãſmu
tatõis ſerioꝛ cauſatiu⁹ caloꝛ ſz inflamatõis
iductiu⁹. tã aq̃ q̃z aerꝭ ſubtiliatiu⁹. caloꝛ ſz na
tural⁹ ꝺfortatiu⁹. appetit⁹ excitatiu⁹. medicie
lataliue ad mundificandũ corp⁹ coꝛpatiu⁹
vnde di. Ipo. Si vis ellebor ducere moue
corp⁹. Jtẽ ſi fuerit mot⁹ a cẽtro ad circũferẽ
tiã. erit matie extẽſiu⁹. diffuſiu⁹ z dilatatiu⁹
Si ꝺo fuerit ecõuerſo a circũferẽtia vſq̃z ad
centrũ erit aggregatiu⁹. ptium inſpiſſatiu⁹
et ꝺſtrictiu⁹. Item motus temperatus eſt na
ture animatoꝛ corpoꝛ ꝓſeruatiuus. immo
deratus ꝺo eſt nature deſtructiuus

De tempe Capitulum. I

Emp⁹ ẽ rei mutabiliũ mẽſura. vt diẽ
Arſ. i li. de. v. ſubſtãtijs Tps ẽ nũe
rus numerãs i oi eo q̃ ꝺ nũerat. vl̃ ſicẽ di. Ra
ban⁹ Tps ẽ dimẽſio rei mutabiliũ ſm mo
tũ z ſm morã. coeuũ i reb⁹ mutabilib⁹ vt di.
Aug⁹. Nihil ẽ ꝑcioſi⁹ tpe. vñ ꝺ oi poſſeſſiõe
duo pñt ſil̃ habẽt pl̃a. ſz ꝺ tpe duo momẽta
ſil̃ hꝫ nõ pñt. vñ tps recupatõez nõ recipit.
amiſſio ei tpis irrecupabil̃ eſt. Breue ẽ tps
mutabile inſtabile z irrecupabile. cũ motu
eẽ z mobili icipit. q̃ pei⁹ deficiẽte tps finit.
z ĩõ ñ erit i fuꝰ. ſz ceſſabit. qñ nihil niſi eter
nitas erit vt di. Aug. Tpe nihil eſt cõmun⁹
Oñib⁹ ei eq̃lit eſt cõe. tpe nihil labili⁹. quia
nũq̃z ꝺeſcit. imo qñ icipit deficere icipit de
creſcere. z ecõuerſo. qz pñs finis ẽ ꝓteriti. et
mor ꝓncipiũ ẽ futi. Dme eẽ tps tribꝰ vicis
ſitudinib⁹ variat. ſ. in preteritũ pñs z futuꝝ.
Scõm rõez tpis et ei⁹ variã ſucceſſionez
tempeſt dies et noꝛ. vt di. Beda. ſed alibi di
es alibi noꝛ. Tpe nihil incerti⁹. nihil impce
ptibili⁹. qz vt di. Jſi. Tps p ſe nõ ꝺinoſcit
ſz ſolũ p bũanos act⁹. Jtẽ tempe nihil eſt al
terabili⁹ z iõ coꝛpi nihil periculoſi⁹. qz vt dicit
Jpo. mutatões tpm matie generãt moꝛboſ
Subita eẽ mutatio frigiditatꝭ i caliditatẽ
coꝛpa alterat z imutat. Et iõ qz nat̃a ñ patit
repẽtinas mutatões. vt dicit idẽ Jpo. Jõo
ſubita mutatio tpis freq̃nter eſt cã infirmi
tatis. Jtẽ moderato tpe z in ſuis q̃litatibuſ
tpato. coꝛpi nihil eſt ſalubꝛi⁹. vñ ꝺr i ãphoꝛ.
Tpib⁹ moderatꝭ ſi tpa tpaliter ſe habuerint
boni erũt ſtat⁹. et maxime bone determina
tionis fiunt egritudines. Jtez q̃uis tps ita
ſit mutabile tñ tpe nihil eſt magis ꝺtinuum
partes eẽ tempis ſunt contigue. Unde di.
Marcian⁹. Tempus quod in hyeme ſene
ſcit ſtatim in vere reuiuiſcit. et econuerſo.

De anno ſolari et equinoctiali Capitulum. II

Annus vt dicit Jſiꝺ. eſt ſolis reuolu
tio vel amfractus cũ pactis. cclxv.
diebꝫ et quadrante redit ad locũ ſu
um. Eſt aũt annus dictus eo q̃ mẽſibꝫ in ſe
remeantibꝫ volui⁹. vnde ann⁹ ab an q̃ ẽ cir
cum ꝺr. qz q̃i circul⁹ in ſe redit et renouatur
Uñ apud egyptios añ lr̃as inuẽtas p pictũ
ꝺraconẽ caudã ſuã incidentẽ et in ſe reuer
tentẽ ſignificabat⁹ vt di. Jſi. Sũt annoꝛ di
uerſa genera. Nam eſt ann⁹ lunaris minoꝛ
anno ſolari in vndecim diebꝫ. et eſt ann⁹ ſo
laris q̃ duodecim hꝫ menſes. Singuli aũt
planete hñt ãnos ſuos in quibꝫ pficiũt cur
ſum ſuũ. vt mars q̃ in duobꝫ. iupiter i duo
cim. ſaturnus in triginta. Et eſt ann⁹ mag
nus q̃ ꝺr mundan⁹ qñ oĩes ſtelle ſm Ariſt.
redibũt ad ꝓpriũ et ꝑmũ creatõis ſue pũctũ
Et hꝫ aun⁹ ſm Ariſt. in. xxxvj. milib⁹ annoꝛũ
pficiet. ſicut patet in libꝛo de ꝓprietatib⁹ ele
mentoꝛ. Scõm platonicos aũtẽ infra. xv.
milia pficit annus iſte. ſicẽ ꝺicit Macro. i li.
Ciceronis. Sũt aũt anni vſuales. ſ. ſolaris
quatuoꝛ tpa. q̃ ſunt tps vernale. eſtiuale. au
tũnale et hyemale Et ꝺicunt tpa eo q̃ i ſuis
qualitatib⁹ mutuo ſe tempant. vt ꝺicit Jſi.
ꝺicunt et curricula. eo q̃ alterna aſſiduitate
currũt et nunq̃z in eodẽ ſtatu pſeuerant. vt
ꝺicit Jſi. Jn his quatuoꝛ anni tempib⁹ ac
ꝺidunt duo ſolſticia in hyeme et eſtate duo
equinoctia i vere z autũno. Solſticiũ aũt ẽ
maxia ineq̃litas ꝺiei z noctꝭ q̃ accꝺit in in
greſſu ſolis i cancrũ z capꝯnũ. in cancrũ

ꝯtū ad solsticiū estiuale. i capcornū ꝯtū ad hyemale Et ōr solsticiū ḡi sol' statio duplici de cā. vel qr sol i estate l' i hyeme ꝓpt lōgitudi nē dieꝝ aut no[illegible]um vidr stare in nr̄o emisperio l' inferio[illegible] vl' qr i vtrocꝫ solsticio ꝙsi stat i estiuali ñ potēs plꝰ accedere ad nos. in hyemali ñ potēs plꝰ a nr̄o habitabili elongari Ecnoctiū ē mari[illegible] ēq̄litas diei artificialis z noctꝭ q̄ accidit i ingressu sol' in arietē siue libra. fūt ār duo ecnoctia. pmū ē ynale. scōm hyemale. In his ꝯtuor tpib⁹ fiūt ꝯtuor ieunia q̄ dicunt triduana. pmū fit in pma septimana q̄dragesime istō est vetis. scōm ē estatꝭ i septimana pētecostes. tertiū ē autūni i ꝯr ta feria septēbꝛ. ꝯtū ē hyemis qō fit i septimana iteḡ añ natiui tatē dñi. Annꝰ itaꝫ solaris ē annꝰ cōis z incipit a ianuario z termi nat' in decēbr. z ē spaciū q̄ sol volui' tricensies sexagesies z q̄nquies i zodiaco z q̄dra te. i. vj. horꝭ. q̄ fūt ꝯrta ps diei nat'. Iste ār sex horenō ꝓputāt i anno cōi. ꝫ colligunt i āno bisextili. Dr̄ ār bisextꝰ collectio .xviij. horū omissaꝫ i trib⁹ ānis cū sex horꝭ ꝯrti āni ad pficiēdū vnū diē. ex .xxiij. horꝭ. ex cuꝰ ad dr̄ōe ōr annꝰ bisextil'. vt dr̄. Beda. Et ōr bisextꝰ qr ꝙ eo āno q̄ accidit i februario bis .vj kal'. pnūciamꝰ. vl' ōr bisextꝰ et bisse mētis collectꝰ. ex .xxx. cū mētꝭ q̄b⁹ sol moratur in q̄libꝫ signo vltra trigita dies. z ex .xxx. triēnib⁹ colligūt singul' ānis .vj. horę q̄ collecte p .iij. ānos faciūt in ꝯrto anno diē bisextilez vt dicit Beda. sed de hoc quere in cōputo.

De anno lunari Capitulū. III

Annus lunaris q̄ñ ōr spaciuꝫ quo luna revoluit ab vno pūcto zodiaci ad aliud pūctū. qō ꝓtinet ꝟm q̄sdam. .xxvij. dies z. vj. horas. q̄ñ ōr ān⁹ lūarꝭ spaciuꝫ q̄ voluit a ꝓiūctōe vsq̄ ad ꝓiūctōz. vel ab illuminatōe ad illuminatōem. z tale spaciū superat pmū duob⁹ diebꝰ z. vj. horꝭ. Dr̄ ār lūa esse in coitu vl' ꝓiūctōe q̄n ita directe est sub sole ꝙ nulla ps superficialiter respiciens nos apparet illuminata. tota vero est illuminata q̄n videt plena post ꝓiunctōem itaq̄ lūa recedit a sole z relinquit eum in aliquo pūcto zodiaci q̄ reuertēs ad idem punctū nō inuenit eū ibi qr iam ꝓfecit in suo motu. Unde oportet eam ꝓsumere duos dies et. vj. horas anteq̄ illū ꝓsequat. et tale spaciū ōr lunatio. q̄ñ ōr annꝰ lunaris spaciū ꝓtinens duodecim lunationes. q̄ diuidunt a compotistis p. vj. pares et. vj. impares ꝟm ꝙ mēses sunt pares siue ipares. par ei lunatio mēsi ipari. ipar ār pari. Annꝰ ḡ lunaris nēs duodecim tales lūatōes ꝓtinet. ccclxx dies. sexies aūt. xxx. et totidē. xxx. dies ciūt tantā summā. Uñ patet ꝙ annus solris cōis supat hūc annū lunarē in vndecim diebus q̄ excessus facit etatē lūe variari singulis annis in kal'. mensiū. ita ꝙ si i ꝑmo ꝑma est in kal'. alicꝰ mēsis in sequēti āno ꝑma duodecima. Q̄ñ ār aūt ōr mensis vl' annus lunaris embolismalis. Et est embolismꝰ tertiū mentū anni solaris ad lunarem. z ōr ille annus embolismalis in q̄ cadit et recolligitur vna lunatio triginta dieꝝ recollecta ex illis vndecim dieb⁹. in quib⁹ superat annꝰ solaris lunarem. et ideo tertius annꝰ est embolismalis. qr in illo recolligit lunatio triginta dierū trib⁹ diebꝰ desup remanētib⁹. ter enī vndecim faciūt triginta tres remanētibus ab dieb⁹ trib⁹. sil'r. viij. annꝰ est embolismal' ad ditis illis sex diebꝰ ad alios vigintiduos dies q̄ ex supercrescētia. vij. et. viij. anni recolligit sed ad ꝟbꝫ lunatio embolismal'. viij. anni triginta dieꝝ oportet mutari duos dies ex embolismali subsequenti et ita ꝓcedendū vsq̄ ad decimū nonuꝫ annū q̄n circul' embolismal' adimplet ꝓtinens annos duodecim cōes z septē embolismales. Embolismales sunt terti⁹. vj. viij. xj. xiij. xvij. xix. alii ꝙ sunt cōmunes. Annꝰ aūt lunaris maior obseruatōis est apud hebreos ꝓpt qō legalis ōr qr oēs festinitates legales fm lūe cursum et etatē obseruant. z ideo semp incipit a lunatōe aꝑlis vt dicit. Beda. et i Exodo. cap. ōr. Mēsis iste erit vob⁹ pncipiū mēsiū anni tē. Preter annū ār vsualem seu cōmunem est annus q̄ ōr emergens q̄n aliq̄ ca legalē fu notabili emergente tpe subsequēs cōputat. sicut greci ꝓputauerūt tpe a ꝑma olimpiade. et christiani a ꝑma dñica incarnatiōnis. z sic de alīs. Uñ ꝓtingit sepe q̄ medius anni legalis est pncipium emergētis z ecōuerso. et ꝓ ꝟb⁹ multe contrarietates in biblia ad concordiam reducuntur. Sed hoc cognoscunt diuersitate dicta sufficiant.

De tempe vernali Ca. IIII

Ver est pncipiū ān⁹. cuiꝰ initiū est q̄n sol in ꝑma ptē arietis ꝓsistit. et ꝓra septētrionē ꝓ rectā lineā ascēdere incipit. vt dr̄. Constan. i pantegni. li. v. c. iij. recta autē linea est q̄ neq̄ septētrioni attinet neq̄ meridiei. sed ab vtrocꝫ polo equaliter distat.

durat ãt tps verꝰ vsq; ī finē gemīoꝝ q̄ntū scz sol discurrit p tria sig̃. q̄z vnūq̄dq; hz suum mēsē ad tps ꝓnale ptinētē. Prim⁹ mēk ē arie aplis. Scōs ē thauri icipiēs a. xvij. die marcij vsq; in. xvij. diē vsq; ad. xvij. diē maij. Tertⁱ⁹ ē gemīoꝝ incipiēs a. xvij. die maij vsq; ad. xvj. diem iulij. Est ãt vernū tps inē frigidū ⁊ calidū marie tpatū. inē hyemē ⁊ estatē mediū q̄litatū vtriusq; pticipatiuū. qm̄ sāguis tūc icipit mīti plicari i corpe aiāl ⁊ hūores ꝙ ī hyemali frigore ꝓstricti fuerāt ⁊ ꝓpacti calore ꝓnali moueri icipiūt ⁊ dissolui Uer ãt ī suis q̄litatib⁹ tpatū saniſſimū tps ē ⁊ mīme mortifer ac īfirmū vt di. ꝓstā. ⁊ Bal'. Hā his duab⁹ q̄litatib⁹ nata delectak. qz caliditas ē cā effectiua et iō ī vere marie generak sāguis. q̄ magꝭ ē necessar⁹ nutrimēto corpis Sic̄ꝓ nataz suam ampho. Si hiems sicca fuerit ⁊ boreal'. vere exierit diuersas iducit egritudies Uñ ōr in ꝓ pluuioſuz fuerit ⁊ a nūn⁹. ncēe ē in estate febres acutas fieri ⁊ obtalmias ⁊ dissenteri as marie ī hūidis nata. vt di. cōmē. Jn hyeme sicci hūores p frigiditatē retēti acuūk. in vere ãt ī nimia hūiditate distpate mīte superfluitates generātur ⁊ p calorē resoluūk. In estate ꝓ dū calor nō est potēs eas ꝙsumere: putrefacit. ⁊ sic febres acutas generat ⁊ īdurat mītas alias passiōes. Sic̄ꝓ hyems calida ⁊ hūida fuerit ver ãt frigidū ⁊ siccū ncēe leui occasiōe abortire Cui⁹ rei assigt Bal'. ra me sūt calida ⁊ hūida tenera sūt et rara. Uñ frigiditas aeris ꝓnal' subito penetrāt̄ ad ite sūt q̄litates mortificatorie mortificak fetus. Uñ fet⁹ mortificat⁹ aggūat ⁊ retinacula abrūpit. ⁊ sic mīer nēcario abortit Uernū īsu per tps frā diu clausā ⁊ p̄ frigore ꝓstrictam apit. ⁊ radices ⁊ herbas ī tra latētes pducit floribꝰ herbis tra renouat. Aues ad garrire supficiē iducit ⁊ venustat Uñ ver ōr a vigore. qz tūc herbe ⁊ arbores viscere icipiūt et frōdere. tps verꝰ ē tps agriculture ⁊ laboꝝ. tps leticie ⁊ amoꝝ Uernali cui tpe oia videt letari. nā tra viret. silua frōdet. pta floret. celū splēdet. mare q̄escit. volucres vociferāt ⁊ nidificāt. ⁊ oia q̄ ī hyeme videbant mortua ⁊ marcida ꝓnali tpe renouāk. Unde serenitas aeris ꝓnal' vocak a marciano alias macrobio risus iouis. Aq̄ ꝓ ꝓnal' tpis minus sane sūt ad bibēdū. qz a vaporib⁹ tūc resolut̄ ī grossank. ⁊ a ranis ⁊ alijs ꝓmiꝭ tunc tpis semē p̄cietib⁹ inficiūk. Et iō si necesse fuerit eas bibere ꝙsulit ꝓstan. vt ꝓmo decoq̄nk. vt sic p ebullitōz subtiliēk ⁊ purificent.

De estate Ca. V

Estas calida ē ⁊ sicca. cui⁹ initiū ē cū sol fuerit in ꝓma pte cācri. ⁊ tūc ē sol in maxia eleuatōe q̄ ad nos ⁊ iā paulati incipit descēdere vsq; ī finē ꝓgis. Et hz estas tres mēses sic̄ ⁊ vere vt di. ꝓstā. Prim⁹ mēk ē cācri a. xvij. die iunij vsq; ad. xvij. iulij. Scōs est cū sol ē ī leone a. xvij. die iulij vsq; ad. xvj. diē augusti. Tertⁱ⁹ ē cū iā in ꝓginē descēdit a. xvij. die augusti vsq; ad. xvij. diē septēbꝛ. vt di. ꝓstan. Est g̃ estas calida ⁊ sicca colere generatiua. eo q̄ sol tpe estiualis sūma gradik ascēsione. Oppositus q; capitib⁹ nr̄is directā et fortē in corpib⁹ nr̄is sic̄ ⁊ alijs inferioribꝰ fortissimā imprimit actōz. Uñ ⁊ supflua in hyeme coadunata dissoluit ⁊ ꝙsumit. Sic̄ꝓ estas suā tēperiē exierit ifirmitates calidas ⁊ siccas generare ⁊ iducere ꝙsueuit. vt dicit ꝓstā. Dies lōgiores sol efficit ⁊ noctes breuiores fruct⁹ ⁊ flores ad maturitatē pduc̄. Hā vi caliditat̄ sue tūc intēse. hūores ī fructib⁹ tūc digerit et digestos eis incorpat ⁊ ꝙsūgit q̄ꝰ ꝓ supfluū ē desiccat penit⁹ et ꝙsumit. terrā rimosam et cauernosā reddit. Hā calore suo hūidas ptes ꝙsumēdo destruit. siccitate ꝓ sua ptes terrestres ꝓmit ⁊ cōiūgit et sic apit terrā atq; findit Cōsūpt̄ g̃ ptib⁹ aquei⁹ q̄ fuerāt cā coadunatōis ptiū ⁊ ꝓstrictōis necesse ē vt ps a pte diuidak. ⁊ sic scissura ī partib⁹ freis efficiak. Uñ ⁊ loca paludosa aq̄sitatē ꝙsumēdo desiccat et exasperat ⁊ īdurat. porosas ptes anīaliū caloris sui subtilitate subtrat et hūorē subcutaneū dissoluēdo sudorē puocat. et sic q̄ ē supfluū adnihilat et euacuat. p porꝝ etiā aptōz fit spirituū exalatio et subalis hūiditat̄ euaporatio. et iō vires debilitat ⁊ eneruat. extractq; qualitate sua colerā excitat ⁊ inflāmat. et iō febrilē calorē generat et augmētat. apes mellificātes suis floribꝰ eas reficit et satiat. nocknis tpibus rorē generat. et herbaꝝ supficiē ne diurno estu arescāt rigat ⁊ humectat Estiuo tpe aues canore maxie vociferāt et modulank. ⁊ ad pullificandū siluestres volucres maxime animantur.

De autūno Ca. VI

Autūn⁹ ab augēdo ē dict⁹. eo ꝙ tunc tpis fruges ⁊ fruct⁹ potissime abundāt i horreis ⁊ augēt. Dēs ei āni labores et fruct⁹ recolligit i horrea ⁊ repoit. Et iō in fabul' nutrici iunonis ꝓpak rōe fertilitat⁊ vt dicit Jsi. Hā solicitos ⁊ negocioso⁊ circa fructuū collectōz boies reddit. agro⁊ a frugib⁹ et arboz⁊ a fructib⁹ ozbatas reddit. siccitate ⁊ frigiditate sua frōdes ⁊ folia mortificat ⁊ deijcit. krā sterilē effīc ⁊ vim germīatiuā amputat ⁊ pscidit. Est itaq; autūn⁹ frigid⁹ ⁊ sic cul. hūoz⁊ melācolici frigidi. s. ⁊ sicci generatiu⁹. cui⁹ initiū ē cū sol ꝑma ptē libre ītrat cū sol ē i recta linea. s. i eq̄noctiali cū a septētrione ⁊ meridie eq̄ distat. hz autē tps autūnale tres mēses sibi dekuiētes. vt di. ⁊stā. Prim⁹ icipit qñ sol ē i libra a. xvij. die septēbris vsq; ad. xviij. diē octobris. ⁊ tūc icipit sol pl⁹ declinare i meridie. Scōs mēk ē i q̄ sol ē i scoꝛpione a. xviij. die octobr⁊ vsq; ad. xvij. diem nouēbr⁊ Terti⁹ ē cū sol ē i sagittario. s. a. xvij die nouēbr⁊ vsq; i. xviij. diē decēbr⁊. vt di. cōstā. Autūn⁹ i suis q̄litatib⁹ veri ē ꝛr⁹ ⁊ iō mk⁹ taꝛ ifirmitatū ⁊ pessimaꝛ ē generatiu⁹. Uñ ⁊po. i ampho. In autūno acute accidūt infirmitat⁊ ⁊ mortifere. sup quē locū di. Bal'. Autūn⁹ pestilētioꝛ ē ceter⁊ tpib⁹ ⁊ i mk⁹tis illaudabil'. Prīo ꝓpt mutabilitatē tpis. nūc ei est calor nūc frig⁹. scōo q⁊ cū sit p⁹ estatē iuenit mk⁹tos hūoꝛes incēsos ex caloꝛe p̄cedēte q̄s repcutit frig⁹ autūnale ad īteriora. ⁊ non pmittit eos expire q̄ putrefiūt ⁊ inducūt pessimas passiōes vt q̄rtanas ⁊ febres vix curabiles. Et h̄ q⁊ autūn⁹ frigid⁹ ē ⁊ sicc⁹ ⁊ ioꝛdinatus. Et iō i autūno nimia siccitate a q̄ cōsumīt subalis hūiditas. coꝛpa efficiūt debiliora ꝓpt inēq̄litatē ꝙo aer⁊ pozi nūc subito aperiūt. nūc subito ꝙstringūt. Uñ fit calidarū fumositatū retētio. q̄s cū ꝓpt⁹ nō possit expellere mk⁹titudie ⁊ acumīe marie passiōes mortifere subsequūt. ptisicis āt autūn⁹ maxīe est nociu⁹. q⁊ frigiditate ⁊ siccitate sua pulmonē desiccat et rūpit ad modū pāpini. iō ptisicos valde ledit.

De hyeme. Ca. VII

Hyems ab eundo est dicta. eo ꝙ tēpe hyemali solet īre ⁊ volui sol i breuiori circlo q̄ i estiuali. Uñ breuiozes effīc dies ⁊ noctes lōgioꝛes vt di. Jsi. est āt initium hyemis ꝓpt ⁊stan. cū sol est i ꝑma pte capricorni ⁊ est finis descēsionis solis in meridie et iam paulatim incipit ascēdere ⁊ septērionē. Habet etiā hyems tres mēses sibi debitos. uiētes. Prim⁹ est i capcoꝛno incipiēs i. xvij die decēbris vsq; in. xvij. diē ianuarij. Secūd⁹ est cū sol est i aq̄rio a. xvij. die ianuarij vsq; ad. xvij. diem februarij. Terti⁹ mēsis est qñ sol ē i piscib⁹ et incipit a. xvj. die februarij vsq; in. xviij. diē marcij. vt di. ⁊stan. Est ergo hyems frigida et hūida fleumatik nutriūa. magk tñ dñak frigiditas q̄ hūiditas. q⁊ magna fit aeris et aque ꝙstrictio. et ꝙgelatio propter nimiā sol' elōgatōem. ex qua frigus modicū tūc tpis generat. Uñ hyeme estatis penit⁹ est ⁊ria. et iō oia viuētia et nascētia debilitat⁊ et estatis p̄terite vestigia i hyeme penit⁹ anullant. niues et aq̄e inundatōes i hyeme multiplicant. tam vie q̄s semite lubrice ⁊ lutose i hyeme efficiūtur. pozi terre glaciali frigore constringuntur. oīm coꝛpoꝛ ymbre i hyeme pl⁹ q̄s in estate plōgant. Poꝛis terre clausis i superficie exteriozi coꝛpa ifrigidant. Interiora tñ ptes calide fugiētes dñantē frigiditatem inaggerāt. et iō aque puteales et fontane in hyeme sentiunt magk calide q̄s in estate. ⁊s caloꝛ naturalis fugiēs ⁊riā sibi aeris frigiditatē interioza petit ⁊ i venis puteoꝛ ⁊ fontiū se includit. ⁊ iō ꝓpt caloꝛk pūtiā aq̄ i fontiū se includit. ⁊ iō ꝓpt caloꝛk pūtiā aq̄ i fontiū vl' in puteo nō gelant. Jtē hyemalis asperitas hoīes efficit pigros et delides ad opandū. Aerui em̄ ꝙstringēte frigiditate ꝛbm q̄dāmō ⁊ coartant. ꝓpt q̄ mbra ad opandū ita de facili nō laxant. Jtē ex frigoꝛe hyemali claudūk pozi. et reuocato caloꝛe naturali ad interioza ⁊tutes aīales ꝙfortāt ꝓpt q̄ exercitat appetit⁹ et pl'a necessario cibaria pl⁹ q̄s in alīs tpib⁹ req̄rūt. Uñ ⁊po. i ampho. Uentres hyeme nat⁊ sūt calidioꝛes ⁊ somnolentissimi. In his g̃ hoꝛis pl'es oblatōes dant. de sunt. caloꝛ em̄ est multus ⁊ multo idiget nutrimēto ⁊c. Jtē qñ hyems suas excedit q̄litates. varie passiones in coꝛpib⁹ generant. Multa em̄ hūoꝛes clausis poꝛis i cauitatib⁹ coꝛpis aggregant q̄ nō inueniētes vias euaporatōis calefiūt ⁊ citi⁹ putrefiūt ex q̄ necessario infirmitates varie p̄creant.

De mense Ca. VIII

Mensis est nom̄ grecū. et de lūe motu tractū. Lūa em̄ greco ꝓmone mensis vocak. Hā apud hebreos mēses legitimi ex cursu sol' ⁊ ex lūe motu nūcupant. Egyptij āt ꝓmi ꝓpt velociozē lune cursū nomē mē

sis ꝓmo ex solis cursu inuenerꝫ qm̃ tardior solis motꝰ facilꝭ poterat ꝯphēdi vt di. Jsi. Est āt triplex mēſ. ſ. solaris q̄diu sol morat in vno signo pagrādo. et est vsualis illō spaciū. ſ. diex qō in nr̄is martilogijs ꝓtinet. Et est mens lunaris. ſ. spaciū q̄ luna recedit ab vno p̄cto firmamti rediēs ad idē punctū. et ꝓtinet in se. xxvij. dies ꝛ septē horas. Nam luna morat p duos dies in q̄libz sig ꝛ byssex horē. ex eo ꝙ morat i q̄libz sig p duos dies. cū sint. xij signa habent. xxiiij. dies. ex eo ꝙ morat p. vj. horas exeūt tres dies q̄ p̄ dicti. xxiij. diebꝰ adiūcti faciūt. xxvij. xij. ꝙ byssex spaciū supplet vnū horē integre. ex q̄ pz xxvij. dies ꝛ. vij. horas. Alio mō sumit mēſ lūaris ꝓ lūatōe. vtz i anno lūari. q̄re s. Lonina septē dies nakales. dies q̄tuor q̄drantes. q̄drans sex horas. hora q̄tuor p̄cta. p̄ctū decem mometa. momētū. xij. vncias. vncia xvij. athomos. athomꝰ vlteriꝰ nō diuiditur ꝓpter sui breuitatē. Sūt āt mēſes. xij. vsuales. q̄r ꝙm ꝙr ianuariꝰ a iano dictꝰ cui fuit cōſecrat. q̄ vt di. Aug. gētiles credētes ianum ducē quendā deū esse i bis kalendis eū plurimū venerabāt. ꝛ ei duas facies figurabāt. vnā post se ꝛ aliā añ. q̄ erat terminānī prior ꝛ principiū seq̄nt. Mō āt ꝙr ianuariꝰ. eo q̄ sit limes ꝛ ianua anni. Un̄ bifrons ianus depingit. vt anni introit ꝛ exit demōſtret. vt di. Jsi. Depingit aūt comedēs ꝛ ō cipho bibēs. q̄ tūc aialia abūdātiorē cibi copiam exigūt ꝛ req̄rūt. q̄ tūc tpis ꝓpt subintratōez caloꝛ ad interiora matrie viget appetitꝰ Jste etiā mēſis hz noctes lōgas horaꝝ. xvj. et dies breuiores horaꝝ scz. viij.

De febzuario La. IX

Decim̃ mēſis est febzuariꝰ a febzuo. i. plutone dictꝰ. cui mēſ ille fuit antiq̄ consecratꝰ. nam ianuariū ꝙs supioribꝰ. februariū ꝙ dijs inferioribꝰ antiquꝰ errorꝭ gētiliū cōſecrauit. ꝛ iō febzuariꝰ a febzuo. id est. plutone deo infernoꝝ est notatꝰ. Est āt mēſ pluuiosus valde ꝛ aq̄ſus ꝓpt vaporꝭ elevationē q̄ in pluuias reſoluūt. ꝛ iō ꝙr sol tūc esse in aq̄rio ꝓpt aq̄ꝝ inundatōz. Depingit autē febzuariꝰ senex ad ignē residens pedes calefaciēs. q̄ tūc tpis maxie viget frigꝰ ꝓpt diurnā solis elongatōem q̄ p̄cessit. Jnē autē oēs menses febzuariꝰ mensis est mīmꝰ quia nō hz nisi. xxviij. dies q̄n nō est bisextꝰ. in bi/sexto āt hz. xxix. ꝙr aūt februariꝰ apud hebreos sebath. apud grecos xendicos cuiꝰ notꝭ hz. xiiij. horas. dies ꝙ decem.

De marcio. La. X

Quartꝰ mēſ ꝙr marciꝰ. a marte romane gētis auctore appellatꝰ Uel iō sic estꝰ dictꝰ. eo ꝙ tūc aiantia ad marē et coitus moueant vt di. Jsi. Dī aūt marciꝰ apud hebreos mēſis adar. apud grecos ꝙ vocat distan. et hz. xxx. dies nor. aūt hz horas. xij. dies. xij. Jn mense em̃ marcio est equinoctiuꝰ ꝓnale. sole int septētrionē ꝛ meridiē mediaz lineā tūc tenente. Et iō in mēſe marcio aperiunt pori terre atq̄ hūores incipiūt ascendere tam in aialibꝰ q̄z in herbis ꝛ arboribus Un̄ marciꝰ depīgit tanq̄z vinitor vl̄ ortolanus. q̄ tūc est tempꝰ vt superflua a vitibꝰ ꝛ alijs arboribꝰ amputent. Jn marcio āt est tempꝰ valde mutabile ꝛ instabile. et iō tūt tpis facilime corpa hoīm alterant. Aque āt marcia/les sunt minꝰ sane ad bibendū. q̄ tūc ex seminibꝰ pisciū ꝛ ranarū potissime inficiūtur sole in ꝓncipio marcij in medio signi piscis existente.

De aprili Lapl'm. XI

Quartꝰ mens est aplis q̄ apō hebreos ꝙr yar. apō grecos ꝙ ꝙr xandicos. hūs. xxx. dies. cuiꝰ nor. hz horas decem. dies ꝙ. xiiij. Dī aūt aplis q̄i aperilis. q̄ tūc omnia aperiūt. ꝛ tūc germia flores ꝛ folia ō tra et arboribꝰ egrediūt. Et iō aplis depingit gestās florē. q̄ in illo mēſe incipit tra decorari floribꝰ ac vestiri. Uel aplis ꝙr q̄i affrondilis. ab affron q̄ō est semen. q̄ tūc apertis poris terre sunt arua apta semiationi ꝛ agriculture. sole circa mediū marcij signū thauri subintrante.

De q̄nto mense La. XII

Quintꝰ mēſis est madiꝰ siue maius. a maia matre mercurij dictꝰ. vel ꝙr a maioribꝰ natu q̄ i republica sūt maiores. vl̄ ꝙr madiꝰ a madefactōe pluuiaꝝ. q̄ tūc tpis oriūt pliades ꝛ hyades ꝛ alie stelle pluuiales. q̄ꝝ ꝓtute mittūt pluuie ꝛ rores ad semiñū iactoꝝ madefactōz et irrigatōz. Dic mēſis apō hebreos ꝙr syabai. apō grecos aūt ꝙr antimoſeos hūs dies. xxx. nor. ꝙ eius hz horas. viij. et dies. xvj. Est āt maiꝰ tps amenitatis amoris ꝛ iocūditatis. Tūc ei maxie vociferāt ꝛ gaudēt aues. Tūc ad bella ꝓcedūt reges. in maio prata ridēt et florēt. silue virēt. et oīa fere aiantia mouent ad gaudiū

et amoꝛē. et ido sol ꝺꝛ in medio maij intrare signū geminoꝝ. qꝛ ꝓpter temperiem aeris et amenitatē tempis iocunditas in homib⁹ geminat. Uñ ma⁹ temp⁹ est solacij et deductionis ꝓpt qđ ꝺepingit iuuenis equitās et gestans volucrē sup manum.

De mense sexto La. XIII

Extus mēsis ꝺꝛ iun⁹ a iunioꝛib⁹ dictus. eo q ꝓpl⁹ roman⁹ in cēturias iunioꝝ et senioꝝ fuit diuisus vt dic̄ Jsi. Est ãt mensis iun⁹ finis veris z ꝓncipium estatis. z ꝺꝛ apud hebꝛeos thebath. apꝺ grecos ꝓo ꝺeseos bñs dies. xxx. noꝛ ꝓo habz hoꝛas. vj. dies ꝓo. xviij. Est ãt mensis solsticialis qꝛ in ei⁹ medio intrat sol in cancꝝ. tūc ãt caloꝛe solis humoꝛem in radicib⁹ desiccāte oīa tendūt ad maturitatē. et ideo ꝺepingitur secans fena. quia fena in pratis tūc tē poꝛis sunt matura.

De mense septimo. La XIIII

Eptimus mensis ꝺꝛ iul⁹ a iulio cesare sic vocat⁹. qꝛ ī illo mense fuit natus. vel vt ꝺꝛ tūc tpis fuit ad imperium sublimat⁹. Dꝛ aūt apud hebꝛeos canik. apud grecos panemos. Hꝛ ãt dies. xxxj. cuius dies bz. xvj. hoꝛas. noꝛ ꝓo. viij. Est autē mēsis iste feruētissim⁹. qꝛ in medio isti⁹ mensis sol incipit esse in leone et icipiūt dies caniculares. z ido tū ex sole. tū etiā ex calido sig et calidissimo sydere fit excessus tūc tpis in caloꝛe. tūc etiā intēdūt oēs calide passiones qst tūc tps maxie discōueniēs med cic. ex nimio caloꝛe ad interioꝛa radicit⁹ subitrāte et hūoꝛē ꝓsumēte segetes matureścūt. Uñ iulius ꝺepingit cū falce segetē resecāte. ꝗa tūc est tps ꝓgruū messioni.

De octauo mense La XV

Ctauus mēsis est august⁹ ab augusto cesare nūcupat⁹. ꝗ apꝺ hebꝛeos ꝺꝛ ebal. apꝺ grecos ioꝛ. habēs dies xxxj. cui⁹ noꝛ bz hoꝛas. x. z dies. xiij. Jn hoc mense fruges ī hoꝛrea recolligūt. z ido ꝺepingit cū flagello triturāte denudat tezrā a frugib⁹ et spoliat. et ido ꝺꝛ sol in medio augusti signū ꝓginis subintrare. sic em̄ ꝓgo sterilis est z infecūda sic terra ē q̄si sterilis qñ a suis fructib⁹ est ablata.

De septembꝛi La. XVI

Eptēber est non⁹ mēsis sic dict⁹. ꝗa est septim⁹ ab imbꝛe tpaneo. s. a marcio qñ solēt imbꝛes inundare. et ꝺꝛ apꝺ hebꝛeos tarsa. apꝺ grecos coꝛꝛos. bñs dies. xxx. cui⁹ noꝛ bz hoꝛas. xij. z dies. xij. Jsto em̄ mēse fit eq̄noctiū autūnale. Hā ido medio sol ingredit signū libꝛe. Est aūt mēsis iste finis estatis z ꝓncipiū autūni. i q̄ vindemia fit matura. z ido ꝺepingit tāq̄ vindemiator racemos colligēs ī coꝛballo. Est ãt mēsis iste mutabil⁹ z instabil⁹. cui⁹ calor ī ꝓncipio z intēsus. ſz ī fine remittit z repescit lā frigiꝺitatē sapiēs autūnalē. Fuit ãt men⁹ iste apꝺ hebꝛeos valde celebꝛis et solennis. nā apꝺ eos dies septim⁹. mēs. vij. z ann⁹. vij. i summa veneratione habebat.

De decimo mense. La. XVII

Ecim⁹ men⁹ est october sic dict⁹ qꝛ ab imbꝛe est octau⁹. q apꝺ hebꝛeos ꝺꝛ marizon. apꝺ grecos iperbereos. bñs dies. xxxj. cui⁹ noꝛ bz hoꝛas. xiij. dies ꝓo. decē. q in ꝓncipio sui adhuc est calid⁹ sed iam fine fortī frigoꝛe coꝛp⁹ pungit. z ido ī a⁹ mio sol ꝺꝛ intrare signū scoꝛpionis. q est vernis facie blandiēs z cauda pungens. Dic. mensis qꝛ naꝛaliter est frigid⁹ z sicc⁹ terrā ꝺesiccat et eam ad susceptōez seminū disponit et habilitat. Uñ tūc tēpis semina hyemalis glebe ꝓmēdank. z ido ꝺepingit in sil⁹tudine bois seminantis.

Deyndecimo mense. La. XVIII

Adecim⁹ men⁹ est nouēber sic dict⁹ q ab imbꝛe non⁹. Apꝺ hebꝛeos ꝺꝛ casleu. apꝺ grecos ꝺyos. bñs dies xxx. cui⁹ noꝛ bz hoꝛas. xvj. dies ꝓo. viij. Dic. mēs frigiditate sua penetrat ad interioꝛa z ꝺ uiter ledit coꝛpa. et ido in ip⁹ medio ꝺꝛ sol signū sagittarij subintrare. z siccitate et frigiditate sua ꝓstringit z ꝺesiccat et ꝺeficit arboꝝ folia. poꝛos etiā in aialib⁹ claudit. et recollectis humoꝛib⁹ intrinsec⁹ eos ꝓgelat. coagulat et ꝓpingit. Et ido tūc tpis aialia magme poꝛci multū impinguāt. ꝓpt qđ ꝺepingit q̄si rustic⁹ querc⁹ pcutiēs et gladiꝺ reficiēs poꝛcos suos.

De decembꝛi La. XIX

Ecember duodecim⁹ mēs est sic ꝺictus. qꝛ ab imbꝛe marcij est decim⁹. Marcius q ꝺē est mēsis pluuiosus. hic apud hebꝛeos ꝺꝛ thubeth. apud grecos epileos. bñs dies. xxxj. cui⁹ noꝛ habz hoꝛas. xviij. dies ꝓo. vj. Hic mensis est solsticialis. qꝛ in ei⁹ medio sol ingredit signū capꝛicoꝛni. qñ ita ē a remotis ꝺe nr̄o habitabili q̄ nob⁹ pl⁹ aliq̄liter elōgari. et tūc a circulis meridionalib⁹ incipit paulatim reuerti z ꝺ

dere p circulos bozeales. Est ãt finis autũ ni z pncipiũ hyemis q̃ se extẽdit vsq̃ ad .xvij. diẽ marcij vbi icipit tps verꝛ. In ꝟ mẽse ꝓpt aspitatẽ frigoꝛ sũt altilia z aialia domestica mlte ẽtis z pui moꝛ. z iõ plurimũ ipiguãt ꝓpter qõ depingit tanq̃ carnifex q̃ cũ securi cutit z mactat porcũ suũ. Ex his ei .xij. mẽ sibꝫ ꝓficit annꝰ tam solaris q̃ lunaris

De hebdomada z diebꝫ Ca. XX

Hebdomada siue septimana a septẽ diez nũero ẽ vocata. cuiꝰ replicatõe mẽses anni z scꝫ pagũt. Ab eodẽ ei die icipit z i eodẽ termiãt. cuiꝰ ptes sũt dies ãz noia q̃busdã syderibꝫ sũt ab antiq̃s cõse crata. Primũ soli ascꝛibit q̃ pnceps ẽ syderꝫ z dñs planetaꝝ. et iõ dies dñica nũcupat. q̃ priuilegiata est i mltꝫ. qz i die dñica mũdꝰ est creatꝰ. z i eadẽ dñs natꝰ fuit. z i eadẽ dñs re surrexit. z i eadẽ dñs ex misit spñm sctm. scõm doze ꝓmia est. Tertiũ ãt marti. z sic de alijs. Diez ãt aliꝰ ẽ egyptiacꝰ. aliꝰ nõ. Egyptiacꝰ ẽ dies ille i q̃ misit deꝰ plagã aliquã i egyptũ. Uñ cũ sint .xxiiij. dies egyptiaci. ptz q̃ plꝰ inꝰ ceteras magꝫ sũt famose. Ponũt ãt i kalẽdario eccle. nõ qz aliq̃d sit i illis plꝰ q̃ i alijs omittẽdũ sz vt miracla dei ad memoriam reducãt. Diez aliꝰ ẽ artificiale siue vsuale. aliꝰ est nakale. Artificiale est spaciũ q̃ volui sol in nõ emisperio ab oriẽte ad occidẽtẽ. et ꝺr artificialis. qz ãsi artificio diuersificat ꝑm diuersos sitꝰ clymatũ z regionũ Nakalis ẽ spaciũ q̃ sol volui ab oriẽte p occidentẽ i orientẽ. z tale dies ptinet horas .xxiij. Artificialis ꝺo dies ptinet horas .xxiij. Artificialis ꝺo tpibꝫ plꝰ vl minꝰ ꝑm diez i cremẽtũ vl ꝺecremẽtũ. Diez ãt aliꝰ noiat a kalẽdis aliꝰ ab ydibꝫ. aliꝰ a nonis. Primꝰ ãt dies mẽsis ꝺr noie kalẽdaꝝ. a kalon qõ ẽ voco. qz tũc solebant mercatores ad nũdinas cõuocari. z erat festũ solenne qõ vocat festũ neomenie. i. noue lune. qz tũc lũa videbat eẽ noua. None dicũ tur q̃ nũdine. qz tũc nũdie inchoabãt. Idꝰ idẽ est qõ diuisio. qz tũc nũdie diuidebant Et q̃ pz triplex diez differẽtia. s. kalẽdaris. deputata ad celebrãduz. nonalis. attributa ad negociandũ. idualis statura ad receden dũ a nũdinis z ad ꝓpria reuertẽdũ. Dies ãt nakalꝭ stat ex .xxiij. horꝭ q̃bꝫ sol circa totam terrã raptu firmamẽti circũfert. Cuiꝰ partes sũt q̃drãs. hora. pũctũ. momẽtũ. vncia. athomus. Est ãt q̃drãs q̃rta ps diei nakal. s. spaciũ sex horaꝝ. Hora sexta ps ẽ q̃drãtis. i. vicesima q̃rta ps diei nakal. Et ꝺr hora extrema z finalis ps tpis. sicut ora ꝺr extremitas fluuij siue marꝭ vt di. Jsi. Pũctum ẽ q̃rta ps horꝭ. Momẽtũ est decima ps pũcti siue q̃dragesima ps horꝭ Et ꝺr momẽtũ q̃ mimũ atz angustissimũ tps a motu syderꝭ nũcupatũ. Uncia ãt ꝺr .xij. ps momẽti. Athomꝰ est q̃dragesima septia ps vncie. z ꝺr athomꝰ q̃si sine diuisione. qz vltra athomum nõ recipit subdiuisionẽ. Dies itaq̃ est illuiatõis a sole receptiua et luis recepti ad alios diffusiua. vñ dies a dian greco deriuatur Est ãt dian idẽ qõ claritas vt di. Jsi. Itẽ dies mẽsiũ an noꝭ et tpm ẽ descptiua z distinctiua Oia ei tpm z scꝺoꝭ curricula diez nũero ꝓputant Itẽ ꝑm accessũ solis z recessũ ẽ dies breuitatis vl magnitudis receptiua. Et iõ ꝓpt solis elongatõz a nro habitabili i hyeme ẽ breuissima. i estate ãt lõgissima. qz tũc sol nob̃ vicinꝰ appropinq̃t. Itẽ syderꝭ z corpoꝝ supiorũ est dies occultatiua. qz q̃to dies est clariꝭ. tãto stelle a nris aspectibꝫ amplius elongãtur Itẽ int colores z rez visibiles formas ẽ dies discretiua. Hã figure z forme q̃ de nocte latẽt de die patẽt vt di. Beda. Itẽ diei ꝓsentia auiuz lucis ẽ letificatiua. in ortu em̃ diei gaudẽt z cantãt aues. Itẽ viatoribꝫ est dies securitatꝭ z pacis tributiua. latronibꝫ inimica. z timoris incussiua. latrones ei de die timẽt. Itẽ diei claritas ẽ tenebꝛositatꝭ noctis euacuatiua. z ipi imediate succedit iua. z q̃to noꝛ ꝓcedẽs magꝭ tẽpestuosa est z turbulẽta. tãto ẽ succedẽtis diei ꝓtia magꝭ ĝta. Item dies ẽ stat sui imutatiua. crescit em̃ ꝓtinue z decrescit. z q̃to plꝰ decrescit et abbreuiat i hyeme. tãto plꝰ in estate plongat. Itẽ dies ẽ a torpoꝛe z somnolẽtia excitatiua. nã dies exercitio z labori hoim deputat. z q̃to plꝰ diei declinat ꝓpius finẽ. tãto sapiẽs opariꝰ ad pfectionẽ diurni opis plꝰ conat. vt di. Bre.

De aurora Capl'm. XXI

Aurora finis est noctꝭ ꝓcedẽtꝭ. z diei sequẽtꝭ pncipiũ. z ꝺr aurora vt dicit Jsi. q̃i aurea hora eo q̃ rutilantẽ ad modũ auri diffudit colorẽ. Uñ et sol i aurora a grecꝭ crisosdomos. i. auri domꝰ appellatur. Hã radij eiꝰ splẽdẽtes aureas comas demõstrãt. Uel ꝺr aurora q̃i aura rorãs. eo q̃

n auroza ros generat. Ex cui⁹ hūectatōe in
fūdit terra z aerʒ caliditas tpat. Auroza lu/
mē a sole ipetrat. clarior est ipa nocte. sed ob
scurior claro die. aues mūdas z diurnas ad
volādū z cantandū excitat. nocturnas āt fu
gat. in ortu āt auroze flores ꝑmo clause ape
riūt. z herbe q̄ estu ꝓcedēte marcescūt i au/
roza erigūt. vires aīales i auroza ꝓfortāt. et
aīaliū egritudies alleuiant z diminuūt. In
auroza āt humor sanguine⁹ ꝓncipalit dñat
Unō ꝯm ostan. auroza vsq; ad tertiā imitat
naz veris. meridies estatis. hora vesptina
tpis autūnal. nox ꝙo hyemis q̄litatib⁹ assi/
milat in auroza ꝑt dūium sanguis somn⁹
dulcʒ est z salubris. tūc etiā tpis marie galli
ad vociferādū ꝓcitant. Orit āt lucifer in au
roza et oriētis sol' pūtia nūciat eē pxiā z vici
na. Auroza a tenebrʒ icipit. sz vsq; ad pfectō
nē luis ꝓficit z ꝓcedit. Uariat āt i ortu solis
colorē suū. Uñ nūc croceū. nūc purpureuz
nūc aureū ꝓtēdit colorē. Accidit āt h varie/
tas ex diuersa q̄litate vapoz z nubiū i q̄bus
fit depssio solariū radioz. vt di. Bed. Nimia
āt serenitas i auroza cū radijs solarib⁹ dire/
ctis ꝯ austz signū ē fute tēpestatʒ vt di. idem
Beda. Idē āt est auroza z diluculū. sic autē
dr. q̄ est diei lucidū z luiosum ꝓncipiū. Est
em̄ diluculū ꝯm Jsi. termiatio noctʒ z icho
atio plene lucʒ. alleuiatio ifirmitatʒ. expedi
tio ab inimicʒ Jn diluculo āt fugiūt hostes
et latrones vt idē dic̄. Idē est mane q̄ dilu
culū. Hā mane ē lux plena z matura. et dr a
man q̄ ē bonū. eo q⁹ luce nihil est meli⁹ ꝯm
Jsi. Est āt mane ꝓncipiū laborʒ z finis dor
mitatōis. tps sobrietatʒ z pfecte celebrate di
gestōis. paulatim nocti finē iponit z cito trā
sit. rex q̄litates et spēs z figuras postendit z
precludit.

De meridie La. XXII

Meridies est dicta q̄i dies media. nā
in meridie i medio celi viđr ꝓsistere
sol z i medio pūcto int' ortū z occasū
ex⁹ videt eq̄lit' ab vtroq; tūc distare. vel dr
meridies q̄i mera dies. q⁹ tūc purior z clari
or est q̄n sol de medio celi rutilat z totū or/
bē pari illuiat claritate. vt di. Jsi. Hec hora
calidior est z siccior z i suis q̄litatib⁹ ē simili
or estati. et h accidit ꝑt q̄ttuor. s. ꝑt directā
sol' ad capita nr̄a oppositōz. ꝑt radioz sola
riū reflexionē. z ꝑt directā duplicatōnez. et
ꝑt radioz spissitudinē z eoz ꝓfractōz. ꝑter
lineaz angustiā sub q̄b⁹ radij coartant. Aer
etiā tūc tpis ꝑt multiplicatōz z ꝑcussiz ra/
dioz marie calefacit. z iō amplior tūc calor
in istʒ inferioribus generat. Jn meridiana ho
ra vmbra vniuscuiusq; corpis ē breuissi/
ma. et a meridie⁹ sus septētrionē tūc tpis ch
extēsa. et q̄to sol pl⁹ recedit a meridiano cir/
culo tāto obiecti corpis vmbra ampli⁹ elon/
gat vt di. Beda. Jn meridie flores et herbe
arescūt. sz fruges z fruct⁹ potissime matu/
scūt. aīalia loca vmbrosa ꝑt sol' feruorē que
rūt et in suis latibul' reqescunt. Jn meridie
aīalia venenosa sic colubri z serpētes plus
dūt. q⁹ venenū suū facil⁹ tūc emittūt z effun
dūt. de mane etiā ꝑt frigiditatē nocturnaz
ꝓcedentē rigescūt. et iō o eis vis veneni cō/
sopit. sz in meridie calefiūt. Uñ tūc ad pun
gendū et virus veneni infundendū fortius i
ardescūt. Uñ in feruore meridiano cauer/
nas exeunt. et calefactionis gr̄a soli se expo/
nūt ꝯm Jsi.

De vespera La. XXIII

Espera a vespero stella occidentali
est dicta. Uesper⁹ em̄ est stella q̄ soli
occidentē sequit et tenebras sequen
tes comitat. vt di. Jsi. Uocat aūt vesperu
rum a lanuis seratis sic dictum. Uñ em̄ ve/
nit vespera fores serant vt oia in domo ma
neant tutiora. et dr etiā crepusculū. i. dubia
lux q̄n inter lucem et tenebras discernere ñ
est certū. vt dicit idem. in vespere igit dies fi
nitur et solares radij a terre supficie subtra
hunt. imminēte vespera vmbre corpor⁹ ma
xime ptendunt. flores q̄ contra solem aper
ti fuerant ꝑter solis absentiā in se claudūt.
pori etiā corpor⁹ q̄ ex calore diurno appti fue/
rant ꝑter remissionē caloris in vespere con
stringunt. exalatiōes et fumosi vapores q⁹
materia sunt nebule et nubes vesptino tēp⁹
resoluūt. homines et animalia et etiam vo/
lucres ꝑter resolutionem fumositatū in eo
rum corporib⁹ ad somnū et dormitatōem
tunc disponunt. aues nocturne sicut bubo
nes et noctue de suis latibul' ad sua pascua
procuranda tempore vespertino egrediunt
greges a pastorib⁹ a pascuis reducte caulis
et alijs ouiū receptaculis recolligunt. Lu/
pi a canib⁹ in vespere vix discernunt. vigiles
et custodes ꝑter latronū insidias et hostiū
insultus in muris et turribus statunt. i ve
spere autem laborantes remunerant z quie
ti exponuntur.

De nocte Ca. XXIIII.

Dra nocēdo est dicta eo q̄ oculꝰ nocet. nā oculū ꝑuat a sua pfectōe. s. ab actu vidēdi. occultat em̄ rez colozes in q̄b oculꝰ ꝺlectaꝝ. causaꝝ āt noz ab vmbza tre cuiꝰ interpositio intercipit a nob solaref radioꝭ z ipedit ac tollit a nr̄is aspectib vis̄ū solis Est āt nox frigida z hūida q̄litatib hie mis similima. et iō quieti aīaliū ꝑtutū est cō grua z opationi naꝝaliū effectuū necessaria Ūñ nox est tps dozmitōis et q̄etis vt ꝑtutes nenꝝ. et sic coadunate cōfortenꝝ. Ne nox ꝑpe rāt debilitate bñficio noctis q̄escāt z coadu rāt q̄ vigilias diurnas distracte z disperse fue solis absentiā essz penis indecoza stellaruz fulgoꝛib illustraꝝ. vñ ex stellaꝝ motu noctz tenebzositas minozaꝝ. z noctis cursus z p/ cessus discernīꝝ aeris etiā nocturna dēsitas tpaꝝ. vt di. Albu. et iō in nocturnis tenebzis ambulātes vl nauigātes de facili deuiāt ni si eoꝝ via q̄ motū et sydeꝝ situ dirigaꝝ. oñis infirmitas plꝰ extēdīꝝ generaliter nocturno tpe q̄z diurno. z pariēs de nocte plꝰ q̄z de die aggrauaꝝ. q̄ gallozꝝ cantū finis noctz p̄dicti tur. z aduēt fuꝝ diei p̄nūciaꝝ. Noz etiā ꝑm/ excubias militares ī q̄ttuoꝛ vigilātiū ordi/ nes distribuīꝝ. vt di. Beda. Nā p̄mi vigilāt ī noctz ꝯcinio. secūdi ī ꝯticinio. tertij ī media nocte siue iꝑ. noctz intēpesto. quarti ī galli/ cinio. Oñi em̄ tpe in castris vigilāt et excu/ bāt. q̄z sp inueniūt q̄ fozmidāt. vt dic idem sup Lu. xij. ꝓter q̄ nox est ex se hozzoꝛis et ti/ moꝛis incussiua. fantasmatū z illusionū cō tētiua. pl̄a em̄ fantasmata occurrūt ō nocte q̄z de die. pl̄es etiā occurrūt dozmiētib de nocte q̄z de die vigilātib fantasie. sic ōz. mt/ ta passa sum q̄ visum. ꝑt ipm. Matḥ. xxvij. Noz etiā est ꝺensatōis et infectōis aeriz in/ ductiua. tanta em̄ de nocte fit ex fumis z va/ porosis exalatōib aeris imutatio z infectio q̄ vix animātia viuerēt nisi lūa et sydera suo motu ꝫ bꝰ maliciā obuiarēt ꝑm Albu. Noz etiā est illoꝛ q̄ claritate dici occultanꝝ mani festatiua. sydera em̄ de die latēt. de nocte ꝓ/ lucēt. Immūdoꝛ aīaliū est nutritiua Nam aper et alie fere siluestres de die i suis foue/ is z antris latitāt. de nocte vero q̄ vineas et agros euagari ñ cessāt Audacie z securitatz maleficij ē sepꝰ ꝑstatiua. Nā de die dēphēdi timēt latrōes z fures q̄ nocturno tpe ad oē flagiciū sunt audaces vt di. Bre. hoza tēpe/ statis nocturna moza piclitantib ī mari est maxime nociua. q̄z q̄ñ nox naufragiū patlē/ tib supuenit euadendi locus alicui vix oc/ currit. vt di. Bre. Totius medietatz vite hu mane est nox insensibiliter ꝺsumptiua. tātū em̄ tpis ꝺsumimꝰ dozmiēdo de nocte q̄ntū de die vigilando. vnō nox subtrahit q̄ ad la bozem partem maximaz vite nostre. vt dicit Balienus

De sabbato Capl'm. XXV

Abbatum est p̄cipuū septimane fe stum. qō ad celebzandum iō in die septimo fuit a dño institutum. quia die septimo requieuit dñs ab oñi opere zc. Beñ. ij. Ūñ apud hebzeos ita ꝑualuit ꝫ so/ lēnitas intantū q̄ nullū opus seruile sabba tis fieri ꝑmittebaꝝ. īmo in sabbatis seruis z ancillis et animalib et iumentis reḡes fieri iubebaꝝ. Ignis in domibus iudeoꝛ in sab batis nō accendebaꝝ. Cibus in die sabbati necessariꝰ in die p̄cedente p̄parabaꝝ. Cultio ribus indumentis ꝑ'lus in sabbatis oꝛna/ batur. Lautioꝛibus cibis et epulis cōmu/ niter ꝑ'lus in sabbatis vtebaꝝ. Templū ora tionis gr̄a plus q̄z in alijs diebꝰ frequenta/ batur. Altaria sacrificijs maioꝛib z oblati onib pinguioꝛibus sp in sabbatis cumulabā tur. lex in sabbatis sp ꝑ'lis a sacerdotib ex/ ponebaꝝ in eoꝝ synagogz. Cantꝰ cū psalmo dia solēniꝰ agebaꝝ. oīs discursus z euagatio p̄'lo. ꝓhibebatur. Unō iter sabbati spaciuz tantū modo mille passuū vocabaꝝ. plus em̄ ambulare in sabbatis illicitū putabaꝝ sicut dicit glosa sup actꝰ ap'loꝝ. Arma sumere ni si solū p defensione legz nō ꝓcedebaꝝ. vt pz .j. Mach. ij. In q̄ete igiꝝ sabbati q̄es animi figurabaꝝ violatoꝛ sabbati sine miscēdia iter fici iubebaꝝ. vt pz in illo q̄ colligēs ligna in sabbato iubentedño lapidibus fuit a popu lo interfectus.

De encomenia. Ca. XXVI

Encomenia idem est apō hebzeos qō noua luna. z erat solēnitas ī kalēdis mēsiū ad honoꝛē dñi q̄ renouat om nia instituta. Nō em̄ feceꝛt gētiles in p̄inci pijs mēsiū ad honoꝛē diane et iunonis. fece/ rūt hebzei in kalēdis mensiū ad honoꝛē cre atoꝛis. Et iō p̄ncipia mensiū dicūꝝ kalende q̄si colēde vt di. Jsi. vel dicunꝝ a calo grece qō est voco latine. q̄z tubis z buccinis ꝫ so/ lēnitas p̄nūciabaꝝ. et clangoꝛe buccine po/ pulus ad festū neomenie vocabaꝝ Dec festi uitas multū fuit celebzis z insignis. z iō spi

ritualibꝫ hostijs honorabat ꝛ ꝓpl's ad epulã dum ꝛ ꝓuiuandũ in kalendis tubis ꝛ buccinis ſpẽaliter inuitabat.

De ſeptuageſima.
Capitulũ. XXVII

SEptuageſima eſt ſpaciũ ſeptuagita dieꝝ q̃ extẽdunt a dñica q̃ dr ſeptuageſima vſq; ad ſabbatũ paſce. et dr ſabbatũ in albis. Jn his aũt ſeptuagita diebꝫ ſignãtur ſeptuaginta anni q̃bꝫ filij iſrael captiui fuerũt in babilone. p q̃s ꝓtinue fuerũt i miſeria ꝛ dolore. ſz accepta licẽtia a Ciro rege reuertebant finitis. lxx. annis cũ gaudio et honore. Jn his ãt ſeptuagita annis captiuitatis babylonice pfigurabat totũ temp⁹ vite nr̃e q̃diu culpe ſubdimur atq; pene Et iõ culpa ꝑmi hoĩs cum pena ſibi inflicta legit in eccl'ia in ꝑma dñica qñ ſeptuageſima inchoatur. Uñ in ſignũ pñtis miſerie cantica leticie ſubticent. nuptie et coniugia donec tranſeat paſca ſuſpendunt. Jn paſca autem alleluia cum alijs iocunditat̃ canticis reſumitur. qz p paſſionẽ xp̃i ſeruit⁹ bũani gener̃ relaxatur. Pena tñ adhuc remanet. et ideo i ſeptimana paſcali cantat gr̃duale cum all'a. remanente adhuc pena. quia adhuc cũ ſpirituali leticia quã hz eccl'ia p remiſſione culpe. remanet q̃dam triſticia. ſic̃ pl'us iſrabelíticus de ſua reuerſione libera in hieruſalez multũ exultabat. ſed nihilomin⁹ p difficultate itineris plurimuz laborabat. Sic nos tendentes ad patriã gaudem⁹ p grãm nr̃e redemptõis. ſed adhuc lugem⁹ p peccat̃. Cũ autem vite p̃ſentis ſeptuageſima fuerit adipleta. tunc fulgebim⁹ in albis in agni p̃tia Et ideo ſabbato in albis cãtat duplex all'a. qz finito labore vite p̃ntis cum ꝙuenerim⁹ ad eterne quietis ſabbatũ gaudebim⁹ ſtola duplici nobis tũc tr̃is reſtituta Jn ſignum miſerie vite p̃ntis cãtatur in introitu miſſe Circũdederunt me. ꝛc̃. Pro ſpe aũt reuerſionis inuitamur i epiſtola ad currendũ in ſtadio et ad laborandũ in vinea domini ſabaoth docemur in euangelio. Hec omnia ex ſumma et ſententia Johãnis beleth ſunt extracta. Cuiuius autoritas in eccleſia ſolẽnis eſt maxime in officijs eccleſiaſticis ordinandis.

De q̃nquageſima Ca. XXVIII.

QUinq̃geſima q̃ſi q̃nquies decem eſt vocata. et ſignificat temp⁹ remiſſionis ꝓm expoſitõnem ip̃i⁹ Johannis beleth. Nam annus q̃nquageſim⁹ dicebat ann⁹ iubileus. q̃ apud hebreos fuit ſũme celebris et feſtiuus. Annus em̃ fuit reuerſionis ꝓſcriptoꝝ. reſtitutionis ꝓditoꝝ. Jncipit autem q̃nquageſima dñica tertia a ſeptuageſima et finitur in octauis reſurrectõis. Significat em̃ ſtatum gratie ad quã reſtauramur mediãte bñficio penitentie Unde et ieiuniũ eccl'ie incipit in medio q̃nquageſimalis ſeptimane. ꝛ tũc frequentat⁹ q̃nquageſimũ pſalmũ q̃ eſt penitentialis recitamus in diurno officio. in ſinguliis ferehoris pſalmus ille penitentialis qui Miſerere mei de⁹: intitulat repetitur. Obſeruatio anni q̃nquageſimi q̃ dicebatur i ge iubileus incipit ſm hebreos ante legem ſcz a tempe Abrae. q̃ liberauit Loth nepotem ſuum q̃ tunc temꝑis fuit annoꝝ q̃nquaginta. Et ideo ab illo tempe iné filios abrae ſeruabatur. quod ꝓcedente tempe ſubtiliꝰ ge ꝑpter my ſterium approbabatur. vꝫ i numeris.

De quadrageſima.
Capt'm. XXIX

QUadrageſima eſt tps q̃dragita dierũ. vt dicit Jo. incipiẽs a ꝑma dñica q̃drageſimali. et ſe ꝑtendit vſq; ad dominicam in qua dñs noſter noui teſtamẽti ſacrificiũ inchoans pane angelico nos refecit. in quo nobis ſignat q̃ q̃ quadrageſimã penitentie vel pñtis vite ſpũaliter pegerit diuine ꝓtemplatõis ſocietate finaliter ꝑfruet. Eſt aũt quadrageſima tps militie chriſtiane in quo acrius contra vicia dimicamus. Hũc em̃ diem̃ numer⁹ ad noſtrã aſſumim⁹ militiã. non ſolum p exemplũ Moyſi ꝛ Helye. ſed etiam p imitatõem Jeſu chriſti qui tot diebus legit ieiunaſſe. Bene aũt ſub hoc numero ieiunam⁹. Nam ꝓ eo q̃ cõſtat ex denario quater in ſe reuoluto decalogum ſub denario et euangeliuz ſub quaternario repñtat. quib⁹ armis ſpũalibus noſter aduerſarius ſupatur ꝛ terra viuentiũ iure hereditario poſſidetur. ſicut terra ꝓmiſſionis finita quadraginta annoꝝ pugna in deſerto filijs iſrael ꝓcedebat. Fructus etiaz militie noſtre oſtendit ſub h̃ numero. Nam q̃dragenarius collectis partibꝫ ip̃m diuidendo ꝓducit numer⁹ q̃nquagenariũ. q̃ numerus remiſſionis debitoꝝ et hereditatis amiſſe reſtitutõem ſignat. Et q̃ oſtendit q̃ dimiſſo ꝓtra vicia remiſſionez ꝓſequimur ꝓmi

ri heredes efficimur bonoꝝ eternoꝝ. Jn ℔ em nūero vite nr̄e decimas et p̄micias dño ꝓferam⁹. Nam p decima. cccl̄x. diez ieiuna mus. xxxvj. dies p decima. vj. diez z horaꝝ residui sunt de anno integro vnū diē vt in sumo soluak do p decima āni. xxxvij. ieiuna biles. z tres dies de ieiunio q̄tuoꝝ tpm p ꝓ micis offerūk. Hoc āt facim⁹ vt offerentes deo p̄micias nr̄i tpis in fide trinitat̄ z decimas in cōpletione decalogi p fidē z bonos moꝝes p̄mogenitoꝝ dignitatē z eterne felicitatis denariū assequmur. Et qz q̄dragesima est tps militie. iō et in euāgelio agit̄ de militia z victoria ipsi⁹ xp̄i. Jn tractu ꝓ q̄tuoꝝ iptur. quaꝝ p̄ma est leuis et occulta. s. timoꝝ nocturn⁹. scda est leuis et manifesta. s. sagitta in die volās. tertia est grauis z manifesta. s. occursus demonij meridiani. q̄rta est grauis et occulta. et ℔ est negociū i tenebris ambulās. Contra istas itaq; multiplices ipugnationes munimur spūali armatura. ad quam Exhibeam⁹ nos sic̄ dei mīstros p arma iusticie p̄tutis dei z̄. Jnt̄ oīa āt tpa āni tps q̄dragesimale magis ē nobile z insigne. Est em̄ tps reuinificatiōis. qz terra q̄ in hyeme videbat quasi moꝝtua tpe q̄dragesimali reuiuiscit z virescit. Item tps est renouatōis. Nam terra herbis et floribꝫ z arboꝝes frōdibus renouank et ornank. Item tps est impregnatōis z fecūdatōis. qz tūc ꝑ⁹ generati ua i gāliibꝫ z plātis maxīe viget. vñ tūc pululāt z germināt terrena scētia vniuersa. Jt̄ tps est nidificatōis z pullificatōis. vñ turtures z ciconie et alie volucres q̄ aberant tota hyeme tpe ꝓnali aduenīūt z ad nidificandū solicite sūt. Jt̄ tps ē medicine z purgatōis. qz tūc maxīe mouēt̄ hūoꝝes i coꝝpe ad exeū dū. z iō tūc est tps ꝯgruū medicie. Jt̄ tps ē lucri et negociatōis. tūc em̄ arabil' est t̄ra et mare nauigabile. et iō solēt boies ſnali et q̄ dragesimali tpe ob spem lucri ad diuersa negocia se mouere. Jt̄ tps est resecatōis sup fluoꝝ z amputatōis. z iō in q̄dragesima amputank vites z alie arboꝝes q̄ a supfluis exoneranк. Jt̄ tps est lacrimatōis vineaꝝ incisaꝝ z germinatōis. Hā humoꝝ q̄ erat supfluus in radice eaꝝ poꝝat. et distillādo se euacuat incisa vite. ꝑ⁹ etiā germinabil' tūc erūpit. z p diuersas ptes i ꝓpagine se ostēdit. Jtem tps est seminatōis z insertōis. qz circa q̄dragesimā semia tre cōmittūk. z surculi i arboꝝibus inserūk. Jt̄ tps est roris z pluuiak irrigatōis. tūc em̄ oriūk pliades z alie stelle imbrifere. q̄ sūt causa roris et pluuie ad iactoꝝ seminū irrigationē z nutrimentū. vt di. Albu. et Beda. Jt̄ tps est deambulatōis z pegrinatōis. qz tūc ecclesie z sctoꝝ limina maxime frequentank.

De pascate. Capl'm. XXX

Pasca grece passio ꝛ latine. a patin ꝓ qđ est pati. hebraice ꝓo idē est quod trāsit⁹. eo q̄ i pasca iudeoꝝ agn⁹ immolabak. assus comedebak. et nihil ex eo vsq; de mane derelinquebak. qđ comedi nō potuit igni cremabak. cū festinatōe z lactucis egrestibꝫ z panibꝫ azimis comedebak. ab incircūcisis z immūdis comedi ꝓhibebak. accincti fuerūt hebrei et pedibꝫ calciati q̄n ab eis comedebak. in manu manducantis agnuz bacul⁹ tenebak. sanguine agni linitis domoꝝ postibꝫ ꝑ⁹ exterminātis angeli coercebatur quia nō habuit potestatem nocendi vbi domoꝝ postes cū supliminaribꝫ fuerūt tunc liniti. Jn comestione agni immolati trāseunte dño p egyptū egyptioꝝ ꝑ⁹ percutiebatur ꝑ⁹ ꝓ hebreoꝝ ab egyptioꝝ crudeli dominio liberabak. Unde ex eo q̄ ꝓmogenita egyptioꝝ interficiebank hebreoꝝ ꝓmogenita sanctificabank. Post comestionē ꝓ agni ꝑ⁹ p̄cedēte colūna ignis z nubis illesus p mare rubꝝ de egypto educebak. Pharao aūt ipsos p̄sequēs cum toto suo exercitu p̄ceps in medꝫ fluctibꝫ submergebak. Tandem in fine cum hymnis et canticis p̄ suā liberatōe et hostiū submersione grāꝫ actōes dño soluebank. Hec oīa in Exodo p ordinem ꝓtinenk. c. xij. xiij. z. xiiij. Et ideo in memoriā interfectōis egyptioꝝ et liberatōnis hebreoꝝ inoleuit ꝓsuetudo vt sp de duobus damnādis ad mortē vn⁹ in pasca iudeoꝝ interficerek. et alter liber dimitterek. vtz Mat thei. xxvj. Jstud aūt pasca iudeoꝝ exemplū fuit z figura pasce xp̄ianoꝝ in q̄ mediāte sāguine agni immaculati q̄ abstulit pctā mūdi oīes electi a seruitute demonū sunt redempti. p quē verū faciūt transitū de carne ad spm̄. de veteri homie ad nouū. de vmbra ad lucem. de mūdo ad celū. de figura ad veritatē. de seruitute ad gl'e filioꝝ dei libertatē. Et ideo dies pascalis est tps leticie et exultatōis. temp⁹ nonitatis z renouatōis. tps puritat̄ et iocūde refectōis. qz resurrectōis

filiꝫ epulāt nō in fermēto veteri malignitatꝭ ꝫ potꝰ in azimis sinceritatꝭ ⁊ ꝓbitat. Nostrū aūt pascha sp in die dñico celebram⁹ ꝓno tpe luna adhuc plena. In dñica aūt sp celebramus ꝓpt reuerētiā dñice resurrectōis. nō aūt sp celebrā⁹ in .xv. luna cū iudeis ne iudaizare videamur. Nostr̄ insup pascha large sūptū ad mlta se extēdit. ⁊ ꝓmo ad diē i ramis palmar̄. qō vulgariꝫ pascha floridū dr. eo q i illo die florētes arbor̄ ⁊ virētes ramos i manib⁹ gerim⁹. qz dñs illo die pcessionaliꝫ cū ramis arbor̄ erat suscept⁹. Hec dies ē ꝓuilegiata i ꝫ q filiꝫ israel illo die sub iosue trāsito iordane sicco vestigio terre intrauerāt terminos pmissiōis ⁊ comederūt de frugib⁹ tre Chanaan. ⁊ statim defecit māna q̄ alitī fuerūt in deserto q̄dragīta annis. vtꝫ Josue. ij. In eodē etiā die sic tūc erat dies palmaruꝫ ciecit dñs ō tēplo emētes et vēdētes postq̄ a turbis cū ramis palmar̄ et oliuar̄ honorifice est suscept⁹. Ad pascha etiā ptinet dies cene q̄ ſm Johannē beleth in q̄tuor est ꝓuilegiata. in penitentiū ad ecclesiā redeuntiū reconciliatiōe. q̄ em̄ in die cinez ab ecclia p iusticiā excludunt in die cene p misericordiaz in sinum ecclesie recipiunt. et ideo in q̄nta feria fecit dñs ex aquis pisces et volucres. partez em̄ remisit gurgiti. ptem leuauit in aera. q̄a dñs malos in carnalib⁹ delectātes separat a bonis in celestib⁹ glorificatis. Secundū ꝓuilegium ꝓsistit in veteris sacrificij terminatione et viuifici sacramēti altaris institutione q̄n carnalis ritus in celestem ⁊ spūalē ritū est mutat⁹. Tertiū ꝓuilegiū ꝓsistit in sacre vnctionis ⁊ chrismatis ꝓsecratiōe. tūc ei ab epō oleū cathecuminor̄ ⁊ infirmor̄ quo paruuli baptisandi inunguntꝫ inē scapulas ⁊ in pectore. infirmi inungūt in organis sensuum morte iam appropinq̄nte consecratur. Eodem etiā die cōficit crisma ex oleo ⁊ balsamo quo puuli crismant⁹ a minori sacerdote in vertice. a maiori. s. ab epo in frōte videlicet in ꝓfirmatōe. Quartū ꝓuilegiū ē in mādati dñici repsentatōe. et ꝫ fit in pedū ablutione. in pauper̄ refectione. in altariū denudatione. et eor̄ expiatiōe. Est igit dies cene dies reconciliatōis. trāssubstantiatōis. ꝓsecrationis siue vnctionis. dies refectōnis et ablutionis. Ad pascha nostrū insup ptinet dies parasceue. et dr bona sexta feria. quia i ea dñs est passus. a cui⁹ passione oēs sexte ferie habende sunt in reuerentia et honore.

Celebrat aūt dies parasceue cū tristicia et merore q̄uis alior̄ sanctor̄ passiones cum gaudio celebrem⁹. qz sancti post martirium euolant ad celū. xp̄s ꝓpo descendit ad infernū. sed qz fregit tartara et sanctos eduxit. et tertia die resurgēs viuū se ostendit. Ideo tunc maxime gaudem⁹ vt dicit idem Johannes beleth. Hui⁹ diei ꝓuilegia fuerūt xp̄i immolatio. inferni depdatio. mortis supatio. ⁊ demonis q̄ mortis habebat imperiū humiliatio. paradisi apertio. hoīs redemptio. septiformis gr̄ reseratio siue manifestatio. oīm figurarū ꝓsummatio. et ideo in cruce dixit xp̄s. Cōsummatū est. Ad pascha quoq̄ pertinet ipsi⁹ vigilia q̄ antonomatice sabbatū sanctū appellat. qz in illo sabbato xp̄s q̄ est sanctus sanctor̄ p totū diē in sepulcro q̄euit. In hac em̄ die ignis nou⁹ acq̄rit̄ bñdicitur ⁊ ad accendendū paschalem cereum custodit. bñdicit paschalis cereus erigit et a diacono bñdicitur ⁊ accendit. cui thus in forma crucis imponitur. deinde lectionib⁹ lectis ad pfectōis fontis pcessionaliter accedit. ⁊ ꝓpleto baptismo ad celebratōnez misse reuertit ⁊ redit. Totū aūt diei officiū sub breuissimar̄ verbor̄ compēdio terminat. vt nō neophiti ad diuinū officiū inconsueti tedio afficiantur. tota etiam septimana paschalis celebris est et solennis. cui⁹ finis in sabbato in albis terminatur q̄ alia duplicat. Signat em̄ futurā sanctor̄ gloriosam resurrectōem. in qua duplici stola electi decorabunt. de quib⁹ dicit in Apoca. Ambulabūt mecū in albis quoniā digni sunt.

De penthecoste.
Capl'm. XXXI.

Penthecoste fuit festū solenne apud hebreos sicut est moderno tpe ꝓ nobis. Et est dies q̄nquagesim⁹ a pascha. sicut em̄ israeliti⁹ pl'us q̄nquagesimo die q̄ pascha celebrauerat in ramis ceruerunt ad montē syna ⁊ legē suscepert. vtꝫ Exo. xix. Ita q̄nquagesima die a passione xp̄i datus est spūs sanct⁹ apl'is i linguis igneis vt facūdi essent in oīm genere sermonis. ⁊ feruidi i amore caritatꝭ. Dr aūt penthecoste a penta qō est q̄nq̄ ⁊ costes qō est decē. qz q̄nq̄ decades diez a pascha ad pēthecostē intercurrūt et distinguunt p septē septimanas ꝓpt septiformē grāz q̄ in aduentu spūs sancti credentibus est collata. Temp⁹ aūt circa penthecosten est temp⁹ militie et strenuitatis. tunc em̄

noui ẏrones militie cingulo seu gladio ac/ cingunt. Est etiã tps mũdicie ⁊ siccitatis. so le em ẏre supficiẽ tũc fortiꝰ calefaciẽte hũoꝛ ꝛsumit supfluitatẽ ⁊ lubꝛicitatẽ. et sic ĩducit mũdiciã p supinductã siccitatẽ. Jtẽ tps le/ ticie et iocunditatis. tũc em aues ⁊ animalia in maximo amoꝛe viuũt. Jtem tps viꝛoꝛis ⁊ amenitatis. tunc em ꝑcipue herbe virent et silue tũc frondent Jtẽ tps odoꝛis ⁊ suauita/ tis. nam floꝛes hoꝛtoꝛ nemoꝛ ⁊ pratoꝛ suã redolentiã vndiq; tũc diffũdũt. Jtez tps est dulcoꝛis ⁊ suauitatis ⁊ sapoꝛositatis. nã caloꝛ celestis tũc tpis hũiditatẽ in floꝛibꝫ digerit ⁊ in dulcedinẽ alterat et ꝓuertit. ⁊ iõ tps est mellificationi ꝺgruũ. ꝑt qõ a pes tũc preci/ pue frequẽtant herbas et arboꝛes ꝓpter flo/ res vt dicit Aꝛist. et etiaz longe purꝰ et dulciꝰ est mel quod colligitur tpe vernali q̃z qõ ac quirit tempe autũnali. Jtẽ tps maturitatis ĩstat messis tps. Et iõ vocat in libꝛo nũe stes panes ex nouis frugibꝫ dño offerri ꝓci/ ꝓꝛ temꝓ nouaꝝ frugũ. qz in festo penteco piebantur. Jtem tps est pascue et satietatis ca omnia pascua Et ideo tam equi q̃z alia animantia ꝓpter nouaꝝ herbaꝝ abundantiam impinguant. Jtem temꝓ est audacie et ani mositatis. nam ex feruenti impssione caloꝛ solaris colera tunc incendit. ex cuius accen sione circa coꝛ ira ⁊ audacia in animalibus concitatur. vnde illud tempus regibus est magis ꝓsuetũ vt tũc iubeant moueri prelia ꝓtra hostes.

De scenophegia Capitulũ. XXXII.

Scenophegia est festiuitas hebꝛeoꝝ. q̃ tabernaculoꝝ fixio dicebat. q̃ cele/ bꝛatur in memoꝛiã expeditionis qñ recedentes de egypto in tabernaculis moꝛa/ bant. vt dicit Jsi. vnde scenophegia ꝺꝛ a scenõ grece qõd latine ꝺꝛ tabernaculũ. Dec solẽni tas semp in septẽbꝛi celebꝛabat. qz collectis fru/ gibus de omnibꝫ decimas dño obtulerunt et leticie ac gaudio tũc specialiter vacauerũt. Frondibus et ramis domos suas oꝛnaue/ ꝛũt fructus aꝛboꝛis pulcerrime et suauis. i. poma cedri in manibꝫ poꝛtauerũt. In deci/ mo aũt die eiusdem mensis triplex festũ eo/ dem die celebꝛauerũt. s. expiatõis. afflictõis ⁊ ꝓpiatõis. Nam eodem die summꝰ ponti/ fex intrauit cũ sanguine vitule rufe et expia/ uit sancta sanctoꝝ. et iõ ꝺꝛ dies expiationis Eodem die ieiunabat ꝑplus ꝓ reatu viti/ li in deserto. et iõ vocabat dies afflictõnis Dies ꝓ vocabat dies ꝓpiationis. quia ta/ li die audierũt dominũ sibi placatum fuisse et ꝓpicium sup transgressione vituli idolatre in deserto.

De encenia Ca. XXXIII

Encenia est noui templi dedicatio. ce non em grece nouũ ꝺꝛ latine Hanc solennitatem iudei diuersis tempo/ ribꝫ celebꝛabant ꝑm q̃ diuersis tempibꝰ vel nouũ templũ edificabat vel edificatum de nouo repabat. sicut Judas machabeꝰ legit templum dedicasse ⁊ renouasse. j. Macha. iiij. dedicationis etiã festũ tenet eccl'ia. Cũ em eps ecclesiaz circuit aqua bñdicta eccle siam aspergit alphabetũ duplex trãsuersali/ ter p pauimentũ scribit. parietes signat cri/ smate et linit. thus et thimiama p q̃nq; ptes altaris comburit. reliquias includit. alta/ ria oꝛnat et vestit. emunitatẽ et ꝓuilegia im/ pendere consueuit.

Jncipit liber decimus de materia et foꝛ/ ma.

Completo tra/ ctatu de ꝓprietatibꝫ temꝑis ⁊ partium eius. agendũ est de inferioribꝫ rebus et materia libꝫ creaturis. de elemẽtis scz et coꝛ q̃ ex elementis materialiter compo/ nunt. Sũt autem materia et forma omnis rei coꝛpalis ꝓncipia. vt ꝺꝛ in libꝛo de vnita/ te. Materie autẽ et forme ꝓuatio nihil aliꝺ est nisi totiꝰ rei destructio. et est materia con traria vnitati ⁊ ei dissimilis. vt dicitur ibidẽ Materia autem quanto est natura subtili/ oꝛ et sublimioꝛ. tanto ad susceptiõem forme est habilioꝛ. q̃nto vero est compactioꝛ ⁊ ter/ restrioꝛ et a natura celesti remotioꝛ. tanto ad susceptõem impressionũ formaliũ est de/ bilioꝛ. vt ꝺꝛ in li. de q̃nq; substantiis. et ℏ hz ꝓprium materia sicut ibidem ꝺꝛ. scz suscipe/ formã et nõ suscipi. retinere et non retineri. Principiũ autẽ distinctionis diuisionis et alienationis in rebus generabilibꝫ et nume/ rationis est materia. vt ꝺꝛ. vij. metha. q̃a ge/ nerãs nõ differt a generato nisi ꝑm materiã et ideo vbi est generans sine materia. ibi est substantialiter idem generans et generatũ

in suba ⁊ naka vt in diuinis. Materia ei est cã indiuiduatõis rez. vt di. Arʃ. iij. metha. qz diuisio spẽi p indiuidua est ꝑm materiã ⁊ nõ ꝑm formã. Jtẽ materia ꝓpria appropriat sibi formã ꝓpriaz. vt ðz. x. metha. vñ ꝑm substantiã ⁊ esse subvna forma est vna materia. ⁊ sub pluribꝫ plres. Jtẽ. iij. phisicoz. Causa q̃ntitatiʃ ꝙtinue ⁊ infiniti est materia. subiectũ em ꝙtinuitatiʃ ⁊ q̃ntitatiʃ diuisio est materia. ꝓpt qð accidẽs nõ ꝑt diuidi nisi ꝑm diuisionẽ ⁊ q̃ntitatẽ subiecti. Jtẽ materia infinita ðz. vel qz diuisibilis est in infinitũ. vel ꝙa hz appetitũ ad infinitas formas. Et iõ ꝓpter indeterminatõz suoz appetituũ ⁊ inclinationẽ ad formas infinitas ðz infinita. et non q ei⁹ ꝑtus sit infinita nõ limitata seʒ neq; coartata sic ꝑt⁹ est diuina. Et iõ dic̃ Plato q materia fluit in infinitũ nisi forma sistat fluxuz. ⁊ ideo corpa q̃ mltũ hñt de materia ⁊ paz de forma crescũt multũ. vt pz in arboribꝫ. et iõ ossa paz hñt sensibilitatiʃ. qz multũ hñt materie ⁊ terrestreitatiʃ vt di. Auicen. Latet autem in materia potẽtia q̃dam activa que est forma incõpleta. et h̃ potẽtia est cõis duobꝫ ꝙtrarijs. vñ qñ illa potentia ducit ad actuz vni⁹ forme. appetit statim esse sub forma cõtraria. vt ista potentia q̃ cõiter se hz ad frigidũ ⁊ calidũ qñ actualiter est sub frigido statim appetit esse sub ꝙtrario Uñ nulla forma corruptibiliũ ⁊ generabilium ꝑt sufficiẽter complere potentiã activaz in materia q̃n sp appetat impleri p aliam formã. Jlla autem forma cũ sit disparata nõ potest induci nisi p corruptõem forme ꝑsentis. ꝑm g̃ q virtus agentis immissa corrumpit ꝑsentem sic excitat formã activã ad formaz ꝙtrariam. ⁊ dat ei paulatim cõpleri⁹ esse donec fuerit sub eẽ cõpletissimo illi⁹ forme. Vas et multas alias ꝓprietates hz materia quas esset h̃ superfluum recitare. quere tñ sup. li. viij. de bonitate mundi.

De forma Ca. I

Et iam recitatis ꝓprietatibꝫ materie. relucent ꝓprietates ipsi⁹ forme q̃ ꝑm Aristo. in li de q̃nq; substãtijs. est q̃ lumen vnicuiq; pulcritudinẽ essentiã et signũ tribuẽs. Forme aũt lumen materie infusum descendendo fit debile ⁊ obscurum ꝑm materie capacitatẽ. Est aũt forma differentia q̃ differt aliq̃d ab aliq̃. vt dicit idẽ. Forma aũt alia est essential' alia accidental'. Essentialis forma est illa q̃ adueniens materie ꝑficit eam ⁊ secũ ꝙuenit ad rei alic⁹ ꝑfectiõ qua posita res ponit. et q̃ destructa nihil re rei suba inuenit. vñ. iij. phisicoz ðz. Forma cũ materia est cã oim accidentium. Forma etiam accidental' nõ ꝑficit res neq; facit eas sic ðz. viij. metha. seʒ q̃libet forma accidentalis indiget forma substãtiali q̃ est causa esse me accidentalis. Forma ꝙ omnis simpliciοr est et actualioz et nobilioz materia. Et ideo ꝑm Arist. li. de animalibꝫ. Forma se habet p modum viri. quia potest informare mistas materias. sicut vir potest fecũdare mistas feminas. Unde ꝑm exigentiã forme que est imꝑmenda materie oportet materiã dispoꝑparari. quia si de materia terre debet fieri ignis oportet vt terra subtilietur ⁊ depuret et simplicioz fiat. Si ꝙ econuerso fiat econuerso. Est autem forma materie manifestatiua. nunq; em̃ potest sensu videri matia nisi substantiali vel accidentali forma sit imbuta. aut ꝓpriam ꝓpatiõis sic videt tenebra videndo nihil. et sicut audit silentiuz non audiẽdo nihil. et sicut audit silentiuz non audiẽdo sonũ. vt di. Calcidius sup Pla. et commentator sup ꝑmũ methaphisice dic̃. Materia ẽ causa quare male videm⁹ res creatas vnde nihil est cõmuni⁹ ⁊ generali⁹. et tamen nihil ignobil⁹ q̃z sit materia. qz nunq; videt sine forma. nec etiã potest videri forma nisi cũ materie actu sit ꝙiũcta. vbi ꝙ plus est de forma ibi min⁹ est ð materia sic ðz. iij. metha. et ecõuerso vbi plus est de materia ibi minus est de forma. et est res magis grossa et impura. magis ignobilis et obscura. q̃nto a nobilitate forme amplius est remota. Formarũ autem alia spũalis alia corpalis. Corpalis vero alia celestis alia elementaris. Forma autem celestis est ita activa q̃ complet totũ appetitum materie sue. et ideo ꝓpter ꝑsentiã sue forme complentis totaliter et ꝑficientis celestem materiã substantia celi non potest destrui vel corrumpi. sed potius per formã suã que in suo actu ꝑfectissima est in esse perpetuo ꝙseruari Forma vero elementaris, no potest complere tantam potentiaz materie sue nec ei⁹ ꝑficere appetitũ. et ideo relinq̃t in potentie materialis aliq̃d incõpletũ. ꝓpꝓ qð semper appetit nouam formam. et ideo talia corpora sunt semper corruptibilia q̃ ad potentiã. et etiam sepi⁹ quo ad actum Quanto em̃ forma est nobilioz ⁊ spũalioz et a cõditionibꝫ materie separata magis et abstracta tanto est actualioz et virtuosioz. vt patet

100

itelligẽtijs q̃z ſuba nõ dependet a matia. ſic̃ 9z in. ij. de aia. In hñtib materiã ñ eſt itel/lect⁹ Verũtñ angelos nõ hñe in ſua forma materiã nõ affirmo. ſz ſiue angelo⁹ eſſentia ſit exſpñali materia z forma ꝓpoſita. ſiue ñ. ℔ certo tenek q̃ eo⁹ ſuba reſpectu rez coꝛ poꝛaliũ ſimpliciſſima ẽ z actualiſſima ſicut forma ſpñal' actualioꝛ ẽ q̃ forma coꝛpal'. vt di. Albu. vñ reſpectu matie nobil' ẽ forma cuiuſlibz mixti. nobilioꝛ ẽ forma elemẽti no/biliſſima ãt eſt forma coꝛpis q̃nti ſiue celi. ſz oẽs iſtas formas incõparabilit' i nobilitate. et actualitate ſpñal' forma ſiue ſit in ãgelo ſiue i terie ꝓut ad ℔ opuſculuz ꝑtinet dicta iam ſufficiant.

De elemento Capl'm. II

Elementũ ſm ꝓſtan. eſt ſimpla z mi/nima coꝛpis ꝓpoſitꝰ ꝑticula. Mini/ma ãt dꝛ q̃ ad nos. q̃ ſenſu nõ ꝑcipit. Eſt em̃ ꝑticula mima z vltia in coꝛpis reſo/lutõe ſic̃ fuit in ꝓma ꝓpoſitõe. Dꝛ ãt ſimpla. ſz q̃ nõ hz ꝑtes aliq̃s ꝓponẽtes ſpeciez nu/mero differentes. ſic̃ aliq̃ coꝛpa q̃ ſũt mixta. vꝛz i metallis q̃z ꝑtes differt. Pars ei q̃daz eſt ignis. z ſic de aliꝭ. ſz q̃libz ps ignis mẽtũ ſm Iſi. ab ile. eo q̃ oĩa coꝛpa q̃ eleuamẽtũ ſiue alimentũ. et ſm aliq̃s dꝛ alunk elemẽtarib q̃litatib z augmentãtur. Sut ãt q̃tuoꝛ elemẽtares q̃litates. q̃rũ due ſũt actiue. ſ. caliditas z frigiditas. et due paſſiue. ſ. ſiccitas z hũiditas. q̃z ꝓueniẽtie z diſcrẽtie ſupꝛ i q̃rto libꝛo plant⁹ deſcribũk. q̃re ibi. Inẽ q̃litates ãt elemẽtares ꝛ̃rieras ẽz re pugnãtia rõne q̃z ad inuicẽ agũt z patiũk: et generank z coꝛrũpunk. q̃tũcũq̃z ãt ad in/uicẽ ꝛ̃rianꝰ ꝑ influẽtiã tñ celi z planetaꝝ vir tutẽ ꝛ̃ciliank in ſuis effectib z ad ꝓcoꝛdiam reducũk. z iõ q̃dã mirãdo nake neꝛu ꝓũgũk Nam ignis z aer ꝓueniũt i caliditate. q̃uis diſcrepãt i ſiccitate z hũiditate. Aer ẽo z aq̃ in hũiditate ꝓueniũt. ſz diſcoꝛdãt i frigidita/te. ſz aq̃ et ẽra ꝓcoꝛdãt i frigiditate. ſz diſcoꝛ dãt in hũiditate z ſiccitate. Ignis ãt z terra q̃ ſũt elemẽta ſũme diſtãtia ſm ſitũ ꝓueniũt in ſiccitate. diſcõueniũt tñ i frigiditate. quia ẽra frigida eſt ſubalik z in vltimo. ignis vero eſſentialik calid⁹ eſt z i ſũmo Ex iſtis ãt elemẽ/tis q̃tuoꝛ duo ſũt nobiliꝛ ſube et puriꝛ et leniꝛ. ſ. aer z ignis. z iõ a cẽtro ad circũ/ferentiã motũ hñt z nakaliẽ mouenk ſurſuz. et iſta duo ꝓhũt nobilitatẽ ſuã q̃ ad ẽtutem opatõez z ſubam ꝛcinitate oꝛbis ſiue ce/leſtis coꝛpis a q̃ recipiũt influentiã mobili/tatꝭ z ẽtutꝭ. Hã ẽtꝰ celeſtꝭ ꝓmo influit ſuper ſperã ignis z ꝑ ignẽ ſup ſperã aeꝛ. et ideo ℔ duo elemẽta ſũt ceteꝛ ſublimioꝛa q̃ ad ſitũ. abilioꝛa q̃ ad motũ. puriora z ſbtilioꝛa q̃ ad ſubaz. clarioꝛa et magꝭ ꝑſpicua q̃ ad formã. ẽtuoſa q̃ ad actũ. Duo ãt elemẽta ſunt infe/rioꝛa. ſ. aqua et terra. ceteꝛ duob⁹ nakaliter ãguioꝛa. motũ a circũferentia ad centꝝ deoꝛ ſum habẽtia ꝑ aggregatõz ptiũ. z ꝓpactiõez ſpiſſa z obſcura. z iõ ꝓdictꝭ duob⁹ ſũt groſſi oꝛ z materialioꝛa pl⁹ habẽtia de materia q̃z de forma. Vñ ꝑt ſummã elongatõz a ſpera oꝛbis celeſtis ẽtuti motiue celi non ita ſunt obediẽtia ſic̃ duo ꝓma. Hũq̃z ei ſũt elemẽta ocioſa. imo i agẽdoꝛ patiẽdo ſũt ꝓtinua. vñ nũq̃z q̃eſcũt a generatõe z motu. Terra ei z ſi q̃eſcat a motu nũq̃z tñ q̃etẽ et ceſſatõez re/cipit ab effectu. z ſic̃ nõ ſunt ocioſa ab actu. ſic nõ ſũt vacua ab oꝛnatu. Hã q̃dlibet ele/mentũ hz oꝛnatũ ſuũ. ignis. ſydera. aeꝛ. vo/latilia. aq̃ natatilia. ẽra greſſibilia vt di. Be. De q̃b⁹ aliqua auxiliante dño breuiter ſunt dicenda.

De igne La. III

Ignis eſt coꝛpus ſimplũ i vltimo ca/lidũ et ſiccũ. vt di. Conſtan. Natu/raliter em̃ ſup aerẽ ſedẽ querit. Per violentiã em̃ in aere vl' in terra detẽ⁹ paula/tim in mollẽ aerẽ euaneſcit. vt di. Iſi. Pro/prietates ãt ignis tangit Dyoniſius in hie/rarchia angelica. c. xij. Ignis inq̃t eſt coꝛp⁹ ſenſibile. longe excellẽti⁹ z ſubtili⁹ omnibus aliꝭ rebus coꝛporalib⁹ et nature ſpirituali primũ ac ꝑ hoc effectũ ſuum diſſimili⁹ cun/ctis aliꝭ demõſtrat. Ignis em̃ in oĩib⁹ eſt et ꝑ oĩa dare ſe ꝓſueuit et ab oĩib⁹ nõ re/mouetur. Eſt tamen occultus incognit⁹ im/menſurabilis inuiſibilis q̃dammodo incoꝛ/poreus potens ad actionẽ ꝓpriam. mobilis tradens ſe oĩib⁹ quoquo mõ appꝛoximan/tibus mouens vniuerſa ſe ꝑticipantia. reno/uatiu⁹ oĩm. nature cuſtos. illuminatiu⁹ cuꝝ circũuelatis ſplẽdoꝛib⁹. claruſ. diſcret⁹. diſ/tinguens et reſiliens. deoꝛſum paſcẽs z ſur/ſum mouẽs. acute meãs. excelſus. nõ recꝛ/piens ignominiam minoꝛatõnis. ſemꝑ mo/tiu⁹. ꝓꝑbenſiu⁹ z mutatiu⁹ in ſe reuertẽs po/

tēter actiu⁹ ꝛc̄ Decłba dionisij diuinissimi ꝑfūdissima sūt. Describūt ei ignē q̄ ad eius suba3 ꝓtutē ꝛ opatōz. Ūñ ad declaratiōez ꝓ dictoꝝ ꝓba ꝫ mēratoꝝ breuit sup hūc locuz h̄ ponem⁹ Ignis ei int̄ oīa elem̄ta situ habz sublimioꝛē. ꝛ h̄ q3 naka3 bz leuioꝛē. Et iō ꝺz excelsus. q3 pōdere carēs sublime q̄rit vł petit. supeminet vniuerſ. ꝛ q̄q̄d coꝛpoꝛeuz est ꝓter ipm naka3liter sub eo subsistit Item int̄ oīa elem̄ta naka3 bz puriozē et subtilioꝛē. et ꝺz q̄dāmodo incoꝛpoꝛe⁹. q3 ꝓt̄ subtilitatem sue substantie ꝓter subiectam materiam sensu non videtur. ꝓpter hoc etiā videtur multū nake spirituali ꝑim. q3 q̄dām⁹ videt ignis esse medi⁹ int̄ visibilia ꝛ inuisibilia. In q̄ntū aūt illis appropinq̄t supioꝛib⁹ ē incoꝛpoꝛe⁹. sz inq̄ntū approximat inferioꝛib⁹ coꝛpoꝛe⁹ est. Itē naka3 bz ceterꝫ elem̄tꝫ actualioꝛē ꝛ i agēdo foꝛtioꝛē. ꝛ iō ꝺz īmēsurabil̄. q3 ei⁹ ꝑt⁹ ꝛ opatio crescit i infinitū. si matia fuerit infinita. q̄ꝺiu ei materia subiecta sufficit ignis nō deficit sz sp poti⁹ crescit. Itē naka3 bz occultioꝛē. ꝛ iō ꝺz occult⁹. q3 in sua essentia sensibilit nō videt. inuisibil̄ ꝛ incognitus ꝺz. q3 sine subē matia sensu nō ꝓcipit. Quid etiā sit i sua essentia seu suba vix cogn̄scit itellectu. Itē ꝓtutē ꝛ naka3 bz alijs mobilioꝛē. ꝛ iō ꝺz mobil̄ ꝛ potēs oīm. q3 i igne est ꝓncipiū ꝓtuꝫ motiue. q3 mouet se ꝛ alia ꝛ a nullo inferiozi se mouet. Itē naka3 bz ceterꝫ inferioꝛib⁹ clarioꝛē Ūñ ꝺz q⁹ ignis est illuīatiu⁹ q3 claritate sua oīa illuīat. sz cū circūuelatꝫ splēdoꝛib⁹. Hā splēdidi ignis radij foꝛtꝫ emicant sz circūuelāt. q3 rursum ad secretū sue subē sinū reducti a nr̄is sensib⁹ occultāt Itē ex subtilitate sue subē ꝓtutē bz oīb⁹ alijs acutioꝛē ꝛ penetrabilioꝛē. ꝓt̄ q⁹ dicitur acute meare. q3 ꝓpter ꝓtutꝫ motu subītrat sine resistētia ꝛ penetrat vniuersa. Itē ignis bz virtutē sui et alioꝝ manifestatiuā ꝛ distinctiuā Hā se manifestādo alia sibi obiecta manifestat coꝝ colores ꝛ figuras ocul̄ repsentās. ꝛ iō ꝺz clarus. manifeste discret⁹. distinguēs. Itē vim bz inferioꝝ ad supioza attractiuaz. Hā materiā in quā agit rarefaciēdo dissoluit et calozis sui violētia sursū trahit ꝓt̄ q⁹ ꝺz deoꝛsū pascēs ꝛ sursū trahēs. Itē ꝓtutem bz renouatiuā. Oīa em̄ veteraſcunt antiquant⁹ et deficiūt q̄ ꝓtute ignea nō seruātur. vt pz i senib⁹ in q̄b⁹ deficit calo3 naka3lis. Et ideo ꝺz renouatiu⁹ oīm ꝛ etiam nake custos sine em̄ ꝓtute ignis nō ꝑt subsistere ꝓtus alicuiꝰ coꝛpis naka3lis. Itē ꝓtutē bz imutatiuā q3 oīm naturā in quā agēdo supat. cōuertit in suā spēm et trāsmutat. et ꝓpter h̄ ꝺz agere. h̄siu⁹ et imutatiu⁹. Hā materiā inquā agit apprehēdēs illā nō deserit. sz ꝫsumēdo sua similitudinē ꝫuertit. apprehēdēs ät non apꝓbendit. q3 ꝫsūpto eo in q⁹ agit in se resilit atq3 redit. Et iō ꝺz resiliēs ꝛc̄. Itē ꝓtutē naturā suā ꝑsi⁹ cōmunicatiuam bz ꝛ sine diminutiōe diffusiuā. et iō ꝺz nō recipe ignomiam minoratōis. q3 sic cū effundit non angit sic cū recipit nō minorat. neq3 in eo q⁹ videt augmētū recipe est capiēs glaz. neq3 i eo q⁹ putat minoꝝ sustinet ꝫtumeliā. Itē naturā bz purgatiuā. metalla em̄ q̄ nō p̄t ꝫsumere a scoꝛia et rubigine mundificat et purgat et mūdat. Itē ꝓtutē bz sapoꝝ ꝛ hūoꝝ alteratiuā. vñ et hūoꝛes in coꝛpe excoḣt ꝛ digerit. ꝛ cibos crudos ꝫsumēdo in eis sup̄fua sapidos et sanos reddere cōsueuit. Itē ꝓtutē bz sue subē ꝓpꝛietatē oīm ꝛ cōmixtoꝝ coꝛpoꝝ esse tiā diffusiuā. q3 in reb⁹ o⁹m̄ib⁹ inuisibil̄ est inclusus. q̄q̄ꝫ includi actualiter nō videat. inde est manifestū. q3 ex fozti coꝛpoꝛe solido rū allisiōe ignis excutit in q̄b⁹ ē nullatenus putabat. Itē ignis subtilitate sua substātia vnitiuā. vt pz in ferro ignito et carbone ardenti. et hm̄oi. in q̄b⁹ ignis ita fm omnes sui ptes singulis ferri et carbonis ꝓpriet⁹ cōiungit vt videat vna suba et alter⁹ sensibilis distantia penit⁹ nō sentit. Uno et triplex ignis species a ꝑhis diffinit. Est em̄ ignis lux. ignis flāma. ignis carbo. Ignis em̄ est in sua spera lux. sed flāma ꝺz in materia aerea carbo autem in substantia terrea siue in feculentia materie grossioris Has et multas alias habet ignis ꝓpꝛietates de quibus sup̄ libro secūdo in tractatu de ordine seraphin et libro quarto de elementarib⁹ qualitatib⁹ scz de calore. quere ibi Nam ea q̄ dicta sunt hic sufficiāt.

De flamma Ca. IIII

Flamma est materia ignea in subtilitia aerea accensa. Nam aer ꝓpter suę substantie subtilitatē et immediatā quam habet cum spera ignis vicinitatez de facili ignitur et in naturam ignem cōmutatur. et fm q⁹ substantia aerea est purior tāto flamma erit lucidioꝛ et clarioꝛ et nakę similioꝛ videbitur. Mouetur aūt flamma naturaliter sursum et ab omni parte ro

accēse lineal̄ in acutū tēdit z i conū. vñ in
sua extremitate hz formā pineā z acutā. vñ i
suo acumie ppt ocursū radioꝝ i angulo acu
to fortꝫ calorꝫ sui impmit actōz. z iō qz in sū
mo piramidali angulo calidior existit mate
ria sibi opposita inflāmat facilꝫ et accendit.
Calorē ꝼm materiā i quā agit recipit. Unde si
matia ē turbida z fumosa turbidā z obscu/
rā fddit lucē. z ecōuerso si matia fuerit trās
parēs z pura rutilat z luiosos radios vndi/
q; circūfūdit. tenebrosa illuiat z abdita pro
dit. uiā z vie offēdicula ābulātibꝫ oñdit. ppt
sui leuitatē z matie aeree mobilitatē in quā
agit. In motu ē otinuo z nūq; peit reqescit
vēti modicꝰ ipulsus flāmā excitat z accēdit.
sz si fuerit nimis vehemēs flāmā dissipat et
extinguit. tortuose z amfractuose aerē ipellit
otinue. z iō mouet circulariter z incēdit vt di.
Bar. Uñ vulcanꝰ a iunone i terrā piectus
ꝼm figmta poetica claudꝰ fuit. ex violētia sui
motꝰ ptes materie in quā agit inuicē allidē/
do ocutit z ex ptium collisione mutua sonū
facit locū supiorē q̄rere satagit. et materiaz
cui p incorpatōez adheret ab inferis ad su/
periora attrahe nō desistit.

De fumo Ca. V

Fumꝰ est vapor ex ptibꝫ matie subtili
oribꝫ et būidioribꝫ vi caloris resolu/
tus. Hz āt gues ptes mixtas cū leuibꝫ ex qbꝫ
obscuritatē hbit z fetorē. vñ aerē denigrat z
nāz fumigabūdā ocurrit. Amaritudi/
nē ei et matie sue grossicie hbit. ex cuiꝰ acu/
mine oculos amaricat ac lacrimas puocat
sensibiliter visū ledit suo acumie z ad cerebrū
penetrat z spm aialē guat et p ons nalem
Uñ oz in li. aialiū q fumꝰ candele extincte
ledit pgnātes intantū q si equa pturiēs talē
fumū senserit faciet abortiuū. fumꝰ z apibus
etiā ē inimicꝰ z ledit accipitres z alias prede
aues. vt idē dic. fumꝰ insup cito morit post/
q̄ morit. vt di. glo. ibi. Sic ꝼgula fumi. Cito
eꝫ i altū ascēdit z subito euanescit. ex igne
orit z anteq̄ appareat ignis apparere videt. a
vēto mouet z dispgit multipliciter circūferꝝ.
fumꝰ etiā oñdit ventū a q̄ pte veniat. qa illic
fumꝰ tendit q̄ ventꝰ ipm agitat z ipellit vt di.
Bre. domos denigrat z ificit. z in parietibꝫ
generat fuliginez atq; nutrit. loca angulosa
petit z i eis infectōis vestigia impmit z dere
linq̄t. Fumꝰ etiā aromaticꝰ a speciebꝫ aroma
ticis resolutꝰ ē sensui olfactꝰ delectabil̄ et ai/
cui. Cerebri nāq; ē ofortatiuꝰ z spirituum
cordis z capitis reparatiuꝰ. reumatis z nocui
fluxꝰ restrictiuꝰ desiccatiuꝰ ostrictiuꝰ z poro/
rū obstructoꝝ aptiuꝰ z ad ofortatōz neruoꝝ
ad iteriora penetratiuꝰ. serpētū z venenoso/
rū aialiū z reptiliū fugatiuꝰ. Omnē etiā fu/
mū z matie odorifere odiūt tā colubri q; ser
pētes vt di. Bre. Fumꝰ insup a cibo vl potu
resolutꝰ vi caloris ascēdens ad cerebrū ner
uos sensibiles opilat z somnū generat z sen
sus exteriores ligat. z p ons calorē nalem
ad interiora reuocat. z fruticē i interioribꝫ ad
iuuat z ofortat. Si fo fuerit fumꝰ melācoli
cus vl nimis acutꝰ aut venenosus ex cibo vl
potu aut medicina nociua resolutꝰ ad cere/
brū aduolat. fruticē anialē aggrauat. timorē
generat vt in melācolicis frenesim z furorē
excitat. vt in freneticis z ebriosis. oblionē
et erisipilā generat vt in letargicis. sensus et
ratōnis vsu puat. vt in epilēticis et caducis.
Mas et mltas alias infert corpi fumositas
pessimas passiones et nocuas. fumi etiaz a
terra et a mari fruticē caloris ad supiora at/
tracti aerē inficiūt et odēsant. nubes z nubi
la generāt ventis tēpestatibꝫ z alijs aerꝫ passi
onibꝫ fomētū z materiā amministrāt. radi/
os solares in aere intercipiūt z obūbrant. et
hec de fumo dicta sufficiāt.

De carbone Ca. VI

Carbo est ignis actualit incorpatus
terrestri matie z vnit vt di. Rab. vñ
ignis p sui icorpatōez ptibꝫ grossioribꝫ ter/
restribꝫ admixt p q̄ndā violētiā inferꝰ deti/
net. vñ sic ignis i flāma mouet surſū. sic car/
bo crepitādo z scintillando gnitate materie
deorsū inclinat. carbo itaq; q̄n ignit vertit
in rubore. sz q̄n extinguit induit nigredinē.
et oño pdit pristinā ignis spēm et decorē. vñ
q̄nto fuerit pulcrior ex sui ad ignē pma vni/
tate sine vnione tāto apparet deformior z vi
lior in ipsi⁹ ignis extinctione. in carbone aūt
subalis būiditas totalit osumit. et iō de faci
li rūpit z frāgit q̄n humor q fuit cā coadhe/
rētie ptiū ignis totaliter violētia exhauritur
z iō in carbone extincto ps a pte de facili rū
pit. quia nihil humiditatis p quā ptes cohe
reāt in ipsi⁹ suba inuenit. sic dicit Bre. parti
bus terrestribus solū remanentibꝫ ppter do
minū siccitatis de facili ignit z accenditur.
Sz postq̄ accensus fuerit faciliter reextin/
guitur. ita q i eo nihil de ignis vestigio pre/
ter nigredinē repit. nigredie em sua pollutit
et inficit quicq̄d tangit. carbo etiaz ignitus

acutissimū hz ignē z sūme actiuū z penetra tiuū. vñ sui acumine ferrū coḡt z ptes eⁱ re soluēdo z relaxādo remollit. suo etiā acumi ne caput ledit. sub cinere āt uoluⁱ ī se ignē retinet z custodit. detectⁱ āt z frigido aeri ex positⁱ ī fauillaꝫ multitudinē redigit z per se subito euanescit. vt di. Bre. Larbo ꝓo si ig nitⁱ fuerit plātas ꝺculcātis vrit z ledit. extin ctus ꝓo q̄uis vrēdo nō ledit tangētē. strido rē tū et strepitū magnū facit.

De scintilla. Ca. VII

Scintilla est modica ignis pticula ex materia ignea ꝫtute z ipetu calozis dissoluēt̄ resoluta. vñ motⁱ scintillarⁱ ē subi tus. vi eī ignea subito resoluit ac sursū mo uet. sz ex ḡuitate pt̄ terrestr̄ ad centꝫ tandē inclinat. Itē motⁱ eⁱ clarissimⁱ ē ad moduꝫ stelle et luiosus. z p diffusionē sue igneitatis in aere apparet vndiq̄ radiosus. Est p̄terea motⁱ eⁱ ad modū ignis actiuⁱ ꝫ ꝑtuosus. Nā modica scītilla ī fūgo vl̄ ī stipula recollecta in ignē maxim subito augm̄tat. aer̄ ī mutatione subito euanescit. z extincto nihil nisi fauillā pⁱ se relinq̄t. vēto tpato seu flatu accen dit. ipetuoso āt extīguit. aerē impellēdo pe netrat z tū ī penetrādo ipm aerem paꝫ alte rat aut īmutat. q̄to ignis est fortioꝛ tāto scī tillaris motⁱ siue impetⁱ erit maioꝛ. Ex ma teria viridi z hūida scintille grossioꝛes et in suo effectu penetrabiliores generant. verū tamen pauciores.

De fauilla Capl'm. VIII.

Fauilla a fouēdo ē dicta eo q̄ ignem foueat atq; tegat. Est cinis modicⁱ de extinctōe scintillaris mat̄ie derelictⁱ vt di. Jsi. est āt fauilla tenuis moll'. sub albida z sicca atz leuis ī supficie carboīs ig niti adherēs fulgorē eⁱ hebetat. z eruoꝛē eⁱ attenuat z minoꝛat. Ad modicū vēti flatū di spergit. dispsaꝫo vix vnq̄ recolligit. vt dicit Bre. de facili inflāmat. sz ꝓpt̄ defectū nutri mēti subito extinguit. Fauilla etiā q̄n ē ig nea vēti raptu sursū rēdit. extincto āt ꝓprio pō dere ima petit vt di. Bre. vñ deoꝛsum tendit motu ꝓprio. sed sursum extollit z rapit mo tu alieno.

De cinere Ca. IX

Cinis a cadēdo ē dictⁱ. nā ō suba ma terie t̄restr̄ vi calozis resolutⁱ gene rat. vt di. Jsi. Est āt cinis moll' despecti co ris amari et stiptici ē sapoꝛ. ptes hz minu tissimas et tenuissimas leui flatu sparsionis et diulsionis receptiuas. Cinis etiā simu hz colatiuā siue mūdificatiuā. vñ valz ad re stiū ablutōz. hz etiā vim coꝛrosiuā z deficā tiuā. vt di. ꝺstan. Cinis insup si fuerit cal dus ignē ab eo tectū custodit. si ꝺo fuerit ri gidⁱ destruit z extinguit. Cinis etiā ꝓ mist ignis ꝺflagratōz z violētiā suā formā vilem z obscurā aliq̄tiēs cōmutat i spēz vtrā ag clarā. nā ex materia cineꝫ solet fieri vitr̄ di. Bre. Hoc āt hz cinis defectⁱ z ipfectio qꝛ q̄uis q̄tidie aque vl̄ pluuie irrigatōz su scipiat. sterilis tū manet. vñ terrā quā tāg nō fecūdat. sz potⁱ si sterilis fuerit reddit riliozē et in omnibꝰ viliozē. Et h de libro de cimo sufficiant.

Incipit liber vndecimus de aere z pau onibus eius.

Aer est dictus

q̄ ferat ignē z ab aq̄ ferat̄ vo Jsi. Aer āt ptim ptinet ad ma teriā terrestrē ptim ad materiā celestē. vt di. Beda. Hā ps aeris supioꝛ pu ra clara et q̄eta. vbi pcelloꝛi z ventoꝛi mo pñt attingere ptinet ad celestē. ps ꝺo inferi oꝛ spere aquet terzevicina. turbulēta grossa z ꝺpacta ex humidis z terreis vaporibꝰ ex pulēta ptinet ad terrestrē. et hec ps aeris ꝺ uersas ex se pducit spēs. Nam vt di. Jsido Aer vehementⁱ ꝺcitatus facē vētos ebeno scatōes et tonitrua. ꝺfractⁱ nubila. ꝺpillat plunias. ꝺgelatⁱ niuem et grandinē diffe tus serenitatē. vt di. Jsi. et Beda. Plus hz raritatis et inanitat̄ q̄z cetera elemen Est aūt aer ſm Constan. clementū simpl substantialiter hūidū et calidū. Et ꝓpria q natura seu substantia est humidus. sed cre cinitate oꝛbis calidⁱ. et ideo ſm virtutē q tatis ꝓprietatem aer est sui naturaliter diffu sinus a superficie terre et aque vsq̄z ad spera ignis vndiq̄z extensiuus. Et substantie sue subtilitate et raritate transparens est et perspicuus. vnde ratione ꝺ vaphacentaris sue et transparentie est influētie celestis vir tutis et impzessionis solaris luminis recep tiuus. virtutis inspirandi et respirandi ei aer omnibus animantibꝰ administrat. Omniū em̄ animantiū est respiraculum. et volatiliū celi ꝓpriū habitaculū. Sine enim aere nō potest viuere aliqua anima creata Aer em̄ ratione leuitatis substantialis

naturaliter mobilis ⁊ alterabil' ac ꝑtibilis i oppositas q̄litates. vñ ex vaporib⁹ terre ⁊ maris sepe recipit immutatiōem. nam si vapor fuerit fetid⁹ et corruptus ac venenosus aer corrūpit et inficitur. cui talis vapor pestifer admiscet. Si ꝓ fum⁹ ex pura ⁊ mūda substantia fuerit resolut⁹ et odorifera. aer odoriferam ⁊ nature amicabilē ex incorpatiōe fumi odorans summe nob est vtilis ꝓpter anhelit⁹ necessitatē ⁊ vitalis spūs ꝯtinuū nutrimentū. Si ei clar⁹ lucidus ⁊ pur⁹ fuerit. hūores at q̄ spūs erūt lucidi atq̄ puri. Si ꝓ turbidus ⁊ nebulosus hūores erūt turbidi. spūs grossi ac infecti. vt di. Constan. ⁊ philaret⁹. Ūñ aer est elementū ⁊ corpor et spirituus. Euentatio em̄ aeris aduenies spiritib⁹ ē cā meliorationis eor et depuratōis ⁊ mitigationis. pbibes spūs et hūores ab inflāmatiōe. attract⁹ em̄ a pulmone cordi. p cor toti corpori ꝓbet tpamentū. vñ aer maxime imutat corp⁹ ⁊ ingredit ad interiora spirituū. ⁊ mi scet cū eor suba q̄ corpi ꝓbet vitā. Ūñ si aer fuerit pur⁹ et mediocris i suis q̄litatib⁹ tpatus ad ꝓseruatiōez vite maxie pficit. Si ꝓ fuerit corrupt⁹ distpat⁹ marie ledit ⁊ corrūpit dr. Constan. Quāto āt est a tra remotior et celo vicinior. tāto purior ⁊ similior est etheree puritati. q̄to ꝓ tre vicinior tanto frigidior et crassior et similior terree q̄litati. Ūñ ex vaporib⁹ terre ad interiora aeris attractis varia et ꝓria i aere generāt. Et q̄nto aer est grossior et spissior. tāto sol i eo fortiꝰ imprimit calorē radior. ꝓpt radior. solariū repercussionē ꝯculcatōem et ꝯfractōez. Ex repercussione āt solariū radior. i aere hūido ⁊ dē so generāt in corvarū colores vt ōr i li. meth. vtz in assub et in iride et in ꝯsilib⁹. Fit autē aeris ꝯdensatio triplici de cā. s. ex vapore partes terrestres suas ⁊ grossas cū aere pmiscē te. vt ex frigiditate ptes hūidas aeris ꝯgelāte. vel ex generatōe noui aeris sensū i se recipiē te. p cui⁹ ad pmā additōem aer ingrossat. vt dicit phus. Rarificat aūt et subtiliat ex causa ꝓria. scz. ꝓpt vapor⁹ ascendētis ꝯsūptōez ꝓpt fortiorē calorem aerē extenuantē vel clarificantē. vel igneaz partiū ex particulis aeris generatōnem per vltimam humiditatis siue rarefactōem. et caliditatis intensionem aer in natura igneaz trāsmutat. Immutat aūt aer ꝑm subam vel qualitatē multiplicit. vt dicit Auicenna. Primo a solis appropinquatione vel elongatiōe. Calefit em̄ aer q̄n sol ad nostz habitabile appropinquat quēadmodū frigescit q̄n se elongat. Item ex ortus et occasus stellaz immutatōne. Stelle em̄ tam erratice q̄z fixe sunt cā quare aer in suis qualitatibus immutat. Sole nāq̄ cuz aliqua stella effectus frigidi sicut saturno i frigido signo conuenīte intendit frigus in aere. Si vero cōuenerit cum calido planeta. vt cum marte. est causa quare in aere fit excessus in calore. et sic de alīs est intelligēdum. Item immutat ex terre varia dispositione sicut et positōne. Nam in parte septēptrionali fit siccus aer ⁊ frigidus. australi calidus et humid⁹. orientali calidus ⁊ siccus. occidentali frigidus et humidus. Item ex terre elevatione vel depressione q̄ in montibus est aer frigidus. in vallibus aūt calid⁹ Cuius rōnem reddit Constan. in pantegn. dicens. Boreas inq̄t habet ortum ab eminēti zona. vñ loca eminētia libere expetit ⁊ mouet ⁊ subtiliat aerea. ⁊ ita infrigidat. q̄ oīne subtile dūmodo habeat exalatiōem p motū infrigidat. aer aūt in vallib⁹ manet quietus et ita calidus. Aliam tñ reddit Macro. rationem. dicit em̄ q̄ h̄ fit ex aggregatōe radiorū q̄ multiplicant in vallib⁹ ꝓpt ꝯdensatōz vapor⁹ in vallib⁹ pot⁹ q̄z in montib⁹. et ideo niues citi⁹ liquescunt in valle q̄z in monte. q̄ ibi ex radijs maior calor generat. Et hoc ꝯcordat cū Aristo. in li. meth. j. c. iij. vbi dicē q̄ multiplicatio radior. q̄ tendūt ad terram velut ad centrū est in cā hui⁹ calefactōis. similiter reuerberatio radior. in acutos angulos et mora ⁊c. Item immutat aer ex vicinitate maris. q̄ terra vicina mari septēptrionali frigida est et sicca. ex vapore frigido ⁊ sicco a mari resoluto. ibi em̄ calor est debilis ⁊ paz vincit. ⁊ iō mare aq̄lonare paz salsescit. vñ ponticū mare est q̄si dulce. In mari autstrali est ꝓriū ex cā ꝓria. Itē immutatur aer ex cadauer. et paludū ꝓpinquitate ex quor cōruptōe aer ꝯbit corruptōem ⁊ aer efficit putrid⁹ et quasi pestilētialis. Et accidit ista aeris putrida infectio in fine estatis et sept⁹ in autūno. q̄ tūc aer ex sui natura est subtilior. et iō cōuertibilior. ꝓpt q̄ accidit ei talis corruptio. ex cōmixtione malaz fumositatū q̄ ascendūt ex putredine cadauer. vel paludum sine alterius rei cuiuslibet corruptela vt dicit Joh. Et hec de aere dicta in generali nūc sufficiant.

De igne perpendiculari
Capitulū ꝑmū

Hunc de impssionib⁹ q̄ fiūt in aere ē dicendū. ꝑmo de his q̄ fiūt ex vapore calidor sicco. sic̄ est ignis ꝓpendicularis. q̄ q̄nq; appareat ī aere. z nō ē aliud nisi impssio generata ex vapore calidor sicco in ꝑma aeris pte eleuato hñte latitudinē in profūdo z longitudinē in supmo ꝑm figurā flāme piramidalē p ignē z motū celi inflāmato secūd⁹ ē ignis lōg⁹. q̄ est impssio generata ex vapore calido z sicco ī supma pte aeris carēte latitudie manifesta respectu sue lōgitudinis inflāmato ꝓptutē ignis z p motū firmaměti. et dr h impssio draco eu omēs ignē. ꝛc. Tertia impssio vocat candela z generat ex calore calidor sicco ī supma pte aeris habente quā longitudinē z latitudinē. equales tñ. ꝓpt qd apparēt q̄si rotūde figure inflāmate p calorē ignis z motum celi. Quarta impssio vocat assub ab Arist. z est duplex. s. ascēdēs et descēdēs. Et generat h impssio ex vapore calidor sicco subtili ī supma pte aeris lōgitudinē et latitudinē magnā hñs. ꝓportionales tñ. inflāmato vehemēter z calefacto per ignē z motū firmamēti petēs supiora ꝓpt subtilitatē materie et vehemētiā inflamatōnis. Alia est impssio z dr assub descendēs. generat aūt ex vapore calido et sicco z grosso. lōgitudis z latitudis eqlis existēte ī pte supiori medy interstic̄ aeris inflāmata p ignez z motū firmaměti. Descēdit aūt inferi⁹ ꝓpt frigus circūstans z pōd⁹ materie grossiozis. vt dī. Arist. Iste impssiōes sūt q̄s vulg⁹ putat esse stellas de nocte cadētes de celo z ad celum ascendentes.

De ventis in generali
Capl'm. II.

Unt et alie impressiones ex vapore sicco sicut vent⁹ q̄ ꝑm Arist. est motus vaporis sicci eleuati a centro terre cū aere et in aera cū aliq̄ celesti ꝓtute incorporati. Uñ vent⁹ ꝑm Bedam nihil aliud est q̄z aer motus z circūagitat⁹. ex fumositatib⁹ eī a ꝛra descēdentib⁹ et aerē repellētib⁹ generat vent⁹ vt dicit idem. Hāc aūt descptionē arguit Arist. in topicis. quia descriptū nō vniuersaliter p̄dicat de sua descptōne. q̄ nō oīs aer mot⁹ est ventus. Oportet ei ad h vt aer mot⁹ sit vent⁹ q̄ ibi sit maxim⁹ impulsus z q̄ multum de aere diuti⁹ impellat. Et ideo diffinit sic Lonstan. vent⁹ est vapor frigidus et siccus ex terris et aquis p calorem resolut⁹. aerem p incorpatōnem sui fortiter cōmouens et impellēs. Alū ponūt causam ventor esse nubes in aere existētes sua mole aerem hinc et inde p̄mentes z impellentes et ex tali motu nubiū et impulsu fit ventus. Alū aūt dicunt ventū procreari ex cōflictu brachior maris in quatuor ptib⁹ terre. Hiis in aq̄lone brachiū australe conflictū in oriente cōmouet mare. ex cui⁹ motu mouet aer et fit vent⁹ q̄ vocatur subsolanus. Quādoq; ro confligūt in occidente fit vent⁹ q̄ dicit⁹ zephir⁹. Econuerso si brachiū uonius siue zephir⁹. Econuerso si brachiū orientale et occidētale fecerint conflictū in meridie fit ventus q̄ vocat⁹ auster. Si vo in septētrione fit ventus q̄ vocatur boreas. Et alīs aūt refluxionib⁹ maris intermēdijs oriuntur ventos collaterales generari. Alū ad hūc dicūt. vt dicit Beda. q̄ ex cauernis terre fit vent⁹ h modo. q̄ aer labilis est natura et ido subintrat cauernas terre et exit. Et ātvna ps nitit exire et alia subintrare fit conflictus et mouet aer et fit aer inde ventus. Et ideo colea regio est ventor q̄ est regio cauernosa. Primā aūt rōnem generatōis ventor approbat Aristo. in li. meth. vbi dicit q̄ duo sunt genera vapor q̄ p calorez a terra resoluuunt. vnus est humidus q̄ est materia pluuiar et aquar p maiorē ꝓdensatōem vel materiam. alter vapor est siccus et est materia oīm ventor. Undecūq; autem pronocatur vent⁹ siue generet h manifestū est. q̄ ventus summe mobilis est et mot⁹ inquietus z agitationis in aere ꝓcitatiuus. Est etiā tempestuosus in mari et in aere tempestatū generatiu⁹. Item vent⁹ q̄n est moderat⁹ z nauigatib⁹ in mari nō ōri⁹ itineris cor est directuus et ꝓmotiu⁹. Econuerso si ortari⁹ fuerit et immoderat⁹ piculum z timor ingerit et sic itineris retardatiu⁹. Item vent⁹ fortitudine sua et impetu penetrat ad iteriora maris ꝓcellar et maris vndar eleuatiu⁹ est. Ité vent⁹ tenuiu⁹ in ptes oppositas diffusiu⁹. Ité ventus borealis cū sit frigid⁹ et siccus est aeris depuratiu⁹ pluuiar nebular ac nubium tegitiuus z serenitat⁹ inductiu⁹. Econtra vo australis cū sit calid⁹ et humid⁹ ꝓtrarios hz effect⁹. aerem em̄ condensat. turbulentias obscuritatē generat vt dī. Beda. Itez vent⁹ q̄n obstaculū inuenit sue virtutis siue fortitudinis est ostensiuus. tunc enim maxime apparet fortis et violentus. vnde z ꝓpomos

arbores sibi resistētes diruit radicit⁹ z sub/
uertit. z iō dic⁹ est vēt⁹. vt dic Jsi. eo q ve/
hemēs sit z violēt⁹. vis eī ei⁹ tāta est vt nō
solū sata z arbores euellat. sz etiā celū z ter
ram ꝯturbet. mariaq cōmoueat. vt dic idē
Jtē vēt⁹ est humor⁹ supfluꝰ ꝯsumptiu⁹ z lu
bricitat⁹ ac immūdicie abstersiu⁹. Hā vie q
p inundationē pluuiaꝝ effecte sunt lubrice
z sordide p flatū vēti fiūt mūde. Jtē tēpera
tus vēti flat⁹ est ignis z flāme excitatiu⁹. Si
ꝙ fuerit nimis ipetuosus z intēsus erit ei⁹
dem extinctiu⁹. Jtē vēt⁹ in suo ortu inuisibi
lis est z occult⁹. sz paulatim p aggregatiōez
ptiū vaporabiliū i aere est augmēti recepti
uus z supps⁹ manifestatiu⁹. Et iō dr i libro
methoꝝ. ꝙ vēti qñ oriunt⁹ de terra sunt de/
biles. sz post efficiunt⁹ fortes ꝓpt multitudi/
nē vapoꝝ q post i aere multiplicāt⁹ z aggre
gant⁹. Jtē vēt⁹ mouet⁹ circularit⁹ z tortuose.
nā vapor q ascēdit ꝓmo sursum flectitur po
stea in circuitu terre. z iō ei⁹ mot⁹ est tortuo
sus z circulariꝰ pcessiu⁹. Jtē vēti impet⁹ est
palearꝝ leuatiu⁹. pulueris z cineꝝ dispsiu⁹.
uesice inflatiu⁹ z extēsiu⁹. p sui subintratio/
nē intrat em cauernosas z spongiosas terre
ptes. Est vēt⁹ terremot⁹ generatiu⁹. ex vēto
em itercluso z agitato i vētre terre fit terre/
motus. vt dic Aristo. Hā porꝝ tā terre q
corporaliū est vētus aptiu⁹. ad iteriora
terre subtilitate sue subpenetratiu⁹ p sui i/
tercluſionē intrās ptes aqueas. est vētus i
supficie aq elevatiu⁹ z spume causatiu⁹. Et
est vēt⁹ in aquaꝝ supficie dissimilitudis p/
tiū z inequalitat⁹ inductiu⁹. Hā aq esset eq
supficialit⁹ atq plana si ventoꝝ ipulsu nul/
laten⁹ moueret. vt dic Jsi. Jtē vapor vēto/
sus a cibis z potib⁹ z alijs humorib⁹ vi calo
ris resolut⁹ multaꝝ passionū est i corpe illa
tiu⁹. nā inclusus i stomacho vel i interiori/
bus viscer torsiones generat q̄i intolerabi
les. z multas alias passiões sic hydropisim
arthetica z hmōi. In auribus etiā facit sibilu
z tynnitū vñ inficit z impedit audibilē spi
ritum siue auditū

De ventis Ca. III.

Venti aūt sunt. xij. quoꝝ q̄ttuor di/
cunt⁹ esse cardinales. z octo collate
rales. Prim⁹ cardinaliū dr subsola
nus. q orit in orīete sub eq̄noctiali paralel/
lo. ibi em q̄q fit maxim⁹ aer impulsus ex
trāsuerberatōe terre z aq in aere ex q fit vē/
tus. Et dr subsolan⁹ q̄si sub sole nat⁹. qr na
scit in torrida zona sub q semp mouetur sol
Jste vēt⁹ hz duos collaterales. s. vulturnū
versus septētrionē. z euroꝝ ꝓpius austroꝝ. z pūt
retineri in h versu. Sunt subsolan⁹ vultur
nus z eur⁹ eoy. Di venti sunt calidi z sicci.
calidi. qr sub sole diu morant. sicci autē qa
mare orīetale est a nob valde remotū. vnde
antecq vēt⁹ orīetalis ad nos veniat si qd hz
de humore humido. totū calore sol⁹ est con
sumptū. Uēt⁹ ꝙ subsolan⁹ est in calore tē/
perat⁹. sz qñ declinat in vulturnū oia desic
cat. qñ aūt in eurū generat nubes. Uēti au
tē orīetales ꝑm Cōstā. sunt salubres i ortu
diei qr ab aere venīūt tpato z subtiliato. nā
vt dic idē. regionū orientaliū est aer clar⁹ z
paq sicc⁹. inter calidū z humidū temparus
vñ tal⁹ vent⁹ aq clarificat. z eis sapore sua/
uem admīstrat. vñ vēti orīetales corpa i sa
nitate custodiūt. ꝓpter suaꝝ tēperiē q̄litatuꝝ
ꝓpter h etiā orīetales maxie fructib⁹ z flori/
bus abūdant pl⁹ q̄ aq̄lonares vl occidēta
les. Jtē flumia ꝙ orientē fluētia z mare ori
entale subintrantia sunt meliora z sanioza
ac clarioza. qr vētoꝝ orientaliū occursiōe z
solis orīetis reuerberatōne aq subtilianť z
depurant. Secūd⁹ vēt⁹ cardinalis ē fauo/
nius. z orit in occidēte sub paralello eq̄no/
ctiali. z hz iste vēt⁹ duos collaterales. s. cir/
ciū versus septētrionē. z zephiꝝ versus au
strū. z retinent⁹ p hūc ꝓsum. Circi⁹ occasuꝰ
zephirusq fauoni⁹ afflāt. Dr aūt fauonius
eo q fouet ea q nascunť. vt dic Jsi. hyemem
em resoluit. germia z flores pducit. Est au
tē fauoni⁹ rpate frigid⁹ z humid⁹. frigid⁹ est
qr quā mor fac sol in occidēte z ad nos ve
nit añ q̄ a solaribus radijs incalescat. Uenti
ita q occidētales in fine diei sunt salubrio/
res z rpatioreſ. qr sol i occidēte subtiliat eos
z depurat. qr g regiones occidētales aereꝝ
nō habēt pfecte rpatuꝝ in calore z humore.
iō eoꝝ aqua mutabiliť est z turbida. eo q in
pncipio diei radijs solaribus nō digerať. Hā
in pncipio diei vēt⁹ ibi nimis est frigid⁹. in
vespe ꝙ calefit. vt dic Cōstan. Tertiꝰ vēt⁹
cardinalis ē auster. z orit sub polo antarti
co eadē de cā q z pmi. z hz duos vētos col/
laterales. s. nothū ꝓsus orientē. z affricū ꝓ/
sus occidentē q notanť hoc versu. Atq die
medio notꝰ heret z affricꝰ austro. Auster
aūt ab hauriēdo aq̄s est dict⁹. Est aūt cali/
dus z humid⁹ z fulmine⁹. dēsum fac aereꝝ
atq spissuꝝ z nebulas nutrit. suo calore po

ros aperit et sua humiditate pluuias multi plicat et adducit. vt dic̄ Isi⁹. tēpestatē i ma ri generat. qz ab imo flat. vt dicit Beda. po ros corpoz aprit. ꝓtutes aīales īpedit. ḡui tatē in corpe fac̄. vt dic̄ Ipo. Uenti inq̄t au strales grauāt auditū. caliginosi sunt et ca pita grauātes. pigri dissoluētes zc̄. Dissol uunt em̄ vēti australes hūores ab interiori bus ad exteriora sensus z ḡnitatē faciūt. co lorē corrumpūt et egritudinū faciūt recidi uationē. podagrā et pruritū cōmouēt. z epi lentiā z acutas febres. Uēt⁹ itaq; australis ozik in zona iuxta polū antarticū que pze ni mia ei⁹ frigiditate est inhabitabil'. vñ natu raliter est frigid⁹ z sicc⁹ q̄tuz est de suo ortu sicut z septētrio q̄ flat in arte opposito. sed dū trāsit p torridā zonā. ibi calorē assumit. z qz versus meridiē venit vbi est maior aquarū copia et loca vapore et rore plena humidi tatē ꝓtrahit et acq̄rit. vñ et apud nos calid⁹ et humid⁹ inuenit'. et ipo flāte aer p̄dicto va pore replet⁹ in pluuias resoluit'. et qz ō am pla zona aerē impellit ad nostrā angustā. iō ꝓdēsat aerē vñ nubes generant'. quaz obie ctu solares radij obscurāt'. vt dic̄ Isi. Mul tas itaq; hz auster laudabiles ꝓprietates. qz est vēt⁹ mollis et remollitiu⁹. calid⁹ z humi dus pluuie et rozis ministratiu⁹. pozoꝝ ter re aptiu⁹. germinū et seminū pductiu⁹. nu tritiu⁹. et augmētatiu⁹. superficiei terre reno uatiu⁹. pēnaz vetez et plumaz i auibz mu tatiu⁹. humoz frigidoz et cōpactoz in cor pore dissolutiu⁹. sudoris et euaporatōnis fu mositatū et humoz superfluoz. puocatiu⁹. re ptiliū et vermiū terrestriū de interioribz ter re eductiu⁹. Quart⁹ vēt⁹ cardinal' ōr boreas q̄ ortū hz sub polo arctico eadē de cā qua z p cedētes. et hz istos collaterales. s. aquilonē ꝓsus occidentē. et choz ꝓsus orientē. et no tant' p hūc ꝓsum. Ac boreas aq̄lo veniūt et choz⁹ ab arcto. et dicit' boreas ab ipboreis mōtibz a q̄bz flat. vt dic̄ Isi⁹. sic auster ōr af fricus de puincia affrice a q̄ frequēti⁹ solet flare. ōr et septētrional'. qz flat a pte axis z se ptētrionis et ozik ex loc̄ aquosis et pgelatis et ꝓstrictis ꝓpter nimiā remotionē a circulo solis et ex mōtibz excelsis ex q̄bz ad nos veit et cū ab illis loc̄ nequeūt vapores dissolui ꝓpter nimiā pgelationē aerē serenū reddit. et pestilentiā ab austro ortā repmit et repel lit. vt dic̄ Isi. vehemētia sui frigoris terraz z aquaz superficiē ꝓstrigit. z nūc i glacici. nūc in cristalli spēm fm maiorē vel minorē in duratione alterat et puertit. Ui tres q̄ vēt cū frigidi sint et sicci corpa indurāt z poros claudūt. humores putrificāt. spūs et sensus subtiliāt. vim digestiuā adiuuāt. ꝓtutē retē tiuā pfortāt. aerē pestilentē sanāt. vim gene ratiuā augmētāt. Uñ dic̄ Aristo. libro. cui q̄ in pceptōe fet⁹ si vētus fuerit septēmona lis. nat⁹ erit masculus. et ecōuerso si fuerit meridional'. erit femina. Dic̄ etiā Ysaac. libro. v. c. vij. q̄ vent⁹ aq̄lonar' humores ma los ꝓtrahit z īpedit ne in alia mēbra discur rant. verūtamē tussim fac̄ ꝓpter pectoris de siccationē terre et corpoz facit asperitatem. frigiditate et siccitate sua neruos pcutit. co trahit et ꝓstringit. iō a motu et operatiōe mē bra impedit. flores et fructus teneros lēdit et corrūpit. vineas germinātes et florentes co urit. herbaz et arboz viroꝝ spoliat atq; to lit. humores desiccat exteriores et interiores et iō ptisicz est nociu⁹. qz pulmonē sua sicci tate dilacerat z vlcerat. vt dic̄ Bal'. ventus em̄ ei⁹ est frigid⁹ z sicc⁹ de angusta zona ve niens ad amplū aerē rarefaciēs subtiliat z desiccat et pgelādo pres humidas taz terre q̄z aque superficialit̄ coadunat. vñ ōr aq̄lo q̄ aquas ligās. vt dic̄ Isi.

De nubib⁹ Ca. IIII.

Nubes est impssio facta i aere ex mi tis vaporib⁹ i medio aerz interlicto aggregatz in vnū corp⁹ et loci frigo re pdensatz. Uñ nubes est cōis materia om niuē et pluuiā et grandinē zc̄ Habz aūt nu bes sic generari. nā calor celestz vi sua pres aq̄ z terre vaporabiles ad se subtilissime at trahit et pres eaz subtiliores ꝓsumēs et re siduū pdensans i nubē puertit. vt dic̄ Isi⁹. nubes est aerz dēsitas ex vapoz et fumosi tatū terre et marz attractōe pglobata. aeris etiā leuitate et ventoz ipulsu a calore i pa uitate vētris nubis itercluso. bincinde mo uet nubis substātia et i circuitu agitat. Est aūt nubes ꝓcaua naturalit̄. et ad modū spō gie cauernosa. et iō impssionis suplor ꝓpoz ē de facili receptiua. et iō p radioz solis subintratōz est multiplicz forme et colōis repñtatiua. vt patz i arcu celesti. q̄ nihil aliud est q̄z nubes q̄dā rozida. i cui⁹ subā mul tiplex forma p sol' radiū generat'. Est autē nubes iteri⁹ ꝓcaua et p sui figuratōz cū ip sa celi cui appropinḡt. rotūda est exterius et cōuexa. a latere aūt nō est ei aliq̄ forma ligu

figura determiata. nã qñ nubes nubi latera/
liť approximat. altera alteri ĩ figura se con
formar. vt dic̃ Beda Itẽ nubes leuitate sue
sube summũ est motiua z ꝑm q̃ a vẽto plus
min⁹ ve pellik citi⁹ est vl tardi⁹ pcessiua Itẽ
ꝑm q̃ ex subtiliozib⁹ z puriozib⁹ z vapozib⁹
est cõposita magꝭ est illuminatiõis z impssi
onis radioꝝ solariũ receptiua. diaphaneita
te ei sua z trãsparẽtia luci ẽ puia. nisi qñ ex
nimis grossis fumositatib⁹ ipi⁹ suba ẽ in ae
reaggregata. tũc em̃ est obscura z p sui iter
positiõz inť nos z solẽ lumis solarꝭ est inter
ceptiua. z a nr̃is aspectib⁹ ablatiua. est etiaz
calozꝭ solarꝭ p sui oppositõz mitigatiua ꝓpter
qõ nubis pñtia messoribus z aliis i estu solis
laborãtib⁹ est accepta. Itẽ nubes calore solẽ
i pluuiã resoluta p imbriũ effusionẽ est ter/
re secũdatiua z germinũ ac seminũ de terra
ꝓductiua. Itẽ cũ oia fere q̃ generanť i aere
fit q̃si mater z quedã cõis materia duersaꝝ
rer est ad terrã de sua suba trãsmissiua. qõ
patet. qz nũc pluit. nũc grandinat. nũc nin/
git. nũc fulminat. nũcq̃ tonat. Itez nubes
exaq̃s marinis aggregata z in altũ ꝑ solem
suspẽsa bñficio calozꝭ celestꝭ est tot⁹ marine
salsedinis z amaritudis in dulcedinẽ ꝓuer/
siua. nã de mari originẽ ꝓtrahit. z tñ depu/
rata a sole marꝭ amaritudinẽ nõ sapit neq̃
sentit. Itẽ nubes in pluuiã resoluta vtiľ est
terre z pficua sz q̃ñ resoluiť in ventũ plimũ
est nociua qz tũc est tẽpestatꝭ nõ modice in
mari vel in terra generatiua Itẽ nubes i al
to aeris intersticio suspẽsa videť celo esse p/
xima z ꝓiuncta. cũ tñ in veritate magꝭ terre
q̃ celo sine cõparatõe aliqua sit vicina. Itẽ
circũfluꝰ siue mutua colliso nubiũ est ae/
ris aliquoties inflãmatiua z chozuscatiõis
ac tonitrui causatiua. Itẽ ex vẽto in ventre
vel ꝯcauitate nubiũ intercluso fit aliq̃n pti
um nubis subita disruptio z ex tali ptis a p
te subita attractõe est nubes strepi⁹ z toni/
trui effectiua Itẽ q̃ñ a paludib⁹ siue cadaue
rib⁹ sine alĩs cozruptis reb⁹ fit vapoꝝ cor/
ruptoꝝ attractio ex coꝝ incorpatõe in suba
nubiũ pcedit ex ipis nubib⁹ corrupt⁹ corru
ptio maxima z pestilẽtia infectiua Itẽ q̃to
nubes terre ẽ vicinioꝝ z a celo remotioꝝ tã/
to maioꝭ quãtitatis est aspitientiũ oculi oñ
siua. Uñ maxia nubes q̃ñ est vicina celo vi
detur mima. q̃ ꝓ in se mima est iudicak ma
xima q̃ñ terre est vicina. vt dic̃ Beda. Itez
nubes ex sol' vapoꝛib⁹ siccis z vẽtosis gene/
rata solet esse deceptiua. nã imbrẽ futurum
ptẽdit. sz in fine ꝑter ventũ z turbines nihil
soluit. Itẽ nubes pluuiosa si subito z sil' ad
terrã corruerit terre vbi cadit qz submergit
eã est nociua. Sz si paulatim z guttatim fu
erit resoluta magne vtilitatꝭ est frugib⁹ col/
latiua Itẽ nubes sepe suis guttis terram ri
gat. sz irrigãdo sup̃si⁹ est ꝯsumptiua. qz dũ
alia irrigat z humectat p sui dissolutionẽ se
ipam ãnihilat. vt dic̃ Bregꝭ. Itẽ q̃ñ nubes
vna nubi alteri ẽ ꝯraria. tẽpestatꝭ z cõmoti
onis est i aere excitatiua. Cõtrarietas em̃ z
aduersus ꝯcursus nubiũ ꝯrarij⁹ ex impul
sib⁹ est vẽtoꝝ. ex q̃ꝝ allisione mutua fit com
motio i aere z in terra

De yride Ca. V.

YRis est imp̃ssio generata ex nube cõ
caua z rozida ad pluuias ꝑparata i
stillicidijs infinitꝭ tanq̃ i speculo re
lucens. habẽs figurã arcualẽ. varios colo/
res exp̃mẽs a radijs solaribus vel lune gene/
rata. sz a radijs lune causak raro. qz nõ nisi
bis in q̃nquaginta annis vt dic̃ Aristo. Ar
cus itaq̃ celestꝭ est nubes aquosa p oĩa sui
ptes sol' radijs penetrata. vt dic̃ War. z ꝺr
arc⁹ a sili'tudine curuati arc⁹. nã q̃ndã cõue
xitatẽ in summitate nubiũ ptẽdit et cozrnua
quedã repmit ad terrã z extẽdit. vt dic̃ Isi.
In ꝺ arcu quedã sunt ptinẽtia ad ei⁹ gene/
rationẽ. quedã ꝺo ad ei⁹ sp̃em siue formaz z
figurationẽ. z q̃dã ad ei⁹ ꝓtutẽ z opationẽ. q̃
ad generationẽ ei⁹ attẽdiť q̃ suba eius ex re
fulgẽtia z reflectiõe radioꝝ in nube rozida
z imbri fera generak. Itẽ q̃ plena facie sem
per respicit solẽ ex oppositꝺ z a sole respicik.
Itẽ q̃ a terra vsq̃ ad celũ circulariť eleuak
nã duob⁹ cornib⁹ terrã pcutit z vertice celũ
tãgit. q̃ quãto ꝓtrahẽdo compmik. tãto pl⁹
in ꝓuexitate extẽdik z in figurã circuli eleua
tur. q̃ntũ aũt ad figurã z sp̃em est speric⁹ et
circularꝭ z pspicu⁹ z specularꝭ i colore mul
tiplex est z singulariť singularꝭ. Nã in yride
ꝓpter ei⁹ trãsparentiã z dyaphaneitatẽ reful
gẽt spẽs z forme sibi oppositꝺ et obiecte. z iõ
arcus apparet colorat⁹. nã ꝑm Bedã colorẽ
ꝓtrahit ex q̃ttuoꝝ elemẽtis. nã in ipo velut i
speculo forme z spẽs elemẽtoꝝ relucẽt. Uñ
ex igne ꝓtrahit colorẽ rubeũ in supremo. ex
terra viridẽ in infimo. ex aere ꝺo iacinctinũ
z ex aqua ceruleũ in medio. vt dic̃ Beda. et
hi colores sunt ad inuicẽ coordinati ꝑm ari
stotelẽ in libro methoꝝ. Primo em̃ est color

rubeus seu vinosus q̄ fit ex radio tāgēte su/
perficiē rotūditatꝭ nubis. deinde sequit̄ co/
lor mixt⁹. s. blaue⁹ vl̄ cerule⁹ ꝑm q̄litatē vin
centē ⁊ dñantē in vapore exñte in medio nu/
bis. deinde apparet in infimo color viridis
in inferiori ꝑte nubis vbi vapor magꝭ ē ter
restris. ⁊ hi colores sunt ꝓncipaliores alīs
q⁊ ꝑm pl̄m multos alios bꝫ colores int̄ q̄s
distinguere sensui ē difficile. et iō dic̄ pl̄s q⁹
null⁹ pictor p̄t depingere colore⁊ arcus siue
fingere. cā aūt yridis ꝑm Aristo. est repcus
sio radij redeūtis ad vapore ꝑ ꝓtrariū nubib⁹
sicut splēdor refulgēs in aq̄ relucet i pariete
rediēs ad ipm. ⁊ cū nō videat arc⁹ nisi p ra/
diū solis p diē aut p radiū lune p noctē im/
pedit ipi⁹ visio. vl̄ ꝓpter turbulentiā aerꝭ vl̄
debilitatē visus. aut ꝓpt̄ obscuritatē ⁊ densi
tatē nubis radioꝝ illuminatiōi resistētis. vi
det aūt tpe pluuiali q⁊ tūc resoluit̄ superflui/
tas vaporꝭ coartati i nubib⁹ ⁊ fit ex eo roza/
tio qua in q̄ relucet radius sibi oppositꝰ ⁊ fit
formatio iridis. vñ ꝓtrahit varios colores
ex varietate vaporꝭ in q̄ relucet radi⁹. sic dic̄
Aristo. quo ad ꝑtutē ꝑo ei⁹ siue operatiōez sui
interpositōne feruorē solis tpat ⁊ mitigat. p
sui resolutōz in pluuiā vel in rorē inferiora
vegetat ⁊ fecūdat. p suā figurā ⁊ multifor/
mē colorū variationē superiora pulcrificat ⁊
decorat. dominiū humiditatꝭ i aere signat.
Et iō añ iudiciū. vt dī. Beda ⁊ mgr̄ in histo
rijs p annos. xl. nō apparebit. ⁊ ꝗ erit signuꝫ
desiccatiōis ⁊ defect⁹ elemētoꝝ. vt dic̄ idez.
Pacē ⁊ ꝓcordiā inter mundū ⁊ deū designt.
⁊ diuinū iudiciū p diluuiū p̄teritū forez de/
nūciat ⁊ demōstrat. sic etiā solis fac̄ indiciū
q⁊ in qua ꝑte celi sit sol sua p̄ntia indicat. q⁊
nunq̄ est in eade ꝑte celi cū sole sꝫ sp ex ad/
uerso. Sole em̄ exñte in oriēte apparet arc⁹
in occidēte et ecōuerso sole exñte in meridie
apparet arc⁹ in septētrione. In ꝑte aut̄ au/
strali siue meridionali nūq̄ apparet sic dic̄
Beda. In hora aūt recte meridiana nūq̄
apparet. cui⁹ rōem assignat pl̄s. q⁊ i meridie
q̄n mediat sol orbē tūc resplēdet radi⁹ ei⁹ in
vtroq̄ orizonte ꝑm equalitatē. q̄re tūc non
pl⁹ resplēdet in vna ꝑte q̄ in alia. et iō nō ap
paret arc⁹ i aliqua ꝑte celi i p̄ncto meridiei
vt dic̄ Aristo. Rarissime aūt videt̄ de nocte
imo nūq̄ nisi in plenilunio. vt dic̄ Beda. et
hoc nō ꝓtingit nisi bis in q̄nquaginta ānis
ꝑm Aristo.

De rore Capitulum. VI.

ROs est impssio generata ex vapore
frigido ⁊ humido nō ꝓgregato i cor
pus nubis i inferiori ꝑte medij inter
sticij aeris quo frigore occurrēte. Dic̄ ante
Aristo. q⁹ nō fit ros nisi q̄n auster flat. q̄ vis
ros est pluuia pauca. ⁊ pluuia ros multus
vñ vēt⁹ australis sua humiditate rorē gene
rat et nutrit quē aq̄lo sua siccitate lambit et
intēsa frigiditate cōprimit ⁊ cōstringit. Lu
na etiā humiditatē suā aeri impmit ⁊ gene/
ratiōis rozis in aere causa exist̄it. vt dī. Am
bro. vocās lunā matrē rozis. vñ de nocte ꝑ
tute lunari in aere ꝑmo originē occulte cō
trahit. ⁊ tādē insensibiliter descendēs p her
baz superficiez suauiter se diffundit. In hoc
ortu ⁊ descensu herbis et plātis vigorez ru
buit. et q̄ estus diurn⁹ desiccādo et ꝓsume
do inclinauerat ros nocturn⁹ reparat et re/
git ⁊ sustollit. Itē in herbaz summitatibus
guttatim se recolligit. ⁊ q̄si suā originē petit
ad aerē descēdendo sp in folioz et herbaz
extremitatib⁹ se suspēdit. Itē vim ardoꝝ sol
nō sustinēs cito ad tactū solariū radioꝝ nil
soluit̄ et penit⁹ euanescit. ꝑture tñ suā aeri i
pressam nō deserit. q⁊ p sue diffusiōis pūri
p aera effectū suū in herbis ⁊ seminib⁹ ma
nifestissime derelinq̄t. Itē ros cū sit subtilissima q̄
dam aerea ⁊ in se subtilissima i supficie ma
hilomin⁹ tñ miro mō efficax in ꝑture est. q⁊
terrā inebriat ⁊ fecūdat ⁊ medullā i granis
amplificat et augmētat. ostreas ⁊ alios pi
sces cōchiliū in mari ipinguat ⁊ impregnat
⁊ maxieros vernalis. nā tpe verno ostrea o
nocte se cōtra rorē aperit quē descēdentē in
tra se recipit atq̄ haurit. q̄ hauſt⁹ ⁊ pisce re/
ficit et ipinguat. et p sui incorpationē cū in
terioribꝰ piscis gemmā ꝑciosissimā scz mar
garitā generat. q̄ quāto est nobilior tāto al/
bior atq̄ maior vt dr in libro gemmaꝝ. Itē
pullos cozuinos adhuc in pluma albidos
antēq̄ nigrescāt reficit et sustentat. vt dicit
Brego. Itē aerē diurno caloze calefactum
refrigerat et tēperat. ⁊ si fuerit nimis p calo
rem p̄cedentē rarefact⁹ ros p sui incorpa
onē ipm inspissat mediocriē et cōdensat. vt
dicit Albu. Itē ros vim veneni reprimit in
aialib⁹ venenosis ⁊ coartat ne tantū de
cte q̄tū de die se diffundāt. vñ serpētes lar
tātes inter herbas paz solēt trāseūtes leda
re q̄diu flozes et germia sunt i roze. Itē ros
gustat⁹ q̄uis in se videat ad modū aque in
sipid⁹. tñ potestatiue ⁊ effectiue ē dulcissim⁹

ꝛ mellis ac mānatis in herbis et floꝛibꝫ cau
satiuus. Hā exꝛoꝛe celesti mel in floribus. ꝛ
māna in quibusdā herbis in q̄dā ꝑte grecie
generaꝝ. sicꝫ dꝛ in Plaꝝ. Itē ros in aere coꝛ
rupto genit⁹ ex coꝛruptōe loci fit coꝛruptus
ꝛ alioꝛ coꝛruptiu⁹ vñ talis ros inficit floꝛes
tenellos ꝛ coꝛrūpit segetes nouellas quādo
sunt adhuc i spica vt dic̄ Grego. ꝛ talis coꝛ
ruptio vocaꝝ aurugo seu rubigo. vt dic̄ glo
sa Hiero. sup Jobel. ibi. Resiguū bꝛuci co
medit rubigo Hiero. Rubigo est qñ tenere
fruges notio roꝛe ꝓcutiunt et ꝓtunt tā spi
ce q̄ culmi in ruboꝛē vel nigredinē vilē. et
hec pestis oia vastat etiā stipulā ꝛ fenū intā
tum ꝙ nec cibo sunt vtilia neq̄ fimo.

De pluuia Ca. VII.

Pluuia est impssio ex multo vapoꝛe
frigido ꝛ humido i nube aggregato
abūdāte in q̄ntitate ꝛ suba respectu
rotis ꝛ magis infrigidat ꝛ humectat q̄ illa
fumi eñ ex aq̄ ꝛ terra euapoꝛātes vi caloꝛe
celestis ad infimā ꝑtē medij intersticij aeris
attrahunt. ꝛ ibi frigiditate loci ꝓdensantur
deinde caloꝛe būditatē ei⁹ dissoluēte ꝛ non
ex toto ꝓsumēte guttatim resoluunt i pluui
am ꝛ in imbꝛē. vt dic̄ Beda. Et est pluuia a
pluralitate guttaꝝ dicta. vt dic̄ Jsi. eo ꝙ in
terpolate ꝛ guttatim descēdere ꝓsuenit. Et
imber ab imbuēdo. qꝛ terrā imbuit et fe
cundā faꝛ. terra eñ sterilis manet sup cuiuꝰ
supficiē pluuia nō descēdit. q̄to aūt nubes
ex qua generaꝝ pluuia a terra est remotioꝛ
celo vicinioꝛ. tāto suauioꝛ ꝛ cū guttis gracili
oꝛibꝫ descēdit. q̄to ꝙ terre est vicinioꝛ tāto
impetuosioꝛ et cū stillis grossioꝛibꝫ descēde
re ꝓsuescit. vēti etiam sup mare discurrētes
multū humoꝛē de aq̄ supficie recolligunt ꝛ
secū in aera deferētes. tandē in materiā plu
uie ꝓuertūt. Qñ ꝙ multū est de matia plu
uiali i nube. ꝛ nubes fuerit valde dēsa. foꝛtꝫ
fit radioꝛ impssio sup nubē ꝛ ex multiplica
tione radioꝛ ꝛ ꝓfractōe eoꝛ ꝫ nubez gignit
foꝛtꝫ caloꝛ cui⁹ vt⁹ tandē dissoluit in pluui
am foꝛtē. vñ sepe post acutissimū caloꝛē vi
dem⁹ subseq̄ pluuiā vehemētē. vt dic̄ Beda
Tāta etiā fit aliq̄n caloꝛ generatō ex aggre
gatōe radioꝛ ꝛ eoꝛ ꝓfractōe circa nubes ꝙ
vapoꝛ ḡst adurit ꝛ ex vehemēti adustione i
caloꝛē rubeū cōmutaꝝ. Et ex ꝫ credit vulg⁹
ꝙ aliq̄n pluat sanguis. vt dic̄ Aristo. Est āt
aqua pluuialis multū stiptica ꝛ strictiua. et
ꝺ restringit fluxū vētris. vt di. Cōstan. Est
tñ subtilis suba ꝛ leuis pl⁹ hñs aereitatis ꝛ
aeree leuitatꝫ q̄ alie aq̄. Et iō multū est alte
rabilis ꝛ ꝓuertibil' in oppositas q̄litates Et
iō de facili putrescit ꝛ recipit coꝛruptionez.
vt dic̄ Cōstan. dulcioꝛ tñ est ꝛ sapidioꝛ aliꝭ
aq̄s q̄ in sua puritate ꝑmanet ꝛ ꝓtute Plu
uia igit' si fuerit i qualitate ꝛ q̄titate tēpe
rata ꝛ tpi ꝙgrua vtil' est ad infinita. Hā ter
ram fecūdat ꝛ ipam si fuerit rimosa ꝙgluti
nat. caloꝛ tēperiē mitigat. aerē serenat. ven
tos sedat. pisces ipinguat. siccā ꝙplexionez
adiuuat ꝛ ꝙfoꝛtat. vt dic̄ Cōstā. Si ꝙ plu
uia mala fuerit ac i suis q̄litatibꝫ distēpera
ta. ac loco ꝛ tpe incōgrua i pluribꝫ ē nociua
nā ꝑfunditatꝫ imūdicie ꝛ lubꝛicitatis est in
vꝫ ꝛ i semitꝫ effectiua. graminū ꝛ herbarū
inutiliū multiplicatiua. fructuū ꝛ seminuꝫ
coꝛruptiua. ꝛ caloꝛ natural' in seminibꝫ ex
tinctiua. dēsitatis ꝛ obscuritatis i aere īdu
ctiua. radioꝛ solariū interceptiua. nubiuꝫ ꝛ
nebulaꝝ aggregatōe. opeꝝ ꝛ opantiū impe
ditiua. maturitatis segetū ꝛ fructuū tarda
tiua. reumatꝫ ꝛ fluꝝ ꝓuocatiua. moꝛboꝝ oꝛ
um humidoꝝ augmētatiua. sterilitatis ꝛ fa
mis causatiua. coꝛruptiōis ꝛ pestilētie in iu
mētis ꝛ ouibꝫ inductiua. nā imber coꝛrupt⁹
coꝛrūpit ḡmina ꝛ inficit herbas pascuales
ex quaꝝ pastu sequit necessario coꝛruptela
in aialibꝫ. vt dic̄ Cōstan.

De gutta Ca. VIII.

Gutta siue stilla est vapoꝛ humid⁹ in
minutissimas ꝑticulas resolutus.
Magne aūt fiūt gutte in diebꝫ qñ
caloꝛ est. ꝛ resoluunt ꝑtes nubis q̄ ꝓus erāt
aggregate ꝑt frig⁹. vt dic̄ Aristo. Qñ eñ i
aere est caloꝛ aduenīēte frigoꝛe velocioꝛ est
ꝙgelatio vapoꝛꝭ siue aq̄. Un dic̄ Aristo. i li.
aialiū q̄ piscatoꝛes aquā calidā fundūt su
per sua instꝛa vt citi⁹ ꝙgelata submergant.
gutta aūt q̄to est terre vicinioꝛ tāto ē ḡrossi
oꝛ. ꝛ ecōuerso. puitas ei⁹ ꝛ rotūditas cau
saꝝ q̄ diu manet i aere remoto a terra. vt di.
Aristo. Est aūt humida mollis rotūda per
uia ꝛ lucida terre iebꝛiatiua. seminū et ḡmi
nū humectatiua. estus ꝛ ardoꝝ aerꝭ mitiga
tiua. aeris purgatiua. ꝛ cū sit mollissima in
suba. tñ ex frequēti casu ē lapidū cauatiua.
quere infra li. xiij.

De ꝓruina Ca. IX.

Pruina est vapoꝛ ꝙgelat⁹. vt dic̄ Ari
sto. siue impssio generata ex vapoꝛe
frigido ꝛ humido ꝙgregato i coꝛpe

nubis in medio interstitio aeris congelato p frigiditatē loci ⁊ tpis. in qb⁹ nō est aliqua ps caliditatis. vt dic̄ Aristo. vñ pruine accidit duricies ex frigore loci ⁊ tempis in quo generat. qz frig⁹ vaporis ptes aggregat ⁊ cō trahit. ⁊ sic pruine substātiā durā reddit Et nimia etiā frigiditate albescit ⁊ herbas ⁊ flores sup quos cadit marcidos efficit ⁊ exurit ad modicū solis radiū euanescit ⁊ in rorem redit. qz pruina nihil aliud est q̄ ros ꝑgelatus. vt dic̄ Beda. Nā ros descēdēs ad terrā frigiditate noctis ꝑgelat⁹ spēm albā duraz ⁊ frigidā recipit. ⁊ sic ī pruine substam superficialiter se ꝑuertit vt dic̄ idem

De grandine.
Capitulum. X.

Grando est stillaz pluuie frigoris et venti rigore in aere cōgelatio. vt dic̄ Aristo. Est eñ impssio generata ex vapore frigido ⁊ humido a frigore fugato ad interi⁹ nubis p dominiū calidi circūstātis. Generat aūt grādo in nubib⁹ a terra lōginqs. vt dic̄ idē. ⁊ cā generatōis est vapor ī ꝑcauitatib⁹ nubis recept⁹ q̄ ex frigiditate aeris ꝑdensat Nā ptes humide ⁊ frigide fugientes calorē aeris se recipiūt in interioribus nubis. ⁊ ibi inuenientes vaporē ptes ei⁹ aggregāt ⁊ in subam grādinis coagulāt. ⁊ iō ī estate frequēti⁹ sunt q̄ in hyeme. vehemens eñ calor generatōnē grādinis impedit Nā dissoluēdo vaporē ptes ei⁹ aggregari piter nō ꝑmittit. Silr nimiuz frig⁹ in hyeme. qz tūc nō est caliditas in aere quā fugiēdo frigus se recipiēs intrat nubē. grādo aūt rotūda ⁊ parua descēdit ex supmis locis. vt dic̄ Aristo. Causat aūt ei⁹ puitas ⁊ rotunditas ex mora ei⁹ in aere lōgo tpe. vñ ex reuolutōe ei⁹ diurna rotundat. et ex aeris calore ptes e⁹ aqueas resoluēte minorat. In grādine ī locis vicinis terre generata accidit ꝑtrariū ex ꝑtraria causa Grādo itaq̄ cū impetu magno vēto ipam impellēte et calore dissoluēte terrā petit ꝑcutit ⁊ p ei⁹ superficiē ad modū salis se dispergit. segetes fructus et flores mltū ledit. frequēti⁹ p dic̄ q̄ p noctē descendit Cui⁹ rō est. qz calor diurn⁹ fugat frigus ad interioza nubis. Itē vēt⁹ septētrional⁹ frigidus ⁊ sicc⁹ rorē ab aere descendētē ꝑgelat ⁊ ꝑstringit ⁊ in substantiā grandinis coagulat ⁊ cōuertit. vt dicit Beda. Et tantum de grandine

De niue

Capitulum. XI.

Nix ē impssio generata ex vapore frigido ⁊ humido ī infima medii inter gidi ⁊ humidi ī infima medii inter sticū aerz cōgelato in corp⁹ nubis a mediocri frigido respectu pruine ꝑ admixtionē caliditatz in tpe. q̄ caliditas incluſa ei⁹ suba ⁊ nō statim deuicta a frigore circūstante rarefacit ei⁹ subam ⁊ mollificat recipiēs albedinē in colore ꝑpter victoriā frigoris in fine. atq̄ ꝑpter expāsionē ⁊ dispersiōptiū nubis ⁊ ꝑter frig⁹ debilitatuz a calore frangit in ptes latas ad sil'itudinē fracte ste a debili ꝑtute frāgentz. vt dic̄ Arist. Vigit generat in nube frigida min⁹ vñ frigida est q̄ illa in q̄ grādo ꝑgelat. Et Battestatur mollicies niuis. qz caliditas admixta nubi ꝑhibet ptes ei⁹ inspissari ⁊ vehemēt⁹ aggregari Nix g̃ aqua est durior ⁊ siccior ex frigore restringēte grādine. tñ mollior est ex admixtione caloz in vētre nubis. Dealbat aūt ex frigiditate ī ei⁹ superficie dñante. ad modicū calorē nix in aquā resoluit. ⁊ tā a duricia q̄ ab albedie de facili imutat. Et mora nimis sup terrā hum⁹ ipinguat. sua eñ frigiditate pozos terre claudit. vñ reuocato calore ad interioza radicū ⁊ seminū fit humoz inter ozū attractio ad radices ⁊ eoz iuuiscato et terra ipinguat vñ nix herbas malas ⁊ fluas mortificat ⁊ attenuat. bonas vero nutrit ⁊ ipinguat. Nix etiā sua pūtia loca sterdalinia tegit ⁊ occultat. vias ⁊ semitas p sui diffusionē tegēs. itinera tes ipedit ⁊ retardat. In alto mari niuē rō dere raro beda asserit ⁊ affirmat. Cui⁹ rō. qz marz fumositates ꝑtinue vl' exalant vl' a vētis ibidē flātib⁹ dispergūt vl' aliq̄ ꝑ ꝑdesari in niuē. in pluuiā vel nebulā resoluunt. Itē ferz et aialib⁹ nocumētū pstat q̄ eoz tegit pascua ⁊ vestigia manifestat. vnde tpe niuis fere a venatoribz ō facili capiunt. Itē loca alta ⁊ mōtuosa nix freq̄ntat ⁊ diuti⁹ in mōtib⁹ q̄ ī vallib⁹ pseuerat. qz vēti frigidi liberi⁹ in mōtib⁹ q̄ in vallib⁹ inualescūt. Insup valles sunt mōtib⁹ calidiores ꝑ maiorē aggregationē ⁊ ꝑfractōz radioz. ad lōgis resoluta terrā imbuit. remollit. ⁊ ibi at quā aūt resolutionē frigiditatz sue contra tione ī sua superficie fortiꝰ indurabat vt via Brego. Itē nix ꝑpter sue subemollicie ⁊ uitatē ī suo descēsu strepitū vl' sonū nō gen rat. imo sensibilit̄ de occulto aerz descēdē

interſticio ſuauit ſupficiei terre ſe applicat z equalit̃ ſe coaptat. Jtē nix in cādore ſuo et pulcritudine ad ſui aſpectū oculos intuēti um puocat. ſz ſi nimis diu aſpiciat ſpīn vi/ ſibilē diſgregat z valde imutat Jtē aqua ni/ nea potētiali z actuali frigiditate ſua fluxuz vētis rep̄mit z ꝯſtringit. neruos pcutit. cō trahit z opilat ſupfluitatē mēſtruoſam vel ſtrumoſaz eā ꝯtinue bibētib̄ generat. mem/ bra ſtupida z quaſi dormitāna cito reddit. lapidē i veſica gignit z frigidā hydropiſim puocat z nutrit. vt dic̄ Cōſtan.

De nebula Ca. XII.

Nebula eſt imp̄ſſio facta ex reſolutio/ ne nubiū reſolutaz i aquā pluuialē vt dic̄ Ariſto. vapores ei ſic reſoluti diſperſi p̄ ſingulas aer̄ pticulas ac diffuſi nebulā gignūt z inducūt. q̄ quāto eſt terre vicinior. tāto ſpiſſior ē z obſcurior z frigidi or. uenit. a terra ꝯo elevata magʒ eſt ſoli p/ tia. z iō min⁹ eſt frigida z obſcura Qñ autē nebula a ſole attracta totalit̃ ſurſuz mouet. in materiā redit nubis. z iō future pluuie ē ſignificatiua. Qñ aūt totalit̃ a radijs ſolis repcuſſa deorſum cadit z i ſuā redit originē deſicit z euaneſcit. vñ purgato aere futurā p̄ſagit ſerenitatē. Eſt aūt aliq̄n corrupta ex vaporib̄ ex q̄b̄ generat. z tūc multū eſt no/ ciua. florū etiā z germinantiū vinearū ē cor/ ruptiua z diuerſaz infirmitatū animalib̄ i ducciua. latronib̄ z guerſis eſt amica. qz in ſidiaz ipoz eſt occultatiua. itinerātiū z pe/ grinātiū ipeditiua. qz i magna nebula z ob ſcura via eſt icognita z incerta. radioz ſolis z aliaz ſtellaz eſt iterceptiua. z iō nauigāti/ bus eſt ḡuis z p̄iculoſa. vt dic̄ Beda. qz dū nebule obſcuritas ſupficiē maris occupat quo debeat nauta recte vertere gubernacu/ lum ignorat aut ambigit

De tonitruo Ca. XIII.

Impreſſionū que generant in aere ex vapore duplici. p̄ma eſt tonitru⁹. que eſt imp̄ſſio generata in aq̄a ſub ſtantia nubis. ꝓpter vapoz̄ calidi z ſicci agi/ tationē huc z illuc fugiēs ſuū ꝯtrariū ab oī parte coartati in ſe z ex hoc inflāmati. extin/ guentis ſe tandē in nube z rūpētis eā. vt di/ cit Ariſto. Uel generat tonitrus ex colliſio ne nubiū p̄m p̄hm qñ a vētis ꝯtrarijs agita/ te nubes ad inuicē collidunt. ex mutua con/ cuſſiōe ad inuicē z violēta ꝓfractōe fit con/ cuſſio in aere z ſtrepit⁹ q̄ tonitrus ab antiq̄ſ eſt nominat⁹. Dī aūt tonitr⁹ vel tonitruū a terrore eo q̄ ſon⁹ terreat audiētes. vt dicit Jſid̄. Hā ton⁹ idē eſt qđ ſon⁹. qz interdū taz acriter cōcutit oīa. ita vt celū diſcerpſiſſe vi/ deatur. qz cū pcella vehemētiſſimi vēti i nu/ bib̄ ſe repēte imerſerit. turbine inualeſcēte. exitūq̄ querēte nubē excauat z ꝰſtringit. et impetu magno incidit z diuidit ptes nubiū ac ſic cū borrēdo fragore ad aures veīt. qđ mirari null⁹ debet. cū veſica cuius ſit parua tamē magnū ſonū cōploſa efficit z emittit. Cū tonitruo ꝓo ſimul fulgur emittit. ſed ce/ lerius videt fulgur. qz clarū eſt. tonitr⁹ autē puenit tardi⁹ ad aures. qz ſubtilioz ē ſenſus viſus q̄z audit⁹. z ideo p̄mo videt lucē ſiue fulgidū lumē qđ ꝓcedit q̄z audiat ſonitum ſubſequentē ſicut homo ꝓus videt ictū ho/ minis arborē incidētis q̄z audiat ip̄m ſonū. Ducuſq̄ Jſidor⁹. Et iſta rō Jſid̄. de cau/ ſa tonitrui cōcordat q̄ſi cū p̄ho dicēte. To/ nitrus inq̄t eſt ſpūs ventoz in ſinu nubiū/ recept⁹. q̄ virtute mobilitatis ſue quaſlibet ptes nubis interrūpit. z ſtrepitū ac fragorē tonitrui introducit. vñ ſubdit. tonitruū eſt ſpacioz aeris ſibi occurrentiū ſon⁹ ſm Ari/ ſto. in libro meth̄. Tonitruū nihil aliud eſt q̄z extinctio ignis i nube. vapor em̄ ſicc⁹ ele/ vatus z calore aer̄ inflāmat⁹ qñ a nube aq̄/ ſa intercipit ſubito extinguit. z ex tali extin/ ctione ſtrepit⁹ tonitrui generat. ſic̄ qñ in aq̄ extinguit ferrū ignitū fit ſonit⁹ atq̄ ſtridor. deſcēdit tonitr⁹ ſepe cū fulmine. z tunc ma/ gis ledit. vt dicit Beda. vñ obeſt fructibus cū aduenerit cū choruſcatiōe z fulmine ſi/ ne pluuia. Cū vero accidit cū pluuia p̄deſt vt dicit idē. Tonitruū igit motu ſuo omia cōcutit. cerebrū cōmouet. animū terret. vi/ nū in dolijs ꝓturbat cōmouet z corrumpit vt dic̄ Ariſto. Si venerit in hora cubatōis auiū oua ledit. mlieres parturiētes ſepe ab/ ortiri facit. turres altas ſepe ꝓcutit impetu ſuo z deijcit. arbores altas diruit radicitus z euellit. z frequēt⁹ in locis altis q̄z in hūi/ libus z demiſſis ledere ꝓſueuit. vt dic̄ Be/ da. Amfractuoſum z q̄ſi orbicularē ſonuz/ facit z aerē quodā ineq̄li ſuſurrio p̄ circuitū ꝓcutit ita q̄ ſpēm ſtrepit⁹ rote vehiculi exp̄/ mit qđāmodo z p̄tēdit. vt dic̄ Laſſi. Et tal⁹ circularʒ ſon⁹ accidit forſitā ex rotunditate nubiū i q̄b̄ vapor ſiue vēt⁹ q̄ cā ē tonitrui. diſſimilit agitat. qz nūc ſurſū. nē deorſū. nē añ nūc retro p̄ cauitatē nubiū ꝓmouet.

De chorusçatione.
Capitulum. XIIII.

Chorusçatio ſm Aristo. cõprehẽdit fulgur. fulmen. ⁊ ꝓprie dictã chorusçationẽ. Hã ꝓprie dicta chorusçatio est apparitio subita vaporis subtilis inflammati euanescẽtis i aere sine descẽsu ad terrã. Fulgur ẽo sine fulguratio est ignis subtil. grossior tñ chorusçatiõe ad terrã descẽdẽs q̃ penetrat herbas ⁊ res molles sicut ponũt phi. vt recitat in. iij. phice algazelis

De fulmine Ca. XV.

Fulmen vero est vapor ignit⁹ cõpactus ⁊ solid⁹ impetuose cadens maioris vis q̃ sit fulgur. pcutit em̃ q̃ tãgit. penetrat ⁊ vrit siue liquefacit diuidit et scindit et nihil corpale ei resistit. Et ſm ꝫ dic̃ Jsiõ. q̃ fulgurare idẽ est q̃ ferire. q⁹ sicut idẽ dic̃. Et subtilioribꝫ ptibꝫ elemẽtorũ cõponit ex q̃bꝫ maior vis penetrãdi relinq̃t ⁊ ideo ictus celestꝫ iaculi ab Jsiõ. nũ cupãt generat aũt ex vapore grosso cõpositio ex cõtrarijs ⁊ diuersis eleuato ⁊ vehemẽti calore ignito ⁊ inflãmato. q̃ collisione ventorũ ⁊ attritu nubiũ impellit ⁊ quasi lapis igne⁹ ꝺ cõcauitate nubiũ deorsum p violentiaz ad modũ iaculi cõmouet. Ũñ fulmina collisa ad modũ lampadis fulgida vi inflãmatõis discurrere p aera discernũt. Et q̃uis ignee sint nature tamẽ p violẽtiã mot⁹ ꝫ naturaz ignis inferi⁹ descendere cõpellunt. vt dicit Beda. Jn suo aũt descẽsu incendit ⁊ vrit. et tũc ꝺr fulgur. vt dic̃ Jsi. penetrat ⁊ findit et tũc dicit fulmẽ. vt dic̃ idẽ. vbi aũt vrit fecuz fumũ ⁊ fetorẽ pessimuz gignit. sup loca alta frequẽtius cadere ꝛsueuit. in forti estate aut in forti hyeme raro sunt fulguratões sed in ꝓncipio autũni ⁊ in fine veris. vt dic̃ Beda Phs li. ij. c. ij. in hyeme ⁊ estate raro fiũt fulmina. q⁹ in hyeme ꝓpter frig⁹ vapor i aere ñ gignit. Jn estate ẽo ꝓpter siccitatẽ et subtilitatẽ aeris nõ fit aggregatio vaporꝫ i nubibꝫ in autũno ⁊ in ẽe est aer mobilis ⁊ nimbosus. et ideo tũc sep⁹ fulgurat. Jtẽ. ca. iij. di. idẽ. fulminũ plura genera tradunt. nã q̃ sic ca veniũt nõ adurũt sed dissipãt. q̃ humida nõ vrũt ꝫ infuscãt. tertiũ est q̃ claꝫ vocãt. q̃ mire est nature. nã vinũ exhaurit in doliꝫ intactis vasis. aurũ ⁊ argentum liquat sacculis nõ combustis. Quid aũt sit chorusçatio ⁊ vnde ꝓueniat. diuersi diuersimode tradiderũt. Dixit em̃ Empedocles. q⁹ chorusçatio est ignis occultat⁹ in nubibꝫ ex radijs solis. Et hoc dicit Aristo. esse falsuz. q⁹ si hoc esset. ex oñi nube chorusçatio accideret. q⁹ in oñi nube radij solares occultant. Anaxagoras aũt dixit q⁹ chorusçatio est ex aere descẽdente in nubẽ vel ad nubẽ. et sua occultãte cui⁹ apparitio est chorusçatio. ⁊ q̃ñ ille ignis extinguit in nubibꝫ aquosis stridor illi⁹ extinctiõis vocat tonitruũ. Alij dixerũt chorusçationẽ causari ex vẽtis callidis et siccis in nubibꝫ compꝫsis quibꝫ ignis mank ⁊ adurunt. ignis in eis ingrediens et chorusçatio cui⁹ splendor ꝓpe ꝓuenit ad visum q̃ sonit⁹ ad auditũ. Alij dixerũt chorusçationẽ nõ fieri p ignẽ sed p aque splendentis imaginationẽ. que p stellaꝫ de nocte lucentiũ illustrationẽ in nubibꝫ videt. Sed dicit Aristo. q⁹ iste sermo error est quia chorusçatio de die videt sub radijs solis. sicut videtur de nocte. ſm Aristo. aũt vapor aggregatus in nubibꝫ eorũ vehemẽti collisione attritus ignit. ⁊ fit materia chorusçationis. et quia habet aliquas ꝑtes terrestres cuꝫ grauitate mouet inferi⁹. Et q⁹ illa chorusçatio est vehemẽtis subtilitatis. ⁊ nõ vehemẽtis inflãmationis ⁊ adustiõis. ideo apparet alba. et ideo corpa que ꝑtingit non inficit nec corrũpit. Ducuscꝫ Aristo. li. ij. meth. Chorusçatõis itaq̃ mot⁹ subit⁹ est ⁊ impetuosus subito em̃ apparz ab oriẽte in occidẽte. subito est ostẽsiu⁹ ⁊ subito sui occultatiuus. De matrice em̃ sua vt dic̃ Brego. in ictu oculi exit. ⁊ i se subito reuertẽs suã originẽ nõ relinq̃t. Ex sua subita apparitõe aspectꝰ immutatiũ est repcussiu⁹. timorꝫ incussiu⁹ ꝑ totũ corbem ſm apparẽtiã ⁊ opionem ⁊ indiciũ vocis sui est diffusiu⁹. futuri tonitrui ꝑnbulus. ⁊ sui aduẽt⁹ annũciatiu⁹. Si pluuiã habuerit ꝓcomitantẽ vrit est ⁊ pficu⁹. Si ꝺ pluuia caruerit tenellis floribꝫ ⁊ fructibꝫ est nociu⁹. vt dic̃ Beda

De aura Ca. XVI.

Aura est aer leuiter motus ⁊ agitatus estuantibꝫ refrigeriũ. algentibꝫ prebens calorẽ. que quãto est purior tanto delectabilior ⁊ sanior est. quecũq̃ fuerit tempata ⁊ debitas qualitates tpis nõ excesserit maxime vite hominis est congrua ⁊ sanitatis conseruatiua. si vero contrario modo se habuerit maxie est nociua. q⁹ pestilentie et corrupciõis nõ modice est inductiua.

Est aũt pestilẽtia aeris corruptio ex siccitatis ꝛ pluuiaꝝ distẽperãtia exmeritꝫ hoĩum ꝓtinges. vt dic̃ Jsi. Et ꝺr pestilẽtia q̃si pastulãtia. qz totã naturã hois pambulat ꝛ ꝺ pascit. nã corrupt⁹ aḋs ꝛ pluuijs i aere ḋb⁹ spirãdo: edẽdo pascimur stati corrũpimur ꝛ diuersis passionib⁹ necessario lacessimur. vt patꝫ ꝺ. in eodẽ libro. vbi de ꝓprietatibus aerꝫ dictũ est. Sꝫ h̃ dicta iã sufficiãt

¶ Incipit liber duodecim⁹ De auib⁹ in generali ꝛ speciali

Expedito tracta
tu de ꝓprietatib⁹ aerꝫ. ꝛ eoꝝ q̃ aere generant. restat dicere aliqua q̃ ptinẽt ad eⁱ⁹ decentiã et ornatũ vt i ipis sic̃ i ceterꝫ creaturis dei magnalia extollant. Ad ornatũ ãt aeris ptinent aues ꝛ volatilia. vt dic̃ Beda. Et iõ aliq̃ pauca adiuuãte xp̃o clemẽtia sũt debis huic opusculo inserẽda nõ q̃dẽ de oibus ꝫ solũ de auib⁹ ꝛ volatilib⁹ de ḋb⁹ spẽa liter fit mẽtio i textu biblie vl̃ in glo. Et primo dicẽdũ est i generali. deinde i spẽali. ꝛ h̃ ne via sunt dicte. vt dic̃ Jsi. eo q̃ ipaꝝ vie ñ sunt i aere determĩate ꝛ distincte. aues enim ꝛ motu ꝛ agitatõe alaꝝ diuidũt aerẽ ꝛ icidũt. ꝫ stati p⁹ volatũ aere se claudẽte nullum sigñ sui trãsit⁹ derelinquũt. Dicũt aũt volucres qz volitãt alis. vt dic̃ Jsi. ꝓt qõ ꝛ alites q̃si alates. i. alis se leuãtes a plib⁹ noiank. si ne eẽ alis nõ volitãt. sine q̃ꝝ bñficio de terris i aera se nõ leuãt. Vl̃ iõ auis ꝺr ales ab alẽdo. qz ab illo q̃ pascit volatilia celi ꝛ dat esca oi carni alik. i. nutrik. vt dic̃ Jsi. Attendunt eiã auiũ ꝺditões ꝛ ꝓprietates penes multa. qz penes eaꝝ subam ꝛ cõplexionem. Nã ex duob⁹ elemẽtꝫ int̃ summe gueꝛ sũme leue ĩtermedijs auiũ suba est creata. nã i eis ꝺ positõe aer ꝛ aq̃ potissime dñant. ꝛ iõ qz min⁹ pñt terrestreitatꝫ ꝛ pl⁹ aeree leuitatꝫ ẽ gressibilia vl̃ natatilia. leuitate sue natura int̃ pẽnaꝝ ꝺ cauitatẽ auẽ leuigat ꝛ vt leuiter ferak sursum ipaꝝ disponit ꝛ habilitat et adiuuat. Vñ q̃to volucres pl⁹ bñt pẽnas ĩt̃ ꝛ min⁹ carnis. tãto facil⁹ se sursum levãt. vt patꝫ i auib⁹ pde. q̃ exonerate a mole carnis altissimi sunt volat⁹ ꝛ valde acuti visus et magne aiositatꝫ. vt dic̃ Aristo. lib. xij.

Jtẽ ꝺsiderak volucris ꝺditio penes generationẽ. Dñt em̃ sibi insitã a natura seminalẽ rõem. cui⁹ ꝓtute mouenk naturalik ad sui generꝫ multiplicatõꝫ. ꝛ sue spẽi p generationis actũ siue ordinẽ ꝺseruationẽ. vt ꝺr ab Aristo. li. vj. Oẽs inḋt aues cũ pullificãt faciũt ova q̃uis in oĩb⁹ nõ possit videri ꝓpt̃ paucitatẽ. Est aũt ꝓncipiũ generatõis pulli. sicut ꝺr ibidẽ ab albugie ꝛ cib⁹ ei⁹ a vitello. ꝛ post dies decẽ generatio pulli ꝺplebik ẽm oĩs sui ptes. ita q̃ erũt ptes distincte ꝛ mãifeste ꝛ bꝫ tũc caput toto corpe mai⁹. ꝛ si tũc frãgerek oui testa iueniret caput inclinatũ s̃ crus dextꝝ. ꝛ ei⁹ ale expãse sup caput. Cõpleta ãt generatõe et singl'oꝝ mẽbroꝝ pfecta liniamẽtatõe rũpik testa aliq̃n in die. xviij. vel. xx. vt patet i gallinis. ꝛ exeũt pulli iã completi et viuificati ꝛ aliq̃n gemelli. sꝫ int̃ gemellos vn⁹ erit maior alter minor. ꝛ multotiẽs mõstruosior. sic̃ dic̃ idẽ ibidẽ. li. vj. Inter omĩa aũt aĩantia in generatiõis ordine volucres sequunk nature maximã honestatẽ. Nã ẽm ordinẽ nature mares femĩas cũ solicitudie q̃rũt. inuẽtas diligũt. p ipis pugnãt. ꝛ periculo se exponũt solũmõ eis q̃si ꝺiugal' amoris federe se ꝺiungũt. ꝛ fet⁹ ab ipis ꝓcreatos solũmõ nutriũt atq̃ pascũt. Vñ naturalik int̃ sexũ et sexũ iudicãt ꝛ discernũt exceptis paucis in ḋb⁹ degenerat natura. vt ponit aristoteles exẽplũ de gdicib⁹ q̃ obliuiscũk sexũ vñ dic̃ q̃ masculꝰ surgit in masculũ. ꝛ femĩa in femĩnã. et ex tali coitu nõ fiũt ova pullificatiua. imo fiũt sicut ova vẽti. et sentik etiaꝫ ex tali coitu mal⁹ fetor. Jdẽ ꝺr de columba masculo. q̃n inḋt senex nõ põt coire. sꝫ solus deosculak ꝛ saltat supra masculũ. ꝛ hoc facẽ. qz deosculak ꝛc. Obseruãt aũt aues i generãdo tpis ꝺgruitatẽ. Nã vernali tpe q̃n instat tps generatiõis aues vociferãt. mares femĩs se associãt nutib⁹ ꝛ vocib⁹ ad amorez mutuũ se inuitãt nidificãt. onãt. pullificant pullos generatos nutriũt et educãt. sꝫ ꝺpleto generatõis officio a cãtu cessant ꝛ ab iuicem se sepant ꝛ vsq̃ ad iteratũ generationis tps inuicẽ nõ appꝛopinquãt Jtẽ attendunk aues q̃ ad habitatõꝫ. sunt em̃ q̃dã volatilia que humanã videñ diligere frequẽtiã. ꝛ habitationẽ sic̃ galli. anseres. galline. columbe. ciconie et irũdines. q̃dã ꝛo oĩno fugiunt timẽt ꝛ abhoꝛrẽt hoĩm ꝺuersatiõꝫ sic̃ aues silueſtres mõtnosez fluuiales seu palustres. qz ẽm varias eoꝝ complexiones. varia q̃runt

habitacula. z diuersas ibi vendicāt māsio/
nes. nā q̄ nature sunt magꝭ frigide z humi/
de paludes z fluuios frequētāt ꝓpter victus
acq̄sitionē. nidificationē. pullificatōnē z fe
tuū educationez. vt auce merguli anates z
cigni i q̄bꝫ ingeniata est natura. vt dic̄ Aris.
vt pedes haberēt latos claudos z indiuisos
ꝓpter natādi necessitatē. vt scz pedū latitudi
ne aq̄s ꝓpulsi⁹ pulsent. z sic pulsis retro aq̄s
q̄si remigando in anteri⁹ fozti⁹ se extendant
Laudas etiā hūt breues ne in natādo cau/
de madefacte pōdere impedimētū sentiant
rostra aūt hūt lata vt gramia z radices car
pant apti⁹ z incidāt. colla lōga vt facili⁹ vi/
ctū de pfundo attrahāt z acq̄rant. Uolati
lia ꝓo q̄ calidioꝭ z siccioris nature sunt mō
tuosa z rupiū cacumia inhabitāt z frequen
tant. vt oīs aues p̄de q̄ de p̄da sunt viuen
tes. sic̄ sunt aq̄le z falcones accipitres z ꝓsi
miles. q̄bꝫ dedit natura. vt dicit Aristo. vn
gues curuos z pedes fortes z neruosos et
rostꝫ curuū z acutū. vt fozti⁹ p̄dā retineant
z carnē facili⁹ lanient. Hūt aūt hmōi aues
modicu carnis z multū plume. z sūt magne
animositatꝭ. vt sic sint mot⁹ velociozꝭ z vo/
lat⁹ fozticzꝭ. vt dic̄ Aristo. Laudā insup ha
bent subtilē tenuē z longā q̄ in volādo sere
gunt sic̄ gubernaculū regit nauē. Oīnes ta
les aues ꝼm Aristo. in li. ij. solitudinē dili/
gūt. z cū aliquo socioꝝ habitare ñ possunt.
imo pullos ꝓprios a se abiciūt. z statim q̄ñ
p̄nt volare rostro eos pcutiētes a nido exi/
re cōpellūt. z i suo ꝓsortio viuere ñ pmittūt
vt dic̄ Aristo. he z alie aues p̄de recipiūt in
p̄dando diuersificationē. q̄dā capiūt p̄dam
in aere volādo z nūq̄ aliquā p̄dā inuadūt
sup terrā. q̄dā ꝓo ꝓcōuerso in terra aues ca/
piūt. sz in aere nūq̄ ledūt. Uñ māsuete vo/
lucres z colūbe istaꝝ auiū differentiā reco/
gnoscūt. z iō q̄ñ p̄dones aerꝭ videt ad terrā
fugiūt. q̄ñ ꝓo p̄dones terre ꝓspiciūt in aera
subito se extollūt. z q̄ in terra erāt in piculo
eleuate a terra i aere tute fiūt. vt dic̄ idē Jtē
sunt quedā aues nemorose q̄ siluas frequē
tāt z dēsas arboꝝ inhabitāt summitates. z
be quedā sunt ceterꝭ maioꝭ māsuetudinis.
sic sunt oīs modulātes z estiuo tpe dulcis
simis vocib⁹ i siluis z arboribꝫ resonātes. si
cut sunt merule z philomene z h⁹ mōi q̄ tpe
amoꝭ maxie cantāt i rubis z frutectꝭ nidi/
ficāt sup ouа solicite cubāt. pullos suos di/
ligūt z educāt. Sūt z alia q̄daz volatilia q̄
cāpestria p̄cipue frequētāt z victū de terre
fructibꝫ acq̄rūt. ptinue z māducāt q̄les sunt
grues z anseres tā domestice q̄ siluestres. z
hmōi anes sil' viuere tā in terra q̄ i aere dili
gūt turmatim īcedūt. spēz suā diligūt. resp
sibi faciūt z ei obediūt. ordinate volāt. z on
q̄ int' se vehemētissime pugnāt z rostris fe
lacerāt z deplumāt. sz post pugnā q̄s recō/
ciliati sil' volāt. z societatē hstinā nō dest
nāt. tēpestatē futurā p̄cognoscūt. z cum vi
dēt eā imminere vociferāt atq̄ clamāt. vigi
lias ordināt z i vigilādo vices mutāt. Dec
oīa ptinēt in examerō Basilij z etiā Amb.
sil'r z i Aristo. Supaddit etiā Arist. z dicit
vigil lapillū int' pedes tenet vt si fossā sur
repserit somn⁹. casu lapidis excitet. z fug so/
cietatē p̄didit altissime alcēdit z vociferādo
socios suos q̄rit z q̄sq̄ iuenerit ad pascua
vix descēdit. dic̄ em q⁹ rex hmōi auiū ip⁹ pri
mo se deponit z p̄mo ō terra se erigit. capiut
etiā p̄ ceterꝭ frequēti⁹ eleuat z circūspicit. sz
si quēq̄ viderit veniētez vociferat z eccitat
alias ac p̄mit Jtē sunt ꝙsiderāde q̄rūdā au
um ꝓprietates ꝼm variā cibatōz. sunt ei aues
nō cibāt nisi carne vl' sangine. sic oēs aues p
de q̄ sunt curui rostri z acuti vnguis q⁹ co/
medūt oīa aīalia q̄ p̄nt venari. sz nō venant
neq̄ comedūt aues sui generꝭ sic̄ facinus pu
scēs. vt dic̄ Arist. li. xvij. z tles aues nūq̄ po
tāt aquā. vt dic̄ ibidē. Alia ꝓo sūt volatilia
q̄ sol' vtunt semib⁹ z fructib⁹ ac herbis terre
nascētib⁹ vt colūbe turtures z anseres silue
uestresq̄ domestice Alia ꝓo sunt volatilia
genera q̄ vescūt. nūc carnib⁹. nūc fructib⁹
different. sic̄ oēs auef corunini generꝭ. sic mo
nedule cornices corui z pice. ō q̄bꝫ dic̄ Arist.
z etiā Basil⁹. pascūt aues corunini generis
pullos suos i iuuētute z iuuenes pascūt pa
rētes i sua senectute. q̄ñ etiā debilitāt iuuē
res i suis humerꝭ eleuāt z deferūt senes
vt dic̄ idē. Et i oīb⁹ hmōi volucribꝫ natali
pietas ꝓmēdat. vt hō pietatꝭ obsequiū nu
gare pentib⁹ erubescat q⁹ ab auiby ipēdiū
bi iuicēnō ignorat. vt dic̄ Amb. Jtē ꝼm va
riā mēbroꝝ dispositōz ꝙsiderāt alia auiū p
prietates. q⁹ sic dic̄ Arist. li. xvij. Oēs aues
in ꝭ ꝓueniūt q⁹ oēs hūt rostꝫ q⁹ i alijs aīa
lib⁹ ñ iuenit. sz i dispositōe est dīa. q⁹ q̄dā
hūt rostꝫ breue z latū quaꝫ vita q̄eta et
māsueta. q⁹ hmōi rostꝫ est aptū ad sumēdū
cibū de vicino. q̄dā ꝓo hūt rostꝫ longum z
acutū sicut z longū collum. quia acquirit

cibū de pfundo. quedā curuū ⁊ acutū qz ta
lis figura necessaria est ad comedendū ⁊ di
lacerandū carnē crudā. Hoc aūt hz ꝓpriuz
ois auis. qz bipes est sic homo. ⁊ in peduz ⁊
cruriū dispositōe maxia differētia inuenit.
qz pedes auiū vncoz vnguium sunt fortes
⁊ acuti. qz ꝺuenientes sunt ꝑdatōi ⁊ venatōi
pedes aūt fluuialiū sunt clausi ⁊ indiuisi et
lati. qz ꝺueniūt natatōi. ⁊ oīs aues lōgoz
pedū ⁊ cruriū hnt collū longū ⁊ volāt extē
so collo. ⁊ si collū fuerit gracile ⁊ debile. de
clinat ipm in volādo. ⁊ ē generale q oē vo
latile hīs breue collū breuia hz crura ⁊ ecō
uerso. Oīe aūt volatile hz vmbilicū qñ na
scit. sz cuz crescit auis latet vmbilic⁹ ⁊ oīno
nō apparet. qñ ꝓtinuat cū intestino g inte
riozē venā. Itē ꝓsiderari pñt q ad citaz vel
tardā pullificationē. quedā em̄ multotiens
pullificāt vt colūba q decies ouat in anno
quedā vo multū ouāt vt galline. ⁊ quedam
multotiēs vt colūbe. galline aūt multū ouā
tes cito moziunt. vt dic̄ Aristo. lib. v. Aues
aūt curuoz vnguiū q carnē comedunt ra
ro ouāt. qz nō nisi in anno semel ꝑter irūdi
nes. q sole inter comedētes carnes pullifi
cant bis. Infirmant aūt aues qñ cubāt su
per ouа sua. vt patet i gallina ⁊ in aquila. de
qua ꝺz li. vi. q aq̄la tūc valde grauat ⁊ albe
scunt ale ei⁹ ⁊ debilitāt
Sunt ⁊ multe alie ꝓprietates auiū quas p
sequi esset longū. ꝫ solū attēdere opoztet. q
aues int cetera animātia generalit sūt sub
tiāle puriozs. leniozs. ⁊ nobiliozs mot⁹ forti
oris. visus acutiozis. carnis digestibiliozis
sapidiozs. ouertibiliozs. ⁊ saniozs. in nidificā
do ⁊ pullos educando solertie ampliozis.
Hec aūt i generali dicta nūc sufficiūt

De aquila Capitulum. I.

Unc de auibꝫ in ꝑticulari dicendū
est. Et ꝓmo de aquila q velut regia
inter volucres obtinet ꝓncipatum.
Int oīs auiū diuersaz spēs aquila est ma
time liberal. vt dic̄ Plini⁹. nā ꝑdam quā ar
ripit nisi nimia fame arceat sola ñ comedit.
imo auibꝫ eā sequētibꝫ quasi cōem exponit.
aquilā alie aues solēt inseq̄. sperātes q ꝺ ipi
us ꝑda eis debeat aliqua portio imptiri. sz
qñ ꝑda pus capta sibi nō sufficit tanc̄ rex
de republica viuēs auē sibi primiozē rapit
⁊ in medio ponit illā. Duos lapides precio
sos noīe etheodos. quoz vn⁹ est masculin⁹.
ali⁹ vero femininꝰ in nido suo reponit. sine
quibꝫ vt dicit parere nequit. Hēmā que di
cit achates reponit in nido vt pullos suos
custodiāt a morsu reptiliū venenoso. vt dic̄
idē Plini⁹. Est aūt aquila ab acumine ocu
loz dicta. vt dic̄ Isiꝺ. Tāti em̄ ⁊ tā limpidi
ꝺz visus esse. vt cū in aere sup maria imobi
li pēna deferat vt ꝑ nimia eleuatōne a terra
vix humanis pateat obtutibꝫ. de tāta sublī
mitate piscículos viderit i mari natare ad i
star lapidis descēdens piscē rapit. ⁊ sic cap
tam ꝑdā ad litt⁹ trahit. Est aūt auis natu
ralit calida ⁊ sicca. ꝑde auida ⁊ supza aliaꝝ
auiū vires fortſ ⁊ animosa. cuius fortitudo
maxie viget i alis. pedibꝫ. ⁊ in rostro. qz alas
habz valde neruosas ⁊ paz carnosas. ⁊ ideo
in volādo patiēs est laborſ. qz respectu ma
gnitudinis sui corpis pazū habet carnosita
tis. et multū neruositatis. ꝓpter qꝺ multuz
habet fortitudinis et ꝟtutis. ⁊ multū etiam
habet pēnositatſ. ꝓpter qꝺ etiā plurimū ꝓti
net leuitatis Inter oīes aūt volucres ma
xime viget in aquila vis visiua. spīm̄ em̄ ha
bet visibilē tēperatissimū ⁊ in actu videndi
acutissimū. solē em̄ irreuerberatis oculis i
sue rote circūferentia intuet. et tm̄ visus sui
acies nō obtundit. nec claritate solarſ lumi
nis disgregat. vt dic̄ Amb. Dic̄ etiā Amb.
sic ⁊ Aristo. li. xx. q quedā spēs aq̄le quā vo
cat almachoz est acuti visus valde. Et pul
los suos vngue suspēsos radijs sol' obijcit.
⁊ solē respicere cōpellit. et ꝫ anteq̄ habeant
alas cōpletas et ad hoc eos pcutit ⁊ ꝟtit ad
aspectū solis. ⁊ si ocul⁹ alicui⁹ lachrymetur
ipm tanc̄ degenerē vl' interficit vel abijcit
a nido vel cōtemnit. si aūt directa acie solis
radiū viderit ipm tanc̄ sibi i natura sil'em
diligit atq̄ nutrit. q̄uis aūt ita irreuerbera
ta solis acie claritatē videat. visum tm̄ ad p
de aspectū dirigit ⁊ inclinat. vt dic̄ Greg. et
Aristo. li. xij. Aues inq̄t vncoz vnguiū it
digēt necessario acuto visu. qm̄ videt cibuz
suū a loco remoto valde. ⁊ ꝓpt̄ ꝫ leuat se aq̄
la pl⁹ q̄z alia volatilia. Hinc etiaz in altissi
mis rupibus indificat vbi loci sublimitate
ab oīmodo cursu aduersario se tutificat ⁊ ꝺ
fendit. vbi ſm Gregoriū. in altissimis tuta
resident. ⁊ tamē patt⁹ gratia infima ista videt
ad altissima se eleuat ⁊ ascēdit. et tamē viso
cadauere vel ꝓeda quam desiderat. subito
ima petit. Est insuper aq̄la auis difficulter
cubās. pullificās. ⁊ pullos suos nutriēs. dic̄

Aristo.li.vj.q aqla ad plꝰ ponit tria ouа. ſz tertiū pjcit a nido qm̄ grauiť incubat ſup ea.z ſubdit qz illo tpe debilitať intm̄ q non pōt bn̄ venari pullos auiū aliaꝝ.qz tūc incuruanť vngues ſuiꝫ albeſcūt ale ſue.z tūc nimis gnať in dādo cibū pullis ſuis.z ſi cōtingit aqlā habere tres pullos.ejcit vnū ꝺ nido ſuo ꝓpť diff.cultatez nutriēdi.ſed auis kyni q̄ arabice ꝺr cebar nutrit pullos ſuos caſualiť ab aqla ſic reiectos vt dic̄ idē. Jtē idē docet q aquilaꝝ diuerſe ſunt ſpēs z diuerſimode cibāt z nutriūt pullos ſuos Hā que albas hn̄t caudas i caꝝ cibatōe plꝰ laborāt.q̄ ꝺo hn̄t nigras minꝰ in hmōi negocio ſe fatigāt.pullos aūt ſuos ad volandū ꝝ adultos z de nido ejciētes paulatim p/uocāt ad volādū z faciūt eos eſurire vt auidius eas ſequanť in aera ꝓpter paſtū z forſitan ſi pigritauerint ad exeundū pcutiūt eoſ cū roſtro z ſubtrahūt eis cibū. vt ſic cogant eos ad exeundū.z poſtq̄ fuerint cōpleti in fortitudie z in pēnis fugāt eos a ſe.z ñ ſunt plꝰ ſolicite ſup eos p̄ter q̄ndā ſpēm aqle q̄m Ariſto. vocat achat.q̄ cogitat de pullis ſuis magno tpe.z qñ volāt pulli.volāt cū eis z dāt eis ad comedēduz.z qñq̄ volitat ſup illos curā illoꝝ agēs.pata ad reſiſtēdū aliſ auib⁹.ſi forte ꝓuenerint ad nocēdū pull' ſuis in aliq̄ ſeu ledendū. Hec omia tāgit Ariſto.in li.vj. De aqlis ꝺo ꝺr vt tāgit Greg.ſuper Job.q qñ eiꝰ pulliculi recenter nati ad capiēdū groſſiorē cibū z digerendū ſunt i/ualidi ſanguinē z liq̄diorē humorē p̄de ſue in os ſuū attrahit z ſugit z attractū ſanguinē in ora pulliculoꝝ vomit.z ita reficit eos cibo leuiori q̄ſq̄ inualeſcāt ad ſumēdum cibū fortiorē Ad hec dic̄ Aug.z Plinꝰ q aqla in ſenectute patiť caliginē in oculis z ꝙ/uedinē in alis ſuis.ꝫ qꝺ incōmodū inſtruitur a natura vt fontē aque ſcaturiētis q̄rat deinde aſcendit q̄ſtū poteſt p aera donec ex caloze ſol' z labore volat⁹ fortiꝰ incaleſcat. vñ tūc ex caloze poris aptis z pēnis relaxatis ſubito deſcēdens i fontē ruit.ibiq̄ mutatis plumis z purgata caligine i oculis vires recipit z reſumit. Sup p̄s.etiā dic̄ idez q cū ſenuerit ita indurať z incuruať eiꝰ roſtrū. vt vix poſſit ſumere cibū ſuū.z ꝫ hoc i comodū inuenit remediū.qz petrā ſibi querit ꝺtra quā fortiꝰ roſtꝝ pcutit z allidit.z ſic deponit onꝰ roſtri.z cibū capiēs reſumptꝫ viribꝫ iuueneſcit. Et ſic dic̄ Plinꝰ. Aquila ſedēdo ſup rupē vel arboꝛē ad ſol' claritatē oculoꝝ aciē dirigit. vl' poſt p̄daz bincinde circūſpicit. vl' vngues ſuos inſpicere nō deſiſtit.fel huiꝰ eſt multū medicinale. qz poſitum i colirijs viſum acuit z ſubuenit caligini z alijs incōmodis. vt dic̄ Dyaſ.z etiā Ꝯſtan. Hz aūt aliq̄s ꝓpter acutes minꝰ laudabiles.eſt em̄ auis excedēs i caloze z ſiccitate.z iō ē aīoſa z iracūda. qz ira fortſ nō eſt niſi i corꝑibꝫ magne ſiccitatꝭ. vt dic̄ Ariſto.li.vj. z auibꝫ innocētibꝫ eſt aqla inimica z inſeſta vngnibꝫ ei rapit.z roſtro pcutit caput auis vocē hz roboantē z generaliť oēs aues terrificantē. Jn aſpectu em̄ aqle z audittu terrenk oēs aues alteriꝰ ſpēi. etiā aues predo. Vñ dic̄ plinꝰ q herodi⁹ z ꝫ ſil'es aues i nō qñ audiūt aquilā vir p̄dank.z ꝫ forſan accipit ex timoze. Aquilā em̄ in aere tm̄ rapiens tē timēt generaliť oēs aues. minꝰ aūt illas q̄ rapit in terra. mīme aūt illā q̄ rapit in qz illā nō timēt niſi volucres quaꝝ victꝰ ꝓuerſatio eſt in aq̄ tm̄. talis aūt aqlaꝝ aqla multi degenerat a nobilitate aliaꝝ aqlaꝝ q̄ in aere vl' i terra rapiūt p̄dam ſuā. timet em̄ vulturē. Vñ dic̄ Ariſt.li.ix.q amachel manet iuxta mare z iuxta magnos lacus z ciba auibꝫ ꝓpe mare qñ aſcēdūt ab aqua. z ſi vi derit vulturē veniētē timebit vñ fugit ad aquā.ſz vultur q̄ eſt acuti viſus ſp volat ca locū illū. z ſi exierit auis de aq̄ in aere in terrā ſtatim rapit eā vultur. ſi ꝺo diu rit in aq̄ ſuffocať. Habet aūt aqla vnuꝫ pedem clauſum ad modū pedis anſeris cū q regit in aq̄ qñ ſolet deſcēdere ꝓpter p̄dā. alium ꝺo pedē hz diuiſum cū acutiſſimis vnguibꝫ cū qbꝫ p̄dā rapit. Hz aūt pēna aquile na q̄ndā latentē corroſiuā ſtutē. vt dic̄ Plinꝰ. Dic̄ em̄ q pēna aqle poſita inter alias auiū plumas.corrūpit z corrodit eas ſicut corde facte de inteſtinis lupoꝝ i vigella vel in citbara poſite cū cordis factis de inteſtinis ouiū eas ꝺſtruūt z corrūpūt. vt dic̄ Ariſto. li.j. Aues q̄ hn̄t vncos vngues Aquila ſocietatē nō diligit. imo fugit. vt dicit Ariſto.li.j. Aues q̄ hn̄t vncos vngues nō eſt poſſibile q ſint cū aliqbꝫ ſociꝫ loco. Jtē vngues hz p mucronibꝫ z iō qñ ſe det ſup lapidē retrahit eos z qñ claudit in tra carnē ne eos allidat vl' ꝺterat ꝫ petram vt dic̄ Ariſto.li.xiij. Nō inſidet auis habes vncos vngues ſup arboꝛes vl' lapides. ꝺ natura vnguiū ei⁹ eſt ꝫ iſtas duas res. Jtē impia eſt ꝫ filios ſuos qū coꝛuꝫ vi

clandiť ꝺtra solẽ.qm̃ eos reputat alienos. Iẽ vt ad p̃dã aliaꝝ auiũ instruat eos ꝛ cõ pellat.rostro eos ꝓcutit ꝛ vulnerat.vt dicit Plinius

De accipitre Ca.II.

Accipiter est auis regia q̃ plꝰ aĩmo q̃ vnguť est armata ꝛ qꝺ ei in q̃ntitate corꝑis natura denegat.ꝑ ei ĩ ꝑtute ꝛ audacia aĩ recõpensat.vt dicẽ Jsi. Est enim auis vt dicẽ Jsi.altꝰ auiũ capiẽdis auida. a quaꝝ arreptõe accipiter.i.raptor ẽ vocata.Dicẽ etiã Basilꝰ in hexameron.q accipitres circa suos pullos sunt crudeles qꝛ cuꝝ sint habiles ad volãdũ cibos eis subtrahũt ꝛ ꝓcutiendo ad modũ aq̃laꝝ de nidis exire p̃dã excitãt.ne adulti effecti tepescãt ocio ꝛ magꝭ cibũ q̃rere q̃ vigorẽ aĩ ꝓsuescãt.vt dicit Beda.ꝛ Amb. Sũt em̃ qꝺã accipitres ꝓ dones aerꝭ tm̃.qꝺã ꝓ terre tm̃ sic̃ et aquile vt dicẽ Aristo.li.vj. Primi aues tm̃ volãtes rapiũt.secũdi ꝓ sedẽtes ĩ terra ꝓcutiũt ꝛ ĩ uadũt.ꝛ inter hos colũba discernit sicut ꝺ q̃la dictũ est. Est igiť accipiter auis calida ꝛ sicca mole carnis depaupata.pẽnarũ plumarũq; varietate decorata .structioni ĩ pennaꝝ decore simillima ẽ.sz in agilitate ꝛ aĩmi magnanimitate oĩno impar est. Sũma ei celeritate nũc in aere se leuat et ascẽdit itm̃ infer⁹ in p̃dã ruit. Pect⁹ ꝓ accipitrꝭ est acutissimũ.modica tñ carne est munitũ. Unde dicẽ Aristo.li.xiij. Quãto pect⁹ ei⁹ est magꝭ acutũ.tãto melioꝛ est volat⁹.q̃m si haberet pect⁹ multũ latũ moueret multũ aerꝭ ꝛ essz tũ est ꝛ debile esset si hꝫ et cooptoriũ ex multa carne sic̃ ꝺz ibidẽ. Maxima itaq; est eius fortitudo i pectore et ĩ vnguibꝰ et in rostro q̃statim petit cerebꝛũ p̃de sue. Et⁹ fel medicinale est ꝛ vtilič in oculoꝝ collirijs admiscet.visum em̃ acuit ꝛ oculoꝝ albugines destruit ꝛ sumit.sil'r ꝛ fim⁹ ei⁹. Habet autẽ ꝫ ꝓpriũ accipiť.vt dicẽ Greg.q in senectute q̃ sentit se pẽnaꝝ põdere gũari expandit alas suas ꝺtra solis radios flãte austro.ꝛ sic extrema aura ꝛ caloꝛe resoluẽte aperiũť pori q̃bꝰ aptis excutit alas.ꝛ sic veteres penne exiliũt et noue crescũt.et sic nouitas pẽnaꝝ ipm̃ efficit ad volãdũ aptioꝛẽ. Duo ei sunt genera accipitrũ.qꝺã em̃ est domestic⁹.et q̃ daz siluestrꝭ.q̃ domestic⁹ est siluestres rapit aues ꝛ raptas eas dño suo derelinq̃t. Siluestris ꝓ domesticas rapit auesꝭ. Indignãtis em̃ nature est accipiť.vñ si p̃dã quã impetit ꝛ sequiť casu aliquo nõ arripit.vix illa die ad manũ dñi sui redit. Oportz aũt vt accipitrũ dieta sit ordinata.s.nec nimis tenuis.nec nimis lauta.exabũdanti em̃ cibo impinguanť.ꝛ tũc insolescũt aut pigrescunt.ꝛ ad reclinatoriũ redire dedignanť. Si vero fuerit nimis pauc⁹ deficit accipiter viribꝰ ꝛ efficiť impotẽs ad p̃dandũ. Solẽt etiã oculi taliũ auiũ ciliari clausi siue tegi ne nimis de manu gestãtis se efferãt auibꝰ visis ad q̃rum raptũ anhelãt ꝛ aspirãt. Et iõ q̃busdã laqueolis illoꝝ pedes illaqueanť.ne libere ad quãlibet auiculã efferanť.gestať in sinistra vt de dextra aliq̃d recipiat vñ reficiať. Seruanť aũt accipitres domestici vel domiti ĩ mutatoriꝭ vt a pẽnis veteribꝰ ꝛ induratis exonerenť.ꝛ sic ĩ iuuẽtute ꝛ decore renouenť.dať aũt eis cibꝰ de aliqua carne alitulũ venenosa.ꝛ sic facili⁹ mutenť. Accipitres ꝓ maxie ledit fum⁹. vt dicit Beda ꝛ iõ eoꝝ mutatoria a locis fumosis dñt esse remota ne eoꝝ corpa ex fumi amaritudie ledanť.ꝛ ne plume ipoꝝ ex nigredine fumi inficianť.carnibꝰ recentibꝰ ꝛ sanguinolẽtis reficianť et solẽt eis dari corda auiũ q̃ p̃danť q̃diu viuũt ꝛ potẽtes sunt ad p̃dandũ a suis dñis diligunť.in manibꝰ gestanť.sup pastas reponunť.in pectore et ĩ cauda manibus replanank.cũ diligẽtia nutriunť. sz qñ moriunť ab oĩbꝰ inutiles reputanť.non em̃ comedunť.sz potiꝰ sup sterãliniũ ꝓiciunť

De alieto Ca.III.

Alietꝰ ꝝm glo. Deut.xiiij.idez est qꝺ falco.auis scz p̃de auida ꝛ multum giosa. Inuadit em̃ aues lõge se maiores eas pedibꝰ ꝛ pectore ꝓcutiens ꝛ inuadens. Scõm ꝓ aliq̃s alietꝰ est auis punla capiẽs alias minutas aues.vt dicẽ autor auroze. Obtinet exiguas alietꝰ corꝑore vires. Sũt et aues mime p̃da cibusq; suꝰ. Exprimit ꝫ aliquẽ q̃ solos vexat egenos. Et ꝝm ꝫ videť q̃ alietꝰ idẽ sit qꝺ nisus paruꝰ.q̃ gallice ꝺr muscbet vel ipe nisus

De apibꝰ Ca.IIII.

Apes ꝝm Jsido.sunt dicte.eo q̃ sine pedibꝰ nascanť.vel ex eo q̃ pedibus alligẽt se inuicẽ ꝛ ꝓnectant. De ꝝm Jsi. solertes sunt in gignẽdi mellis officio. assignatas ꝛ sibi ꝓprias incolunt sedes non

ven dicãtes sibi alienas. domicilia sua ine/
narrabili arte cõponũt. z ex varijs floribus
mirabili artificio fauũ cõdunt. textisq; ceris
ple nimia castra replẽt. exercitũ z regẽ hñt.
et bella mouẽt. fumũ fugiũt z ventũ z bella
tumultu eraſperank Vas plerisq; expti sunt
de boũ cadaueribꝫ nasci. p his creandis vi
tulorꝫ occisorꝫ carnes ꝓberank. vt ex putre/
facto cruore vermes pcreenk. z postea rece
ptis alis apes efficiank. sic scrabrones ó eq̃
rum carnibꝫ generank. vt dic Jsiõ. Scõm
aũt Amb. in hexamerõ. mirabiles sunt apũ
ꝓprietates z insignes z nobiles. Hã apes cõ
munẽ habẽt sobolẽ. vnã incolũt mãsionem
vni⁹ porte claudũk limine. cõis est labor oi/
bus. cõis cibꝫ. cõis opatio. cõis vsus. cõmu
nis fruct⁹. cõis est oibꝫ volat⁹. cõis est oibus
generatio. Integritas q̃z corpis virginalis
oibꝫ est cõis sic z partus. qm̃ nullo ꝓcubitu
miscenk. nec libidine resoluunk. nec partus
quatiunk doloribꝫ z tũ maximũ filiorũ exa/
men ꝓstituũt. nã cũ alie volucres vix in an
no singulos edãt fet⁹. apes geminos creãt z
duplici ceteris fecũditate ꝓponderãt. Jtez
apes regẽ sibi creãt. ipe sibi ꝓpl'os ordinant
z tñ licet posite sint sub rege. ipe tñ sunt libe
re. z regẽ sibi substituunt z naturali affectu
diligũt. z summa defensiõe defendũt z p eo
perire pulcz putãt regi suo tantã reuerẽtiã
exhibẽt vt nulle de suis domibꝫ exire aude/
ant. nec ad aliq̃s ꝓdire past⁹ nisi rex fuerit
egressus z volat⁹ sibi vẽdicauerit ꝓncipatũ
Eligũt aũt apes sibi in regẽ in magnitudie
z specie magis insignẽ. z qõ in rege ꝓcipuũ
est mãsuetudine clariorẽ. nã z si habeat acu
leũ eo tñ nõ vtk ad vindicandũ. Naturalit
aũt apes tãto sunt leuiores q̃sto ceteris sunt
maiores. sz z apes q̃ nõ obtẽperant regi pro
pria ꝓdẽnatõe se mulctãt vt aculei sui vul/
nere moriank Jn apũ ꝓo examine nulla est
ociosa. quedã em̃ certãt q̃si in bello cãpestri
cõtra alias apes. alie vigilãt circa victum.
alie futuras explorãt imbres z speculãk cõ/
cursus. alie ceras de floribꝫ fingũt. alie cel/
lulas nũc rotũdas nũc quadratas mira cõ
nexione z equalitate cõponũt. z tñ inter taz
diuersa opa nulla alienis laboribꝫ insidiak.
nullo raptu victũ q̃rit. sz ꝓprio volatu et la
bore inter herbas z flores q̃ sibi sunt ꝓgrua
recolligit z reꝗrit. habẽt tñ apes spicula sua
z inter mella fundũt venenũ si ab aliquo fu
erint lacessite. vitãq; suã ponũt ardore vin
dicte. p domicilioꝝ suoꝝ defensione. Apis
itaq; z si infirma est robore. valida tamẽ est
vigore sapie z ꝓtute cui⁹ fruct⁹ oibꝫ ẽ suauis
q̃ suauitate sua fauces obdulcat z vulnera
curat ac interioribꝫ vlceribꝫ infundit medi
camẽtũ Hucusq; Amb. Sunt z alie ꝓpri
tates q̃s tãgit Aristo. li. v. vbi ista interserit
dic etiã inter cetera q̃ apũ opatiões inter se
sunt diuersimode. quedã em̃ adducũt suis
aluearibꝫ q̃ indigẽt ad ꝓparationẽ mellis et
floribꝫ z frondibꝫ arborꝫ z herbarꝫ z picue
in q̃bꝫ est glutinositas. z illinũt ceteq; sup/
ciem aluearꝭ. z hoc faciũt ꝓpter noctia ani
malia. z si introit⁹ aluearꝭ fuerint nimis am
pli. strictificabũt eos. deinde ꝗgregãt mel.
z ꝓmo incipiũt facere domos i q̃bꝫ habitent
reges. deinde alias domos in q̃bꝫ habitant
alie apes aluearia custodiẽtes. z accipiunt
cerã ex floribꝫ z ꝗgregãt ipam cũ pedibꝫ an
teriorib⁹. deinde mutãt eã ad pedes medios
deinde ad coxas pedũ posteriorꝝ. z posit⁹ vo
lãt cũ ipa. z tũc manifestãt põderositas i eis
z cũ volat apis nõ tãgit flores diuersos nec
dimittit vnũ florẽ z vadit ad aliũ q̃diu ibi
inuenit qõ sibi necessariũ est. z vile Sz. col
ligit ex eo q̃ indiget. z tũc redit onusta ad lo
cũ suũ. Qualit aũt mel recolligãt z que sit
mellis ꝓpria materia nõ possum⁹ lenit diffi/
guere sensu. frequẽtant aũt libenter solia z
flores olive z manẽt sup ipam lõgo tpe ꝓp
spissitudinẽ folioꝝ. Qñ aũt rex eaꝝ negat vo
lare. tũc ferũt ipm turba apum. z si fuerit re
ctor viu⁹ mares erũt in vna ꝑte z femine in
alia. Si ꝙo fuerit mortu⁹. mares erũt cũ se
minis in domibꝫ. z femia rectoꝛ est duplo
ad alias z habet acutiorẽ aculeũ q̃s masculi
z multi de maribꝫ carẽt aculeis z volũt q̃s
pũgere cũ aculeo z nõ pñt. Rectores aũt
duoꝝ sunt modoꝝ. vn⁹ est niger et ali⁹ est ru
beus. z h melior est. z ẽ apis bona parua ro
tunda i se densa cõstricta i medio q̃si cincta
mediocrit villosa. z differunt apes in pilis
qz quedã pascunk floribꝫ orientalis z sic ea
uerse ab illis q̃ pascunk in floribꝫ montanis
Hã ille q̃ pascunk in arborib⁹ mõtanis mi
nores sunt alijs z fortiores z pl. patientes la
boris. Jtẽ apes sedẽt sup aluearia et singu
qõ est superfluũ in fauis. z ꝛ q̃ si nõ faceret
hoc generaret ex eis aranea z morerẽt apes
Qñ aũt modicũ est de melle in domibꝫ de
serũt eas z pugnãt cũ illis q̃ volũt extrahe
re mel. z ꝓpter h vident sepe sedere sup fo/

mina q̄si parate ad resistendū. z pugnāt bre
uiores ꝫ lōgiores pugna fortī q̄n multū co
medūt de melle z laborāt eīcere eas ꝺ alue
aribꝫ que nō mellificāt nec laborāt. Itē re
stipatu apū z īpe in medio eaꝝ est et exit⁹ ei⁹
est añ exitū pullorꝫ apū tribꝫ diebꝫ. deīnꝺ ex
eunt apes pauce et volāt circa aluearia z di
uidūt se p cateruas z vadit cum q̄libet rege
apū ad alias tūc ille pauce residue vadunt
ad aliū regē et dimittūt suū p̄mū regē. z va
dunt ad regē possidentē plres. et si rex quem
dimiserūt insequat eas interficiūt ipm. Itē
q̄n apes pungūt cito post moriunt si totū i
fixerint. et nō retraxerint aculeū suū. qz im
possibile est totū aculeū extire nisi cū eo exe
at intestinū. Rectores añt apū raro pūgūt.
et si aliq̄ apis moriat in alueari extrahūt eā
residue. qz ꝑ aīal valde est mūdū pl⁹ q̄ alia
aialia. et ꝓpter ꝑ eīciūt sterc⁹ suū in volādo
et nō in alueari suo. qz fetid⁹ odor ḡuat eas.
Silr vētus vñ si fuerit fortꝫ vent⁹ custodes
apū debēt tegere orificiū alueariꝫ ne īret vē
tus ad eas. q̄n añt aluearia efficiunt aliq̄ ca
mozari ex fetore infirmant. q̄n etiā nimis q̄
eicunt infirmant z eīciūt ociosas z ꝓuenit
eis in hyeme loc⁹ calid⁹. et in estate loc⁹ fri
gidus. et si hō dimiserit eis multū de melle
nō multū post opabunt. z si modicū. segne
scent ad opandū mel. z ꝓp̄ ꝑ ꝺz custos di
mittere de melle p̄m multitudinem apū. z si
defecerit eis mel ad comedendū. ꝺz eas pa
scere ficubꝫ et aliꝭ dulcibꝫ ne moriant Itē
q̄n ꝺtendūt inuicē intra aluearia signū ē q̄
volūt discedere ab alueari. z iō ꝺz custos ir
rorare vinū dulce intra aluearia z tunc ma
nebūt. Ducuscꝫ Aristo. li. viij. siue. ix. Itez
idē li. iiij. apes nō faciūt strepitū nisi volan
do z extēdendo z ꝺtrahēdo alas suas p ae
rē cadentē int alas z corp⁹. Itē posteriores
pedes apū sunt maiores q̄ anteriores ꝓpter
ambulationē et vt cito eleuent a terra cum
voluerint euolare. vt dic idē li. xiiij. Itē ac
cidit apibꝫ infirmitas q̄ ab Aristo. li. viij. ꝺz
cabizoim. alꝭ kalyroim. vel raboyzoix. ex
quis vermicul⁹ q̄ generant in aluearibꝫ ex
corruptis fauis et q̄n crescūt illi ꝑmiculi fa
ciunt texturā silem texture aranee z ꝺnan
tur sup totū aluear. z idem putrescit mel et
egrotāt apes ꝑ moriūt. Itē idē li. xvj. Apes
nō generāt ex coitu nec ex ꝺuersis generibꝫ
coeuntibꝫ nec ex opibꝫ p coitū. In ānis au
tē pluuialibꝫ mꝫtiplicantur apes valde siue
pulli apū. qz ꝓp̄ bū iditatē multiplicāt sup
fluitates ī corpibꝫ. In annis añt tpate com
plexionis pulli apū diminuūt. vt dic idem.
Itē in diebꝫ pticularibꝫ ꝺz. apes flores ami
gdalinos pascētes faciūt mel magꝫ tpatū et
magꝫ sapororosum minuscꝫ acutū. sz spūalitū
mēbrorꝫ marie mundificatiuū. apes ꝺo ab
sinthēū pascētes et alias herbas amaras fa
ciunt mel. sz min⁹ dulce. est tñ multū mūdi
ficatiuū opilatōis splenis z epatꝫ aptiuū et
hydropicorꝫ iuuatiuū. z morsus rabidi ca
nis curatiuū Quere infra de melle ī tracta
tu de liq̄ribꝫ alias ꝓpietates apū in lra A. ī
tractatu de aialibꝫ p̄m p̄m z Auic.

De bubone La. V.

Bubo a sono vocꝫ nomē habz vt dic
Isiꝺ. Est añt auis feralis onusta
plumis. sz gui sp detēta pigricia. de
bilis est ad volandū. ī sepulcris die z nocte
versat sp cōmorās ī cauernis. deinde apud
augures malū p̄tēdere ferē. Hā in vrbe vi
sa solitudinē p̄tēdere asserūt. vt dic idē. De
bubone dic Arist. li. viij. Monedula ināt
pugnat cū bubone q̄n debilis est visus bu
bo apud meridiē. Clar⁹ nāq̄ videt ꝺ nocte
q̄ de die. et ꝓpter ꝑ capit monedule q̄ ē auis
coruini generꝫ bubonis ouа z comedit ea ꝺ
die. et bubo comedit ouа monedule de no
cte. qz bubo fortior est de nocte q̄ die. z mo
nedula fortior est de die q̄ de nocte. Et alie
aues volāt ī circuitu bubonis et deplumāt
ipm. et ꝓpter ꝑ aucupes cū eo deꝑhendunt
alias aues. pugna añt ista q̄ auiū sic z bestia
rum nō est nisi ꝓp̄ cibū z māsionē cuius fre
quēs vlulat⁹ de nocte p̄sagiū est mortis p̄m
augurū ꝺiectura. bubo sterconibꝫ et aliꝭ i
mundicijs pascit ab aliꝭ volucribꝫ ꝑ odio
babet. tēpla frequentat nocturno tpe vt de
oleo lāpadū satiet. in plumis tm̄ z in rostro
auibꝫ p̄dest ilis esse videt. sz ī aīositate peni
tus ē dissilis. z in fruge qñ ab auibꝫ īpugna
tur in supinū se vertit z rostro cuz pedibus
se defendit. mures z vespertiliones venat z
comedit. de nocte euagat et circū uolat. de
die ꝺo in parietū rimulis se abscōdit

De columba La. VI.

Columbe sunt dicte a colore collis eo
q̄ eaꝝ plume in collo colore multi
plici sunt resperse. vt dic Isi. Sunt

autē columbe aues mānsuete boim frequēti am ⁊ cōsortiū diligētes. ⁊ in eaꝝ multiplica tione cōuersantes. quas antiqui venereas nuncupabāt. eo q frequētent nidos ⁊ oscu lo amorē ꝯcipiāt ⁊ veneri multū vacāt. Et iō colūba dr̄ q si colēs lumbos. vt dic Jsi. Nā colūbe ouāt omī tpe ⁊ faciūt pullos cū fuerit eaꝝ māsio calida. ⁊ fuerit eaꝝ cib⁹ pa ratus. meliores aūt faciūt pullos in autum no q̄ in vere vel in estate ꝓpter copiā victus vt dic Jsi. De natura ꝯo columbaꝝ dicit Aristo. li. v. Columba auis est voluptuosa vñ ⁊ sese osculant ante coitū ⁊ masculus se nec nō potest coire. tū nō cessat osculari. et femina multotiēs saltat sup feminā cū non sit mascul⁹. ⁊ hoc facit cū osculat ⁊ nō eiꝯi/ unt semē. Et tali aūt coitu faciūt ouа aliqñ nō pullificātia. sicut sunt ouа vēti. ⁊ omnes aues q̄ similes sunt colūbis ouāt ī vere bis vel ter. ⁊ faciūt duo ouа. sed nō ouāt tertio. nisi qñ cozrūpit secundū. Jtē idem dic li. vj Colūbe inquit ꝓ maiozi pte pullificāt ma/ rē ⁊ feminā. ⁊ ꝑm⁹ pull⁹ est mascul⁹. ⁊ aliqñ erit vnus pull⁹ vno die ⁊ ali⁹ alio die. ⁊ ma sculus cubat de die ouа ⁊ femina de nocte ⁊ ꝑmū ouū cōplet se ⁊ fundit in. xx. diebus. ⁊ colūba ꝑmo penetrat testā ⁊ post diuidit illā ⁊ mascul⁹ ⁊ femina calefaciūt pullos in vno tpe ⁊ femia est magis solicita circa pul los q̄ mascul⁹. ⁊ decies in anno ouāt ⁊ qñ/ q̄ vndecies vel duodecies. sicut in egypto ⁊ mascul⁹ coit cū femina post annū. Jtē idem libro. viij. cū pullificat colūba stati mascu/ lus regit pullos. ⁊ si femia tardat venire ad pullos ꝓpter dolorē part⁹ ꝓcurit eā mascul⁹ ⁊ cogit eā ponere se sup pullos. ⁊ cū crescūt pulli vadit mascul⁹ ⁊ fugit terrā salsam. ⁊ il lud q̄ fugit ponit ī ore pulloꝝ vt assuescat eos cibo. Cū aūt mas vult eiꝯcere pullos ō nidis coit cū ipis. Jtē colūbe habēt ꝓpriuꝝ sicut ⁊ turtures. q ꝛ caput suū nō erigūt q̄ potāt q̄sq̄ eis sufficiat hausꝰ pot⁹. Diuūt aūt c. lūbe generalit cubāt vsq̄ ad annos q̄ndecim. Ducusq̄ Aristo. Proꝑetates au tem colūbaꝝ vsuales ⁊ multū notas tangit glo. sup ꝟbū illud. Oculi tui colūbaꝝ Cañ. ꝑmo. Colūba ūnq̄ felle caret. rostro non le dit nisi parē suuꝝ forte. in cauernis petraꝝ nidificat. alienos pullos nutrit. columbas alias errātes associat ⁊ recolligit. iuxta fluē ta manet. meliora ḡna eligit. gemitū ꝑ cātu reddit. gregatim volat. ⁊ societatem diligit alis ⁊ rostro se defendit. cadauera ⁊ alia im mūda nō comedit. geminos pullos nutri. sup fluēta residēs. vmbrā accipitris de lōge veniētis inspicit. quā vidēs statim ad interi ora foramis fugiēs se abscōdit. sic dic gloſa ibi. Oculi ei⁹ sicut colūbe sup riuos aq̄rū. Can. Cañ. v. c. Et vt dic in viatico Cōstan. san/ guinē habet medicinalē. Dr̄ eīm q̄ sanguis ei⁹ sub dextra ala extract⁹ ⁊ calid⁹ oculis im posit⁹ seu instillat⁹ dolorē mitigat. et sanat obtalmiā oculoꝝ. Fimū habz ardentē que de nido eiꝯcit ⁊ pullos vt eiꝯciāt instruere so sueuit. vt dic Aristo. Colūba pacē est nūcia simplicitat⁊ forma. natura mūda. ple fecun da. pietatis emula. societat⁊ amica. iniurie immemor. q̄ quāto est pēnosior ⁊ rāto fecūdi or inuenit. vñ colūbe habētes pedes pēna/ tos fere pullificāt omī mēse. Est aūt colum ba naturalit timida. raro secura. nisi qñ cū in foramine petre. ibi aliqualit reꝯcit. Et aūt obliuiosa. ⁊ iō sublatis pullis dāni sui memor nidificare ⁊ pullificare in eodē loco itez nō obmittit. vt dic Piero. Jtē stultē et curiosa. nā sedēs sup arborē circūspicit. et ad quā ptē velit tēdere quasi deliberās col/ lum vndiq̄ circūflectit. ſz sepe dū de vola tu deliberat. anteq̄ arripiat volatū sagitta eā transuolat. ⁊ iō ꝓpositū nō pficit. q ꝛ qō di utius fieri ꝓposuit in tpe ꝛgruo nō pficit. vt dic Brego. Jtē vt ōr in dict. gticularibus Caro colūbina dura est ad digerendū ⁊ vi scosa. vnde grossum dat nutrimentū mā me caro pulliculoꝝ. sed q̄ volare incipiūt rōe motꝰ ⁊ laboris multū amittūt de illa gl uitate. ⁊ fit caro leuior ⁊ acceptibilior ad di gerendū. Quāto aūt vetustior rāto durior ⁊ peior ad digerendum. ⁊ illaudabili⁹ generat corpi nutrimentū Jtē colūba aliqñ inuen tur domita q̄ ad deceptionē siluestriū est in structa. nā siluestrib⁹ se associās ad rete eos ducit. et vt cauti⁹ eas decipiat cū illis ima aucupis retibꝫ ⁊ inuolui se ꝑmittit sub ami cicie specie quasi ad pascua eos allicit. et ip pascēdo ad laqueū et interitum eas trahit. Jtē in egypto ⁊ in syria vt dicit Ambro. in struit columba vt littere sit gerula. ꝓpter ad ꝓuinciā internūcia. naturaliter enī diligit locū ⁊ mansionē vbi ꝑmitus est nutrita ⁊ quātumcūq̄ deferat ad lōginquas partes semꝑ redit ad ꝓpria si libertati fuerit restitu ta. Tali aūt columbe cauti⁹ soler alligari la tera sub ascella que dimissa elcuat se in

et nunq̃ cessat donec redeat ad sue natiui/
tatis pma loca. sed q̃q̃ in via cognoscit ab
hostib⁹ z sagitta impetit. z p litter⁹ quas de
fert interficit et vulnerat. z sic nō sine pricu/
lo est baiula lr̃e. qz frequēter lr̃a sic portata
est causa vt occasio mortis sue.

De coturnicib⁹ La. VII.

Coturnices sunt quedā auicule a so
no vocis dicte quas greci ortigias
vocāt. eo q̄ ferunt in ortigia insula
pmo vise. vt dic̃ Jsiō. De aues certa habēt
aduentēdi tpa. gregē faciūt z ducūt. accipi
trem timēt. z q̃diu accipitrē vidēt tādiu de
terra nō surgūt. ideo etiā ortigometra dicū
tur. habēt aūt he aues duces sicut et grues
Et ideo qz timēt accipitrē cura est eis solici
tare duces p quos cauēt pria discrimia ne
ab accipitre capiant. Nec sola auis morbū
caducū patit sicut et homo et passer. Ma/
rina alam erigēs velū sibi facit. cibos ḡtissi
mos habz semina venenosa ꝓpter quas cau
sas veteres eas vesci phibuerūt. Elleboꝝ
em̄ est cib⁹ coturnicū qui si ab animali i mꝫ
ta q̃ātitate sumat pernicios̄um est. nā cum
animalia latas habēt venas p quas defert
sumus vi elleborī cor subito infrigidatur z
mortificat. Coturnices aūt venas habent
strictas circa cor. z ideo fum⁹ venenosus ñ
habēs liberū transitū in stomacho remanz
et ibi digerit et subtiliat vnde nō leduntur.
Coturnices aūt vulgari sermone curleios
vocam⁹ a veloci cursu. citissime em̄ currūt
sup terrā. speciē aūt suā diligūt tales aues.
et ideo vociferādo mutuo se requirūt. vt di
cit Ambrosius

De ciconia La. VIII.

Ciconia vel ybis est auis fluuialis q̃
seipsam purgat rostro suo. quia q̃n
ex cibor̄ multitudine sentit se gra/
tam aquā marinā intra rostꝝ recolligit quā
panū ad interiora infundit que molliendo
cibi ꝓpacti duritiā mordicādo intestina su
perflua ejicit z emittit. Hec auis serpentuz
ouis vescit z ex eis gratissimā escaz deferēs
pullis. vt dic̃ Jsi. Et dicit ciconia quasi cy
cannia. qz cōquatiēte rostro quasi cū cāna
sonū facit. vt dicit idem. veris est nūcia. z in
suo aduentu p̄dicat nouitatē temp⁹. serpē
tes est inimica. rostro em̄ eos pcutit z in
terficit. z quādoq̄ deuorat et reglutit. būa/
nam frequētiā et societatē diligit. z ideo ni/
dificare sup domos ab hominib⁹ inhabita
tas cōsuevit. et nidū suum primū nisi fuerit
coacta de facili nō dimittit sed in suo recess/
su ꝓtra hyemē terra replet nidū suū z cū lu
to virgulas nidi et spinas cōpaginat ne ali
quis vētus tēpestuosus ipm in hyeme deij
ciat aut dissoluat. Jn reditu aūt suo in vere
eundē locū occupat ab alijs nidū occupa/
re volētib⁹ ꝓtegit z defendit. viuēte femina
mas causa coit⁹ cū alia se nō associat. sz quo
ad nidū z generatōis officiū femine fidē ser
uat. in qua si mascul⁹ aliquo casu adulterū
cōcubitū p̄senserit. vltra secū nō cohabitat
sed rostro si potest eā trāsuerberat atq̄ ne/
cat vt dicit Aristo. Als q̃ in nido mas se/
minā non calcat z incubādo sup ova mas
cū femia vices mutat. pullos suos miro af
fectu diligit z custodit. et ex assiduo cubitu
sup eos plumas pdit. pater quādo est in pa
scuis. mater in nido residet. z econuerso. q̄n/
do reuertit mas. euolat femina ad pascua z
mascul⁹ nidū fouet. vt dicit Ambro. cico/
nie maria transuolāt z collecto agmine ad
calidas regiones simul volāt. Jn suo autē
discessu comites habēt cornices que ipsas
p̄cedunt z quasi ciconijs ducatū prebētes.
ꝓtra aues infestas eis p viribꝫ se opponunt.
vt dicit in hexameron. Quāuis autē vene/
nosa comedāt vt ranas et serpētes et hmōi
venenū tamē natura caꝝ nō supat nec imu
tat. ideo eis est refectioꝝ nutrimentū q̄d ho
minib⁹ z alijs aialib⁹ est venenū. vi em̄ calo
ris qui in eoꝝ interioribꝫ dñat virt⁹ veneni
extinguit et superat. A pullis suis i senectu
te pascunt. nā eximia illis circa filios est pi/
etas. z ideo quantū tps expendūt in fetibus
educādis. tantū ipe a pullis suis vice reci/
proca nutriunt. vt dicit Ambro. q̃n ꝓ pul
li nascunt. crura pedes et rostra habent ad
modū cigni valde nigra. sz deposita paula/
tim nigredine. rubere tāto plꝰ incipiūt q̃to
quotidie plꝰ senescūt

De cornice La. IX.

Cornix est auis annosa. que apud la
tinos greco noīe appellat. quā aiūt
augures hominū curas agere. insi/
diaꝝ vias mōstrare. futura p̄dicere. sed ma/
gnū nephas est credere q̄ deꝰ ꝓsilia sua cor
nicib⁹ manifestet. vt dic̃ Jsi. his inter mꝫta
auspicia tribuūt. vt etiā pluuias p̄tēdat vo
cibus iuxta illud Virgilij. Nūc plena cor/
nix pluuiā vocat improba voce. Est autem

auis garrula ⁊ impia. ⁊ incolis vbi habitat nociua. vt dicit idē. Immūdis pascit et venenosis. diutissime viuit. ꝓtra senectutē in pluma albescit. sed in carne intrinsec⁹ quanto viuit diuti⁹ plus denigrescit. Vulpez ꝑ ceteris animalib⁹ odit. cōtra nisum ⁊ accipitrem cōfligit. vt dic̄ Jsid. Est em̄ auis ipro ba aquile ⁊ alijs p̄de auib⁹ importuna. naz aquilā quā tāgere formidat garritu ⁊ volatu insequit ⁊ infestat. sed de sua improbitate nō semp lucrū portat quia post longā aq̄ le dissimulatōnē aliquādo ab ea rostro percutit aut interficit quādo ei plus ōbito appropinquat. De cornice aūt dicit in hexamerō q̄ cornices ciconias ꝺducūt ⁊ dirigūt. ⁊ velut q̄busdā turmis eas stipātib⁹. eis turmatim se adiungūt ⁊ cōtra alias aues ipis ciconijs infestas dimicātes. ꝑ quās periculis aliena bella suscipiūt. cui⁹ indiciū est quia ī illo tpis interuallo quo ciconie solēt recedere nō reperiunt in locis cōsuetis residere. et quia cū vulnere reuertētes manifesta q̄daz sanguinis voce certisq̄ indicijs grauē se certaminū ostendūt cōflictū subijsse Jtē ibidē dicit q̄ admirāda est hui⁹ auis clemētia. nā cū parētes p longeuā senectutē plumarum tegmine ⁊ alaz regimine nudari contingit. cornices iuniores ꝑ quās pennis eos fouent et collecto cibo pascūt. quādo etiā parentes earū senescūt. eos fulcro alarū suarū subleuant ⁊ ad volandū excitant vt in pristinos vsus mēbza dissueta reuocēt ⁊ reducāt.

De corno Capl'm. X.

Cornus siue corax a sono gutturꝭ nomen habet. vt dic̄ Jsid. Corv⁹ pullorz oza suoz biantia respicit. quib⁹ cibū ꝑus nō ministrat nisi prius p pennarū nigredinē ꝑq̄ colozis similitudinē recognoscat. Postq̄ vero nigrescere inspicit totis suis viribz deinceps eos pascit. vt dic̄ idem Jsid. Dicunt aūt pulli corvoz roze celesti vesci q̄diu beneficio etatis nō habēt nigras plumas. nō enī prius escis scz cadaueribus fetidis sed rozis celestis beneficio sustentātur. vt dic̄ Augustin⁹. Petit em̄ corv⁹ in cadaueribz mortuoz loca occulta. vt dic̄ Jsi. Et est auis clamorosa ⁊ diuersas formatvoces. sol⁹ em̄ ink aues sexaginta quattuor habet vocis mutatiōes. vt dicit Fulgentius. Est etiā auis dolosa res furtiue subtrahēs reponēs in locis abditis ⁊ abscondēs. Est etiā immūda auis cadaueribz insidēs. et ex venenosis ⁊ rebz immūdis cibū querēs. Et fm augures quandā vim p̄sagij ⁊ diuinationis habēs. Et ideo apud gētiles corv⁹ inter volucres fuit apollini cōsecrat⁹. vt dicit Mar. De corno aūt dicit Aristo. li. vi. Fermine cornoz cubāt sup oua sole. ⁊ masculi deferūt eis cibū. ⁊ pullificat plures pullos ⁊ cubat diebz viginti ⁊ deijcit aliquos ꝑ multitudinē quia aues q̄ multos pullificat aliquos eijciūt a se. Jtē dicit idē libro. vii. Corv⁹ niger pugnat cū asino et thauro. et volat sup ipos ⁊ nocet eis ꝓcutiendo cū rostro ⁊ pungit oculos ipoz. Jtē ibidē. Corvus niger est amic⁹ vulpis. ⁊ ꝓter hoc pugnat cū aceloni ⁊ alijs bestijs vt iuuet vulpem. Jtē ibidē. Corui pugnāt pugna forti ⁊ ꝓcutiūt se ad inuicē cū armis. id est. cū rostris vnguib⁹ ⁊ alis suis. vic⁹ obedit victori victoria forti. Ducuscq̄ Aristo. Jtē corvus in medijs estiuis feruoribz strā nam turā aliaz auiū ouat ⁊ pullificat ferus suos Uñ Petroni⁹. Corvus maturis frugibus ova defert ⁊c.

De cigno Ca. XI.

Cignus latine. oloz dicit grece. eo q̄ tot⁹ albꝰ sit in plumis suis. nulli enī inueniūt cignū nigrū. Oloz aūt grece. totū dicit latine. vt dicit Jsid. Cign⁹ aūt a canēdo est dictus. eo q̄ carminis dulcedinem modulatz vocib⁹ fingit. Jdeo aūt canit dulciter. quia collū longū ⁊ retortū habet ⁊ necesse est eructuantē vocē p longū a flexuosum iter varias reddere modulatōes. Ferk aūt in hyperboreis ptib⁹ ꝓcinentibus cythareḋis cigni pullos cuolare de nidis ⁊ apte admodū cōcinere. vt dic̄ Jsid. Scribit aūt Mar. et Ambro. Haute bonū p̄sagiū cuētus reputāt. q̄ cigni scz in nauigio obuiant. sicut ait Enni⁹. Cign⁹ in auspicijs semper letissim⁹ ales. hūc optāt naute. q̄ nō se mergit in vndis ⁊ ideo apollini fuit cōsecratus. vt dic̄ Mar. In alis aūt maxima ē loz titudo. Cign⁹ quādo est in amoze q̄rit femi nam ⁊ ei p cōplexionē colli blādit. ⁊ q̄si cantrahit ad se ⁊ cōiungit collū suū collo femine colligando. post coitū vero femina peritmarē ⁊ fugat ipm. balneat aūt se masculus post coitū. similiter femina antecq̄ cibū sumat. Jnstāte autē morte penna infra cordzo canit ⁊ cōtra aliozū animantiū ꝓsecutudinē ꝑ gemitu cantū reddit. vt dicit Ambroſ⁹. plumā habet candidissimā omni

gredine vel colore aliquo impmixtā. carnē vero habet nigrā z ad digerendū durā. rostrum cū quadā tuberositate visum ab olfactu z gustu distinguēte. collū habet intrinsecus valde nigrū z interi⁹ densatū cū quo collo in profundū merso cibū suū querit z incidit. dū sit inter pisces nutrit⁹ ipos non comedit. ideo si panis vel esca sibi proiecta fuerit. piscib⁹ ipm sequētib⁹ ipe cedit. ō herbis z radicib⁹ victū suū querit. pedes habz nigros latos z clausos natationi valde apt⁹. quorū vno vtit p remo in natādo. alio pro gubernaculo se regēdo. Stagna et lacus inhabitat. z secus aquas nidificat. vbi sup pauca ligna cōiecta super ova cubat et pullificat. pullos solicite nutrit et educat. z eos rostro alis z sibulo ptegit et defensat. z si quis aduersus eos approp̄inquauerit interponere nō cessat. Auis est magne corpositatis z ponderositatis corpor̄. et ideo quietē diligit z raro volat. volāt autē cigni silvestres volatu fortī collis extēsis et pedibus ad posteri⁹ applicatis. sed nō sunt tam magni corpis nec tāte pinguedinis sic̄ sunt domiti q̄ intra hominū habitacula sunt nutriti. vt dic̄ Var.

De culice Capitulū. XII.

Culex ē musca modica ab aculeo dicta. eo q̄ sanguinē sugit. habet autē in ore fistulā ad modū stimuli q̄ carnem terebrat vt sanguinē bibat. vt dic̄ Jsi. dorus. Reputat aūt inter volatilia sicut et apis. cū tamē corp⁹ vermis habeat p̄les pedes habētis. eo q̄ alas habeat quib⁹ volat. Generat aūt ex vaporib⁹ putridis de cadaueribꝫ ac palustrib⁹ locis z corruptis generationis. et cōtinua alar̄ replicata pcussione i aere strepitū generat z quasi stridet. sup cauera z vlcera libēter residet. equis etiam vlcerosis valde nocet. strepitu z morsu dolentes infestat. et a requie eos arcet. de nocte maxime circūuolat z mēbra quib⁹ insidet terebrat atq̄ mordet. lucipeta est. q̄a lumen libēter videt. vnde min⁹ caute in cādelam vel in ignē irrues se ob auiditatē lumenis videndi cōburere sepe solet. hyrūdinibus p̄scendis summe valet. culices em̄ in aere volitātes ab hyrundinib⁹ que venant⁹ mutant autē culices scinipbes. id est. musce minutissime. sed aculeis p̄moleste. scines enim grece musca dicit latine. vnde z dicit scinomia musca canina. z huiusmodi muscis terra egyptior̄ pcussa est. vt dicit Jsidor⁹. Est aūt scinomia gen⁹ pessimuz muscar̄ magni corpis z lati ventris respectu muscarū aliarum z parui volat⁹ sed magne tenacitatis z adherētie in membris animantiū in q̄bus insidet. In villis em̄ z pilis animaliū z maxime canū se immergit. et ibi se occultās sugit sanguinē atq̄ bibit intantū q̄ carnē vlcerat z corrodit. vt patet in antiquor̄ canū auribꝫ quas corrodit z vlcerāt tales muscē vnde non est mirū si tales muscē sint mal̄tuz fetide que ex tā fetidis z corrupt⁹ humoribꝫ sint nutrite

De cicada La. XIII.

Cicada a canendo est dicta. eo q̄ ī ex iguo gutture suo dulcez facit melodiam vel mirā facit cantilenā. vt dicitur in hexameron. hec in medio estu quādo arbusta meridianis calorib⁹ rumpūtur tanto cantū resonat clariorē. quanto spiritum aereū tūc tempis attrahit puriorē. deinde si quis cicadas pfundat oleo statiz necantur. eo q̄ obstructis poris spiramen aereū haurire nō valent. sed si quis statiz his acetū supfundat. ilico reuiuiscunt. eo q̄ vis aceti aperit poros qui ex olei cōstrictiōe obstruebātur. vt dicit Ambrosius

De fenice Capitulū. XIIII.

Fenix vnica dicit esse auis z in toto orbe terrarū singularis. vnde z laici mirātur vnde et apud arabes vbi nascit fenix. i. singularis nuncupat. vt dicit Jsi. De hac aue dic̄ phs. q̄ fenix est auis sine pari viuēs. ccc. vl̄ q̄ngētis annis. q̄b cōplet⁹ cū suū sentit defectū nidū fac̄ ex lignis aromaticis et multuz siccis que in estate ex feruore solis flāte fauonio accendunt. q̄bus iam accēsis spōte nidū ingredit z ibidem inter ligna ardētia incinerat. ex quo cinere infra triduū quidā vermicul⁹ nascit qui paulatim plumas recipiēs in volucrē reformatur. Jdē dic̄ Ambro. in hexameron. de fenicis humore siue cinere non⁹ surgit. paulatimq̄ adolescit z pcessu tēpis alarū induit remigia atq̄ in auis spēm reparat. Est aūt auis pulcerrima. pauoni in plumis similima. solitudinē diligēs. gnis z fructib⁹ mundis cibū querēs. de q̄ narrat Alan⁹. q̄ cuz Dnias summ⁹ pontifex in eliopoli ciuitate

egypti templū ad similitudinē tēpli hiero/
solymoꝝ edificasset. ꝑmo die azimoꝝ cū mꝭ
ta ligna aromatica sup altare ꝯgregasset. et
ignē ad offerendū sacrificiū succēdisset. de/
scēdit in mediuꝫ rogū talꝭ auis q̄ in igne sa/
crificij statim ī cinerē est redacta. remanēte
aūt cinere ꝫ cū diligētia custodito ō ꝓcepto
sacerdotꝭ ꝫ refuato infra triduū q̄dā vermi
culꝰ de ꝑdicto cinere est creatꝰ. q̄ tandē reci
piens formā auis ad solitudinē euolauit

De grue Ca. XV.

Grus de ꝓpria voce nomē accepit. ta
li em̄ voce sonat. vt dic̄ Jsi. Est aūt
auis alaꝝ magnaꝝ ꝫ fortis volatus
aeris alta petēs vt videat quas velit ꝓgere
regiones. vt ōr in hexameron. Est em̄ auis
diligēs suā spēm. ꝫ in societate viuēs habēs
regē et ordine literato volās. vt dic̄ Ambro
sius. Ductor aūt agminis q̄i instigādo ꝫ ar
guendo voce ad rectos volatꝰ cogit agmen
ꝫ si forte rauescat succedit alia grus q̄ sup
plet idē officiū. grues aūt voce ꝑcoma ter/
ram petūt vt quiescāt. ꝫ cum sederint ad cu
stodiā sui vigilias ordināt vt alie securiꝰ cō
quiescāt. Vigiles aūt sup vnū crus stāt di
recte ꝫ lapillū tenēt in pede altero a terra su
spenso vel elevato. vt si casu aliquo dormie
rint ꝓ casum lapilli excitent. vt dic̄ Aristo.
Jte sunt grues in iuuētute cinerei coloris.
sed in senectute quāto diutiꝰ viuūt. tāto plꝰ
nigrescunt. ꝫ si que illarū a societate ober/
rauerint vociferādo perditas socias aduo/
cant ꝫ requirūt. Grues etiā q̄n supra se ve/
nientē herodiū vel accipitrē ꝓcipiūt rostra
sua supiꝰ erigūt ꝫ put possunt cū rostri acu
mine se defendūt.

De gallo Ca XVI.

Gallus a castratione est vocatꝰ. Jn/
ter ceteras tantū aues huic soli testi
culi adimunt. veteres em̄ abscisos
gallos vocauerūt. vt dic̄ Jsi. ō. De gallo di
cit Plinius. xxix. li. c. iiij. Carnes galloꝝ cru/
de ꝫ calide apposite sup morsum serpēꝭ de/
mūt venenū. Et ad idē valet eiꝰ cerebꝝ in
potu sumptū. si q̄s eiꝰ pinguedine vl̄ viscel/
lo inunctꝰ fuerit. a pantheris ꝫ leonib⁹ tutꝰ
erit. Si auro liquescēti ossa galloꝝ vel gal
linarū cōmiscent cōsumūt illud in se vnde
ꝫ os gallinaceū auri est venenū. ꝫ ꝑ est mix
Gallus itaq̄ est auis calide ꝫ sicce cōplexio
nis. et ideo multū habet audacie ꝫ animosi
tatis ꝓpter q̄ cōtra suos aduersarios ꝓ su/
is vroribꝫ audacter pugnat. ꝫ rostro ac cal/
caribus aduersariū impetit ꝫ lacerat. obti/
ta victoria statim cātat. Anteq̄ autē cantet
alis se verberat. ꝫ seipm̄ feriens ad cantandū
reddit aptioꝝ. Jn pfundioribꝫ horis noctis
cantū solet emittere clariorē et valentioꝝ.
sed circa tps matutinū vocē formar leuio/
rem. vt dic̄ Ambrosiꝰ. Cristā rubeā gestat
capite ꝓ corona qua amissa pdit audaciam
ꝫ ad aggrediendū aduersariū ipm̄ efficitꝭ
gnioꝝ. zelat ꝫ diligit vroꝝes suas. ꝫ inuentꝰ
cibo voce quadā eas cōuocat ꝫ sibi subtra/
hit vt eas reficiat atq̄ pascat. pinguioꝝ ꝫ
teneriorē quā plꝰ diligit secū quietis grati
vicinius collocat. et ipsiꝰ ꝑsentiā circa sep⁹
affectat de mane cū ad pastū euolauerit. la
tus suū lateri ipsiꝰ primo applicat ꝓ quo
dam nutꝰ ipam ad sui copulā allicit ꝫ inui/
tat. ꝫ ꝓ ipa tanq̄ zelotipus specialiꝰ pugnat
ꝫ appropinquātes gallos rostro et calcari/
bus a se fugat. rostro in pugnādo terrā ver/
tit. ꝫ plumas circa collū erigit. vt se audacē
faciat ꝫ pennas caude quantū potest sursū
ac deorsum elevat. vt sic aptus ad ꝓlium
se accingat lapidē ꝓciosum nomine allectō/
cium vel allectoriū calcedonio silꝫ gignā/
ꝫ portat. quē ratōe lapidis vt credūt quia
leo timet ꝫ abhorret. ꝫ maxime si fuerit albꝰ
albū em̄ gallū leo formidat. vt dicit Plinius.
Rostro ꝫ pedib⁹ victū querit. palea ꝫ pulue/
rem sulcat ꝫ reuersat ꝫ inuēto grano ad gal/
linas vociferat et eas vocat. timet etiaꝫ gal/
lus aquilā ꝫ accipitrē ꝑdones terre. quia ta/
les ꝑdes aues volucribꝫ in terra deambuli/
tibus insidiant. ꝫ ideo cū gallꝰ sit valde acu
ti visus vnū oculū ꝓ victu querēdo infer/
dep⁹imit. et aliū sursum ad aera dirigit. vt
aduentū aquile vel accipitris ꝑcaueat. ꝏ/
am cū venientē a remotis viderit statim ad
gallinas vociferat ꝫ fugiēs in domibꝰ rupi/
bus ac sepibꝰ se occultat. vt dic̄ idē. Decre/
pitus etiā gallꝰ ouat in vltima senectute. ꝫ
facit quedā ova ꝑua multū rotunda ꝫ sili/
uida vel crocea. ex quibꝰ si ab aliquo verme
venenoso in diebꝰ canicularibꝰ foueant. ba/
silisc⁹ ꝓcreat. vt dic̄ Beda. De gallis dic̄
Constan. Galli iuuenes duriores sunt ad
digerendū. minoriq̄ humiditatis q̄ gallina
caro eoꝝ quiddā nitrositatis habet. ꝫ ꝯ/
do coquitur soluit. vnde si vetus gallus ꝓ
iectis interioribus ō semine croci oꝛēlis et
polipodio impleatur. et quinq̄ libris aque

coquaſ donec aq̃ fere ꝯſumaſ fit vtiliſſimꝰ colericã habẽtibꝫ paſſionẽ. viſcoſos ⁊ fleu/maticos purgat humores. melancoliã pati entibꝫ ſubuenit. groſſam ſtomachi vẽtoſita tẽ excludit. dolorẽ mitigat. tumorẽ ⁊ dolorẽ arteriaꝝ curat. valet ꝫ arretice febris plꝰi/tatẽ. vt dicit idem

De gallo gallinacio Capitulũ. XVII.

Gallus gallinaciꝰ. gallꝰ eſt q̃ ꝓpter abſciſionẽ teſticuloꝝ effeminat. more eũ alioꝝ aialiũ caſtratoꝝ totꝰ in cõplectione mutat. criſtã eũ pdit. audaciã de/ponit. vocẽ ⁊ cantũ amittit. inẽ horas noctꝭ nõ diſcernit. alis ſe nõ pcutit nec ad pugnã ſe accigit. ſup ouа aliena cubat ac ſi eſſꝫ gal/lina officiũ femine aſſumẽs pullos alienos nutrit ⁊ circũducit. vocẽ etiã galline ſimulat ⁊ crocitando voce raucida pullos vocitat gallinis ſe aſſociãs cũ eis eaꝝ eſcã comedit ⁊ deuorat. ſꝫ eas nõ reficit nec ipinguat cuꝝ eis ipinguaſ ſꝫ eas nõ ipinguat. Eſt aũt gal/linaceꝰ timidiorꝭ ai q̃ gallꝰ. et carnis bũidio/ris ⁊ molliorꝭ ⁊ pinguedis maiorꝭ ac plu/res ſup ouа cogaſ. cui⁹ calcaria vl̃ hebetã/tur vel cadũt. cui⁹ pedes colligãſ poſt ipin/guationẽ. et depſſo capite ad terrã ad forꝫ erectꝭ pedib⁹ deportaſ. de gallo tñ caſtrato dicẽ Coſtan. Carnes inq̃t caſtrati galli oĩm volatiliũ carnib⁹ ſt ꝙueniẽtioreſ. laudabili/us eñ generãt nutrimẽtũ ⁊ ſanguinẽ meli/orem. cerebella eoꝝ cerebellis auiũ aliaruꝫ ſunt vtiliora

De gallina Ca. XVIII

Gallina eſt a gallo dicta. ſic̃ a Leone rũ ſi cũ auro ligẽ ſcẽte miſceaſ ꝓſu/mũt auꝝ. vt dicẽ Iſiꝺ. Eſt aũt multe ouatõ/nis et pullificatõis ⁊ multe ouãt ſine coitu vt dicẽ Ariſto. li. vj. ⁊ dicũ ouа vẽti. et ſunt alĩs ouis inſipidiora ⁊ illaudabiliora. et q̃ dã galline ſepe faciũt gemelles. ⁊ vnus ge/mellorũ eſt puꝰ et q̃nq̃ mõſtruoſus. poſtq̃ aũt cubãt ſup ouа ſua p tres dies ſtati appa/rẽt ſigna pulli ⁊ erit ꝫ in maioribꝫ poſt pleſ dies. ⁊ in minoribꝫ pꝰ pauciores. ⁊ generaſ pulliꝰ ex albumie ⁊ nutriſ ex vitello. vt dicit idẽ. Galline etiã q̃ nimis ouãt nõ ſunt lõge vite ſꝫ cito moriunſ. vt ꝺr li. vj. Alias ꝺo gal/line ꝓprietates oĩbꝫ fere notas tãgit glo. ſup Dath. xxiij. vbi ꝺr. Gallina eſt auis pia cir/ca pullos. nã pullos ſub ala fouet. ꝫtra mil/uum tueſ. de dolore filioꝝ egrotat ⁊ plumã depoſit. plꝰ pullos q̃ſ ſe paſcit ⁊ ſatiat. ⁊ ipoſ inuẽto cibo ꝯgregat atq̃ vocat ꝓ pulloꝝ defenſione fortiori ſe opponit. et etiã boiem impugnat. pullos diſperſos cõgregat. atq̃ vocat ⁊ ne a niſo vel miluo rapianſ eos ſub alaꝝ tegmine ꝓtegit ⁊ defenſat. plumaꝝ hiſ piditate ⁊ vocis raucedine affectũ circa pul/liculos manifeſtat.

De gripbe Ca. XIX

Griphes inſ volatilia recitaſ Deut. xiiij. Et dicẽ ibi glo. q̃ griphes eſt q̃/ꝺrupes. capite ⁊ alis aq̃le ſimilis. et reliq̃ corpe ſil̃is eſt leoni. ⁊ habitat i yperbo/reis mõtib⁹. eq̃s ⁊ hoib⁹ matie eſt infeſtꝰ. in nido ſuo reponit lapidẽ ſmaragdũ ꝓtra ve/nenoſa aialia mõtis

De herodio Capm. XX.

Herodius eſt auis regia. ꝑde auida ⁊ manu geſtãtis aſſueta. Eſt ãt auis animoſa ad modũ accipitris. pau/ce quidẽ carnis reſpectu corpis ſui. ⁊ ẽ mul/te pẽnoſitaſ. ⁊ ideo leuiſſimi eſt volatuſ. qꝫ paꝝ eſt i eo qꝺ aggrauat ⁊ multũ qꝺ erigit atq̃ leuat. vt dicẽ Brego. ⁊ iõ diſſimilẽ ẽ ſtru/cioni i audacia ⁊ virtute. cuius ei ſimilis ſit in penna ⁊ varia in colore. Herodiꝰ aũt ma/gne eſt animoſitaſ. acutiſſimi pectoꝝ. ⁊ for/tis vnguis. et plus ledit ꝑdam ſup ipam ir/ruẽdo pectore q̃ roſtro ſiue vngue. Tante aũt eſt animoſitaſ q̃ ſi ꝓmo vel ſecũdo im/petu predã nõ arripit q̃ſi vindictã de ſe pe/tit. vnde ſi ſilueſtris eſt illo die vir predã q̃/rit. ſi vero domeſticꝰ quaſi pre verecundia euagaſ per aera et ad manũ geſtantis ꝺ fa/cili tunc nõ redit. tũc enim victũ ⁊ quaſi de/generẽ ſe eſtimat. quando de volucre quaꝝ impetit nõ triumphat. vt dicit Bregorius. Hec auis a vulgo falco nuncupaſ ſiue fili/ca. vt dicit gloſa ſuper pſal. Et eſt auis que inter omnes ꝑde volucres habet affectum piũ ⁊ animũ circa pullos. ſicut dicit in hex/ameron. Eadẽ inquit ſedulitaſ officio quo ꝓprios fetus paſcit pari ſubminiſtratio/ne pullum ab aquila abiectuꝫ ſiue nõ agni/tum ſuſcipit atq̃ nutrit. cadauer fugit. nec in famis vehementia putridas carnes tan/git. ſed laboris patienſ abſtinendo expectat quouſq̃ predam ſibi congruam inueniat. quam acquirat. vt dicit Bregorius

De hyrundine
Capitulū. XXI.

Hirundo quasi arūdo ab acre est dicta eo q̄ cibos nō sumat residens. sz vt edat in acre cibū capit. vt dic̄ Isi dorus. Est em̄ auis vocifera p̄ tortuosos orbes z circuit⁹ vaga. In nidis cōstruēdis et pullis educādis solicita. vt dic̄ idē. In nidis q̄z ꝓstruēdis est sūme solertie. vix ei ad hoc faciendū sufficeret humana industria de q̄uis materia q̄ fac̄ hyrūdo solo rostro de argilla. hyrundo itaq̄ est auis valde pēnosa mire agilitatis z velocissimi volatus. z io a ceteris auibo nō impetit. nec vnq̄ alicui p̄da est. maria trāsuolat ad regiones calidiores in quibo credit p hyemē cōmorari. certa custodit tpa aduētus sui et recessus. cui⁹ aduētus indiciū est ver̄ z testimoniū instātis serenitatis estiual. vt dic̄ Amb. De hyrūdine dic̄ Aristo. li. vj. Auis agrestis nō coit in anno neq̄ ouat nisi semel p̄ter hyrūdinē que ouat bis. iz p̄ma oua aliq̄n corrumpūt p̄ter hyemē. oua ꝑo posteriora cōplent z faciunt pullos. Itē dicit ibidē. Aues que comedūt carnē nō ouāt bis p̄ter hyrundines que aliq̄n bis pullificat Itē ibidē si q̄s ceca uerit pullos hyrundinū reuertent oculi eor querit em̄ herbā q̄ dicit celidonia cui⁹ succo linit oculos filior. z sic eor oculi sanitati p̄stine restituunt. vt dic̄ Macro. Item in ventre hyrūdinis inueniunt duo lapilli. q̄z vnus est albid⁹ z dicit femine⁹. alter ꝑo rubeus z ꝺr masculin⁹ q̄z maior est p̄tutis q̄s albus. hi lapilli dicunt celidonij. z sunt p̄ciosi maxime quādo extrabunt de pullo añ q̄s tāgat terrā. vt ꝺr in lapidario vbi eorum p̄tutes describunt. vt dic̄ Cōstan. Sāguis de dextra ala extract⁹ oculis medet sic̄ sanguis columbe. fim⁹ ei⁹ valde est calid⁹ z vritiuus siue corrosiu⁹. et ideo oculis est nociuus. Instruit aūt hyrundo pullos suos ēj cere stercora extra nidū. sunt aūt hyrūdinū duo genera. quedā em̄ sunt maioris corpis dorsum habētes nigrū. pect⁹ rubeū et ventrem albū. et he diligūt humanā societatez. vnde in domib⁹ hominū nidificāt. alie sunt minoris corpis nigrū habētes pect⁹ z nidificāt in ripaz forāminib⁹ iuxta aquā. Sed tā iste q̄s ille ī terra nidificant siue argilla. et vtriusq̄z cauda ad modū forpicis est bifurcata. Int̄ hyrūdines ꝺr esse vnū gen⁹ quod timēt alie etiā aues aq̄la et accipiter z fugiūt illā hyrūdinē tanq̄ hostē nec audēt sup p̄dā illa visa irruere. timēt em̄ morsum et⁹ da forsan venenosus est. vt dic̄ Plin⁹. pugnāt aūt hyrūdines ꝺtra passeres nidos eaz intrātes z morsib⁹ ac vnguib⁹ fugant eos a nidis suis

De kaladrio Ca. XXII.

Kaladri⁹ fm ph̄m est albi coloris nullam hn̄s ptē nigredinis cui⁹ gs inferior femoriz ipi⁹ purgat caliginē oculoz. cui⁹ natura ē tal. q̄ qñ aliq̄s gnī vemetur infirmitate. si egritudo fuerit ad mortem kaladri⁹ auertit faciē suā a fic egrōrāte et sic ne dubio tūc morit hō. si āt infirm⁹ ꝺz posse lescere kaladri⁹ figit visum i ip̄m. z intētū eū q̄si applaudēs ei. Differt aūt kaladri⁹ ab auicula q̄ ꝺr kaladra q̄ est auis sonora z canora sic merula. vt dic̄ glo. sup Deut. cuī vbi ꝺr. differt kaladreon a kalandra ꝛc.

De laro Ca. XXIII.

Larus ē auis q̄n̄z ī terra q̄n̄z in aqua habitās. vñ in auroza scribit. Larus est flumis habitator z incola terre. Hūc natat vt pisces nūc volat instar auis.

De locusta Ca. XXIIII.

Locusta est dicta eo q̄ pedib⁹ sit longa vt basta. z iō greci eaz bastagion vocāt. vt dic̄ Isi. Locuste regē nō habent. et tamē ordinate egrediunt per turmas suas vt ꝺr ꝓuerb. xxx. mutuo se vorāt. nā maiores minores comedūt et magis ducant. in estate apparēt. in hyeme ꝑo latēt. longiora habēt crura posteriora q̄s anteriora. Et sicut dic̄ glo. sup Jobel p̄mo. est p̄mo athelaby et post crescētib⁹ alis fit locusta. et plus ledit in iuuētute q̄n est athelaby q̄s i senectute quādo est locusta. Oo habet q̄dragulū et p̄ro cauda aculeū habet. crura sunt replicata et in se reflexa. germina arboriz z herbaz radicit⁹ comedūt z corrodūt. a ventro australi generant et ad volandū cōcitantur. In vento aūt septētrionali morīūtur. In saliendo locusta se erigit. z in erigendo cadit. a floribus amigdalinis impinguant locuste. Locusta insup tota p̄ maiorē partē in ventre ꝓsistit. et ideo insatiabilis est. vt cum habet intestinū. q̄ sanie z immūdicia est sp repletū. iz q̄diu viuit sp esurit. et si ꝺ inuenerit viride. corrodere nō desistit. Ꝺo dico frigore quasi morit et consopit. sed calore solis reuiuiscit. ex cuius stercore p̄mo nascuntur

De mergulo Capl'm. XXV.

Mergul⁹ ab assiduitate mergẽdi nomẽ sumpsit. sepe eñ dimisso ī pfundũ capite. auraz sig̃ sub fluctib⁹ collit⁹ perit. nã in pelago guissimã tẽpestatẽ cũ clamore turã esse certissimũ est. qñ merguli fugiunt ad lit⁹ cũ clamore. vt dic̃ Jsi. mergul⁹ ī arũ dineꝛ sup pauca ligna nidificatz miro q̃dã affectu nature pulliculos nutrit z educat. q̃ mor nati matrẽ sequũt. z varias pelagi vndas ascẽdere z descẽdere nullo mõ verent. Dã ingluuiẽ venant. In hyeme ꝓpt paucita tẽ mor⁹ ipinguãt. In estate aũt ꝓpt volat⁹li bertatẽ carnib⁹ z pinguedie depaupant. qñ ab aue rapace psequunt ad aquã refugientes mersionis bñficio liberant.

De miluo Capitulũ. XXVI.

Miluus molle est volatu z viribꝫ Uñ milu⁹ q̃si mollic volãs ẽ dict⁹. nã leuitatẽ pẽna z q̃si imobili sup aera ferꝛ et virtutem tactu aerẽ in volãdo mouere videt. Est aũt auis patiẽs laboꝛ. z iõ cuculos ī scapulis suis suscipit. et ne p lõga itineris spacia fatigati deficiãt a ptib⁹ hispanie secum ducit. vt dic̃ Jsi. Est ãt auis rapax z audax in mimis. sz timid⁹ ẽ ī magnis. nã volucres siluestres iuadere ñ audet. domesticꝫ insidiari nõ timet. pull' etiã insidiaꝛ vt eos rapiat z q̃s incautos reppererit stati necat. cadaueribꝫ z imũdis vescit. z p modico vẽtꝛ pastu circa ethera circũferꝛ. A niso ipetit. z a mione se ꝓpt ipi⁹ pusillanimitatẽ z segniciẽ supatur. Et milu⁹ ī iuuẽtute ab alijs p̃de auib⁹ nõ videt differre sz q̃sto diuti⁹ viuit tãto suã natura degenerẽ pl⁹ oñdit. Qõdã cĩ gen⁹ est milui q̃ ī pncipio auez rapit. exentera aialiũ comedit. tãdẽ vix muscas z ỹmiculos arripit. vt dic̃ Aristo. vltio fame perit. Est autẽ auis ipia circa pullos suos sic̃ z vultur. doleꝛ ei q̃ vidz eos ipinguari. z vt marcescãt rostro eos pcutit z subtrahit eis cibũ. vocẽ bz querulã famis nũciã. nã q̃ esurit voce querula cibũ querit

De nocticorace Capitulũ. XXVII

Nocticorax ẽ noctz corv⁹ sic dict⁹. eo q̃ noctẽ amat q⁹ ō nocte volãs cibũ q̃rit z q̃rẽdo clamitat. cui⁹ clamoꝛ ẽ volucrib⁹ odiosus vt di. Jsi. Et ãt auis lucifuga z solẽ videre ñ pt. sepꝛa z loca moꝛ tuoꝛ ibabitat z freq̃ntat. ī parietib⁹ z ī locis ruinos nidificat. ouaq; colũbaꝛ z monedulaꝛũ frãgit z deuoꝛat. z cũ eis pugt. Nec dicit noctua q̃ ō nocte acute tuẽs. ō nocte eñ videt. exorto eī splẽdoꝛe sol' eiꝰ visus hebetat. Hãc insula cretẽs nõ hz. z si venerit aliũde statim moꝛit vt dic̃ Jsi.

De onocrotalo Ca. XXVIII

Onocrotal⁹ est auis in aq̃ sonitũ faciens. In fauc̃ib⁹ aũt hz q̃sdã follicul os ī q̃b⁹ ꝓmo cibũ recipit. z p̃ceptũ in secũdũ ventrẽ mittit. duos ei hz vteros. in vno tm̃ cibaria recipit. in alio tm̃ decoqt z digerit. sz ꝓm⁹ ꝓ vesicula gutturꝫ reputat Uñ dic̃ Jsi. Onocrotal⁹ auis ōz grece cũ lõgo rostro. Et sunt duo genera. vnũ aq̃tile. z aliꝰ solitudĩs. q̃ aũt in aq̃s manet. ẽ auis valde gulosa q̃ rostꝫ in aq̃ mergẽs horridũ sonũ facẽ. Precipue ãt insidiat anguillis. z p̃ dã quã arripit subito deglutiẽs ī aluũ mittit. deinde rumiat z fauceꝫ mouet. ac si cibũ in oze receptũ adhuc teneret Nec ī littoze q̃ escẽs rostꝫ suũ sp sursuz erigit. z sic ip⁹ acumineꝰ insultũ accipitris se p̃munit. vt sic se curi⁹ dormire possit. vt dic̃ Jsi.

De pellicano Ca. XXIX

Pellican⁹ ẽ auis q̃ ī Leuit. ꝯ. z Deuteꝛ. xiij. porphirio nũcupat. Et ẽ auis egyptia habitãs ī solitudie iuxta nyl̃. Int̃ volucres ãt ꝓm legẽ imũdas in Leuit. nũerat. Sũt ãt duo genera h⁹ auis. vnũ in aq̃s ibabitãs z ei⁹ esce sũt pisces. aliꝰ est ī terra habitãs solitudinẽ diligẽs. cui⁹ cibus sũt aialia venenosa. vt lacerte z hmõi. oia q̃ pellican⁹ comedit ꝓmo pedẽ in aquã tingit z intinctũ q̃si cũ mãu pede ozi applicat z opponit. Sol⁹ pellican⁹ int̃ aues p̃de ꝑter pisces tacũ pede vtit loco man⁹. De pellicano q̃q; dic̃ glo. sup ps̃. Et idẽ dic̃ Plini⁹ p h̃ verba Pellican⁹ inq̃t est auis amatoꝛ filioꝝ suoꝝ Cũ eñ gignit natos et incipiũt crescere parentes suos in faciẽ pcutiunt. ꝑter q̃ ipos mater repcutit et occidit. tertio ꝓ die matꝛ se in costa vsq; ad effusionẽ sanguis pcutit. z calidũ sanguinẽ sup coꝛpa moꝛtuoꝝ filiorũ p⁹ effundit. et cui⁹ ꝓtute pull⁹ pus moꝛtuus reuiuiscit. Et glo. sup locũ illũ ps̃. Factus sum sic̃ pellican⁹ cet. Pellican⁹ ōz rostro occidere pullos. z ī triduo lugere. z tũc sanguinẽ suũ sup eos fundere z sic illos viuificare. aliã cãm moꝛtis pulloꝝ pellicani assigt magister Jacob⁹ de vitriaco ī libꝛo ō mirabilib⁹ oriẽtaliũ regionũ. Est inq̃t in egypto

auis q̄ vocaf pellican⁹ magnaꝝ alaꝝ et maxime maciei. qz q̄cq̄d deglutit cito emittit p secessum. lubzicū em̄ habet itestinū. z ido vsq; ad plenā incozpationē neq; tenet cibū Hāc aūt naturaliť odit ꝓpens. ꝓpter q̄ serpens dū p pastu mater exit nidū repēs p arborē pūgit z iterficit pullos suos sup quos mater rediēs lugere p triduū ferť. deinde i pectoze se vulnerat z sanguinē super eos respergēs eos a morte suscitat. Ex sanguie vero copiosi⁹ sic effuso debilitaf mater. vndez pulli cogunť exire p cibo. q̄z quidā naturali affectu matrē debilitatā pascūt. q̄dam ꝯo degeneres sunt de mťe penit⁹ nullā curā gerunt. qō diligēti⁹ aduertēs maf. recepťs viribus filios se pascētes refouet z diligit. alios ꝯo tā q̄; ignobiles et ingratos a se reīcit. et secū cōmanere aut viuere nō ꝑmittit

De perdice Ca. XXX.

Perdix a voce nomē hz. vt dic Jsi⁹. Est auis immūda. nā masculꝰ i masculū oſurgit z obliuiſcif sexū p̄cepſ libido. vt dic Jsi. adeo aūt est fraudulēta vt aliena oua diripiēs foueat ea sic subtracta sz hec fraus fructū nō habz. qz cū pulli vocē audierint ꝓprie genitricſ naturali quodā affectu matrē putatiuā q̄ eos fouerat derelinquūt z ad illā que genuit reuertūť. vt dic Jsi⁹. parif z Amb. Nō aūt laborāt i cubādo z ouādo sicut alie aues. sic dic Arist. Alique inq̄t aues generāt leuiter sicut pdices z mater pdicis volat i circuitu venatoz q̄ſq; fugiāt pulli sui. z post fugā pullos fugit z ipa mater. et clamat pullis suis. cui⁹ pulli mox nati sequunť matrē et statiz q̄rūt cibū Est aūt pdix pauce pēnositatis et mťe carnis. iō debilis est volat⁹. z in volādo paꝝ a terra se erigit. sz statim post paululū terram petit. intm̄ nisum timet z fugit q̄ q̄diu vidz ipm in aera a terra nō recedit. ad sonitū ꝯo cāpanule fugiēs circa terrā añq; sciat in rethe vel in laqueū se imittit. Plini⁹ dic libro xix. c. vj. Fel perdicū cū equo pōdere melť multū clarificat visum. vñ z i pixide argentea dz refuari. oua eoz i vase ereo tecta valent cū melle vlceribz oculoz

De pauone Ca. XXXI.

Pauo a sono vocſ nomē habet. cuius caro est tā dura vt vix putredinem sentiat nec facile coquiť. vt dic Jsi. viuit aūt pauo ſm Aristo. xx. annis z pullificat in fine triū annoz. deinde colanť eius ale. Cubat aūt oua sua. xxx. dicꝰ z modicꝰ pl⁹. deinde scindunť teste. z nō pullificat ſi semel in anno. z ponit. xij. oua aut pauonus. z ejcit plumas suas cū ꝓma arbore ciēte folia sua. et tūc ꝓmo nascif plumas arbozes incipiūt folificare. est em̄ auis ligēs fetū suū. pſequiť em̄ masculꝰ femina z oua femine inuestigat vt frangat ea. vel sue luxurie magꝭ vacet. qō timēs femina licite abscōdit ea ne ab eo valeāt de facili ueniri. Habz aūt pauo vt ait Jsi⁹. caput firmū z deformē q̄si serpentinū z tñ crista cū. incessum simplicē z occultū. collū modū. z erectū pect⁹ saphireū. caudā oculatā mira pulcritudine distinctā z ornatā. habz pedes deformissimos z rugosos pēnas tā rū admirās pulcritudinē erigit eas ad modū rote siue circuli z p girū capiť circēpo nit. vidēs aūt pedū suoz deformitatē q̄ erubescit z velut nō attēdens pdictā pēnarū pulcritudinē eas subito deprimit z ſ mittit. vocēq; habet terribilē vt ait q̄da cem hz demonis. caput serpētis. passum ltronis ꝛc. Plini⁹ em̄ li. xxix. c. vj. dic q̄ pauo resorbet fimū suū inuidēs hoīm vtilitati. valde eī medicinal⁹ est sz raro inuenif.

De passeribz. Capitulū. XXXII.

Passeres sūt minuta volatilia a paruitate sic vocata vt dic Jsi⁹. Est auis passer instabilis z garrula in ꝑta boīm habitacula nidificās. Auis sordida est mltū calida et libidinosa. vñ et⁹ caro frequēter i cibū sumpta ē libidinis excitatiua. vt dic Cōstan. multe est ouariōis z pullis suos z nutriēdo. In feno et in plumis nidificat. et nidū suū a stercore mundū seruat z iō pulloz stercora extra nidū ejcit et ad ea ciendū eas cogit. Araneis z vermib⁹ z muscis eos pascit. semina venenosa vt iuſquami sine lesione comedit. z lepzā et morbū caducū aliqñ sustinet et incurrit. et femina diutius viuit q̄ masculꝰ. z masculꝰ zelat p prole sua. et p ea pugnare ꝯsueuit. vt dicit Arist⁹. mustelā timet et odit et clamādo ac vocifērādo pñtiā ei⁹ pdit. p nidis hyrūdinū occupādis eis rostro morsibz se opponit. suā ipiciem diligit z pullos ab illis derelictos aliquo casu recolligit tā q̄ ꝓprios atq; nutrit z fictingat aliquē laqueo vel aliquo alio modo deprehendi clamitat p aduitorio z vocat rat cui cōpatiēs passerū multitudo murmo

le⁹uocat ⁊ vt captū liberēt accelerāt ⁊p vi
ribus festinant.

De strutione. La.XXXIII.

Strutio a greco vocabulo nomē sū
pſit. vt dic Jſi. eo ꝙ cor⁹p⁹ aialis gra
dientſ habeat. pēnas tñ hz vt auis.
hz ꝓpter pōderositatē sui corpis cū auib⁹ ī ae
re neglig̃it q̄ iecta in arena fotu puluerſ
animāt. vt dic Jſiō. De strutione autē dicit
Aristo.. Strutio aūt inq̄t in creatōe assimi
lat auī ⁊ quo ad q̄d q̄drupedi. q⁹ in aera nō
hz creatio eor⁹ est tenuis sic creatio pili. et ꝙ
ri pte cor⁹pis. ⁊ hz pedes duos sic volucres
⁊ vngues scissos sic sūt vngule q̄drupedis
⁊ causa illi⁹ est. q⁹ magnitudo cor⁹pis ei⁹ assi
milat quadrupedi ⁊ nō aui. Tāte em̄ calidi
tatis est ꝙ ferr⁹ diglutit ⁊ ꝓsumit. ⁊ fm Aui
cen. natura q̄ in oib⁹ est puida dedit ei face/
re ouа maria ⁊ durissime teste. vt circa eor⁹
generationē occupat⁹ calor ꝓparet. et si essz
nimis intēsus calor. esset causa q̄re cit⁹ mo
reret. Alias aūt strutiōis ꝓprietates tāgit be
tus Gregorius sup Job. xxix. vbi dr. penna
strutionis est silis pēne herodij ī colore sed
nō in ꝓtate. pēne aūt silitudinē hz. hz volat⁹
celeritate caret. ad volatuz alas suas erigit.
hz tñ a terra in altū nullaten⁹ se suspēdit siue
in longū rarſ pēnis induit⁹ magno cor⁹pe q̄
uat. Jtē q̄n venit ꝓs vt ouа pariat. ad stel/
las q̄ vocant vergilie siue pliades oculos le
uat. nō em̄ ouа ponit nisi q̄n illa ꝓstellatio
oriſ vel ascēdit. cū ei viderit stellā circa mē
sem iunī. arenā fodit ⁊ ibi ponit ouа sua. q̄
fabulo coopit atq̄ tegit. Cū aūt ea ibi reli/
querit. statim obliuiscit vbi ea posuit. ⁊ nū
q̄ ad ea vlteri⁹ redit. hz calefacta arena solis
feruore absc̄dita ouа excoquit. ⁊ ī ipis pul
liculos ꝑcreat ⁊ ꝓducit. cū aūt fracta testa
pullicul⁹ educt⁹ fuerit. tūc ꝓmo mater ipm
recolligit atq̄ nutrit. ⁊ quē in ouo ꝓtempse
rat. egressum de ouo recognoscit. ⁊ iō dr ad
beatū Job. Indurat ad filios suos q̄si nō
sint sui. Jtē strutio naturalit equū odit. et ī
tantū ei cōtrariat ꝙ equū sine terrore vide/
re nō possit. ⁊ si discurrerit equ⁹ ꝫ eū q̄si cō
tra hostem alas erigit. ⁊ alarum cōcussione
ipm ad fugam cogit

De turture La.XXXIIII.

Turtur aut̄e a voce vocat. auis sim/
plex est vt colūba. hz lōge disparit est
pudica. Turtur āt auis casta ex mo
ribꝰ appellat⁹ eo ꝙ comes sit castitatſ. amisso
em̄ pari suo alteri⁹ copulā nō req̄rit. solita/
rie incedit. memor societatſ pdite. sp gemit.
loca solitaria diligit ⁊ eligit. ꝙ sortiaq̄ hoīm
valde fugit. ad ortolos tñ hoīm ⁊ agros de
scēdit vñ q̄rit cibū vñ viuit. obtēto aūt cibo
itez iuga montiū ⁊ secreta nemor⁹ petere cō
suevit. vernali tpe aduenit ⁊ nouitatē instā
tis tpis querula voce pdit. In hyeme vero
deplumat. ⁊ tūc in trūcis ꝙ cauis se absco
dit. ꝙta estatē ꝓ ⁊ tps veris resumptſ plu/
mis de locſ abditis vbi latuerat exiēs. loca
ad pullificādū ꝙ grua sibi querit. inē densos
arbor⁹ ramos. de lignis duris ⁊ nodosis ni
dū ꝙstruit in q̄ ouat. cubat. pullificat. ⁊ pul
los nutrit. vt dic Aristo. Turtur ouat ī ve
re bis sz nō tertio. nisi q̄n ouа ꝓmo cor⁹rūp⁹
tur. ⁊ viuūt ⁊ cubāt. xv. annis. ⁊ nō descēdūt
sup rē fetidā nec⁹ sup cadauer ꝓpter cibum.
mor⁹ticinio em̄ non vescit turtur. hz p suo ⁊
pullor⁹ victu paucula g̃na querit. ⁊ in locis
mūdis recolligit vñ viuit. alīs auib⁹ voci/
ferātib⁹ gemit. sunt aūt pulli ei⁹ calidi et hu/
midi sic ⁊ pulli colūbini. vt dic Cōstan. q̄d
testat grauitas ad volādū. hz volare incipiē
tes amittūt illā grauitatē. fitq̄ caro eor⁹ le/
vior ⁊ acceptibilior ad digerendū. sanguis
em̄ ale dextre eius est medicinalis sicut san
guis hyrūdinis ⁊ columbe

De vulture La.XXXV.

Vultur a tardo volatu nuncupat. vt
dicit Jſiō. magnitudine em̄ carnis
p̄cipites volat⁹ nō hz. Nos q̄dē ꝓcu
bitu dicūt nō misceri. ⁊ sine copula ꝓcipere
⁊ ꝓcipi generare atq̄ gigni. natosq̄ eos di/
cūt viuere centū annis. vt dic Jſi. Nec anis
est impia circa filios suos sic et milu⁹. Si
em̄ videt pullos suos īpinguari. rostro ⁊ pe
dib⁹ eos p̄cutit vt sic fiāt ex dolore mor⁹suū
macillēti. vt dic Plin⁹. Dicit etiā idē ꝙ ma
xime viget sensus olfact⁹ ī hac auc. vñ ⁊ sen
tiunt odore cadaverа a remotſ. existētes em̄
vltra mare sentiūt cadavera ex ista parte ⁊
ecōverso. vñ exercitū vultur sequit vt hoīz
⁊ equor⁹ cadaveribꝰ satiet. ⁊ iō fm augures
qñ ꝓveniūt ⁊ circūvolāt simul multi vultu
res est futuri p̄lij p̄sagiū q̄d aliquo sensu na
ture occulto p̄sentiūt affaturū. De vulture
dicit Aristo. Vultur inq̄t pugnat cū hero/

dio. et volat sup ipm. z qñ devincit ipm' moritur. z comedit carnē crudā. z ideo pugnat cōtra alias aues ꝓpter cibū. Venat autem a meridie vsq; ad noctez. z ab ortu solis vsq; ad tps illud in silētio reḡescit. z qñ senescit elongat rostz ei⁹ sup⁹ et recurvat in fine. et morit tandē fame. vt dic̄ Aristo. ibidē Hoc ei accidere fm errorē antiquoz putat. quia dicit aliquādo fuisse hō. et erat impi⁹ pegrinis quibusdā. sed hoc est supsticiosum. Dic̄ etiā idem. q; quādo est aliqd supfluū de cibis suis nō relinquit illud auibz alijs sic̄ facit aquila. sed reponit in nido suo ad cibādum pullos suos. quoniā nō de facili acquirit cibum. Ædificat aūt in altis mōtibz z nemoribus. z si viderit aliqd volitās circa pullos suos rostro ꝑcutit z fugat illō z nutrit pullos suos quousq; possint volare. z tūc ejicit illos a nido et vetat illos appropinq̄re ilico nec ꝑmittit vnū par vultuz aliud par subintrare locū suū. Jtē eodē li. Almachar est quedā species auis fluvialis que timet vulturē. z ideo fugit ad aquā z circūvolat vultur a remotis. z cū sit acuti visus inspicit qñ auis illa exit aquā illā. z tūc si potest capit eā Est insup vultur auis multū fetida z immunda. cui⁹ caro est durissima z mali saporis z gravis odoris. et ideo ad esum est inutilis. de facili ꝑ cadavere terrā petit. sed cū descēdit de terra itez vix ascēdit. vt dic̄ Gregorius. In alto volās cadaver in infimis ꝓspicit. z ꝑ amorz cadaveris ad ima de sublimitate aeris se submittit. vt dic̄ idē. Quādoq; aūt ab aliquo impetit. cōtra ventū alas ꝑcutit. et sic venti adminiculo potiꝰ q; roborez prōprio ab infimis in aere se extollit Et ad hoc dicit Plin⁹ libro. xvix. c. iij. Vultur inqt inter aues cōtrariat serpentibz. nā si pēne eius vrant fugant serpētes nidorz suo. Cor etiā eius reddit se portātes a serpētibz et a feris tutos. Cor eius ligatū in pelle leonis vl lupi fugat demones. Penna eius ligata pedi sinistro parturiētis velociter liberat eā. sed celerius solve ne interiora sequant. vnguētum factū de adipe vulturis et oleo myrti z cera nervos curat. iumēta sanat. Pes eius dexter alligat⁹ pedi sinistro dolēti sanat ipz similiter dextruz sanat sinister pes. Lingua eius sine ferro evulsa z collo in pāno novo suspensa dz efficere hominē gratiosum ad impetrandū ad homine q̄cq̄d petit Finis ossium eius cōbustoz mixtus cū celidonia datus animalibz eoz sanat morbos. Sucus Plinius. Jdē li. xxxvj. Sanguis vulturis cum herba cambeduce vel cameleonte z cōdita sanat lepram

De vlula Ca. XXXVI.

Vlula ē auis a plausu vl vlulatu nominata. ei⁹ em vox vlulatū ꝓtendit. Unde z apud augures vlulās ꝓnūciat aduersitatē. tacēs vo ꝓsperitatē. vt dicit Jsidor⁹. z fm h idē videt esse vlula qđ bubo siue noctua. c⁹ vox fm augures infaustā. glo. hiero. sup Jsa. xiij. dic̄ sic. Vlula ē auis corvine magnitudis respersa maculis. que rostro in palude fixo horridū sonū facit. et fm h videt q; vlula est onocrotal⁹. q̄ ē auis ꝑ palustris loca inhabitās paludosa. q̄re ꝓpe de onocrotalo.

De vpupa Capl'm. XXXVII

Vpupa vt dicit Jsid. a grecis est nuncupata. eo q; stercora hūana comedat z fetēti fimo nutriat. Auis ei est spurcissima z immūda. cristis a capite erectis galeata. sp in sepulcris cōmorās vel in fimo. cui⁹ sanguine si qs se iunxerit. dormitum pgēs demones i somnis se suffocantes videbit. cui⁹ cor malefactoribz valz. nam in suis maleficijs eo vtunt. De hac aue dicūt phisici. q; cū senuerit eo q; nec videre nec volare queat. pulli ei⁹ euellūt ei pēnas inuitas z fouendas. z liniūt ei oculos herba q; succi z sic sub alis donec recrescant plume eius. vsq; renouata ꝑfecte volet z videat clare sicut ipsi. vt dicit Jsidorus.

De vespertilione.

Capitulū. XXXVIII.

Espertilio a tpe nomen sumpsit. eo q; lucē fugiēs circūvolet in crepusculo vesptino ꝓcipiti motu arrīto z tenuissimis brachioz membranis suspensis. Et est animal simile muri. nō tam relonās voce q; stridore. speciē simul volatilis et quadrupedis habet. quod in alijs auibus solis rarius inveniri. Ducusq; Jsid. Dicit etiā gl̄osa sup Jsa. ij. q; vespertiliones lucē fugiunt. ceci em sunt sicut z talpe. pulcrem ingunt. oleū de lampadibz sugūt. in rimulis parietū se abscondūt. frigidissime sunt nature. Unde sanguis vespertilionis linitus super palpebras nō sinit recrescere pilos. vt dicit Constan. Et hoc forsan est q; sua frigiditate opilat pozos quibz opilatis non recrescunt pili.

Incipit liber. xiij. De aqua et eius ornatu

Descriptis pro-
prietatibus ignis et aeris. restat
vt de aquae effectibus quātū
spectat ad hoc opusculū. nunc
aliqua dicam⁹. Dicit aūt aqua
quasi equa. q⁹ nūq̄ q̄escit a motu donec su-
perficies ei⁹ adequet. vt dicit Isi. li. xij. Est
ita q̄ elemētū aque circa mundi respectu terre subtile et spicuū. p⁹prio
termino nō ptentū. defflueret em aq̄ ad nihi
lum nisi alieno termio sisteret. Aque vo p-
prietatē describit Basili⁹ i generali in hexa
meron dicēs. Aqua ināt inter oia elemēta est
vilissimū. celū em tēperat. terrā fecūdat. ae
rē suis vaporibus incorporat et ꝺdēsat. scādit i
sublime et celū sibi vēdicat. Aque em sūt oi
um nascētiū causa. q⁹ fruges gignūt. arbo-
res et plātas producūt. sordes detergūt. pecca
ta diluūt. potū cūctis animantibus tribuūt.
Est em aq̄ terre ꝺiunctiua. penetratiua. re-
plectiua. calor celestis nutritiua. oīm inferi
orū passiua. nisi em hec inferiora suis exala
tionibus tēperaret. oia inflagtione vi calor
verterent. Hec ab aialibus potata nutrimētū
trāsducit i carnis vegetationē. Hec piscibus
dat spiraculū. sic aer animātibus p̄bet vitā et
animationē. Hec sni diffusione p interiores
ptes terre facē ptiū ei⁹ vnionē. terra em ꝑ
intēsionē siccitat⁹ dissolueret in puluerē. ni
si ps cū pte humositate aquea vniret. Hec
etiā trāsiens p interiores meat⁹ terre a loc⁹
p̄ q̄ transit in colore et sapore recipit imuta-
tionē. et io nūc salsa nūc dulc⁹ apparet. nunc
clara nūc turbida. nūc grossa nūc subtilis.
Caret em aq̄ determiata q̄litate i colore et
sapore. vt sic essz oēm color et sapor suscep-
tiua facili⁹. Et io aq̄ quanto est i se purior.
tāto apparet obscurior. q̄ ad ipi⁹ coloratio
nē ipam solarē radi⁹ nō subintrat. Hec mo
uet a fundo siue a cētro ad circūferentiam.
nec sistit donec equet ei⁹ superficies cū eque
distātia a cētro terre. Hec insup lucē a ra-
diis sol⁹ suscepta reflectit i celestia et refūdit.
Et io q⁹ superficie hz specularē p actōnem re
flexi lumis rep obiectaq̄ imagines in se repn
tat. et intuētiū facies ad modū speculi mani
festat. Hec etiā radios ipi⁹ subam penetrā-
tes diffundit et i ampliorē latitudinē extēdit
et io res i se visas facit apparere maiores q̄s
sunt i seipis. Has aq̄ ꝓprietates generales et
alias ples in hexamerō poterit inuenire. Aq̄-
rū aūt multiplex est differentia. vt dicit idem
Aut em i aere originē sumit sic est aq̄ pluui
alis. et h̄ q⁹ celestis terrena cētibus maxie est
vtilis. aut ō viscerib⁹ terre scaturit et erum-
pit. vt aq̄ fontana et puteal⁹ aut terrā pterflu
it vt fluuial⁹. aut orbē terre lateralit circuit.
vt mare occeanū et mediterraneū. q̄ō oīum
aquar matrix ē et origo general⁹. vt dicit Con
stan. Aqua igit pluuial⁹ ex se lucida est et cla
ra subtilis leuis et sapida. cui⁹ claritas ostē-
dit q̄ ei nihil aliud admixtū sit. leuitas vo et
sapiditas subtilē ei⁹ demōstrāt subam. Inter
oīs aūt aq̄s melior est ad terre fecūdatiōz
maxie q̄n cadit cū tonitruo. suo em motu to
nitr⁹ discutit vapore. vñ fit q⁹ aquā subtili-
at et depurat. q̄ vo niui est admixta. vel ex ni-
ue resoluta peior est et ieiunis nō ꝓuenit. sto
machū em pcutit et cōtrahit. tussim gignit.
dētes stupefacē vt dicit Cōstan. De aq̄r autē
differētijs q̄ ad earū q̄litates diuersas et vari
as efficacias. q̄re sup̄ li. vj. de potu aq̄. Ibi
em inuenies oia plane diffinita. Post aquā
vo pluuialē melior est fontana. p̄cipue q̄ de
petra viua effluit aut de fonte altro scaturit et
descēdit. Fons em est caput et origo aq̄ vi-
ue q̄ manat et effluit ꝓtinue de occult⁹ et ab
dit⁹ terre venis. vñ fons q̄si fouēs aquas ē
dict⁹ siue fundēs. vt dicit Isi. Occultū ei hz
de venis terre egressum. et ō pfundis petra
rū meatib⁹ ꝓsequit ortū suū. Est ei fons sue
aque multiplicatiu⁹. suiq̄ cōmunicatiuus.
nulli em se occultat. ita pegrinis sic indige-
nis se cōicat. Itē sui et alior est purgatiuus
nā fontal⁹ aqua q̄ effluit ad solida petra lim
pida est et sordiū marie purgatiua. Itē fons
est renouatiu⁹ sui. et alior imutatiu⁹. nā aq̄s
suas ꝓtinue renouat et renouatiōis et imuta
tionis bñficiū cūctis se i fontib⁹ imergētib⁹
admīstrat vt dicē glo. sup̄ ps. Itē sitis est mi
tigatiu⁹ et refrigeratiu⁹. est uātes em et itine-
rātes refrigerat. et sitiētib⁹ potū ꝓgruu ad
ministrat. Itē locor sibi adiacētiū est fecū-
datiu⁹. nā loca fontib⁹ magis vicina solēt cē
magis ḡminosa florida. et etiā sepi⁹ amplius
fructuosa. Itē fons i medio sui ort⁹ vbi pri
mo de terra erūpit ē puluerū et arenar sibi
obsistētiū a se reiectiu⁹. nā vbi ebullit violē-
tia sui mot⁹ ptes terrestres penetrat et diui-
dit et ptē a pte disgregat. Item fons rōe tue
claritat⁹ et trāsparētie specular⁹ ē et formar

libi obiectaꝝ repſentatiuꝰ. Et iō intuentiūꝫ facies apparēt in fontibꝫ ꝛ reſultāt ꝛ tā rugarū ꝙꝫ aliaꝝ maculaꝝ deformitates ſe ī aque fontane trāſparētia manifeſtāt. Itē fons eſt ꝑm qualitatē tpis hyemis. ſ. ꝛ eſtatiſ ſue q̄litatis īmutatiuꝰ. nam ꝑm Macro. ī hyeme fons caleſcit ꝛ eſtiuali tpe refrigeſcit. Eꝰ rō eſt. qz calor in hyeme refugiēs dñiū ꝓtrarū ſui petit iteriora fontiū. ex cuiꝰ pñtia ꝛ ꝓcul catiōe ꝓtinua ora fontiū caleſiūt. In eſtate ꝓo ꝓtingit ex cā ꝓtraria ecōuerſo. nā ex domināte caliditate ī aera fugit frigiditas ad interiora meatuū ꝛ venaꝝ fontiū. ꝛ iō aque emanātes tūc tpis inueniūꝫ frigidioreſ Itē fons eſt ꝑm ſitū ſui originis aq̄ꝝ ad ſupiora emiſſiuꝰ. ita em̄ alte in fiſtulis ducīt ſīc ozīt ſi em̄ in mōtis ꝑtice ſcaturit. ad candē altitudinis eq̄litatē in altitudie in alio mōte cōducī p fiſtulas ꝓſueuit. nec altiꝰ p violētiaꝝ de facili ducīt ꝙꝫ in ſuo ortu ꝓmo erūpere īueniīt. Itē fons ꝙꝫ is ī ſuo ortu fit puulus. tū ꝓpter ſuā indeficientē emanatōꝝ multoꝝ ꝛ magnoꝝ fluuioꝝ eſt originaliꝫ cauſatiuuſ Nulꝰ em̄ eſt fluuiꝰ q̄n ab aliq̄ fonte occulto vel manifeſto oriaꝫ. vt dīc Jſi. Itē fons eſt aq̄ꝝ lacualiū ꝛ alias q̄eſcētiū melioratiuꝰ. ꝛ q̄ſi viuificatiuꝰ. qñ em̄ fons eſt modicꝰ vbi ſcaturit ꝛ trāſit p magnū ſtagnū. aq̄s ibi ſtātes efficit ſaniores. ꝛ etiā piſces degētes reddit ſimplr meliores. Itē fons eſt a venis et meatibꝫ terre p q̄s trāſit colorīſ ꝛ ꝓtuſ et ſaporis receptiuꝰ. vt dīc Jſi. ꝛ iō fontes nunc fūt calidi. nūc frigidi. nūc ſulphurei ꝛc. ꝑm diuerſas ſcz q̄litates terre p quā trāſit vt dicit Jſiō. li. xij. Eſt fons ī italia cuiꝰ aq̄ ſanare oculoꝝ vlcera ꝓſueuit. Itē eſt fons ī africa cuiꝰ aq̄ voces canoras facꝫ. Itē fons eſt ī boetia duplex. vnꝰ em̄ memoriā alter oblionē inducit. Itē in ethiopia eſt fons rubei colorīſ exq̄ qui bibēt ſtatim limphaticꝰ erit. Itē in ſicilia ſunt duo fontes q̄ꝝ vnus ſterilē facꝫ. alter ſterilē fecūdat. Fons eſt in idumea q̄tez in anno mutās colorē. nā tribꝫ menſibꝫ videt puluereꝰ ac ſi eſſz cū puluere mixtꝰ. tribꝫ ſanguineꝰ. tribꝫ viridis. ꝛ tribuſ limpidꝰ. hic fons ab incolis fons Job nuncupat. Itē fons eſt ī ſyloe ad radices mōtis ſyon fluēs. q̄ nō vniuerſalibꝫ aq̄s. ſz certīſ diebus ꝛ horīſ ebullit Itē in ſardinia ſunt fontes calidi q̄ oculi medent. fures arguūt. nazcecitate eoꝝ facinꝰ detegīt. Itē in egypto dicunt eſſe fontē in q̄ faces accēſe extinguunt ꝛ extincte accēduut. Itē apud garamantes dicūt fontē eſſe ita algētē de die q̄ nō bibat ꝛ ita ardentē de nocte q̄ nō tangat. Hec ꝙꝫ Jſi. Et q̄ patꝫ q̄ fons ſapit naturam ſoli in quo fundi. nā ſi dulcē ꝛ puꝝ habuerit fundū dulcīſ ꝛ pura erit aq̄. ꝛ ecōuerſo ſi ſulphur aut limus fuerit fundꝰ atq̄ limoſus. ſulphur aut limū ſapit aq̄. vñ ſi fons in ſuo ortu ſit corruptꝰ ꝛ vicioſus totū qō inde effluxerit vicioſū erit ꝛ corruptū.

De puteo Capitulū. I.

Puteus eſt lacꝰ defoſſus a pom dicꝰ vt dīc Jſi. de ſudoribꝫ em̄ terre ꝛ caractīſ ozīt aq̄. qz ruptis terre venulis inferioribꝫ aq̄ quaſi fumando euaporat ex cuiꝰ euaporatōe aq̄ puteal generaſ. vt dicit idē. Aq̄ ꝓo puteal ꝑm Cōſtan. inter aq̄s eſt groſſior ꝛ idigeſtibilior. tū ꝓpt terre faliginē. tū etiā ꝓpter ipſi q̄rē ꝛ ꝓpt nimiā elōgationē ab aere. Juxta fluuios aūt aq̄ puteal ō facili inueniīt. ꝛ illi aque ſuba cōplexionē aq̄ fluuialis aſſimilaīt. q̄n ꝓo puteꝰ fit iuxta puteū. ille q̄ ſitualiē eſt pfundior aquā habet ni putei minꝰ pfundi attrahit ꝛ ſe recollegere ꝓſueuit. a terra aūt circūſtāte ſuporem attrahit. ꝛ iō nūc ſalſam. nūc dulcē ſe ondat. Itē aqua puteal frequēter corruptōꝫ ꝑ ibus qñ nō mouet. et iō vt depureſ ꝛ ſubtilietur neceſſe hz vt ſepiꝰ moueat ꝛ hauriat. quāto aūt terre viue eſt vicinior. tāto aqua puteal frigidior ꝛ dulcior cōiter experīt. Itē hyeme raro vl nūq̄ ꝓgelat. nā p pñtiā aeris frigidi hyemali tpe calor frigori ꝓtrarī ad interioza putei repellīt. ꝛ iō aqua ipſi ꝛ vaporē calido īmutata ꝓgelari nō pmittīt. imo calidior ī hyeme q̄ in eſtiuo tpe iueniīt. Itē aq̄ puteal ꝓpter ſitū eiꝰ in pfundo cū difficultate acq̄rīt. ꝛ ſine magno labore ꝛ artificio vix hauritur

De fluuio Ca. II.

Fluuiꝰ a fluēdo eſt dictꝰ. ꝑm Jſi. em̄ fluuiꝰ eſt phēnis fluxꝰ. qz ꝓtinue fluit. et niſi eiꝰ itercipiaīt origo fluere nō ceſſiſtit. Eſt igīt ꝓſiderare ī fluuio q̄ ad fluxū phennitatē. q̄ ad ſitū pfunditatē. q̄ ad motū circularitatē. p lōgiſſima em̄ terraꝝ ſpacia currere fluuiꝰ ꝓſueuit. Itē q̄ ad ortū fluentium originale ꝓncipiū ꝛ finalē terminū gemine ritudis q̄litatē. ome em̄ flumē originaliꝫ p occultos meatꝰ icapitibꝫ fontiū a mari ceditꝫ ꝛ p manifeſtos trāſitus itez ī mare redit. vt dīc glo. ſup Eccl. j. vbi ōz. Oia flumia intrāt

mare ⁊c. vbi dic̃ Piero. Dicũt ꝓbi aq̃s dul
ces q̃ mari influũt vel ardore sol' ꝯsumi. vl'
salsugines pabula esse marꝭ. Sz nr̃ ecclesia
re venas ad capita fontiũ regredi ⁊ ō matri
ce abysso in sua ꝓncipia ebullire ⁊c. Itē est
ꝯsiderare in flumine q̃ ad mediũ pgressum
inter suũ finē ⁊ ꝓncipiũ dulcedis saporosi/
tatem. nam aqua fluuial' in venis fontium
q̃s trãsit colak. vbi a sua salsugine spolia/
ta ꝯtrahit saporē potabilē ⁊ in dulcedinem
cõmutak. vt dicit Jsi. Itē q̃ ad aspectũ spe
culare ꝓspicuitatē. subam em̃ habet puraz.
luci quiã ⁊ ad modũ speculi ꝺyaphanã vñ
rez imagines obiectaz ī flumis supficie re/
ꝓsentank. Itē est ꝯsiderare q̃ ad flumis sub
stantiã. mũdiciã. ⁊ puritatē. q̃ ad ei⁹ cursum
declinē ⁊ ꝓcipitē velocitatē. q̃ ad impet⁹ sui
maximã ꝓtuositatē. qz oia obstacula ⁊ cun
ctos obices diruit. cuius rapacitati nihil fi
naliꝭ resistit. sua em̃ impetuositate oia in se
ꝓiecta vel secũ rapit vel saltē ad ripã ducit.
naues onustas suo impulsu agitat ⁊ ꝓpellit.
rotas em̃ ꝙuissimas celeritꝭ ꝓ violentiã cir/
cũuolait. sordes etiã in se ꝓiectas recipit. sz
mox⁹ sui impetu receptas dissipat ⁊ dissol/
uit. Flumis em̃ est suiꝭ locoꝝ ꝓ q̃ trãsit mũ
dificatiu⁹. ⁊ aquaz lacualiũ ⁊ stagnoꝝ ꝓ q̃s
subintrat renouatiu⁹ ⁊ a corruptõe ꝓserua
tiuus. pisciũ diuersi generꝭ nutritiu⁹. ⁊ feto
ris ⁊ mali saporꝭ in piscib⁹ lacualib⁹ ⁊ palu/
stribꝫ absersiu⁹ ⁊ q̃litatis eoꝝ imutatiu⁹. bz
etiã flumẽ siue fluui⁹ quo ad effectũ multi/
plicẽ vtilitatẽ humanis vsib⁹ ꝓgruentẽ. nul
li em̃ bñficiũ suũ denegat. sz oĩb⁹ q̃tũ est de
se. se cõicat. vñ tã iumẽtis q̃ boĩb⁹. tã paruis
q̃ maioribꝫ equaliꝫ admiltrat. sordes et im
mũdicias tã corꝓoꝝ q̃ vestium mũdificat.
estuãtes refrigerat. sitiẽtes potu reficit ⁊ re/
creat. loca sibi adiacẽtia irrigat ⁊ fecundat.
humoꝝ sui effluẽtia radices ⁊ semia hume
ctat ingrossat ⁊ ꝓpinguat. vt patet ī egypto.
vbi tacto semine in ortoꝝ morẽ a nilo flumi
ne oia campestria irriganꝭ. vt dic̃ Raban⁹
sup. xj. c. Deut. Terra tua nõ est sic̃ terra egi
pti ⁊c. sua circũfluẽtia ciuitates ⁊ alia habi
tacula munit ⁊ fortificat. tam victualia q̃
mercimonia ad ciuitates deferẽtes homies
locupletat. arene accumulatõe. ⁊ terre limo
se cõpositiõe insulas formal. loca munitõi/
bus cõgrua coaptat. De aq̃ ꝓ fluuiali dic̃
Cõstan. q̃ illa est melioꝛ q̃ tendit ad ortum
solis. ⁊ q̃ ab latioꝛib⁹ montib⁹ ortũ sumsit. q̃
ꝓ tendit versus occidentẽ min⁹ est lauda/
bilis. Dic̃ etiã q̃ flumĩa quãto sunt a ciuita
tib⁹ remotioꝛa. tãto purioꝛa sunt ⁊ nutrien
dis piscib⁹ aptioꝛa. Fluminib⁹ em̃ influũt
ciuitatũ sordes ⁊ lauature balneorũ. lutiq̃
effusiones ⁊ hmõi ex q̃b⁹ aqua fluuiat' aliq̃n
ꝓtrahit corruptelã. vt dic̃ idē. Aqua fluuiat'
est laudabil'. cui⁹ fluxꝰ est velox fortꝭ currẽs
sup lapides puros ⁊ funduz arenosum siue
argillosum solidũ sapidũ ⁊ mũdũ. Hã ex q̃
litate terre ꝓ quã fluit colorẽ ꝓtrahit ⁊ sapo
rẽ. ⁊ ꝑm hoc variank fluuioꝝ tã noĩa q̃ ꝓpri/
etates. vt dic̃ glo. sup Beñ. ꝙ. Quãuis ei flu
mina cõem a mari sortiank originẽ. a locꝭ tñ
q̃b⁹ oriunk ⁊ ꝓ q̃ transeũt sic̃ colorẽ ꝓtrahũt
⁊ saporẽ sic ⁊ nomẽ. Quãuis em̃ mltas aq̃s
in se recipiat fluui⁹ influẽtes. q̃diu tamẽ co
gnoscik ꝑm⁹ ⁊ ꝓncipal' alue⁹. nomẽ ꝑmũ ꝓ/
dere nõ de facili ꝯsueuit. Aquas em̃ q̃s in/
fluẽdo recipit. re ⁊ nomĩe sibi incorꝓat atq̃
vnit. vñ fluui⁹ q̃uis sit pu⁹ ⁊ modic⁹ qñ de
ꝓmo fonte ꝓmo effluere incipit. quãto tñ a
suo ꝓncipio pl⁹ elongak ꝓ aquaz influentiã
tãto pl⁹ crescit. vt patet in danubio germa/
nie fluuio. de q̃ dic̃ Jsiõ. li. xiiij. c. penul. q̃ a
germanicꝭ montib⁹ ex ꝑte occidentis orik ex
fonte puo ꝓgens ꝺ oriẽtẽ. lx. fluuios ī se re
cipit. ⁊. vij. ostijs in ponticũ mare fluit. Uti
lis est aũt ois fluui⁹ q̃diu ripaz suaz termi
nos nõ excedit. Sz qñq̃ imbriũ inundatõ
ne seu niuium resolutõe terminos aluei sui
egredik. tũc vicine terre planicĩe destruit se
pius ⁊ submergit. Sũt aũt fluminũ duo ge
nera. vt dic̃ Jsi. li. xiij. c. penul. Unũ dicik flu
men viuũ. de q̃ Uirgil⁹. Donec me flumie
viuo abluero ⁊c. Aliud est torrẽs aq̃ scz cuz
impetu venĩes ⁊ recedẽs. ꝺr aũt torrens q̃a
pluuia crescit. siccitate ꝓ to torrescit. i. arescit
cui greci ab hyeme nom̃ dederũt qñ crescit
nos ab estate qñ deficit ⁊ arescit. Est aũt de
cursus torrẽtis ꝑtuosus ⁊ fortꝭ. ⁊ iõ q̃li/
bet sibi obuiãtia diruit ⁊ cũ impetu secũ tra
hit. vbi aũt fluit terrã ꝓcauat ⁊ corrodit. et
lapillos ac paleas coacernans post se vesti
gia derelinq̃t. vias destruit. vicina mergit. ī
mare descendit

De amne Ca. III.

Amnis ꝺr fluui⁹ nemore ⁊ frondib⁹
redimit⁹ siue circũsept⁹. vt dic̃ Jsiõ.
sic examenitate vocat⁹. iuxta q̃em
abundãt herbe medicinales. volucres sil/

uestres nidificãt. In cui⁹ decursu fere potũ sumẽtes vel feruore est⁹ se refrigerãt. ex cui⁹ vicinitate ibi abũdãt pascua ꝛ suũ vigorẽ ꝛ virorẽ diuti⁹ retinẽt ꝛ reseruãt. Sũt autẽ q̃ dã flumia de q̃bꝫ spẽalit fit mẽtio ĩ scꝑtura. sic̃ physon. gyon. tigris. dozix. eufrates. iozdanis ꝛc̃. Est aũt physon ganges fluui⁹. vt dic̃ Jsiõ. li. xiij. a Bãgaro rege dict⁹ ganges Dic exiẽs de padiso circuit terrã euilath. ĩ die scz regiõis. Et ozphyson. i. caterua. q̃a decẽ in se recipit flumia. Interꝑtat etiã mutatio oris. qz mutat a facie quã bz ĩ padiso. Et ꝟ tribꝫ modis. sic̃ dic̃ mgr in histo. In colore. qz alibi clar⁹. alibi obscur⁹. alibi turbidus In quãtitate. qz alibi pu⁹. alibi magn⁹ ꝛ diffusus. Et in sensu. qz alibi frigid⁹. alib ĩ calidus. Dic fluui⁹ abũdat arenulis aureis ꝛ gẽmis ꝓciosis. in cui⁹ etiã littoribꝫ crescũt arbores ꝛ herbe medicinales

De gyon qui nilus dicitur Capitulũ. IIII.

Gyon q̃ ꝛ nil⁹ est fluui⁹ mesopotamie de padiso exiẽs. Et oz hiat⁹ terre vl terre⁹. qz turbid⁹ est ꝛ limosus Oritꝫ aũt nõ ꝓcul ab athlãte ꝛ circuit terrã ethyopie ꝛ descẽdit p egyptũ ꝛ irrigat plana eius Vñ dic̃ Hiero. sup Amos. viij. ibi defluet q̃si riu⁹ egypti ꝛc̃. Hil⁹ dispositõe dei totam egyptũ semel ĩ anno irrigat cumul⁹ arenarũ clandẽtibꝫ ostia ei⁹ ne defluat ĩ mare. post irrigationẽ aũt solutꝫ cumulis redit in aluẽ suũ. ꝛ sic tandẽ mare ĩgrediẽs a mari absorbet. Dic fluui⁹ nutrit reptilia multũ nociua ꝛ venenosa sic̃ cocodrillos ꝛ bestiolaz q̃ oz enidros. de q̃ dic̃ Jsi. li. xij. c. ij. Enidros ĩq̃t est bestiola ex eo nũcupata ꝙ in aquis versẽt ꝛ marie ĩ nilo. q̃ si inuenerit cocodrillum dormiẽtẽ. volutat se ĩ luto ꝑmo ꝛ ĩtrat p os ei⁹ in ventrẽ ꝛ carpit oĩa interiora eius ꝛ sic morit. Dic̃ etiã glo. sup. xxiij. ca. Eccĩ. ibi q̃si gyon q̃ est nil⁹ fluui⁹ turbulent⁹ est et multũ ꝓtrabit limi. vñ limositatis rõe quaz secũ ducit terrã p quã trãsit frugiferã ꝛ valde fertilẽ facit.

De tigri Ca V.

Tigris fluui⁹ est mesopotamie de paradiso egrediens pgit ꝓtra assyrios vt dic̃ Jsiõ. q̃ post multos circuitus intrat mare rubꝝ. Uocat aũt ꝟ noie ꝓpꝛ impetũ ꝛ velocitatẽ ad instar tigris aĩalis. nimio impetu pcurrẽtꝫ. Dic̃ aũt Joseph⁹ ꝙ tigris oritꝫ in armenia ex codẽ fonte q̃ oritꝫ eu/frates. ꝛ vocat⁹ diglath. qõ sonat acutus vel angustũ. currit ei anguste ꝛ acute ad modũ sagitte ꝓpter qõ tigris lingua persica. id est velox vel sagitta nuncupat.

De eufrate Capl'm. VI.

Eufrates est fluui⁹ mesopotamie de paradiso exiẽs copiosissim⁹ in gemmis. q̃ p mediã babyloniã fluit. hic ab vbertate nomen accepit. nã hebraice ea frata frugifer õz ꝛ interꝑtat. mesopotamia aũt pfluit in q̃bus dã locꝫ ꝛ rigat sicut nilus egyptũ. Salust⁹ aũt autoz certissim⁹ asserit tigrim ꝛ eufratẽ de vno fonte manare in armenia. q̃ p diuersa loca exeũt spacio multorũ miliũ in medio derelicto. terra aũt ea nõ ipisambik mesopotamia õz. Vnde ꝛ Jsi. li. xiij. c. penul.

De dozice Ca. VII.

Dozix ẽ fluui⁹ ꝑm glo. sup Eccĩ. xxiij. q̃ alio noie dicit aratis vel araplis. amnis armenie q̃ oritꝫ ex eodẽ mõte cũ eufrate sic dict⁹. eo ꝙ rapacitate omnia pternit. vt dic̃ Jsi. li. xiij. Uñ cum Alexander eũ vellet trãsgredi põte fabricato tãta vis tia inũdauit vt pontẽ diruerer Dic breuius internallis ab eufratis oztu caput tollit. ac deinde in caspiũ mare fluit. vt dic̃ Jsidorus ibidẽ. Dozix aũt õz a grecis a pte terre ipoz orum. nã illa patria vbi fluit lingua ipoz dorica vocat⁹. vt dic̃ glo. sup Eccĩ. xxiij. Dic fluui⁹ q̃si quoddã brachiũ videt esse tigris vel eufratis vl vtriusꝙ cũ ex eodẽ fonte in armenia oriat⁹. ꝓpter qõ õz abũdare gẽmis ꝛ herbis aromaticis quaꝝ vsus ꝓducit medicinẽ. dozix aũt medicamentũ generatiuũ interꝑtat. mediãte itaq̃ tigri vel eufrate ea re de padiso õz ꝛ pdire

De iozdane Capitulũ. VIII.

Iozdanis iudee fluui⁹ a duobꝫ fontibus quoꝝ vn⁹ ioz. alter dan vocat. iozdanis nominat⁹ est. vt dicit Jsi. dorus libro. xiij. Hascit aũt sub libano mõte diuidẽs arabiã ꝛ iudeã. q̃ p multos circuitus iuxta iericho in mare mortuũ influit. qõ ipm absorbet penitus ꝛ ꝓsumit. Dic fluuius tẽpe messis tritice q̃ solet in palestina vernali tpe iam maturescere cõsuescit pluuia solito abundare. qõ accidit ex imbꝛis seruatur in hist oriꝫ ꝛ in glo. sup Josue. iij. dicit ni inundatõe ꝛ ex niuiũ resolutõe. sicut dicit Jozdanis ripas aluei sui tpe messis impleuerat ꝛc̃. ꝛ Eccĩ. xxiij. fere dicit idẽ. Dic fluius

tilus est in multis ꝓuilegiatus. Primo quia regionē fideliū iudeoꝝ a regione incredulorum.iudeā scz ab arabia sepauit. Secūdo quia corā filiis israel se aperuit, z eis ad terram ꝓmissiōis transitū ꝓbens.in arche dñi z populi ꝓsentia se diuisit.vt ꝛ Josue.iij. Tertio,qz lepzā Naaman syri abluit z mū dauit.iiij.Re.v.Quarto qz ꝑ sui diffusionē sanctitati helye z helyſei testimoniū ꝓbibuit,qz vtriusqꝫ impio obediuit. vt patet.iiij. Re.ij.Quinto.qz ferrū cōtra naturā aliarū aquaꝝ nō abscōdit i fundo.imo vsqꝫ ad superficiē illō remittēs,ꝓbete q ꝓdiderat ipm vt reciperet eleuauit vt legit.iiij.Re.vj.c. Sexto.qz ex otactu mūdissime carnis dñi sanctificari meruit. quo mediāte dñs vim regenerationā aq̄s ꝛtulit z humane saluti sacramentuz in aqua fieri ordinauit. vt patet Lu.ij.Septimo.qz in iordane Johannes baptizauit z celos aptos videre z vocē patris audire meruit.qñ totꝰ trinitatis misteriū i baptizādo dñm ĩtellexit.Sūt z alia flumina q̄ noiant in scriptura.sic̄ sunt abana z pharphar.q̄ sunt fluuij syrie fluentes ꝛ tota damascū.quoꝝ subductōe ꝛti damascenī irrigant.et multiplici genere herbarū ꝛ arboꝝ ac fructuū multiplicatōe fecūdant De bis ꝛ.iij.Re.v.

De gazan Capitulū .IX.

Gazan est fluuꝰ medoꝝ. q̄ alio noīe dicit ydapses.q̄ a quodā rege medorum sic vocatꝰ est.ozit aūt in oriēte z rubro mari excipit. in viculis autez syrie sup būc fluuiū due tribꝰ z dimidia. q̄ a salmanasar rege assyrioꝝ captiue i assyrios sūt deducte ꝓmanere exules sunt coacte.vt patet.iij.Reg.xvij.sicut due tribꝰ captiuate a nabuchodonosoꝛ sup fluuiū chobar in babyloniā fuerūt multis tribus collocate. vt patet in Ezech.ꝓmo.Est aūt chobar fluuꝰ babylonie ꝑ paludes babylonie se diffundens a tigri vt eufrate ortū ducēs aci vnū ipoꝛ iterū rediēs siue cadēs.vt dic̄ Hiero. sup Ezech. Fluuꝰ aūt chobar ꝓte sui litto ris abūdat salicibꝫ z carectis.sicut dicit glo. sup locū illū Isa.xvij. vltra torrentē salicis ducerī.būc torrentē vocat babilonie flumē sup qđ residēs ꝓphetꝫ dei nō resultat.imo ꝓphetat.sic̄ scriptū est .sup flumia babylonis ꝛc. Sūt z alia flumia multū famosa. sz de illis hic tacem⁹.qz de eis mētionē in biblia non habemus

De lacu in generali Capitulum.X.

Lacus est latētiū aq̄ꝝ receptaculū i quo aqua retinet. nec fluctibus admiscet.vt dic̄ Isiō.li.xiij.qđ greci limū.i.stagnū vocāt.nā fontes labunt in flumina.flumina ꝛo in freta discurrūt Lacus aūt stat in loco nec fluit.et ideo dictꝰ est lacꝰ q̄si aque locꝰ.vt dic̄ Isi.aquas em̄ q̄s scaturiēdo vel influēdo recipit alꝫ nō trāsfundit pisces aūt lacuales.vt dic̄ Cōstan.minꝰ sūt laudabiles q̄ꝫ fluuiales. nam sua limositate pisces q̄s nutrit q̄i limū sapiētes reddit.bestias supfluas gignit in q̄bꝫ ranas z vermiculos multos nutrit aq̄ fluēs lacꝰ subintrāns z influēs.ipoꝛ aq̄s recētiores efficit z ipas a corruptōe custodit.ex nimia ꝛo aquaꝝ receptiōe frequēter ripa stagni rūpit. z q̄cqd diutꝰ intus nutritū est subito inanit. Aqua aūt lacualis ceteris est grossioꝛ z aq̄s fluuialibꝫ ad potandū minꝰ laudabilis experitur nā talis potꝰ sepe assumptꝰ multas generat in corpe passiones.vt patet supꝝ.lib.v.de aq̄ potu.cōtrahit aūt aqua lacualis diuersas ꝓtutes ex fundo z situ vbi recolligit.sic̄ exēplificat Isi.li.xiij.c.iij.de diuersitate aquarum dicēs. In ethyopia inq̄t lacꝰ est q̄ pfusa corpa velut oleo nitescūt. Etiā lacus est in africa q̄ canoras faē voces. Itē in italia est lacus q̄ bibentibꝫ aquā ipsoꝝ tedium vini facit.in reatinis paludibꝫ iumentoꝝ vngulas indurat i dicit. Itē in alfaltico lacu iudee nihil viuū babēs aliaz mergi potest Jn indis sydē est stagnū in quo nihil natat sed omnia submergunt. In tragoditide ē lacus in die ter amarus z totiēs dulcis. Hec omnia recitat Isiō.in li.z ca.supradicto. Hec aut̄ z alie cōsimiles aquaꝝ putealiū z lacualium diuersitates accidūt ex varia qualitate venaꝝ terre ꝑ quas transeūt tales aque vel a natura z dispositione fundi vbi aque hmōi recolligunt

De lacu asphalti Capitulum.XI

Lacus asphalti mare mortuū nūcupatur.mare ꝓpter eius magnitudinem z pfunditatē.mortuū quis nihil gignit viuū.nihil enim recipit ex genere viuentiū.vnde nec pisces habz nec volucres.sed quecūqꝫ viuentia mergendo temptaueris quacūqꝫ arte statim resiliunt. Et q̄uis vehementer illisa,cōfestim exeuiunt

Sz neqꝫ a vētis mouet bitumine turbinis vētis resistēte q̄ oīs aqua stagnat. neqꝫ nauigatōīs patiēs est. oīa aūt vita carētia in profundū mergūt neqꝫ materiā aliquā sustinet nisi q̄ bitumīe illustrat. extinctā lucernā in eo submergi. accēsam ꝓo supnatare dicunt hic locꝰ asphalti. i. bitumīs vocat siue mare salinaꝫ. z est ī iudea int hiericho z zacham lōgitudo eiꝰ vsqꝫ ad zoroas arabie dirigit stadīs septingētis z lxxx. latitudo eiꝰ stadīs centū. vl vsqꝫ ad vicinia zodomoꝝ. Ducusqꝫ Jsi. li. xiij. in. ca. de lacis z stagnis. In hi/storīs di. mgr. c. de subuersiōe zodomorū in fine. Dic lacꝰ nigras glebas bituminis euomit. z iō lacꝰ asphaltides dr. in cuiꝰ ripa poma in arboribꝫ nata vsqꝫ ad maturitatez colorꝫ sunt viridis. q̄ si matura īcidas fauillas intꝰ inuenies. Un̄ ait Josephus. fauilla terre zodomoꝝ fidē hz. sile dr in glo. sup secundā petri. ij. c. sup locū illū. ciuitates zodomoꝝ ī cinerē redigēs ⁊c. Quare adhuc volunt dñs regionē ꝺ positā spēm ꝑstine pene. nascunt ibi poma pulcerrima q̄ ex se cupiditatē edēdi spectātibꝫ generāt. q̄ si carpas fatiscunt z resoluunt in cinerē. fumūqꝫ excitant quasi adhuc ardeant

De lacu tyberiadis Capitulum. XII.

Lacus tyberiadis ab oppido tyberiadis est vocatꝰ. qđ quondā herodes ī honorē tyberij cesarꝫ ꝺdidit. Est autem stagnū maximuz siue lacꝰ oībꝫ in iudea salubrioꝝ z ad sanitatē corporuz efficacior. Circuit aūt stadia centū. lx. vt dic Jsidorꝰ libro. xiij.

De stagno genesar Ca. XIII.

Stagnū genesar vt dr ibidē. est lacꝰ amplissimꝰ in iudea. q̄ longitudine clx. stadīs extēdit. latitudine. lx. diffundit. aq̄s crispantibꝫ aura nō vētis. sz de ipo sibi creās. vñ z genesar dr greco vocabulo q̄si generās sibi aurā. deniqꝫ ꝑ diffusiora spacia lacꝰ frequētibꝫ aurꝫ spirātibꝫ agitat. vñ purior est haustꝰ ei⁹ z dulcior ac abilior ad potandū. Ducusqꝫ Jsiō. Propter magnitudinē ꝺo eiꝰ sepe ī euāgelio mare vocat. nō qr sit mare sz potꝰ est q̄dā magna ioꝝdanis refluxio. vt dic glo. sup Joh. cap. vj. Cōsuetudo est aūt hebreoꝝ oēm talē aquarū ꝓgregationē vocare mare. z iō sepe marꝫ noie nuncupat

De piscina Capl'm. XIIII.

Piscina est aq̄ ad nutriēdā pisces electa. cuius ꝑ antifrasim aqꝫ collectio nō bñs pisces piscina sepiꝰ nominat. vt dic Jsi. Ad bonitatez aūt piscine exigit fundi soliditas aq̄ influētis puritas z influētie ꝺtinuitas. vbi em̄ fundꝰ est limosus z paludosus. pisces saporosi nullatenꝰ nutriunt. vbi etiā recēs aq̄ nō fluit. aque stātes z nō mote de facili corrūpunt. z iō ad piscinē renouatōz ꝑ canales z fistulas aq̄ ducēte z recētes inducunt vallibꝫ z aggeribꝫ ne influētes aq̄ effluāt piscinaꝫ termini muniūt. De piscinis etiā riuuli ad ortoꝝ irrigandos deducunt herbe z arbores iuxta piscinas ite magꝭ virētes z fructifere inueniunt.

De riuo. Capitulū. XV.

Riuus a rigādo est dictꝰ. vt dic Jsi. nā a fonte vl a riuo fluuiꝰ ducit vt ī de ortꝰ irrigēt. natura em̄ z effectus sui ortigis sapit riuꝰ. a fontali ortigie mediante riuo ꝓcedit fluuiꝰ siue lacꝰ. vt dic Jsi. Est aūt riuꝰ imūdicia ꝓ purgatiuꝰ. terre fecūdatiuꝰ. potꝰ aīalibꝫ z aquibꝫ ministratiuꝰ. vel rozis z pulcritudis ī herbis et floribꝫ ꝓuentiuus. lapillorꝫ z arenulaꝝ attractiuus.

De fluctu Capl'm. xvj.

Luctꝰ a flatu ē dictꝰ. vētorꝫ em̄ impulsu aq̄ agitate fluctuāt. q̄z eminentia liqꝛ q̄ sp in motu est vocat vnda. Est ergo vnda ab eūdo dicta. eo q̄ ꝺtinua agitatione mota. nūqꝫ q̄escit. vt di. Jsi. li. xiij. fluctus aūt mutuo se collidūt. vt nūc sursuz nūc deorsum mutuo se agitēt z ipellāt. z ex frequenti allisiōe mutuā spumā ex se gignūt. arenulas z varias fūdi pticulas secū admiscēdo sursum ferūt. pisces allidūt z ex motꝰ sui ipetu meliorez reddūt. ex vētoꝝ aerꝭ subitantia fluctꝰ intumescūt. z fm vēti ipetū nūc alcendūt nūc descēdūt. ex ꝺcussiōe mutua aerem ꝺcitāt z ventū gignūt. naues elevāt z ad ripas deꝑmūt z littora se cū strepitu ꝺfrigūt. sp sunt ī motu z q̄escere nō pñt. aut em̄ pontus deficiūt aut vndiqꝫ se agitāt z diffidūt.

De gurgite. Capl'm. XVII

Gurges est ī flumie locꝰ altꝰ siue profundꝰ. a gutture gurges ē dictꝰ. vt di. Jsi. eo q̄ aqs influētes absorbeat z absorptas iterato reuomat z remittat. vñ ꝑ sui pfunditatē motu circulari z rapto circūfert. ꝑ qđ narātes ꝺ facili ī gurgite piclitāt. In gurgite eē pisces maxime ostendit cultāt z vix q̄diu gurgitē nō excūt capiunt

De tramite Capitulū. XVIII.

Trames est ꝓmus aque seu fluminis decursus ⁊ exitus ꝓtinuꝰ a fonte exiens ac meatꝰ sui alueū nō relinquēs. a fonte eñ effluere incipit. ⁊ quousq; mare intraue rit infra aluei sui limites ꝓtinue fluere non desistit. fundū suū cōcauat ⁊ cōsumit. nauigio maxime cōuenit pisces maiores nutrit. q; recentiorē aquā ⁊ fundū puriorē habere generaliter cōsueuit. cū maiori impetu fluit aliqua alia pars aque. ⁊ ideo naues at q; lignoꝝ strues celeriꝰ secū trahit. ⁊ ido trames dicit a trabo. bis. vel transmitto. tis. qz oia imposita trahit celerrime ⁊ transmittit. quāto eñ aque cursus in suo tramite est recentior. tāto est velocior. ⁊ oia velociꝰ secuz ducit siue trahit.

De alluuione Ca XIX.

Alluuio alluuionis. ⁊ hec alluuies. dicit latēs ⁊ lenta aquaꝝ inundantia. ab alluendo vel abluēdo dicta. abluit eñ terrā ꝑ quā transit ⁊ abluendo cōsumit. vnde subterranea ripaꝝ consumptio ex aqua facta alluuio dr Job. xiiij. alluuione paulatim terra cōsumit ⁊c. quanto aūt ꝑ abscōditas ripaꝝ cōcauitates meliori fluxu se diffundit. tāto periculosiꝰ litoris soliditatē dissipat ⁊ dissoluit. nā ripe superficies exteriꝰ solida credit. quia eiꝰ ꝓsumptio interior nō videt. sed ideo pes calcātis ripam faciliꝰ labitur. quia ꝓsumpta interioris soliditate latens vacuitas nō cauetur. vt dicit Leñ.

De abysso Capm. XX.

Byssus est aquaꝝ ꝑfunditas impenetrabilis. a qua fontes ⁊ flumia oriuntur. oñes eñ aque de abysso exeunt ⁊ occultas venas ad matricē a byssuꝝ reuertunt. vt dicit Jsiō. libro. xiij. Unde dicitur abyssus q̄si abuisus. quia eiꝰ ꝑfunditas videri nō potest. vel dicit abyssus quasi sine bysso. id est. sine candore. qz ꝓter nimiaꝝ distantiā a fonte lumis lucis pulcritudine caret ⁊ decore. vt dicit Johānes damascenus. abyssus nihil aliud est q̄ aqua mīta cuius finis est incōprehēsibilis ⁊ inuisibil. ꝙa ad eius terminū lucis diffusio non attingit vel dicit abyssus quasi sine base. qz eiꝰ fundamētū et sustētatō sensu nō videt. Et iō prima materia qz in principio non erat forma determiate distincta. abyssus ab augustino est vocata ꝓpter qđ dicit in libro cōfessionū. xij. Abyssus est corporale illud qđ fecit deus vt esset materia corporearū rerū informis sine ordine ⁊ sine luce. vnde abyssus idem est qđ prima materia. Ut dic̄ Augustinꝰ in libro de symbolis. Terre inquit ⁊ abyssi nomīe materiā nūcupauit. que de nihilo facta est vt ordinatissimo dei mūnere primo capax formarū fieret. ⁊ deinde formarenť quecūq; sunt formata. vnde eadem materia aqua est dicta. tū quia fluida. tum etiā quia omīs forme est susceptiua. Unde dicebať terra ꝓpter naturalē stabilitatez vel soliditatē ꝑm quā erat generatōi et corruptioni subiecta. Abyssus propter informitatem quia nulla erat forma distincta dicebatur ⁊ aqua ꝓpter formationis possibilitatez ꝑm quā erat omnis forme ⁊ qualitatis potentialiter receptiua. vt dicit Augustinus. Abyssus itaq; ex se habet obscuritatē. pfunditatē omniū aquarū ⁊ fluuiorū capacitatem. insatiabilitatez. quia nunq; tot aquas recipit quin plures recipere possit. inscrutabilitatē. inexhaustibilitatē. communicabilitatem.

De mari Capitulū XXI.

Mare est aquarū collectio tā dulciuz q̄ salsarū. vt dic̄ Jsiō. libro. xiij. proprie autē dicit mare. eo q̄ aque eius sunt amare. vt dicit ibidē. Et sequit. Uocatur autē mare equor ab equalitate. eo q̄ eq̄liter sursum est Quāuis eñ aque maris fluctuantes velut mōtes erigātur. sedaťq; tamē tempestatibꝫ iterū adequātur vt dicit idem Idem autē dicit pelagus quasi pellens vndas. quia in mari fit vndarū et procellaruz motus continuꝰ et impulsus. Mare autez vt dicit idem ibidē. q̄suis omniū fontiū i se recipiat aquas ⁊ flumina. ex tanto tamē aq̄rum concursu nō suscipit incremētū. quod accidit ex hoc. vel quia eius magnitudo influentes vndas nō sentiat. vel quia amara vnda fluentuz consumat. vel quia ipse nubes multā aquositatez ad se attrahunt. siue q̄ illas auferant partim venti. partim sol exiccet. sed quia aque dulces per occulta quedam foramina percolate redeant ad capita fluuiorū ⁊ fontiū reuolute. Hucusq; Jsidorus libro tredecimo. Scōm Ambrosium autem ⁊ Basilium in hexameron. Mare ē aquarum aggregatio multiplicata ꝑ diuersa loca ⁊ nomia. sz tū ꝓtinuatiōe vna semp

mota vaga sonora spumosa in fluxu z reflu
xu lune naturā imitās. cui⁹ ꝑtute z influen/
tia cohibet. Est aūt mare caput z hospitiuz
fluuioꝝ. fons imbriū. q̄ sibi discrepātes ꝑli
copulant. subsidiū in necessitatib⁹. refugiū
in periculis. itineris cōpendiū. laborātis lu/
crum. De mari etiā dic̄ Aristo. ī li. methoꝝ
omniū aquaꝝ mare est p̄ncipiū z origo. et ē
aquaꝝ q̄es. et diuidit ī reliqua maria. Cau
sa aūt ꝓpter quā fit in mari salsedo z amari/
tudo est. qz duo sunt vapores. humidus va
por z sicc⁹. subtilis z aquosus. resoluit parꝫ
subtilior p motū solis. z remanet grossior. z
calore solis cū calescit efficit salsuz qō ꝝma
net z amaꝝ vt sudor z vrina exadustiōe. Fit
em̄ res amara q̄n remanent ptes terrestres
aduste aqueis z insipidis ptib⁹ ꝯsumptis. z
de amaritudine p adustiōis intēsionē fit sal
sedo. vt patet ī cinere in quo aq̄ colata sentit
salsa. Itē Aristo. in eodē. Aqua maris salsa
grauior est aqua dulci. qz hec grossior. illa
ꝛo subtilior. cui⁹ signū est. qz ouū natat ī aq̄
salsa z nō in dulci. z ꝓfundi⁹ submergit na/
uis cadens in aq̄ dulci q̄z in salsa. Et ideo ī
mari mortuo nō mergit aīal nec generat. qz
vincit in eo siccitas. Itē in libro de aīalib⁹.
In mari est aqua z potest ab eo extrahi sal/
sedo. q̄n si homo accipet vas terreū nouū
crudū z clauserit eius orificiū z eiecerit ipz
vacuū in mari p diē z nocte intrabit ī ipsuz
aqua dulcis. Itē idē in libro methoꝝ. Aq̄
dulces eleuant ꝓpter leuitatē suā sursum. et
aque salse descēdunt ꝓpter grauitatē suā de
orsum. z qō salsū est remanet in terra z dul
ce euaporat. Item idem libro de elementis
Mare in actionib⁹ suis imitat naturā lūe.
qō patet. qz quādocūq̄z luna orit in aliqua
hora diei vel noctis tūc flumen ingrediēs
mare in illa regione in qua oritur luna extē
dit ipz mare ita q̄ aqua illi⁹ fluminis redit
ad partē loci a quo cucurrit ac si esset p vio
lentiā repcussa. z cū est luna in cardine infe
riori. incipit aqua diminui sicut quādo lu/
na vult oriri aqua incipit augmētari. vñ sic
ferrū sequit adamantē. ita mare cursum lu
ne sequit z ꝑtutē. q̄re supli. viij. in. c. ō luna.
Itē inspissat q̄z mare post ascensum stelle q̄
vocat canicula. z mutat colorē z efficit nūc
viride. nūc ceruleū. nūc turbidū. nūc clarū
Itē Macro. in libro Ciceronis. Oceanꝰ
in incremēto lune orditur ꝯstū tenet. Nam p
mo die crescētis lune fit copiosior solito. qz
tūc mare plenū est in summo. deinde mi
nuitur secundo. et sic descendendo minuit
vsqz ad diem septimum. z tūc est mare
vltimo defectu. Incipit aūt paulatim cre
scere iterꝝ vsqz ad diē septimū. Die tāq̄ sa
na est. xiiij. q̄n totaliter est plena. z iterato ma
re in suo augmēto summo. z iterꝝ incipit mi
nui p dies septē alios. Ita q̄n luna est ad
iterꝝ in suo mimo. Et crescēdo incipit ascen
dere p septē alios dies. ita q̄ q̄n luna ē ad
tūc iterꝝ est in suo summo. Et sic semp mare
quattuor recipit immutatōes q̄libet mēsis
duas scz crescēdo z duas in decrescēdo. Du
augmentū vl̄ decrementū ip⁹ lune. Dem
per ita q̄z est mare in suo augmēto et vigore
quādo luna plena ē lumie vel ꝑsus celi vt
in nouilunio. vel versus terrā vt in plenilu
nio fieri cōsueuit. z quāto luna in sulcepto
ne siue in amissione lumis sui pl⁹ ꝑficit vel
deficit. tāto mare crescit amplius aut decre
scit. Itē mare ꝛm Aristo. in li. vegetabilium
fundū z lit⁹ habet duꝝ. solidū. z arenosum
z signū huius q̄ mare sit salsum sup arenas
est. quia obtinuerunt in eo ptes terre sicce
quia sunt salse. z existētia aque diuisit humor
p partes suas. z ideo terra mari propinqua
arenosa est. Inter ptes vero eius arenosas
diuersi lapides z gemme mire virtutis pro
creant. z arenarū attritu polite p vndarum
maris motū ad littora iactant. Preter istas
aūt marꝫ ꝓprietates sunt q̄dā alie cōmunes
z oīb⁹ fere note. q̄s tū ꝓpt simplices bonum
putaui hic apponere. vt materiā habeāt ali/
qua mystica p eaꝝ silitudinē simplicibus fig
dere. Est itaq̄z mare suūpsi⁹ purgatiuū. ois
em̄ cadauera z imūda a se reiicit. z oia imū
da z mortua discutit p mot⁹ violētā expa/
lit. vt dic̄ Greg. Itē mare ē p occultissimas
venas sui abyssi diffusiuū. z tā fontib⁹ q̄ flu
minib⁹ materiā sui fluxꝰ ꝯtinue ministrat.
vt dic̄ Hiero. sup Ecc̄. Itē mare est aiantiū
z mōstroꝝ multiplicis forme ꝓductiū. ma
re em̄ lōge pl⁹ apducit mōstra z mira q̄ facta
ipa terra. sicut dic̄ Raban⁹ sup Ecc̄. cliij. ibi.
Illic p̄clara z mirabilia opa z varia bestia
rum zc̄. Et in p̄s. Illic reptilia quoꝝ nō est
numer⁹ Itē q̄uis mare substātialiter sit mol
le z liquidū. durissimarū tamen rerum ma
nimataꝝ q̄z manimatarū est generatiuū.
vt ptz ī ochilib⁹ z piscib⁹ dure reste. z i lapi/
dib⁹ z gēmis quas emittit. Itē mare q̄uis
in se nō sit potabile vl̄ delectabile quātū ad

gustū. est tñ vtile quo ad effectū. Vultaz
em infirmitatū est curatiuū. sanat ei hydro
picos vlcerosos z alios scabiosus. vt dicit
Lōstan. z multos alios curat. Itē mare ēqz
nis ex se sit salsum z amaz. p dulcedinez tñ
venaz terre p quas trāsit est sui saporis im
mutatiuū. dulcedinē em quandōtrahit ex
colatiōe terre p quā trāsit. vt dic̄ Macro. z
Aristo. Itē mare quātūcunqz sit insipiduz
aut amaz. piscīū tñ dulciū est nutritiuū. la
tentē em habet dulcedinē quā sugentes pi
sces ꝯtrahūt nutrimentū ꝯgruū z saporem
vt dic̄ Amb. Itē mare mobile est z inqetuz
z ex suo motu est sue subea corruptiōis pe
riculo ꝓfuatiuū. qz exꝯtinuatōe motꝰ sub
tiliat. z sic ne putrescat a corruptibili vicio
seruat. Itē cū sit liquidū z male termina
bile. tñ p seipm sistit et nō p aliū. ꝓpter qō vl
tra litoz suoz terminos nō est de facili p
cessiuū. sic̄ dz Prouerb. viij. Hiere. v. Job
xxvij. Itē salsedine z amaritudine sua est
dulcedinis fontiū z aliaz aquaz influētiuz
abstoptiuū. tāto em reputat aq̄ fluēs dulci
or. quāto plꝰ a maris introitu elongat. Itē
ex collisione z mutua reuerberatiōe suozuz
brachioz qbz cingit terrā est vētoz ꝯtrario
rum generatiuū. vt dicit Beda. Itē incon
sueti⁹ mare maxie est nociuū. est em timoz
incussiuū. z doloz capitis generatiuū. vo
mitus z nausee puocatiuū. appetitꝰ cibi z po
tus ablatiuū. Itē ex vapozatōe fumositatū
quas emittit est nebuleet nubiū generati
uū. caliginis z obscuritatz in aere inducti
um. z radioz solꝭ interceptiuū. calorz sola
ris repssiuū. Itē colorē ꝓpriū nō habens. p
ūlitate vētoz est sui colorz mutatiuū. nā mo
do flauū est. mō lutulentū. mō atrū. vt dicit
Jsi. li. xij. Itē mare multoz piculoz est in
se tentiuū. modico em flatu vēti reddit tē
pestuosum. pcellosum. feruidū. et tumultu
osum. Et ideo mare fretū dz. vt dic̄ Jsiō. scz
feruidū bñs motū. vt ptz ī mari siculo. in q̄
caribdis esse dicunt q̄ sunt duo loca piculo
sa. in quibꝫ multe naues facilime piclitant.
Est aūt scilla ingēs saxū ī mari eminēs ml
tis habēs pmūctoria siue capita ad q̄ collisi
fluctꝰ horrendū strepitū faciunt cui naues
aliq̄ casu impingētes a naufragio ñ euadūt
Caribdis ꝓ est dicta eo q̄ gurgitibꝫ occul
tis naues sorbeat. Est em ibi mare voragi
nosum z q̄si reflexū in se tortuosum. z iō na
ues ibi transeūtis sibi attrahit z ī se deglu
tit. ac deinde mergit. ter in die fluctꝰ erigit z
ter absorbet. nā aq̄s accipit vt eu omat. ite
rato vomit vt sursuz accipiat. vt dic̄ Jsiō. li
bro. xij. in. c. de estubꝫ marꝭ z fretꝭ. Itē aliō
notabile piculū occurrit ī mari. s. ineq̄litas
fundi. q̄ in aliq̄ loco aq̄ est pfundissima. et
statim iuxta illū locū vix est vadosa z ꝫ peri
culū sirtꝭ vocat. eo q̄ ibi arene in cumulos
ꝯtrahunt. Sirtꝭ em grece idē est qō tract⁹
Et dic̄ Papias q̄ tales sirtes sunt in mari
egyptiaco z ei admisceñt. Ex quo ptz q̄ pe
riculosus ē marꝭ trāsit⁹ tū ꝓpter latētes sco
pulos. tū etiā ꝓpter arenaz cumulos sub aq̄
piter adunatos. qz ī talibꝫ locis naues citiꝰ
time ꝯfringūt. Itē aliud piculū dz bithalaꝭ
sum. q̄ scz nauis onusta ipingit ī fundum
multū bitumiosum z limosum. qz ꝓpt limi
tenacitatē nō ꝑt se eximere aut extre. vñ dic̄
Hugo q̄ bithalassum est vestigiū limo im
pssum. Glo. tñ sup Act. xxvij. dic̄ q̄ bithalaꝭ
sum est ꝯcursus duoz mariū. Magistez ꝓ
in hysto. dic̄. q̄ bithalassum dz lingua terre
in mari ptēsa. hinc z inde mari circūdata. z
dz bithalassum q̄si mare bifdiū terre iterie
ctu diuisum. thalassuz em grece mare sonat
Q̄ñ g in bithalassum offendit nauis manet
immobil⁹ proza. sz puppis frāgit⁹ retro marꝭ
ipetu supueniētz. sic̄ dic̄ mgr ibidē. Itē trās
fretātes generalit⁹ patiunt piculū aut ratōe
maris aut rōe aerꝭ aut rōe nauis. nā si mare
fuerit scopulosum vndiqz rupibꝫ z saxis im
peditū. nō sine piculo ptrāsit⁹. aut si funduz
habuerit ineq̄lē nūc cumul' arenosis eleua
tū. nūc ꝓ ad modū vorāginis depssum z p
fundatū. de facili trāsit⁹ ipedit⁹. sz z q̄ñqz ma
re in sua sup̄ficie subintrātibꝫ vētis efficitur
nimis tumidū z vndis sese allidētibꝫ et mu
tuo se ꝯcutiētibꝫ fit nimium pcellosum. Na
uis fluctibꝫ ascēdētibꝫ z descēdētibꝫ piculo
se exponit⁹. qz sepe aut ꝯcutit⁹ aut a pcellis cō
trarijs opit⁹. Itē accidit piculū ex aura tur
bulēta. nā tpe tēpestuoso z obscuro z nebu
loso mari se cōmittere solet esse plurimū pe
riculosum potissime q̄ñ nauis p̄ceps ferꝭ ī
periculū z piculū nō videt. maxie āt formi
datur vētoz nimietas z maxime q̄ñ vēti cō
trarij casu aliquo oriunt quia certū naufra
gium tūc timet. quāto autē nauis p vnius
venti impulsum pmouet versus portū. tan
to fortioris venti ꝯtrarij impetu compellit
ad p̄cipitiū aut saltez inter cōtrarios fluct⁹

in piculo diuti⁹ detinet. Itē adducit picu/
lum nauis deferētis debilitas z insufficien
tia. Nō em̄ tutū est se cōmittere sup mare na
uicule nimis puc siue fragili z ɔfracte. qz ta
lis nauis nō ē secura int seuiēt⁹ pcellas ma/
ris. quoniā vel ꝑpter quitatē suā fluctib⁹ op
primit z subuertit. aut ꝑpter fragilitatē vētoꝝ
z aquaꝝ impetu ɔfringit. aut ꝑpter rimarū
z foraminū multiplicitatē. aq̄ꝝ subintrāti/
um' pōdere ad ima demergit vl' saltē ad poꝛ
tum in tali nauicula tardi⁹ puenit z pcipue
qñ in tali naui boni naucleri z gnari pñtia
nō habet. Tūc em̄ summū in mari est picu/
lum qñ nauis hz imperitū gubernatoꝛem z
incircūspectū. Vis z multis alijs incōmo/
dis subiacet mare tā mediterraneū q̄z occe
anum. vt dic̄ Jsi. Uocāt aūt tā greci q̄z lati
ni mare occeanū eo q⁹ in modū circuli am/
bit oꝛbē. Totā em̄ sperā nostri habitabilis
circuit occean⁹. a celeritate sic dictus. eo q⁹
oci⁹ circueat z discurrat. vl' qz purpureo co
loꝛe nitet occean⁹ q̄si cean⁹. i. celi circul⁹. vt
dicit Jsi. li. xiij. hic occean⁹ oꝛas terraꝝ am
plectit. alternisq̄z estibꝰ accedit z recedit. re/
spirantibꝰ aūt in pfundū vētis. aut remouet
maria aut absoꝛbet. Et q̄uis vnū sit mare
q̄tū ad sui ɔtinuationē. tñ ꝑpter multifidos
ei⁹ sin⁹ ꝺ primis regionibꝰ diuersa vocabu
la sumpsit. vt mare gallicū a gallicis. z ma/
re brītānicū a brītānis. sic et gadiacū mare
a gadibꝰ est dictū. vbi ꝓmo ab occeano ma
ris magni limen aperit. vbi cū hercules p/
uenisset. colūnas ibi posuit sperās ibi terre
esse finē. Ducusq̄z Jsi. li. xiij.

De mari magno siue mediterraneo
Capitulū. XXII.

In Are magnū siue mediterraneuz est
qꝺ ab occasu ab occeano fluit z i me
ridiē vergit. inde ad septētrionē ten
dit. qꝺ ide magnū appellat. qz cetera maria
in cōparatōe illi⁹ sunt mīoꝛa. Dr aūt medi/
terraneū qz p mediā terrā vsq̄z ad orientē p
fundit. asiā z africā terminās et europā. cu
ius ꝓme ptis sin⁹ q̄ in hispania pfundit. hy
bericus z balearic⁹ appellat. deinde gallic⁹
q̄ narbonēsem puinciā aluit. post ligustic⁹.
q̄ iuxta vrbē ianuā est ꝑtim⁹ z vicin⁹. post ē
tyrren⁹ q̄ italiā attingit. Jñ sicul⁹ q̄ vsq̄z ad
cretā a sicilia vadit. q̄ post in pāphiliā z egy
ptū se extēdit. deinde p ellespontū ꝓpus sep/
tentrionē magnis amfractibꝰ se retoꝛquet.
z tandē iuxta greciaz z illyricū in angustas
septē stadioꝝ cōstringit seu coartat. deinde
diffusus equoꝛe pauci cursus stringit z ibi
ꝑpontidē q̄ moꝛ in q̄nquaginta passus co
tat. Fitq̄z bosfoꝛ⁹ traci⁹ q̄ loc⁹ ꝺ. ꝑpontides
eo q⁹ ꝑueuit mare ponticū z ꝑcedit. Idē
bosphoꝛ⁹ a transitu stricto z angustis ma
tibꝰ boū. vt dic̄ Jsi. Jñ diffundit sin⁹ ꝑpon
cus amplissim⁹ a tergo hñs meoꝛides pa
des. qꝺ mare ex multitudine fluminū z q
rū dulciū influētiū dulci⁹ est atq̄z ampli⁹ ma
bulosum atq̄z ꝑter focas z delphinos alias
belnas marinas maioꝛes nō patit. Sic ē ma
terra cū sit vna ꝑ diuersis locis varijs no
cat vocabulis. ita ꝑ varijs regionibꝰ ma
re magnū diuersis noibꝰ nūcupat. Ducit
q̄ Jsi. li. xiij. Sin⁹ ꝓ o maris dicunt mar
res recessus vt i mari mediterranco yon
ab ꝓ rege grecie sic dic⁹. Jones aūt pu
tur athenienses vñ ionicū mare ab ionia
q̄ in sicilia dilatat. In occeano ꝓ mari
est sin⁹ caspi⁹. indic⁹. persic⁹. arabic⁹. q̄ ma
re rubrū ꝺr. Rubꝝ aūt mare est vocatū. no
q⁹ sit roseis vndis infectū. nō tñ talem hab
natura qualē videt oñdere. fz ex vicinis lo
toribꝰ viciat gurges atq̄z inficit. qz ois terra
q̄ circūstat rubea est z sanguineo coloꝛi si
ma z vicina. Inde em̄ miniū acutissimū q
cerpit z alij coloꝛes q̄bꝰ pictura variat. vn
cū terra talē hz naturā ex fluctibꝰ lit⁹ diss
uentibꝰ. marꝫ substātia rubrificat. Ob hoc
am in his littoribꝰ gēme rubre inueniūtur.
nā hmōi lapilli humo inuoluti cū inter ar
nulas sint attriti maris coloꝛē retinēt atq
fundi. Hoc mare in duos sin⁹ diuidit. vn
est persic⁹ ab oriēte. quē perse inhabitāt. al
ab occidēte arabic⁹. quē arabes incolunt z
frequētant. vt dic̄ Jsi. li. xiij.

De pelago. Ca. XXIII.

Pelagus est latitudo maris sine lit
toꝛe z sine poꝛtu. vt dicit Jsidorus.
summā habēs pfunditatē. instabili
tatem. z moꝝ ɔtinuitatē ceteroꝝ z aliorum
monstroꝝ nutriēs diuersitatē multoꝝ va
poꝛū et fumositatū generans densitatez. et
quibꝰ cōtrahit obnubilationē z obscuritā
tem ex ventoꝝ varietate recipiens colorē
mutabilitatē z ex collisione vndaꝝ spuma
rum cōgregans in superficie leuitatē et tu
multuositatē emittens et sonoꝛitatē. ruinā
tuosum enim est pelagus z sonoꝛum. inquit
etum. z periculosum. sicut de mari super
dictum est.

De gutta Capl'm. XXIIII.

Gutta est mixta marꝯ vl aq̃ sine pluuie pticula a totalitate sua p aliquã violẽtiã sepata. q̃ qdẽ vt dic̃ Isido. gutta dr q̃ stat aut pẽdet de tectꝯ aut arboribꝰ ac si esset glutinosa. Stilla ꝓo dr dũ cadit. hinc ꝛ stillicidiũ dr q̃si stilla cadẽs. Tã stilla ꝓo q̃ gutta a nube aq̃sa vi calorꝯ siue ĩ petu vẽti resoluta suo põdere inferiora petit. ꝛ dũ in cadẽdo est nomẽ stille. in standoaũt vl pẽdendo obtinet nomẽ gutte. Stilla aũt sine gutta in suba est hũida ꝛ clara et craphana. forma rotũda. quãtitate modi/mectat ꝛ fecũdat. radices ꝛ semĩa nutrit ꝛ ĩ/grossat. virorẽ in herbis ꝛ arboribꝰ plãtis vegerat ꝛ ꝺseruat. pisces ĩ mari reficit et recreat. ostrea ipinguat. ac ĩ eis margaritã generat. vt di. Isi. maxĩe gutta rorꝯ. ꝛ cũ sit ĩ sermollissima. ex frequẽti tñ casu penetrat durissima. Juxta illud Gutta cauat lapidẽ nõ vi sed sepe cadendo

De spuma Capl'm. XXV.

Spuma est dicta. eo q̃ spumat. vt dic̃ Isi. Ex sordibꝰ em̃ aq̃ generat. vñ ꝛ mustũ ꝛ ea q̃ coquunt spuma purgãtur. Fit aũt spuma ꝑ ꝑt intercluſionẽ vẽti in ꝑter incluſi aerꝯ leuitatẽ enatãdo aq̃ supfertur ꝛ cito ãꝑe ex vndaꝝ colliſiõe gignit. sed tñ cito dispergit ꝛ dissipat. Spuma maris q̃q̃ inter lapides recolligit. ſz p feruidam ſnguenietis calorꝯ solarꝯ actionẽ q̃nq̃ ĩ pumicẽ. q̃nq̃ in spongiã indurat

De pisciꝫ Capl'm. XXVI.

Pisces a pascẽdo sunt dicti. vt dicit Isiõ. li. xij. c. vij. terrã ꝛ herbas aq̃ti cas lambũt. ꝛ sic sibi victũ q̃rũt. Di. tinct ꝛ reptilia. eo q̃ natãdi ꝛ reptãdi speciẽ habeãt. In natãdo em̃ repũt q̃uis in pfunda inq̃t int pisces ꝛ aquã vicinitas et cognatio est. extra em̃ aq̃s diu viuere nõ possũt nec solo aerꝯ spiraculo sine aq̃ attractu diu viuũt. Hũt em̃ quandã reptãdi spẽm ꝛ naturã. q̃ dum piscis natat ꝺtractiõe corꝓis ĩ minorẽ se colligit lõgitudinẽ. ꝛ itex se extendẽs aque innitit. ꝙ nisu repellẽs aquã in anterꝯ se ꝑpellit. vñ vtiq̃ ꝺbusdã pẽnulis ĩ natãdo sic̃ auis ĩ volãdo ſz alio mõ. q̃ pisces natãs pẽnulas mouet a ꝑte posteriori ĩ anteriorẽs. ꝛ quasi ꝺbusdã brachꝫs aut remis aq̃s amplectẽs ꝛ retinẽs ĩ anterꝯ se extẽdit. Auis ꝺo mouet pẽnas sursum. ꝛ collectũ aerez ꝑ expãsam alaꝝ amplitudinez cõpellit redire p ptẽ posteriorẽ. vñ p violẽtã aeris ꝓpulsionẽ a ꝑte posteriori mouet corꝓ in anteriorẽ Spẽs aũt pisciũ multiplicit variant sc̃z q̃ ad locũ vbi generãt. ꝛ q̃ ad escã qua cibant ꝛ q̃ ad colorẽ ꝛ formã variã q̃ ab inuicẽ discernunt. ꝛ q̃ ad subam q̃ cõpatiunt. ꝛ q̃ ad ꝓtẽ qua diuersimode opant. Quantũ igit ad sitũ siue locũ vbi ꝑcreant. magna diuersitas est. q̃dã em̃ in solis aq̃s. q̃dã ꝺo ptim ĩ terris partim in aq̃s ꝺuersant. ꝛ taliũ pisciũm genera sunt antiphidia. id est. dubia ab Isidoro dicta. eo q̃ ambulãdi ĩ terrꝯ vsuꝫ ꝛ natãdi in aq̃s officiũ retinẽt a natura. vt foce ꝛ cocodrilli. castores ꝛ ipotami. i. fluuiales eq̃ ꝛ hmõi. A noibꝰ em̃ aialiũ terrestriũ pisces nomia sunt sortiti. vt canes marini ꝛ lupi. eo q̃ mordeãt alios voracitate ĩproba atq̃ ledãt. Isidorꝰ. In solis aq̃s viuentes. alĩ sunt ĩ solo mari degẽtes. alĩ ꝺo sunt ĩ fluminibꝰ ꝛ ĩ stagnis ꝛ in alĩs aq̃s dulcibꝰ cõmorãtes. alĩ ꝺo sunt int hos medĩ nunc ad dulces nũc ad salsas aq̃s pastꝰ gratia diuertẽtes. Pisces ꝺo a mari ad dulces aq̃s egrẽdiẽtes. in eaꝝ dulcedine delectant ꝛ impinguant ꝛ ecõuerso. ꝛ hi nũc ĩ mari nũc in aq̃ dulci ꝺuersant. multi aũt pisces sunt fluuiales. q̃ maris salsedinem nõ ferẽtes gustata aq̃ salsa subito moriunt. vl sursum ventrez eleuãt ꝛ sup aq̃ supficiẽ natãt q̃ ꝺ in omnibꝰ piscibꝰ marꝯ ꝛ aq̃ dulcꝯ est signũ mortꝯ. Pisces ꝺo in mari natãtes squamas habẽt duras ꝛ grossas ꝑt aque salse siccitatẽ. Pisces ꝺo fluuiales squamas subtiles ꝛ spinas molles. spine ꝺo in piscibꝰ necessarie fuerunt ad sustentãdũ carnis corꝓ ꝑt fluidã molliciem naturalẽ. Docet aũt Auicẽ. eligere bonos sces ex̃m naturã loci vbi nutriunt. dicẽs sic li. ij. c. vij. In locꝯ inq̃t in q̃bꝰ morant pisces est electio. q̃m illi q̃ morant in locꝯ petrosis sunt meliores vel dulciores. ꝛ ĩ aq̃s dulcibꝰ currẽtes in q̃bꝰ nõ sunt sordes ꝛ nõ sunt limose atq̃ lacuales neq̃ cãpestres. ꝛ qui nõ sunt de lacubꝰ puis q̃ flumĩa nõ imbibũt et in q̃bꝰ nõ sunt fontes. Jtẽ idẽ ibidẽ. Et pisces q̃dã marini sunt laudabiliores. q̃ sunt subtiles ꝛ meliores sunt illi q̃ sunt pelagini nõ alias q̃ ĩ alto pelago nutriti. ꝛ q̃ morant in aq̃s discoopertis flatu ventoꝝ sup se meliores sunt illis q̃ sunt ecõtrario. ꝛ illis q̃ in

aquis multaꝝ agitationū ⁊ vehemēt⁹ exercitū meliores sunt illis q̄ habitāt in aq̄s stātibꝫ Ūñ pisces pelagini sunt meliores q̄ fluuiales. ⁊ ipi meliores q̄ lacuales. maxime si sunt lōgea fluuio ⁊ a mari. hñt em̄ q̄tē. nec eoꝝ putredo lauak a subintrante fluuio siue mari. vñ tales pisces male sapiūt et cito cōputrescūt. meliores etiā sunt pisces tā marini q̄ fluuiales i pelago aq̄lonari ⁊ oriētali. q̄ in australi. qz ex vētorū ipetuoso flatu aq̄ pl⁹ mouenk ⁊ ampli⁹ depurank ⁊ subtiliank ⁊ iō illaꝝ aquaꝝ pisces pl⁹ mouenk ⁊ exercitank ⁊ a suis supfluis magꝫ emūdank. Itez diuersificank pisciū spēs nō solū ꝑm generatiōis sue locū. vez etiā q̄tū ad generationis sue modū. Quidā em̄ generāk ꝓ ouationē ⁊ quidā ꝓ coitū ⁊ spermatꝫ emissionē Ūñ dic̄ Aristo. li. v. Accidit generib⁹ piscīū ouātiū qm̄ qñ femina ouat sequit masculꝰ ouaꝝ lac suū eiicit sup ova. ⁊ oē qđ tāgit lac siue sperma masculi exouis erit piscis. ⁊ iō q̄ nō tanguk ex spermate nō pullificabūt. femīa aūt est multe ouatōis. fz maioꝝ ps ouoꝝ trāsglutitur a femīa. ⁊ multa ova dānank i hūido ⁊ nō saluāk ex eis nisi q̄ ouank in locꝫ vbi sperma masculi eiicit. qm̄ si oīa saluarēt nimis multiplicarēt Seruāt aūt pisces paritatē i suo genere. sic Aristo. ibidē dic̄. Hūq̄ inḋt inueniebak piscis q̄ faceret coitū cū genere alterī⁹ piscis. fet⁹ aūt suos diligūt ⁊ nutriūt lōgo tpe. vt dic̄ Aristo. in eodē. oēs pisces nutriūt ⁊ custodiūt pullos suos ꝓter ranas Itē ibidē ꝺz. q̄ pisces fluuiales ⁊ palustres pl⁹ ouāt ⁊ citi⁹ q̄ alīj. qz in maiori ꝓte post q̄nq̄ mēses. Alīj aūt oēs pullificāt post. xij. .i. annū. qui em̄ pisces pullificāt i locꝫ vbi aq̄ est iuxta radices arboꝝ ⁊ cānaꝝ. Itē idē ibi dem. maxīa ps ouoꝝ dānak q̄ pisces ouāt vagādo. qz cū pñs nō sit masculꝰ ab ipi⁹ semine ova nō informātur. ab auib⁹ etiā ⁊ ab alīs piscib⁹ deglutiūk. Itē ibidē ꝺz. q̄ q̄dā pisces generank sine ouis ⁊ sine coitu ex limo ⁊ arena. ⁊ ex putrefactōe q̄ est sup aquā. Itē ibidē ꝓpe coitꝰ vagank mares ⁊ femine piscīū sic grex ⁊ ambulāt par cū pari. ⁊ mlti ex eis cū pullificāt infirmank. ⁊ ꝓpter ℞ tunc tpis maxīe depbendunk. Itē ibidē. q̄dā pisces pariūt q̄n ad arenā fricāt ventrē suum In libro aūt Jozath de aialib⁹ ꝺz. q̄ piscis effimerō sine coitu nascīk. ⁊ cū vixerit ꝓ tres horas diei. tūc morīk. Piscis etiā murena ñ a suo silī ꝓcipīk. fz a ꝑpete quē sibilo ꝓuocat ad amplexādū. vt dic̄ Jsido. li. xij. c. vj. Ꝺo
renā inḋt greci stannā vocāt. eo q̄ se cōpli
cet in circulos. hāc femine⁹ sex⁹ esse tradit
ꝓcipe a serpēte. ob id a piscatorib⁹ sibilo euo
cak ⁊ capīk. fuste ꝑcussa vix interimīk. ferula
ꝼo statim. Hāc hīe aīam in cauda cerui ei
nā capite ꝑcusso vix dicūt eā interfici. cau
da ꝼo ꝑcussa ⁊ amputata statim dicīk mori
Ecōtrario de ꝑpente. nā ꝓtrito capite vix ꝺo
scīso statim ꝺz mori. cauda ꝼo inde abscīsa
diu viuit. Dic̄ etiā idē Joz. q̄ serpēs depo
nat venenū añq̄ coeat cū murena. fz cōpli
to generatōis actu resumit venenū suū. Et
iō murena in ꝓcipiēdo nō ꝓtrahit venenū
a serpēte nec generat aliq̄d serpentinū. fz fi
bi silē. vt dic̄ idē. Itē quidā pisces cōcipiūt
ex solo roze sine ouis et sine spermate. sicut
ostree ⁊ alīj q̄dā pisces i cōchis degētes. vt
dic̄ Joz. pisces inḋt elicib⁹ p noctē egrediun
tur aquā ⁊ i terris ex roze matutino ꝓcipiūt
⁊ pariūt. quoꝝ cōche i decremēto lune fiūt
per manēt vacue. q̄dā etiā pisces mouēt ad
ꝓceptū ⁊ ortū ꝼm ortū stellaꝝ vel occasum.
sicut dic̄ Joz. ⁊ etiā Jsiḋ. Ūñ dic̄ de pisce q̄
ꝺz australk. cūc pisces illi⁹ generis oriūtur qñ
pliades incipiūt tēdere ad occasum. nec ap
parēt q̄usq̄ pliades itez oriank. q̄uis autem
pisces generenk. null⁹ tñ mundoꝝ piscīū ha
besticulos. sic nec aliq̄ꝺ gen⁹ serpēt⁹. nec ali
qꝺ gen⁹ carēs pediḃ. nec hz māmillas nec
lac ꝓter delphinos q̄ hñt lac ⁊ lactāt sed ia
os dū sint pui. vt dic̄ Aristo. li. vi. De hīs
dic̄ Jsiḋ. li. xij. c. vj. delphines q̄ ⁊ semones
nomināk. sic vocāt eo q̄ voces hoim sequā
tur. ⁊ ad vocē sympbonie gregatiz ꝓueniūt
⁊ in armonia delectāt. q̄by in mari nihil est
velociꝰ. nā plezūq̄z saliētes nauē trāsuolare
quoꝝ salt⁹ ⁊ lud⁹ in fluctib⁹ futurā signant tē
pestatē. Est etiā delphini gen⁹ i nilo ꝺo
serrato q̄ tenera vētriū secātes interimunt
cocodrillos. Jsiḋ. Itē diuersificanḋ gen⁹
ra piscīū q̄ ad cibatōis modū. Hā Auicē. di
cit li. ij. Illi q̄ cibank herbis bonis ⁊ radici
bus plātaꝝ sunt meliores eis q̄ comedunt
sordes q̄ de ciuitatib⁹ ꝓiciūt ad loca unda
onū. In exameron etiā ꝺz. diuersificāt etiā
pisces i pastu. nā q̄dā mutuo se deuorant. ⁊
sua carne vicissim pascūt. minoꝝ apud illos
esca maioꝝ est. rursus ille maioꝝ fit esca alte
rius ꝑdatoꝝ alieni. ⁊ cū aliū deuoꝝauerit ip
dem ab alio deuoꝝak. vt dic̄ Arist. libro. ix.
Carabo inḋt vincit pisces magnos ⁊ com

dit ipos. multipes aũt vincit carabonem z comedit ipm. Itẽ ibidẽ. q̃dã pisces pascun tur in sceno z luto sic carabo. z ꝓpter hoc est põderosus z multũ de luto in ipo inuenit. Itẽ de pisce quodã quẽ greci phagion vocãt dicẽ Jsi. q̃ ita hz duos dẽtes vt i mari ostre is nutriat. vñ z dẽtrix p̃ grãditate z fortitudine dentiũ appellat. alij ꝓ pisces vt ór in ethymologiarum dẽtes hñt minores. sz pres z dentiores ac acutiores. vt cito cibũ acceptũ incidant z facile sine mora deglutiãt. ne cibus in ore diu⁹ detẽtus aq̃ illusione auferat. Alij etiã pisces cibũ suũ in arena fodiẽdo querũt. sic dicẽ Jsido. li. xij. de porco mario. qui vulgo suill⁹ ór. q̃ dũ escã q̃rit more suis sub aq̃s fodit terrã. circa guttur eñ hz orificium. z nisi rostr̃ arenis infigat. pastũ non colligit. Itẽ Aristo. li. vij. Pisces p maiori pte comedũt carnes z comedũt se tpe pulli ficatõis excepto fuscaleon. z vniuersaliter pisces sunt gulosi z auidi ad cibũ z p̃cipue pisces q̃ ór habatue. z ꝓpter hoc extẽdit venter fm⁹ cũ fuerit ieiun⁹. z sepe inflat ventrẽ suum z ejcit a se alios pisces. q̃m vẽter ei⁹ q̃uenit ad os z nõ habet stomachũ. Itẽ differũt pisces q̃ ad tps z locũ past⁹. Hã quidaz in aq̃ querũt cibũ suũ z quidã de nocte sup terrã sicut ypotam⁹. equ⁹ scz fluuiat. sic dicit⁹. eo q̃ equo ĩ dorso z ĩ iuba sit silis. vt dicẽ Jsiõ. qui die in aq̃s cõmorat. in nocte segetes depascat. hũc nilus gignit. vt dicẽ Jsi. Generant i die q̃ in nocte. z pl⁹ añ mediã noctem q̃ post. Et iõ vt dicẽ Ari. venant añ ascẽsuz solis. z tũc ponũt venatores rethe. q̃ pisces nõ bñ vidẽt hora illa z q̃ñ augmẽtat lux vident. odore tñ querũt cibũ nocturno tempore odorifer⁹ eñ delectant. z iõ ór libro q̃rto in Genera pisciũ odorãt z audiũt. z iõ ad vasa nona q̃b venant citi⁹ accedũt q̃ ad antiqua. imo nisi fuerit nouũ de facili ad vasculum nõ accedũt. sepe eñ p odorẽ decipiunt vt dicẽ Jo. Est inq̃t belua in mari q̃ de fauci bus suis respirat aquã cuz vapore odorifero. pisces sentiẽtes odorẽ sequunt ipam z irrãt fauces ei⁹ post odorẽ. q̃ ipos deglutiẽs ab ipis sic cibat. Dicẽ etiã idẽ q̃ est piscis nomine faste in cui⁹ ore aqua hausta dulcescit quã pisces minores sequẽtes intrãt ĩ os ei⁹ quos subito accipit z deglutit. Itẽ dicẽ idez q̃ delphini p odorẽ sentiũt z cognoscũt si hõ mortu⁹ i mari vnq̃ cõedrit de delphio q̃ si comedrit. comedũt ipm. si ꝓ nõ cõedrit a morsibz alioz̃ saluãt eũ. z ad littus pellũt eũ cũ rostr̃ suis Jdẽ dicit Ari. z Pli. Item Aristo. li. vij. Pisces claras aquas z currẽtes inhabitãtes nõ cadũt sup res fetidas nisi habeãt bonũ saporẽ sicut nec auces. z ĩ hyeme fugiũt a fundo maris ꝓpe terrã querendo calorẽ. z ibi querũt pastũ suũ. In estate ꝓ ecõtrario a littoribz fugiũt. calidũ q̃rendo fundũ. z venant in hyeme iuxta terram. sz in estate in pfundo. nã calor immoderat⁹ ledit pisces. Itẽ dicẽ in eodẽ Sunt pisces q̃ apud ascẽsum canicule moriunt p calorẽ. si militer nocet eis magnũ frig⁹. materie habentibz lapidẽ in capite. vt cancri z hmõi. nã lapis in capite cõgelat z coagulat. z mortẽ facili talis piscis. variant eñ pisciũ species quo ad figurã z dispositionẽ. tã in q̃ntitate q̃ in qualitate. Sũt eñ ingẽtia q̃dã belua rũ genera quoz̃ corpa mõtibz sunt equalia. vt ór. qualis fuit cet⁹ q̃ excepit ionã. cui⁹ alnus tãte fuit magnitudis. vt instar inferni obtineret dicẽte ꝓpha. De vẽte inferni exaudiuit me. Sũt z alij pisces ita grandes q̃ viz hamo capiunt. vt dicẽ Jsidor⁹. li. xij. Affor⁹ est piscis q̃ ꝓpter exiguitatẽ capi nõ potest vt ibidẽ ór. Enchiri⁹ est piscis paru⁹ viz semipedal. ab herendo sic dict⁹. q̃uis eñ exigui corpis sit. maxime tñ est ꝓtuz. nauẽ eñ adherẽdo retinet. nã nauis cui adheret licz ruant vẽti. seuiãt pcelle. q̃si radicata stare ĩ mari videt. nec moueri p̃t. nõ in retinẽdo. sz tã tũmodo adherẽdo ꝓt⁹ ei⁹ est. hũc latini moron appellauerũt. eo q̃ nauigia stare ꝓpellat vt ór ibidẽ. In exameron etiã ór de eodem pisce. q̃ vẽtoz̃ p̃sentiẽs pcellas calculũ arripit validũ z tã q̃z anchorã ne excutiat fluctibus trahit. et nõ suis se liberat viribz sz alieno põdere munit. z̃ futurã tẽpestatẽ stabilitur. qõ vidẽtes naute sibi p̃cauẽt ne turbo p̃ueniat eos ip̃rouisos. sic dicẽ ambro. z Beda. Dicit etiã Aristo. li. iiij. q̃ feminei pisces sunt longiores masculinis z sunt duriozis carnis. z anteri⁹ masculi duri⁹ est. z sil⁹ superi⁹. In femis ꝓ interi⁹ z posteri⁹ duri⁹. Dicẽ aũt Auicẽ. li. ij. q̃ meliores sunt pisces q̃ nõ sũt magni valde neq̃ hñt carnẽ nimis durã z siccã z in q̃bz nõ est nimia pinguedo nec mustillago in q̃bz nõ est mal⁹ sapor vel odor. suauis aũt sapoz̃ sunt q̃ueniẽtes. non nimis pingues. nec hñtes sup̃fluã pingue/

dinē neq; grossam maciē. z in qbꝫ non accidit post exitū de aq̄ cito fetor. et illi q̄ habēt durā carnē salsi meliores efficiūt. z in illis q̄ sunt dure carnis. melior est ille q̄ minꝰ est mollis. Et q̄ patet diuersitas i piscibꝫ q̄ ad subam z qualitatē. Dis em̄ piscis sicut dic̄ idē generalit frigidꝰ est z humidꝰ. q̄dam tm̄ sunt in cōparatōe cōplexiōis pisciū ceteris calidiores z marie q̄ sunt saliti. Et ido q̄ sunt valde recētes generāt fleuma aquosuz z mollificāt neruos. z nō sunt ꝓueniētes nisi valde calido stomacho. Saliti ꝯo magis ꝓueniūt medicine. Capita em̄ salitoꝝ pisciū vsta sanāt morsum canis rabidi. z punctura scorpionis. eradicant carnē adulteri nā in vlceribꝫ z cōferūt vlceribꝫ putridis et saniosis. Silr ius ois piscis ꝓfert venenis bibitis z pūcturis. Multos em̄ habēt alios effectꝰ sic ibidē dr. sz hec dicta de corū q̄litate z suba nūc sufficiāt. Itē differt pisces in viuacitate sensus z ingenij sagacitate. Multi em̄ sunt plurimū ingenioſi. aliq̄ em̄ mirā astutiā hñt euadēdi q̄ sentiūt insidias piscatoꝝ. vt dic̄ Jsi. li. xij. Mugil inquit est genꝰ piscis multū agilis. nā vbi dispositas sentit piscatoꝝ insidias ꝓfestim retrorsum tendit z ita cito rethe trāsilit vt volasse ab astātibꝫ videat. Itē dicit idē ibidē ꝺ escaro. eo q̄ escarus solꝰ inter pisces escā rumināre phibet. hūc dic̄ Plinꝰ esse ingenioſuz nā dū sentit se intrasse ꝑtulā piscatoris. nō ex fronte erumpit nec infestis viminibꝰ caput inserit. sz crebris caude ictibus ex aduerso fores lāxare incipit atq; ita retrorsum redit. quē luctantē si alius escarꝰ forte viderit exterꝰ vt erumpe satagentē adiuuet caudam in ore eiꝰ apprehēdens put potest ipm̄ liberare z extrahere intēdit vel ꝓtēdit. Ad hꝰ dic̄ idē. Cōgrus q̄dē plures nexus habz. ingenioſus est in solertia escā acquirēdi. nam cibū in hamo appetēs. sz aculeū timēs. non morsu sz suis pinnul hamū amplectit. z nō prius ipm̄ dimittit q̄n escam circumroserit Lācri etiā ostreis inimicant. eaq; em̄ carnibus viuūt miro ingenio. Hā qr fortē z validam eiꝰ testā aperire nō pñt. explorāt q̄ndo ostrea claustra testaq; suaq; aperit. z tūc cancer q̄ latitat in insidijs latēter lapillū inijcit ne ostreuz claudere se possit. z ita impedita clausura. carnes ostree devorat et corrodit. Ostrea aūt a testa sunt dicta. q̄ interioꝝ carnis mollicies munit. Greci em̄ ostreā testā vocāt. z ꝺr totꝰ ille piscis cū sua testa ostreū in neutro. sz ostrea in feminino ꝺr eiꝰ corpus dicunt etiā tales pisces conche z conchilia qr deficiēte luna tales pisces cauant. i. cauant Luna cū in augmēto fuerit augz humorē. diminuit ꝯo humoꝝ cū luna fuerit in defectu. z ideo pisces clausi in cōchis in luna incremēto turgescūt. z in defectu euacuant. In his aūt conchilibꝫ p̄cipue generāt margarite. de qbꝫ dic̄ Plinꝰ z alij q̄ de animantiū scripserūt naturā. q̄ ꝺ nocturno rore petūt. z celesti rore margaritas cōcipiūt. z tales cōchilie margaritifere z berchelune dicte. in quaꝝ carne p̄ciosus calculꝰ solidat z est nobilissima gēma que sic ex rore vernalis tpis generat. que ēpto albioꝝ et lucidato efficacioꝝ estimat. Sunt et quedā conchile siue cōche muricesdicte ab aspertate z acumine. q̄ alio noīe cōchilia dicunt. que circūcise ferro lachrymas purpureo colore emittūt ex quibꝫ purpura colorat. z in oriente est appellatū. qr ex humore teste eius. it Plinius pictura. vt dic̄ Jsiꝺ. Vas z multas alias pisciū ꝑprietates z naturas i li. Plinij z Aristotilis. et in Jsido. z in exameron Ambr. z Basilij poterꝫ inuenire. ne tediū inferam. Dicit etiā Plinꝰ vt dic̄ Jsi. li. xij. q̄ pisciū sunt in aqua genera. cxliij. ex qbꝫ multa q̄dā natura. quedā lectu ordinē tēporꝝ suoꝝ cognoscūt. quedā in suis locꝫ sine mutatōne vagant. quedā ꝯo cōmuni ne tpis obſuatōe viuūt. quedā ꝯo cōmuni one masculi z femine ꝓcipiūt catulos iuxta vt ceteꝝ. Jdē aūt est cetus z balena. z sunt bestie immēse magnitudis belue ab emittendo z fundēdo aquas sic vocate. Omnibus em̄ alijs beluis marinis alteꝝ iacūt vndas. Balena em̄ emittere ꝺr. Cete aūt dicunt a corpis immanitate. vt dic̄ Jsi. li. xij. Dicit in libro Jozath Cetꝰ abūdat in spermate. z post eiꝰ coitū cū femina qꝺ supfluit fugat aque. qꝺ collectū z deliccatuz in ambre tat aque. qꝺ collectū z deliccatuz in ambre subam cōmutat. q̄n em̄ multū esurit. vapore odorifero ad modū odoꝝ ambre ex suo emittit. in q̄ pisces delectant. z per vapoꝝ redolētia ipiꝰ ozificiū ingrediunt. et decepti ab ipo devorant. In hꝰ pisce vt dic̄ idē. materia terrestris dñat pꝰ q̄ aque. z ideo multe ē corpulētie z pinguedis. Tū in ectute ꝑ magnitudine corpis i ei ꝺr ozio cordis. unat. puluis z ꝺdensat intm̄ q̄ herbe z frutices ibi crescūt. ita vt belue in lule silue

videat. ad quā si nauigātes incaute appro/ pinquauerint. sine piculo vitā euadūt. Haz aquā in tāta quantitate de ore eīcit sup na uim z diffundit q̄ ipam aliq̄n obruit z sub mergit. Tāte etiā est pinguedinis q̄ quādo piscator pcutit venabulis siue telis vuln⁹ nō sentit nisi pus pinguedo totaliter pfozet sed qñ caro interior ledit tūc facillime capit qz amaritudinē aque salse nō sufferēs litus petit. Tāte aūt est quātitatis q̄ qñ capit tota patria ex sua captura emendat. Catulos su os amore miro diligit z eos in pelago lōgo circūducit. q̄ si eos ab arena cumulis impediri ozigerit aque multitudinē in ore collectā sup eos fundit. z sic eos a piculo li berās ad pfundū pelagi reuocat et reducit ozta oēs occursus ipis nociuos p eozuz defensione se opponit. z semp inter sez mare in pte tutiozi eos ponit. z qñ inualescit tem pestas fet⁹ suos adhuc iuuenes z teneros i ventrē suū ozabit quos serenitate facta vi uos euomit itez z emittit. vt dicit idē. Jonath. cōtra cetū pugnat quidā piscis ser penti⁹ z venenosus sic cocodrill⁹. z fugiūt pisces ad caudā ceti ꝙ si deuictus fuerit pi. dicti moriunt. Q, si nō poterit ille piscis pe stifer deuincere cetū. a fauciby suis fumosū vaporē fetidissimū in aquā emittit. Let⁹ fo fumo odozifero de ore emisso. fetidū odozē repellit. z sic se z suos ptegit z defendit.

Incipit liber .xiiij. De terra z ptibz ei⁹.

Postquā diui/ na cooperāte gratia comple tus est tractat⁹ de pprietatibus corpis supmi luminosi scz celi et corpis intermedij aquei. vltimo dicendū est de pprietatibz corpis infimi z opaci. z hoc tā in generali q̄z in speciali. Corp⁹ aūt infimū z extremū est ipa terra respectu celi. De cui⁹ pprietatibus cōmunibz aliqua sunt huic opusculo inse/ renda. z hoc quo ad ei⁹ substātiam z quali/ tatē z ptem siue ornatū. Cōtinet aūt in se interi⁹ p ornatu omia metheorica z mine/ ralia sicut lapides z metalla. exteri⁹ fo sensi bilia sicut bestias z iumenta. z vegetabilia vt herbas plantulas z arbusta. de qbz om/ nibz ponēda sunt aliqua in hoc tractatu. p/ ut de eis sacra scriptura videt in supficie sa cere mentionē. Simplicia aūt z omnibz fe re nota credimus hec p simplicibz sufficere debere. z iō de illis pauca recitātes maiora maioribz z subtiliora subtilioribz reliquam⁹. Hoc aūt in pncipio hui⁹ opusculi volum⁹ ptestari. q̄ paz aut nihil de nostro h apponi mus. sz autētica scrōz z etiā aliquoz phoz dicta quēadmodū in pcedētibz fecim⁹ inter scalariē p ordinē inserem⁹.

De terra Capl'm. I.

Terra itaq̄z vt dic Jsid. li. xiij. ca. j. est in media mūdi regione posita. ab oi bus ptibz celi in modū centri equa li internallo sepata que singulari nūero to/ tum orbē signat. in plurali fo singulas eius partes Et aūt dicta terra vt dicit ibidē a su periori pte qua terit. Hec z hum⁹ oz a mari humido cui cōiungit. Dicit z tell⁹. qz fru/ ctus ei⁹ tollimus. Dicit z ops eo q̄ opē fert frugibz. Eadē dicit arida. vel quia arature vel culture est apta. vel quia ab aqua sicci/ tate, ppria est distincta. q̄ em̄ humida sit hoc ab aque vicinitate sortit sicut ibi dic Jsid. Proprietates aūt terre describit Basil⁹ in exameron sic. Terra inqt est corp⁹ infimuz z mediū equalibz spaciis a celo remotum. z ideo celi centrū a sapientibz est vocatū. vnde et omniū corpoz est corpulentissimū de sim plicitate z subtilitate habēs minimū alterū mūdi firmatū fundamentū. Corp⁹ natura frigidū z siccū. quātitate respectu celi mini/ mū q̄uis in se maximū. qualitate obscurū. z ex se opacū. figuratōe sphericū. z nō nisi aq̄ glutino cōmansiuū. em̄ se totū quietū. licet in suis ptibz suscipiat sepe motū. omniū coz poraliū viuentiū habitaculū pedū dei sca/ bellū dictū. eo q̄ in corpe mūdi minima est spēs hui⁹ elemēti minusq̄ apparet in eo di/ uine opatio potestatis, ppter qō dicit suo q̄ si infimo pede tāgere terrā. Quia respectu magnitudinis z pulcritudinis celi minime videt in corpe terre diuine sapie sublimitas relucere. q̄uis aūt terra respectu celestiz coz poris sit infima. tñ luminariū celestiū influ entie est maxime susceptiua. Et iō fecūdissi ma est tanq̄z mater omniū z multaz z otra/ riaz speciez maxime, pductiua. Luz em̄ sit celi centrū in oī sui pte ab ipo recipit influ entiā z effectū. vñ qō min⁹ nobilitatis videt habere in sua suba recupat in effectu z fortu/ te sua. quia nobiliores, pducit em̄ q̄d speci/ es aliquas q̄z ipm celuz qō, p ornatu habet

solas insensibiles stellas. Terra vo p oꝛna tu ꝓtinet z ꝓducit vegetabiles z sensibiles z rōnales creaturas. vt dic̄ Basili⁹. Dic̄ eti am ad hui⁹dē. terra vt dic̄ phs est ꝓpꝛijs eq̄li bꝛata ponderib⁹. quelibet em̄ suaꝝ ptiū suo pōdere nitit ad mūdi mediū q̄ nisu z inclinatiōe singulariū ptiū tota circa centꝝ eq̄li bꝛata suspēdit. z equalit immobil retinet. sicut scriptū est. Qui fundasti terrā sup stabilitatē ꝛc. Jō sm Jsido. li. xj. oꝛ solū. qꝛ elem̄tū est solidū cuiuslibet coꝛpis quātumcūq; pōderosi sustinēs totā molē. Un̄ quelibꝫ g uia sursum mota q̄scꝫ terrā stabilē tangāt ꝓmanēt inq̄eta. sꝫ cū ꝓuenerint ad terrā q̄e/ rant. Propter insignes aūt ip⁹ terre ꝓpꝛieta tes nobiles z effect⁹ erroꝛ gentiliū terrā dei ficauit z eā diuinis honoꝛib⁹ antiq⁹ vene/ rari z colere ꝓsueuit. sicut tāgit Jsiō. li. viij. in tractatu de dijs gentiū z noib⁹. c. xiij. Le rerē deoꝝ matrē vocauerūt antiq; terram a creādis frugib⁹ sic dicta. eo q̄ omīa cibat et nutrit indigētia alimēto Hā terra mater est fecūditat⁹ qꝛ nullū vegetabile ꝑt creſcere ni si in terrestri suba radicet. Jō etiā ops ē di/ cta. qꝛ melioꝛ sit terra ope culture. z ex ipsa cōseq̄t opē vict⁹ q̄libꝫ viuēs creatura. dicta est dea vesta. qꝛ ꝓstat vi sua l qꝛ herb⁹ z arbo rib⁹ z floꝛib⁹ sit vestita. vt dic̄ idē Terra ei se mib⁹ arescētib⁹ i hieme cāloꝛē ꝓcipit ab ethe re in vere z estate. vñ tūc herbis z floꝛib⁹ oꝛ nat z vestit q̄b⁹ in autūno z hyeme spoliat. Jn signū aūt tāte fecūditatis z ꝑutis fcta est ei magna imago feminea alma mat nun cupata cū turrita coꝛona posita sup curruꝫ cui leones domiti subiugiebāt. i vna manu poꝛtabat clauē in alia tympanū siue cymba lum. cui⁹ aurige vibꝛabāt gladijs q̄s gesta/ bāt z galli matronā sedentē in curru subseq̄ fingebant ꝛc. Water siquidē fuit dicta. eo q̄ plura pariat z oib⁹ moꝛtalib⁹ cibū gignat Dicit aūt z mater alma. eo q̄ oīa aīalia alat Est em̄ elemētoꝝ terra nutrix. vt dic̄ Jsi. co ronā turritā in capite gestare oꝛ. qꝛ cunctis ciuitatib⁹ supponit⁹ isignit. i curru rotato ve hitur. qꝛ ipa terra pēdet i volubili aere in q̄ sustinet. sedet aūt in curru volubili qꝛ cum oīa moueant: illa sola oꝛ non moueri q̄ illi leones subiugiūt māsuetos oñdit nullū ge/ nus esse tā ferū q̄ in morte nō subiugi a ter/ ra possit aut supari. qꝛ clauis in manu fingi tur oñdit q̄ terra hyeme claudit z vt nascā tur fruges i vere aperit. q̄ aūt terre dicātur galli fuire oñdit q̄ volatilia indigēt semib⁹ terre. z iō aues eā oportet seq̄ z ad eā deſcen dere vt in ea possint semina vict⁹ gra reperi re. sonit⁹ aūt cymbaloꝝ designat in colēdis agris strepit⁹ ferramētoꝝ vomeꝝ z ligoni. z ideo encoꝝ. qꝛ antiq; instrumētis eneis co lebant terrā anteq̄ ferrū esset inuentū. vt di cit Jsi. quia ministri ei⁹ cuꝝ strictis gladijs fingunt designat q̄ p terra defensanda vel acquirēda sepe bella ꝓmittunt in quib⁹ ea dij extrahunt Dis z alijs multis modis de scribunt ꝓpꝛietates terre sub integumēto fa bulaꝝ. sicut ibidē recitat ab Jsidoꝛo. Qui uis aūt terra sit summe fixa z stabilis sm il tum. summe tñ inter elemēta est passibil effectū. Jtē q̄uis sm suam sit frigida. q̄ dam tamē in se ꝓtinet vapoꝛes igneos quos emittit. vt patꝫ in etna z vulcano. sicut ibi dem dic̄ idē. Jtem q̄uis terra superficialiter exteri⁹ sit nigra z indecoꝛa. intrinsec⁹ tamen cōtinet multa ꝑciosa Et quadā em̄ celestis influētie impꝛessione in interioꝛib⁹ terre ve nis ꝑciose gemme et nobilia metalla gene rant. Unde z terre virtuositas sub quadā extrinseca deforꝫitate occultat. Jtez terra vndiq; mari cingit z maris bꝛachijs circū datur z ꝑcutit. a cui⁹ hūiditate p occultos meatus penetrat ne p siccitatis naturā pe minio resolutis ptib⁹ redigat in pulueꝛē. vt dicit Beda Jtem terra q̄uis in suo toto sit solida in substātia eius. tamē quelibet para ad centrū est naturaliter motiua. z p admi xtionē igneaꝝ partiū z aereaꝝ sit in aliqꝛ suis ptib⁹ rara z poꝛosa cauernosa z ꝑgeo sa. Cui⁹ cōcauitate vapoꝛ ventosus subin trans terre ꝑtes cōmouet z agitat generat terremotū. sicut dicit Aristo. libꝛo meteoꝛ. Uent⁹ inquit frigid⁹ in vētre terre agitat. facit istā agitationē que est terremotus. z le quitur ibidē sicut fit sonit⁹ ex cōfricatōe coꝛ poꝛū se allidentiū in aere ita fit motu ex ui uersitate agitatōis venti occultati in terra. z est signū sup hoc. quia nō acq̄escit donec scindat terra et exit ventus audita voce ꝛō. Jtem ibidē dicit Aristo. in locis in quibus fit cōcursus maris vehemēs z agitatio ma/ daꝝ eius in locis multaꝝ cauernaꝝ fit ve hemens terremot⁹. sicut accidit q̄e Dercy lis in quibusdā insulis in quib⁹ incepit ele uari terra ad similitudinē collis deinde scis sus est locus ille et exiuit vent⁹ fortis qui de struxit ciuitatē cui⁹ impꝛessio manifesta ē

vsq; nūc ꝛc̄. Itē idem ibidē. terremotū cōse
quitur vel cōcomitat tenebrosit̄as tegēs so
lem abs q; nube vsq; ad cōsumptionē terre/
motus ꝓpter vaporē grossum. ꝛ antecedit ter
remotū signū signās eius esse qđ videtur ī
celo nubes longa sicut linea recta ante oc/
casum solis. Et sequit ibidē. Et accidit qñ
q; terremot⁹ ꝓpter eclypsim p lunā. quia tūc
calor solis non ꝓuenit ad aerē vt subtiliet et
ꝛsumat vaporē qui est causa terremot⁹ Itē
in libro vegetabiliū Aristo. terremot⁹ in lo
cis arenosis non fit. sed in locis interius ca
uernosis ꝛ exterius in supficie duris. sicut
sunt loca montiū. quia si locus in supficie
fuerit rarus exalat vapor paulatim ꝛ nō fit
tāta aggregatio vaporis vt possit mouere
terrā. sed cū locus interi⁹ est cōcauus ꝛ spō/
giosus ꝛ exteri⁹ solidus atq; dur⁹ aggrega/
tis partibus vaporis fit agitatio fortis. ita q;
aliquādo scindit terrā. In locis ergo omni
no porosis nō accidit de facili mot⁹ terre ꝓ/
pter vaporis continuā euentationē nec ī lo
cis valde duris ꝛ cōpactis ꝓpter ptiū cō
pressionē ꝓpter quā illas vapor plurimū nō
subintrat. sed accidit in locis interi⁹ cauer/
nosis. sed duris exteri⁹ et cōpactis. Vnde Ari
q; Aristoteles Itē terra cū sit elementū ꝑm
substantiā similis est in toto ꝛ in partib⁹. sed
tamen ꝑm qualitatē nō est in suis partibus
vniformis. imo ꝓpter aliarū qualitatuꝫ ele/
mentariū admixtionē cōplexionē ꝛ naturā
mutat. ꝛ ideo vniformē non habet dispositi
onem. nūc colorē variat nunc saporē. Ista
diuersitas multis accidit de causis ꝛ ī mul
tis modis. quādoq; ex sua eleuatione et de/
pressione. Nā eleuata est frigidior. depressi/
or vero ꝛ declivior esse calidior cōsueuit qđ
vt dicit Macrobi⁹. accidit ꝓpter radiorꝫ so
lis fortiorē impssionē tā in locis depssis. q;
in altis. Aer em̄ grossior est in vallib⁹ q; in
montanis. ꝛ ideo maior fit ibi aggregatō ra
diorꝫ ꝛ etiā cōculcatio ꝓpter reuerberationē
ad aerē grossum. In locis vero mōtuosis ꝛ
altis. qz aerē habēt rariorē dispergūt radij.
ꝛ nō ita coartant. ꝛ iō minor ibidez generat
calor Itē ex directa vel indirecta solis oppo
sitione qz illa terra fertilior est que ꝑm situꝫ
dispositā est maxie ad susceptionē ꝯcurrēti
um radiorꝫ solariū. que ꝓ magꝫ elongat a
radijs min⁹ apta frugib⁹ ꝛ fructib⁹ reputur.
Itē ex ventorꝫ diuersificatōe. nā terrā quā
cōtinue pflat vētus ozietalis tēperate cali/
da est ꝛ inter humiditatē ꝛ siccitatē q̄si me/
dia. vt dicit Cōstan. ꝛ ideo est fecūda flori/
bus ꝛ fructib⁹ ꝛ magis cōgrua hoīm habi/
tationi. Occidētalis aūt vētus magis attī/
net frigiditati ꝛ humiditati. ꝛ min⁹ effic̄ ter/
ram tēperatā. ꝛ iō occidētalis terra min⁹ est
fecūda. Uent⁹ aūt septētrionalis terraꝫ de/
siccat ꝛ infrigidat. cū rōe puri aerꝫ ipaꝫ sub
tiliat ꝛ depurat. vñ in terra aquilonari ho/
mines sunt ꝓcere statureꝫ ꝛ elegantis forme
frigiditate eiꝰ exteriorꝫ aerꝫ claudunt̄ pori
ꝛ calor natural' retinet intrinsec⁹. ex cui⁹ vir
tute ꝛ statura ampliat̄ ꝛ figura corpis deco
rat̄. Uent⁹ aūt austral' qz calid⁹ est ꝛ hūid⁹.
terrā quā cōtinue pflat turbat calefacit in/
spissat ꝛ ingrossat. ꝛ iō hoīes austral' regio/
nis sunt statureꝫ ꝯrarie ꝛ figure illis q̄ habi
tāt in aq̄lone. et iō hoīes taliū regionū non
sunt ita aīosi et iracūdi et clamorosi sic̄ alij.
vt dic̄ Cōstan. Itē variat̄ qualitas terre si
ue ꝓprietas ex elōgatiōe a mari siue ap̄propī
quatiōe. naꝫ terra vicina mari meridionali
calidior est ꝛ humidior terra q̄ est vicina aq̄
lonari. Nā vapor calid⁹ ꝛ hūid⁹ a mari re/
solut⁹ calefac̄ terrā q̄ est sibi ꝓpinq̄. mare ꝓ
septētrionale ecōuerso. et ideo mare pōticū
dulci⁹ est q; cetera maria siue min⁹ salsuꝫ. qz
pl⁹ ī illo vincit frig⁹. Et iō vapor frigid⁹ ab
eo resolut⁹ terrā infrigidat ꝓpinquā ꝛc̄. Itē
variat̄ ex hoīm exercitio et opatōe. q̄nto ꝓ
pl⁹ fodiūt ꝛ euertiūt. tāto ei⁹ ꝑt⁹ insita cū singu
lis ptib⁹ ampli⁹ pmiscet̄. et si aptior reddit̄.
vt ex ipa fruct⁹ multiplex generet̄. qñ vero
diu ociosa dimittit̄ et q̄eta. ad pductionem
fructuū reddit̄ min⁹ apta. Itē bona terra si
rore fuerit pfusa aut cōpluta mollificat̄ im/
pinguat̄ ꝛ meliorat̄. si ꝓ arenosa fuerit aut
nimis lapidosa peior efficit̄ qz ap̄li⁹ idurat̄

De monte.

Capitulum. II.

Mons est tumor terre in altū se erigēs
solo pede reliquā terrā tangēs. vel
dicūt mōtes eo q̄ sint sup aliā ter/
ram eminētes. vt dic̄ Isid. Dic̄ etiā Aristo.
in li. de ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ. Quidā dixer̄t.
q; terra in p̄ncipio sue cōpositōis fuit rotū
da ꝛ plana ī q̄ nō fuer̄t mōtes neq; valles qz
erat sperica ī figura. sic̄ corpa supiora. vnō
mōtiū ꝛ vallīū cā nō ē nisi motio aq̄ꝝ q; ca
uauer̄t loca rara ꝛ fci sūt mōtes ptes durio
res. q̄ ñ poterāt ꝯcauari. loca ꝓ ꝯcauata fcā
sūt loca mariū ꝛ fluuioꝝ. Itē ec̄ dr ī li. meth

Mōtes ſnąt fiūt qñq; ex vehementi motu terre vñ eleuaſ terra. et fit mōs ſic ex aq̄ductu accidit ꝯcauatio ꝑfunda ꝛ fit vall'. Itē ibidē. Mar ſ q̄z acceſſus ꝛ receſſus q̄dā loca cauat. q̄dā extollit ꝛ fiūt mōtes. Et qñq; mare totā terrā cooperuit deinde mollia q̄ dā etiā abraſit ꝛ dura reliq̄t. ꝛ in q̄busdā locis ꝯgeſſit. mollia etiā q̄dā ꝯgeſtata cū abſcinderet deſiccata ſunt ꝛ ī mōtes ꝯuerſa ꝛc Mōtes itaq; ſunt duri ſolidi ꝛ compacti. a terra ꝓſus celū erecti. ꝛ tñ terre radicit⁹ ſūt ꝯiūcti. qñq; tñ ſunt interi⁹ ſpōgioſi. cōcaui. cauernoſi. ꝛ iō ad ſerōe vacuitaſ aq̄s attrahūt atq; ſugūt. q̄s poſtq; fuerint eoꝝ ꝯcauitates replete ꝑ capita fontiū emittūt. ꝛ ſunt cauſa ſempiterni fluꝝ ꝛ rorigo ꝛ ꝑncipiū fluuioꝝ vt dic̄ Ariſto. Et q̄ patet q; mōtes cauernoſi ſunt aquaꝝ ꝛ humoꝝ attractiui. et attractoꝝ ꝯtinue emiſſiui Itē mōtes ſūt metalloꝝ nobiliū ꝯtētiui. A ꝑfundis em̄ montiū venis metalla nobilia extrahunt. Item mōtes ſunt fructuū ꝛ aromatū ꝑductiui. ꝑ ꝑter puritatē em̄ aer ſ in ſummitatib⁹ mōtiū dominantis puriores fruct⁹ ꝛ dulciores in mōtib⁹ naſcunt q̄z ī vallib⁹ licet pauciores. Itē mōtes ſunt citi⁹ q̄z valles radioꝝ ſolariū ſuſceptiui. ꝛ ſuſcepte illuminatōis diutius retētiui. Itē mōtes ſunt vapoꝝ ꝛ exalationū generatiui. ex q̄z aggregatōe nubes in aere generant. In altiſſimis tñ mōtib⁹ vt ī olimpo raro generāt pluuie. vt dic̄ Ariſto. qđ eſt ꝓpter aer ſ ſubtilitatē ꝛ vapoꝝ paucitatē. Primo em̄ vapor reſoluit ꝛ ꝯſumitur. añq; ad acumē montiū attingere videatur. Itē mōtes ventis ꝛ turbinib⁹ ſunt expoſiti pl⁹ q̄z valles. ꝛ iō rōe frigiditaſ in mōtibus dñantis ſunt niuiū ꝯſeruatiui. Uētis nāq; frigidis in mōtib⁹ ꝯgelant ꝛ ꝯſtringunt. et iō in mōtib⁹ diuti⁹ q̄z in vallib⁹ cōmorātur. vt patet ī caucaſo et ī libano ꝛ ī alīs ꝯſilib⁹ mōtib⁹. q̄ ſp ꝑm Iſido. denſiſſimis niuibus cādidant. Itē mōtes ſepi⁹ patiunt ict⁹ fulminis ꝛ fulguris q̄z valles. vt dic̄ Iſiđ. Uñ ꝛ pirenei mōtes a crebris fulminū ictibus nūcupant. Pir em̄ grece ignis ðr latine. ſimiliter ꝛ ceraunei mōtes a crebris fulmīb⁹ ſunt dicti grece ceraunos fulmē ðr. vt dic̄ ibidē Iſiđ. Itē mōtes qr ꝑm ſitū alti ſunt ꝛ ſublimes maxime ꝯgruūt ſpeculatōi. vñ et q̄ aduentū hoſtiū ꝓuidere ꝛ ꝑcauere cupiunt cacumīa montiū aſcēdūt ꝛ eminētia pericula a remotis ꝑdicere ꝯſueuerūt. Item mōtes qr quo ad naturā ꝛ cōpoſitionē ꝑ ſolidi ſunt ꝛ fortes iō potiſſime ſunt apti ſtroꝝ edificatōi vñ mālīones ī mōtib⁹ ſolent eſſe fortes et ceteri ſ tutiores. maxime q̄ ſ interiorē duriciē nō p̄nt ſuffodi. ꝛ ꝑter altitudinē adiri nō poſſunt facilīt ſen alcudi. Itē mōtes qr in herbis ꝛ paſcuis fertiles ſunt et vberes. iō ꝯueniūt paſture oniū animaliū refectōi. Mōtuoſa em̄ paſcua et gramina in mōtib⁹ creſcētia ſunt ſalubria ꝛ nutriture aīmaliū vtiliora q̄z illa q̄ creſcūt vallib⁹ q̄z quis ſint generalīt pinguiora Tum mor em̄ nutrimētalis q̄ nutriunt herbe ꝛ gramina in montanis. ſubtilior eſt et purior q̄z campeſtris. Et iō calor celeſt⁹ facil⁹ illam humiditatē digerit. ꝛ in ſubam graminis, fructuū imutat ꝑfect⁹ et ꝯuertit. tū ꝓpter mor is ip⁹ ſubtilitatē. tū etiā ꝓpter expoſitōi ibidē aer ſ puritatē. Itē in mōtib⁹ abūdant altiores arbores q̄z ī vallib⁹ ꝛ frutices vero ſiores. Iō mōtes ꝯgruūt q̄ſdā aliīs agreſtium habitatōi et auiū ſilueſtriū nidificatōi ꝓpter qđ ꝛ fere qñ ꝑſequūt a venatoribus ī valles fugiūt ad mōtes ꝛ ibi fiūt tute

De ararath Capl'm. III

Ararath mons eſt armenie altiſſim⁹ in quo arca poſt diluuiū requieuit. vt dic̄ Iſiđ. et vſq; hodie lignorum arche veſtigia ī eiuſdē montis ſrice adhuc apparēt. vocat aūt idē mons diuerſis nois De hoc em̄ mōte dic̄ Joſeph⁹ ſic. Loc⁹ in⁹ vbi eſt archa noe armeni egreſſorū vocant. Illic ei arche ſolute reliq̄as vſq; nūc pnt cſales adhuc oñdūt. Nul⁹ em̄ arche vt nūc idē Joſeph⁹ ibidē meminit beroſus caldeus narrās ſic. Dicit aut ꝛ nauis q̄ in armenia venit circa montē cardieñ. adhuc aliq̄ pars eſſe ꝛ q̄ddā inde bitumen cadere q̄ maxime vtunt hoīes ad expiatiōz. De hoc etiaz ſcribunt ꝛ Joſeph⁹ Egiſipp⁹ ꝛ Manaſſes Damaſce. ī. xcvj. hiſtoriaꝝ li. ſic. Eſt mōs etiā ſus ī armenia q̄ baris appellat in q̄ multos ꝯfugiētes fm̄o eſt diluuiū tpe liberatos. Et quendā ſimul in arcba deuectū in mōt⁹ ve niſſe ſummitatē ligno rūq; reliquias ibi mo to tpe eſſe reſeruatas. Armenie etiā mōtes dicunt acroceraunei ꝓpter multitudinem fulminū crebrā ꝓcuſſionē. grece em̄ ceraunos fulmen dicit latine. vt dic̄ Iſiđ⁹. Ita montes inter armeniā ꝛ hiberiā incipiūt a portis caſpijs vſq; ad fontē vnde fluuius Ingris oꝛit. vt dic̄ Iſiđ.

De bethel Capitulū. IIII.

Montes bethel sunt in Judea vicini hierusalē vbi dom⁹ dñi fuit sub salomone edificata. Sunt aūt mōtes bethel nemorosi. arboribꝫ ꝓsiti. fertiles ꝛ fecundi graminibꝫ ꝛ herbis aromaticꝭ pleni. ibi cerui capree ꝛ hinnuli frequētare illoꝝ montiū cacumina sunt assueti

De caucaso Capitulū. V.

Caucasus est mons oriētalis ab idia vsqꝫ ad thauꝝ porrect⁹ ꝓ gentiuꝫ iuxta illos mōtes habitantiū varieta/te diuersis nomibꝫ nuncupat⁹. vt dic Jsid. Ubi aūt ad orientē in excelsiorē surgit sublimitatē ꝓpter niuiū candorē caucasus nominat. Hā lingua oriētali caucasus. id est. candor dr. Inde ꝛ eos ꝙ huic mōti sunt vicini croachasym vocauerūt. achasym enim apꝰ eos cādor vl nix appellat. vt dic idē

De hebal Capl'm. VI.

Mons hebal est mōs trās iordanē in quo steterūt sex tribꝰ post iordanis transitū ad maledicēdū illis ꝙ ꝑce/pta decalogi nō seruarēt. vt ptz Deut. xxvj. Et est mons vt dr cauernosus ꝛ voraginosus patiēs sepi⁹ terremotū cui cōcordat interpretatio ei⁹. Hā vetus vorago interpretat Fuit itaqꝫ mons maledictōis ꝛ impcatōis in quo mala trāsgressoribꝫ impcabant. Re putabat etiā mons vilitatis ꝛ abiectōis. vñ ꝛ sex tribꝰ ignobiliores. s. ancillaꝝ filij super monte hebal fuerūt ad maledicendū populo deputati. Deut. xxvj.

De hermon Ca. VII.

Hermon est mons modic⁹ super iordanē sit⁹. qui in herbis ꝛ pascuis est secūdus Hā circa radices eius siue circa pedē fluētis iordanis irrigatōe imbuitur. circa verticē vero eius seu cacumē copiosa rore pfundit. ꝛ ideo virore ex rorīs et aque influētia decorat ꝛ insignit. ꝓpter qđ ꝛ ibi nutriebant pecora. que in tēplo debuerunt immolari dño ꝛ offerri. ꝛ quia animalia ex rorīs influētia ꝛ herbis eiusdē montis impinguata. in mōte syon. id est. in atrio tēpli offerebant. Jdeo dicit ꝑm hebreos ꝓphetam. ꝙ ros hermon descēdit in montē syon quod ad litterā fieri nō potuit. qr mons syon mōte hermon altior existit. Insup et ab eo valde remot⁹ fuit. ꝓ tanto igit ros montis hermon dicit descēdisse in syon. qr pinguedines ꝛ adipes animaliū que in illo mōte pascebātur ad pastū ignis altaris in hierusalem in sacrificio offerebant. ꝓpter qđ et hermon lumē exaltatū interpretat. sicut dicit glosa super p'al. quia lumen in altari augebatur quādo ignis sacrificij tali pabulo fouebatur

De hebron Capitulum. VIII.

Mons hebron mons est in iudea in q̄ est sita ciuitas famosissima ab eiusdem mōtis nomie hebron dicta. vt dicit Raban⁹. Cui⁹ vallis dicit vall' mambre. que ab antiquo tpe ab amicis aner ꝛ eschol est possessa. vt patet in Gen. Hic mōs locus est solēnis ratiōe sanctoꝝ patriarcharum. quoꝝ corpa ibidē quasi a mūdi principio requiescūt. vt dicit Gen. ibi Ādā maximus ꝛc. Jtē illū montē potentissimi viri iure hereditario possederūt. vt patet Josue xv. vbi dicitur. Deleuit ex eo Caleph filios enach sysai ꝛ achinaan ꝛ ptholomai ꝛc. Jn hoc mōte tanq̄ in loco tutiori domin⁹ prīcipiū regni Dauid instituit ꝛ ei vt illac ascēderet post mortē Saul diuinit⁹ ipetrauit. vbi septē annoꝝ spacio regnans tandē ad totius regni isrāelitici fastigiū assumpt⁹ fuit. Jste mons ab antiquis cariatharbe fuit primit⁹ nūcupatus. id est. ciuitas quattuor quia nominatissimoꝝ viroꝝ quattuor corpora ibi requiescūt. vt dic Hiero. s. Adam et Abrāā Jsaac ꝛ Jacob ꝛc.

De montibus ethyopie Capitulū. IX.

Montes ethyopie dicunt esse septem inter quos p̄cipu⁹ mons athlas est Ethyopia em̄ vt dicit Jsido. li. xiiij ca. iiij. circa occidūū montuosa est ꝛ arenosa in medio. ad orientalē aūt plagā deserta cui⁹ situs ab occiduo athlātis montis vsqꝫ in egipti fines porrigit a meridie occeano a septētrione nilo flumie claudit. Hui⁹ regionis mōtana sicut ꝛ plana pl'imas hūt gētes vultu ꝛ mōstruosa specie horribiles. ferarū q̄z ꝛ serpentū referta sunt multitudie. Jllic rinocerota bestia. s. vnicornis. illic cameli ꝛ pardi. illic basilisci ꝛ dracones igentissimi. ex q̄ꝝ cerebro gēme extrahūt. Jacinct⁹ q̄z ꝛ crisoprassus ibi ineniūt ꝛ cinamomū recolligit. Jllic gignūt seue fere vt dracōes structiones ꝛ symie ꝛ etiā elephantes. Ducusq̄z Jsi. dic etiā ibidē ꝙ inter cyrenē ꝛ ethyopiā ē fons ꝙ friget calore diei. et calet frigore noctis ꝓ naturā aquaꝝ ꝛ fontiū alioꝝ

De ethna
Capitulū. X.

Ethna est mōs i sicilia insula ex quo erumpit ignis cū sulphure quemadmodū in gehēna. vt dic̄ Jsid. li. xiiij ca. vj. Hic mons ab illa pte qua flat eur⁹ vl affricus habet speluncas plenas sulphuris vsq; ad mare deductas. que spelūce in se recipiētes fluct⁹ ventū creāt qui agitat⁹ ex sulphure ignē gignit. vñ et incendiū fumosuz ad terrā ab hoc mōte erumpe ꝓsueuit. sicut ibidē dicit Jsidor⁹. Jn hoc etiā mōte sepe dicunt apparere quedā figure z audiunt sepe ab incolis terre circa montē ethne gemitus z voces queruloſe. vnde a pleriſq; creditur ꝙ ibi sint loca penalia i quib⁹ aīe aliq; puniunt. qđ tamē nō assero. sed beatus Gregor⁹ in dyalogo suo videt de hoc facere mentionem

De monte esau Capl'm. XI.

Mons esau idē est qđ mons seyr. In hoc mōte est ciuitas idumea ab eodem dicta. i. ab esau filio Jsaac qui ciuitatē illā primit⁹ dicit cōstituisse. vt dicit Hiero. sup Abdiā. nā esau seyr z edom appellat⁹ est. de hoc dicit glosa super Deut. ij. Seyr inq̄t est mons in terra edom in q̄ habitauit esau in regione gabalena vbi primo habitabat horre⁹ quē interfecit chodalaomor. Gen. xiiij. z hic mons dic⁹ est ab esau piloso z hispido seyr. i. z pilosi nomen accepit. istū montē habitauerūt ꝑmo horrei homines stature gigātee enormitate corporis horribiles. vt dicit glo. sup Deut. ij. q̄b⁹ expulsis atq; deletis habitauerūt ibi filij esau vt dr Deut. ij. Mōtes itaq; terre edom altissimi sunt. ita ꝙ aliq̄b⁹ pribus nubes tāgere videant. Sunt aūt mōtes illi cauernosi et cōcaui z spelūcis pleni. vt dicit glo. sup abdiam. in quib⁹ habitāt hoīes in estate. quia ibi minor est estus solis

De monte effraym
Capl'm. XII.

Mons effraym specialiter dicebatur mons i tribu effraym in q̄ Josue filius Nun recepit possessionē. vt pz Josue. xix. in q̄ edificauit ciuitatē habitauit q; in ea. inter alios ꝓ regionis illi⁹ mōtes. vt dic̄ Adamācius. erat mons iste herbis z arboribus insignior z fructib⁹ fecundior situ sublimior. aspectu pulcrior. aere salubrior. riuulis fontiū montē irrigantiū fertilior. et ideo erat loc⁹ cōgru⁹ vt in eo Jesus qui ctus est iosue habitaret. vt dic̄ idē adamā. eodē monte a septēntionali pte mōtis iosue est sepult⁹. vt dic̄ Josue. xxiiij. Erat etiam mons iste vicin⁹ sychem. que erat ciuitas refugij cū suburbanis suis in monte effraym vt patet Josue. xx. vbi sepulta sunt ossa Joseph. vt dicit Josue. vlt. Jn eodē etiā monte reposuit Josue cultros seu macheras petrinas quib⁹ filios israel in beremo circumcidit. vt dicit Adamā. sup Josue. c. xx. Deborra terea in monte effraym habitauit Debbora ꝓphetissa z sedebat sup palma que erat inter bethel z rama. vt patet Jud. iiij. c. Multi⁹ eēm montes particulares siue colles habuit mons effraym. id est. trib⁹ effraym. quia tota illi⁹ sors plurimū fuit mōtuosa z in locis pluribus nemorosa. vt patet Josue. xvij. Jn eodē monte interfecti sunt ꝓncipes Madian. Oreb z Zeb. quoz capita ad gedeon trans iordanis fluuiū sunt allata. vt pz. Jud. vij. Jn ramatha etiā montis effraym natus fuit Samuel ꝓpheta. j. Regū. j z ibidē conuersatus. quia ab eo in eodē loco Saul in regē primit⁹ est inunct⁹. vt patet. j. Regum. x. Jn eodē etiā monte Samuel mortu⁹ est z sepultus. j. Regū. xxv.

De monte phasga.
Capitulum. XIII.

Phasga mons est maxim⁹ cōtinens in se multos ꝑticulares mōtes. Hā in hoc mōte sunt abarim z nebo. q̄ sunt colles sup quos ascendit Moyses vt videret terminos terre ꝓmissionis anteq̄ moreret. z in valle eiusdē montis in campestribus moab tumulo traderet. vt patz Numeri. xxvij. et Deut. vltimo. Hic mons fuit in finib⁹ moabitarū z amonitarū diuidens terrā eoz a terra amorreoz quā possea possederunt Ruben z Gad z dimidia trib⁹ manasse. vt patet Deut. iij. Radices vero istius montis tangūt mare rubrū. quod est maxime salsissimū. sicut dicit Deut. iij. tam in textu q̄ in glosa. Unde isti montes diuidebāt terram quā inhabitabāt moabite z amonite a terra quam i possessionē receperant israelite. Unde vsq; ad verticē eius montis pertinuenit Moyses et ex illo loco totam terram ꝓmissionis fuit cōtemplat⁹. ibiq; mortuus est. et in valle eiusdem montis vbi fuerunt campestria Moab sepultus est. z vi q; bodie occultatus super istum montem

phasga ascēdit balaā arīol⁹ cuz balac rege moabitaz vt malediceret pp'o israelitico cu ius maledictōz dñs conuertit in bñdictionez vt dr Aūe.xxiij. Et q̄ patet q̄ mons ille fuit rū terminis diuidebat. Itē mons bñdictio populo israelitico ꝓferebat. Itē mons fuit speculatōis z ꝓtēplatōis. qz inde Moyses terre.pmissiōis termios p̄uidebat. De hoc monte dic̄ Hiero. in li. de noīb locoz. Ab/ arim inq̄t est mons in q̄ mortu⁹ ē Moyses in terra moab ꝑ iericho i supcilio montis phasga a q̄ tota regio i circuitu dr phasga. z ostēdit ascēdentibz de lydia de meselon. z idem est qđ nebo zē.

De monte gosor Ca.XIIII.

Osor est mons siue collis moabita/ rū. z est ps mōtis phasga sup quem balac duxit balaā vt malediceret is rael. Aūe.xxiij. ita dic̄ Hiero. in li. supdicto

De monte galaad Capitulū.XV.

Alaad vt dic̄ Hieron⁹. mons est ad quē iacob venit septimo die de La naā qñ fugiebat Laban. Est aūt vt dic̄ idē ad ter gū fenicis z arabie colliby liba ni copulat⁹. z extēdit vsq̄ vltra iordanez in terra q̄ndā fuit seon regis amorreoz. po/ stea ꝙ ccidit in sortē ruben z gad et dimi/ die trib⁹ manasse in q̄ mōte est ciuitas edifi/ cata z ꝙsili noīe appellata a galaad filio ma chir filij manasse. Hic mons int alios ē no bilis. qz mōs est pasture z refectōis Est eīm fertilissim⁹ i frugiby z i pascuis z in fontiby. Itē mons ē medele z curatōis. nā in galaad iuenit resina q̄ curāt vulnera z diuersi mor bi sanāt. vt dr Iere. viij. Nūqd resina est i galaad zc. Itē mons ē federis z recōciliatio nis. qz i mōte galaad ꝙfederat⁹ est iacob cuz laban z ei totalit recōciliat⁹. vt patet Ben. xxxj. Itē mōs est testificatōis. vt ptz ibidem Dr eīm appellatū ē nomē ei⁹ galaad. i. cumu lus testis. Itē mōs est lucri z negociatōnis. nā mōtana galaad negociatores p spēbus aromatic̄s cōparādis sepi⁹ frequētabāt. vt patz Ben. xxxvij. viderūt negociatores ve/ nire ꝺ galaad portātes aromatica i egyptū.

De monte garizim. Capl'm. XVI.

Arizim vt dic̄ Hiero. ē mons iuxta iericho cui vicin⁹ ē mōs ebal et ad uerso respiciēs In his duobꝫ mtiōby bñdictōes z maledictōes pp'o ītrāti terrā p missiōis pmulgabāt vt p bñdictōes puoca rent ad bonū leg̃ amatores Per maledicti ones ꝙ terrerēt decalogi trāsgressores In garizim ꝙ sex trib⁹ nobiliores cū sacerdoti bus pclamabāt bñdictōnes. Et iō inoleuit ꝙsuetudo vt mons ille haberet in veneratō ne a posterꝫ et frequētaret causa sacrificij z oratōis. Uñ inter iudeos z samaritanos fu it ꝓtentio de loco adoratōis samaritanis ꝓ ferentib⁹ montē garizim ꝙuenientioz esse ad orandū q̄z templū in hierl'm. iudeis ꝓtra rium asserentib⁹. vt patet Joh. iiij. tam i te/ xtu q̄z in glosa

De monte gelboe Capitulū.XVII

Elboe sunt mōtes. vt dic̄ Hieron⁹ mus alienigenaz. vij. miliario a si/ topoli in q̄by est vic⁹ grādis q̄ gelbo es nuncupat in mōtib⁹. istis perijt Saul cū ionatha filio suo z corruit coram philisteis is rael. vt ptz. j. Re. vlt. Cōtra q̄s indignat⁹ da uid ꝓpt ruinā populi ipis maledixit z male dicēdo eos i siccitatē z sterilitatē ꝓmutauit vt dicit glo. sup. ij. li. Regū. c. j. Montes in quit gelboe vberes fuerūt añ maledictionē quos hacten⁹ maledictiōi subiacere ferunt nec vnq̄z ibi pluere testant

De monte golgata Capitulū.XVIII.

Olgata vt dicit Hieronym⁹ ē mōs caluarie in quo saluator noster fuit p salute hominū crucifixus. et vsq̄z hodie ostendit in Helya ad septētrionalem plagā mōtis syon. Dicit aūt locus caluarie ꝑm Jsidoz. qz ibi capita hoīm damnatorū decaluarent

De gaas Capitulum.XIX.

Das est collis in monte effraym in passione Josue filij Nun. vbi mor/ tuus fuit Josue z sepultus i septen trionali parte eiusdē montis. vt patet in li/ bro Josue capitulo vltimo. Cui⁹ sepulcrū ostendit in monte p̄dicto vsq̄z ad p̄sentem di em. vt dicit Hieronym⁹ in p̄dicto libro de nominib⁹.

De monte hebron Capitulum.XX.

Ons hebron est monticulus i tri/ bu Juda contra septentrionem in xx. ab Helya miliario. vbi est villa pergrandis que effrata nuncupatur. vt dic̄ Hieronymus

De montibus ysrael
Capitulum..XXI.

Montes ysrael dicūt mōtes generaliter totius terre p̄missiōis siue fuerit vltra iordanē siue citra. sepe tñ sumunt p terra decē tribuū q̄ fuit mōtuosa p̄cipue in tribu Dan z effraym. Hā z decē trib nomē ysrael sibi vēdicauerūt sub hieroboam q̄ fuit de effraim. z regnauit p̄mo in samaria super decē trib. vt dic̄ Hiero. et patet in hystoria li. iij. Re. xij. Hi mōtes multū erant pascuales vberes fructuosi z frugiferi oliuis z alijs arboribz fructiferis. siti. erāt etiā medicinales herbis z spēbz aromaticis pleni. vt dic̄ Ysi. li. xiiij. c. iij. Samaria regio ē palestine ab oppido quondā nomē accepit. qđ quondā erat ciuitas regalis in ysrael. q̄ nunc ab Augusto sebastia nuncupat. Dec regio iudee vicina est z illi silvis i natura. Hā varijs opū diues ē frugibz fertilis aḡs illustris opima balsamis. Uñ ꝯm gr̄am elemētoz iudei hāc terrā melle z lacte fluentē iudicabāt. Hā in eis mōtibz p̄ pascuaz abundantiā innumerabiliū ouiū z pecoz gregeś z armēta pascebant. Apes etiā inumerabiles in eisdē mellificātes. herbaz z floz suauitate dulciflua nutriebāt. fructus z fruges p̄ter aeris tēperiē z roś abundantiā citiśime ad maturitatē in illis mōtibz ducebant. auz z argētū z cetera metalloz genera in illis mōtibz fodiebāt. Deut. viij. Fōtes z flumina ꝺ venis mōtiū supi⁹ pgrediebāt. loca munitissima i illis mōtibz edificabāt. fere silvestres sic tigrides z leones i illis nemorosis montibz ꝺuersabant

De montibus iperborcis
Capitulū. XXII.

Iperborei mōtes dicūt montes scithie. eo q̄ vltra eos flat boreas. vt dicit Ysi. li. xiiij. Sūt aūt ꝯm Ysidoz eundē ca. iij. terre sithie locupletes inhabitabiles tñ pl'es. Hā dū in plerisq̄ locis auro z gēmis mōtis sithie affluāt. grifonū immanitate rar⁹ ibi accessus hoīm est. In illis mōtibz smaragdi optimi sunt z cristalli puriśimi de sithie mōtibz trāsmittūt. Sūt aūt silue aspere ibi z maxime q̄ immanibz feris pardis tigridibz z pātheris sunt replete Ibi etiā sunt canes tāte magnitudis z tam immēse feritatis vt thauz p̄māt z leones p̄mant z occidāt z maxime in albania z hircania q̄ sithie sunt regiones q̄ mōtuose sunt z plurimū nemorose.

De carmelo Ca. XXIII.

Carmel⁹ est mons iudee in q̄ est ciuitas dicta carmela. Et ē duplex carmel⁹. vn⁹ in supiori pte ꝺ meridie in quo nabal legit pauisse greges .j. Re. xxv. alius est camel⁹ in inferiori pte terre respiciens mare vterq̄ mons fertilis est in pascuis fructibz et herbis

De libano Ca. XXIIII.

Mons libani est mōs phenicis alinis mus. cui⁹ meminerūt p̄phe. Dicit z aūt liban⁹ a thure. vt dic̄ Ysi. q̄ colligit. cui⁹ ps ad orientē respicies libanus appellat. vt dic̄ Ysi. Liban⁹ etiā. i. cādidans vocat. qz ppetuis niuibz sp in hyeme ꝛ estate cādidat. Nullo em̄ tpe ita nic totaliter eliquescit q̄n in aliqua sui pte valeat inueniri. Est aūt liban⁹ fluuioz z fontiū p̄cipuus z origo. ex ei⁹ radice. vt dic̄ Hiero. oriuntur duo fontes. s. ior z dan q̄ simul innecti iordanem efficiūt Liban⁹ igit est mons redolens z summe aromaticitatis. nā ibi herbe odorifere crescūt. ibi etiā arbores thurifere cōualescūt quaz gūmi collectū olibanū a multis nūcupat. vt dic̄ Hiero. Itē mōs est fertilis ꝛ fecūditatis. Hā p̄ter roś abūdantiam z pluuiaz frequētiā herbis abūdat pascuis pascuis vberrimis z fructibz optimis z maturis. Et iō in mōte libani nutriebātur aīalia q̄ offerebant in tēplo. z in ipi⁹ pascuis fouebant. Itē mons erat eminētie z magne sublimitatis. qm̄ vt Raban⁹ sup Regū. dicit oēs alios mōtes illi⁹ regionis altitudis sue liban⁹ excedebat Et iō venientibz p̄ mare ad ta valde marī nauigia se nauigātiū oculis offerebat. z quos deberēt nauigātes petere. por⁹ sua altitudine oñdebat. vt dic̄ ibi dem. Itē mons erat indeficientis influxus ꝛ sempiterne hūiditatis. nā ex quo siccitate pterret in sua supficie. nobilissimis tñ abundabat intrinsec⁹ venis aq̄. vt patet i puteis aq̄rū viuentiū q̄ iuxta salomonis sniam i canticis solēt ꝺtinue cū impetu ꝺ libano emanare. vt ꝺz Lañ. iiij. q̄ est puteus aquaz viuentiū. Itē mons ꝺfidētie z securitatis. Hā in libano mōte escētes tuti sunt a venenosis z serpētibz ꝺ sua aromaticitate z frute fugāt tā herbe q̄ arbores ibidē ꝺtinue ꝺcrescētes. Hā cedri ibi crescētes suo odore fugāt oia venenosa. z ibi venenosa reptilia viuere nō ꝑmittunt. vt dic̄ Hiero. Itē mons est pulcritudinis

amenitatis. Nã cedroꝝ ꝛ aliaꝝ virentiũ ar
boꝝ mira pceritas graminũ ꝛ herbaꝝ cõti
nua viriditas auiũ siluestriũ canora suaui
taſ. riuoꝝ ꝛ fontiũ mltiplicitas libanũ ame
nũ efficiũt ꝛ iocundũ Itẽ mõs est medicie
ꝛa morbos inumerabiles remedia ꝛ me
dele. ibi cedri ꝛ palme. ibi cyp̃ssi ꝛ oliue q̃ũ
liquores ꝛ resine sunt ꝛa diuersarũ infir
mitatũ incõmoda. p̃cipue medicine. Item
mons leticie ꝛ iocũditaſ. nã in colliby liba
ni creſcit abũdantia vini optimi ꝛ p̃cipue
leticie ꝛ hilaritaſ maxie ĩductiui. Itẽ mõs
bonorificẽtie ꝛ dignitaſ. nã inſr oẽs mõtes
arabie phenicis ꝛ syrie mons libani in sub
limitate. in fecũditate. in amenitate. ꝛ aeris
salubritate obtinet p̃ncipatũ. vt dic̃ Hiero.
Josephus ꝛ Johes

De moria Ca. XXV.

Moria est mons ĩ hierl'm in q̃ edifica
tũ est tẽplũ salomonis. sic̃ dr. ij. Pa
ralip. iij. Hũc em̃ montẽ emit Da
uid ab ornan iebuseo sexcẽtis siclis auri pu
rissimi. vt ĩ eo edificaret altare dño q̃ p nu
meratõe quã fec̃ dauid pl'us est pcussus. j.
Paral. xxj. In h̃ mõte imolauit dño et ora
uit ꝛ exaudiuit illũ dñs de celo in igne sup
altare holocausti. In h̃ mõte obtulit abraã
holocaustũ p ysaac quẽ dñs p̃cepit ibidem
imolari. Ben. xxij. vbi dic̃ glo. Hiero. sup il
lud ꝓbũ. vade ĩ terrã visionis ꝛ offer filium
tuũ sup vnũ montiũ rẽ. Hũc montẽ hebrei
dicũt esse illũ in q̃ postea tẽplũ ꝯditũ est in
area ornan iebusei ĩ monte moria q̃ idcirco
illuminãs ꝛ lucẽs iterp̃taſ. qr ibi est dabir.
Best oraculũ dei ꝛ lex ꝛ spũs q̃ inspirat ꝓphe
tas ꝛ docet hoies ꝓbitatẽ. Ducusq̃ Hiero.
In eodem loco credit Jacob dormiuisse ꝛ
ascẽdentiũ angeloꝝ p scalã vidisse visiones.
vt patz Ben. xxviij. vbi dic̃ glo. sup illo ꝓbũ
Hõ est h̃ aliud nisi dom⁹ dei rẽ. Hoc dr qr
fuidit tẽplũ ꝛ dei cultũ ibidẽ futuruz. Fuit
aũt iste loc⁹ collis a latere montis syon vbi
edificata ẽ postea turrs dauid. Unde patet ex
ꝓdictis q̃ mõs moria fuit mõs visiõis ꝛ reue
latiõis. mõs sacrificiũ ꝛ orõis. mõs ꝓphetie
ꝛ instructõis. mõs lumis ꝛ illumiatõis. mõs
angelice frequẽtatõis. mons diuie apparitiõnis. mons misericordie ꝛ ꝓpiciationis

De nebo Capl'm. XXVI

Nebo mons ẽ in terra moab ĩ vertice
pbasga ꝯ hiericbo. De h̃ mõte vidit
moyses terrã ꝓmissiõis ꝛ ibidẽ mortuus est
postq̃ terrã fuerat ꝛtẽplat⁹. vt dic̃ Hiero. ꝛ
patet in bistoriis Nũe. xxvij.

De hor Capitulũ. XXVII.

Mons hor est mõs ĩ extremis finibus
terre edom in q̃ mõte mortu⁹ ẽ Aa
ron iubẽte dño ĩ ano. xl. postq̃ egres
sus est de egypto cũ essz annoꝝ. cxxiij. vt dr
Nũeri. xxvij. Fuit aũt tricesima mãsio ĩ q̃
remãserũt filij israel postq̃ egressi sunt ꝺ egi
pto. sic̃ dr in libro Nũeri. c. xx. Cũ mouisset
castra de cades venerũt ĩ montẽ hor. q̃ est ĩ
extremis finib⁹ terre. In h̃ mõte suscepit ele
azar fili⁹ aaron ꝓmo sacerdotij ꝓncipatũ

De olireto Capitulũ. XXVIII

Mons olireti est mons ĩ iudea iuxta
hierl'm sic dict⁹ ꝓpr̃ copiã oliuarũ q̃
in mõte illo maxie abundabant. ꝛ iõ
ab Aug. sup Jobem vocat mõs chrismatis
ꝛ vnctiõis. mons lumis. mons pinguedis
ꝛ refectõis. mons medicamis ꝛ curationis
Et h̃ dic̃ ꝓpter oliuaꝝ ibi crescẽtiũ abũdan
tiã quarũ fruct⁹ ẽ vnctuosus luminosus et
delicioſus. qr vt dic̃ Jsiõ. Oleũ oliue ex ra
dicis amaritudine surgit ĩ pabulũ luminis ĩ
medicamẽ vulneris ꝛ ĩ refectiõz esuriẽtis. In
hui⁹ mõtis oliuaꝝ radice siue pede fluit ri
uulus q̃ ꝺr torrẽs cedron. inſr cui⁹ ripam et
montẽ fuit ort⁹ quẽ dñs orõnis ꝛ q̃tis gra
tia sepi⁹ frequẽtauit ꝛ subintrauit. vñ et ibi
capt⁹ fuit ꝓmo in orto q̃ gethsemani dict⁹ ẽ
vt ꝺr Joh. xix. ibi em̃ scz ĩ pede mõtis fuerat
quondã villula dicta gethsemani cuius or
ti tũc tp̃is adhuc ibi erãt. vt dic̃ Aug. ꝛ illo
rũ locũ ortoꝝ dñs exꝛsuetudie frequẽtabat
Dic aũt mons fuit ad orientalẽ pt̃ templi. ꝛ
iõ mane illumiabaſ sole oriẽte. de vespe ꝓ
ꝛ de nocte illustrabaſ ex fulgore a luminari
bus tẽpli resplẽdentis. Et iõ merito mõs lu
minis dicebaſ. tũ qr a celo ꝛ a tẽplo lumẽ re
cipiebat. tũ etiã qr lucis materiã olei sui ab
undãtia alijs impẽdebat. vt dic̃ Aug. In h̃
mõte erat q̃dã vicul⁹ noie berphage q̃ sacer
dotũ erat. in cui⁹ montis latere erat ciuitas
dicta bethania q̃ fuit ciuitas marthe lazari
ꝛ marie. vt dic̃ glo. sup Matth. xxj. De hoc
mõte dñs celos ascẽdit. ꝛ supr̃ eundẽ montẽ
ad iudiciũ apparebit. vt ptz in Act. j tã ĩ lr̃a
q̃ in glo. In hoc mõte edificauit salomon
delubra ꝛ excelsa. vt patet. ij. Regũ. x. Et iõ
vocat⁹ est mons oliue ꝛ ꝓpiciatõis. mons of
fensionis. iiij. Reg. xxiij. qr scz in illis idolis

offendit salomon deum suum

De olympo Capitulū .XXIX

Olymp⁹ est mons macedonie excelsus nimis ita vt sub illo nubes eē dicant. vt dic⁹ Virgil⁹. Nubes excedit olymp⁹. Dict⁹ est aūt olymp⁹ q̄si ololam pas. i. q̄si celū Hic mōs macedonia a tracia diuidit. Tāte ei sublimitat⁹ est mōs olympi q⁹ oēs excedit aer⁹ turbines z alias passiones. Un̄ phi ibi ascēdētes vt sit⁹ et cursus stellaz inspicerēt. ibi viuere nō poterāt nisi secū spongias cū aqua ferrēt. et sic p aq̄ attractionē aerē redderēt grossiorē siue spissiorem. vt dicit magister in histoziis

De oreb. Capitulum .XXX.

Oreb mons ē in regione madian. vt dic⁹ Hiero. iuxta arabiā in deserto cui ꝯiūgit⁹ desertum sarracenoz. q̄d vocat⁹ pharan. z ē idē mōs oreb z syn. vt dic⁹ Hiero. In h̄ mōte vidit moyses mlt̄as visiones. vt ptz Exo. iij. ibi vidit rubū ardētē z ꝑburentē. ibi audiuit deū loquētē sibi z mlt̄a p̄cipientē. sic̄ post de mōte synai dicetur.

De parnaso Capitulum .XXXI

Mons parnasus est in thessalia iuxta boetiā q̄ mōs duas bz vertices q̄si i celū eleuatos. i q̄b⁹ quondā apollo z liber bach⁹ colebāt⁹ forte ꝓpt̄ locoz amenitatē z vinoz z vineaz maximā vbertatem

De alpibus Capitulum .XXXII

Riphei mōtes sūt alpes i capite germanie. vt dic⁹ Jsi. q̄ a ꝑpetuo vētoz̄ flatu z tēpestatū ipetu sic dicunt⁹ Hāriphe⁹ in greco ipet⁹ oz in latino. Dicūt⁹ aūt alpes. i. alti mōtes ad q̄z cacumina nō nisi p altos pedes colliū z alioz inferioz mōtiū ꝓuenit⁹ In his alpib⁹ sunt ꝑpetue niues. frequētes nubes. fontiū z fluminū magnoz̄ capita z origines bestie z fere siluestres aues multiplices z maxime illi⁹ generis volucres quaz ale de nocte sunt lucentes. vt dic⁹ Jsi.

De rupib⁹ Capitulū .XXXIII

Rupes sunt altissimi mōtes solidissimi z fortes sup altitudinē alioz mōtiū eminētes tēpestatū impet⁹ et imbriū fluxꝰ ꝓtinue recipientes ꝓpter q̄d terra superficialit⁹ diluit⁹ z duriores mōt⁹ ptes z cōpactiores i petra cōmutate rupes ꝫmobiles z ꝫmeabiles aliq̄n efficiunt⁹. quātūcūq̄ aūt rupes exteri⁹ multū habeāt soliditat⁹ z asperitatis. int⁹ tñ hñt aliq̄d spōgiositat⁹ z cōcauitat⁹. vñ humores ibi attracti z collecti sepe ꝑ capita fontiū scaturiūt z erūpūt. Ētiā etiā z aque cauernas rupiū intrāt. z sunt aliq̄n causa terremotus ex cui⁹ violētia rupes qñq̄ corruūt z rūpunt⁹. sol⁹ auib⁹ vt aquilis z vulturib⁹ rupiū cacumia pua inueniunt⁹ rupib⁹ etiā mar⁹ littora sistunt⁹. z ad duricie rupis vndaz z pcellarū ipet⁹ elidunt⁹. loca munitiōib⁹ apta i rupib⁹ reperiunt⁹. aliū et aialiū latibula i rupib⁹ ꝓstruunt⁹. nebule z nubib⁹ capita rupiū obuoluūt⁹ Radijs solaribus in ortu sol⁹ summitates rupiū pfundūt⁹. Rupes etiā dicūt⁹. q⁹ ad rūpendū sunt difficiles. Sine em̄ ferri violētia rupes nullatenus pfodiūt⁹. z de pfundis etiā rupiū venis p̄cios⁹ lapides z metallo⁹ varie spēs sepius extrahūt⁹. ptes aūt eminētes i ꝓrupt⁹ rupib⁹ dicūt⁹ scopuli a scopin q⁹ ē intēdere vel specularī. q⁹ inde loca remotissima speculant⁹

De sephara Capitulū .XXXIIII

Ephara mons est eziētis i indu. vt dic⁹ Hiero. iuxta quē habitauerunt filij yethan filij hembre q⁹ Joseph⁹ dic⁹ venisse deinde i sephara. ad quē locum classes salomonis cū q̄busdā cōmertijs infra tres annos venire ꝓsueuerūt. h̄ est thar sis terra z port⁹ maris vnde ferūt salomōis aurz z argentū simias z pauones z dētes elephantinos detulerūt. vt patet. iij. Re. x.

De segor Capitulū .XXXV

Egor est mons puul⁹ q̄ z balo dic⁹ est iuxta zodomā. vt dicit Hiero. in quo edificata fuit vrbs que ad p̄ces Loth liberata est. vbi crescit vinea balsami in signū pristine fertilitatis. z poma palmarum. Imminet aūt mari mortuo z fuit ꝓ postea positū ꝑsidiū romanoz. De hoc dicitur Jsa. xv. vbi dicit glo. q⁹ vitula vocabat ꝓpter lasciuiā ꝓternās quia bis ꝓculsa. terremotio terremoto corruit que robusta pmansiss⁹ set si post liberationē non peccasset

De monte synai La. XXXVI

Synai est mons cui⁹ ps est oreb z est in arabia in puincia madian. ꝫ hoc monte dicit Joseph⁹ in li. ij. antiquitatū. Syna mons est excelsus z ad pascua egregi⁹ optimas herbas ferēs. Erat⁹ hec opinio ibi habitare deū. z ideo primitus ibi nemo pascebat oues. q⁹ pastores illuc amabulare minime p̄sumebāt. huic monti appropinquās Moyses pdigiū vidit. i. ignez rubū comburentē z eius viriditatē z flores nullaten⁹ depascētē. z ei⁹ ramos fructiferos

vllo incēdio deuastātē. Cuius flāma velox
z vehemēs nimis esset. Uñ de illo igne do/
min⁹ ad moysen locut⁹ est. Itē idē libro. iij.
Ascēdit moyses ī syna q̄ mons est excellen/
tissim⁹ in illis regionib⁹. z ꝓter altitudinez
magnitudinis sue z scopulo⁹ ꝓceritatē nō
solū est hoīb⁹ inaccessibilis. vez etiā cuz la/
bore videri pōt. z q⁹ ꝓmo erat deū circa cuz
habitare erat terribilis z inadibil' vniuerſ.
circa radices hui⁹ montis hebrei sua taber
nacula locauerūt. z ibi deū videre in igne z
in nube z ipm psonalit loquentē audire me
ruerūt. Dicit itaq̄ mons synai mons diuie
habitatōis. angelice frequētatōis. mons lu
minis z inflāmatiōis. mons nubis z caligi
nis. mons pluuie z ro⁹. mons pascue et re/
fectiōis. mons sapie z eruditiōis. q⁹ de illo
mōte dñs Moysen z pl'um instruebat z ei
legē ꝓferebat. mons misericordie z pmissio
nis. q⁹ inde bona inaudita pl'o ꝓmittebat
mons iusticie z cōminatōis. q⁹ timorē inspi
cientib⁹ inferebat. vñ mons fuit fulguris et
choruscatiōis. mons tube z clangor⁹. mōs
amicicie z ꝓfederatōis. q⁹ mediāte lege po/
pulū ibidē sibi sempiterno federe vniebat.
mons mūdicie z puritatis. mōs leticie z io/
cunditat⁹. q⁹ nulli ad montē accedere potu
erūt nisi q̄ mēte z corpe mūdi erāt. ibi etiā q̄
mūdi erāt corā dño cū leticia comedebāt z
bibebāt. mōs clemētie z pietat⁹ siue ꝓpiciati
onis. mōs sacrificiū z orōis. Hā ibi dño im/
molabāt. ac pcib⁹ moysi z supplicatōib⁹ deū
sibi placatū z ꝓpicium audiebant

De monte syon
Capituum. XXXVII.

Ion mons erat in bierl'm sup cui⁹
vertice erat arx siue turr⁹ dauid ibi
posita. p decore z defensione ciuita/
tis. In vno aūt latere mōtis syon erat tem/
plū quasi mediū inter arcē z inferiorē ciui/
tatē. vt sez munitio arc⁹ defenderet templū.
z templū cū arce ꝓtegeret ciuitatē. Et ideo
sepe scriptura vocat bierl'm filiā syon. q⁹ si
cut filia ꝓtegit a matre z subdit ipsi matri.
sic ciuitas inferior templo fuit subdita atq̄
arci. Tāta aūt auctoritat⁹ z nobilitat⁹ int̄ ce/
teros mōtes fuit mons syon q̄ nō solū ciui
tas hierosolyma nec etiā ipa iudea vez eti/
am vniuersal' eccia tā ex iudeis q̄ ex gētilib⁹
congregata sepi⁹ in ꝓphetis a mōte syon deno
minat. sicut ibi. Fundat in exultatōne vni/
uerse terre mons syon latera aq̄lonis ci. re.
magni. Hā mons fuit magne altitudinis z
sublimitat⁹. magne fortitudinis z firmitat⁹
magne plenitudinis z vbertat⁹. magne pul
critudinis z amenitat⁹. maxie ꝓfidētie et se/
curitat⁹. maxie opulētie z locupletatōis. ma
xime leticie z exultatōis. ꝓfecte iusticie z san
ctificatōis. mons doctrine z eruditōnis. sic
scriptū est Isa. ij. De syon exibit lex. mons p
phetie z reuelatōis

De selmon Ca. XXXVIII.

Elmon est mons ī tribu effraym in
tra cōfiniū trib⁹ manasse ī quā ascē/
dit abymelech q̄n dimicauit cōtra
sichimitas. vt dic̄ Hieron⁹. z legit Iud. ix.
mons p̄ multitudine arbor⁹ dēsus z vmbro
sus ꝓpter q̄d z selmon vmbra interp̄tat. Est
etiā mons irrigu⁹ aq̄s z ignib⁹ niuibus pin
guis z pascuosus. sicut dr̄ in psal. Mox de/
albabunt in selmon mōs dei mōs pinguis.

De monte sophin
Capitulū. XXXIX

Ophin est mons ī tribu effraym in
loco armathen vñ oriūd⁹ fuit Sa/
muel. vt dic̄ Hiero. Fuit aūt locus
in alto sit⁹ fertilis z ḡminosus. aq̄s irrigu⁹.
arboribus ꝓsu⁹ z delicios⁹ Saron de q̄ dr̄
Isa. xxxv. est mons int̄ montē thabor z sta/
gnū tyberiadis. vñ z tota illa regio sarona
vsq̄ hodie est vocata. vt dic̄ Hiero. Dis eti
am regio a cesaria palestine vsq̄ ad opiduz
ioppe sarona dr̄. Juxta montē istū cāpi sunt
fertilissimi. vt dic̄ glo. sup Isa. xxxiij. tā frugi
bus q̄ fructib⁹ valde apti

De monte seon Capl'm. XL.

Ons seon de q̄ dr̄ Deut. iiij. dr̄ pars
mōtis galaad q̄ extēdit p desertum
vsq̄ trās iordanē. vbi habitauit se/
on rex amorreor⁹ z cecidit in sortē ruben et
gad z dimidie trib⁹ manasse. vt dic̄ Hiero.
sup Hiere. xlvj. ibi. Ascēdēte galaad tc. q̄re
supra de mōte galaad

De monte semeron Capitulū. XLI

Emeron est mons de q̄ dr̄. ij. Para.
xiij. ca. in q̄ est mō sebaste vbi reliq̄e
Jobis baptiste req̄escūt. vt dic̄ Hie
ronym⁹. In eode q̄dē mōte ꝓus edificata ē
samaria. a q̄ z tota regio postea samaria est
vocata. Hec ciuitas rōe mōtis fuit fortissi/
ma z ad expugnādū difficilima Uñ z reges
assyrior⁹ mirⁱ sumptib⁹ et bellorū maximis
apparatib⁹ eā trib⁹ annis ꝓtinue obsederūt.
z vix ꝓpter famis angustiā cōtra ipaz ꝓualere

virib⁹ potuerit. Imo dic̃ Hiero. ꝛ Joseph⁹ nũq̃ ea expugnassent si ipi⁹ habitatores de um israel ad tracũdiã puocãtes plenã confi dentiã habuissent i dño ꝛ ipi⁹ legẽ nullate/ nus reliq̃ssent. Isti⁹ mõtes ꝓphetates q̃re sup de mõtib⁹ israel. ꝛ ibi plene inuenies

De monte seyr Capitulum. XLII

Mons seyr de q̃ sepi⁹ habet mentio i scriptura est idẽ q̃ ꝛ mons edom de quo supra sufficiẽter dictũ est. q̃re ó monte edom siue esau. trinomi⁹ erat esau

De mõte tabor Capl'm. XLIII

Tabor est mõs in medio cãpo gables vt dic̃ Hiero. sup Hiere. c. xxvj. ꝛ est mõs mira rotunditate sublimis di/ stans a dyaceserea. x. milib⁹ ad orientalẽ pla/ gam. ꝛ fuit i ꝯfinio zabulon isachar ꝛ nepta lim. Hic mõs inter tot⁹ terre ꝓmissiõis mõ/ tes maxie est famosus rõe situatõis. fertili/ tatis. amenitatis. fortitudis ꝛ firmitatis. gleba em̃ illi⁹ mõtis est fertilis vineis oliuis ꝛ ali/ is arboribus fructiferis abilis. aer ibi ẽ salubr/ ros frequẽs ꝛ dulcis. imber tã tempestiue⁹ q̃ serotin⁹ mediocris. ibi arbor ꝓceritas q̃ nõ deponũt hyeme ꝛ estate comã vel virorẽ suũ ibi autũ multigenar canor⁹ sonit⁹ ꝛ ca/ nora suauitas. q̃z voce afficit audit⁹. pẽna/ rũ varia dispositõe ad eaz aspectũ puocat visus. in carniũ suauitate delectat gust⁹. et tõ multi sunt ibi aucupes auiculis locũ istũ frequẽtantib⁹ retia ꝛ tẽticulas imponentes sic̃ dicit Hiero. sup illũ locũ Osee. iiij. qua/ si retbe expãsum sup mõtẽ thabor ꝛc. Sup oia aũt montẽ istũ reddit cõmendabilẽ pñ/ tia saluator⁹ q̃ ipm sua pñtia honorauit. Hã in ℔ mõte docuit in ℔ gra orõnis ꝓnoctauit in ℔ monte aliq̃n pauit ꝓplum. ꝛ tã spũali q̃ corpali pabulo recreauit. In b⁹ mõtis etiã supcilio corã discipul' suis se transfigurare voluit ꝛ future claritatis gl'iam i suo corpe discipulis reuelauit

De zipb Capitulum. XLIIII.

Zipb mons est squalid⁹ ꝛ vmbrosus i quo latuit Dauid q̃n fugit a facie saul. ꝛ est iuxta carmelon i mõte car meli in q̃ nabal carmelites q̃ndã habitabat q̃ fuit de stirpe caleph. vt dic̃ Hiero. Est au tẽ mons multũ nemorosus dumis ꝛ arbo/ ribus infructuosis ꝓsit⁹ ꝛ saltuosus. ferꝫ ꝛ ibi cib⁹ perui⁹. spelũcis ꝛ antris plen⁹. ꝛ pl'imus cauernosus. ꝛ iõ fugitiuis ꝛ latere volẽtib⁹ ꝓgru⁹ est ꝛ ignotis trãseũtib⁹ piculosus

De collib⁹ Capitulum. XLV.

Collis est tumor terre breuis tre pla/ nicie trãscẽdens ꝛ ad mõtis altitudi nẽ nõ attingẽs. Collis em̃ mõte est inferior ꝫ terra alcior. ꝛ ór tumul⁹ q̃si tumet tel⁹. vt dic̃ Isi. Vñ solẽt colles montiũ esse pedes. nã de collib⁹ ad mõtes solem⁹ ascẽde re altiores. Et dicũt colles a colẽdo. q̃ cus minori labore colunt q̃z mõtes ꝛ pt⁹ q̃z mon tes ab hoib⁹ incolunt ꝛ inhabitant. pt⁹ aeri ꝛ calori solari q̃z inferior terra exponunt et iõ fruct⁹ in collib⁹ ad maturitatẽ citi⁹ pdu/ cunt. imbre ꝛ rore celesti pt⁹ colles q̃z valles pfundunt. ꝛ iõ fruct⁹ accrescẽtes in collib⁹ alijs dulciores ꝛ sapidiores inueniunt. Ite inter infimã terre superficiẽ ꝛ summã montis altitudinẽ tenẽt colles mediũ q̃ ad situm. et iõ aer crassior ꝛ spissior est in collẽ q̃z i mõte purior ꝓ ꝛ subtilior est q̃z in valle. Purio/ res em̃ ꝛ nobiliores recipiũt colles impssio nes ꝛ influẽtias a supioribus q̃z valles ꝛ iõ fruct⁹ q̃z gmina sunt i collib⁹ salubriora q̃ vallib⁹ ꝛ alijs ptib⁹ meliora. vt dic̃ Lõstan. Ite colles citi⁹ recipiũt radios sol' illumia tionẽ q̃z valles ꝛ velociorẽ a nubib⁹ irrora onẽ. De montib⁹ etiã descẽdunt torrentes riuuli sup colles. et de collib⁹ deriuant ad campestria ꝛ ad valles

De valle Capitulum. XLVI

Vallis est terra decliuis ac depressa i montiũ medio collocata. vt dic̃ Isi. Est aũt vallis aquaz a riuul' fonti/ um defluentiũ receptaculũ ꝛ vehiculũ. Vñ patet ꝙ valles a riuulis ex montib⁹ emana tib⁹ irrigant et ex illoz circũfusione in flori bus et fructib⁹ fecundant. frondiũ ꝛ florũ viroꝛe citi⁹ decorant a montiũ et collium/ uatione obumbrant. In vallib⁹ etiã fit ma ior radioz solariũ cõcursus ac cõfractio ac ꝓfluxus. Et ideo calidiores impressiones i vallib⁹ q̃z in montib⁹ generant. ꝓpter quod i vallib⁹ citi⁹ q̃z in montib⁹ resoluunt nimes ex quaz diffusione loca circũiacẽtia bume ctant. vt dic̃ Macro. Et ideo valles calide turbide ꝛ grossez vapoꝛose ꝓ experientiã in dicant. quaz habitatores calidis ꝛ hũidis passionib⁹ sepi⁹ molestant. vt dicit Lõstan. Dom⁹ ꝛ edificia in vallib⁹ ꝛstituta min⁹ vi/ toꝛ et tempestatũ incõmodis ꝓpellunt q̃z il/ la que in mõtib⁹ collocant. nã montiũ obie ctu tuent. ꝛ a ꝓcellaz inundantiũ ipetu de fensant. terremotu ĩcole valliũ raro infestat

cuꝰ rō est. qz ptes terre ī valles residētes ma
gis cōprimunt. z sibi inuicē fortiꝰ adunant
Et iō vēti illas ptes difficiliꝰ penetrāt z sub
trāt. ꝓpter qō ptes ille qz mime sunt ꝛcaue
z pōrose mime a vētoꝝ subintrātiū impetu
agitant. ꝓpt qō nō mouēt. vt dic Aristo. Ad
valles etiā ꝛfluūt sordes z ibi diutiꝰ reꝑuāt
ꝓpter aerꝭ cozpulētiā valles citiꝰ q̄z montes
grossis z fumosis vaporib⁹ obnubilant. et
dēsioribꝫ tenebris obscurant. Uñ ptes val
lium plꝰ q̄z montiū pfundant ad centrū et a
celi circūferētia plꝰ elongant Itē ex aquaꝝ
multiplici ꝛcursu z limi ac luti obiectu pa
ludes q̄si inuadibiles ī vallib⁹ frequētissime
coadunant. z loca ad trāsuadēdū difficilia
inueniunt. Itē ex humoꝝ abūdātia carices
z gramia in vallib⁹ marie nutriunt. salices
z alie infructuose arbores ī vallib⁹ plus q̄z
in mōtib⁹ crescere dinoscunt.

De campo. Capl'm. XLVII

Campus ſm Jsi. est terre planicies
nec depressa vt vallis. nec erecta vt
mōtes. z iō qz equal' est pedib⁹ cāpꝰ
est vocat⁹. a camis greco qđ breue vel equa
le ꝛ in latino. Et ē campꝰ locꝰ plan⁹ z incul
tus. nec vomere sulcat⁹ nec stercore impin
guat⁹. ſz potiꝰ deambulatōi vl' deductōi aut
militari exercitatōi iuxta ciuitatū habitacu
la deputat⁹ locꝰ scz cōis z publicꝰ oīm aspe
ctib⁹ exposit⁹ vsib⁹ reipublice ascript⁹. nulli
ꝓpriꝰ. ſz oīm vtilitatib⁹ assignatus

De agro Capitulū. XLVIII.

Ager vt dic Jsi. li. xv. ꝛ eo q̄ in eo ali
q̄d agat. Dis cñ ager vt ait Uarro
aut est aruus. i. sational'. aut ꝛsitus.
ſld est. arboribꝫ aptꝰ. aut pascualis. qz herbis
cñ. p aialib⁹ vacat. aut florēs ortꝰ. ſ. floribuſ
z apib⁹ aptus. Uñ ſm antiq̄s ager est terra
culta. rus ꝙ terra inculta vt silua z pascua
in qua tā pecꝰ q̄z lac hr̄i potest. vñ z rusticꝰ
nominat nō agrestiū hoīm ꝫ ꝓma et ociosa
felicitas est. vñ z ager ꝛ q̄si pascuꝰ. qz a di
uisoribꝫ agroꝝ vicinis pascēdi gr̄a ē relict⁹
sic alluuꝰ ꝛ ager quē paulatim fluuiꝰ agꝝ
reddit. sic z artifiniꝰ ꝛ ager qz a certꝭ linea
rum mēsuris nō ꝓtinet. ſz arcet finis ei⁹ ob
sectu montiū z arboꝝ z etiā fluuioꝝ. sic z no
ualis ager ꝛ ꝓmū pscissus. siue qz alternis
annis vacat vt renouet suas vires. Noua
lia ēm semel cū fructu erūt z semel vacua si
de fructu ꝓmanebūt. Aliq̄n etiam ꝛ ager
squalidꝰ quasi excolidꝰ sic dicꝰ eo q̄ a cul
tura iā exierit sic excōsul eo q̄ a ꝛsulatu iam
discesserit. aliq̄n ꝛ ager vliginosus. i. ſp hu
midus. nā humidꝰ ꝛ q̄ q̄nq̄z sic vocat. vli
go aūt est humoꝝ terre naturalis ab eo nun
q̄z recedēs. Uocusq̄z Jsi. li. xv. c. xiiij. Ager
est igit locꝰ exercitij laboris z sudoris. nā cū
labore ager excolit. ligone ꝓcutit. foditur.
cuertit. vomere aperit. semine serit. rastro te
git. roze z imbze pfundit. spinosis sepib⁹ cir
cūdat z munit hyeme gelu z frigoze cōstrin
gitur. in estate estu z caumate vrit. in vere ſ
ue verno tpe colit. in autūno collectis fru
ctib⁹ iterato ꝑscindit vomere. z sic alternatꝭ
laboribꝫ ꝓtinue lacessit.

De predio Capl'm XLIX

Prediū ſm Jsi. ꝛ quasi ꝓuidiū eo
q̄ sibi a patrefamilias ī oīb⁹ puidet
Et est locꝰ in q̄ a patrefamilias ī me
dio agroꝝ suoꝝ domiciliū ꝓparat. vel ꝛ ꝓ
diū eo q̄ antiq̄ agros q̄s bello ceperāt ꝓde
noie possidebāt. vt dic Jsi.

De prato Capituum. L.

Pratū est cuꝰ feni copia armēta tuēt
cui veteres romani nomē dederūt.
eo q̄ sit locꝰ q̄ ꝓtinꝰ est paratꝰ. qz cul
ture laborē nō req̄rit. vt dic Jsi. Et iō tl'ia
loca dicunt prata. quia ad fenū z ad grami
na sunt parata. Prata siquidē fluminibus
riuulis z fontib⁹ irrigant. Et ideo ꝓpter hu
moris abundantiā herbarū radicib⁹ nutri
mentū ꝓtinue ministrantē herbis z floribꝫ
diuersi generꝭ decorant. Et ideo ꝓpter ver
nantē z virentē quā ꝓtendūt pulcritudinez
prata ridere dicunt. Prata etiaꝫ suo viroze
delectāt visum. suo odoze afficiūt olfactum
graminū suoꝝ sapoze reficiūt gustū. prato
rum berbe z flozes mel apib⁹ administrant.
lactis copiā in armētis z gregib⁹ generant z
augmētant. vulnera curāt z ꝓtra diuersos
morbos remediū ꝓstant

De deserto. La. LI.

Desertū est terre spaciuꝫ sic dictū. qz
ab hoīm frequētatiōe z habitatōne
deserit. nec ab hoīb⁹ colit nec inha
bitat. vt dic Jsi. Et hoc ꝓtingit aliquotiēs
ꝓpter terre sterilitatē siue aeris intemperiez
seu ꝓpter aquaꝝ z fontiū defectibilitatē siue
ꝓpter hostiū vastitatē. Uñ desertū est incul
tum spinis ac sentib⁹ plenū. reptilib⁹ z vene
nosis aialib⁹ pniū. bestiaꝝ z feraꝝ siluestriū
domiciliū. fugitiuoꝝ z latrocinantiū habi
taculū. terra sitis z ariditatis. terra estus et

squaloris. terra vastitatis z horroris. terra deuij z erroris. nã in deserto vie sunt deuie calles z semite nõ sunt trite. miricis et alijs fructibꝫ infructuosis ꝓsite atq; plane arenose lapidose puruerulẽte feculente. z alijs incõmodis itinerantibꝫ plurimũ onerose. Et dicunt deserta vt dic̃ Jsi. quia non serũtur Unde loca siluaꝝ z montiũ que a semĩe vacua deserunt deserta nuncupant. nõ minus tamẽ deserta dicunt loca ꝓus inhabitata z post casu aliquo desolata. vt dicit idem

De heremo Ca. LII.

Herem⁹ aũt est inuia solitudo a paucis nisi a ferꝫ z bestijs habitata. Uñ heremite dicunt hoies deserta solitudinis appetẽtes. se ab aspectu hominũ sequestrãtes. Dicit hec herem⁹. mi. ꝓ ctrariũ ab hereo. res. quia pauci ibi herẽt atq; manent. Uel dicit herem⁹ quasi herẽs bumus quia dura z cõpacta solet esse terra. que beremus vel solitudo vsualiter est vocata Jn locis aũt heremiticis z solitarijs fere siluestres liberi⁹ q̃ꝫ in alijs locis euagant. securius cõmorant. Jbidẽ etiã ꝓpter nemoꝝ spissitudinẽ z siluaꝝ multitudinẽ volucres siluestres dulci⁹ modulant. Jbidem etiã nidificant z ꝓuersant. z ideo ꝓpter feraꝝ multitudinẽ z auiũ frequentiã. talia loca q̃uis sint solitaria aliquãdo a venatoribꝫ frequẽtant ibi etiã aucupũ laquei z retia sepius occultant. Taliũ etiã locoꝝ habitatores pluribꝫ laboribꝫ exponunt. nũc gelu nũc estu exurũtur. nũc roze nunc imbze nũc pruina nũc niue pfundunt. raro nisi forsan a latronibus vel venatoribꝫ inquietant. z ideo locus heremiticꝰ q̃uis mlt̃ũ habet afflictiõis tedij z laboris. plurimum tamen obtinet cõmodi z quietis

De antro. Capitulũ. LIII.

Atrum ab atro est dictũ. eo q̃ atris tenebris z horridis est suffusum. vt dic̃ Jsi⁹. Est em̃ ꝓpriũ bestiaꝝ in cauernis manentiũ latibulũ in quibꝫ latitantes p̃de insidiant. z ideo spec⁹ a speculando antrũ dicit. q; inde post suas p̃das diligẽtius speculant. vt dic̃ Jsidoꝝ. Est aũt antrũ in estate frigidũ. in hyeme vero calidũ. z fetibꝫ animaliũ nutriẽdis z occultãdis est aptuꝫ ex sudoribꝫ aũt z vaporibꝫ animaliũ fetidũ est z corruptum

De fossa Capitulum. LIIII.

Fossa a fodiẽdo est dicta. eo q̃ sit terra viribꝫ z ingenio fodientiũ pfunda. que quãto pl⁹ in sua superficie terra accumulata erigit. tãto infer⁹ ampli⁹ pfundat. z quãto altior est z pfundior. tãto eius trãsit⁹ difficilior z periculosior inuenitur. quã quilibet cadẽdo facilime ingredit. sed post casum de ipsa faciliter nõ exitur. vt dicit Grego. Jdeo etiã dic̃ Hieron⁹ m⁹ super Ezech. xix. Leo in foueis capit. Nã fouea ouis vel capra in et⁹ fundo ponit. cui⁹ odore allect⁹ leo foueã ꝑde gr̃a ingreditur. sed post q̃ eã ingressus fuerit ibidem nec exeat detinet. Fouea aũt intra foueã a latere ad modũ spelunce fodit i qua cauea quedam ponit que ad modũ cistule ꝓparat. que de facili claudit z de difficili aperitur. Quãdo ergo leo videt se nõ posse de pfunda foueã egredi. timẽs venatoꝝ venabula latẽ di gr̃a secundã foueã ingredit. et ibi i cauea ad hoc parata claudit. capitur z capitiꝰ detinetur. vt dic̃ Hiero. Fouee etiã vtiles sũt z necessarie. quia fossatis ciuitates z castra ne hostibꝫ pateãt muniũt. Fossatis inſuper terraꝝ spacia z habitaculoꝝ termini ab inuicẽ diuidunt. replẽt nihilomin⁹ fouee aqs in quibꝫ pisces z reptilia diuersi generis nutriunt. vnde z fouea quasi fouẽs aquas dicta. nã in foueis fouent z seruant aq̃ nũc fluxibiles nũc statiue nũc eas subintrãt torrentes z pluuie. nũc in eis erumpũt capita fontiũ z scaturiũt riuuli aque viue. Summa ꝙo z ꝓcipua z omniũ munitionũ fortitudo z tutela solet esse fouea q̃ in lato et in longo in alto z in pfundo ordine ꝓgruo est parata. nã inaccessibilis est loc⁹ sic munitus nisi aggere nauigio vl̃ põte tal' fouea trãseatur. vt dic̃ Hiero.

De spelunca Capitulum. LV.

Spelũca est fouea subterranea a speculando dicta. quia ꝓpter sui latitudinẽ ad circũspiciendũ est apta. Latẽ em̃ z a ꝑte luci expositũ habet introitum sed in fine finẽ siue terminũ habet artũ. Uñ spelunca loc⁹ est subterran⁹. ꝓmo q̃dẽ euidens z lucidus i ingressu. deinde obscurus z turbid⁹ in ꝓgressu. tandẽ dur⁹ artus z hyspidus in egressu. si tamẽ egressus aliquando poterit inueniri. vt dic̃ Damas. Jn locis aũt mineralibꝫ vbi effodiunt lapides z talla potissime sunt spelũce. que quidẽ rõne extractõis lapidũ seu metalloꝝ remanẽt va

130

que.quibuscã tamẽ colũnis siue alijs appo/
diationib⁹ ne corruãt sunt fulcite. Sepe tñ
uate.siue ꝓprie materie mollicie resolute .si/
ue fundi inferioris humore relaxate corru/
unt.z sic omnia in illis spelũcis existẽtia ob
giculosum est z difficile.tũ quia frigide sũt
etiã quia hyspide z dure in supficie graues
z humide obscure instabiles z incerte. tum
z in infimo cõcaue z pfunde. Sũt etiã loca
ꝑgrua occultatõi feraꝝ z habitatõi.sordiuꝫ
z immũdiciaꝝ depositõi.serpentũ z aliorũꝫ
reptiliũ mansioni

De cauerna Capitulum.LVI.

Cauerna est terra ocauata a cauãdo
dicta eo ꝙ ꝑtes terre cõcauent z p/
forent a reptilib⁹ et ab inuicẽ vl̃ per
partiũ cõpressionẽ siue euacuationẽ z eiecti
onem diuidant. In cauernis siquidẽ mu/
res z reptilia z vermes suas faciũt mansio/
nes ad quas cõfugiũt quãdo timent vel vi
dent sibi iminere ab extrinseco aliquas lesi
ones. Ad cauernas etiã tã lapidũ q̃s arboꝝ
quãdoq⁹ ꝑfugiũt volucres colũbe scz z tur
tures, quãdo vidẽt aquilas z accipitres in
aere veniẽtes. Similiter herinaciꝫ cunicu/
li z lepores fugiunt ad cauernosos lapides
quãdo audiũt canes vel ꝑsentiũt venatores
In cauernis etiã tam terre q̃s arboꝝ melli/
ficãt sepe apes nidificãt quedã volucres. la
titant etiã in cauernis colubri et serpẽtes q̃
sepe edunt z pungũt venenoso morsu ho/
mines z bestias ad tales cauernas appropi
quantes. terra insup quãdo est exse cauer/
nosa z spongiosa patiꝫ sepe motũ z agitatio
nẽ ex vẽto subintrãte poros suos z replente
et cuiꝰ agitatõe generaꝫ terremotus. vt di/
cit Aristoteles

Incipit liber.xv. De prouintijs

Eterre autem

partib⁹ z diuersis puintijs
ꝑ quas orbis generaliter ẽ
diuisus pauca huic opi sũt
adiuuãte dño breuiter in/
serenda. Non tamẽ de singulis dicendũ. sz
solũmodo de his de quib⁹ sacra scriptura
sepius inuenit facere mẽtionem

De orbe Capitulum Primum.

Orbis aũt vt dicit Jsi⁹.li.xv. trifarie ẽ
diuisus. nã vna ꝑs asia alia europa
tertia affrica appellaꝫ q̃s tres ꝓtes ꝙ
bis veteres nõ equaliter diuiserũt. Nã asia a
meridie ꝑ orientẽ vsq̃ ad septẽtrionẽ puenit.
Europa vo a septẽtrione vsq̃ ad occidentẽ
ptingit. Sz affrica ab occidẽte ꝑ meridiem
se extendit. Sola q̃z asia ꝛtinet vnã ptẽ nr̃i
habitabil̃ scz medietatẽ. alie vo ptes scz af/
frica z europa aliã medietatem sunt sortite.
In has aũt ptes ab occeano mare magnũ
ꝓgredit easq̃ intersecat. quapꝛopt̃ si i duas
ptes orientis z occidẽtis orbẽ diuidas. i vna
pte erit asia in alia vo affrica z europa. Sic
aũt diuiserũt post diluuiũ filij noe inter q̃s
sem cũ posteritate sua asiã. iaphet. europam
cham. affricã. possederũt. vt dicẽ glo. sup Be
nesim.x.z sup li. Paral̃.j. Idẽ dicẽ Chrysо.
Jsidor⁹ z Plinius

De asia. Capitulũ.II.

Asia itaq̃ q̃ media credit esse ꝑs or
bis. ex noie cuiusdã mulieris est ap
pellata q̃ apud antiq̃s regnũ tenuit
orientis. vt dicẽ Jsid.li.xv. Hec in tertia ꝑte
orbis dispositа ab oriẽte habet ortũ solis. a
meridie occeanũ. ab occasu nr̃o mari finit.
a septẽtrione meotidi lacu z fluuio thanai
terminat. Hz aũt mltas puintias z regio/
nes z diuersas gẽtiũ natões i vita z i moꝛib⁹
mirabiles. figurꝫ coꝛpoꝝ siẽ z affectib⁹ mẽti
um mirabiliter differẽtes q̃ꝝ noia z sit⁹ breui
ter h̃ ponem⁹ sequẽdo ordinẽ alphabeti.

De assiria Capl̃m.III.

Assiria asie est regio z prouincia ab
assur filio sem sic vocata q̃ illã regi/
onẽ ꝓmo post diluuiuꝫ inhabitauit
z incoluit Hec ab oriẽte hz indiã. a meridie
mediã tãgit. ab occidẽte hz tigrim. z a septẽ
trione mõtẽ caucasuꝫ vbi ꝓxte sunt caspie
vt dicẽ Jsi.li.xv. In hac regiõe ꝓmo inuẽt⁹
fuit vsus purpure Jñ etiã ꝓmo criniũ z coꝛ
poꝝ vnguẽta ꝓcesserũt pit̃ z odores ex q̃bus
effluxit luxuria romanoꝝ z grecoꝝ. vt dicit
Jsi. Et ẽ terra i tẽperatꝫ regionib⁹ tẽperatis
sima. sz i multꝫ extremitatib⁹ ꝓpt̃ distẽpera/
tas terre mãsiones siẽ in bestijs z serpentib⁹
sic etiã in boĩm moꝛib⁹ ẽ in pl̃ib⁹ inꝺeta. vt
dicẽ Plini⁹ li.viij. vbi describit boĩm feritates
In hac puincia habitãt assyrij ab assur di
cti. gẽs potẽtissima. q̃ ab antiq̃ ab eufrate vs
q̃ ad indoꝝ alij medoꝝ fines oĩm in medio
terre tenuit regionẽ. vt dicẽ Jsi.li.ix.

De arabia.
Capitulum. IIII.

Arabia asie est puincia sacra. i. thurifera nuncupata. vt dicit Jsidor⁹. li. xv. Jbi em̄ maxime abūdant arbores thurifere z alie odorifere ꝓter quam sacrā aromatū fragrantiā greci eaz eudemon latini beatā vocauerūt. vt dic̄ idē ibidē. In eius em̄ saltib⁹ mirra z cynamomū crescūt. z cetera medicinalia potissime inualescunt. Jbi nascit auis fenix z aliaz rez siluestriuz tam bestiaz ꝙ̄ volucruz dissimilis et varia multitudo. In arabia etiā est diuersitas gēmaz. Hā vt dic̄ Jsidor⁹ Plinius z Orosius ibi triplex sardonix z gēma yris. imo multiplex gemmaz numer⁹ inuenit. Jbi em̄ iuenium dracones z q̄dam aspides in quoruz corpib⁹ diuersaz gēmaz p̄ciositas inuenit. In ip̄a est saba sic a filio chus nūcupata. et est pars terre arabie sup sinū maris psici co angustata z versus sinū arabicū cōsūmata. de saba quere infra

De armenia La. V.

Armenia ab armeno iasonis thessali comite est vocata. q̄ amisso rege Jasone collecta multitudine eoz q̄ passim vagabant armeniaz cepit z ex suo noīe nominauit. vt dicit Jsidor⁹ libro. xv. Hec ē terra ararath in quā fugerunt filij Senna cherib quādo ip̄m in templo dei sui orantē interfecerūt vt narrat bisto. li. Regū. Et dicitur ararath mons in quo archa noe post diluuiū requieuit. Sita aūt est hec armenia inter montē tauri z caucasi a capadocia vsq̄ ad mare caspiū, ptensa babēs a septētrione mōtes ceraunios. e quib⁹ fluui⁹ tigris nascit. vt dicit idē Jsidor⁹ Plini⁹ z Chrysostom⁹ vel Orosi⁹. Et est duplex armenia. s. superior z inferior. sicut z due pānonie in q̄rum vtraq̄ mira quedā z monstruosa q̄ ad nos sepi⁹ inueniūtur. Terra tamē armenica vbi attingit littora tygris vel eufrat̄ herbis z frugibus nemoribus ortis et fructibus est iocundissima. multis tamē bestiarū crudelium z serpentū generib⁹ est repleta. vt dicit idem. Et de hoc multa narrat Plini⁹ secundo libro.

De aradia Capitulū. VI.

Aradia siue aradyn est insula que tota est ciuitas sita in mari mediterraneo nō longe a tyro. vt dicit glo sup locum ille Ezech. xxvij. Filij aradii i exercitu tuo cē. viri em̄ sunt nautici z i pugnis nauali⁹ eruditi

De albania La. VII

Albania asie maioris est puincia a colore populi nuncupata eo ꝙ̄ albo crine nascant. Frigida em̄ regio est respectu aliaz regionuz que asie ascribūtur. Hec albania habet ab oriente mare caspium z surgit p̄ ozā septētrionalis occeani vsq̄ ad meotides paludes p̄ deserta loca inculissima se extendēs. Huic terre ingenita sunt canes animo et corpe tam feroces. vt tauros premāt. leones perimāt et elephantes beluarū fortissimas superēt z pstern̄at. vt de albanoz cane exemplificat Plinius. qui missus Alexandro de leone apro et elephante in stadio triumphauit. vt dicit idē libro. viij. c. de canib⁹ albanie. Hec fo geni oculos habet pictos z glaucos: in pupilla adeo vt melius de nocte ꝙ̄ de die videant. vt dic̄ idem. Et Jsi. li. ix. Idē etiā pro miro Solinus narrat

De attbica Capl'm. VIII

Attbica puincia eadez est que z grecia antiqua cui⁹ pars vel ciuitas dicebatur ciuitas athenaz. que quondam fuit philosophoz nutrix z mater liberalium litteraz qua nihil habuit grecia clariius. nihil nobilius ꝙ̄din amozis sapientie studio operā impendebat. vt dicit Plinius z Jsidor⁹ libro. xv. totius attbice prouincie Plato attbenarū doctor fuit. Hanc Demostenes eloquentia per multoz̄ seculoz tempoza publicauit. vt refert Salustius. Sz super oīa eaz cōmendat Ariopagita paulli discipulus. cui⁹ sapientie profunditas totius fere partes seculi decozauit. vt dic̄ Epbanius in dyonisiū ariopagite cōmendatione prout idē refert Jsidorus.

De achaia
Capitulū nonum

Achaia grecie in europa est pronincia ab Achco quodam rege antiquitus appellata. Hec prouincia fere tota insula est. nam a septentrione vbi Macedonie iungit vndiq̄ septa est mari. nam ab oriente habet cyreneum mare. ab euro greccum. a meridie ionium. ab affrico et occasu cassopias insulas. A sola septentrionali parte Macedonie et attbice grecie sonat

Hui⁹ puincie caput est chozinth⁹ loc⁹ mu/
nitissim⁹. vt dic̄ Jsi.li.xv. nā ad ip̄am patet
vie accessus ppt̄ sit⁹ altitudinē m̄t̄itudinem
ppli. z ppt munitōis fortitudinē z marī vici
nitatē. hāc odidit chozinth⁹ horestis filius
quē greci chozintheā vocāt. i. reipublice ad
ministrationē. vt dic̄ Jsi.li.xvj.

De archadia Capitulum. X

Rchadia est puincia int̄ ionū ma/
re z egeū. vt dic̄ Jsi. collocata quaz
archas ionis filius icolis deuict⁹ ex
suo noīe archadiā noīauit. nā etiaz sicionia
a quodā rege sicionio in postez est vocata.
vt dic̄ Jsi.li.xv.

De alania Capitulū. XI.

Lania p̄ma ē ps sithie q̄ p̄ma z ma/
xima regio ē europe. q̄ sez europa i/
cipit a flumie tanai descēdēs ad oc/
casum p septēt̄ionalē occeanū z vsq̄ in fines
hispanie se extēdit. cui⁹ ps oriēt̄al⁹ z meridi/
onal⁹ a pōto ꝯsurgēs tota mari magno ꝯiū
git⁹ z insulas gades finit. vt dic̄ Jsiō. li.xv.
Pars itaq̄ sithie p̄ma ē alania q̄ ad meoti/
des paludes ptīgit z vsq̄ ad daciā se ptēdit
Est aūt regio latissima m̄t̄as z seuas cōti/
nens barbaras natōes sub frigido climate
ꝯstituta ab oriēte declinās ad aq̄lonem

De amazonia Ca. XII.

Mazonia ē regio ptim in asia. ptim
sita in europa. q̄ albanie ē vicina z ab
amazonib⁹ ē vocata. Fuerūt aūt amazones
gothoz q̄ exierūt ō inferiozi sithia vel sirtia
vxozes. vt di. Jsi.li.ix. q̄ marit⁹ suis dolo in
terfect⁹ viroz suoz arma arripiētes hostes
virili aio aggresse ō maritoz suoz nece sū/
pserūt debitā vltiōz. nā oēm masculū a sene
vsq̄ ad puulū i oze gladij ꝑimer̄t z feminas
refuātes z hostiū spolia diripiētes deīceps
piter sine masculoz ꝯsortio viuere ōcreuer̄t
ē duas regias. s. marsepiā z lāpetā maritoz
exēplo q̄ sp duos solebāt hāe reges sup se sta
uerūt. q̄z vna p̄cedēs cū exercitu ꝯ hostes
dimicabat. alt̄a iteri rēpublicā gubernabat
effecte sūt aūt tā fortes breui tpe bellatrices
q magnā ptē asie fere. c. ānis dñio suo sub/
iecerūt. int̄ ipas ꝙ nullū penit⁹ masculū vi
uere vl̄ morari rōe aliqua ꝑmiserūt. ex fini/
timis ñ gētib⁹ maritos sobolis gr̄a elegerūt
ad quos statutis tpib⁹ accedētes plēp̄cepe/
runt. Sz tpe cōpleto ad cōceptiōis officiū
institutō maritos a se recedere z alias man
siones ḡrere coegerūt, masculos aūt filios
vel emactabāt vel recto tempe patrib⁹ trās/
mittebāt. filias vero sibi reseruātes eas ad
sagittandū vel venandū informabāt. z ne i
sagittarū ictib⁹ mammillarū grossicie impe
dīr̄etur eis in septimo vt dicit anno mam/
mas exurebāt. z ideo amazones sunt dicte.
id est. sine māma. vt dicit Jsidoz⁹ libro. ix.
Vas vnimāmas antiquit⁹ multi vocaue/
runt. quarū feritatē domuit vt dicit primo
Hercules. deinde Achilles. sed hoc potius
fuit per amicitiā q̄ꝑ vires sicut in gest⁹ gre
corum z amazonū cōtinetur. Dicit aūt Jsi
dorus. q̄ꝑ Alexandruz magnū amazones
vsq̄ ad internetionē penit⁹ sunt delete. Sz
historia Alexandri hec non dicit. imo dicit
amazonū regina Alexandro postulāti tri/
buta p nuncios rescripsisse. De tua pruden
tia est mirandū. q̄ cū feminis cōfligere sta
tuisti. quare si fauēte nobis fortuna succū/
bere te cōtingat. merito es cōfusus cū a mu
lieribus sis deuictus. q̄ si iratis nobis dijs
nos deuiceris paruz tibi poterit cedere ad
honorē. quia de mulierculis triūphasti. Su
per cui⁹ respōso ad ammirationē duct⁹ rex
generosus dixit. decēs fore nō p gladium z
furorē mulieres vincere sed pot⁹ p amorez
propter q̄ libertatē eis cōcessit z ipas non
violentia sed pot⁹ amicicia suo impio sub/
iugauit.

De alemānia Capitulū. XIII.

Lemānia nobilis z generosa est re/
gio in europa a lemanno fluuio vl/
tra danubiū ꝯm Jsidorū sic vocata
vbi illius terre incole ꝑus habitauerūt. qui
a fluuio lemanno alemāni dicti sunt. Hec
etiā germania dicta est. vt dicit Jsidoz⁹. li/
bro. xv. vbi dicit. Post daciā que finis est si
tie inferioris occurrit germania. ab oriente
habēs danubiū. a meridie renū fluuiū. a se/
ptentrione z occasu occeanū Et est duplex
germania. scz superior que se extendit vsq̄
ad alpes z mare mediterraneū siue adriati/
cum vbi mare magnū sistit in aquileie par/
tib⁹ per paludes Alia germania est circa re
num. vtraq̄ germania diues est terra z in/
clita z tam viris q̄ diuitijs ac bellicosis po
pulis numerosa. Unde a fecūditate gignē/
dorum populorū a germinando germania
est vocata. vt dicit Jsidorus libro q̄ndeci/
mo. Generosos enim z immanes gignit po
pulos. de quib⁹ ōr i libro. ix. Jsi. Germanie
natiōes sunt multe īmanis corpa habentes

viribꝫ fortes audaces aĩo ⁊ feroces ĩdomi/
ti raptu. captibꝫ ⁊ venatõibꝫ occupati. facie
decori ⁊ formosi comati ⁊ coma flauꝫ. libe
rales aĩo hylares ⁊ iocũdi ⁊ potissime saxo
nes q̃ in p̃dictꝫ sunt p̃cellẽtes. de q̃bꝫ dicit
Jsi. Saxonũ inq̃t gens ĩ occeani finibus ⁊
littoribꝫ ꝓstitute ꝑtute ⁊ agilitate agil'. vñ et
sic est appellata eo q̃ valẽtissimũ sit genꝰ ho
minũ p̃stanti⁹ ceterꝫ piratꝫ. nõ em̃ p terrã so
lis suis hostibꝫ sũt infesti. vexꝫ etiã p mare il
lis q̃ se molestãt ac si essent saxei sunt ĩportu
biles atq̃ duri quoꝝ terra valde fructifera
aq̃s ⁊ fluminibꝫ optimis irrigua. ĩ ip̃oꝝ eti/
am mõtibꝫ effodiunt oĩa fere metalla p̃eter
stannũ. Sũt ⁊ alie puincie ĩ vtraq̃ germa
nia q̃ nõ sunt minꝰ laude digne. vt sunt au/
stria. bauaria circa danubiũ. sueuia alsatia
circa renũ ⁊ alie m'lte q̃s p singulos enume
rare esset tediosum. Saxonibꝫ aũt germa/
nicꝫ anglici p̃cesserũt q̃ꝝ pgenies ⁊ successio
britãniã insulã possidet q̃ꝝ linguã ⁊ mores
anglicoꝝ gẽs vsq̃ hodie ĩ p'libꝫ imitat'. vt di
cit Beda in li. de gestis anglicoꝝ. q̃re infra
de l'ra s. de saxonia

De anglia. Ca. XIII.

Anglia occeani ẽ insula maxĩa q̃ cir/
cũfusa maria toto orbe vndiq̃ ẽ di
uisa q̃ quondã albion ab albis rupi
bus a lõge circa marꝫ litora apparẽtibꝫ ẽ vo
cata. Hã succedẽte tpe q̃dã pceres de troie
excidio descẽdẽtes facta classe. palladis vt
ferũt oraculo ad p̃dicte insule littora puenẽ/
rũt q̃ ꝓtra gigãtes q̃ tũc terrã possederũt di/
utiꝰ pugnãtes arte pit' ⁊ ꝑtute insulã supatꝫ
gigãtibꝫ suo dñio subiecerũt. ⁊ a bruto q̃ il/
lius exercitꝰ erat p̃nceps terrã vocauerunt
britãniã q̃si insulã a bruto tũc tpis armis ⁊
potẽtia acq̃sitã. a cuiꝰ bruti psapia reges po
tẽtissimi p̃cesserũt q̃ꝝ opa magnifica si quẽ
audire delectat histoziã bruti legat. Jlla ãt
eadẽ insula post lõga tpa a saxonibꝫ germa/
nicis multꝫ ⁊ varijs iteruenietibꝫ seuissimis
p̃lijs est adq̃sita et a suis posterꝫ est possessa
q̃ britonibꝫ vl' mortuis vl' exulatꝫ insulã int'
se diuiserũt ⁊ singul' puicijs ꝑm lingue sue
ꝑprietatẽ nomia ĩponẽtes ligue gẽtꝫ sue me/
moziã reliquerũt vocãtes insulã angliã ab
engela regina clarissimi ducꝫ saxonũ filia q̃
illã insulã post m'lta p̃lia pꝰ possedit. Jsi. tñ
dic̃ angliã ab angulo dictã q̃si terrã in fine.
vl' q̃si mũdi angulo ꝓstitutã. Sz beatꝰ Bre
goziꝰ vidẽs angloꝝ pueros rome venales
tpe paganoꝝ. audiẽs q̃ essent anglici allu/
dens patrie vocabulo rñdit. Vere inq̃t sic
anglici qz vultu nitẽt vt angeli. illis oport
ꝑbũ annũciare salutꝫ. Hã vt dic̃ Beda ger
manica nobilitas adhuc ĩ pueroꝝ cultibꝰ
resultabat. De hac insula dic̃ Plinꝰ multa
sil'r ⁊ Oroſ⁹. sz Jsi. summatim tãgit cp̃iſ
q̃ alij obscuriꝰ retulere. britãnia scz q̃ nunc
oz anglia ẽ insula q̃ ꝺ aspectũ gallie ⁊ bilga
nie est sita. circuitꝰ ciꝰ obtinet q̃dragies octi
es septuagintaq̃nq̃ milia. m'lta ⁊ magꝝ flu/
mina sunt ĩ ea. fontes calidi. metalloꝝ etiaꝫ
larga copia gagates lapis ibi pl'imꝰ ⁊ mar/
garita gleba optima ⁊ diuerſ fructibꝫ valis
apta. ibi oues lanigere ĩ ꝑcipua abundãcia
ibi feraꝝ ⁊ ceruoꝝ m'ltitudo nimia inuenit
pauci lupi vel nulli ĩ insula repiũt'. ⁊ lõgi
q̃ ibi maxie abũdãt tutꝰ ĩ caulis ⁊ ĩ pascuis
sine custodia relinquũt'. vt dic̃ Beda. Ubi q̃
dã describens insulã anglicanã metrice ait
dixit Anglia terra feroꝝ ⁊ fertil' anguloꝝ
Jnsula p̃diues q̃ toto vix eget orbe. et cuncti
totꝰ indiget orbis ope. anglia plena iocꝫ ges
libera apta iocari. Libera gens cui libera
mẽs ⁊ libera lingua. Sz lingua melior libe
riozq̃ manꝰ. Multas alias ꝑseq̃ gẽtꝫ ⁊ in/
sule dignitates h̃ interponere esset longum
quere infra de britãnia

De aquitannia Ca. p'm. XV.

Aquitannia gallie est puincia in eu/
ropa. vt dic̃ Jsi. li. xv. ⁊ est sic ab ob
liq̃s aq̃s ligeris flumis q̃ ex plani/
ma ꝑte terminꝰ ei⁹ ẽ eaq̃ pene ĩ orbẽ circum
cingit appellata. Terra siq̃dẽ fertil' ⁊ amena
opidis ciuitatibꝫ ⁊ castrꝫ ꝑclara aq̃s et flu/
miniꝫ irrigua. siluis cãpis oztꝫ ⁊ ꝓris deco
ra. vineis ⁊ arboribꝫ fructiferꝫ diuersigene
ris ꝓsita. et magnis diuitijs opulẽta. Sub
noie ꝺo aq̃tannie m'lte pticulares puicie cõ
p̃hendunt'. vt dic̃ Plinꝰ. Mecq circio habẽs
occeanũ. vt dic̃ Oroſ⁹. q̃ aq̃tanicꝰ sinꝰ appel
lat'. ab occasu hispaniam hz. a septẽtrione ⁊
oziẽte galliã lugdunẽsem. vt dic̃ Oroſ⁹
ꝓtingit puincia narbonẽsem. vt dic̃ Oroſ⁹

De andegauia. Ca. XVI.

Andegauia est gallie puintia q̃ aqui
tannie est vicina ⁊ vsq̃ ad mineꝝ
britanniã se extẽdit. cuiꝰ metropolis
andegauis est notata. a q̃ in circuitu tota p
uincia andegauia est vocata. et est terra vi/
nifera ⁊ fructifera bonis oibꝫ opulẽta. sicꝫ
aquitãnie in vineis ⁊ in fruge

De aluernia Capitulū. XVII

Aluernia gallie lugdunēsis est puincia. cui⁹ ciuitas maior mons clarus nūcupat. Dec ab euro hz germaniā ab austro italiā. ab occidēte narboneñ. pro uincia. a septētrione gallia belgica. Est aūt terra siluestr; t nemorosa mōtuosa pascuosa t fer; pecudib⁹ t armētis referta frugifera t vinifera in multis locis.

De apulia Capitulum. XVIII

Apulia est regio maritima i italia. q̄ ps est europe ab insula sicilie p maria brachiū sepata. terra siq̄dem est multū populosa. auro t argēto referta. frumēto mero t oleo opulēta. ciuitatib⁹ nobilissimis iclita. castr; t opidis p̄munita. fructib⁹ t diuersi gener; fructib⁹ fertil; t fecūda. Finis ē europe ꝫ meridiē q̄ solo mari a barbaria ē diuisa. Fōtes hz hr̄e calidos ifirmis ptētes sanitatē t medicinā. Metropol' aūt illi⁹ regiōis brūdusiū hz quā greci q̄ndā edificauerūt. t hz a brūda grece q̄si caput cerui latine. Illa ei ad modū ceruini capit; hūtis cornua hz esse dispositā. vt dic̄ Jsi⁹. li. xv. in. c. d noib⁹ ciuitatū. Huic a latere adiacet terra q̄ hz cāpania mat frugū. nam ei⁹ gleba fertilissima est q̄ ad frugū multitudinē p̄ducē dam ex cui⁹ abundantia multe puincie sustentant etiam transmarine.

De affrica Capitulum. XIX.

Affrica vt q̄dā putāt ē dicta q̄si aprica. eo q̄ soli siue celo sit puia t apta. ppt̄ qđ horrori frigoris nullaten⁹ est subiecta vt dic̄ Jsi. li. xv. Alij putāt affricaz ē dictā ab affer filio abrae ex cethura q̄ hz dixisse p̄sus libiā exercitū t ibi victz hostib⁹ p̄sedisse eiusq̄z posteros affros nomiasse. vt dic̄ Jsi. li. ix. Incipit āt affrica a finib⁹ egypti pgens iuxta meridiē p ethyopiā vsq̄z ad athlantē montē. a septētriōe p̄ mari mediterraneo claudit; t i gaditano freto finitur. Dec mūdi tertia hz esse ps diuisa ꝫ asiam t europā. hz aūt puincias mlt̄as sic̄ libiā cirenēsem tripolim bizātiū carthaginē mauritaniā ethyopiā t mlt̄as alias. Est āt illa pars ropa. sz p sua q̄ntitate ditior ē t mirabilior in q̄litate. Nā i auro t gēmis ditissima ē sil'r in frugib⁹ fructib⁹ t oliuis. Mirabilissimas etiā p̄duc̄ bestias q̄z hoīm spēs t figuras. vt patebit q̄n regiōes affrice p sua noia describent. Sol' ardoribus p̄ alijs terris exurit. yarhis occeani finib⁹ itercipit. arenaz cumul' sterilis in multis ptib⁹ efficit. Et a satyr; pilosis tigridib⁹ t alijs horrendis bestijs possidetur. t hoc inferius plus patebit

De asturia Capitulum. XX.

Asturia ē puincia i citeriori hispania i ꝺfinio europe t affrice ꝓstituta vt dic̄ Jsi. li. xv. Uñ astures sunt dicti q̄ꝑ istuz flumē nūc ihabitāt. q̄z terra ē siluis t mōtib⁹ q̄si vndiq̄z circūsepta. vt dic̄ idē. Jlli⁹ soli⁹ incole sunt vt hz respectu aliorum aīo placidi liberales t benigni q̄z ciuitas metropol' noīat. terra q̄dem mero fruēto t oleo min⁹ abūdāt. Nā terra est frigida t ad hmōi pductōz frugū vl' fructuū minus apta. abūdāt aūt ibi miliū t castanee supra modū. Dicūt aūt ibi multa crescere fructuū genera t pomoz. de q̄b⁹ loco vini faciunt sibi potū. Fer; siluestrib⁹ t etiā domesticis pecudib⁹ sunt maxie opulēti. Popul⁹ āt generalit̄ vt hz ex natura hylar; est. t canore voc; in cursu agilis. t in p̄lijs militās. elegātis stature t pulcre forme ꝑm situ patrie. t qualitatē calide regionis ad loquendū et orsan deridendū lingua leuis

De aragonia Capitulum. XXI

Aragonia puincia est in hispania vineaz t frugū fecūda. fontib⁹ t fluuiis irrigua. ab arrogotis q̄ndā occupata a q̄b⁹ regio vsq̄z hodie noīat. Nā gothorū gēs q̄nq̄z i illa puincia habitabat. vñ aragonia quasi aragothia ē vocata. vt dicit Jsidorus. quā pfluit iberus fluuius. cuius metropolis appellatur cesaraugusta.

De babylonia Capitulum. XXII

Babylonia asie est puincia i chaldea cui⁹ caput ē vrbs babilon. a q̄ regio est nūcupata tā nobil' vt chaldea et assiria t mesopotamia aliq̄n i ei⁹ noīa trāsierunt. vt dic̄ Jsi. li. xv. Hāc p̄terfluūt flumina nobilissima inter q̄ p̄cipue sunt tigris et eufrates. q̄ de paradiso bīt orū. Est autez regio oīm frugū t fructuū fertilissima vinifera t aromaticis arboribus t herbis plena. gemmaz t metalloz copijs ditissima. camelis equis asinis t mulis t alijs iumentis abundātissima. feris et mirabilibus bestijs ac mōstruosis abundans maxie in desertis cuius metropolis quondā est dicta babylon. id est. cōfusio. eo q̄ ibi lingua edificantium turrim babel est ꝓfusa vt hz Ben. xj. Cuius magnitudinē describit Hiero. sup Jsa. xj.

Babilon ínḉt est metropolis caldeoꝝ cuiꝰ muri.xvj.milia passuũ erãt.ꝑ quadrũ ab angulo in angulũ qđ est simul.lxiiij. vñ duabꝫ leucꝭ z duabꝫ vniꝰ leuce ptibꝫ muri tẽdebãt ibiḉ erat turris triũ miliũ passuũ in altitudine.i.duaꝝ leucaꝝ a lato in artũ coangustata cuiꝰ materia fuerũt lateres cocti ex bitumine indissolubili.vñ nec igne nec aqua dissolui ꝑt.z qz ibi ꝓfusum est labiũ hebraice dicta est babel.grece aũt babylon a q̃ regio tota in circuitu babylonia ẽ vocata Huic impauit rex potẽtissimꝰ.s. nabuchodonosor.q̃ int̃ ceteras mũdi natões q̃s chaldeoꝝ subiecit impio iudeã etiã captiuauit.ꝑt qđ babylon sub Balthasar nepote suo ꝑ cyꝝ z dariũ reges persaꝝ z medoꝝ penitꝰ destructa fuit.nec vnq̃ iterato repata.sed de eiꝰ reliquijs due ciuitates.scz sophon z therosophon fuerũt in persida edificate.vt dic̃ Hieronymꝰ. Locꝰ aũt vbi q̃ndã fuit babylon ẽ desertꝰ z nihil ꝓtinet nisi bestias monstruosas.q̃re infra de chaldea.

De bactria Capituum.XXIII.

Bactria est regio i asia cui fluuiꝰ nomine bactrꝰ nomẽ dedit.vt dic̃ Jsi. lib.xv. Huiꝰ ptes q̃ sunt plane ꝑ pte fugis ambiunt.q̃ aũt aduerse sunt indi fluuij fontibꝫ terminãt reliq̃ includit ochꝰ fluuius. Mittit aũt bactria fortissimos camelos nũq̃ pedes atterẽtes.vt dic̃ Jsiđ.

De braciana La.XXIIII

Braciana regio ẽ in affrica ex duobꝫ opidis nobilissimis ẽ sortita vocabulũ.exq̃bꝫ vnũ andromethꝰ vocat altex vocat bizantũ. Hec fecũda est glebis z oleis cuiꝰ humꝰ est ita pinguis vt iacta ibi semia incremẽta pene centesime fruges nascank.vt dic̃ Jsi.li.xv. De bragmanis q̃re infra in fine istiꝰ libri

De brabantia Capl'm.XXV.

Brabãtia germanie final' est ꝓuincia q̃ gallie belgice ẽ ꝓtigua hñs renum ab oriẽte z frisiã britãnicũ occeanũ z flãdricũ sinũ ab aq̃lone inferiorẽ galliam ab occidẽte ꝓ superiorẽ frãciã a meridie.q̃m amnis mosa ꝑterfluit z scaldia fluuiꝰ itrãs cũ fluxu z refluxu marꝭ alijs riuul' varijs et fontibꝫ irrigua.terra in multa ꝑte vinifera. nemorosa collibꝫ pratꝭ z ortꝭ decora. arboribꝫ fructiferꝭ z siluestribꝫ plena.abundans aialibꝫ domesticꝭ z siluestribꝫ ceruis hinnulis apris leporibꝫ z cuniculꝰ.multa habens opida famosa.terra fertil' frugibꝫ z populosa gẽs elegãtis statureꝫ venuste forme bellicosa.aiosa ꝓtra hostes.int̃ se aũt placita z ḉeta.gens benefica deuota z benigna

De belgica Capl'm.XXVI.

Belgica ꝺr gallie puincia i europa a belgis ciuitate sic dicta.vt dic̃ Jsi. li.ix. Hec ab oriẽte vt dic̃ Hosiꝰ bz alpes germaniã siue flumẽ reni.ab euro bz alpes pẽninas.a meridie puinciã narbonẽsem in q̃ ciuitas arelatẽsis sita ẽ.ab occasu puincia am lugdunẽsez.a circio occeanũ britanicũ. a septẽtrione britanicã insulã siue angliam Hec regio i frugibꝫ et fructibꝫ est fecũda.et in multꝭ locꝭ vinifera.multũ populosa.ciuitatibꝫ z opidis munita.gẽs eiꝰ ferox naturaliter.vt dic̃ Jsi.ix.z aiosa. amnibꝫ z fluuijs irrigua.aruis z fecũdissimis nemoribus z pratꝭ decora iumẽtis z pecudibꝫ plena.pauca hñs mõstruosa ꝓter ranas z colubros pauca generãs venenosa. Terra sicḉ solꝭ esse generaliꝭ pacifica z ḉeta.in plurimos populos lingua aliquãtulũ differẽtes ch̃ belgica subdiuisa

De bethinia Capl'm.XXVII

Jthinia vt dic̃ Jsi.minoꝭ asie est puincia in põti exordio ad ꝓtẽ sol ortea noibꝫ noiata .nã ꝓpus bericia ẽ dicta.de inde a bithinio rege fuit mox bithinia nuncupata. Jpa est maioꝛ frigia.cuiꝰ metropol ꝺr nichomedia.vbi fugiẽs hanibal ꝓceps karthaginis veneno aiam expirauit. vt dic̃ Jsi.li.xv. Lõdita ẽ aũt ꝓmo bithinia a phenice q̃ ꝓpus miramũda vocabat.vt dic̃ Jsi.

De britãnia La.XXVIII

Britãnia occeani est insula i europa ꝓ longã inberẽtiã extẽdit.a meridie habet gallias.vt dic̃ Hosiꝰ. Hec insula bz in longũ milia octoginta.in latũ milia ducẽta.a tergo aũt vñ occeano infinito patz Hcades insulas bz quarũ.xx. desertę sunt.z.xiij.incolunt.deinde occurrit insula tyle nauigatõe sex dieꝝ.vt dic̃ Plinius li.iiij. z Jsi.li.xv.a britãnia insula sepata. Scim Hosiũ ꝓ ꝓpus circũ in medio occeanoꝭ ta est.ꝑt eiꝰ maxima distãtia paucis nota. Hec britãnia vt dic̃ Plinius li.iiij.c.xvij.iter septẽtrionẽ z occidentẽ iacz oppolita germanie z gallie z bispanie maximo ĩteruallo Huic ꝓmo albino nomẽ fuit fortan ꝑt albas rupes insulã circũdãtes.deide a bruo

britãnia est dicta. sz tandẽ a germanicꝭ ipaz obtinẽtibꝫ anglia est vocata. q̃re supꝫ multa de anglia dlra A. Est aũt alia britãnia minoꝛ supꝫ occeanũ aq̃ranicũ. sita in ptibꝫ galliaz q̃ a britonibꝫ relinquẽtibꝫ britãniã magnꝫ propter importunitatẽ germanoꝝ est vsqꝫ hodie populosa. vbi vsqꝫ ad ꝟ tpa genꝰ britonũ ꝛ nomẽ pseuerat. ꝛ q̃uis ꝟ britãnia inmultꝭ laudibꝫ digna sit. nõ tñ pt filia matri britãnia debuit vocari q̃ sic nec numero populi. sic nec merito soli potest maiori britannie adequari

De boecia Capitulũ XXIX

Boecia puincia helladis est pticula in grecia. vt dicit Jsidoꝰ. li. xv. a boue vt ꝺr ꝑmiꝰ notata. Et ꝟ hac ꝺ cã Dũ eñ chadmꝰ agenoꝛꝭ filꝰ europã sororez suã a ioue raptaz ex p̃cepto pꝛis q̃reret nec repiret. patris irã formidans ꝓfirmato animo locũ vbi ipa recubuit adinuenit. ꝛ iõ nomine bouis locũ illũ boeciã noiauit vbi ꝛ theb̃as ꝑstruxit vbi q̃ndã ciuilia bella detonuerunt. ꝛ ꝟ nati sunt apollo ꝛ hercules. maioꝛ ille thebanꝰ eadẽ est eunomia vocata a q̃dã fonte q̃ ibi est q̃ndã apollini ꝓsecratꝰ. vt dicit Jsiꝺ. li. xv. Jn hac terra est lacꝰ q̃dã furiaꝝ vt q̃ eo biberit furoze libidis iardescit. vt dicit ide li. xiij. in. c. de aq̃s. q̃reꝫ de fontibꝫ

De bohemia Capitulũ. XXX.

Bohemia ps est messie ad plagã orientalẽ iuxta germaniã posita i europa q̃ a mõtibꝫ maximis ꝛ siluis densissimis ꝛ altꝭ vndiq̃ circũsepta. a germania et pãonia ꝛ natiõibꝫ aliꝭ per mõtes silvas ꝛ nemoꝛa ei plurimis sui ptibꝫ valde firma campoꝛ ꝛ prator planicie ꝓspicua. facie celi salubeꝛrima. gleba fertilissima i vineis abundans ꝛ annona. i auro argẽto stãno ꝛ ceteris metallis ditissima. fontibꝫ ꝛ fluuijs irrigua nã terrã irrigat albia fluuiꝰ nobilissimus in mõtibꝫ oꝛik bohemoꝝ silꝛ ꝛ mulda q̃ pterfluit pꝛagã regiã ciuitatẽ in eꝝ mõtibꝫ abũdãt pini ꝛ abietes abũdant ꝛ herbe innumerabiles nõ solũmõ pascuales vez etiã aromatidãt fere innumerabiles. ibi diuersoꝝ genez abunꝺãt pecole. tragelaphi. bubali seu bisontes. ꝛ inter bas feras est q̃dã bñs magnitudinẽ bouis. ꝟ bestia ferox est ꝛ seua. ꝛ ꝟz magna cornua ꝛ ampla cũ q̃bꝫ se defendit. Sz habẽs sub mẽto amplũ folliculũ in ipo aq̃s recolligit. ꝛ currẽdo aquã miro mõ i illo follicu/lo calefaĉ quã sup venatoꝛes seu canes sibi nimis appꝛopiquãtes. pꝛcit ꝛ q̃cq̃d tetigerit depilat horribilit ꝛ exurit. ꝛ ꝟ aĩmal lingua bohemica loni nũcupat. Hec terra circuit ex pte oriẽtis morauia ꝛ pãonia. ex pte euri aq̃lonarꝭ polonia. ex pte ꝛo meridiei austria. ex pte occidẽtis bauaria germanica et missenẽsi marchia circũdat ꝛ ambit

De burgundia Capl'm. XXXI

Burgundia ps est gallie zenonẽsis. q̃ vsqꝫ ad alpes peninos se extẽdit. Et ẽ burgundia a burgis dicta. Jsiꝺo. ix. eo q̃ ostregoti itraturi italiã ibi fecerẽt burgos plures. i. opida ꝛ munitões. Terra eĩ est fortꝭ ꝛ mõtuosa ꝛ pascuosa ꝛ i locꝭ pluribꝫ nemoꝛosa. aq̃s ꝛ flumibꝫ ac riuulis irrigua. in multꝭ locꝭ fertilis ꝛ fecũda ꝛ in multis sterilis arida ꝛ inaq̃sa iuxta alpes maxie frigida ꝓpter frequẽtes imbꝛiũ ꝛ niuiũ iundatiões. plures sunt incole iuxta alpes q̃ ex frequẽti vsu aquaz niualiũ efficiũt sub mẽte turgidi ꝛ strumosi. feris abũdat. scz vrsis apꝛis ceruis ꝛ multis aliꝭ

De capadocia Capitulũ. XXXII

Capadocia est puincia i maioꝛi asia i capite syrie collocata ab oriente armeniã tãgit. ab occasu asiã minoꝛẽ. ab aq̃lone ꝟsirios cãpos q̃s habuerũt quondã amazones ꝛ mare tymericuz a meridie thauꝛ montẽ cui subiacet cilicia et ysauria vsqꝫ ad silicũ sinũ q̃ spectat ꝺ insulã cyprũ albis amnis p eã fluit. q̃ q̃ndã liddie regna diuiũxit a pꝛis. vt dic Jsi. li. xv. ꝛ Oro. li. j. Hi oꝛtũ habuerunt ꝓmo a mosoch filio iaphet. vñ ꝛ vrbs apꝺ eos manz vsqꝫ hodie q̃ moꝛeta ꝺr. vt dicit Jsidoꝰ li. ix.

De caldea Capituum. XXXIII

Caldea q̃si cassidea a caseph filio noe chor fris abꝛae fuit cognominata. vt dic Jsiꝺ. vñ caldei dicti sũt a caseth q̃si cassidei. Et ẽ regio maxia sita iuxta eufraten in q̃ est campꝰ duran in q̃ q̃uenerẽt gigãtes pꝛ diluuiũ ꝛ de ꝟsilio nemroth edificauerunt turrim turrim babel. a q̃ ciuitas ibi edificata vocata est babilon ꝛ tota regio babilonia fuit i postez nũcupata. vt patz ꝺ. in lra b. q̃re ibi ꝺ babilonia. Sz ꝟ dicẽduz q̃d oroſiꝰ dicat de babilone li. ij. Rex inq̃t ꝓmus apꝺ assyrios q̃ eminere ceteris potuit

nin⁹ fuit. occiso aũt nino semiramis vxor ei⁹ toti⁹ asie regia babiloniã vrbẽ quã incepat nemroth ãpliauit ⁊ instauravit. ⁊ vt esset caput regni assirioꝝ instituit durauitq; et stetit regnũ istũ in cõcussum. m.c.⁊.lxiij. ãnis vsq; ad sardanapallũ quẽ interfecẽ arbates pfect⁹ medoꝝ. ⁊ tũc icepit pire regnũ assiriozũ. sz ex toto perijt qñ a ciro ⁊ dario babylonia ẽ ita destructa q; vix credi potat apud mortales q; tã fortz ciuitas possit capi Fuit em̃ castroꝝ more menibꝫ paribꝫ pq̃drũ disposita ⁊ ꝫ murozũ magnitudie ⁊ firmitate vix credi põt. nã in latitudie habuerũt muri cubitos q̃nquagita. q̃ter tm̃ habuerũt i altitudine. Ambit⁹ ei⁹ i circuitu fuit. cccc. stadijs ⁊. lxx. mur⁹ de coctili latere fusus bitumine cõpact⁹ fossa extrinsec⁹ late patẽs. in quã amnis circũfluxit a frõte muroꝝ. Lentũ erãt portẽ i muroꝝ circuitu. erãt defensorũ habitacula eq̃ dispositia mire magnitudinis ⁊ fortitudis. ⁊ q̃uis esset ita fortz tñ cito victa ⁊ capta subuersa est. Hã i. ccc. et. lx. alueos flumẽ cir⁹ diuisit sic̃ ⁊ añ fecerat gangem fluuiũ qñ irat⁹ ꝫ fluuiũ eo q; vnũ de suis militibꝫ submersisset eũdẽ diuisit in. ccc. ⁊ lx. ptes. Uñ subtracta aq̃ q̃ fluebat p ciuita tẽ fuit facil⁹ capta. vt dic̃ idẽ Oroſi⁹. Illo anno q̃ babilonia ab arbato icepit destrui. incepit roma fundari. Uñ sub vna ꝓuenẽtia tẽpoꝝ illa cecidit. ista surrexit. ⁊ qñ pr̃e senio defecit regnũ ꝑmũ orientis. incepit pubescere regnũ occidẽtis

De cedar Ca. XXXIIII.

Cedar nomẽ est regiõis in q̃ habitãt ismaelite q̃ fuerũt filij cedar ꝓmogeniti ismael. Hã ismael fuit fili⁹ Abrae et agar egyptia ãcilla ei⁹. vñ veri⁹ vocantur agareni q̃z saraceni. q̃uis vsurpato nomie frustra se eẽ de sara genitos gl'ient. vt dicit Jsi. li. ix. Di domos nõ edificãt sz tãq̃z ferales hoies p vastas solitudies cuagãtes i tabernacul' habitãt de p̃dis ⁊ venatonibꝫ victũ acq̃rẽtes. ⁊ iõ onager fuit vocat⁹ ismael sic̃ dic̃ glo. sup Beñ. xvj. Hic erit bõ fer⁹ rẽ. q̃ vt dic̃ oẽm bestiaꝝ rabiẽ supgredientur. ⁊ mãsueti ab eis ꝓterẽt. nã vt dic̃ methodius futuꝝ est vt adhuc sel' parit⁹ gregati exeant de desertz ⁊ obtinebũt orbẽ terre p. viij. hebdomadas ãnoꝝ. ⁊ vocabit⁹ via illoꝝ via angustie. nã ciuitates ⁊ regna subuertẽt i locz sacratz sacerdotes iterficiẽt. ibidẽ cũ mulieribꝫ dormiẽt ⁊ ꝫ sacris vasis bibent ⁊ ad sepulcra sctoꝝ lumẽta igabũt. p ne ꝓtia pñtinoꝝ q̃ tũc erũt. h ⁊ mlta alia recitat q̃ babytatores cedar. i. ismaelite i orbe sunt facturi

De cancia. Capitulũ. XXXV.

Cancia. puincia ẽ anglie iuxta britanicũ occeanũ sita. cui⁹ metropol' ꝺ cãtuaria. ⁊ ẽ terra frugifera ⁊ nemorosa fontibꝫ ⁊ flumibꝫ irrigua. marꝫ portubꝫ insignis diuitijs locuples salubritate celi pcipua

De cantabria Capitulũ. XXXVI

Cantabria puincia ẽ hispanie vocabulo vbil ⁊ amnis hiberi sic vocati cui⁹ gẽtis anim⁹ ẽ ptinax ad latrocinãdũ ⁊ ad belläduz pn⁹ ⁊ ad patiẽda ẽbera sp est pat⁹. vt dic̃ Jsi. li. ix. Huic vicina ẽcl tiberia ab gallis celticꝫ ⁊ hyberꝫ sic vocata.

De chananea Capl'm. XXXVII

Chananea est regio in syria q̃ a filijs chanaã filij cham p⁹ diuisa ⁊ possessa ⁊ fuerũt ex eis. x. natiões. vt dic̃ Jsidor⁹ li. ix. ex q̃bꝫ fuerũt. vij. natões ꝺ semie chanaã i q̃bꝫ maledictio cham fuit q̃s hereditario radicata. ⁊ iõ a filijs israel diuino p cepto fuerũt deleti ⁊ eaꝝ termini ab eisdem occupati. vt dic̃ Jsidorus. li. ix.

De campania Ca. XXXVIII

Campania est italie puincia inter romanũ territoriũ ⁊ apuliã collocata. cui⁹ metropol' q̃ndã fuit capua a filuio rege albanozũ extructa. a capacitate ei⁹ dicta eo q; ei⁹ terra omnẽ vite fructũ capiat vñ ⁊ caput ẽ vbiũ cãpanie int' rel' martimaꝝ ciuitates romã ⁊ carthaginẽ noiata. erq̃ aliq̃n puincia italie cãpania fuerat noiata. mte sũt alie ciuitates famose locupletes ⁊ populose ad puinciã cãpanie ptinẽtes sic̃ neapolis ⁊ põteolis vbi balnea ꝟgilij i honore habebãt. Est ãt terra vineaꝝ frugũ ⁊ oleaꝝ feraꝝ abũdãs fructibꝫ geneꝝ diuersoꝝ. Est añt alia cãpania cisalpina gallie senonẽsis puincia c⁹ caput ciuitas ẽ treuer'. als trecẽ.

De cauda Ca. XXXIX

Cauda vocat⁹ q̃dam insula i ꝓncipio arta. deinde paulati dilatat. cui⁹ ingressus ẽ difficil' ⁊ laborios. vt patet Act. apl'oꝝ. xxvij. c. Est añt ꝫ insula iter syriã ⁊ italiã iuxta cretã ⁊ sardiniã

De cilicia Capitulum. XL.

Cilicia minoꝝ asie ẽ puincia a q̃dam antiq̃ore iouis filio vt asserit noiata vt dic̃ Jsi. li. xv. Dec ab occidẽtibꝫ

liciam.a meridie mare siculū. ab oriēte z se ptēntrione hz mōtis thauri iuga. hāc cign⁹ amnis itersecat.matrē hz vrbiū tharsimo/ niā q̄ z tharsis dr. Fuit āt inde nat⁹ Paul⁹ optim⁹ i spiramie fragrātissim⁹ z colore pl⁹ ḡaur⁹. vt dic̄ Jsi.li.xv.

De cypros La.XLI.

Cypros est insula a cypro ciuitate q̄ i ea est denoiata. vt dic̄ Jsi.li.xv. Jpa est z paphon q̄ q̄ndā fuit veneri ꝓse crata.multū aūt q̄ndā fuit famosa.z maxie de metall' eris.ibi etiā es ꝓmo dr fuisse rep/ tum z ei⁹ vsus. vt dic̄ idē. Terra ē vinifera z fortia sūt valde illi⁹ loci vina . ciuitates mō hz mltas z nobiles int' qs caput z metropol' dr nichosia.terra ē mari vndiq̄ clausa.sz in ter⁹ siluis cāpis ptis vineis z frugibus ni mis plena.fontibz z amnibz irrigua.z mltis diuitijs pariē z delitijs opulēta. H insula vo caē sep⁹ cethym i scriptura. vt dic̄ Jsi.li.ix. Et dicta ē sic a q̄dā filio Jonan nepote Ja/ pheth vt dic̄ Jsiō. De hac insula dic̄ Oros⁹ li.j. Insula cypros mari cirico cingit ab oc cidēte mari pāphilico.a septēntrione aulone cilicio a meridie syrie z phenicē pelago cir/ cūdat.ē spacium in lōgo tenet.clxxv.milia passuū. Jn lato ꝓo milia passuū.cxxv.

De creta Capitulū .XLII.

Creta grecie ē insula a q̄dā rege indi gena dicto crete noiata.int' oztum z occasum lōgissimo tractu pozrecta. a septēntrione est' ab austro egyptijs vndis/ q̄fusa. Fuit q̄ndā cētū vrbibz nobilibz deco rata.vñ z cēta pol' dicta ē. Prio aūt fuit insu la q̄ remis z armis claruit ac sagittē . prima Iris iura tradidit.eq̄stres turmas ꝓma do/ cuit.studiū musicū i ea ꝓmo reptū.ab ideis dactil' mūdo tradidit z exercēdo ampliauit pecudes z capras hz copiosas.ceruos aūt z caprcas valde paucas.lupos z vulpes alia rūq̄ ferar' noxia genera nūq̄ gignit. Serpens ibi null⁹.nulla noctua.z si aliūde trāslata i tenias statī morit.terra ē vitibz amica.arbo ribus ꝓsita.herbis medicinalibz referta . vt diptāno z alno z hmōi. gēmas ec̄ generat p cios as.gignit ei lapidē q̄ iothedactil⁹ dr. vt dic̄ Jsi.li.xv. Et cū sit insula a maioribz ve/ nenis notabilit' libera.tū sphalāgias.i.q̄sdā araneas generat venenosas. Hucusq̄ Jsi. li.xv. Idē p oia narrat Plin⁹ li.iiij. De eadē etiā insula dic̄ Oro. Creta ab oriēte finitur mari carpaceo.ab occasu z septēntrioē mari cretico.a meridie mari libico q̄ adriaticū vocāt.z hz i longo passuū milia.c.z.lxxxvj. Jn lato ꝓo milia.l.q̄re ꝺ dispositōe domus dedali i creta. Jsi.li.xvj.c.iij.de ciuitatibz

De cicladibz Capl'm .XLIII.

Ciclades insule. vt dic̄ Jsi.li.xv.q̄n dā grecie fuer̄t q̄s ide cicladres autu māt esse dictas.q̄ lz spacijs lōgioribus a delo pozrecte .i ozbē tū circa delū site sunt. Hā ozbē greci cyclū vocāt.q̄dā tamen dicūt sic eas vocatas ꝓt' scopulos q̄ in cir/ cuitu eaz sunt.he insule sunt i hellespōto in ter egeū mare z maleū ꝓstitute. Circūdant em̄ pelago idico.z sunt nūero.liiij. tēdētes a septēntrione i meridiē.hñt.l.milia passuū a septēntrioē i meridiē.z.l.milia ab oriēte i oc/ casuz ꝼm Jsi.ꝼm Oro.ꝓo milia.cc. Pria ꝓo int' has insulas.vt dic̄ Oro. ab oriēte est ro dus.a septēntrioē scenodo a meridie capados ab occasu citeras .ab oriēte finiūt' littoribz asie.ab occidēte mari icario.a septēntrioē ma ri egeo.a meridie mari carphacio

De choa La.XLIIII.

Choa vl' choes ē insula adiacēs puē rie atthice i q̄ ipocras medic⁹ nat⁹ est Et H insula ꝓmo lanificij arte claru it.vt dic̄ idē. Eqs ec̄ dr nutrire laudabiles.i q̄bz salomō antiq⁹ gl'ari videbat.vt dr.iij. Regū.vbi dr.ꝺ choa adducebāt ei eq̄ z c̄.

De corsica Capitulū.XLV

Corsica ē insula mult' ꝑuicijs angu losa.H hz ab oriēte tyrenicū mare. et portū vrbis rome. a meridie sardi/ niā.ab occasu baleares.a septēntrioē ligusti/ cū sinū.z tenet i longū.clxj.milia passuum. in latū milia.xxvj.

De dalmacia Capitulū.XLVI.

Dalmacia grecie ē ꝓuincia ꝼm anti/ quā terre ptitōz.a delū eiusdē puin cie ciuitate maxia noiata.H ꝓuincia hz ab oriēte macedoniā.a septēntrioē messiā. ab occasu histriaz.a meridie sinu adriatico termiat.vt dicit Jsi.li.xv. Et Oro.dic̄ idez Hēs illi⁹ tre ē fortz z robusta pdis dedita z rapīs.piraticā ei vitā ex ipīs pl'imi ducūt

De dacia Capitulum.XLVII

Dacia ē regio i europa a danis grecz vt dr ꝓmit⁹ occupata. Jn mltis in/ sul' z puincijs subdiuisa cū germa/ nia ꝺtigua.cui⁹ gēs q̄ndā fuit ferox z nimiū bellicosa.ꝓt' qꝺ britānicz noticis et multis

oliaꝝ regionū insul' dñabāt. Jsido.tñ dicit li.ix. Daci gothoꝝ fuerūt soboles. z dictos putāt dacos q̄si dagos ꝺ gothoꝝ scz genere ꝓcreatos. Uñcūq; āt sit ꝓmit⁹ ꝓcreat⁹ ꝓl's ħ certū est q; mlt̄ū ē ꝓl'osa. elegātis statureꝫ come pulcre. decore faciei generaliter z for mose. Bēs z si aīo seua ꝯ hostes. tñ naturali ter pia ē z mēte placida erga q̄slibz ānocētes

De delo Capl'm. XLVIII

Delos insula grecie ē i medio cyclaꝺū ꝓstituta. sic dicta eo q; p⁹ viluui/um cū nox vt ferūt mlt̄ꝫ mēsibꝫ obumbrasset. añ oēs terras illa insula radijs solis ꝓpus ē illustrata. z qz ꝓmo ē manifestata. ideo nomē delos insula ē sortita. nā delon grece manifestū ꝺr. Jpa ē z ortigia. eo q; ibi ꝓmo vise sūt coturnices anes. s. q̄s greci ortigias vocāt. Jn hac insula lathona enixa ē apollinē. vt dic Jsi. li. xv. Et ē delos nomē insule z ciuitatis

De dedan Capitulū. XLIX

Dedan regio ē in ethyopia i occidentali plaga. vt dic Jsi. li. ix. abūdās in elephātibꝫ z eboze z lignis ebeninis vt dic glo. sup Ezech. xvij.

De europa. Capitulū. L.

Europa tertia ꝺr esse ꝑs orbis ab europa filia agenoꝛ regis libie ē vocata. quā iupit⁹ rapies de affrica ad cretā duxit z maximā ptē orbis terraꝝ ei⁹ noie appellauit. vt dic Jsid. li. xv. De europa aūt scribit Oro. dicēs. Europe regiōes z gētes incipiūt a mōtibꝫ ripheis meotidisq; paludibꝫ q̄ sūt ad orietē descēdētes ad occasuꝫ p litt⁹ septētrional' occeani vsq; ad gallia belgicā z flumē renū qō ē ad occeanuꝫ deinde ad danubiū quē hystꝫ vocāt q; est a meridie z ad orientē directo⁹ pōto accipit. Jsi. aūt li. xv. dic q; incipit a flumīe hanai descēdens ad occasuꝫ p septētrionalē occeanū vsq; ad fines hispanie. cui⁹ ꝑs orietal' z meridiana a pōto ꝓsurgēs tota mari magno ꝓiūgit et i insulas gades finit. Prima q̄ regio europe est scithia inferior q̄ a meotidis paludibꝫ incipiēs. int' danubiū z occeanū septētrionalem vsq; ad germaniā porrigit. vt dic Jsiꝺ. li. xv. Et ħ terra ꝓpt barbaras gētes spēalit barbaria nūcupat. Et sunt gētes in vniuerso vt dic Oros⁹. liij. Int' q̄s ꝓma est alania q̄ ad meotides paludes ptingit. post gothia deinde dacia. z p⁹ germania. deinde gallia. z britānica insula z orcades z ins̄ule multe

Tandē hispania miꝛ. in cui⁹ finibꝫ finitur europa ex ptibꝫ occidēt. A pte aūt suprioꝛ ꝓsus meridiē bz mlt̄as z maximas regiones. scz pānoniā. mesiā. traciā. greciā cū finibus suis. italiā cū insulis z termis suis. Hec mā di ptcula z si sit minoꝛ q̄ asia. z tñ par est in ꝓꝓoꝛ numerosa generositate. ꝓl'oscūt/ dic Plin⁹ alit corpe maioꝛes. viribꝫ fortioꝛes. aīo audaciores. forma z specie pulcriores. q̄ faciūt asie vl' affrice regiōes. Hā sola ris est⁹ adurēs ꝓpt ei⁹ pmanētia sup affricol illos effic ꝓsumēdo humoꝛes corpe breuio res. facie nigrioꝛes. crine crispioꝛes. et ꝑter euaporationē spirituū p aptos poꝛos ani/mo defectioꝛes. Ecōtrario ꝓo ē apud septentrionales. Hā ex frigiditate poꝛos extrinsecus opilāte generāt hūoꝛes i corpe z efficiunt hoies corpulētioꝛes z ex ipa frigiditate q̄ mater est albedis in exterioꝛibꝫ in cute scz et facie albioꝛes. z ex repcussiōe vapoꝛ z spirituū ad interioꝛa efficiūt calidioꝛes interi⁹ z p ꝓsequēs pl⁹ audaces. Hoies ꝓo a plaga q̄ regio ꝓma est ab orietē mediocriter in ħ scba bēt. vt dic Plin⁹

De eulath Ca. LI.

Eulath ꝓuincia est in suprioꝛi india ab orietē incipiēs z lōgo terraꝝ tractu ꝓsus septētrionē se diffundens. Dicta ē eulath a filio heber patriarche hebreoꝝ. sic dic glo. sup Heñ. j. z. vbi ꝺr. q; inter filios heber piectan eulath noiat. hanc regionē pfluit gāges fluui⁹ q̄ alio noie phison in libro geneseos nūcupat. quē Plin⁹ mirū extollit laudibꝫ. li. iij. c. xx. vbi dic. q; gangen indic⁹ fluui⁹ mlt̄os vt q̄si infinitos ī se recipit amnes z nauigabiles vt idapsem. cantabriā. ysepim. z mlt̄os alios. nec est vnꝰ latioꝛ q̄nquaginta stadijs. nec pfundioꝛ vel altioꝛ q̄ndecim passibꝫ. Dic fluui⁹ circuit terram eulath. i q̄ abūdāt auꝝ z spēs aromatice vt bdelliū. z gēme ꝑciose vt onichin⁹ z carbunculi⁹. z hmōi. vt dic idem z glo. sup Heñ. In hac terra sūt mlte regiōes ꝑticulares in q̄bus potissime elephātoꝝ ꝺr abūdare mlt̄itudo.

De ethyopia Capitulū. LII.

Ethyopia a coloꝛe ꝓpl'i est ꝓmit⁹ vocata q̄s solis vicinitas tenet. vt dic Jsi. xv. Deniq; vim syderis ꝓhibet minū coloꝛ. Est em iugis est⁹. Hā q̄cq̄d est sub meridiano cardine ē circa occasum mōtuosa. circa mediū ꝓo arenosa. ad orientalē ꝓo et⁹ plagā maxie deserta est. Cui⁹ sit ab

occasu montꝫ athlãtis ad orientẽ vsqꝫ ad fi
nes egypti porrigit.a meridie occeano.a se
ptẽtrione nilo flumie claudit.plurimas ba
bes gẽtes diuerso vultu ⁊ mõstruosa facie
horribiles.ferasqꝫ ⁊ serpentũ mꝛtitudie ẽ
referta. Illic ꝙq rinocerota bestia camelcõ
⁊ basiliscꝰ dracones ingẽtes. ex ꝙq cerebro
gẽme extrahunt. Jacinctꝰ ⁊ crisoprassus ac
topasꝰ ⁊ alie gẽme plime in illis ptibꝫ repe
riunt ⁊ cynamomũ ibi colligit. Due aũt sũt
ethyopie. vna circa ortũ solꝭ. alia est in mau
ritania circa occasum. Et illa hispanie ma
gis est vicina. deinde numedia. tandẽ char
taginẽsis puincia. post est gethulia. ⁊ vltio
ra. vltra quã dicunt fabule esse antipodes
vt dic̃ Jsi. li. xv. Luꝰ sunt ꝓba supꝰ ꝺ ethy
opia h inserta. Dic̃ etiã idẽ li. ix. ethyopes a
chus filio cham sunt denoiati ex ꝙ originez
traxerũt. Lhꝰ hebraica lingua ethyops ꝺr
Di ãndã a flumie nili ꝓsurgẽtes iuxta egy
ptũ int nilũ ⁊ occeanũ in meridie sub solꝭ vi
cinitate insederũt ꝙq mꝛti sunt ꝑli sic̃ hespe
ri. ex pte occidẽtꝭ garamãti ⁊ trogodite ⁊ ce
tes. de qbꝫ narrat ꝑli. li. v. c. x. Ethyopum
gẽtes a ꝙdã nigro flumie cinsdẽ sunt voca
te. qꝫ flumẽ cinsdẽ est nature cũ nilo. nã ꝓsi
mules gignit calamos ⁊ papiros. Eodemqꝫ
pe augescit. In eiꝰ desertꝭ mõstruosi vigẽt
boices. nã ꝙdã solẽ orientẽ ⁊ occidẽtẽ dira i
pcatõe. i. maledictõe intuẽt. q̃re ꝓtinue ma
ledicũt soli. ꝑ quẽ ardorẽ eis valde grauem
Alij vt trogodite specꝰ excauãt ⁊ illos loco
domoꝝ inhabitãt. ꝓpẽtes comedũt ⁊ omne
qꝫ mãdi potest. qbꝫ ſtridoꝝ potiꝰ est ꝙꝫ vox.
Alij velut pecudes matrimonij sũt exortes
passim sine lege cũ mulieribꝫ habitãtes. ⁊ ta
les dicunt garamãtes. Alij incedũt nudi et
nullo exercitio occupant. ⁊ illi dicunt ḡpba
santes. Alij ꝙ ⁊ blennij alꝭ lemme dicũtur.
tradunt caput nõ hr̃e sꝫ os ⁊ oculos hũt pe
ctori insitos ⁊ infixos. Sũt ⁊ satyri ꝙ figu
rã solũ habẽtes hũanã ꝙ ad mores sunt pe
nitꝰ inhumani. Sũt etiã in ethyopia mira
alia vt dic̃ idẽ lib. vj. c. xxij. Sũt inqt multi
ethiopes apꝺ ꝙs omꝭ bestie q̃drupedes na
scunt sine auribꝫ ⁊ etiã elephãtes. Alij sunt
q canẽ ꝑ rege hũt. cuiꝰ motu auguriãtes fa
ciũt qꝺ videt. Sũt ⁊ alij ꝙ ternos vel q̃ter
nos dicunt hr̃e in frõte oculos. nõ q ita sit
in natura sꝫ ꝑ fingit. qꝫ pcipua sagittarꝫ ptẽ
tiõe vtunt. ꝙdã ex eis pãtheras ⁊ leones
venant. ⁊ eorꝫ carnibꝫ viuũt. ꝙꝫ rex vnũ so
lum oculũ in frõte hꝫ. Alia gẽs ethyopũ so
lis locustis viuit fumo ⁊ sale indurat. et bi
ꝑl. annũ nõ excedũt

De egypto La. LIII.

Egypꝰ q ꝓpus dicebat erca ab egyp
to danai fratre postea ibi regnante
nomẽ accepit. ꝫ ab oriẽte sirie rubro
mari iũcta est. ab occasu libiã hꝫ. a septẽtri
one mare magnũ. a meridie ĩtrorsus recedit
ptendẽs se vsqꝫ ad ethyopes. vt dic̃ Jsi. libꝫ.
xv. Est aũt regio celi imbribꝫ insueta pluui
arũ ignara. nilꝰ solꝰ eã circũfluẽs irrigat. et
sua inundatõe fertilẽ efficit ⁊ fecũdat. vñ fe
raꝝ frugibꝫ. multã ptẽ terraꝝ frumento alit
ceteroꝝqꝫ negocioꝝ adeo ẽ copiosa vt neces
sarijs mercibꝫ ipleat pene orbẽ. Finis egy
pti est canopia a canope menelai guberna
tore ibi sepulto sic dicta. Hucusqꝫ Jsi. li. xv
Hec ꝑmiꝰ mepphayna a filio cham noiata
est. vt dic̃ Jsi. li. ix. Hec regio mꝛtas habꝫ p
uincias pticulares ⁊ valde famosas ciuita
tes. sic̃ ẽ memphis ab ephaso iouis filio edi
ficata. ⁊ taphnes metropolꝭ egypti. heliopo
leos ⁊ alexãdria ⁊ mꝛte alie. vt dic̃ Jsi. li. xvj
Scõm Oroſiũ aũt duplex ẽ egypꝰ. ſ. supe
rior ⁊ inferior. Superior q in oriẽte p longũ
extendit. cui ẽ a septẽtrione sinꝰ arabicus. a
meridie occeanꝰ. nã ab occasu ex egypto in
feriori incipit. q ad orientẽ rubro mari ter
minat. xxiij. ꝓtinẽs natões. Hꝫ aũt deserta
multa egyptꝰ superior. ĩ qbꝫ sunt mꝛta mõstra
⁊ aialia mõstruosa. ibi pardi ⁊ tygrides. ibi
satiri basiliſci aspides horribiles ⁊ ꝓpentes
Hã in finibꝫ egypti ⁊ ethyopie iuxta fontem
tigris vbi caput credit esse nili q egiptũ pre
terfluit. nascit ꝙdã fera noĩe cacochephas. q̃
ꝙdẽ corpe est modica ⁊ mẽbris iners atqꝫ pi
gra. caput hũs valde gue ꝓpẽ qꝺ sp defert il
lud ad terre superficiẽ inclinatũ. qꝺ a natura
saluti mortaliũ est puisum. Tãte eñ vene
nositatꝭ est ⁊ pniciei q nullꝰ eandẽ recte ĩ fa
cie videre possꝫ q̃n statim sine remedio expi
raret. cadẽ eñ vis ẽ ⁊ ꝓpẽti ꝙ ꝺr basiliscꝰ. vt
dic̃ ꝑli. li. viij. c. xxij. In egypto eñ maxime
abũdant cocodrilli ipotami. i. fluuiales eq.
⁊ potissime circa fluẽta nili

De ellade Lapl'm. LIIII.

Ellas elladis, puincia est grecie ĩ eu
ropa. a rege bellena deucaliõis ⁊ pir
re filio vocata. a quo ⁊ ꝓmo ellenes
greci sunt vocati. ⁊ ĩ hac puincia est atthica

ges vbi q̄ndā fuit athenaꝝ ciuitas mr̄ liberaliū artiū. phoꝝ nutrix. q̄ q̄ndā nihil babuit grecia cari⁹. nihilq; nobili⁹. cui in primo achaia. puincia ē vicina. vt dic̄ Jsido. li. xv. Dr̄ elladis duplex ē puincia. s. boecia ⁊ peloponeñ. De pma scz de boecia sup̄ dictū ē. De alia p⁹ dicēt. Huic elladi subiacz helles pont⁹ vbi mlta sūt valō mira. vt dic̄ Plini⁹ li. vj. c. iij. Juxta inḡt hellespontū dixit trages pgame⁹ eē gen⁹ hoim q̄s ophiages vocat. q̄ꝝ ptactu sanāt ict⁹ ꝑpentū. ⁊ sola manu apposita extrahūt que mortifera sūt venena Dic̄ etiā Uarro ibi adhuc esse aliq̄s q̄ꝝ saliue medent̄ ꝯ ict⁹ anguiū ⁊ ꝑpentū. Est autē hellespōtus maris mediterranei sin⁹. vt dic̄ Jsi. li. tiij. in septētrione retorquēs magnis amfractib⁹ iuxta greciā ⁊ iliricū i angustas septem stadioꝝ ꝓstringit. vbi xerses rex fecit pontē de nauib⁹ ⁊ sic i greciā remeauit. dilatat aūt aq̄ ⁊ fac̄ pontidē q̄ mox in q̄nquagīta passib⁹ coartat. Denoiat aūt sin⁹ ab helle sorore frixi. q̄ fugiēs nouercales insidias decidit i mare ⁊ mortua ē. cui⁹ casus hellespō/ti ⁊ mari ⁊ terre i circuitu nomē dedit.

De eola Ca. LV.

Eola insula sicilie ab eolo ipot̄ filio. quē poete finxer̄t deū fuisse vētoꝝ ē vt dr̄ appellata. Hoc āt iō dictuz est. qr ipe fuit vt dic̄ Uarro rector illaꝝ insularum. ⁊ qr eaꝝ nebul⁹ ⁊ fumosis vaporib⁹ futuros p̄dicebat vētos. ab iperit⁹ visus ē vētos retinuisse i sua ptāte. vt dic̄ Jsiō. lib. xv. Sūt aūt nouē insule eole dicte. ab eodē autē vulcane sunt dicte. eo q⁹ i eis ardeat ignis sic̄ in mōte ethne. vt dic̄ idē. Et sūt single in sule. q̄rū⁹ noib⁹ nūcupate. q̄ꝝ ꝓma dr̄ lipara. scda getha ab altissimis collib⁹ sic vocata. tertia strogile. q̄rta dedy. ⁊ sic de alīs.

De franconia Capitulū. LVI.

Franconia germanie ē puincia i europa. a frācis illi⁹ regiōis incol̄ nominata. cui⁹ metropol̄ herbipol̄ est vocata. sita sup̄ amnē mogū. ab oriēte habz thuringiā saxonū. a meridie danubiū ⁊ bauariā. ab occasu sueuiā ⁊ alsaciā. a septētrione renēsem puinciā. cui⁹ metropol̄ est moguntia sita sup̄ renū quē mog⁹ ibi subintrat Est aūt terra optima fecūda frugib⁹ ⁊ vinifera. siluis decora. opidis ⁊ castris munita. ⁊ plurimū populosa

De francia.
Capitulū. LVII

Francia q̄ ⁊ gallia a frācis germanicis ꝓmit⁹ vt dr̄ notata. vl̄ a franco carnifice. q̄ successit i regē pariſ⁹. ꝺ q̄ carnifices ꝓulegiati sūt erga regē. ⁊ abilo frāco est frācia notata. ab oriēte hz limitē flumīs reni ⁊ germaniā. ab euro habz alpes pēninas. a meridie hz puinciā narbonēsem. a circio occeanū brītānicū. a septētrione in sulā brītānicā. ⁊ ħ frācia q̄ndā gallia belgica a ciuitate q̄ belgis dr̄ ē vocata. vt dic̄ Jsi. dor⁹. li. xv. ⁊ Orosi⁹. Dec frācia glebā habz vberē. arboꝝ vineaꝝ. fructuū ac frugū ferax lem. fluuioꝝ ac fontiū affluētia insignē. quā duo flumīa nobilissima ꝓfūdūt in extremis ei⁹. s. rodan⁹ ⁊ ren⁹. vt dicit Jsi. li. xv. Lapides ⁊ lapidicinas hz nobiles. ⁊ ad ꝟstruendā edificia singulares. ⁊ potissime parisiorū. solū. qr i gipso siue vitro ab incol̄ vulgariter dicto plastro ꝑcellit. Hā terra est virtea ⁊ ꝑspicua ꝓtute minerali i lapidē trāsmutata q̄ lapis extus⁹ ⁊ cū aq̄ tpat⁹ puertit i cemētū. ⁊ mixtū vñ fiūt parietes ⁊ edificia. festudines ⁊ multiplicia pauimēta. ⁊ hmōi cementū positū i ope ⁊ plasmatū siue tritū. ad modū lapidis itēꝝ indurat. ⁊ cū mlt⁹ habeat frācia nobiles ⁊ famosas ciuitates. pariſ⁹ int̄ oīs mirito obtinet ꝓncipatū. Hā sic q̄ndā athenarū ciuitas mr̄ liberaliū artiū ⁊ lfaꝝ. phoꝝ nutrix. ⁊ fons oīum sciaꝝ grecia decorauit. sic pariſ⁹ nr̄is tpib⁹ nō solū frāciā. imo totus europe ptē resiuā in scia ⁊ in moribus sublimauit. Hā velut sapie mr̄ de oīb⁹ mundi ptib⁹ aduenientes recolligit. oīb⁹ i necessitatib⁹ subuenit. pacifice oēs regit ⁊ tāq̄s vitaꝝ cultrix debitrice sapientib⁹ ⁊ insipientib⁹ se oīm dit. vrbs locuples diuitiis ⁊ opib⁹ ꝓpter pace gaudēs. aere ⁊ flumīe philosophantib⁹ gruēs. cāpoꝝ pratoꝝ ⁊ montiū pulcritudine fessoꝝ i studio oculos recreās ⁊ reficiens vicoꝝ ⁊ domoꝝ aptitudine studentib⁹ maxime cōpetēs. Et nihilomin⁹ ad refectionē ⁊ recreationē oīm aliorū ipam frequentantium est sufficiēs vniuersas alias vrbes in hiis⁹limis libꝝ ꝑcellēs

De flandria Ca. LVIII

Flandria est puincia gallice belgice iuxta litt⁹ occeani ꝟstituta hīs germaniā ab oriēte. insulā brītānicā. a meridie septētrione. ab occidēte mare gallicū. a meridie gallię senonēsem ⁊ burgūdiā. Dec puincia gallię senonēsem ⁊ burgūdiā. Dec puincia q̄uis situ terre sit puula. mlt̄is tñ bonis singularib⁹ ē referta. Est ei terra pascuo

ls vberrima z armēt̄ z pecudib⁹ plena. no/
bilissimis opidis z portib⁹ mar̄ iclita. am/
nib⁹ famosis. s. scaldeleia vndiq; irrigua z p
fusa. gēs ei⁹ elegās corpe z robusta multi/
plicat̄ i sobole z i suba i oim merciuz diuitijs
locuples venusta facie general'r z ōcora af
fectu pia. affatu blāda. gestu matura. habi/
tu honesta. erga domesticos pacifica. erga
extraneos valō fida. arte z ingenio i ope lani
ficio subuenit. nā pciosaz lanā quā sibi an
glia cōicat i pānos nobiles subtili artificio
trāsmutās p mare z trā mlt̄ regiōib⁹ admi/
nistrat. Est āt tra plana z frugifera i mltis
locis. mltas hns arbores. ñ tñ mltas siluas.
gaudz q̄busdā locis palustribus i q̄b⁹ effodiūt
glebe q̄ siluaz supplēt defectū q̄ ad igniū in/
cremētū. nā ex bis calidis z siccis solet ignis
fieri magis efficax q̄ ex lignis. sz iutilior z vi
lior q̄ ad cinerē. guior q̄ ad redolētiā z odorē

De puincia fenicis Ca. LIX.

Fenicis puincia a fenice frē carbini ē
vocata. qz fenix ō thebis egiptiorū
in syriā pfect⁹ apō sydonē regnauit.
z ex suo noie feniciā appellauit Ipa ē vbi est
thyr⁹ ? quā loq̄t Isa. vt dic̄ Isiō. li. xv. z. ix.
Dec hz ab oriēte arabiā. a meridie mare ru
brū. ab occidēte mare mediterraneū. a septē
trione mōtē libanū. vñ terra optia ē arbori
bus pcipua. i frugib⁹ z fructib⁹ tra fecūdissi
ma lacis olei z mell'. Terra ē mōtuosa z cā/
pestris irrigua fontib⁹ z aq̄s. i cui⁹ mōtibus
metalla diuersi generis fodiunt

De frigia Capitulum. LX.

Frigia minor asie ē puincia. sic dicta
a frigia europe filia regio vicīa gal/
acie ex pte aq̄lonis. licaonie ꝓo ex p
te meridiei. Licdie ꝓo ex pte adherz i oriēte
ab aq̄lone ꝓo mari hellespōti termiat. vt di
cit Isi. li. xv. Sūt āt due frigie. maior q̄ hz
smirnā. minor q̄ hz yliū. Lycaoniā aūt diui/
dit fluui⁹ bernicz a frigia. vt dicit idē. Fri/
gia āt dardanica ē appellata a dardano q̄ p
fect⁹ ō grecia cū dracio frē suo frigiā obti/
nuit z ibi regns a suo noie frigiā dardanicā
noiauit. Drac⁹ āt drachiā occupauit. vt di
cit libro. ix.

De frisia Capl'm. LXI

Frisia ē puincia i inferioribus ptibus
germanie sup litt⁹ occeani tractu lō
gissimo ostituta. q̄ a fine reni incipit z mari
danico termiat. c⁹ icole frisones a germani
cis nūcupāt. In hitu āt z i moribus plimum
differt a germanis. Nā viri fere oēs i coma
circularit sūt attōsi. q̄ q̄to sūt nobiliores. tā
to alti⁹ circūtōderi gl'osi⁹ arbitrāt. Est aūt
gēs viribus fortis. pceri corpis. seueri ai z fero
cis. corpe agil'. lāceis vtēs ferreis p sagittis
terra plana pascuosa palustris z ḡminosa li/
gnis carēs. p igniū fomēto ex bitumiosis
cespitib⁹. aut boum desiccatis stercoribus sepe
vtēs. Hēs q̄dez ē libera. extra gētē suaz alti⁹
dñio ñ subiecta. morti se exponūt gra libta/
tis. z poti⁹ morte eligūt q̄ iugo oppmi seruitu
tis. Jō militares dignitates abiiciūt z aliq̄s i
ter se erigi i sublimi ñ pmittūt sub militie ti
tulo subsūt tñ iudicib⁹ q̄s ānuati ō seipis eli
gūt q̄ rēpublicā int' ipos ordināt z disponūt
Castitatē mlt̄ū zelāt z oēs ipudicicia seueri
us punientes. filios suos z filias vsq; ad cō/
pletū fere adolescētie t̄minū castos seruāt ex
q̄ ptingit q̄ tūc tpis datos nuptui iponūt so/
boles. plē ꝓpletā generāt z robustā

De insulis fortunaz Ca. LXII.

Fortunate insule i occeano sūt site ꝫ
leuā mauritanie occiduo prime z i/
ter se ītericcto mari discrete. vt di. Isi. li. xv.
q̄ ab oim bonoz z pcipue messiū z fructuū
fecūditate fortunate insule sūt vocate. quas
gētilitū erroz z carmia poetaz ppt̄ soli fecun
ditatē padisū eē putauert. vt dic̄ Isi. li. xv.
Idē di. pli. li. v. c. xxxiij. z dic̄ ibi crescere ar
bores vsq; ad. cxl. pedū pceritatē. In his co
pia ē pomoz z auiū mltitudo. ibi mell' abū
dātia pit̄ z lacis z marie i capna insula a mlt̄
titudie capū z arietū sic noiata. ibi canū mi
rabil' fortitudo z pcipue i canaria insula q̄ ē
a mltitudie canū igentis fortitudis z magni
tudis sic vocata De galilea Ca. LXIII

Galilea regio ē palestīe sic vocata. eo
q̄ gignit cadidiores boues q̄ palesti
na. ħ āt duplex ē. s. supior z inferior.
z sūt ōtigue ad iuicē z ōnexe adherētes syrie
z fenici. vtriusq; gleba fera ē z optia frugi/
bus fructib⁹ vineis z oliuis vberrima z fe/
cūda aq̄s ē irrigua. nā iordane flumie pfun
dit i aliq̄ sui pte. lac⁹ hz nobiles maxios vti
les z salubres. q̄ p sui magnitudie z pisciuz
mlt̄itudie maria nūcupāt. Est āt vrait Isi.
lac⁹ tyberiadis sic vocat⁹ ab opido tyberia/
dis. z ē lac⁹ cūctis salubrior ad sanitatē cor/
poris efficacior. hns stadia. x. q̄re ꝫ ō lacu ty/
beriadis z ō lacu genesar i tractatu de aq̄s
z stagnis

De gallacia
Capitulum.LXIIII

Gallacia est regio in europa a prisciſ gallor gentib⁹ et quib⁹ extitit occupata. vt dic̄ Jſi.li.ix.t.xv. Nam galli a rege bithinie in auxiliū euocati regnum cū eo obtēta victoria diuiſerūt. ſicq; deinceps grecis admixti p̄mo gallogreci. nunc aūt et antiquo gallor noie galli dicuntur. t eorū regio gallacia nuncupat. Est autem regio latiſſima t fertiliſſima europe p̄tinēs magnā partē que nūc rutenea a pluribus nominatur

De gallicia Capitulū.LXV

Gallicia puincia est in hiſpania a cādore populi regionis ſic nominata. p̄ ceteris em̄ p̄tib⁹ hiſpanor dicuntur eſſe albiores. Terra dicit frugifera occeano vicina. multis abundās bonis. hi grecam originē ſibi ſcribūt. vñ t naturali ingenio valēt. vt dicit Jſi.li.ix. Nā p⁹ finē troiani belli pl'es et grecis ad galliā ſunt pfecti et ibi manēt vſq; ad tp̄s p̄ns

De gallia La.LXVI

Gallia europe est puincia iter pinneos montes t occeanū britānicū conſtituta. que etiā a cādore pl'i ſic ē antiquit⁹ nūcupata. gala em̄ grece lac ōr. et iō ſybilla eos gallos. i. cādidos vocat dicens tūc lactea colla auro innectunt. Fm ei diuerſitatē celi t facies hoīm t colores animorū diuerſitates exiſtūt t corpor qualitates Jn roma graues generat. grecia leues. affrica verſipelles. gallia natura feroces ingenioq; acres. vt dic̄ Jſiō.li.ix. Hec regio ab oriēte habet germaniā. ab occidēte hiſpaniā. a meridie italiā. ab aq̄lone p̄o occeano britanni co termiat. vt dicit Jſidor⁹ Hec quondam fuit tripharia. ſcz belgica. celtica. et togata. ſed has puincias franci nūc inhabitāt. a q̄ bus francia appellat. quere ſupra de francis t francia

De gadis La.LXVII.

Gadis inſula est i fine hiſpanie ſita. q̄ diuiſit africā ab europa in qua hercules poſuit colūnas mirabiles t iſignes t inde tirreni maris fontib⁹ occeani eſtus nutrit. Est autē a p̄ma terra .c.t.xx. paſſib⁹ ſepata. quā tyri de rubro mari pfecti occupātes. Jn lingua ſua gadis. i. ſepatam nominauerūt. p eo q̄ mari ſit vndiq; circūſepta. Jn qua creſcit arbor palme ſilis. cui⁹ gummi infectū vitr ceraunia gēmā reddit. vt dic̄ Jſi.li.xv. Est aūt inſula fructibus et ſpecieb⁹ ditās multas p̄tes orbis t p̄cipue occidentis

De grecia Capitulū.LXVII.

Grecia a greco rege est vocata q̄ p̄a regionē incoluit t eā ſuo noie nomi nauit. vt dic̄ Jſiō.li.xv. Sūt et⁹ pro uincie ſeptē ab occidēte. dalmacia. deinde epyrus. inde ellades. inde theſſalia. poſt macedonia. t poſtea achaia. t duo in mari. ſcz creta t ciclades. Est aūt regio latiſſima mtis alīa nominib⁹ noīata. terrar t marium diuitijs opulēta. multor regnor dīa. milicie nutrix. p̄hie mater. inuētrix oīm bonorū artiū magiſtra. cui⁹ gens fuit antiquis̄ bellicoſiſſima dono ſapiētie t ſcientie p̄dita. fmone diſertiſſima. legib⁹ ſubdita. pia circa extraneos. pacifica circa incolas t domeſticis q̄eta. p̄ hoſtiū iniurias intolerabilis nimiū t infeſta ſic̄ in libro de grecor laudib⁹ narrat Uarro

De getbulia Capl'm.LXIX

Gethulia affrice est puincia a grecis qui de grecor ſiue gothor p̄cellēs reliquijs vt dicit nominata. vt dicit Jſidor⁹ li.ix. qui ingēti agmine congregato nauigio vſq; ad libie p̄tes puenerūt. et q: ex gre cis al's gethis venerūt deriuato nomine gethuli nūcupati ſunt. Et ideo est opinio apud grecos mauros et illa gente ſibi eſſe conſanguineos t p̄pinquos. vt dicit Jſidor⁹ lib.ix. Juxta iſtos habitat gaulonū gens a meridie vſq; ad occeanū beſpertū p̄uagans i desertis t diſcurrēs. his nomē gaulon inſula dedit que est iuxta ethyopiā vbi nec ſerpēs naſcit nec viuit. vt dicit Jſidor⁹. Sūt et iā in fine affrice populi quaſi beſtiales qui garamantes dicunt a garamāte rege appollinis filio nominati qui ibi ex ſuo nomine garama opidū cōdidit t cōſtruxit. de quibus dicit Plini⁹. q̄ fere a cōſortio humanitatis ſunt remoti

De gorgonibus
Capl'm.LXX.

Gorgones sūt inſule occeani obuerſe p̄muncrorio. qō vocat heſperie rus quas incoluerūt gorgones ſeu mine aliti. id est veloci pernicitate birlinto t aſpero corpe. t ex his fuerūt inſule noiate vt dic̄ Pli.li.xv.

De gothia. Ca.LXXI

Gothia ſũthie inferioꝛ eſt ꝓuincia in europa.q̃ vt credit a magog filio ia phet ē vocata.vt dicit Iſi.li.ix. vnd gothos noiauerūt.z fuit q̃dā gēs fortiſſima mole coꝛpoꝛis ingēs armoꝛ generis terribilis credit populata.nā eoꝛ ſoboles ſũt daci et getę.amazones i aſia ex gothoꝛ ꝓſapia ꝓ cefferūt.vt dic idē li.ix.z.xv. Eſt aũt vſq̃ hodie regio latiſſima ab aq̃lone hñs noꝛ vegi am ac dacią i alijs etiã lateribꝰ mari occeano circũdat. Huic regioi adiacet inſula q̃dam nomie gothlādia gothoꝛ tra dicta. q̃ a gothis fuit antiq̃tꝰ habitata.z ē inſula frugifera.paſcuoſa plimũ z piſcoſa z mltiplici generis merciũ matie negocioſa.nā pelles varie z ceraꝛ z ceteroꝛ copie ꝺ regiõibꝫ diuersis ad illā inſulā nauigio deferũt. z inde in gallią.in germaniā.in britāniā z hiſpaniā p occeanũ deducunt

De guido. Capitulũ.LXXII

Guidũ eſt regio ĩnſula ꝛ aſiā inter ſi riā z italiā.reſpiciēs ꝓſus pāphiliaz in glo.ſup Act.xxvij.

De india Capitulũ.LXXIII

India oriētal' eſt regio i aſia dicta ſic dēs.h a meridiano mari poꝛrecta vſq̃ ad ab indo flumie q̃ claudit ex pte occi/ oꝛtũ ſol' a ſeptētrione vſq̃ ad mõtē caucaſũ puenit hãs gētes mltas z opida. Inſulā q̃z caphane vel taꝓbane.gēmis z elephātibꝫ referta.hz etiā griſam z argeā inſulas auro z argēto refertas z fecũdas. Sũt eē vites i arboꝛibꝫ q̃bꝫ folia nũq̃ cadũt. Hz etiā idia fluuios nobiliſſimos gangē z indũ z hypa nẽ regiões idicas illuſtrātes. Eſt aũt india ſanonio vēto ſaluberrima.i ãno bis fruges nutrit.gignit q̃z cinci coloꝛ hoies.elephā/ tes ingētes.monocerõ beſtiā.pſitacũ auem bedenũ etiā lignũ.cynamomũ.piper z cala mũ aromaticũ. Mittit z ebur lapides inſu per pciosos.berillos.criſoꝛaſſos carbũcu los adamātes margaritas z vniones q̃bus nobiliũ ardet ambitio ſemiaꝛ. Ibi ſũt mõ/ tes aurei q̃s adiri ꝓhibẽt dracones z griphões z diuerſoꝛ hoim mõſtra ipoſſibile ē. vt dic Iſi.cuꝰ ſunt ħ ꝓba oĩa ſup̃ dicta. vt ꝓz li.xv Eſt aũt india inꝛ oēs regiones oꝛbis maioꝛ opulētioꝛ.potētioꝛ z ꝓꝑoſioꝛ Uñ mira ꝺ in doꝛ mltitudie z potētia recitat Pli.i li.vj.c. xix. Dic ei q̃ ſũt mlti reges i india q̃z aliqui hñt ſub ſe.lx.cccc.milia armatoꝛuz.alią hñt ſexcētos cuneos eq̃tũ.z.ix.milia elephātoꝛ q̃ ꝓ oēs dies ſtipēdiāt. vñ mltaꝛ opũ ē maxima ꝺiectura.alij hñt peditũ.lx.milia.z eq̃tũ mille.elephātoꝛ ſeptigētoꝛ.z hi oēs ad pcm ctũ belloꝛ ſũt pati. vñ ꝓz q̃ tra ē potēſ z opulēta. vñ vt dic idē. Indoꝛ q̃dā tellurē exerceāt.q̃dā militią capeſſunt.alij merces ſuas euehũt.alij rẽpublicā ꝓptie tꝑant z regũt. alij regibꝫ aſſidēt.alij iudicia reddũt.q̃dam potiſſime religioi vacāt z itēdũt ſapie diſci pline.z cũ inꝛ omēs regiões ſit vaſtioꝛ atq̃ maioꝛ ꝓ oibꝫ ē mirabilioꝛ. Nā vt dic Pli.li. vij.c.iij. India inq̃t i lõgo ꝓtractu ꝑſꝰ ethyopią i miraculꝰ abũdat Jn idia em̃ gignunt maxia aialia z canes ceteꝛ grādioꝛes Arboꝛes ei tāte ꝓceritatꝛ ibi creſcere dicũt vt ſagittꝛ ſupari neq̃ant Nec aũt faciũt vbertas ſoli.tēperies celi z abũdātia aq̃ꝝ. Fic ꝰ arboꝛ ibi tm̃ ſe ꝓtēdit vt ſub vnꝰ latitudine multe turme militũ pñt diſcũbere Arundines ibi etiā tāte ſũt ꝓceritatꝛ. vt ſingl'a iternodia alueo nauigabili ternos boies iterdũ ferant. Sũt ãt ibi boies magne ſtature altitudine q̃nq̃ cubitoꝛ excedẽtes q̃ nec expuũt nec doloꝛe capitꝛ nec dẽtiũ nec ocl'oꝛ lãguoribꝫ afficiunt.nec ab ĩmoderato caloꝛe ſol' coꝛum coꝛpa ledũt ꝛz potꝰ idurāt. Phi etiā eoꝛ q̃s gimnoſophiſtas vocāt ab oꝛtu diei vſq̃ i occaſuꝫ ſtādo i calidiſſimis arenis.ſolē ĩmobiliby ocul' intuẽt. Jn q̃z eē mõtibꝫ ſũt boies q̃ hñt auerſas plātas z digiti i pedibꝫ ſũt octoni. Sũt eē ibi canina capita hũtes q̃ ferarũ pellibꝫ veſtiũt.cũ latrāt vt canes z alit nõ loquũt. venatu z aucupio viuũt. vnguibꝫ z dẽtibꝫ ſũt armati. i magꝝ ſũt mltitudie plꝰ q̃z cẽtũ vigiti milia. vt dic idē Sũt etiā i q̃daꝫ gẽte idie femie q̃ nũq̃ pariũt niſi ſel'z geniti ꝓfecti caneſcũt. Ibi ſatiri z ceti boies monſtruoſi ꝺ q̃bꝫ i tractatu ꝺ aialibꝫ mõſtruoſis dictũ ē Sũt z q̃dā boies i fine oriētal' indie circa oꝛtũ gãges ſine oꝛe veſtiti frõdiũ lanugine q̃ ſolo odoꝛe narũ viuũt nec aliq̃d comedũt l' bibũt ꝛz ſolũ odoꝛē floꝝ z ſilueſtriũ maloꝝ narib attrahũt z iñ viuunt. i malo odoꝛe cito moꝛiũ. Sũt z alij q̃ diutiſſime viuũt z nũq̃ ſeneſcũt ꝛz q̃i i etate media moriunt Sũt eē q̃ i iuuẽtute caneſcũt z i ſenio nigreſcũt. ħ z mlta alia recitat Pli. mira.

De yrcania
Capl'm. LXXIIII

YRcania est regio ī insula sub iugis caucasi mōtis ꝓstituta. regio q̄dē est latissima bñs multas gētes. lingua z moribꝫ differētes. vt dicit Jsidor⁹ libro. xv Dic̄ etiā Oros⁹ q̄ se extēdit a mōte caucaso vsq̄ in scithiā bñs gētes. xliij. q̄ ꝓpter terre fecunditatē lōge lateq̄ euagant. ex q̄bꝫ q̄dā agros incolūt. quedā de venatōibꝫ viuunt q̄dā ꝯo vt crudeles z bestiales portentuose carnibꝫ humanis viuūt z ipoꝝ sanguinē bibūt. vt dic̄ Jsi. li. xv. vbi subdit. yrcania ē dicta a silua yrcana q̄ scithie subiacet habens ab oriēte mare caspiū. a meridie armeniam maiorē. a septētrione albaniā. ab occasu sui yberiā. Est aūt siluis aspera copiosa immanibꝫ feris pardis tigridibꝫ z pātheris. gignit etiā aues q̄ dicunt bircane quaꝝ pēne nocte plucēt. z tales etiā aues in germania inueniunt. vt dic̄ Jsi. ibidē. Jst⁹ yrcania ꝑ los deuicit Joh̄es yrcan⁹ fil⁹ symonis summi sacerdotis tpe machabeoꝝ. a quibꝫ deuictꝰ Joh̄es yrcan⁹ noīat⁹ est. vt dic̄ ng̃r ī bysto. in ꝓncipio bystorie euāgelice. Jdem dicit Hieronymus.

De ydumea Capl'm. LXXV.

YDumea regio est in arabia ab edom id est ab esau filio Jsaac nominata. Hā filij esau q̄ edom cognomīatus est expulsis amorreis terrā illā inhabitauerunt. z eā terrā idumeā. i. terrā filioꝝ edom deinceps vocauerūt Est aūt idumea p quedam deserta a palestina sepata. cuius fines vsq̄ ad mare rubꝝ se extēdūt. Est aūt terra fortis z mōtuosa sub forti calore solis cōstituta. z iō incole terr e ꝓtra sol' ardorem faciunt sibi domos subterraneas z speluncas. vt dicit glo. sup abdiā.

De iudea La. LXXVI

IUdea est regio in palestina ex nomine iude appellata. ex cui⁹ tribu regef habuit. H̄ ꝑus chanaan est dicta a filio cham sine a decē chananeoꝝ gētibꝫ q̄bꝫ expulsis iudei illā terrā possederūt. Jnitiū longitudinis ei⁹ a vico arpha z vsq̄ ad vicū iuliacen porrigit. in quo iudeoꝝ ac tyrioꝝ habitatio est cōmunis. latitudo aūt ei⁹ a mōte libani z vsq̄ ad lac⁹ tiberiadis se extēdit. Jn medio aūt iudee est ciuitas hierosolymoꝝ quasi vmbilic⁹ totius regiōis. terra variaꝝ opū diuites. frugibꝫ z fructibꝫ valde fertilis. aq̄s illustris. opima balsamis. abōdans in metallis. cedris. palmis. z cypressis. z alijs nobilissimis arboribꝫ insignis. pīa vineis malogranatis z oliuis. terra lactis ac mellis. vnde ꝑm gr̃am elementoꝝ iudei ex patribꝫ repromissam terrā fluentem lacte z melle putauerūt. cū hinc illis resurrectionis gl'iam vel ꝓrogatiuā pollicer et. vt dic̄ Jsi. libro. xv. De hac dicit Plin⁹. v. c. xiij. Judea ꝑs est syrie q̄ late lōgeq̄ fundit. que ꝯpto z arabie ꝓxima. asperis diuisa mōtibꝫ quā iordanis amnis pfluit. z galileā a cetteris iudeis diuidit z distingnit. In iudea autem est ciuitas hierosolyma ciuitas clarissima vbiū orientis. Hz aūt iudea fontes calidos z salubres. hz etiā in fine mare mortuū q̄ lac⁹ asphaltes ōr. sic dictū eo q̄ nihil gignit viuū nisi bitumē. in q̄ nihil viuit. si ꝑ iectū fuerit aliq̄d viuū supnatat. Ab hac lacu iordanis amnis imbibit z laudatas perdit aquas pestilētibꝫ intermittas

De iberia Capitulum. LXXVII

IBeria est regio in asia iuxta pōtum armenie iūcta. In hac nascunt herbe que vtiles sunt tincture. vt dicit Jsidorus libro. xv.

De italia La. LXXVIII

ITalia regio est magna in europa. a grecis populis occupata olim. etiā magna grecia appellata est. vt dicit Jsiō. li. xv. Deinde a rege saturno saturnia est vocata. eo q̄ ibi saturn⁹ a ioue de suis sedibꝫ depulsus latuit. postremo ab italo ei⁹ius sit⁹ lōgitudine ampli⁹q̄s latitudine circuit ab aq̄lone adriatico claudit. ab occasu alpium iugis finit. terra est in omnibꝫ rebꝫ pulcerrima. soli fertilitate. pabuli vbertate grātissima. nobiles habet lac⁹ sicut vennacum nobiles. s. eridanū siue padū tyberim heranuū arq̄ lucernū. multos alios fluuios num z hmōi. gignit gēmas. s. ligurū gagatem margaritas z corallū. boam q̄z ꝑpetē tem z lincē ferā z multas alias auiū spēs singulares. H̄ regio ōr hesperia a hespero stella ita cut z hispania. eo q̄ greci nauigādo ī italiā z in hispaniā ꝑsiderāt stellā illam. Iz hispania ōr hesperia vltima. quia in loco vltimo sub occasu est locata. Hucusq̄ Jsiō. li. xv. Jnt' oēs āt europe regiōes occidētales tralia obtinet ꝓncipatū Jnsulas ei hz nobiles

pos mars insignes puincias cūctis diuitijs
locupletes. ciuitates populosissimas. murs
fossas z alijs apparatib bellicis nimis fortes
auri z argēti copiose abūdātes. duodecim
Fm Plī.li.iij. famosas z potētissimas pticu
lares pter insulas ptinet regiones. de qb idē
diffusi tractat. Est āt ō orientē septētrionē
z occidētē altissimis alpib z mōtiū ingis vn
dīs circūcincta. ex qb ortūt nobilia flumi
na rens scis z danubi. q̄ germaniā pfluūt. z
rodan cū secana z multis alijs q̄ galliā mari
me lugdunen. z narbonen. z belgicā i locis
pluribs circūfundūt

De hispania Capitulū. LXXIX

Hispania pus ab ibero amne fuit hy
beria nūcupata postea ab ispalo flu
nio vt ōr hispania ē vocata. ipsa vo
hesperia a stella vesptina occidētali sic fuit
antiqe noīata. Est āt sita int affricā z euro
pā a septētrione pireneis mōtib clausa a re
liqs ptib est vndiqs mari pclusa salubrita
te celi equal. oīm frugū fecūda. gēmarum z
metallor copijs ditissima. Interfluūt autē
eā flumia nobilissima. s. betis. mine. iber z
tagꝰ. z aux. trahēs epactul. Sex hz puin
cias. s. terraconēsez. carta ginēsem lusitaniā
galliciam. beticā. z trāsfreta i regiōe affrice
ingitaneā. Est āt duplex hispania. s. citeri
or z vltior. Hucusqs Isid. li. ix. Dic āt Oro.
hispania vniuerso tract situ trigona est z cir
cūfluōe occeani tirreniqs pelagi pene īsula
efficit. hꝰ angul ē ppior q̄ spectat ad orientē
z dextis est ei aq̄tānia puincia. a sinistris ba
learico mari coartat z narbonēsiū finib in
terserit. Secūd ei angul circiū intendit.
vbi beriginacia ciuitas gallie sita est ad spe
culū brītānie se erigit. Terti ei angul
est q̄ gades insule intēte ad affricū athlantē
mōtē iteriecto sinu occeani pspiciūt. Huc
usqs Oro. Hispaniā ec in mlta cōmēdat pli
nius. z maxie ō metall. dic ei q̄ fere tota abun
dat auro z argēto ere ferro z stāno z plūbo
tā albo q̄ nigro. regiones hz ples. gētes mul
tas bellicosas z fortes q̄z q̄dā grecoz dicū
tur fuisse soboles alij z visigotoz successo
res. idē ec dic Isi. Hā mlitas hz puincias pti
ales nob notas vt gallicia q̄ grecā sibi vēdi
cat originē. vt dic Isi. li. ix. asturia sic dicta.
eo q̄ mōtibs austuriū flumē sit vbiqs circū
septa. hz etiā celtiberia a gall celtici sup ibe
rū flumē residētib sic vocatā

De hibernia Capitulū. LXXX

Hibernia occeani ē insula i europa
britānice insule vicina spacio trarū
angustior. sz situ ē fecūdior. Hec ab
affrico i boream porrigit. vt dic Isi. li. xv. cui
ptes pores i hiberā cātabricū occeanū tēdūt
vñ ec ab hibero occeano ē hibernia noīata.
Est āt insula frumētarijs cāpis vberrima.
fontib z fluuijs irrigua. ptis z siluis amēa.
in metall fecūda z gēmifera nā ibi gignit la
pis setagon. s. iris q̄ soli opposit formam in
aere celestē arcū. Ibi ec iueni lapis q̄ gaga
tes or. Ibi margarita cādida iueni. Quātū
ad salubritatem celi ē hibernia regio valde
tpata. modic ē ei ibi excessus l null i frigo
re vl calore. lac hz mirabiles z fontes. nam
ibi ē lac i q̄ si p aliq̄ spaciū lōgū pal ligne
us infigat ps q̄ ē terre infixa puertit i ferrū
ps vo q̄ est i aq̄ i lapidē. sz q̄ s aquā ē manet
lignū. Est z ali lac i quē si ptīcias ygas co
rulj puertūt in ygas fraxini. z ecōuerso si y
gas fraxineas imiseris i coruleas mutabunt
Sūt ibi loca i qb cadauera mortuoz nū
q̄ putrescūt. sz ibi sp pmanēt icorrupta Est
etiā i hibernia q̄dā insula qua i q̄ homes nō
moriūt. sz qñ nimio senio afficiūt vt moriāt
extra insulā deferūt. In hybernia null est
serpēs. nulla rana. nulla aranea venenosa.
imo tota tra adeo ē pria venenos vt terra i
de delata z sparsa pentes pimit z bufones
lana ec hibernica z aialiū coria fugāt vene
nosa. z si pētes vl bufones nauigio i hiber
niā deferāt. statī moriūt. mlta alia sūt mira
bilia i terra illa. De hibernia dic Solinus
Hibernia inqt ē insula q̄ pmat britānie i
magnitudie. inhūana. incolaz ritu aspera.
ibi anguis null. ibi aues rara. gēs ihospita
z bellicosa. sanguīe interemptoz hausto p
victores vult suos oblinūt. pbas atqs ne
pbas eodē loco ducūt. ibi nulla apis. z adue
ctū inde pulnerē seu lapillos si q̄s sparserit
int aluearia examia fauos deserūt. Ware
aūt hibernicū ysus britāntā vndosū z inqe
tū z toto anno vix ē nauigabile nisi paucis
diebs. diffundit āt p. cxx. milia passuū p la
tū rē. Hucusqs Solin ō mirabilib mūdi
gēs hibernica ē habitu singulars z inculta.
victu pca. aio seua. vultu feror z torua. affa
tu aspera. erga suos tn liberal z affabilis ac
benigna. z maxie illa gēs q̄ nemorosa et pa
ludes ihabitāt ac mōtana. ℔ carnib pomis
z fructib p esu z lacte p potu ē ptēta. gens
dedita ludis z venatōi pot q̄ labori

De ycaria Capl'm LXXXI

Ycaria est insula vna ō cicladib⁹ ab occidēte q̄ ycario mari nomē dedit. z iacet iter samū z cinthonū p̄ satis pminētib⁹ inhospitalis est z nullis finibus portuosa. Dicit aūt ycaria ab ycaro cretensi q̄ ibi submersus est. vt dic̄ Jsiō.li.xv.

De insula in salo sita Capl'm. LXXXII.

Insula aūt est terra mari vel flumie vndiq; circundata q̄si in salo sita. vt dic̄ Jsi.li.xv. vndiq; aq̄; fluctib⁹ insula illidit. attamē illisa sic nō frangit nec dissoluit q̄n port⁹ p applicatōz fluctuū ad insulaz ripā p cōpactiōz ptiū terrestriū insula ampli⁹ solidat. Jn extremis siq̄dē riparū ptib⁹ aquaz alluuione aliquātulū subcorrodit z ōsumit. sz circa ei⁹ iterioza ex ei⁹ consumptōe extrinseca forti⁹ adunat Jnsule etiam q̄q; fluctib⁹ z aq̄; inundatōib⁹ cooperiunt. z p terre z limi cōportatiōz augmētat ex aq̄ vicine circūdatōne z hūoris p̄ poros attractōe insule virescūt z fecundant

De kartbagine La.LXXXIII.

Kartbago nomē est ciuitat̄ z puicie affrice i hispania. z est duplex maior z minor. z vtrāq; ōdidit nardido p ficiscēs de fenice i littoze affrico duplicē vr bē ōdidit z eā p̄mo carcadā lingua fenicea noīauit q̄ p̄mone p̄so kartago vocata est. et ab hac ciuitate tota puincia kartbago i posterū est vocata. ciuitatē aūt hāc cuz fuerat noīatissima z nō inferioz roma. scipio cū romanoz exercitu destruxit penitus z deleuit vt dic̄ Jsi.li.xvj. q̄ aūt nūc est a romanis postea ōdita est. vt dic̄ idē. Est aūt alia kartago in vera affrica int̄ bizantū z numidiā sita a septētrione mari siculo iūcta z a meridie vsq; ad getuloz regionē pozrecta. cuius ps prima est valde frugifera. oleis z fructibus valde fecūda. metallis plena. ps p̄so vlterior circa numidiā bestijs z p̄pentibus est puia atq; onagris magnis in deserto vagātibus. vt dic̄ Jsi.li.xv. Jbi est eē elephātoz atq; aliaz bestiaz multitudo. vt dic̄ Plinius li.v.c.v.

De karinthia La.LXXXIIII.

Karinthia puincia ē modica germanie i europa. hūs pannoniā ab oriēte. ab occidēte italiā. danubiū a septētrione. dalmaciā z sclauoniam a meridie. mōtib⁹ in vna pte cingit̄ z in alia mari adriatico terminat̄ z est terra fertil'in multis locis abundās feris pecudib⁹ z iumētis. gēs bellicosa z fort̄. munita opidis z castris. Est autem terra. p̄t alpiū vicinitatē frigida multum z pluuijs frequēs. vbi p̄t frigiditatē aq̄z z niuib⁹ solutaz circa mōtana plurimū vr et sunt strumosi. Jbi vsi mlti bisontes z alie bestie mirabiles z silnestres. ibi etiā sunt gli res comestibiles q̄ q̄uis videant esse deg nere muriū. comedūt tū q; carnes būt lapidas atq; pingues

De kozsica La.LXXXV

Kozsica est insula a q̄dā duce sic nōīata. distās a sardinia. xxx. miliū freto ptracta vl'cincta ō aspectum italie. Et est insula pascuis fertilissima. cui' fertilitatē p̄didit q̄dā thaur⁹ q̄ pabuli gr̄a ō p̄ligurie ad illā insulā sep⁹ trāsnatauit. nā cū quedā mulier kozsa noie illū thauz cū alia iuxta litt⁹ maris regeret in armēto. videns illum thauz mare itrare z q̄tidie melius rēctū redire ad armentū cupiēs scire i cognita sibi pascua thauz a ceteris egredientē est vsq; ad insulā nauigio p̄secuta. ē regressa fertilitatē insule cognoscētes ligures nauibus vl'ratib⁹ illuc p̄fecti sunt. eāq; noiem lieris autoris z ducis insulā kozsicam decreps vocauerūt. Est aūt multis p̄miscuis angulosa gignēs letissima pabula z lapidem nobilē quē greci baccē vocāt. vt dicit Jsiō.li.xv.

De lacedemonia La.LXXXVI

Lacedemonia q̄ alio noie ō: sparta/ nia in finib⁹ grecie iuxta traciā est p uincia in europa. cui' habitatores dicunt lacedemones a q̄dā lacedemone fe mele filio. Hi lacedemones i bello ō meffe nas timētes diuturnitate plij spez plis amittere p̄ceperūt vt eoz regies cū iuuenib⁹ vxoribus p̄miscuo regnū cō mi relict̄ ōcūberēt. sic ex p̄miscuo pudore cubitu iuuenes nati ex nota materni pudoris spartani vocati sunt. vt dic̄ Jsiō.li.ic.

De lectonia Capitulum. LXXXVII

Lectonia scithie est puincia. cui' populi lectuni sunt vocati boies robusti z fortes bellicosi z ferocel. Est ā lectonia regio cui' gleba ē fructifera. palustris i mlt̄ locis z valde nemorosa. flumib⁹ z aq̄s irrigua. ferz et pecudib⁹ valde plena. nemoribus z paludib⁹ ē munita. paucas hās alias munitōnes p̄ter flumina nemora ad

paludes.z ideo in estate vix põt illa regio expugnari sz solũ in hyeme qñ aque z flumia gelant

De liuonia La.LXXXVIII.

Liuonia est eiusdẽ regiõis z ideoma tis puincia spẽalis.q̃ lõgo marʒ oceani interiectu a finib⁹ germanie ẽ diuisa.cui⁹ incole liuones antiq̃t⁹ vocabãt. quoz ritus fuit mirabilis añçz a cultura de monũ ad vni⁹ dei fidẽ z cultũ p germanicos cogerent.nã deos plures adorabãt.propha nis z sacrilegis sacrificijs rñsa a demonib⁹ exquirebãt.augurijs z diuinatoib⁹ fuiebãt mortuoz cadauera tumulo non tradebant Sz plus facto rogo maximo vsq̃ ad cineres cõburebat.post mortẽ aũt suos amicos nonis vestib⁹ vestiebãt.z eis p viatico eozũ oues z boues et alia aiantia exhibebãt.seruos etiã z ancillas cũ reb⁹ alijs ipis assignantes vna cũ mortuo z reb⁹ alijs incendebant credẽtes sic incẽsos ad quandã vitoz regionẽ felicit̃ peruenire.z ibidẽ cũ pecoz z suo rũ sic ob grã dñi cõbustoz multitudie se licitatis z vite tpalis patriã inuenire. Hec patria tali erroze demonũ antiq̃ssimo tẽpe fascinata mõ i pte magna cũ multʒ regiõib⁹ subditis vel annexis diuia p̃cedente gra et coopante germanoz potẽtia iã credit̃ a p̃dictis esse erroz⁹ liberata

De licia Capitulũ.LXXXIX.

Licia sin⁹ est marʒ z port⁹ ei⁹ ciuitas maioz listra oz.a q̃ de syria iuxta pãphiliã in italiã nauigat̃.vt pz Act. xxviij Hec aũt regio p̃o noie oz licaonia.cuius ciuitates dicũt fuisse listra z derben ad q̃s paul⁹ z barnabas ab iconio fugierũt.vbi sanato viro i listris licaonice barnabam io uẽ.z paulũ mercuriũ vocauerũt.z eos adorare voluerũt.vt oz Act.xiiij.

De liddia Capl'm.XC

Liddia sedes ẽ antiqua regnoz quã fluui⁹ pactol⁹ extulit diuitijs torrẽtib⁹ aureis Hec aurea moenea dicebat̃.q̃ dũ p breuitate duos reges frẽs.s.liddũ z cirrenũ ferre nõ possz.hinc p sortẽ cirren⁹ cũ ingẽti multitudine,pfect⁹ loca gallie occupauit et cirrenẽ noiauit. Liddia aũt a liddo fratre rege.s.q̃ remãserat i puincia cognominata est.iungit̃ ab occidẽte minoꝛi frigie.babẽs smirnã vrbẽ ab oriẽte quã belles fluui⁹ cingit.⁹ cãpos pactol⁹ z herin⁹ circũfluũt. habenis aureis locupletes.vt dic̃ Jsi.li.xv.

De libia La.XCI

Libia regio ẽ maxima i affrica sic dicta.eo q̃ libs.i.vẽtus affric⁹ ide flat vt dic̃ Jsi.lib.xv. Alij dicũt epafum filiũ ionis q̃ etiã mẽphim in egypto cõdidit ex casona vxoze sua filiã noie libiã ꝓcreasse. q̃ postea in affrica regnũ possedit.ex cui⁹ nomine illa terra fuit deinceps libia appellata Est aũt libia i p̃ncipio affrice posita cui ab oriẽte est egypt⁹.ab occidẽte syrcos maioꝛes z trogodite.a septẽtrione mare libicũ.a meridie ethyopia z barbaroz varie natões z solitudines inaccessibiles,p̃t bestias feroces p̃pentes.draconesq̃ pereant basiliscos. Hucusq̃ Jsi.li.xv. Est libia terra valõ feruida z pusta multa generãs in diuers⁹ locis mõstruosa z venenosa z multa i diuersis p tib⁹ p̃ciosa.vtputa gẽmas p̃ciosas aurum z argentũ in magna copia.frumẽtũ z vinũ z oleũ z varia aromatũ genera.p̃mã autẽ originem ꝓtraxerũt habitatoꝛes libie a phut filio cham. Uñ fluui⁹ currẽs p libiã z maritimã phut oꝛ.z oĩs regio phutẽs noiat̃. vt dicit glo.sup Beñ.xj.

De lotharingia La.XCII

Lotharingia germanie ẽ quasi vltima z final⁹ puincia a rege lothario noiata. Hec ab oriẽte bz rheciã siue brabanciã.a meridie renũ z alsaciã.ab occidente galliã senonẽsem.a septẽtrione galliã belgicã. Hãc mosa fluui⁹ pterfluit.in hac ciuitas metis ꝓsistit. Est aũt regio in multis locis fructifera.vinifera.fontib⁹ z amnib⁹ irrigua.mõtuosa.siluestris.nemoroſa.ferʒ.pecudib⁹ z armẽtʒ fecũda.gẽs est mixta ex gallicis z germanis.fontes habet mirabiles z medicinales ex quoz potu languoꝛes varij sanantur

De lusitania Capl'm.XCIII

Lusitania hispanie est puincia passim flumẽ z vagia opidũ hñs.et est regio metall'referta hñs auz z argẽtũ.ferrũ z plumbũ albũ atq̃ nigrũ.vt dicit Pli.li.vij.c.lxxij.

De mauritania Capitulũ.XCIIII

Mauritania a coloze pl'oz ẽ vocata. quasi nigroz hoim patria.greci em nigrũ mauron vocãt.sicut ei galli a cãdoze pl'i sunt dicti.ita mauri a nigro coloze nomẽ sunt sortiti.cui⁹ ꝑma puincia stiphensis est que stiphi habuit opidũ.a q̃ etiam vocabulũ traxisse regio ꝓhibet̃ Alia ꝓ

puincia mauritania cesarien⁹ q̄ colonia cesarie ciuitat⁹ fuit ⁊ nom̄ puincie dedit. vtra q̄z igit puincia q̄ sibi nuicē sūt ꝓiūcte ab oriente numidiā hūt. a septētriōe mare magnū ab occasu flumē maluā. a meridie montem astrixim q̄ discernit int fecūdā terrā ⁊ arenas iacētes ad occeanū. alia ē mauritania tingitana. q̄ sic a tingi metropolitana⁹ ciuitate ē vocata. Hec vltīa ps ē africe ⁊ exurgit a mōtibꝫ septē. hūs ab oriēte flumē maluā a septētrione fretū gaditanū. ab occasu occeanum atlāticū. a meridie gaulonū gētes vsq̄z ad occeanū bespez perrātes. ⁊ ē regio gignens feras. symias. draconeſ. ⁊ strutiōes ⁊ elephātes. Hucusq̄z. Jsi. li. xv. Plin⁹ āt li. v. ca. ij. i mauritania inq̄t est gaulonū gēs q̄ inhabitat iuxta athlantē montē ꝑsus occeanū i loco nēoroso scatebr⁹ fontiū irrigua vbi spōte nasc⁹ oīa genera fructuū ne vnq̄z satietas desit voluptatibꝫ icolar. Est aūt locus ela⁹ sup nubila atq̄z i vicinia lunar⁹ circuli ⁊ dicūt eundē locuz noctibꝫ micare crebris ignibꝫ ⁊ egypanoz satiroz q̄z lasciuia i tybiarū ac fistule cātu timpanoz q̄z ⁊ cymbalorū sonitū ꝑstrepere sic celebrati autores pdiderūt. crescūt aūt ibi arbores mire ꝓcerita/tis q̄z q̄dē sunt odorifere. ⁊ sunt sil⁹ es cipſſo q̄ tenui lanugine sunt obducte de q̄ vestes cōficiunt addita arte. sic de bombice. ibiq̄z crescit herba q̄ dr euforbia a suo īuētore sic appellata. c⁹ lacteū succū mir⁹ laudibꝫ extollit in claritate visus ⁊ ꝰ serpentū ict⁹ ⁊ venena. vt dic idē ibidē.

De macedonia La. XCV

Macedonia i exordio ab emacio rege emacia fuit dicta. sed macedo deucalionis nepos postq̄z ibi habuit ꝓncipatū mutauit vocabulū. ⁊ eā macedoniā a suo noīe nūcupauit. vt di. Jsi. li. xv. Est autez ꝓfinis ab oriēte egeo mari. a meridie achie. ab occasu dalmacie. a septētrione mesie. vt dic idē. Fuit aūt patria alexandri magni ⁊ regio i aureis venis ⁊ argēto optima. lapidē quē virē vocāt gignit. In eadē puincia est mōs olimp⁹ q̄ excellēti ꝑtice tm̄ extollit vt in ei⁹ cacumie nec nubes nec vēti nec pluuie sentiāt. vt dic idē. De macedonia āt dic Pli. li. iiij. c. xij. Macedonia antea emacia ē dicta. terraz iperio est potita. Hasiā. armeniā. hyberniā. albaniā. capadociā. syriaz egyptū. thauz. caucasum. ē trāsgressa. Hec i bactris medis ꝑsis dñata est. ⁊ possedit totaliter orientez. Hec sez indie nudrit ꝑ vestigia liberi patris ⁊ hercul⁹ cuagata ē. Hec est illa macedonia cui⁹ vno die paul⁹ emil⁹ ipator. lxx vrbes direptas vēdidit. vt dic idē

De magnesia La. XCVI

Agnesia grecie est puincia int̄ thes/saliā ⁊ macedoniā itermedia. mīstas ꝓtinēs gētes opida ⁊ ciuitates. vt dic Pli. li. iiij. c. x.

De mesia Capitulū. XCVII

Esia a messiū puērū est vocata. ⁊ est ꝓma puincia quā danubi⁹ vsq̄z ad mediterraneū mare recludit. vt dic Jsi. li. xv. Hec ab oriēte ostijs danubij inq̄t ab euro aūt tracie. a meridie macedonie. ab occasu hystrie copulat. vt dic idē. Est āt regio ꝓtinēs pl⁹es gētes opida ⁊ ciuitates. frugibꝫ ferax. abūdans i venis mineralibꝫ ⁊ lapidibꝫ ⁊ metallis

De mesopotamia La. XCVIII.

Esopotamia grecā et hymologia possidet. eo q̄ duob⁹ fluuijs ambiat. nā ab oriēte tigrim hz. ab occidente eufratē Incipit āt a septētrione int̄ montē tauꝝ et caucasum. cui a meridie secāt babilōia ⁊ caldea. vt dic Jsi. li. xv. Est āt regio i aspra m̄ltū ampla tā in latū q̄z in lōgū. abūdās in frugibꝫ. pascuis. pecudibꝫ. ⁊ armentis. locuples i diuitijs ⁊ metallis.

De media Capitulū. XCIX

Edia a medo rege ē dicta q̄ puinciā illā ꝓmit⁹ est aggressus. Hz aūt media ab occasu parthia reg̃. a septētrione armenia circūdat ab ortu caspios vides mōtes. a meridie hz ꝑsidā. hec regio sola media dicā arborē pturit quā alia regio nusq̄z gignit. vt dic Jsi. li. xv. Est āt regio valō opulēta. multis flumibꝫ irrigua. ciuitatibꝫ ⁊ opidis ꝑclara. m̄lt⁹ ꝓp⁹ dña. cui⁹ regesma gnā babiloniā ac chaldeoz ꝓperū anneſtū deuicerūt. Jsti⁹ āt regiōis incole vna cū gentis nauigio i africā trāsuecti cū libꝫs semi⁹ scuerūt. q̄s libij corrupta lingua ⁊ barbara mauros vocauer⁹t. q̄uis mauri a nigrore colore sint greco ideomate sic vocati. vt dicit Jsi. li. ix.

De melos La. C.

Melos ē insula vna ex cicladibꝫ q̄ omniū insulaz est rotūdissima. ⁊ iō melos. i. rotūda ē vocata. vt dic Jsi. li. xv. Est aūt insula multis bonis referta. vt dic Pli. ⁊ spacij bzeuiozis quātitatē solidi/tas recompensat

140

De midia La.CI

In Jdia est insula ī hibernie puincia q̄ ta. sic dicta a q̄dā rege q̄ int̄ q̄nq̄ fili os totā insulā in q̄nq̄ ptes eq̄les diuidens illā ptē insule q̄si patrie meditulliū ad vsus ꝓpr̄ios deputauit. ꝓpt̄ qđ illa hibernice pui cie insula portio midia q̄si aliaꝝ terraꝝ ī cir cuitu media hodie nūcupat̄. Est aūt illa pa triā q̄ ad glebā fertil' in frumētis pascuis et armētis abūdās ī piscib̄ carnib̄ t aliꝭ vi ctualib̄ butiri t casei atq̄ lact̄. flumīb̄ ē irrigua. fontib̄ atq̄ lac̄ multiplic̄ effectus vt ꝺr t ꝓtut̄ sic ꝺr hīe aspectū delectabilem aerē salubrē q̄ ad siluas t paludes. ī ei⁹ extre mitatib̄ hz aditū valde fortē. t iō ꝓpt̄ pl'i mł titudinē castroꝝ t opidoꝝ fortitudinē came ra vocat̄ hibernie vulgariť ꝓpt̄ pacē

De missena La.CII.

In Jssena germanie ē puincia ab vrbe q̄ misse ꝺr sic vocata. cū bohemia cō ſūcta t polonia ī sol' ortu cum baua dente cū rethia t terminis reni a septētriōe Et ē terra ampla t spaciosa. nūc plana nūc mōtuosa. fertil' multū t pascuosa. aq̄s opti mis irrigua. tā nobili fluuio albie ꝑ maiori sui ptē p ei⁹ longitudinē est ꝑfusa. ciuitates hz fortes t opida t castra fortia t munita. cui⁹ gēs locuples ē generalit̄ in diuitijs fru gib̄ sc̄z pecudib̄ t metall'. t cū sit ꝓpl'us ma gne fortitudis t pulcritudis t elegāt̄z ꝓceri tat̄. ē tñ gēs benigna t pacifica ex nata mi nus germanie. hūs in omnib̄ feritat̄

De mithilene Capitulū. CIII.

In Jthilene ē insula in mari adriatico p quā de syria t cypro ī italiā nauigāt̄ ad quā difficil' est accessus ꝓpter bithalassum. i. litt⁹ ī mare ptēsum. terre eñ vel arene ī teriectu diuidit̄ mare. t fit q̄si du plex. vñ naues ī pingēt̄es ad arenas ꝺ facili ꝓfringunt̄. vt pz ī Act̄. apl'oꝝ. c. xxvij. tam ī textu q̄ ī glo. Et q̄uis icole illi⁹ insule sunt barbari. circa tñ ꝓclitates t ibidē naufra giū patiēt̄es sūt hūani. vt ptz ibidē. Ad hāc insulā ꝙuenit paul⁹ q̄ñ nauigauit ꝺ romam vbi venenū vipere q̄ manui ei⁹ adheserat. ī sarmēta euasit. excussa bestia ī ignē Jn eadē etiā insula multa miracula ꝓpetrauit. vt ꝺr Act̄. xxviij.

De nabathea. Capitulum. CIIII

In Abathea arabie ē ꝓuincia a naba ioth filio ismael' dicta. t est int̄ ara biā t iudeā intermedia Surgit aūt ab eufrate t porrigit̄ vsq̄ ad mare rubrum vt dic̄ Jsi. li. xv. Est aūt terra ꝓpinguis fer tilis in frugib̄ fructib̄ pecudib̄ ꝑciosis la pidib̄ t metall'. De hac dic̄ Plinius. li. vj. c. xxx. Nabathei inq̄t opidū incolūt petrā no mine in cōualle. hūs fere duo milia passuū ī latitudie circūdat̄ mōtib̄ ī accessis. amne interfluēte. t distat ab opido gaza sexcētos passuū. a sinu ꝑsico. xxxij.

De norvegia La.CV.

In Norvegia latissima ē europe. puincia mari fere vndiq̄ circūcincta. sb aq̄ lone distēta gothoꝝ regiōib̄ ꝑtermi na. nā a pte meridiana t orientali p q̄ndā flu uiū q̄ albia ꝺr a gothia ē diuisa. Est aūt re gio asprima t frigidissima siluestr̄ t nemo rosa. cui⁹ icole pl⁹ de piscatura t venatōne vi uūt q̄ de pane. nā rara ē ibi annona ꝓpt̄ frí goꝝ multitudinez. ibi fere ml'te vt albi vsi. ibi etiā sunt fibri q̄ t castorei dicūt̄. mira sūt ibi ml'ta t mōstruosa. Fōtes eñ sunt ibi q̄ bus oīe ꝓpositū corij sine lignū statim ī la pidē cōmutat̄. Jn ei⁹ aq̄lonari ꝑte nō videt̄ sol occūbere in estiuali solsticio p pl'es dies nec etiā videt̄ sol ibidē p totidē dies ī solsti cio hyemali. vñ tūc tpis oportz̄ icolas terre opari cū cādel'. frumēti vini t olei expers ē nisi aliūde deferāt̄. Hōes āt ingēt̄z corpis est t stature t pulcre forme t magne fortitudi nis ac robuste. validi sunt pirate t aiosi t̄z magne. ab oriēte hz galaciā. a septētriōe ysо landiā. vbi mare ꝓpetuo ꝙgelat̄. ab occiden te hibernicū occeanū t britānicū. a meridie dacie t gothie finib̄ terminat̄

De normānia Capitulum. CVI

In Normānia q̄ t neustria a norici pl'is est dicta. q̄ nauigio venientes de nor vegia litt⁹ occeani gallici obtinue rūt. q̄ tādē ꝓuinciā in circuitu inhabitātes. eā normāniā vocauer̄t. hz aūt occeanū bri tānicū ad eurꝝ sinū aq̄tanicū ad occidentez. galliā ad meridiē. t occeanū ad aq̄lonē. est aūt gleba ei⁹ frugifera t pinguis. portibus marī nobil'. ferī t pecudib̄ fertilis. nobilissi mis ciuitatib̄ t opidis valde fortī. cui⁹ me tropol' ꝺr rotomagū ciuitas nobil' sita sup fluuiū q̄ secana ab icol' noīat̄. c⁹ gēs pl'osa ē fortī t bellicosa vrbana ī habitu. modesta ī apparatu. pia affatu. pacifica in ꝙuictu

De numedia. Capitulū. CVII.

Numedia ē regio ī africa chartagi/ni ꝓtigua z ꝓuicina Incipit āt a flu/mine arnifiga alīs aringa. z desinit ī limite cogitanoꝝ bñs ab oꝛtu sirtes mīoꝛes a septētrione ī mare tēdit ī sardiniā. respicit ab occasu mauritaniā stiphēsem. a meridie ethyopū gētes. Et ē regio cāpi pinguis ī mlt̄is locs. vbi āt siluestrs est feras generat. vbi aūt iugs est ardua. eqs z onagros ꝓcreat. cꝰ vlteriora ꝓpētibꝫ z bestijs sūt plēa. marmoꝛ generat etimiū qđ numediū ꝺꝛ vt ꝺ. jsi. li. xv

De narbonensi ꝓuincia Capitulū CVIII.

Narbonēsis est ꝓuincia. vt dic̄ Pli. li/bro. iij. ca. v. z appellat ꝑs galliaꝝ. q̄ mediterraneo mari alluit. q̄ mō gallia bra/chata dicta ē. q̄ amne narbo ab italia est di/sereta z alpiū iugis nulla ē ei ꝓinciaꝝ ꝓfe/rēda in cultu viroꝝ. in dignatōe moꝝ. ī ple/nitudine opū breuit italia potiꝰ q̄s ꝓuincia est dicēda Flumīa hꝫ nobilissima int̄ q̄ rho/danꝰ galliarū fluuiꝰ fertilissimꝰ de alpibꝫ se/rapiēs ꝓterfluit ꝓuinciā narbonēsem. stag/na hꝫ mlta. z poꝛtꝰ plēs z ꝓmūctoria mlta. int̄ q̄ marsilia obtinet ꝓncipatū. Totiꝰ aut̄ ē ꝓuintie narbonēs lōgitudo ꝓtinet. ccc. z se/ptuaginta milia passuū. latitudo aūt. ccc. et lxviij. milia passuū. vt tradit agrippa. Huc/usq; Plinius

De ophir Capitulū. CIX.

Ophir nomē est ꝓuintie ī india ab ophir viro ꝺ posterꝫ beber noīate. q̄ z terra aurea antiq̄t⁹ appellabat. eo ꝙ mōtes aureos hēat. q̄ a leonibꝫ z seuissimis bestijs incolūt. Ad qs nullꝰ alit accedere audet ni/si naui stāte iuxta litꝰ. q̄ cū terrā quā vngui/bus leonū ceteraꝫq; bestiaꝫ effossam inue/nerit ī suā nauē recipiūt. vt si bestie eos sen/serint facile ī mare recipiāt. vt dic̄ Raba. su/per locū illū. Cū venissent naues salomōis in ophir sumpserūt inde auꝝ tc̄. iij. Reg. ix. Idē fere dic̄ Pli. Mittit ab olim ħ ꝓuicia auꝝ. lapides ꝓciosos crisoꝛassos z adamā/tes. lignū thynū z ebenū z aues psitacos et pauos. dentes eburneos. symias z bestias alias mōstruosas. vt dic̄ Pli. z Jsi. Ad hāc aūt regionē de iudea ꝑ lōgos marꝫ rubri cir/cuitꝰ puenit z ꝑ insulā asiongaber quam po/stea alexāder magnꝰ terre adeq̄uit ī ophir, ꝑ trāsit. Incole aūt terre ophir venientes ꝺe stirpe beber a fluuio capue vsq; ad regionē indie q̄ nūc retbia nūcupat habitauerūt vt refert ioseph⁹ z ab ophir nepote beber. ophir totā ꝓuinciā vocauerūt. vt dic̄ Raba. sup. li. Paral. c. viij. Fuit āt iste ophir filiꝰ iecta filij heber. vt ꝓz Beñ. x. Est āt ista regio vi/na terre euilath quā gyon circuit. vt ꝺꝛ Be/nes. ij. z ei ī mōtibꝫ aureis z spēbꝫ aromatis est silꝫis z in gēmis. vt dic̄ Pli.

De ollandia La. CX.

Ollandia est q̄da ꝓuintia modica si/ta iuxta hostia reni vbi intrat mare brabātie ꝓtigua a meridie. vicinia frisie ab oriēte. ab occasu insule britānice ꝓtigua. atq; aq̄lone inferiori gallie belgice ꝓtigua. atq; flādrie ab occidēte. Est āt terra palustris z aq̄sa. fere ad modū insule vndibꝫ marꝫ bra/chijs atq; reni fluuijs circūfusa. hñs lac⁹ et stagna mlta z pascua valde bona. z iō armē/tis pecudibꝫ z iumētꝫ est referta. et gleba in/ loc̄s pluribꝫ valde frugifera z ī pluribꝫ etiā nemoꝛosa. plēs z vtiles hñs venatōes i plu/ribꝫ etiā est bitumiosa ex q̄ fozmaf materia apta ad ignīū nutrimēta. Et ē terra diuitū/ que trāseūt ꝑ mare z ꝑ flumia plurimum opulēta. cuiꝰ ciuitas capitalf traiectū inferꝰ nūcupaf in latino. vtrich ꝙ ꝺꝛ in idiomate germanoꝝ. nā ad germaniā ꝓtinet q̄ ad linguā q̄ ad moꝛes z q̄ ad dñiū z etiā q̄ ad linguam cuiꝰ gēs elegās est coꝛpe. robusta viribꝫ. au/daxaīo. venusta facie. honesta i moꝛibꝫ. de/uota deo. fida hoībꝫ z pacifica. minꝰ ꝑditi/tendēs z raptibꝫ q̄s alie germanice natōes.

De oꝛcada Capl'm. CXI

Rcada occeani ē insula iuxta mare britānicū in europa. a q̄ z cetere in/sule mlte eidē ꝓtermiate z vicine ex cades insule noiant. z sunt ī nūero. xxxij. q̄ꝝ xx. deserte sunt. xij. ꝙ incolunt. vt dic̄ Jsi. li. xv. de insulis

De paradiso Capitulū. CXII.

Paradisus ē locꝰ in ꝓtibꝫ oriētis ꝑsti/tutꝰ. cuiꝰ vocabulū a greco i latinuꝫ ꝓtif oꝛtꝰ. Porro i hebraico eden ꝺꝛ. qđ apud nos delitie ꝑterꝓtaf. vt dic̄ Jsi. lib. xv. c. ij. Est enī oꝛtꝰ delitiaꝝ. vt dic̄ idē. q; re/ oī genere ligni z pomiferaꝝ arboꝝ est ꝓsi/ hñs in se lignū vite. nō ibi frigꝰ. nō ibi estus sꝫ ꝓpetua aerꝫ tēperies. ex cꝰ medio fons ꝑ/rumpēs totū nemꝰ irrigat. diuidit i q̄tuoꝛ nascētia flumīa. cuiꝰ adit⁹ post peccatū ꝓmi/ hois hūano generi ītercl⁹sus fuit. quia vn/ diq; flammea rūpbea. i. muro igneo vndiq;

circūcincta. ita vt eis pene cū celo incēdiuz
iungat. Presidiūq; angeloz arcēdis spiri
tib⁹ malis sup rūphee flagrantiā est a domi
no ordinatū. vt hoīes flāme āgelos fo ma
carni peccatrici adu⁹ pateat padisi. Hucus
q; Jsi. li. xv. c. iij. vbi tractat de regiōib⁹ Se
cūdū ät magistz ī histo. c. ij. sup Ben. dr sic.
Plātauit inq̄t de⁹ a pncipio creatiōis herb
7 arborib⁹ locū delitiaz aptauit 7 ß in pnci
pio ipi⁹ mūdi scz ī oriēte. 7 ille loc⁹ est ame
nissim⁹ lōgo terre 7 marꝭ tractu a nr̄o habi
tabili segregat⁹ adeo edit⁹. i altus vt vsq; ad
lunarē globū attingat. vbi etiā ꝑpē situs alti
tudinē aq̄ diluuij nō guenerūt. vt dic̄ idem
De paradiso aūt dic̄ Jo. damas. qz ꝓ o 7 vi
sibili 7 inuisibili creatura ꝓdicit⁹ erat de⁹ ho
minē fm suā ꝑriā imaginē 7 similitudinez. sic
ūdā regē 7 pncipē oīs terre 7 oīm q̄ sunt ī
ipa ꝓstruxit añ qsi quandā regionē in q̄ cō
uersat⁹ beatā duceret vitā. Et iste loc⁹ diui
nus est padisus. dei manib⁹ ī eden. i. in deli
tijs 7 voluptate plātat⁹. ī oriēte q̄dē oī terra
celsior peni⁹ tpato 7 tenuissimo aere circū
fulgēs. plāꝭ sp floridis comat⁹ 7 bono odo
repleт⁹. lumie repleт⁹. pulcritudis vniuer
se. gaudij 7 exultatōis pmptuariū. creature
sensibil' excedēs ītelligētiā. diuia regio 7 di
gna eo q fm imaginē erat in q̄ nil irrōnabi
liū habitabat. sz sol⁹ hō diuinaz manuum
plasma. Jtē strab⁹ et he. dicūt q padisus est
loc⁹ in oriēte posit⁹ iteriecto occeano 7 mon
tib⁹ oppositꝭ a regionib⁹ q̄s incolūt hoies se
cret⁹ remotissim⁹ ē ptingensq; altitudie vs
q̄ ad circulū ipi⁹ lune. Fuit loc⁹ summe cō
uenies hoi innocēti. ꝑpē ei⁹ summā tēperiez.
qz nō frig⁹ ibi nec est⁹ sz ꝑpetua temperies.
vt dic̄ Jsid. Jtē ꝑpē oīm bonoz abūdantiā.
qz vt dic̄ Aug⁹. de ciui. dei. xiij. ca. x. Quid
timere aut dolere poterāt hoies in tātoz tā
ta affluētia bonoz. vbi nō aberat q̄cq̄ q̄ bo
na volūtas afficeret. nec inerat qđ carnē et
aim hoīs felicit̄ viuētis offenderet vel ī ali
quo molestaret. Jtē ꝑpē summā amenitatez
nā vniuerse pulcritudis erat pmptuariuz.
vt dic̄ Damas. qđ attestat tā arboz q̄s frōdi
um 7 floz imarcessibil' pulcritudo. Hā ar
bores comā nō pdūt flores non marcescūt.
Jtē ꝑpē sūmā iocūditatē qđ attestat fructu
um dulcedo. qz ibi ē oīme lignū pulcrū visu
7 suauissimū ad vescēdū. Ben. ij. Idē etiam
attestat luc⁹ pulcritudo. nā puritati aer⁹ cla
ritas luc⁹ ꝓportionat. vt dic̄ Beda. Jtē ꝑpter
soli fecūditatē qđ attestat fontiū irrigātiuz
multitudo. Dr etiā Ben. ij. Fons ascēdebat
7 irrigabat padisum q̄ in q̄ttuor flumīa est
diuisus Ben. ij. Jtē ꝑpē loci securitatez. qđ
attestat situatōis ei⁹ altitudo. nā lunarē tan
git circulū. vt dic̄ Beda 7 Jsi. id est ptingit
ad aerē q̄tū post istū aerē turbulentū vbi fi
est 7 termin⁹ exalationū 7 vapoz humido
rū q̄z fluxꝰ 7 ꝑgressus lunari corꝑi assimila
tur. sic exponit Alexā. qz nō fm ꝓximitatē attin
git ī altitudine orbē lune. sz circulū lunarez
dr attingere ꝓperbolice. vt ei⁹ maxīa altitu
do 7 incōpabilis respectu terre inferioz in
sinuaret. Jtē ꝑpē ei⁹ incorruptibilitatē qđ at
testat ibi existētiū vite lōgitudo. nā ibi sunt
helyas 7 enoch viui vsq; hodie 7 īcorrupti.
sic dic̄ mgr̄ in histo. Nil em̄ pōt ibi mori qđ
est viuū. nec ß mirandū est de padiso cum ī
hybernia sciam⁹ esse insulā in q̄ mortuoruz
corꝑa nō putrescūt. 7 alia in q̄ hoīes nō mo
rī pñt. sz oportet vt vltio senio extra insulaz
deferant. q̄re s̄ de hybernia ī lr̄a J. De pa
radiso aūt 7 ei⁹ situ fuit opinio apd gētiles.
vt dic̄ Pli. vbi loquit̄ de insul' fortunatis. de
q̄bz etiā loquit̄ Jsidor⁹. li. xv. int̄ q̄s est vna
q̄ oīa fere ꝓturit bona. vbi bum⁹ spōte ꝓcre
at oēs fruct⁹ vbi in iugis colliū arbores vi
roze frondiū 7 dulcoze fructuū sp vestiunt̄
vbi ad herbaz vicem messis 7 olus crescit.
vbi 7 gētiliū erroz 7 secularium carmīa poeta
rū ꝑpē soli fecūditatē easdē insulas padisuz
esse putauerūt. qđ q̄dā ponere est erroneuz
cū pdicte insule fortunate sint ī occidēte cō
tra leuā mauritanie ī occeano collocate. vt
dic̄ Jsi. li. xv. Paradisus aūt ī oriēte ī altissi
mo mōte. de cui⁹ cacumīe cadētes aq̄ maxi
mū faciūt lacū. in suo casu ac tantū faciunt
strepitū 7 fragorē q̄ oēs incole iuxta pdictū
lacū nascunt̄ surdi. ex īmoderato sonitu seu
fragore sensum audit⁹ in puulis corrūpēte
vt dic̄ Basil'. in exameron. sil'r 7 Ambrosi⁹.
Ex illo lacu velut ex vno fonte ꝓcedūt illa
flumīa q̄ttuor. phison q̄ 7 gāges. gyon qui 7
nil⁹ dr. 7 tygris ac eufrates. de q̄bz i li. Bene
seos fit mētio spēalis. q̄re supza in tractatu
de fluminib⁹

De parthia Ca. CXIII

Parthia regio maxīa est ī asia q̄ ab in
die finibus vsq; ad mesopotamie fi
nes est porrecta. ꝑpē inuictā em̄ par
thoz ꝓtutē assyria 7 cetere regiones nomē

eius traxerunt. Sunt aũt in ea ꝓuincie ꝑticulares. scz aracusia. parthia. assyria. media ⁊ persia. que regiones sibi ꝯnuicẽ ꝓiuncte in itium ab indo flumine sumũt ⁊ tigri fluuio claudũt. loca sũt nemorosa mõtuosa ⁊ aspera ⁊ flumina multa. Sunt aũt ꝓuincie finibus suis discrete. nomina a ꝓpriis autoribꝫ trahẽtes ista. nã aracusia ab opido suo nũcupata est. parthia autẽ a sithia veniẽtes occupauerũt. eamq; ex suo nomie vocauerũt huic a meridie est rubrũ mare. a septẽtrione hyrtanicũ solũ ab occidẽte media. regna in ea. xviij. porrecta a caspio mari vsq; ad gentem scitaꝝ est parthia multis rebꝫ ꝓdigiosis ⁊ mõstruosis miranda. vt dicẽ Plinius lib. v. nam bestie sunt feroces pardi tigrides atq; lynces ⁊ aspides ibi ⁊ serpẽtes natura seuissimi ⁊ feroces. gens etiã dura est ⁊ crudelis victu parca ꝑ oĩm pulmẽto ⁊ ꝯdimento cõtenta sale ⁊ cardamomo. vt dicit idem. et ꝺr idem in glo. sup Dañ. de persaꝝ regione et parthorum. ca. vij. de bestia que similis vrso erat.

De palestina La. CXIIII.

Palestina sirie est ꝓuincia dicta quondam philistea. cuius ciuitas metropolis que nũc ascalona dicit antiquitꝰ philistiim vocabat a qua ciuitate tota regia palestina vel philistea priscis temporibꝫ vocabat. vt dicẽ Jsi. libro. xv. Idem etiã dicit li. ix. c. de vocabulis gentiũ. Philistei inquit ipi sunt q̃ ⁊ palestini dicunt. ꝑ litteraꝝ sermo hebreꝰ nõ habet. sed ꝑ eo greco vtit. s. F. inde philistei ꝑ palestinis. dicunt itaq; philistei a sua ciuitate. ꝓmo aũt dicebantur alophili. i. alienigene eo q̃ semꝑ fuerũt filiis israel alieni ⁊ longe ab eoꝝ societate ⁊ genere sepati. vt dicit idẽ ibidẽ. Hec regio vt dicit Jsi. li. xv. ab oriente habet mare rubrum a meridiano latere iudea excipit. a septẽtrionali plaga tyriorũ finibꝫ claudit. ab occasu vero egyptio limite terminat. vt ꝺr ibidem. originẽ aũt ꝓmã cõtraxerunt philistei a filio chanaan noie celluiz alꝫ phetrusim. a q̃ ꝓmitus sunt egressi philistei ⁊ capturim. vt dicit Beñ. x. Gens vt narrat Herodotꝰ astuta ⁊ callida. molesta sẽꝑ regno israelitico ⁊ infesta. tum quia ꝓsperitati iudeoꝝ inuidebat. tuz etiã quia de soli sui felicitate ⁊ ꝺ marinarũ insulaꝝ suo dominio subditarũ fortitudine ⁊ potestate numiũ ꝑsumebat. vt dicẽ idem.

De panphilia Lapĩm. CXV.

Panphilia que ⁊ ysauria ꝺr. eo q̃ omni flatui aure est exposita. vt dicẽ Jsi. libro. xv. puincia est in minori asya. habet metropolim vrbẽ que seleucia nũcupatur. vt dicit idẽ. quã Seleuchus anthiochus q̃ anthiochiã cõdidit fundauit. vt dicẽ Jsiꝺ. li. xv. Est aũt regio maritima inter cilicia ⁊ bitiniã a q̃ nauigat in italiã ꝑ cypꝝ insulã. vt ꝑt Act. xvij.

De pãnonia q̃ etiã vngaria appellat Capitulũ. CXVI.

Annonia europe est puincia que ab hunis quondã occupata ab eodem populo vngaria vulgariẽ est vocata. que duplex est ꝑm Orosiũ. maioꝝ scilicet ⁊ minoꝝ. Maioꝝ quidẽ est in vlteriori ysria ⁊ minoꝝ. Maioꝝ quidẽ est in vlteriori ysria vltra meotides paludes ꝺstituta a qua hyemis venationis gr̃a ꝓmitus exeũtes ⁊ per longissima paludũ ⁊ terraꝝ spacia ⁊ cerꝛoꝝ ⁊ bestiaꝝ vestigia insequẽtes. tandẽ solũ pannonie inuenerũt. q̃ reuersi ad ꝓpria collecto agmine in pannoniã redierũt. et expulsis incolis a ꝓmeua sua origine nomẽ genti ꝛpatrie indiderũt. vt narrat Herodotꝰ. Est autem hec puincia ꝑs mesie quã danubius ꝑterfluit ⁊ pfundit. vt dicit Jsiꝺo. li. xv. ⁊ xvj. Habet aũt gallaciã ab oriẽte. greciã a meridie. dalmaciã ⁊ ytaliã ab occidẽte. et germaniã a septẽtrione. vt dicẽ idem. Est aũt terra spaciosissima ⁊ fertilissima. montibꝫ siluis munitissima. multis fluminibꝫ et aquis irriguis. venis aureis ⁊ alijs metallis diuersis habẽs mõtes maximos in quibus diuersa marmoꝝ genera inueniunt. sal etiã optimũ in quibusdã montibꝫ effodit. feris ⁊ pecudibus ꝓpter pascua vberrima admplet. frugifera etiam est gleba eius valde ⁊ vinifera ⁊ multis locis. ⁊ intra se plures cõtinet gẽtes nõ solũ lingua. veꝝ etiã moribꝫ. ⁊ vita ipsa ritibus differẽtes. sicut idẽ dicit Herodotus. Dicit aũt Jsiꝺ. li. xv. pãnonia a pẽninis alpibus est vocata quibꝫ ab italia secernit. regio fortis est ⁊ solo lera. a tribꝰ fluuijs danubio scz ⁊ sana ac tycia est vallata. Habet autem ab oriente mesiã. ab euro hystriã. ab africo autẽ pen ninos habet alpes. ab occasu galliam belgicã. a septẽtrione danubiũ ꝺr ⁊ hystriã vocant terrã quã iuxta pannoniam circũfundit

De paron Capitulũ. CXVII.

Paron insula est a parãto planti filio noiata q̃ de noĩe suo paron opiduz ⁊ insulã noiauit. vt dic̃ Jsiõ. li. xv. gignit aũt marmor cãdidissimũ qõ pariũ dicunt. nutrit etiã ⁊ sardiũ lapidẽ marmoribz vt dic̃ Jsiõ.

De pentapoli Capitulũ CXXVIII

Pentapolis regio ẽ in ꝓfinio arabie ⁊ palestine dicta a q̃nq̃ ciuitatibus hoĩm ipioz q̃ celesti igne sunt ꝓsumpte. terra eiñ vberrima magꝫ q̃ nũc hierosolyma nũc deserta est ⁊ exusta. nã p scelere incolaz de celo descẽdit ignis q̃ regionẽ in cineres eternos dissoluit. cui⁹ vmbra et spẽs quedã in faullis ⁊ arboribz adhuc videtur. Fascunk aũt ibi poma virẽtia sub tãta specie maturitatis vt edẽdi desideriũ gignãt. q̃ si carpas fatiscãt ac resoluunt in cinerẽ fumũq̃ exalãt q̃si adhuc ardeãt. Hucusq̃ Jsidor⁹ li. xv. Hec puincia aũ ei⁹ ꝓsumptionez olim fuit locuples ꝓ int ei⁹ lapides saphiri ⁊ alie gẽme p̃cipue inueniebant. ⁊ inter ei⁹ glebas auz sic̃ iob tãgit d. loc⁹ saphiri lapides eius ⁊ glebe ei⁹ auz. Job. xxviij. Sz postea tota illa regio i mare mortuũ est ꝓuersa. sic vocatũ est q̃ nec gignit viuũ nec in se accipit et genere viuentiũ. nã neq̃ pisces habet neq̃ aues neq̃ nauigia patit. q̃ oĩa vita carent accẽsa supenatat. extincto ꝺo lumine demergit. vt dic̃ Jsi. li. xiiij. q̃re supza de mari mortuo in tractatu mariũ ⁊ aquaz. Jn isti⁹ maris ripa circa vicinia sodome crescũt poma supradicta. aspectu q̃dẽ pulcra sz gustu fetida ⁊ amara. vt dic̃ glo. sup scẽdam epistolã Pe. c. ij. Est aũt alia pentapol' affrice i puintia libie a q̃nq̃ ciuitatibz sic nominata id est. beronice centria apolonia pozo ⁊ ptolomais et quibz ptolomais ⁊ bernices a regibus sũt vocate. Est aũt ꝟ pẽtapolis libie cirenẽsis adiũcta ⁊ ei⁹ finibz deputata. vt dicit Jsi. li. xv.

De persida Capitulum. CXIX.

Persida siue persia est regio i asia int̃ partboz regna deputata descẽdens ab ortu ad indos. ab occasu rubrum mare hz. ab aq̃lone vero mediã tãgit. ab austro gennaniã al's germaniã q̃ persida anne tik q̃dã est incussa opidũ nobilissimũ. Jn p side aũt ꝑmo ozta ẽ ars magica ad quã nem roth gigas post confusionẽ linguarũ abĩt. ibiq̃ persas ignẽ colere docuit. nã homies in ptib illis solẽ colũt qui ipoz lingua bel dr. vt dicit Jsidor⁹ li. xv. Est dicta psia a p/seo rege q̃ de grecia in asiã transiens ibi barbaras gentes graui ac diuturno bello edomuit. Nouissime aũt victor existẽs nomẽ gẽti subiecte dedit. vt dic̃ Jsi. li. ix. in. c. de vobulis gentiũ. nã perse p multa tpa ignobiles reputabãt ⁊ quasi nulli⁹ momẽti in gentib habebant. medi sp potẽtissimi fuerũt vt dicit idẽ. Est aũt psida latissima ⁊ valde populosa. in qua ciuitas nobilis nomine elaz sic dicta ab elaz filio Sem a q̃ ꝑmo pcessit gẽs psaz. vt dic̃ Jsi. Et ab elam pse ꝑmitus elamite sunt vocati. Est aũt in psida ciuitas nobilissima elimaida noĩe que nũc persipolis nuncupatur. de qua dr. j. Mach. vj. ⁊. ij. Mach. ix. Erat aũt in persida ciuitas nobilissima ⁊ copiosissima in auroz argẽto. tem plũ in ea locuples valde. ⁊ illic velamia aurea ⁊ loricе ac scuta. q̃ reliquit alexãder rex Macedo. ⁊c.

De pyrenea Capitulũ. CXX.

Pirenea est puincia in europa. terra alta ⁊ mõtuosa cui⁹ mõtes pyrenei dicunt. ⁊ ptendunt a meridie ꝑsus occidentẽ diuidẽtes ab inuicẽ maximas regiones. nã alpes pirenei diuidũt int̃ hispaniam ⁊ galliã tã narbonẽsem q̃ etiã lugdunẽsem. habẽt aũt ab oriẽte germaniã. a meridie italiã. ab occidẽte hispaniã. ab aquilone galliã. Dicit aũt pyrenea a crebris fulminũ ictibus. pyr em grece. ignis est latine. Crebris eiñ fulminibz montes pyrenei q̃tiuntur. vt dic̃ Jsi. li. xv. c. de montib. Est pyrenea multoz ⁊ magnoz fluuioruz ozigo ⁊ ꝓncipiũ. mater nemoz maximoz. nutrix ferarũ et iumentoz multoz. venas cõtinens metalloz. fortes habẽs munitões ciuitatũ et castroz. multas ⁊ diuersas nutriens tam in lingua q̃ in moribz nationes populoruz vt narrat Herodotus

De pigmea Ca. CXXXI

Pigmea est regio i india ꝑsus oriẽtez in mõtanis ꝺ occeanũ sita. in q̃ habitãt pigmei hoĩes qui corpe vix bicubitales. vt dic̃ Pli. ⁊ Jsi. q̃ in q̃rto ãno generãt ⁊ i septimo senescũt. hi collecto exercitu eq̃tãt sup arietes ⁊ pugnant ꝺ grues nidos eoz ⁊ oua ꝓfringẽtes. ne ꝺ eos hostes multiplicent. vt dic̃ idẽ Pli. li. v. c. de hoibz indie mõstruosis. q̃re supza

De pictauia La. CXXII

Pictauia gallie narbonēſ est puīcia quā picti anglī z scoti nauigio ipetē tes antiq̄t⁹ inhabitauerūt z tandez regioni z gēti ex sua antiq̄ ꝓsapia nomē ī po stez reliq̄rūt. vt narrat Herodot⁹ q̄ de brī tānicis finib⁹ classem faciētes oīa occeani si nus aq̄tānici inuaserūt z tandē ꝺ incolas ñ sine bello⁹ discrimīe locū in patria obtinē tes. Pictauū opidū a pictis noiatū vt ab eo dē herodoto o3. ꝓstruxerūt z lōga patrie cō finia pictauiā vocauerūt. Hec puincia p lō gū marꝭ occeani pozrecta turoniā quā ꝑter fluit ligerꝭ h3 ab oziēte hispanos. a meridie occeanū britānicū. ab aq̄lone z mīnozē bri tanniā ī sinu aq̄tānico ab occidēte. Ꝫ patrie ꝓuinciola ē ꝑclara ī multis. vt narrat idē. nā glebā o3 bñe multū fertilē. oīm fere frugum feracē. z fructuū multipliciū alitricē vinife ra est z frugifera z ī bonis q̄ gignit humus mltū opulēta. marꝭ portib⁹ insignis est. ciui tatib⁹ z opidis inclita. amnib⁹ z fontib⁹ irri gua. cāpis ꝑtis z nemoribus ē amenissima. et circa ꝑtes maritimas saxis z rupib⁹ est mu nita. vt patz ī opido rupellēsi siue castro ad q̄d accessus ꝓpe sitū loci z freti ā gustias vix habeāt. vt dīc idē. c⁹ gēs lingua z mozib⁹ gal liaꝝ puintꝫs ē pmixta. z iō q̄uis a ꝑmis pi ctis ꝺ habeāt illi⁹ gētis natōes vt sint natu ra fortes. corpe elegātes. Ꝺ a gallicis tū q̄bus mixti sūt ꝓtraxerūt vt aio sint feroces. z īge nio ꝑ alijs vicinis gētib⁹ acriozes. nec mīz. nā vt dīc Jsi. li. ix. ſm diuersitatē cli facies hoīm z colozes. corpoꝝ q̄ntitates. z aiozuꝫ diuersitates exist̄ūt. Jñ romanos ḡues. gre cos leues. affros ꝯslipelles. gallos naꝰa fero ces. z īgenio acriozes quidem⁹ q̄d vtiq̄ na tura climatū facit. vt o3 ibidē. Et iō gens pi ctauica robusta corpe. facie venusta. audax aio ē. vt o3 callida īgenioz astuta. vt recitat Herodotus.

De picardia Capitulū. CXXIII

Picardia gallie belgice ē puīcia a q̄ dā opido siue castro pōticon sic vo cata. vt dī. idē o3 regionū descriptōe videlicz herodot⁹. nā opidū q̄d nūc pychen o3 ī illo tre ꝺfinio vsq̄ ad occeanuꝫ britānicū antiq̄t⁹ obtinuisse dñiū phibetur a q̄ tot⁹ ꝓp̄s illi⁹ patrie fuisse credit ī poste rū noiat⁹. Est āt eoꝝ terra frugū z fructuū valde ferax. irrigua fontib⁹ z flumib⁹. abun dans ꝓp̄is. munita nobilib⁹ ciuitatibus et castris. opidis fortissimis z famosis. vt bel gis est seu belnacū z ambianis attrabatum morinū z tornacū. vt dīc idē. Hz aūt puincia ia dicta renū fluniū germanicum ab oziēte gallia supioze a meridie. occeanū gallicum ab occidēte. britāniā maioze sine angliā ab aq̄lone. Est aūt duplex picardia. i. supior q̄ gallie vtiq̄ magis est ꝓpiqua. aliq̄ inferior q̄ flādrie z rethie finib⁹ seu brabācie ꝓpinq̄⁹ est ꝓiūcta. z ē hānonia nūcupata. vtriq̄ ꝓpa triegēs est elegāt⁹ stature. faciei decentis ac venuste. audac⁹ aī. leuis z docil' ingenīi. lect⁹ clari. affect⁹ pū. idiomat⁹ grossi magis aliaꝝ gallie nationū

De ramathea Capl'm. CXXIIII

Ramathea q̄ z ramasora regio iuxta decapolim sita a ramatha ciuitate ē appellata. in q̄ nat⁹ est samuel. ꝓphera z alio noīe arimathia ē vocata de q̄ fuit Jo seph vir iust⁹. q̄ cū nicodemo corp⁹ dñicum inunxit ac honorifice sepeliuit. vt dīc gloſa sup Luc. c. xxiij. Est aūt ī tribu effraim ī ea dea sita z ī altissimis mōtib⁹ collocata ꝓpter qō z ramathea. i. excelsa ē vocata. nā rama excelsum sonat. vt dīc Hiero. Est aut̄ terra q̄uis mōtuosa fertil' in fructib⁹ z i frugib⁹. i vineis z oliuis. fontib⁹ irrigua. puritate ae ris saluberrima. sit⁹ altitudie valō firma. vt dīc Hiero. z ad remotissime speculādū val de apta

De reucia La. CXXV

Reucia renēsis ē puintia regio. s. quā ren⁹ circūfluit ac ꝑfūdit sic dicta co q̄ sit iuxta renū. vt ꝺ. Jsi. li. xv. z ētra habēs mltas ciuitates z opida valō firma. ē gleba ē frugifera z vinifera ī mltis locis. gēs fortis et aiosa ī vita z ī moziby⁹ ꝓueniētia hñs cū ger manis

De riualia La. CXXVI.

Jualia ē puinciola q̄ndā barbara. distās mltū a dacia. c⁹ ps vironia ē vocata. mltā hñs audaciā. nūc aut̄ sub fide xp̄i regno dacie est subiecta a viro re sic dicta. eo q̄ sit graminosa z pascuosa. ī locis plurib⁹ nemorosa. cui⁹ gleba est medi ocrit frugifera. aq̄s z stagnis irrigua. pisci bus marinis z lacualib⁹ est fecūda. plēs ba benes greges pecudū z armēta. sithie ꝺo pri rū ꝺiūcta solo fluuio q̄ narua o3 a nozico uitate moguntina sita sup ripā reni

De rinchouia La. CXXVII

Jnchouia q̄dā ē terra modica a ci

ſint mõtes ptẽſa vſq; ad opidũ qđ pīguia ðr
vñ ⁊ reno q̄ p eꝰ mediũ refluit rinchouia
eſt vocata. Et ẽtra q̄uis modica in vtroq;
renilittore vſq; ad mõtiuz cacumĩa amena
mirabilit̃ ⁊ fecũda. tãte ei pulcritudis ẽ ⁊ tã
ripã trãſitũ faciẽtes delectat ⁊ reficit q̄ſi or/
tus ieſtimabil' voluptatſ, tã dulcẽ ei hz gle
bã ⁊ tã pīguẽ q; fructꝰ ⁊ fruges mira fecũdi/
tate pit̃ ⁊ celeritate pcreat ac pduc̃. In eodẽ
agro arbores pomiferas diuerſi generſ ptu
lit ⁊ nuces gignit. ⁊ tñ ꝓpt̃ tãtã fructuũ mlti
formitatẽ fruges pere ñ omittit. Arboz eẽ
diuerſitas vieta ñ ipedit. imo vnꝰ ⁊ idẽ agel
ꝓ pit̃ fruges ⁊ vina nuces ⁊ poma corbas ⁊
pira ⁊ mlta alia fructuũ genera pducere cõ
ſueuit. Fõtes calidi ⁊ medicĩe corpoz neceſ
farij ibi ðr ẽre viſceribꝫ oriũt. mlta alia hz cõ
moda vite mortaliũ neceſſaria q̄ recitare p
ſingula eſſet longũ

De puincia romana Ca. CXXVIII.

Romanoz puicia vt ait varro ẽ fere
totꝰ orb ptinẽtia vbicũq; bitabiles
poſſidet regiões. nã ſingl'as ptes or
bis romanoz potẽtia edomuit. nec fuit ali/
qs orb ãgulꝰ q̄ romani exercitꝰ nõ pſenſerit
gladiũ. vt dic̃ idẽ. Fuit tñ q̄ndã ps italie ro
mulea ãtiq̄tꝰ noĩata. a noĩe romuli ſic dicta
q vbẽ romã ꝺdidit. ciuitatiq; ⁊ pplo nomẽ
dedit. vt dic̃ Jſiõ. li. ix. vbi ſubdit. ħ pmo ſa/
turia a ſaturno rege fuit dĉa q̄ icolaſ ẽrã co
lere ꝑmit̃ ifozmauit ⁊ ipz ꝓpt̃ ſaturitatẽ ino
pinatã ſaturnũ vocauerũt. ⁊ tãdẽ ipz tãq; de
um iſtellaz nũero coluerũt. A latio aũt rege
poſtea latini ſũt vocati. q̄ pꝰ ħ romani a ro/
mulo vbẽ ampliãte ⁊ muniẽte romani dĉi
ſũt. ⁊ q̄rites poſtea ſũt dicti eo q; q̄ritꝰ romu
lꝰ ẽ vocatꝰ. q̄ſq; baſta vtebaſ q̄ ſabinoz lingꝫ
q̄ſ ðr. vt dic̃ Jſi. li. ix. i. c. ð gẽtiũ noĩatione.
Jſtꝰ ãt regni ⁊ regũ laudes ad plenũ cala/
mꝰ deſcribere ñ ſuffic̃. nec codex aliqs mag
nifica coz romanoz opa plenarie ꝓbẽdit.
Romanoz actũ ꝓbitates ſi quẽ imitatõnis
grã legere delectat legat in. j. Mach. viij. c.
vbi mira ð eoz ꝓtutibꝫ breuit̃ recitant̃

De romania Ca. CXXIX

Romania ðr romanorum gẽs noua.
Hec ei grece noua vl' nouũ ðr latie.
Ab eo ei tpe q̄ ꝓſtãtin' ſedẽ romani ipij i cõ
ſtãtinopolĩ tracie vrbẽ ð roma trãſtulit. oĩſ
fuit. vt dic̃ raban'. Jſi. vſq; hodie greci ñ ſe
vocãt vulgarit̃ grecos ſz' poti' romanos. q̄
re ſ ð grecia i lr̃a g. vbi ð grecſ mlta repies

De rhodo Capitulũ. CXXX

Rhodꝰ inſula ẽ cicladũ inſulaz ꝓma
ab oriẽte vbi rhodoſe capitoliũ ðr eẽ
inuẽtũ dũ ibi ciuitas ꝓmit' ꝓderet̃. In hac
vrbe ſolꝰ fuit coloſſus ereꝰ. lxx. cubitoz alti
tudis. Alij fuerũt. ſ. miores coloſſi i inſula ea
dẽ. vt dic̃ Jſi. li. xv. ẽ aũt rhodꝰ iſula eadẽ q̄
z cypꝰ. vt di. Jſi. li. xv. c. ð noĩb ciuitatũ

De rutia Ca. CXXXI.

Ruthia ſiue ruthẽa q̄ z meſie ẽpũtia
i minoz aſie ꝓfinioꝝ ſtituta. rõa noz
tmios ẽ hñs ab oriẽte. gothiã a ſeptẽtriõe. pã
noniã ab occidẽte. greciã ꝓo a meridie. ẽra q̄
dẽ eſt maxĩe ꝓcordãs cũ bohemis ⁊ ſclauis
i idiomate ⁊ lingꝫ. ħ ãt q̄dã pte ſui galacia eſt
vocata ⁊ eiꝰ icole q̄ndã galate vocabãt. q̄b
ðr paulꝰ apl's direxiſſe epl'az. q̄re ſ ð galacia

De ſabea Ca. CXXXII.

Sabea regio ẽ i arabia a filio chꝰ q̄ ſa
ba dictꝰ ẽ ꝓgnoĩata. ħ ãguſto ẽre tra
ctu ad oriẽtẽ ꝓſus ꝓſicũ ſinũ extẽdit̃. a ſeptẽ/
triõe caldee ap̃pinq̄t. ab occaſu ſinu arabi
co tmiat̃ a meridie ꝓo ethiopie ẽ vicĩa. eſt ãt
regio thurifera odores dãs. nã i eiꝰ ſaltibus
mirra cinamomũ thꝰ ⁊ ceta arõatica gñant̃
vt di. jſi. li. xv. regio ſiq̄dẽ locuples ẽ i ſpẽb
aromatic̃. i p̃cios lapidibꝫ ⁊ metall'. Jbi fe
nix auiſ ⁊ alia mirabilia q̄ i regiõe arabie ab
autoribꝫ referũt. ð q̄b s ð arabia Jſtiꝰ puĩ/
tie dña ⁊ regia fuit ſpẽalit̃ regia ſaba. q̄ totiꝰ
tñ affrice ſuis tpibꝫ obtinuit ꝓncipatũ. vt d.
hero. nã regia ethiopie ac egipti vt di. gloſa
ſup li. iij. reg. x. ⁊ p ꝓñs credit̃ q; ipa alia reg̃
tũc tpis obtinu erit occidẽtſ

De ſamaria Ca. CXXXIII

Samaria vt dicit Jſi. li. xv. regio ẽ pa
leſtine a metropoli ciuitate l' opido
ſic ãtiq̄tꝰ vocata. nã ſamaria q̄ndã fu
it regal' ciuitas i iſrl'. q̄ nũc ab auguſto ſeba
ſtia noĩat̃. ħ regio media inf̃ iudeã ⁊ galileã
iacz. ĩcipiẽs a vico cui nomẽ ẽ eleis cꝰ ſitꝰ na
tura ꝓſilis ẽ iudee ab ea ñ differẽs i ꝓtute vt
di. jſi. a q̄dã mõte noĩe ſomer ꝓmitꝰ nomẽ ſũ/
pſit. vtz. iiij. Re. ab iſta tñ pria ſamaritanoz
gẽs i poſtez eſt exorta q̄ trãſmigta ð aſſirijs
bitauit i ſamaria q̄ deincepſ dĉa ẽ ſamaria
, i. cuſtodia eo q; captiuato pplo iſrl'ipi fue/
rũt i eadẽ pria. p cuſtodia ab aſſirioz regib
derelicti. vt dic̃ Jſi. li. ix. i. c. ð vocabul' regi
onũ. q̄re ſ in eodẽ ð ſamaria mõte in lr̃a S

De sambia Capl'm. CXXXIIII

Sambia mesie ẽ puincia i europa i inferiori scithia collocata ꝯsi media iter prutenos. estenes. olissianes. liuones ⁊ turones. q̃ oẽs antiq̃t⁹ gothoꝝ erant subditi ptãti. vt narrat varro. sil'r ⁊ herodotus. Inhabitãt littora occeani faciẽtes pro mũctoria ⁊ sin⁹ ꝯ lata a q̃lonis. vt di. idẽ Est ãt sambia tra fertil' gleba ⁊ fruguz ferax. tra palustrz ⁊ nẽorosa. mltz flumiby ⁊ lacuby circũuallata. gẽs int' ceteas barbaras corpe elegãs. mẽte audax. igenio artez artificio aliaz natões in circuitu p̃excellẽs

De sabaudia Capl'm. CXXXV

Abaudia dr fm ãtiq̃s ꝯsi saluaz' audax via eo q̃ ab antiq̃s tpib⁹ illa via bõitate p̃cipua a gallicanis ptibus ab italia p illu⁹ patrie dekta ⁊ mõtes fuit sp tuta. nã sp ibi fuit sũma iusticia. Et iõ ꝑ put clamat fama publica sp fuerit ibi trãseũtes in strata cõi securi ab oi spolio ⁊ rapina Est aũt ps pyrene. c⁹ mõtiby italia a gallia sepak q̃re s̃ de pyreneis mõtiby i lra P. ⁊ alio nomine puincia puincie noiak

De sardinia Capitulũ. CXXXVI.

Ardinia ẽ insula i mari mediterraneo iuxta siciliã a q̃dã sardo hercule ꝑcreato noiata q̃ cũ mag̃ mltitudie d libia pfect⁹ sardiniaz occupauit. ⁊ ex suo vocabulo insule nom̃ dedit. H in affrico mari ad silitudinẽ hũani vestigij tã in oriẽte q̃z i occidẽte latioꝝ pminet ferme paribz latiby. q̃ in meridiẽ ⁊ i septẽtrionez ꝑtũk. ⁊ iõ ꝑus a nauigãtiby grecoꝝ ichos vocabak. Patz ãt tra in lõgitudie. m. cxl. i latitudine. xl. In ea neq̃z ꝓpes gignik neq̃z lup⁹. sz solifuga tantũ aial ẽ exiguũ. hoiby pniciosũ. venenũ q̃z ibi nõ nascik. sz herba q̃ dr apiũ risus q̃ hoibus ricl⁹ ꝯbit ⁊ q̃si ridẽtes iterimit. Fõtes hz calidos infirmis p̃bẽtes sanitatẽ siue medelã. furiby cecitatẽ. si sacr̃o dato ocl'os terigerit. vt dic Jsidoꝝ li. xiiij.

De sarmata La. CXXXVII

Armata barbaroꝝ ẽ tra q̃ sarmate sũt dicti a studio armoꝝ. nã patẽtiby cãpis armati icedebãt ⁊ mltas puincias spoliabãt p̃ q̃z eos lẽtul⁹ danubio, phiberz. vt dic Jsi. li. ix. Hi d gothis siẽ ⁊ gipides dr ti sũt. ⁊ hi tã pedestri ꝓlio q̃z eq̃stri sũt vsi. et iõ sic sũt dicti. vt dic Jsid. ibidẽ

De samo La. CXXXVIII

Amo insula ẽ i egeo mari vbi nata est iuno. ex q̃ fuit sibilla samia ⁊ pictagoras sami⁹ a q̃ phie nom̃ ꝓmit⁹ ẽ inuẽtũ. vt dicit Jsi. li. xv Jn hac ĩsula tradũt p⁹ vasa fictilia fuisse repta. vñ ⁊ vasa samia appellata sũt. ex q̃ ꝓz q̃ gleba illa⁹ ĩsule ẽ tenax ⁊ glutinosa. et iõ ad talia vasa magis dr apta. vt dic Jsi.

De saxonia La. CXXXIX.

Axonia puincia ẽ i germania c̃ incole a grecis dicũk ꝯ fisse orig̃nẽ ad pter vbi nũc bitãt nauigio adneniss̃ et expulsi ringis q̃ tũc vsq̃ ad litt⁹ occeanũ bitabant mltz ꝓpꝛ sedes obtinuisse ⁊ i eadẽ puincia vsq̃ hodie pmãsisse. Hẽs ei sp fuit bellicosissima. elegãtz forme. procere stature. robusta corpe. audax mẽte. Est aũt saxonia tra q̃ ad glebã fertilissima. frugũ oim ⁊ fructuũ valde ferax. i mõtuoꝝ nemoroꝝ ⁊ i cãpestribus frugifera ⁊ pascuosa. fecũda i gregiby eraz/ mẽtis. opulẽta i argẽto cupro ⁊ aliis mineris ac metall'. mõtes ei hz insignes d q̃by effodiunk lapides q̃ igne fortissime resoluti i crisubaz ꝓuertũk ⁊ flumia hz nobilissima ⁊ famosa. s. ⁊ veserã limiã albiã salã atq̃ odeã ⁊ mlta alia q̃ tra ꝑfluũt trãsalbinã. fontes hz salsos i mltis locis ex q̃by sal albissimũ coptimũ decoq̃k ac parak. ciuitates plimas hz fortissimas ⁊ mũitas. fortia opida et castra fortissima tã i cãpestriby q̃z mõtanis. Juxta mõtẽ ãt vbi cupꝛ fodik iuenik mõs magnus c⁹ lapides redolẽt sic viole. i q̃by eẽ mõtiby i uenik marmoꝛ valõ pulcꝛ. ⁊ h potissime in ꝑta cenobiũ q̃d lapis sci michael' nũcupak illis mõtiby nemoroꝝ mlta venationum genera exercẽk. H ⁊ mlta alia laude digñ in saxonũ regionibz inuenitũk. q̃re s̃ de germania i lra H. ⁊ i lra A. de alemãnia. Hz eẽ saxonia bohemiã et poloniã ab oriẽte. ⁊ vestualiã ab occidẽte. frisonicũ lat⁹ ad occeanũ. a septentrione ꝙ thuringoꝝ gentẽ. et frãcoꝝ a meridie. Lut⁹ gens fortz. inclita ⁊ inuicta vsq̃ hodie pseuerat. vt dic herodot⁹

De sclauia Capitulũ. CXL

Clauia est ps mesie multas ꝓinces regiones. Nam sclaui sunt bohemi. poloni metani. ⁊ vãdali ruteni dalmati et charinti qui oẽs mutuo se intelligunt ⁊ in mltis sunt sil'es q̃ad linguã ⁊ q̃ad moꝛes. dispares tñ q̃ ad ritũ. nã quidaz adhuc cultũ paganoꝝ tenẽt. q̃dã ꝙ retinẽt ritũ grecoꝝ. q̃dã aũt latinoꝝ. oẽs aũt istero/

giones sūt glebe optīe ⁊ messifere ⁊ vinifere in multis locis. oēs eīm ísti p maiori pte in comunia sunt attōsi exceptis ruthenis ⁊ illis q̄ mixti sunt cū teutonicis ⁊ latinis. Et est duplex sclauia. maior q̄ ⁊ sclauonia dr. q̄ dalmaciā carinthiā ꝯtinet ⁊ mltas alias regiones. Isti⁹ incole q̄dā maritima occupāt. q̄dā montiū ⁊ pdesa nemor inhabitāt. q̄dā cāpestria excolūt ⁊ exarāt. gens seuera ⁊ aspera ⁊ inculta. circa diuinū cultū min⁹ pla piratica duces vitā. exercēs p̄dā p mare ⁊ terrā. maxime illi q̄ habitāt iuxta mare. alia sclauia minor q̄ a finib⁹ saxonie ptēdit ad prutenos ⁊ vandalos. lingue sue plures habēs ptermios ⁊ bohemos. h̄ sclauia dr bohemitania q̄ a prutenia diuersis amnibus secani. pmūctorio q̄ mare paletū cū diuidit claudit. ⁊ a gothis atq̄ danis q̄dā mons occupat ad litus ei⁹ termiat minor sclauia ⁊ finit. Est aūt h̄ regio valde frugifera ⁊ fructifera fluuiis ⁊ stagnis irrigua. nemorosa. ⁊ pascuo melle. abūdās atq̄ lacte. gēs fortis corpe. agriculture dedita ⁊ piscature. magis pia ad deū ⁊ pacifica q̄ ad primū q̄ illi q̄ habitāt i maiori sclauia. ⁊ hoc est ꝓpter mixtionē ⁊ societatē quā quotidie ꝓtrabūt cū germanis. vt dic̄ Hero.

De sparciata Ca. CXLI

Sparciata est regio iuxta greciā que alio nomīe lacedemonia nūcupat a lacedemone filio semele sic vocata. gre de lacedemonia i lra L. eosdē eīm dicūt antiq̄ lacedemones ⁊ sparcianos. vt dic̄ Jsi. dor⁹ li. ix.

De sere Capl'm. CXLII

Seres ē puicia i oriēte. nom̄ sortita ē a q̄dā opido q̄ seres etiā noiat. ibi d arboribus lana colligit ⁊ iñ sericū ꝓpa rat. vñ de ei⁹ incol' dic̄ poeta. Jgnoti facie. h noti vellere seres

De selandia Capitulū. CXLIII.

Selādia ē puincia terra maritima ad modū insule flumie ⁊ mar̄ brachijs circūdata. hz āt ollandiā ad oriētē. flādriā ad meridiē. occeanū ad occidētē. britanniā ad septētrionē. Sūt āt ibi plures insule ⁊ magne brachijs mar̄ sepate ab iuicē ⁊ distincte. ⁊ sūt ille insule fortissimis aggeribus cincte i circuitu ꝫ mar̄ ipetū ⁊ munite q̄ gleba est valde ferax q̄ ad segetes. sz q̄ ad arbores ē q̄si nuda. nō eīm pūt arbores ꝓpter mar̄ salsuginē pfūdare suas radices. ⁊ iō p⁹ plātatōr cito deficiūt ⁊ arescūt. Est āt selandia valde pl'osa. diuitijs opulenta varijs. gēs magne stature. fortis corpe ⁊ audax mente. circa cultū dei deuota. int̄ se pacifica ⁊ q̄eta. mlt̄s bñfica. nullis molesta nisi q̄ hostium insolētie resistere est coacta.

De semigallia La. CXLIIII.

Semigallia ē puincia modica vltra mare baldicū ꝓstituta iuxta osiliā ⁊ liuoniā sita i asia iferiori sic vocata. q̄a galatis ipas occupātib⁹ cū incol' terre mixti ē inhabitata. vñ semigalli sūt dicti q̄ ex gallis siue galatis ⁊ ill' pl'is pcesserī. Terra bona et fertil' in annona i pascuis ⁊ i pratis. sed gens barbara ⁊ inculta aspa ⁊ seuera

De senonēsi Capitulū. CXLV

Senonēsis gallia frācor est puincia bñs ab oriēte germaniā renēsem. a meridie burgūdiā superiorē ⁊ pēninos mōtes ab occidēte galliā lugdunēsem. a septētrioē galliā belgicā tra frugū ⁊ vineaꝝ ⁊ fructuū diuersor fontiū ⁊ fluminū ⁊ riuorū. Galli aūt senonēses q̄ndā zenones dicebāt. eo q̄ libr hospitio recepissent. postea z. in s. lr̄am est mutata. vt dic̄ Jsi. li. ix. a senonēsi ciuitate q̄ ciuitas ē eor capitalis. Est āt terra populosa bñs ciuitates mlt̄as ⁊ opida mlta fortia ⁊ munita q̄ pterfluit amnis q̄ secana appellat

De siria La. CXLVI.

Siriā sir⁹ q̄dā nepos vt dr Abrae excethura phibet a suo vocabulo nūcupasse. vt dicit Jsi. li. ix. ⁊ xv. Dec ab oriente fluuio eufrate ab occasu ꝓ mari magn ⁊ egiptō t̄mināt. attigēs a septētrioē armeniā ⁊ capadociā. a meridie ꝓ sinū arabicū. vt d. idē. sit⁹ āt ei⁹ porrect⁹ ē i īmēsaz lōgitudinē. i lato āt angustior ē. hz āt itra se multas puicias. s. comagenā. feniciā. e⁹ ps est in dea absq̄ saracēis ⁊ nabatheis. ē aūt regio pl'osissima. fertilissima i frugib⁹ ⁊ fructib⁹. armēt̄s ⁊ pecudib⁹. eq̄s asinis ⁊ camel'. ditissima i cer̄s ⁊ spēb⁹ aromatic̄s ⁊ metall'. munitissima ciuitatib⁹ ⁊ castr̄s. irrigua nobilissimis fluminib⁹ ⁊ lacub⁹ ⁊ stagnis. bñs nobiles port⁹ mar̄s. ⁊ h̄ pcipue i palestīs. maritimis ⁊ fenic̄s. gēs seua ⁊ belligera ⁊ i mlt̄s ptib⁹ diuers mercimonijs occupata mlt̄as ec hz gētes sic facieb⁹ sic ligua aīo ⁊ moribus differentes q̄z q̄dā hītāt i deser̄s vt nabathei ⁊ saraceni. q̄dā in mōtanis. ⁊ quedā in nemoribus ⁊ in siluis. q̄b⁹ abūdant illaꝝ natōes regionū vt narrat Herodi⁹

De sichima
Capitulum.CXLVII

Sichima est modica terra ī samaria media aūt inter iudeā ⁊ galileā. a Sichem filio Emor q̄ eā edificauit sic vocata. Hā sichem dicta ē vrbs q̄ nunc neapolis nūcupat. cui⁹ ꝓfiniū in circuitu sichima appellatur. vt dic̄ Jsiō. li. xvj. Dec vt ait Hiero. sup. Beñ. xviij. fuit portio terre quā dedit Jacob filio suo supra sortē. s. Joseph vnde ⁊ illa terra fuit in tribu effraim ⁊ ibidē sepult⁹ est Joseph ⁊ ei⁹ mausolū ibi oñdit vsq̄ hodie. vt dicit Hiero. quā terrā pecunia grauī labore acq̄sita iacob ꝓpauit. emit eñ centū agnis. vt patz Beñ. xxxiij. ⁊ p illo labore dic̄ Hiero. iacob dixisse q̄ eā in arcu ⁊ gladio de amorrei manib⁹ abstulisse. Ibi erat ꝓpe terebint⁹ sub qua Jacob abscondit ydola filior̄ suor̄. ⁊ tūc de sichima ascendit ad luzā cognoie bethel. vt ꝺr Beñ. xxv. In hoc loco pauerūt frēs ioseph greges. sz aliquādo req̄siti a ioseph nō in sichimis sed in dotaim sunt inuēti vbi ip̄m spoliātes egyptus vēdiderūt. sichima autez post destruxit abimelech fili⁹ bieroboal. ⁊ interfect⁹ habitatorib⁹ sal ī ei⁹ ꝓfinio semīauit. vt ꝺr Judicū. ix. In hoc territorio fuit fons Jacob. iuxta quem dñs fessus ex itinere req̄euit. ⁊ vt mulier sibi de illi⁹ putei aq̄ daret ad bibēdū postulauit. vt ꝺr Joh. iiij. Est autē loc⁹ magne fertilitatis mire amenitatis et maxime firmitatis

De scithia Capl'm .CXLVIII.

Scithia regio ē matia. cui⁹ ps supior est ī asia. inferior ꝩo ꝩor est ī europa ⁊ ꝫ inferior a meothidis paludib⁹ ī cipiēs int̄ denubiū ⁊ occeanū septētriona/lem vsq̄ ad germaniā ptelat. vt dic̄ Jsidor⁹ li. xiij. Hy⁹ ꝓma est alania. deinde meotides paludes. deinde gothia. dacia. rhetia. deide germania vbi plīmā ptē sueui incoluerunt vt dic̄ idē. Hz itaq̄ scithia plēs regiōes. q̄z quedā sunt locupletes ⁊ q̄dā inhabitabiles nā in pleriscq̄ locis auro et gēmis affluūt sed griphonū imanitate rar⁹ hoim ē accessus. smaragd⁹ ibi optim⁹ est et cristall⁹ purissimus scithie. vt di. ibidē. mōstruosos ī mltis ptin et hoīes ⁊ feras imanes. vt linces. tigrides. vrsos seuissimos ⁊ leones. ⁊ maxie ī desertis ⁊ regionib⁹ bircanor̄. quere supra de bircanis

De sicionia Capitulū.CXLIX

Sicionia a sicione rege antiq⁹ est, vocata. a q̄ ⁊ regnū sicionior̄ dictū est. qō regnū archas ionis ⁊ calisto filius pelasgis in deditionē redact⁹ ex suo nomine arcadiā nūcupauit. Est aūt archadia q̄ ⁊ sicionia sin⁹ acbaie vt platani foliū inter ionū ⁊ egeū mare exposita. bñs flumē magnū icrimātū. gignit q̄z abeston lapidem q̄ semel accēsus nūq̄z extinguit Jbi cādidissime memorule generāt. vt dic̄ Jsi. li. xiij.

De sicilia Capitulū. CL.

Sicilia a sicano rege ꝓmo sicania fuit noiata. deinde a siculo ytali frē sicilia est dicta q̄ antiq⁹ trinacria dicebat ꝓt tria acria. i. pmūctoria. s. peloro pachen ⁊ lilibeū. trinacria eñ grecū est. qđ latine triq̄drū ꝺr. q⁹ in tres q̄dras est diuisa. Hanc ab ytalia freto modico ē discreta. africū ma/re ꝓspectās. terris frugifera. auro abūdāte. cauernis ⁊ fistul' penetrabil'. vētis ⁊ sulphure plena. vñ et ibi ethne mōtis estuāt incēdia in cui⁹ freto scilla est ⁊ caribdis q̄z aut nauigia absorbent aut collidūt. fuit aūt ꝓmā patria ciclopū ⁊ postea nutrix tyrānor̄. frugū fertil'. ꝓpter oīb⁹ terris p cōmittēdis semin⁹ aratro ē pscissa. ꝓncipalē vrbē hz syracusam. et fontē areculsam ⁊ albeū fluuium genitorē cōz. In ea ꝓmo est inuenta insula comedia. achatē lapidē ex agarthe flumie sicilia ꝓmo dedit. et marc siculū corallū albū gignit ⁊ sales agrigētinos q̄ igne sunt solubiles. in aq̄s aūt crepitātes. ois aūt ambitus ei⁹ claudit spacio triū miliū stadior̄. dic̄ aūt Salust⁹ italie fuisse ꝓtū ctā sicilia. sz medium spaciū diuisum fuisse p maris impetu atq̄ scissum. Vucusq̄ Jsi. li. xiij. c. de insula vbi recitātur omnia supra dicta. ⁊ cadē narrat Plinius.

De sirtib⁹ Capitulū. CLI.

Sirtes dic̄ Jsi. li. xiij. sūt arenosa in mari loca a tractu sic vocata. vt dic̄ Salust⁹. eo q⁹ oia ad se trahūt. syren ei grecē mulos eñ arenaz ad se trahūt. syren ei grece ꝺr tract⁹ latīe. et tal' attractio fac̄ marc inequale vt vno loco sit. pfūdū. ⁊ i alio loco sit vadosum. ⁊ tō piculosum ē illac ire. ⁊ ꝺr hec sirtis. sunt aūt tales sirtes piculū inducentes iuxta mare egyptiū. ⁊ in pluribus locis admiscent. vt dic̄ Jsi. ibidē

De scocia Capitulum.CLII

Scocia a scotor̄ gētib⁹ a q̄b⁹ incolit appellat. ⁊ est ꝓmuncciorum i insula

britãnica.vñ ꝛ flumĩbꝫ ꝛ marꝫ brachꝫ ab anglia aq̃lonarĩ sepat ex pte ꝓo oppolita vn dicꝫ septa mari occeano q̃ ab hybernia sco/ tia est diuisa. Eadẽ gens ab initio q̃ q̃ndaz in hibernia.ei sup oia sil'is ĩ lingua ꝛ ĩ mozi/ bus ꝛĩ natura. Hã gẽs est lenis.aĩo feroz.se uiens ĩ hostes.inuida.supsticiosa.nulli⁹ vir tatꝫ vel ꝓbitatꝫ aliquẽ reputãs siue audacie ꝓter semetiꝓos tm̃ fere mozte diligẽs q̃ntũ suiutẽ.in lecto mozi reputãs segniciẽ.i cã/ po aũt ꝺ hostẽ interfici vt iterficiank gloziã arbitrãs ꝛ ꝓtutẽ.gẽs pci vici⁹.famẽ diutiuſ sustinẽs .ꝛ raro añ occa sum sup cibũ se ef/ fundẽs.carnib⁹ lacticinijs piscib⁹ ꝛ frugib⁹ magꝫ vtẽs.panis vsus britãnicis min⁹ bñs min⁹ de frumẽto nisi aliũde allato.ſz raro ꝺ auena.ꝛ cũ pl'is sit satꝫ elegãtꝫ figure ꝛ faci/ ei pulcre generalit a natura.multuz tm̃ eos deformat ꝓpt⁹ babit⁹ siue scotica vestitura Dicunk aũt scoti ꝓpria lingua a picto corpe q̃si scissi eo q̃ aculeis ferreis cũ attramento figuraz stigmate antiq̃t⁹ annotabãt. vt dic̃ Jsi.li.ix.ij.c.de vocabul' gẽtiũ Mozes aũt ꝓmeue gẽtis m'ti ex eis ex admixtiõe cũ an/ glis in maria ꝓte bis tpib⁹ ĩ melĩ⁹ mutaueřt glos anglozꝫ idiomate infozmãt.vñ q̃cquid decẽs ꝛ honesti⁹ ĩ illis inuenit ꝟ ab anglicis est ꝓtractũ. Siluestres tm̃ scoti sic̃ ꝛ hiberni ci in habitu ꝛ i lingua ꝛ ĩ victuz ĩ aliꝫs mo ribꝫ paterna sec̃ vestigia gl'iam arbitrantur imo aliozꝫ ꝺsuetudies respectn suaꝫ q̃dãmo do aspernãt.vñ q̃libet supesse laborat.etiaz oñis detrabũt ꝛ vicꝫs sp̃ iuidẽt.cũctos de/ ridẽt ꝛ mozes alienos reꝓhẽdũt. mẽtiri nõ verenť.nec quẽq̃ ex q̃cũq̃ natõne exortũ si ꝓgenie alie⁹ ꝓtutꝫ reputãt vl' audacie ꝓter se ipos.ippijs gaudẽt.pacẽ nõ diligũt.eozuz regio q̃ ad bumi fertilitatẽ.nemoz amenita tẽ.fluuioz ꝛ fontiũ irriguitatem.gregũ ꝛ iu mẽtoz.m'tiplicitatẽ.vbi lit⁹ gaudet culto/ rib⁹ p̃ sua q̃ntitate.nec etiã ipi britãnico so/ la ipar est.vt dic̃ Herodot⁹. sit⁹ orbis ꝛ raz gacissim⁹ explorator.put recitat Pliniuſ ꝛre sup̃ de hibernia in lra J.infra q̃re eadẽ de scocia dic̃ Jsi.q̃ ibi de hibernia in pluri bus referunt

De suecia Ca.CLIII.

Uecia regio ẽ inferioz scribie in eu ropa.a q̃ tota gothia q̃ int' danoz̃ ꝛ norico zꝫ aq̃lonariũ regna maria est regio bodie noiata.hñs maze balticũ ab ori ente.occeanũ britãnicũ ab occidẽte.norico rum ꝓrupta ꝛ ꝓpl'os a septẽtrione.a meridie ꝺo dacoz ꝺ finijs termiat. Est ãt suecia que ꝛ gothia ẽ vocata.q̃ ad solũ frugifera.vine/ arũ tm̃ expers.ſz ĩ pascuis vberrimis alios defect⁹ recupat ꝛ metall'.nã ꝓter diuitias q̃s ex mari illa regio m'tiplicit ꝺtrahit. in feris pecudib⁹ ꝛ iumẽtis ꝛ argẽtifodinis ꝛ aliꝫs lu/ cris ĩnumeris.m'tas regiões alias ꝓcellit. gẽs valde robusta.cui⁹ militarꝫ potẽtia q̃n/ dam toti⁹ fere asie ꝛ europe ꝓtẽ maximã m' tis tpib⁹ edomuit q̃s aggredi tpe alexandri magni grecoz audacia extimuit. Julĩ etiã cesarꝫ ĩnuicta potẽtia supatis gallicꝫ alema nicis ꝛ britãnis cũ danis ꝛ gothis noricis ꝛ aq̃lonarib⁹ ꝓpl'is aliꝫs ꝺgredi formidauit. ſm qđ tradũt scriptoz̃es histozie tã grecoz q̃ romanoz q̃z dictis ꝓt ꝛ ꝺz merito fides adhiberi.ĩ q̃b⁹ nec religiõi fidei nec etiã rõi poterit ĩ aliq̃ obuiari. vt dic̃ Hiero. Jlloz̃ ĩnq̃t poetaz ꝛ scꝓtoz scriptꝫ ꝛ dictꝫ fidẽ ad/ hibere ꝺuenit q̃z relatio fidei moribꝫ nõ ꝓ/ iudicat nec ꝓbitati agnite ꝺdicit.ex istoz ꝓsa pia amazones ꝓcesserũt. vt dic̃ Oro.ꝛ Jsi/ dorus.li.xiij.

De sueuia Capitulũ. CLIIII

Ueuia germanie renẽsis est ꝓuintia in europa.cui⁹ gẽs hre dñiũ maxim in germania ꝺsueuit. vt di. Jsi.li.ix. Dic̃ aũt idẽ in.c.de vocabul' gẽtiũ.libro.ix. Sueui inq̃t sunt ꝓs germanoz ĩ fine,septẽ trionis.de q̃b⁹ ec̃ dic̃ Lucan⁹. Fũdit ab ex/ tremo flauos.aq̃lone sueuos.q̃z fuisse cẽtũ pagos ꝛ ꝓpl'os m'ti credideřt.dicti ãt sueui putãt a sueuo mõte q̃ ab ortu germanie ori/ tũ hz.ꝛ illi⁹ mõtꝫ loca ꝛ ꝺfinia ꝓmit⁹ coluerť vt di. Jsi.ibi. Jtẽ vt dic̃ idẽ. ab ortu hz da/ nubiũ cũ bauaria.ab occasu hz renũ cũ al/ sacia.a meridie hz iuga alpiũ cũ italia.a se/ ptẽtrione hz frãconiã cũ inferiori germãia. Et ẽ duplex sueuia.inferioz ptẽdit ꝺ renuz. supioz ꝺ alpes ꝛ danubiũ.vtraq̃ ẽ terra op tima ꝛ frugifera ꝛ vinifera ĩ multꝫ locꝫ. hñs ciuitates munitissimas opida ꝛ castella cir ca cãpestria ꝛ mõtana.amnes ꝛ flumina.ne moza m'ta.gmina ꝛ pascua .ouiũ greges et armẽta circa mõtana.etiã ferrũ hz ꝛ argen/ tũ ꝓcreat ac metalla.gẽs ꝓl'osa nimis.fortꝫ audaz ꝛ bellicosa,ꝓcero corpe ꝛ flauo crine venusta facie ꝛ decora.

De tanatos Capitulum.CLV

Anatos insula ẽ occeani puula mo dico freti iteriectu a britãnia sepata

hñs cãpos frumẽtarios ⁊ glebã vberẽ dẽa est tanatos a morte ꝓpẽtũ.q̃s dũ ipa nesciat aspoztata iñ terra.q̃quo gentiũ vecta fuerit angues ilico ꝓmit.vt dic̃ Jsi.li.xiiij.

De taprobana Capl'm .CLVI

Taprobana ẽ insula indie iacens ad austz.ex q̃ occean⁹ indic⁹ incipit. patẽs ĩ lõgitudine octingẽtis.lxx.milibus ⁊ q̃nquaginta passuũ.in latitudine ꝓ lxxv.milia stadioz. Scindit aũt amnis ine fluuio tota repleta margarit⁹ ⁊ gẽmis.ps ei⁹ bestijs ⁊ elephãtibꝫ ẽ repleta.ptẽ ꝓ homies tenẽt. Jn hac dicũt ĩ anno duos eẽ estates. ⁊ duos hyemes.⁊ bis vernare floribꝫ locuz vtilissima insula ẽ indie virẽs oi tpe.et folia ei⁹ sp sunt virẽtia ⁊ nũq̃ cadũt.vt dic̃ Jsiõ. li.xiiij.

De tracia Capitulũ .CLVII.

Tracia est puincia ĩ grecia ad quam veniẽs tyras filꝰ iaphet a suo noĩne vt dĩ ipam traciã noĩnauit.vt dicit Jsi.li.xiiij. Alij a seuicia incolaz traciã appellatã dixerũt. Huic ab oziẽte ꝓntidis ⁊ vrbs ꝯstãtinopol' opposita ẽ.a septẽtriõe ꝓ hyster obtẽdit.a meridie ꝓ egeo mari adheret.ab occasu ꝓ macedonia illi subiacet cui⁹ regionẽ olim diuersi ꝑli scz massagete sarmate ⁊ scite ⁊ alie pl'ime natões icoluerũt. ampla est ei ⁊ ml'tas natões potuit ꝯtinere. Ebrũ fluuiũ tracia fundit.q̃ etiã gẽtes barbaras ml'tas rãgit.vt di. Jsi.li.xiiij.

De traconitida Ca.CLVIII.

Traconitida regio ẽ in iudea cui ꝑsu it philipꝰ frat' herodis.nã totuz regnũ hebreoz fuit diuisum ĩ q̃ttuor tetrarchias.q̃z ꝓma fuit galilea cui⁹ tetrarcha fuit herodes. Scõa ⁊ tertia ituraea ⁊ traconitida regio.cui ꝑfuit philipꝰ vtriusq̃ regionis exñs tetrarcha Quarta fuit abelina regio.cui ꝑfuit lisanias frat' herodis ⁊ ꝓbi lippi. Jn tot ei ꝓncipat⁹ pticulares fuit diuisa iudea a romanis ad domãdã supbiã iudeoz.vt dic̃ glo.sup Lucã sup locum illuz. tetracha aũt philippo⁹ ituree ⁊ traconitidis regionis ⁊c̃.

De thessalia. Capitulum.CLIX.

Thessalia vt dic̃ Jsi.li.v.grecie est ꝓ uintia a thessalo rege cognoĩata .q̃ ad meridianã plagã macedonie cõfũcta est. Multa ĩ thessalia flumia sũt ⁊ opida q̃z caput thessalonica ẽ vocatũ. ibi etiaz mõs ꝓnasus q̃ndã apollini ꝯsecrat⁹.fuit autem thessalia patria achill' ⁊ origo exijt ipsius phitaz.de q̃bꝫ ferk ꝙ hi ꝓmo eq̃s frenis domuerũt.sup dorsa coz insidẽtes vnũ corp⁹ esse videbãt.ꝑt qõ milites thessaloz cẽtauri ficti sunt .vt dic̃ Jsi.li.xj.c.de poztẽt. In thessalia aũt ꝓmo solidi aurei inuẽti sũt.domãdozũq̃z eaz vsus ꝓmit⁹ est repte. vt dicit Jsi.li.xv.ad ꝓ dic̃ Jsi.li.xiiij.ꝙ moysi tpibus in thessalia accidit q̃ddã diluuiũ in q̃ agrũ ingluuies maiorẽ ptem ꝑl'oz thessaliã absumpsit paucs ꝑ refugia montiũ liberatis. matie ĩ mõte parnaso.ĩ cui⁹ circuitu deucalion tũc tpis regno potiebat.q̃ tũc ratibus se ꝯfugiẽtes suscepit. ⁊ sic parnasi iugo eos abluit atq̃ fouit.ꝑt qõ dicũt grecoz fabule deucalionẽ hoim gen⁹ de lapidibꝫ reparasse.vt dic̃ idẽ ibidẽ

De tenedos La.CLX

Tenedos ẽ insula grecie vna ꝯ cladibꝫ.sita ad septẽtrionẽ in q̃ ciuitas thene olim ꝯdita ẽ a q̃ ⁊ insula ẽ vocata. fuit aũt thenes q̃dã inuentus in famat⁹ ꝙ suã nouercã cognouiss̃ q̃ fugiẽs insulã vacuã cultoribꝫ obtinuit q̃ ex nomie suo ciuitati quã ibi ꝯdidit ⁊ ĩsule nom̃ dedit.

De thile Capitulũ. CLXI.

Thile vltima est insula occeani iter plagã septẽtrionalẽ ⁊ australẽ vltra bzitãniã sita nauigatõe sex dieꝝ.a sole nomẽ hñs.qz ĩ ea sol estiuũ solsticiũ facit nullꝰ vltra eã dies est.⁊ iõ ei⁹ mare tardũ est ⁊ ꝯgelatũ.vt dic̃ Jsi.li.xiiij.ꝝm Plinium aũt locꝰ inhabitabil' est.qz in estate nihil põit ibi crescere.ꝑt nimiũ calozẽ exurentẽ.i hyeme etiã nihil.ꝑt frigiditatẽ ꝯgelantẽ.nã ab eãdem noctio ꝓnali q̃n sol est i ariete vsq̃ ad cãcrũ autũnale q̃n est i libza sol illi insule nũq̃z occidit.⁊ ab illo tpe vsq̃ ad eq̃noctiũ vernale itez ad insulã nõ accedit. vñ ꝑ dimidium annũ hz diẽ.⁊ ꝑ dimidiũ hz noctẽ.vt dicit idẽ in.c.de insul'.li.xiiij.⁊ de solsticio.li.ij. Jdẽ etiã dic̃ beda in li.de natur' rer. sili⁹ solinus

De tripolitana Capl'm. CLXII.

Tripolitana regio ẽ duplex.vna est fenice dicta a tripoli ciuitate famosissima q̃ totꝰ patrie ĩ circuitu ꝑtinimiã sui fortitudinẽ est ꝯfensio ⁊ munime alia ꝓ ẽ tripolitana ĩ africa inf pẽtapolim ⁊ bizantiũ sita a tribꝰ magnis vrbibꝫ vocata ẽ.s.ozea.sabine vl' tabzace ⁊ lepis magna. Hec bz ab oziẽte sirtes maiozes ⁊ trogodi

tas.a septētrione mare adriaticū. ab occa/ su bizantiū.a meridie getulos ꝛ garamātes vsq; ad occeanū ethyopicū protendentes. vt dic̄ Jsi.li.xv.

De tragodea Ca.CLXIII

Tragodea ē regio i ethyopia. cui icole dicunt tragodite sic vocati q; tanta celeritate pollēt vt feras pedū cur/ su assequāt. Hz aūt ꝟ regio q̄ndā insulam vbi crescit optia mirre spēs ꝛ purissima. ei⁹ gutta ibi inuenit ꝛ dr mirra tragoditen ab i/ sula in q̄ crescit. vt dic̄ Jsi.li.xvij. Cū sit ꝟ p aliq̄ dr esse i arabia. vt li.xvij. aliq̄ in ethy opia. vt pz li.ix.

De troiana Ca.CLXIIII.

Troiana puintia in frigia pmit⁹ fuit dardania a dardano rege nomiata. nā dardan⁹ de grecia pfect⁹ puenit ad frigiā ibidē pmit⁹ regnauit. post quē fili⁹ ei⁹ erictoni⁹. deinde nepos ei⁹ tros. a q̄ ciui tas troia patria i circuitu ē vocata. vt dicit Jsi.li.ix. Multi aūt de troianis p troie exi tū facta classe p diuersas mundi ptes sibi se des q̄sierūt. ꝛ mltas natōes expellētes p eis habitauerūt. ꝛ ex eox pgenie pdierūt i postex potētissime seculi natōes sic diuersax regio nū verissime hīstorie attestant

De tuscia Capitulū.CLXV.

Tuscia italie ē puintia inter ligures ꝛ romanox territoriū collocata q̄ dif ficilibꝫ mōtiū iugis ꝛ accessibꝫ locox valde altis ꝛ arctis fortissime ē munita. Thus/ cia aūt vt di. Jsi.li.xv. a sacrox ꝛ thuris fre/ quētia ē vocata. nā in illis ptibꝫ i mortuorū exequiis antiq thura cremare ꝛ offerre reli gionis ꝛ deuotōis gra ꝟ suet⁹ erāt maxie. et suos mortuos affectu lacrimabili deplāge bāt. Thura etiā in arā deo potissime incēde bāt. q; vt dr in thuscia ars aruspicia pmit⁹ est repta. vt dic̄ Jsi. Hec zemilia fuit antiq tus noiata ptes hūs inclitas ꝛ nobiles ciui tates. ab occidēte ꝟ liguriā hz pisanā ciuita tē senas. lucā. florētiā ꝟ septētrionalē vrbez vetere. ꝟ orientē arecū. ꝟ meridiē thurtho/ nā. parusiū ꝛ assisiū q̄ valli spolitane ꝟtigue sunt ꝛ vicine. ab occidēte hūs mare adriaticū ꝛ marchiā anconitanā. a meridie tyberis ri pā ꝛ romā. ab occidēte mediolanēsem ligu/ riā. a septētrione romaniolā ꝛ puinciam pa duanā. ꝛ ꝟ regio ē multū ptēsa in longuz ab ortu ꝑ⁹ occasum min⁹ hūs latitudis ab aq̄lonari termio ad australē. Est aūtē terra mōtuosa satꝫ ꝛ fortissima q̄ ad sitū. fertilissi/ ma q̄ ad solū. saluberrima q̄ ad celū. quam mare in duabus partibus locupletat. quaz etiā fontiū ꝛ lacuū mltitudo irrigat ꝛ fecū/ dat arn⁹ fluui⁹ illā pterfluit ꝛ decorat croci aromatici ibi crescētis abūdātia ipaz singu larit nobilitat atq; ditat. fontiū etiā calido/ rū in ea scaturiētiū affluētia ipaz gratificat ꝛ sublimat

De thuringia Ca.CLXVI.

Thuringia germanie ē puincia me/ dia inter gentē saxonū ꝛ frāconum et ꝛ vestualox. Hūt em̄ bohemos ꝛ sa tones ab oriēte. frācones ꝛ bauaros a meri die. sueuos ꝛ alsatos ab occidente. renenses ꝛ vestualos ab aq̄lone. Bēs q̄dē fm̄ nom̄ pa trie thuringia. i. dura ꝟ hostes maxie ꝛ seue ra. Est em̄ pp̄s numerosus elegātꝫ statur. fortꝫ corpe. durꝰ ꝛ ꝟstās mēte. hūs terrā mō tibꝫ fere vndiq; circūdatā ꝛ munitā. interꝰ ꝟo planā valde frugiferā ꝛ fructiferā. a vi/ neis etiā nō expertē. opida mlta. castra fortia. nō solū in mōtanis vez etiā ꝑ plana. am nibꝫ ꝛ stagnis ꝛ lacubꝫ irrigua. aere saluber rima. pabuli vbertate ḡtissima. armētꝫ ꝛ gre gibꝫ valde plena. Jn eiꝰ mōtibꝫ diuersa iue/ niunt mineralia ꝛ metalla. vt dic̄ Herodo/ tus. q̄ nullatenꝰ pmisit secreta i germanie cō finio inscrutata

De thuronia Ca.CLXVII.

Thuronia gallie supiorꝫ est puincia ps aq̄tanie antiq̄t⁹ cōputata a thu/ ronū ciuitate ic̄lita sic vocata. Jn q̄ gēma sacerdotū martin⁹ sanctissim⁹ requiescit. Est aūt sita sup amnē ligerim q̄ eaz pterfluit ꝛ irrigat ꝛ mltipliciter locupletat. Terra frugifera fructuosa vinifera ꝛ pascu osa. aere saluberrima. nemorosa. gēs robu/ sta corpe. elegātis forme. audax mēte. bēfi/ ca ꝛ efficax in ope. modesta i fmone

De vasconia Ca.CLXVIII.

Vasconia ē puincia ab aq̄tānia anti/ q̄tus cōpensa sita iuxta pyreneū a vascea opido nūcupata vt di. Jsi.li. ix. hūs mōtes pyrenēos i vno solo latere ꝛ i alio occeanū mare. i alia ꝟo planicie puin/ cie tholosane. in alia ꝟo pictauox gētibꝫ ap/ propinq̄t. Terra siluestrꝫ ꝛ nemorosa saltu osa ꝛ mōtuosa i multꝫ sni ptibꝫ vineaz ferax intm̄ q̄ vicinis puincijs ꝛ multꝫ insul' ma/ ris vini copiā admīstrat. Bethona fluui⁹ a

tholosana puincia hanc sepat ꝙ vasconiam ꝑterfluēs iuxta burdigalē metropolim vz/
bē vasconū occeanū mare intrat. vt di. Jsi. li. ix. in. c. de vocabul' gentiū. zvattei a zvat/
ta opido cognoiati p amplam iugꝫ pyrenei mōtis solitudinē inhabitāt ꝙ z vascones q̄/
z vaccones dicunt. c in s. lr̄am cōmutata. q̄s pompei⁹ edomita hyspania ad triūphū ve/
nire festinās de pyrenei iugꝫ deposuit et in vnū opidū ꝯgreganit vñ ꝯuenaꝫ nom̄ vbi/
accepit. vt dicit idē Jsi. Pli. z Hero. ꝙ recitat gētē vasconū fore corpe leuē z agilē. aio audacē. ad bella ꝑcipitē z ferocē.

De venecia Ca. CLXIX

VEnecia venetoꝝ ab antiq̄ dicebat ꝓ/
uincia q̄ a littore marꝫ adriatici i cu/
ius sinu vbs venecia nūc est sita vſ/
q̄ ad padū fluuiū ꝙ diuidit int' ciuitates z fi/
nes supioꝝ ligurū z inferioꝝ. videlicet iter
pgamēses z mediolanēses ꝓmit⁹ extēdebat
vt narrat lōgobardoꝝ ac liguꝝ hīstorie ve/
rissim⁹ recitator. m'tas sic̄dē nobiles nunc
obtinuit ciuitates. nā vt dic̄ Jsi. lib. xv. mā/
tua q̄ a māto vl' mancuo tiresie filia. q̄ post i
teritū tebanoꝝ venit in italiā. ꝯdita. sita ē in
venecia q̄ gallia cisalpina est vocata. Vene
cie itaq̄ italie est puincia q̄ multaꝝ terraꝝ z
ciuitatū dn̄ium habuit ab antiq̄ i mari z in
terra. cui⁹ potestas hodie p lōgissimos ma/
ris tract⁹ z vsq̄ in greciā se extēdit. germa/
noꝝ fines vsq̄ ad aq̄legiā tāgit. dalmatū et
sclauoꝝ pirataꝝ ꝑdā tyrannicā rep̄mit z cō
pescit. Jnsulas z port⁹ ꝓmūctoria maris et
sinus sub ei⁹ dn̄io exist̄tes iustissime regit.
subditos ꝓtegit ab hostib⁹ potentissime ac de
fendit. rempublicā z ciuilē iustis legib⁹ sub
iecit. nullā sectā diuis ꝯtrariā instituꝫ infra
suos termios manere dissimulat aut ꝓmit/
tit. Hui⁹ gētis referre singulas ꝓbitates esti
mo supfluū cū de gētis venetoꝝ ꝓtute z po/
tētia circūspectōe z puidētia vnitate z ciui/
um ꝯcordia. amore toti⁹ iusticie cū clemen/
tia oib⁹ fere natōib⁹ iā sit notū. vt dic̄ idē re/
gius scriptor hīstorie lombardoꝝ

De zvestualia Capitulū. CLXX.

REstualia germanie inferioꝝ est puꝫ/
cia. hūs saroniā ad orientē. thurin/
giā z hassiā ad meridiē. renū z colo/
niā ad occidentē. occeanū z frisiā ad aq̄lo/
nem. nobilissimis flumīb⁹ duob⁹ in ei⁹ extre
mitatib⁹ cingit. s. zvesera atq̄ reno. nā renū
tāgit ꝓtus occidētē z septētrionē. zveserā ꝓ
versus orientē. Hec in q̄busdā libris ēt an
tiqua saronia. ab omī specie formicariōis le
mūdā ꝑseruās z stupra districtissime puni/
ens ac honestaꝯnubia summe colēs. liez pa
gana supstitiōe vsq̄ ad septingētesimū ānū
dn̄i teneret implicita. vt scribit Bonifac⁹
in ep'la ad regē anglie. Est em̄ terra multuꝫ
nemoꝛosa pascuosa pl⁹ alēdis gregib⁹ q̄ fe/
rēdis frugib⁹ apta. mules fontib⁹ z amnib⁹ ē
irrigua. emosa. s. lippia atq̄ rura z m'tis alias
fontes hz salis z mōtes fertiles i metall' ab/
undat fructib⁹ glandib⁹ nucib⁹ atq̄ pomis
etiā feris porcis pecudib⁹ z iumēntis. pls cō
muniter elegātis stature est z ꝑcere venuste
forme z fortis corpe z audaꝫ mēte. militiā hz
copiosam ac mirabilē aiosam. ꝓmptā ad ar
ma ꝯtinue z paratā. ciuitates habz fortes z
munitas. castra fortissima z opida tā i mon
tib⁹ q̄z in planis

De vironia Ca. CLXXI

VIronia est puincia puula vltra da/
ciam ꝓtus orientē a vironе dicta. co
ꝙ sit gminosa z nemoꝛosa m'tis aq̄s
z fontib⁹ pfusa. cui⁹ gleba est frugum ferax.
gens q̄ndā barbara seua incōposita ac icul
ta. nūc ꝓ vanoꝝ regib⁹ pariē z legib⁹ ē sub
iecta. Terra ꝓ tota est a germanis z danis
pariē habitata. q̄re s̄ in lr̄a Rō rivalia Dec
ximuꝫ q̄ narua ꝺr est separata

De zvinlandia Capl'm. CLXXII.

BJnlandia est patria iuxta montana
norvegie ꝓtus orientē sita sup lit⁹
occeani. ꝑtēsa nō multū fertilis nisi
in graminib⁹ z siluis. Hēs eius est barbara
agrestis z seua. magic̄ artib⁹ occupata. vñ z
nauigātib⁹ p eoꝝ littoꝛa vel apud eos ꝑter
vēti defectū morā ꝯtrahētib⁹ ventū venalē
offerūt atq̄ vendūt. globū em̄ de filo faciūt
z diuersos nodos i eo ꝯnectētes vsq̄ ad trel
nodos vel plures ꝺ globo extrahi ꝑcipiūt.
fim ꝙ voluerint ventū hr̄e fortioꝛē q̄b⁹ ꝑter
incredulitatē illudētes demones aerē cōci/
tant z ventū maioꝛē vel minoꝛē excitant fm
oꝛes. z q̄nq̄ intim cōmouēt ventū ꝙ miseri
talib⁹ fidē adhibētes iusto iudicio submer/
guntur.

De vitria Capitulū. CLXXIII

VItria est insula modica in mari bri/
tānico sita distās a britānia maioꝛi
quo freto interposito sepata. cui⁹ gleba

ad frumēta ē optima mltas hñs siluas ⁊ ne
mora. mltas feras pecora ⁊ iumēta. fontes
lubertima ⁊ i fructib⁹ vberrima ōr esse. hec
ab anglis bodie inhabitat.

De yselandia Capitulū. CLXXIIII

YSelandia est regio vltia in europa
a septētrione vltra norꝛvegiā sita. p
petuo glacie i remotioꝛib⁹ ei⁹ finib⁹
pdēnata. ptēdit aūt sup litꝰ occeani maris
sus septētrionē. vbi mare p nimio frigore
gelat. ab oriēte hñs scithiā supioꝛē. ab au
stro norꝛvegiā. ab occidēte occeanū hyber
nicū. ab aq̄lone mare gelatū. Et est dicta
pselādia q̄si terra glacici eo q̄ ibi dicunt eē
mōtes niuei i glaciei duriciem gelati Jbi
cristalli iueniunt. in illa enī regiōe sunt albi
vsi maximi ⁊ ferocissimi q̄ vnguib⁹ glaciē
rumpūt ⁊ foramia mlta faciūt p q̄ in mare
se imergūt ⁊ sub glacie pisces capiētes eos
extrahūt p foramia pdicta ⁊ ad litꝰ deferē
tes inde viuūt. terra ē sterilis q̄ ad fruges. ex
ceptis paucis locis in q̄b⁹ vallib⁹ vix cresc̄it
arena. gmina tm̄ mō ⁊ arbores i loc⁹ vbi ha
bitāt hoies ptrit ⁊ pducit. ⁊ i illis ptib⁹ fe
ras signit ⁊ iumēta nutrit. Uñ de pisc̄ib⁹ et
venatiōib⁹ ⁊ carnib⁹ p maiorꝛ pte pl's terre
colē de feraꝝ ⁊ vsoꝛ pellib⁹ q̄s venatu capi
unt ꝫ frigꝰ se munīūt ⁊ corꝛpa sua tegūt. alia
vestimēta hīe nō pūt nisi aliūde deferantur
gēs mltū corꝛpulenta robusta ⁊ valde alba.
pcationi dedita ⁊ venationi.

De zengia La. CLXXV.

ZEugia siue zeugis ē puincia vbi est
maiorꝛ cartago vl' minorꝛ affrica. iter
bisantiū ⁊ numediā sita. vt dic̄ Jsiō.
li. xiiij. Dec̄a septētriōe mari siculo ē iūcta
vt dic̄ idē. et a meridie vsq̄ ad regionē getu
lorꝛ porꝛrecta. cuiꝰ prima sūt frugifera vlte
riora ꝑo bestijs ⁊ ꝓpētib⁹ plena. Jbi onagri
fere siluestres ibi mira ⁊ mōstruosa inue
niunt. vt idem dicit.

Jncipit liber .xvj. De lapidib⁹ pciosis

Escriptis pro
prietatib⁹ terre ⁊ ptiū ei⁹ i ge
nerali. restat aduuāte domi
no aliq̄ h̄ inserere de ei⁹ orna
tu in spēali. Eorꝛ aūt q̄ ornāt
terrā q̄dā sunt simpl'r inalata
⁊ insensibilia. vt oīa metheorica q̄ in venis
terre generāt q̄lia sūt lapides colores ⁊ me
talla. ⁊ de illis ꝑmo p ordinē est agendum.
Quedā ꝑo vegetabilia vt radices herbe et
arbusta. Quedā sunt sensibilia. vt hoies et
iumēta. de q̄b⁹ vltio est tractādū. ꝑmo g̃ ab
bis q̄ generāt in terra ⁊ i venis ei⁹ p ordinē
alphabeti h̄ dicendū est

De arena Capitulū. I.

ARena ab ariditate est dicta q̄ si ma
nu p̄ssa fuerit pre siccitate ⁊ duricia
stridorē facit q̄ si in veste cādida ⁊ aspa fue
rit nibil sordis post se relinq̄t. vt dic̄ Jsi. li.
xvj. c. iiij. Arena siquidē in aq̄s marinis ab
oi limositate ⁊ lutea viscositate abluit. vt di
cit Aristo. in li. de ꝓprietatib⁹ elemētoꝛ. ⁊ iō
ꝓpter vincentē in ea siccitatē coagulari in la
pidē pfecte nō ꝑmittit Terra em̄ pura vt di
cit idē li. methoꝛ. iiij. lapis nō fit qr ꝓtinua
tionē nō facit. sz cōmutationez. ⁊ iō siccitas
vincēs oēm humiditatē nō ꝑmittit eā tota
liter i lapidē ꝓsolidari. Jñ est q̄ arena terra
cōi est substātialit̄ durioꝛ. sz lapide mollioꝛ
⁊ in ptes inumerabiles diuisibilioꝛ. vñ are
na frigida est ⁊ sicca minuta cōp̄ssa grauissi
ma in pōdere cuius sit minuta ⁊ sterilis ex se
ꝓpter caloꝛ ⁊ humoꝛ defectū ⁊ dñiū frigiꝺ
siccitatis. imbre supueniēte nō dissolui. sz
potiꝰ diluta aut ꝓsumpta lutea in puritate
magꝛ cōprimit ⁊ pte pti fortiꝰ adherēte am
pliꝰ solidat. Arenaꝝ etiā multitudine marꝛ
ipetꝰ sistit. ⁊ ad eiꝰ cumulos se ꝓstringēs ne
vltra sibi assignatos a deo termios effluat
impedit. vt dic̄ Diero. sup Jere. c. v. Posu
it arenā terminū mari ⁊c. Dz etiā vniuersa
lit̄ naturā colatiuaz. vñ aq̄ p arenas colata
dulcioꝛ ⁊ purioꝛ iuenit. vt dic̄ Cōstan. Jtē
ꝓtutē hz metalloꝝ purgatiuā ⁊ sua ꝓfricati
one rubiginis ꝓsumptiuā. auꝝ ei es ⁊ ferrū
arene ꝓfricatōe clarificāt. Jtē ꝓtutē hz in
frigidatiuā. repcussiuā. opilatiuā. tumoris
sedatiuā vt ptz i thimolia .i. arena ex lapide
fabrili resoluta q̄ valet ad oīa supradicta
vt plane dic̄ Cōstan. Jtē ꝓtutē hz mineralē
vel saltē ei sil'em vl' affinē. vñ ⁊ int' arenulas
tā fluuiales q̄s marinas auree arene sepi⁹ in
ueniunt. Lapides etiā politi ⁊ gēme pciose
in marino litoꝛe iueniunt int' arenulas Jtē
arene tā fluuiales q̄s marine ex vētis p̄ꝛtis
ipas arenulaꝝ pticulas eleuātib⁹ sepi⁹ i ma
ris ostijs ⁊ littoꝛibus coaceruāt ⁊ ex arenis
sic accumulatꝛ aq̄ fluuiales ne mare subin/

trent aliq̃tiēs retardāt. vt dicit Hiero. sup Amos. viij. Ibi defluet sic riuus egypti zc vbi exp̃sse dr q aquā nili xpt obstātes arenarū cumulos ꝓtingit ipediri. nā circa fluminis descēsuz pariť aggregata arena aquā nili ī mare descēdere ñ pmittit sz potꝰ refluere p plana egipti manifestissime coartat. sz q̃nto illis cumulť arenoꝝ aq̃ redire cōpellit. tāto eisdē dissipatz cū maiori ipetu in mare descēdere pfundiꝰ phibet. vt dic Hiero. ibidē Itē arenaz obstaculis ī mari sub aq̃ supficie occultatz occurrere vl resistere maxie est difficile z piculosum. vt patz sup vbi de maris piculis ptractat.

De argilla Capitulū. II.

Argilla est terra tenax glutinosa z viscosa ad varia figuloz opa dispositta atqz apta. Et ē ťm Jsi. lib. xvj. c. j. ab argis sic vocata apud q̃s p̃mo ex tali materia vasa fictilia sunt effecta. z vt ibidez dr talť terra p actiōz calozis liq̃diozes ptes ꝓsumētis z terrestriozes ꝓsolidātis in laterē cōmutatť. sepe ei ꝓtingit q talis terra lutea vnctuosa frigiditate aquā ꝓgelāte in lapidē cōmutatť. Sepe eñ accidit talť trāsmutatio. s. luti vnctuosi ī lapidē ex calore coagulante. Sic eñ dr li. iij. metħ. Lutū vnctuosū aptū est huic trāsmutatōi. s. in lapidē p calidi coagulatiōz. q̃re vnctuosum ē mediū inter viscosum z vaporatiuū hñs humidū viscosum. vñ gra vaporatiui pt a calido coagulari. gra viscosi nō pt ex toto educi sz āplius ꝓmi z ꝓsolidari z sic ī lapidem trāsmutari vt ibi dic cōmentator. Argilla ē frigiditate sua sanguis restrictiua. vt dic Cōstā. Argilla si cū forti aceto fuerit distēperata apposita frōti z tpibꝰ phibet sanguinē de naribus fluentē

De alabastro Capťm. III.

Alabastrū vt dic Jsi. li. xvj. c. v. est lapis cādidꝰ itertinctꝰ variis coloribꝰ ex q̃ euāgelici illiꝰ vngēti vasculū factū fuit. ex ħ eñ cauanť vasa vngentaria. q̃ vngēta custodit poptime icorrupta. nascitť aūt circa thebas egyptias z damascū ceterz cādidioz. sz pbatissimꝰ ď india trāsportatť. ħ lapis a diascoride nicomar dr. z dic valere būc lapidē ad victoriā obtinēdā. z dic etiaz q̃ generat z ꝓseruat amicicia

De auro Capitulum. IIII.

Aurū ab aura ē dictū. vt dic Jsiď. li. xvj. eo q̃ repcusso aere plus refulget naturale eñ est vt metalloz splēdoz plꝰ fulgeat luce aliq̃ repercussus. Hinc z aurarij sunt dicti q̃z fulgoz splēdidos reddit. Aurū radiās z fulgēs dr obtūsum. eo q̃ splendoze obradiet ac fulgoze. Est eñ colorꝰ optimi qď hebrei opham. greci ꝓ dicunt cri son. lamina ꝓ tenuissima ex q̃ incidūť filia aurea brathea nūcupatť. Ducusq̃ Jsi. c. de metallis. Scōm Aristo. aūt li. methoz. parū añ finē dr. q̃ auz sic z cetera metalla materialiť pcreat ex sulphure subtili rubeo z ď viuo argēto subtili z albo. pꝰ aūt ocurrit ei cōpositiōe de soliditate sulphurea q̃ de aereo aq̃so viui argēti. z iō auz solidꝰ est et pōderosꝰ q̃ argentū. in cuiꝰ cōpositōe pꝰ ď argento viuo q̃ de sulphure albo ocurrere ꝓsueuit. sic idez dic. Auro q̃ inter metalla ad subam nihil solidiꝰ est aut cōpactꝰ. z iō ī igne positū nō euaporat. nec etiā in pōdere minoratť. vñ in igne nō cōsumiť. sz solus q̃ vi calozis liq̃scit si q̃d tūc hz annexe impuritatis z scorie deponiť. ꝓpter qď z ampliꝰ depuratť z fulgidiꝰ inuenit. nihil eñ int metala est ductiliꝰ q̃z tāte est ductilitatis q̃ int includē z malleū sine ruptiōe sine dissolutiōe ptiū in brathеas. i. tenuissimas laminas dilatatť. ħ etiā int metalla q̃ ad formā z spēm ē pulcriꝰ. z iō inter oēs picturabiles formas siue spēs p̃mū z precipuū locū auri obtinet pulcritudo. vñ forma est z decoz tā colorꝭ q̃ metalloz. Itē nihil int metalla q̃ ad ťtutēs inuenit efficaciꝰ. cuiꝰ ťtutē describit Plato. dicēs. Auz inq̃t tēperatiꝰ est oīm metallo z puriꝰ. z iō ťtutē hz ꝓfortatiuā z supfluitatū coadunataz ī corpe exterliuā. z iō valz ꝓra lepzā z elephātie passionē vtiliť emendādā. limatura aūt auri ī cibo z in potu siue i medicina ad p̃seruationē a lepza vel salte ad occultatiōz valet. qz eiꝰ frequēs vsus ab ea p̃seruat z occultat. vt dic Auic. Itē cadē matura cū succo borraginis z osse de corde cerui valet ꝺ syncopim z cardiacā passionē. Itē lamine auree cādentes ī vino extincto vinū faciūt vtileꝺ vicia splenis z alias passiones melācolicas. Itē vitura talia cū instrūmento aureo melioz est q̃ ex alia materia vel metallo. locū eñ aduſtionis custodit imunē a fetoze. Itez puluis auree oculť impositꝰ maculas oculoz corrodit. Cōfortat auz mēbra q̃ibus cis nō incorporeť nec ea nutriat. valet aūt depurando z asperitate sua supfluitates q̃ mēbra ledēt

extergẽdo.sic idẽ dic̃ Plat. Itẽ aur̃ calefa/
cũ tollit pilos a mẽbro qõ inde exustũ fue/
rit aut fricatũ z iterꝝ crescere ñ ꝓmittit. vt d.
ptũ. Itẽ aur̃ ꝓcussum ñ resonat sic̃ es vl' ar
gentũ nec crepat nec findit.sz poti⁹ extẽdit z
equalit̃ dilatat nisi ei fuerit aliud metallu z
aduiterinũ aliq̃ mõ incorꝓatũ.nã q̃dtu es
vl' auricalcũ cũ auri suba est ꝓmixtũ sp sub
malleo scindit.z sp ad susceptiõz debite for/
me sub mallei ictu iobediẽs inuenit.z iõ ne
cesse ẽ vt oĩe superfluũ ab eo p excoctiõz au/
ferat vt efficiat ductile.z aliqñ vas cũ opta
forma extinde pducat.vt dic̃ Bre. Qñ aũt
lamia l' bracthea aurea cũ argẽtea subducta
dz malleãdo incorꝓari.necesse ẽ a tribꝰ ma/
time ꝑcaueri.s.a puluere.vẽto.z hũore.qz si
aliqñ horũ int̃ aur̃ z argẽtũ se ꝓmiscuerit ne
quaq̃ vnũ cũ alt̃o se tenebit. z iõ optz vt in
loco valde mũdo z q̃eto ℔ duo metalla ad ĩ
uic̃ vniat.qñ ãt mõ debito sic vniũt insepa
bilis fit vnio.ita q̃ ab iuic̃ nõ ꝑñt vlterius
separari

De auricalco. Ca.V.

Auricalcũ.vt dic̃ Isi.est dictũ.eo q̃
cũ sit es siue cupr̃ resplẽdet superficia
liter sic̃ aur̃.eo ei greco ꝓmõe calcũ
vocat.Auricalcũ itaq̃ hz z duricie erz siue
cupri.ex mixtiõe aũt erz z stãni z auripigmẽ
tũ z q̃busdã alijs medicamiꝫ ꝓducit ĩ igne
ad colorẽ auri. vt dic̃ Isi⁹. Colorẽ itaq̃ hz
auri z sili⁹tudinẽ sz nõ valorẽ.vasa ec̃ diuer/
si generꝭ artificialia z pulcra in sui nouitate
ꝓ paulatim a fulgore ꝓmo hebetãt z q̃si ru
biginãt.z sic tã colore q̃ odore cupreo suaz
materialẽ originẽ ꝓtestat. Jn istis vasꝭ ciba
ria z vina diuꝝ⁹ refuata sapore horribilem
ꝑñt exterꝭ vicio z odore.colliria tñ q̃ ocl'o/
rũ sunt medicamina ĩ eis vtilit̃ refuank.et ex
oris fortitudine acuunt.vt dic̃ Plat.

De auripigmẽto Ca.VI.

Auripigmẽtũ est vena ꝛre sine genus
lapidis scissilis z fragil' auri spẽm ꝓ
tendẽs ĩ colore.z vocat alio noie la/
pis arsenic⁹. Et ẽ duplex.s.rube⁹ z citrin⁹.z
hz ꝛm Dyas.naturã sulphuris calefaciẽdi et
desiccãdi.q̃ si apponat̃ eri ipz ĩ albũ trãsmu
tat.z oĩa corꝑa metallina ꝓter aur̃ exurit z
denigrat.vt dic̃ Dyas.ꝛm Plat.aũt auripi/
gmẽtũ calidũ ẽ z siccũ in q̃rto q̃du.z ẽ vena
ꝛre.z duplex spẽs rubeũ.s.z citrinũ. citrinũ
ãt ꝓpetit medicie.hz ãt ꝓprie dissoluẽdi.at/
trahẽdi z mũdificãdi.vñ valz asmatic̃ z ma
lũ anhelitũ hñtibꝰ ex hũiditate si iclinato ca
pite fum⁹ ei⁹ recipiat. Et auripigm̃to fit psi
locraciũ.i.vngẽtũ depilatoriũ vt pili facilit̃
amoueãt q̃n coq̃t cũ calce viua.valz etiã ℈
serpigine z ipetigine.si loc⁹ cũ sapone z auri
pigmẽto lenit̃ inungat. sz stati loc⁹ inunct⁹
abluat.qz si vngẽtũ tale ibi diu maneret bo
nã carnẽ sic̃ z malã corrodrz z excoriarz.na
turã ei hz icisiuã z corrosiuã. vngues ec̃ de/
turpatos z deformes fac̃ cadere vt crescant
meliores.vt dic̃ Plat.

De argẽto. Ca.VII.

Argentũ a greca appellatõe.vt dt.isi.
est dictũ.nã argiron argẽtũ vocant
cui mixt̃ ĩ modũ accidit q̃ cũ sit cãdidũ im/
pssuz corpi lineas nigras.vt dic̃ Isi.reddit.
Jn e⁹ ꝓpositõe sũt viuũ argẽtũ z sulphur al
bũ.pl⁹ ãt est ibi ℔ aereo z aq̃o z argẽtouiuo
q̃ sulphurꝭ.z iõ nõ est tãti põderꝭ sic̃ aur̃.vt
dic̃ Rich.rufus. Est ãt argẽtũ duplex.s.sim
plex z ꝓpositũ.simplex ãt est liq̃dũ et vocat
argẽtũ viuũ. ꝓpositũ ãt argẽtũ solidũ. ꝓposi
tũ ex argẽtouiuo puro z sulphure albo non
vrẽte.vt dic̃ Aristo.

De argẽtouiuo Ca.VIII.

Argentũ ãt viuũ ẽ suba aq̃a mixta cũ
subtili ꝛreno forti admixtõe z ĩdisso
lubili.z hz ℔ ex magn̄ siccitate ꝛrea q̃ non liq̃
scit ĩ superficie plana.z iõ nõ adheret sic̃ id qõ
est aq̃suz. Est ãt ei⁹ suba alba exclaritate aq̃
subtil' z ex albedie ꝛre bñ subtiliate z digeste
hz ec̃ albedinẽ ex admixtõe erz cũ ꝓdictꝭ. hz
aũt argẽtũ viuũ ℔ sibi naturaliter ꝓpriũ q̃ non
coagulat̃ p se sine sulphure sz cũ sulphure z
cũ plũbi suba ꝓgelat̃. Jõ dr ibidẽ q̃ argẽtũ
viuũ et sulphur sũt elemẽtũ.i.materia z ꝑn
cipiũ oĩm liq̃biliũ.s.metallor.℔ oĩa dicũt ĩ
li.meth.exꝑsse z etiã a Rich.sic exponit. Ar
gẽtũ itaq̃ viuũ oĩm metallor dr eẽ ꝓncipiũ
z iõ respectu eor ẽ simplex elemẽtũ. De sua
ãt ꝓtute z naka diuersi diuersa posuerũt. q̃d
aũt ℔ sentiãt medici patere ꝑt p ℔ ꝓba. Ar
gẽtũ inq̃t Pla. viuũ.calidũ dr eẽ z hũidũ in
q̃du q̃rto. q̃uis a q̃busdã iudicet frigidũ z ĩ
eodẽ q̃du.et q̃ sit calidũ oñdit̃ p effectuz.eo
q̃ dissoluit penetrat z icidit.sz qz actualiter
sentit m'tũ frigidũ.abusiue frigidũ iudicat
Q, aũt aliq̃ dicũt argẽtũ viuũ ex q̃dã vena
ꝛre p excoctõz fieri falsuz eẽ pz co q̃ p calorẽ
ignis facilime ĩ fumũ extenuat.sz a ꝛra gig/
nit̃ z q̃i aq̃ ꝓfluẽs ꝓcreat.diutissime eẽ ĩ vase

frigido ꝛ solido ꝫ fuak. tãta aũt ip⁹ est cohe
rentia ꝛ fortitudo ꝙ nulli rei ꝑt admiscerí
nisi ꝑmit⁹ extinguak. extinguit aũt cũ saliua
qñ cũ ea fricak. ꝛ maxie qñ cinis saliue addi
tur. ꝛ maxime qñ puluis ossis sepie sociak.
est aũt argentũ uiuũ de facili ĩ fumũ euapo
ratiuũ ꝛ resolutiuũ. cuius fum⁹ maxie obest
astãtib⁹. inducẽ em̃ palisim ꝛ tremorẽ relaxã
do neruos ꝛ remollidẽdo. Ore acceptũ ꝙ au
ri ĩmissum occidit membra pfodidẽdo. circa
qõ piculũ maxie valet lac capnũ in ẽptitate
maxia epotatũ cũ ꝫtinuo motu patiẽtꝫ. Ad
idẽ spẽalit valet decoctio vini cũ ablinthio
ꝛ ysopo. Hucusqꝫ Plat. Dꝫ aũt argẽtumui
uũm. eo ꝙ incidat materias in qs mittitur.
vt dic̃ Jsi. li. xvj. vbi etiã ℔ subiũgit. ℔ inqt ẽ
liqdũ qz pcurrit. Inuenik aũt spẽalit in for
nacib⁹ argẽtarijs guttaꝫ ꝫcretõe. terrꝫ vl̃ te
ctis inherẽs. sepe eĩ in vetustissimo stercore
cloacaꝫ vl̃ puteoꝫ limo iuenik. fit em̃ ex mi
nio ĩposito ꝫchule ferree patena testea sup
posita. dꝫ aũt vasculũ circũlinitũ circũdari
carbonib⁹. ꝛ tũc argẽtũ uiuũ distillabit. sine
em̃ ℔ argẽto neqꝫ auꝫ neqꝫ es inaurari põt.
Tãte aũt ꝑtutꝫ est vt si sup sextariũ argẽtiui
ui cẽtenariũ sarũ supponas oneri statim re
sistit. si ꝙ auri scrupulũ suppositꝫ leuita
tẽ ei⁹ in se stati rapit. Ex q̃ ptz nõ põd⁹ esse.
ꝫ naturã cui cedit. Potui datũ interfic̃ põ
deris cã. Seruak aũt mel⁹ ĩ vasis vitreis.
nã ceteras materias pforat ꝛ corrodit. Huc
usqꝫ Jsi. li. xvj. c. de metallis. Argẽtũ ẽ est al
bũ clar⁹ sonor⁹ pur⁹ ductilitatꝫ bñs multuꝫ
min⁹tũ q̃ auꝫ. Balsami potissime ꝫseruati
nũ. ꝑtutꝫ in iaspide inuatiuũ. Maiorẽ ei ꝑ
tutẽ hꝫ iaspis in argẽto q̃ in auro. vt dꝫ ĩ la
pidario. liq̃bile ꝛ ĩ igne resolutiuũ ꝛ liquefa
ctiuũ. colorẽ hꝫ igneũ rubeũ. infrigidatum
ꝙ ite ꝫ efficik solidũ ateqꝫ duꝫ. ꝛ q̃tus gros
sum sit ꝛ materiale respectu auri. tñ p⁹ auꝫ
in valore ꝛ pcio obtinet inc̃ metalla pncipa
tũ. Est em̃ medicinale ꝛ m̃traꝫ egritudinũ
curatiuũ. nã ei⁹ scoria siue spuma vulnera
sanat ateqꝫ replet. ꝛ carnes supfluas ĩ eis cre
scere ñ pmittit. cicatricẽ inducit. sordes cor
poꝫ mundificat. cauteriũ a fetore custodit.
ꝫfortat fluxibilia mẽbra ꝛ ꝫstringit. ex cõta
ctu terre rubiginẽ ꝫbit. ꝫ ex arene ꝛ sal̃ con
fricatõe colorẽ ꝑistinũ recipit ꝛ resumit

De adamante Capitulũ. IX.

Adamas est lapis indic⁹ pu⁹ ꝛ inde
cor⁹ ferrugineũ bñs colorẽ ꝛ splẽdo
rem cristallinũ. nũq̃ tñ vltra magnitudinẽ
nuclei auellane ẽ rept⁹. ℔ nulli cedit mar
mori nec ferro q̃dem nec igni. nec vnq̃ incalescit
vñ a grec̃ vis indomita appellak. ꝫ cũ ficti
uict⁹ ferro ignis ꝫ tẽptor. rũpik sanguie hir
cino calido ꝛ recẽti. c⁹ fragmẽtis sculptores
in signãdis gẽmis ꝛ pforãdis vtũt. Dic̃ dil
sidet in ℔ a magnete. qz posit⁹ adamas intra
ferrũ nõ patik illud attrahi a magnete. imo
retrahit ꝑ q̃ndã violẽtiã ferrũ a magnete la
pide sic attractũ. Dꝫ ℔ lapis moze electri ve
nena depℏdere. metus varios expellere. et
maleficꝫ artib⁹ obuiare. Hucusqꝫ Jsi. li. xvj
ca. de cristall. Hic lapis fm Dyal. gẽma re
cõciliatõnis dꝫ ꝛ amorꝫ. qz si mulier a viro
suo fuerit digressa. ꝑ ꝑtutẽ adamãtis ĩ viri
gram facil⁹ reuocak. Adhuc dic̃ idẽ q̃ si ve
rus adamas capiti dormiẽtꝫ mulier⁹ suppo
nak cauti⁹ scire poterit marit⁹ ei⁹ an fuerit ca
sta nec ne. si fuerit casta dormiẽdo aplcet cogit vi
lapidis maritũ suũ. si ꝫo fuerit infidelis ab
eo sbito resilit ꝛ velut lapidis pũtia iã idig
na subito delecto cadit. Uirt⁹ etiã h⁹ lapidis
est. vt dic̃ Dyal. q̃ cuz in lacerto sinistro ge
stak. valet ꝫ hostes ꝫ insaniã ritas ꝛ iurgia
ꝫ incubos ꝛ fantasmata. ꝫ varia somnia ex
venena

De ametisto Capitulũ. X

Ametist⁹ lapis ẽ indic⁹ q̃ int gẽmas
purpureas obtinet ꝑncipatũ. vt dic̃
Jsi. Est aũt ametist⁹ colore purpu
reo ꝛ violaceo pmixt⁹ q̃si rosa nitẽs ꝛ lenit
fundẽo q̃sdã flãmulas ꝛ emittens. Jsid. Al
tex ei⁹ gen⁹ descẽdit ad iacinctũ nõ ex toto
igneũ ꝫ vini colorẽ hñs. Et fuit spẽs ei⁹ ap
q̃. Jsidor⁹. Dꝫ vt dic̃ Dyal. purpure⁹ nobi
lior est ꝛ alijs vtilior. nã ꝑ ei⁹ ꝫ ebrietatẽ ẽ
ꝛ fac̃ vigilẽ ꝛ malã repellit cogitatiõez ꝛ bo
nũ ꝑfert ĩtellectũ ꝛ iest ei mollicies ad scul
pendum.

De achate Capl'm. XI.

Achates ẽ gẽma nigra babẽs albas
venas. ꝛ dꝫ achates a flumine ciu⁹
dẽ nois exist̃tis in sicilia iuxta qd ẽ
gemma ꝑmit⁹ inuẽta. vt di. Jsi. modo aũt ĩ
pluribꝫ regionib⁹ inuenik. Est aũt quoddã
gen⁹ creticũ. vt dicit Dyal. cum venis cer
leis. Aliud gen⁹ est indicũ variũ cũ guttis
sanguineis. Primũ em̃ gen⁹. vt di. Jsi. cre
ditur valere magicis artib⁹. nam ipa tẽpe
states cõuertunt. sistunt flumina sic dicunt
Idẽ etiã gen⁹ vtile est fm Dyal. ad regum
formas ꝛ simulacra mõstranda somniorũ.

Tretiçũ aũt genꝰ mutat ꝓicula. gratũ facit ⁊ placentẽ ⁊ ꝓsnaſozẽ ⁊ facundũ. ⁊ vires cõ/ fert. tertiũ genꝰ ſcz indicũ viſum fouet. ⁊ ſi/ tim pdeſt. ⁊ venenũ valet. ⁊ accẽſio ei⁹ odo/ rifera eſt. vt dicit Dyaſ.

De abeſtone Ca. XII.

Beſton archadie eſt lapis ferrei co/ loris. ab igne nomẽ ſortitus. eo ꝙ ſe mel accẽſus nunq̃ extinguaꝛ ⁊ quo capti ſacrilegio mirabanꝫ. In q̃dã eiñ tem/ plo veneꝛ erat factũ cãdelabꝛũ in q̃ erat lu cerna ſic ardens vt nulla tẽpeſtate ⁊ nullo imbꝛe extingui poſſet. vt dicẽ Iſi. li. xvj. in. c. de gemmis

De abſicto. Capitulum. XIII

Bſictus eſt gẽma nigꝛa põderoſa di ſtincta venis rubentib⁹. q̃ calefacta igni ſeptẽ diebꝫ calozẽ tenet. vt dicit Iſi. c. de nigris gẽmis

De alabandina Ca. XIIII

Labandina eſt gemma dicta ab ala banda regione aſie. cui⁹ coloꝛ ſimil̃ eſt calcedonio ſz rarioꝛ. vt dicẽ Iſiõ. ea de criſtall̃. ſm Dyaſ. aũt alabãdina ẽ gẽ/ ma clara ⁊ ſubꝛufa vt ſardi⁹. cui⁹ ꝓpꝛ eſt san/ guinẽ puocare ⁊ augmẽtare

De argirite Ca. XV

Rgirites eſt gẽma argẽto ſimil̃ hñs ſtigmata aurea cui ſil̃is eſt in coloꝛe andromaya. Eſt eiñ lapis cui⁹ coloꝛ argẽte⁹ eſt. vt dicẽ Iſiõ. cui eſt foꝛma q̃dran/ gula ſic teſſere ⁊ foꝛtitudo ſic adamãtis. hu ic putãt magi nomẽ impoſitũ ab eo ꝙ aiuꝛ imper⁹ vl̃ iracũdias credik refrenare. vt dicẽ Iſi. c. de gẽmis aureis.

De aſtrione Capitulũ. XVI

Strion eſt gemma indica criſtallo ꝓpinqua in cui⁹ cẽtro lucet ſtella ful goꝛe lune plene. ſic aũt ꝺꝛ ab aſtris. eo ꝙ eis oppoſita fulgoꝛẽ rapit. Iſiõ. ca. de criſtallis

De allectoria Capitulũ. XVII

Lectoria ſiue allectoꝛ⁹ eſt lapis q̃ ĩ ueniꝛ ĩ vẽtriculis gallinaceis. criſtal lo obſcuro ſil̃is. cui⁹ vltima magni/ tudo eſt ad fabe quãtitatẽ. hic in certamine fm magos credik reddere hoies inſupabi/ les ⁊ inuictos. vt ꝺꝛ in lapidario. De hac gẽ ma dicẽ Dyaſ. allectoꝛ⁹ lapis excitat venerẽ ⁊ ſtantẽ ac victoꝛẽ diſcretũ ⁊ oꝛato rẽ. amicos reformat ⁊ repmit ĩ oꝛe ſitim

De aſterite Ca. XVIII.

Sterites eſt gemma candida ĩclu/ ſam cõtinẽs lucẽ ſicut ſtella int⁹ am/ bulantẽ. redditq; ſolis radios candi dantes.

De amatide Ca. XIX

Matides eſt lapis vl̃ gẽma a q̃ ſi ve ſtis fuerit ꝓtacta ⁊ ignez reſiſtit. ⁊ ſi igni ĩponaꝛ ñ ardebit. ſz ſplẽdoꝛe ac cepto nitidioꝛ apparebit. ⁊ eſt ſil̃is alumini ſciſſibili. oĩb⁹ magoꝝ maleficiĳ ſ obuiãs ⁊ re ſiſtẽs. vt dicẽ Iſi. li. vĳ. c. x.

De bitumine Capl̃m. XX.

Bitumẽ eſt terra a gleba limoſa ⁊ vi/ ſcoſa in locꝭ ꝑcipue paluſtrib⁹ gene rata. Eſt aũt ſm Iſi. li. xvj. c. ĳ. q̃dã terra glutinoſa q̃ iuxta lacũ aſphalti ĩ iudea reperiꝛ. cui⁹ naꝛa eſt ardẽs ⁊ igni cognata. ⁊ eſt tãte tenacitatis ꝙ nec aq̃ nec ferro rũpiꝛ ſz ſolũ ſanguĩe mẽſtruali. Eſt aũt vtilis ad nauiũ cõpaginatõz. De ß bitumĩe ꝺꝛ ĩ Pla. aſphalti. i. bitumẽ iudaicũ calidũ ⁊ ſiccũ in tertio gꝺu. ⁊ eſt terra nigꝛi coloꝛꝭ ⁊ põdero/ ſa ⁊ fetida. ⁊ eſt terra vt dicũt aliq̃ ꝺ ſpuma maꝛꝭ moꝛtui generata ⁊ ad modũ terre idu rata. hz aũt ꝓtutẽ attrahẽdi ꝓſolidãdi ⁊ ꝓſu mẽdi. ⁊ multũ valet ad vulnera ⁊ vlcera cõ ſolidanda ſi puluꝛiſek. ⁊ ſic vulneꝛi ſuppo naꝛ. ⁊ ſi vuln⁹ fuerit mꝫtũ longũ ⁊ latũ. Ua let etiã ad paſſiões matricꝭ ſpũalia ꝓmẽtꝭ. ſi ponaꝛ ſup carbones. ⁊ fum⁹ ei⁹ q̃ eſt fetid⁹ ſup os ⁊ nares ꝓtrabaꝛ. Ualz inſup fleuma ticis ſomnolẽtꝭ litargicꝭ. qꝛ fleuma ꝺ capite multũ purgat. vt dicẽ Plaꝛ.

De berillo Ca. XXI

Erill⁹ eſt lapis indic⁹. in viriditate ſil̃is ſmaragdo ſz cuz palloꝛe. Poliꝛ ab indis ĩ ſexangulas foꝛmas vt co loꝛis bebetudo repcuſſũ ãguloꝝ exciteꝛ. ali ter aũt poliꝛ⁹ nõ hz fulgoꝛẽ. Genera aũt ei⁹ ſunt decẽ. vt di. Iſi. c. ꝺ viridib⁹ gẽmis. vbi etiã ſtati ſubdik. Criſoberill⁹ ſpẽs ſcz eſt be/ rilli. cui⁹ pallida viriditas ĩ aureũ coloꝛẽ re ſplẽdet. ⁊ hũc etiã india mittit nob. Berilli ꝓtutes deſcribit Dyaſ. dicẽs. Inꝛ berillos q̃ magꝭ pallet melioꝛ eſt. ꝓpꝛ⁹ ei⁹ ꝺ picula bo ſtiũ ⁊ ꝺ lites inuictũ reddit ⁊ mitẽ. ingeniũ bonũ adhibet. valet cõtra vicia epatis ⁊ cõ tra ſuſpiria ⁊ eructationes. humidos ocl̃os ſanat. manũ geſtantis exurit ſi ſolis radio opponaꝛ. hominẽ magnificat ⁊ amoꝛẽ ꝓiun git ꝓiugalem

De calculo La. XXII

Calcul⁹ ē lapill⁹ terre admix⁹ rotundus atq; durissim⁹. pur⁹ z ex oī pte leniss̄im⁹ atq; plan⁹. dic⁹ aūt ē calcul⁹ eo q̄ sine molestia sui breuitate z planicie a pedib⁹ ꝑculcet. cui ꝑtrari⁹ ē scrupul⁹. lapill⁹ scz asperrim⁹ z minut⁹ q̄ si int̄ pedē z calceū inciderit valde nocet. h̄ z saxa dicūt scrupea. id est. aspera atq; dura. vt dicit Jsi. li. xv. ca. xij. sepe aūt lapill⁹ ī corpe aial' et calidis et viscosis hūoribꝫ nūc ī vesica nūc in renib⁹ generat. vt dic̄ Cōstan. q̄re s̄ li. vij. de passionib⁹ renū. c. de calculo

De cote Lapidem. XXIII.

Cos est lapis sic dict⁹ eo q̄ ferrū ad īcidēdū acuat. cotes em̄ greco ꝓmone incisio ōr. vt dic̄ Jsiō. Et ex his alie aḡrie sunt. alie oleo indiget ī acuēdo sz oleū lenē. aq̄ ꝓ o acie acerrimā reddit. vt dic̄ Jsi. li. eodē. c. iij. h̄ aūt cotes ꝓpriū hz q̄ i h̄ q̄ acuēdo alteri ꝓfuit. paulatim se cōsumit. vt dicit Greg. puluis ꝓ o ei⁹ ab ipi⁹ suba resolut⁹ cō gruit medicie. ꝓtutē hz desiccatiuā repcussiuā. z sanguis restrictiuā. vt dic̄ Cōstan.

De calce Capitulū. XXIIII.

Calx est lapis adust⁹ ex c⁹ admixtiōe cū arena z aq̄ fit cemētū. Est autez calx dicta viua. vt dic̄ Jsi. q̄ duz sit tactu frigida. int⁹ tū in occulto feruentē hz naturā vī ꝓtinet ignē. Un̄ z ꝓfusa aq̄ statiz ignis erūpit latēs. Cui⁹ naca aliqđ mirū hz postq̄ nō arserit aḡs īcēdit. q̄d solet ignis extingui. oleo ꝓ o extinguit q̄ solet ignis accendi. Usus ē fabrice necessari⁹. nā lapis lapidi nō ꝓt herere fort⁹ nisi calce sit ꝓiūctus Calcis aūt q̄ fit et lapide albo z duro melior est structurꝫ. Et molli ꝓ o vtilior est in rectis. Ducusq; Jsi. li. xvj. c. iij. Calx aūt ꝼm Plac. calida est z sicca in ḡrto ḡdu. q̄ mixta cū oleo pustulas z vulnera putrida iuuat z īcisiōes bñ ꝓsolidat. carnē supfluā corrodit nec in vulnere crescere ꝑmittit. Calx viua cū auripigmēto z aq̄ ad modū pultis decocta pilos cadere facē. qz suo acumīe pozos aperit. vt di. Cōstan. z Plac.

De cemento Capitulū. XXV

Cementū est calc̄ z arene cū aq̄ temperate ꝓiūctio z mixtura q̄ ad lapides ꝓiūgēdos z pictes liniendos z dealbādos sūma est necessaria Jn picturis z coloribꝫ parietū ꝑmū stramētū z ꝑcipuū est cemētū. Melⁱ⁹ aūt adberet pieti bume/facto. z marie si fuerit de plastro siue gipso nā vt dic̄ Jsi. gipsum calc̄ est cognatū. Optimū aūt oīm lapidū est de lapide speculari factū cemētū. q̄ lapis trāsluce et sic vitꝛ z mē tū scissibilis ī tenuas crustas. vt dic̄ Jsi. z ē idē qđ plastꝛ. qđ in greco ōr gipsum. sed in teutonico speretalonū nūcupat

De carbunculo Capitulū. XXVI.

Carbūcul⁹ lapis ē ꝑciosissim⁹ sic dictus qz vt carbo ē ignit⁹. cui⁹ fulgor nec nocte vincit. lucet em̄ ī tenebris adeo vt flāmas ad oculos vibret. Generat ei⁹ sunt. xij. sz pōtātiozes sunt q̄ fulgēt z emittūt radios sic ignis. vt dic̄ Jsi. li. xvj. ca. xij. Jbidē subdit. Carbūcul⁹ grece antrax dicitur. gignit in libia apō trogoditas. Jn thalamo duodecim spēs pcellit antracites q̄ ignē z calorꝫ. sz cādida vena pcinct⁹. cui⁹ est ꝓprius q̄ ꝓiect⁹ in ignē velut int̄ mortuos carbones extinguit. sz aq̄ ꝓfusus exardescit. Alia ē spēs cies carbūculi noīe scandalit⁹ a loco indie vbi inuenit sic dict⁹. in cui⁹ specie velut ūra lucidos ignes apparēt quedā gutte q̄ aureārū. Alia est spēs q̄ signes appellat a lucernarū fragrātia sic dicta. z hāc gēmā remissum carbūculū dicūt. Et est duplex. vna q̄ vt purpura radiat. altera velut coccinei colozis seu rubozꝫ. h̄ a sole vī tactu digitoz⁹ calefacta paleas z cartaꝫ folia ad se rapere dicit sculpturis resistit. si ꝓ o aliq̄n sculpta fuerūt signa in cera imꝑmit q̄si q̄dā aialis mo su ꝓpē cere secū tollit. vt dic̄ Jsiō. ibidē. Ad spēm carbūculi reducit balagi⁹ q̄ rubē⁹ est z plucidus. vt dic̄ Dyas. z ōr q̄ hec spēs carbunculi in vena saphiri inuenit. z tō ex vicinitate saphiri q̄ndā nebulā ad modū fumi le circa ignē balagi⁹ ꝓtrahit. que circa eius supficiē se diffundit. z hoc patet sensibilit⁹ ꝑ diligētius cōtemplet

De crisoprassio Capitulū. XXVII

Crisoprassus est lapis etyopic⁹ qui lux celat z pdit obscuritas. de nocte em̄ est ignc⁹. de die ꝓ o aure⁹. vt dicit Jsiō. ibidē. Jn die em̄ quasi cuanescens z fulgorē emittēs quasi auꝛ expallescit. Est aūt alia spēs crisoprassi quā india nutrit. h̄ crisoprassus similis est prassio in colore sz aurei pozro. et respergitur quibusdā gutt̄ aureis. vt dicitur in lapidario

De calcedonio Capitulū. XXVIII

Calcedoni⁹ ē lapis pallid⁹ z bebetē p tendēs colorē q̄si mediū inē berillū z iacinctū. vt dr i lapidario. Nascit aūt apud nasamos vt ferūt diuīo imbre. z i ventis ad repcussū lune plene. vt dic Jsi. lib. de⁹ genera sculpture resistūt. calefact⁹ paleā attrahit. Jsi. Dic lapis pforat⁹ z portat⁹ facilit vincere causas. z valz ꝺ illusiões demonū z brutes ꝺfuat. vt dicit Dyas.

De crisolito La. XXIX

Crisolit⁹ est lapis z ethyopic⁹. vt aurū lucēs. z vt ignis scintillās mari i auro posit⁹ z i sinistro lacerto gestat⁹ dr terrere demones z fugare. iuuat ꝺ timores nocturnos. z melācoliā minuit aut depellit et pfortat intellectū. vt dic Dyas. Crisoliti q̄dā spēs ē crisolimphis. c⁹ color ꝺ die aure⁹. de nocte ꝺo igne⁹ iudicat Est z alia spēs crisoliti q̄ dr crisolet⁹ coloze aure⁹. et⁹ aspectus ꝺ mane pulctior ē. deinde hebetat et⁹ color z est ignis capacissim⁹. q̄ si iuxta ignē fuerit ci⁹ inflāmat. vt di. Jsi. li. xv. c. ꝺ gēmis aureis

De celidonio La. XXX

Celidoni⁹ lapis ē modic⁹ tñ pcios⁹ Hui⁹ due sunt spēs. s. niger z rufus de vētre hyrūdinis extrabūt. qui q̄dem sūt z deformes. sz in ꝓtutib⁹ nō sūt mendaces ipares. imo multʒ alijs sunt maiores. Valet eīm rufus ꝺ lunaticā passionē z ꝺ insania et antiquū lāguorē. facūdū fac z gtuz z placētē. Niger ꝺo valet ꝺ noxios būores. z febres z iras. z lor⁹ aq̄ sanat oculos. H oia dicunt in lapidario

De cristallo La. XXXI

Cristall⁹ lapis est relucēs clar⁹ et coloze aq̄sus. credit q̄ sit nix vl gla cies p multoz annoz spacia indurata. vñ z nomē ei greci dederūt. gignit in asia in estate sol feruētissim⁹ inuenit. z iō qz āno sa z diuturna est ibi glacies. iō spēm reddit hāc que cristall⁹ noīat Dic si fuerit oppositus radijs adeo capit flāmā vt aridis sumgis ignē ꝓbeat. Usus ei⁹ ad pocula destinatur. nihil aliꝺ opat q̄ frigidū facere potest. Uncusq̄ Jsi. li. xv. c. xij. De cristallo autez dicit Dyas. cristall⁹ nō vi frigoris tantū sed vi magis terrestreitatʒ in lapidē induratur color aūt illi⁹ glaciei est silis. b⁹ ꝓtus est ꝺ si tim z ardoꝛē. q̄ trit⁹ melle z potatus lacte replet vbera si ex causa calida lac ꝓpus sit amissum. Et etiā sumpt⁹ in potu valet ꝺ colicaz passionē z viscez si nō assit ꝓstipatio. Lapis est luci pui⁹. vñ lras z alia que in eo ponuntur manifestat. Q, aūt ex aqua materialiter fiat cristall⁹. dicit Bregʒ. sup pmū Ezechiel Habet inq̄t aq̄ ex se fluiditatē. sz p frigoris vehementiā in cristalli ꝺuertit frimitatem Unū in Eccl. scribit. Flauit vent⁹ aquilo z ꝺgelauit cristallū rē. Et b⁹ assignat Aristorōem in li. metheoz. ibi. lapidea ꝺ substātijs mineralib⁹ materialit sunt aqua. vt dic Richardus rufus. lapides mineraliū sūt ꝺ aq̄ sz tñ qz habēt de terrea siccitate pl⁹q̄z liquabilia. iō nō ꝺgelant solo frigore aquoso. sed etiā terrea siccitate que pmutat aq̄sum terreum in vitreū qñ sup aquā dñat. z vincit frigiditas supducta. ex q̄ patet q⁹ vera est ratio Brego. z Eccl. q̄ dicūt q⁹ ex aqua pt cristalus generari

De ceraunio La. XXXII

Ceraun⁹ est lapis cristallo silis cerueo coloze infect⁹. z est apud germaniam. alter est hyspanic⁹ rutilās vt flamma. hi cadūt de locis tonitrui. z dicuntur ꝺ vim fulgur opitulari. vt dic Jsidoz⁹ ibidē. Idē in lapidario vbi dr. Cum tonat horrendū cū fulminat ignē ether. Nubib⁹ illisus celo cadit iste lapill⁹. Qui caste gerit būc a fulmīe nō feriet. Hec dom⁹ aut ville q̄b⁹ affuerit lapis ille Uirt⁹ vtriusq̄ est ad pelia z causas vicēdas. z valēt ad dulces somnos. vt dr ibidē

De corallo La. XXXIII

Corall⁹ nascit in mari rubro. z q̄ diu tegit aq̄s lignū est. sz statim qñ extrahit z tangit aerē in lapidē induratur Sunt aūt rami ei⁹ sub aqua cādidi z molles. extracti cū retib⁹ rubescūt z lapidificantur. vt dic Jsiꝺ. c. de rubris gēmis. Et secq̄t ibidē quantū apud nos pciosa est idica margarita. tāto pciosioz est corall⁹ apud indos. būc magi dicūt resistere ptra fulmen. Jsiꝺ. Idē dr i lapidario. Jpi⁹ est vt ait zoroastes mira ptās. Fulmina riphones tēpestatesq̄z repellit. Aq̄cūq̄z gerat Est aūt duplex. alb⁹ z rufus. z nūq̄z vltra semipedem lōgioz iuenit. rufus maxime valet ꝺ oēm fluxū sanguinis. ꝺ epilentiam. z ptra dyabolica z varia mōstra. multiplicat fruct⁹ z expedit fines et ꝓncipia negocioꝝ

De corneolo Ca. XXXIIII.

Corneol⁹ lapis est rufus z obscur⁹. c vtil' tñ est z pciosus q̄ in collo suspē sus vl' in digito portat⁹. In discep/tādo surgētes mitigat iras. Sāguis ex mē bro sistit quēcūq; fluorē. pcipue talē patiē si femia fluxū. vt dr̄ i lapida.

De dyonisio Ca. XXXV.

Dionisi⁹ lapis ē niger l' fusc⁹ rubēti/ d bus venis sparsus. vocat aūt ita q̄ si aq̄ mixt⁹ poterat vinū al's nimium flagrat. z tñ qđ in illo mixē ebrietati resistit vt dic̄ Jsi. li. xvj.

De diadoco. Ca. XXXVI.

Diadocos lapis ē pallid⁹ lucēs vt be d rill⁹. z ē apt⁹ ad rñsa a demonib⁹ ob tinēda. excitat em̄ demones z fantas/mata. z si defuncto q̄s forsan applicet illū p tin⁹ asserit solitas amittere vires. Hā sacer hic lapis est. z q̄ mor̄s sternit abhorret. sicut dr̄ in lapidario

De ere Ca. XXXVII

Sa splēdore aer̄ ē vocata. vt dicit e Jsi. Apd̄ antiq̄s em̄ antecq̄ ferri co/gnit⁹ fuit vsus. ere pmi pscindebant terrā z belli certamia pagebāt. tūc auq̄ z ar gentū reiciebāt. nūc po auq̄ in summo ho/nore est. Sic voluēda etas cōmutat tpa re/rū. pba fūt Jsi. li. xvj. Jdē aūt es est z cupq̄ qr vtrūq; ex eodē lapide p decoctiōz ignis resoluit. Lapis em̄ calore ignis resolut⁹ in es conuertit. Job. xxviij. Cōponit aūt es siue cupq̄ sic̄ z alia metalla ex sulphure z argen touiuo. sz ꝑ accidit qñ pl⁹ est de sulphure q̄q̄ de argētouiuo. z sulpbur est terreū z nō pu rū rubeū hñs colorē adurentē Argentū po viuū mediocre nec nimis grossum nec ni/mis subtile. Et ex tali cōmixtiōe es generat sicut dic̄ Aristo. Sic̄ aūt dic̄ Jsi. c. d ere. Es si fuerit admixtū cū alijs metallis colorem murat pic̄ z ꝓtutē. vt pz̄ i auricalco z in ere corinthio. qr cū diuersis metallis ē piūctū. vñ q̄dā est albū ad nitorē argēti accedens aliud fuscū spēm auri exhmēs. tertiū in quo cūctoq; est tēperies. Est z aliud gen⁹ eris qđ dr̄ coronariū. qđ scz ex ductili ere i laminas attenuat z felle tauri tingit. spēm auri pten/dit i coronis histrionū. vñ z coronariū ē vo catū. Es aūt qđ ductile ē z malleo pducit. regulare appellat. ecōtra fusile qđ tm̄ fundi tur. sz qđ fusile est sub malleo fragile est. qñ aūt es bñ purgat. z ab oib⁹ vicijs excoquit ductile efficit z regulare. Dñe aūt es in fri/gore magno mel⁹ fundit. Es celer⁹ rubigi/nem ꝓhibit nisi oleo pungat. Jte int omia me/talla est vocalissimū z maxie potestat⁹. Duc/usq; Jsi. li. xvj. maxie ꝓuenit vsui tubarū. z cāpanaq; ꝓt suā sonoritatē z durabilitatē lapis vñ excoquit est maxie duricie. z cōpa/ctiōis. vñ ñ facile frāgit nisi ꝑus i rupe igne fortissimo exurat. Octies aūt vl' nonies cō/burit añq̄ extrahat pfecte de lapide er pur/gef sicut mihi sepi⁹ certissime asseruerit in loco vbi fodit eris purgatores. Vala enea rubiginosa sunt z eruginosa. nisi sepi⁹ arena aspera ofricent. Olfactu etiā z gustu fūrab/ominabilia. nisi cū stāno sint linita. Es etiā si sine stāno fuerit de facili vrit. z cremat. vt dic̄ Jsi. c. de stāno. Es ꝓ exustū z pulueri satū. vt dr̄ in Plat. hz ꝓtutē dissolnēdi z cō/sumēdi z extenuādi z būores noxios expur/gādi. vulnera sanat. caliginē oculorū pur/gat. carnes supfluas corrodit. z vlcera cre/scere nō permittit. vt dicit Platearī z eius Dyasco.

De electro Capl'm. XXXVIII

Electrū est vocatū eo q̄ ad sol' radi/ um auro clari⁹ luceat z argēto. nam sol a poetis electron dr̄. Efficac⁹ aūt est h̄ metallū oib⁹ metallis z nobili⁹. Duo tria sunt genera. vnū qđ ex ꝓno arbore flu/it qđ succinū dr̄. qñ em̄ ꝓmo fluit de arbore est liquidū gūmi. sz postt indurat calore vel frigore in duricie lapidis pspicui vt crista/li. Alterq; gen⁹ metallū dr̄ qđ naturaliter inue/nit z in pcio habet. Tertiū fit de tribꝰ pceden/tib⁹ scz auri z vna argēti. electrū po qđ naturale est illi⁹ est nature vt in ꝓuinio ad lumina clari/us cūctis metall' fulgeat z venenū pdar. nā si eo infundas stridorē edit. z i colores vari/os in modū arc⁹ celestis se mutare subito cō/sueuit. Vtuscq; Jsi. li. xv. de metallis. viii. De electro aūt artificiali dr̄ sup Ezech. dū auq̄. inqt Brego. miscet cū argēto. argētum ad claritatē crescit. auq̄ aūt cū claritate ar/gēti tēperatū ꝓtutē suā nō pdit sz tantūmo/do q̄ ad decorē coadmixti argēti aliqntulū expallescit. Electrū etiā veq̄ a qđulā arpa/go dr̄. eo q̄ attritu digitoq; accepta calo/rē tia oia folia z paleas z vestimētoq; simbriat rapiat z attrahat. sic̄ magnes ferrū. vt dicit Jsi. li. xvj. c. de rubeis gēmis. De facili aute quocūq; mō hō voluerit recipit colorem et tinctura. Vñ de radice auenle et concbulis

de facili inficiť. vt dicit idē ibidē.

De echite Ca. XXXIX.

Echites lapis ē indic⁹ ꝛ ꝓsic⁹ q̄ l lit/
toribꝫ occeani ī sinu tā indici maris
ꝑ ꝓsici inuenit. Est aūt lapis colore
puniceo sic dr in lapidario. ꝛ est duplex. vt
dic Isi. ſ. masculꝰ ꝛ femīa. vñ ꝛ bini sp in ni/
dis aq̄la ꝛ ꝛō aq̄la istos ꝓuat ī nido suo. Horuꝫ
masculꝰ dur⁹ est ꝛ silīs galle ꝛ subrutilans.
femineꝰ mollis ē. ꝛ hi lapilli alligati pari
enti faciūt partꝰ celeritatē. ꝛ etiā faciunt ali
quādo aboꝛtiri si nimis diu ibi dimittūtur
et aliq̄d excidit vulue nisi cito a parturiēti/
bus auferāť. vt dic Isi. li. xvj. c. iij. Hic etiā
lapis more ꝓgnantis aliū lapidē in se tenet
clausum. vt dic Dyaſ. ꝛ in lapidario dr. Cō
tinet ꝫ aliū more ꝓgnātis lapillū. Eiꝰ ꝫtus
est ꝓferre sobrietatē. diuitias auget ꝛ amo/
rē. ꝛ fac victorē ꝛ fauorabilē ꝛ caducoꝝ phi
bet visum. si ꝺ veneni fraude q̄s suspectꝰ fu
erit si reꝰ fuerit. ꝫ lapis sub cibo eiꝰ positꝰ ci/
bū deglutire nō ꝑmittit q̄ si lapis subtractꝰ
fuerit cibū deglutire nō tardabit

De emathytbe Ca. XL.

Emathites lapis ē rufus ferrugine
us affricꝰ ꝛ indicꝰ ac arabicꝰ. sic di/
ctus eo q̄ cruoꝛe resolutꝰ ī colorem
sanguinē moꝛ erūpit. vt dic Isi. Ualet cō/
tra vesice fluxū ꝛ oculoꝝ dolores. ꝯ venenū
ꝛ serpētis moꝛsum ꝛ vētris fluxū. oēm san/
guinē stringit ꝛ maxīe muliebrē ꝛ gigiuarū
vt dic Dyaſ. In Plac. aūt dr frigide et sicce
esse cōplexiōis. ꝛ hz ꝫtutē ꝓstringēdi fluxuꝫ
sanguis. dr aūt ab emath q̄ ē sanguis. ꝛ thi
tes q̄ est sisto. ꝛs. vñ valet emoptoicis. i. san
guinē vomētibꝫ. ꝛ dissentericꝫ singulare ꝓsi
dium est

De elitropia Capitulū. XLI.

Elitropia gēma est viridis cū gutt⁹
punicеis venis sanguineis supsper
sa. Et ē sic dicta ab effectu. q̄r si po/
nit in aqua radijs sol oppositа ebullire facit
ꝛ aquā in vase positā resoluit ī nebulā. et pꝰ
paululū resoluit in guttulas pluuiales. hec
cadē etiā gēma videť posse facere mira. naꝫ
posita ī pelui in aq̄ clara radios sol mutat ꝛ
et aeris repcussione obūbrare videť radio/
rū solariū claritatē ꝛ q̄ndā inducere in aere
sanguineū colorē ac si sol ex interpositione
corpis lunaꝛ ad solem ecliptic⁹ pati tene
bras videat Et ꝛō q̄r illa videť sol posse mu
tare claritatē. elitropia. i. solis auersio nūcu
paťꝛ ꝫ ex̄ps se dic Isi. ꝛ Dyaſ. in lapidario
dr. Ex re nomē hns ē elitropia gēma. Que
solis radijs in aq̄ subiecto vacillo. Sāgui/
neū reddit mutato lumīe solā. Eclipsimq̄
nouā terꝛ effundere cogit ꝛc. Et dic Isi.
q̄ ita manifestat incātatoꝝ stulticiā ꝛ mago
rū q̄ ī suis ꝓdigijs gl'iank. Illudūt em̄ ho
minū aspectibꝫ in his q̄ opank. sic facit gem
ma supdicta de q̄ exēplificādo dic q̄ herba
eiusdē nois cū q̄busdā incātatioībꝫ additis
fallēdo visuꝫ intuētiū. facit portantē hoiez
nō videri. In mlctis alijs ē gēma ꝫ cōmēda
bilis. q̄r sanguinē stringit. venena tollit. nec
falli poterit q̄ eā gesserit ꝛc.

De enidro Capl'm. XLII.

Enidros paruꝰ lapis ē ꝛ modicꝰ ꝓpe
tuis distillat guttis. nec tū liquefit
oīno nec efficiť aliq̄ mō minor. vnde
dr ī lapid. ꝓpetui fletꝰ lacrimis distillat eni/
dros q̄ velut ex pleni fontꝭ scaturigīe manat
Et dr ibidē q̄ difficile ē hmōi reddere rōez.
q̄r si gutta defluit de lapidis suba. q̄re ñ mi
nor efficiť vl' oīno liq̄scit. si ꝺo ros vel aliud
ipm ingrediť q̄d est q̄ ingrediēs nō repellit
egredientē. Pōt tū esse vt mihi videť q̄ ꝫtus
lapidis ꝓdēsat in aquā acrē sibi vicinꝰ ꝓ
pinquātē vt iā videať exire de suba lapidis
qđ egrediť ꝺ suba aeris circūstantis.

De epistide Capitulū. XLIII.

Epistides est lapillꝰ rutilās ꝛ rubicū
dus. q̄ ex pte cordis gestať tutū ser/
uat. cōpescit seditiōes. coercet locu/
stas ꝛ volucres steriles nebulas ac grandi/
nes a fructibꝫ terre. ꝛ oppositꝰ soli ignē et ra/
dios emittit. Et si hūc lapidē in aquā feruē
tē ꝑiecerꝭ cessat eiꝰ ebullitio. ꝛ post modicū
frigescit. vt di. Isi. ꝛ Dyaſ.

De exoliceto Capitulū. XLIIII

Exolicetos lapis est sic dictꝰ. eo q̄. xl.
coloribꝫ est distinctꝰ. ꝛ est puꝰ valde
ꝛ efficit oculos intuētis hoīs tremu
los. in libia apud trogoditas inuenit

De ferro Capitulū. XLV.

Ferrū a feriēdo ē dictū. vt di. Isi ꝺ.
sua em̄ duricie ferit domat ꝛ ꝓcutit
oīa genera metalloꝝ. q̄ ꝺ q̄ ꝯuis
de terra oꝛiginē ꝫhat durissimū tū est ꝛ soli
dissimū. ꝛ ī oīa alia feriēdo cōꝑmit et dila
lat. ꝫ vt dic Isi. iuxta terre genꝰ nomen as
sumit. ꝛ ꝑ ꝫ multiplr variať. q̄r ꝭm ꝫ magꝭ
duꝫ vel minꝰ inuenit. Generať aūt ferrū ꝭm

Aristo. ex argẽto uiuo grosso nõ mũdo neq̃ porroso terreo. z sulphure grosso in cui⁹ cõ/positõe pl⁹ est de ꝓdicto sulphure q̃ de argẽ touiuo. vñ ꝓter dñiũ frigidi z sicci z terrei ferrũ frigidũ z siccũ valde duꝝ est in suis p tib⁹ z cõpactũ. z qz min⁹ hz in se aerei z aq̃ humidi q̃ alia metalla. iõ ad resoluẽdum ĩ igne difficile ẽ z gũe ad remolliendũ. vt dic̃ Rich. Ferramẽta ꝙ cũ oleo tpare mos est ne aq̃ frigiditate nimiũ indurẽt. vt di. Jsi⁹. Ferrũ ex sanguis ꝛactu citissime rubigi/nẽ ꝛtrahit. z dũ ei⁹ subam subintrauerit vix recedit. vt di. Jsi. Rubigo ẽ viciũ rodẽs fer rũ. qõ ei accidit vl̃ sue subẽ ipuritate siue ex terre ꝛactu z vicinitate. siue ex sanguinis si ue cuiuslibz infecti aut hũidi vapoꝛ q̃litate Et subdit idẽ. a ferro inq̃t sanguis human⁹ effundit z de ferro se vlcisc̃t. qz de re nulla alia ita cito p rubiginẽ ꝛsumit sic̃ qñ huma no sanguie immũdat. Cũ ferro magnes cõ cordiã hz vñ z magnes ipm attrahit z ipm attractũ etiã mediãte vase argẽteo vl̃ eneo ipm sequit eiq̃ subijcit z obedit. Si ferruꝝ bñ politũ alumie vl̃ aceto linitũ fuerit simil limũ fit eri. rubigine carebit politũ ferrũ. si ceruſa vel medulla ceruina fuerit plinituꝝ. Jsi⁹. Ferrũ candẽs si in vino vl̃ in lacte se pl⁹ extinctũ fuerit ipꝝ vinũ splenetic̃ z alꝫs morbidis medicare fac̃. vt dic̃ Cõstã. Fer/rũ etiã vt dic̃ Jsi. accẽsum igni nisi indurẽt ictib⁹ corrũpit. rubẽs in igne nõ est vtile ad cudendũ añq̃ albescere incipiat vel albere Usus ferri vtilior est boi in plurib⁹ q̃ vsus auri. z q̃uis pl⁹ diligat auri spẽs ab auaris sine ferro ei respublica tute nõ agit. qz sine ei⁹ metu securitas ab hostib⁹ nõ babẽt. fer/ro cõis iustitia regit. tuẽt innocẽtia z ipro/boꝝ audacia ferri metu coercẽt. sine ferro nullũ fere op⁹ mechanicũ vix pficit. nulluꝝ edificiũ ꝛstruit. agricultura nullaten⁹ exer/cẽt. Et iõ ꝙm Jsi. ẽ dictũ ferrũ eo q̃ farra. i. semia ꝛdãt. qz sine ferro nec panis ꝛ ctra ac/q̃rit. nec etiã iã pat⁹ panis sine ferro cõgruꝝ diuidit vt ĩ vsum cibi ab hoie assumat. Jtẽ ferrũ ferro acuit. vt dic̃ salomõ. nã ꝛfricatõ ne mutua hebetudo ferri itaq̃ attenuat z sic acuit vt inde facili⁹ q̃libet icidat. Scoria ꝛ ferri imũdicia q̃ in igne excoq̃t. z ẽ sic di/cta eo q̃ ꝛ ferro ignis violẽtia sit excussa. vt dicit Jsidoꝛus

De ferrugine. Capitulum. XLVI.

Ferrugo est limatura ferri sic̃ squa/ma est illꝫ q̃ euolat ex pcussiõe fer/ri. z hz ꝓtutẽ siccãdi z attenuãdi. z iõ valet ꝛ opilationẽ splenis. vomitũ tñ potẽ ter excitat intm̃ q̃ aliq̃n ducit ad mortẽ nil puluere adamãt⁹ vel aq̃ in qua p noctẽ ig/cuerit ei⁹ violẽtia rebmat. ꝛtra emorroidas ꝛ esse puluis ei⁹ optim⁹. dissenteriã. i. fluxũ vẽtris stringit. vt in Plat. Ferrugo etiã ꝛ ferri rubigo z corrosio dicta a corrodẽdo. ꝛ tñ ꝓprie erugo ab erodẽdo nõ aberamento. vt dic̃ Jsi. man⁹ siquidẽ tãgent⁹ inficit z ma/culã deformẽ post se relinq̃t. q̃to ferꝝ magꝫ puꝝ z politũ est tãto euidẽti⁹ z citi⁹ a rubigi/ne defedat z difficili⁹ remouet. Nec ꝛ facili deponit nisi trib⁹ modis. s. p ignis exactõs vl̃ p serre vl̃ p lime corrosionẽ. vl̃ p collisio nẽ lapidis z durioꝝ arenule exteriorẽ. hoc aũt hz ꝓtiũ erugínis infectio q̃ occalluit. le. ui reuertit ad locũ in q̃ semel radicat

De gleba. Ca. XLVII.

Gleba ex collectõe puluer⁹ est i vno glomere coadunata. vt dic̃ Jsi. lib. xvj. c. j. Terra cũ ligata gleba est. lo/luta ꝙ puluis. Indurata i globũ tra semẽ nõ recipit. z receptũ erũpe in germẽ non p/mittit. ꝛfracta ꝙ tegit semia atq̃ nutrit. per pluuiã remollita q̃ndã pinguedinẽ in ter/colligit quã ad seminũ pducriõꝝ radicibus circũfundat. vt dic̃ Bregꝝ. Aliq̃n etiã glebe naturã in septinent minerale. z iõ ex glebis diuersaꝝ rex spẽs pducũt. sic̃ dic̃ Bre. fug illũ locũ Job. xxviij. Lapides saphiri loc⁹ ei⁹ z glebe illi⁹ aurꝫ

De gemma La. XLVIII

Gemma ꝛ eo q̃ luceat instar gẽmi. vt dic̃ Jsi. gẽme sic̃dẽ magnũ deco/rẽ varietate colorꝫ pbẽt auro. Ideo aũt dic̃ Jsi. dicũt pciosc. qz rare sũt atq̃ ca/re. oñe ei rarũ magnũ z pciosum vocat. sic scriptũ est. erat fmo dei pciosus. i. rar⁹. Jsi⁹. nec alicui ꝛ videri dubiũ aut fallum q̃n sua sit ꝓt⁹ diuinit⁹ insita gẽmis. q̃ sic ꝛ i lapidario. Jngẽs est herbis ꝓt⁹ iz magia gẽ/mis. Quaꝝ q̃dã in venis terre inueniunt z cũ metall⁹ effodiunt. q̃daꝫ a pfundo maris euomũt z generatõnis ipaꝝ loc⁹ ignorat. z tales gẽme sepe ĩ litoribꝫ marꝫ z fluuioꝝ gla/reis reperiunt. q̃dã in corpib⁹ auiũ z reptiliũ sepi⁹ pcreant Uñcũq̃ aũt gẽme venerint i/credibili ꝓtute inueniunt diuinit⁹ insignite. q̃ nobiles sunt z vere. Hã vt dic̃ Jsi. de

gēmis áureis.i quibus dā gēmaꝝ generibus veras a falsis discerere maꝝ difficultas est. nā sepe ille q̄ sunt falsę z sophistice veris vi/ dent esse simillime.ita vt vix pñt ꝑ ea sophi/ stici deꝑhēdi.qz q̄dā vt dī. Jsi.ꝓ smarag/ do virtꝫ arte inficiūt z fallit oc'os subdola mortaliū est vita. Jsi.oīs aūt nō trāsluci/ das gēmas cecas solem⁹ appellare eo q̄ dēsi/ tate sui obscurēt. Jsi.ꝫ sepe fallūt sic iudi/ cātes.qz plꝰ ꝑtutꝫ sepe latet i pnulo adamā/ te ferrugineo z obscuro q̄ i sardio lucidissi/ mo vel berillo

De gagate Ca.XLIX

Gagates est lapis rudis z tñ p̄ciosus q̄ primo in sicilia z gagāte flumine est repꝰ fluore flumis ad ripā iactꝰ vñ est noiatꝰ.q̄uis i britānia sit plurimꝰ et exi/ mius.vt dī. Jsi. Est aūt duplex.s.glaucus z niger.niger aūt est planꝰ leuis z facile cōbu/ stibilis igni appositꝰ fere sic̄ thus.incēsus āt odore suo ꝑpetes fugat. demoniacos ꝓdit. z demonibꝰ riꝰ esse putat.ꝑginitatē ꝓdit qz aq̄ eiꝰ bibita si bibēs est ꝑgo.nō vrinabit. si nō est ꝑgo statim vrinā emittet. etiā ꝺ volū/ tatē.vt dic̄ Dyas.z sic ꝑginitas p lapidē ex/ perit.vt dicūt autores. Jtē idē lapis tam ni/ ger q̄ glaucꝰ attritu digitoꝝ calefactaꝫ pa/ leas leues sibi appositas ꝺ here ꝓsueuit.potꝰ autem ꝓfert ydropicꝫ. qz nociuum ꝓsumit humorē.z ꝺz ꝓfortare epar sua forsan sicci/ tate z etiā occulta q̄litate. Jtē puluis eiꝰ ap/ positꝰ dētes roborat.debiles z laxatos ꝓfir/ mat. Jtē multum ꝺz valere ꝺ fantasmata z nocturnas demonū vexatōes. Jtē eiꝰ suffu/ migatio puocat mēstrua q̄ casu aliq̄ sunt ablata. Jtē ꝺz sedare dolores vētris q̄ sto/ machꝰ patit casu aliq̄ subuersionē. Jtē vin/ cit ꝓtigias z carnia dura resolvit.vt ꝺz in lapidē.itē valē accelerat ptū z adiuuat ꝓcētē/ vt ꝺz i lapid. Uñ si lapis tā grossꝰ z rudis tā mirabilia opat.nullꝰ ꝙt exteriorē faciē vili/ pendēdꝰ est q̄diu ꝑꝰ latēs interꝰ ignoratur. De haūt lapide dic̄ Jsi. in aq̄ accendit. ex/ tinguit ꝺo in oleo.qē est mixt

De galactile Capitulū. L.

Galactiles est lapis colore cinereus. gustu suauis.q̄ si attritꝰ fuerit q̄ddā/ lacteū de se emittit. vt dic̄ Jsi. ꝺ la/ pis i ore clausus turbat mētē.circūdatꝰ col/ lo vbera lacte replet.alligatꝰ femori dat faci/ les ptꝰ.mixtꝰ aq̄ z sale si circūspergat ouili. oues replēt lacte z scabies fugat ab eis. vt dicit Dyas.

De gelacia Capitulū. LI.

Gelacia gēma ē cādida bñs speciem grādinis i figura.z ē tāte frigiditatꝫ q̄ nūq̄ ab igne calefit. Jsi.z Dyas.

De geratice Capitulū. LII.

Geraticen lapis ē niger sz supat ꝑtute colorē q̄ ꝑpus abluto siq̄s gestaue/ rit ore dicere mox potꝰ q̄d ꝺ se cogi/ tat alt.sic̄ ꝺz i lapid. dilectū reddit z amabi/ lē eū sup quē est.sicq̄ ꝓbat ꝑꝰ eiꝰ. nā si inun/ ctū fuerit corꝓ alicuiꝰ melle z muscis expo/ situ relinquūt eū musce si pñs fuerit iste la/ pis.sz si lapidē subtraxerit fugēt corꝓ eiꝰ et/ corrumpēt

De iaspide Capl'm. LIII.

Jaspis est gēma viridis smaragdo si/ milis sz crassi coloꝝ simpl'r est. Eiꝰ spēs sunt.xvij. vt dic̄ Jsi.nā ias viri/ de.pinnas in gēma ꝺz.q̄uis aūt eiꝰ color p/ cipuꝰ sit viridis.tñ ml'tos hz alios intermi/ xtos. Eiꝰ ꝑtꝰ est repmere febres z idropisim in his q̄ gestāt ip̄m caste. Juuat etia pturiē/ tem.fugat fantasmata z inꝭ picula facit ho/ minē tutū interiorē refrigerat ardorē fluen/ tē cōpescit sanguinē z sudorē. luxuriā cohi/ bet z impedit ꝓceptū.mēstrua ꝓstringit z emor/ roides si puluerisēt datꝰ cū lacte vlcera inue/ terata sanat.sordes oculoꝝ purgat.z visum acuit z ꝓfortat.maleficijs z incātatōib⁹ resi/ stit.efficacior est i argēto q̄ in auro. In ca/ pite aspidis inuenit lapillꝰ iaspidi sil'is q̄ mi/ re credit esse efficacie z ꝑtutꝫ.z iō q̄dā iaspi/ dē q̄si aspidē dictū esse credūt. tot āt credit hāe ꝑtutes q̄t hz diuersas venulas z colores vt dic̄ Dyas. Jn mōtib⁹ scribie inuenit opti/ mꝰ z a grifonib⁹ custodit quēadmodū sma/ ragdus. vt dic̄ Jsi.

De iacincto Capitulū. LIIII.

Jacinctꝰ lapis ē cerulꝰ z saphirei co/ loris aliq̄ntulꝫ z ꝓpinquꝰ. ex colore suo nomē hñs vt dic̄ Jsi. Lapis ia/ cinctꝰ q̄dā in ethyopia ē inuentꝰ. Optimꝰ ē q̄ nec nimis clarꝰ nec etiā nimiū est obscurꝰ vel obtusus.sz ex vtriusq̄ tpamēto mediocrit est refulgēs. Jsi. Dic nō rutilat equalit. Jn aere sereno cū gratꝰ z etiā ꝓspicuꝰ i nu/ bilo corā ocul' est marcidꝰ z obtusus. Jsi⁹. Jn os missus sentit frigidꝰ ad scalpendū ē durissimꝰ.nō tñ ē iuictꝰ.qz ab adamāte scri/ bit z signat.vt dī. Jsi. fm Dyas. iacinctꝰ la/

pis ē. nūc colore cerule⁹. nūc subrufus. nūc purpure⁹ siue venet⁹. Et sunt tres spēs. nā sunt granati citrini ⁊ veneti. sz inc̄ istos granati. i. blauū sunt meliores. Iste lapis mirabilis ē q̄ aeri maxīe se ꝓformat. vt in nubilo sit nubil⁹. ⁊ in sereno sit seren⁹. Isti⁹ lapidis est virt⁹ singularꝫ ꝑm autores q̄ ꝓfert letic̄iam ⁊ ptrariaꝫ melācolice q̄litati. Cōfortatiue est ꝑtuꝫ sic̄ de ipi⁹ spēb⁹ ōr. Cōfortatiue cūcti virtutꝫ habent. Tristiciāq; fugāt ⁊ vanas suspitōes. Resistit etiā diuerꝰ pestilentijs q̄ solēt in aere sepi⁹ generari. vigorē etiā dat mēbris. ⁊ vegetat vel ꝓfortat neruos et dulcē ac salutifer dat sapores. vt dic̄ Dyas. maxīe si sil'is est saphiro. q⁹ ꝑm oīm q̄ de gēmis tractāt tāto in suis effectib⁹ est efficacior q̄to pl⁹ in colore ⁊ subā saphiro approp̄iquat. ⁊ tal' iacinct⁹ veneno obuiat et toxico ptriaꝫ. Dyas. Ei etiā q̄dā assimilaꝫ herba eiusdē noīs i colore ⁊ i multꝫ est ei par q̄uis nō ꝓ oīa in valore. sic̄ dic̄ Isid⁹.

De iride Capl'm. LV.

IRis est lapis exagon⁹. i. sexangulus vt dic̄ Isi. q̄ ꝑmo i arabia iuxta mare rubꝝ ē inuēt⁹. nūc aūt in plurib⁹ locis iuenit. s. in germania ⁊ i hybernia ⁊ in multꝫ regionib⁹ aq̄lonis. Est aūt in colore pspicu⁹. cristallo sil'is. vt dic̄ Isi. ⁊ ōr iris ꝑ sil'itudinē arc⁹ celestꝫ q̄ pcussus sole sub tecto spēs ⁊ colores arc⁹ celestꝫ in ptimos parietes oppositos repsentat. vt dic̄ Isi. ca sdez etiā credit hr̄e ꝑtutes q̄s et beril⁹. nisi quia tāte nō inuenit q̄ntitatꝫ vt dic̄ Dyas. Insup ħ lapis vt ferē coopaꝫ parturiēti vl' vt cit⁹ pariat vl' saltē vt dolorē part⁹ facili⁹ sustineat ⁊ nō tantū de piculo ptimescat.

De ienia Capitulū. LVI.

IEnia est gēma q̄ in oculis bīene bestie inuenit. q̄ si sub lingua bomis subdita fuerit ipm dicūt ꝑdicere pl'ima iā futura. vt dic̄ Isid⁹. ⁊ lapid⁹.

De kame Ca LVII

KAmē lapis est i colore nūc alb⁹. nūc subniger. nūc subrubicūd⁹. nūc varijs coloribꝫ distinct⁹. est aūt sic dictus a cauma. tis. qđ est idē qđ incēdiū. nā i locis sulphureis ⁊ calidis inuenit. cui⁹ virt⁹ ꝑm Dyas. est curare hytropisim. diuerſ imaginib⁹ ⁊ figuris sculpit ⁊ polit

De kabrate Ca. LVIII.

KAbrates est lapis trāslucid⁹ cristallo sil'is q̄ credit dare eloquentiā bonē ⁊ grām ⁊ defendit a noxijs ⁊ venenos. ⁊ curat tumorē epat̄ ⁊ splenis. vt dic̄ Dyas.

De kalcophano Ca. LIX

KAlcophan⁹ est niger lapill⁹ colore depict⁹. q̄ gestat⁹ in ore ōr clarificare vocē ⁊ defendere a raucedine fauces. vt ōr in lapid⁹.

De liguria Ca. LX.

LIguri⁹ lapis ē i colore electro sil'is dict⁹. vt dic̄ Isi. a lince bestia. ex cuius vrina in t̄ arenulas generat. q̄ ei⁹ est paleas attrahere. valet ꝺ dolorem stomachi. ⁊ stringit fluxū vētris. valet icteric̄is. ⁊ diſcoloratꝫ. quia ꝑditū colorē restituit. vt dicit Dyas.

De lipparia Ca. LXI.

LIparia est gēma de sirticis pribus veniēs. cui⁹ ꝓprietas est q⁹ oīe genꝰ ferax ad ipi⁹ pñtiā ꝓperat ⁊ ipm ītuetur. vñ venatores feras q̄s canū curſū capere ñ pñt. soli⁹ lipparee aspectu ad se ducūt. sic̄ ōr in lapid⁹.

De margarita. Ca. LXII.

MArgarita oīm gēmaꝝ cādidaꝝ est ꝑ excipua. vt dic̄ Isi. q̄ inde margarite noīe est vocata. q⁹ in cōchulis marꝰ ꝧ genꝰ lapidis inuenit. nascit in carne coclee sic̄ in pisciū cerebro lapilli aliq̄n inueniunt gignit ex celesti rore quē certo tēpe anni coclee hauriūt. Ex q̄b⁹ margaritꝫ q̄dā vnic⁹ nūcupant. habētes aptū nomē. eo q⁹ tantus vn⁹ ⁊ nūq̄ duo vel pl'es simul repiūt. Sūt meliores aūt margarite cādide q̄s quas fauscunt. Illas aūt q̄s inuēt⁹ aut matutini roris ꝓceptio cādidas bas senect⁹ vl' reperit. nus aer reddit obscuras. Ducuſq; Isi. lib. xvj. Inueniunt aūt q̄dā ꝓfonate naturalite. ⁊ ille sunt alīs meliores. q̄daz ꝓfonant arte. vt dic̄ Plat. Sūt aūt eligēde q̄ sunt albe et clare speculares ⁊ rotūde. Dūt aūt rōtundem ꝓfortatiuā vl' a tota specie vt dicūt q̄dā. vel q⁹ specialitate q̄dā aspgunt mēbra a superfluis humoribꝫ. eo q⁹ ꝓstringēdo ⁊ coartādo ꝓfortāt Valēt ꝺ cardiacā ⁊ sincopim cordis ⁊ ꝺ debilitatē q̄ puenit ex fluxu medicie. valēt etiā ꝺ fluxū sanguis ⁊ fluxū vētr⁹. vt dic̄ Plat. Dr̄ in lapid⁹. q⁹ cū margarite generet ex rore q̄to rotātis pl⁹ fuerit aeris hausti⁹ tāto maiorē gignit roratio gēmā. naz vires seminucē crescere nulla putat Dr̄ etiā ibidē q⁹ si illo tpe q̄ exhaustu rorꝫ incipit gēma generari si fuguenerit chorusc̄atio vel tonitr⁹

ex subita formidine claudit cōcha. z sic pa/
tit abortiuū. Ab india aūt z antiq̄ britānia
nobiliores margarite trāsmittūt. vt dr ibiō

De magnete Ca. LXIII

Magnes lapis est indicus ferruginei
coloris. In india apud trogoditas
inuenit. ferr̄ trahit. adeo em̄ vt dicit
Isiō. trahit ferrū vt cathenā faciat ānulor
inde eū vulg⁹ ferrū viuū appellat. Liq̄dum
etiā vitr̄ credit trahere sic ferrū. Eui⁹ tāta
vis est vt dic̄ Aug⁹. q̄ si q̄s eundē magnetē
tenuerit sub vase aureo vel eneo. ferrūq̄ de
sup posuerit ex motu lapidis subt⁹ ferr̄ de/
sup mouebit z seq̄t ibidē. Uñ factū est in q̄/
dam tēplo simulacrū de ferro qō ꝓtute ma
gnetis aere pēdere videt. Est em̄ alia spēs
magnet̄ in ethyopia q̄ ferrū respuit z a se fu
gat. Idē etiā magnes aliq̄n vno angulo fer
rū trahit z alio a se repellit. Dis autē ma/
gnes tāto est melior q̄to cerulior. Ducusq̄
Isiō. fm Dyas. ꝓo z lapiō. B genus lapidis
reconciliat maritos vxoribus. auget grām z de
corē in fmone. Itē cū mulsa curat ydropy/
sim z splenē allopiciā z arsurā. puluis eius
aspersus p q̄ttuor angulos dom⁹ sup carbo
nes extinctis ibi in domo videbit subito domus
ruere ex vertigie cerebri z cōmotione. Da
gnes etiā sic z adamas capiti caste mulieris
supposit⁹ cogit eā subito amplecti viz suū. si
adultera fuerit subito a lecto se mouebit ti/
more fantasie. Hoc lapide maxie vtunt ma
gi. fm Plat. lapis magnes calid⁹ est z sicc⁹
in tertio gdu. ꝓtutē hz attrahēdi ferrū. mon
tes em̄ sunt ex hmōi lapidibus. vñ naues fer/
ro cōpactas attrahūt z dissoluūt. vñ preci/
pue valet vulneratis puluis ei⁹ ofect⁹ cum
apticon apposit⁹ vulneri Ferrū em̄ attrahit
puluis etiā magnet̄ in q̄ntitate duor dra/
gmatū cū succo feniculi valet ꝺ ydropisim
z splenē z allopiciā. vt dic̄ Auic. attrahit ei
flcuma z melancoliā

De melonite Capitulū. LXIIII.

Melonites est lapis dict⁹ eo q̄ dulcē
z melleū emittit succū. vt dic̄ Isiō.
et est bicolor. s. viridis ī vna parte et
melli similis in alia

De menophite Capitulū. LXV

Menophitis ē lapis a loco egypti sic
dict⁹. geminātz est nature. vt di. Isi
dorus. Hic trit⁹ ac sup loca q̄ vrēda
sunt vt secāda posit⁹ vel cū aceto linit⁹. ita
facit obstupescere corpus q̄ nō sentiat cru/
ciatum.

De mirite Capitulū. LXVI.

Mirites est gēma sic dicta eo q̄ mirre
in colore sil'is est q̄ cōpressus spirat
odorē sic̄ nardus

De medo Capm. LXVII.

Medus ē gēma vel lapis p̄ciosus in
medor regiōe repr⁹. q̄ q̄nq̄ ē viridis
coloris q̄nq̄ nigri. vt dic̄ Dyas. ꝓtus
b⁹ est ꝺ cecitatē oculor. sanat podogram si
cū lacte mulieris masculū pturiētis tempe
Sil'i mō valet ꝺ dolorē renū z freneticam
passionē. si ꝓo lapis niger resoluat sup cutē
z in aq̄ calida z alicui det illa aq̄ ad bibēdū
interficit vomitu z stomachi subuersione. si
ꝓo frons iñ lauet mirabilit excoriat z ledit
visum z aufert oīno. vt dr in lapiō.

De merochite Ca. LXVIII

Merochites gēma est viridis smarag
do sil'is. spissioris tñ z grossioris ē vi
roris q̄z smaragd⁹. vñ z a colore mal
ue nomē accepit. vt dic̄ Isi. z nascit in ara/
bia. Et āt subē valde mol' z tñ valde vtilis
q̄ sic̄ dic̄ Dyas. ꝓtute sua custodit infantiū
cunas z a nociuis casib⁹

De marmore Ca. LXIX.

Marmor greco sermone a viriditate
vocat. vt dic̄ Isi. Sūt aūt marmo
ra vt dic̄ idē lapides eximij q̄ macu
lis z coloribus cōmedant. nā marmor gene/
ra infinita sunt. nō tñ oīa a rupib⁹ incidunt
q̄z multa sub terra sparsa sunt vt marmor la
cedemonū viride z p̄ciosum. sil'r z marmor
orphites. q̄ macul' ꝓpentū sil'e est vñ z vo/
cabulū sumpsit. cui⁹ duo sunt genera mol/
le z candidū. nigr̄ z durr̄. Marmor purpu
rites ex egypto est rubeū cādidis interueni
entib⁹ pūctis. z vocat purpurites eo q̄ ru/
beat vt purpura. Sūt z alia multa genera
vt alabastrū z pariū. de q̄ infra dicet. Est z
aliud gen⁹. s. corallitic̄ ī asia reptū nō bñs
vltra duos cubitos ī mēsura. z est cādidus
fere sic̄ ebur. tñ bñs q̄sdā maculas q̄dā ꝓpor
tione e diuerso nigras. Est z thebaicū tin/
ctū aureis guttis. inuenit in pte egyptior. na/
turalit aptū vt sup illud collīria cōterantur
Sūt z alia genera q̄ in officinis rupibusq̄
gignūt vt marmor chorinteū gutte aroma/
tice simillimū. ex q̄ colūne ingētes fiūt limi
na atq̄ turres. Est z caristeū viride z opti/
mū. nomē bñs ab aspectu eo q̄ gratū sit bis
q̄ gēmas sculpūt. b⁹ ei viriditas reficit ocu

los Est z numidicū qđ numidia mittit. qđ fricatū succū sil'em croco reddit vñ z nomē accepit. Sūt z alie multe marmoꝝ diuersitates. de qbꝫ exēplificat Jsi. lib. xvj. sed ħ ad pñs sufficiāt. Marmor itaq; alijs lapidibꝫ est solidi⁹ forti⁹ z pulcri⁹ z vtili⁹. i. c⁹ venis diuersaꝝ gēmaꝝ materia iuenīt. ꝓt solidita tem sui difficilime sculpīt z polīt. ꝓt sui frigiditatē z soliditatē ad spēs z vnguēta aromatica custodiēda vtilissimū inuenīt. Super oia aūt admirari possum⁹ q marmorei lapides nec calibe nec ferro nec etiā serra l' malleo p potētiā aliquā edomant. sz p lamiñā plūbeā asseribꝫ nobilissimis intersertam plūbo eī z nō ferro lapides marmorei diuidunt z serrāt tāq; asseres z equant

De nitro Ca. LXX.

Jtrū ſm Dyaſ. ē lapis ſubalbidus sciſſilis z pſpicu⁹ cui⁹ ꝓt⁹ est dissolutiua. attractiua. absterſiua. et būoris supflui ꝓsumptiua. De nitro aūt dic̄ Jsiō. li. xvj. c. ij. nitrū a regiōe nitria egypti est dictū. exq̄ medicine fiūt. z sordes corpoꝝ ac vestiū abluunt. h⁹ natura nō ml'tū a sale distat. hz ei naturā sal' z sil'r ozīt canescētibus siccitate littoribꝫ. cui⁹ spuma afronitū nuncupat. Et colligīt distillās i ptibꝫ asie in speluncs. deinde sol' calore desiccat. z optimuz fit. qđ sic siccatū est mime pōderosum. vt dicit Jsi. ſm Plat. aūt nitꝝ ē vena terre. z ē calidū z siccū tene rubeū vl' albū vl' citrinum gustui ē amaꝝ acidū z subsalsum. pinguedinē extenuat si ozesit acceptū. humores viscosos minuit z ꝓsumit. pulmis ei⁹ i melle cōfectus faciē clarificat z decorat. mūdificat sanie stomachi z ītestinoꝝ ex apostemate pendentē. pediculos z sanie capitis detergit. vermes auriū īterficit z eoꝝ sanie mundissime extergit cū aceto spuma ei⁹ ex corrosionibꝫ z inflatōibꝫ subuenit ydropicis opilatis cū melle mixta caliginē detergit ocl'oꝝ. venenum mortificat z excludit. palisim lingue potent phibet ſm Plat. z Dyaſ. Est aūt nitꝝ calidū z siccū in fine tertij gdus. laxatiuū. colatiuū. vt dicit Cōſtan.

De noſet Capitulū. LXXI

Noſet. i. ozopondine lapis ē pciosus subalbid⁹ aut vari⁹. q̄ vt ōr i bufonis capite est a q̄ extrahīt z in forti vino z aq̄ mūdificat. vt dic̄ Dyaſ. z in eo aliquando apparet forma bufonis cū asperis pedibꝫ z diffusis. ħ lapis valet ꝫ morsus reptiliū z venenū. Ad pñte veneno vari⁹ lapis tāgens digitū adurit. z sunt simul ambo includēdi vt dic̄ Dyaſ.

De onichino Ca. LXXII.

Nichin⁹ lapis est indic⁹ z arabicus pmixtū in se hz colorē ad sil'itudinē humani vnguis. vt dic̄ Jsi. greci ei vnguē onicē dicūt. Jndic⁹ aūt onix. ignis colorē hz. albis cingentibꝫ venis siue zonis Onix ſo arabic⁹ nigri coloris cū cādidis zonis. Genera ei⁹ sunt q̄nq; .ſ. ſardonix. quecis z rubore sardij. vt pz ītra de ſardonice ħ gēma scz onix pl'es ōr hr̄e effect⁹ noniā vt dic̄ Dyaſ. collo suspēsus vl' digito portat⁹ excitat tristiciā z timores. ml'tiplicat litigia. cōmouet aīos ad ritas. ī pueris excitat sanguinē supfluā z nocuā. nō pt nocere i pſentia sardij. ſpecularē hz naturā z politaz. z iō ad modū speculi repñtat imagines z figuras. ſz obscure. Dyaſ.

De optallio Ca. LXXIII.

Ptall⁹ siue opall⁹ ſm Jsi. est lapis diuersaꝝ gēmaꝝ coloribꝫ distinct⁹. Est ei in eo carbūculi genus ignis. ametisti fulgēs purpura. ſmaragdi nitēs viriditas z singuli colores sub q̄daz varietate sunt lucētes. nomē hz a patria. Nūc lapide india sola parit. vt dic̄ Jsi. tot em̄ credit hīe ꝑtutes q̄t hz colores. De optallio ōr in lapidario. q optall⁹ lapis oculos sepozatis ter nat illesos z acutos sz alioꝝ oculos circumstantiū. obducta nube recōdit. vñ q̄dā acri sia pcutit vt nō videāt vl' aduertāt q̄ fūt cosiā pcutit vt nō videāt vl' aduertāt q̄ fūt corā eis. Et iō asserīt furtis tutissim⁹ ee patronus. vt ōr in lapid.

De ozite Ca. LXXIIII.

Rites gēma est nigra z rotūda. alia est viridis maculas hās. Tertia est cui⁹ altera ps ē aspera. altera ſo plana. z ei⁹ suba est q̄si ferri lamia. Hic lapis gestat⁹ custodit a morsibꝫ reptiliū z ferarum z aialiū alioꝝ. Appensus etiā mulieri. phibet impgnari eā. z si pgnās ē facē citi⁹ abortire.

De petra Capitulum. LXXV.

Etra grecū nomē est. z sonat idem qđ solida siue firma. vt dic̄ Jsi. Et ptibꝫ em̄ terre solidis z cōpactis substantia petre siue lapidis generat. Vl' petra a penetrādo est dicta. penetrat em̄ pedē qđ fortis pmit z calcat. Ab aquaz etiā stillicidijs z guttis penetrat. Jdē aūt est petra et

lapis.ſz lapis quaſi ledẽs pedẽ ðr.quia ſua duricie et acumine pedẽ ledit.vt dic̃ Iſido. ¶ Lapis tñ vſualiter plan⁹ mollis et ſparſus. Sarꝛa ꝓ adherẽt ꝛa mõtib⁹ excidunt. Si lex ꝓ ðr dur⁹ lapis ab eo dict⁹ q̃ ꝓcuſſus emittat ignis.vt dic̃ Iſiõ.¶ Quis em̃ petra ex ſe ſit frigidiſſima.ferro tñ ꝓcuſſa ex ſe mittit ignẽ.nã ex fortꝛi ꝛ violẽta aeriſ colliſione int̃ ſuperficiẽ ferri ꝛ lapidis aer illiſus ſubito ig/nitur ꝛ ſcintillãdo de ſilice egredit̃.ſm Ari ſto.in.iiij.meth̃.ex ſola terra lapis nõ fit.vi/cens em̃ in ea ſiccitas nõ ꝓmittit eã coagu/lari. Fiũt aũt lapides vel ꝑ ogelationẽ vel ꝑ oglutinationẽ. Ex cõmixtiõe em̃ aq̃ ꝛ ter/re ſit lutũ.qõ inter lapidẽ ꝛ terrã eſt mediuꝫ qõ paulatim ꝑ partiũ coadunationẽ ꝛ oſtri ctionẽ fit lapis.vñ tali trãſmutationi apti⁹ eſt lutũ vnctuoſum.qꝛ qõ nõ eſt tale non eſt cõmutatiuũ ſz poti⁹ cõminutiuũ ex dño ſic citatis. Terra ergo ꝑ fortẽ oglutinationeꝫ ꝛ cõmixtionẽ humoꝛ ꝙuertit̃ in naturã lapi dis ꝙ ex diuerſitate terre diuerſoꝛ coloꝛ re cipit qualitatẽ. Aliq̃n etiaꝫ ꝓmunt̃ lapides ex aque ogelatõe. Inueniunt̃ em̃ quedã lo/ca ſup que aqua infuſa ꝙuertit̃ i lapides di/uerſoꝛ coloꝛ.ꝛ hoc fit ex quadã vi minera li in locis illis exiſtẽte ogelãte aquas q̃ ſunt ꝓncipia lapidũ vt dic̃ Ariſto. Fiũt autẽ la/pides vel ex luto vnctuoſo ꝓtute ſol' occul/te illud coagulãtis ꝛ ꝑ ptiũ coherentiam in ſubam lapidis cõſtringẽtis.vl' fiũt lapides ex aq̃ ogelata quadã ꝓtute minerali lapidis forme inductiua ſm ipam materiã lapiduꝫ efficiunt q̃dã rare ſubẽ ꝛ debil' cõpoſitiõis. ꝛ quidã fortioꝛis.ꝛ q̃dã generant̃ tardius.q̃ dã cit⁹.q̃dã fort⁹ ſm fortioꝛẽ q̃litatũ acti/uaꝫ potentiã ꝛ debiliorẽ reſiſtẽtiã paſſiuaꝫ ſm em̃ cõmixtionẽ iſtaꝫ qualitatũ in ſuba lapidis diuerſificant̃ lapides i natura ꝛi ꝓ tute.ꝓtus em̃ celeſt̃ influẽs ad loca minera lia in eis ſuas impꝛmit actões ꝛ ſm q̃ inuenit materiã aptioꝛẽ ꝛ ſue actiõi obedientioꝛẽ in eis impſſionẽ relinq̃t nobilioꝛẽ. Et iõ q̃daꝫ lapides ꝑcioſi naturã ꝛ vim planetaꝫ in ſu is effectib⁹ imitãt̃.vt patꝫ i topazio q̃ motuꝫ lune ſentire ꝓhibet̃.vt dic̃ Amb. Baſi. Iſi. Dyaſ.et alĩ vt poſt patebit. ¶ Note ergo ꝓpri etates lapidis ſiue petre ſunt iſte.quia lapiſ vniuerſaliter eſt frigidus ꝛ ſiccus. cõpact⁹. durus.grauis ꝛ ponderoſus.ſuo põdere cẽ trum petẽs.terrã cõprimẽs.et eius ptes ne dilatent̃ ad inuicẽ vniens et cõiungẽs. Vñ dicit Ambroſi⁹ q̃ lapides ſũt oſſa terre. qõ em̃ faciũt oſſa in coꝛpe.hoc faciunt lapides in diuerſis ptib⁹ ipſi⁹ terre.ipam em̃ cõſoli dant.et ne ptes ei⁹ nimia ſiccitate ab inui c/defluãt.ipam cõprimũt et adunãt. lapides ꝑ aquaꝫ ſupfuſionẽ a ſua duricia nõ remol liunt̃.ex illicidijs tñ guttatim deſcẽdẽtib⁹ excauant̃.vt dicit Grego. Lapides etiam ſi candẽtes fuerint in vino extincti.vinũ coꝛ/rumpũt et in acetũ cõuertunt.vt dicit Iſiõ. In lapidib⁹ etiã generaliter requirit̃ mate/rie puritas ꝓtus et ꝑcioſitas.coloꝛis et figu re diuerſitas.et multiplex vtilitas Nam vti les ſunt in edificijs ꝛſtruẽdis.i plateis ſter/nendis.ꝑ pontib⁹ faciẽdis.ꝑ hoſtib⁹ expu/gnãdis.ꝑ lupis ꝛ canib⁹ effugãdis.ꝑ metal lis ex eoꝛ ſuba extrahẽdis.ꝑ metall' exornã/dis.ꝑ infirmitatib⁹ varijs ꝑſanãdis.ꝑ turri bus regũ ampliãdis.ꝑ caſtris et ciuitatib⁹ muniẽdis.ꝑ feris ꝛ beſtiolis defendendis. Lapides itaq̃ ꝓmo de minera extrahũtur extracti q̃dranꝫ ꝛ poliunt̃.politi in edificio ordinate collocãtur.ordinate maioꝛes ſub minoꝛib⁹ cõponũt̃.mediãte cemẽto ad inui cẽ coaptant̃.obducunt̃ cemẽto ꝛ extrinſec⁹ cõplanant̃

De pario Ca. LXXVI.

Ari⁹ lapis eſt gen⁹ marmoꝛ⁊ eximij ꝛ ꝑcioſi. vt dicit Iſi. Dic apud pa/ron inſulã inuenit̃.vñ ꝛ pari⁹ nũcu/pat̃.magnitudo ei⁹ lãces ꝛ crateras nõ exce dit.et eſt apt⁹ ac vtilis ꝑ oſeruãdis ſpẽbus ꝛ vnguẽtis. Iſi. Gloſa aũt ſup Heſter.j. dicit q̃ pariũ eſt gen⁹ marmoꝛ⁊ cãdidiſſimi.et iõ ſignat caſtitatẽ ꝛc̃.

De praſſio Capl'm. LXXVII

Raſſius eſt lapis ad modũ porꝛi vi ridis.viſum cõfortat debilem.aliq̃n inuenit̃ cũ guttis ſanguineis. quan doq̃ guttis candidis diſtinctus.de quo ðr in lapidario. Utile nil affert niſi q̃ viret et decet aurum

De pirite. Capitulũ. LXXVIII.

Pirites vt dicit Iſiõ.eſt lapis fulu⁹ aeris ſimulans qualitatẽ cui pluri mus ignis ineſt.de facili em̃ ſcintil/las emittit qui tenẽtis manũ ſi vehemẽtiuſ ꝓmatur adurit.ꝓter qõ ab igne nomẽ acce pit.de q̃ ðr in lapiõ. Tãgi vult leniẽ blãda q̃ manu teneri. Nã ꝑſſus nimiũ digitos tã gẽtis adurit

De pionite
Capitulū. LXXIX.

Pionites est lapis q̄ dr esse feminei sexus. nā certo tpe ꝯcipit z parit ꝯsilez lapidē z ꝯfert ꝑgnātib⁹. vt dic̄ Dyas.

De pantero La. LXXX

Panteron lapis est multoꝝ colorū sparsoꝝ z pic̄ distinctoꝝ. nā niger et rube⁹ viridis pallensq̄ videt. purpure⁹ roseusq̄ simul prasinusq̄ colorꝫ. Vic fac̄ hoiem audacē z iuictū illo die. qñ videt mane oriēte sole. vt dr in lapid̄.

De plumbo La. LXXXI

Plumbū vt dic̄ Isi. de metall. li. xvj est dictū. eo q̄ ex pilis de plūbo factis marꝫ altitudo ꝑmit⁹ ē temptata H⁹ vt dic̄ duo sunt genera. cādidū scz et nigrū. cādidū aūt melꝫ⁹ est z ꝑmo i insul' athl ātici marꝫ antiq⁹ est inuētū. i multꝫ locis hodie. iuenit em̄ in gallia z lusitania q̄dā terra nigra arenosa z etiā calculosa. q̄ q̄dē ablutur z ex materia q̄ subsidet p decoctionē in fornacib⁹ plūbi suba eliq̄t. In aurifodinis etiā cū materia auri q̄dā lapilli nigri reperiūt z dū auꝝ colligit cū auro manēt. sed postea ⁊ idē calculi ab auro sepati p se ꝯflant z i plūbā albū totalit' resoluunt. z inde tāta est grauitas auri z plūbi. vt dic̄ Isid⁹. Nigrū vero plumbū duplex ē. aut em̄ ex sua vena pdit. aut cū argēto nascit mixtiq̄ venis cōflat. z in illa ꝯflatiōe ꝑmo pcedit stannū. deinō argentū. tertio q̄ remanet p ꝯflationē efficit plumbū nigꝝ. vt di. Isi. In idia ꝙ neq̄ es neq̄ plūbū inuenit. sz gēmis z margaritis ꝳ india recōpēsat. Isi. Plumbū aūt nigrū in opib⁹ laboriosis vt i laminis z i fistul' vtili⁹ fore tā hyspani q̄ britānici sūt expti. Ducusq̄ Isi. Scōm Aristo. em̄ li. meth. iiij. ex sulphure grosso min⁹ depurato ac feculēto z argēto uiuo cōponit plūbi suba. i loc⁹ mineralib⁹ generat. vñ ex ⁊mūdicia sulphuris nō puri q̄ndā ꝯbit humiditatē. ex q⁹ cōtactu man⁹ tāgent⁹ coinq̄nat. ꝳ immūdicia ad horā p abstersionē aliquātulū a plūbo remoueri p̄t. sz ex eo auferri nequaq̄. pūt aūt homines immūdiciā plūbi abstergere. verūtamen sp erit plumbū. z si videat argētū sz obtinebūt i eo q̄litates aliene vt errēt in eo homines. sunt q̄ accipiūt sal armoniacum ⁊c. vt dic̄ Aristo. z h⁹ ⁊mūdicie assignat causaꝝ dicēs. Materia plūbi nigri siue argentum uiuū est malū pōderosum luteū, sulpbur ec⁹ malū mali vaporꝫ et fetidi. vñ nō bñ gelat. in li. v. alchimie hermes dr. Si suspēdaris plūbū sup acetū ꝯdēnat ip̄m. nā acerꝫ penetrabit ei⁹ suba m z i puluerē ꝯuertit. ac in colorē albū ceruse ip̄m trāsmutat. sz si sup ip̄m acetū fudeꝫ albescit z destruit vim aceti. plūbū adustū colorē vermiliū obscurū generat. sz si fortior fuerit ignis. ꝯuertit citrinū z post calcinādo z deliccādo ip̄m cū aceto i albū colorē ceruse transmutatur. Igne ꝙ fortiori adhibito totū ꝳ ꝯuertit in materiā ꝑmā plūbi z fit terra. vt dr ibidem. Itē idē. plūbū q̄b⁹ miscet ptes omogenias ꝯgregat. z etherogeneas sepat z mūdificat z iō ponit cū argēto i fornace vt argētū facili⁹ mūdificet. q⁹ ptes argēteas a ꝯsumptis ne p̄seruat z ipo plūbo ꝯsūpto ac ꝯbusto argentū purgat. Idē di. Hiero. i glo. sup. vj. c. Hiere. ibi ꝯsūptū est plūbū ⁊c. Itē dic̄ bermes q⁹ plūbū in sua ebullitōe oim solidorū corpoꝝ duriciā soluit. etiā adamātis. Itē di. Arist. in li. meth. plūbū inq̄t liq̄tū peculiario est argētū uiuū. sz nō liq̄t nisi calefiat. et tūc apparēt oia rubea liq̄facta. Dic aūt et q⁹ plumbū cū liuidi vt subnigri sit color. nō p exustionē siue aceti resudatoꝝ pulcrū colorē generare ꝯsueuit. vt miniū. stibiū. z hmōi. Est aūt plumbū ad vsum medicine. est em frigidū z humidū in secundo grado. vt dic Cōstā. ℨ vsturā ignis z apostemata calida valet miro mō. fluxū sanguis vulneꝝ bū cō stringit. reuma oculoꝝ abstergit z cōpescit. Icis⁹ scorpionū mitigat z draconū. venenū phibet si plūbi lamia duob⁹ lūbis apponat. alias hz rōes medicinales de q̄b⁹ hīc infra. de coloribus. c. de stibio. qd alio nōie ceruſa. id est flos plūbi noiat.

De puluere. La. LXXXII.

Puluis dr eo q⁹ a vēto pullet vt dicit Isi. Lenitate ei sua a vēto tollitur z dissipat. vēti ꝯtrarij pulueres ꝑturbant. z trātes ip̄m circūagitāt z turbinē generant. vt dic̄ Beda. Puluis ꝯcussus naturā rei a q̄ resoluit oñdit. nūc p odorē. nūc p colorē nūc etiā p saporē. z iō pulueri sant ip̄es aromatice vt eoꝝ intrinseca ꝑtes se oñdat vt p ptiū cōmixtionē z vnionē ampliorē fructꝫ recipiāt. vt odoris sui fragrantiā diffundāt. cumspergāt. z gustū suauē⁹ afficiāt. z vt vulnera putrida desiccēt efficaci⁹ z abstergant. vt carnē mortuā corrodant z auferāt. z vt teri⁹ crescere nō ꝑmittāt sicut puluis plūbi

erusti purgat vulnera z desiccat superflua. carnē viuā generat z ꝺfuat. vt dic Cōstan. Et iō ex pulueribꝫ ficiūt emplastra z cōpo nunt thimiamata. z varia efficiūt antidota z vnguēta. In pulueres resoluunt thus z mirra. z ex pulueꝛ crematōe deo offerūtur bolocausta. Ex pulueribꝫ etiā fiūt salutife/ ra electuaria q̄bꝫ infirma corpa sanitati re/ stituunt. Ex pulueribꝫ insup fiūt inunctōes z malagmata q̄bꝫ mortuoꝝ corpa liniunt z custodiūt integ̃ ne i cinerē aut puluerē redi gāt. puluerꝫ z humoꝝ admixtōe lutū gignit z ex sup̄uenīēti desiccatiōe i glebā cōpingit. vt dic Isi. ex puluere pes polluit. oculꝰ ledit z multiplex reptile ex puluere pducit z ꝺ pul uere pascit ac nutrit. Serpēti ei puluis est panis eius. vt dic Isa. lxv. Ex puluere oē cor pus aiatū nascit z i puluerē a q̄ incipit fuer it z finit. put homi dictū est. Puluis es z i puluerē reuerteꝛs ꝛc. Ex puluere aer inficit z ne claritatē solis oculꝰ videat aliq̄tiēs ipedi tur. naz ex puluere aeri hūido admixto sepe nebula gignit. ex cuꝰ iterpositōe latz sol z lim pide nō videt Et resolutōe etiā puluꝛis in athomos solis radiꝰ p̄ fenestraz intromissus nullatenꝰ intuet

De quirin Ca. LXXXIII

Quirin vt dic Dyas. est lapis q̄ i vpn paz niduꝫ inuenit. Hic secretoꝝ p/ ditoꝝ est i somno. capiti ei dormiēti supposit facē hoiem loq̄ oīa que somniat dor miēdo. z auget mirabiliter fantasias. vnde et magi diligunt lapidē illū. q̄ p eū maleficia opantur

De quandros Ca. LXXXIIII.

Quandros ē lapis coloꝛe q̄dē vilis. sz etimie ꝑtuꝫ. vt dic Dyas. Et iue/ nit in capite vulturꝫ. valet ꝺ q̄slibet causas nociuas. z vbera lacte replet

De rabri Ca LXXXV.

Rabri q̄ z alio noīe z cōi ꝺr bolus ar meniꝰ. est lapis siue vena terre z est nature frigide z sicce subzufuz colo rem hn̄s z inuenit in armenia. naturā habz ꝑstringēdi ventrē z sanguinē vñcū q̄bꝫ fluat

De rostein siue reiben Capitulum. LXXXVI.

Rostein siue reiben fm Auic. ē lapil/ lus q̄ inuenit i capite cācri. z est ali/ quādo albꝰ aliq̄n vergēs i flaueū coloꝛē Est aūt q̄ ad subam mollis paz durioꝛ q̄bꝫ pupil la oculi piscis, q̄ ad formā ꝓo est exteriꝰ ro/ rundus z planꝰ. interiꝰ ꝓo parū concauus, quo ad ꝑtutē aūt est naturaliter frigidꝰ et hu/ midus. Et valet ꝺtra morsus scorpionuz et mustele si ꝺtriꝰ more emplastri superpona tur. Dicit etiā q̄ valet ꝺtra morsus canis ra biosi si puluis eiꝰ in potu assumat Si com buratur puluis eiꝰ mundificat dētes et de/ siccat vulnera z confert scabiei z ꝓhibet la/ crimas.

De saphiro Ca. LXXXVII.

Saphirus est gēma cerulea celo sere no i coloꝛe similima. optima est int gēmas z summe p̄cios z regū digi/ tis magis apta. In multis locis inuenitur. sed oriētalis siue indica melioꝛ iudicatur. et maxime q̄ habet q̄si q̄dā puluꝛes aureos intermixtos. z est h̄ saphirꝰ dēsus nō pluci/ dus. vt dic Isi. Hic lapis maxie ꝺmēdat i lapidario. ita vt p̄ sui excellētia gēmaꝝ gem ma vocat. nā corpꝰ vegetat z integra mēbra p̄seruat. stellā habet relucentē p cuiꝰ refulgē tiam eiꝰ ꝑtus indicat. Alia est spēs saphiri que sirtites ꝺr que iuxta sirtes inter arenas maris libici inuenit. vt dic Dyas. Inuenit aūt aliq̄n in venis mineraꝝ vbi lasuriū etiā inuenit z in eisdē venis saphiri in medio ve lut in ventre quedā spēs carbūculi inuenit z ideo a multis saphirꝰ mater carbūculi cre dit. eo q̄ in eiꝰ venis gignī a pluribꝫ ꝓhibet. z ex natura saphiri carbūculus quasi q̄dam fauilla cerulea vt multi asserūt credit aliq̄n tulū obumbrari. vt dic Dyas. Saphirꝰ ita q̄ fm Dyas. habet ꝑtutē discordiū recōcili atiuā. multū em̄ valet vt ꝺr ad pacem refoꝛ mandā. Itē habet ꝑtutē calꝛis innaturalē rep̄ssiuā. vñ ꝺ saphiro ꝺr in lapidario. Coꝛ/ poꝝ ardoꝛē refrigerat iteriꝛē. Hā i febribꝫ multū caumatic z incēsiuis refrigeriū p̄/ bet saphirus si iuxta venas cordis pulsabi/ les suspēdat. Vñ dic Dyas. q̄ valet ꝺ perio/ dicas febres tpe accessionis. Itē ꝑtutē ha/ bet ꝺfortatiuā. cordis letificatiuā. z ideo ꝺr valere cōtra cardiacā z quālibet passionem melancolicā vñ z cardiacū z dyafoꝛeticum fluoꝛē rep̄mit z sudoꝛē. sicut scribit i lapida. Sudoꝛē stringit nimio toꝛrēte fluentē. ꝛc. Itē dic Dyas. Itē habz ꝑtutē fluxꝰ sanguis restrictiuā. Vñ z saphirꝰ oriental si tribus apponat solet restringere sanguinē ꝺ naribꝫ pfluentē. Item virtutē habet singularē tu/ moris z inflature sedatiuā. Certū em̄ est q̄ apostematū rep̄mit inflaturā si in p̄ncipio

collectõis nociue citi⁹ apponat. Itẽ valet ꝺ antracẽ. nã ꝓtutẽ hz malicie ⁊ venenositatꝭ antracꝭ expulsiuã. ei⁹ em furiositatẽ repmit ⁊ expellit ne ei⁹ malicia spũs inficiat ipi⁹ fumũ ad coꝛ ascẽdere nõ ꝓmittit. vt dic̃ Dyaſ. Itẽ vim hz veneno ꝓtrariã ⁊ ipi⁹ penit⁹ extinctiuã. vñ ⁊ si araneã intra pixidẽ posuerꝭ ⁊ vnũ saphiꝛ indicũ siue aliũ supra pixidis oꝛificiũ aliquãtulũ diu retinuerꝭ aranea ei⁹ ꝓtute victa q̃si subito moꝛiet. vt dic̃ Dyaſ. ⁊ ꝑ idẽ vidi sepi⁹ ⁊ ĩ diuersis ac pluribꝫ experiri. Itẽ hz vim visus ꝓfuatiuã ⁊ soꝛdiũ oculoꝝ sine gũamine purgatiuã. vñ scriptũ est. Tollit ex oculꝫ soꝛdes. de frõte doloꝛẽ. in lapidario. Itẽ hz vim vlceꝝ curatiuã. naz vt dic̃ Dyaſ. pulueriſat⁹ ⁊ lacti admixt⁹ vlcera sanat. ⁊ ꝑ etiã in vulneribꝫ est exptũ. Itez tãte autoꝛitatꝭ fuit lapis iste apũ veteres. q̃ etiã apud deũ nõ modicũ putauerũt valeꝛe vñ ⁊ apollini fuit singularit⁹ ꝓsecrat⁹. qz cũ gẽtiles ꝑ rñsis apollinẽ sacrificioꝝ tpe ꝓsuluerũt certificari citi⁹ putauerũt si saphirũ tũc in pũtia haberẽt. vt dic̃ Dyaſ. ⁊ ꝑ tãgit in lapidario vbi oꝛ. Et pl⁹ q̃z reliquas amat hãc ydromãcia gẽmas. Ut diuĩa queant p eã rñsa mereri ⁊c. Itẽ hũc lapidẽ magi singularit⁹ diligũt. qz ꝑm eoꝝ opinionẽ ꝑ ipsi⁹ ꝓtutẽ q̃dã mirabilia opari pñt. ⁊ ꝑ tãgit silr in lapidario. vbi oꝛ. Dic lapis vt perbibẽt educere carcere vinctos. Obstrusasq̃ foꝛes ⁊ vincula tacta resoluit. Hec ⁊ mlta alia ꝺ singulari ꝓtute saphiri ab autoꝛibꝫ sunt cõscripta. ⁊ i ꝑ generalit⁹ oẽs ꝓsentiũt q̃ saphirus est gẽma amatriꝝ castitatꝭ. ⁊ iõ ne ei⁹ effect⁹ ꝑ imundiciã poꝛtãtis aliq̃ mõ ipediat oportet vt ille q̃ eã poꝛtat caste viuat. iuxta illud. Sz q̃ gestat eũ castissim⁹ esse iubetur Itẽ oꝛ in lapidario. q̃ tollit iuidiã ⁊ expellit timoꝛẽ ⁊ facẽ audacẽ ⁊ victoꝛẽ. firmat in bonis aĩm. ⁊ mitẽ facẽ ⁊ hũilẽ ⁊ benignũ. q̃ oĩa puto esse dicta disposituе potẽ q̃z effectiue. sz ꝑ nũc sufficiãt

De smaragdo Ca. LXXXVIII

Smaragd⁹ ꝑm Isiꝺ. gẽmaꝝ oĩm virentiũ obtinet ꝓncipatũ cui veteres post margaritas ⁊ vnliones tribuũt tertiã dignitatẽ. Smaragd⁹ a nimia viriditate est dict⁹ vt di. ibidẽ. nã oĩe viride amarũ oꝛ. nullis aũt gẽmis siue herbis maioꝛ iest viriditas q̃z smaragdo Hã herbas virentes ⁊ frõdes supat inficiẽs circa se viriditate nimia aerẽ repcussum. Isiꝺ. nec ei⁹ viroꝝ in sole aliq̃ mõ obumbꝛat. sculpentiũ oculi nulla ĝtiosioꝝ refectio est. Cum⁹ coꝝp⁹ si ertẽ sum fuerit ⁊ extersum siue politũ ad modus speculi imagines reddit. Quippe ceſar nero gladiatoꝝ pugnas i smaragdo aspicere cõsueuit. vt dic̃ Isi. Genera ei⁹ sunt. tꝛi. sz nobiliores sũt scitici q̃ scz ĩ gẽte scitica inueniũt scõm locũ tenẽt bactriani. Colligũt in cõ missuꝭ saxoꝝ flãte aquilone. tũc em tellure discoopta ĩtermicãt. qz arene moneẽ marie in his vẽtis. tertiũ egyptiũ hũt. reliq̃ i metallis erarijs iueniunt sz vicioſi. nã aut eriant plũbo aut sali silẽs natas hũt. Smaragdi ꝺo q̃ vino vel oleo sunt puncti. pficiũt i vioꝛe q̃z viriditatꝭ gr̃a naturaliter imbuãt. Est etiã q̃dã spẽs smaragdina q̃ degenerat q̃z viridis. eo q̃ sit turbida et nõ venit ⁊ est calcesmaragdus nũcupata. Nuculis Isi. li. xvj. c. ꝺ viribꝫ gẽmis. Hic lapis a gryfibꝫ excipit ⁊ eripit. Et ne possint smaragdi in copia ĩueniri grifoꝝ ĩmanitate bominũ accessus ĩpedit. vt dic̃ Isi. li. xiiij. ca. iij. Sz itaq̃ viroꝛẽ sui mlt̃iplicatiuũ. ex se em generat radiũ q̃ viroze tingit aerẽ circũfusũ Sz ⁊ coꝛp⁹ speculare ⁊ pspicuũ obiectaꝝ figuraꝝ ⁊ imaginũ oñsiuũ. Hz tertio ex natura dono ꝓtutꝭ bñficiũ diuersaꝝ infirmitatum curatiuũ Hã ꝑm Dyaſ. ⁊ lapiꝺ. h auget opes ⁊ in causis dat psuasoꝛia verba. collo ꝺo ſpẽsus curat enutriteũ ⁊ moꝛbũ caducũ. vt sum ꝓfuat debilẽ ⁊ ꝓfoꝛtat. lasciuos moꝛum ꝓpescit. reddit memoꝛiã. valet etiã ꝛ illusiones ⁊ fantasmata demonũ. tẽpestates sedat sanguinẽ sistit. ⁊ oꝛ. his valere q̃ solẽt diuina re de futuꝭ. vt pz i lapiꝺ.

De sardio Ca. LXXXIX.

Sard⁹ est gẽma rubei coloꝝ ad modũ terre rubee sic dicta eo q̃ i sardi pmit⁹ est repta. vt dic̃ Isi. ⁊ glo. sup Apoc. Hec gẽma q̃z sit pciosa ⁊ pulcra a mlt̃is tñ reputat nouissima int gẽmas. qz vt dicũt ꝑter fulgoꝛẽ nil ferat vtilitatꝭ. ecce pto q̃ onix ꝑ pñte neq̃t nocere. nã onichin⁹ q̃ q̃sdã oꝛ nociuas hr̃e ꝓprietates nõ pot cat in pũtia sardij pducere a d effectũ. dic̃ ramẽ Dyaſ. q̃ ꝑter illã ꝓtutẽ hz sard⁹ lõge plures Sũt ei spẽs ei⁹ q̃ntz int q̃s ille ẽ vtilioꝛ qui trãsmittit a sardis ⁊ valet qz accẽdit gaudiũ ⁊ repellit timoꝛẽ audaces reddit ⁊ acuit memẽ ⁊ ipo pñte nõ nocet onix Dic etiã q̃ sardius totaliter sanguinei coloꝝ gestantẽ le ab incantatõibꝫ ⁊ maleficijs tucat.

De sardonice. Ca.XC.

Sardonix ex duoꝝ lapidū societate. sardio scz ⁊ onice nomen sumpsit. vt dicē Jsi⁹. Cōstat aūt ex tribꝫ colo ribꝫ.nā niger est in imo.cādid⁹ in medio .ru beus qsi minimū in supmo.ℏ sola ī signando de cere suba nil euellit. Jnuenit aūt apud arabes ⁊ apd indos. Genera ei⁹ ānq̄ sunt. q̄ colores hz pl⁹ distinctos.⁊ ē dēsior.hic est laudabilior.luxuriā repellere dr ⁊ humilem efficit ac pudicū

De sole Ca.XCI.

Olis gēma cādida est ⁊ trāslucens. ⁊ est sic dicta eo q̄ ad sil'itudinē solis in orbe fulgētis radios gerat. vt dicē Jsi.c.de cādidis gēmis.

De silenite Capitulū.XCII.

Jlenites ē lapis pfic⁹ vt herba virēs cui⁹ color iaspidi silis ē. vt dr ī lapidario.trāslucet āt cādida q̄dā macula q̄si fulgore ptinēs lune imaginē. Jlla au tē cādida macula ī corpe silenit⁊ crescēte lu na crescit.⁊ decrescente minuit ⁊ decrescit. vt dicē Jsi.⁊ Dyas.potēs est aūt ī amore re cōciliādū lāguētes ⁊ ptisicos iuuare putat

De stanno Ca.XCIIII.

Tannū vt dicē Jsi.est metallū a gre ca ethymologia sic dictū.sepans.s. ⁊ discernēs.mixta em̄ ⁊ adulterata inter se metalla p ignē dissociat.ab auro ⁊ ar gento es ⁊ plumbū diuidit ac secernit.alia eē metalla ab igne defendit. Et cuz sit natura eris ⁊ ferri durissima si absq̄ stāno fuerit vi tur ⁊ cremat. Stannū aūt illitū vasi eneis cōpescit vir⁹ eruginis.⁊ saporē facē gtiosiorē Specula aūt ex eo tpant. ceruса etiā pficit ex stāno quēadmodū ⁊ ex plūbo . Ducuscz Jsi.li.cxj.c.de metall'.ℏm Aristo.li.metho. stannū cōponit ex argēto viuo ⁊ bono ⁊ sul phure malo.⁊ ℏ duo ñ sunt bñ mixta sz tāq̄ p gua ꝓposita.⁊ iō colorē imitat argēti. sz ñ efficaciter soliditatē. Jn libro aūt alchimie hermes dicē. stannū oia metalla ⁊ corpa frāgit q̄bus admiscet.⁊ ℏ ppt nimiā siccitatē ei⁹.⁊ ducti lem naturā in eis destruit. sz si miscueris cū eo argētū viuū. stridorē ei⁹ aufert ⁊ albescit. sz postmodu⁊ denigrat ipam ⁊ ꝺdēnat. Jn codē etiā dicē q̄ stannū adustū generat colo rē minū vel vermiliū sic plumbū.⁊ si ignis fuerit nimis fort⁊ stāni materia ꝑma redit. Jtē cū stānū sit argēto molli⁹ ⁊ plūbo duri⁹ nō ꝑt plumbū plūbo nec eri nec ferro de fa cili ꝺsolidari sine stāno nec etiā ista parit cō solidank sine pinguedine aliq̄ siue sepo.

De sulphure Capl'm.XCIIII.

Ulphur ē vena ꝛre aeritat⁊ multuz bñs in sua cōpositōe ⁊ igneitat⁊ ⁊ iō vocat sulphur ℏm Jsi.q̄si solū vrēs vr em̄ ignis ór.nā ei⁹ ℏt ignea ab aq̄s feruē tibꝫ sentit.nā aquaꝝ cursus p venas sulphu reas trāsitū facies ex vi ignea ip⁹ sulphuris cādorē l' calorē ꝺbit.saporē.efficaciā ⁊ odo rem hinc fontes calidi ó terre viscerib⁹ sepe scaturiūt ⁊ q̄litates vene sulphuree secū fe runt.nulla ei res ita cito accēdit sic sulphur Jn insul' nascit eolijs int' siciliā ⁊ italiaz q̄s ardere dicūt.ī alijs loc⁊ etiā effossum iueni tur. vt dicē Jsi. Dy⁹ q̄ttuor sūt genera. Unū viuū qđ cū fodit trāslucet atq̄ viret.q̄ solo int' oia genera medici vtūt. vt dicē Jsi.alteꝝ q̄z appellāt glebā.qđ tm̄ familiare vsib⁹ est fullonū.tertiū liq̄z est cui⁹ vsus est ad lanas vtilis suffundēdas qm̄ ꝑstat molliciē ⁊ can dorē.q̄rtū valet ad licinia lucernaꝝ ꝓficiē da. vt dicē Jsi.⁊ subdit ibidē. Sulphur⁊ tā ta est vis vt morbos comiciales dephēdat nitore suo.c⁹ flāma si directe ad vultū boīs repcutiat.duꝝ ⁊ horribilē pallorē ī oculis aspicientiū generat ad sil'itudinē defūctoꝝ vt dicē Jsi.lib.xvj.c.j.ℏm Auicē.ℏo ⁊ Plate. sulphur calidū est ⁊ siccū in q̄rto gradu.⁊ ē terra p tribꝫ aqueis ⁊ terrestribꝫ ī ignеas trās euntibꝫ ī naturā sulphur⁊ trāsmutata.⁊ illō sulphur aliq̄n est grossum feculentū ⁊ rude aliq̄n est puꝝ albū clar⁊ subtile.aliq̄n inter hec est mediocre.⁊ ℏm istā differētiā ex sul phure ⁊ argēto viuo diuersa metalla gene rant'.vt patz in li.meth.iij.vbi oñdit q̄ sul phur ⁊ argētū viuū sūt materia oīm metal lorꝝ. Sulphur aūt aliud ē viuū scz quale ē q̄n de terra est eductū. Aliud est mortuū vl' extinctū.s.qđ solet fieri artificiose.s. qđ ī ca lamos fundit vel ī alia vasa. Eligēdū aūt ē p medicina viuū colore ⁊ resplendēs pluci dū ⁊ sine lapide albū vel viride. qđ missum in ignē colorē facit viridē atq̄ pinguē. Uir tutē habet dissoluēdi.ꝺsumēdi. attrahendi. subtiliādi.attenuādi.reformādi vel recupe randi. Et iō tussim phibet.epilēticos iuuat scabiē purgat venenis obuiat.letargicos ex citat.artheticos podagricos paraliticos iu uat.si mō debito medicinalit ipsi⁹ remedio q̄s vtat. vt dicē Auicē.⁊ Dyas.⁊ Plat.et alij autores

De sale Ca. XCV

Dal a saliēdo dr eo q de igne exiliat. fugit em̄ ignē cū sit igneū. vt d. Jsi. Alij sal a sole vl a salo vocatū putāt nā ex aq̄s marinis spōte gignit spuma. i extremis littoribꝫ derelicta t a sole desiccata. Aliq̄n exputeis salsis haurit t aq̄ decoquūtur donec i sal durictē aq̄ pus fluida p calorē ipaz inspissantē puertat. aliq̄n de ptractꝫ arenis colligit crescēte luna p noctē. nam i cirenea sal sub arenis sept⁹ inuenit. Alicubi etiā rupes t mōtes sal inueniunt ex q̄bꝫ ferro incidunt lapides q post in sal materiam pstringunt t cōminuunt. sic est i arabia et in pānonia. tāte duriciei etiā sunt illi lapides. vt ex eis fiāt dom⁹. cōe po sal in igne crepitat t de igne salit. sz sal agrigentinum sicilie ignē patit t ꝫ naturā sal vulgarꝫ in igne flu it t de aq̄ exilit. Uariat aūt sal in colore. qa memphiticuz est rufum. t in q̄dā pte sicilie vbi est mōs etbne sal est purpureū. Jn eadē sicilia i pathmo adeo ē splēdidū t lucidū vt imagines reddere videat Jn capadocia sal croceū effodit. vt dic Jsi. Jtē variat i sapore. vt dic idem. qr alicui suaue alicui salsissimū est. alicui amarissimū. t q̄sto est amar⁹. tāto est calid⁹ siue calidius indicat. vt dicit Auic̄. Sal aūt sūme est necessariuz. qr sine sale oīa fere cibꝫ est insipid⁹ t insulsus. pulmētis ei sapore dat t excitat i oībꝫ cibarijs appetitū. ex eo oīs vict⁹ delectatio t sūma hylaritas fit. Vnde t sol nomē accepisse creditur. qr sole nihil est vtil⁹ atq̄ sale. Uñ videmus pecudes t armēta q̄ sale ad pastū maxime puocāt t sal būficio i lacte t i caseo pl⁹ abūdant Sal etiā corpa stringit t desiccat t etiā defūcta corpa a putrescēdi labe ligat t pseruat. Hucusq̄ Jsi. li. xvj. c. ij. fm Plat. aūt t Auic̄. sal generalit̄ hz ptutē dissoluendi mūdificādi putridos hūores t psumēdi. Jtē ptutē hz vētositatē extenuādi t diuidēdi maxie si pulueriset⁹ t coctū calidū super stomachi orificiū saccellet. Jtē vim hz humiditat⁹ natural in corpe coadunādi t cōseruādi t innatural resoluēdi t abstergēdi. et tō aq̄ salinatiua tumores t inflatōes ec ydropicas soluit. vt dic idē. Jtē ptutē hz carnes putridas corrodēdi t maxie q̄n est exustum qr tūc maxie resistit putrefactōi. t maiorem hz vim i desiccādo t i mūdādo t ad interiora penetrādo. vt dic idē. Jtē potētiā hz ventrē remolliēdi t supflua educēdi t maxime salgēma. q̄s sic dr qr clarꝫ est sic gēma. i mordicādo em̄ intestina mirabilit̄ coopat vt resoluant indurata. t supflua expellat. t sic facit tā armoniacū q̄s cōe Jtē virtutē hz sal venenosis hūoribꝫ resistēdi. t iō cuz melle vuispassis. al⁹ mica panis sal puūctū sanat carbūculū seu antracē. vt d. Auī. Jtē ptutē hz remouēdi maculas faciei si cū aq̄ t cam phora distēperet et inde facies liniat. Item vim hz pruriginē et serpiginez de corpe abstergēdi t remouēdi potissime si cuz sapone misceat. Jtē ptutē habz sanādi venenosos morsus t pūcturas reptiliū t scorpionuz si cū melle t nucibꝫ t alijs q̄busdā cōponant vt dic Auicē. bas t mltas alias hz ptutes. q̄s enumerare longū esset. sz exempli gratia hec sufficiāt.

De topazio Ca. XCVI.

Topazi⁹ vel topazion indeclinabile gēma ē vt ait Jsi. li. xvj. Est ciceri ni tēte genere oīq̄ colore resplendēs. Jn uenta pmo in arabie insula in q̄ trogodite fame et tēpestate fessi. cū herbaz radicez effoderēt gēmā istā eruerūt. quā insulā tectaz nebulis postea naute q̄sierūt. et inuenierūt topazim trogoditaz idiomate vocauerunt Jn lapis sic q̄sit⁹ et inuēt⁹ est topazi⁹ ab insula vocat⁹. Topazim em̄ idē q̄ querere ipoz lingua sonat. Est aūt gēmaz maria et amplissima Scripsit ei Pli. bāc gēmā tāte magnitudis reptā vt ex ea philadelph facerē statuā q̄ttuor cubitoz. Jn glo. po sup fines Apoc. dr sic. topazi⁹ q̄ est rarior eo pciosior est. et bz duos colores ex auro et erbere clāritate lucēs. maxie q̄n tāgit radio sol. i. oīm aliaz gēmaz supans claritatē. i aspectū suum puocās respicientes. quā si pol obscurat si sue nature relinquis clarior est. t nihil eo clarius i thesaurꝫ regū siue pciosi⁹ inuenit. ppt sui pspicuitatē gēmaz sibi obiectaz in sere cipit claritatē. Dr etiā q̄ sentit motū et cur… sum lune. et ꝫ lunatica valere passionē. vñ dr maiorē vel minorē hr̄e effectū fm q̄ lūa maius vel min⁹ recipit incrementū. vt dr in lapidario. Fluxū sanguis restringit. ereētes vndas roidas patientibꝫ subuenit. feruētes vndas cōpescit et bulire eas nō pmittit. vt dr in lapidario. fm Dyal. irā sedat et tristiciā. et valet ꝫ noxios mor⁹ et ꝫ frenesim ac ꝫ mortem subitaneā. fozmā habet speculare. idolū em̄ in eo receptū inuersum in speculo concauo repsentat

De turchoge Ca. XCVII

Urchogis sine turkois est lapis flauus in albidū colorem vergens dicitur. conseruat visum et confortat et bylis generat.

De terra sigillata. Capl'm. XCVIII

Terra sigillata ꝺr spēaliter q̄dā vena terre frigida singulariter et sicca. q̄ ꝺr ſm Platea. terra saracenica siue terra argentea q̄ quidē est subalbida aromatica args clara. potissima virt⁹ ei⁹ est cōstringere. Nam puluis eius cū albumine oui distemperat⁹ fluxū sanguinis de naribꝫ sistit. valet etiam ꝺtra inflationē pedū et contra arteticam si sup locū patientē cathaplasmetur vt dicit in Plate.

De tartaro Ca. XCIX

Artarū est vini feculētia in modum cretę vel mollis lapidis circa partes doli indurata. cui⁹ natura calida ē et sicca in tertio gradu. Ualet ꝺ scabiem serpiginē et impetiginē. contra capitis immūdicias. ꝓtinē em̄ hꝫ extenuādi. ꝺsumēdi. mūdificādi z laxandi. vtꝫ in Plat.

De vitro Capl'm. C

Itrum vt dicit Auicenna est inter lapides sic̄ stultus inter hoīes. declinat em̄ ad oīez tinctura. Est aūt dictū vitrū vt dicit Ysi. eo q̄ visui trāsluceat ꝓpter puritatē et subtilitatē sue trāsparentiā vitꝫ luci quid intrinsec⁹ ꝺtinet abscondit. in vitro ātem cuiuslibet liquoris spēs qualis est interi⁹ tanquā notificat. vt dicit Ysi. Fuit aūt ꝓmo vitrū inuentū iuxta tholomaidā in litore iuxta belum fluuiū q̄ orit de radice montis carmeli dum naute ibidē applicarēt. Nam ꝺ nautes sup arenā eiusdē amnis ignez de glebis nitri facerēt. ex nitro z arenis lucidis permixtis noui liquoris riuuli effluxerēt. qui vitrū vt dicit Ysi. originē ꝓbuerūt. modo vero fit mā ignis ꝺflagratoꝫ q̄bꝫ cineribꝫ nūc nitrū nūc es nūc vtrūq; admisceat. et sic in massam vitreā cōmutat. Massa aūt vitrea cū fuerit in fornace liquefacta et pfecte depurata sūmā ꝺbit subtilitatē puritatē et trāsparentiā siue pspicuitatē. z ideo hꝫ potentiā cuiuslibet coloris susceptibilē. quolibꝫ em̄ colore tingitur ita vt iacinctos smaragdos et alios lapides p̄ciosos in colore et splendore imitet. tantā etiā recipit in subtilitatē vt facilime ad flatum artificis in varias et ꝺtrarias formas ac figuras q̄si subito trāsformet. aliq̄n torno terit. aliq̄n argenti mō sculpit z celat vt dicit Ysi. neq; em̄ alia speculis aptior ē materia. neq; picturis accōmodatior inuenit. maxim⁹ tū bonor est in candido vitro. quia i colore ꝓtim⁹ est cristallovn̄ ad potandū argenti et auri metalla repellere ꝺsuevit vt dicit Ysi. Item ibidē dicit idem q̄ in genere vitri lapis obsian⁹ numerat. Est aūt virēs interdū et niger. aliq̄n etiaꝫ translucid⁹ crassiore visu et vocat specularis. et ꝑ lapide mlti gēmas faciūt. vt dicit Ysi. hoc aūt bꝫ ꝓpriuꝫ oīme vitrū cum sit liquefactū q̄ꝺiu est valde liquidum sūme est ductile. infrigidatum ꝓr ꝺduratū sūme est fragile z facile frangibile et cū fuerit fractū nō poterit nisi iterata liquefactione reparari. Quidā tm̄ fecerat vitꝫ flexibile et malleo repabile. vt refert Ysi. vnde z phialam coraꝫ Tyberio cesare de tali vitro factā in terrā. piecit quā nō ruptā sꝫ plicatā cum malleo reparauit vel emēdauit. quem iussit cesar decollari. ne duꝫ ꝑ agnitū fieret aurū ꝓ luto haberet. et oīme metallor p̄cium vile redderet. quia reuera si vasa vitrea nō frangerent meliora q̄ꝫ aurea putarētur. vt dicit Ysi. Est q̄ vitrū specialiter purū z perspicuū luci puri imaginū et vmbraꝝ representatiuū. ductile q̄n est liquidū. fragile q̄n est frigidū et ꝺduratū oīm color⁹ susceptiuū. colore pot⁹ q̄ꝫ valore gēmaꝝ nobiliū imitatiuū et immūdiciaꝝ abstersiuū. vt dicit Auic. puluis em̄ ei⁹ mūdificat dentes. z in oculis delet albugines. conuenit em̄ valde lapidi vesice et renum quando bibitur cū vino. vt dicit idem Auicen.

De ydachite Capl'm. CI

Ydachites est lapis p̄ciosus et colore i fulu⁹. figura rotund⁹. intra se bñs aliū lapidem cui⁹ crepitu sonorus ē q̄ꝫ tynnitū illū nō interiorē lapillū sꝫ spiritū quendā interiorē sapientes dicāt vt dicit Dyas. hic lapis exudat aquā ita vt videatur intra se fontanā scaturiginē ꝺtinere. Unde quidam dicūt hūc esse lapidē q̄ ꝺr enidros. quere supra eodem.

De yerachite. Capl'm. CII

Yerachites est lapis qui gestatus ab homine nō mordek a muscis nec apibus infestak. vt dī. Dyasco. et credik valere ꝓtra venenum.

De zimiech Ca. CIII.

Zimiech est idem qđ lapis lazurū. et est lapis vel vena terre. vnde fit lazurium. vt dicik in lapiđ. Est autez lapis iste tanto melior ꝯnto colori celesti est similior. et habet quedā corpuscula quasi aurea interserta. ille autē qui est subalbid⁹ pl⁹ habet terrestreitatis. et ideo nō ita ꝑciosus. diutissime potest seruari sine corruptione. Ualet cōtra multas passiones et cōtra sincopim ex fumis melācolicis. si ōbito modo detur patienti. Hunc̄ autē debet dari nisi prius subtilissime ꝺteratur et multotiēs abluatur. et signū est perfecte ablutōnis quando aqua in qua abluik parum aut nihil colorabatur. miro autē modo purgat et soluit ꝗr tanam. nec debet dari cū decoctione. qz descenderet vsq̄ ad fundū. sed ante vel post detur. et hoc cū sero vel aceto. vt habek in Plate. et sicut ex laminis ferreis fit ceruſa sic fit lazurium ex argenteis cū aceto. lapis autez lazurij sepe inuenik in mineris argentinis z aurifodinis et in suis venis sepe saphiri z iacincti et consimiles lapides blauei inueniuntur. vt dī. Dyasco.

De zingnite Ca. CIIII.

Zignites lapis est vitrei coloris q̄ gestatus in collo valet contra nictilopam. et sanguinem stringit et mentz alienationē repellit. et si tenetur ad lignum accensum extinguitur flamma eius. vt dicit Dyasco.

¶ Incipit liber decimusseptim⁹ de arboribus et herbis et eaꝝ ꝓprietatibus.

Postquaz aduc
ꝑ uante deo completus est liber vel tractatus de ꝓprietatibus rerum que in terra intrinsec⁹ generanē. sez de lapidibus et gemmis ac metallis et alijs que nascuntur in terre venis. dicendū est breuiter de arboribus et herbis z fructibus ac seminibus q̄ et eis mediantibus radicibus procreantur solūmodo autem de illis arboribus et herbis aliqua sunt hic dicenda de quoꝝ nominibus fit mentio in sacra pagina in textu vl in glosa. et hoc ꝓut poterimus faciemus ꝑ ordinem alphabeti.

De arbore Capitulū. I

Arbor vt dicit Isidor⁹ li. xvi. c. v. ab aruis nomen sumpsit. eo q̄ adhereat terre fixis radicibus consuevit. cut herba. vtraq̄ cīm similia sunt quo adotum. quia exuno gignik alterz. Nam dum mentē in terrā ieceris quasi herba pr⁹ pullulat et erumpit. dehinc cōfecta surgit in arborē. z quod infra breue tempis spaciū herba videbak indurak in arbustam. i. in arborē nouellā et tenerā cōualescit. z est dicta arbusta q̄si arboris hasta. nam arbustū ꝺr locus vbi arbores ꝓcrescunt z vbi salices salicū. et carectum vbi carices. vt dicit Isidorus. In li. aūt Aristo. de vegetabilib⁹ ponūt iste arboz et planetaꝝ ꝓprietates. dicit cīm q⁹ in arboribꝰ z plantis est vita. i. vegetabilis virtus quēadmodū in animalibꝰ. sz differēter. quia in plantis est occulta. in animalibꝰ manifesta ꝑfecta. s. et completa. arbores cīm nō mouenk motu volūtario nec progressiuo sicut animal. nec monenk sm appetitū et deliberationē z tristiciā sicut animalia. q̄uis aliq̄ sensērint aliqui pl̄i vt Anaxago. et alij. q̄s redarguit Arist. Uita itaq̄ vegetatiua est in plantis ꝑ quā fit attractio humoris ad ipsas arboris vel plante nutrimentū vl̄ seruatiū. sed nullaten⁹ hz sensitiuā animā vl̄ nō dormik. nec delectak q̄nutrik et crescik. nec vigilat nec dormit. nec spirat l̄ erpirat. nec subiacet alijs conditōibꝰ q̄ sūt ꝓprie sensitiue. nec generat arbor nec generat per semen cōmixtionē. sed in se habet rōem seminalem ꝑ quā habet ex se ꝓducēdi potentiaz simile sibi et suā spēm ꝓseruādi. sed hanc potentiā nō potest ꝓducere in actū nisi ab extrinseco adiuuek. s. a tempib⁹ anni. Indiget cīm hyeme ad humoris seminalis aggregationē. Indiget et vere tempato ad eiusdem emissionē. quia tūc nec est vehemēs frigus cōgelans vel exp̄mēs nec calor vehementer adurens semen ac corrūpens. Indiget etiā sole resoluente partes ipsi⁹ cōstrictas a precedente frigore. vt calor ingrediēs segregetur humorē seminariū a nutritiuo. Indiget etiam terra plus q̄ aliud generans. qz ex terra est materiale ꝓncipiū sui nutrimenti sicut ꝓncipium generatōis sue est a sole sicut a causa efficiente. et ideo vt ait Arist. in li. de plantis. Terra est mater et sol est ꝑter plantaꝝ

quia terra nutrit more matris. et sol efficit more patris. Quidaz vero ꝑsiderãtes in arboribꝫ plantis generatõem. cibatõez. augmentatiõem. durationẽ. et renouationẽ. et nullã penitꝰ ꝓuinam vl̃ sessum electõem putauerũt plantã animali ꝙ arbor que est alligata terre nõ habet motum ex se. nec ex suo toto. nec ex suis partibus. ita ꝙ diuerse partes determinẽt diuersis operatiõibꝫ per formas diuersas. vt oculus in animali ad videndũ. et auris ad audiendũ. nec habet animã perfectã. imo nõ habet nisi partẽ partis anime. i. animã vegetatiuaz. sed animal habet opationes plures z nobiliores ꝙ planta. ideo animal nobilius est oĩ planta. Diuersificat aũt arbor substantiã virtutẽ et operatiõem. Hã vt dicit Aristo. li. de vegetabilibꝫ. ca. ij. Quedam arbores habẽt gũmi et resinã. cuiꝰ ratio est. qa humor superabundans a calore totaliter nõ digerit. nec etiã totaliter a regimine nature diuitit. et ideo depellit ad exteriora. et ibi a frigido aere circũstante infrigidat. Item quedã habent nodos. quia illis mediãtibus partes successiue generate ad inuicẽ colligant. Item habet venas. i. rimulas in qbus naturalis hũiditas custodit et a terra ad ꝓ tes singulas derivat. Item habet ventrẽ. id est. medullã in quo fit humoz decoctio ant̃ trãsferat in substantiã folioz fructuum vel ramoz. vt dicit idem. Item cortice habet ad interiorẽ ligni defensionẽ. qz qñ facit ficie. hoc facit cortex in arbore. vt dicit Jsi. Item habet generaliter lignũ siue trũcum. vt dicit Arist. et est dictũ ꝑm Jsido. eo ꝙ in censum de facili in lucẽ sit cõuersum. vnde et lignus dicitur eo ꝙ ꝑtibꝫ prestet lumen. Lignũ itaqz est pars arboris fortior z solidior et substantialior q̃ a radice extens vsqz ad summitatẽ ipsius arboris se extendit Et habet quedã intrinseca vt medullã ad quaz est recursus nature cũ subtrahit humor cibalis extrinsec⁹. sicut in cibatiõe animal̃ qñ deficit nutrimentũ in mẽbris ad sanguinez existentẽ in venis ꝓtinue fit recursus. vt dicẽ Albu. et expresse Auiceñ. et Constan. Habet insup quedã extrinsec⁹ sibi annexa arbor. vt corticẽ ramos folia flores fructꝰ z summitatẽ. Et ibidẽ dicit Aristo. corticẽ habet ad omniũ interiorũ defensionẽ. ramos z ꝓgas ad sui dilatationẽ. folia ad fructuũ nouellorũ. ꝓtectõem ab extrinsecis corruptelis. fructus ad sui speciei ꝓseruatõem. rotunditatẽ siue rotundã summitatẽ habet arbor [illegible] cõplemento q̃si figuram colũne. qñqz vt dicit Albu. ei accidit ꝓpter vniformẽ extẽsionem humoris ad partes laterales. z vniformẽ caloris digerẽtis hũorẽ in tota sui substantia actionẽ. Habet adhuc oĩs planta vel arbor radicẽ. et in radice multiplicẽ nodũ. radicem quippe loco oris qua mediante trahit humor ad totã substantiã arboris nutriendã. nodi vero sunt similes neruis i corpore animalis. qa ꝑ illos nodos partes ad inuicẽ ꝓtinuabiles colligant. Jtẽ arbores habent quasdã ptes superfluas q̃ nõ sũt ptes determinate a natura nec sũt necessarie ad esse plante et habẽt esse in arbore sicut pili z vngues in corpe. Et ideo cadũt folia et fructus ab arboribꝫ. s. ꝓpter subtractõem hũoris sicut cadũt pili de corpe animal̃. et ħ accidit. qz qñ humor nutrimẽtalis minꝰ ẽ sufficiẽs subtrahit ipm natura ab hmõi ptibus nõ necessarijs ne deficiãt in necessarijs. z iõ cadũt generaliter ab arboribꝫ tpe hyemali. remanent tñ in aliquibꝫ vt in buxo z cõsimilibꝫ. vel ꝓpter sufficientiã hũoris. vel ꝓpt̃ humoris viscositatẽ et ligni cõpactõem et soliditatẽ. Nam arbores que raram substantiã et porosam sũt habentes citius a suis foliis depauperant̃ et maxime qñ humor nutritiuus liquidꝰ est atqz paucus. Differũt autez arbores in multitudine suaꝝ partiũ et paucitate. in magnitudine et paruitate. in fortitudine z debilitate. Cuiꝰ causa est humor q̃ in aliqbꝫ magnis arboribꝫ est lacteus. vt in ficubꝫ. et humor talis abilis est ad se deferẽdũ in latũ et in longũ. Jn quibusdam vero est piceus viscosus et insufficiens ad extẽsionem. eo ꝙ partes adherẽt ad inuicẽ ad modũ picis. ita est causa paruitatis et paucitatis in partibꝫ arborũ et plantaꝝ. talis autez viscositas nõ est causa debilitatis in plantis et arboribꝫ. nisi fuerit diminut̃ calor insufficiẽs z imꝑfectꝰ. Jn quibusdã etiã arboribꝰ est humor calide et sicce complexiõis. et hic in quibusdã est causa fortitudinis z vigoris. calidũ em̃ est et leue et subtile z penetratiuũ et iõo talis humor se extẽdit et crescit arbor in magnã q̃ntitatẽ. Jtẽ in partibꝫ arboꝝ attẽdit equalitas z similitudo. qz equalitas in

quantitate et simslitudo in figura causatur et abūdantia materie cum equalitate caloris agentis. z oppositū a causa opposita causatur. Eodem modo attendik in eis raritas siue spissitudo qz raritas accidit ꝓpter insufficientiā calozis ad terminationē humozis. spissitudo autē accidit ꝓpter sufficientiā calozis ad cōdensationē humozis z et⁹ terminationē. Item differūt arbozes z plante in modo fructificandi. nam quedā vt ibidē dicit Aristo. producūt fructū sup folia sua. et hoc accidit ꝓpter fortitudinē fructus z indigentiā calozis solis digerentis humozē ipsius. quedā vero sub folijs. et hoc accidit ꝓpter debilitatē fruct⁹ ne ab excellenti calore vel frigore cozrumpak. z quarūdā fruct⁹ est suspensus a stipite suo. id est. prope stipitem Et hoc accidit ꝓpter insuffcientē hūozez et insufficientez calozē ipsum ad extremitates expellere nō potentē. Item oīnis arbor generaliter habet radicē que est mediatrix int cozpus plante z terrā a qua cibatur. vnde z radix vita plante dicik ꝑm grecos. quia causam vite plantis adducit. Item habz stipitem a radice immediate procedentē. et hoc fuit necesse vt dicit Albu. propter cozporis plante vel arboris sustentationē vñ assimilatur stature cozpis animalis oīnia mēbza cozpis sustentantis. vnde est stabile fundamentū arboris sustinens ramos et fructus eius. Item in duro stipite habet medullam mollē. quā vt dicit Aristotiles quidam vocant arboris matricē. quia in ipsa seminarius humor plante nutrik. vt fetus in matrice Quidam vero vocāt arboris viscera. quia i ipsa separak purū ab impuro. sicut fit in animaliū intestinis. Quidā etiā vocant eā cor. quia ex ea procedit motus vite vegetabilis. sicut vita sensibilis pcedit de corde cuiuslibet animalis. Item corticē habet oīnis arbor ad suā terminationē z interiozū defensionē ex humore subtili extracto ad exterius et per calozē aeris desiccato sicut lignū interius ex humore grosso sicco essentialiter et accidentaliter humido procreak. vt di. Aristo. et Albu. Item arboꝝ sicut z plantarū quedā sunt domestice z oztenses. quedā ꝓ sunt silueſtres. Arbozes vero oztenses sicut sunt plante si nō fuerit culte erūt silueſtres vt dicit Aristo. Et harū arboꝝ quedam faciūt fructū z etiā oleum ꝓpter humorez vnctuosum et aereū sufficientē et quedam nō. ꝓpter talis humozis defectū. et in quibus dam cito folia cadūt ꝓpter humorē rarū nō vnctuosum cito siccabilē. et in quibusdā nō ꝓpter causam ꝯtrariā. Item sicut est diuersitas arborū z plantarū in magnitudine et paruitate sic est diuersitas in pulchritudine et deformitate. Nam eis accidit pulchritudo ꝓpter equalitatē materie et elegantem partiū ordinationē et calozē sufficientem et debitaz tem z extendentē materiā in rectā nature dispositōem. deformitas vero causatur ex cōtrario tam in arboribꝫ qꝫ in plantis. Item differūt in bonitate fructuū z multa malignitate. z hoc accidit ꝓpter maiorē hūoris materialis dulcedinē vel minorē. vt ꝓpter calozis magis vel min⁹ cozrespōdentis materie vel humozi materiali debitā ꝓportionē Item dicit ibidē Aristo. qꝫ arbozes et silueſtres magis fructificant qꝫ oztenses. et boc vt di. Albu. accidit ꝓpter maiorē abundantiā humozis parū vnctuosi et nodosi de facili cedentis diuisioni expulsioni et ifluentiā fructus ꝯuersioni. nihilominꝰ tamē fructus oztēses sunt meliozes simpliciter qꝫ silueſtres. vt dicit ibidē Aristo. cuius ratio est vt dicit Albu. maioris hūoris vnctuosi aerei vel dulcis abundantia q̄ in materia fructuū oztensiū pfectius inuenit. Item consideraꝝ arboꝝ diuersitas sicut plantaꝝ ecloci diuersitate in quo crescūt. nam quedā in locis aridis crescūt z siccis. z ille sūt minoris q̄ntitatis ꝓpter defectū hūoris. qdaz ꝓ in locis hūidis fluuialib⁹ et maritimis ac stagnosis. z tales solent esse maioris q̄ntitatis. Nam ille q̄ crescūt iuxta ripas marinarū et hūoris attracti nimiā siccitatē iuxta tñ mare rubrū fallit ꝑ. vt dicit Arist. vbi arboꝝ fiūt magne. z ꝑ vt dicit Albu. ꝓpter abundantiā hūoris et calozis. Itē attendit diuersitas in folioꝝ z floꝝ variatione. Nam q̄dam habēt folia aspera. s. ꝓpter dominium terrestreitatis z siccitatis. q̄dam lenia ꝓpter equalitatē aquee būiditatis et ꝓportōem debitā caliditatis. folia etiā habēt q̄dā scissa z tamē lata vt vitis. qꝰ accidit ꝓpter dominiū terrestreitatis z puatōem viscositatis z ineq̄litatē calozis materiā ineq̄liter extendentis. qꝫ in talib⁹ humor vnctuosus z viscosus trāsit in materiā fructuū. aquosus ꝓ z terrestris in materiā transit folioꝝ. vt di. Albu. Iteꝫ variant arbozes z plante i extremitatū gra

suaꝝ varia figuratiõe. nam quarũdã extremitates sunt piramidales ⁊ acute. vtz in spinosis in q̃bꝫ calor subtiliorẽ humorẽ veloci⁹ attrahit ad exteriora ⁊ illũ desiccãdo cõuertit in acumẽ. grossiorẽ vero partẽ ꝓiũgit cũ stipite ⁊ radice. vt dí. Albu. contrarie autem figure ex cã ꝯtraria generant. et ꝫ idem patet in fructibꝫ q̃ vt dí. Arist. sunt diuersorũ modoꝝ. nõ em̃ sunt oẽs anguloſi. id est figure angularis. neq; oẽs sup rectã lineam sunt ꝓtensi. imo quidã sunt circulares ꝑt equalẽ materiã humoris ⁊ equalẽ actionem virtutis agentiſ ⁊ caloris ꝑ quẽ materie partes equaliter extendũtur. ⁊ a medio vsq; ad circũferentiã vniformiter ꝓtendũt. Angulares ꝯo ex cã ꝯtraria simpliciter oriũtur. Item variant in colorationẽ diuersa. nam tam fructꝰ q̃ flores. tam rami q̃ stipites in arboribꝫ variant. vt dí. Arist. Ex humore ei frigido terrestri melãcolico nigrescũt ⁊ vilescũt. ex humido ⁊ frigido albescũt. ex calido rubẽscunt. ⁊ sic de alijs. vt dí. Albu. sub tali em̃ differentia dñantis hũoris ⁊ agentis caloris subam digerẽtis in ꝓdictis omnibꝫ sapoꝝ differẽtie generant. Item differũt tam arbores q̃ plante in fructuũ maturatione. Nam quedã matureſcũt citꝰ vt dí. Aristo. sicut mora et cerasa. ⁊ ꝓsimilia. ⁊ ꝫ accidit ꝑ pter sufficientiã caloris. potẽtis sup hũidũ. maturandũ ⁊ digerendũ ⁊ obedientiã hũoris actiõi caloris nullatenꝰ resistentis. quedã ꝯo maturos hñt fructꝰ tardius ꝑt grossiciem hũoris aquoſi inobediẽtis ⁊ insufficientiã caloris digerẽtiſ. ⁊ ꝫ accidit potissime in arboribꝫ q̃ sunt siluestres. Eadem est ratio quare quedã arbores citius frondescũt et quedã tardiꝰ. cito em̃ emittũt folia ꝓpt abundantiã hũoris aquei indigesti non vnctuoſi sed fluidi et de facili se extẽdẽtiſ ad arboris sine plãte extremitates. ⁊ ex ꝓria cauſa ꝓsiũ accidere ꝓsueuit.

De arbore aromatica Capl'm. II

Arbor aromatica aliqñ bz aromaticitatem in cortice. aliqñ in flore. aliqñ in fructu suo. vt patet in cinamomo qđ est cortex ⁊ in mace qđ est flos. ⁊ i mu citaris. vt dí. Albu. siccũ terreũ subtile commictũ subtili aqueo ⁊ ſm cius dominiũ magis in vna ꝑte arboris q̃ in alia ẽ vna pars magis aromatica q̃ alia. alia ꝯo arbore ẽ tota aromatica ſm oẽs suas ꝑtes vt arbor balsami cuiꝰ singule ꝑtes sunt odoris fragrantiã respirãtes vt post dicet. Inſ aromaticas ꝯo plãtas ⁊ arbores q̃daz g̃na in q̃bꝫ ẽ ratio seminalis ꝓcreanꝺ. q̃dã ꝑ se ex ꝓpetẽti ꝓmixtione elemẽtoꝝ ꝓducũt. q̃dam ex radicis vl stipitis plantatõe multiplicanꝺ. q̃dã ꝑ insertionẽ surculi in trũco esse debitũ sortiũt. vt dí. Albu. Inter oẽs arboꝝ insertiões ille sũt magis laudabiles qñ similia similibꝫ inserunt. vt dí. Arist. qđ dupl'r intelligit vel ī plãtis ꝓsil'is speciei vt insertio fici⁹ in ficum. vitis in vitẽ. vel de illis q̃ hñt hũoreꝫ ꝓportionabilẽ inter surculũ ⁊ truncũ cui inserit. ita q̃ humor vni⁹ sit apt⁹ ad aliũ nutriendũ. sicut qñ surcul⁹ piri in trũco mali inserit vl econuerso. Itẽ notabile est q̃ surculus insert⁹ alteri trũco totã virtutẽ trũci in suã ꝯtutẽ conuertit ⁊ trãsmutat q̃litatẽ. si em̃ fiat insertio oliue sup radicẽ siue trũcũ bete ꝯt⁹ oliue descẽdit in ꝯtutẽ bethe ⁊ indurat eã ⁊ facit eaz durare ꝑ aliqđ tps. ⁊ tandẽ hũiditatẽ ibi existentẽ ad se attrahit ⁊ trãsmutat ī suã similitudinẽ aut ꝓuertit vt dí. Albu. sup finẽ ꝓmi libri. Itẽ dicit idẽ. nõ ꝓueniũt de facili ex semine malo plãte bone. nec ex bono semie vl radice arbores male. q̃uis in aĩalibꝫ sepius ꝓriũ videaꝺ. cuiꝰ rõ est vt dí. Albu. q̃ planta est terre affixa ⁊ vniforme recipit a terra nutrimentũ. Animalia ꝯo nõ sic ꝑ ꝓpter varietatẽ ꝓplexionis ⁊ etiaz ꝑt ꝯtrarietatẽ appetitꝰ siue appetibilis volũtatiſ. ⁊ iõ aliꝺ est in aĩalibus aliud in arboribꝫ. Item in oĩ genere arboꝝ sic est q̃ ꝑ culturam debitã siluestres ꝓuertũt in ortẽſes. ⁊ ponit Arist. ibi exemplũ q̃ amigdali amari ꝑ culturã efficiũtur dulces. Sil'r et malagranati acidi mediocres. Dicit etiã q̃ arbor habens grossũ cortice cito fit sterilis. ⁊ ꝫ accidit l' ꝑt defectũ vnctuoſi humoris q̃ est materia fructuũ. vl ꝑt duriciẽ corticis. ꝓhibẽtis euaporatõem grossi qđ in arbore est nociuũ. Sz dicit ibidem q̃ si scindaſ radix eiꝰ ⁊ illi sciſſure lapis imittaſ rursum fecũda fiet. cuiꝰ rõ est vt dic̃ Albu. q̃ ꝑ istam sciſſuram fit nociui grossi euaporatio et caloris solis vel aeris circumstãtis introductio cuiꝰ ꝯtute fiet ipiꝰ humoris corrupti ꝓsumptio. Item dr ibidẽ amigdala ⁊ malagnata mutãſ a malicia ꝑ culturã. Nã malagranata stercore porcino fimata et aqua dulci rigata meliorant. cuiꝰ rõ est vt dic̃ Albu. q̃ ꝑ caliditatẽ ⁊ siccitatẽ hꝰ fi-

mi supfluitas aqsa rephmik in gnatz. sed ne p
excessum caliditatz z siccitatz simi cõuertat
fructꝰ i amaritudinẽ. ꝓpetit apponere aquã
dulcẽ calozis z siccitatz dñiuz tpantẽ. Sil'r
amigdali vt dr ibidez clauis ꝓfixe gũmi per
mltũ tps emittũt z aqsã supfluitatẽ impedi
entẽ generatõez vnctuosi hũoz q ẽ materia
fructuũ. z ita p ꝫ a sua malicia alterãt vt di.
Albu. Jtẽ ibidem arbores z plãte silvestres
p artificiũ z culturã fiũt ortenses fructifere
z fertiles. ad ꝫ aũt vt silvestris plãta fiat fru
ctifera vl' alterek in bonitatẽ a malicia mltũ
ꝓfert locꝰ z labor in colẽdo z maxie tps ãni
in q plantat. sicut ibi dicit Aristo. et ponit ex
emplũ de boleno. i. iusquiamo. qz qõ est na
tũ in persia est pniciosũ sz trãsmutatũ z trãs
plantatũ in egyptũ z in hierl'em fit comesti
bile. z ꝫ accidit vt di. Albu. qz p tpamentuz
loci a distpantia ad mediũ revocat. Jtẽ tali
trãsmutatõi maxie coopat tps vt di. Aristo.
arbores q indigẽt plantatõne plantãt pl'es
in vere. z ꝫ ppt tpantiaz calozis z bũiditatis
ꝓfortantiũ caliditatẽ z hũiditatẽ arborũz z
plantaz. In hyeme ꝓ pauce ppt supabun
dantiã frigiditatz z bũiditatz. sed in autũno
ppt frigiditatẽ z siccitatẽ. paucissime vero in
estate pꝰ ortũ stelle canicule. z ꝫ ppt dñiuz ca
lozis z siccitatz ꝓsumẽtiũ hũidũ nakale i pla
ta z pcipue i radice. In egypto ꝓ semel in
ãno fit plãtatio qñ. s. ẽre illꝰ siccitas tpat ex
fluxu nili vt di. Arist. z Albu. Jtẽ ibidez dr
q arbores diversimode pducũt frondes su
as. Nam q̃dã ex radice. q̃dã ex stipite. q̃dam
iuxta terrã. q̃dã in ramis z ꝑgis iuxta sũmi
tatẽ. q̃dã in medio. Causa diversitatz hꝰ in
pducẽdo est diversitas hũoris aqsi subtilis
lenis z non vnctuosi q est materia folioz. et
eqlit nõ abũdat in omibꝰ z opatio calozis ẽ
dissil'is i diverk. z ideo dissimiliter ex illo hu
more pducũt frõdes. sil'r q̃dã fructificãt sel'
in anno z q̃dã pluries. z nõ maturãt fructꝰ
vltimi sz crudi remanẽt z indigesti. qz ꝓpter
vicinitatẽ hyemis calor nõ sufficit ad matu
randũ. semel ãt fructificare pfecte magis est
ꝓsuetũ. qz semel in anno semẽ colligũt. z sel'
sufficit calor ad extensionem hũoris z ad ex
tremitates arboris z ad ꝓversionem eius in
subaz fructꝰ z eꝰ pletã maturatõz. Jtẽ q̃dã
arbores sũt fertiles p mlta tpa ppt abũdan
tiã caliditatz z hũoz vnctuosi sic fic. z q̃daz
vno ãno fructificãt z alio reqescũt vt olive.
cuiꝰ rõ est. qz in seqnti ãno reficiũt restaurã/
do sibi hũorẽ. tantũ em̃ emittũt vno ãno ad
subam fructꝰ qz tũ rechrit secũdꝰ annꝰ ad hũo
ris restauratõem. lz mltos pducant ramos
tpe refectõis. modicũ tñ tũc tẽpis pducunt
fructũ. Jtẽ q̃dam arbores sũt fertiliores in
iuuentute qz senectute. qz in iuuẽtute plus
abũdant in calore z hũore. q̃dã ꝓ econver
so plꝰ fructificãt in senectute qz in iuuẽtute.
cuiꝰ rõ est vt di. Alber. qꝰ in iuuẽtute plꝰ abũ
dant de hũiditate qz nakalis calor possit di
gerere. z ita fit in obediẽs calori. i senectute
ꝓ minorak hũoz z fit obediẽs digestiõi ca/
loris. z ꝫ pz in amigdalis z piris sic exempli
ficat ibi Arist. Jtẽ dicẽ Aristo. qꝰ trã arborꝰ qz
plãtaz silvestriũ z ortẽsiũ diversitas diffe/
nit p masculos z femias. qz arbor masculus ẽ
spissior durior z dẽsior et ramosior qz fcia z
siccior z fructꝰ ei⁹ brevior et maturior. et fo/
lia diversa z surculi. q̃z oim rõ est vt di. Al/
ber. qz masculi arbores plꝰ abundãt calo/
re z siccitate qz feie ꝙ ptes masculi vehemẽ
ꝓstringank ad invicẽ z faciũt arborẽ spissio
rem. Intensio em̃ calozis multiplicat hu/
morẽ z extẽdentis in plures ptes facit ramosi
orẽ. sic etiã intẽsio siccitatz ꝓsumẽtz hũorem
efficit siccioꝛẽ. Soliditas etiã z strictura re
naz arboris masculi phibet hũorẽ multus
emitti ad vnũ locũ arboris sive plãte. vt re/
uertak in subam fructꝰ. z iõ fructũ hz brevi/
orẽ. folia sil'r hz diversa a feia. qz asperiora z
minora ac strictiora ppt dñiuz siccitatz. sil'r
surculos duriores hz qz feia. z ꝫ ppt maiorẽ
hũiditatẽ extendẽtẽ in feia magis qz i masculi
la. Jtẽ di. Arist. qꝰ si folia vel pulvis foliorũ
vel cortex masculi palme. foliis femine cõ/
ponank vt cohercãt citꝰ maturabũt fructꝰ
femine et phibebũt casũ foliorz et fructꝰ do/
nec ꝓpleta fuerit digestio. Et hꝰ rõ est vt di.
Alber. qz masculi palma mediãte aere de/
ferente auget calorẽ femie. q̃ mediãte excita
tur calor eiꝰ ad opatõz digestõis. quã Arist.
pepẽsim vocat in li. meth. Item dicit Arist.
qꝰ discernik masculus a femina p pullulati/
onẽ velociorẽ foliorz. ꝑus em̃ pullulat qz fe/
mina ppt calorẽ fortiorẽ. z etiã p odorẽ. quis
masculi plꝰ odorat qz feia ppt maiorẽ subtili
tatẽ fumi sicci resoluti a masculo z nõ a feia.
Jtẽ di. Arist. qꝰ vẽt⁹ defert odorẽ masculi ad
feiaz z maturabũt citꝰ ei⁹ fructꝰ simulq; co/
herebũt ptes scz fructuũ femie ad matura/
tionẽ qñ folia masculi in illa scz i femia sic
apprehẽsa. Dicit etiã Alber. qꝰ folia mascu/

le palme ꝯiũcta folijs femine ita ad inuicez
coherebũt q̃ vix poterũt ſine ſciſſura ab in/
uicẽ ſeparari. Itẽ di. idẽ Ariſt. q̃ ficus ſilue
ſtres ꝓferũt ficubꝫ ortẽſibꝫ. qñ ex oppoſito cõ
plantank. qz ſiluestres ſũt calidiores z ſiccio
res. et iõ excitãt calorẽ ortenſiũ z cõfortant.
Item humor ſicꝰ ſiluestris reſolutꝰ z dela/
tus ad radicẽ ficus ortẽſis ipm nutrit et cõ
fortat. Sicr dicẽ ibidẽ Ariſt. q̃ balauſtia q̃ ẽ
flos maligñati. ſz h̃ ponik ꝑ arboze. ſ. malag
nata. oliuis ꝓferũt ſi cum eis plantenk eo q̃
balauſtie abũdant in calore ꝓueniẽte natu/
re oliuaz. Hec de ꝓprietatibꝫ arborꝫ z plãta
rum ꝓtratimꝰ de ꝟbis Ariſt. li. ſ. vegetabiliũ
Et glo. Alber. q̃ trãſtulit et expoſuit eundẽ
In li. aũt aialiũ. xviij. dicit Ariſt. oẽs arbo/
res q̃ fructificãt oĩi anno fiũt ſegnes. Ar/
bozes inq̃t q̃ nimiũ faciũt fructũ cito deſic
cank qm̃ cibꝫ trãſit in ſemen. i. hũor nutriti/
uus q̃ deberet nutrire trãſit i materiã ſemi/
nalẽ. Alias ꝓprietates notabiles et inſignes
tam arborꝫ z herbaz q̃s plãtaz poſſumꝰ eli/
cere ex ꝟbis Ariſt. et Alber. in li. ij. vegetabi
liũ. vbi dr. plãta hz tres vires. nã a terra hz
fortionẽ. ab aq̃ coadunatõem. ab igne ſo ꝓ ſo
lidationẽ z ptiũ terminatõnez. ex aere z igne
ꝓpletõem ac maturatõem. Sine eĩm calore
et hũido aquoſũ nõ terminak et finik. vt ptz
ibi in exemplo Ariſt. nam later nõ coagulak
nec terminak in eſſe latericeo ſine igne ptes
agneas ꝓſumẽte. z terreas pariter ꝓiũgẽte.
Ex aere et aqua ꝑter z ex igne hz arbor rari
tatẽ et porꝺſitatẽ ex qua hz augmẽtãdi poſſi
bilitatẽ. qz q̃ oĩno ſolidũ ẽ augeri nõ ꝑt. vt
ibidẽ di. Ariſt. z iõ lignũ maxim z põderoſũ
nõ hz mergi i aqua. vbi modica ptícula au/
ri ſubmergik aut lapilli. z h̃ accidit qz lignũ
ẽ porꝺſũ. z iõ ꝑ aeris ſubintratõez itra po/
ros ſup aque ſupficiẽ hz ferri. lignaꝫo q̃ ſũt
ꝓlixime ſoliditatẽ z ꝓpactõis ſic hebenꝰ z cõ/
milia. in aq̃ ſubito petũt fũdũ. vt di. Ariſt.
ibidẽ. z iij. meth. vbi dr. q̃ ex hebeno nigro
expirauit aer. z iõ ſubmergik. Porꝺſa aũt et
vnctuoſa ſupenatãt. qz mltũ hñt aereitatis
materiã ꝺ aque ſupficiẽ eleuãtꝫ. vtz in folijs
z plumis vel pẽnis et oĩbꝫ vnctuoſ. Ham vt
di. Ariſt. Porꝺriũ eſt aque ſubaz aereã ſub
leuare z cõpacta deꝑmere. z iõ rara z porꝺ/
ſa aeris ſuſceptibilia ſupenatãt. ꝓpactaꝫo z
ꝓſſa inferiora petũt z ad infima ſe pfũdũt.
Itẽ vapores terreſtres z aquei ꝑ calorẽ co/
agulati ſũt materia herbaz z plãtaz q̃ ꝓmix
ti ꝑ calidũ igneũ z ꝑ ſtutẽ ſtellaz recipiunt
formas completiuas herbaz z plãtarũ. et h̃
q̃ ad ſemen z quo ad fructũ. Calor itaq̃ in/
cluſus in coagulato ſic hũore ad plante nu
trimentũ attrahit aquã dulcẽ. cui etiam co/
operatur extrinſecus calor ſolis. Actio aũt
caloris exterioris cũ ꝓpria caliditate natura
li digerit naturalẽ humorez in eodem loco
z conuertit in ſubam plante. Unde ſm Ari
ſto. terra montuoſa quia eſt dulcis dulcem
ꝓtinens humorez. ideo in illa citiꝰ naſcũtur
plante et maturank fructus. Ham montes
attrahũt humorẽ dulcẽ z ſubtilẽ. q̃bꝫ coope
ratur claritas aeris tam in attrahẽdo q̃m in
digerẽdo. et fit cito ꝓuerſio illiꝰ humoris in
ſubaz plante. vt dicit Ariſto. Item dicitur
ibidem q̃ qñq̃ frigus. ſ. aer frigidus fugat
calorem ad interius terre z aggregank ptes
eius cum aqueo humido et per calorem de
ꝑſſum a compmente frigido ad iteriora de
coquik vapor ſic coagulatus et in ſubſtanti
am plante ꝓuertik et ſcindik locus ꝑ inten/
ſionem caloris. et ſic egreditur ex eo planta
Item q̃nq̃ aer mixtus cuz terra et cũ aqua
in fundo aque coagulak z p actionẽ caloris
terminantis et digerentis illud mixtũ cõfu
ſum generatur planta. vt patet in nenipbar
et in alijs herbis minimis que ſolẽt creſce/
re in aquis et quarũ folia tegunt aquam. et
be naſcunk ſurſum nõ expanſe. tum ꝓpter ſub/
tilitatem aeris et aque dulcis ſurſum eleua
tis. tum ꝓpter ſoliditatem terre radices infe
rius ſuſtentantis a qua planta recipit rigo/
rem radicis et ſtipitis ſuſtentatõnem in ſua
erectione. Item Ariſto. ibi. in locis eſſentia
liter frigidis z accidẽtaliter calidis. vt ĩ q̃bꝫ
aqua calida fluit multotiens naſcik planta.
qz calor aque ꝯbit frigidũ humorẽ ad ſup/
ficiẽ terre in locuz mixtionis. vnde ex aere z
vapore terreo cum humore aque imbibito
per calorẽ aque et ſtellarũ in plante ſubam
coagulank. ſed hoc nõ fit niſi per multũ tem
pus. vt dicit Ariſto. ꝓpter calorem acciden
talem nõ ꝓuenientẽ generatõi talis plante.
Item ibidẽ dicit Ariſt. q̃ plante comeſtibi
les melius creſcunt in locis lenibus et al/tis
et calidis q̃m in bis contrarijs. quia in locis
planis et equalibus abundat humiditas z
maxime quando dulcedo adeſt et aeris tẽ/
peries. ſimiliter in locis bñ altis. qz ibi etiã
puritas aeris z abũdantia hũoris dulcis.

et ℔ ꝓpter ſpōgioſitatē ⁊ vapozē dulcē attrahentē. ⁊ iō in mōtibꝫ freq̄nt melioz eſt fertilitas ⁊ meliozes creſcūt fructꝰ. in valle eī difficile mouet aer. Uñ et ꝯculcatōe ibi cito putreſcit aer ⁊ vapoz groſſus. vñ ſeq̄t ꝓana digeſtio. Hinc eſt q̄ ibi inuenit humoz ſalſus vt di. Albu. aqua em̄ ſalſa ḡuioz eſt q̄ dulcis vtz in exēplo Ariſt. ibidē vbi dic̄. Quū poſitū in aqua dulci ſtatim petit fundū. in ſalſa ꝙo natabit. terreſtreitate em̄ ſua et groſſicie poterit pōdꝰ ouī ſuſtinere. ⁊ iō aqua dulcis facilꝰ attrahit ad loca alta q̄ ſalſa. ſ. ꝓpt̄ ſuā depuratōz ſubtilitatē ⁊ leuitatē. Itē Ariſt. lutū ignitū. i. firmū ⁊ tenax cito ꝓducit plātā vnctuoſā ꝓpter facilē trāſmutatōem talis luti in vnctuoſitatē. vt dicit ibi Albu. Et ad ℔ vt durabilis ſit plāta oportet vt habeat bene digeſtū hūozē et vnctuoſū. vñ ille plante q̄ habēt indigeſtū hūozē ſupueniēte frigiditate cito areſcūt. vñ et caulis vltra trienniū nō durat. tñ ſi ei inſerat̄ ex natura plante inſite in ſtipite fiet decoctio et ꝙuertit̄ in naturam inſite. et durabit diu. Itē vt di. Ariſto. planta creſcit q̄q̄ et lapide ſolido et duro. Nam aer incluſus in lapide nititur aſcēdere. ſed cū nō inueniat exitū liberū ꝓpter lapidis ſoliditatem reflectit̄ et mouetur ad lapidis partes et ex ſua agitatione calefit. calefactus aūt aer attrahit ſurſū hūozē reſiduū q̄ eſt in lapide. et exit vapoz cuz humoze illo cū ꝓua reſolutōe partiū lapidis. ⁊ ex illo vapoze et hūoze de lapide educto q̄q̄ planta generat̄ adiutorio caloris ſolaris et aerem ꝓius calefactum vigorantis ac digerentis humozē a lapide iam attractū et in ſubam plante trāſmutantis. ſed nō diu durat planta talis niſi terra circūſtante et dulci aqua irrigante ⁊ tempato aere foueat̄. ⁊ ℔ ꝓpt̄ humoris paucitatē. Item Ariſt. Planta ſi fuerit ꝓpe ſolem. i. verſus oꝛientez citꝰ naſcet̄. et ℔ ꝓpter ſufficientiā caloris. tardius ꝙo ſi fuerit ad occidentē ꝓpter caloris elongationez. Item ibidē dicit Albu. ex temperie ſeruat̄ cuiuſlibet plante incrementuz. ſi em̄ nimia fuerit humiditas opilat̄ vie et poꝛi per q̄s deberet nutrimentū aſcendere ad arboris extenſionē. Eodem mō ſi nimia fuerit ſiccitas conſtringunt̄ poꝛi et ſic planta nō nutritur. Item Ariſto. Quelibet planta quattuoꝛ indiget. ſ. ſemine terminato et in ſua ſpecie ꝑfecto et maturo ⁊ a putrefactione ꝓſeruato. et ꝓuenienti loco. i. territoꝛio generati oni plante cōgruo. et aq̄ moderata humoz ſcz tempato. ⁊ aere ꝓſimili. ſ. mediocriter ꝛe perato. q̄z vt dicit Albu. ſi aer fuerit nimis calidus calꝛ naꝛalis cuapoꝛabit aperit̄ poꝛis. ſi nimis frigidꝰ ſuffocabit plantam. ꝓma duo ſūt neceſſaria ad plāte generatōnez. ſc. cūda duo neceſſaria ad eꝰ nutrimētū ⁊ conſeruatōez. Item ſpēs ⁊ plāte medicinales q̄ creſcūt in mōtibꝫ ad veſcēdū ſunt minus delectabiles. ⁊ ad digerendū fructꝰ būt duꝛos res. et ℔ ꝓpt̄ vehementē coagulatōz p calꝛem agentē in hūiditatē. ⁊ iō tales fructꝰ ñ mītū ſunt nutribiles. vt di. Ariſt. q̄z vt dic̄ Albu. Quanto plāta eſt magis medicinalis tanto minꝰ nutrit. Item loca a ſole remota ñ erūt plantaꝝ multaꝝ ſicut nec animal fecūdis tis multe eſt in talibꝫ locis. vt di. Ariſt. cuꝰ rō eſt vt di. Albu. quia illi q̄ ſunt directe ſub ſeptētrione habent diē ꝓtinue ꝓ dimidium annū. ꝓ reliquū aūt noctem. Ibi ḡ raro creſcit planta vel animal. In eſtate em̄ non poteſt ꝓpt̄ ꝓtinuatōz caliditatis. in hyeme ꝙo nō poteſt ꝓpt̄ ꝓtinuatōez frigoꝛis. ⁊ iō di. Ariſt. Planta ibi generata nō bz vires foliū nec fructū ꝓpt̄ defectū caloꝛis agentis in tempe anni. ⁊ ꝓpter ſuꝑfluitatez eius in alio. Item Ariſto. Planta multarū ſpinarū multū habet de humoze vnctuoſo. et cū ſe mouerit illud vapoꝛ vnctuoſus per calꝛem ꝓpium conuertitur in ſubſtantiam plante que ei inſeritur operante caloꝛe ſtellarū digeritur ⁊ conuer Unde illā digeſtionē operat̄ calꝛ vitalis i planta cum caloꝛe extrinſeco competente. ⁊ creſcit planta inſita gracilis et extenſa ſurſum. Unde ꝓpium eſt plante multū ſpinoſe vt i ea fiat inſertio plante alterius ſpeciei. et ℔ vt dicit Albu. quia habet multū humorem attractū ab exteriozi calꝛe vnctuoſam ⁊ ita conglutinatōz expulſibilē a calꝛe interiozi in pluribꝫ locis. ita q̄ pars eius ſuperioꝛis cuz expellit̄ eſt ſubtilioꝛ ⁊ penetrabilioꝛ q̄ quā poteſt aperire multos poꝛos plāte et ipos ingredi. et ipam incoꝛpare et ꝓſolidare plante inferioꝛi. Ita planta q̄ inſeritur plātā ſiue truncū cui inſerit trāſmutat in ſuam ſpēm. et nō ecōuerſo. cuiꝰ rō eſt vt Albu. dic̄ quia inferioꝛ planta mouet ſupioꝛē p hūorem ⁊ calꝛem quem ei tranſmittit. ſed ſuperioꝛ hūozē attractū vlteriꝰ digerit ⁊ decoquit ⁊ in naturā ſuā ꝙuertit et poſtea virtutem ſuā in inferioꝛē tranſmittit. ⁊ alterat illam cui inſerta fuerit et cōuertit eam in ſuā

naturā ꝛ speciē. Itē q̄ q̄ꝫ sūt spēs generatio
nis plantē vt dicit Arist. scz ex semine et pu
tredine. ꝛ ex humore aque et ex plantatione
vnius in aliā insertione. Item sunt ar/
bores et plante que producūt fructū añ so/
humorē vnctuosum materialem ad fructū
quē vt digesserit calor naturalis simul cum
calore solari cito maturabit fructum. et ille
humor vnctuosus abūdans phibet humo/
rem aquosum materialē ad folia ne ascēdat
in folia aut prūpat ante fructū in tali plāta
Item quedā citi⁹ producūt folia q̄ fructus. et
hoc ꝓpter defectū ꝛ paucitatē hūoris vnctu
osi et abūdantiā hūoris aquei materialis ad
folia quē calor solaris citius attrahit ad lo/
cum ꝓductōis folioꝝ. q̄ vnctuosū humorez
ad ꝓductōem fructuū. et ideo tardat matu/
ratio vnctuosi hūoris materialis ad fructū
ꝛ fit p̄cessio folioꝝ. Item quedā simul ꝓ/
ducūt folia cū fructu vt ille q̄ habēt p̄dictos
humores multos et ꝓportionabiles ꝛ calo/
rem interiorē cū exteriori calore solis i aere
equaliter operantez in vtroq̄ et vtrūq̄ scilz
aquosū in folia ꝛ vnctuosum in fructū equa/
liter expellentē. Item Aristo. Antiqui sapi
entes asserebant fructus ꝛ folia esse idem. ꝛ
folia nō esse nisi ꝓpter fructū nec differre ab
invicē materia nisi ꝑm maiorē vel minorem
digestionē aquosi ꝛ crudi hūoris. Hūor em̄
aquosus ꝛ subtilis cito attrahit a calore so/
lis et cedit in folia. q̄ vero magis est vnctuo/
sus et digest⁹ cedit in materiā ipius fructus
Item dicit Arist. q̄ alique arbores sunt spi
nose nō est de intentiōe nature plante sub/
stantiā generantis. sz accidit ex raritate ar/
boris siue plante ꝓ quā attrahit hūor frigi
dus parū coctus ꝛ exiēs ꝓ illā arboris rari/
tatē a calore solis in spinā coagulat. et fit in
spina forma piramidal' incipiēs iuxta stipi/
tēa grossor lato. ꝛ in ꝑte anteriori terminat
in acuto. nam hūor subtilis q̄ ad spinā est cā
materialis clōgat paulatim a plāta et in lon
gū ꝛ acutū se diffūdit. codē mō faciūt om̄es
arbores quarū ꝑtes piramidalis sunt figu/
re. Item arbores exteri⁹ generalit sunt viri
des. interi⁹ albe. ꝑs em̄ interior hz materiā
appropinquantē ad albedinē et ꝑs exterior
adviridē. nam materia q̄ attrahit ab interi
ori ꝛ expellit ad exteriora in cortice aliq̄ntu
ibi digerit ꝛ in viridez trasmutat. quia viror
medi⁹ est color inter ruborē q̄ puenit ex ꝑfecte
calorīs actione. ꝛ inter albedinē q̄ puenit ex i/
pfecta. Item Arist. Arbores variant i figu
ra. nam quedā sursū. q̄dā deorsū. q̄dā ꝓ
inde hec tenent mediū. Ille em̄ in quaꝝ me/
dulla viget hūor subtilis quē mouet ꝛ attra
hit calor ad superiora piramidant. i. in formam
piramidalē ad modū flāme. q̄ ascēdit i com
muni virtute ignea eleuant. Ille ꝓ in qua
rū medulla viget hūor grossus ꝛ aquosus i
ferius depmūtur ꝛ angustant. Unde ꝛ ille
ꝑtes sua grauitate inferius mouent ꝛ i gros
sum in parte infima coartant. In quib⁹ ꝓ
erit humor medi⁹ ꝛ inter grossum. et subtile
temperat⁹. pars ascendet sursum et erit cau
sa eleuationis. et pars deorsum que est cau
sa ingrossationis. Unde ꝑm maiorē vel mi/
norem digestionē illius humoris in radice
et medulla solet magna apparere arbor in fi
gura. nam necessaria est ꝓma digestio in ra/
dice ad eius incrementū. secūda vero neces
saria est in medulla ꝓpter completōnem ma
turationē dilatationem ꝛ cōseruationē. Et
sufficit ista duplex digestio ad plantarū cō/
pletionē. ꝛ tertia in solis animalib⁹ reperit.
vt dicit Aristo. et exponit Albu. Itē diuer/
sificant arbores in folijs et i ramis ꝑm mul
titudinē hūoris vel paucitatē. ꝛ caloris for/
titudinē vel remissibilitatē. nam si calor fue
rit fortis ꝛ hūor mult⁹. multa in exitu erunt
folia atq̄ rami ꝛ ecōuerso. ꝛ ꝑm raritatē hu
moris abilis ad ꝓsumptōez et desiccatōem
desiccāt ipi rami. cadūt folia. remanebit ar
bor vacua atq̄ nuda. ꝛ in ꝓtrarijs mō ꝓtra/
rio se habebūt. Itē vt dicit Arist. nō solū pi
ramidant spine in arboribꝫ. vezetiā eadem
figura inuenit in folijs ꝛ in fructib⁹. quia si
mear⁹ plāte ꝓmo fuerint ampli ꝛ valde rari
in ꝓncipio hūoris. ꝛ post siccitate et frigidi/
tate ꝓstringant. folia et fructus inferius in
grossabunt. et in superioribꝫ graciliabūtur
et piramidant. et hoc ꝓpter attractionem
leuioris partis hūoralis ad superiora vi calo/
ris ꝛ repulsū hūoris grauioris ad superiora.
Cōtingit tū tam foliū q̄ fructū sepius acui
in extremitatibꝫ piramidari. scz q̄ virtute
caloris ꝛ raritate hūoris superior particu/
la leuigat. ꝛ parte inferiore calida etiā existē
te humor in medio distendit. ꝛ sic substātia
fruct⁹ vel foliū in medio dilatat. ꝛ vtraq̄ ex/
tremitas ꝓpe dūium ignee ꝑtutis in cōmuni
q̄dāmodo ducit ꝛ subtiliat. ꝛ sic i piramidē
trāsformat. Itē ibidē dic Aristo. q̄ arbores

et plāte quedā faciūt flores ex hūore subtili et puro existente in medulla. nō tñ p oīa terminata nec digesta fm vltimā fructꝰ cōpletionē. dispositā tñ ad fructꝰ pductōem. quedā aūt arbores ꝓpter nimiā hūoris viscositatez nō habēt flores. qz ille hūor nō potest subtiliari et ꝓpter suā vnctuositatē in subtilitatez floridam dilatari. vt patet in ficu q̄ non habet flores ex causa iam dicta. quedā etiā nō habēt flores ꝓpter humoris liquiditatem. qz nō potest in floris substantiā coagulari. vtz in palma et similib⁹. vt dicit Arist. tñ hoc fm diuersitatē materie ī qua diuersimode agit calor. diuersi colores in floribꝫ tam herbaꝝ q̄ arborū generant. sed ista prosequi nō est pñtis negocij. tideo de eis ad presens ꝓpter tediū fore arbitror quiescendū. Tamē alias supaddit Aristoti. ꝓprietates in fine. ij. libri. quas nō reputo ꝓtemnēdas. Dicit em̄ circa finem. Planta inquit habens grossum corticem multū extendit in altitudine. et ꝑ ꝓpt extensionez humoris et impulsum caloris. Nam grossitudo corticis humorē recipiēs nō sinit illū defluere. nec etiā ꝓpter suā densitatē ꝓmittit calorē per poros euaporare. ex qua necesse habet se diffūdere et dilatare vt patet in pino z palma z ꝯsimilib⁹. vt di. Aristotiles. Item ibidē. Arbores habētes lacteū hūorem magnā habēt vnctuositatē z calorē fortē in radice. et ideo resoluūt humores vsq̄ ad exteriora arboris z generant gūmi aliq̄ liquidi. aliq̄ ex exteriori aere frigido coagulante in modū lapidis vl̄ cōchule indurate. et ꝑ accidit aliq̄ ex frigiditate cōstringente. aliq̄ ex caliditate liquidiores partes educente et ꝯsumente et grossiores compingēte. sicut ibidē dicit Aluredus. Itē ibidem. Arbores q̄dam alterant fm tpis alterationē q̄ in estate virescūt. in hyeme pallescūt. et tñ folia sua nō perdūt nec proiiciūt. fortē em̄ habēt calorē incorporatū. et iō calor fugit ad interiora arboris z etiā foliorū. a facie frigidi aeris hyemalis. z ideo exteriora pallida et glauca fiūt. tamē nō cadunt folia ꝓpter viscositatē hūoris z intensam fortitudinē caloris. Item ibidē. Arbores faciētes fructū ī ꝓncipio faciūt fructus amaros. q̄ scz nouiter sūt plantate. z in earū fructu tūc dominat amaritudo vel ponticitas sapor scz accidens ad amaritudinē. Cuiꝰ causa est. qm̄ ꝓma digestio acida est et pontica ꝓpter hūoris attracti grossitiem z terrestreitatē et ꝓpter caloris digerētis paucitatē et debilitatez. et ideo generatio taliū fructuū difficilis. preter dulcedinē. quia ipsorū hūor crudꝰ remanet et indigestus. sed post confortato calore. et augmentato humore depurato. calor digerēs hūorem ipm efficit sapidū aut dulcem. quia vt ibi subdit Aristo. etiā amarum in ignē missum dulcescit. z hoc accidit fm Albu. propter illā quā recipit a virtute ignis digerentis immutatōem. Item ibidē. In locis acidis frigidis scilz atq̄ siccis aliq̄ producūtur fructus dulces. quia calor innatus intra acerosuz humorem inclusus per calorē solis adiutus digerit illā acerositatem et cōuertit in dulcorē. et erit fructus dulcis cuius acida sint folia et etiā extremitates in quibus nō est tanta digestio et caloris operatio. quēadmodū est in fructu. Cōtingit tamē aliquādo q̄ ꝓpter supuenientes nimiā adustionē ille fructꝰ ꝓmus factꝰ dulcis cōuertitur in amaritudinez ꝓpter superfluū calorem et humoris residui paucitatē. Item ibidem. In locis temperatis z terrisante dies vernales fructus celerius maturescunt ꝓpter caloris sufficientiā et aeris exteriozis dispositiōem temperatā. Item ibidem. quedam sūt arbores que ꝓmo faciūt fructus dulces. deinde pontici efficiūtur et amari. sicut arbores mirabolanorū. cuius causa est vt ibidem dicit. q̄ arbor talis habēs fructus magne raritatis. et in hora digestionis cū sint meatus magni et ampli sequit calor sufficiens humorē materialē ad fructum et maturabit fructū. z ideo huiusmodi fructus in digestionis ꝓncipio erit dulcis. sed postq̄ calor existens in meatibꝫ ꝯsumentibus humorē inducit siccitatē. quia cōtrigit meatus et poros ita q̄ nec calor nec humor potest ad locū fructus peruenire. mutat q̄ frigiditas et siccitas calorē et humorē. ꝓpter qđ alterat fructus in ponticitatē. quia ꝓhibet oīs ascēsus siue accessus caliditatis innati z hūoris p ꝓstrictōz inductā a siccitate. z sic erit frigiditas vincēs in fructu. ꝓpter defectū caloris. et erit fortis ponticitas. ꝑ victoriā frigiditatis z siccitatis. Sz tādez calor innatꝰ elcuat ad locū fructꝰ z vigorat per calorē solis. ꝓpt qđ vincit iterū frigiditatem z inducit intēsam caliditatē z siccitatē. et sic erit fructꝰ amarꝰ. In arboribꝫ plantādis pariter z serēdis etas lune magis ꝯsideranda. Nā q̄ plantāt in plenilunio recto vl̄ recto

nouilanio min⁹ qualescunt. et si qualuerint fructū faciēt ⁊ miculosū. ⁊ fruct⁹ tūc plātate arboris cit⁹ putrescūt. Sil⁹ ⁊ arbores que tūc de ea pscindunt min⁹ durāt ⁊ cit⁹ a ver mibꝫ corrodūt. sic dī. ysaac. rōem quere sup li. viii. de effectibꝫ lūe. Jtē in arborē et eius fructū est ḡdā retinaculū q̄ fruct⁹ adheret arbori. sic fetus pymbilicū adheret matrici vt dī. ysaac. et illud retinaculū pmo ē debi/ le et laxū et attracto hūori adhuc vicinum. ⁊ si impulsu tūc tpis arbor moueat. sz p⁹ pau/ latim calore hūorē indurāte fort⁹ adheret ⁊ fruct⁹ ita de facili nō tūc cadit. sz in fine fru/ ctu maturato et ad debitā q̄ntitatē pducto arescit illud retinaculū vel putrescit. et ideo fruct⁹ de facili mouent tūc ad casū. Et q̄to arbor pfund⁹ figit ad radicē. tanto attrahit pl⁹ hūoris. ⁊ si fructifera est pl⁹ abūdat in fo liis fructibꝫ ⁊ ramis. Jtē arbor supfluis ab scisis mel⁹ fructificat. nam trāsit humor in fructū q̄ transiret in nutrimentū supfluorū Hec de naka et pprietate arborū i generali di cta nunc sufficiant.

De amigdalo Ca. III

Amigdalus est arbor mature florēs Et dr hec amigdal⁹ p arbore. et hoc amigdalum p fructu. Ūñ q̄dam ait Sūt matura mora pyra. fic⁹ amigdala mo ra. Ūñ hec amigdala le. inuenit p fructu in sacra pagina Humeri. xvij. Sacra eīm scp/ tura vt dic̄ Hiero. nō vult se sp subīcere grā maticē legi. nec vult ill⁹ arte regi. Jsido. aūt li. xvij. sic dī. Amigdala grecum est q̄ latine nux longa vocat. Hanc nucidā multi vocāt q̄si minorē nucem. de q̄ Virgil⁹. Cū se nux plurima siluis induit in florē. Cūctis ei ar/ boribꝫ por floribꝫ se questit. et ad poma infe rēda arbusta seq̄ntia pūenit. Hucusq̄ Jsi.

De amigdalis dicit Arist. in li. de plātis. q̄ indigent cultura et maxime q̄n sūt antique. vñ si claūs pforenk emittēt quoddā gūmi ⁊ depurabit humor in medulla q̄ materia est ip⁹ fructus. et ideo plus fructificāt amigda li bene culte q̄n sunt antique q̄ nouelle Du plicem autē fructū fert amigdalus. scz dul/ cē et amaz. vt dr in Platea. et dulcia amig dala vtilia sunt ad cibū. amara vo ad medi/ cinā. sunt eīm calida et sicca. De dulci amig dalo dī. Dyasco. q̄ si recens cū suo follicl'o comedat. pdest stomacho. sz caput ḡuat. ca/ liginē nutrit. venerē accēdit. somnum facit. ebrietati resistit. Jtez dicit ibidē q̄ si vulpes comedat amigdala moriek. Sepe ei q̄ mē dicinale est homini. venenosū et mortiferū est alteri aīali. et econuerso. Jtem idē. Fere tota arbor amigdaloz amaroz est medici/ nalis. Nam radix ei⁹ elixata siue cocta ⁊ trita maculas vult⁹ tollit et purgat. frōti linita dolorē capit⁹ mitigat. vulnera putrida mix to melle mūdificat atq̄ sanat. corter etiaz et folia sunt mūdificatiua exterminatiua ⁊ sa/ natiua. oleū aūt de amigdalis extractū ver mes et lūbricos in vētre necat. mēstrua pro uocat ⁊ purgat. ꝯ surditatē efficacit iuuat. et auriū saniē mūdat ⁊ desiccat si tepidū au ri instillet. vt dī. Dyasco. Jtē flores eius de cocti in oleo caducos et letargicos excitāt. cū melle triti morsibꝫ caninis obuiāt. vlcera sanant. gummi q̄ de amigdalis exudat mixtū potioni sanguinez reiicientes iuuat. et sic pz q̄ paz vl' nihil est i amigdalo q̄ nō cō ueniat medicinis vt dī. Dyasco.

De abiete Ca. IIII.

Abies nomen est arboris sic dicte ab eundo. eo q̄ ꝑ ceteꝛ arboribꝫ longe abeat ⁊ in altū alt⁹ se extēdat. Cui⁹ naka est vt dicit Jsi. li. xvij. q̄ est expers treni hūoris. ⁊ ideo abilis est atq̄ leuis. Exabie/ te aūt dicunt abiegna ligna. vel alia que de abiete ponūt. et abietari dr q̄liꝫ ꝺ abiete operat. vt dicit Jsi. Sm Aristo. autem abies est arbor in altū se extendēs plurimū habēs raritatis in substantia ⁊ subtilis humidita/ tis. et ideo calor eius naturalis a solis calo re fortificat. ⁊ illam humiditatē de facili ele uat et p sursum mittit. et sic ipam in arboris substantiā conuertēs arborē altā facit. Est etiaz arbor mire rectitudinis parū vel nihil habens tortuositatis. ⁊ hoc q̄ virtutem ca loris et equalitatē hūoris opatiōi caliditat⁹ obedientē. ⁊ ideo directe sursum sine aliqua tortuositate eleuat. q̄uis eīm abies generet et humore leui et subtili. illi⁹ tñ hūoris sup/ fluitatē reiicit naka ad ei⁹ superficiē. s. inē lignū ⁊ corticē. et ibidē a calore exteriori inuiscat et i natura resine cuiusdā odorifere trāsmu tatur. pter eandē etiā viscositatē vnctuosaz ligno abiegno incorporatā abies igni appo sita facilime inflāmatur. Uarijs insup edi/ ficiorū structuris abies accōmodat et ma/ xime propter sua rectā altitudinē et formā piramidalem edificationi nauium vtiliter adoptatur.

De aloa Capl'm. V

Aloa arbor est aromatica q̄ in india generat. vt di. Papias. Et est arbor odoris suauissimi atq; fragrātissimi cui⁹ pticula vice tymiamatis altaribꝫ adolet vnō nomē extraxisse dr. De ligno aūt aloes dr in Plat. Aloes est lignū calidū et siccuz qō recipitur in magno flumine babilonie. cui ꝺiungit tygris fluui⁹ paradisi. vñ a pluribus creditꝫ p̄dictum lignū inter paradisi arbores oriat. et casu aliq̄ vel impulsu de paradiso ad flumē indie deducat. habitantes aūt iuxta fluuiū: missis retibꝫ in flumen lignū intercipiūt z reseruant vsui medicine multū est em̄ medicinale. Lignum aūt aloe est triplex vt dicit Constan. in li. graduum. Primū est valde ponderosū et qō est nodosum est valde aromaticū. et est subamari saporis et subnigri coloris et subrufi et cōtrictioni dentiū nō om̄ino resistens. Dicit etiā qꝫ cum masticat statim odor aromatic⁹ viꝺr attingere cerebꝫ et q̄dāmodo replere. Secundū gen⁹ est minus ponderosuz nec adeo aromaticū nec amarꝫ. Tertiū gen⁹ est subalbidū valde leue nec est alic⁹ saporis et parui odoris nisi sit aliunde coaptatū. Sophisticatur aūt lignuz aloes cū quodā ligno sibi simili in ponderositate z nodositate z modico aromaticitate. et a quibusdā lignū aloes siluestris nūcupat. Hoc lignū confricat cū plumbo vt color imutet. addita supfluitate auriū vt fiat aliquantulū amarꝫ z subrufum et ponit in decoctōne optimi aloes cū musco vt fiat valde aromaticū. et sic fit vt vix ab optimo discernat. cognoscitur tñ qr durissimū est. et masticatiōi dentiū om̄ino resistit. et dum masticat sapor amar⁹ interi⁹ nō sentitur. Lignū aloes stomachū ꝓfortat. digestionē p̄curat et debilitatē cordis ac cerebri ꝓfortat et singulariter ꝓtra syncopim et cardiacam maxime passionē iuuat. Nam ꝓtra om̄es cordis passiones et debilitates ex frigiditate puenientes valet vinū decoctionis aloes. sed quia vinū inde fit amarꝫ modicū apponat et pro delicatis cū aqua rosacea vinū tempetur. et tale vinuz poterit diu reseruari. quia a ligno multū immutat. et⁹ fumus p nares receptus infrigidatū cerebꝫ calefacit et debilitatū ꝓfortat. Et vt laudes et⁹ conclusā in omnibꝫ corporis debilitatibꝫ subuenit et adiuuat si q̄s modo debito vti sciat. Hucusq; Plat.

De aloe Capl'm. VI

Aloe etiā dr cuiusdā herbe succ⁹ qui herba aloen appellat. hec herba in ꝺia et persia et locis alijs plurimis reperit. cui⁹ succus exp̄mit et ad ignem deco quit. et post soli exponit et exiccat. vt dicit Plat. Aloe etiā tria sunt genera. s. citrinum epaticū et caballinuz. vt di. Plat. Et differūt iste tres spēs in bonitate. Nam bonū est caballinū. melius est epaticū. sed optimus est citrinū. et discernunt ex colore citrino z rufo. et p̄cipue cuz frangit puluis apparet ac si esset puluis croci et est et⁹ suba clara macie qñ ꝓfringit p minuta frusta. z qō frangit eo min⁹ est fetidū et min⁹ amarꝫ. Epaticū aloe assimilat epati in colore. colore em̄ habet epaticū. i. nigrū z fozamina quedā relucent ozā venarꝫ. obscurā etiā hz subaz et non clarā. et est amari⁹ q̄; est citrinū. Caballinus aūt aloe nigrū est et obscurū. et feculentam hz subam et amarissimū sapore et horribilissimū odore. Sophisticat aūt caballinū vt videat epaticū vel citrinū cum pulvere croci et aceto si dectes in illo intingantur. desiccet. z tūc innouat et⁹ color et odor vt citrinū vel epaticum videat. discerni tñ quia cum frangit et digitis ꝓfricat. statim fetidū sentitur et amarissimū inuenit. qō nō est in epatico et citrino. om̄e aūt aloe quāto de sua natura est min⁹ amarꝫ et min⁹ fetiduz est magis laudabile. Aloe āt q̄nis et natura sit amarꝫ. tñ multiplr est vtile et salutifera. Nam flegma colerā et melancoliā mundificat atq; purgat. mēbra nervosa ꝓfortat. stomachū a viscosis humoribꝫ et nociuis emundat. caput a dolore releuat. qñ sumositas stomachi caput ḡuat. visum clarificat. replenem et epar deopilat. mēstrua puocat. i colore pozē discolorato bonum colorē generat. ab idrope corpus p̄seruat z in p̄ncipio curat. Puluis eius cuz melle datus lumbricos. i. vermes ventris necat. fluxum capilloꝝ prohibet z a casu p̄seruat. arthreticos iuuat. pruriginē oculoꝝ placat. membroꝝ genitaliuꝫ vlcera sanat. putredinē oris et gingiuarum mundat. recentia vulnera sanat. consolidat. mūdificat et desiccat. amarꝫ est oris sed dulce stomacho. stomachū em̄ infrigidatū et debilitatum cōfortat et digestionē adiuuat et procurat. Hec om̄ia de Dyasco. et Plat. Auicen. excerpta sunt.

De arundine Capl'm. VII.

Arūdo est media inꝛ herbā ꝛ arborē. herba q̄dē robustior ꝛ durior. sz arbore est fragilior. exteriꝰ plana ꝛ interius vacua et caua. nodosa. leuis. i paludibꝰ enutrita. vētis cedēs. de facili manū ledens

De arūdine di. Jsi. li. xvj. Arūdo est dicta eo ꝙ cito arescat. i indicis āt stagnis crescūt arūdines ex quarꝰ radice exp̄ssū suauissimū succū bibūt. Uū et Uarro dicit. Jndica ñ mag in arbore crescit arūdo. Jlliꝰ ē lētz p̄ma tur radicibꝰ hūor. Dulcia cui nequeūt succo ꝓtendere mella.

De amomo Capl'm. VIII

Amomū vt dicit Jsi. li. xvij. est vocatū eo ꝙ bz odorē veluti cynamomū. Nascit in syria ꝛ armenia. cuiꝰ frutex botrosū semē reddit sibi ꝓximū hñs florē alterū suī semen viole. ꝛ folia similia brione. odorē quoq; suo prebono sōnos suauificat. Amomū est herba odorifera vt di. Dyasco. et ē colozis subrufi. folia hñs ꝓlixa ꝛ semina copiosa babēs ad modū viole florem albū. Est amomi triplex spēs. q̄ddā em̄ est armenicū. et illud ceterz ē nobilꝰ. fului q̄dez coloris. sz odoris optimi ꝛ ꝓtuz maxie ac valoz. Aliū est qđ crescit i locis hūidis ꝛ aq̄sis ꝛ est lene tactu. sapore exp̄mēs atq; gerēs. Tertiū vocā ponticū rufum nō longū. Est āt eligendū q̄d est recēs ꝛ albū. semie plenū supꝰgas purpureas expassum maxie odorifex ꝛ pōderosum qō masticatū q̄dā acumie mordet linguā. Uū hñs colorē nō variū. nō diuersū. vt di. Auic. ꝛ Dyas. Dm̄e amomū bz p̄m cādē autores ꝓtutē calefaciēdi ꝛ etiā desiccādi. ictibꝰ scorpionū occurrēdi. sua decocti one in aqua oculos fouendi ꝛ a suis doloribus relcuādi. bz ꝓtutē dolorē viscex sedādi et vētositatē extenuādi ꝛ mēstrua puocādi. cuiꝰ elixatura siue decoctio sūpta bz ꝓtutem et etiā podagricis succurrēdi. in oīmibꝰ siq̄dē nobilibꝰ antidotis ꝛ receptoribꝰ ꝛ medicinis solet amomū sepius adhiberi. q̄uis lo co ipsi multi aliam herbā amonidē scz ei q̄dem in colore sil'em. sed in odore ꝛ ꝓtute penitus disparē apponere sunt cōsueti. vt dicit Auicenna.

De aneto Capl'm. IX

Anetū est herba cuiꝰ semē ꝓsili nole ē vocatū. cuiꝰ semē p̄mo ꝓueit medicine. radix secūdario. sz tertio ipa berba cuiꝰ semē p̄t seruari p triēniū i magna efficacia. vt di. Dyasco. Heliꝰ tñ est vt singulis annis ſnouet. cuiꝰ radix adhuc viridis aliciꝰ est valoris. sz desiccata nulliꝰ. vt dicit idem. Habet ꝓtutē diuretica calidā scz ꝛ aptiuā ꝛ cōpactoꝝ diuisiuā. vētositatz ꝛ inflatōis extenuatiuā ꝛ torsionis vētris ꝛ viscex mitigatiuā. Jtē ꝓtutē bz calculi ꝓfractiuā. mēstruoꝝ puocatiuā. et meatuū vrinaliū aptiuaz. singulꝰ ex plenitudie amputatiuā. somni puocatiuā duraz collectionū in corpe resolutiuā si coctū cū oleo p emplastri modū apostemati apponat. Jtē flos ē cū vino coctꝰ dolorē capitis aufert si inde caput fomentetur Jtē cinis eiꝰ vulue stillāti appositꝰ ipaz repmit ꝛ desiccat. Jtē decoctū anetū cū oleo rigorē neruoꝝ laxat multis etiā alijs subueit passionibꝰ. sic idem dicit.

De anisо Capl'm. X

Anisum easdez bz ꝓtutes quas ꝛ anetū. sz saporē bz dulciorē. et eiꝰ semen est magis minutū ꝛ rotundū. ꝛ a mltis vocat dulciniū alias duletiniū. vt dicit i Plat. Uirtutē bz dissoluendi ꝓsumendi et ventositates destruendi. digestionē ꝓfortandi. oppilationes splenis et epatis aperiendi ꝓfringendi calculū. prouocādi menstrua et oīmes meatꝰ interiores aperiēdi et emendādi. Et ideo q̄uis sit in q̄ntitate semē minutissimū. est tamen multuz vtile in virtute. et plurimū salutifex.

De allio Capl'm. XI

Allium ab olendo est dictū eo ꝙ olet vt di. Jsi. li. xvj. Cuiꝰ odor est tam fortis ꝙ oīmes alios repmit ꝛ supat fetores. Et ideo p loca corrupta necessario trāsituri siue putrida purgaturi fortissimis se munīt alliatis ꝓm Dyasco. Alliū mltas bz ꝓtutes ꝛ tam bonas q̄z malas ꝓprietates. quia ex diuersis ꝓponit ꝓtutibꝰ vt dicit idē. Uentrē siquidem ꝛ stomachū turbat et sicat. sitim amouet et corpi appositū corpꝰ vlcerat et vulnerat ꝛ si nimis a colericis sumatur in vsum. corpꝰ inflāmat ꝛ desiccat. lepрā generat. maniā et frenesim excitat. visū ledit et hebetat. et ideo colericis naꝛa nocet. nam colerā rubeā cito generat ꝛ adustā mltipli cat ꝛ augmētat. flegmaticis et frigidis multū ꝓfert. Est aūt duplex eiꝰ genꝰ scz domesticum ꝛ siluestre qō scorzdeon a medicis nuncupaꝛ. cuiꝰ flos bz recolligi ꝛ in medicīs apponi vel admisceri. nō em̄ opaꝛ cum impetu

sic̄ solet domesticus opari. Alij ãt domestici capitib⁹ maxie vtil. in cui⁹ naka mltiplex efficacia repit. Hã p̄cipue hz ꝫtutē dissoluēdi z ꝓsumēdi z expellēdi venenū z oē venenosū. vñ ñ sine cā vocat ab ãtiq̄s autoribꝫ tyriaca rusticoꝝ. vt di. Dyas. maxie aūt valet ꝫ morsū z venenū canis rabidi. si cuz sale z nucib⁹ interi⁹ accipiat addita herba ruta. Hec em̄ q̄tuor ad inuicē pterāt. z ad q̄ntitatē magne nucis patiēti sepi⁹ offerāt. z ℔ cū vino. cadez etiā ꝓfectio sup morsuz canis rabidi exteri⁹ apponat. vuln⁹ em̄ sanat z venenū attrahit z ꝓsumit. z a piculo liberat z p̄servat ita efficaciter sic̄ tyriaca. Itē alliū ꝫtutē hz aperiēdi. diuidēdi. z incidēdi hūores grossos z cōsumēdi. z ita valet calculosis z strāguriā patientib⁹. i. difficultatē vrinādi. mēstrua etiā p/uocat et emēdat vētrē. lūbricos z alios vermes i vētre interficit si cū pipere z succo mēte z aceto ad modū salse offerat. dolorē illiorū z lūboꝝ alliū mitigat. si mūdatū ac tritū z cū oleo coctū sup dolorz locū ad modum emplastri apponat. Valet etiā ꝰ morphēa. i. lepra cutz. si loc⁹ in q̄ē morphea scarificat et p⁹ cū allio trito fricet z cathaplasmet. Cōtra serpētū morsus valz si tritū cū laurino oleo apponat. vt di. Dyasco. Itē ydropicis pdest. qz hūorē intercutaneū ꝓsumit z desiccat et tumorē sedat. grādia z cruēta vulnera z soz dida purgat z ꝓglutinat z sanat si puluis alliī cōbusti supponat. Coctū etiā alliū cū aq̄ fontana z oēm dolorē loci z tumorez tollit. cauendū tñ est ne ꝓtinue i cibis assumat qđ mltū noceret ocul. Unde ꝙ. Allia vina ven⁹ puluis vēt⁹ faba fum⁹. Ista nocēt oculis. sz vigilare magz. ℔ Arist. ãt li. de plãz. allium hz sil'itudinē cū lilio. cōmunicat cū illo i dispositōe capitiz i tunicellis. z hz ꝫtutē semētinā i tunicell' radicis sue. z in ḡnis suis natz in sūmitate baste sue. z iō cepula alliī posita in terrā. pducit plantā sil'r z semē. z hz tunicas mltas z folia pyramidalia et hastā cauernosā z porosaz. Alliū etiā sic̄ z lilium ꝑmū facē semē stipitz sui z i tenui folliculo i ḡna ꝓiungit. cepa ꝓ no ꝓiūgit ḡna sua. sz i pediculis siue pedib⁹ puul' nutrit ea z emittit. Facit alliū radices capillares sic̄ lilium z sic̄ crocus z hmōi. Sz in ℔ differt radices alliī a lilio. qz nō ramificant in allio sic̄ ramificāt in lilio. z sic̄ alliū renouat folia ita renouat radices z semel tm̄ emittit semē scz i scō ano postq̄z seminat. iō hz alliū tunicas pl'es z ramosas vt ille tunice sint cibꝫ z nutrimētū secundis radicibꝫ z secūdis foliis z stipiti ei⁹. q̄ per ter/ scētib⁹ secūdis foliis z stipite attenuāt z conescūt tunice ei⁹ i terra. Et sil'e h⁹ in cepis inuenit. In ℔ ãt alliū differt a cepa qz alliī alliī tunica carnosa si plātet crescit ex ea plāta sicut z lilium qđ de tunica sua plātata in crasemittit plantā. z ℔ accidit qz in suis tunicell' est ꝑt⁹ semiatiua sic̄ in carnosis pribꝫ allior. nō sic aūt fit ex cepa. non em̄ ex q̄libet ei⁹ pte plātata crescit planta. sz de toto capite cepe plātata emittit plantā. qz ꝑt⁹ semiatiua nō e in q̄libet pte cepe sz in toto. In ℔ etiā differt alliū a lilio qm̄ ei⁹ ptes carnose q̄n plantant emittūt ḡmina sua et foliū p mediuz carnis sue. sz tunicelle lilij emittūt ab vno latere loz iuxta z nō a medio. Hucusq̄z Arist. li. o plãtis ꝑm nouā translatōem.

De absinthio Capl'm. XII

Absinthiū est herba acerrima calida z sicca vehementer stiptica z amara. vt di. Dyas. Cui⁹ duo sunt genera. vnū est ponticū hñs colorē viridē z saporez ponticū z amaz. aliud est subalbidū z minꝰ amaz. z minoz effect⁹ cui⁹ ꝓmuz. in fine veris colligit in vmbra desiccat p annū i magē/ficacia ꝓseruat. Dī aūt ꝙrias bāe ꝫtutes sic̄ Plate. di. sz relaxatiuā z ꝓstrictiuā. ꝓstrictiua inest ei ex grossicie sube z pōticitate. laxatiua inest ei ex caliditate z amaritudie. vñ q̄n recipit interi⁹ si inuenit materiā ꝓpctā ꝑ ponticitatē sue sube z grossicie reddit materiā ꝓpactiorē. z sic est cā maiozis ꝓstrictōis. materia vero exīte abili z digesta caliditate dissoluit eaz z ponticitate sua ꝓmēte expellit eam syrop⁹ ꝺ absinthio fact⁹. epati iubet nit z stomachū ꝓfortat. appetitū iuuat. ebrietati obuiat z repugnat. yctericiā curat et colorē cutis alterat z īmutat. succ⁹ eius cum puluere costi splenē deopilat. dolorē stomachi z intestinoꝝ ex ventositate. pueniēte diuisoluit z mitigat. succ⁹ eius auribꝫ instillatus hūiditates ab eis distillātes desiccat cū fel/le thauri tritū absinthiū z auribꝫ iniectum dissoluit sonitū z audit̄ roborat et emēdat dolorē capitis ex fumositate stomachi pcedē/tē succus ei⁹ sedat. liuorē z dolorē ex pcussio/ne cū puluere cimini z melle amputat si per modū emplastri apponat. Lūbricos z ymes auriū succ⁹ eius necat si instillet. succ⁹ ei⁹ po/tatus visū clarificat. z oculis impositꝰ rubo/rē et pannū curat. si sepi⁹ infundat libros d

pānos a ꝓmiby3 muriby tutos ꝙuat si cū eis
i cistula reponaꝯ. vt di. Macro. Jtē morsi/
bus migalis3 draconis obuiat3 sanat si bi/
baꝯ. Jtē ei9 decoctio vētositatē vētri3 3 inflatō
nē sedat cū potaꝯ. vt di. Dyas. Pret has ꝓtu
les. nā saporis amaritudie 3 pōticitate infic
et ꝛristat gustuz. odoris horribilitate ledit
olfactū in amaritudinē redigit lac 3 vinuz 3
oē dulce cui admixtū fuerit seu adiūctuz. et
ideo apes q̄ freqntāt flores absinthij faciūt
mel amaz. vt di. Dyas. De absinthio di. Pli.
li. xvij. Hō ē inqt dādū febricitāti. nauseas
nariby arcet si fuerit ꝓus potarū. somnū pro
uocat dormiēti inscio sub capite positū. ca/
pillos denigrat qū inungūꝯ vngēto facto ō
eius succo3 oleo rosaceo.

De apio Capl'm. XIII

Apiū est cōis herba oīby fere nota. ex
eo sic vocata vt di. Jsi. li. xvij. q̄ api/
cis. i. capitis triū phātiū q̄ndā fuit or
circū posuit. cui9 radices efficaciꝯ pugnāt ꝯ
ifidias veneni vt di. Jsi. cui9 mlte sūt spēs vt
dicit idē. s. petrosū sic dictū eo q̄ apio ē simi
limū i folijs. silenū em̄ grece apiū ō3. crescit
at in locis petrosis mōtibus3 ꝓruptis. 3 ideo
latini petrosiliū petrapiū vocāt vt dicit Jsi.
Sūt 3 alie maneries apij vt di. Dyas. s. api/
um ranaz. apiū risus. 3 apiū emorroidarū.
Apiū ranaz ō3. q3 in locis aq̄sis vbi rane sūt
sepi9 inuenit. q̄ō decoctū cū vino3 oleo 3 vē
tri ac renib3 cataplasmatū eoz dolori miri/
ce opitulaꝯ. apiū risus ō3 ab effectu q̄ pur
gat melācolicū hūorē ex ei9 abūdātia fit tri/
ticia. Dicūt āt q̄ iteri9 receptū cū magis q̄nti
tate hōiez ridēdo iterfic 3 occidit. valz ꝯ cal
culū 3 strāguriā 3 ad menstrua puocāda si
decoctū fuerit i aq̄ l' vino 3 inde iferiora fo/
mentēt. Apiū emorroidaz ē dictū eo q̄ eius
pulnis vl' cinis suppositꝰ fluxum sanguis de
siccat. Apiū cōe splenis3 epaꝯ opilatōz ape
rit. calculū frāgit. yctericiā soluit. ydropicis
subueit. frenetics3 ꝓueit si ei9 succo et oleo ro
saceo mixto cū aceto caput sepi9 inungaꝯ. ra
dices et semē morsiby venenatis succurrit et
veneno resistit vt di. Dyas. Epilēticis3 aūt no
cet oē apiū. q3 dissoluit 3 monet oēz matiaz
ad supiora. nocet etiā pueris. illa em̄ etas ꝓpt
hūiditatis mlitudinē 3 ꝓtus debilitatez et
mēbroz 3 meatuū strictitudinē pata est ad
morbū caducū. et ideo lactātes nutrices ab
stineant ab apio ne puer epilētic9 efficiaꝯ. vt
di. Dyasco. et Plate.

De aristologia Ca. XIIII.

Aristologia ē herba mlt̄ū medicinal'
q̄ cuius amara. Cui9 due sūt spēs. s. lō
ga 3 rotūda. 3 vtraq3 calida ē 3 sicca
et ē radix magis medicinal' q̄ folia. In autū
no o3 colligi 3 ꝙuaꝯ p bienniū. ꝓtutē hz dissol
uēdi 3 expellēdi venenū et ꝓsumēdi. bonum
anhelitū facit. splenē duz3 remollit 3 ei9 opi
latōes aperit. vētris dolorē et laterū ap̄utat ac
sedat. podagricis3 ac caducis subuenit 3 ꝯctis.
ꝯ morsus venenosos ꝓfert puluis ei9 cū suc
co mēte. puluis ei9 carnē mortuā leuiꝯ cor/
rodit. in fistula et i plaga fetū mortuū. ō vte
ro expellit. radix ē9 si cū vino decoq̄ꝯ. Acten9
Dyasco. de aristologia dicit Plini9 et Jsiō.
li. xvij. q̄ mulieriby fetis optima sit. nam po
tata cū pipere 3 vino sordicie parturientiuz
mūdificat 3 matricē expurgat 3 mēstrua ꝓ/
uocat atq3 purgat

De agno casto Capl'm. XV

Agnus castꝰ o3 q̄daz herba calida et
sicca. cui9 ꝓtus ē vt di. Pli. ꝓ ꝙuare in
hoīby castitatē. vñ 3 mulieres roma
ne illi9 herbe frutices secū deferre ꝓsueuerī
i mortuoz exequijs. q̄ꝰ ꝓpt honestatē publi
cā oportuit necario ꝓtinētiā obꝙuare. Dec
herba ꝙm Dyas. et Plaꝯ. spyiret 3 ei9 flos po
tissime agni castꝰ nuncupaꝯ. q3 odore et vsu
reddit homies castos sic agnos ꝙm Dyas. et
Plaꝯ. Dī apiēdo poros 3 spūs euaporādo
et hūiditatē semialē ꝓsumēdo. īducere casti
tatē. Dicit etiā idē auto3 q3 e9 decoctio valet
ꝯ leucoflegmaticā. i. frigidā ydropisim siue
albā si cū semine feniculi 3 modica esula de
coquaꝯ. Jtē ibidē. Fomētū decoctōis agni
casti matricis exiccat superfluitates. 3 ip9 ori
ficiū coangustat. mēstrua āt puocat. 3 litar/
giā sanat ataq3 soluit si cū apio 3 saluia deco
quaꝯ in salsa aq̄. et inde posterior ps capitis
fortiter abluaꝯ. vt di. Dyasco.

De artemesia Capl'm. XVI.

Artemesia est mr herbaz dicta. q̄ ꝙn
dā fuit a gētilib3 dyane q̄ grece o3 ar
temis ꝓsecrata vt di. Jsi. li. xvij. Est
āt herba calida et sicca cui9 radices et folia
cōpetūt medicine. Ualet āt maxīe ꝯ sterili/
tatē q̄ ex cā hūida pcreaꝯ. In cauſ āt calidis
et siccis nō valet. vt di. Dyas. Mēstrua puo
cat. matricē mūdificat 3 ꝓfortat. dolores ca
pitis decocta i vino vl' in aq̄ mitigat et sedat.

secūdinas ꝛ fetus mortuos euacuat. calculos renū ꝛ vesice frāgit. demonia ꝫm Pli. fugat. ꝛ malis medicamentꝫ obuiat. trita cum arimbia dolorē pedū ex itinere mitigat. Cuius sūt spēs plures. quaꝝ frutes ꝺr ꝺyana ad inuenisse ꝛ mortalibꝫ tradidisse vt ꝺi. Pli. et Dyasco. alias eiꝰ frutes refert Auicē.

De auena La. XVII

Auena est herba cuiꝰ semen est hoim ꝛ eq̄ꝝ vsibꝫ aptū. q̄ ꝫm Jsi. est sic dicta eo q̄ postq̄ seminat cito aduenit atq̄ crescat. hz āt ꝫm Plate. vires leuiter relaxantes et ꝫ oēz tumorē faciētes et duricias relaxātes et facies immūdicias depurātes. vt ꝺr in Plate.

De balsamo La. XVIII

Balsamū vt dic Jsi. li. xvij. Est arbor siue frutex nūq̄ crescēs vltra altitudinē duoꝝ cubitoꝝ. ꝛ est viti silis. folijs aūt similis rute sz albioribꝫ. semp q̄ manentibꝫ. cuiꝰ arbor ꝺr balsamū. lignum vero ꝓ balsamum. fructꝰ siue semē carpobalsamū. succꝰ opobalsamum nūcupat. eo q̄ ferreis vngulis corter ligni pcutit ꝛ p corticis vulnera q̄ per cauernas gutte opobalsami eximū effluūt ꝛ distillāt. cauerna eīm greco sermone opo ꝺr. eꝰ guttas adulterāt admixto ciprio oleo siue melle. sed cogꝫscit sophisti catuz cū melle si gutta lacti instillata fuerit coagulata. cum oleo ꝫo si aque admixta facile fuerit resoluta q̄ vt oleū enatat sup aquā Si ꝫo nō fuerit sophisticatū statim ī aqua recenti petit fundū. vestem mūdaz quā tangit nō maculat neq̄ polluit. Balsama autē si pura fuerīt tantā vim hūt vt si sol excādu erit sustineri ī manu nō possit. Vucusq̄ Jsi. Pli aūt li. xij. c. xvij. sic dicit. oīmbꝫ odoribꝫ ꝓferk balsamū. vni terraꝝ. s. iudee ꝺcessū q̄n dā nec inueniebak nisi in duobꝫ regnis ortis quoꝝ maior viginti iugeꝝ erat. sz post dominātibꝫ romanis vinea balsami p mꝫtos colles ꝓpagata est. viti quippe similior est q̄ mirto. modo vineaꝝ sic et vitꝫ implet colles. sine āminiculis āt eꝰ rami se sustentāt. procerior eīm altitudo eiꝰ inꝫ binos cubitos subsistit. cauendū est āt ne cū ferro ad interiora ligni ledak. ꝛ iō cauendū est ne vltra corticē violek q̄ lesio ligno interiori totū perit. Est autez arbor totaliter medicinalis. cuiꝰ ꝓcipua ꝛ ꝓma gra est in succo. scōa in semie. tertia ī cortice. mima est ī ligno. ex his est optimū q̄ē odorifeꝝ ꝛ semīe maxim et ponderosissimū mordēs gustū ꝛ feruēs in ore et colorē rufū Vucusq̄ Pli. li. xij. c. xvij. Dyasco. āt ꝺic q̄ quedā est spēs balsami q̄ crescit circa babilonīā vbi sunt septē fontes. si āt aliū in locū transferak nec flores nec fructꝰ facit. In spē estiuo lenik incidūtur rami eius cū cultello osseo vel alio nō nimis acuto ne lignū intrisecus ledak. q̄ tūc piret. sub cortice āt ictio ponūk vitree ampulle in q̄bꝫ gutte stillantes colligūk. si ꝫo vna gutta ponak in palato cerebrū ita calefacit q̄ videt succēdi. ꝺz antē ꝫtutē dissoluēdi ꝫsumēdi ꝛ corpa mortua ī corrupta ꝫseruādi. q̄ ꝗntū dissoluit tantū ꝫsumit. vt ꝺr in Plate. menstrua puocat et educit fetū mortuū ꝛ molam de vētre ejcit et excludit. lapidē in renibꝫ et vesica frangit. yliacā passionē soluit. oēs inueteratas capitis passiones tollit si modo debito assumat. q̄tidianis febribꝫ ꝛ q̄rtanis subuenit. mortibus venenosis occurrit. ꝺasz mꝫtas alias nobiles ꝫtutes hz q̄s enumerare essz longū sed h̄ de multis nūc sufficiant.

De bdellio La. XIX

Bdellū vt ꝺi. Pli. li. xij. ca. x. est nomi natissima arbor nigra silis oliue folijs ꝛ in roboze. cuiꝰ gūmi marie repitur in vsibꝫ medicine. nam eius lacrima siue gūmi est trāslucida. gustui amara. bñ odorifera. sz magis est aromatica q̄n vino est insa. Idem tāgit glosa sup Heñ. ij. vbi ꝺr. Jbi inuenik bdellū ꝛ lapis onichinꝰ. ꝛc. Hāc vt dicit Plinius. in ptibꝫ ozietis vt i arabia et india et caldea. ꝛc. Bdellia aūt vt ꝺi. Jsi. li. xvij. est indie et arabie arbor. cuiꝰ lacrima arabica melior est. aromatica eīm est lucida. subalbida. lenis. pinguis. cq̄lit cerea. ꝛ q̄ facile remollik ꝛ est amara boni odoris. ligno vel terre nō mixta. Indicaꝺo sordida aꝛ nigra. ꝛ adulterak cum gūmi q̄ nō ita amarik cat gustū Undecunq̄ āt veniat glutinosam valde hz subaz ꝛ astrictiuā ꝛ etiā attractiuā Et iō vt ꝺi. Dyasco. ꝛ Pla. repugnat diste terie facte ex acuta materia. ꝛ valet pānicibꝫ fluxū ex fortissima farmacia. i. medicina fortiter laxatiua. valet etiā ꝫ apostemata interiora et exteriora si inde fuerint inuncta. calcūlū rūpit. tussim ꝺpescit. morsibꝫ reptilū ocurrit. intestinoꝝ dolorē lenit. vt ꝺi. Plate. hernioſis et in ptibꝫ inferioribꝫ ruptis ꝓfic ad interioꝝ ꝺsolidatōem cū gūmi bdellico ꝺcordat vernix sine bernix q̄ ꝺr gūmi arboris bñ ꝫtutē ꝺglutinādi clarificādi ꝛ ꝺsic

uādi.et iō pictores eo marie vtunt. mltū siq̄ dē strigit sic̄ z bdelliū. alteri⁹ tñ ē nake. qz fri gida z sicca i sc̄o ḡdu. bdelliū ꝓ calidus z būidū. vt dr in Plat.

De buxo Capl'm. XX

Buxus vt di. Jsi. li. xvij. grecus nomē est. sz ex gte a latinis ē corruptū. Hā pixos apd eos appellat spvirēs. q̄ le/ nitate materie lr̄az formādis apicibꝫ ē apta Hā tabula buxia bñ polita colorē r̄cipit al/ scribunt. z etiā de facili p⁹ delent. Et dr fm rrori ligno. Unī dic̄ q̄dā. Nec bux⁹ crescit. ꝗ buxū crescere nescit. Est ād arbor mltā soli/ de materie z ꝓpacte. c⁹ hūor nutrimēta mul tū ē viscosus z ꝓpact⁹ vt di. Alured⁹. li. vege tabiliū. z iō lignū hz grossū z pderosū. qđ missum in aq̄ petit fundū sic̄ beben⁹. z ꝗ ꝓpt ꝓpactōz ligni nō hñt poros aptos vbi pos/ sit intrare aer q̄ e⁹ subitratōz possz sup aque supficiē elevari. vt di. idem Alured⁹. Folia etiā iō diu hz virētia. q̄ ḋ facili nō cadūt nisi paulatim q̄ vno cadēte aliud mox succedit Multa q̄dē hz folia z spissa. sed modicū hz fructū sive nullū. Arboris buxi rasura cum frigida sit z sicca decocta in aq̄ puteali con stringit flux̄ū vt Dyasco. dr. Tingit etiā z ip sos crines si de ei⁹ decoctōe sepi⁹ abluāt. sa/ por siq̄dē ei⁹ est amar⁹. vt di. Pli. li xvij. ca. et odor ḡuis. tñ q̄uis ḡuet sapore gustum. ni/ bilomin⁹ cū viror ei⁹ tinno delectat visū. oīm tge ꝺseruat virorē suū z marie i estate. q̄a in byeme ei⁹ folia aliq̄ntulū expallescūt. sed nō cadūt vt di. Alured⁹. cui⁹ cā est qz hz viscosū būorē in se. in radice ꝺo mltā būiditatē liq̄/ dā. z iō nō cadūt folia. Uñ aduenīēte calidi tate puocat hūor ad exteriora q̄ tact⁹ caloze sit viridis. sz aduenīente frigiditate repcutit hūor et abūdat siccitas z fit color pallid⁹ si/ ue glauc⁹. Crescit ād bux⁹ in locis calidis et petrosis. z iō mltū hz duriciei z etiā nodose soliditat̄. lignū tñ interi⁹ lene est. z ad planā dū sūme aptū. inscissuras z figuras i eo fac/ tas diu tenet. z iō imagies pulcre durabiles inde fiūt. fiūt etiā ex buxo pixides abiles ad musti z alioz aromatū ꝓfuatōz Ad mltos etiā alios vsus q̄s enumerare lōgū essz valz bux⁹. sz hec nūc sufficiant.

De balaustia La. XXI

Balaustia est flos cadu⁹ maligñati. Cū em̄ arbor fruct⁹ dz ꝓducere flo/ res i quadā tuberositate ꝺglutināt. z ab ar/ bore q̄ñq̄ cadūt q̄ a medicis refuāt vsui me/ dicine. z pñt fuari p byemē in mag̃ efficacia vt di. Dyasco. Est ād balaustia frigida z sic/ ca. z hz vtutē ꝺstrigēdi z desiccādi hūorem. Et iō valet ꝺ dissenteriā z sāguineū fluxum vētris z ꝺ fluxū mēstrualē. Jtē vtutē hz cō/ strigēdi vomitū colericū si decocta in aceto cū spōgia sup furculā pectoris apponat Jtē puluis vulnera ꝺsolidat. gingiuas sanat. et eaz putredinez amputat z emūdat. radices dentiū ꝺsolidat z ꝺfirmat. vlcera etiā sanat labioz. ꝗ omīa facit psidia. i. cortex arboris eiusdē z p̄cipue fruct⁹ sive pomi. z dz accipi q̄ñ pomū ē maturū.

De beta La. XXII.

Beta ē herba cōis z ortulana fm Dy/ asco. Duplex est spēs ei⁹ scz alba z ni gra. Et vtriusq̄ sucus naribꝫ instil/ latus purgat caput. auriū etiā dolorē miti/ gat. lēdes z alias capitis ꝛmmūdicias z faciei maculas emūdat. capillos reparat z ꝺfuat foliū ei⁹ tūsum z appositū ignē sacz extīguit nascētia etiā vulnera ꝺpescit. malos hūores nutrit. si nimis sepe in vsu habeat vt di. Dya sco. De beta di. Arist. sup ei⁹ radicē sic̄ z sup caulē p̄t plātari sūcul⁹ q̄ tandē corroboran te radice in arborē trāsmutat. vtz s̄ de natu/ ra plantaz.

De cedro Capl'm. XXIII

Cedrus ē arbor quā greci cedros vo cāt q̄i ceomones dr iosticō. i. arboz hūor ardētis. c⁹ folia ad cipressi siltu/ dinem respōdēt vt di. Jsi. li. xvij. vbi subdit. Cedrus est lignum iocūd⁹ odoris z diu du rās z nūq̄ a tinea vl teredine. i. lignorū ꝛme extermiat. Uñ ꝓpt ei⁹ ꝓpetuā durabilitatem ex cedris fiūt lacunaria i regū palacijs et in templis Hui⁹ arboris gūmi sive lacrima ḋr cedria q̄ ad ꝺseruatōz librorz sūme ē nec̄aria Nam libri de hac lacrima liniti nec a tineis corrodūt. nec tpe senescūt. Nascit ād i terra affrica z i syria. z marie in mōte libani. Est ḡ cedrus arbor altissima oīm arborz dña z re gina. vt di. Raban⁹ sup Ps̄. Est etiā aspectu pulcra sp retinēs virorē suū. Est insup olfa ctu odorifera. cui⁹ odor fugat serpētes et oīa venenosa vt di. idē. Est ḡ fructu suauissima. poma em̄ cedrina sūt mag̃ oblōga citrini si/ ue glauci coloris. miri odoris. ḡtissimi sapo ris. sapore em̄ hñt triplicē. nā in medio cir/ ca ḡna sūt poma citrina z acetosa. Jn supfi/

cie iuxta corticē sūt dulcia Jn carne siue me
dulla interiori inf dulce z acetosū sunt me/
dia. Est etiā cedrus multe efficacie zvtuf z
valde medicinaf. Nam eius lacrima q est gū/
mosa in suba et aliqntulū piramidalis siue
pinea in figura acrem vtutē hz et ferventez.
vñ vrit z siccat. vt di. Dyasco. Caliginē ocu
loz detergit. vermes auriū occidit. J dolo/
rez dentiū subuenit. morsibz serpētū occur
rit. cū isopi succo sonitū auriū tollit. tumo/
rem fauciū sedat. vulnera pulmonis curat.
molles carnes a putredine fuat. corpa etiā
mortua reposita in ligno cedrino z eius la/
crima inuncta vt9 cedrina a tabe z putredie
defensat. semen etiā cedri tussim sedat. men
strua puocat. et secūdinas excludit. matricē
purgat. neruos spasmatos et Jctos remol/
lit et relaxat. vrinā mouet. et arenulas i vesi
ca et renibz mūdat. Vas z multas alias vtu
tes ponit Dyasco. de cedroz eius succo scie
atq fructu. Plinius āt de q̄dā specie cedri sic
dicit. Est inq arboz q̄dā noie medica a me
doz terra pmissa asportata q a grecis cytria f
cedronilla est dicta. eo q ei9 pomū odorez et
vtutē cedri seq videaf et ei9 saporē imitetur.
vt di. Jsi. li. xvij. Eiusdē em arboris pomū
vt dicit Plinius ptrariū est venenis. et est ar/
boz vt dicit idem q in omi tpe fere est plena
pomis. q in ea partim sunt matura. partim
acerba. partim in flore sunt posita. qō i alijs
arboribz raz est. hāc arborē multi assiriā vo
cāt. vt dicit idem.

De cypresso Ca. XXIIII

Jpressus grece dr cyparist9. vt dicit
Jsi. li. xvij. qz caput ei9 a rotūditate
in acumē erigit. vñ et conon alta ro
tunditas nūcupaf. cui9 fructus talis est dispo
sitōis. z iō conus appellaf. eo q conū imitef.
vñ et cypressi conifere dicūf. Dui9 lignū hz
vtutē primaz pene cedro. aptūq est turrib9
tēploz. sua em iputribili soliditate oneri nū
q cedit sed semp in pma remanet firmitate.
suauissimi est odoris. et ideo antiq solebāt
facere rogum de ramis ei9. vt odoris sui io/
cūditate repmerent fetorē cadaueruz moz/
tuoz. Vnde q Jsi9. Est āt cypressus arboz
calida in pmo gdu et sicca in secūdo. cuius
pomū lignum et folia ppetunt medicine. vt
dicit Plateari9. sunt em stiptica et psolidati
ua. et ideo valent J fluxū ventris ex debilita
te vtutis retentiue si eoz puluis in cibis vel
in potibz assumaf. valent J iliacaz passionē
et dolorem lūboz si cum aqua pluuiali de/
coquaf. deinde vinū limphef. Cypressi fo
lia recentia vulnera purgant et sanant. facē
ignem fugant. nares poliposas mundant. z
fetorē amputant. fluxū sanguis sedant. Se
men q eius mixtū cum caricis. i. ficubus sic
cis duricias soluit. reumatis fluxū stringit.
contra antracem. i. apostema venenosum et
morsum mortifer subuenit. et eius malicie
nē se diffundat repmit et compescit. morsibz
venenatis occurrit. Vas autem virtutes cy
pressi recitat Dyasco. et multo plures. Pli/
nius autem li. xvij. ca. xxxij. Cypressus ēar
boz ramosa. a fructu babēs vacuas baccas
p fructu folia amara odorez violenta. vmbra
gratiosa. Cuius duplex dr esse species. ma/
sculus sez et femina. femina autem sterilis e
veruntñ aspectu pulcra. cuius rami in fasti
gio sunt densi et inuicē ppoluti. masculi so.
rami sunt magis spissi. qui si precisi fuerint
regerminant.

De cipro Capm. XXV

Jprus de quo dr Canti. iij. Cipri
cū nardo zc. Pm Plinium li. xij. cap.
xxvj. est arboz in egypto silis oliue i
folijs. sz eius folia sunt viridi ozis et crassio/
ra cum flore nigroz semine candido z odo/
rato. qō si cū oleo coctum fuerit aut infectū
repmitur in vngentū regiū. qō odifer est et
summe delicios um et cyprus dr. Idem dic
Jsi. li. xvij. et glo. sup Can. Pm Pli. aures dr
q optima hz genezis arboz crescit in egypto
sup nilum in canopia regione. Secūdave
ro in ascalone. Tertia in cipro cui9 est mira
odoris suauitas. Arbori huic vt dicit idem
ē alia arboz similis q dr aspalaros hūs simi
litudinē in flore cū flore rose. et cui9 radicet
flore nobile fit vngentū. Dicit etiā idem q i
omi fruticeybi directe refulget arcus celes/
tis eadem fit suauitas odoris q diu ibidez
fulget arcus. sed si sup eandē arborē fulleret
inenarrabiliter ei9 odorem ampliat et decor/
rem. et est similis spine candide. colorē hūs
igneū siue rufum. z in parte redolet vt casto
reum. a multis vocaf sceptz belizei. vt dicit
idem. Dicit adhuc Dyasco. q cyprus est ar
boz medicinalis pueniētis et pglutinatiue
virtutis. cui9 foliū masticatū tumorem oris
compescit. eius elaxatura siue decoctio ver/
mes capitz interficit. et inficit capillos si in/
de capilli fomentenf. flos eius cuz accto de
coctus dolorē capitis soluit. vt dicit idem.

cuius lentiscus dr alterius virtutis. Quere supra de littera A.

De cynamomo. Capm. XXVI

Cynamomū dq dr Exo. xxx. sic ibi dic glo. est virgultū qd na/scit in india et ethyopia duoz tantū modo cubitoz. Et dr cynamomū quia sub tiles et replicatos habet culmos cereiuel ni gri coloris. quia fracti reddūt visibile spira mentum. Cynamomū vero quanto gracili9 z subtilius tanto carius est. et quāto grossius tanto despectius reputat. fm Jsidoz autez li. xvij. Cynamomū eo est dictū q cortex e9 in modū canne est gracilis et rotūdus z cre scit stipite breui virgas tenues hns. qd cuz frangit ad modū nebule suauissimū emit/tit spiramen Sup Ecc. c. xxiij. dicit glosa. Cynamomuz est breuis arboz odozifera et dulcis cinerei coloris prestans plus duplo ad medicine vsuz cū fistula. Plini9 quoq; li. xij. c. xxj. de cynamomo inqt et casia fabulo/sa narrauit antiqtas q inuenit in nidis aui/um. et specialiter fenicis. nec haberi potest nisi qd cadit xpto pondere. vl' qd excutitur cum plumbatis sagittis. sed ista fingūt ho/mines vt rerum precia augeant. fm verita/tem autem cynamomū crescit apud trogo/ditas in ethyopia q pervasta maria in rati/bus deducūt illud ad portū gelbenitarum. et est frutex duoz cubitoz ad maximum vel vnius palmi ad minimuz. truncū habēs in grossicie quattuor vel sex. alīq habent vnde/cim vel duodecim digitoz. nec olet nisi quā do arescit. siccitate em gaudet et in semīe ste rilioz efficitur cōtra arboz naturam aliarū inter vepres et rupes densissimas gignitur. et ideo nō sine magna difficultate recolligi tur. ante ortum solis aut post occasum nul/li licentia colligendi conceditur. quod cum collectū fuerit sarmenta basta diuidit sacer dos. deoq; partem ponit. reliquū mercator emit. Precipua aūt bonitas eius vel virtus est in densissimis virgultoz partib; ad lōgi/tudinem palmi et quod est in trunci medio vel quod est proximū radici parū vel nichil valet. quia ibi minimū corticis est. in quo ē summa bonitas cynamomi. et ideo cacumi na et superiores partes preferunt. quia ibi cortex plus abundat. lignuz vero interi9 re/spectu corticis nullius vel modici est valoz. Hucusq; Plinius li. xij. fm Dyasco. vero z Plat. cynamomū calidum est in tertio gra du. et siccum in secūdo gradu. Cuius duo sunt genera. grossum sc; et subtile. et grossū est minus laudabile. et ponitur in vomitiuis medicinis. quod vero gracile est et subtile ē laudabile et in alīs antedotis magis vtile. Est aūt eligendū quod est subtile acutū ba bens sapozē. dulcedini intermixtū cuz mul ta aromaticitate. et subrusum in colore. qd autem subalbidū est minus valet. ex aroma ticitate habens virtutē confortandi cerebrū ex9 glutinositate habet virtutem 9solidādi Habet autem cynamomū multiplicem vir tutem. vt dicit Dyasco. Nam tussim ex gros sa humiditate sedat. tritū et cum aceto mix/tum impetiginē extirpat. collirijs admixtuz humiditatē oculoz desiccat. renum dolorē mitigat. ydropisim curat. morsus reptilium sanat. appetitum confortat. menstrua prouo cat. opilationem aperit. cibum digerit. fleg ma dissoluit et consumit. potatū cum vino secundinas excludit. caliginem oculorū de tergit. sincopi ac cardiace passioni subuenit atq; succurrit.

De casia Ca. XXVII

Casia de qua dr Exo. xxx. spēs est aro matica. z nascit fm Jsi. li. xvij. i ara/bia. z est ẏga robusti corticis et pur/pureis foljs vt cortex piper. z est silis cyna momo i ẏtute sc; tm potētia inferioz. Uñ i lo co cynamomi dupler ē pōd9 e9. Jn medicis epi9 admisceť. vt di. Jsi. Glo. ātsup Exo. c. xxx. Casia i locis aq̄sis nascit. z in īmēsuz cre/scit ac bonū odorē reddit. De casia dic Plī. li. xij. c. xxj. Frutex inqt casie iuxta cynamo/mi cāpos nascit. e9 amplitudo ē triū cubito rū. e9 sarmētū ē grossi9 sarmēto cynamomi. Cui9 est triplex color. Primo em cādescit. deinde rubescit. tādē nigrescit. z ista ps ma xime est laudabil'. post nigrā āt laudabilioz est rubea z min9 laudabil' est cādida. Hā ci/ti9 a ẏmbꝝ corrodit et cauat. z h accidit xpt̄ sue subē mollicīē z minorē amaritudinē cor tic; z ẏtutē. Probat em casia cū est recens p odorē. p saporē. et p colorē. Nam casia nobi lis subdulc; pauci z acuti est sapor; suaui z iocūdi est odoris. subnigri insup vel purpu rei est color; z pōderis est ḡuioris. z maxime laudat illa casia q̄ de facili nō frangit sed re flectit poti9 z plicat. Alia aūt est spēs casie q̄ balsamo de saba silis est in odore. sed ama/ra est Et ideo ꝑma sc; nigra q̄ est subdulcis

ꝛ ferueꝫ sapoꝛ ꝛ boni odoꝛ a medicꝫ plꝰ laudat. Ducusq; Pli. Scõm Plat. ãt ꝛ Dyas. casia ẽ duplex. ſ. casia fistula. ꝛ casia lignea q̃ ẽ fruticꝫ cuiusdã cortex nascẽtꝫ iuxta cõfinia babilonis. cuiꝰ diuerse sũt spẽs. Una ẽ silis cynamomo q̃ subrufa ẽ ꝛ rotũda solidamq; hz subaz. ꝛ cũ frãgit vel terit nõ plicat sz relistit. acuta ẽ in sapoꝛe ꝛ paꝛ dulcis. ꝛ ista medicina vtitur. Alia ẽ spẽs q̃ est subamara partim hñs colores distinctos ꝛ hac vtũt medici. et ẽ eligẽda q̃ nõ facile frãgit sz plicat. et q̃ hz acutũ sapoꝛẽ mixtũ dulcedini cũ aromaticitate. cũ ãt frãgit colores hz subalbidos interꝰ ꝛ distictos ꝛ rufos intermixtos. Sophisticat q̃q; cũ admixtõe corticis caparꝝ. sz cogscit qꝛ subamari ẽ saporꝝ. ℔ vtẽ habet diureticã. i. diuisiuaz ex subtilitate sue substãtie. hz etiã ℔ vtẽ ꝓsumẽdi ex q̃litatibꝫ suis. insuper hz vim ꝓfoꝛtãdi ex aromaticitate. reumaticas ꝛ frigidas causas curat. epilẽticos ꝛ caducos iuuat. cerebꝝ ꝓfoꝛtat. renes ꝛ vesicaz purgat. apostemata maturat ꝛ sanat. renes ꝛ epar ꝛ splenẽ deopilat. fetoꝛẽ oꝛis mastricta palliat aut amputat. menstrua prouocat. et matricem ꝓfoꝛtat. ℥ sincopim et defectuz cordis iuuat si ex eius puluere et rosis ꝛ osse cerui syrupus fiat. Ducusq; Dyasco. ꝛ Platearius.

De casia fistula. Ca. XXVIII

Casia fistula ẽ fructꝰ cuiusdã arboris q̃ lõga semia pducit. sz succedẽte tpe elõgat ꝛ ingrossat ꝛ calorꝫ actõe extrinsecꝰ dẽsat. medulla iterꝰ existẽte nigra ꝛ dumida atq; dulci q̃ mixta ẽ cũ albis gnis ꝛ q̃busdã cellul' ad modũ faui mellis interꝰ est distincta. Est ãt eligẽda q̃ est grossa ꝛ põderosa. qꝛ mltã signat inesse bũiditatẽ. reicienda est etiã leuis ꝛ sonoꝛa. qꝛ sigꝝ vacuitatẽ et siccitatẽ. ℔ vtẽ hz leniẽdi mollificãdi ꝛ mundificãdi ꝛ feruoꝛẽ sãguis mirabilit mitigandi ac colerã ꝛ sanguinem depurãdi. apostemata gule dissoluit. viscerib; vtilis est. et viciꝰ pectoꝝ subuenit. mẽstrua retẽta et pingui hũoꝛe educit. tumoꝛẽ viscez et itestinoꝝ doloꝛez potata tollit. Ducusq; Dyas. cuius ãt vsualit in casia duplex ſſ. sonat. cũ simpliciti cũ scribi et pnunciari dz vt casia dicat. vt dicunt autoꝛes. Uñ Ouidꝰ. xv. methamoꝛpho. Quo simul ac casias et nardi leuis aristas ꝛc. Et sic vbiq; dicit Plinius et Perſꝰ et alij.

De calamo Ca. XXIX

Calamus aromaticꝰ de q̃ dz Exo. ꝛ a similitudine calami vsualis est vocatus. vt di. Jsi. li. xvij. Et gignit in india multis nodis geniculatus odoꝛe sua/uis. mira fragrans odoꝛ suauitate. q̃ si frangitur in multas ptes scindit et diuidit. et in gustu est silis casie cũ leni acrimonia remordente. vt di. Jsi. ℔m Papiã ꝓ feruẽtis effectus. Jn glo. sup Exo. xxx. dz q̃ calamꝰ aromaticꝰ est spẽs q̃ crescit iuxta montẽ libani. Ubicũq; ãt crescit dicẽ Dyas. Plat. Plinius. spẽs ẽ calida ꝛ sicca in scõo gdu. Et ẽ radicis cuiusdã fruticis calamo valde silis ꝛ magni odoꝛis. hz ãt ad modũ canne ꝛ cauitatẽ in q̃ lignũ inuenit. qđ q̃dẽ extrahi dz cũ nullius valoꝝ. tũ aliq̃n intꝰ dimittit vt maioꝝ pꝰ sit valoꝝ. tũ aliq̃n intꝰ dimittit vt maioꝝ pꝰ deris videat. Est ãt ℔m eosdẽ autoꝛes calamus duplex. ſ. pficꝰ q̃ colore ẽ citrinꝰ. Alius est indicꝰ q̃ colore est subalbidꝰ. q̃ cũ frangit facile nõ puluerisat. et hz ℔ vtẽ mirabilit cõfoꝛtãdi. vñ stomachũ ꝓfoꝛtat ꝛ digestõz adiuuat. maxie si cũ absinthio tpet cardiacos et cordis defectũ quẽ greci sincopim vocãt cũ aq̃ rosacea multũ iuuat. ℔m Pli. ãt calamus odoꝛãs est indicꝰ q̃ maxime valet q̃n nõ frãgit in ptes plurimas valde siccas. et ẽ valde medicinalis fere sic casia vel etiam cynamomo. quaꝝ ℔ vtutes quere s. Nam mẽstrua pmũ. quaꝝ ℔ vtutes quere s. Nam mẽstrua pꝰ uocat.

De calamo vsuali. Capitulum. XXX

Calamus vsualis ℔m Jsidoꝝ dz canna stipule vel segeris. et sic dz a caleo cales. eo q̃ immisso flatu aliqualiter calescit. Et est ꝓprie stipes medius in segete inter radicem atq; fructum siue spicam in qua fructus continet. alio etiam nomine vocatur culmus vt di. Jsiõ. et est interius concauus. exterius planus et rotundus. nodis aliquibus munitur. multis tuniculis circũuestitur quo mediante spica pficit ꝛ nutrit. quo deficiente deficit et spica ꝛ penitus destruitur. modico vẽti impulsu bincinde agitatur et mouetur. facillime frangitur et incuruatur. et vix erigitur vel reparatur.

De calamo scripturali Capitulum. XXXI.

Calamus scripturalis de quo in ꝑs. dicitur. Lingua mea calamus scribe. idẽ est qđ arũdo. q; antiq; arũdine vtebãt i scribẽdo añq; vsus pẽne haberet.

Rã arũdo vt di. Pli. li. xvj. c. xxxiij. vtilis est ad mꝰtos vsus. Arũdies inquit int' aq̃ticos frutices obtinẽt ꝓncipatũ. suntq; nec̃arie in bello z i pace. nã arundinib' septẽtrionales ꝓli domos suas aptissime tegũt z eas i suis cauernis ꝓdelicijs z ornatu suspẽdere ꝛsue uerũt. calamis etiã oriẽt' ꝓli bella agũt z ꝺ mꝰt' ptib' q; hasta q; vicẽ ꝓbẽt radicẽ hũt vi/uacẽ. vñ si earũ frutices recidãt' fecũdi' surgunt. Sũt ãt aliq̃ calami q̃daz medulla re pleti. q̃dã extoto ꝛcaui q̃ ad fistulas facien/das sũt mꝰtũ apti. calami ãt medullati habẽ tes lignũ spissũ z nodosũ pugnãtib' plꝰ pue niũt. Sũt z mꝛores arũdies i locis minus aq̃sis crescentes. subaz hũtes tenuẽ z valde durã. et medullã q̃ nullã z eaq; supficies est plana z relucẽs ac polita nõ nodosa. z tales calami sũt abiles ad scribendũ. cuꝰ ps ante rior ꝓcisa acuit' z ad scribẽdũ adaptat'. et vt pfectꝰ attramẽtũ admĩstret paq; scindit'. et i pte dextra plꝰ q; i sinistra aliq̃ntulũ ꝓlongat' Sũt et aliq̃ calami dulci medulla pleni q̃ p minuta frusta inciſi pistant'. z ad lentũ ignẽ in lebete decoquũt' vsq; ad spissitudinẽ. et ꝓ movidet totũ trãsire i spumã. sz pꝰ facta reli quanuz sup manat et p aliud sophisticat'. sz discernit'. qz bonũ crepitat in ore. et ẽ valde dulce. malũ ꝛo nõ. sz in ore cuanescit. vt ꝺr in Plate.

De cappare La. XXXII

Appar' de q̃ Ecẽs. vl. ꝯm Pli. li. xiij. ca. xxiij. z ꝯm Jsi. est fruter in oriẽte nascẽs. cuꝰ cortex folia z flores cõue nit medicie. z ꝓcipue cortices q̃ sũt i radi/ce. Et vt di. Jsi. li. xvij. Capparis a grecꝰ no mẽ sumpsit. eo q; hz rotũda in sũmitatib' capi tella. De cappari aũt di. Diasco. q; est herba siue fruter spinosus expãsus sup trã. vnctõe plenꝰ cuꝰ ꝓt' duricia splenis sup omia medi camina iuuat. nascit' in locis aridis z siccis ac duris. z maxie in antiqs muris. vẽtrẽ re/mollit comestũ vrinã. puocat z mẽstruis im perat. dolorẽ dentiũ mitigat. succꝰ et' auribꝰ instillat' ꝯmes necat. multas hz radices et magnas q; cortices sũt vtiles ad ꝓdicta In Plate. ꝺr capparis vt volũt q̃dã est herba q̃ i ꝓncipio veris ẽ colligẽda z desiccãda. z p se/ptẽ annos i ma ẽ efficacia ꝛseruãda ẽ. Et est bona ac laudabil'. q̃ cũ frãgit' nõ pulueriſat'. z aliq̃ntulũ est subamara in sapore z subru/fa in colore. et flores eꝰ sunt calidi q̃ñ adhuc sunt clausi. qz nihil valẽt cũ fuerint dilatati cũ sale ꝺiũt'. z sic vsui reseruãt'. ꝓtutẽ habẽt appetitũ excitãdi z digerẽdi hũorẽ i ore sto/machi existẽtẽ. Sunt eñ cibꝰ medicina. ꝺ surditatẽ ꝛofert pulnis eiꝰ auribꝰ fistulat' si i oleo decoquat' z auri patiẽti infũdat'. Duc/usq; Plateari.

De cardamomo La. XXXIII

Ardamomũ de q̃ ꝺr super Ezech'. vt diẽ Dyasco. est semẽ cuiusdã arboris. qꝛ veneris fructũ pducẽt'. faẽ el q̃sdã tuberositates silꝛes botro vineaq; ꝙbꝰ semen ꝛtinet. z ẽ duplex. maiꝰ qꝺ ꝺr domesticũ. et minꝰ qꝺ dicit' siluestre ꝓmũ est melius. qz magis est aromaticũ. et est laudabilꝰ quod est subrufum aliq̃ntulũ acutũ dulcedini in termixtũ. ꝓtutẽ hz ꝛfortãdi et ꝛsumẽdi. z ꝯ valet ꝛtra cardiacã passionẽ. contra stoma/chi indigestionẽ. ad appetitus ꝓuocatõnem. ad vomitus repꝛessionem. ad cerebri debili tatis confortationem. vt di. Dyasco. z Pla/tearius.

De calamento Capꝰm. XXXIIII

Calamẽtũ est herba q̃dã mente simi/lis. de qua sancti in glosa aliquãdo faciũt mentionẽ. Et est duplex ꝯm Dyasco. et Plate. s. montanũ. et illud simplr est me/lius. aliud est q̃si domesticũ nõ ita siccuz sicẽ ꝓmũ. virtutẽ hz consolidandi et consumen di cũ calidũ sit et siccum in tertio gradu vt dicit idem. Valet contra tussim et infirmi/tatem pectoris ex causa frigida sicut et dya calamentũ q̃d est electuariũ quod ex illius herbe floribꝰ et pulueribꝰ alijs est ꝛfectum stomachi et intestinoꝝ dolorẽ sanat. contra reumaticas et frigidas causas iuuat. mor/sus reptilium curat. et venenum ad exterio ra reuocat. succus eius auribus instillatus vulnerũ et aurium etiã vermes necat. libi/dinem domat. contra lepꝛam adiuuat et re tardat. supfluitatẽ z humiditatem matricis anihilat z desiccat. vt di. idem. Multas ali as ꝓtutes hz sicut artemesia. sed hec iam suf ficiant.

De carice La. XXXV

Carex vt di. Jsi. est herba durissima et acuta cuius stipes siue virgula est triangularis manũ fecãs ipsaz violẽ tius ꝛtractantis. folia habet in vtroq; latere secãtia z acuta. piramidalẽ formã ad modũ

gladū repñtantia nūcz tñ caricꝫ acumē alī/quē ledit nisi ꝑmitꝰ ꝓtigaī. Jn loco paluſtri et molli creſcit. z tñ nō modicā duriciē pariter et acumē hꝫ ī ſua ſuba ſe oñdit. ſm Plī. āt int genera ſcirpi ꝓputaī. vnde et caricē ſcirpū noīat triāgularē. de q̄ ſubdit q radix ſcirpi triangulī eſt odoris boni et ꝑtutis ſic̄ calamī aromatici. ſz hꝫ intelligo nō ī genera/lī ſz mlt̄ū ī ſpēali ſic̄ ipe memorat li. xij. A carice āt ꝺ z carectū. locꝰ ſcz vbi creſcunt carices. ſic̄ et a ſalice ſalictum vbi creſcūt ſalices vt ꝺī. Jſi.

De carduo La. XXXVI

Cardu⁹ ſm Jſi. grecū ē. z ē genꝰ herbe vl̄ fruticꝫ ſpinoſi. cꝰ naīa mordax eſt z auſtera. z iō ſuccꝰ eius allopicias. ī. capillorū fluxꝰ curat. De carduo ꝺī. Dyaſ. q radix etꝰ ī aq̄ decocta cupiditatē potatoriꝫ adminiſtrat. matrici vtiliſſimꝰ ē. z iō nō eſt mirū ſi a mulieriꝫ deſideret. qꝫ iuuat vt maſculos ꝑcreent. vt ꝺī. idē. Eſt āt cardu⁹ herba mlt̄ū aculētas hñs haſtas z ī ſūmitate ſpinoſa habēs capitella ī q̄ꝫ ſemē cardui ꝓtinet. quod itaq̄ exteriꝰ nigꝝ ē hꝫ albū eſt interiꝰ ī medulla. et eſt ſemē diureticū et diuiſiuū. et valet ꝺ calculū ī renibꝫ z veſica. creſcit ī locꝫ inculꝫ ꝺpaſcik ab aſinis z beſtiꝫ ꝺculcaī. ſic̄ ꝺī. iij Reg. xiij. Trāſierī beſtie ſalt⁹ z ꝺculcauerī carduū zc. De carduo āt ꝺī. Plī. li. xx. c. xvj. Cardui folia z caulis ſpinoſas lanugines habēt. cꝰ ſemē z radix veſci pñt. Et ē q̄ddā genꝰ cardui qꝺ ſine iteruallo tota eſtate floret. et vno flore cadēte ꝓcipit aliū. cuiꝰ aculei arescēte folio deſinūt pūgere. Sunt et alij cardui ſpinoſi frugiꝫ inimici. vt ꝺī. idē. et abū dāt ī ſemīe. et iꝺo vix pñt extirpari vbi ſemel creſcūt niſi affuerit cultoris diligētia cardu os extirpāt. Jn ipoꝝ āt extirpatiōe ſepe leſi onē patiī et pūcturā.

De carica La. XXXVII

Carica eſt fic⁹ ſicca et a copia ſic vocata. nā ſinguī annis ficꝰ vt ꝺī. Jſi. lib. xvij. ter q̄ter ve fructū gignit. atq̄ alꝫ maturescēte alī oriī et ſuccedit. Carice a ſenibus ſūpte ī cibo ſepe ferūt defedere ipoꝝ rugas. vt ꝺī. idē. ſm Dyaſco. ꝓ⁹ inī fructꝰ carica eſt dulcioꝝ. et ē vtilis ī cibo z ī medicina. multū em̄ nutrit et impiguat. ſanguinē groſſum et mlt̄ū generat et debiles ꝓfortat. ſm medici nā ꝓ⁹ pectus mūdificat. tuſſim ſedat. vocez clarificat. fauciū tumorē mitigat. renes z veſicā et matricem purgat. cocte in vino cum abſinthio idropicos curāt. trite cum ſinape pruriginē auriū purgāt. tū ī cibo nimis vſi tate inflationē z vētoſitatē generant. pedicu los creant. vt ꝺī. Dyaſco. Alias em̄ ꝑticulares q̄re infra de ficu.

De cimino La. XXXVIII

Jminum ſm Dyaſco. et Macro. z Perſium eſt ſemen aromaticū colore pallidum. Unde Perſi⁹ Rugoſum piper et pallētis grana cimini. Calida et ſicca in ſecūdo gradu. ꝑtutem hꝫ diuretī/cam fumoſitaꝫ ſubtiliatiuā et digeſtōis cō/fortatiuā et vētoſitatis mitigatiuā et dolorꝫ ſtomachi et inflatōis repſſiuā ſolutōis vētriꝫ reſtrictiuā. cū aceto infuſum ꝓmo affectꝫ in ſufflatū in naribꝫ ſternutatōem puocat. ſanguinē de naribꝫ pfluentē ſedat. tumorē fauciū et dolorem mitigat atq̄ ſanat cū baccis lauri reuma frigidū compeſcit. ſanguinem coagulatū oleo mixtū cū cera mūda diſcutit et diſſoluit. liuorꝫ ex ꝓcuſſione ſiue alio modo factū puluis etꝰ cū cera bñ cōmixtus ſepiꝰ appoſitꝰ totaliter tollit et etꝰ frequēti⁹ facies diſcolorationem incurrit. Hucuſq̄ Dyaſco. et Plate. Idē fere ꝺī. Plī. lib. xx. ca. xvj. vbi ꝺicit q ciminum aliud eſt domeſticum. aliud ſilueſtre. et ꝺicit q mlt⁹ ꝓdeſt remedijs marie ſtomachi. cuiꝰ diſſoluit iſta tiones et inteſtinoꝝ diſcutit dolores atq̄ vi ſceꝝ torſiones.

De coriandro La. XXXIX

Coriandrū de q̄ ꝺr Exo. xvj. et Pſal. xj. ſm Jſi. li. xvij. eſt ſemē q̄ddā odorifeꝝ a grecis coꝛion dictū. cꝰ ſemen ī vino dulci datū boies vt ꝺr reddit ad venerem ꝓmptiores. cauendū tñ eſt ne nimis ꝺeā. qꝫ abſq̄ dubio amentiā adduceret z furorē. caniꝫ āt herba eſt cū ſemine venenoſa nā iterficit eos ſi ab eis aliq̄tiēs aſſumaī. vt ꝺicit Jſi. et Papias. Et ſupaddit. eſt inquit coriandrum in cibo ſumptū calefactiuū. conſtrictiuum. necnō et ſomni puocatiuū. ſm autem autores ꝺr eſſe compoſite virtutis. Dicit etiā ſic Macer in libro ſuo. Frigida vis herbe coriandri ꝺr eſſe. Auſtereq̄ ſimul quiddam virtutis habere. Hanc Galienus ait ꝓ quam depellere ventris. Lumbricos tineaſq̄ ſolent ſi trita bibatur. Lum vinoꝝ ſi mixto ſumatur aceto Coriandri herba in ſe eſt odorifera q̄ꝺiu eſt integra. ſed manibꝰ fricata fetet. ſemen eius candidum et minutum.

De coloquintida La.XL

Coloquintida de q̄ dr. iiij. Reg. iiij. est genꝰ herbe amarissime scz cucurbita agrestis. qz more cucurbite flamilis cucumeri vsuali. hec herba q̄si vitis se diffundit in sepib⁹. fructu modico z rotūdo. q̄ dr cucurbita alexandrina aliqñ inuenitur sola et tūc est mortifera et venenosa. sic̄ herbis inuenit nō ita p oia est nociua. hz āt medullā corticē atq; semē. medulla ē optima ī medicina. semē secūdario. sz cortex nullꝰ vt modice ē vtuꝫ. Uñ illa medulla ē laudabiꝫ q̄ est alba et cui semīa bñ sunt inserta. illa āt paz attēdēda q̄ cū ocurit multū sonat. similiter q̄ de facili puluerisat. vtutē hz dissolui et penetrādi. z subtilitate fleuma purgat z melancoliā. vñ dr valere ꝫ q̄tidia/ nā scabiē et q̄rtanā si mō debito patientibus offerat. doloꝛi dētiū subuenit. lūbricos. i. lōmes auriuz puluis eius interficit. splenis z epatis duriciā apit si succꝰ eius cū feniculo venas apit et mēstrua ꝓuocat z educ̄. Uas Plate. et etiā Pli.

De croco La.XLI

Crocus de q̄ dr Lañ. iiij. et Threno rū. vlti. herba ab vrbe cortício sic dicta vbi maxime abūdat vt di. Jsi. li. xvij. est herba cū flore sic dicta. sz flos in q̄ ē potissima ꝑtꝰ crocū dr. z est optimū q̄d ē recēs odoris boni lōgū. paz albū. integz. ne/ q; in fragmēta cōminutū. in spiratōe bonū. z cū carpit inficit z tingit manū z lenit ē acu infusū. adulterat āt admixto crocomagmate augēdi pōderis cā spuma argēti trita addit. sed pdit si puluerulentū inuenit. et si magma supfluitas q̄ relinq̄t ex aromatibus decoctū ab odore ꝓprio imutet. z dr croco/ q; q̄bꝫ croceū fit vngentū. Ducuscz Jsi. ꝓ mus ab orto in q̄ nascit. z orientalis a loco vbi crescit sic vocat. Et est iste nobilior q̄ orientē. nec apponit in vomitiuis medicinis. pducit āt florē purpureū bñs caput ad modū viole in cui⁹ medio tres vel q̄tuor flores producit

Eligēdi āt sunt subrufi vel oīno rufi. subalbidi ꝓ abiciēdi sunt. p decē annos pñt seruari. Est āt crocū calidū et siccū in ꝓmo g̃/ du et in suis q̄litatibꝫ tpatū. z iō est ꝓfortatiuū. vñ ꝫ debilitatē stomachi z defectū cordis multū valet. rubozē oc̄loz. et sanguīe vl macula tollit si tritꝫ cū rosis et vitello oui oculis apponat. Ducuscz Dyasco. et Plat. Unā em̄ ꝓprietatē hz crocus. qz in folijs per totā hyemē retinet virozē nec deponit illuz q̄ntūcūq; frigus intendat. in estate ꝓ deficiūt eius folia penit⁹ z marcescūt. z post me diū autūnū itez crescit et tūc flores ei⁹ in tenui stipite exeūt et prūpūt. Sic̄ aūt di. Aristo. li. vegetabiliū. crocus hz magnā ꝓuenientiā et sīlitudinē cum cepa et ascalonia. in radice. differt tñ abvtraq; q̄m cepa siue radix croci est ꝓtinue carnis et nō facit semen sicut ascalonia. sed etiā est tota rō ei⁹ semina tiua in radice. et oīes tunice croci sunt macre. et nō recipiūt tunice ei⁹ oriri ab vna parte cepe sue sic̄ accidit in ascalonia z domestica cepa. sz incipiūt tunice croci a locis germinationū venaz cepulaz. et hoc ē de ꝓprio croci. vt di. Arist. Habet aūt cepa croci radices capillātes q̄bꝫ adheret terre z attrahit sibi nutrimentū vt lilium et alliū. et hmōi. z q̄n cepa croci est grossa et iam matura incipit diuidi et multiplicari in capita mīra p/ prias tunicas et radices habētia et ex singulis crescit planta. ex q̄ pz q̄ in eius capite seu radice est eius ꝓtus semētina. q̄ est sui multiplicatiua et sue speciei ꝫseruatiua. quemadmodū dicit Plin⁹. Siquidē crocū li. xx. c. xx. sic cōmēdat. Crocū inq̄t cū melle nō soluit nec cū aliq̄ dulci. facilime āt cū vino vel cū aq̄. Utilissimū est ī medicina. destruit ei oīes inflatōes et doloꝛes oculoz. maxime si cū vino fuerit mixtū. pectori stomacho et epati summe vtile est. qui crocū ꝓpus biberit ebrietatē et crapulam nō incurrit. Corone aūt ex eo facte ebrietati resistunt nec permittūt hominē inebriari. somnum facit caput mouet. stimulat venerez. flos eius illiꝰ igni sacro subuenit. De croco fit vnguentum citrinū et croceū quod greci crocomagon vocant. Et valet contra suffusiones oculoz. z est optimū. quod gustatum dentes inficit et saliuā. vlcera capitis purgat. capitis tormēta et inflatōes sedat. serpentū z arenaz morsus et scorpionū puncturas curat. Ducuscz Plinius.

De cepa Ca. XLII

Cepa vel cepe est herba cuius vis tota est in radice z in semine. Et ideo sic cepe vocat vt dí. Jsi. qz nō hz nisi caput. De cepe dí. Arist. li. de plātis. Cepe inquit et ascalonia bis faciunt folia. z hz cepe stipitē in q̄ facit semen. z hz radicē plūbz tunicis vestitam. z sub radice hz alias radices q̄si capillares q̄bz nūtrit grossa radix. et per hanc ad totā herbam humor trāsmittit radicalis. Jn p̄mo āt anno nō pficit radicem sz in secūdo postq̄ seminat. Silr nec semē ante secūdum annū facere ꝓsueuit. Nec fac semen in folliculo sic alliū et q̄dam alia. sed in sūmitate stipitis semen sup quosdā pediculos. i. pedes paruos se dilatat. Spēs aūt cepe est duplex. s. domestica z siluestris que canina ab Arīsto. nūcupat. Canina autem cepa flores habet albos versus celum et virides q̄dammodo versus terrā. Et talis cepa valet ꝓtra apostemata. habet autez cepa domestica stipitem ꝓcauū et sine nodo. z sic renouat folia ita z radices. vt dicit Arist. in p̄dicto libro. fm Dyasco. cepe domesticum est vtile ad medicinaz et ad cibū. Est autem viscose et frigide nature et maxie illō quod est oblongū magis q̄z rotundū. z magz rufū q̄z album. et magis siccū q̄z recens. et magis crudū q̄z coctum. comestum fastidiū tollit. ozis fetorē diminuit. ventrē mollit cibos cōdit. succus eius cū melle caliginē oculoz detergit. succus eius litargicis subuenit. auribus cū lacte mulieris instillat eius dolorē sedare ꝓsueuit. comestū tempate put ꝓcuit viscosos humores incidit. oza venaz aperit vrinam et mēstrua ꝓuocat. z educit venenū morsus rabidi canis extinguit. et alīs venenosis morsibz succurrit z relistit. cutem clarificat. et pozos aperit. et ideo sudorē ꝓuocat et educit. et comestū crudum nihil nutrimenti corpi tribuit. colericis obest. flegmaticis ꝓcuit. sitim facit. inflatiōem gignit. et acumine suo caput pcutit atq̄ ledit. z nimis comestū aliq̄n maniam z insaniā inducit et terribilia somnia videre facit precipue si ab exeuntibus egritudinē comestū fuerit. lacrimas solo odore ꝓuocat et visum ledit. Vsus q̄z Dyasco.

De cepe Capm. XLIII.

Cepe caninū dr squilla. et inuenitur iuxta mare. vñ a Platearío cepe marina apellat. reperit autem quādoq̄ sola. et tūc mortifera ac venenosa est. si in tus recipiat nisi eius venenositas repmat. Solēt aūt salernitani eam diuidere in plures ptes z plantare in ortis sigillatim. z ita repmūt venenū eius. repmitur aūt malicia si in vino et oleo aliquantulū dimittat. z sic in medicinis apponat. Debet autem scindi ista cepa et interiora et exteriora abīci. quia exteriora sūt mortifera p̄ nimia caliditate. z interiora p̄ nimia siccitate. sz media sunt temperata multū ꝓuenientia medicinis. De cepe aūt dicit Pli. li. xx. c. xvij. Cepe apud grecos multa sunt genera et eis oīmb⁹ est odor lacrimosus. z est optimū q̄d est rotūdissimū et acrius est rufum q̄z candidū. et crudz q̄z coctum. seritur et plantat. sed q̄n seminatur ante annū sequentē nō facit semen. et q̄n facit corrumpit ipm caput. vnde excorruptio cit corrumpit ipm caput. et proda ne iacti seminis gignit ipm caput. et prodactio seminis capitis est corruptio. Valt aūt seri semen cepe in solo terre fosso herbarum aliaz radicibus extirpatis. semē et nigrescere incipiēs metitur anteq̄ totaliter maturescat. radices eius optime in paleis ꝓseruat. z licet ꝓtinget capita inueterari. aqua salla z tepida sūt capita intingenda et ita efficiūt diuturniora et esui meliora. sed in siccis ad seminandū vel plantandū sunt vtilioza. mti etiā capita cepaz sicut et alliaz suspēdūt in fumo sup ignē. et sic ne germinēt ꝓseruat. q̄ sepe extra terrā facere certū est sic et alliū nisi p artificiū caueat. Jtem li. xx. c. vij. Cepe siluestres nō sunt sapide neq̄ multū comestibiles. sunt tamen multū medicinales. Jpo em olfactu caligini medent. magz aūt vnctione ꝓuocant. ozis vlcera sanant. morsib⁹ caninos cum melle et vino curant. morsus etiā serpentū obuiant. auriculaz sonitū et grauitatem emendant. cum adipe anseri no aut cū melle lumboz dolores iuuāt. vulnera cum melle purgant et sanant. Vsum q̄z Plinius.

De cucumere Ca. XLIIII

Cucumer. eris. q̄dam est herba de q̄ dic Jsi. li. xvij. cucumeres sunt dicti eo q̄ interdum sunt amari q̄ dulces nasci phibent si lacti mellito eoz semen infundat. Diasco. aūt dicit cucumeris natura frigida repit. ventrē soluit. stomacho accōmodat. q̄bz animo deficit succurrit odore. Folia eius trita vulneribz medent q̄ impssit ca- nīnus morsus. semē eius tritū cū vino dulci

ꝑ potui datū vesicā adiunat laborātem. ſm Plī. āt li. xx. c. ij. ⁊. iij. dr q cucumer ortēsis ⁊ siluestris cuī radix ē magꝭ grossa et alba. ex cuī succo fit electuariū qđ est necessariuz in multis medicinis.

De cucurbita Capl'm. XLV

Cucurbita ſm Jſi. nomē est grecum cuī orīgo latinis ē incerta. Et genera sūt mlta vt tāgit Jſi. li. xvij. Et dicit idē Plī. Est āt cucurbita alia domestica ⁊ ortēsis. alia ꝯo siluestrꝭ. domestica ꝯo in ramos folia pitet ⁊ flagella ad modū vinee se diffundit ⁊ q̄busdā ligamētꝭ se ꝯnectit sīc vt tissime ꝫ noctē. sine appodiatiōe florere p̄t. sz fructꝰ eī⁹ vix pficit imo deficit l' putrescit qñ ad modū vince a tra nō erigit ⁊ lignis vl' virgulis ñ sustētat. Est āt cucurbita ſm Plat. te Jn calidis regionib⁹ ꝓcipue inuenit. cuī⁹ semīa in terrā piecta herbā pcreāt ex q̄ pdunt albi flores. ⁊ tandē fructꝰ pleni semie et medulla cuī⁹ cortex p̄mo mollis. sz qñ puenit ad maturitatē ad modū ligni indurescit fructꝰ eius qñ noui sūt ꝯueniūt cibis ⁊ semina medicinis. Sūt āt semīa eī⁹ diuretica et diuisiua ꝑt sue subtilitatē. ⁊ iō valēt ꝫ opilatōz epatis ⁊ renū ac vesice. acutā patientib⁹ cucurbita elixa vl' assata cib⁹ ēt medicīa. Hā materiā infirmitatꝭ purgat p̄uinā ⁊ alitat. semīa eī⁹ post maturitatē colligūt ablunt et ad solē desiccāt. ne ꝑt hūiditatē super fluā corrūpant. Jn loco sicco p triennīū reseruant. Ducuſq; Plate. ſm Plī. āt succus cucurbite valet ꝫ ignē sacrū. ⁊ ꝫ tumorē oculoz. mitigat dolorē auriū si tepid⁹ immittat. semē eī⁹ tritū in puluerem et insparſū replet cuata vulnera. Linis cortic⁹ valet ꝫ cōbusta siluestris digitalis grossitudis nascens ī saxosis locis. cī⁹ succ⁹ stōacho ⁊ visceribꝫ multū pdest renū ⁊ lūboꝝ. paralisi subuenit. medulla cū absinthio ⁊ sale dolorē dentiū tollit. succ⁹ eī⁹ cū aceto calefact⁹ mobiles dētes simatib⁹ succurrit. vinū cū ea feruefactū oculoz impet⁹ tollit. folia eī⁹ cocta ⁊ trita vulneribꝫ subueniūt. semē eī⁹ potatū cū vino venenū vincit ⁊ comedi nō dz. qr inflatōes facit. Est āt cucurbita agrestꝭ ſm Jſi. li. xvij. idez qđ cologntida herba mltū amara quemadmodū cucurbita ꝑ terram flagella tēdit. hūs folia magꝭ grauis odoris vt cucurbita. et fructū rotundū facit sīc cucumer vsualis. vt dicit Jſi. quere ꝫ de naſa cologntide

De celidonia Ca. XLVI

Celidonia est herba croceos hūs flores atq; fructū croceū tāgētis manꝰ intingētē. sic dicta eo q̄ in aduentu yrūdinū videt erū pcrevel florere vt di. Jſi. li. xvij. Celidon em̄ grece yrūdo latine dr. et subdit Jſi. vel dr celidonia. qr pullis yrūdinū si oculi ledāt matres eaꝝ illis ex hac herba medicant. Idē etiā recitat Plī. scz q̄ suco celidonie oculi yrūdinū eruti siue lesi ad statū ꝑstinū reuertūt Alias sicđē notabiles hz ꝑtutes. Hz em̄ ꝑtutē dissoluēdi attrahendi ꝯsumēdi vt di. Dyasco. dolorē dentiū mitigat. caput purgat. mēstrua puocat. et matricē mūdat. fistulā oris ⁊ cancrū curat. ſm Plīniū Dyasco. et Plat.

De centaurea Ca. XLVII.

Centaurea ē herba amarissima calida ⁊ sicca ī tertio gdu. ⁊ iō fel terre ē vocata vt di. Jſiō. qr a chirone centauro eī⁹ ꝑt⁹ ꝑmit⁹ ē inuēta. vt dīc idē li. xvij. Est āt duplex. s. maior ⁊ minor. Prima maiores hz ramusculos ⁊ flores. et ē maioꝝ efficacie q̄ minor. vt dr i Plat. Et ibidē di. Lō stan. q̄ radix maioꝝ calida ē ⁊ sicca ī secūdo gdu. ⁊ hz q̄ndā amaritudinē cū dulcedie. et iō hz ꝑtutem ꝯglutinādi. ⁊ ex amaritudie hz vim diureticā ⁊ diuisiuā. pl⁹ valēt flores ⁊ folia in medicina q̄ alia q̄ sūt in ea. dolorē ventris sedat. visū clarificat. renes ⁊ splenez deopilat. paralisim curat. ſmes vētris cū mel le necat vulnera radix eī⁹ ꝯsolidat sīc di. Plīn⁹ Dyasco. et Plate.

De daphni Ca. XLVIII

Daphnis grece laur⁹ dr latīe. vt dicit Jſi. li. xvij. Et est laur⁹ aꝑbo laudis dicta. Lauri em̄ ramis ⁊ folijs cum laudib⁹ victorū capita coronabāt. Et iō apō antiqs laudea vocabāt. sz p⁹ sublata lr̄a d. et surrogata. r. laur⁹ est dicta. sīc q̄ndā dicebāt medidies q̄ nūc meridies solet dici. vt dicit Jſiō. Hāc arborē greci vocāt daphnem eo q̄ nūqs deponat viriditatē. hyeme em̄ vir⁊ estate. ⁊ iō indevictores potissime coronāt. vt di. Jſi. Et subdit. hec sola arbor a vulgo credit mīme fulminari. vñ fuit apollini antiq⁹ ꝯsecrata. de q̄ dīc mgr in hist oꝝ. sup illud ꝑbū Lōsuluit ysaac dñm. sup Gen. xxv.

Rebecca ex more gentiū quē viderat in parentib⁹ speciē lauri quā tripodē dicūt capiti supposuit. z ramis arbor⁹ q̄ agn⁹ castus ōr incubuit vt visiones veras videret z fantasticas nō sentiret. De lauro siḳdē di. Pli li. xvj ca. xxx. Laur⁹ triūphis ꝑprie dedicat q̄ gr̄issima ē domib⁹ cesaꝝ atq; pōtificū. qz domos exornat. Et sūt duo genera ei⁹. s. delphica et cipzica. Lauro delphica delphis ꝑmo coronati sūt triūphātes. Lipca ꝥo romani ꝑmo suos coronabāt. mō āt mlte spēs lauroꝝ inueniunt. sed differt in viroze z magnitudine et similitudine baccaꝝ. Est aūt arbor multiplicis speciei. et enumerat Pli. xvj. spēs ei⁹ arboris inter q̄s ponit q̄ndā spēz lauri quā dicit fuisse magno Jouī et appollini delphico dedicatā. Et tō tellus laurifera ī domib⁹ et in satis a fulmine manet tuta. sine āt lauri pñtia nō solebat apollo dare rñsa sua. Et tō qz diuinis credebāt cōuenire honozib⁹. honozem triūphis obtinuit nec licebat laurū polluī sinib⁹ illicitis z ꝓhanis. q; ꝓpt̄ ꝓpiciāda numina sup altare poni debuit et offerri Cesar aūt Tyberi⁹ celo tonante laurum in capite solitus erat ferre sic̄ ferunt ꝺ fulminū metus. Narrat etiā ibidē Plini⁹ mirā rem. q; cū August⁹ sederet in q̄dā ozto iuxta vzusillā augustā. deiecit aq̄la de alto gallinā miri candozis illesam in gremiū cesaris. tenuitq; gallina laureū ramū in rostro suo onustū baccis multis. gallinā et sobolē iusserunt aruspices obseruari. z baccas laureas seminari. z cū diligēt a custodire. ex q̄b⁹ pueit silua triūphāꝝ cui⁹ postea cesar laurū ī manu tenuit z coronā in capite gessit. ac deide alios cesares eodē mō ex eadē silua post obtentū triūphū oportuit coronari. Vucusq; Pli. De lauro siḳdez addit Dyas. q; ē arbor elegātis forme et magne aromaticitatis ac mire efficacie ac ꝥrutis. Nam folia ei⁹ viridia q̄ multū odozifera sunt si ꝓtundant mitigāt et sanant pūcturā apū et ve paꝝet omnē tumorē spargūt. libros z vestes cū q̄b⁹ ponūk a tineis z vermib⁹ custodiūt z a corrosione tutos reddūt. fruct⁹ lauri dicunk bacce lauri. et sunt ḡna exteri⁹ nigra vel subrufa. interi⁹ alba et vnctuosa in figura sperica. in cōplexione calida z sicca in scō ḡdu subtilem bñt subaz. et bñt ꝥrutē depurādi ꝓfortandi et ideo in multis ponūk vtilē medicīs ex q̄b⁹ fit oleū p̄ciosū q̄ valet ꝺ mltas z p̄cipue cōtra frigidas passiones.

De diptanno Ca. XLIX

Diptannus est herba medicinalis. cuius radix marie ꝓuenit medicinis. et ei⁹ suba esse solida non ꝓfozata q̄ cū frangit nō pulueriſat. Uirtutē bz dissoluendi attrahendi venenū et ꝓsumendi. Uū vadi attrahendi venenū et ꝓsumendi. Uū valet ꝓtra venenosos morsus. z suppositū vulneri et potata vt di. Dyasco. et Plat. cū paucis additis ꝺz in multis hz ꝥrutem ꝓtrahendi menstrua, ꝓuocat et educit secūdinas z fetū mortuū excludit. epilenticis et paraliticis cū succo rute subuenit. vt dicit idē Dyasco. De hac herba ꝺz in Pli. li. xxv. c. viij. Cerue inꝗt diptannū ꝓmo mīstrauere. Nam ei⁹ herbam comedūt vt facilī⁹ pariant. et si sagittis fuerint lese diptannū querūt quem comedē. Jtez ferrū excutiūt in vulnere derelictū. Jtez dicit Basil⁹ in exameron. et Ambr⁹o. et exꝓsitor sup̄ Lañ. vbi loquit de binnulis cervoꝝ. Hec herba ꝛm Pli. crescit in planis locis. sed illa minus est laudabilis q̄ crescit in agris pinguiozib⁹ siue crassis. queautem crescit in locis asperis et siccis melioz ē cui⁹ minima portio gustata accendit os vt dicit idez Jsi. li. xvij. sic di. Diptannus est monte ex quo diptann⁹ herba nomē accepit. Undevirgilius. Cerua vulnerata sagitta gerat diptannū querit. tante em ꝥrutis est ferrum a corpe excutiat z expellat. vñ z eius pabulo fere pcusse ejciūt sagittas cozpi inherentes. hāc quidam pulegiū marīs vocāt. quia habz tela ejciēdi bellica ptātem. vt dicit Jsidor⁹.

De draconcea Capitulū. L

Draconcea est herba q̄dam sic dicta. co q̄ hasta eius in modū colubri sit maculis respersa: similitudinem q̄ imitet vipere vel draconis. vel quia herbas ipaz vipere timēt. vt di. Jsi. li. xvij. Hec aūt a multis serpentaria vel colubzina nūcupatur. Nam florē bz purpureū diuisū et aptū sicut os serpentis de cuius medio ꝓcedit lingua q̄si serpētea acuta nigra et rotunda et in medio florīs ipsius surgit q̄si caput semine grosso et rotūdo. ꝓpus viride deinde rusū efficitur q̄n incipit matureſcere. Herba ista ꝛm Dyasco. magne efficacie est et virtutis. Nam radix eius exiccata et pulueriſata cum aqua rosacea facile mundificat clarificat et colozat. cū sapone gallico fistulā sanat mundat et desiccat. et os eius dilatat. vt os fracturē vel putrefactū queat extrahi. cum accio

zcalce viua cancrū curat. foliū ei⁹ cū vino de coctū apostemata maturat. succ⁹ eius audi tū et frigida cā lesum sanat. visuz clarificat. menstrua puocat. emorroidas. i. inferiores venas sanguinē fluentes ꝯsumit z desiccat. succ⁹ et⁹ inter⁹ sūpt⁹ aborsuz puocat. odore suo serpētes fugat. nec ledit corp⁹ a serpente si eius succo inunctū fuerit aut linitū. Duc usq; Dyasco. et Plat.

De draganto Ca. LI

Dragantū ſm Plat. et Auicen. est gū mi cuiusdā arboris cuius humor vt actione calozis vel ꝯstrictione frigi ditatis naturalis indurescit. cui⁹ spēs est tri pler. nam est albū purū et clarum. et illō me lius est. Est etiā subrufum et citrinū qō nō est adeo bonū sic albū. cui nihil terre admix tū est. qō albū ē ꝯueit frigidis medicīs. sub rufum et citrinū dz poni in calidis. Per. xl. annos seruari potest. vtutē hz infrigidandi humectandi z mundificādi ex frigiditate et humiditate z ꝯglutinādi ex sua gūmositate Valet ꝯ vicia pectoris in electuarijs z syru pis. nam pect⁹ siccū humectat. humorē pdi tum restaurat. tussim sedat. scissurā labiorū et oris vlceratōnem conglutinat atq; sanat. faciem mundificat et dealbat. arthreticos iu uat. contra dissenteriam prodest. vt dicit in Plateario.

De ebeno Capl'um. LII.

Ebenus est lignum ethiopicū colorē habens nigrū tactum lenē et planū durū et ponderosum. Unde ꝓpt⁹ po rozz compactōem positū in aqua statim sub mergit atq; petit fundū. vt ōz in li. vegetabi lū. Est aūt gustu stipticū z mordax. qō igni appositū citꝰ rapit ignē et suauē fumū emit tit et odorē. in coticula ꝯfricatū rufū oñdit colorē. Uirtutē hz purgatiuā z ꝯfortatiuā. et ideo collirijs vtiliter adhibet sicē di. Pli. z Dyasco. De ebeno etiā ait Isi li. xvij. Ebe nus inq̄t in india crescit z i ethiopia. q̄ cesus ꝯtet lenis vt lauri. Indicū maculosū est et varijs z melꝰ est qō in nullo est maculo sum z nigz est z lene. Solet aūt poni iuxta crepūdia vt infantē visu nigra non terreant vt di. Isi. et Uirgilꝰ. Ebenū cōmēdat Pli nius li. xij. c. v. dicēs. ebenū esse arborē ꝑcio sissimā auro et ebori comparabilē. et ideo so lebāt ethiopes lignū ebenū cū auro z eborē offerre imperatorib⁹ ꝓ tributo. Unde et re/ gina saba legit talia ligna dedisse Salomo ni. iij. Regum. x.

De edera Ca. LIII

Edera ab berendo est dicta vt di. Isi. eo q̄ arboribꝫ adhereat. vel dicit ab edo. q; sumpta in cibuz a caprīs lac multiplicat vnde nutriunt hedi. radix eius durissima ꝑorat. frigide est nature et frigi duz indicat esse terrā vbi crescit. virorē diu seruat et nō pdit folia q̄ diu virent. amari et stiptici est saporis. Edere āt ſm Pli. li. xvj. ca. xxiij. sunt due spēs. s. alba et nigra. s. ma sculus z femina. masculus est maior et in fo lijs durior et pinguior. edera vero alba fru ctum habet albū. et nigra nigrū. Solēt aūt poete coronari folijs edere in signū viuacis ingenij et subtilis. quia edera semp viret. Si militer edera coronati incedebāt illi qui in sacris liberi patris. i. bachi mīstrabant. Un hec arbor deo vini sacrata fuit sil'r et marti. Unde et Alexander magn⁹ suos milites co ronauit edera q̄ de india triūphauit. vt dic idem ꝓlini⁹ exemplo liberi patris q̄ galeas suoz tirso edere adornauit. Est autē arbor vt dicit idem multū in altū se extendens q̄ diu inueniet arborē vel murū ꝑ quez serpat radicosa seu ramosa. habēs brachia et bac cas quasdā sed amaras. cuius vmbra est no ciua et satis inimica frigori. serpentū generi gratissima rumpēs muros z sepulcra. vnde mirum est q̄ haberi in honore a veteribꝫ fue rit consueta. folia habet intercisa et angulo sa grauis odoris et plana. sed amara. sub q̄ rum vmbra latent vermes. Itē ca. xxxiij. mira pdit natura edere ad excipienda vina Nam si fiat vas ex ligno eius vina trāsfluere et aquā si qua mixta fuerit remanere certū ē Ducusq; Plini⁹. ſm Dyasco. āt edera q̄uis sit amara vtilis tū est medicine. Nam virtus eius inest stiptica et ꝯstrictiua. et ideo disse rijs medet. Succus ei⁹ naribꝫ instillatus caput purgat et dolorē eius mitigat. Suc cus eius cū oleo tepid⁹ auribꝫ immissus cō tra surditatē iuuat. Item idez. Edera ex cō trarijs est ꝯposita. et ideo in causis cōtrarijs opat. propter qō vtutē hz maturatiuā. attra ctiuā. mūdificatiuā. et mitigatiuā. et ideo ap poni sep⁹ solent eius folia ad cocturas. eius gūmi diureticū est et dissolutiuū. valet con tra calculū. eius foliꝫ nutrit⁹ hirc⁹ sanguiez hz acutiorē et ad frangendū calculū in re nibus et vesica fortiorē. Est aūt q̄dā spēs ipsi⁹

edere sup cuius folia cadit ros et inniscatur ac in ladanū cōmutak. cuius virtus magna a medicis experitur. Nam fumus eius menstrua prouocat z educit. secūdinas expellit. reuma ꝓpescit. caput z sensus ꝓfortat. tussiētes iuuat. fluxū vētris sedat. z in multis medicinis adhibek vtiliter

De elitropio Ca. LIIII

Elitropium est herba sic dicta eo q solstitio estiuo floreat. vl' q solis motibus folia circūacta ꝓuertat. vnde et a latinis solsequiū appellatur vt di. Jsidorus li. xvij. Nam sole oriēte flores suos aperit. et cū sol occubuerit itez se claudit. z hec verrucaria ōr. eo q extinguit verrucas z abstergat siue potek siue cataplasmek. vt dicit Jsidor⁹. ꝑm Plate. autē solsequiū spōsa solis dicik. et est herba frigida z humida in secundo. cuius succus bibit⁹ valet contra venenū sumptū interius. valet etiā cōtra morsum caninū et venenosum si trita sup vuln⁹ ponak ꝓtra calefactionē epatis et opilatiōez multū valet.

De elleboro Ca. LV

Elleborus. vt dicit Jsidor⁹. ab elleboro fluuio sic dicitur. vbi plurimū gignitur. Hunc romani veratrū dicūt eo q sumptū mentē motā in sanitatē reducit. Cui⁹ duo sunt genera. s. albū et nigrū. Albus ōr ellebor⁹. q3 radices habz albos z fleumaticos hūores purgat. Niger vero nigras hz radices et nigros humores. i. melācolicos purgat siue mūdat. Est aūt ꝑm Diasco. et alios autores herba multū violēta in virtute et recipiēda medicinaliter cū cautela. multū ei ledit et cito interficit qñ indiscrete aliqb⁹ adhibek. valet tñ ꝫ m'tos morbos si debito mō adhibek. vt di. Dyas. q3 quartanas febres soluit. ꝑmes in auribꝰ alias interficit epilēticis litargicis subuenit et⁹ puluis si cū pane misceak. z si a muribꝰ comedatur mures interficit. vt di. Dyas. et etiā Pla. Inter aūt h⁹ herbe duas spēs. melior est elleborus alb⁹. et est calide et sicce complexionis in tertio gradu. et crescit in locis montuosis et humidis. et habet folia similia plātagini sz longiora et in fine acutiora z stipitē vnius cubiti siue magis. cuius radix lacrat multū superi⁹ et inferi⁹ et nūqz debem⁹ elleboro vti nisi materia fuerit digesta ꝑ⁹ z ꝑparata. et tunc etiā cū cautela. et ideo ypocras dicit Si vis elleboꝛ ducere moue coꝛ pus. ne sez sumēs elleboꝛ supdormiat. et hz virtutē resoluēdi humidū in ventositatem. vñ sequik suffocatio spirituū et mors. vt di. Dyasco. et Plat. Elleborus aūt niger multo periculosioꝛ est.

De esula Ca. LVI

Esula q̄dam arboꝛ est que a medicis calida ōr in tertio gradu atqz sicca. vt di. Dyas. cuius radix maxime yatlet in medicina. cuius multe sunt spēs. z illa ruꝛ virtus nūc est in lacte et in humoꝛe. nūc in semīe. nūc in radice. vnde ōr. Lac anabu parit cacapucia semine gaudet. Esula radicis cortice ꝑstat opem. Est em esula herba plana habens folia et rupta emittit lacteum humorē qui quidē est vlceratiuus. et carnis siue cutis coꝛrosiuus. fleumaticos purgat humores valet ydropicis z alijs patientib⁹ ex humoꝛe fleumatico varias passiones.

De eruca Ca. LVII

Eruca ē herba alba domestica z alia qñ siluestris calida et humida. diuretica et apertiua renes ꝓfortat. paralisim curat. vrinā puocat vesicā et renes purgat. vtilis est in cibo et in medicina. flores eius apes diligūt ēt frequentāt. vt dicit Plinius.

De enula Ca. LVIII

Enula est herba cui⁹ maneries est duplex. s. oꝛtulana et campana q̄ maioris est efficacie ī radice. Hā radix ꝺ colligi in ꝓncipio estatis et in sole ericcari. ne ex humiditate coꝛrūpak. ꝓtutē hz lenitēdi et mūdificandi z neruos ꝓfortādi et viscosā hūiditatē ꝓsumēdi. valet mirabiliter in frigida causa contra tussim infrigidatā et spiritaliū membꝛoꝝ frigidas passiones. vnde scriptū est in Macro. Enula campana recōdit ꝑcordia sana. zē.

De epithimo Ca. LIX

Epithimū est flos thimi q̄ est herba cui⁹ tota virtus in floꝛe est. nam flos ponik in medicina. vt di. Dyas. Plin⁹ et Plat. ꝓtutem hz purgādi fleumatis vel melancolicas passiones. vnde valet contra quartanas et etiā quotidianes accessiones. valet etiam ꝑm Constan. cōtra strāguriā et difficultatē vrinandi. et etiā cōtra splenis et epatis opilationes.

De ebulo. Capm. LX

Ebulus est frutex siue herba in foliis z i stipite sambuco arbori similima. cui⁹ radices cortices frondes et flores sūt vtiles in medicina. habent etiam ꝑm Dyasco. Plate. et Pli. ꝓtutē dissoluendi et ꝑsumēdi grossum fleuma z viscosum. vnde succus ebuli valet ꝯ arteticā z ꝓtractōz neruoz manuū atq; pedū. valet ꝯ leucofleumā tiam. i. ydropisim ex fleumatica cā atq; frigida siue alba. valet etiā ꝯ tumores et collectiones intercutaneas vbicūq; in corpe colligank. Itē valet maxīe ebul⁹ ꝯ cōcussiones corporis atq; casus. si patiēs in ei⁹ decoctio ne frequēt⁹ foueak. Nam dolorē mitigat. tumorē sedat. ꝓtutē et robur neruis et iūcturis admīstrat. Odore siquidē est ebul⁹ ossiū ba fetida et sapore min⁹ grata sed in ꝓtute et efficacia ab antiqs medicis optima ad medicandū est apud veteres iudicata. vt dicit Dyasco. Pli. z Plate.

De fico Capl'um. LXI.

Ficus ē arbor a fecūditate dicta. alīs eñ arboribꝫ feracior est. Nam terq; q̄terq; p singulos annos fructū gignit. atq; altero matureſcēte aborik alter statī Ficus aūt egyptia fecūdior fertur c⁹ lignū in aqua missuz illico mergik et cū in imo iacuerit. deinde ad supficiē sursuz eleuak. ꝓsa vice nake qm̄ madefactū debuit hūoris pōdere residere añ tpa ꝓo pitagore alebāk ficubus galatbe. al's athlete añq; idē eos ad carnis vsū in q̄ fortior est cibꝫ trāstulisse. A seni bus āt in cibo sūpte ficus rugas coꝛ disten dere ferunk. tauros q̄z ferocissimos ad fici arbores colligatos dicūt repēte māsuescere ficus āt cuiusda arboris remedio q̄ ꝺr capra ficus vt asserik fecūdak. Ducusq; Isi. li. xvij. ca. vij. ꝑm Arist. āt li. vegetabil'. humor coꝛticis arboris q̄ est q̄si sanguis ī aīalibꝫ in q̄busdā est lact⁹ vt in fico z in moro. sed ficilacvim hz coaguli ad faciēdos caseos sicut flos cardui caſealis. Est āt ei⁹ humor m'tū eñ est vnctuosū. et ideo fic⁹ est m'te fecūditatis. qđ et q̄sum in folia trāsmutak. q̄ q̄dē sūt lata et scissa z in extremitatibꝫ pirica et acuta. q̄ruz lacte siue succo mēbra genitalia plinita diciunk moueri ad pruritū et libidinis incendiū. sic' hz glo. sup Beñ. iij. ibi fecerunt sibi de foliis ficus pizomata. Contingit āt ficū arborē. vt dī. Arist. sterilescere aliq̄n ꝓpt humoris defectū. aliq̄n ꝓpt supfluā hūiditatis abundantiā. z in vtroq; casu indiget medicina. vñ agricole ei subueniūt in defectu hūoris p fimū ꝙuenientē et aquam dulcē. q̄n vero supabundat humoꝛ arborē clauis perforant et supfluū humorē euacuāt. vt supra ꝺ arboꝛ medicina est ostensum. De fico autē arboꝛe siue ficu dic̄ Pli. li. xij. c. vij. omnia q̄ supra sunt de Isiꝺ. introducta ficus egiptia inq̄t est arboꝛ fecūdissima moro sil'is in magnitudine i foliꝭ z in aspectu. quater ī estate pfert fructū sed ꝑmū generat immaturū. cui similis est ficus cipria q̄ quater germīat et fructus quaternos facit. sed grossus eius nō maturak nisi ꝑus incidak et lactis superfluitas emittak. et emittit germina sua sine foliꝭ in extremitate ramoꝛ. z hz sil'itudinē i radice cū ꝑr'o et in foliꝭ cū vlmo. et ē in q̄n titate soꝛde sil'is magnitudo. Est āt ficus arboꝛ tenera z delicata. et iꝺo a forti frigoꝛe ꝺ facili ledik et potissime q̄n incipit germiare Item idem Pli. li. xij. ca. vj. est ficus indica exilia quedā ferens poma vastis ramis trāfusa. qui rami in terrā adeo curuank ponde re suo vt terre infigank. et sic nouam ꝓgeniē faciūt in circuitu circa parentē vel circa stipitem et tantā faciūt vmbrā z densitatem q̄ pastoꝛes sub eius ramis ab estu et a vēto se abscondūt. supioꝛes aūt rami matris in altum valde se extendūt. collaterales ꝺo fasto circuitu circa matrē se diffundūt et q̄si siluosa multitudine vmbrā magnā faciunt. folia sunt autem latissima ad modū pelte amonice dispositā. poma facit multa sed modica q̄ fabe magnitudinez vix excedūt. sz inter folia caloꝛe solis ita decoquunk q̄ ꝑ dulci sapore ad comedendū digna miraculo reputātur. Ad ꝟ dicit Pli. li. xv. ca. xix. q̄ est q̄dam arboꝛ q̄ ꝺr silueſtris ficus q̄ alio noīe ꝺr capri ficus nūq; matureſcēs sed qꝺ ipsa ex se non hz alīs tribuit. Nam cultoꝛes solent aperire oꝛa radicū vel corticis arboris ficus z illi intus infigere surculos z ramos caprificī ex quoꝛ insertione aperta radice attracto aere nouoꝛ humoꝛe ei congruo vigoꝛē recipit et virtutē vnꝺ et humoꝛ lact⁹ q̄ est materia fruct⁹ in ip⁹ trāsit pastum sic̄ patet in dictis Aluredi in tractatu de causa fructificatōis arboꝛ et herbaꝛ. Item idē etiā dicit q̄ tales arboꝛes debent taliter iuxta fructiferas oꝛdinari vt venti flatus euolantis in ipm ficū ferāk. ad ꝟ vtilioꝛ est ventus australis q̄ aquilonaris. qꝛ simpliciter plus nocet ille vent⁹

boreal' ficui ꝯ̃ australis. ḡre in aq̃lonari pte
min⁹ pficiũt fici ⁊ pl⁹ arescũt. qz eaꝝ humor
lacte⁹ facilime ꝺsumit ⁊ etiã ꝺgelat vbi ha/
bet dñium talis vẽt⁹. De effectu ãt fici vel fi
coꝝ q̃ ad radicẽ foliũ corticẽ ⁊ fructũ. Que
res in tractatu de carica in lr̃a C. vbi exp̃ssi
us ꝓtinetur.

De fraxino Ca. LXII

Fraxin⁹ est arbor vt di. Jsi. crescens
in locis asperis ⁊ montanis ex qua
fiũt haste. q̃ frãgũt. vñ oui. et fraxin⁹
vtilis hastis. De fraxino ãt dicit Plinius li.
xvj. c. xiij. inter arbores quas materie causa
natura genuit vtilis est fraxin⁹ q̃ est arbor al
ta seu ꝓcera et rotũda atq; recta siue pinea/
ta folio. homericꝫ ꝑconio ⁊ achill' hasta no
bilitata. ⁊ cedro i aliq̃b ꝓtib⁹ ita sil'is vt cor
tice ablato cmẽtes fallat. cui⁹ folia ꝺ venenũ
sũt vtilia. nã succo exp̃sso ⁊ potui dato ꝺ ser
pẽtes sũme opifex ẽ. tantaq; ei vis est vt ser/
pẽtes ei⁹ vmbrã matutinam vel vesptinã nõ
attingant. q⁹ si int' ignẽ ⁊ folia fraxini ponat
serpẽs i ignẽ pus q̃ in fraxinũ fugiet. sũt tñ
folia ei⁹ iumẽtis mortifera in grecia. ceteris
aũt ruminãtib⁹ sunt innocua. Jn ytalia ꝺ
iumẽtis nõ obsunt. ꝓmo ãt florẽt q̃ frondet
nec ante flores cõditos folia emittit. Sunt
aũt duo genera vt dicũt greci. q̃dã est longa
nõ nodosa. alia breuior est in foliis et duri/
or. s. lauro sil'is. aliꝫ ꝺ diuidũt fraxinũ ꝼm si
tum sc̃z in campestrẽ ⁊ in mõtanã. cãpestris
folia sũt magꝭ crispa ꝙz mõtane magꝭ spissa.
⁊ ista folia sunt aliis meliora. Ducusq; Pli.
ꝼm aũt Platearii fraxin⁹ est arbor calida et
sicca in secũdo ḡdu. cui⁹ cortices et folia cũ
anisо et fungis qui crescunt sup eam com/
petunt medicine. Nam fluxum vẽtris strin
gunt. vomitum ex defectu virtutis reten/
tiue cohibent. si cum aqua pluuiali et aceto
decoquantur et super stomachum apponã/
tur.

De fago et eius ꝓprietatib⁹ Capl'm. LXIII

Fagus est arbor cui⁹ materia i multꝭ
est nccaria. vt dicit Jsidor⁹ li. xvij. et
Pli. li. xvj. fag⁹ est arbor glandifera.
sic dicta qz fagoꝝ fructib⁹ q̃ndã viterũt ho/
mines ⁊ ex eis sumpserũt cibũ. Nã fage gre
ce comedere ꝺr latine. vt di. Jsidor⁹ li. xvij.
ca. vij. dicit em̃ sic. fagi glans exteri⁹ triãgu/
la cute leni includit sil'is nucleo. sed cortice
molliori. cui⁹ medulla muribꝫ est accepta et
glires impinguat turdis etiã ⁊ colũbis ꝓ/
nit et eas nutrit. ei⁹ cortex multum est vtilis
marie apõ aq̃lonares pictos q̃ inde faciunt
vasa diuersis vsib⁹ valde apta. vt dicit idem
ca. x. Jtem ꝺr in eodẽ q⁹ glandes siue fruc⁹
fagi sunt multũ dulces et nutribiles et cor/
nes animaliũ que inde nutriũt facit coctibi
les stomacho vtiles atq; leues. nõ ẽ autẽ in
suba arbor mlt'ũ solida sꝫ rara poti⁹ ⁊ poro/
sa. ⁊ iõ nõ multũ durat vt dicit idẽ. verumtñ
ei⁹ suba multꝭ ẽ apta ad asseres et alia fabri/
cãda. cui⁹ suba pura ac a ꝼmib⁹ non corrosa
arti vitree est sũme nccaria. qz ex ei⁹ cinere vi
trũ cum alioꝝ quoꝝũdã appositione ꝑ ignis
ꝓflationẽ artificialiter ꝑparat. et pauca lig/
gna inueniunt q̃ operi tam mirabili sint ita
per oĩa ita apta. lignũ quidẽ leue est ac po
rosum. vt di. Pli. et aliq̃ntulũ gũmosum in
multis locis. ⁊ ideo de facili incendit⁹ ⁊ fa
cili corrodit⁹ a vermib⁹ aut cit⁹ cõputrescit.
flores etiã q̃sdam emittit ad modum tilie sꝫ
nõ ita odoriferos. et tamẽ illos frequentant
apes mel siluestre in arboꝝ ꝓcauitatib⁹ col/
ligentes.

De faba. Ca. LXIIII

Faba vt di. Jsi. li. xvij. ꝺr a greca etymologia q̃si faga. nã fage comedere
ꝺr. est em̃ gen⁹ leguminis q̃ antiq; in
comedẽdo solebãt vti. Huius spẽs due sunt.
quaꝝ altera est egyptia altera est cõmunis.
et illa aliq̃n ꝺr fresa. eo q⁹ boies frendant eã
molendo sep⁹ ac ꝺfringãt. vt dicit idez. Est
aũt faba ꝼm Dyasco. herba in ortis et agris
seminata. cuius hasta surgit angulosa. gros
sa cõcaua et nodosa. foliũ vel folia in singul
nodis ꝓducens lata. plana et aliquãtulũ
obacuta. florẽ ꝓducit albũ in sũmitate pur/
pureũ siue nigrũ. odoriferũ et multũ ab api
bus frequentatũ. in hasta aũt ꝓducit diuer/
sas testas carnosas et oblongas q̃ interius
quasi sub diuersis domicilijs ab inuicẽ sũt
distincte in quib⁹ fabe ꝓ ordinẽ sunt locate.
⁊ ille teste sũt ꝓmo viridis exteri⁹ et albe in/
terius atq; molles et paulatim calore desic/
cante indurescũt. et tandem pariter conni/
grescunt. ⁊ ꝫ maturitatis indiciũ est. Est aũt
faba ꝼm Dyasco. et Pla. frigida ⁊ sicca nisi
sit viridis et tũc est hũida in ꝓmo ḡdu q̃ viri
dis comesta parũ nutrit. humores grossos
generat. inflationẽ in supiori ꝑte ventris fa
cit et iõ stomacho est nociua. sanguinẽ grot
sum et melancolicũ creat et fumũ grossũ q⁹

cerebꝝ offendit. somnia vana et terribilia in
ducit. ꝓ decoctōꝫ ꝛ assaturā eiꝰ vētositas in
flatina diminuit sꝫ totaliꝫ nō auferꝛ. Fabis
siquidē assidue vtētes dolorē intestinoꝝ pa
tiunt. splenē opilāt. vētrē stringūt. cū corti
ce comeste ad digerendū sūt dure ꝛ multuꝫ
inflatiue. Est tñ fabe medulla mūdificatiua
vñ eiꝰ colatura faciem purgat. et potata pul
monē mūdificat. apostemata mamillaꝝ cu
rat cū rosis mixta. dolorē et liuorē ꝛ oculo
rū lippitudinē abstergit. masticata ꝛ in tym
panes compescit scissa ꝛ sup venā insciſam
posita sanguinē restringit. lac effluēs de mā
millis sistit ꝛ effluere nō ꝓmittit. podagricꝫ
et artheticis cū adipe ouis decocta subueit
sisup doloris locū cataplasmeꝛ. tumores et
collectiones apostematū repcutit si in ꝓnci
pio decocta in aceto tumori apponaꝛ. De fa
be aūt nakꝫ ꝛ ꝓprietate dicit Pli. li. xviij. c. xij
Inter legumina faba ōr optima quā multi
immiscēt cū pane siue cū materia panis. vt
sic pōderosioꝝ esse videaꝛ. Pitagorica tñ sen
tentia damnata ē. qꝛ eiꝰ frequēs vsus ebeta
reōr sensus et somnia etiā facere estimaꝛ. vt
alij tradiderūt qm̄ mortuoꝝ aīe sūt in ea:
qua de causa Varro tradidit flaminē scꝫ pō
tificem faba vesci nō debere. sola aūt inꝛ fru
ges etiā excisa crescēte luna crescit ꝛ replet.
et in aqua marina siue alias salsa nō decoq̄
tur. seminaꝛ in occasu pliadū ꝛ añ hyemem
recolligiꝛ. qñ est in flore aquas marie ꝓcupi
scit. cū vo efflorꝫuerit diligit siccitatē et solū
siue terrā in qua semīata est fecūdat sterco
ris vice. et ideo in thessalia vertūtur agri in
quibꝫ seminate fuerāt qñ ꝓmitꝰ sunt in flore
Crescit aūt faba ꝑ se in multis locis et ma
xime in mauritania et in insulis occeani se
ptētrionalis. sꝫ ita dura q vix decoq̄ potest.
naſciꝫ etiā in egypto sed spinosa. et ideo co
codrilli eam refugiūt. timētes ne oculi eoꝝ
ledaṅ spinis eius. cuius longitudo est de
cem cubitoꝝ habens caput ad modū papa
ueris coloris rosei in quo fabe includuntur
nō supra tricenas. et est eius cumulus siue
calamus geniculaꝰ habens folia ampla et
fructū aliqntulum subamarū radix eius in
comestibilis cruda ꝛ cocta in magnitudine
arundinū similis radicibꝫ. Vnde q Pli. li.
xviij. ca. xij. Dicit idem in ca. xvij. Virgiliꝰ
ingit nitro et amurca fabam pfundentibus
grandescere eam promittit. Quidam etiaꝫ
dicunt fabas citius crescere ꝛ adolescere si
triduo anteq̄ seminantur in vrine aqua ma
cerentur.

De frumento Ca. LXV

FRumentū a fruendo est dictū. id est.
a vescendo sicut et fruges. vt di. Jsi
dorus. vñ et frumen superiorꝫ ps gu
leōr vñ potissime cibi saporꝫ ꝑsentiꝛ. Est aūt
ꝓpriū frumenti habere aristas in summitate
spicaꝝ crescentes et grana latentia in folli
culis imminētes nam in oīi specie frumen
ti de radice erūpit culmus ꝛ de culmo pce
dit spica q̄busdā folliculis siue tecis ꝓtecta
in q̄bꝫ grana recludunꝛ. in extremo aūt spi
ce ariste tenues et acute imminēt in moduꝫ
spiculi a quibꝫ spica noīaꝛ. quia illis aristis
quasi spiculis muniunꝛ ne auiuꝫ minorum
morsibus spica a suis fructibus exuaꝛ aut a
bestijs pteratur. cuiꝰ folia seu vagine quibꝫ
fulciꝛ culmus ꝛ ambitur ne pondere frugis
incuruetur ōr stipula quasi vstipula ab vsto
sic dicta qꝛ collecta messe exuriꝛ stipula ꝓpe
culturam agri. cuiꝰ pars ad pastū pecorum
et animaliū reseruata palea ōr. eo q ꝓmum
sola pascendis animalibꝫ prebebaꝛ. Cuius
natura tantuꝫ est frigida q obrutas niues
fluere nō sinat. adeo calida vt poma matu
rescere compellat. Vnde q Jsido. lib. xvij.
Sūt aūt frumenti multa genera vt di. idez
Jsi. et etiā Pli. li. xviij. vt puta triticum. far.
ordeum. siligo panicū. et milium. ꝛ hmōi. de
quibꝫ post dicet in locis suis. sed h̄ est gene
rale circa hec frumenta. attendēda est soli si
ue terre qualitas vbi hec serantur. nam que
dam in vna terra pficiūt q̄ in alia deficiunt
ꝛ penitꝰ inarescūt. nam ordeū in noualibus
pficit vbi triticū deficit et arescit. vt di. Pli.
et sic de alijs intelligendū. Jtē attēdiꝛ semi
natōis q̄litas qꝛ q̄dam citiꝰ quedaꝫ tardius
sūt seminānda. nam citius semina hyemalia.
tardius estiualia. q̄dā etiā in terra pfundiꝰ.
quedā supficialibus sunt terre finibꝫ com
mittenda. vñ alio mō est seminandū triticū
et alio modo sicut et alio tpe gith. milium et
ciminū. sicut expresse dicit Hieroꝰ. sup Jsa.
xxviij. Jtē maxie attendiꝛ ꝛgruitas tēpis tā
in seminādo q̄ in colligēdo. qꝛ ſm Pli. lib.
xviij. hocvtilius fit i interlunio q̄ in tempe
alio. qꝛ semīata sic collecta potissime a vicꝰ
ꝛseruanꝛ. Item attendiꝛ tempis serenitas.
vt di. Jsi. serere eū a sereno celo ōr. q̄a tūc
serendū est et nō per ymbres. Vñ Virgiliꝰ.

Nudus ara sere nudꝰ. z vt di. Pli. ibidē. c. xv̄ij. accidit frumēto viciū. qz si tps fuerit nimis vētosum. z ℔ tribꝰ viciꝫ seu tpibꝰ. s. qñ ē in floze et qñ incipit deflozere z qñ icipit maturescere. ex flatu eiꝰ noxio spica euanescit z extinguit z i fructu suo patit abortiuū. Itē nocet tps pluuiosū. qz tūc totū vel extīguit ex frigiditate humoris vel ī herbā z foliū superfluū luxuriat. Itē nocet calor subitus et īmoderatꝰ sub nube clausus. qz duz humor ad interiora radicꝫ rapit vi caloris. tunc ex hūore calido z viscoso nascunt q̄dā ꝑmiculi circa radicē ex q̄z corrosione frugis substātia viciat. Itē in grano circa folliculos nascunt ꝑmiculi corrūpētes frumēti granum qñ spice in pluuiali tpe pꝰ calorē īmoderatū corrūpūt et putrescūt. Itē in tpe nimis sicco vl depaupat frumētū ex hūore z sic perit ꝑpt defectū nutrimēti. vel crescūt in eo q̄daz muscę vrides q̄ vocant cantharides virorē frumēti penitꝰ corrodētes. qñq; et multipliant locuste z bruci quoz dētes omia deuastant. Itē exigit in ipo semine frumētali puritas. nam vt di. Pli. ibidē ca. xv̄ij. si semina cleopice aut adipe tangerēt vtiq; semīa corrūperent. z ideo cauendū sūmope ne talibꝰ misceant. qz omia semētia q̄ ab illis sunt infecta corrūpūt. Itē requirit in crescente frumento culture studiositas. oportet enim vt a supfluis cautꝰ et diligētꝰ expurget. naz vt di ibidem int optima frumēta aliqñ herba mortifera inuenit vt loliū lappacū z hmōi. qđ accidit ex vicio et malicia attracti humoris vel ex defectu ꝑtutis seu caloris sufficiēter singula nō mutantꝫ. Itē ibidē di. Exrore corrupto adherēte folliculis ī granis accidit corruptio frugis. q̄ di rubigo siue erugo. qz spica corrūpit indez inanit. z ī colorē rubigineū trāsmutat. Inter emīa autē frumenti genera triticū obtinet ꝓncipatū. quia humane nature nihil est amicabilius. nihil nutribilꝰ. nihil etiā salubrius inuenit. ſz de hoc quere infra littera L. quere etiā de messe et segete.

De farre Ca. LXVI

FAr autez est genꝰ frumenti sic dictū eo q̄ ab initio missum in pila frangere ante q̄z vsus mole haberet. a farreaūt di farrago vt di. Jsi. ē ei herba ordeacea adhuc viridis in qua grana ad maturitatē nō turgescūt.

De farina. Ca. LXVII

FArina q̄ panis est materia a farre est dicta. Nam far siue frumentū interpolas fractū farinaz facit. vel dicit molas fractū farinaz facit. vel dicit a farciēdo qz in panē redacta farcit ventrē. vel di farina ꝑprie qñ frumentū int molas optime est ꝓfractū furfure nōdum a medulle suba separato. nam qñ flos medulle a furfure sepat siue cortice. tūc simila siue similago nūcupat. et di alio noīe pollen siue polis. vñ deriuat hec polenta et ℔ pulmentus a pulte dictū. vt di. Jsi. li. xx. c. vij. q̄dā nī di. cūt polentā esse pultes de farina purgatiū ma factas. et dictā polentā a polline quę est farina delicata q̄ volat a mola in molēdino et alio noīe amolū di qz q̄ ꝑ sui levitate a mola la eīcit sicut et simila. i. sine mola. Polenta tñ hz alias significatōnes sic di in glo. super Josue. vj. comederūt polentā eiꝰ dē anni. grana. s. cocta et manibꝰ ꝓfricata z folliculis separata ad modū grani in pilo tunsi. z similis separata ad modū grani in pilo tunsi. z ℔ di polenta q̄si pilenta. ſz quocūq; noīe vocetur farina vtilis est in cibo et medicīa. Jude eīm fit panis ꝑ aque admixtiōem z ignis decoctiōem. aliqñ cibarius. i. seruilis in cibū datus nō declinatꝰ. qñq; ꝯo panis fermētatus. fermēto mixtus qñq; etiaz azimus sine fermento sincerus. qñq; subcinereus i cinere coctus z reuersatus q̄ et focacius di. qñz clibanariꝰ i clibano coctus siue furno. Bis z multis modis de farina arte pistoria fiunt panes vt di. Jsi. li. xx. q̄ oēs coz hoīs ꝓfortāt et corpus nutriūt ac delectāt. deperdita reparāt z restaurant. vires laborantibꝰ administrant. sed ꝓ oīibꝰ panis recens z mundus de farina triticea ꝑparatꝰ vt di. Lōitantinꝰ in dictis magis amicabilis et ꝓueniēs est nature. farina itaq; mola terit et frangit cribzo a furfure diuidit. calida aqua aspergit. fermentatur z sapidioz reddit z tandem decoquit. et sic vltimo post multos labores vita hoīs inde reficit z nutrit. vtilis ē insuper farina in medicina qñ cū alīs ꝓueniētibus modo debito admiscet. nam farina cū melle mixta faciei pustulas sanat z emundat. vt di. Dyasco. mamille ex coagulatōe lactis indurate apposita farina videlicet triticea vt liginea cū adipe z vino ꝺcocta duriciē spargit et locū mollificat. vt dicit idem. Collectiones z apostemata maturat. neruos indurātos et quasi spasmatos aut cōtractos relaxat. vt dicit idem.

De fermento Ca. LXVIII.

Ermētū a feruore est dictū. qz feruere z excrescere facit pastā. vt. di. Jsi. li. xx. c. j. Est āt fermentū cōpositū ex diuersis frutibz siłez hūs subaz z frutē in z sapoz ipi⁹ paste munitiuā. z i ipi⁹ silitudinē tor⁹ masse cui admiscet ꝓuersiuā. Hz etiaz fm Dyal. frutē hūoz de corpe facilit extramaturatiuā z aptiuā. nā pozos corpis apit subtilitate sue sube et hūores dissoluit. Fermentum aūt latine zima ōr grece. vñ farina pura ꝓspersione aque ꝓglutinata ōr azima quasi sine zima. et est zima inflatiua corrupta ꝓfozatiua et diuisiua partiū panis sine paste cui cōmiscet. vt ōr sup epła ꝓme Corinth. v. cc.

De fumo terre Ca. LXIX

Um⁹ tre est q̄dā herba calida i pmo ḡdu sic appellata. qz vt fum⁹ i multa ḡntitate emittit de tra. vł sic ōr quia lutaz circa tre supficiē adherēte. vt ōr i Plan⁹ ł efficacie est. et est herba ḡuis odoris z horribilis saporis. sz maxie tñ ē frutis. purgat em melācoliā fleuma z colerā. valet cōtra scabiē z ꝺ ydropisim ex frigida cā. iuuat podagricos. et valet ꝺ splenis et epatis opilatiōnē. vnū tñ viciū hz ista herba quia inflatiua est et vētositatis generatiua. et iō ei⁹ ventositas debet repmi cū aneto. alīs aniso. et cū feniculo ne generet corrosiones. vt di. Platearius.

De feniculo Ca. LXX

Eniculus est herba cōis. mlte tñ efficacie z frutz. Est em herba calida z etiā sicca in scdo ḡdu. frutē habet diuretica aptiuā. s. et inscissiuā ex subtili substātiaz q̄litatibz suis. vt di. Plate. cui⁹ semia radix z folia ꝓpetūt medicine Vñ Jsi. libro xvij. c. vltimo. Feniculū latini vocāt eo q̄ e⁹ tirsi sine radicis succus acuat visuz oculoz cuius frutus esse tradit. vt senes serpētes a nuā senectutē eius gustu deponant. Hanc etiam herbā greci maratrū vocant. Jstō āt sumit Jsido. ex certis dictis Plinij libro. xx. ca. xviij. feniculū inquit nobilitauerunt serpentes. Nam gustu eius senectutez exuunt. oculozūq; aciē ipsius succo recupando. vñ intellectū est oculoz caliginem eo ꝑcipue releuari. vnde ex eius succo fit colliriū contra caliginē oculoz valde aptum. Hui⁹ duplex est species. sc̄z ortensis et siluestris. cui⁹ semen cū vino potatū contra morsus serpētum et ictus scorpionū valet succus ei⁹ aurib⁹ instillat⁹ vermes necat ac stomachum stringit z corroborat. nauseā sedat. calculū frāgit et vrinā excitat. lac in mā⁹ illis multiplicat. radix ei⁹ renes purgat. cū vino cocta ydropicos curat. canis morsum sanat. Hec oīa facit fenicul⁹ ortēsis. sed fort⁹ opak hec eadem ypomaratrū. i. feniculus agrestis. vt dicit idem.

De ferula Ca. LXXI

Ferula est herba cui⁹ succ⁹ galbanuz fōr vt di. Jsi. li. xvij. de q̄ fit mentio in Eccl. xxiiij. vbi ōr q̄ storax et galbanū tē. vbi di. glo. galbanū fm Pli. dat siria i mōte q̄daz vbi abū dat ferula a q̄ fluit resine modo. Dicit aūt Pli. li. xx. ca. xxiij. ferule semen est aneto simile. cui⁹ folia et rami cocti cū oleo et comesti cū melle stomacho cōueniūt. sed si nimis comedunt dolorem capitis faciūt. cuius radix bibita ad pondus denarij in duob⁹ ciatis vini. valet ꝺ serpentum morsiones. succ⁹ eius in magnitudine fabe deuoratus aluum soluit. cui⁹ medulla viridis immūdicias faciei tollit. semen ei⁹ vino bibitū sāguinē sistit patientibz caducū morbū subuenit. Herba autē ferularū murene infestissima est. nam ei⁹ lacte statim cōmoriuntur. succus eius ꝓfert claritati oculoz. Hucusq; Plinius.

De feno Capłm. LXXII

Enū ē dictū exb⁹ q̄ eo flāma nutrit. flos ei⁹ flāma est. vt di. Jsi. li. xvij. Omnis em herba mollis ꝑscisa sicca fenū dici potest. et maxie q̄ fetib⁹ aliqñ apta est nutriēdis. nam fenū cib⁹ est ꝓpie iumentoz. De feno āt dicit glo. sup Jsa. xl. fenum nascendo hz virorē z crescēdo decorē deide florem. tandem caloze solis siccatuz redigit in puluerē sic et homo per etatū successionē decorem amittit ac cadit in puluerem et in mortē. Fenum itaq; diu viret et frōdet montes et prata vestit et ornat. et tam floz diu ersitate q̄ etiā virorū venustate ad sui aspectū intuētiū oculos allicit reficit z delectat. ꝓpe sue substantie autem viriditatē feruente sole eius humiditas de facili consumit. et herba que ꝓmo florendo quasi ridere videbat. tandem a sua gloria spoliata penit⁹ inuenit.

Nã fenũ q̃dez qđ hodie ozik et vireſcit. cras mozik ꝛ tũc ĩ clibanũ mittik. qz ꝯſi ſubito deficit ꝛ areſcit. ſic̃ de impio ꝑ ſilitudinẽ đr in Pſal. Fiat ſic̃ fenũ tectozũ qđ ꝑuſq̃ ꝛc̃. vbi dicit gloſa q̃nto fenũ alt9 ſtat ꝛ min9 pfũde infert9 depmit radicẽ tanto min9 creſcit imo cit9 deficit ꝛ areſcit. Fenum itaq̃ falcaſtro poſtq̃ maturatũ fuerit p̃ſcindik. ꝛ vt melius exiccek ſoli exponik. ꝛ ne et humoris ſupfluitate circa terrã ꝑputreſcat furcſ ꝛ raſtris ſepius eleuak. tandẽ in cumulos et in aceruos colligik. et vltimo in plauſtris ac vehiculis ad hozrea deportak. et ibi ad diuerſos vſus neceſſarios reſeruak. Fena aũt creſcentia in locis aliq̃ntulũ mõtuoſis mediocrit̃ ſiccis magis ſunt odozifera etiã a ꝯalib9 magſ ſapida q̃ alia q̃ creſcũt in ꝓratis paluſtribus et aquoſis. vt dr. Plin9. quia ĩ illis humoz nutrimentalis magis eſt digeſtus in illis vero minus.

De flagellis Ca. LXXIII.

Flagella dicunk ſumme arboꝝ ꝛ vitiũ partes ab eo q̃ crebzos ſuſtineãt vẽtozum flatus. vt dr. Jſi. li. xvij. quorum comas aliqui crines vocant. aliqui folia. et dicunk folia quaſi fila. nam foliuz grece filum latine đr. et hoc ideo q̃ in foliꝭ ſũt quedam venule in eoꝝ ſubſtantia ad modũ filoꝝ ꝓtenſe. ideo tranſlatiue dicũk folia. apud nos quaſi fila. nodi aũt et quib9 exeũt frõdes ſiue folia de virgultis et flagellis oculi nũcupank. Nam humoz aquoſus ſubtilis parũ habens vnctuoſitatis ad ramos a radice attract9 vi caloris eleuak in diuerſis locis ꝛ et acumie ſuo penetrat ad exter9 ac ibi ꝯſi ꝑ oculos exiẽs vi interioris caloris et aeris exterioris trãſmutak in ſubam foliozum vt đr in cõmento ſup̃ li. vegetabil. Ariſto. et ſm qualitatẽ humoris dominantis et fortitudinẽ vel debilitatẽ caloris humozez digerentis folia in qualitate et figura multifoꝛmiter variank. vtz ſ eodẽ vbi agik de diuerſitate arboꝝ q̃ ad figurã foliozꝝ. quere ſ in eo dez ĩ lra A. Folia itaq̃ oznãt arborẽ et muniũt tenellos flozes ꝛ fructus ne a ventſ cauſis aut pluuiꝭ iniuriã patiank. grandinũ impetus ac ventoꝝ impulſus et ymbziũ ictus intercipiũt et repellunt. folia ſicut ſcutum ꝓpter ſue ſubẽ raritatẽ et tenuitatẽ modico vento mouenk ſed de facili nõ cadunt ꝓpter adherentez abundantiã humoris donec fruct9 latitantes ſub foliꝭ matureſcant vnde in vere et in eſtate vireũt ꝛ in autũno palleũt. et ſic ꝫ hyemẽ paulatim cõcidũt ꝛ tandẽ in terra cadẽtia ꝑputreſcũt multũ inſuꝑ cõueniũt folia medicine. multſ etiã animãtib9 ſũt in cibũ ſicut folia edere q̃ a capris et bedis marie diligunk vt dr. Jſi. Alias ꝓpter flozes foliozꝝ quere ſ in eodẽ li. xvj. ca. vt dr. Jſi. li. xviij. dicũt q̃ſi fluores. eo q̃ cito defluũt et ſoluunk. in his tñ multiplex est gra. ſ. odoris ſaporis et coloris lenitatiſ ꝛ virtutis. nam odore recreant et etiaz delectant ſpũ. ſapore quidem immutant guſtũ. colore alliciũt viſum. lenitate demulcent tactũ. virtutẽ habent multiplicẽ. ſanant morbum. ꝛc̃ phiro generank. auſtro diſſoluũtur vt ibidẽ dicit Jſi. arbozes et herbas campos. ozoꝛes et ſiluas pulcritudine ſua decozant ꝛ ornãt dulcedine quã ꝓcipiũt et celeſti rozemel adminiſtrãt. Et ideo apes flozes mellificandi gra viſitant et frequentant. q̃ apparent flozres mutatoꝝ ꝛ p̃is ſignificãt. ꝛ ſpem ꝫ fructu generãt. Nã flozes ſp fructũ p̃cedũt. ꝛ ſpem de ſubſequẽti fructu relinq̃re ꝫ ſueuerũt. de puro et vnctuoſo medulle arboꝛis humore originẽ ꝫ hũt et erũ pẽtes de ſtipite ꝓgerũtur nõ violant nec deflozãt ſz poti9 ipam ꝓficiũt mirabiliter et decozãt. Item flozes in ozturis ſe aperiũt ſic̃ in occaſu ſeſe ſepius claudunt. multi ſũt q̃ ex paucitate humoris et liquiditate caleſcente caloꝛe humiditatẽ ꝓmente deficiũt et areſcũt. Aliq̃ etiã flozes ad ſolis faciẽ ſe ꝙuertũt ſm tñ eius oꝛtuz ſe aperiunt et ꝓceſſum ſe diffundũt vt patet in elitropia q̃ alio nom̃ đr ſolſequiũ. ꝛ đr a multis cicozea. vtz ſ in ca. Intempeſtiu9 aũt ortus flozis ſignũ eſt defectus et carẽtie fructus vlteri9 ꝙſequentſ. nam tales flozes ſubito fluxo vel etiã cozrupto aere facillime corrũpunk vel ſi ſũt nimis hyemales vel autũnales ad maturitatẽ debitã ꝓpt caloris defectũ nullaten9 ꝓducũt. vt dr. Plin. li. xx. ca. v. Inter alios flozes p̃ponũt lilioꝝ flozes. roſas ꝛ violas p̃cipue ad cozonas nobilium adornãdas. de quibus poſt eſt dicendum. Eſt flos campi flos ſpecialis ſic dictus. quia p ſe creſcit in locis incultis nec ſulcat9 vomere nec ſcit in locis inculti nec ſulcat9 vomere nec ſtercoꝛe impinguatis. vt dicit idem. Eſt iſte flos culus ſtipite quidem gracilis ꝛ modicus flozе rubicũdo et ꝯſi colore ſanguineo inſignitus. cuius flozes nõ plus nec minus q̃ ꝙnq̃ folia cõmuniter diſtinguunk. cuius virtus centauree ſimilis eſt nõ tamen ꝙ

cōpletionē sua tante ē amaritudis q̄uis mi
nor. centauree in folijs z ī stipite m̄ltū sil̄is
videat z imlt̄s medicinalit nō iferior ab an
tiq̄s sapiētib⁹ iudicetur. Centaurea ē herba
amarissima vñ z fel tre dr. Cui⁹ spēs est du
pler maior z minor. hz itaq̄ cū q̄dā amari
tudie dulcedinē in radice. c⁹ succ⁹ melli mix
tus visū clarificat. inflatōes sedat. morsū ve
nenosos curat. z ꝯ antracē apostema morti
fer iuuat. z venenositatē sue malicię repmit
et refrenat z ipedit ne materie furiositas ad
nobiliora membra intrinseca se diffundat.
Ducuscq̄ Plinius. vt s̄ z ē.

De fructu Ca. LXXIIII

Fruct⁹ a frumīe nomē accepit. vt dic
Isi. q̄z frumine. i. eminētiori pte gut
turis vescimur vt di. Isi. li. xvij inde z
fruges dicim⁹. Fruct⁹ āt pprie dicūt arborū
z agroꝝ q̄bꝫ vtēdo fruimur. q̄uis abusiue se
ꝯ generalit attēdēdū q⁹ pes arboris siue pars
tū aialiū fructū aliq̄n etiā nūcupem⁹. Est ita
plāte q̄dē nobilior et vnctuosior est tam in
medulla q̄z i radice solet attrahi nat̄al̄r a ca
lore vt suo tpe p̄cedēte flore z fruct⁹ originez
dispōnēte inde fruct⁹ matia generet hūoris z
etiā caloris būficio nutriat z folioꝝ etiā coo
perculo defenset. solis z ventis celestis ifluētia
ad pfectū deducat. Et tādē maturato fruc
tu z collecto ad vsū z esū debitū assumatur.
fruct⁹ āt crudi z indigesti corpib⁹ matie pue
roꝝ z debiliū sūt nocini z iflatiui lūbricorū
aliorꝝ ymiū generatiui. hūoꝝ maloꝝ nutri
tiui. gust⁹ nat̄al corruptiui. vtz i mulieribꝫ i
pregnatis q̄ matie desiderāt fruct⁹ imatura
tos vt di. Pli. sz fruct⁹ cōgrui z maturi tam
medicie q̄z esui erūt apti. ita tū q⁹ q̄libet fru
ctū ordie. gruo subseq̄t. vt i li. dictaꝝ pleni⁹
edocet. Fruct⁹ ꝑmo general̄r sūt crudi du
ri z indigesti stiptici. pōtici vel amari. sz calo
re exteriori interiorē ꝯfortante z hūorē pon
tieū et terrestrē dissoluēte ac digerēte tanto
dulciorē saporē z queniētiorē accipiūt q̄sto
ad maturitatē pfectā pl⁹ accedūt. cui⁹ āt ac
tiui crescūt ad maturitatē q̄ alti⁹i ramoꝝ sūmita
tes exponūt. Maturitas signū ē mutatio co
loris viridis z trestris i colorē pallidū vel i ru
bentē. Et mutatio saporis insipidi pōtici aut
acidi in saporē suauē gustui atz dulcē. ꝑmo
turitatē vincēte calore in suba fructuū colo
res mutant̄ piter z sapores. tātō etiā sūt me
liores z i suba sapidiores vl̄ laxiores q̄nto re
laxata vi caloris terrestri duricia etiā dñante
hūiditate aquea vl̄ aerea maturitati sūt ꝓpin
quiores. z iō ꝑbat̄ fructuū maturitas. nō so
lū p visū q̄ ad colorē nec solū p gustū q̄ ad sa
porē. vetetiā p tactū qñ ꝯpressi digito tactui
cedūt z sensui offert suba z molliorē. vt dicit
ysaac in dietis. Fruct⁹ āt arboꝝ crescētibꝫ in
mōtibꝫ sūt puriores sapidiores z etiā suaui
ores, q̄bꝫ illaꝝ q̄ in vallibꝫ sūt crescētes. z ꝑ ac
cidit, ꝙt dulci⁹ z puri⁹ z tēpatius qō ibi. s. in
mōtibꝫ inueniūt nutrimētū. vt di. Arist. vt
supꝝ eodē ptz. quere de diuersitate arborum
q̄ ad fruct⁹ circa finez. Sūt autem quidam
fructus ꝑmo dulces z sapidi. sz post efficiūt
pontici et amari scz mirabolani. vt di. Ars.
tales fructus et si nō fuerīt cōmestibiles sūt
tamē alijs medicinales. Fruct⁹ aūt dulces
vt dicit ysaac. in quatuor qualitatibꝫ sunt tē
peratiores humidiores et calidiores z ceteris
nutribiliores. fructus vero frigidi scilz z
pontici duri sunt et stiptici ac opilatiui siue
ꝯstrictiui. stomachi tamen ꝯfortatiui z appe
titus excitatiui maxime si comesti fuerīt a ie
iunijs. sed post prandiuz sumpti confortant
stomachi orificiū. in vsum sumpti, cōmunt
cibū assumptū ad inferiora. et sūt cā solutio
nis. sz si fuerint fruct⁹ acerosi z aq̄so modico
z terrestri etiam cōpositi acumē colere extī
guunt. similiter z sitim mitigant stomachū
ꝯfortant. humores grossos et frigidos dis
soluunt. diuidūt nō deponunt. dulces vero
acuunt eis vim ꝯferentes penetrandi totuz
corp⁹. fruct⁹ insipidi aūt in q̄bꝫ dñat aquosa
humiditas ceteris mīn⁹ sunt laudabiles. q̄a
stomachū nō iuuāt, sed abominatōez z fasti
diū generant. Fructus itaq̄ si bene matu
rati fuerint erūt saporis boni odoris iocun
di si nō fuerint putridi, nō ymiculosi humo
re vel corrupto aere nō infecti. et tales fruc
tus in loco sicco et mūdo mel⁹ z diutius cu
stodiunt̄ et maxime si in feno vel palea conte
gant̄. vt di. Pli. nam iuxta terrā in loco hu
mido citius corrumpūt. Item fructus ma
turi citius cadūt de arbore q̄z non maturi z
facil⁹ de nocte q̄z de die. quia nocturno ro
re ꝑfusi efficiunt̄ ponderosi. et ideo ad casuz
magis proni. Nec de fructibꝫ dicta sufficiāt.
quia multa de fructibꝫ supra eodem in tra
ctatu de arboribꝫ in generali sunt dicta. que
re ibi.

De germine Ca.LXXV

Germen vt dicit Jsidor⁹. est pregnās surculus a gerēdo dictus. vñ et germinatio. Nam in germine gignitur humor nutrimentalis et ratio seminalis in eo etiā viget et operat calor naturalis et q̄uis sit modice q̄ntitatis in suba marie tñ ꝑtutis est et potentie in efficacia. Nam virtus radicis trahit et trāsit in subam germinis. z et ideo herbe q̄dm sunt in germine et viget i eis humor trāsfusus a radice maxime cōueniūt vsui medicine. itaq̄ germen dr quod ꝓmo erūpit de radice arboris aut herbe. Nā ꝑfortato calore naturali q̄ in radice medulla est inclusus radix humorē sibi necessariū attrahit vi caloris et qđ sibi non est necessarium ex se exterius reūcit. et illud a calore ꝯcluso sursum eleuante et aere intrinsec⁹ desiccante in naturā germinis trāsmutat. z qr nō cessat attractiōis continuatio in radice. et ideo non cessat augmenti dilatatio i germine quousq̄ ꝓueniat ad debitum complementū. Calor itaq̄ celestis penetrās ad medullā radicis partes eius liquidiores ac puriores ac vnctuosiores ad se trahit z coagulat ac coniūgit. z coadunatas ꝑ poros terre insensibiliter inducendo eas in substantiaz germinis conuertere nō desistit. vt dicit cōmentator supra libz vegetabil⁹. Contrahit autem colorē viridem mediū scz inter rubēdinem et nigrū ꝓ dominiū equaliū partium terrestriū et igneaz. Nam generatio germinis habz fieri ex terreo humore nigro z opaco. sed ꝓpter aerearū partiū et ignearum admixtionē fit color eius viridis. q̄ color medius esse dicitur inter rubeū atq̄ migruz. Est autem germen ꝓncipiuz culmi siue stipitis floris atq̄ fructus. emittens ꝓmo plāres frōdes mutuo se nectentes. quos facit natura ad innati caloris in substantia germinis cōseruationē tenera eīm eius substantia frigido aere de facili lederet. nisi ab extrinseco nocumento tutela frondiū tueret. de facili eīm leditur ex aere frigido et etiā ex grādine z ex vento et etiā ex roze nocio et infectiuo. et ita ꝓtra hmōi nocumenta pluribus foliis connexis quasi pluribus tuniculis tegit et munitur. ortus itaq̄ graminum ornatus terre est ꝓncipiū. Nam oīa terre virentia a germinib⁹ oriunt. mutationis tempis est indicium et signū vernalis nouitatis. finēq̄ annūciat hyemis ac ꝑconiū est estiualis nouitatis et vendnstat⁹. a bruchis locustis z ceteris corrodunt⁹ q̄ñq̄ germina z tunc spes vberis de fructu nō habet

De gramine Ca.LXXVI

Gramē est agrestis herba ab eo q̄d germinet sic vocata vt dicit Jsidorus. beneficio siquidē caloris et humoris terre oīs herba generat⁹. Nam celestis calor terre superficiem penetrās partes eius subtiliores aggregat et in radicis spēm transfigurat. que terre infixa calorem intra se claudit cuius virtute humorē circūiacentis terre a sui incrementū et nutrimentuz attrahit et qđ simile est in sui naturam alterat et cōmutat vel cōuertit. et qđ sibi quo ad subam est superfluum ad generatiōem foliorz germinis trāsmittit. quia vero ꝓpter humiditatē materie multe extracto humore generāt radices multe et diuerse fiunt graminū z herbarum ꝓductiones mutuo se colligātes z tonā terre superficiem virozis gratia et floz decentia vestientes. et q̄nto radices graminū infert⁹ amplius se pfundant: tanto difficil⁹ gramina culmos suos et folia i terre superficie sedna latant. Pullulantia aūt gramina in principio sue generatiōis se multiplicant si compressa fuerit aut mediocriter oculcata. Dū eīm in ꝓncipio nimis luxuriare ꝑmittunt⁹ eito ꝓrumpūt in semen et indurant⁹ de facili. et suā pdunt pulcritudinē et virorē. vt dicit ꝑli. ex situ aūt terre vbi crescūt et qualitate humoris quo nutriunt⁹ diuersas qualitates z ꝑtutes generaliter sortiunt⁹. vt dicit idem. et cōmentator sup libz vegetabiliuz. vnde ex humoribus cōplexiones ꝓtrarias habētibus q̄ñq̄ herbe z gramina imo oīa i terra nascentia diuersas ꝓsequunt⁹ efficacias z virtutes. vt dr. Pli. et ysaac. tē. ꝓpter qđ ꝑfm qutores p̄dictos gramina montiū siue loco rum montuosoz sunt rariora z bzeuiora q̄ gramina valliū siue pratoz. illa tñ sūt ouib⁹ ꝓuenientiora. quia dulciora z salubriora et mediocriter siccioza. i palustribus quidē crescentia sunt pinguioza et diffusioza. sed meliora sunt simpl⁹ que in montib⁹ z locis altioribus oriunt⁹. Nam vt dicit Constan. z etiā ysaac. herbe palustres peiorz sūt nutrimenti. nam aquosum generāt sanguinē z cito se a mēbris dissoluentē. inflatiōem et rugitum in visceribus generant sed in ꝓtrarijs ꝓtrarie. Est autē regula vt dicit ysa. q̄ dicit sic. Dū stic⁹ at beniēse dixit. cuius radix int herbas

nutrit eī semē nō est nutritiuū. nec econuer
so. cuī ꝙdē semen nutrit eī radix nō nutrit.
gramē itaq; vt dicit Palladi⁹. gratū facit so
lū in aspectu. gratū q̄z est aīalibꝫ ī pastu. gtū
etiā fit lāguētibꝫ in effectu. nā sic in radicibꝫ
sic in graminibꝫ latet ꝑt⁹ mltiplex medicine.
gramē etiā austri tps pluuiosū. s. z calidum
diligit z viroꝝ ex ymbꝝ abūdantia ī locis
desertissimis ex se diffundit sz p̄ualēte vēto
boreali z frigido deficit extrinsec⁹ z marce/
scit. vt di. Beda. fm Dyasco. ꝙo gramen dz
q̄dā herba specialis hūs ꝙgal nodosas. spar
sas sup terrā z folia lata aliq̄ntulū et acuta.
cui⁹ radix nodosa est z dulcis. z hāc herbam
boues z alia aīalia libēter comedūt z depa/
scūt. cui⁹ ꝑt⁹ est stiptica z vulneꝝ ꝯglutinati
ua. vēris ꝯstrictiua. vulneꝝ renū z vesice sa
nātiua. doloris splenis mitigatiua. hāc ber
bā noscūt canes z illā comedūt qñ se purga
revolūt vt di. Pli. tñ ꝫ faciūt ita caute q̄ vix
ꝑt⁹ ad hūanā pitiā deuenire.

De galbano Ca. LXXVII

Galban⁹ est herba cui⁹ succ⁹ galbanū
dr. et est herba in ramis ferule silis.
imo vt dicit Uarro. galbanū succus
ferule est. vt di. Jsi. li. xvij. incidit āt herba ī
estate z effluit inde lacrima q̄ recolligit z de
siccat. Idem aūt galbanū est optimū qđ est
mūdissimū. z hz pl̄es guttas sic armoniacū
z est silis thuri ī colore hūs grana limpida.
cui⁹ granū nō est nimis siccū. vt di. Plini. et
Dyasco. in estate circa fruticē desiccat. In/
est āt ei virt⁹ ignea calida sz in tertio gdu. z
hūida in ꝑmo. vt dicit idē. sophisticat autez
cū puluere colophonie. i. picis grece. z cum
fabis fractis corticibꝫ abiectis q̄ cū optimo
galbano z resoluto admiscet. Galbanū aūt
purū diu ꝑt seruari. ꝑtutē hz attrahēdi dis/
soluēdi leniēdi relaxādi z mitigādi. fumus
eius litargicos excitat. dolores splenis z opi/
lationes cū aceto sanat. fetū mortuū de matri
ce educit z matricē purgat. cū melle puluis
galbani lūbricos necat. fum⁹ ei⁹ mēstruis ī
perat. serpētes et venenosa ei⁹ fumus fugat.
dolorē dentiū mitigat. vt di. Dyasco. z Pli.
et Pla. vbi subdit q̄ si galbanum dz poni ī
medicina ꝑus dz a supfluis emūdari. Prio
igit sup ignē in testa dz liquefieri z in aqua
post infūdi et qđ purum est supenatabit. qđ
ſo inutile est vt cortices z lapilli inferi⁹ resi/
debit. Dyasco. tñ dicit q̄ in aqua feruēti gal
banū dz poni. z qđ petit fūdū colligi. qđ āt
supenatat vt cortices z hmōi dz amoueri

De gutta Ca. LXXVIII.

Gutta ad modū galbani est cuiusdā
herbe vel arboris lacrima. q̄ alio no
mine armoniacū appellat. ist⁹ āt ar/
boris vel herbe ramusculi diebꝫ estiuis ab
incolis icidunt. z gutta q̄ inde distillat gut
ta siue armoniacū nūcupat a medicis vt di
cit Jsi. et Pla. zc. Ist⁹ gutte spēs ista est no/
bilior q̄ mūdior est z purior et tre feculēcia
imꝑmixtior q̄ q̄dē dz esse candida z piguis
sic thus et qñ frāgit apparet splēdida interi⁹
z gūmosa vt di. Dyasco. et Pli. z hz odorē si
mile castoreo z saporē subamarū aliq̄ntulū
siue acrū. Est āt gutta calida ī tertio gradu
z sicca in secūdo hūs ꝑtutē dissoluēdi et re/
larandi. vt dr in Plat. cui⁹ scrupul⁹ potatus
cū oximelle splenēticas curat asperitates et
immūdicias oculorū mitigat et curat. cum
succo absinthij lūbricos necat. ꝫ arteticam
et sciaticā passionē cū pice dura mltū iuuat
vrinā puocat z mēstrua purgat. oēs tumo/
res z inflatōes sedat. vt dic glo. sup illū locū
mirra z gutta. zc.

De gariophilis. Ca. LXXIX

Gariophili vt di. Dyas. q̄dā sūt pfecti
z saporis acuti coloris subnigri cali
di et sicci ī effectu. hūidi ꝙo interius
actu. q̄dā in suis q̄litatibꝫ magꝫ sūt remissi.
Sūt aūt fructꝰ cuiusdā arboris in India q̄ ī
estiuo tpe colligūt qñ sunt maturi p quinq;
annos in mlta efficacia ꝑseuant in loco etiā
nō nimis sicco nec nimis humido debēt ser
uari. qr in multū hūido putrescūt z multuz
sicco arescūt. eligendi aūt sunt q̄ in supficie
aliq̄ntulū habēt planicie q̄ acutū habent sa
porē et suauem odorē. z q̄ ex pssione vnguis
aliquid emittūt hūiditatꝫ. Sophisticant āt
cū puluere gariophili mixto cū aceto z vino
odorifero ex q̄ ꝯbūt hūiditatez z vix discer/
nunt. quare in exteriori supficie magis sunt
acuti q̄z alij. z iō acutū magꝫ est ī exterioribꝫ
q̄z ī interioribꝫ. sz sophisticati nō pūt vltra vi
ginti dies ꝑseuari. habēt āt boni gariophili
ꝑtutez ꝑfortādi ex aromaticitate sua dissol/
uēdi z ꝑsumēdi ex q̄litatibꝫ suis. ꝑfortāt eīm
cerebrū z ꝑtutē aīalē. valēt etiā ꝯ defectum
cordis q̄re ꝑfortāt ꝑtutē spūalē. valent etiaz
ꝯ indigestionē stomachi et dolorē ex frigidi
tate et vētositate qr ꝑtutē iuuant naturalem
Ducuscz Dyasco.

De genesta Ca. LXXX

Oenesta q̄ etiā ab amaritudine ōr. q̄a ei⁹ gust⁹ nimis hoīb amar⁹ est. arbustū ē crescēs i locis dect̄is iculti⁹ z satosis. cui⁹ pñtia infertilitatis z ariditat̄ trevbi crescit test̄ ē. hz ml̄tos ramos gciles duros z nodosos virētes hyemez estate flozes glaucos spissos z inuolutos. gnis odozis. amarisapozis. sz tñ sūt maxie ȳtut̄. vt di. Dyasco. Hā flox z folioz ei⁹ elixatura splenis tumorē ꝓpescit. dolozi dentiū subuenit. mēstrua stringit. fluxū dissenterie sistit. pediculos et lendes succus ei⁹ pimit. semē facit amaruz z nigrū. in q̄busdā tecis lōgis z nigris ad modū folliculoz vicie vel pise ꝓuolutū et valet ad p̄dicta zc̄.

De grano Ca. LXXXI

Granū est mīma tā scis q̄ arboz⁹ pticula distincta substantial'r et diuisa. i q̄libz ät gno est cortex z medulla i q̄ relinq̄t rō semial' vt ex gno tre ꝓmisso possit ꝓduci plāta. vñ in q̄libz gno ē relicta potentia a nat̄a vt ex eo possit fieri plāta q̄ mediāte sua spēs ml̄tiplicet̄ z in esse specifico ꝓseruet̄. Ūū gnū q̄uis sit modicū in suba corticis et medulle. magnū tñ est in rōnis semialis efficacia et ȳtute. z sic̄ gna differt in specie. sic differūt i figura situ aut dispositōne. vñ di. Arist. in p̄mo li. de plant⁹. Brana inq̄z semia alia nascūt in plāt⁹ sine siliq̄ vt semen aneti et feniculi. et hmōi. et alia nascūt in siliq̄s z folliculi' vt faba et alia legumiosa z alia in suba calloſa emittūt vt scia pirox z pomox. z q̄dā hñt gna et semē in testa et callū extra testā vt nux z oliua. gna aūt ordiata in siliq̄s z in folliculis variāt ml̄tipl'r i situ. q̄ q̄dam hñt gna ml̄tiplicata in siliq̄ sua sic̄ accidit celidonie q̄ est herba valēs ad oc'los et q̄dā faciūt gna in folliculo clauso. vt faba pisa zc̄. z q̄dā in nō clauso. sic̄ triticū z spelta et sil'ia. q̄dam aūt nō faciūt gna sua i aliquo folliculo vt gna ordei sz palea suā q̄ ꝓtinuant cū gno suo. et q̄dā gna sūt duplicia p ordinē absq̄ piete in siliq̄ sua vt gna celidonie et q̄dā sūt duplata piete mediāte. vtz in granis nasturcij. et q̄dā triplicant⁹ in diuersis pordinē cellulis folliculi vtz in mirto. in cui⁹ fructū sūt tres celle et in q̄libet cella tria grana vel q̄tuor sine pariete aliq̄ sūt ꝓiūcta. z q̄n q̄ ē int⁹ grana paries ligne⁹ sic̄ in cassia fistula. aliq̄n paries carnosus. vtz in cucumere. cucurbita. et q̄n q̄ int⁹ grana sūt parietes diuersi generis et diuerse subc. vt accidit i malagranat⁹ in q̄b⁹ sūt q̄dā parietes carnosi inter grana z grana. sil'r et q̄dā tele tenues nō carnose sūt int⁹ grana et grana. sz sic̄ differūt grana et grana int⁹ se in suba ita etiā i figura Habēt em̄ quedā formā rotundā quedam piramidalē et oblongā. quedā triangulam vel multilaterē vtz in ciceribꝫ. grana aut̄ q̄ sūt oblonga in vno latere videnť esse quasi scissa vtz in grano tritici z ꝓsilibꝫ. corticibꝫ aūt siue telis muniunť grana ꝑ interioris medulle et calozis naturalis ꝓsecutiones. Hucusq̄ Arist.

De gith Ca. LXXXII

Gith gen⁹ est legumis sile cimino in q̄ntitate. sz nigri colozis et in pane spargit̄ dulcozādo vt di glo. sup pla. xxviij. fm̄ Plat. Arist. et Dyasco. gith ē bercxviij. fm̄ Plat. Arist. et Dyasco. gith ē berba calida et sicca in scō gdu. q̄ int⁹ frumenta nascit. hñs semē puulū nigrū et q̄si triangulū diureticū et subamaz. hñs ȳtutē diſsoluēdi et ꝓsumendi. opilatiōes etiā splenis et epatis hñs dissoluēdi ȳtutē et aperiendi. et ventositates extenuādi. et emozroidas inflatas sedandi et eaz fluxū restringēdi et lūbricos vētris vermes cū melle interficiendi hanc herbā dicūt esse nigellā. cui⁹ decoctio in aceto occidit vermes auriū. si aurib⁹ tepida instillet̄ apostemata rūpit si cū furfure z semine lini z simo colūbaz in vino decocta cataplasmet̄. ꝯ lepzā etiā valere ōr si cuz ysopho. in vino decocta et modico sale appositum. hñs ȳtutē ꝓuocat. et abozsū ꝓcurat si mulier inde suffumiget̄. ꝯ stranguriā et etiā paralisionē yliacā vinū in q̄ p nocte nigella infusa fuerit ꝓpinet̄. nec dz decoq̄ ne nimis violēta efficiat̄. Hā vt di. Constan. nigella in multa q̄ntitate sumpta occidit.

De ilice Ca. LXXXIII

Ilex ilicis ē spēs querc⁹ arboz. i. galifera. et ōr ab eligo eligis. q⁹ vt dicit Isi. li. xiij. hui⁹ arboris fructū boies sibi p̄mo adhuc tū inuenerť et elegerť. p⁹ q̄ eñ frumēti esset vsus antiq̄ vixerūt glande. Inter ät arbozes glandiferas honorabiliozes iudicat̄ ilex. cui⁹ fructus vt di. Pli. li. xvi. ml̄tas reficit natōes. Est siq̄dem ilex arbor grosse et pfunde radicis solidissimi ligni et corticis durissimi spississimi z rugosi multe ramositat⁹ et rōne folioz vmbrositatis locū de. et q̄ ad fruct⁹ glandiferos nō modice q̄titatis et fecūditat⁹. lignū siq̄dē ei⁹ forte est z durabile imo fere imputribile. Hā ei⁹ trūci

in pfūdo sub aḡs depssi q̄ in lapidis solidi/
tatē ꝓuertūt. z ḡto plōgiora secula in talib⁹
locis hūidis defigūt. tāto ampli⁹ indurant.
et iō talia ligna deoꝝ tēplis z regalib⁹ edifi/
cioꝝ structuris erāt apta. iō ꝑpt indissolubi
lē ligni naturā ex ilice deoꝝ simulacra sepi⁹
sculpebant. vt di. Pli.

De iunipero Ca. LXXXIIII

Uniper⁹ vt di. Jsi. sic dicta apō gre
cos. eo q̄ ab amplo ī angustū finit
sīc ignis. vel q̄ ꝓceptū diuti⁹ ignem
ꝑseruet. adeo q̄ si ꝓnune ex ei⁹ cinere fuerint
operte vsq̄ ad annū. vt ōr nullaten⁹ extīguē
tur. pīr sīc dē ignis ōr apud grecos. vñ iuni
per⁹ q̄si gignēs ignē ōr Juniper⁹ alia ē mag
alia est pua vt di. Jsīd. li. xvij. et ex tract⁹ arbor
est aspera z q̄ aculeata z folia hūs mlta gra
cilia et acuta. et ex tract⁹ est fructifera sed pua
magī. mlta eīm fert grana pua et rotūda. pri
mo virida et post efficit quasi purpurea vel
ōsi subrubea q̄n plenarie sūt matura. virorē
fructꝰ et folia vir deponit. Est āt arbor cali
da et sicca in tertio ḡdu. vt di. Dyasco. cui⁹
fructꝰ gruūt medicine q̄ in vere colligūtur
et ꝑ biennīū reseruant. ꝓtutē habēt dissoluē
di ꝓsumendi et ꝓfortandi. ꝫ fluxū vētris ex
acumine medicine valet decoctio baccaruꝝ
eius in aqua pluuiali si inde pariēs balneet
Et iunipero etiā fit oleū iuniperinū effica/
cissimū ꝫ q̄rtanā si q̄tidie inde pond⁹ drag
me in cibo vel alio mō offerat. valet etiā con
tra iliacā passionē si ptes dolentes inde per
unguāt. epilenticis z caducis subuenit. lapi
dē frāgit si ꝑ siringā iniciat. siringa ē fistula
subtilis cū qua medicina mittit in vesicam.
vīnū decoctōis iuniperi cū ficub⁹ siccis pe/
ctus purgat. tussim tollit. Ducuscꝫ Platea.
et Dyasco. in locis saxosis et incultis crescit
et in desertis. cius vmbrā fugiūt serpētes vt
di. Pli. et ideo fruct⁹ eius credit valere ꝫ ve/
nenum.

De isopo Ca. LXXXV

Sop⁹ est herba breuis z modica int
petrosa crescēs et in radice petre so/
lide se infigēs. vt di. Cassiodor⁹ sup
ꝑ. hanc herbā dicit Dyasco. esse calidaꝝ z
siccam in tertio gradu. hui⁹ ꝓtus ꝓsistit i flo
ribus et folīs plus q̄ in stipite vel in radice. in
estate aūt. pducit flores q̄ debēt colligi et in
loco vmbroso mūdo et nō fumoso desiccari
Habent ꝓtutē dissoluēdi et ꝓsumendi z at/
trahendi mūdificandi pulmonē. et oīa vi
cia pectoris ex causa frigida, purgat z mun/
dificat si cū ficub⁹ siccis in vino decoquat z
patiēti ꝓbeat. dolorē stomachi et intestinoꝝ
tollit. fomentū ex aqua decoctōis ei⁹ a super/
fluis hūoribus matricē mūdificat z abstergit.
herba isopi in testa calefacta z capiti suppo/
sita, catarrū frigidū ꝓpescit. vulnā cadentez
reꝑmit. dolorē ex vētositate tollit. Dr autez
hec isopus ꝫ isopū. z a q̄busdaꝝ autorib⁹ ei⁹
media corripit et a q̄busdā pducit. Dr etiaꝝ
in auroza. Est hūilis petreq̄ suis radicibus
herēs. Et victūs isop⁹ pectoris herba medēs/
In anticlaudiano aūt pducit alan⁹. Se ce/
lū terre ꝓformat cedrus isopo. Et itez alius
dicit. Pectoris herba cauas rupes incidit
isop⁹. Et itez alias. Ad pulmonis op⁹ con/
fert medicamē isop⁹. Tante etiā autoritatis
fuit herba q̄ius modica apō veteres. vt di.
Pli. q̄ sine ipi⁹ aspersione se purificari non
posse in delubris reputarēt. vñ etiā apō he
breos fasciculo isopi mūdādi solebāt purifi
cari. vtz Exo. xij. et Leuit. xiij. et Nūeri. xv. in
sup eius puluis valet ꝫ ydropisim. vt dicit
Dyas. liuorē a corpe mūdat. et colorē vulti/
bus optimū admīstrat dolorē dentiū miti/
gat. tinnit⁹ auriū sedat. et etiā lumbricos ne
cat. vt dicit idem.

De iacincto Ca. LXXXVI

Iacinct⁹ ē herba hūs florē purpureū
Traxit āt nomē a puero q̄dā nobili
q̄ ī saltib⁹ int flores purpureos mor
tu⁹ est reper⁹. deditq̄ nomē herbe casus fu
neris pueril. est etiā sil'is viole in floribus z
radice vt di. Jsi. li. xvij. eiusdē noīs pariter z
coloris, est q̄dā lapis ꝑciosus q̄ int duodecī
lapides ꝑciosos in apo. numerat. Jacinct⁹
itaq̄ est nomē hois lapidis atq̄ floris. ꝓpr⁹
itaq̄ color eius est aereus sīue celestis. pur/
pura aūt hz colorē sanguinis sīue ignis/ sed
bissus niuis. istis duodecī coloribus colo/
rata fuerūt sacerdotalia vestimēta in veteri
testamento.

De iusquiamo Ca. LXXXVII

Usquiam⁹ grece a latis ōr caniculā/
ris eo q̄ in hasta ei⁹ ex vtroq̄ late/
re q̄dā crescūt capitella formata ī fi/
gura cātaroꝝ sīc est videre in malispunicis
seu granatis vt di. Jsi. li. xvij. q̄ oza sūt sepa/
ta z diuersa hūtia int⁹ femina sil'ia papaueri
Hec herba insana vocat. q̄ vsus ei⁹ piculo/
sus est. nā si edat vel bibat insaniaz facit vel
somni imaginē torpidam. z ideo hanc vocat

vulgꝰ miliridiũ ꝓt alienatiõez mẽtꝭ quã idu
cit. hec ãt cũ sit herba venenosa hz semen ni
grũ rubeũ z albũ vt di. Dyas. z Plí. nigrum
pessimũ est z mortifeꝝ. rubeũ ẽ minꝰ maluz.
sz albũ adhuc minꝰ. vñ hꝰ vsus magꝭ conuenit
medicine. ꝯtutẽ hz ꝯstringẽdi mortificãdi z
somnũ ꝓuocãdi. habẽs semẽ nigrũ hz folia
nigra aspera z dura. et florẽ purpureũ z fol
liculos durosz solidos z spissos. habẽs ꝯ
semẽ obrusum. flozes hz melinos z follicu
los molliozes. sz hñs semẽ albũ hz flozes al
bos z folia pinguia et mollia succo plena. z
est herba frigida in tertio gdu. z sicca i scõo.
z iõ tumozes repcutit. vẽtrẽ stringit. fluxum
sanguis sistit. dolorẽ dentiũ. alꝫ hñt renum
de calida causa tollit. reuma calidũ ꝯpescit
Mucusqꝫ Dyas. z Plí. De scie siquidẽ inꝭ
quiami dicit Arís. li. vegetabil. semẽ hebem
id est. iusquiami qõ est mortifeꝝ apud ptes i
hierl'em est comestibile de q̃ pz q̃ ei malicia
z venenositas ꝑ bonitatẽ terre vbi crescit vl
maliciã diminuit vel augeꝫ. De iusquiamo
dicit mgr in hist. sup Exo. q̃ in tiara siue sã
mi põtificis corona stabat flos erectꝰ similis
herbe quam greci iusquiamos vocãt. digiti
vniꝰ magnitudie. sub illo ãt flore i extremi
tate tiare circa frontẽ z occiput erat circulꝰ
aureꝰ triplici ordine distinctꝰ. sup quã stabãt
flozes aurei silꝭes plantaginis a cimpe ad cim
pus zẽ. vñ in ℔ fuerunt ꝓuilegiate iste herbe
q̃ eaꝝ similitudo in cidari sacerdotis sũmi
figurari meruit.

De castanea Ca. LXXXVIII

Castanea est arboz magna et ꝓcera
sic a grecis vocata. vt di. Jsi. li. xvij.
eo q̃ fructꝰ eius gemini in modũ te
sticuloꝝ intra folliculũ recõditi sunt. q̃ dum
ejciunt castrant. z ideo tales arbozes a ca
strando castanee greco vocabulo nũcupan
tur. hec arboz vt excisa fuerit tanq̃ silua ex
pullulare ꝯsueuit. vt di. Jsi. hec arboz ẽ mlt
ũ vtilis. nam eiꝰ lignũ valet ad edificiozum
structurã ad ignĩũ nutrimentũ. eiꝰ fructꝰ va
let ad cibũ z cozticez z folia ad medicinam.
fructꝰ siquidẽ eiꝰ q̃uis sub vili cortice aspe
roz duro in arboze absondat. tñ q̃n matu
rus extrahit dulcẽ inuenit. potissime q̃n de
coquit vel assat. sicut aũt subdit ysaac i die
tis. castanee sũt calide in medio ꝑmi gdus.
et sicce in secũdo. z iõ rõne calozis hñt dul
cedinem. rõne ꝯ siccitatiꝭ hñt ponticitatez.
Castanee tũ nimis comeste sunt inflatiue z
dolozis capitis. ꝓt inclusum fumũ generaꝭ
tiue. sed vt ab eis nocumentũ auferat opti
q̃ assent vt corpulẽtia eaꝝ z terrestritas ra
rificet. vel vt in dulci aqua decoquant vel
aque hũiditatez mollicie tpent. z tũc bñ nu
triũt z laudabiles hũozes generãt et corpis
ac pectozis siccitatẽ generãt. z marie sicum
zucara comedant a colericis z fleumaticis
cũ puro melle. valent etiã ꝑm medicinã ad
abominatõis z vomitus sunt ꝯstrictiue z ie
iuni intestini ꝯfortatiue. Item castanee cũ
modico sale trite z cum melle tẽpate rubidi
canis vel bois morsus sũt optime sanatiue.
Jtem cũ farina ordei et cũ acero cataplaꝭ
mate tumozis mãmillaꝝ sunt efficaciter re
pressiue. Jtẽ eaꝝ cozticez et folia vsta z pul
uerizata ac cũ vino tpata adolescẽtis capiti
ad modũ cathaplasmatis apposita augmen
tant capillos et ꝓhibent coꝝ casũ. Mucusqꝫ
ysaac in dictis.

De lauro Ca. LXXXIX

Laurus est arboz victozial' diẽ mul
tis laudũ ꝓconiũ ꝓt singularẽ gra
tie sue excellentiã z virtutis. ꝓt q̃ z
victozes quondã obtenta victozia sert. lau
reis cozonati laureati dicebant quam gre
ci daphnẽ vocãt. cuius ꝯtutes z singulares
ꝓprietates sup posuimꝰ in ℔ codẽ libzo in ſra
A. quere ibi z inuenies.

De lentisco Capl'um. XC.

Lentiscus est arboz hũilis z medici
nalis q̃ a grecꝭ z hebzeis scinus alo
miẽ nũcupat. vt di. glo. sup Dan.
xiij. cuiꝰ folioꝝ succꝰ sanat et ꝯglutinat sciſſa
labia siue alia vlcera. vt ozibidẽ. z ozlentis
cus eo q̃ eiꝰ cuspis mollis sit et lentus. nam
qõ molle est z flexibile lentũ dicere ꝯsueui
mus vt di. Jsi. li. xvij. Jstius arboz fructꝰ
oleũ desudat et cortex resinã q̃ mastix appel
lat. et est melioz q̃ in chio insula generat. vt
di. Jsi. li. xvij. folia istiꝰ arboris ꝑm Dyasco
et Plate. et pli. sicut et tota arboz calida sũt
valde et sicca et hñt ꝯtutẽ ꝯstringendi et cõ
solidandi z ꝯfortandi. et ideo valẽt ꝯ vomi
tũ et omnẽ fluxũ tam sanguis q̃m hũoꝝ alio
ruz. silꝭes ꝯtutes habet gũmi eius. s. mastic q̃
a masticãdo sic ozeo q̃ masticata efficit gla
tinosa et dura ad modũ cere circa dentes. q
sic masticata gingiuas a putridis humoꝛi
bus purgat dentes mobiles ꝯfirmat et de
albat. z eoꝝ radices roborat z ꝯfirmat ma
lũ anhelitũ amputat z emẽdat. Dec mastix

ita colligit in fine veris cortices scini siue lē
tisci incidūt ꝛ mūdificata ꝛra vestes munde
supponūt ne liq̄ꝛ cadēs i terrā cadat. vñ que
clara ē ꝛ mūda ac alba ē eligēda. q̄ ꝓpo hz ꝛrā
admixtā ꝛ est obscura ē abiciēda. cerebꝛum
emūdat et depurat ꝛ mlt̄ū excreare facit. ꝓ/
liq̄factū sup regulā calidā oīa fracta gēmas
sez ꝛ alia miro mō ꝓsolidat. Dicit etiaz Pli.
sic ꝛ Dyas. scinus arboꝛ est spinosa mlt̄ū cū
radice alta. in plurimas ptes diuisa fructū
bñs silez mirto. sz minoꝛē rubeū interi⁹ q̄ñ ē
matu⁹ ꝛ asperā lanā int⁹ cui⁹ succus sanat
flatū mulieꝛ

De lilio Capl'm. XCI.

LIliū vt di. Isi. est lactei floꝛis herba
cui⁹ candoꝛ cum sit in foliis auri tñ
spēs int⁹ fulget. De lilio āt di. Dyas.
ꝛ Platea. liliū calidū est ꝛ hūidū. ꝛ aliud est
siluestre. aliō domesticū. et aliō gerit purpu
reū floꝛē. ꝛ aliō albū q̄ō ē efficaci⁹. ꝛ aliō cro
ceū vt purpureū. Est āt ꝓt⁹ liliū maturatiua.
Item ei ineſt ꝓt⁹ remollitiua. vñ valet ꝺ sple
nis duriciā si ei⁹ succo oleo veteri admixto ꝛ
bñ incoꝛpato splenis regio inungat. Itez ei
ineſt vis mūdificatiua. vñ valet ad faciez co
loꝛādā. si puluis ei⁹ cū aq̄ rosacea admisceat
ꝛ inde facies abluat. Itē mitigatiua. ꝛ iō fo
lia ei⁹ decocta ꝛ ꝓposita valēt ad loca q̄ sūt cō
busta. idē facit radix ei⁹ si trita cū oleo appo
nat. Itē ꝓt⁹ ei⁹ est aptiua ꝛ cōpactoꝛ dissolu
tiua. ꝛ iō educit purgatōz mēstrualē. Itē ꝓt⁹
ineſt ei tumoꝛis repſſiua. ꝛ iō valet ꝺ apoſte/
mata ex vētositate inflatiua: si radix ei⁹ trita
cū oleo sep⁹ apponat. Ducuscꝫ Dyasco. De
lilio āt sic dicit Pli. Liliꝝ radices multz mo
dis nobilitāt floꝛē suū. nā potate cū vino ser
pentū ict⁹ sanāt. ꝛ valēt ꝺ fūgoꝛ maliciam ꝛ
venenū decocte i vino oleo admixto clauos
pduz ꝛ nodos soluūt. pilos q̄z locz adustis
reddūt. in vino etiā decocte addito melle ve
nis vt neruis pscisis subueniūt. folia ei⁹ co/
ta i vino vulnera sanāt. semē ei⁹ ꝓtritū igni
apponat sacro. flos ꝛ folia subueniūt vlceꝝ
necessitati. Ducuscꝫ Pli. li. xx. c. xix. Itez in
eodē li. ca. v. Liliū roſe nobilitati ꝓmū est
eꝛdā vnguēti cognatōe inde fit nobile vn/
guentū siue oleuz q̄ō lilioꝝ appellat. sic et de
rosis oleū rosaceū fieri ꝓsueuit. De radice ei⁹
ꝓcedit basta iterdū triū cubitoꝝ. deinde de
pēdet ab ei⁹ sūmitate flos declinis ab āgustz
in latitudinē se relaxans ꝛ dilatās ad modū
cāpanelle resupin⁹ ꝛ in circuitu labioꝝ intus
bñs q̄si tenue filū ꝓtinēs in se semē stātibꝫ in
medio crocz. vñ lilio nihil ḡtiosi⁹ ē. q̄ ad decē
tiā coloꝝ odoꝝ redolētiā ꝛ efficaciā coꝛpis ꝛ
ꝓtuz. ei⁹ coloꝛ est triplex albus. rube⁹. ꝛ pur
pure⁹ Ducuscꝫ Pli. li. xx. c. v. hz āt liliū radi
cē ex mlt̄z bullis ꝓsistentē sic allium. vt dicit
Arist. li. vegetabiliū. ꝛ i singul' bullis est ꝓt⁹
semiatiua. ꝛ iō ex vno quoꝫ crescit plāta q̄ñ
p se plātat. De ℔ quere s eodē de allio in lra
A. Dicit āt ad p̄dicta Aristo. q̄ basta lilij q̄
nodosa est si incuruat in terrā ꝛ coopiat añ
q̄z apiat semē ei⁹ et radix ei⁹ siue cepa nō era/
dicet statim ifra paucos dies inuenies q̄ a
q̄libet nodo stipitis sui emittit cepulā puaz
q̄si esset illa de tunicis suis siue de bullis. ce
pulis scz radicis ꝛ ℔ est mirū valde. Itē ibi/
dem seq̄t. floꝛes lilij ꝓus sūt virides post al/
bescūt. ꝛ si stipes siue basta a radice totaliter
abscidat. qz tot⁹ humoꝛ stipitz est iclusus na
turalis caloꝛ in medullā se ꝓuertit ad supio
rē ptē stipitis ꝛ digerit materiā ipi⁹ floꝛis et
tūc expādit se floscul⁹ ꝛ albescit humoꝛe pri
mit⁹ tūc digesto. ꝛ iō vt ꝺr ibidē versificato/
res compauerūt liliū intellectui humano q̄
in fine sollicitat de eternis. Item ibidez ꝺr
q̄ liliū non hz rōnem sementinā in semine ꝛ
radice ꝛ in ℔ differt a poꝛro et allio q̄ habēt
rōnem seminis in multis locz. De ℔ quere s
de allijs ꝛ cepis in lra A. et L. Liliū insuper
basta nouiter cū floꝛe abscisa glebe argillo/
se infixa in viroꝛe seruat diuti⁹ floꝛem suum.
flos liliū q̄ñ integer est ꝛ intact⁹ ꝓmanet mul
tū. suauiter redolet. cōfractus ꝓpo manibꝫ et
ꝓfricatus multū foetet. ipsum quoq̄ floꝛē cū
semine solū p fructu hz. totam etiā virtutez
quā hz liliū in stipite et radice totū ostendit
in capite scz et in floꝛe et in semine. et quāto
flos ipi⁹ altius in hastili erigit tanto caput
submissius inclinat. flos insup eius exteri⁹
est planus suauis tactu et foꝛma rotundus.
aspectu delectabilis et iocūd⁹. interi⁹ āt gra
nis aureis i sua ꝓcauitate est respersus q̄ tu
gūt pl⁹ q̄z crocus. et hec tingētia gña septem
hastulis sustentāt. vñ ex sex foliis candidissi
mis simul ꝓtiguis componit. et ex septē gra
nis aureis intrinsecus decoꝛatur. in quoꝝ
medio semen eius loco fructus miro deco/
re collocat ꝛ circūexpāsi floꝛis bñficio tene/
ritudo seminis a lesione frigidi aeris custo/
ditur.

De lactuca Ca. XCII

Lactuca vt dī. Jsi. ex lactei humoris exuberantia est vocata. vel quia nutrientes mulieres lacte implet. hec in viris veneris motū arcet cuius duplex ē spēs. scz domestica z agrestis quā seraliā vocamꝰ eo q dorsum eius aculeos hz duros ad modū serre. vt dī. Jsi. li. xvij. c. vltimo. de q dicit ysa. in dictis. lactuca agrestis domestice in forma est similis. sed longiores hz frondes. subtiliores. asperiores. et minus virides ppter sue humiditatis paruitatē. et ideo multe est amaritudinis z ponticitatis respectu illius que domestica est. quia maioris est caloris et siccitatis. et ideo multi dicunt q mēstrua puocat et humores crudos expellit vt dicit Dyasco. lactuca ꝓo domestica frigida est et humida sz tpate ita q in neutra q̄litate excedit modū. et iō cito digerit et stomachi arsurā z morsuram ex colera rubea sedat. sanguinis ebulitiōem refrigerat. insomnietatē placat capitis dolorem ex fumo colerico sanat lac in mulieribꝫ multiplicat et semen in viris generat z augmentat. z ħ accidit ppter bonitatem sanguis quē gignit in pfecta q̄ntitate. z in pfecta etiā q̄litate sed qñ antiquat et indurat minuitur eius humiditas et amaricat. ex vsu eius sanguis pessimus generat. virtꝰ visiua inde deficit et debilitat. cuius causa est sensus animalis mortificatio. q cū sua ponticitate sēsum suffocat naturalē. et ideo talis lactuca generare volētibꝫ maxime est nociua. nā materiā ꝯgelat. coagulat seminalē. et precipue semen eius si in cibo aut in potu sepiꝰ assumatur. Vucusq ysa. in dict. Plinius autez li. xx. ca. viij. de lactuca dī. Est spēs lactuce spoute nascētis quā caprinā vocant. qua piecta in mare ptinꝰ necant pisces q sunt in vicino. cuius lac cū aceto z aqua et vino ydropicis medet. cuius caule z folijs ptusis asperso sale nerui incisi sanant. alia est spēs lactuce q nascit in aruis cuius folia trita cum polenta illita vlceribꝫ sanant. et hanc greci yspon vocant. tertia spēs est q crescit in siluis. quā steraton vocant. cuius folia trita cū polēta vulneribꝫ ppsunt. sanguinē sistunt et putrescentia vulnera sanant. radice et folijs mitigant ignē sacrū. est et alia spēs lactuce hñs rotūda folia et breuia quā multi beratiā vocāt. cuius succū accipitres scalpēdo berbā extrahūt et inde tingentes oculos discutiunt obscuritatē z caliginē cū senescūt. cuius herbe succꝰ sanat oīa vicia oculoꝝ. z maxie qñ admiscet serpentū morsibꝫ z ei lac mulieris admiscet. serpentū morsibꝫ et scorpionū ictibus medetur. si succus eius cū vino potetur et folia trita super vulnus emplastrentur. oīem etiā inflationē discutit z compescit. semen etiā lactuce tam siluestris q̄z domestice libidinis ymaginatōes i somnis compescit. et corpus pollui nō ptmittit si in cibo frequenter assumat. frequēs tamē eius vsus et nimius vsus oculoꝝ efficit obscuritatem. Multas alias laudes et utilitates habuit Plinius in eodem capitulo. sed hec intendit facere.

De lappa Ca. XCIII.

Lappa est herba habens folia lata et spissa circa terram habens in similitudibus hastularū quedam capitella spinosa et aculeata sed recurua q̄libꝫ transeuntiū solent adherere. Vnde dī. Jsi. li. xvij. lappa est dicta eo q habeat caules in gentē p terram dispositam q̄ a grecis philātropos vocatur. eo q vestibꝫ hoīm adhereat ob asperitatē sui. et nascit iuxta muros. z dr philātropos. i. amans hominē. quia quadā affectione videt hoīs adherere vestibꝫ. Cuius spēs duplex. acuta et rotunda ad similitudinem pedis caballi dispositā. vñ z a multis vocat vngula caballina. et vtriusq folia gustu horribilis sunt odoris pariter et saporis. vt dicit Dyasco. Sed Plinius li. xx. c. xvij. lappe multe sunt spēs et oēs sunt medicinales. Nam ictibus scorpionū medent. nec feriūt hominē si inunctus fuerit succo eius. decoctio eius radicis iuuat dentes et etiā cōfirmat si tepida in ore teneat. semen et inspissabilia vicia stomachi curat. reūcientibꝫ sanguinē pdest dissenteriq subuenit. nat radicis eius cuz vino sistit alvum. sed folia adiecto sale soluunt. semen et potui datuz adiuuat calculosos. tota herba trita cū axungia valet ꝺ strumā. Vucusq Pli. fm Plate. lappe siue lappacij est herba calida et sicca habēs ptutem dissoluendi. relaxandi. aperiendi. attenuandi. et ideo valet cōtra scabiem. pruritum. serpiginē et impetiginē. z intercutaneum ꝺsumit humores. apostematū dissoluit duriciē et tumorē. valet contra frigidas ydropisim et splenis opilatōem. succus eius cū succo ruthe admixtus cerebrū purgat a fleumatica superfluitate si in modica quantitate

tate naribus in balneo vel in aere calido in/
stilletur.

De lappate Capl'm.XCIIII

Lappates cibus est et quibusdā her/
bis domesticis recentib⁹ lappacijs si
milib⁹ compositꝰ aut ꝓfectus. vt dic̄
glo. sup⁹ Judicū. ca. xv. vnde Alexander ne/
quā ait. Lappates cibus est et olus cōponit
cundē, sm alios lappates genus caulis ba/
bens folia lata vt lappa. sed folia lappatis sūt
molliaꝫ crassa subalbida plana inuoluta i/
ter se mirabiliter et ꝓncta habēs stipitē bre/
uem et grossum nodosū exterius sed mollez
inter⁹ et carnosum. hec herba ꝓuenit medi
cine et esui. sꝫ inde fit cibus bonꝰ q̄ diu sua
diligentꝰ ꝓponaf. et talis cibus vulgariter
compositū nūcupaf. cuius virtus est singu
laris sez resistere ebrietati. vt di. Pli. lib. xx.
ca. c. nam ante cibū comesta cauet ne ebrie/
tas sup⁹ueniat. post crapulam sumpta cōpel
lit crapulā vt recedat et vt clamat scola ra/
lius stomacho atq; neruis. & ideo paralitic⁹
et tremulis iubet eam dari et sanguinez er/
creantib⁹. lactis vbertatē ꝓbet pueris. va/
let etiam succus aduersus venenū et serpen
tum ictibus occurrit & maxime semen eius
similiter valet cōtra morsum canis. vt dicit
Jsi. li. xvij.

De legumine Ca.XCV.

Legumina ab eligendo sunt dicta q̄
electa. veteres em̄ meliora legebant
& inde sibi cibaria ꝓponebant. et di/
cunf ꝓprie quedā grana tritico et ordeo ma/
iora et spissiora que non in folliculis sed po
dib⁹ in quibusdaz siliquis grossis et clausis
oriunf vt patet in pisis ciceribus atq; fabis
Differūt autem legumina in magnitudine.
colore et figura et sapore. Nam inter legu/
mina maiora sunt grana fabarum & lupino
rum mediocria ciceri⁹ et pisoꝝ minima len
ticuloꝝ et viciaꝝ. in colore differūt. quia q̄/
dam alba quedā nigra. quedam rufa. & que
dam mixta. In figura quia quedā rotūda.
quedam oblonga. quedā triangula. quedaz
plana. Differūt etiā in sapore. quia quedam
sunt stiptica et dura. sed p decoctōnez fiunt
molliora et ad esum etiā meliora. quedā em̄
in se sunt amara vt lupini. sed per adiectiōez
in aqua et madefactōem efficiunf dulciora.
Et vt dicit Plinius legumina quādo inci/
piunt matureſcere rapienda sunt quoniam
cito exiliūt. latenteq; dum deciderint vt lupi
ni. sicut dicit Pli. libro. xviij. Est autem le/
gumen substantialiter grossuz frigidū & sic/
cum ad digerendū durū et cōpactū. vñ ꝓpt̄
suam compactōez difficiles sunt ad coquē/
duz. nec etiā possunt bene decoqui in aqua
puteali. imo ad ꝓfectam decoctōem indigēt
aqua fontana siue fluuiali. Cibus itaq; ru
dis et grossus de legumin⁹ fit. est succ⁹ cō
ueniens hominib⁹ fortioris nature et com/
plexionis. nam leguminosa ex se ad digeren
dum sunt dura. sed digesta multū nutriunt
et ꝓfortant sed naturaliter sūt inflatiua. & vē
tositatis generatiua. sed eoꝝ ventositas di/
minuitur p corticis decoctōem et assatōem
et p eoꝝ q̄ vētositatis sunt exterminatiua ap
positōem vel assatōem vt ciminū anetū. & si/
milia. vt di. Dyasco.

De lente La.XCVI

Lens tis. genus est leguminis. vt dic̄
Jsidorus libro. xvij. sic dicta. q2 hu
mida est et lenta. potissime quando ē
in sua herba a qua diminutiue dicit lenti/
cula et debet scribi per t. ad differentiā ver/
mis capitis qui dicitur lens dis. et scribit
per d. vnde dixit quidam. Lens lendis ca/
piti. lens lentis ꝓuenit oti. Est itaq; lens vt
lenticula sicut dicit ysa. frigida & sicca ex cō
trarijs naturis composita. Nam vnam vir/
tutem habet in cortice et aliam in medulla.
Nam in cortice habet quoddā acumen ra/
tione cuius mouet ventrē ad solutionē. sed
medulla stiptica est et stomachi ꝓfortatiua.
et operaf ad ꝓstrictōez. grossum & melācoli
cū gignit sāguinē. & cerebꝝ replet grosso fu/
mo. vñ est causa timidoꝝ & horribiliū som/
nioꝝ ventositate stomachū grauat & inflati
onē generat. oēs meatus corpis et transit⁹
opilat et neruoꝝ ac pelliculaꝝ cerebri sub/
stantiā desiccat et matrīe nocet pellicul' ocu
loꝝ q2 eoꝝ humiditatez distempat ac desic/
cat. et vt dicit idem sanis nocet oculis: q̄to
magꝭ infirmis desiccatōis sue cā & eius fre
quēs vsus pessimas i corpore generat passio
nes potissime si cū cortice comedaf et corp⁹
sicce fuerit ꝓplexionis. humidis tñ & calidis
q̄nq; pdest. vñ valet ydropicis si sine corti/
ce comedaf. sꝫ cū cortice nocet. q2 multū ge
nerat inflationē et pellicularū extensionem
Lens aūt est eligenda que est grossior et re/
centior & ad coquēdū facilior. & ß tā ad escā

q̄ ad medicinā. lentis malicia tpak si depo/
nak cortex et eius medulla in dulci aqua de
coquak. z post abiecta cū oleo et pipere z ci/
mino z sik̄ib⁹ ꝺditur. Mucusq̄ ysaac in diet.
Dicit aūt Pli. li. xvij. c. xij. lens amat terraz
tenuē et subtilē magꝫ q̄ pinguē. et celū. i. ae/
rem magꝫ siccū. oīa em̄ legumia diligunt
aquā añ florē. sed postq̄ floruerint diligunt
siccitatem z̄.

De lino La. XCVII

Linū ꝺr tā herba q̄ semē z est sic vo/
catū eo q̄ molle sit atq̄ lene z pluri/
mū delicatū. vt ꝺi. Jsi. li. xix. Linuz
āt ꝑm Pli. li. xij. ca. ij. serik in locis planis et
scrupulosis et h̄ in vere et colligik̄ in estate.
Erūpit aūt in stipitē siue culmē rectū ꝓduc/
cens flores flauos q̄b⁹ succedūt q̄dam capi
tella loco semis ac fructꝰ. z cū incipiūt capi
tella pallescere culmi integri euellūk̄ z euul
si a suis capitellis semē ꝓtinētib⁹ carpinank̄
deinde ptes lini in fasciculos colligāk̄ z lon
go tpe ī aqua madidank̄ z extracti de aq̄ ad
solē desiccank̄. z pꝰmk̄tꝫ tūsionib⁹ z carpina/
tōib⁹ a suis superfluis expurgāk̄. et sic ptes de
fecate in fila ꝓtorquenk̄ et p multiplicē de/
coctōem ad albedinē deducūk̄. nō em̄ linuz
a suo viroze terrestri p̄t spoliari et pfecto cā/
ꝺoze decozari nisi mk̄toties ꝓtundak̄ z deco
quak̄ et soli apositū aqua itez et itez. asper/
gak̄. et cū sint multa genera lini illud p̄ualet
in decoze qꝺ solet crescere in egypto. Nam
inde fit bissus niui compabilis in candoze.
vt ꝺi. Pli. li. xix. c. ij. minꝰtū hz firmitatꝫ boc
genꝰ lini et plꝰ lucri. qz inde fiūt vestes gratis
sime sacerdotū. Est āt linuz necessarium ad
vsus mk̄tos. nā ex lino fiūt vestimēta ad in/
duendū. vela ad nauigandū. retia ad venan
dū et piscandū. fila ad ꝓsuendū. funes ad li
gandū. cozdule ad sagittandū. ligamina ad
ꝓnectendū. linee ad mensurandū. lintbea/
mina ad q̄escendū. cortine ad ornandū. sac/
culi et bursule ad q̄dlibz necessariū reponē/
dum. vū nulla berba tam diuersis vsib⁹ ho/
minū est ita apta z necessaria sic linū. cuiꝰ se
men calidū est et būidū. velinꝫ humidum z
siccū tpatum et vnctuosum. vū inde fit oleū
qꝺ alīs vsib⁹ magꝫ est necessariū q̄ ad esum
nā vt ꝺi. ysa. semē lini parū nutrit z duz ē di
gerere nociuū stomacho. z plurimū inflati/
uū diureticū tū est. assum tū z cum melle ac
ceptū meliꝰ est. et valet ꝺ tussim. comestū etiā
cum melle z pigę venerez excitat z stimulat
ad amorez valet ad apostemata qz maturat
ea. hz em̄ vim mitigatiuā. subtiliatiuā. rari
catiuā. siue maturatiuā. vū soluit apostema
matricꝫ si patiēs in eiꝰ decoctōe sepiꝰ foueat
vt ꝺicit ysaac in dietis.

De malo La. XCVIII.

Malus est arboz ꝓmifera in seq̄ntē
magna. sz respectu lignoz quidē ne
moris modica et submissa ligno/
lida rugosa cortice et nodosa frondiū denꝫ
tate vmbrosa. floz varietate decora. fructū
suauitate iocūda. vsui et gustui gratiosa in
diuersis medicinis efficax et virtuosa. Dici
tur aūt malū ipm pomū siue fructꝰ. sz h̄ ma
lus ꝺr arboz siue pomꝰ. et est sic dicta eo qꝺ
fructus sit rotundꝰ. vū et illa sunt vere ma/
la q̄ maxime sūt rotūda. vt ꝺi. Jsi. li. xvij. nā
malon in greco rotundū in latino ꝺr. differt
aūt malus ab alīs arboziby silue vl nemoꝛ
qz malus et maxie domestica duplicē est na
ture. nam truncū hz a terra ꝓductū. surcu/
culū aūt aliūde venientē ipli trūco insertū z
vnitū. q̄ duo q̄ ꝓ insertōem pariter sūt vni/
ta vnā arborē ꝓstituūt. surculꝰ aūt insertus
trūco totam virtutē trūci in suaz trāsmutat
qlitatem. sicut ꝺi. Alfre. sup finē ꝓmi libri ve
getabiliū. Quere s̄ eodem in tractatu de ar
boꝛ insertione circa ꝓncipiū. Malus autē
nisi putek̄ et a superfluis ramis exoneret steri/
lescit. vt ꝺicit idem. qz humoꝛ attract⁹ a ra/
ꝺice nō sufficit ad ꝓductiōem fructuū. quia
transit in ramoz sterilius nutrimentū. quare
sup̄ de causa fructificationis arboꝛ. malo
sunt diuersa genera. nam quedā ferūt fruc/
tum ponticū atq̄ durū. quedā acetosū. que
dam dulcem et iocundū. et hoꝛ fructuū di
uersitas ex diuersa qualitate humoꝛis ꝓ/
cedit et debiliozi vel foztiozi operatione ca/
loris existentis in radice sicut sup̄ in ꝓnci
pio tactum est.

De malogranata Lapłm. XCIX.

Malusgranata est arboz ferēs malaḡ/
nata. arboz siq̄dē femini generis. fru/
ctus ꝺo neutri. z ꝺr malūgranatū co
q̄ intra corticē rotūditatē ꝓtineat et multi/
tudinē granoꝛ. vt ꝺi. Jsi. li. xvij. cuius cor
tex ꝺr psidia flos vero balaustia nūcupatur.
Floz aūt alꝫ sunt albi. alꝫ purpurei. alꝫ ro
sei reperiunk̄. hec poma malapunica ꝑmiꝰ sunt dul
cia. quia de regione punica ꝓmiꝰ sunt delā
ta. vt ꝺicit Jsi. Est aūt arboz multū dura ex

nodosa ꝛ ramosa plus ī latū ꝙ in altū se dif/
fūdēs. et est frigoris impatiēs. vñ in pruina
granata mutaꝫ a malicia sua p culturā. que
res eodem. de arboꝝ cultura. Istꝰ āt arbo
qui sufficiat. Nam ꝑm Dyasco. et ysa. ī dict.
malozū granatoꝝ duo sūt genera. alia eñ. fe
rūt poma dulcia calida ꝛ hūida. alia aceto/
sa ꝙ frigida sūt ꝛ sicca ꝛ diutꝰ pñt ceteꝛ obꝭ
uari. dulcia magꝭ ꝺueniūt vsui medicie. nā
totā arbor medicinalis est ꝛ paꝝ cōuenit ci/
barijs fructꝰ eius. Uñ dic̄ Isi. li. xvij. negāt
inḋt medici corpa nr̄a malipunici cibo nu/
triri. ꝫ putāt ꝙpꝰ ꝺgruāt medicamīto ꝙ cor
tissime fructꝰ eius ꝑ tutem ꝺstringēdi ꝛ ꝺfor
tandi ꝺsolidandi et humores fluidos desic
candi. ꝛ fluxum sanguis intercipiēdi. et vo/
mitū colericū cōpescēdi. vt exp̄sse docꝫ ysa.
Dyasco. et Pli. si tū more cōgruo et ordine
debito exhibeanꝫ valēt ꝺ singulas intrinse/
cas vel extrinsecas corpis passiones. dulcia
tūm magis sūt ventosa ꝛ inflatiua alijs. et etiā
sitis minꝰ in febricitantibꝫ sedatiua. ꝛ idō mi
nus ꝺueniūt febricitātibꝫ ꝙ acetosa. ex quo
rū succo fit potꝰ ꝙ ꝺ ore ortiza cra. ꝙ calorē febri
lem mitigat materiā febrilē digerit ꝛ alterat
apertū. ꝓuocat. et naturā ex calore deficien
tem reparat mirabiliter et ꝺfortat. et valꝫ cō
tra epatis calefactiōem et cordis defectum.
sine cardiacam passionē. flores eius ꝛ fruc/
tus ac cortices si puluerisenꝫ ꝛ in potu assu/
manꝫ ỹmes veteres necāt. gingiuas ꝛ den/
tes purgant optime ꝛ ꝺfirmāt ꝛ ꝓtra mꝫtas
alias subueniūt passiones. vt di. Dyasco. et
ysa. mala punica in oīmbus predictis sunt
efficacissima. ꝙꝝ eñ. sunt crocea exterius
in cortice. et discolorata stiptica insipida et
desiccata. interius tñ sunt rubea humida et
mollia iocunda et sapida et miro ac incredi
bili nature artificio ꝑ granuloꝝ cellulas or
dinata. vt di. Bern̄.

De moro Capl'm. C.

Horus est arboꝝ cuius fructꝰ ꝺ ore mo/
rū vt di. Pli. li. xvij. morus a grecis
est vocata. quā latini rubū vocāt. eo
ꝙ fructꝰ eius ꝛ virgula rubet. Est autem du
plex morus domestica. s. et siluestris. cuius
fructus in deserto pastoꝝ releuat famē. cu/
ius folia supiecta serpentē ipm interimunt
Ite dicit Amb. sup' Math. xvij. fructꝰ mori
in flore albet. deinde viret. tertio rutilat siue
rubet. vltimo nigrescit atꝙ liuet. nam ꝙnto
est maturior tāto nigrior est. cuius fructus
tingit manus ꝛ dētes comedētis. ꝑm autem
Pli. et Dyasco. morus est arboꝝ semen hūs
ventrifluū. i. solutiuū cuiꝰ succus expressus
ꝛ ad ignem siue solem desiccatus fit stipti/
cus et constrictiuus. vlcera oris et vulnera
sanat faucium tumorē reꝑmit atꝙ sedat. co
rium radicis coctum et potatū ventrem la/
xat et lumbricos latos necat folia eius con
tusa et imposita oleo combustiones sanant.
decocta cum aqua pluuiali capillos denti/
grant. morsus palāgionis et pūcturas ara
nearū curant. dolorē dentiū placant. et pu/
tredinē mundificant gingiuaꝝ. mora īma/
tura frigida sunt et stiptica et ꝺfortatiua sto
machi et ꝺstrictiua. sed ꝙnto plus maturan
tur tanto efficiunt calidiora et etiā dulciora
ꝛ humidiora comesta multū post prandiuꝫ
in corruptōem ꝺuertuntur. et stomacho ac
capiti multum nocent. a ieiunis ꝺo accepta
bene digerunt. sed nutriunt valde parum.
Folia mori celsi sunt valde magna et lata ꝙ
crucis et brucis sunt obnoxia et a vermibus
libentissime comeduntꝫ. vnde et vermes se/
ricum egerentes mori foliis optime nutriū
tur. tota arbor medicinalis est p̄cipue quo
ad cortices fructus folia et radices. Nam si
radix eiꝰ incisa fuerit gūmi emanabit qō va/
let ad varias passiones. nam ventrē emollit.
dolorē dentium tollit. Ducuscꝫ Dyasco. et
Pla. Ex moris fit potus optimꝰ siue nobil'
quē moretum vulgariter appellamꝰ quē ele/
phantes cū potāt animosiores efficiunt. vt
dicit Rabanꝰ sup̄ li. ij. Math. v. ca. fit inde
electuariū diamoron dictuꝫ. qō valet cōtra
squinantiā et gutturis ac fauciū passiones.
vt di. Plat.

De mirto Capl'm. CI

Irtus ꝑm Isidoꝝ est dicta. eo ꝙ in
litoribus maris solꝫ sepius oriri. vñ
Virgilius. Litora mirtetis letissi/
ma. et alibi amantes litora mirti. ꝛc. Hinc
est ꝙ a grecis mirtetis dicitur. medicoꝝ aūt
libri hanc arborē aptam scribūt multarum
necessitatibꝫ mulierum deputatā. Ducuscꝫ
Isido. ꝑm Pli. aūt vel Dyasco. mirtus ē ar
bustū ad modū fruticis crescens potissime
iuxta mare. cuiꝰ fructꝰ flores ꝛ frōdes cōue/
nīūt medicine. meliores aūt sunt fructus ꝙꝝ
flores. ꝛ habent diutius ꝺseruari. ꝫ melius

in solis calore q̄ in aura umbrosa hñt talia cō
seruari. z q̄to sūt simplr fructꝰ recētiores tā
to sūt meliores. z hñt oīa illiꝰ fructꝰ substātia
lia ꝓtutē pōticā z ꝓstrictiuā z ex aromatici/
tate ꝓfortatiuā etiā ex nata ꝓpria fluxꝰ super
fluī restrictiuā et ꝓtutꝫ retētiue in corpe coo
patiuā. vñ valet ℈ fluxū reumatꝫ ad spirita/
lia mēbra defluētis si decoquat in aq̄ pluui
ali et inde pectus fomentet. vomitū etiaz re
stringit si decocti ramusculi eꝰ cū aceto sup
stomachū apponant. de ea puluis factꝰ ulce
ra et vulnera suauiter ꝓsolidat. Itē di. Pli.
q mirrꝰ alia est alba. alia nigra. z utraq̄ stip/
tica. sz nigra magis. vñ ℈ fluxū sanguis utili
ter exhibet. uriną ꝓmouet z pdest ℈ venenū
et punctura scorpionis si potet. et decoctio
valet ℈ allopiciā et fluxū silr capilloz cū fa/
rina tritici mixta valet ℈ tumores oculoruz
Fit aūt oleū mirtinū de folijs z baccis eius
qđ est lenitiuū ꝓsolidatiuū z mūdificatiuū.
et valet ad oīa supdicta. aures āt mūdificat
sanioſas si tepefactū instillat. Ducusq̄ Pli.
sup ysa. aūt ca. xlj. dicit Diero. Mirrꝰ ē aro
matica z imputribilis fissa mēbra ꝓsolidat
z reparat. z idō ꝓsolatores san. eccle. signat.
est etiā tpatiue z mitigatiue ꝓtutꝫ ac refrige/
ratiue. vt dicit sup ysa. lx ca.

De mirra La. CII

Mirra est arbor in arabia altitudinis
q̄nq̄ cubitoz silis spine. quā achan
tum dicūt. cuiꝰ gutta viridis ē z mul
tū aromotica z amara. vñ z nomen accepit
mirra vt di. Jsi. li. xvj. cuiꝰ gutta p se manās
pciosior est. q̄ ꝺo facto vulnere incisꝰ cortice
elicit vilior iudicat. cuiꝰ sarmēta arabes ig/
ne fouēt. quoz fumꝰ est valde nociuꝰ nisi odo/
re storacis occurrat. aliter ℈ hūt hoies moz
bos insanabiles tali fumo. Purior āt mirra
et melior colligit apud trogoditas i arabia
vt di. Jsi. et Pli. li. xvij. ca. xvij. vbi dr q mir
ra est arbor q̄nq̄ cubitoz in siluis quidem
arabie crescēs. cuiꝰ folia sunt similia folijs
oliue. sed magis crispa ac aculeata. ramos
hūs silres iunipero. Jncidunt aūt binis tē/
poribus rami eius. sed ꝑus sponte sudāt aq̄
q̄ incidant. et gutta q̄ sudando effluit stactē
dr. et ꝺ generibꝫ oīmbꝫ mirre ꝓfert. et mirra
electa a pluribꝫ appellat. Sūt autem septez
genera. vt dicit ibidem. idem ca. xvij. s. tro/
goditica. et illa est magis electa. scda gelba/
nitica. tertia ꝺyantrides. quarta collaticia.
q̄nta emporatena. i. sabbana. z illa alijs mirti
bus magis tenuis est. sexta quā duratim el
odoraceam vocāt. z hec ceterꝫ magl cādida.
et hec adulterat hūmi z glebis lentisci. septi
ma est indica. et illa ceteris peioz est. et cum
illa alie spēs mirte adulterāt. Ducusq̄ Pli.
Mirra vt di. Dyas. est gutta arborꝫ circa ra
mos calore solis indurata. z ea eligenda ci
trina z rufa interꝰ aliq̄ntulū lucida. z ꝺ alia
est minuta. alia est grossa q̄ drogoditica ap/
pellat ab insula vbi crescit. calida est z ficca.
et bz ꝓtutē cōfortādi et ex aromaticitate eius
ꝺducendo partes in vnū bz vim dissoluēdi
z ℈sumendi mediocriter z eq̄liter ex q̄libet
bus suis. vñ cōseruat corpa mortuoz q̄ ex
mirre ꝓfectōibꝫ ꝺiunct. reseruat aūt i opia
efficacia mirra fere centū annis. valet ꝓ
oīes causas reumaticas z fluxꝰ inordiatos
digestionē etiā ꝓfortat. z viscosos humores
maxime in spiritualibꝫ mēbris purgat. oris
fetorē emūdat. z oīa gingiuaz vicia sanat
z desiccat. ulcera labioz putrida cōsolidat.
℈sumit. z q̄glutinat. cerebz ꝓfortat et etiam
matricē multū corroborat et ꝓfortat et om/
nē eius supfluitatē ℈sumit et desiccat. z con
ceptū iuuat. vermes aurium necat. carnem
supfluam corrodit. et bonam ac viuā gene/
rat z ꝓseruat.

De mirro La. CIII.

Mirrum est vngentū de mirra z aliis
speciebus aromaticis compositum
et confectum. cuius virtute nerui et
alia sensibilia membra ꝓfortantur. z humo
res in iūcturis ac articulis existentes cōsu/
munt eius aromaticitate spiritus animalis
reparantur. Jnterficiunt vermes ac pedi/
culi eius amaritudine. et ꝓhibet ne nascā
tur sudores fetidi mirro compescunt. ꝓser
uant corpa integra in tumulis ne putredo
dissoluantur.

De mandragora
Lapm. CIIII.

Mandragora ē dicta eo q̄ habeat ma
la suauiter olentia in magnitudine
mali maciani. vnde et latini malum
vocāt terre. Hāc poete vocant antropomo
ros. eo q̄ habeat radicē forme hois quoda/
modo silem. cuius corter vino mixtꝰ ꝓrigi
tur ad bibendū his quoz corpꝰ est secandū
vt dolorez non sentiāt soporati. huius spes
sunt due. vna est femina in folijs silis lacti
ce mala generans. alia est masculus. cuiꝰ fo
lia sunt simillima folijs betę vt di. Jsi. li. xvij.

Dyasco.aũt dic̃ mãdragoꝛã esse herbã somniferã cuiꝰ folia sũt supꝛ terrã sparsa.radices hꝫ duas aut tres sibiꝫnuicẽ coherẽtes de foris nigras intꝰ ꝓo albas cũ cozio grosso.ma hꝫ folia alba et tenuia ꝛ radicẽ similem alteri.poma nascũꝫ supꝛ folia sic̃ galla supꝛ quercꝰ.et sũt colore crocea.odore suauia ñ cũ quadam grauitate.in sapore aũt sunt insipida.et ideo nõ ꝓueniũt esui.sꝫ tm̃ medicine.Rã cortices eiꝰ decocti in vino dormire facit̃ et oñes dolores cõpescũt.vñ et vipꝛ tunc tpis ferri sentiunꝫ passiones.Laute tñ mãdragoꝛa est vtendũ.qꝛ si in nimia q̃ntitate accipiꝫ infert mortẽ.vt dic̃ idez.nam vt ꝺr in Plate.ꝓtutẽ hꝫ infrigidandi et aliq̃ntulũ mortificãdi et somnũ ꝓuocãdi.et idco succꝰ eius cũ lacte mulieris tymporibꝫ appositus somnũ ꝓuocat etiã in pacutis.et qꝛ ẽ herba subst̃ialiter frigida.ꝺr q̃ fructꝰ eius extinguit ignẽ sacrũ.cõpescit etiã colere impetũ. et vẽtris fluxũ. Hucusq; Plate.ibi ñ ponit̃ q̃ fm̃ naturã similitudo hoĩs vel mulieꝛ in radice eius nullatenꝰ inuenit̃.sꝫ potꝰ a rustici vel maleficis sophistice sic format̃.Dr ãt ꝓtutẽ ꝓbitiuã mulieribꝫ ꝓcipiẽdi. quod sic̃ abnuere videt̃ Aug⁹.supꝛ Beñ.ij.cap̃.xix. di.Aug⁹.q̃ occasione rachelis q̃ mãdragoras desiderauerat. vidit pꝛoꝛ libꝛos ꝙ de ꝓtutibꝫ herbaꝝ tractãt.et de eis dicit se nihil talis in coꝝ scriptis tũc tpis reperisse.salua ñ autoꝛitate beati Augu. Multi auctoꝛes dicũt mãdragoꝛã multotiẽs bãc hꝫe ꝓtutẽ. vñ di. Conſtan. Dyaſ.et Plí.et Pla.q̃ mãdragoꝛã sumpta mõ debito matrices dispoꝛnit ad ꝓceptõez qñ ꝓmitꝰ calor nimiꝰ ꝛ siccꝰ ꝓceptõis materiã impediuit.mulieres itaq; calidas et hũidas disponit ad ꝓceptiõez.cũ sit frigida et sicca vt ꝺr in Plat.et ꝑ dispositiue sꝫ mulieres frigidas et nãaliter siccas impedit potꝰ ab hmõi dispositõe. Multas alias hꝫ mãdragoꝛa ꝓtutes.q̃ vt di. Dyaſ.tuꝛmoꝛes coꝛpis repcutit atq; tollit. morsibus venenosis occurrit.omnẽq; fluxũ coꝛpis infert̃.et supꝛ restringit. Oñia supꝛ posita diꝰ cunt̃ in li. Pli. xxxv. ca. xvj. vbi ꝺr q̃ mãdragoꝛe duo sũt genera ꝛc̃.et sequit̃.post multa cauẽt fossoꝛes mãdragoꝛe in eiꝰ fossura ꝫriũ ventũ.et tres circulos gladio circũscribũt. et post expectãt effodere ad occasũ.et ita credũt eiꝰ ꝓcipuas esse vires succus eiꝰ colligit̃. et in sole desiccat̃.mala eius matura in vmbꝛa desiccãt̃.odoꝛ malogꝛ est grauis et infert somnuꝫ.et ex odoꝛe solovis et somnifica est vt dicit idem.

De milio Capl'm.QV.

Jliũ est herba hñs hastam longã et nodosam ad modũ canne.cuiꝰ semẽ valde est minutũ frigidũ et siccũ.vt ꝺr in dictis.Et ꝑ attestat eiꝰ leuitas et ꝓcauitas absentia viscositatis et vnctuositat̃.ꝛ modici nutrimẽti.ꝓfortat tñ stomachũ gratia sue siccitatis et ꝓstipat ventrẽ.Est autez ẽm Dyasco.diureticũ.et assatũ sedat vẽtris torsionem sanguinẽ laudabilem non generat.infrigidat stomachum et desiccat.vt ꝺr in dictis.

De menta Capl'm.QVI

Enta ẽ herba odorifera calida ꝛ siccа stomachi ꝓfortatiua.et est duplex et spẽs.s.ortẽsis ꝛ domestica.et silue stris seu mõtana.et ista hꝫ maiorẽ vim calefaciẽdi q̃ ꝓma.et ꝺr grece collocasia.quam latini neptã siue calamentũ vocãt vt di. Jsi. li.xvij.c.penul.et herba est multũ medicinalis. Alie sũt spẽs mente q̃ crescũt in palustribus et in pratis. sꝫ nõ sunt tante efficacie in ꝓtute vel calore.sunt etiã grauioris odoris pariter et saporis q̃ menta domestica vl̃ ortensis.q̃ est herba se multiplicans et cito de terra pullulans et ascendens.cuius hastula in terraꝫ reflexa et ab humo tecta ꝓducit̃ in radicẽ et cito ex se nouam pturit ꝓlem. Est autez menta ortensis magne efficacie sive sit sicca siue viridis.hꝫ em̃ virtutem dissoluẽdi et consumendi et qualitatibꝫ suis.ex aromaticitate ꝓfortandi et ꝓuocãdi appetitum. ex suo acumiñe decocta in aceto fetoꝛez oris amputat.et gingiuas putridas et coꝛruptas purgat.vomitũ ex debilitate ꝓtutis retẽtiue venientẽ cũ aceto sedat.odore suo ꝛ sapore ꝫ sincopim et debilitatẽ spũuꝫ iuuat matricẽ mũdificat a supfluis ꝛ ꝓfortat.decocta in vino dolorem viscez et renum placat. cũ vino et oleo decocta mãmillas ex coagulatione lactis induratas superposita sanat. succus eiꝰ venenis obuiat et potat̃ lumbricos necat et vermes auris.in vino et oleo decocta frigida apostemata dissoluit ꝛ curat. tussim mitigat. Hucusq; Dyasco.et Plate. sic̃ ysa.li.ij.in dict.dicit idẽ.addẽs q̃ abominatõem amputat et singultũ sedat.linguam lenit aspera si ea fricẽt assuefacta in cibo venerem excitat.

De malua Capl'm.QVII

Malua est mollis herba a molliendo aluū dicta. vt dī. Jsi. li. xvij. sicut dī. idez vna cū Plī. si succo eī admixto oleo aliqs se inūxerit. a pūctura apū ledi nō poterit. mēbra etiā linita succo maluen pa/tiūt pūcturā neqz morsū ab aranea vl a scor/pione. vt dī. Plī. Est āt eī spēs duplex. mi/nor. s. z maior q altea dr. z ēt vtraqz herba hu/mida int frigidū z calidū tpata. vt dr i diet. et h pz p eī ptutēz actionē. qz digerit apostē/ma z maturat. maxie radix eī z semē. cui de/coctio valet ꝫ fluxū sanguis. q̄ddā eīm hz vi/scositatē quod si cū vino potui det dissoluit grossos būores renū z lapidē frāgit. durici/em splenis mollificat atqz laxat. decoctio eī puocat somnū. si facies z extrema corporis inde abluant. seminis sui decoctio valz pti/sicis z ꝫ tussim semē eī in oleo decoctū du/riciē solnit mollificat mūdificat z maturat. vt dr in plateario.

De nuce Ca. CVIII

Nux est arbor cui fructꝰ sili noie nū/cupat. z est sic vocata eo q umbra eī vel stillicidia foliorū arboribꝫ vicinis noceāt. quā multi latini alio noie iuglandē vocāt. q̄i iouis glandē. Fuit eīm h arbor q̄n/dā iouī ꝓsecrata cui fructꝰ hz tantā vim. vt missus int fūgos z cibos venenosos q̄cq̄d i eis virulentū est extrahat rapiat z extiguat. vt dī. Jsi. li. xvij. Cui fructꝰ hz duxz tamaxz corticē. sz nucleū valde dulcē. vñ pomū om/ne cortio vel cortice duro tectū dr nux. vt dic idē. vt pinee. castanee. auellane. z hmōi. Est itaqz nux arbor alta z pcera hīs ramos z no/dos diffusos. z folia lata z neruosa pirami/dalia z acuta. fructus odoris z saporis. q̄z vm/bra dormiēti sub ea est nociua z diuersarū infirmitatū generatiua. Cui tī radix cor/tex fructꝰ z folia ꝓueniūt medicīe. Haz vt dī. Dyas. succꝰ radicis z corticis nucis maiorꝫ ex/tractꝰ z potui dat ad q̄ntitatē vnī oragij sub/uenit difficultati vrinādi. potat etiā cū ace/to repugnat febribꝫ veniētibꝫ cū frigore z ri/gore. crines tingit z mūdat et phibet casus capillorū. Est āt multiplicis ptutis et effica/cie. fructꝰ eī ꝓuenit etiā esui z medicīe. et cū multiplex nux inueniat. tī de maioribꝫ siue gallicanis z minoribꝫ siue auellanis plꝰ loq̄/mur q̄ ad cibū z medicinā. Nux āt vsualis z domestica q̄ a mlti dr gallica variat in suba in ptute z etiā figura. nā in suba vt dī. ysa. in dict. aut ꝓsidera vt viridis aut recēs aut ma/tura. Jn ꝑma dispositiōe. s. viridi hz exterꝰ cortiū siue cortice colorē q̄dē viridē sz i sapo/re ponticū z amarū. z manꝰ stringēs inti/ciētez. interiꝰ āt testā paulatim obtinet corio extrinseco duriorē. infra eī ambitū nucleꝰ ꝓtinet vnctuosū sapore dulcē. nu/clei tī medulla q̄ ifra testā est ꝓtēta. q̄dā pel/licula velut q̄dā tunicula est vndiq circūte/cta. ne tenera nuclei suba a teste rigiditate seu duricia lederet. z illa q̄dē pellicula testa mollior est z medulla nuclei durior z ama/rior ab expientibꝫ inuenit. z ꝓpter nutrimēta ad maturitatē ꝓducit. plꝰ sepat illa cortex suba teste z medulle nuclei i corpat forti ex/unit. ita q̄ nux ab ea vlteriꝰ non diuidit. nisi q̄n p aq̄ calidē vl alteri hūidi infusionē eā aliq̄ artificialr emollit. nux itaqz viridis eā/min calida z etiā sicca nasalr q̄ antiq̄ z mi/nus stōacho nociua. Q si cū ruta comesta fuerit ieiuno stōacho erit penit cuilibet ve/neno inimica. nuces ꝓpo mature vr vi. ysa. q̄/dā sūt recētes. q̄dā antiq̄. q̄daz int has me/diocres. recētes sūt magis humorose. medio cres ꝓpo sūt magis sicce. sz antiq ꝓ supta hūidi/tate p calorꝫ intēsionē hūorositatē digerētē magis sūt general r vnctuose. z iō mlti come/ste in būores colericos de facili ꝓuertunt. z maxie qñ a calidis ꝓplexiōibꝫ i vsū sepi assu/mūt. qz i talibꝫ generāt adustionē z capitis/tiginē iferūt z dolorē. q̄ꝓpter eas tpate comedūt z tpate sūt ꝓplexionis bñ eas digerūt et eis ꝓgrue nutriūt. vt pat ex eaz attēdit pene/ctū medicīe. nā general r ꝫ rem venenosam corpa ꝓfuāt. qz sua vētositate meat corpis opilāt z vim veneni ad vitalia penetrare nō ꝑmittūt. Jtē nuces cū sale z ruta z aliis mi/te equalit addito melle morsui rabidi canis subueniūt si interi sumāt. z exteri sup locū vulnerꝫ apponāt. venenū ei ad exteriora tra/hūt potentialit z ꝓsumūt. Jtē ꝓtrite cū mel/le melācolica apostemata z fleumatica mi/re dissoluūt. Cōtrite insup et cataplasmate corpe nascētia destruūt vt dī. ysa. in dict. Fi/gura āt nucis est varia. qz alia ē rotūda. alia piramidal z oblōga. alia interi plana z cō/caua. vtz in auellanis z muscat. alia latera liter diuisa. sz in summitatibꝫ ad modū cru/cis recta gnomaliter. i. p formā triāguli di/stincta. vtz i nucibꝫ maioribꝫ gallicanis. in q̄bꝫ generaliter forma crucis interi ꝫ impssa vt pz sensibiliter intuenti zc.

De nuce auellana Capl'm. CIX.

Uauellana respectu nucis gallice agrestis et siluatica est. Nam sine cultura crescit in corulis. q̄ sunt arbores crescētes ī nemore siue silua vt dī. Jsi. et iō q̄ in loco publico crescēs a trāseūtib⁹ auellit z colligit. merito auellana nūcupat. Auellane ātvt dicit ysa. alijs nucib⁹ sunt minus calide z in suba magis pōtice atz grosse. min⁹ rare in suba z vnctuose. z iō ad digerendū sint dure z ad exeūdū de corpe magis tardi sumāt cū interiori pellicula ml'tū sūt generatiue inflatōis. z iō vt cor nocumētū aufert pellicule auferāt. z sic exūt ɔ ml'tas passiōes vtiliter iuuatiue. quaz succ⁹ melli admixtus valet ɔ alopicia z fluxū capillor et facit pilos in corpe germinare. vt dī. ysa. et Cōstan. Sūt z alie nucū diuersitates q̄ ɔgruūt medicine. sic nux muscata. z nux indica. et nux vomica. et hmōi. Et est muscata fruct⁹ arboris ī india nascētis. crescēs infra testā duram. q̄da corio siue folliculo tectā ad modū auellane. cui⁹ cortex macis vocat z ml'tū medicinat. macie em̄ ɔfortat cor z depurgat ī ce rebro spm̄ aīalē. stomachū infrigidatū cale facit et ɔfortat appetitū. z est cortex ille subrufus hūs sapore acutū z aliq̄ntulū sbama rā. q̄ āt niger est vl' terre⁹ nō hūs acumē ī sapore abjciēd⁹ ē. Nux āt muscata a cortice z teca extracta circūdat q̄dā pellicula tenuis/ suna z plana. q̄ q̄nto est pōderosior z ī odore grauior et sapore acutior. tāto melior. vñ eli grauis et solida est interi⁹. q̄ cum frāgit nō puluerizat. z subrubicūdū colorē ostendit cū odore fortī et suaui. Ftutē hz cō/ fortādi et stomachū calefaciēdi et extenuandi ventositatē et auferendi dolorem capitis et frigida causa. applicata em̄ naribus ɔfortat cerebrū et membra spūalia. vt dicit Plini⁹ Dyasco. et Pla.

De nardo Ca. CX.

Ardus ē herba modica z spinosa calida z odorifera. vñ et a grecis nardi spica nardostactes appellat. vt dicit Jsi. li. cvij. Est z ei⁹ spēs triplex. s. indica. syriaca et celtica. nō tñ crescit ī syria sz in q̄daz alio indiā. melior āt est illa q̄ ē leuis z fusca et mōtuosa q̄ in vno latere tāgit syriā et in similās. q̄ masticata liguā desiccat. Nardus āt celtica a regione gallie vbi crescit ē dicta. z etiā ē sil'is nardo siue spice nardi. sz ē magis alba. Hz aūt vt dī. Dyas. et Pla. Ftutē ɔfortādi ex aromaticitate sua. valet ɔ sincopim z defectū cordis z ɔ stomachi debilitatē. naribus applicata cerebrū ɔfortat. frigidū reuma ɔpescit. ɔ surditatē valet et auriū apostemata malū odorē oris amputat. z gingiuas putridas mūdat. opilatōes splenis z epatis soluit. puocat mēstrua z matricē mūdificat et adiuuat ɔceptōz. lapidē frāgit in renib⁹ z in vesica. Est em̄ herba diuretica. vt dī. Plat. scz incisiua z diuisiua z vsq̄ ad intima penetratiua. Jtē valet ɔ lingue palisim z ɔfortat neruos z ɔsumit hūorē lingue organa occupantē. valere etiā dr ɔ morbū epilenticuz si debito mō patientibus mīstret. Ad multa alia multū valet. ex qua fit oleū nardinū qō ad oīa ꝑus dicta et ad alia maxime est necessariū.

De olea Ca. CXI.

Olea est arbor ſm Jsi. cui⁹ fruct⁹ dr oliua. succ⁹ ꝑ oleū nūcupat. vt dicē Jsi. li. cvij. sepe tñ arbor oliua appellat. Est āt arbor oliua pacis z insignis vt dī. idē. Hā vt dicit romanoz historia. sine oliuaz ramis nō mittebāt legati p pace aliqua obtinēda siue alijs offerēda. Ūñ ſm remigium pz h⁹ arboris excellētia. q̄ in signū recōciliatōis z federis dei cū noe colūba nō cū alterī⁹ arboris ramusculo. sz solū cū oliue ī/ tersigno ad arche fenestram ē reuersa. īmo ſm Pli. li. xv. victores aquod athenas q̄ndā olea coronabāt. greci ꝑo randē oleastro suos coronari iudicabāt. vt dicē idez. Est itaq̄ olea arbor coma z viroz et ramoz ml'titudie spaciosa. frōdes hūs subalbidos et molles. viroris pulcritudinē in estate z in hyeme retinētes. flores etiā hz minutos z ml'tos suauiter redolētes. durū corticē z radicē amarā. fructū pinguē sapidū atq̄ dulcē. Haz vt dicit Jsi. ex amaritudine radicis surgit oliua in pabulū lumis et medelā vulneris ac in refectionē esuriētis. Jn lucernis em̄ ponit ad ignez nutriendū. mēbris lāguidis ponit ad medendū. in cibo apponit ad reficiendū et ad ɔdiendū. vt dicit idē. Est ei oleū ignis et luminariū nutritiuū morboz remedium et cibarioz suauissimū ɔdimentū vt dī. Jsi. Est ḡ oliua siue olea arbor fructifera z medicinal'. cui⁹ cortices folia et fruct⁹ cōueniūt

medicine.cuius lignū materie est soliditatis z eō pactōis z q̄si imputribilis puritatis q̄uis sit mīre duriciei in exteriori suba.mīrum tñ hz hūoziositatis z vnctuositatis interius in medulla De oliis āt et de olivis dī. Pli. li. xv. arboris oleaq; fructifere q; mīra sūt genera i regiōibus non multū calidis sīc z nec in regionibus nimis frigidis. Iz portus in tpatis. magis tñ se habentibus ad calorē q̄s ad frigiditatē. et ideo iubet Cathovt dīc idē Pli. olivas seri in solo calido non nimis pingui. nec nimis macro radiis solis opposito. Hā celū eis materie confert et multū diligūt rozē celi z aeris sereni tatē. vñ si fiūt copiosi ymbres q̄n olive maturescūt vitiat oleū z ꝓsumit. nisi seq; serenitas q̄ extenuet liquorem dī. Pli. ca. iij. nec indiget olea falce vel rastro vt putet sīc putantur vites. Iz soli z rori celesti cōmittit verno gaudet tpe incipit tūc florere. cuius fructus primo circa hyemē colligūt. collecti fructibus solēt olivātes terrā aprire circa radicē. et q̄sdā tuberositates et adulterinos ramuscl'os circa veras radices crescētes caute p̄scindere. z hmōi superfluitates circa radicē solēt aliqui vtalici rustici podagram olee appellare. vñ p̄scisis illis radicibus falsis melius fructificat olea z mirabiliter emendat nec vult olea pcuti guiter cū pticis p suo fructu colligendo. sīc faciunt aliq̄ minus cauti. qz tal' pcussio cedit ad iniuriā ipsius arboris z damnū anni subsequētis. minus eīm fructificat sic pcussa. vt dī. Pli. Multe āt sūt hūs arboris species. q̄ p diversitatē fructuum discernūt. Oliua itaq; ꝑm Jsi. arboris olee designat fructus. cuius multiplex differētia inuenit. vt dīc vsa. olive aūt alie sunt domestice. z alie sūt silvestres. domestice fructus faciūt q̄nq; maturos q̄nq; imatos. q̄nq; inter hos mediocres Jnter illos aūt fructus olivares ꝑmi sunt terrestres pontici z virides. secūdi sūt subrubei vel ꝑm Dyasco. iacinctini. vltimi ꝓ vident esse nigri. et q̄nto sūt nigriores exterius tanto sūt maturiores et interius vnctuosiores z ad expmēdū oleū aptiores. z vt dī. Arist. nūq; perfecte maturescūt in arboze etiā si p multos annos ibi essent. Iz vt verā et ꝓpletā ꝓsequāt maturitatē. oportet vt bacce collecte de arboze p plures dies in vna ꝓgerie coacerventur. z sic p ꝓpressionē mutuā ac nimiam ꝓfortato calore z revocato ad interiora ad plenā maturitatē pducent. ꝑm ꝓ vsa. in dictis. olive cū fuerint rubee nōdū bñ mature nec dum plurimū vnctuose stomachi sūt valde ꝓsortatiue z ꝓstrictiue z appetitus excitatiue. mature si cū aceto vel aq̄ salsa fuerit pparate. tñ me dure z difficiles sūt ad digerendū z minus alīs nutritiue. Nigre ꝓ q̄ iā sūt q̄si mature calide sūt z inter siceū z hūidū tpate. multū q̄dē nutritiue. Iz stomachi mollificatiue. et ad digerendum magis dure. qz vnctuositate sua in stomacho supenatāt z ad decoctōnis locū inferius nō descēdūt. z ideo i hūor corruptionē citius trāsducūt z minus laudabiles sūt alīs ad edendū. vtiles tñ sunt in medicina. qz et trite et posite sup̄ loca q̄ igne vel aq̄ calida sūt exusta vesicā reꝑmūt ibi nascituras. pozos eīm aperiūt z extalare faciūt fumositates q̄ incluse sub cute sunt causa velice et rugositatis. Ducuscq; vsa. in dictis. Dicit aūt Pli. li. xv. c. iij. q̄ bacce sive grana olive q̄diu sūt in arboze nō pereūt. z q̄nto diutius in arboze ꝑmittunt. tanto meliores fiūt. sp eīm nouas vires resumūt z difficilius cadūt. Cōstant āt olive vt dīc idē. ex nucleo carne oleo z amurca q̄ sanies sive fex olive dī. z ē amara vtilis tñ in medicīs. Iz nuclei cū folliculis oleo cito quato vtiles sunt ad ignē nutriendū. porci etiā dicunt inde impinguari.

De oleo Ca. CXII

Oleum succus est olive vt dī. Jsido. z tāto est nobilius q̄nto recens z facilius a suis folliculis eliquat. vt dicit Pli. li. xvij. ca. ij. vbi dī q̄ oleū ꝑ vetustatem viciat. et dī ibidē q̄ oleū in torcularibus extorquendū melius eliquat si olive sive olee bacce ꝑus cū molari lapide vehementius cōtrite ferventissima aq̄ ꝑfuse fuerint z respersa. Hā ꝑ talē aquā calidaz vnctuositas ab amurca et nucleis sepat. q̄ supenatās tandez ab ipsa aq̄ artificialiter sepatur. Et vt dicit idem. quanto oleum citius de torculari exit tanto oleū laudabilius indicat. nam pinguius est z suauius qd minus cū terrestri suba admiscetur. Preter hec dicit papias q̄ si q̄s inter aq̄s merus oleū in ore ꝑus inclusū in aquam emiserit clariora facit omnia q̄ in fundo aque cōtinent. z patet oculis ipsius facilius oia q̄ in aque inferioribus abscondunt. Cuius natura est vt cibos condiat z fomentū luminū administret et corpa fessa recreet z ꝓfortet. nervos contractos z induratos ac spasmatos remollit z relaxat. a postemata dura mollificat z maturat. z maxime oleū lini. Multiplex eīm est oleū et ex multis rez generibus ē expressū. alios

aũt est simplex. vt oleũ oliuarũ. oleũ nucum. pbani. oleũ lini. oleũ canopi. ꝛ hmõi. aliõ ẽ cõpositũ. et ex ꝟ genere aliud est frigidum aliud calidũ aliud est stipticũ et ꝟstrictiuũ. aliud laxatiuũ. Nam ex appositõne calidoꝝ efficit calidũ. et ex frigidis frigidũ. ꝛ ex stipticis stipticũ. ꝛ ex laxatiuis laxatiuũ. et iõ ꝑm diuersas causas morboꝝ sũt adhibenda diuersa genera oleoꝝ. vt oleũ laurinũ nardinũ puleginũ in causis frigidis. oleũ vero rosaceũ siue violaceũ in calidis causis apponatur. Potest aũt oleũ ita fieri calidũ vt febrez inducat si inde vene pulsatiles et nares ꝛ vola manuũ ac plante pedũ inunganꝫ. vt oleũ in quo decoquit caro leonina. vt ỏr in compendio salernitani. Potest etiã fieri ita frigidũ ꝙ inducat mẽbro inde puncto stuporez ꝛ insensibilitatẽ. vt pz in oleo mãdragorino qõ fit ex oleo in q̃ poma mãdragore sunt decocta vel diutꝰ reseruata. Sz inꝫ olea sic cõpposita magꝭ laudabilia ꝛ magꝭ in medicina vtilia sũt tpata. Simplex aũt oleũ q̃ ad medicinã et q̃ ad cibũ ꝑmũ locũ obtinet oleuz oliuarũ. deinde nucum et amigdalarũ. tertio oleuz papaueris. qõ tñ aliꝫ oleis ꝓdictꝭ est magꝭ frigidũ atq̃ siccũ. maxime qõ fit ỏ semine ei⁹ nigro. et hz virtutẽ inducẽdi somnum valet ꝫ calida apostemata in ꝓncipio. et cõtra epatis calefactõem. vt di. Pla. Alia aũt olea minꝰ ꝓueniũt cibo ꝓpter odoris grauitatẽ ꝛ saporis horribilitatẽ. ꝙ gruũt tñ vtilit medicine sicut di. ysa. in dietis. hz aũt omne oleũ generaliter multũ aeritatis et aeree leuitatis. et iõ oñi liquori supferꝫ et aliꝫ liquoribꝫ subesse dedignatur. penetratiue est virtutis et sui diffusiue. et ideo in vasis vitreis vel vitreatis vasculis melꝰ q̃ ī ligneis vt porosis vasculis aliꝫ custoditur. vestes quas tãgit inficit ꝛ in eis odoris sui vestigiũ ẽfi ĩsepabiliter derelinq̃t. diffusũ in aquaz in superficie in guttulas orbiculares se fẽcolligit. ꝛ vt totaliter q̃ ad pinguedinẽ ꝛ saporez separet ab ei⁹ superficie vix ꝑmittit. Oleũ autez sapore aspero et odore horridũ cum amurca siue fece mixtũ. ad cibũ nõ est aptũ. nauseaz ẽfi ꝛ vomitũ. puocat et stomachi orificium corrũpit ꝛ imutat. oleũ etiam apes ꝛ anialia anulosi corporis interficit ꝛ extinguit si infundanꝫ. vt dicit Aristo. sed aceto post infusa reuiuiscunt. Item oleũ purum ferrũ politum a rubigine seruat q̃ ferrũ inde ungitur. sz si fuerit corruptũ vel aquosum ꝛ cũ fece mixtũ destruit ferrũ ꝛ corrũpit vt di. Plinꝰ li. xv.

De oleastro. Ca. CXIII

Oleaster est siluestrꝭ olea sic dicta. eo q̃ in foliis silꝭis sit oliue. sz eius folia sunt latiora. et est arbor inculta sterilis ꝛ amara. cui insertꝰ oliue ramus vim mutat radicis et ꝟuertit in ꝓpriam qualitatem. vt dicit Jsi. li. xvij. Cuius lacrima ẽ duplex Alia est similis gũmi sine vllo q̃litatꝭ morsu alia est mordax seu similis gutte ammoniaci. vt di. Jsi. Et q̃uis oleaster arbor sit siluestris. tñ eius cortices gũmi et frõdes ꝟueniunt medicine. nam eius folia cũ sint stiptica et amara. melle addito sanant vlcera capitis atq̃ oris. vt di. Dyasco. succus corticꝭ et frondiũ stipticus est et ꝟstrictiuus. vnde valet ad intercipiendũ humoꝝ omniũ fluxuz. vt dicit idem. Gũmi eius valent ad multa. et illud qõ est mordax maxime. nam vulnera mundificat et sanat. gingiuas corrosas ꝛ corruptas adiuuat. et dentes motos roborat et ꝑfortat. Erisipilam. i. sacrum ignez ex colera furiosa carnẽ et ossa corrodentẽ repmit atq̃ sanat. valet ꝫ allopiciã et fluxuz capilloꝝ. ꝛ tingit crines ꝛ caniciẽ vel palliat vl retardat. vt di. Pli.

De olere Capl'm. CXIIII

Olus ab olendo est dictum. eo q̃ ꝑm Jsidoꝝ hoies ꝓmo oleribꝫ alerenꝫ anteq̃ fruges et carnes ad esum hominibus ꝓberenꝫ. pomis eñ ꝛ oleribus nutriebanꝫ hoies ante diluuiũ. sic anialia graminibꝫ atq̃ herbis vt dic Jsi. li. xiij. et q̃uis oñia graminosa in terra nascentia que sũt coquibilia et esui hoĩm apta generaliꝫ olera dicanꝫ. tñ vulgariter caules olera dicuntur quoꝝ frutices et tirsi ampliꝰ crescere ceteris oleribus arbitranꝫ. vt dicit idem. quoꝝ sũmitates dicunꝫ time quasi come in quibus maxime est vigens virtus naturalis. et ideo in timis tam herbaꝝ q̃ olez maxime consistit efficacia medicine vt dicit idem. Est aũt herba frigida ꝛ sicca turbidũ quidẽ ꝛ melã colicũ generans sanguinẽ. horribilẽ etiam odorẽ facientẽ. vt di. ysa. in dietꝭ. ꝛ sunt etiã quidã caules estiuales et q̃dã hyemales. q̃ herbe sunt ꝟposite ex ỹrijs. Nam substantia est grossa ꝛ dura ad digerendũ. Jus ꝟo succus est colatiuꝰ et inde desiccatiuꝰ et ventris humectatiuꝰ ꝛ laxatiuꝰ. sed suba sine iure est

pstipatiua. Tollik aũt eoz nocumentũ si in aqua elixent. z aqua piecta in alia decoquã tur z cũ pinguedie optime ꝺdiank. vt ꝺz in dict. Est ãt herba q̃ pficit p transplãtatõez nam qñ in vno loco fuerit semiata. si postq̃ creuerit in plantã ad humũ meliozẽ transfe rak. multũ crescit. z tam in q̃ntitate q̃ in q̃li/ tate seu ꝓtute meliozak. In estate q̃z folia e⁹ tenera ab erucis z ab alijs ꝓmiby cozrodũk. in hyeme ꝓ gelu et pruina cõstringũk et sic efficiunk magꝭ tenera ad coquendũ z ad co medendũ meliora. nam reuocato calore ad interiora folioz melꝰ digerik suba eoz. z sic efficiunk magꝭ sapida et sũt meliora. Pli. ꝓ li. xx. c. x. multis laudiby extollit caulem q̃ ad vsum medicine. z dicit q̃ eꝰ triplex est spẽs. q̃dã est crispa vtilis stomacho aluũ modice molliẽs. alia lata habẽs folia spissa. z ista mi nus valz ad medicinã. tertia tenuia bz folia et simplicia z ceteris amarioꝛ. ꝭ vtilioꝛ me/ dicine folia eiꝰ trita z appolita bis in die sa/ nãt canũ vulnera recentia. z inueterata mi/ re sanãt. caulis paz coctꝰ soluit. mꝫtũ coctꝰ stringit. vinoꝛ ebrietati resistit. neruos ꝓfor tat. z iõ vtilis est paraliticis z tremulosis. la ctis vbertatẽ ꝓbet puerperis. succꝰ eiꝰ valz ꝑ venenũ. dicit etiam idem q̃ valet ꝓtra moꝛ/ sum canis rabidi. odoꝛem seminis eius co/ cti fugiunt serpentes. Multas numerat alias eius ꝓtutes quas p̃ tedio ꝯmitto. di cit etiã q̃ bractea siluestris. s. caulis p se na/ scẽs bz effectꝰ foꝛtioꝛes z̃.

De ordeo Ca. CXV.

ORdeũ est dictũ eo q̃ cito fit aridum vt di. Jsi. vel ab ordine. eo q̃ eiꝰ spi/ ca q̃nq̃ ꝭex ordines ꝓtinens inuenik Et illud genꝰ ordei melꝰ pascit aĩalia q̃z tri/ ticũ. z salubriꝰ hoies q̃z malũ triticũ vel sili/ go. vt dicit Jsi. Aliud est genꝰ ordei bñs du os ordines in spica sua. Tertiũ ꝺz trimense eo q̃ iactũ in terra verno tpe celeriter recol/ ligik. vt dicit idẽ. De ordeo dicit Pli. li. xviij. ca. vij. ꝓmũ ink frumenta feritur ordeũ. apꝺ eũ multas nationes panis inde fit p̃cipuꝰ. et polenta fit ex ordeo apud grecos. et illi p/ mo ordeũ aqua pfundunt. qꝺ postea desic/ cãt. z sic molis ꝓfringũt et a coꝛtice farinam purgãt. Alij vt ytalici ordeũ siccũ in subtilẽ farinã molũt sine pfusione aque p̃cedente. Ordeũ frugũ oĩm mollissimũ est i medulla z seri nõ vult nisi in sicca z solida terra. vnꝺ ꝑt sue subeꝛ molliciẽ multũ cito rapik ad ma turitatẽ. nec videk aliq̃ꝺ semen minꝰ calami tosum q̃ ad coꝛruptõz. qꝛ citiꝰ crescit z recol ligik. et ante q̃z triticũ inuadat coꝛruptio vel rubigo. Jnter oĩa ꝺo crescẽtia frumẽta vili oꝛẽ bz paleam z humiliozẽ stipulã. ꝭ multũ bz laudabilẽ medullaz q̃ mõ debito paral et farinam accuratissimã seu polentã. vt di. Plinius. Est aũt vt dicit ysa. in dict. ordeũ granũ frigiduz et siccum virtutem habens colatiuã z mundificatiuã et exiccatiuam. et parum habet ventositatis respectu fabe. mi nus tñ nutrit faba q̃z ordeũ. q̃uis etiam sit magis naturaliter inflatiua. nec eĩ bũ sem per coꝛpus nutriũt que per ventris follicu/ los siue coꝛporis se extendũt. vt dicit idem. Multi aũt sunt vt dicit Plinꝰ qui pꝓ vtil/ tur ordeo in medicina q̃z i cibo. Jnde tamẽ fit potus mũdificãs. coꝛpꝰ nutriẽs z restau/ rans. spũalia membra recreans et mundifi cans. de ordeo etiã contuso de coꝛtice mun dato et cũ aqua munda decocto fit medici/ nalis potus. quam phisici ptisanam vocant cuius virtus est sitis extinctiua. sanitatis cu stoditiua. febrilis caloꝛis alteratiua. sed de ptisana quere infra lr̃a T.

De palma Ca. CXVI

PAlma est arboꝛ victorialis. sic dicta vt dicit Jsi. li. xvij. q̃ manꝰ victricis siue obtinẽtis victoriã est ornatꝰ. vel qꝛ est ad modũ palme boĩs habens ramos Est aũt arboꝛ nobilis et insignis sempiter/ ne pulcritudinis et viroꝛis. diuturnis vesti ta frondibus sine vlla succession ꝺseruans folia sua tempe hyemis et estatis. et quia est arboꝛ annosa durans in virtute et viroꝛe p multa tempa. ideo ad similitudinẽ amicis fe/ nicis q̃ multis viuit annis. palma a greci fe/ nix est vocata. et cũ sit arboꝛ fructifera fruc/ tus ferens delectabiles et suaues. nõ tamen in oĩbꝫ locis vbi crescit ꝓcipit fructꝰ matu ritatem. frequẽter tñ in syria z in egypto fru ctus eiꝰ dactili a similitudine digitoꝝ sunt vocati. quoꝛ noĩa variank. nam alij vocant palmule similes mirabolanis in foꝛme dis/ positione. differũt tamẽ penitꝰ in saporeeuꝫ isti sunt saporis dulcissimi et iocũdi. mirabo lani vero saporis sunt boꝛribilis et amari. alij vocãt thebaici qui et nicholani. alij mu tales quos greci canathos vocant. Ducul/ q̃z Jsidoꝛ. Est aũt palma vt tangit glosa su per psalmistaz arboꝛ magne pꝛoceritatis et altitudinis. sed tamen ad cedri altitudinem

nō ptingit. Cui⁹ radix est aspa ꝛ rotūda. i. p/
fūdo ipi⁹ ꝛ valde fixa. trūc⁹ ātē ei⁹ solid⁹ est ꝛ
ꝓpaq⁹ ꝛ imputribilis firmitat⁹. cortex ei⁹ cir
cūfuncū dur⁹ ꝛ rugosus. ꝛ q̄dāmodo pūgi
scandendū ꝛ cū difficultate ptingit ad eius
fructū. folia ei⁹ piramidalē habēt formā ad
modū gladij. q̄uis aūt palma dura sit circa
stipitē ꝛ aspera. in supioribꝫ tñ iocūdi ē aspe
ctus in ramoꝝ pulcritudine ꝛ i coma. i sūmi
tate ramoꝝ portat fruct⁹ suos et nō i medio
foliorꝝ. vt di. Plī. li. xviij. Cui⁹ fruct⁹ est tāto
ꝛ uctuosior dulcior ꝛ sapidior q̄nto i media/
ti⁹ solis radijs appropinq̄t. In mltis siq̄dez
regionibꝫ crescit. sz nō ita fructificat sic in re
gione feruida solis spiculis ꝓtinue repcussa
ꝛ leni ćra sabulosa et vitrosa. ꝛ iō palmis iu/
dea est inclita. vt di. Plī. li. xviij. ca. v. Item
idem. palmaꝝ duplex est spēs. masculus ꝛ fe
mina. Masculꝰ pmo florēt. fcīa p⁹ in germē
prūpit. nec fructificat femina nisi ita sit ꝓpin
qua masculo vt saltē mediāte vēto odore ma/
sculi fcīa pfundat. Idem etiā di. Arist. li. ve
getabil. Et q̄n seminant oportet vt masculi
ꝛ femine semia piter seminent ꝛ bina et bina
sint ꝓpositā. ꝛ ex singulis erūpit planta. vñ
quaterne plantule ex eis coalescūt q̄ ad in/
uicē tandē coadherēt. ꝛ ad modū alic⁹ retis
mutuo miro nature artificio se ꝛnectūt. nec
bene crescit nec etiā fructificat fcīa sine ma/
sculo. imo si arbor abscidat⁹ mascula femia
post biduū sterilescit. sz aspersis foliis et flo
ribꝫ masculi circa radices femine. femina ex
vicinitate masculi q̄si ex coitu iteꝝ vires re/
cipit et resumit. nec diligūt hmōi plantaria
locū humidū pinguē ꝛ fumosū. imo potius
locū salsū ꝛ arenosū. ꝛ iō vbi nō est tale solū
oportet aspergi salē nō iuxta radicē sz aliq̄n
tulū in vicinio. vt salis siccitate humorosa
ries superfluitas ꝓsumat⁹. Et di. Plī. q̄dā ē spē/
cies palme in meridiano orbe q̄ tradit⁹ esse
unā ꝛ nō multiplicat⁹ alia ex ipa. sz q̄n p ve/
tustate oino perit ꝛ deficit. iteꝝ ex se renascit
ac reuiuiscit. ꝛ iō putat⁹ fenix auis arabie ex
h⁹ palme argumēto nomē accepisse. q̄ mo/
rit ꝛ renascit ex se ipa sic facit palma supradi
cta. vt di. Plī. ibidē. Itē ibidem dicit idem.
In ethiopia sūt varie palmaꝝ spēs. nō rari
tate magis q̄ suauitate mirabiles. inter q̄s sūt
ille q̄ dicūt cariace meliores ꝛ succo et cibo
Hāc eaꝝ fructꝰ succo sūt vberrimi. vñ ꝛ ex eis
vina p̄cipua exprimūt. Ducusq̄ Plī. li. xviij.
cap̄. v. Est igit palma arbor singularis gracilis
stipite ꝛ hirsuta respectu soli a q̄ exit. pulcra
āt est dilatata in ramis ꝛ comis respectu ce/
li ad qō supꝰ in cacumine se extēdit. cui⁹ fo/
lia sūt longa in superficie q̄dez plana ac spissa
ꝛ flexibilia. diuersis ꝓnexionibꝫ vtputa spor
tulis valde apta. vt di. Piero. nihilominus
in angulis lateralibꝫ sūt incidentia et pacu
ta. cui⁹ rami dicūt elate se scz eleuantes sur/
sum seruātes virorē ꝓtinuū et se nūq̄ ad in/
fima inclinātes. Et ꝑm h̄ media hui⁹ dictiōis
elate i penultima pduci hz. vt Lanti. v. vbi
dr Come tue elate palmaꝝ. elate tñ siue ela/
tes grece. dr abies latine. ꝛ ꝑm h̄ penultima
corripit. et sic videt ponere alia lra q̄ di. Lā/
ti. v. Crines ei⁹ sic abietes. ꝛ sic media corri/
pi hz non pduci. Variat aūt fruct⁹ palme tā
in forma q̄ in ꝓtute ꝑm diuersitatē ligni a q̄
exit. ꝛ ꝑm diuersitatē soli in q̄ palma crescit.
ꝛ ꝑm variā receptōem caloris celestis q̄ di/
uersimode ꝑm diuersos situs ad palma/
rū cacumina se diffundit. vt di. Plī. li. xviij.
Primū ptz. nam in multis palmis raro vel
nūq̄ inuenit⁹ fruct⁹ ꝓpter malā vel min⁹ suffi
cientē dispositiōez ipi⁹ arboris. vtz i palmis
ytalicis. in q̄bꝫ raro vel nūq̄ fruct⁹ aliq̄s in/
uenit⁹. ꝛ si crescat nūq̄ tñ ptingere ad matu
ritatē ꝛ ꝓpletiōem debitā repit⁹. vt dicit Plī.
Secōm pz ex p̄dictis quare in humo siue so
lo nimis frigido ꝛ humido pigui vel fumo/
so de facili nō ꝓficiūt. imo sine remedio nul
later⁹ ꝓualescūt. vt dicit idē. Tertiū aūt ptz
q̄ in locis vmbrosis a radioꝝ solariū pūtia
absolut⁹. nec crescere pūt palme. ꝛ si forte ali
cubi creuerint. nullaten⁹ tñ pūt fructificādo
ad palmaꝝ glīaz puenire. et h̄ est q̄ō tangit
ysa. in dict⁹. dactili inq̄t fruct⁹ scz palmiferi
calidi sunt et būidi in scō gdu. et diuersas
habēt actiones ꝑm regionū varias q̄litates
Nam q̄dam nascunt⁹ in regione frigida. i. re
misse calida. q̄dam in feruida. ꝛ q̄dam int⁹ h̄
tempata. q̄ ꝙo in regione feruida vbi sol cō/
tinu⁹ est fruct⁹ sūt dulcissimi sapidi ꝛ p̄visco
sitate q̄daz aliq̄ntulū vnctuosi. ꝛ tñ cum sint
dulces valde si q̄s eis nimis vtat⁹ aliq̄n pote
rūt sic vtentibꝫ inferre corporis lesiones. Hāz
tumores ꝛ inflatiōes generāt dolorē oris et
stomachi et etiā capitis p̄stant. splenis ꝛ epa
tis meatus obstruūt ꝛ opilāt. ex q̄ pz q̄ oīb⁹
dulcibꝫ vti ꝓtinue nō est bonū. imo sepi⁹ aie
et corpi est nociuū. Fructus ꝙo crescentes
in ćra frigida siue remisse calida ad maturi/

tatē nō ꝓuenīūt. z ido in sua pōticitate z sic/
citate ꝑmanētes velut crudi corp⁹ nō multū
nutriūt. qm̄ poti⁹ obsūt mlt̄ū. qz sūt ad dige
rendū duri q̄uis aliq̄ntulū stomachū ꝓfor
tent. tm̄ ō stomacho de facili nō recedūt. vñ
diuti⁹ ibi faciētes morā torsiones ibi gene/
rāt sepi⁹ ac inducūt. vt dicit idē. In crescen
tibꝫ ꝓo in regione mediocriter calida q̄uis
sint maturi tm̄ tāta ineſt eis aq̄sa hūiditas su
perflua q̄ nō possunt in maturitate ꝛ fuari
vñ z corpa replent crudis hūoribꝫ q̄ sūt ma
teria diuturne febris. vt di. ysa. in dietꝫ. Est
aūt fruct⁹ palme ꝛ posit⁹ ex molli suba z car/
nosa. ex nucleo duro z q̄si lapidoso. i cui⁹ me
dio semē ꝛtinet. tm̄ aliq̄ dactili inueniunt in
syria et in egypto om̄ino sine nucleo. z tales
spadones nūcupant. qz in eoꝝ suba non est
rō sementina. vt di. ꝑli. Quanto āt palma
natura et genere annosior. tanto fruct⁹ et⁹
melior est. nō em̄ fructificat añ centū ānos.
z tūc p̄mo hꝫ completas vires z pfectas. va
let em̄ fruct⁹ palme ſm Dyas. vtilit in medi/
cina. hñt em̄ ſ frutē leniēdi asperitatē arteria
rū. z clarificādi vocē. z maxīe q̄n bñ sūt ma/
ture. nam virides sūt stiptici. vt di. ꝑli. q̄sdā
milites Alexādri fuisse palmis viridibꝫ strā
gulatos. vñ q̄n om̄ino sūt virides nō conue
niūt cibo. ſz solūmodo medicine. valēt etiaz
ꝺ dissenteriā z alios fluxus q̄n more debito
apponuntur.

De palmite.
Capl'um. CXVII.

Palmes. tis. ō. ꝛ ꝑtis ramus vitis. vñ
ꝑ dicit Jsi. li. xvij. palmes est vitis ma
teria mollis. q̄ per nouella brachia
emissus fructus affert. cuius foliū pampi/
nus ō. ꝛ. eius em̄ subsidio palmes ab ardore
z frigore defendit atq̄ aduersus om̄em in/
uriā ꝓmunit. Qui iō alicubi intercisus est
vt solē ad maturādū fruct⁹ admittat z faciat
vt di. Jsi. totā aūt virtutē suā z nutrimentū
attrahit a radice. z qz ꝑter ineclusum calorē
in suba sue porositate fortis est attractionis
multū attrahit humoris quē transmutat in
subam ip̄i⁹ palmitis. et quod reliduū est cō/
uertitur in materiā germinis frondis fruc/
tus atq̄ floris. vt dicit ꝑli. li. xiij. qualis au
tem fuerit humor nutrimētalis in radice ta
lis ostendit in palmite. vnde docet compen
diuz salernitani facere vuas diuersi colorꝭ
ex eadē vite. Si el dū vitis inserit viti i mar
cio fiat insertio in tribꝫ ramis ꝓcedentibꝫ ex
vno stipite ip̄i⁹ vitis. si cū vno surculo inser/
tionis loco apposueris colorē rubeū. z alio
colorē blauiū. z in tertio colorē croceū. sin/
guli palmites ex ꝓdictis ramis ꝓcedētes ta
les ꝑferūt fruct⁹ quales in inserēdo apposui
sunt colores. ſz qz in his tribꝫ raro vitis viti
inserit. q̄uis aliquotiēs palmes vitis alīs
arboribꝫ inseratur. ideo solet fieri fruct⁹ mu
tatio isto modo. In marcio q̄n incipit bu/
mor ascendere de radice. aperit cortex vitis
caute circa radicē. q̄ aperto fit colorꝭ inter
missio in circuitu inter lignū z corticē. z tūc
diligenti⁹ custodit ne humor ascendēs ō ra/
dice exeat in sciſſurā vñ humor quē paula/
tim attrahit palmes a radice mutat trāsiēs
ꝑ colorem. cui⁹ ꝓ ductuosior trāsiēs in fru/
ctum. in fructu ip̄o colorꝭ vestigiū derelin
quit. Eodem artificio potest imutari queli
bet plantula in sapore z colore. et sic fūt ar/
bores q̄ naturaliter sūt ꝺstrictiue artificia/
liter laxatiue. et ecōuerso. vt dicit idem. hoc
idē dicit etiaz Alfre. sup li. v. plantaꝝ. ſm q̄
spēs varie eaꝝ corticibꝫ insertōis seu planta
tionis tēpe artificiosius supponūt. Palmes
aūt vitis vt dicit Jsidor⁹ quedā ex se emittit
vimina siue vincula quibus arboribꝫ se vin
ciunt et cōnectūt. quorum adminiculo freti
ventis z turbinibus resistūt ne larati palmi
tes ventoꝝ flatibus dissipent et vt sine lap/
sus periculo suos fructus sustincāt et vagas
ꝑceritate se diffundāt. multū em̄ in princi/
pio sunt fragiles. z ideo talibꝫ indigent tena
culis quoulq̄ efficiunt successiue solis be/
neficio fortiores. singulis annis indigēt pal
mites resecatione a superfluoꝝ debita expur/
gatione. sic em̄ plus fructificant z diffusius
se dilatant. nō amputati aūt degenerāt et in
labruste speciem se transmutāt. Dinoscitur
autem palmes generosus ꝑ nodoꝝ z germi
num vicinitatez. Nam vt dicit ꝑli. li. xv. ca.
xxv. palmes raros habēs nodos et distan/
tes signū est infecūditatis. dēsitas vero ger/
minū fertilitatis indiciū est. Quere infra ō
natura vitis.

De propagine
Capl'um. CXVIII

Propago ꝓpaginis est nouellus vitis
ramuscul⁹ prumpēs et surgēs ex sta
gello ꝑus terre infixo et immerso sic
dicit Jsi. Dicunt aūt flagella vitiū sūmita/
tes siue extremitates. eo q̄ vētoꝝ flatibꝫ agi/
tent que vel ꝓpē vitis dilationez vel ꝓpter

renouatõem terre ĩmerguntur. ex qbꝰ noue plantule ẽgrediunk ꝛ vitis ꝓpagines appellã tur. Ꝓpopaginare est idem qđ flagellũ terre ĩmersum sternere et inde nouas vites pdu cere. ꝛ sic vineã dilatare. Hã ꝓpagare extẽde re et pducere idẽ est. vt di Jsi. palmites ita ꝯ vinee siue rami ad terre ↄcauitatẽ incur uati et in quibusdã foueis a terra cooperti quandã ↄcipiũt vim germinandi et nouas ꝓpagines pducendi. vnde virtus germinati ua existens in flagellis sursum vi caloꝛ erũ pens paulatim transmutak et terius in ꝓpa gines. pars vero eiusdẽ virtutis depressa in ferius admiscetur terre et cõuertik in radi ces a quibꝰ nouelle ꝓpagines attrahunt nu trimentũ. et tandem radices totaliter effici untur a quibꝰ ꝓpagate vites velut filie a ma tre cõtinuo nutriunk. et sic fit qđ ꝑmo a nu trice scꝫ radice nutriebak conuersũ per ꝓpa gationis artificiũ in radicem. habet vt vice uersa nutricis officio fũgak. qꝛ palmes siue flagellũ qđ ꝑmo nutrimentũ a radice hau sit. nũc per ↄuersionẽz in radicẽ oĩes alios a se crescentes veluti mater nutrit. vt dicit Bregoꝛi⁹.

De platano Ca. CXIX.

Platanus est arboꝛ a latitudine foli oꝛum sic dicta. eo qꝛ patula sint ꝛ am pla. nam platos greci patulũ vocãt. vt dicit Jsidoꝛus libꝛo. xvij. cuius pulchri tudinem exprimit scriptura dicens. Quasi platanus exaltata sum. Eccl. xxiij. Mollia quidem habet folia et tenera: vitis folio si milia. vt dicit idem Dyasco. ad ista addit qꝛ platanus est arboꝛ frigida et sicca. cuius fo lia in causis calidis et humidis sunt vtilia. Nam vt dꝛ reuma compescunt et tumoꝛem calidũ oculoꝛũ. decoctio corticum eius ꝛ fo liꝯ. reprimit doloꝛem dentiũ. et vt dicitur ossium aliꝯ. virtutẽ dicik habere leniendi et acutos dolores mitigandi. vnde valere di citur ↄtra combustiones si cum aliꝯ leniti uis apponak. eius etiã decoctio ĩ vino valere dꝛ contra venenum. banc arboꝛem laudat Pli. li. xvj. ca. iij.

De populo Ca. CXX

Populus est arboꝛ a multitudine di cta. eo qꝛ ex eius calce. id est. fine vel radice multiplex ramoꝯ dẽsitas oꝛi atur. vt dicit Jsidoꝛ⁹ li. xvij. Cuius gen⁹ du plex est. Nam altera est alba. altera autẽ ni gra. Alba quidẽ habet folia ex vna parte al ba. ex altera viridia. et ꝫ est bicoloꝛ habẽs ꝗ diei et noctis notas. nam alio mõ variat co loꝛez in solis oꝛtu. ꝛ modo alio in occasu. vt dicit idẽ. ab hac aũt arboꝛe vt dicit idem ef fluit resina iuxta eridanũ fluuiũ in ytalia. et etiã ĩ syria. et hec resina a Dyasco. ꝛ ab aliꝯ iudicak medicinalis. nam sanguinẽ stringit sudoꝛes ꝛ alios fluxus noxios compescit. et eis siquidẽ summitatibꝰ et comis solet fieri vnguentũ frigidum opilatiuũ et caloꝛis mi tigatiuũ. tumoꝛis repressiuũ. somni prouo catiuũ. et hoc vnguentũ populeon a medi cis nũcupak. et in multis causis necessariuꝫ iudicak. Dixit etiaꝫ Jsidoꝛus qꝛ populus et platanus et salix mollis sunt materie et ad sculpturã apte. et tales arboꝛes precisis ra mis plus crescũt et in latũ et in longuꝫ am plius se extendũt.

De pino .Ca. CXXI.

Pinus ẽ arboꝛ picea a foliꝯ acumi ne sic vocata. pinum enim antiq̃ acu tum appellabant. hec arboꝛ dicik pi cea. eo qꝛ desudat picem. vt dicit Jsidoꝛus libꝛo. xvij. Ex pino in insulis germanie gig nitur lacrima siue gutta que defluens frigo re vel caloꝛe indurescit et gemmã facit. ꝛ di citur electrũ. vt dicit Jsidoꝛus ibidem. hoc autẽ electrũ alio nomine dicim⁹ succum eo qꝛ arboꝛis sit succus Dicitur etiã ibidem pi nus prodesse cunctis que sub ea seruntur si cut omnibus dicik nocere ficus. Est autem pinus arboꝛ procera et valde recta lenis et poꝛosa. et tamẽ multũ fortis. cum sit nodo sa. et ideo ex pino optimi in nauibꝰ fiũt ma li. pini etiã edificiꝯ sunt valde apti. de faci li tamen inflamank ꝛ incendũk qñ igni casu aliquo applicank. et ꝫ accidit qꝛ multuꝫ ha bent pinguedinis et vnctuositatis. qꝛ picez desudat. Hec arboꝛ corticem habet durum extrinsecus et rugosum. sed interius habet humoꝛem pinguẽ et viscosũ. qui a caloꝛe so lis attractus exterius in estate ↄuertik in re sinam que quidẽ ꝑmo ex se est subalbida et per decoctõnem quando pix efficitur reddi tur valde nigra. Est autem valde odoꝛifera et odoꝛiferũ facit fumuꝫ. sed per multaꝫ de coctionẽ diminuitur odoꝛ eius. folia habet multa sed gracilia et acuta. et viret hyeme et estate. Et cũ sit arboꝛ pinguissima. in loc tñ crescit montuosis valde aridis et lapido sis. et cũ sit arboꝛ multe pullulatõnis tanto plus ĩ altũ crescit q̃nto iteri⁹ plures ramos

pdit. vñ ramis ꝓcisis ꝓfus terrā plus se dila
tat in coma ꝓfus celū. lente crescit ꝓpt viſco
sitatē būoris ⁊ grossicie q̄ cito se digeri nō p
mittit. a suis corticib⁹ spoliat ⁊ nudat vt pl⁹
duret. nam int corticē ⁊ lignū generant ver
mes qñ incipit desiccari. ⁊ illi vermiculi cor
rodūt lignū. ⁊ iō corticē extrahūt ne ex cor
rupto būore generent ꝑmes ad ligni ꝓfua
tionē ꝺr esse ꝑcipua medicina. Dicit autem
Pli. li. xvj. q̄ pinus sic et alnus sub tra ꝓfun
de cooperē diu durat. ⁊ iō si cauek pinus ad
aqueductū ⁊ obturak ꝓfunde in tra multis
durat annis. ⁊ sup terrā iacēs ⁊ in loco hūi
do ⁊ pluuioso corrūpit citi⁹ ⁊ senescit q̄ tota
liter in aqua occultata sub terra ex aq̄ fluxu
indurescit. diu itaq; durat sub tecto nec de
facili admittit carie nec teredinē nisi p stillā
tē pluuiā corrūpak. sz sub terra ꝓfunda diu
tissime ab oīni putredine ꝺseruak. Ecōuer
so aūt abies sub terra in aqua cito putrescit
firmissima ꝺo est infra tectuz. vt di. Pli. lib.
xxj. cap. x.

De pinea Ca. CXXII.

Pinea ꝺr pini fructꝰ. vt dicit Plinꝰ.
in imo iuxta stipitem grossus et ro
tundus. in summo ꝺo piramidalis ⁊
acutꝰ. in ꝓncipio est viridis. sz qñ bñ maturꝰ
est alteri⁹ coloris efficit ⁊ colore castanee co
lorak. Et est pinea nux maxima ꝓtinens i se
p fructu grana multa. q̄ in testis durissimis
sunt inclusa. q̄ q̄dem p ordinē sibīnuicē sūt
ꝓnexa. ⁊ tñ nevnū tangat aliud testaz suaz
folliculis quasi q̄busdā parietib⁹ miro nate
artificio sunt distincta. Sunt aūt sic ordi
nata grana. vt maiora maiorē et grossiorem
ptem occupent. ⁊ minora minorē teneāt or
dinatissime ⁊ ad ꝑciliorez locū ⁊ acutiorem
sub maiore pondere sese inclinēt. nam pars
grossior supi⁹ p quandā caudulā adherens
arbori dep̄sso ad terraz acumine inferi⁹ ali
q̄ntulū se inclinat. ⁊ est pinea fortis adherē
tie ⁊ magne ꝰglutinitatis q̄ diu recens est. et
a sua pingui būoritate nonduz vetustate
aliqua desiccak. cōsumpta pinguedine siue
humore viscosa desiccata pinea dissoluitur
et sic ps a pte et nucle⁹ a nucleo separak. Et
ideo ꝰm Dyasco. et Pla. q̄ñ est vtendum nu
cleis pinee oportz vt integra pinea ponatur
sup̄ carbones et leniter exurak. et sic duplex
cortex ei⁹ interior. s. et exterior auferak. et tūc
valde medicinalia sūt grana ista. habent em̄
ꝓtutē leniendi et humectandi et aliq̄ntuluz
aperiendi et mūdificandi membra spūalia.
et tussim mitigādi. ethicis et ꝺsumptis sub
ueniendi et sanguinē augmentandi. Corti
ces etiā ei⁹ sūt medicinales. habēt etiam sua
stipticitate ꝓtutē sistendi sanguinē maxime
mēstrualē. et etiā dissenteric̄ fluxū ventris
restringendi. vt dicit Platearius et Plinꝰ
libro. xv.

De pice Capm. CXXIII

Pix pini lacrima est p coctōem ignis
cum nigredine indurata. vt di. Ysi.
Picis autem duplex est spēs. sz na
ualis quia naues inde liniunt. et earū rime
ne subintrent aque picis beneficio obstruū
tur. et liquida et vtraq; calida est atq; sicca.
Alio tamen modo componit dura. et alio
modo liquida. et a multis colophonia vel
pix greca dicitur. quia in grecia in quātita
te maxima inuenit. Utraq; est medicinalis.
virtutē em̄ habet dissoluēdi et ꝺsumēdi. vñ
valet cōtra vicia splenis et eius opilatōnem
et in multis alīs ponitur malagmatibus ⁊
emplastris. Et dicit etiam Dyasco. q̄ valet
contra venenum ⁊ morsibus venenatis suc
currit cum sale trita. pix autem ignem infla
mat. manū tangentis inquinat maxime ca
lefacta. vestes mūdas et candidas sordidat
⁊ maculat. cuiꝰ macula q̄ ad colorē ⁊ odorē
vix a vestibus delet.

De piro Capm. CXXIIII

Pirus est arbor fructifera. sic dicta.
quia in specie ignis est formata. Nā
eius fructus a lato incipit et ad mo
dum ignis in angustum finit. vt dicit Ysi.
libro. xvij. Pirus dicitur arbor. sed pirum
eius fructus est. ⁊ fructus eius est ceteri⁹ fru
ctibus ponderosior. vt dicit idem. Vñ pau
ca pira videntur ponderosiora esse q̄ mul
ta poma. vt dicit idem. etiam si dorso itume
ti apponant. De piris autē sic loquit ysa. in
dietis. dicit em̄. Pirorū due sunt spēs: alia
est siluatica seu agrestis. alia domestica ⁊ or
tensis. vtriusq; autem piri frondes et rami
sunt stiptici ⁊ constrictiui. sed fructus inter
se multum differūt. Nam pira agrestia ma
gis sunt pontica et terrestria magis frigida
et sicca q̄ domestica. magis insipida et diu
ra gustui q⁹ plus generaliter indigesta. ⁊ iō
cibo nō conueniūt sed solūmodo medicine
quia vehementer constringūt ventris fluxū
et reprimunt colericum vomitū si decocta
in aqua fluuiali super stomacbū apponant.

Domestica ꝺo pira immatura sunt pontica grossa ⁊ dura ⁊ ad esum insipida atq; mala. ñ ꝑ elixatõem ⁊ decoctõem in aqua dulci ⁊ mellis seu alteri⁹ dulcis appositiõem eoꝝ potest terrestreitas aliq̃ntulũ digeri ⁊ aspiras port⁹ medicine. Pira domestica matura frigida sunt ⁊ sicca. quoꝝ stiptica suba cũ aq̃sa dulcedine est admixta. Et iõo ꝺueniũt cibo et medicine. meli⁹ tñ ꝺueniũt medicine. melius tñ ꝺueniũt vtroq; modo post cibum q̃ ante. nam post cibũ latant ⁊ compmendo cibaria depellũt ad locũ decoctõis. ⁊ neruos orificij stomachi ꝓfortãt. ante prandiũ vero sumpta ꝺstipant. ⁊ si in multa q̃ntitate a ieiunis sept⁹ assumant vermes in vẽtre generant et colericaꝝ duram et intolerabilẽ alvi incurabilem prouocant passionẽ. et illa pira que sunt dulcia ⁊ pationis sunt complexionis et minus sunt frigida alĩs. ideo frigidis et siccis plus ꝺueniunt. Hoc autem pirum ꝑ licios omnẽ ab eis auferũt lesionẽ. ⁊ materiem silvestria ꝓpter sue ponticitatis intensionem vt dicit ysaac. Puluis siue cinis piri silvestris valet bibit⁹ ꝓtra fungos. vt dicit idem Semp autẽ post esum piri debet subsequi vinum. nam vt dicit quidam sine vino sũt pira virus.

De prino Ca. CXXV.

Prinus est arbor quã latini prunum vocãt. et cũ illi⁹ arboris mlta sũt genera: melior est damascena a damascus opido ꝓmit⁹ asportata. vt dicit Jsi. cuius fructꝰ stomacho ꝺuenit et medet. Hec sola arbor gũmi glutinosuꝝ ⁊ ꝓpactũ distillat. q̃ vtunt medici ⁊ scptores. vt di. Jsi. li. xxvij. Fructus aũt prini dicunt prina. quoꝝ quedam sunt alba. q̃dam rubea. q̃dã nigra. que nigra sunt ⁊ aliq̃ntulũ dura et acida sũt stomacho vtiliora. qualia sunt damascena. frigida sunt eñ ⁊ humida. q̃ bene sunt matura humectant ac infrigidant et dank contra febrilem calorẽ et siccam ventris ꝺstipationẽ. Papias tñ dicit q̃ prunus est arbor idẽ q̃ lentiscus. Sed glosa super Dañ. dicit q̃ prunus et lentiscus sunt eadem arbor. sꝫ cũ ex lentisco nõ fiat prun⁹. nõ erit eadeꝝ arbor prunus et lentiscus.

De papiro CXXVI.

Papirus ór q̃daꝝ iuncus q̃ desiccat⁹ ad nutrimentũ ignis ꝺ lucernis et lampadibꝰ est valde aptus. et ór q̃si pabulũ ignis. pir eñ ignis ór. qr in cereis ponit⁹ ad ardendũ. et est herba viridis et rotũda et exterius valde plana. interi⁹ habẽs mollẽ medullã albam siccã bibulam et porosam. decorticatur aũt papirus vsq; ad medullam ⁊ sic desiccat⁹. parum tamen derelinquitur de cortice in vno latere vnde medulla tenera sustentet⁹. et quanto min⁹ habet de cortice tanto clarius ardet ĩ lãpade. ⁊ facilius inflamatur Locus aũt vbi crescit in palustribꝰ ꝓratis et aquarũ ripis. ℏ papirio. onis nũcupatur. vt dicit Jsidor⁹. et dicit hec papirus De papiro autem fiunt vasa papiria. Nam papirium est quicquid potest fieri de papiro. tante autez sunt magnitudinis papiri circa mẽphim et in india vt ex eis fiant naues sic̃ dicit glosa super. xviij. caꝑ. ysa. et hoc testat Plinius. et idem testat hystoria Alexandri. De papiris etiã fiunt carte in quibꝰ scribebantur epistole que per legatos mittebant⁹. fiunt etiã sportule pixides et capse de papiris in quibꝰ lre ⁊ alia reponũt. sicut dicit glosa. ℣m Plinium autez multũ valet medulla papiri ad aquã de aure extrahendam. illam eñ naturaliter imbibit et ad se trahit. et iõ aqua extrahit⁹ a vino cum papiro. De papiris dicit Pli. li. xiij. ca. papiri inq̃t crescunt ĩ palustribꝰ egipti et alĩs quiescentibus nili aquis. vbi aque in altitudine duos cubitos non transcendũt. habent autem radices papirorũ in illis stagnis crescentia spissitudinem vnius brachij. et sunt triangulares in lateribus ex quibꝰ crescunt iunci non amplius in altitudine decem cubitorũ. et illis radicibꝰ incole pro lignis vtuntur ad cõburendũ. et ex ipso papiro fiunt varia vtensilia et ex eis nauigia texunt. et nauium vela funes et etiã vestimenta. et inde faciunt vsum carte. Hucusq; Plini⁹.

De paliuro Ca. CXXVII

Paliurus est cardu⁹ asperrim⁹ et spinosus crescẽs in terra aspera ⁊ inculta vt di. Jsi. habẽs quedaꝝ capitella spinosa ⁊ ad tangendũ difficilia. nam manũ ledũt tangentes. ⁊ in illis capitellis ꝺtinetur semen diureticũ valens. vt di. Dyasco. morsibus venenatis ⁊ ad calculũ ꝺfringendum. Paliur⁹ itaq; est herba aculeata pedes vulnerãs transeũtis. cui⁹ hastule ita sũt spinose q̃ etiam ꝑ asperitate ꝺtingi sevel comedi ab asinis nõ ꝑmittunt.

De papauere Ca.CXXXVIII

Papauer est herba somnifera. sopozē ei lāguētibꝫ facit. et ē duplex. s. vsuale aūt aliud albū qđ ē frigidū et humidū. aliud nigrū qđ est frigidū et siccū. aliud est rubeū. et agnoscūt hi spēs p flozes albos purpureos siue roscos z sub albidos. Capita hūt magna ad modū maligranati. in qbꝫ recolligit semē suū. semen aūt est vnctuosum. vñ ex eo fit oleū ad vsus multos ex succo foliozꝫ z capitelloꝫ fit opium. vñ somnꝫ febzicitātibꝫ puocat debz dari cū cautela qz multū opilat z infrigidat et mozrificat. et maxime papauer nigrū i multis antidotis et medicinis salubziter adhibetur. vt dicit Plateariꝰ Plinius Dyascorides et Macer.

De plantagine Capl'm.CXXXIX.

Plantago est herba frigida z sicca q̄ a grecis ỏz arnoglossa. i. agni lingua vt dicit Jsido. li. xvij. Eius em̄ folia sunt plana z aliq̄ntulū neruosa sūt sicut lingua. et cū rotūditate sunt oblōga. in quozū medio surgit vna hastula foztis et angulosa in cuiꝰ sūmitate recolligit eiꝰ semen i modū claue. Et ad huius herbe similitudinē fozmatus erat ornatꝰ in insula sūmi sacerdotis sicut dicit mgr̄ sup Exodū in historia. Et ē herba maxime cōueniēs medicine. Hā vulnera sanat etiā canis rabidi et eiꝰ tūozes sedat. ydropicos iuuat. veneno repugnat. et maxime aranearuz. eius succus lumbzicos necat et vehementē dolozē ventris mitigat vulnera saniosa mūdat et desiccat. sanguis fluxū et menstruoz amputat. tumozes apostematū in p̄ncipio repercutit z dissipat. masticata gingiuas tumidas et sanguinuas reprimit atq̄ mundat. vt dicit Dyascozides q̄ multifozmiter laudat virtutes magnificas arnogloſſe.

De petrosilino. Capl'm.CXXX

Petrosilinū est herba ozēsis odozata. sic dicta eo q̄ in petris z locis petrosis sepe oziat. Cuiꝰ spēs sūt pl'es. sz optimū ē macedonicū suaue gustu z odore aromaticū. vt di. Jsi. cuiꝰ vsus ꝓficit esui et etiā medicine. Est em̄ herba calida et sicca et multuz diuretica apertiua diuisiua et ꝓsumptiua. ac humoꝝ grossoꝝ subtiliatiua stomachi ꝓfortatiua z appetitꝰ excitatiua. z ideo lapidez frangit. menstrua educit. vdro picis subuenit. opilatōnes splenis et epatis aperit. et multas alias passiones vt di. Plinius Dyasco. z Plat.

De pipere Ca.CXXXI

Piper est semen vel fructus arboris aut fruticis in meridionali plage casi montis crescentis contra feruidum estum solis. vt dicit Jsidozus lib. xvij. cuius folia iunipero sunt similia. Cuius silue serpentes custodiunt sed incole regionis illius cum silue mature fuerint eas incēdunt et serpentes ignis violentia effugātur. z ex huius combustione grana piperis que naturaliter erant ꝑua alba efficiunt nigra accidentaliter et rugosa. Cuius triplex est spēcies vt dicit idem. nam est piper longum scz quod est immaturū. z piper album scilz quod ab igne est incozruptū. et piper nigrū quod scilicet tozrido calozе ignis nigrū est superficie et rugosum. Piper autem nigrū efficacius est longiozi tempe q̄z aliud potest in magna efficacia custodiri. et quanto est ponderosius tanto est recentius et etiā melius. vt dicit idem. Sophisticat aūt mercatoꝝ fraude. uam vetustissimo piperi bumefacto superaspergūt spumam argenti vt plumbi vt sic videatur ratione ponderis ee recens. Hucusq̄ Jsidoꝝ. Plinius aūt li. xij. ca. viij. dicit q̄ piper per longā adustōem solis nigrum reddit et rugosum. et hoc non sine piperis iniuria cum deberet esse albus. sed ex celi intemperie sic nigrescit. hoc etiaz permittūt incole vt possit diutius z melius conseruari. sz Dyasco. dicit q̄ sarraceni q̄ de nouo colligit illud ponunt in clibano. et sic tozrent vt virtus germinatiua a pipere auferat ne in alijs partibꝫ valeat fructificare aut itez pullulare. Est aūt piper calidum z siccū in quarto gradu vt ỏz in Plate. habet aūt virtutē dissoluendi consumēdi attrahēdi. cuiꝰ pulvis habet vim sternutatōem puocandi et cerebzū a superfluitate fleumatica expurgandi z carnē superfluā cozrodēdi z pānum in oculo consumendi. et spūalia membza a frigidis et viscosis superfluitatibꝫ emūdandi. maxime si cū ficubus siccis assumat habet insuper vim calefaciendi stomachū ꝓfortandi et appetitū puocandi. sanguineis tū et colericis nō est vtilis vsus piperis. nam sanguinē dissoluit z desiccat z exurit. z tāde

lepsã ꝛ alias passiones pessimas generat et inducit. vt ꝺr in Pla. Piper itaq granũ est rile in aspectu exteri⁹ atq nigꝝ interi⁹ albuz sapore acutũ. odore aromaticuz. in ñtitate modicũ in ꝓtute maximũ. actu frigidũ potẽ tia calidissimũ. cui⁹ ꝓtus nõ sentik q̃diu ẽ in egrũ. sz cũ masticatũ fuerit vel ꝺtritũ. Cu/ ius frutes dicere ad plenũ esset lõgũ ꝛ q̃uis sit multũ ponderosũ apud nos p̃ciosũq ꝓpt es⁹ raritatẽ ꝛ efficaciã. apꝺ indos tñ ꝓpt copiã pulegio vili⁹ reputak. vt ꝺi. Jsi. ꝛ etiã Plateari⁹.

De pulegio Ca. CXXXII.

Ulegiũ est herba multũ aromatica a pullulãdo dicta q̃ vt ꝺi. Jsi. apud Plat. pulegiũ herba calida ꝛ sicca in tertio gdu. cui⁹ bl⁹ ꝺsistit in folijs ꝛ in flore. ꝛ debet colligi qñ est in flore. ꝛ est duplex. s. domesti cum qꝺ vocak sisinbriũ ꝛ agreste. et vtrũq ẽ multũ vtile et medicinale. ꝓtutẽ eñ ꝺz dis/ solvẽdi ꝺsumẽdi ꝛ ꝺfortãdi. reuma frigidũ ꝺstringẽdi et desiccãdi et tussim frigidã am putandi et matricẽ mũdificandi et coartan di ventris valuã. mẽstrua educẽdi ꝺfortãdi stomachũ. et appetitũ excitandi. ventositatẽ extenuandi. et dolorẽ interiorũ scz intesti/ noꝝ ex frigiditate mirabiliẽ mitigãdi frãgẽ di calculũ et ꝺceptũ adiuuandi. vt dic̃ Pli/ nius.

De porro Ca. CXXXIII

Orrũ nomẽ est eteroclitũ qꝺ in sin/ gulari ꝺr ß porrũ ꝛ in plurali porri. ꝺbs. Dat rastꝝ rastros porrũq facẽ tibi porros. ꝛ etiã in li. nũeroꝝ. xj. ca. ꝺr. In memoriam nob veniũt porri cepe et allia ꝛc̃ Porroꝝ ãt duo sũt genera. s. capitatũ et sec/ tile. Sectile autem dicik paruuluz nõdum transplantatũ. capitatũ vero maius q̃ ꝺ lo/ co ad locum translatũ est vt dicit Jsidorus li. xvij. porrum sectile plus cõuenit medici/ ne ꝺ esui. capitatũ ꝓ o ecõuerso. Est autẽ ca put albũ carnosum. pelliculis siue tunicu/ lis circũuestitum habens in fine plures ra/ dices loco capilloꝝ quib terre adheret ꝛ su scipit nutrimentũ. de medio autem capitis erumpit planta vt dicik in libro vegetabiliũ habens i stipiẽ supficie caput in quo semi/ na colligunk et babent singula grana singu los pediculos. per q̃s adherẽt plante. nõ fa/ cit semen ꝓmo anno sz secũdo. sicut etiaz ꝺ/ citur in li. Dyas. et macri. ypocras in multz medicaminib ꝺ porro vtebak. nam illi⁹ succũ dedit solũ ille bibendũ ꝺ vomitũ sanguinis vnde valz ꝺtra sterilitatẽ si a pueris sepius comedak succus ei⁹ cũ vino bibitus valet cõ tra morsũ serpẽtis ꝛ cuiuslibet venenosi ani malis. contritum cum melle sanat vulnera si sup ea emplastrek. succus eius cum lacte mixtus vetustã sanat tussim. et etiã sanat vi/ cia pulmonis. succus ei⁹ cũ felle capre mixt⁹ addita tertia ꝑte mellis auri infusus tepid⁹ eius sanat dolorẽ et iuuat contra surditatẽ cum vino bibitus soluit lumborũ dolorem vulnera recentia cũ sale mixtũ porruz cito claudit et sanat duricias relarat. et fractu/ ras cito cõsolidat. porrum etiã crudum co/ mestũ valet contra ebrietatem. stimulat ve/ nerem. et mollit durum ventrẽ. Hec omnia dicit Plini⁹ libro. xx. ca. vij. vbi multa iã ꝺ/ ctis superaddit. dicit etiã q odore solo scor/ piones abicit et serpẽtes. sanat morsum ca/ nis cũ melle. valet etiam contra dentiũ do/ lorem et eoꝝ vermes interficit. somnũ puo/ cat morbũ regiuz interficit ꝛ ydropisim cu/ rat habet tñ quedã vicia. quia aciem oculo rũ hebetat et inflationẽ generat. grauat sto/ machũ sitim puocat sanguinem incendit ꝛ inflamat si frequenter et nimiũ comedatur. Hucusq Plini⁹.

De quercu Ca. CXXXIIII

Quercus est arbor glandifera. anno sa solida et compacta duri corticis medullam modicã habens interiuꝰ siue nullã. super folia generans quandam stipticam et insipidã materiam quã medici vocant gallam. portans fructus qui vocan tur glandes. quibus porci et etiã aprioli in nemoribꝰ saginank. radicem habet fortem ꝛ corruosam. in terra multũ se profundantez et ei fixione fortissima adherentẽ. cui⁹ corti/ ces fructus et frondes cũ sint frigidi stipti/ ci et sicci. sunt vtiles medicine. ꝺr q̃z querc⁹ a querẽdo eo q in ea solebant ꝺi gentium responsa dare. vt dicit Jsi. li. xvij. vel iõo qz in ea solebant antiqui querere glandes ad edendum sicut etiã dicit poeta. Mortales primi ructabant gutture glandes. Fuit au tem hec arbor ioui antiquitus consecrata. Unde dicit Ouidi⁹. Et que desiderãt patu la iouis arbore glandes. Crescũt aũt quer/ cus in locis montuosis et saltuosis ꝛ maxie in terra basan. vnde quercus glandifere in magnitudine duricia et fortitudine alias

arbores preexcellūt vt di. glo. Piero. super Amos ca. ij. Est ät queri⁹ idē qđ ille. quere sup eodē in lra J. quercuū fruct⁹ glādes dicūt q̄ crescūt int folia nullo flore penit⁹ ꝓce/dente z sūt glādes rotūde exteri⁹ z oblōge et multū plane. z speculares aliq̄ntulū sublucide sic vnguis. et sicut ōr in dict. glādes frigide sunt et sicce. et ideo difficiles sunt digestioni et inobedientes et ventrē ꝓstipantes. z tarde de stomacho descēdentes. et dolorē capitis generātes. ꝙt fumos grossos ex glandibus resolutos de stomacho ad cerebrū ascendentes. Sūt aūt in ꝓncipio virides sz efficiūt q̄si fulue ad maturitatē ꝓtingentes. crescētes in q̄busdā capsulis rotundissimis planis interi⁹. sz callosis exteri⁹ aliq̄ntulū et hirsutis. Habēt ät interi⁹ medullaz spissam z plenā q̄dam pellicula circūdatā q̄ dinidit int corticē et medullā et est cortex cum medulla et capsula sua magne stipticitatis z siccitatis. et non boni saporis maxime adhuc viridis. sed q̄n bene maturarint et assantur ī igne vel in dulci aqua elirant meliorantur in sapore ex aque dulcedine z calore. valent eīm ꝺ venenū qz opilāt pores ne ad cor venenositas se diffundat. humores putridos desiccāt. z fluxū mēstrualē valde cohibēt atz sedāt. vt di. ysa. in dietis

De quisquilijs. Capīm. CXXXV

Quisquilie dicūt purgamēta frumēti sicut ōr amos ca. viij. que cadunt quando frumentū purgatur. q̄ quidem inutiles sunt hominibꝫ ad comedēdū. porcis tñ et altilibꝫ ꝓbent cibū. admixte frumento ipsum inficiunt et ei nihil afferūt nisi pondus. Quisquiliarū tamē grana tenia sunt et vacua cauata a vermibus et corrosa quorū medulla interius consumitur. ideo ipsoꝝ teca vacua inuenitur. propter qđ nō tm̄ ventrem satiant q̄ aggrauant atq̄ inflant.

De rosa Ca. CXXXVI

Rosa vt dicit Pli. est arbor spinosa et parua. cuius virtus maxima est in flore. secūdario vero est in foliꝫ z semine Nam arbor est medicinalis quo ad florem. quo ad folia. quo ad semen. Est autem rosa duplex. quia quedam est domestica siue ortēsis. z q̄dā est siluestris. Ortēsis plantat et colit sic vitis. q̄ si remāserit inculta z a superfluis nō purgata degenerat ī siluestrē. Agrestis rosa ꝑ frequentē mutatōez z culturā efficit vera rosa. differt ät rosa ortensis a siluestri in flore multitudine in odore in colore z in frute. quia folia siluestriū sunt plana lata subalbida. pauco rubore admixta. minus odorifera et min⁹ operantia in medicina Folia aūt ortensis rose sūt multa mutuo coherentia et ꝓncta. omino rubea vel omnino albissima mire redolentia in sapore stiptica et quodāmodo mordicantia et magne efficacie in medicina. q̄nto magis conterunnur et cōfringūtur tanto magis efficacia et aromatica sentiunt. de spina quadam dura et aspera oriunt. sed tñ spineā naturā nullatenus imitant. decore et odore nobilitant spinus imitant. decore et odore nobilitant. nam suā. q̄n autē ꝓmo germināt includitur flos in granosa cortice viridi seu virēte. quo tumescente erūpūt q̄dam folia dura et acuta. in quoꝝ medio erūpunt alia folia mollia et se mutuo cōplectētia et paulatim rubētia et qz tenera sūt et adherentie debilis in ꝓcipio. īō illis puis foliꝫ virentibꝫ inferi⁹ rubea folia tenera et mollia in circuitu immurmen minutū et croceū et valde odoriferum qđ adheret sup rose fructū. ꝓmo ät formatur rose fruct⁹ ante q̄ꝫ folia ad plenū se expādant Et ei⁹ fruct⁹ sunt q̄daz noduli parui duri cū q̄dā villositate q̄busdā granulis pleni q̄ꝑ rum in autūno rubescūt q̄n plene sūt maturi molliscūt circa hyemē et nigrescūt. et corrūpūtur sapor stipticus est aliq̄ntulū acetosus sic sapor mespiloꝝ. sz inutiles sunt ad mandūcandū ꝓpter villaginē interius latitantem. z comedentis guttur interi⁹ offendentē. nascitur aūt arbor rose q̄n q̄ꝫ ꝑ seminatiōez. q̄n q̄ꝫ ꝑ plantatōem. q̄n q̄ꝫ ꝑ insertōem. z pficiunt rose ꝑ trāslocatōz et ꝑ incisionem. Pli. li. xx. ca. xiij. flos rose inter flores obtinet ꝓncipatū. et ido solet ꝓncipalis ꝑs hois sc. caput rosaꝝ floribꝫ cozonari. vt di. Pli. et rōne decoris odoris suauitatis et virtutis. Nam sua pulchritudine aspectū reficit. suo odore olfactū afficit. suauitatis mollicie tactū elinit. sua ꝑtute multis lāguoribꝫ z morbis obuiat et succurrit. vt dicit ide. viridis eīm z sicca ꝓpetit medicine. De viridibꝫ autē foliꝫ rosariū fiūt multa. vt ōr in Pla. nam rose minutatim īcise decocte in despumato melle mel reddūt aromaticū et medicinale.

Istud em̃ mel ꝓfortat ꝛ mũdificat ꝛ mundi
ficando dissoluit. et digerit humores visco/
sos fleumaticos atq; grossos. cũ frigida aq̃
autẽ bene ꝓtritis ꝛ cũ zucara bñ incorꝓatis
ꝓstringendi. valet etiã ꝓtra fluxũ dissenterie
et ꝫ vomitũ colericũ et ꝓtra sincopim et car
diacam passionẽ. De rosis etiã in oleo ma/
ceratis fit oleũ rosaceũ in multis causis ne/
cessariũ. valet em̃ ꝫ calefactiõem epatis si in
de epatis regio inungat. valet ꝫ dolores ca
pitis et calida causa si inde frons et tympo
ra liniant. et valet ꝫ caloris distemperãtias
in acutis etiã somnũ puocat et inducit. Ex
rosis etiã viridibꝫ fit aqua rosacea ꝑ decocti
onem ignis siue solis. ꝛ hec aqua valet ad su
pradicta oĩa. valet etiã in collirijs oculo/
rum et in vnguentis dñax. quia pannũ sup/
fluũ et maculas faciei abstergit et cutẽ sub/
cine. Nam odor siccax rosax cerebꝝ repatr
ꝓfortat. eius decoctio in aqua celesti oĩem
fluxũ et calida causa sedat. puluis eax san/
guinẽ sistit de naribꝫ ꝓfluentẽ. desiccat ꝛ cõ
sumit putridũ humorẽ gingiuas et radices
dentiũ corrumpentẽ. ꝓfortat dentẽ mobilẽ
casum cõminautẽ. puluis eius cũ croceo cõ
tritus et albugini oui mixtus sanat efficaci/
ter dolorẽ oculoꝝ et stringit humores ꝛ san
guinez ad oculoꝝ venas defluentẽ reprimit
humorẽ vulue et ipam relenat descendentẽ.
Has et multas alias rose ꝓtutes tãgit Pli.
li. xxi. c. xix.

De radice Ca. CXXXVII

Radix a radio ras. qz q̃si q̃busdã radijs
fixa tre demergit in pfundũ Uel ras
a rado dis. qz si eradat non repullu
lat. Est g̃ radix tam ꝓncipiũ herbe q̃ arbo/
ris et est mollis i suba porosa villosa tortuo
sa. mollis siquidẽ et pinguis est subc ꝓpt fa/
cilioꝛẽ hũiditatis attracte incorꝓatiõem. po
rosa est ꝓpt facilioꝛẽ ꝛ copiosioꝛẽ humorꝫ ad
nutrimentũ folioꝝ ꝛ frondiũ trãsmissionez.
villosa est ꝓpt abundantꝫ nutrimẽti attracti
onem. qđ em̃ facit os in animalis corꝓe hoc
facit radix in corꝓe arboris siue herbe. per
villos em̃ adheret terre. et qđ sibi ꝙueniens
est attrahit de humore. et attractũ ꝑ poros
q̃si ꝙvenas transmittit ad nutrimentũ plan
te. tortuosa est ꝓpter fortioꝛẽ adherentiam ꝛ
in terra fixionẽ. variat aũt radix in figura ꝛ
dispositiõe ꝼm diuersam actiõez caloris ope/
rantis in substantiali materia radicis. q̃ ali/
qñ est subtilis. aliqñ grossa. aliqñ mediocrꝫ.
sic di. cõmentum Al. sup li. de plantꝫ. Nam
si fuerit materia aq̃sa aerea subtilis et calor
fortis erit radix oblõga et recta in figura et
acuta. ꝛ si hũiditas nutrimẽtal fuerit grossa
et terrestris erit radix dura ꝛ sicca. quia ta/
lis hũor vi caloris fortis coagulat. si ꝙo fue/
rit materia mediocris et calor fortis equalit
ab oĩibꝫ ptibꝫ a calore attrahit ꝛ ꝓpt ptium
equalium coadunatiõem rotundat. ꝛ sic fit ra
dix rotũda in figura. Si ꝙo fuerit calor de
bilis et materia viscosa nõ ꝑt multũ materi
am eleuare nec etiã dilatare. tñ eleuat ptes
eius leuiores. graviores ꝓprio ponderc. hic/
inde diffundunt. Et sic etiã in eis relinquit
forma inequalis cum quadaz nodositate et
asperitate. radix ab humore terre actione ca
loris generat. a calore celesti penetrat. cui
ꝓtute nutrimẽtũ ꝙueniẽs sibi attrahit ꝛ in/
corꝓat. ex situ ꝛ dispositiõe terre radix dispo
sitiõem ꝓsequit ꝛ ꝓplexionẽ. Nam q̃ in terra
dulci ꝛ mediocriter sicca nascunt ꝛ aqua nu
triunt pluuiali sunt meliores ꝛ ceteris lau/
dabiliores. q̃ ꝙo nutriũt in terra molli ꝛ pa
lustri vbi aqua stans est ꝛ putrida de q̃ hau
riũt nutrimentũ. ꝓpt malignitatẽ ꝛ corrup/
tionẽ aque ceteris sũt deteriores ꝛ min⁹ sa/
lubres tam in cibo q̃ in medicina vt di. vsa.
Radix occultat sub terra et latitat ab aspe/
ctu. et suã ꝓtutẽ et efficaciã manifestat i fron
de et in flore ꝛ in fructu. in terra occultata vi
uit. pficit et meliorat. q̃ extracta a terra mori
tur deficit et desiccat. Totius arboris sine
plante pars despectior est ipa radix. et tñ sic
vtriusq; mater est ꝛ ꝓncipiũ. sic vtriusq; nu/
trix est ꝛ maxie necessariũ sustentamentũ. et
q̃nto pfundꝫ terre viscerib⁹ se infigit tãto ef
ficitur solidꝫ ꝛ firmꝫ arboris fundamentũ.
Radix cũ sit in sua suba valde mollis. ꝓtute
tñ et subtilitate inati caloris lapides duros
penetrat ꝛ vsq; ad eoꝝ intima se pfundat. tẽ
pore byemali calor naturalis fugiẽs frigidi
tatẽ aeris ad interiora radicis se recolligit ꝛ
ibi multiplicat. ad sui tpamentũ et nutrimẽ
tũ a ramis exterioribꝫ ad se attrahit humorẽ
et tũc byeme ex attracto hũore radix materi
am accipit quã pturiendo frondes ꝛ flores
verno tpe post emittit. vñ herbe q̃ ꝓus erãt
aride ꝛ sicce et q̃si mortue in byeme humore
cũ aporãte ad supiora in vere fruuiscũt. Itẽ

qualitas scz bonitas vel malignitas radicis ad ramos deriuat z sepe ostendit in fructu et flore. qđ frutis vel vicũ lateat in radice. se pl⁹ tñ pticitas siue amaritudo hũoris radicis digerit z dulcorat bñficio aeris subtiliantis et caloris celestis materiã depurantis. vñ freq̃nter accidit q radix amara fructum dulcẽ pcreat z pducit. qđ pz in radice vitis z oliue. Hucusq; ysa. in dict⁹ vniuersalib⁹. Dicit etiã Arist. q arbores qñ infirmant et nõ fructificãt solet eis mederi in radice. qz incidit radix et lapis ponit in sciffura z sic effluit grossus humor z corrupt⁹ veluti de coctura. et sic post hũore extracto z aere nouo radicẽ interi⁹ subintrante renouat arbor z sanat. Itez dicit ysaac z Halien⁹ z museũ al's misticũ athenien'sem dixisse. oĩs herba cuius radix est multi nutrimẽti ei⁹ semẽ nõ est nutrimentũ. vtz in pastinaca in rapa. et huiusmodi. z ecõuerso. quaz semẽ nutrit radices ei⁹ nõ sũt nutritiue. Est aũt q̃daz herba cui radicis nomẽ appropriat. q̃ calida ẽ z sicca. z est sil'is raphano in frute. hz aũt frutez incidendi et dissoluendi et ꝺsumẽdi z aperiendi poros. Uñ valet ꝺ febres q̃ ex causa frigida. pcreant splenis opilatõem aperit. et eius etiã duriciẽ soluit. ydropicis subuenit z succurrit. redarguentẽ z acrẽ hz saporez. z ideo pl⁹ ꝺuenit medicine q̃ cibo. sicut rapa ecõuerso pl⁹ ꝺuenit cibo q̃ medicine. Est ei calida z humida et ceteris herbis z radicib⁹ pl⁹ nutrit. vt di. ysa. in dict. mollẽ ac dulcẽ z inflatã carnẽ facit ꝓpt̃ sui ventositatẽ et inflationẽ. vñ cocta mel⁹ nutrit. cruda vel male cocta difficile digerit z in venis et i poris facit opilatõem. valet etiã ẽm medicinã. nã in iure ei⁹ pedes podagricoz et arteticoz nz loti doloz̃ recipiũt mitigatiõez. De semine aũt rape sic raphani fit oleũ vtilb⁹ multis necessariũ z maxime in lucernis. non tñ licitũ fuit tale oleũ apponere in lucernis cãdelabri i domo dñi. vtz in glo. sup Exo. xxvij. vbi oz cũ distinctõe iubet offerri oleũ nõ raphanin̄ nõ mirteũ vel mirtinũ sz purissimũ de lignis oliuaz. qz aliud offerre nõ erat licituz. sic nec accendere ignẽ alienũ q̃ q̃ de celo descendit rẽ.

De rampno La. CXXXVIII

Rampnus est arbor multũ dura z nodosa ramosa et spinosa. Ham folia hz aculeata. spinis acutissimis consita in lateribz munita. et ideo suis aculeis solet manũ lẽdere ꝺtingentis. et pedes pungere ipa folia ꝺculcantis. in ꝓncipio qñ nascit folia hz mollia et lenia et q̃nto pl⁹ crescit tanto asperiora efficit z in acutiorẽ aculeum indurescit. di. mgr in historia sup Judic. xv. q̃ testante Josepho rampn⁹ hz singulariter hãc virtutẽ ignẽ ex se pferẽdi. Hã ei⁹ folia qñ cadũt z desiccant multe dicunt esse siccitatis et cuiusdã lenteve nctuositatis. z ideo qñ adest ignis vel fortis in calidis regionib⁹ impsio caloris solaris. folia illa dispositia inflamationi ad modicũ calidi z sicci venti flatũ incendunt. cui⁹ incensionis occasiõe aliqñ vicina nemora mirabiliter exurunt. de rampno etiã dicit Pli. li. xxiiij. Inter genera arboz fruter spinosus est rampn⁹. habens raboz fruter spinosus est rampn⁹. habens ramos z folia in quibus sunt aculei recti non aduncꝰ hũo in ramis quosdã folliculos rubentes siue fruct⁹ in quib⁹ est semen habẽs virtutẽ attractiuã. nam et sccũdinas abvtero trahit. Est aũt arbor magne amaritudinis tam in radice q̃ in folijs z in ramis. est tñ vtilis medicine. Nam ex succo radicis et tirsoz p decoctõem fit medicamen qđ medici licij vocant. et i quibusdã aculeis luciditatẽ. qz oculos reddit claros. nã maculã oculi delet et valet ꝺ lippitudinẽ et alia vicia palpebraz. et ad aures purulentas z gingivas putridas z sanguis excreatões z ꝺ mulierũ pfluuiũ qñ abundant hũores fugat i manitrice quã optime purgat z inanit vt di. Pli. sanat vlcera labioz z valz ad sciffuras ligue vt dicit idem.

De resina La. CXXXIX

Resina vt di. Pli. li. xxvij. est lacrima sudore lignoz exalata vt balsami sudore lignoz exalata vt balsami sirule pini et lentisci et arboz et etiã ferule pini et lentisci et arboz et etiã ꝼgultoz q̃ sudare perhibent. reyn cin̄ grece emanare oz vel sudare sicut ligna odorifera oriẽtis siẽ gutta balsami aut ferule rum. m. quarum gutta durescit in gemmam scilz in electrũ. Prima aũt resina oz terebinthina est pstantissima pre alijs et defert de arabia iudea siria cipro et affrica et ab insulis maioris. Seda est lentiscina q̃ mastix vocat. h de chyo insula deportat. Tertia est pinealis. et h nũc est liquida nũc dura inuenit. Uncũ q̃ Jsi. Resina igit oz quodlibet gũmi liq̃dũ vel aridũ. liq̃da resina vt balsami z therebintina dura. vt mastix bus et mirra. z bmõi. Oĩs aũt resina ꝓmo est mollis z liq̃da vel viscosa. in ꝓma sui emanatione et aliqua re

manet liḡda et aliq̄ calore vel frigore indu/
rat. Omis aūt resina est vtilis in medicina.
et ideo ponit in nobilib⁹ antidotis et vnguē
tis. Naturas aūt et ꝑtutes singulo⁹ quere i
locis suis.

De rubo Ca. CXL

Rubus est densitas spina⁹ z vepriu⁹
z alio⁹ fruticū aculeos habentiu⁹
qñ in aliq̄ loco crescūt silr. vt di. Jsi.
z est rubertū siue rubus nomē appropriatu⁹
spinoso frutici ferenti mora agrestia. q̄b⁹ pa
stores releuāt famē suā. Cui⁹ fruct⁹ ꝑmo est
rube⁹ z iō a rubore fructuū est dict⁹ rubus.
in ramos lōgos graciles et rotūdos spino/
sos et densatos subrubeos z in se reflexos se
diffundit. cui⁹ folia sūt breuia z i lateribꝫ sūt
scissa aliq̄ntulū et acuta. hñtia exteri⁹ q̄sdaz
aculeos paruulos. paꝛ curuos z aduncos
valde pūgitiuos. Uñ tot⁹ rubus a radice vs
q̄ ad summitatē aculeat⁹ est z spinosus. cu⁹
ius aculei ꝑsus terrā paꝛ recurui ad simili/
tudinē dentiū sunt formati. cui⁹ fruct⁹ ꝑmo
est viridis dur⁹ z valde stiptic⁹. deinde fit ru
be⁹ paꝛ acetosus. vltimo efficit niger z dul/
cis qñ penit⁹ est matur⁹. Cui⁹ succ⁹ est rube⁹
z inficit sic̄ sanguis. z est fruct⁹ exteri⁹ tenuis/
sima pellicula z molli circūdat⁹ follicul⁹ qui
busdā distinct⁹. et cū q̄dam rotunditate pa
mida interi⁹ z granosus. z est arbor medici/
nalis cū fructu suo. Est em̄ rubꝫ frigidus z
siccus fm̄ Pla. vt dicit idem. Dicit etiā Cō
stan. sūmitates esse ei⁹ stipticas z valere ꝯ ca
lida apostemata z vsturas. z ꝯ rubores ocu
lor⁹ si cime ei⁹ cū albuginē oui ꝑterant⁹ z ap/
ponant⁹. succus etiā turionū ei⁹ z cimaꝛ va/
let etiā ꝯ dissenteriā cū aqua ordei. Ducus/
q⁹ Pla. De fruct⁹ aūt ei⁹ vtilitate q̄re⁹ in lit
tera W. de moris agrestib⁹ in terra quidez
sterili crescit et est optimū circa ortos z etiā
vineas munimentū. Nam sua spissitudine
bestias z trāseūtes boies arcet ab ingressu.
lepor⁹ z hmōi minutor⁹ aīaliū est receptacu
lū. auiū in eo nidificantiū defensaculū et la
ra vt eis q̄si cū mucronib⁹ se defendat. et iō
man⁹ inuadentiū fruct⁹ suos vulnerat et pū
git. et ad sua interiora aduersarios ingredi
nō ꝑmittit. Rub⁹ etiā vmbrosus est z obscu
rus sua densitate soli nō puius. z iō colubꝛ
et alīs venenatis reptilib⁹ est amic⁹. z iō a
rubo dr rubeta q̄dam rana venenosa q̄ ru/
bos ihabitat z frequētat. vnde iuxta rubos
dormire non est tutum ꝓpter ei⁹ venenosa. vt
dr in historia sup Exo.

De ruta. Capl'um. CXLI

Ruta est medicinalis herba dicta eo
q⁹ sit feruētissima. cui⁹ duplex ē spēs
scz agrestis z domestica. z vtraq̄z est
feruida sz agrestis magꝭ. vt di. Jsi. li. xvij. c.
vl. Dācvenenis ꝓtrariari et repugnare do
cent mustele. q̄ ꝑmo rutā comedūt z ei⁹ odo
re se muniūt z ꝑtute anteq̄ꝫ dimicēt cum ser
pente vt dicit idem. immo mustela vim rute
noscēs post ipi⁹ esum inuadit secure z inter/
ficit basiliscū. vt di. Pli. Dyasco. et Cōstan.
Multis siquidez laudib⁹ eam extollit Pli.
li. xx. c. xxviij. fere p̄ cunctis herbis. dicit em̄
ꝑtutē hr̄e calidā scz z siccā. stomachi ꝓforta
tiuā si sepe potet. Jtem vim hz partus mo
tui expulsiuā. z imūdiciaꝛ matricis educti/
uam et ꝓsumptiuā z p̄ oñs purgatiuā. Jtez
ꝑtutē hz būoris venerei ꝓsumptiuā. et ipsi⁹
appetitus in masculis repressiuā. q̄ in eis i/
tendit siccitatē et calorē ꝓplexionalem i ma
sculis dñantem. ex quaꝛ qualitatū intensio
ne desiccat humor et ꝓsumit qui solet esse i
viris causa venerei appetit⁹. in mulieribꝫ aūt
frigidis z būidis opat⁹ ex cā ꝯria ꝯriū supra
dict⁹. decoctio etiā rute sedat dura tormēta
ventris si potet. hec herba calida si sup ven
tris regionē cathaplasmet mundat z iuuat
pulmonē z pectora ab oñi cā būida z frigi/
da mēbroꝛ spiritaliū infectiua. decocta cū
oleo vermes ventris necat. cruda comesta
acuit visū. oculoꝛ caliginē dissipat atq̄z cu/
rat. fluxū sanguis p nares ei⁹ succ⁹ narib⁹ in/
stillat⁹ desiccat z sedat. comesta vl potata ve
nenis oñib⁹ potēter obuiat. z oīm venena/
toꝛ morsib⁹ cū allijs sale et nucib⁹ ꝓtriꝭ pa
riter curat. mire succ⁹ ei⁹ naribꝫ instillatus a
fleumate caput purgat. z epilēticos multuz
iuuat. dolorē dentiū e⁹ decoctio releuat. mē
bra paliticа ad sensuz reuocat et poros ꝑus
clausos deopilat. vēositatē intestinoꝛ po/
tēter extenuat. et omnē interiorē dolorez se/
dat. lippitudinē oculoꝛ et ruborē cū cimino
in aqua rosacea ruta mixta mūdat mirabili
ter atq̄z sanat. Cui⁹ odor oia venenosa de or
tis fugat. et iō plantat⁹ circa saluiā quā ser
pētes diligūt et bufones vt eos fuget. De ru
ta q̄z di. Pli. li. xix. c. ix. Ruta vult seri i equi/
noctio autūnali. odit hyemē fimū et būorē.
siccis gaudet tpib⁹. terra latericia ac cinere

vult nutriri. et cinis ei⁹ semini debet misceri vt careat erucis. mustū rutatū bibebāt anti qui romani ꝯ venenū ⁊ alias multas passiones. Ulm seminatiuā hz in scie in stipite in surculo ⁊ in radice. Nā incuruato rami alicui⁹ cacumie statim fixa in terra radicatur ⁊ difficilime arescit. amicicia est ei cū fico intantū vt nusq̄ letior ꝙualescat q̄ sub ficovl iuxta ficū. Itē dicit idem li. xx. Errauit pitagoras q̄ putauit oculis notiā esse rutā quia sculptores ⁊ pictores comedūt rutā cā oculoꝝ ⁊ acuit eoꝝ visus. ꝑcaueāt aūt ḡuide ne comedāt rutā. quia partus interficitur cibo tali. contra ꝓfluuiū genitale datur. ⁊ venerē crebro per somnia imaginantib⁹. succo rute inuncti a scorpionibꝰ araneis ab apibus ⁊ vespis nō pūgūt nec a succo cicute q̄ ē venenū venenoꝝ inficiunt. Ducusq̄ Pli. li. xx. cāp. xiij.

De saltu et eius proprietatibus. Ca. CXLII

Altus est vast⁹ ⁊ siluestris loc⁹ vbi arbores i altū exiliūt ⁊ crescūt vt dicit Isi. li. xiij. Dicit etiā idē li. xiij. salt⁹ est dēsitas arboꝝ alta. vocata ħ nomie eo q̄ exiliat in altū ⁊ ꝙsurgat ⁊ differt a silua. Nā in silua crescūt arbores plures ⁊ breuiores et spissi⁹ ⁊ vicini⁹ sibīnuicez propinq̄ntes. In saltu ꝙo arbores sūt pauciores sed altiores sūt ⁊ maiores. vñ silua est spissū nem⁹ ⁊ breue. ⁊ ōr a silen qđ est lignū q⁊ mlta ligna ibi cedūt et nascūt. et est idem silua nem⁹ ⁊ luc⁹. ſz silua ōr ā silen qđ est vastitas vel silentiuz. q⁊ silua est vbi loca sūt vasta ⁊ deserta ⁊ silētio plena Nem⁹ ꝙo a numine nū cupāt. quia ibi scz in siluis ydola statuebāt ⁊ ꝓ numine adorabāt Sūt āt nemora arbores maiores vmbrose frōdib⁹. Lucus aūt ōr dēsitas arboꝝ solis lumē detrahēs. ⁊ ōr pantifrasim a lucco ces. luc⁹ q̄ lucēs mime. sīc piscia ōr q̄ mime pisces bñs. vt di. Isi. li. xvij. Saltus et silue siue nemora sūt loca vasta et deserta vbi crescūt ligna infructuosa multa et fructuosa pauca. et sūt infructuosa maiora ⁊ altiora generalit̄ q̄ fructuosa paucꝫ exceptis scz quercub⁹ atq̄ fagis. a feris et auibus siluestrib⁹ freq̄ntant. ḡmina et pascua in siluis et saltib⁹ generāt. herbe medicinales in nemoribꝰ ⁊ siluis ꝑcipue mōtuosis reperiūtur. in estate viroꝝ frondiū ⁊ ḡminū decorātur. in siluis ē loc⁹ deductōis ⁊ venatōis. nā venāt in eis fere. et in eis multiplices insidie a canib⁹ ⁊ venatoribꝰ prepant. Idē est locus occultatōnis. nā in siluis sepi⁹ ꝓdones ⁊ latrōculi occultāt in quoꝝ incidētes insidias trāseūtes spoliāt sepi⁹ aut iugulant. Itez in siluis ꝓpt̄ viaꝝ multitudinē ⁊ semitaꝝ incertitudinē sepi⁹ deuiāt ignoti. et viā incertā et ignotā ꝑcognite eligentes sepe ad latronuꝫ latibula nō sine piculo deducūt. ⁊ ideo fūt nodi ⁊ signa in arbustꝫ siue arboꝝ ramis vt vie tute ⁊ certe viatoribꝰ ostendant. a latronib⁹ aūt in biuijs aliqñ immutāt hmōi notas siue signa. ⁊ sic ꝑ signoꝝ falsitatē m̄lti deuiāt et a rectitudine vie abducunt. Item ad siluas aues ꝙfugiūt ⁊ apes. illet nidificent vt mellificēt. aues vt ab aucupe tueant. apes vt mellis fauos in arboꝝ cōcauitatib⁹ ꝙponētes secreti⁹ abscondant. Item cuꝫ silue ꝓpt̄ eaꝝ densitatē sint frigide consite ⁊ vmbroso broseviatores estu solis fatigati in vmbroso vacare refrigerio delectant. Ex siluaꝝ aūt multitudine vel magnitudine regionū termini ab inuicē distinguunt. et p arboꝝ mutuas compssiones et indagines ab hostib⁹ defensant.

De salice Ca. CXLIII.

Salix arbor est q̄dā sic dicta. eo q̄ celerit̄ saliat postq̄ in aliq̄ loco figitur vel plātat vt di. Isi. li. xvij. arbor q⁊ dā lenta est ⁊ mollis vitib⁹. i. vineaꝝ palmitib⁹ vinciēdis apta et colligādis vt dic idē. Hec arbor fructū ñ hz ſz solū semē siue florē. Cui⁹ seminis dicūt hāc esse ꝓtutē vt siqs illud in poculo hauserit filios non generet. imo etiā filias efficit infecundas. Ducusq̄ Isi. li. xvij. De salice āt di. Pli. li. xvj. c. xxxvj Salicū diuersa sūt genera. nā q̄daꝫ i mag/nā ꝑceritatē virgas emittūt. crescūt ꝙz in altū et pariūt particas vineaꝝ quaꝝ cortices lōgi sūt ⁊ spissi ac fortes interi⁹ albi ⁊ exteri⁹ virides. ex q̄b⁹ vincula ꝙponūt. ⁊ tales salices q̄ quis sint fortes non tñ sūt ita flexibiles vt mīores. ⁊ iō circi⁹ ꝙfringūt q̄ ad ligandus ceteris ḡciliores ductiles sup̄ modū ac flexibiles. ita q̄ ꝑ circūflexionē nō rūpunt. imo ad instar filī torti fortificant et inde fiūt vimina ad vites ⁊ ad dolia colligāda. Est ⁊ tercia spēs salicis inter duas ꝓmas. ⁊ est in q̄ titate ⁊ in flexibilitate mediocris. nā maior inflexibilior cortice ⁊ rigidior ē minori. imo et illi⁹ rami cortice detracto sunt colore cor/

quib⁹ fiũt varia suppellectilia. vt sedes spor/ tule et canistra. ꝑ complexionẽ aũt et consũ/ ram densior fit in ramis. Omnis em̃ salix ꝯ/ lis sit q̃ ad fructũ sterilis tñ in frondibus z sez in marcio vel aprili tondeat. vt dicit idẽ. In libro ãt. xvij. ca. xx. dicit idem. Int̃ acci/ duas arbores q̃ plantant ꝓter alias salices obtinẽt ꝓncipatũ. q̃ si binis pediby a tra pu nem se diffundant vt vlteri⁹ sine scala tõdeã cundior ꝯto q̃dem terre est ꝓpinquior. Pro cessu ãz tpis qñ multus antiquat salix defi/ cit paulatim et putrescit. et eius putredo et corruptio incipit iteri⁹ a medulla. et iõ rma naturaliter exteri⁹ viridis atq; pulchra. In cuius ꝯcauitate sepe latent venenosi ꝑmes. vt colubri et serpentes. et ideo domire sub aliqua salice nõ est tutũ. Hucusq; Plinius. Cuius autem inutilis arbor sit salix q̃ ad fru/ ctum. vtilis tamen est medicine. Est em̃ fri/ gida et sicca vt ẽz in Pla. et hz vim ꝯstringẽ/ di et ꝯsolidandi. et febrilem calorẽ mitigan dam cõtra dissenteriã puluis corticis ei⁹ cõ/ busti et in potu sumpt⁹. Idem etiaz puluis ꝯsolidat vulnera vlcerosa. Idem etiaz pul/ uis curat verrucas interius in potu sũpt⁹ et exterius cataplasmat⁹. rami et folia aspersa aqua aerem infrigidant. circa febricitantes et eos recreant et ꝯfortant et somnũ ꝓuocãt Hucusq; Plate.

De sambuco Ca. CXLIIII.

Sambuc⁹ vel sambuca est arbor mol lis et parua ex qua ꝯponit quedam ca. vt di. Isi. li. xij. in tractatu de musicis in strumẽtis. Arbor em̃ est hñs lõgos ramos rotũdos et planos. exteri⁹ valde solidos et cõ pactos. int⁹ ẽa valde ꝯcauos q̃dã molli me dulla plenos. cui⁹ folia sunt plana et crassa ac gravis odoris. flores aũt hz multos candi/ dos valde aromaticos et minutos. corticez etiã hz duplicem exteriorẽ fuluũ. et interio/ rem viridem. et ille cortex viridis valde hu/ midus est actualiter. z eius succus cõuenit medicine. plures in anno flores et fruct⁹ fa/ cit. nigri est coloris et odoris horribilis z sa/ poris. et iõ inutilis est ad comedendũ. Est autẽ sambuca arbor calida et sicca. cui⁹ cor tices folia et flores cõueniunt medicine. vt ẽz in Plate. diuretica habet virtutẽ et dilui/ uam et attractiuã et fleumatis purgatiuã. et ideo valet cõtra quotidianã febrẽ ex fleu/ mate ꝓcedẽtẽ. succus eius per se vel cũ mel/ le lumbricos interficit. decoctio corticis me diani cum vino duricie splenis et epatis sol/ uit. Idem faciũt folia in oleo decocta et ca/ thaplasmata. folia eius et cortices ac fruct⁹ decocti in aqua salsa tumorẽ pedum dissol uũt si pedes inde fomentent. succus valet ꝯ ydropisim ex frigida causa. decoctio etiam florum et fructuũ in vino fortissimo multuz confert contra lepram ex fleumate si frequen/ ter fiat. nam fleumaticos humores corrup/ tos vel corruptioni dispositos mire purgat Mirũ aũt est videre in sambuco. nam si cor tex medianus stipitis vel radicis radat ver/ sus supius ꝑ regionẽ superiorẽ purgabit. et si inferius ꝑ ptes inferiores soluet. vt dicit Pli. Dyasco. et Plate.

De saliunca.

Capl'um. CXLV

Saliunca est herba ꝫm Hugut. spi/ nosa et modica a saliendo dicta. eo q̃ facit saltare se calcantes. et ideo di citur gallice cauchetrape. quia capit z ledit pedem se calcantẽ. Et hoc videt dicere Vir gilius dicens. puniceis quantũ saliunca ro setis. Et ꝫm hoc est herba cuius radix ẽ ma gna et longa. pinguis mollis et carnosa sic̃ pastinaca. et solet poni in electuarijs. et dici tur alio nomine ꝯringis. et emittit quasdaz hastulas duras et angulosas in quaz sũmi tatibꝫ crescunt quedam capitella circũqua q; aculeata sicut calcaria. et crescit in terra sicca sterili et arenosa. et ab aliquibꝫ scorpio vocat. quia ad moduz scorpionis pungit se tangentẽ. ꝫm Pli. autem libro. xx. ca. vij. sa/ liunca est breuis et modica. folios a et ramo sa. et densa quasi manu pressa. multum aro/ matica fere vt nardi spica. et quibusdã radi cibus minutis adheret terre. In pannonia regione nascit in locis duris et lapidosis. et est herba calida z sicca subtilis in substan/ tia et multum diuretica. Cuius radix de/ cocta in vino sistit vomitum. et stomachuz multum confortat. vt dicit Plinius lib. xxj. capl'o. xx.

De stacte.

Capl'um. CXLVI

Stacte ⁊ gutta mirre arbor⁹.⁊ ē idē
qđ ipa mirra. vt di. glo. sup Beñ. xxx
vij. Et ⁊clinat ħ stacte. h⁹ stactes. in-
nenit ät stacten indeclinabile. Uñ ysa. c. lij.
vbi loq̄t de odorib⁹ dic̄. stacten ē incēsuz qđ
ex pssura manat. et est grecū nomē. q̄re s̄ de
mirra in lra D.

De storace Ca. CXLVII.

Storax vt di. Jsi. li. xvij. est arbor ara
bie sil'is malo citonio. cui⁹ ygule cir
ca canicule ortū cauernatim ⁊ lacri
matim lacrimā fluūt. cui⁹ distillatio ī terrā
cadēs mūda nō est. sz cū cortice ppo seruat.
Illa ät q̄ygis ⁊ calamis inheserit albida est
atq; mūda. sz ꝑmo efficit fulua calore solis.
q̄dā aūt ei⁹ spēs ⁊ calamites. q̄ est pinguis
et resinosa humecta ⁊ velut mellosū odoris
tocūdi liquorē mittēs. cui⁹ gutta, pfluēs ⁊ co
agulata sil'i noīe appellat. nā greci stiriam di
cūt guttā grece ꝑo stirax latīe storax appellat
vt di. Jsi. Idē dic̄ glo. sup Eccl'. xxiiij. Sto-
rax itaq; arbor⁹ stiracis est gutta ⁊ est m'tuz
efficax in medicina. Hā ſm Dyasco. ⁊ Pla.
calida est ⁊ sicca. subaz hñs glutinosā. ⁊ vir
tutē hz attractiuā. cui⁹ triplex est maneries.
scz calamita. i. bona gutta et ꝑma. q̄ ꝑus ab
arbore effluit et emanat. Alia ē storax rubea
q̄ fluit post ꝑmā q̄ est purior. Tertia est sto-
rax liq̄da in colore rufa. in odore suauis. ī sa
pore pontica. in suba magna. ⁊ in manibus
malaxari potest. Que aūt dulcē hz sapoꝛez
sophisticata est. discernit ät sophisticata. qa
si vetus est dū malaxat puluerizat ⁊ i frusta
cadit. si recens est humectat nimiū inde ma
nus et nō satis inuiscat. et pl⁹hz dulcedinis
quaz deberet. liquida non sophisticat. Int
bas tres spēs calamita maxie est ꝑutis. ce-
rebrū mire ꝑfortat. fumus ei⁹ omnē reuma-
ticū fluxum sedat. Caphala et ea facta gin-
giuas et dentes motos roborat ⁊ cōfirmat.
menstruis impar. ℈ tussim ⁊ raucedinē bene
iuuat. vtiliter ꝑo ponit storax in emplastris
℈ tineam et pustulas capit⁹. et multas alias
passiones. Hucusq; Dyasco. et Plat. fum⁹
storacis vt dicit Jsidor⁹ purgat aerem cor-
ruptum et fugat omnē vapoꝛem et fumū pe
stilentem.

De sicomoro Ca. CXLVIII

Sicomor⁹ est ficus fatua i foliis mo-
ro similis in aliis ficus spēm tenet.
vt dicit mgr̄ ī hist̄oriis li. xxvij. Si-
comorus ⁊ morus greca noīa sūt. Et dicta
est siccomor⁹. quia in foliis moro est similis.
Hanc latini celsam vocāt. moro em̄ lōge ꝑ-
cerior ⁊ maior est. Uel ſm alios ꝺr a sile qđ
est ficus. et moros qđ ē fatuitas quasi fatua
ficus sicut dicit glosa sup Luc. xix. Et ē ſm
Dyasco. sicomorus ficus siluestris fructus
quosdā ꝑferens subdulces. sed nūq̄ pueni-
unt ad maturitatē sicut de caprifico. di. Pli
nius libro. xv. cap. xix. siluestris ficus nunq̄
matureſcit. aliqui tamen comedunt tales
fructus. dicit etiam Dyasco. q̄ sicomor⁹ la-
pide contusus emittit lacrimā ad modū gū
mi. et idem est medicinale. Ham succurrit
morsibus venenatis si bibat. tumoreſq; sple
nis compescit. dolorem stomachi tollit.

De spina.

Capl'm. CXLIX

Spina ꝺr arbor aculeata sic dicta. q̄
spinarū acumine velut quibusdam
spiculis contra tangentiū iniurias
est armata. vt dicit Jsidor⁹. a cui⁹ similitu-
dine ꝺr spina dorsi ꝑter radiolos ossū que
sunt acuta sicut spine. Spina aūt ꝓprie dici
tur ipse aculeus. qui a stipite exiens spissus
et grossus in sua extremitate piramidalis ef
ficitur et acutus. Cuius rōnem potes inue
nire supra eodem libro vbi ꝺr de arbore i ge
nerali et dispositione arbor⁹. vbi ꝺr q̄ nō est
de intentione nature. q̄ arbores sint spino-
se sed accidit ex raritate plante p quā attra-
hitur humor frigidus parū coctus q̄ p po-
ros ad exteriora attract⁹ calore solis ad spi-
nam coagulat. et ꝑter paucitatē materie q̄
attrahitur in fine acuitur et piramidalis fi-
gurat. et hoc aliquando cū quadā inclina-
tione. vt est videre in rubis et in roseris. ali-
quando in erecto acumine ad modū spiculi
siue teli. Spinaz aūt frequentia signum est
terre sterilis vel inculte. et est quasi genera-
le q̄ plures frutices et arbores que multum
sunt spinose mutuo se cōnectūt ⁊ alterutruz
se muniunt et defendūt. et contra man⁹ sibi
resistentium pugnant et vulnerant. nūq̄ ta-
men inuicem sese ledūt ꝑter suam densita-
tem radios solares intercipiūt et roziluas
celi guttas ad ea que sub eis sunt descēdere
nō permittūt. et ideo que iuxta spinas vl' in-
tra seminant nō de facili cōualescūt. spina
pūctura manus vel pedes sepius vulnerant
tur et nō cessat dolor nisi de locis lesis tota
liter extrahant. propter sui acuitatem ⁊ pū-
cturam vix sine falce vel sarculo ferreo euel-

luntur.et cū fuerint autulse alligate p fascs/ culos in clibano exurunt.sepe etiā inter spi/ nas apparent flores et etiā fructꝰ multi. Sz mo deficientibꝫ folijs remanent spine et am plius indurant.ꝓter eoꝝ naturalē siccitatē de facili in igne accendunt et vehemēter in flamant et scintillātes ac crepitantes soni/ tū nō modicū faciūt.sz statim postmodū ad nihilant.sic dicit glosa sup.vij.ca.Ecclē.nō ꝯgruētes. Hā ex spinis fiūt sepes q̄bꝫ boies se et sua muniūt.multiplices etiā generant fructus vtiles quos defendūt.quere ē ō ru bo in lra R.

De lignis sethim. Lapim.QL.

Ligna sethim esse dicūt quedā arbo/ res spinose leues imputribiles simi/ les albe spine que grece acbantis di/ cit̄ur.sicut ōr sup Exo.xxv.vbi dicitur. Se/ thim nomen est regionis montis et arboris que albe spine in foliꝫ est similis et est leuis simū lignū imputribile incremabile. Unde dicitur i aurora. Ligna sethim torpent nul/ la putredine iustos. Signat in celis q̄ sine fine nitent. Spinam sethim vocant.quia vi/ ꝙ penis acerbis. Et quia tormētis itur ad astra dei.sm Dyasco.et Pli.virtus ē illi sti/ ptica et cōstrictiua et fluxus sanguis sedati/ ua.folia aūt aspera spinosa et albida.florem hz purpureū et ꝯgulas lōgas ad grossitudi/ nē manꝰ digiti in quarū summitatibꝫ habet capitella spinosa semine rotūdo plena et va/ let ꝺ venenū et fugiūt serpentes odore eius et potatū valet quia putrida membra fouet et iuuat ꝛc.

De sentice La.QLI.

Sentix cis.genus est herbe vel fruti/ cis habētis aspera folia pinguia et diuisa vt eruca virgas habet duoꝝ cubitoꝝ.et ōr sentixa sicu vbi crescit.quia i/ ter dura et inculta crescūt sentices sic spine vt di.Jsi.capitella hz vt carduus cuius ra/ dix est rufa longa pinguis.et est etiā medici/ nalis et subuenit cōbusturis.vt di.Dyasco. et valet ꝺ intrinsecā compunctūrā.vbi alij habent.contra venarū intrinsecam cōpac/ tionem.

De sepe La.QLII

Sepes pis.est genꝰ munitōis facte ex sentibus spinis atq̄ lignis. Nam su/ des siue pali in terra figunt.circa quos spi/ ne et virgule circūnectūt.et sic domꝰ vel se/ getes sepis beneficio muniunt.ꝛ dicitur hic sepes.huiꝰ sepis. Unde Eccl.xxxvj.vbi nō est sepes diripiet possessio. Circa sepes etiā latitant venenosi vermes vt rane colubri et serpentes. vnde a sepi ōr seps serpens.cuiꝰ venenū non solū corpus verum etiā ossa de/ struit et cōsumit. Unde Lucanus. Ossaq̄ dissoluens cū pectore tabificus seps ꝛc.ꝛ iō iuxta sepem dormire periculosū est ꝓpter la/ tētia venenosa. Sepes ymbribus ꝛ cauma/ tibꝫ exponunt cito deficiūt nisi renouētur. ꝛ dū res alienas custodiūt soli expositi pau/ latim se ꝯsumūt.et tandē exiccati et putrefa/ cti nō nisi incendiū promerent. Ā sepi autē siue a sepio sepis dicit septū septi.id est.am/ bitus locus scz circūclausus. dicitur enim intra septum templi.id est.intra ambitū seu clausuram.

De sude La.QLIII.

Sudes sudis est palus vtraq̄ extre/ mitate exacutus a suo suis dictꝰ.q̄a sepes quasi consuta sudibus videt. eo ꝙ sudes per eam et transuerso figuntur. vt dicit Jsi.sm Hugui. vero sudes ōr a su/ do sudis. vel a sudus da.dū.qō est mūdus ꝛ purus. eo ꝙ sudes mūdant et purificantur ꝓ quibꝫ terre infigant que tanto fortiores fa/ ciūt sepē quanto plus in terra ꝓfundant. et virgis eas cōsuentibꝫ fortius ꝓstringuntur. Et est sudes feminini generis.et ōr ꝑ sudes bꝰ sudis. vt di.Hugui.et Ouidius met.dic. que ꝓiūcta est humeris ceruix sude figit cō/ busta ꝛc.

De siliqua La.QLIIII

Jliq̄ est genꝰ legumis sonoꝝ folliby ꝛ vacuis qō magꝝ onerat q̄z refic. vt di.glo.sup Luc.xv.sm Hug.siliq̄ ōr folliculꝰ cuiuscūq̄ legumis ꝛ purgamētū ex q̄ porci nutriūt. Jsi.āt li.xvij.dicit.siliquon quā latini icorrupte siliquā vocāt.iō tale no/ mē a grecis accepit.qz est arbor cuiꝰ fructus est dulcis. Xilon quippe lignū dicūt liquon dulce et huic sñe ꝯcordat glo.sup Exo.ca. xxiij.vbi dicit q̄ fructus silique sūt ꝑdulces et habēt longitudinē vniꝰ digiti et pollicarē latitudinez quoꝝ cortex manducat. vt dicit idē li.xiij.ca.xx.q̄ aliq̄ dixerunt eā esse ficum egyptiā.sz ꝑ est error manifestꝰ.qz in egypto nō crescit sed in syria.

De sinapi Ca.CLV

Sinapis dr a sin qđ est simul et nap⁹ eo q⁹ in foljs napo sit silis. vt dicit Jsi.li.xvij. De sinapi di. Pli.li.xx.c. xiiij. Inde bas qs pitagoras laudauerat herbas asserit pmā landē tribuisse sinapi. et dic eā inde herbas obtinere pncipatū. calida ē et sicca in qrto gdu. būores grossos z viscosos extenuat atq purgat. serpentū z scorpionū ict⁹ addito aceto sanat. fūgoz venena supat. dentiū dolorē mitigat ad cerebz penetrat et ipm mirabiliter purgat. ostringit lapidez z mēstruis impat. appetitū puocat z stomachū ostortat. epilēticos iuuat. et ydropicos curat. litargicos excitat. z eos multū iuuat. capillos mūdat z eoz casū opescit. incōgruos ār sonos auriū z tinnit⁹ tollit. oculoz caliginē ōtergit z aspitatē palpebraz lenit. paraliticz subuenit. qz pozos apit z hūorē infundentē neruos z laxantē z insensibilitatē īducentē dissoluit z īducit z osumit. Vas z mltas alias ip⁹ laudes pdicat Pli. z vtutes. et dicit q⁹ maior est vt⁹ in seie. semē tn mimū in qntitate z maximū in ptāte. multū ei est calefactiuū aptiuū z osūptiuū z sui mltiplicatiuū. eyno em gno mimo maxia plāta pducik q frōde flozē z germie in īmēsuz dilatak. semē ei⁹ in qbusdā folliculk siue tecis oblōgz z rotūdis crescit. z illa tecaz bnficio vsqz ad maturitatē ofuak. flozes ār sūt mltū croceiz odoziferi. z cū tota herbe suba seruida sit et austera. flozes ei⁹ maxime ab apibz diligūk z freqntank. vt di. Pli. z tn nūqz ptingūt flores oliuaz. vt di. Pli.li.xx.c.xij. ita etiā se mltiplicat. vt vbi semel semiak vir loc⁹ inde vteri⁹ liberak z vbi semel cadit ptin⁹ virec. vt dicit idem.li.xix.ca.ix.

De semine Ca.CLVI

Semē est qđ ī agro spargik ad gignēdū fructū. cuis p qndā approbatoz dicak aialiū qđ emittik ad pcreāduz fetū. vt di. Jsi. semēz vo est semē frugū qñ ē tps seminādi. s. act⁹ semiatōis. a mltz etiā dicebak qndā dea vel dña semiationū. Seminariū vo est vniuscuiusqz rei exordiū vl vas in q semē ponik seminādū. sz seminiuz dr qđ a semie est lucratū. ita di. Hug. Et ponunk ysus differētiales ī grecismo. Est aiatoz semē campiqz satoz. Semēz ppe sementinū qđ in archa. Claudik atq suo spargek tpe ī agro. Seminiū cuiusqz rei dicak orīgo Semē ār vt di. Pli.li.xviij.c.xiiij. Semē bonū est anniculū bimū vel trimū. sz vteri⁹ parnz valet. et iō illđ gnū qđ ī area subsedit semini seruādū est. est em optimū qm guissimū. z illud semē optimū qđ est magz ponderosuz z interi⁹ magis albū. Em qlitatē aūt terre est semē densi⁹ vel rarius seminandū. sīr cin⁹ tardi⁹. Nam ī locis humidis celeri⁹ ne semē ymbre putrescat. in siccis vero tardi⁹ vt pluuie sequank. ne diu iacēs semen vltro euanescat. Est aūt serendū min⁹ de semine ī terra pingui z humida qz in macra. qz in terra pingui in pncipio nimis crescit et p sui multiplicatōem nimiā in fine mutuo se destruit opimit z ofūdit. Qđ celeri⁹ z citi⁹ semiat debet esse densius qz qđ tardi⁹ solo cōmēdatur Semē em serotinū dr esse raz ne nimia densitate necek. Artis qz est semen equaliter spargere. nam manus ogruere debet ei⁹ gressu semp. quia cū dextro pede. nec ē trāsferendū semen de locis frigidis ad calidiora. nec ecōuerso. nihilqz in contrariū pripiē dum est. Semen seminatum in macro solo raro facit culmū. spicā minuta generat et inanem. pinguia vo arua exyna semis radice fundāt segetē numerosam. Jn aprīmove ro circa equinoctiū est temp⁹ ogruū semina tioni. similiter et in vere. sed in recta pruma serendū nō est. qđ patz p hiberna semina cū ante prumā seminank septima die erumpūt sed post prumā vix infra quadraginta Duc usqz Pli.ca.xviij. Semen itaqz est granum modicū et rotundū habēs in se virtutez sue speciei multiplicatiuā et oseruatiuā. vñ cuz semē terre omittik ex hūore tur gescit. z pca lore terre incluso ptes rarificante et būores circūstantis terre ad sui tpamentū attrahente inualescit er grandescit. et sic cuticula sete minis scissa germē paulatim emittit. et radices inferi⁹ in terra figit qbz ptinue nutrimētū sibi haurit et sic tandē vi caloris terrā intra sensibilit apit z erūpit. exse pducens culmū frondē florē semē z fructū. et qbus modicū sit qđ seminak maximū tn est qđ ex semie generak. a stultis putatur perdi semen quādo seritur. et tn meliori modo qz p seminatōem nullaten⁹ custodik. Jn semine etiā viget seminalis ratio in qua operak calor naturalis et ad el⁹ augmentū pariter z nutrimētū hui mor nutrimentalis attrahik vi caloris. De semine aūt mediāte culmo surgit spica q fm Jsi.li.xvij. a spiculo dicta est. eo q ī spica p ducāk aristaz culmia q ad modū spiculoz

sūt acuta. ad ħ eñ facit naka aculeos i ipsis spicis vt ɔ subitos auiū minutaꝝ ꝑmiculo rū morsus in spicaꝝ sūmitatib⁹ essent arma nū naturā se diuersificat in figura. Nā qñqꝫ est lata vt in ordeo qñqꝫ triangula vt in spel ta. qñꝫ tetragona seu q̄drāgula vt ē i tritico. aliqñ ē rotūda vt di. Pli. ⁊ Arist. Est āt spi/ ca i culmi sūmitate mk̄ꝫ follicul' circūdata. in q̄bꝫ velut i matrice ḡna semialia nutriūk. et viqꝫ ad maturitatē ꝑpa ɔseruāk. Qui q̄dez folliculi erūpētes cū ḡno ꝑmit⁹ manēt clau si. deinde paulatim turgescētib⁹ ḡnis matie in tritico fiūt scissi. vt ōr super lib. Arist. de plāt. Spicarū capita generalit in ꝓncipio caloꝛe eleuāte sursū eleuank. sꝫ qñ tendūt ad maturitatē ex ḡnoꝝ pōdere inferi⁹ aliqꝫtulū inclināk. ꝑterea qñ sūt spice in viroꝛe ex coꝛ rupto aere ⁊ roꝛe pfuse in coꝛruptelā ⁊ auru ḡnē ɔuertūk. ymbꝛe ꝺo et roꝛe ɔgruo pfuse et caloꝛe celesti mō debito circūfote citi⁹ ma turescūt ⁊ ꝑt roꝛis hūectatōꝝ ḡna sua ō fol liculis cadere nō ꝑmittūt. vt di. Pli. li. xvij. Idē dicit Cōstan. et ysa. et Alfre. Et boni/ tate āt ēre cognoscik bonitas spice qz i terra bona ⁊ pingui generak spica bona. q̄ntitate mag̃ et ḡnoꝝ numerositate multiplet ac re/ serta. in ētra ꝺo sicca ⁊ macra ecōuerso. vt di. Pli. libro eodem.

De stipula Ca. CXLVII

Stipula ab vsto ē dcā q̄ vstipula. col lecta eī messe stipula vtik ꝑt culturā agri vt di. Jsi. li. xvij. vel stipula ōr a quē stipat. vt di. Hug. Est ꝑꝓe stipula idem qđ stramē vel palea cū folijs ⁊ vagis qđ re/ lināk in agro spicaꝝ multitudie p̄cisa falci/ bus ⁊ a messoꝛib⁹ collecta. ⁊ ħ stipula a mk̄ꝫ recolligik ad diuersos vsus. Nam q̄dā inde domos ɔtegūt. q̄dā loco stramis stipulā si/ bi sternūt. alij paleaꝝ vice aialia inde refici unt. alijꝺo stipula ignes nutriūt ⁊ panes et cibaria inde coquūt vt di. Pli. li. xviij. c. xxx. q̄rē ɔ de palea in lra ꝑ. stipula q̄dē est res le nis ⁊ ɔcaua ⁊ sicca ⁊ bispida. ⁊ vēto subdita et ab igne facilime inflamata. vt dic̄ idem.

De simila Ca. CXLVIII

Simila tritici est medulla. farina scz purissima ⁊ delicata vñ fit panis no bilius q̄ similago. ꝓpter nūcupak. et est flos tenuissime forme. mūdissime et albissi/ me et mollissime ac diuersis cibis apte ⁊ eti am medicinis. Quere ɔ de farina in lra F. et de polenta in lra P.

De scopa Capm. CXLIX

Scopa ē arbor a scopādo dicta a sco po pis. k̄ a scopo as. qđ idem ē q̄ pur go as. eo sic dicta q̄ ex eo scopēk tecta. vt dic̄ ysa. li. xvij. ħ a mk̄ꝫ ōr birck. et hꝫ folia leuia sic̄ tremul⁹ eo q̄ ei⁹ folia cuꝫ sint tenuissima leuissimo vēto agitatu tremere videk. mul tas hꝫ ꝓgulas duras et nodosas. q̄bꝫ pueri dorsis denudatis sepi⁹ castigāk. Et ei⁹ etiaꝫ ramusculis fiūt scope q̄bꝫ purgank dom⁹ a puluere et alīs sordib⁹ euacuāk. semia q̄dā facit vacua ad modū q̄squiliaꝝ siue siliqua/ rū q̄bꝫ vtunk boies silueſtres loco panis. hꝫ āt ħ arboꝛ multū de succo acido aliq̄ntuluꝫ pūgitiuo. vñ solēt bomies in vere ⁊ autūno coꝛtices incidere ⁊ hūoꝛē effluentem recolli gere quē bibūt loco vini. talis siq̄dez potus sitim sedat et ɔpescit. multū inflat. vt dicunt sꝫ nō reficit nec inebriat neqꝫ nutrit. Jdē eti am succ⁹ i aliq̄ vase sub diuo diu a caloꝛe so lis decoct⁹ coꝛrūpik ⁊ putrescit. ⁊ ɔuertitur in pinguedinē ⁊ efficik vt vnguentū. Multi etiā detrabūt p ignis decoctōꝝ ad modū pi cis ⁊ q̄ꝫuis sit hoꝛribile ⁊ nigꝝ fetidumqꝫ tñ multꝫ vsib⁹ est necessariuꝫ. ⁊ iō siluani boies in desertꝫ semie et succo ist⁹ arboꝛꝫ vtunk ꝑ annona. ꝑvinea ⁊ etiā ꝑ oliua. vt tāgit Pli. vbi agit de arboꝛꝫ succis. li. xx.

De stuppa Ca. CLX

Stuppa est purgamentū canopi siue lini. Et ōr ꝑm antiquos stipa. eo q̄ ex ea rimenauiū stipenk. vnde etiaꝫ et stipatores dicunk qui eam ꝓparāt i val libus et cōponūt. vt dicit Jū. li. xix. vbi agit de lanis. ꝑ multas aūt carpinatiōes et pecti nationes stuppa a lini vel canopi suba separatur. separata grossioꝛ nodosioꝛ bispidioꝛ et breuioꝛ inuenik. et ideo ad vendendum et filū ɔponendū nō est multū apta. fiūt tñ in de fila multū grossa et ineq̄lia et nodis ple/ na. ex q̄bꝫ fiūt licmina necessaria vsib⁹ cā de/ laꝝ. Nā cū sit magne siccitatꝫ de facili infla/ mak vñ subito accendik ⁊ citissime redigik i cinerē ⁊ fauillā. et qñ extinguik amaꝝ reddic fumū. tetrū oculis ⁊ naribꝫ nociuū. vtil' aūt est stuppa medicine qñ a suis bāstulis est be ne purgata. valet eī ad vulnera desiccāda et sananda ad mitigandū arsuram et repri/ mendū tumoꝛem oculoꝝ. vt dicit Plinius li. xix. ca. x.

De taxo La.CLXI.

Taxus ē arbor venenata. ex cui⁹ succo venena tozica exp̄munt. Arbor est fozti⁹ z pcera hñs ramos grossos flexibiles z lōgos ex q̄b faciūt partbi arc⁹. sic di. Jsi. li. xvij. Uñ poeta Taxi torquenti ī arcus ei⁹ vmbza est nociua et dormientib⁹ sub ea moztifera. Cui⁹ succus nimis laxat. cui⁹ carbo ignē grecū seruat inextinguibile⁹. vt di. Dyasco.

De tabula La.CLXII

Tabula a teneo. nes. est dicta. z est in vna significatōne mēsa diuitū q̄i tenabula. eo q̄ bolos teneat et vasa et mensalia q̄ desup apponūt. sup pedes erigit z q̄daz limbo circūducit et ambit. Alio mō ⁊ tabula alea in q̄ ludit. z ħ duplicat et diuersis coloribus insignit Tertio mō ⁊ lignū planū et tenue in q̄ posito colore lr̄e inscribūt. Oñq̄ p planāt breues asseruli z attenuant atq̄ p cauāt extractq̄ pte pax. z artificialiter p paginant et replēt cera nigra viridi vl̄ rubea ad scribendū. Et dicūt tales asseres tabule eo q̄ teneāt lr̄as. q̄ in eisdē tabul' sūt p scripte. Tabule āt tanto sūt meliores q̄nto ex ligno planiori z leniori et duriori p ponūt. Alio mō ⁊ tabula a tegēdo q̄si tegula. asser lōg⁹ lat⁹ serris diuisus z sect⁹ cū securibus vel dolat⁹ Hā hmōi ligna ad domoz tecta sūt vtilia. q⁹ ex eis fiūt tabulata. s. laquearia et alia edificia ex talib⁹ tabulis artificialiter p posita z p pacta. arte mira et mltiplici castratura disponūt post multiplicē supfluoz resectōez. vt tales tabule inuicez equalit̄ p iūgant. Dom⁹ ornāt et tñ posite in salarijs cū oñib⁹ deseruiāt. ab eisdē tñ q̄b seruiunt p tinue p culcant. trabes q̄dē p latū sibīnuicē hñt q̄i equali distantia suppositas q̄z sustētaculo se defendāt vt min⁹ incuruēt q̄ñ a pauimēto vel alijs reb⁹ suppositis ipa tabulata nimiū oneranf. nauib⁹ p ponendis. pontibus p struēdis cistis et alijs vtēsilib⁹ fabricādis. tabule necessario repanf et dolanf. clauiculis et alijs artificijs p paginānt. ad tabulas etiā p fugiūt naufragātes et a piculo sepius liberanf.

De trabe Lapl'm.CLXIII.

Trabs est lignū transuersale q⁹ ponit̄ p latitudinē dom⁹ ex extremitate parietes tāgēs z tenēs ne lapsū vt incuruatōz p̄t̄ suā altitudinē patianf. Et ⁊ ħ trabes vel trabs a trabo bis. q̄a ab vno piete ad aliū trabit cui infigit et vnit vt di. Huguicio. Oportet aūt vt trabs sit longa fortis et spissa et maxime circa medīū. nec forte si fuerit nimis gracilis ī medio incurue tur. vñ p̄t̄ incuruatōis piculū sepe oportet vt colūna vel statua sustinet. Nam lignū si ponitur p transuersum in sūtēaculo indiget. quod erectū alia sibi superposita ⁊ facili sustineret.

De therebintho La.CLXIIII

Therebint⁹ vt di. Jsi. li. xvij. arbor ē resinā sudās omib⁹ alijs p̄stantiozē. cui⁹ resina ⁊ therebintina. z est multū medicinalis. Hā f̄m Dyas. et⁹ folia fructus colligūt sic̄ tāni. et sunt p traria moxsib⁹ venenosis. Eius resina est bona q̄ est mūda limpida et aromatica. in colore rufa. et hz p̄tē dissoluēdi z laxandi et maturādi. et lō p̄dest capite q̄z in mēbris. De therebintho aūt dicit Pli. li. xiij. Syria inq̄t therebintū hz. et est spēs ei⁹ duplex. s. mascula z illa q̄ est sine fructu. s. femia. et hec est duplex. vna hz fructū rufū magnitudine lenticule. alia pallidum magnitudine fabe. et est fruct⁹ odore locust⁹ et tactu pinguis et resinosus. Et est in syria arbor magna et ē ei materies lēta admodū z durabilis q̄n vetustate nigrescit z splendescit. Et⁹ folia sūt densa z hz q̄sdā folliculos q̄daz aīalia vt culices emittētes q̄ corrice rebāt. et sic corrice p forato gutte resinose efluūt et emanāt. Jtē Pli. li. xxiij. ca. vj. therebintina radix et folia in vino decocta stomacū p fortāt. ⁊ dolorē capitis iuuāt. placz therebintina odoratissima tā syriaca q̄z cypria pura plucida z subalbida cū aliq̄ rubore. et illa q̄ est mōtana pot⁹ q̄z cāpestris vulnera sanat et purgat.

De thyna. Lapl'um.CLXV

Thyna sunt ligna q̄dam p̄ciosissima ad modū hebeni ex q̄b Salomō fecit gradz z fulcra in domo dñi. Uñ dicit glo. ibi. Regū. x. ca. sup illū locū. Attulit āt hyrā ex ophir ligna thyna. et ligna thyna sunt imputribilia et spinosa in similitudine albe spine rotūda et candida et valde fulgentia et polita instar speculi siue vnguis. vñ in eis resultāt imagines sic̄ in vngue. ignē nō comburunt neq̄ in aqua resolui. sicut nec ligna serbim. et multi crediderunt eadem esse ligna.

De tirso Capl'm. CLXVI

Irsus est tã arbor cꝫ oleꝫ z herbaꝫ frutex medi⁹. sic dict⁹ qꝫ de tra sursũ est erect⁹ vt di. Papias. Est itaqꝫ pa plãte supior tenerior viridior et mollior ac pulcrior. celo vicinior. a tra ꝛmotior. roze ce nior. z est melior in medicina Hã ĩ tirsis ma xime viget virtus herbe.

De tigno Ca. CLXVII.

Igna sũt ligna q̃ a pietib⁹ vel murꝫ vsqꝫ ad cacumen edificij sunt erecta supportantia totũ tectũ ad modũ co nivel piramidis sursũ tendũt z paulatim se inclinãtia ad alterutrꝫ ĩ cacumine mutuo se ꝓtingũt. Et dicũf tigna a tegẽdo vl'a tegula leãt dicũf ligna q̃dã lõga valde z aliq̃ntulũ lata plana z tenuia q̃ ex trãsuerso tignis ml'/ lateres suspẽdũf. Sũt ãt tigna fortia dola/ ta z q̃drata z cõplanata. sũt aũt tigna fortia z grossiora ꝑsus domũ z etiã ora z min⁹ fo/ tia ꝑsus tectũ. exteri⁹ lateribꝫ a sseribꝫ l' stra minib⁹ onerank. interi⁹ ꝓ pulcris laq̃aribꝫ decorãk et in ipis laq̃ank z figũk. Et dicunk laq̃aria asseres q̃ interi⁹ ad decorez camere tignis ꝓiũgũk. z a tignis ꝺr tignari⁹ q̃ tecto/ ria tignis inducit. vt di. Papias.

De tritico Ca. CLXVIII.

Riticũ a tritura est dictũ vt puriſſi/ mũ in horreo seu ḡnario recondak. vel qz ḡnũ ei⁹ cõmollik vel teritur vt edak. vt di. Jsi. li. xvij. Est ãt duplex triticuꝫ scz rubeũ exteri⁹ in vtraqꝫ extremitate acutũ in latere scissũ. interi⁹ albissimũ ḡue et põde rosũ. z illud gen⁹ est optimũ vt di. Pli. Alis est colore croceũ exteri⁹. interi⁹ ꝓ albũ. ĩ su perficie lucidũ z leue frãgi difficile. De pro prietatib⁹ ãt z generib⁹ ei⁹ quere s̃ de frumẽ to in lra F. Sic̃ di. ysa. ĩ dict. diuersificatur triticũ ex diuersitate soli in q̃ semiak. Hã qꝺ crescit in tra pingui atqꝫ putribili crassius est z pingui⁹ atqꝫ põderosius z nutribili⁹ cꝫ id qꝺ crescit ĩ terra macra siue sicca. vñ bo/ nitas tritici intendik ex bonitate soli. z econ uerso. Triticũ aũt ex diuersitate tpis variak. Hã qꝺ nascik tpe moderato in q̃ntitate z q̃/ litate erit pfectũ ac medulle multe z corticꝫ valde pauci et poptimi nutrimẽti. Immo/ derato ꝓ tẽpe exortũ impfectũ. Jtẽ differt ꝑ vetustatẽ et nouitatẽ et mediocritatẽ. nã q̃ est vetustũ lõgo tpe ꝺseruatũ nimis effi/ cik siccũ z dux ad digerendũ z modice nu/ tritiuũ. qz tunc ei⁹ hũiditas subalis a caloze aeris minuik z nimiũ desiccak. Nouuꝫ vero quo tpe reseruatũ ꝓ hũiditate supflua z vi/ scositate terre hũidũ est ac viscosũ densũ ad digerendũ durũ et inflatiuũ ventositatis et rugit⁹ vẽtris generatiuũ. Mediũ ꝓ o ink ni/ mis nouũ et vetustũ ink multã hũiditatez z paucã. tempatũ magis laudabile est et am/ pli⁹ nutritiuũ. Nam exhausta hũiditate acci dentali subalem hũiditatẽ in pte calor aerꝫ tpat. et ido tale triticũ magis est laudabile z meli⁹ nutrit et bñ digerik. pditqꝫ viscositatẽ terre z densitatẽ. Est aũt triticũ vt di. ysa. ca lidũ et inter humidũ z siccũ tempatũ. Sed panis ex eo fact⁹ est calidior ꝓpt calorẽ ignis et coctionẽ. Intendik eñ in eo calor natura lis ꝑ calorẽ ignis actualẽ. Jtẽ hãc ꝓprietatẽ hꝫ triticũ ꝑ cunctis ḡnis q̃ nutribil⁹ est ce/ teris. et hꝫ ꝓpter similitudinẽ hũane cõplexio nis. vt dicit idem. Jtẽ triticũ est colatiuũ et mũdificatiuũ z lauatiuũ. z ideo ius de eius farina factũ purgatiuuꝫ est pectoris et pul/ monis. Jdẽ facit tisanũ de eo factũ sicut de ordeo. qz mũdificat et plus cꝫ de ordeo. va let etiã ꝺ tussim z sanguis fluxũ. Jtẽ triticũ coctũ cũ oleo et positũ sup durũ apostema dissoluit illud. Jtẽ coctũ triticum in succo rute dissoluit coagulatõem lactis si mãmil le inde liniank. Jtẽ tpatũ cũ succo iusquia/ mi et positũ sup neruos, phibet hũores no/ xios ne descendãt. Jtẽ eius granũ mastica/ tũ valet ꝺ morsũ rabidi canis. Hã venenuꝫ extrahit vt dicit idez. De tritico aũt fit oleũ qꝺ valet ad multa. scz maxie ꝺ pruritũ z serpi ginẽ z impetiginẽ si cũ pãno albo bñ confri cetur. qꝺ fit vt virt⁹ olei possit meli⁹ subtra re. Jtẽ cortex tritici siue furfur hꝫ ꝓtutez co latiuã z mũdificatiuã pl⁹ cꝫ farina eius sed modicũ vel nullũ exhibet nutrimenẽ. Jtẽ vt dicit idem. triticũ recens et nouuꝫ parui est nutrimenti et q̃ comedik crudũ flegma ticũ est et inflatiuũ. et in lateribꝫ dolorez cõ/ mouet et rugitũ. cito etiam cõuertik in pu/ tredinẽ. et ideo lumbrici et alij vermes no/ ciui ex tali cibo sepius gene. ank. Assatũ au tem magis nutrit et min⁹ ventositatem facit et multũ constipat et constringit. In aqua coctum grauissimũ est et multũ inflatiuũ et viscosi humoris generatiuũ. Nucusqꝫ ysa. in dictis.

De tisana CLXIX

Tisana sicut dicit glosa sup. ꝯ. Reg. j. ordeū ꝟ siccatū pila tunsum et decorticatuz. et fit inde cibus aptꝰ illis q̄ carent dentib⁹. ex tisanis fit etiaz potꝰ vtilis patientib⁹ febres et alias calidas passiones. Quere ꝫ de ordeo in lra Q. Calorē mitigat et alterat. sitim sedat. Et declinat hec tisana. hꝰ tisane. et penultima est producta. Unde Alexander nequā sic ait. Corrice nudato tisanas ordea dicas. et ꝟ a tipeon qđ est pcutio. quia percutit ī pila dum decorticatur. potus aūt inde factus tisanum dicitur ab ysa. in dieꝯ.

De tribulo La. CLXX

Tribulus est frutex spinosus q̄ mollior est ꝯ sit arbor. z durior ꝯ sit herba. Cuius due sunt species. s. maior que crescit iuxta sepes. vt di. Pli. li. xxj. c. xvj. Tribulus dura res est septa villaz obtinet. in altum crescit. sed cū non habeat vires vt directe se extollat incuruat et versus terraz se reflectit. dentes habet acutissimos acule/os acutos et dentatos. et singule eius virgule a summo vsq̄ deorsum ad radicez aculeis sunt munite. Alia est species tribuli minor et crescit in locis palustrib⁹ et in cāpis. et est minor in longitudine et grossitudine ꝯ sit maior. Folia habet minuta et rotūda bastulas pūcit longas teneras rubeas sparsas per terrā diffusas aculeatas p totum et spinosas. Florem faciūt album et fructū primo viridem deinde rubeū tandem nigrum. et hūc fructū diligūt serpētes colubri z bufones. et ideo talem fructū comedere hominibus non est tutū. et cui tm̄ comedere liburit eligere debet illū qui a terra magꝭ est elcuatus et nō nimis maturus qui integre est et intactus a muscis vel a vermib⁹ nō corrosus. Tribulus aūt campestris. vt di. Pli. aratro et frugibus est inimicus. viuaz cm̄ ē et multum se mꝫtiplicat. et vix eradicari potest quando in aliquo radicat agro. et ideo messem compmit et cōfundit pedes z crura transeuntiū z manus se tangentiū multum ledit. et transeūtes sepe cadere vel cespitare facit. vestes hominū dilaniat z discerpit et ouiū iuxta se pascua querentiū lanā rapit. z ideo ꝟ tribulus a tribulando. quia tribulat et ledit sibi appropinquantes.

De thimo La. CLXXI

Timus est herba valde aromatica. Unde Virgilius. redolētq̄ thimo fragrantia mella. cuiꝰ flos dicit epi/thimū. et est flos medicinalis. habet em̄ virtutem melancoliā purgandi et flegma. et ꝫ valet ꝓtra quartanā et alias melancolicas passiones.

De thimiamate. Capm. CLXXII

Timiama est quedam cōfectio pciosissima ex onica et stacte galbano et thure prepata. sicut ꝟ Exodi. xxx. et est dicta a thimo flore odorifero quia olet suauiter sicut thimus. sicut dicit Jsiō. li. iij. vbi tractat de odoribꝰ. talis aūt cōfectio in vsus hominū nō debuit fieri q: dominꝰ ol/ferre in templo sup altare thimiamaꝫ banc pcepit. et ideo in ecclesia nō debet sponsus z sponsa thurificari odore thuris. Inde cria est q̄ allato thure benedicto super altare. si descendat thuribulum ad chor aliud thus sine benedictione apponendū est et offerendum dominib⁹.

De thure La. CLXXIII

Thus est nomen arboris et etiā gūmi inde emanātis. Unde Plinꝰ li. xvij. dicit. Thus est arbor arabie ī/mensa atq̄ ramosa leuissimi corticis ad aceris q̄ntitatē. succū aromaticū et album mō tione in puluerē resolutū est intus pingue z amigdale generans et effundens z mastices igni appositū facile ardens. et appellat apud nos masculus eo q̄ natura sit rotunduz ad modū testiculorū. reliquū ꝟo est planum et plene scabiosum. et est masculo minꝰ bonū. adulterat aūt admixtū resine albe sine gummi. sed sua cognoscit ꝓpria qualitate. nā thꝰ igni appositū ardescit. resina vero fumescit. gūmi aūt calefactū resoluit et liquescit. Arbor aūt vnde fluit thus ꝟ libanus. et ef gū/mi a naturalib⁹ ac medicis olibanū nūcupatur a mōte arabie sic vocato. sed a libano arbore fluens olibanū libanus nuncupat. vt dicit Jsiō. Et dicit glosa sup Eccl. xxiij. sup illum locū. Ego quasi libanꝰ non inclusus z̄. Libanus vt aiūt arbor est in arabia cortice et folio lauro similis. fructū emittēs bis in anno. s. in vere et in autūno. sed quod p se fluit in ꝓncipio estatis melius est. quod vero in estate cortice inciso paulatim exit cogit. in autūno ꝟo nec ita candidū ēt sicut purū. ſz ß qđ ꝓmo adheret ramis z cortici

in estate indurat et a ramis ferro recolligit. Thus optimū est qđ albū solidū ꝛ mundū odorifez ꝛ rotundū ad modum testiculi ac oblongū. ꝛ ido ꝺr masculinū. Thus ꝓo qđ apertus cortic⁹ in autūno vel hyemis ꝓncipio effluit non est alteri simile in ꝓtute nec odorifez valde atq; mundū. Thus ꝓo secū/dariū et rufum est tenue et scabiosū. vt ꝑ dic̄ Isi. Regio ãt vbi crescūt thura est montuo/sa et ꝑ altitudine rupiū et scopulo; q̄ inuia ꝛ inaccessa. vt dic̄ glo. Eccl. sup̄dicta. Hec oīa di. Plī. li. xv. c. x. et dicit glo. qꝺ Arabia est regio thura gingnēs sabea eiusdē regio/nis ꝓncia maxīe thurifera. ꝛ est ĩra extra ꝛ rupib⁹ vie accessa. vñ thuris arbor sine cul/tore crescit et terrā argillosa ꝛ diligit. Dicūt ãt arabes qꝺ thus nō ꝺr recolligi nec ei⁹ ar/bor incidi. nisi a sacris ꝛ religiosis tpe colle/ctionis ꝓtactu mulier; nō pollut;. et sic pu/nk ꝑ religionis obseruantiã merces augeri Item idem ibidē ca. xvj. ꝓma naturalis vin/demia est circa canis ortū in fortissimo estu Nam tūc ei⁹ cortex tenuissim⁹ laxat et ꝓsilit inde spuma pinguis q̄ cōcreata densat vbi loci natura poscit ꝫ purissimū est et candi/dū. Secūda vindemia versus hyemē corti/cibus incisis rufum ꝫ exit nec cōparabile ē ꝓri. Credit ãt nouelle arboris gūmi esse candid⁹ ꝫ veteris efficaci⁹. et q̄dam putant insulis mel⁹ gūmi. Alij negant in insulis nasci. Colectū thus in camelis deferk in ci/uitatē que sabotriam ꝺr. porta ad ꝫ patente nec ꝑ aliā viā digredi licet ibiq; decimātur deo quē inuocāt. ibiq; in mensura et ponde/re accipiūt sacerdotes. nec ante inde ꝛ mer/cari nisi ꝓius deo debita portio offeratur. candore. pbat. et carbone si statim ardeat et inflamet. si dentē nō recipit ꝛ statim frangi/tur vel redigit in puluerē vel in micā. Huc/usq; Plinius. ꝑm Dyasco. ꝓo et Plate. Thꝰ est gūmi cuiusdā arboris in Alexandria. et ꝺr olibanū alexādrinū. qđ est pur⁹ et mel⁹. aliꝺ inuenit iuxta damascū ꝛ ꝺr damascū. et nō ẽ ita bonū nec ita puꝝ sic ꝓmū Est ãt cali/dū ꝛ sicca. multū aromaticū multū pingue ꝛ glutinosū. ꝓtutē ꝫ ꝺ fortādi et aromatici/tate sua ꝺ solidandi ꝛ ꝺ stringēdi ꝛ ꝺ glutinā/di et gūmositate sua. potēter stringit lachr; mas ꝛ fluxū humoꝝ descendentiū de capite ꝓcipue q̄ fluūt ꝑ venas exteriores faciei si circa tpa ei⁹ puluis cū vino albo et cū albu/gine ouī emplastret. sic etiā sedat dolorē dē tiū et gingiuaꝝ. masticatū thus phibz fluxū humoꝝ a capite ad mēbra spūalia ad pect⁹ videlicet ꝛ pulmonē. ⁊ indigestionē ꝛ acidā eructuatōem multū valet vinum in q̄ fuerit thus decoctū. matricē ꝺ fortat ꝛ mundificat et ꝺceptū iuuat fum⁹ eius. mixt⁹ puluis eius cū aceto graciliat et attenuat māmas turgi/das puellaꝝ. ꝺ quassationib⁹ cū pice subue/nit. dolorē auriū mitigat. mixtū cū vino tu/moribꝰ intestinoꝝ subuenit si cū vino bibat Mucusq; Dyasco. et Plate. Dicit ãũt thus ꝑm Isi. a theos qđ est de⁹. quia in deoꝝ sa/crificijs adolet. ꝛ ꝑm ꝫ hz aspiratōem. vel di/citur a tundo dis. quia abile ad tundendu; et sepe tundit. et q̄nto plus tundit tanto pl⁹ redolet et facilius inflamat. ꝛ tūc caret aspi/ratione. et thure incenso ꝓcedit aromatic⁹ fumus ad modū virgule. et est inferius gra/cilis multū mobilis multis circūuolutioni/bus amfractuosus. et se ad partes appositas motu leuissimo circūuoluens. ꝝsus supioꝝ se dilatās imutans aera et obumbrās odo/ris sui fragrantia fetorē cadauerꝝ auferens. ad cerebrū directe penetrās. spm̄ aīalez cō/fortat et recreat ꝑ cerebri ventriculos se dif/fundens

De vimine Ca. CLXXXIIII

Vimen viminis ꝺr ꝓga mollis. et ꝺr ꝓ vimen eo qꝺ habeat vim multam vi/rozis. Nam ei⁹ natura est talis vt eti/am arefactū si in aqua abluat iterum reui/rescat vt di. Isi. li. xvij. et viminib⁹ fiūt neces/saria vitib⁹ vinciendis et doleis religādis li/gamenta. vt patet ꝫ eodem in lra S. quere de salice

De virga Ca. CLXXV

Virga ꝓprie est q̄ de ramis nascitur. ꝛ ꝺr a ꝓtute eo qꝺ in se vim multā ha/beat. et ꝺr a viroze. nam virtus q̄ la/titat in radice se pdit in viroze ꝓge. Et ꝺr ꝓ/ga quasi vi regens. virga eñ vtunt magi ad placandos serpētes et idcirco in ꝓga susti/nent hos alligatos. ꝓga etiam vtunt pb̄i re/ges et mgri. vt di. Isi. li. xvij. virga etiā vtūt viatores agroꝝ et areaꝝ seu p̄toꝝ dimenso/res. legati et nūcij ac pastores. Virga siq̄dē ex triplici cōponit suba. s. ex cortice ligno et medulla. mediante medulla nutrit ꝛ vegeta/tur. mediante ligno erigit et sustentat. corti/cis vero būficio tegit. et ab exteriozis aeris

iniuria defensak. Nam vt dicit cōmentator sup̄ lib̄z de plantis. Corticem habet p pelle arbor. lignū p osse. medullā loco vene Hā calor naturalis existens potissime in medulla virge mediante ramo a quo pullulat hūorem attrahit a stipite et radice. et qō grossi⁹ et terrestri⁹ est in attracto humore trāsmutatur in lignū z in corticē. qō ꝓo aquosi⁹ est cōuertit in frondiū multitudinē. z qō vnctuosus est z puri⁹ trāsmittit ad ꝓge superficiez vt inde pducat florē vt tandez fructū generet atq; semen. Nascit aūt tam flos q̄z fruct⁹ de suba virge sine ipsi⁹ corruptione z aliq̄ violatione. Nam flos insensibiliter deꝓga egrediens z erūpens virgā nō violat nec deflorat. sz fecūdat eam pot⁹ ac pficit z decorat. ꝓga itaq; nō pficit fecūdatiōis gratiam nec potentiā generandi ex cōmixtione seminis sicut animantia sed ex rore celesti pariter et calore solis. Virga autem ex quo ascendit: sursum semp tendit et suā summitatez ꝓsus celū erigit quousq; ꝓueniat ad pfectum incrementū. et est media inter ramū et stipitē seu radicē a qua cōcipit fructū. et inter fructum quem pducit ex sube sue teneritudine flexibilis est valde. z de facili inclinabilis in q̄uis ptē Itē ꝓga extrinsec⁹ est arida z sicca aspera z nodosa. sed interius mollis ē ī medulla. et sub cortice humorosa. q̄nto autem virga plus crescit tanto a terra plus recedit et q̄nto sursū alti⁹ sustollit tanto in e⁹ acumine gracilior z acutior inuenit. Item virga ex se debet esse erecta. sz qñ est nouella si casu aliquo ad terrā incuruet difficile est vt indurata in illa curuitate ad rectitudinē reuocetur. immo sepe facili⁹ frangit q̄z rectificet. qñ ꝓo virga inuenit curua in igne ponitur et per calorē eius rigorem et duriciem resoluentem et remollientem ad formā rectitudinis facilius reducit. Item virga canibus ē odiosa et puulis. qr virga eoz insolentia coercetur.

De virgulto
Capl'um. CLXXXVI

Virgultū a virga est dictū ſm Hug. est em̄ locus vbi multitudo crescit ꝓgarum. ſm aūt Isi. li. xvij. virgultuz est ramus q̄ de roboze ipi⁹ arboris pullulat Sed virga dicit q̄ de ramis oritur et procedit. Virgultū aūt sine cōmixtione seminum procedit. In hyeme vilescit. in vero ꝓo placet. quia tūc virescit et florescit p̄cisum rursum pullulat z reuiniscit a terra in suo ortu elongak. et q̄nto plus crescit tanto plus versus celū elcuatnr. Aliqñ dicit virgultū viridariū vel virectū locus scz viridis z amen⁹. plantis z herbis virētib⁹ cōsit⁹ sic sup̄ de orto patet. quere in lra O.

De vite Ca. CLXXVII

Vitis dr a vinciendo. qr vincit z ligat ſm Isi. aūt vitis est dicta. eo q̄ vim habeat citi⁹ radicandi. vel iō dicunt vites eo q̄ vim habeant vt inuicē vittis seinnectant viciniscq; arboribꝫ reptando religēt. Est ei eaz natura flexibilis quasi. l. brachijs quibusdā q̄dq̄ cōprehenderint vi tenēt et ꝓstringāt. et illa ligamia q̄bꝫ arbores vel palos capiūt. capreoli dicunt. sic dicti eo q̄ arbores capiūt vel mutuo se cōnectūt quoz̄ adminiculo freti palmites vētos sustinēt et turbines ne frangant Dicunt etiā corimbi. qr sūt sicut anuli q̄bꝫ prima queq; ligant ne longius larati palmites ventoz flantib⁹ dissipent z sine piculo fruct⁹ suos sustineāt. Uitibus aūt ista maxime ꝓueniūt. oblaqueatio Oblaqueari aūt est terrā circa radicē aperire et velut lacus efficere vt radix hūore abūdantius hūectet z calozis solaris radio fa/cili⁹ penetret. Item ꝓuenit eis putatio z est putare virgam ex vite supflua cuā resecare. cuius flagellū luxuriat. Itē eis ꝓuenit ꝓagiatio. z est ꝓaginare flagellū vitis supsternere z q̄ pozro pangere. z hinc ꝓagies dicūt pali me. l. vitis extēsiones. Itē eis ꝓuenit fossio. et est fodere terrā mouere fossozio vl ligone vt radices et herbe supflue amoueant. et sic vites meli⁹ foueant. Item eis cōuenit palsti/natio. palstinare aūt est palillare. i. palos figere circa vites vt sustentent. vt dic̄ Papias etōr a pango gis. xi. qō idem est q̄ palos figere vel plantare vt di. idem. ſm Isi. autem palstinare est simo vel terra pinguiori vitē pascere vel nutrire vt ampli⁹ fructificet. Item ei⁹ ꝓuenit pōpinatio Est aūt pampinare pampinos. i. folia supflua devite amouere vt ꝓuebrate citi⁹ maturescāt. Pampini autē vt dicit Isi. sunt folia quoz̄ subsidio fructus vitis ab ardore et frigore defensat z aduersus oēz iniuriā p̄munit. q̄ pampini vt di. Isi. iō sūt intercisi vt solaris radi⁹ ad maturitatē fructus facili⁹ admittat. et sunt dicti pampini eo q̄ de palmite pendeāt vt dicit idem lib. xvij. Itē eis ꝓuenit vindemiatio. et ē vindemiare.

devite vuas demere. qđ fit qñ fructꝰ vince p
cidũt ꝛ recolligũt. De vitib ãt di. Pli. libro
xvij. c. xxij. Uitis qñ ꝑcidit tpe cõgruo ꝛ mõ
debito. ex ꝑcisione vires recipit ꝛ ꝓcipit ma
teriã ex q fructꝰ vel flores impostex parunt
nisi em ꝑcisione castigaret supfluoꝝ tota in
fecũda ꝛ sterilis redderet. nihil em auidius
nascit. ꝛ iõ nisi vires ad pariẽdũ seruẽt ñ est
paritura fructꝰ In vite ãt ẽ natã vt malit pa
rere q̃ viuere. ꝛ iõ q̃cq̃d de materia supflua
a vite demit fructui accedit. vites ꝙ putati
onis tpe q̃nto citꝰ putãt tãto plꝰ effundũt ꝺ
materia. ꝛ q̃nto serꝰ tãto ferũt fructũ vberi
ores. ita tñ q̃ putatio tps debitũ nõ excedat.
vñ vites gciles ꝛ tenues citꝰ oportet putare
validas aũt nouissime. Debet ãt ꝑcisio fieri
obliq̃ int duas gẽmas. ita vt in pte opposita
gẽme ꝑcisionis fiat vulꝰ Jꝺo ãt ꝺz fieri ob
lique ꝛ nõ directe vt cito descẽdãt ꝛ defluãt
guttule pluuiales ꝑ quartũ freq̃ntiã ꝛ pma
nentiã sup planã inciſurã vitis summitas le
deret. ꝛ q̃nto vitis est gcilioꝝ ꝛ macrioꝝ tãto
plus de ea putandũ. qñ ãt pampinatõe idi
get nõ ꝺz remoueri foliũ qꝺ est circa vuam
nisi vinea sit nouella. sz potꝰ alia q̃ magꝭ sũt
remota. ꝟ em vuã supplantaret. Quicq̃d ꝙ
crũpit et pullulat alias q̃ ab oculis siue gẽ
mis spuriũ ꝛ inutile indicat et statim est rũ
pendũ. Itẽ idẽ ca. xxiiij. Uitib accidit moꝝ
bus spẽalis. s. qñ germia nimis tẽpestiue au
ferũt aut qñ in supinũ inciduñt. aut quãdo
noxio roze vel ymbre floratõis tpe pfundũt
aut qñ nouella germina pruina aut frigore
decoquũt. aut qñ ab imperitis cultoribus
aut circũfossoribꝫ radices vulnere iniurio
so ledunt et qñ desquamant. i. a suo cortice
totaliter spoliant Juꝺ omnia aũt maxie ledit
qñ fortꝭ ymber pcutit palmitẽ florescẽtẽ qꝛ
fit defluit tpe fructꝰ Ex aere aũt corrupto et
roze vel ymbre noxio crescũt q̃dã vermes vt
eruce ꝛ testudines vitis germia ꝛ folia depa
scentes. ꝛ eã sic depastã facile derelinquunt
leto. Accidit etiã eis aliꝰ morbꝰ quẽ araneũ
vocãt vinitores. qꝛ ex flatu vẽti noxio et ym
bre corrupto generãt q̃dã tele q̃si araneariũ
q̃ obuoluũt fructꝰ ꝛ ꝓsumũt ꝛ aduruntur
Ledit etiã vitẽ rapha. odit etiã ꝛ caulez ꝛ
oleũ eolus. odit etiã ꝛ cozulũ. vñ qñ talia viti
bus sũt vicina tristes ꝛ egre efficiũt. Nitruꝝ
q̃dẽ ꝛ alumẽ et aqua marina ꝛ fabe ac vicie
putamina vltima et maxie interimẽtia vitiũ
sũt venena. Hucusq̃ Pli. lib. xviij. c. ij. Dicit
idẽ vt apud priscos vites int magnas arbo
res nũ erabant. Jn aliq̃b em ptib sũt vites
ita magne vt ex eaꝝ trũcis statue fiãt ꝛ colũ
ne. vtz in simulacro iouis i vrbe populonia
Sup tectũ etiã tẽpli ephesie diane vna vite
antiq̃t scãdebat. Colũne q̃z de talib vitib
facte diutissime pmanẽt. incozrupte in pau
cis em lignis natã eternioꝝ est q̃z in vite nil
o fine crescũt. ꝛ circa domos ꝛ villas circũdu
ci pñt. leuant etiã in multꝭ ptib ad vlmi vel
populi arboꝝ sũmitates ꝛ eoꝝ rami quasi
maritali affectu suis brachijs se cõnectunt.
Arboꝝ est vtilis et medicinalis tam in folijs
q̃z in fructu ꝛ emittit ꝛ reddit liquoꝝ succis
oim arboꝝ melioꝝ. qñ ꝑcidit lacrimã emit
tit purissimã. et illa lacrima vtiliter collirijs
adhibet. ꝑ illꝰ lacrime emulsionez ꝺcpurat
eius subalis humoꝝ in radice. vñ fructꝰ po
stea surgit dulcioꝝ et purioꝝ ex ipa vite Fo
lia vitis sũt lata interꝰ plana viridia ꝛ mollia
exterꝰ aũt valliculata ꝛ villosa in extremita
te. lateribꝫ intercisa ꝛ acuta multũ obũbrã
tia. quoꝝ vmbra estuãtibꝫ ꝛ q̃escere cupien
tibꝫ est iocũda. ꝛ sũt multũ medicinalia. Hã
vulnera mũdant ꝛ mũda sanant in aqua de
cocta refrigerãt. calorẽ febrilẽ mitigãt. estu
ationẽ et tumoꝝem stomachi cataplasmata
mire sedant. ꝓgnantẽ adiuuãt. somnũ puo
cant ꝛ cerebꝝ recreãt ꝛ ꝙfortant. eꝰ lacrima
potata sepe calculos frãgit vt di. Dyasco. vi
sum acuit. lippitudinẽ oculoꝝ tollit. morsibꝫ
venenatꝭ ꝛ veratõibꝫ succurrit ventrez sistit.
cinis etiã eꝰ valet ad ꝑdicta q̃ succo ruthe et
oleo admixtꝰ tumoꝝez splenis spargit. vt dicẽ
idẽ. Pli. li. xxiiij. c. j. vbi dicit folia vitiũ dolo
res capitis amputãt. inflatões sedãt. cũ farī
na ordei calidã artetică curãt. dissentericos
valde iuuãt si eoꝝ succum bibãt patiẽtes. la
crima eius cũ oleo sup locum piloſuꝝ illita
modo psilotri. pilos amputat. et ꝟ facit ma
xime lacrima quã ramꝰ vitis viridis emittit
et resudat. verrucas tollit. cortex vitiũ et fo
lia arida vulnex sanguinẽ sedãt ipmq̃ vul
nus ꝙglutinãt ꝛ sanãt. cinis vitiũ morfistu
lã purgat atq̃ curat. neruoꝝ dolores et con
tractiones mitigãt. scorpionũ et canuꝝ pla
gas cũ oleo sanant citius. cinis corticis ꝑ se
pilos ablatos restaurat ꝛ mꝫtiplicat. Huc
usq̃ Plinius.

De vite agresti.
Capꝫm. CLXXVIII.

Vitis agrestis est labrusca. sic dicta qz
i terre marginibz crescit. a labro cm
oz labrusca. s. ab extremitate tre vbi
nascit. sic dī. Jsi. li. xvij. Est āt silvestris viti vini/
fere ī folijs sz nō i fructu. nā fructū facit mo
dicū aut nullū. z si quē fecerit ille dur9 est et
stiptic9 z amar9 Vitis vinifera degenerat sepe
in labruscā qñ nō colit nec putat. z econ
uerso de labrusca fit vitis vinifera p culturā
debitā z tonsuram. vt dī. Pli. et q̄uis labru
sca nō sit q̄ ad cibū vtilis. est tñ q̄ ad medici/
nā. Hā et9 radix elixa in aq̄ pluuiali et mixta
vino ydropicos curat. oēs maculas tollit.
tussim ꝓpescit pulvis radicis ei9 ꝫ defectuz
stomachi mire subueit. vt dī. Dyas. Pli. aūt
lib. xxiij. c. ij. dic sic Labrusca grece ampeloe
sargie appellat. spissis folijs vinoso cortice
fert vuas rubētes mō cocci q̄z succo mulie
res cutē faciei purgāt. z illevue cum folijs z
succo trite vtilit apponūt. vicijs coxaz et lū/
boz trite cū aceto scabiē bois z q̄drupedz
curāt. Hucusq; Pli.

De vitulamine Ca. CLXXIX

Jtulamen a vite oz illa plāta bastar
da siue spuria et infructuosa q̄ nasci
tur a radice vitis siue al's. nō ꝓcedēs
ex ipis gēmis. z tales plāte degeneres sūt et
innaturales. z iō ñ fructificāt. sz vitē onerāt
et ḡuāt. z fructū impediūt ac retardāt. nam
hūoꝛē attrahunt a radice q̄ deberet trāsferri
ad fructū nutriendū z augmētandū. z iō de
bēt citi9 extirpari ne diuti9 crescētes diminu
ant fructū vitis. z iō tales plāte adulterine di
cūt spuria vitulamia. i. degenerātia z nō na
turalia. vt hēt. li. sap̄. c. iiij. et ē h lra rabani z
antiq̄z. q̄uis Aug. ī li. de doctrīa xp̄iana di
cat. q̄ melius dicerēt adulterine plantatōnes
qō q̄dēvez est q̄ ad simpliciū intellectū. ve/
ra tñ lra est z bona q̄ ad intelligētes sez spu/
ria vitulamina.

De vinea Ca. CLXXX

Jnea vt dī. Papias est locus vbi plan
tāt vites. vñ z vinetū vocam9 locuz
vbi ꝓsita est multitudo vitiū. Vinea
diligēter excolit z ab oib9 superfluis expurga
tur z a cultoribz sepe visitat. z ne ledat a be/
stijs macerijs z sepibz circūdat. et ne diripi/
ant fruct9 ei9 custos ī ea sup speculā ordinat
in hyeme sine custodia relinqt. sz ī autūno a
mīcis frequentat. in hyeme valde pallet. ī vere
z in estate viret floret ac redolet. sz in autūno
fructu gaudet. odoꝛ floꝛētis vince omī vene
noso ꝛriak. et iō ipa floꝛēte fugiūt colubri et
bufones sustinere ei9 fragrantiā nō valētes.
viroꝛe z amenitate delectat visū fragrantia
z aromaticitate afficit olfactū. saporꝫ suavi/
tate reficit gustū. folioꝝ lenitate demulcz ta
ctū. aerē diligit puꝝ serenū vt dī. Pli. et mi/
nus diligit tps nubilosū. terrā diligit cali/
dā z siccā mediocriter pinguē ac dulcē. Hā
qñ tra est nimis pinguis vel nimis humida
luxuriat in ramos z in folia. z paucos habz
fructꝰ. qñ vo tra est arenosa z nimis macra:
cito deficit z aresci cū nō inueniat sufficiēs
fundamentū seu nutrimentū. sil'r si fuerit ī
terra amara vel salsuginosa coꝛrūpit radic
e9 malicioso hūoꝛe radicꝫ subaz subintrāte. z
iō non diligit terrā dulcē z in suis q̄litatib
tpatam. et iō mōtes alti soli bñ expositi sunt
optia loca ad vineā. q̄ in eis est humoꝛ dul/
cis z caloꝛ fortis. z q̄nto vinea soli magis ē ex/
posita. tāto fruct9 reddit dulciozes. ꝓio āt
est fruct9 viridis dur9 stiptic9 z acetosus. de/
inde p decoctōem solis dulcis efficit z deli
cioſus. sub folijs ei ipi9 vinee latitāt vulpes
vuas vinee coꝛrodētes auide et deuastātes.
et maxīe vbi custodes sūt negligētes. nec p/
dest q̄ aliq̄ min9 sapientes ponūt z clandunt
vulpiū aduersarios. i. canes intra vitiū ma
cerias siue sepes. nā pl9 demoliūt z destru/
unt vuas vinee sic inclusi pauci canes q̄si fur
tiue facerēt pl'es vulpes vt dī. Jsi. et iō sapiē
tes vinitoꝛes sūma studēt diligentia ne sub/
intrēt poꝛci seu canes domestici seu vulpes
a muscaz aūt z vermiū coꝛrosione nō pt ser
uari vinea nisi q ipi9 manū. qui oīa in sua
ꝓtinet prāte. vt dī. Jsiō. et saluat magnifice
vniuersa.

De vua Capl'm. CLXXXI

Ua ab humeo mes. oꝛ. z est dicta q̄i
hūida eo q̄ intrinsece hūoꝛ ē plena.
vt dī. Jsi. li. xvij. Extribz āt ꝓponit
vua. s. ex folliculis glarea et arillis. folliculi
dicūt vinaria siue tece in q̄bz glarea ꝓtinet.
z est glarea succ9 siue humoꝛ pinguis ipsius
vue. Arilli āt dicunt q̄uula ḡna q̄ sūt in ra/
cemo. et dicūt alio noie acini ab acco ces. et
oz dici h acin9 ni. sic ptz in matoꝛi volumine
pstiani. vbi oꝛ illō verbū paulini. Exprimit
humētes acinos succūq; liquentē. aliqui tñ
dicūt h acinū. Uua em est generale nomen
ad botros z racemos. nā vua ꝓprie est mlto/
rū ḡnoꝝ coadunatio. racem9 āt oꝛdinū ḡnū.
Botr9 āt vuaꝝ ꝓgeries vel ꝓgregatio q̄ gal/

lice ꝺr moissine. ſm aũt Papi. t Jſi. racem⁹ eſt botrionis ps siue ramuscul⁹ cũ vuis ꝑcis. vñ a ramo ꝺr racem⁹. ſm Jſi. Uue autẽ dunt ad comedendũ. cõmẽdat eãs t ſpecies. t iocũditas saporis. quaꝝ multe sũt ſpecies. sicut ꝑcoque sic vocate qr cito maturescũt t añ oẽs calore solari decoquũt q̃s grecilageos dicũt. qr festinãt ad maturitatẽ sic vocate. Jtẽ sũt purpuree a calore purpureo sic a magnitudine. sic dactili a lõgitudine. Jtẽ sunt stephanite a rotũditate nũcupate. Jtẽ sunt ceraunee sic dicte eo q rubeãt velut igne. Sũt aũt et amineevue. ſ. albe mineo. i. colore rubeo nõ ꝑmixte. Jtẽ sũt apiane facientes vinũ dulce. q̃s nisi cito colligas pluuia ſ eruent ſ t marie apibꝫ infestant ꝓ q̃ꝝ ꝺepꝫdatione apiane sũt vocate. Jtẽ sũt t butisla/teal's biturice a regione nomẽ sortite. turbines et pluuias t calores optime sustinent t in terra macra nõ deficiũt hmõi. t ꝺr esse basilica. Jtẽ sunt argite q̃s nisi ꝓmo tpe colligas aut ĩ terrã cadũt aut hũore ꝓputrescũt Jtẽ sũt t elbolie. i. varie q̃ neq̃ꝝ purpuree sũt neq̃ꝝ nigre ab elbo colore sic dicte. elbũ ei interalbũ et nigrũ ẽ mediũ. Sũt ãt mlte alie differẽtie vuaꝝ q̃ꝝ q̃ dicta sũt. q̃ differt ab invicẽ in sapore t colore in magnitudie t ꝓtute. ſz be sũt magſ famose vt di. Jſi. li. xiiij. ſm yſa. ꝺo in dict. Color vuaꝝ q̃ drupl'r variat Sũt eñ vue omino albe clare t aq̃se. modicuꝝ carnis hñtes. corticꝫ subtiles. ossa exigua. Sũt itez vue oĩno nigre grosse carnis ꝙui hũoris t corticis. t ossiũ magnoꝝ Sũt t citrine q̃ magſ ꝓticipãt cũ albedie q̃ꝝ cum nigredie. Sũt insup rufe q̃ magſ accedunt ad nigredinẽ q̃ꝝ ad albore. Albe leuiẽ nutriunt facile digerũt. venas penetrãt t vrinã ꝓ uocãt. Nigre sũt dure digestiõis. tñ stomachũ pl⁹ ꝙfortãt. t etiã pl⁹ nutriũt q̃n bñ digerũt. Citrine aũt t rufe sũt medie in potẽtia. et sic dicit idẽ yſa. Quãto vue sũt maturiores tãto sũt laudabiliores t ad nutriẽdũ t generãdũ bonũ sanguinẽ meliores Uue q̃ min⁹ bñt carnis q̃ꝝ hũoꝝ laudabiliores hũores generãt q̃ꝝ ille q̃ sũt pluris carnis q̃ꝝ hũoris nõ tñ sũt tãti nutrimẽti.

De vua immatura.

Capl'um. CLXXXII.

Ua imatura ẽ frigida t sicca t multũ acerba. t ꝓcutit neruos sua frigiditate. dentiũ t radices sua stipticitate ĩtantũ q̃ obstupescũt t videt q̃dãmodo ꝙgelari Uirtutẽ aũt hz ꝙstringẽdi t colericũ vomitũ repmẽdi et calorẽ epatis extiguẽdi. sitim auferẽdi. acumẽ colere mitigãdi. humores grossos in oculis in palpebris desiccandi t pruritũ oculoꝝ t asperitatẽ abstergendi. vt di. ysaac.

De vuapassa Ca. CLXXXIII

Uapassa mltis modis fit. Aliq̃n ei torquet illõ ꝓ qõ vua depẽdet a vite ita q̃ nõ possit hũidũ vlteri⁹ ad vuaꝝ ascẽdere. t sic ꝑmittit a sole p dies aliq̃s desiccari. t ꝑ ꝺr vuapassa, ꝓt calorẽ solis quez patit. t ꝑ est optima ad comedendũ. Aliq̃n racemi inuoluũt in pãpinis vitis t colligãt folia sil' ne racemi dispergãt. t postq̃ panis est extract⁹ de clibano q̃n calor est tpat⁹ imponũt ibi racemi inuoluti t exiccant. Sil'i mõ dicũt iste vuepasse. qr quandã violentiã a calore clibani patiũt. sil'i mõ q̃n in fumario fit vuapassa. vñ di. Alexãder nequã Dãt vuaspassas cliban⁹ fumaria feb⁹ De vuapassa dic yſa. in dict. Uuapassa pfecta in dulcedine est calidior maxie si nigra est. nec est nimis mollificatiua nec nimis ꝙstipatiua sed media. malos hũores tpat t mitigat morsionẽ. maxie q̃n est pinguis t carnosa t corticꝫ est tenuis et ei⁹ ossa siue g̃nula sũt exigua atz pauca. hmõi vuapassa ꝺ dolorẽ pectoꝝ adiuuat. pulmonẽ mũdificat. tussim sedat. vesicã t renes purgat. splenẽ t epati nõ ꝙuenit si habuerit duriciẽ t grossiciẽ Uua ãt passa hñs acerbitatẽ cũ q̃dã põticitate min⁹ est calida q̃ꝝ sit dulcis t min⁹ hũida maxie si sit alba. t iõ paꝝ nutrit. calorẽ extiguit. ventrẽ cõstipat t ꝙstringit.

De vino Ca. CLXXXIIII

Jnũ ꝺr q̃si invite natũ. vel a vena eo q̃ potus eius venas sanguie cito replet. vt di. Jſi. li. xx. vbi tractat ꝺ potu. Temetũ aũt ꝺr forte vinum. eo q̃ tenet mentẽ t temerarie agere sepe facit. Dr t merũ q̃n est purũ et aque nõ admixtũ. ꝺr et bachus. a libero pr̃e q̃ vocabat bachus. t dicit fuisse ꝑm⁹ repertor vitis. vel bach⁹ ꝺr ab effectu. qr fortitudie sua facit bibẽtes furere t ĩ alios debachare. Laudes ãt vini nõ posset ad plenũ describere etiã si viueret bach⁹ ipe. Jnt oẽs eñ liq̃res t succos arboꝝ vinũ obtinet ꝓncipatũ. nã ꝑ oĩb liq̃ribꝫ vinũ moderate sũptũ corꝑa pl⁹ ꝙfortat. corda letificat.

morbos et vulnera euacuat atq; sanat. vnō dicit ysa. in vltō dieī. Uinū dat bonū nutrimētum corpi. sanitatē reddit pditā ac custodit. calorē nāle p oīa cibis et potib cōfortat et augmētat ppt familiaritatis ꝯfortiū qō hz cū naīa. vñ sanguinē purissimū generat: et turbidū purificat et clarificat. venaꝝ ora apit. et iteriora mūdificāda sua subtilitate penetrat. et tenebrosaz fumositatē tristicie inductiuā illuminat atq; fugat. totū corpis membra corroborat. et vigorē singul' admi/nistrat. vini cū bonitatē actio aīe manifestat facit in ea tristicie et dolozis oblīuionē. nec pmittit eam sentire angustiā vl' dolorē. acuit intellectū et facit eū docilē ad inuestigandā rem difficilē et subtilē. animosā etiā ipsaz efficit et audacē. vñ pz vini excellentia cuius vsus ꝯuenit oīb hoīb. etatib. tpib. et regionib si debito mō fm vires bibēt a singulis assumat. senib cū ꝯuenit qz calor vini corū repugnat frigiditati. iuuenib ꝯuenit fm cibū qz in natura similis est nature et etati iuuenū et adolescētib pueris est cibus et medicina. et eoꝝ calori adhuc imperfecto nutrimētū exhibet et augmentū et ipaz hūiditatē puerilē supfluaz ꝯsumit et desiccat. in frigida ei regione et in hyeme vinū forte et multū purū ꝯuenit. in estate ꝯo et in calida regione vinū purū et multū mixtum vtile est. corpus enim humectat et refrigerat. ꝓpter mixturaz aque que subtilitate vini ad remotiora mēbra reducitur valde cito. ideo antiqui vocauerūt vinū triacam magnā. quia inuenerūt illud duaꝝ rerū esse iuuatiuū. calefacit cū corpa frigida et infrigidat calida. et hūectat sicca. et humida extenuat et desiccat. sz ei⁹ calefactio et siccatio est natural'. humectatio ꝯo et infrigidatio est accidental'. qz subtilitate sua portat aquā ad membra q̄ necesse habēt infrigidari et humectari. vt dicit idem. In vino āt ꝯsideranf ista substātia siue liquor calor sapor atq; odor. Nam fm subam vini attendi tur subtilitas et terrestreitas siue grossicies atq; mediocritas. vinū subaliter tenue et subtile albū est claꝝ et ꝯuenit stomacho. qz cito digerit et venas pfozat. mentē nō pcutit nec ledit. nec neruis nec cerebro aliqd infert nocumentū. vinū aūt terrestre atq; grossuz subtile est et optimū. stomachū em̄ grauat et difficile penetrat. Color aūt vini est quadruplex. s. albus. niger. glauc⁹. citrin⁹. et roseus siue rufus. albū ꝯo et nigrū vinū ceteris est minus calidū. et albū est magis humiduz q̄ nigrū. ꝓpt subtilitatē et aq̄sitatē dñantem. nigrū ꝓpt subtilitatē et aq̄sitatē dñantem. nigrū ꝓpt grossiciem et terreitreitatem ei magis subaliter dominantē. vina vero mediocres colores hūtia sunt alias calidiora. s. vinū citrinū seu aureū et vinum rufum. et hoc fm q̄ magis ab illis extremitatib suut remota. et q̄nto illis sunt vicinio/ra, tanto sunt minus calida

De vino rubeo
Capm. CLXXXV.

Uinū rubeū valde intēsuz in rubore sic̄ sanguis fortissimū est. et multū leditcaput et pcutit mētez et fozē facit ebrietatē. et iō optime indiget aq̄ cōmiscerī. vñ si cōmisceak qñ oportet et bibak put etatibuset tpib et regionib ac ꝯsuetudini ꝯuenit atq; decet. multū ē laudabile q̄ grossos dissoluit humores. vias venaꝝ a putredie mūdificat et sanguinē purificat. maxie si vicinū fuerit puritati. et iō ꝯueit senib q̄ eoꝝ calorē ꝯfortat et frigidoꝝ hūoꝝ dissoluit abundantiā i senū corpib collectoꝝ. Uinū rubeum necesse est hz̄e saporē ponticū siue dulce et liquorē int grossuz et subtile mediocrē. et odor ei⁹ inter aromaticū et graue. et talevinū est ceterꝝ tpantius ad nutriēdū et mutat facili⁹ in sanguinē ꝓpt sil'itudinē quā hz cū eo in liquore i sapore et colore. vinū dulce et mū tū rubeū iuuat ad mūdificandū vicia pectoris et pulmonis. valde em̄ est solutiuū viscoſi hūoris et lenitiuū et immūdicie abstersiuū vini aūt ꝯsideratuz odor. nam si vinū fuerit aromaticū signat suū liquorē subtilē esse et tpatū. oīm̄ icōdicie em̄ datū et optime digestiuū. et ideo claꝝ generat sanguinez atq; mundū. et est cordis ꝯfortatiuū. lenificatiuū et fumi grossi et obscuri et turbidi expulsiuū Uñ ypo. vinū inqt odorifer⁹ subtil⁹ ceteris est et leui⁹ et digestibilius ac nutribilius. quia natura in eo suā ꝯsueuisse se signat actionē. vinū ꝯo qō nulli⁹ est odoris siue ventositatis grossicie insinuat. et iō est illaudabil' nutrimenti nec clarificat sanguinē nec etiā cōfortat sz generat hūores grossos et fumū turbidū et obscurū. vñ horribilissimū hūs odorē et saporē ponticū pessimū est qz infert corpi maximū nocumētū. pessimū generat sāguinē et noxiū ꝯfert corpi nutrimētū. et maxie si vinū fuerit valde nigr ad qō ptinet grossicies liquoris et ḡuitas odoris et ponticitas saporis. vinū itaq; ꝑdict̄ q̄litatib tpatū si te/

perate et mō debito bibaf.naturā adiuuat. laudabilē sanguinē generat.saporē cibis et potib⁹ admistrat.desideriū et appetitū excitat.vitalē naturā et naturalē stomachū confortat.ad cibū appetendū et recipiēdū ac digerendū iuuat.ꝓtutē expulsiuā ad expellendas feces excitat.sitim sedat. passiones aīe de malo in bonū alterat ⁊ imutat.nam aīaz fit ab impietate ad pietatē.ab auaricia ad largitatē.a supbia in hūilitatē. de timore in animositatē.⁊ vt breuit dicā vinū moderate sūptū corpis ⁊ aīe sanitas est. Vnde ysa. in dieb⁹.et Pli.li.xiiij.ix.c. vbi ōr. vini natura est ipo hausto accēdere viscera int⁹.forꝫ ipso falso infrigidare mēbra q̄ ab ipo pfundunf. Viriby autē corpis nihil vino vtili⁹ ē si adsit mod⁹.nihilq̄ pniciosius si mod⁹ in sumēdo non teneaf. vñ andronides sapia clar⁹ scripsit ad Alexandrū magnū cohibēs intpantiaz vini in bibendo. Rex inq̄t memēto te bibere sanguinē ēre.nā bibere intpate vinū cicuta est homini seu venenū q̄d p̄ceptis si ille obtempasset pfecto amicos in temulētia nō in teremisset.vt dī. Pli. Itē mala q̄ facit vinuz intpate et imoderate sumptū tangit ibidem in eodē li.ca.vl. mentē inq̄t mutat in furorē in mali impetū ⁊ oblitionez boni. Ebrioso siquidē ineſt pallor in facie et gene pendule oculoꝝ assūt vlcera et lippitudo.man⁹ tremula liguaq̄ ligata.postera die eructuant. alitus fedi velut de sepulcro et grauissime sentiū tur in capite pūctōnes. amaricat frumen.s. palati summitatē amica bilis.i.colere q̄ incē dit ex calido fumo vini et estuans sitis torquet guttur. Nam hec necessitas vinuz seq̄t vt bibendi ꝯsuetudo auiditatē pariat rebibendi.vñ more sanguisugevinolenti quāto plus bibūt tanto plus sitiūt. Ad hec verba Pli.addit ysa.dicens sic.si vinū vsq̄ ad ebrietatē sepe sumptū fuerit rōnis lumē extinguit etvim brutalē ꝯfortat.vñ pmanet corp⁹ velut nauis in mari nō habēs gubernaculum aut rectorē.et sic milicia nō habēs p̄ncipem nec⁹ ducē.ꝓpter q̄ fauet ebrius rei abnuēde et laudat q̄ in se est illaudabile. de sapienti bus facit stultos.de beniuolis puersus efficit et malignos.nam ebrietas est oim vicio rū fomes atq̄ causa.incidūt em̄ ebriosi ī homicidia.adulteria.et furta.et ideo volētes curare vinū plus bibant q̄ eoz ꝓtuti expedit et nature.

De vino nouo
Capl'm.CLXXXVI

Jnū nouū q̄d de lacu.i.de cuppa nouiter est sublatū vocaf mustū q̄n scz de torculari p̄mo est expressum.et ē sic dictū quasi tenens mus.i. terrā humefactā siue lutū.mus em̄ grece terra ōr latine.vñ ⁊ humus terra ōr humefacta.in musto autez partes terre et feculēte partib⁹ aqueis et acreis sunt admixte in quas agens virt⁹ ignea fortissimā facit ebulitōem. Nam ptes ignee et aeree mouenf sursū.ptes vo terree deorsū et ex tali pturbatione et repugnantia fortis fit ebulitio donec vincente caloze puri ab impuro fiat sepatio ⁊ opleta digestio. Jneſt āt musto tanta vis feruoris vt vasa fortia ex eo plena et absq̄ spiramine mox dirūpat vt dī. Lōstan. et Bre.sup Job.vnde p spiraculi apertura spumosa vini immūdicia ad vasis supficiem vi calozis ejecta continue euaporat donec purissimū vinuz fiat. Jn p̄ncipio autē q̄n mustum eliquaf valde est turbiduz atq̄ spissum.et ideo vt dicit ysa.bibitū grossum generat sanguinē et fumum terribiliuz somnioꝝ inductiuum.malos generat hūores. rugitum facit et inflationem in intestinis. Mustum em̄ nouum valde ventosum et spumosum est ꝓpter resolutionē partium vi calozis. Unde Bal'. vinū quodcūq̄ duz est recens non habet vim ducendi cibum p corpus.vnde ventositatem et inflatiōem ac fastidium generat.quanto plus autem durat post expressionem a torculari tanto plus clarificaf et depuraf et ampli⁹ intēdit calor eius quando em̄ adhuc est mustū ab ebulitione nō quiescit nec terrestria ad suū locuz descendūt.nec aerea et ignea suū locū sursū petunt ⁊ remanet adhuc indigestū.⁊ ideo q̄n bñ est vinū defecatū et lucidū atq̄ clarū laudabile est ⁊ amicū nature.q̄ tunc ꝓfortatur calor eius quotidie tam in odore et sapore q̄ in virtute meliozatur.nisi forsan a corrupto aere vel ab aliquo corrupto vase casū aliquo corrumpatur. Nam si vas ipm continens corruptum fuerit et ipsum vinum corruptū erit.ex aere corrupto et calore vel humiditate nimis distemperata vinū sepe corrumpit.et ideo nūc accescit nunc pinguescit vel totaliter cōputrescit. et tūc nature hois est pessimū ⁊ maxime inimicū et est fugiēdū simpliciter vt venenum. Uinum etiā vetustissimū in calore excedit tēperamentū.et ideo

sapozē mutat z calozē. z talevinū suo acumine ledit cerebꝝ z pcutit mentē. z sua siccitate z caliditate inflamat subalez būiditatē. extinguit calozē naſalē. z iō nec nimis recēs nec nimiſ antiquū est laudabile. ſz potiꝰ inē duo extrema ē mediocre ſm q̄ ab extremitate noui z veterſ magꝭ ē remotū. q̄ illō ē maxime tpatū. Vucuſq; ysa. in dict.

De vino condito
Capl'um. CLXXXVII

Jnū ꝺditū fit artificialiē ex admixtione aromatū tā spēꝝ q̄ herbaꝝ. vtz in vino salviato. in vino rosato z gariophilato. z est illud vinū ꝺueniēs tā in potu q̄ in medicina. ſtꝰ em̄ tam spēꝝ q̄ herbarū immutat vinū. z sibi ꝺfert ſtutē singularem. et ideo talia vina sunt salubzioza et delicatioza q̄n eis salubzes spēs debito modo incozpantur. virtus em̄ speciez cōseruat vina ne de facili cozrumpanť. vnde talia vina suo sapoze delectāt gustū. excitāt appetitum sua aromaticitate ꝺfortāt tam cerebꝝ q̄ stomachum mūdificant etiā sanguinē et penetrant ad interioza tam venaꝝ q̄ membzoꝝ. vt dicit ysa.

De vino acetoso.
Capl'm. CLXXXVIII

Jnū p̄mo dulce z etiā tpatū ī sapore p solis vel aerſ decoctōz z longaz ebulitōez cozrūpit z in acetositatez ꝺuertit q̄n nō bz vim q̄ custodiat. vt di. ysa. in dict. in ca. de aceto. Nam p accidentalez calozē ſtutē calozis naturalis excedentē extenuantē z vincentē subtiliat suba liquozis p calozis accidentalis ebulitōez z extinguit calor naturalis. vnō vinū qō p̄mo erat substantialiter vel naturaliter calidū p cozrumpentē calozē efficit essentialiter frigidū z cōuertitur in acetum. magis aūt siccum est q̄ sit frigidū. moderate em̄ infrigidat. ſ. ī p̄mo gradu. sed fozteiter desiccat. quia in tertio ḡdu. vt dicit idem. vñ ꝓpter subtilitatem sue subē z frigiditatis debilitatē pfozat de facili cozpꝰ et penetrat ad loca q̄ valde sūt remota. vnō nullus alius liquoz acetosus vt maligranati et similiū bz vim penetrandi ad loca tam pfunda. quia talis liquoz in locis vicinis operatur efficacius q̄ in remotis. vñ qui vult ifrigidare calozē stomachi aut alia sibi vicina membza vtilius vtiť granatozuz succo q̄ aceto. sed ad loca remota infrigidāda vtilius est acetū q̄ succus granatozū vel agresta. habet em̄ vim viuacem qua dirigit ad longinqua. Jdcirco est dissolutiuū z extenuatiuū et inciſiuū. et ideo sanguinē z lac coagulatū calefactum in stomacho dissoluit si bibať. Est etiam acetum vt dicit idem stomachi confoztatiuuz. appetitus excitatiuum et augmentatiuuz et maloꝝ omniū ad stomachum descēdentiū potenť repzessiuū. Est etiam contra venena et venenosa mozteim inferentia vt est ipm opium iuſquiamū et euforbiū iuuatiuū. Vucuſq; ysa. fm Pli. ꝼo z Dyaſ. acetū fozte positū super ferrū vel frigidam humū moꝛ ebullit. fluxū ventris z sanguinis sistit. si inuenit ventrē plenuz solūit. si vacuum ipm stringit. letargicis et freneticis subuenit. vulnera recētia mūdificat et abluit z ipa intumescere nō pmittit. fetoꝛē oris z ginginarū abluit z abstergit. neruos dentiū pcutit z ipos ebetes z stupidos cito facit. vomitū et nauseā repmit et compescit. gargarizatū. auribꝰ surdis subuenit et vias audituꝰ aperit. oculoꝝ aciez exacuit. cozrodit metalla. et ex eis diuersi colozes gignuntur vt ceruſa ex plūbo. es viride ex cupzo. lazuri um ex argento. ouū in aceto dimersū p ꝺies mollificat in testa. z eam ad modū pelicule mollē facit. Fel acetī valet ꝺ mozsus serpētis cozruti q̄ ꝺz cerastes siſr ꝺ mozsus rabidi canis et cocodrilli. Vucuſq; Pli. li. xxiij. ca. x.

De vinacio La. CLXXXIX

Jnaciū et vinariū dicunť posterius vinum quod compzessis vuis vltimo eliquatur. et est quasi fex totius vini. Vinacia dicunť pellicule et acini que remanent exp̄ſſo vino et post collectionē vini extra pꝛ̄iciunť. vñ ꝺz in grecismo. Pelles vuaꝝ vinacia dic fozetim. Et dicas acinus qō in vua cernis acutum. Vinacia ꝺo libēter comedūt sues q̄nis modicū aut nullus pzebeant eis nutrimentū. nam plus inflant q̄ nutriant.

De vinaria.
Capitulum. CXC.

Ec vinaria rie. ꝺz cellariū vel locus vbi vinū occultať z reponiť. vñ q̄to locꝰ ille frigidioz est z siccioz. tāto est aptioz ad vina in doliꝭ reposita ꝺseruāda. et iō excauanť loca lapidosa et subterranea vt in eis vina meliꝰ ꝺseruent a cozruptione calidi aeris ne aceſcant vel alio modo cozrumpātur.

De viola. Capl'm. CXCI

Viola ꝓpter violentiã odoris sic ẽ nominata. vt dicit Isidor⁹. Cui⁹ tres sunt spẽs. scz purpurea alba et melina. Sed omniũ folia nature frigide sunt et aquose. ꝛ ideo solutiue. vnde viole cũ mel si cum zucara macerentur et in vase vitreo diu soli exponant. Aluũ laxant. inflationez mitigãt. calorem febrilem alterant. sitim sedant. semen earum partũ mulieruz eĳcit et ecludit. lumbricos occidit. calefactiõi epatis subuenit. herba quidem modica est vtilis in substantia que recens est melior ꝙ̃ anodor eius cerebri calorẽ mitigat. et spiritus animales recreat et confortat. somnũ ꝓuocat. qz cerebꝝ refrigerat tẽpat et humectat. quanto flos eius est virtuosior tanto pl⁹ inferius caput depmit et inclinat. Itẽ flores vernales ꝓ̃s oriunt ꝛ se citius manifestant paruitatẽ ei⁹ in suba magnitudo odoris pariter et frutis nobiliter recõpensat. vt dicit Dyasco.

De vlmo La. CXCII

Vlmus nomen accepit. eo ꝙ̃ in locis vliginosis et humidis melius proficit. Nam in mõtanis et asperis minus leta est vt di. Isi. li. xvij. radices in terra pfundꝫ figit ꝛ de pfundis terre viscerib⁹ ad nutrimẽtũ ramoꝝ ꝛ frondiũ hũorẽ sugit. ramos multos et nodosos ex se mittit ꝛ folioꝝ suoꝝ densitate vmbrã viatorib⁹ gratã facit. Est aũt arbor sterilis etẽ inter glandiferas a Plinio ꝓputat. flores hz subalbidos et odoriferos ad modũ tilie. et q̃dam grana vt cubebe. Sed ille fructus est inutilis. et⁹ flores frequẽtant apes ex eis mellis dulcedinẽ colligentes. et ꝙ̃ uis q̃ sterilis sit in se: tñ vtilis est viti fructifere cuius fructus et palmites sursum erigit ꝛ sustentat. corticem hz durũ et rugosum. sed lignũ molle interius leniſſimũ ad sculpendũ valde aptũ sic̃ tilie. vt di. Isi.

De vrtica La. CXCIII

Vrtica ex eo ẽ vocata ꝙ tact⁹ eius corpus adurat. Est em̃ ignee nature vt dicit Macer. Feruida non modice vis illi dicitur esse. Unde nec immerito nomen sumpsisse videt. Tacta ꝙ exurat digitos vrtica tenentis. Urtica aũt est duplex. s. vrens et mordẽs pustulas et pruriginẽ etiã gignens aspera quidem habet folia ꝛ acuta et subrubea. hastulas habz angulosas et villosas. et manus tangentis vitiuas. Et est grauis odoris et subamari saporis. Alia est vrtica mortua folia habens albiora. et molliora magis rotunda. ꝛ tangentes nõ exurit florẽ habz nũc rubeũ. nũc albũ. et valde grauis odoris pariter et saporis est. Utraq; vrtica est medicinalis. Nam succus eius cum vino bibitus valet ꝓra ictericiã et ꝓra colericam passionem cũ melle curat antiquaz tussim. et mundat pulmonẽ et ventris inflationẽ sedat et tumorẽ. folia eius cũ sale contrita vulnera sordida mundãt et curant. similiter morsum canis. sanat etiam cancros radix eius ꝓtrita cũ vino et cocta in oleo. valet ꝓra tumorẽ splenis. succus eius fluxum sanguinis de naribus sistit. cum mirra menstrua stringit semen eius cũ vino bibitũ ꝓcipue mixtũ melli et piperi mouet venereꝝ ꝛ ꝓuocat vrinã herba recẽs cocta ventrẽ mollit si comedat. vñ di. Pli. et ꝑcipit vrticã recentez cũ ꝑmo crescit in marcio decoquere ꝑ modũ oleris et comedere contra multas corporis passiones. vtilior tñ est in medicina ꝙ̃ in esca.

De zizania La. CXCIIII

Zizania herba quedam est de q̃ Isidorus libro. xvij. quam poete infelix lolium dicunt. eo ꝙ sit inutile et infecundum. et est feminini generis in singulari et neutri in plurali. vt dicit idem. Nascit autem inter triticuz temporibus corruptis atq; siccis ꝙ̃diu est in herba similis est tritico et ab eo poterit vix discerni. suffocat aũt ipsum triticum atq; ledit nisi ab eo cautius separetur. cum cautela magna est zizania quando adhuc recens est eradicanda ne ꝓpter similitudinem quam habet cum tritico. vel zizanĳs parcatur vel triticũ sub zizanie specie euellat. Cautius est ergo vt quando triticuz a zizanĳs non discernit vsq; ad messem vtrumq; crescere permittatur. Et tunc zizania per semen cognita a tritico discreta ꝑ fasciculos colligãt. ꝛ tritico q̃dez i horreis collecto. zizania per fasciculos cõburant. Habet autem zizania vim acutam et quodammodo venenosam inflatiuam et ventosam. et ido inebriat et mentẽ percupit et caput ledit. imutat saporẽ panis cui admiscet ꝛ ifficit. ꝛ si i mꝛta q̃ntitate comedat valde ledit. imo q̃q; interimit et occidit. ꝙ̃ uis

aũt nocia sit interꝰ in corpe ad edendũ vtil' ẽ extrinsecꝰ est ad medendũ. nã si cũ farina ordei ⁊ puluere thuris ac croci ũmisceat cõceptũ adiuuat in mulieribꝫ atq; ptuz. mixta cũ sulphure ⁊ aceto valet ꝺ impetiginẽ serpiginẽ ⁊ pruritũ. mixta cuz semĩe lini ⁊ in vino cocta dissoluit apostema sclirotic cũ sine durũ decocta cũ semine cortice ⁊ radice sanat vulnꝰ ⁊ mũdificat putrefactũ. valet etiam ꝺ fistulã ⁊ ꝺ cancrũ. mire puocat menstrua et mũdificat matricez ⁊ disponit ac pparat ad ꝓceptũ vt dicit Pli. et Dyasco.

De zinzibere La.CXCV

Inziber est radix herbe ⁊ ẽ calidũ et bũidũ. vt ꝺr in Pla. Et est aliud domesticũ aliꝺ siluestre Siluestre actiorẽ hz saporẽ domestico ⁊ ẽ solidiꝰ. colore nõ adeo albũ sz facilꝰ frãgit. valet ꝺ frigidas causas pectoris ⁊ pulmonis. stomachi doloꝛẽ ⁊ intestinoꝝ ex inclusa vẽtositate venientẽ mitigat ⁊ dissoluit si vinũ decoctõis eiꝰ cũ cimino calidũ assumat. stomachũ ꝓfortat ⁊ digestionẽ pcurat. visuz acuit ⁊ pannũ siue telã in oculis extenuat ⁊ ꝓsumit. ⁊ ß melꝰ facit domesticũ cꝫ silnestre. q̃nto albiꝰ est ⁊ recentiꝰ tãto est acutiꝰ et meliꝰ p duos vel tres annos ꝓuat in bõa efficacia. sz pꝰ arescit et a vermibꝫ pforat. Propt' bũiditatẽ em̃ suam putredinẽ apparatũ vt ꝺi. ysa. vñ q̃ vult illꝺ diutiꝰ reseruare oportet vt ponat inter pip vt pipis siccitate humoꝝ zinziberis tpet. vt dicit idem.

De zedoario La.CXCVI

Edoariũ est calidũ ⁊ siccũ. ⁊ ẽ domesticũ magꝭ eligẽdũ. et illꝺ qꝺ ẽ magꝭ citrinũ tenue ⁊ longũ in sapore acutũ nõ pforatũ. Siluestre est subalbidũ ⁊ stipticũ cũ acumie modico valet ad illa q̃ zinziber. sz stomachũ et corpꝰ ꝓfortat et appetitũ puocat vt ꝺi. Plat.

De zucaro La.CXCVII

Ucarũ vel zucara fit de q̃busdã cannis ⁊ arũdinibꝫ q̃ crescũt in stagnis iuxta nilum ⁊ illaꝝ cãnaꝝ succus ꝺr canna mellis de qua fit zucarũ p decoctõez sicut solet fieri sal de aqua. Cãne em̃ pistate ponũt in lebete ⁊ decoquũt ad lentũ ignem vsq; ad spissitudinẽ. ⁊ ꝓmo videt ex toto trãsire in spumã. sz pꝰ facta residẽtia spissiꝰ ⁊ melius petit fundũ. supꝰ ãt manet qꝺ est vacuum et spumosũ et est minꝰ dulce ⁊ fozamino sum ⁊ inꝺ dentes nõ crepitat q̃n masticat sz euanescit subito. bonũ aũt ecõuerso. bonuz em̃ positũ in vasis rotũdis ad solẽ durũ em̃ cit atq; albũ. Aliud ãt citrinũ. ⁊ est calidius alio. et iõ nõ ꝺz in acutis febribꝫ exhiberi. zucara aũt bona est tpata in q̃litatibꝫ suis. ⁊ iõ vt ꝺi. ysa. in diet. hz fortẽ colatiuã dissoluti nã extenuatiuã. et ventris absq; vlla morsura humectatiuã. ⁊ stomachi mũdificatiuaz, asperitatis pectoꝝ ⁊ pulmonis lenificatiuã vocis clarificatiuã. tussis et raucedinis ablatiuã. bũiditatis ꝓsupte restauratiuã. ticitat ⁊ amaritudis speciez aromatic ẽ pezatiuã. ⁊ iõ sumẽ vtilis est ĩ medicina. vt in electuarijs. in pulueribꝫ. in syrupis. vt dicit ysa. tñ aliq̃ntulũ vẽtrẽ inflat ꝓpue pꝰcibus sũpta. qz oẽ dulce est inflatiuũ de nasa. de facili etiã in rubeã colerã trãsmutat si coleris cis tribuat. sic em̃ acetositas acumen colere rubee repmit ⁊ extiguit. sic dulcedo q̃ei cõtraria colerã excitat atq; nutrit. vt ꝺi. ysa. in eodem capꝺo.

Incipit liber decimusoctauus de animalibus.

Completo tractatu ꝺ terre ornatu quo ad mineraliũ et vegetabilium ꝓprietates. quaz facit mentionẽ scptura diuina. vltimo de ꝓprietatibus rerum sensibiliũ et precipue animaliũ est tractandũ. et primo in generali. deinde in speciali de singulis animalibꝰ bestijs. s. iumentis et reptilibꝫ. quoz nomia in textu et in glosis inserunt. Dicit autẽ animal oẽ quod ꝓsistit ex carne ⁊ spũ vite animatũ siue sit aereũ vt volatilia. siue aquaticũ vt natatilia. siue terrenũ sic sũt agrestia ⁊ gressibilia. s. homines. reptilia. bestie ⁊ iumenta. Ponit autẽ Moyses tria animantiũ genera. s. iumẽta. bestias ⁊ reptilia. vtz i Ben. s. Uñ dicit Basiliꝰ in exameron. Jumẽta sũt animalia in vsum ⁊ adiutoziũ hoim mancipata. et quedã sunt deputata ad laborandũ vt equi. boues. et cameli. et hmõi. quedã ad vescendum. vt oues. et hmõi. quedã ad lanificiũ. vt oues. et hmõi. quedã ad vesci ꝺũ. vt sues et porci. Reptilia aũt sunt illa q̃ corpis ꝓtractione et extensione nituntur ⁊ moueñt in anterius. vt vermes serpentes et colubri. ⁊ sũt tria genera. s. trabẽtia ore vt vermiculi q̃ se ore trahunt. et sunt serpẽtia vt colubri q̃ vi costarũ sese rapiunt. sunt etiam et

repētia q̄ in pedib⁹ repūt. vt lacerte ꝛ botra/
cef. ꝛ hmōi. Bestie āt dicūt q̄ vastie q̄ natu
rā habēt feritaſ. nūc em̄ vngue seuiūt. nunc
cornu. nūc dente. vt apri. leones. lupi atq; ti/
grides. cōiter tñ dicūt bestie aialia indome
stica q̄ iumētis sūt ferociores naturalit. sed
sūt seuientib⁹ bestijs mitiores. vt cerui. ꝛ bu
iusmodi. Ineſt āt cūctis aialib⁹ ꝑt⁹ motiua ꝛ
sensitiua. sz magis ꝛ min⁹. Hā ēm puriorē sā
guinē ꝛ subtiliorē q̄daz sūt viuaciorz sensus
et fortioris estimatōis ꝛ pluris sagacitatis.
hinc est q̄ bos piger ē ꝛ stabilis. asin⁹ stolid⁹
equ⁹ feruēs in ꝛcupiscentia femiaꝝ. lup⁹ in/
domit⁹. leo audax. vulpes astuta et dolosa.
canis gratificus et memor amicicie. ꝛ sic de
aliis. vñ bonitas vel malicia moꝝ in aialib⁹
bonitatē vel malicia seq̄t ꝓplexionis vt dicit
Basil⁹. Idē etiā affirmat Arist. in li. de ani
malib⁹. dicit em̄ q̄ differūt aialia ēm mores
q̄ q̄dā sūt magne māsuetudis vt vacca ouis
et q̄dā idomite feritaſ vt tigris ꝛ aper agre
stis. ꝛ q̄dā magne audacie ꝛ magnanimitaſ
vt leo. et quedā magne fortitudis et astucie
ꝛ malaꝝ opationū vt lup⁹. vulpes. et hmōi.
Et ista diuersitas accidit ex diuersitate vir/
tutis agētis dissimiliter in diuers. nā. vt di
cit idē in li. j. aialia q̄dā hūt sanguinē ꝛ q̄daz
nōvt apes. ꝛ oīne aial rugosi corpis. sz aliuz
hz būorē loco sanguis. habētia āt sanguinē
sūt maioris corpis et fortis. hinc est q̄ q̄dā
aialia diligūt societatē ꝛ gregatim incedūt.
vt cerui et oīa agri ꝛ cameli. ꝛ q̄dā societatez
fugiūt ꝛ simul socialiter habitare non pūt.
vt aues vncoꝝ vnguiū. ꝛ bestie q̄ de preda vi
uūt. ad ħ dī. Auic. j. li. aialia q̄dā sūt vrbana.
q̄dā agrestia. ꝛ inter oia aialia hō nō pt viue/
re solus et grues ꝛ apes ꝛ formice cōmuni/
cant homini in ħ. Discrepāt etiā aialia plu
rimū in nutrimēto vt dicē idē. q̄dā vescunt so
lis carnib⁹. sicē leo. tigris. lup⁹. ꝛ hmōi. q̄daz
vescunt indifferēter omnib⁹ vt canis. muri/
ceps. ꝛ hmōi. q̄dā ḡminib⁹ ꝛ frugib⁹ nutriūt
vt ecḥ cerui. ꝛ hmōi. Et vt dī. Arist. li. j. q̄dā aia
lia hūt ꝑpriū gustabile sicē apes q̄ꝝ gustabile
est mel. et pauca quedā de numero dulciuz
sicut arance gustabile est musca. viuit em̄ ō
venatione muscaꝝ. et q̄dā sunt venātia alia
aialia. vt leo lup⁹ ꝛ silia. et quedā sūt acumu
lantia suū nutrimentū sicē berici⁹ ꝛ formica
Causa āt quare oīne aial indiget nutrimen
to. vt dī. Auic. est hūiditas subē et calor diss/
soluēs humiditatē ꝛ aer calid⁹ circūstās. vñ
quia ꝛtinua fit ꝑ calorem humidi dependito
necessaria est bñficio nutrimenti deperditi
restauratio. ꝛ q̄dam querūt victū suū de no
ctu vt aues lucifuge. et q̄dā de die. Dicit aūt
Arist. sicut et Auic. q̄ q̄dam aialia oīni tpe
sūt silvestria. et q̄daz semp domestica. vt bō
mulus et capra. et q̄dam cito domesticātur
vt elephas. De oīni aūt genere aialiū dome
sticoꝝ inveniunt agrestia sicut silvestris hō
silvestris bos. silvestris equus silvestris ca/
nis. agrestis porcus. Et q̄dā aialia sūt ma/
gne impetuositatis ꝛ bellicositatis et maxime
tpe coitus et amoris. In oīnib⁹ ei aialibus
est appetit⁹ delectatōis. et tūc masculi zelant
et pugnant ꝑ feminis. et q̄dā aialia ingeni
ant. vt sint illo tpe eorū coria dura. vt porci
agrestes q̄ ꝓfricantes se arboribus intrant lu
tum et desiccant. et ido tūc pugnāt. vt dicit
Arist. et q̄dā aialia sūt magne refrenatōnis
et q̄dam magne ire ꝛ tenacis memorie sicut
canis camelus ꝛ asin⁹. et q̄dam sūt debil⁹ me
morie. vt struccio et colūba. et solus hō me/
morat oblita. vt dī. Auic. multa tñ aialia re
tinent memoriā eoꝝ q̄ vident et addiscūt. vt
dī. Arist. li. j. In solis aūt hominib⁹ est me/
moria put memoria subiacet rōni. Et ideo
dicit Aug⁹. li. de ci. dei. xj. Est inq̄t admirā/
da q̄dam in brutis prudentia in q̄b⁹ tñ nil⁹
sit ꝓprie loquendo scientia. q̄dam tñ in eis si
militudo sciētie reperit. euidentē em̄ hūt so
lercia in educatiōe fetuū. in edificatōe labi/
buloꝝ et mansionū. in inq̄sitōe nutrimētoꝝ
in medicatione vulneꝝ. in fuga nociuoꝝ. in
ꝑsagio mutationis temporꝝ futuroꝝ. in cog
nitione et amore parentū suoꝝ. Nam ceru⁹ ceꝛ
uam diligit. et leo leenam. et vrsus vrsam. et
sic de aliis. Dicit aūt Aristo. q̄ in oīni aiali
est radicabile membꝝ q̄ ꝓncipiū est omni/
um virtutū naturaliū et spūallium ꝛ aialiū.
et hoc est cor vel aliq̄d loco eius. a cuius re
dice vt dicit Auicen. incipit omniū aialiuz
creatio. formatio et figuratio formato aiali
bruto et pfecto. faciē habet reflectam ad suū
materiale et originale ꝓncipiū. s. ad ipaz ter
ram. Sola enim statura erecta est a nature
ꝓncipio homini ꝛseruata in quo natura ho
minis supra cūcta animantia est nobilitata
ꝛ mirabiliter sublimata. vt dicit poeta. Os
homini sublime dedit celūq̄ vidē ꝛē. Pro/
pter q̄ dicit Basil⁹. si homo corpis volup
tate fedaꝝ obediēdo ventris luturijs compa
ratus est iumētis insipientib⁹ et silis factus

est illis. Itē dicit Basili⁹. oīa fere terre animantia genitali calore stimulāte ad ꝓpagationē sui generis et successionē ꝑfis animank et ħ potissime accidit tpe vernali qñ ꝑtus caloris celestis incipit in animantiū corpibus q̄dāmodo dñari. Sic̄ dicit Arist. z etiā Auic. Oīe inq̄t aīal bñs semē generat aīal sibi sic̄. et ideo aīali nō valenti seruare seu saluare spēm suā in se dedit natura mēbr̄ vt semē expellat. z aliud mēbr̄ vt semē recipiat sicut in femina est matrix. et ħ est generale oīibꝫ aīalibꝫ in q̄bꝫ est discretio sexus. qz masculꝰ bz se ꝑ modū forme. femia ꝑ modū materie. et ideo oīe femininū bz matricē vel aliō loco matricis in q̄ suscipiat fetū suū. et ħ accidit diuersimode in diuersis. qz alio modo ī ouantibꝫ z alio mō in aliis aīalibꝫ interius ꝑfecta aīalia ꝓcipientibꝫ sicut de multis exemplificat Auic̄. Prefert aūt Auic̄. sequēs Aristo. oīa aīalia bñtia sanguinē nō habētibꝫ et dicit q⁹ illa simplr sūt nobiliora z maiora in q̄ntitate et ꝑtute exceptis paucis beluis aq̄ticis et marinis. et subdit q⁹ oīe aīal habēs sanguinē nobilē q̄truor mouet instrumētis qz q̄tuor pedibꝫ vtz ī bꝰtis. aut duabꝫ maibꝫ z duobꝫ pedibꝫ vtz in hoibꝫ. sic̄r z duabꝫ alis et duobꝫ pedibꝫ. vtz in auibꝫ pēnatis. multa tñ inueniūt animantia plures pedes habētia. vtz in cancris et in crucis z in aliis similiter et plures alas. vtz in papilionibꝫ apibꝫ z locustis. in istis minus viget sanguis. q̄ nature ē thesaurus. ꝓpt qđ plus et efficaci⁹ opantur quatuor organa in ꝑmis q̄ multiplicia ī secundis. et abiliora sunt membra et efficaciora multū animaliū ad opandū in pte anteriori q̄ in posteriori. qz calori sanguis cordis plus ꝑticipāt et eis vicini⁹ appropiquāt. generales ār aīaliū ꝓprietates tāgit Auiceñ. sic dicēs. Cōmunicār āt q̄dā aīalia in membris vt hō. et equ⁹ in carne et ī neruo. Discrepant aūt inter se multis. ꝑmo in qualitate z habitudine membroꝝ tam simpliciū q̄ cōpositoꝝ. vt testudo bz conchas z herici⁹ spinas. et hō nō. et equ⁹ bz caudā z homo non. Item discrepant in q̄ntitate vt os siue apertura oculi noctue est magna z aptura oculi aq̄le pua. Itē discrepāt in nūero. qz q̄dā sūt bipedalia. q̄dā q̄drupedalia. z quedaz multipedalia. vtz in araneis quaꝝ q̄dā hūt pedes octo et q̄dam bñt decē. Itē in q̄litate in colore et in figura. aut in mollicie z duricie. vt pes bouis est valde durꝰ. pes ꝓ bois valde mollis. Itē discrepāt in situatōe. vt patz in māmillis eque z elephantis. nam māmille elephātis sub pectore et eque sub inguine sitū bñt. Itē discrepāt in actione. vtz in naribꝫ elephantis cū q̄bꝫ pugnat. et in naribꝫ suis quibꝫ etiā pugnat. Itē differūt ī passione. vtz in oculis vespertilionis q̄ fūt valde debiles. et vrūdinis ecōuerso fūt valde fortes. vt dicit Auic̄. Item differūt in animi appetitu. Nā q̄dā sunt fortes appetit⁹ ad coitū. z q̄dā debilis vt turtur z elephas. z q̄dā sūt cū oīi specie et q̄dā cū cū sua. z q̄dā sūt sp ꝓtinentia vt apes. Itē q̄dā sūt magne auiditatis z vorācitatis in edendo. z iō q̄dā vel nank de nocte. vt lupi q̄ dicūt bahaba. et q̄dam de die vt accipiter z aquila. et quedam vtroqz tpe scz de die z nocte sic̄ catti. Itē in oīi aīali necessaria sunt diuersa mēbra sibīnuicē submistrantia. ꝓpt diuersitatē operationū. Un et ossa sunt necessaria vt sint fortes ad sustentamentū. Cartilagines necessarie sūt ad defensionē carnis ab ossium lesione. Nerui etiā necessarij sūt ad mēbroꝝ ꝓiunctionē. z sensus ac mot⁹ p mēbra deportatōem. et sunt duri ad incisionē z flexibiles ꝓpter incuruatōem. Cara fuit necessaria ꝓpter vacui impletōem et calōris vitalis ꝓseruationem. Loꝝ necessariū est ꝓpter ꝓncipiū vitale et spirituū generatōem. Pulmo ꝓpter necessitatē respirandi et frigidi aeris attrahendi ad calōris cordis mitigatōem. Stomach⁹ ꝓpter ciboꝝ ꝑmā digestionem. Epatis substātia est necessaria ad sanguinis generatōez. Vene sunt necessarie ad sanguis p membra deportationem. Intestina fuerunt necessaria ad fecis depuratōem et euacuatōem. Renes et genitalia ad speciei conseruationem. Fel necessarium est propter digestionis cōfortatōem. Splen propter superflui humoris melancolici recollectionē. Caput cum suis contentis fuit necessariū ad totius corporis sensificatōem et gubernatiōem. Collum fuit necessariū ꝓpter corpis et capitis cōiunctionē et vocis formatōem et ad cibi ac potus ad stomachū trāsductōnem. Pectus necessariū est ad cordis et spiritaliū mēbroꝝ defensionē. Brachia et manus ad operationē. Latera et coste ad naturaliū membroꝝ conseruatōem. Crura et pedes ad corporis supportatiōem et voluntariā de loco ad locum corporis motionez. Cutis est necessaria ad omniū interiorū ab extrinseco

nocumẽto munimẽ. Et pili necessarij sunt ad cutis cõseruationẽ. Ungule fuerunt necessarie ad extremitatũ custoditionẽ. ⁊ etiã in multis aialibꝫ ad defensionẽ. Ingeniata est em̃ natura ĩ singulis animãtibꝫ vt aliqꝺ habeãt munimẽti ꝓtra lesionẽ. ⁊ ideo cerui habẽt cornua. apri culmos. ⁊ leones vtunt vnguibꝫ ꝑ mucrone. ⁊ sic patet q̃ in aialibꝫ nihil superfluũ. nihil diminutũ. minora autẽ aialia que carẽt dẽtibꝫ acutis ⁊ vnguibus cornibꝫ agilitate ⁊ membrorꝫ abilitate ad fugã muniunt. vt patet ĩ leporibꝫ ⁊ damulis ⁊ bmõi. Itẽ oĩe aial generãs aial aliud. habet oculos. ꝓter talpaꝫ que oculos clausos habẽt. ⁊ hec tela data est ei ꝓpter debilitatẽ visus. Et oĩe aial habẽs aures mouet eas ꝑ ter boiem. Et oĩe aial spirat. sꝫ quedã ꝑ vias manifestas vt ꝑ os ⁊ nares ⁊ quedã ꝑ vias occultas. s. ꝑ occultos poros vt apes et muscẽ. ⁊ aialia anulosi corpis. Et oĩe aial quadrupes habẽs sanguinẽ habꝫ medullã ⁊ maxime hõ multũ habꝫ de medulla respectu sui corpis. ⁊ hoc fuit necessariũ ꝓpter eã multiplices opationes. Et oĩe aial habẽs cornua habet soleas pedis scissas. excepto aiali vnicorni qõ vnũ cornu habet in frõte ⁊ vnã solea in pede sicut equꝰ. Et oĩe aial cornutũ habet cornu vacuũ ꝓter ceruum ⁊ vnicornẽ. Et oĩe aial cornutũ est quadrupes. habẽs sꝫ cornua naturaliter. excepto serpẽte quodã in egypto q̃ cornutꝰ inuenit. ⁊ cerastes a multis nũcupat. ⁊ dico de aialibus cornua habẽtibꝫ que sunt de natura ossis. nã testudines quedã habẽt cornua mollia ⁊ viscosa. tñ cornua nõ sunt. sꝫ potiꝰ q̃dã additamẽta cũ quibꝫ testudines qꝫ debilis sunt visus vias sibi querũt. ⁊ si qua occurrerint eis dura statim cornua retrahũt. ⁊ inter suas cõchulas se recõdunt. nã suis conchulis vtunt ꝑ domibꝫ ⁊ ꝑ castris Itẽ q̃dã aialia habẽt dẽtes in vtraq; mãdibula. ⁊ q̃dam inferiꝰ tantũ. ⁊ que nõ habẽt dẽtes ĩ superiori mãdibula sunt cornuta. qz materia illa trãsit in cornua. Nullũ aial hñs dentes recuruos siue culmos vt aper habꝫ cornua simul nõ cõueniũt. Et aialia depulata ꝑde hñt dẽtes diuisos ⁊ acutos vt melius possint intrare ꝑdã ⁊ euellere frustum vt lupi ⁊ leones. Aialia vero domestica vt vacca ⁊ domesticabilia vt elephas ⁊ camelꝰ dẽtes habẽt equales ⁊ ꝓtinuos q̃si sint vnũ vt melius comedãt herbã ⁊ equaliꝰ ꝑscindãt eam circa terrã. Nec habet aliqꝺ aĩmal plures ordines dentiũ in ore q̃ duos exceptis piscibꝫ q̃ ꝓter dẽtes maiores quos hñt serratos ⁊ distãtes in mãdibulis habẽt interius dẽtes qꝺammodo insitos. qbꝫ vt dic̃ Arist. recolligũt cibos ne aque liqꝺitate de ore citius diluant. vt patet in lupis aquaticis. id est. lucijs. ⁊ etiã in multis alijs. In india tñ ds esse animal mõstruosum simile corpe vrso ⁊ in crine boi ⁊ in facie. ⁊ habet caput rubeũ sicut miniũ. os maximũ ⁊ horrendũ ⁊ ĩ vtraq; mãdibula tres ordines dentiũ inimicem distinctorꝫ. cuiꝰ extremitates sunt vt leonis. ⁊ cauda eiꝰ est similis caude scorpiõis agrestis habẽtis aculeũ. ⁊ pcutit pilis suis sicut porcꝰ agrestis suis setis. ⁊ habet vocẽ horribilẽ sicut vocẽ tube. ⁊ est velocꝫ cursus ⁊ comedit hoies. ⁊ inter oĩes bestias terre nulla crudelior. nulla mõstruosior inuenit. vt dicit Auic̃. et hec bestia grece vocat baricus. vt dicit ide. Plinius aũt li. viij. c. xxij. apud medos inqt vt scribit hesyas est bestia pniciosissima quã manticorã vocãt. habẽs triplicẽ dẽtiũ ordinẽ pectinatim sibi alterutrꝫ coeuntẽ. auriculis ⁊ facie boi simil est. glaucos habet oculos ⁊ colorẽ sanguineũ. leoni similis. cauda scorpionis modo spicula ingeres ⁊ infigẽs. ⁊ vocẽ habet voci hois silꝫ vt si misceat voci hois fistule ⁊ tube videt ĩ ꝓcentibꝫ ꝓuenire ⁊c̃. Uñ idẽ est animal de q̃ Auic̃. loquit ⁊ Plin. Itẽ oĩe aial generans animal habet duos renes ⁊ vesicã sꝫ animalia ouãtia nõ habẽt renes vel vesicã. superfluitas em̃ humidi in auibꝫ trãsit in vngues ⁊ ĩ pennas. in natatilibꝫ transit in cõchulas ⁊ ĩ squamas. et ideo nõ indigẽt mẽbro superflui humidi receptiuo. Itẽ oĩe aial hñs cornu ⁊ nõ habẽs dẽtes superius ruminat. et habet plures vẽtres. vnũ valde magnũ ⁊ aliũ minorẽ. vnũ longũ ⁊ aliũ amplũ. Et causa q̃re habẽt multos vẽtres est multiplex digestio. qz suꝰ cibꝫ est siccus ⁊ nõ bene masticatus. in ꝓncipio ꝓpter aliditatẽ comedẽdi. et ideo debet itez masticari. de maiori aũt vẽtre attrahit cibꝫ ad os vt itez masticet. et sic masticat transmittit ad secundũ ventrẽ. vt ibi digerat. ⁊ sic masticare vocat ruminare. vt dic̃ Auic̃. Itẽ dicit Auic̃. li. ij. c. j. Ego dico q̃ oĩe animal hñs sepũ habet cerebrũ pingue. ⁊ qꝺ nõ habet sepũ nõ hꝫ medullaꝫ vnctuosam Et oẽ spirãs habet pulmonem

vel aliquid loco pulmonis sicut piscis brā
chos p quos aquā cum aere attrahit z post
emittit. Et oīe aīal habēs sanguinē habet
cor z epar. que ꝓo carēt sanguine carēt cor/
de. habēt tñ loco cordis aliqd in quo est se/
des vite Jtē oīa aīalia generātia habent fel
quedā occulte vt ceruꝰ. equus. mulꝰ. z q̄dā
manifeste. Solꝰ delphinꝰ caret felle. licz ge
neret z spiret. Animalia aūt ouātia habent
fel magnū vel puū. sicut pisces z serpentes
Jtē dic idē ꝙ oīe animal hñs sanguinē ha
bet semē. z omne sanguinosum generās ali/
ud habet q̄nq; sensus. nisi q̄dā genꝰ muris
cuiꝰ oculi sunt coopti. z hz pupillam sub co
rio. Et vie sensuū in aliqbꝫ sunt occulte. vt
aures z nares in piscibꝫ q̄ audiūt. vt patz q2
fugiūt strepitū. z olfaciūt. aliter nō venirēt
ad retia ꝓpter lac z carnes assas ꝓpter quas
cancri intrāt sportulas piscatoꝝ. Et iō dic
Aristo. vt dic Auic. ꝙ delphini z vnū aliud
genꝰ piscīū ad tonitruū z aliū motū magnū
z sonitū repentinū cadūt ad fundū sic ī eis
esset epilēsia. z tūc capiunt ac si essent ebrij.
z fugiūt a loco ablutōis ꝙ habitatōis alteri
us piscis interfecti z fugiūt a sanguine alte
rius piscis z fugiūt sordida rhetia z sportu
las immūdas z libēter subintrāt nouas. et
aīalia anulosi corpis habēt acutos sensus.
q̄nis occultos vt apes z formice. vñ audi/
unt a remotis z olfaciūt z in q̄busdā odori/
bus delectant. z in q̄busdaz interficiunt vt
odore sulphuris z cōbuste pellis z combusti
cornu cerui. vñ apes nō manēt i loco mali
odoris. sz q̄escūt in loco odorifero. z vbi est
dulcedo. vt dic idē. Jtē vt dic idē differunt
aīalia in modo vociferādi. q2 quedā hūt vo
cem fortē z acutā. quedā debilē z remissam
quedā aūt valde modicā siue nullam. z sola
aīalia hūtia tracheā arteriā z pulmonē z re
spirātia dant vocez. Sz que nō respirāt ali
quādo faciūt sonitū. aliqñ sibilū. z aīalia fa
cietia vocē faciūt tonos. z alia maxime vo/
ciferāt et garriūt tpe coitus et amoris. z p.p
prias voces se cognoscūt. z ad ampletus se
inuitāt. Jtē idē. oīe aīal hñs sanguinē q̄
ambulat vigilat z dormit. z oīe habēs pal
pebras claudit eas cū dormit. z oīe aīmal
ouās facit somnū tenuē Jtē oīe aīal indi/
get nutrimēto sibi ꝓueniēte z sue cōpletiōi
rūdente. z hoc est necessariū ꝓpter idiuidui
sustētamentū. vl' ꝓpter ei⁹ augmētationē. vl'
ꝓpter deperditoꝝ p calorē ꝓhabitū restaurati
onem. Sz in modo sumēdi cibū est magna
differētia. similit in sumēdo potū. Hā aīma
lia gressibilia q̄ sunt cōpleti et equalis labij
sugēdo bibūt. vt homo equꝰ vacca z mulꝰ
zē. Aīalia vero q̄ sunt inequalis labij in ꝙbꝰ
sz labiū inferi⁹ nō respōdet equalit superi
sz est breuꝰ lambēdo bibūt. vt canis cat⁹ z
hmōi. vñ ꝑm dispositionē labioꝝ p equali/
tatē vel inequalitatē. quedā sugūt z quedaz
lambūt. Et iō ingeniata est natura vt canis
et cetera lambētia teneriorē ac longiorē ha
beant linguā ac flexibiliorē vt sit abilior ad
aque cōphensionē et ipi⁹ ad os deportatōes
Multa tñ sunt aīalia quadrupedalia q̄ nō
bibūt nisi raro. vt lepores z cuniculi z hu⁹
modi. q2 taliū animaliū cibꝰ est valde humi
dus. et ei⁹ humiditas ē eis loco potꝰ z suffic
ad cibi deportationez p mēbra z ad caloris
phisici mitigationē. Cetera ꝓo animalia q̄
sunt multe caliditatis et siccitatis cōpletio/
nalis vel accidētalis z vtunt cibo sicco aut
calido potu indigēt ad p̄dā. et hec est causa
q̄re colūbe z cetere volucres q̄ nō sunt ra/
paces p̄de bibūt q2 comedūt grana z hmōi
et caꝝ cibꝰ est grossus calidꝰ atq; sicc⁹. Aues
eñ p̄de vtunt cibo humido actualit. Et iō
nō bibūt nisi raro. z q̄ñ bibūt signū est infir
mitatis. et ꝙ in eis est excessus calorīs ina/
turalis. vt di. Aristo. et Auic. Jtē dicit etiā
Auicē. ꝙ aīalia qui corpis magis sunt ige/
niosa q̄z illa q̄ sunt magni corpis. vt patz in
aranеis apibꝫ z formicis quoꝝ opa sunt ita
subtilia ꝙ ad similia faciēda sensus homis
nō attingit. Supplet eñ in eis natura i sen
su et ingenio qđ illis videt deficere in forti/
tudine et ꝑtute. vt dic idē. Jtē vt dic Soli/
nus in li. de mirabilibꝫ mūdi circa finē. Nē
animal hñs dētes serratos est gulosū et bel
licosum. vt ptz i cane. panthera. leone. et vi/
so. et femine taliū animaliū filios generant
incōpletos. vt canis cecos et vsq; generat
frusta carnea p liniamēta nō distincta q̄ cu
bat illa sub ascellis suis sicut gallia sup ouа
et lambēdo paulatim formant ea donec for/
mā recipiāt debitā et figurā. Pāthera silr et
leena filios ꝓcreāt sz non pfecte effigiatos.
nec cōpletos. Jtē oīe aīal faciēs multos fi/
lios p̄mo nascentē magis diligit et magis fi/
bi reputat naturalē. et iō quedā aīalia deno
rant fetꝰ suos p̄ter p̄mū sicut q̄dā pisces fa/
cere sunt ꝙsuete. vt dic idē Jtē idē in oībus
animalibꝫ faciētibꝫ filios incōpletos causa

inēpletionis est gulositas. qz si expectaret natura vsq; ad cōplementū sugēdo interficeret matrē ꝓpter imoderantiā appetit⁹. z iō vt citi⁹ oriant ne parietes nimis aggraueñ. Itē qz aialia talia generata sunt bellicosa z ꝓpter victū vt dicē Auic. sibi nuicē odiosa. i tatione vt multi filij pariāt pariant. vt si forsitan multi percāt i bello saltē in paucis speries ꝓsuet z saluet. z iō lupa parit mlt̄os filios sicut z canicula. silr z vipera ōz. xx. filios parere silr. vt dicit idē. z iō cuz filij vipere multi simul viuāt in vētre ex auiditate nutrimēti multū sugūt z attrahūt de humore. Uñ nec tot nutrire ñ sufficiēs deficit z morit añq; possit ad plenū filios suos ꝓturire. Itē dicē Aristo. z Auic. q; aialia hñtia dentes ꝓiūctos z sotulares sunt paucoz filioz. hñtia vero dētes diuisos z acutos z pedes multe fissure sunt multoz filioz z mlti spermatis. z aialia habētia puū corp⁹ pluris generatōis sunt q; aialia magni corpis. z aialia hñt vbera z differētia q; ad situ. z iō canicula hz multas mammillas silr z porca que sūt multoz filioz. Itē aialia superflui coit⁹ z cōti nui sunt breuioz vite q; illa que raro coeūt z tgate. z ꝓpter hoc eunuchi diuti⁹ viuūt qz nerui eis pscindit p quē descēdit semen. Idē dicē Hal. li. de spermate. z hmōi rōem assignat Auic. in li. de aialib⁹ vbi dicē. Sperma inqt est de sanguie bono z plene digesto qđ iam est ꝓuertibile in mēbroz nutrimētū. z iō qñ homo ejicit illū humorē seminalē. multum discolorat z debilitat corp⁹ et⁹ magis q; si q ma est res abilitata ad trāsecundū in mēbra. z ideo qñ exit aufert mēbroz nutrimentum naturale. et fit magna depditio spirituū z ꝓ tutū in corpe aialis. vñ frequēs coit⁹ z imo ta p ꝓsequēs breuiat. z ideo elephas diutis deraf⁹ est causa quare corp⁹ dissoluit z sic vsime viuit qz castitatez amat z libidini raro vacat. vt dicit idē. Hucusq; Aristo. z Solin⁹. Isaac aūt in dict. vniuersaliter tractat de aialib⁹ put sunt humani corpis nutritiua. nā quedā aialia ꝓueniunt būane cōplectioni vt agni. hedi. oues z porci inter domestica. cerui z capreoli inter silueſtria. et q dam oino ꝓtrariant. z hoc in nimio calore. vt uri z serpētes. vel in numia frigiditate vt aranee z scorpiones. quedā ꝓ natura hois dissimilia sunt. sz tñ nō omīno repugnātia nec mortifera sicut sunt herici lepores atq; vulpes z cetera aialia habētia ḡuis odoris carnes. talia em̄ aialia pessima pbēt humano corpi nutrimēta. silueſtria aūt aialia sunt calidiora z siccioza z macillentioza q; domestica. tū ꝓpter mot⁹ ꝓtinuitatē et ꝓpter inhabitati aeris caliditatē. tū etiā ꝓpter nutrimēti sui siccitatē z ideo carnes hñt duriores z indigestibiliores. qđ patet qz eaz carnes occise nō ita cito putrescūt sicut domestice. Uñ omia silueſtria min⁹ sunt sapida z min⁹ nutribilia q; domestica exceptis capreolis siluaticis q; ceteris saporosiores sūt laudabiliores z nutribiliores. Corpa em̄ eoz ex motu rarificant z humores subtiliantur z pori aperiunt z humores q; sunt causa ḡuitatis odoris dissoluunt. et sic saporosiores rōe motus z laboris accidētaliter efficiunt. nā p hmōi discursus tpak coz naturalis frigiditas z iō in aialib⁹ silueſtrib⁹ magni exercitij z multi mot⁹ grauitas sapoz z odoris amputak. et tenerioz efficit caro aptis porīs et resolutis humoribus. z coz facilius z cit⁹ digerit z mēbris incorpak et rōe sue siccitatis naturalis tardi⁹ a mēbris dissolui. Inter ista aūt aialia quedā nutriunt in locis humidis z aquosis. z eoruz carnes multū sunt nutritiue z velociter digerunt. sed cito a mēbris dissoluunt. quedā ꝓ pascunt in locis siccis z mōtuosis z ideo eoz carnes sunt laudabiliores in custodiēda et regēda sanitate ꝓueniētiores z in fortitudine et duratiōe in mēbris pfectiores. Aialia aūt que domesticant et pascunt in domib⁹ carnes hñt viscosiores z grossiores ꝓpt mlt̄as comestiones z cibi sui corruptionef. Et ideo durioris sunt nutrimēti et ad digerendū in stomacho z epate tardiores. Hā vt dicit Ipo. ad cognitionē bonitatis nature aialium q; ad corpis nutrimentū ꝓfert scire loca et pascua vbi nutriunt. acrē humidum l siccū in q; ꝓuersant et quantitatē mot⁹ et qualitatis. qualiter scz in exercitio vel ocio naturaliter vl accidētaliter disponunt. Aialia aūt que naturalit sunt domestica minoris caloris sunt z maioris hūiditatis q; silueſtria. et ideo eoz carnes sunt molliores z ad digerēdum faciliores. Ex mlta em̄ qete pori clausunt et p inclusum calorē humores grossi dissoluunt vñ carnes mollescūt z attenuāt

z qz nimiū comedūt z bibūt augmētāt eorū
supfluitates et pinguedines multiplicant.
z iō aliū aialiū corpa sunt multū nutritiua
z sapida. et p corp⁹ z venas facile penetrati
ua. ex multitudine eīm viscositatis z būiditā/
tis corruptōni z putrefactiōi sunt vicina et
humoris supflui generatiua. z q̄uis natu/
raliter nutriāt tñ ꝓpter excessum būiditatis
cito a mēbris dissoluunt. Et sic accidētaliť
min⁹ q̄ silvestria nutrimēti corpi admīstrāt
qz silvestria z si paz nutriāt vezt̄ qz dura
sunt z ad dissoluendū tarda. in mēbris in q̄
bus assimilat diutⁿ pseverāt. z iō accidēta
liter antiq̄ ea nutrire asserebāt. In oīm etiā
genere aialiū masculina sūt calidiora femi/
nis z minoz būiditatis. z iō subtiliorz et lau/
dabiliorz nutrimēti sunt carnes masculorū
q̄ feminaz excepta caꝑna que in femīa lau
dabilior est naturaliť q̄ in mare. nā in femi
na ei⁹ humiditas tpat siccitatē ꝓplexionalē
sz masculina caliditas intēdit siccitatē ma/
sculi naturalē. z ideo laudabilior est caro fe
minea i hac specie q̄ masculina. qz magz est
tpata. z a siccitatis excessu elōgata amplius
z ß sive sit recēs sive antiq̄. z marie qñ lacti
adhuc est vicina. qz tūc ei⁹ naturalē siccita
tē tpat. z laus lactis z laus femineitatis. Aīa/
lia ꝓ castrata inť cōplexionē marz z femie
sunt mediocria. nā carnes castratoz minus
calefaciūt masculis. pl⁹ feminis. tard⁹ mari
bus z citⁿ femis digerunt. z iō minoz sunt
nutrimēti z deteriozis masculis z maiorz fe
minis bonitatis Et est regula q̄ inter aīma
lia naturaliť humida meliora sunt masculi
na feminis z meliora sunt etate pfecta q̄ im
pfecta. Inť sicca aūt naturaliť feminea sūt
meliora masculis. z ß in etate impfecta poti
us q̄ pfecta. vt dic̄ idez. Itē variať bonitas
aliū ex diversitate etatū. nā aialia valō la
cti vicina sunt magne būiditatis z viscosita/
tis z lubricitatis. et iō eoz carnes flegmati/
cas supfluitatel generātes sūt nisi sicce sint
naturaliť sicut boūne et caꝑne. z taliū aiali
um carnes i tali etate sūt laudabiliorel. ma/
xime si nutrita fuerint bono lacte. Melio/
res sunt aūt carnes aialiū a lacte separatoz
qz minoz sunt būiditatis z viscositatis z tēpe
rate soliditatis. In etate ꝓ iuuēcula qñ aia
lia sunt i statu tūc sunt eoz carnes duriorel
z sicciores. et marie si aialia sicce fuerint cō
plexionis. et iō ad digerendū sunt eorū car/
nes duriores. in mēbroz tñ ꝓfortatiōe sunt
laudabiles. et in duratōe pl⁹ q̄ in regēda la
nitate. vt dic̄ idē. In q̄rta ꝓ o etate. i decre
pita q̄ ad esum pl⁹ sunt inutilia duplici cā
qz vicina sunt calorz naturaľ extinctioni et
humiditatz subalis ꝓsumptōi. z iō eoz car/
nes sunt durissime et omīno indigestibiles
marie si sicce fuerint cōplexiōis. Et iō est ge
nerale inter oīa aīmalia volatilia z gressibi
lia. dū sunt crescētia q̄ sunt q̄ ad nutrimētū
laudabiliora q̄ qū post declinationē ad se/
niū magz sunt annosa. vt dic̄ idē. Itē est di/
uersitas exꝑte nutrimēti. nā q̄ pascunť mō
tibꝰ sunt meliorz sanguis z subtiliorz acu
tiorꝭ ꝓpter paucitatē cibi. q̄ ꝓ o nutriunur
in palustribꝰ sunt sanguis grossiorz z malo
ris pinguedis et minorz calorz z ampliorꝭ
opilatōis. Aialia aūt pascētia maiores ber
bas vt boues macilētiora sunt i hyeme q̄ i
vere vl̄ estate. qm̄ in hyeme eis deficiūt nu
trimēta. z iō post mediū verz l̄ añ incrassan
tur vl̄ augmēťank. et eoz carnes saporosio/
res et laudabiliores efficiunť ꝓpter abūdan
tiā ꝓgrui alimēti. aialia ꝓ o minutas berbaſ
pascētia ab initio verz vsq̄ ad mediū estatz
sunt crassiora z teneriora. bonitate carnis
laudabiliora. qz tūc cōpetētia inueniūt nu/
trimēta. Sūt z alia aialia pascētia ramorū
et virgulaz extremitates. et ista sunt bōa ab
initio estatz vsq̄ ad hyemē. qz tūc sunt rami
teneriores z būidiores. vñ aialia q̄ minutis
vtunť herbis z siccis meliora sunt q̄ illa q̄
būidis herbis nutriunť. z illa q̄ teneros ra
mos comedūt atq̄ frondes meliora sunt q̄
illa q̄ domi fructibꝰ alūť. et q̄ paz comedūt
vel bibūt sunt multū comedētibꝰ z bibētibꝰ
meliora. Nā tā mōtuosa q̄ cāpestria aiam/
tia ex frequētia sui exercitij atq̄ motⁿ domi
nutrituz sunt meliora Nā subtiliorz aer et sic/
ciorz a talibꝰ attrahiť rōe discursus unde mi
nuunť būoz supfluitates et desiccanť. et sic
mi nutriūť ex quitate puri aerz et defectiōe
motⁿ et multitudie cibi et potⁿ in cibi cōple
xione min⁹ laudabilia iueniunť. Diversifi/
canť itez aialia ꝑm pinguedinē maciē z me
diocritatē. Nā q̄ sunt crassissima q̄ ad esum
sunt pessima. nocēt eīm digestiōi. qz super ci
bū natāt et cibum inflāt et villos stomachi
emolliūt. et lubricitatē z viscositatē tribuūt
stomacho et inducūt. et iō nimia pinguedo
humidū stomachū dissoluit deficiēte ꝓpēt
ua et ꝓfortatiua et ꝓtute expulsiua. stōachū

ſo calidū nimis incēdit ſic ignis exteri⁹ ac/
cēdi pinguedie ꝓſueuit. Et iō ꝓcepēr anti/
qui vt etiā ō craſſiſſimis aialib⁹ ſola caro ru
lia ſo macerrima ſunt neruoſa paꝛ ſanguī
nis būtia ꝛ paꝛ būida. ꝛ iō etiā paꝛ nutrim̄
ti corpi hūano miſtrantia. ſz aialia q̄ int ma
cię ꝛ craſſicię ſūt media ſūt tpatioꝛa ꝛ lauda
biliora. cū nō tm̄ pinguedis habeāt vt calo
rē intēdāt ꝛ villos ſtomachi lubꝛicēt. nec tā
tū maciei vt naturā infrigidēt ꝛ a ſanguine
ea depauperent ſiue ꝑuēt. Itē inuenīt diuerſi
tas in aialib⁹ ſm tēpoꝛ mutatiōz. Hā q̄daz
aialia i vno tpe a medulla ꝛ ſanguīe depau
perāt. q̄ in oppoſito tpe plena īueniunt. et ꝟ
ſenſibilię ptz i cōchilib⁹ marſ ꝛ i cerebro ho
minis ꝛ forſan cuiuſlibz aialis. vt expſſe dic̄
Ariſto. li. de ꝓpietatib⁹ elemētoꝛ. ꝛ iō multi
in vna pte mēſis vl̄ anni infirmāt q̄ i tpe op
poſito tuti ab oī infirmitat ſ ipetu cognoſcū
tur. vt pz i lunatic ſ maniacis ꝛ caduc ſ. de ꝟ
ꝛes. in. c. de luna. ſic dic̄ Auic̄. de ſymea q̄
ſm mutatiōz tēpoꝛ ꝛ matie ſm lune curſuz
lecāt vel triſtāt. ſic ꝛ q̄daz aialia in vno tēpe
macerāt quātūcūq; victualia tūc abūdāt. ꝛ
eadē in tpe oppoſito dormiēdo ipinguāt. ſic̄
dic̄ Aui. glires inq̄t tpe hyemali ñ mouenť
ſz iacēt ſic̄ mortua ꝛ nihil comedēteſ dormi
endo ipinguāt. repūt ſo in tpe eſtat ſ ꝛ ſe mo
uēt in eſtate ꝫ eſtū ſol. ſic̄ narrat de hyrūdi
nib⁹ ꝛ q̄buſdā alīs auib⁹ q̄ q̄ſi mortue inue
niunť i arboꝛ ꝫ cauitatib⁹ tpe hyemali que
poſtea vires reſumūt ꝛ q̄ſi dormiēdo foꝛtio
res effecte agiles ſe oñdūt tpe eſtiuali. et ſic
vſe ſm Auic̄. Ariſto. ꝛ Solinū. p⁹ ꝓceptū
in multo tpe in locꝛ abditis ſe abſcondūt. ꝛ
nūc tpis penit⁹ cibū nō aſſumunt. q̄re infra
eodē de vſo. Sic ꝛ piſces vno mēſe impig
uāť ꝛ ſtati i ſeq̄nti tpe macerāť. ꝛ q̄dā iping
uāť vēto ſeptēꝛionali vt piſces lōgiꝛ q̄dam
meridionali vt piſces āpli. ꝛ q̄dā in tpe plu/
uiali ſic ibidē dic̄ Arīſt. Aq̄ inq̄t pluuie ꝓue
nit oīb⁹ teſtei corei p̄ter piſces q̄ oꝛ koyteam
ſi guſtauerit de aq̄ pluuiali ipo die moꝛiet
Itē q̄buſdā nocet pluuia qm̄ excecat eos ſi
fuit multa. Sil̄r q̄dā aialia vno tpe ſe reno
uāt ꝛ ſua etiā ſuperflua deponūt ꝛ imutant vt
cācer deponit ꝛ immutat ſuas teſtas. cerui
coꝛnua. ꝛ accipit tres plumas ſuas. Sic̄ etiā
dic̄ Iſaac. Carnes aialiū in q̄b⁹ dñāť ſicci/
tas ꝛ etiā caliditas vt cameline i eſtate ſūt il
laudabiles. ſz i hyeme ſūt ꝓueniēteꝛ Et car
nes aialiū q̄ ſunt calide ꝛ būide vt pecoꝛine
in vere ſunt bone ꝛ i autūno cōpetēteꝛ. frigi
de aūt ꝛ ſicce ſunt illaudabiles vt capne. fri
gide ꝛ būide vt poꝛcine a medio eſtat ſ vſq; i
finē ſūt optime. in hyeme peſſime. i vere ſo
ꝛ autūno ſunt mediocres. vñ dic̄ Ipo. caro
inq̄t poꝛcina i eſtate eſt bona in vere ꝛ autū
no min⁹ bona. Sz i hyeme maxie illaudan
da. capna in eſtate bona. pecoꝛina i vere. bo
uina in fine ver ſ ꝛ i ꝓncipio eſtat ſ eſt lauda/
bilis. Carnes aūt aialiū put ſunt oꝛdinate
ad būanū eſum variāť ſm diuerſam ꝓpara
tionē. nā vt dic̄ Iſaac. aialiuz carnes aliq̄ñ
aſſank aliq̄ñ fritank aliq̄ñ cū ſale ꝛ aq̄ elixāť
aſſate ꝛ frixe ſunt groſſioꝛes i nutriēdo ꝛ ſic
cioꝛes ad digerendū duriores. q̄ꝛ būiditate
eaꝛ ꝓſumpta ab igne ꝫbūt ſiccitatē. vñ non
ſunt carnes multū pingues comedēde niſi
aſſe vt būiditas illaudabilis ab eaꝛ ſuba ex
trahať. Carnes aūt elixe ſūt būidioꝛes ꝛ ad
digerēdū facilioꝛes. q̄ꝛ aq̄ rpat eas ꝛ hume/
ctat. aliq̄ñ aūt in aq̄ in q̄ elixank apponuntuꝛ
ſpēs ꝛ fiūt diuerſa ꝓdimēta q̄ carnes cuſto
diāt i natura ꝛ bonitate ſua. ꝛ eas reddāt tā
in odoꝛe q̄ꝫ i ſapoꝛe melioꝛes ꝛ ad diuerſos
moꝛbos expellēdos ampli⁹ efficaces. decet
aūt carnes aialiū ſiccoꝛ ꝛ macroꝛū elixari.
būidoꝛ ſo ꝛ pinguiū aſſari. mediocriū aūt
int iſtas diuerſ ꝓdimētis ꝓparari. Fit autē
iſta ꝓparatio multiplicit. q̄ꝛ aliq̄ inueniunť
carnes aialiū q̄ ſunt ſalubres ꝛ ꝓuenientes
aſſature ꝛ ſūt illaudabiles elixate. melioꝛ eſt
eīñ caro capna ꝛ bouina elixa q̄ꝫ aſſa. poꝛci
na ꝛ pecoꝛina eſt melioꝛ aſſa q̄ꝫ elixa. nam ꝑ
elixationē ſicce carnes humectāť ꝛ ꝑ aſſatō
nē humide deſiccāť. ꝛ iō poꝛcinā ꝓpt̄ ſuā hu
miditatē bonū eſt aſſare ꝛ capnā ſeu bouinā
ꝓpt̄ ſiccitat ſ exceſſum elixare. Eoꝛundē etiā
aialiū carnes ſm hmōi accidētia variāť. nā
caro poꝛcina aſſa ꝛ ꝑ aſſationem melioꝛať
ꝛ min⁹ bona efficit ꝑ elixationē. Capna ſo
melioꝛ eſt elixa ꝛ petoꝛ q̄ñ eſt aſſata. et ſic de
alīs eſt vidēdū. Ducuſq; Iſaac i dict. Itē
oꝛdināť aialia nō ſolū q̄ ad coꝛpis nutrimē
tū. vez etiā q̄ ad remediū moꝛboꝛ ꝛ multi/
plicē medicinā oim aialiū tā iumētoꝛ q̄ꝫ re
ptiliū ꝛ beſtiaꝛ genera creata ſunt ꝓpt̄ opti
mū hois vſum. vt dic̄ pli. ꝛ Jo. damaſ. ſz ho
rum q̄dā ꝓpt̄ eſum vt pecudes cerui ꝛ hmōi
ze. q̄dā ꝓpt̄ hois miſterīū vt aq̄ aſini boues
ꝛ cameli ꝛ hmōi. alia ad hois tocūditatē. vt
ſymie merule atq; paui. alia aūt creata ſunt

ad hoīs exercitatōz vt suā cognoscat hō ifirmitatē z dei timeat ptātē . Jō eī creati sunt pulices z pediculi sīc leōes tigrides atq; vt si vī ꝑmis recurrat hō ad ꝓprie infirmitatis recognitōz z territ⁹ a scōis. s. reptilib⁹ z ferꝫ refugiū habeat ad dei noīs iuocatōz. Sūt insup creata aīalia ad subleuādā mltiplicis infirmitatꝫ hūane necessitatē vt carnes vipere ad tyriacā z fel thauri z alioz aīaliū et auiū ad oculoz caliginē amouēdaz. Pellis serpētis decocta in oleo dolorē auriū mitigat miro mō. vt dic dyas. in li. escolapij ō oculis mēbrozū ꝓtutib⁹ ōr. patiēs emorroydas si sederit sup pelles leonis recedent ab eo. z q̄ linit corp⁹ suū sepo renū leonis. aut q̄ inungit ei⁹ fimo fugiūt ab eo lupi. Jtē ibidē dic idē. si q̄s suspēdit caudā senis lupi ad p̄ sepe vaccaz nō appropinquāt ei lupi. Jtem dic Dyas. oculi vsi eruti z sup dextz brachium hoīs ligati mitigāt q̄rtanā ei⁹. Jtē dentes canini lupi curāt illos in p̄ncipio q̄ lunaticā sustinēt passionē. vt dic idē. Sile dicit pitagoras z plin⁹. z dicūt q̄ si oculū lupi erutuz viderint q̄drupedalia domestica fugiūt atq; timēt. Jn li. viatici dic Cōstan. Pili canis albi nullā maculā nigredis in se habētis si fuerint suspēsi circa collū patiētz iuuāt epilenticū z phibēt ei⁹ casum. Simile dic pitago. in li. romanoz. fiat inūct anul⁹ ex vngula asinj nigredinē nō habētis z induat eū epilētic⁹ phibet ei⁹ casum. z dic fel thaurinū sub vmbilico iunctū soluit vētrē. dic etiā idē. dēs serpētis eradicat⁹ dū virit suspēsus sup q̄rtanariū soluit q̄rtanaz ei⁹ z si subfumigauerꝫ domū cū pulmōe asini mūdas eū ab oī reptili z ꝓpēte. has z multas alias ꝓtutes admirādas dic Pli. i membris aīaliū latitare sīc in naturꝫ aīaliū particulariū p⁹ dicek. q: nihil ē in corpe aīalis q̄ō careat manifesta vl occulta medicina. nam pellis z pil⁹. z cornu vnguis caro z sanguis nō sunt sine remedio nec etiā ipe fim⁹. sz hec ad p̄ns dicta generaliter hic sufficiāt

De animalib⁹ in speciali. Ca. I.

Escriptꝫ aīaliū ꝓprietatib⁹ z naturꝫ i generali restat coopāte dei gr̄a q̄rū dā aīaliū z reptiliū recitare ꝓprietates i singulari. z h̄ p ordinē alphabeti

De ariete Capl'm. II.

Aries ē pec⁹ lanifer aīo placidū naturaliter māsuetū. vt dic Jsi. li. xij. c. j. Est aūt dux z ꝓnceps ouiū. z iō dedit ei natura fortitudinē ceterꝫ ouib⁹ p̄stātiorē. decuit ei arietē ducē ceteraz ouiū z tutorez alioz esse viriby fortiorē. z iō vt dic Jsi. aries aut veruex a viriby ē dict⁹. eo q̄ tāq; vir ouiū ei⁹ sit masculꝰ ceterꝫ bidētib⁹ sit āpli⁹ ꝓtuosus. Ul' vt dic idē Jsi. ꝓuex a ꝓme est dict⁹. eo q̄ habeat ꝓmē in capite. c⁹ pruritu excitat⁹ cabput ocutit fortissime. z q̄dq̄ sibi obuiat dure ferit. z iō aries ab ares grece q̄ō dr̄ lapidare. z iō aries ab aries grece q̄ō dr̄ lapidare. tine ē vocat⁹. qz i gregib⁹ masculi dicūt arietes. qz ad fecūdādas oues ꝓtuosi sunt aq̄ fortes nā corpis magnitudie z viriū fortitudinez aī ꝓtute oues alias ꝓcellūt Dr etiā aries ab arꝫ. qz vt di. Jsi. h̄ pec⁹ ꝓmū fuit in arꝫ a gētib⁹ imolatū. vñ dr iō aries q: mactatur ad arā. Ubi ꝓm legez mosaicā aries fuit aīal potissime mūdū. z ad sacrificiū z ad eū nā ꝓ pctō ꝓpi cōit z cōuenient offerebaf. et q: findebat vngulā pit z rumiabat indifferent a ꝓpio comedebaf. vt di. Jsi. li. xij. bidē tes q̄ndā dicebāt eo q̄ int octo dētes q̄ habēt duos hūt altiores. z iō eos gētiles maxie in sacrificiū offerebāt. vt dic idez. De ariete aūt singularit dic pli. viij. c. xl vij. arietꝫ inq̄t naturale ē agnos fastidire z oues senectas obuias ꝓsectari. nā ipe melior ē z villi oz i senecta. z cū respectu ouiū ferorū sit aio. ei⁹ ferocitaf cohibef si cornu ei⁹ iuxta auricu lā pforet. dextro teste ꝓligato feminas. sinistro ꝓ ꝓligato mares gignit. i vētō aq̄lonari mares ꝓcreat. i flatu austri feias generat. z q̄les venas aries sub lingua gestat tles fetus i vellere generat. naz si nigras hz venas nascit. si albas alb. et si varias vari⁹ i vellere apparebit. Jdē di. arietes. z auic. q̄re infra ō oue. frōtē hz aries durissimā corneā duriciē fere p̄stāte. hz timpora hz debilia z q̄dāmō cartillagiosa. z iō ad munimē ptꝫ debiliorꝫ dedit nāta cornua magis curuta timpoz loca ad modū scuti rotūdi reuoluta. q̄ tñ in extremitate aliq̄tulū sūt acuta. vt cornuū duricie z fortitudie caput defenset z eorūdē acumīe aduersarios ipetat et impugnet. vt di. idē Sine ei armoz defensiōe ñ decebat natura gregꝫ relinq̄re defensores z iō duo ōdit nāta sibi cornua ad modū cuculi replicata. vt caput ꝓriū q̄ō ex se infirmū ptegat. z ꝑ aduersarios armis munit⁹ et audaciorē exarmoz ꝓfidētia exhiberet. z iō securi⁹ p̄cedit gregē. z erecto capite z fixo pede vngula diuisa vestigio firmi⁹ trā premit. vell⁹ hz pingui⁹ z i vill⁹ plixi⁹ pilos diffundit

fortiori corio siue spissiori cute ꝫ extrinsecas aeris calidi vl frigidi iniurias se defendit. z iō
sue cutis superficies rōe sue fortitudis coriatio
nes. z ad diuersoꝝ teloꝝ recipiēdā imp̄ssiōz
abiliorē se p̄bet. vt dic idē. Tēpe amoris pu
gnat p̄ vtroꝝ suis z aduersarios cornib⁹ i
currat retrocedit ac resiliendo cū ipetu ho
tes inḡt z cap vadūt mlt̄ū in vanū. z in hye
me ñ se absc̄dūt ꝙt frig⁹. z aliq̄ exeūt ō lo
co calido ad locū frigidū. z q̄n pluit ñ fugi
unt a pluuia q̄ꝫ moriāt. z arietes natura
liē sequūt caps z q̄escūt oēs q̄ꝫ pastor ac
cipit vnū et eis z facē ip̄m añcedere z sequūt
alij. z timēt natural̄r tonitrua sic oues. q̄ si i
p̄gnate fuerīt z audierīt tonitrua abortiūt
timoꝝ. z añ mediā noctē stāt sil cū ouib⁹
dormiūt z p⁹ sparsim. z i dormiēdo sup lat⁹
alternāt vices nā a vere vsq̄ ad autūnū dor
miūt i vno late. deinde vsq̄ ad ver dormiūt
i latere alt̄o z dormiūt erecto capite nisi q̄n i
firmāt z rumināt cibū z masticāt dormiēdo
sic z vigilādo. et si ꝓtigat eos errare ñ redūt
nisi a pastore reuocēt. Dic ad h̄ ysa. i die. q̄
arietes i iuuētute manētes minoris sūt hūidi
tatis z viscositatis q̄ agni lactētes. z d̄ ꝙ̄ eta
te coꝝ ꝓplerōi dñantē. z iō ip̄oꝝ carnes sūt
carnib⁹ agnoꝝ z ouiū meliores. z meliorem
sanḡnē generāt. marīe si sint castrati. q⁹ co
rū caliditas hūiditate accidētali tpata ē. vñ
sūt boni saporis. sz q̄n sunt decrepiti i caloꝛe
sūt ōfecti si ñ sūt castrati ex etate. si ꝓo sūt ca
strati z ōcrepiti. duplici carēt cā caloris. s. re
dūligni z durioꝛa z insipidioꝛa r̄spectu capꝝ
z bou z hmōi. q̄ i ōcrepita etate sūt pessima
corpa arietū q̄ naturalit̄ sūt calida z hūida.
ceteris decrepitis natural̄r frigidis z siccis sim
plicit sūt melioꝛa. Ducuscꝫ ysa. i die. Itē d.
aris. z aui. li. vj. q̄ arietes z cap sic z ceta aia
lia ꝓpria bñt vocē p quā se clamāt z vocant
feias tpe coit⁹ z amoris z potātes aḡm salsaz
anticipāt coitū z citi⁹ mouēt ad amorē. z q̄n
arietes senes mouēt citi⁹ ad amorē z coitus
q̄ iuuenes i tpe determiato signū ē bōitatis
tpis i ānō illo. z si i illo tpe excitent iuuenes
ad amorē signū ē pestis fut̄e sup oues i anno
illo vt dic idē

De agno Ca. III

Hn⁹ vt di. Isi. a greco vocabulo ōr.
q̄si p⁹. nā inf oia tre aiantia marīe iuenit in
inocēs z māsuet⁹. nullū ei ledit dēte nec coꝛ
nu nec vngue. z q̄dq̄d i eo repit totū vtile ē.
q⁹ caro ad cibū. pell ad variū vsū. pil⁹ ad in
dumētū. fim⁹ ad tre ipinguatōes. vngula et
cornu ad medicatōz cē. vl vt di. Isi. li. xij. la
tini agnū ab agnoscēdo putāt dictū. eo q̄ p
ceteris aialib⁹ mr̄es suā noscat adeo q̄ si i ma
gno grege errauerit statī balatu vocē noscat
pentis. fm aris. z auic. Agni q̄dā nascūt i tpe
ꝓnali. q̄dā i tpe autūnali. ꝓnales sunt coꝛpe
maiores robustiores viribus z pinguiores q̄ꝫ
sūt autūnales l hiemales. i aliq̄b⁹ tñ regiōi
b⁹ mlti hibnos agnos p̄fert ꝓnis. z dicūt h̄
solū aial vtilit̄ nasci bruma. vt di. pli. li. vij.
c. xlvij. et ōr ibidē q̄ agni ꝓcepti flāte vento
aq̄lonari sūt meliores q̄ꝫ ꝓcepti flāte vēto au
strali. tē ei mares generāt. talē āt colorē bñt
agni i lanificio seu i vellere q̄le bñt p̄tes in
venis ligue. nā si vene fuerit albe z agni erūt
albi. z si nigre nigri. z si varie varij. Jn su
gēdo āteriores poplices flectūt. et vt mr̄ei
pl⁹ lactis ḡuat. capite mr̄is vba p̄mit. balatu
q̄rit mr̄es q̄ inēta cauda mr̄i blādiēdo ere
cto capite māmas q̄rit z nisi caput p⁹ erigat
nū q̄ꝫ fugit. pilū hz subtilē z crispū mlt̄ipl̄r i
sese r̄flexū mlt̄ū nocz agnis frig⁹ z marīe tpe
pluuioso. ō societate gregis gaudz q̄n solita
ri ē dolz plimū atz timet. añ gregē salit z sa
liēdo ludit. q̄n vidz lupū tiet vehemēt et su
bito fugā arripit. sz p⁹ p̄ tioꝛe stupid⁹ subito
gdū figit et fugere vlteri⁹ ñ audēs sibi ñ ba
latu sz pori⁹ simplici vultu pci petit capt⁹ ab
hoste. ligat⁹ a carnifice nec cornu nec dēte se
ōfendit. et siue spoliet vellere siue cute. sicut
aial inocuū obmutescit. siue ei ducat ad pa
scua siue deferat ad victimā ñ gemit nec re
murmurat nec calcitrat sz obedit. z vt d. pli
agnos dimittē solitarios ē piculosū. q⁹ si lu
puenerit forte tonitruū ō facili morīūt. naz
agn⁹ natural̄r debile hz caput. z iō remediū
ē eos sil aggregare vt ex ꝓiūctōe mutua ani
mēt. z p̄ntia pluriū ꝓforēt

De agno anniculo Ca. IIII

Hn⁹ ānicul⁹ etate vni⁹ āni ē ꝓplet⁹.
q̄ ifra vni⁹ āni spaciū tanto ē melioꝛ
q̄nto a lacte r̄motioꝛ ē. nā a lacte e⁹ hūiditas
ꝓplexional augm̄tat. sz p sepatōz a lacte itē
dit ei⁹ calor z superflua hūiditas tpat. marīe
si māserit adhuc ñ castrat⁹ vt ōr aptissime i
dic. Agn⁹ ei ānicul⁹ coꝛpe integer. et carne
mūd⁹ apt⁹ ē ad sacrificium ad esū ec si fuerit
velleꝛe maculos⁹. ñ ei repbat a sacrificio agnū

macula vellerꝫ nisi sit feditas vl corruptio in carne iteri⁹ vel i cute. vt dic glo. sup Exo. xij. z sup Malach. dic Iero. z sup Leuit. Nō ipedit inqt sacrificiū varietas maculosi vellerꝫ si cozp⁹ fuerit integꝝ z nō subfucrit scabies i supficie ipi⁹ cutꝫ. Agn⁹ g annicul⁹ vt dic Pli. li. viij. c. xlvij. deoz arꝫ fuerat aptus. et tā in vsu vellezꝝ q̄ i vsu carniū vsibus boim ē necessari⁹. et iō sic ꝓpt sumpt⁹ boium excolūt z custodiunt cozpa boū. sic oportet vt habeat diligētia circa custodiā ouium et agnoz. Dic etiā Dyaſ. q agn⁹ simū bz nigꝝ q̄ si cū aceto dissoluat z cathaplasmetur nigras emūdat maculas. clauos cozpis tollit ignē sacrū curat. mixt⁹ cū cera z oleo cōburas sanat

De agna Ca. V.

AGna est arietꝫ filia q̄ minoꝫ ē cozpis parit z roboꝫ q̄ sit agn⁹ z minoris caloꝫ z maioꝫ hūiditatꝫ q̄ sit agn⁹ rōe femine cōplexiōis. vt ꝺz in dict. cui⁹ caro dū est lactās maioꝫ ē viscositatꝫ ꝓpter humiditatꝫ supfluitatē tā ex etate q̄ ex ꝓplexione ei⁹ cozpi dñante. z iō qꝺ ex ei⁹ carne generat fleumaticū est et viscosum ac difficulter digerit z digestū a mēbris vix dissoluit rōe viscosi z glutinosi hūoꝫ q̄ inde generatur. a stomacho tñ facile descēdit rōe sue lubricitatꝫ z humoꝫ. vt di. Isa. z ei⁹ carnes meliozes sūt assate q̄ elixe. q ꝺsumit supflua eaꝝ hūiditas vi caloꝫ. Maioꝫ tñ simplicitatis z timiditatꝫ est agna q̄ agn⁹ q min⁹ bz caloris naturā femina q̄ mascul⁹. z iō min⁹ est aiosa. ꝓpter qꝺ etiā caret cornibꝫ q essent ei supflua cū ꝓpter defectū audacie eis nesciꝛ vti. vt dic Aui. dic etiā Aristo. li. iij. Agnis accidit egritudo qñ nimis ipinguāt circa renes. q si opiant sepo renes moriūt z multiplicat sepū ꝓpt bona pascua. z iō arcent a pascuis ne nimis ipinguēt. q̄re ē de onc.

De apro Capitulū. VI.

APer est pozc⁹ siluestris vl agrestꝫ q̄a seuissim⁹ est z imitis. vt di. Isi. li. xij. c. j. et ꝺz aper q̄si afer a feritate. quia ꝑm q̄ntitatē sui cozpis fer⁹ est z crudelis. vñ et apud grecos aper fiagres. i. fer⁹ vulgarit nūcupat Dr aūt a latinis verres eo q gran des habeat vires. sic idē dic ibidez. Dcōm aūt Pli. et Auic. Aper est aīal valde seuum q̄ vix castrat⁹ se exhibet māsuetū. cū cetera aīalia ablatis testicul' amplio⁹ mansuescunt. Aper igit iu ꝑs. lxxix. ꝺz singularis fer⁹, q̄a culmis pfecte ꝓducꝫ audacioꝛ fac⁹ segregat z seoꝛsitat se a grege. singularit querens pastū. Est itaq̄ aper tāte feritatꝫ q̄ etiā mortem quipendēs ꝺ venatoꝛꝫ ferrū intrepide se infigit. et etiā iā trāsfix⁹ ꝺtra sibi resistentes vires recolligit vt culmis vindicet se ꝺ aduersario. etiā in mortis piculū cōtra hostis venabulū mira audacia se exponit. culmos duos habet in oze aduncos fortes z acutos quibꝫ oīe sibi resistēs secat crudeliter et dilaniat. Culmis aūt vtit ꝓ gladio ad pugnandū. in latere dextro bz os durissimum latū z spissum qꝺ sp opponit venabulo pquētis. nā osse illo ꝓ clipeo ad se pregendū vtit. sentiēs sibi iminere bellū acuendo culmos ꝺtra arboꝛes eos fricat. et sic an hebetatā aciē habeāt ꝺfricādo ad arboꝛē ipos ꝓbat. si senserit hebetatos oziganū q̄rit et manducat cui⁹ ꝓtute culmoꝛ radices mūdificat z ꝓfortat. vt dic Auic. Pli. in li. xxviij. c. v. cit q̄ vrina aprī medetur vicijs aurijs si cuz oleo rosaceo misceat. Similit et⁹ fel valꝫ calculū. vt ꝺz li. xxviij. c. xl. Et est ei ita gnis sua vrina vt nisi egesta fuerit. surgercū possit. imo oppimit vt defunct⁹. nā cruri tradit ur ex vrina Jrē idē ad coitū stimulat fel apnum. Dicit etiā idē li. v. poze⁹ agrestis multum diligit radices z culmis incidit terrā z fodit et scindit radicez culmo et impinguat qñ quiescit ꝑ septē dies et matie cū paꝝ potat et ꝑliat cū lupo. q ipm odit naturaliter nā lupus insidiat filijs suis et sepius rapit eos. Et ideo vt dic idem li. xiij. Dcdit natura aprō culmos ad defendendū feminas et filios suos. q femie sunt debiliozes i fez pezionis cōplexionis. nā mares sūt audaciozes et vires hñt femis fortiozes. Femina tñ seuit irata et fodiēdo ledit et dētibꝫ mordēdo et dilaniādo Aper ꝓ o ledit culmis sursuz se riendo. et iō paꝝ potest ledere, pstratuz et iacentē. et femina paꝝ ledit stante et duz aper irascit et pugnat spumat oze. Silr dū luxuriat cū vxore. Omia supradicta recitat Pliniꝰ. et addit iā dictis in li. viij. c. ij. vbi dicit. Apros et alios porcos dentatos nasci enim⁹. et addit iā dictis in li. viij. c. ij. vbi dicit. Aprōs et alios porcos dentatos nasci enigidius tradit. Inest aūt maribꝫ aprīs marima asperitas et feritas animi q̄ sunt i amore. q tūc ꝓ vxoribꝫ atrocit pugnāt vngulis terrā scalpunt. feras erigunt. culmos vibrāt et quatiunt. et horrendo gemitu furiam pectoris tūc ostendūt. paꝝ etiā tunc comedūt discurrunt post feminas. et ideo attenuant

plurimū ꝛ macreſcūt. Jn horrēdis et vm/
broſis vallib⁹ ꝛ nemorib⁹ māſiones querūt
vbi cuſtodiūt fet⁹ ſuos. de radicib⁹ ꝛ arbor
ſilueſtriū fructib⁹ viuūt. qñ venator inſul/
tus vel lupor īpet⁹ p̄ſentiūt filios ſuos p̄ce
ſione piculo ſe exponūt. qñ debēt dimicare
atritu arbor indurāt coſtas ſuas et ſe īuol
uunt in luto ꝛ deſiccāt ad ſolē ꝛ int̄ pilos lu
ſarior ict⁹ ſuſtineāt ī p̄flictu. Ariſto. lib. vj.
Femie apror poſt partū ſunt aſpere et cru
deles. et crudeli morſu filior ſuor dilaniāt
inuaſores. Hucuſq; Pli. Eſt aūt caro ap̄na
vt dic̄ Iſa. magꝛ ſicca ꝛ min⁹ frigida q̄ꝫ por
cina domeſtica. et hoc eſt p̄pter mor⁹ ſui p̄ti
nuitatē et vic⁹ ſiccitatē. et aeris cui p̄tinue
rexponit̄ caliditatē. īō ei⁹ pinguedo eſt duri/
or et caro delicatior ad edendū et p̄pter hoc
verres domeſtici vehementer agitāt et ver
berant añq; occidant̄ vt eor carnes teneri
ores ꝛ ſapidiores ex mor⁹ violētia efficiant̄
De apro etiā dic̄ dyaſ. q̄ ei⁹ fim⁹ deſiccat⁹ ꝛ
cū vino ꝛ aq̄ bibit⁹ eiciētib⁹ ſanguinem ſin
gulare eſt remediū. Laterſ dolores cū ace/
to curat. fracta oſſa p̄ſolidat ꝛ p̄firmat. q̄re
infra de porco.

De aſino Capitulū. VII.

Sin⁹ a ſedēdo ē dict⁹ q̄ſi aſſed⁹. qr
boies ſup aſinos ſedebāt añq; vſus
eaꝝ haberēt. vt dic̄ Jſi. li. xij. aial q̄p
pe eſt ſimplex ꝛ tardū. ꝛ īō fuit de facili ſub/
iectū humanis viribꝫ et p̄ſtratū. vl̄ dr ab a
ſenſu. inde dr aſell⁹. i. inuenis aſin⁹ q̄ pulcri
oris eſt forme ac diſpoſitiōis. qñ etate eſt te/
nell⁹ q̄ꝫ qñ ſenex efficit ꝛ antiqu⁹. nā quanto
magis ſit annoſus tāto pl⁹ quotidie fit p̄for
mis biſpidus ꝛ villoſus. Eſt aūt aīmal me
lancolicū frigidū ſcz ꝛ ſiccuz. ꝛ īō naturalit
p̄derioſum tardū atq; pigrū ſtolidū ꝛ obli
uioſum. cñ onerifer eſt ꝛ patiēs laboris vili
ꝛ modico vtēs cibo. Inter tribulos enim ꝛ
ſpinas ac carduos carpit cibū ſuuz. ꝛ īō dic̄
Auic̄. li. viij. Silr Ariſto. q̄ aſin⁹ minutis
quib⁹ inter ſpineta ꝛ cardineta nidificātib⁹
eſt eroſus. ꝛ īō minuti paſſeres pugnāt p̄ eū
quia comedit ſpinas in q̄b⁹ nidificāt paſſe/
res illi. ꝛ p̄fricat ſe ad ſpinas illas vñ cadūt
pulli eor paſſerū ſiue ova. ꝛ qñ aſin⁹ rudit
ex eleuatōe capitis ꝛ forti flatu mouēt ſpine
ꝛ ex horrēdo ſonitu ſeu rugitu terrent̄ aui/
cule ꝛ fugiūt de nido ſuo ꝛ p̄pter iſta ſaltant
matres ſup ipſi⁹ faciē. ꝛ impetūt ei⁹ oculos
atq; p̄cutiunt roſtro ſuo. ꝛ ſi habet aſin⁹ vul
nus in dorſo vel in latere ex ſpinar punctu
ra vel quacūq; alia de cauſa pungūt eū cuz
roſtro ſuo in vulnere vt recedat a loco nidi
ſui. ꝛ cū talis paſſerul⁹ habeat corpus minu
tiſſimū vix poteſt aſin⁹ ſe defendere p̄tra ei⁹
impetū atq; morſum. dicit etiā Ariſto. ſicut
ꝛ Auic̄. q̄ cor⁹ valde odit aſinū. ꝛ īō volat
ſup ipm ꝛ temptat tangere oculos ſuos ro
ſtro ſuo. ſed iuuat aſinū p̄funditas oculor
ꝛ ſpiſſitudo cor⁹ cilior quib⁹ p̄tra morſus
auiū claudit ꝛ tegit viſum ſuū ꝛ etiā coope/
ratur p̄ceritas auriū ꝛ mobilitas cuz quib⁹
terret aniculas quādo infeſtāt viſum ſuum
Jtē Ariſto. li. viij. Urſus pugnat cū aſino
ꝛ thauro. qñ comedit crudas carnes ꝛ hec
eſt cauſa quare pugnat cōtra eos. quoniam
eor carnib⁹ appetit ſatiari. De aſinis autem
dicit Pli. li. xxviij. c. vlt. vngule aſinine fu/
migate partū adiuuāt intantū vt etiā abor/
ſus euocēt. nec aliter debet addi quia viuū
partū necāt ſi diu ꝛ frequēter apponāt. eiuſ/
dem aīalis fim⁹ recēs ſanguinis p̄fluuium
mire ſedat. Ei⁹ iecur valet ꝯ caducos mor/
bos puuloꝝ. Pli. li. xxviij. c. x. lac aſine ſicut
ꝛ ſanguis valet contra morſum ſcorpionis
Si q̄s etiā aſino dixerit in aure ſe p̄cuſſum
a ſcorpione trāſire, p̄tin⁹ malū dicūt. a facie
etiā fumigatōis pulmonis aſini fugiūt oia
venenata. Dr etiā in eodē. c. ix. lac aſininuz
valet ꝯ gipſum venenoſum. ꝯ ceruſam vel
argentū uiuū. Jtē li. ix. oſſa aſini ꝑrita ꝛ de
cocta valēt p̄tra venenū ſi eor decoctio bi/
bat̄. Jtē vrina marꝫ aſini cū nardo capillos
multiplicat ꝛ cōſeruat. De aſinis autē dicit
Pli. li. viij. c. xliij. aſin⁹ eſt aīal magni frigo/
ris impatiēs. ꝛ ideo ī frigidis regionib⁹ vt ī
ponto nō generant̄. Jtē dic̄ Ariſto. cū aſin⁹
ſit multe frigiditatiſ ꝛ ſiccitatis. multe tñ eſt
luxurie. ſz nō mouet̄ ad coitū añq; ſit trigin
ta menſiū etate. ſz nō generat añq; ſint tres
anni cōpleti aut duo ꝛ dimidi⁹ Unde dicit
Pli. ibidē. part⁹ aſini a. xxx. menſe eſt ociſſi/
m⁹. ſz a trimatu legitim⁹. Jdē dicit Ariſto.
li. v. ꝛ ſubdit Pli. Raro geminos parit ꝛ qñ
fetū eſt paritura lucē fugit ꝛ tenebras que/
rit. ne ab homīe videat̄. partū ſuū amore ni
mio diligit intantū q̄ etiā per ignes ad fe/
tum vadit. aquas tranſire ꝛ pedes in eis tin
gere multū horret ꝛ qñ cogitur aquam vel

riuũ euadere in ipo mingit. nec trãseunt asi
ni volũtarij p põtes vbi p planicies pontis
põt videre aquã defluentẽ. debile em̃ habz
cerebz et patiunt de facili ptiginẽ ꝓpter qõ
timẽt p rimas põtis cadere in aquã quã cõ
spiciũt sub põte transeuntẽ. nec bibũt de fa
cili nisi a suetos fontes q̃ sunt in pecuarijs.
ad quos põt ire sicco pede. et qõ miz est di/
ctu q̃uis multũ sitiãt si mutenk aque ei vix
potant nisi sint illis sil'es q̃s frequẽtãt. Jtẽ
Pli. li. xxviij. c. vij. si asina comederit ordeũ
intinctũ sanguine mẽstruali tot annis ñ cõ
cipiet q̃t grana comedit sic intincta z ex asi/
no et equa mul⁹ gignit. sz ad tales ptus eli/
gunt eque q̃ neq; quadriẽnib⁹ sint minores
neq; decẽnib⁹ maiores. nec cõmiscẽt passim
ad inuicẽ. Noz aialiũ duo sunt genera. scz
equ⁹ cũ asina. z asin⁹ cũ ipa equa. imo vnuz
gen⁹ ab alio se cohercz nisi in infantia lacte
hausto mutuo nutriank. z ꝓpter h̃ pastores
mulos vel burdones ex disparib⁹ aialib⁹ gi
gni cupiẽtes dicunt vti ista arte. nã iuenes
equaz pullos i tenebris subijciũt uberibus
asinaruz z enutriũt eos lacte asinino. z cl'es
pulli eq̃z adulti iã effecti ad asinaz ꝓiũctio
nẽ tpe coit⁹ cõmouenk. sil'r pullos asinaz in
tenebris subijciũt mãmis equaz z aselli ta/
li lacte iumẽtino nutriti eq̃s inuadũt quan/
do adolescũt. Ex tali asini et eq̃ cõmixtione
generak aial q̃ddã qõ antiq̃ vocabãt hinnu
lum al's humilũ. nos aũt dicim⁹ cũ burdũ.
siẽ genitũ ex asino z equa dicũt mulũ. Ari/
sto. aũt li. xv. si asin⁹ cocat cũ equa impgna/
ta eq̃ corrũpit ꝓcept⁹ ꝓpter frig⁹ sperma z sui
sperma em̃ asinoz ẽ frigidissimũ naturalit
et materia coz. materia aũt eq̃ est calida. et
iõ qñ miscek calidũ cũ frigido fit tpamẽtuz
tũc ex eis põt fieri ꝓcep⁹ z saluari fec⁹. qñ. s.
equi asinoz femis cõmiscenk. sil'r qñ eq̃ asi/
nis maribꝫ supponunk. sz filij⁹ aselli et eq̃ scz
mulus nõ ꝓuenit generatõi. nã vtriusq; pa
rẽtis frigiditas. s. naturalis et cõplexionalis
in ipo dñak. z ideo ex mulis aliud non gene
rak. vt dic idẽ. Jtẽ ibidẽ dic idẽ. si asina cõci
pit ab equo subsequẽs asini coit⁹ cũ eadem
facit cã abortire. Cui⁹ rõ est vt dic Aric. qa
frigiditas semis asinini supueniẽtis corrũ/
pit z destruit tpantiã seminis eq̃ni p̃cedẽtis.
et semẽ asini frigidũ est ex cõplexiõe z ex sexu
et corrũpit semen eque ad tpantiã disponẽ
tis. vnde quãdo supuenit subito asini semẽ
naturaliter siue cõplexionaliter frigidũ cũ
frigiditate sexuali intensa frigiditate' corrũ
pitur p̃cedẽs tpantia ex calido equi semie z
frigido asine introducta. z ista est rõ quare
oĩs mul⁹ vel mula est sterilis. vt dic Aric. qz
in patre muli scz in asino est excessus frigi/
ditatis cõplexional'. et in matre scz in equa
remissus est calor rõe sex⁹. z iõ q̃uis calor se
minis matris. scz eque tẽperet semẽ frigidũ
asini vt animal generek. in genito tñ remanet
generantiũ p̃dominãs frigiditas q̃ natura
liter disponit ad sterilitatẽ. Est aũt q̃dã spe
cies asini q̃ ꝛ indic⁹ asin⁹ hñs in capite in
medio frontis cornu vnũ. z nõ hz nisi vnu/
lam vnã in q̃libet pede. Oĩe em̃ aial hñs
duo cornua habet i pedib⁹ vngulã scissaz. z
ideo asin⁹ indic⁹ nõ habet nisi vnum cornu
qz vngulã nõ findit. vt dic Aristo. li. ij. non
tñ oĩe aial findẽs vngulã habet cornua sz
potiꝰ ecõuerso si habet cornua findit vngu/
las. vt patz i thauro. ceruo. one. et hmõi. vt
ibidẽ dic Aristo. Jtẽ dic Aristo. li. viij. asin⁹
et mul⁹ sic equ⁹ comedũt fruct⁹ et pascũtur
herbis z impinguank ab aq̃ z diligunt plus
aquã turbidã q̃s clarã. Vacca aũt ecõuerso
plus diligit aquã clarã q̃s turbidã. Jtẽ Ari
sto. li. eodẽ. asini i maiori pte infirmant vna
infirmitate. z ꝛ milide. et est h̃ infirmitas p̃
tũ calidũ. et si descenderit ad pulmonẽ asin⁹
moriek. et h̃ aial sentit frig⁹ pl⁹ oĩ alia mul.
et ꝓpter h̃ nõ inuenik in terra septentrionis.
Sũt aũt vt dic idẽ spodilia dorsi asini sor/
tioza et neruis fortioribꝫ cõpaginata. a pte
posteriori circa clunes. i. renes q̃s a pte ãte/
riori. et iõ in ipsis dorso ponũt circa renes q̃s
circa humeros gnioza onera iponunk post
equinoctiũ vernale mouek ad libidinem et
tũc rudit horribiliter et terribili sonitu semi/
nã excitat ad amorẽ. ventũ aũt odore semis
ei⁹ naribꝫ deferentes attrahit. z ei⁹ attractu
ad libidinis desideriũ inardescit. vt dic Pli.
Alias siquidẽ hz asin⁹ ꝓditões miseras oĩb⁹
fere notas. nã supra vires laborib⁹ exponit.
fuste cedit. stimulo pũgit. chamo os ei⁹ con
stringit. hincinde circũducit. z eiusdẽ cha/
mi refrenaculo ab ill' pascuis p q̃ trãsire pos
set coercek. post labores cassos in fine mor
tis coercek. nec p̃ p̃cedẽtis laborꝫ fuitio post mortẽ
saltẽ ei cutis dimittit sz auferk et cadauer si
ne sepultura aeri exponit nisi in quantũ ica
nũ et lupoz vẽtribꝫ deuoratõis gra aliquo
tiens sepelitur.

De angue
Capitulū. VIII.

Anguis vocat oīe serpentinū genꝰ
qđ torqueri ⁊ plicari pōt. Exp̄ eīm
anguis est dictꝰ. q̄ est anguloſus et
nunq̄ incedit rectꝰ. vt dic̄ Jſi. li. xij. ⁊ ōr an
guis serpēs eo q̄ in occultis acceſſib⁹ serpit
nō ei aptis paſſib⁹ ſz minutiſſimis ſquama
reptilia eo q̄ pectore ⁊ ventre repat. vt dicit
Jſiō. lib. xij. Dē etiā coluber eo q̄ colit vm
bras. vel q⁹ in lubricos ꝓtractꝰ ⁊ flexuoſos
labit. nā anguis labi dū tenet. Sūt angui
ū ſeu ſerpētū multa genera ⁊ q̄t ſunt gene
ra. tot sūt venena. tot pnicies q̄t ſpēs. tot do
lores q̄t colores. vt dic̄ Jſi. li. xij. Et sic dif
ferūt angues in quātitate. ita ī veneni mali
gnitate. ſunt eīm quidā angues maximi. vt
dicit Pli. li. viij. c. xxj. Scribit inq̄t megeſte
neſ in india ſpentes in tāta magnitudie co
leſcere vt integros deuorēt ceruos atq̄ tau
ros. vñz i punico bello iuxta fluīm bragadā
a regulo imp̄atore interfectꝰ est cū baliſtis ⁊
tormētis vnꝰ anguis. cxx. pedes ſ̄hns longi
tudinis cuiꝰ pellis ⁊ maxille fuerūt ſuſpēſe
ī quoddā tēplū rome ⁊ duranerūt vſq̄ ad
bellū numātinū ſub claudio ceſare. In ita
lia fuit q̄dā ſpens interfectꝰ in cuiꝰ aluo q̄
dam puer integer est reptꝰ. ⁊ tales ſpētes ma
xime ledūt nūc morſu. nūc flatu. nūc caude
ictu. nūc torſura. nūc pūctura. nūc aſpectu
Sūt ⁊ alij serpētes ita exigui q̄dē corpe ſed
maximi ſunt nocēdi poteſtate. dipſas ei ſer
pens est vt dic̄ Jſi. tāte exiguitatꝭ vt cū cal
cāt vix videt. cuiꝰ venenū extinguit anteq̄m
ſentiat nec inducit triſticiā morituro. Unde
poeta Lucanꝰ. Signifer iuuenē tireni ſan
guinis albū. Torta caput retro dipſas cal
cata remordit. Uix dolor aut ſenſus dentis
fuit ⁊c. Ita dic̄ Jſiō. ſil'r tirꝰ minimꝰ est ſer
pentiū. ⁊ tñ vt dicit Ariſto. li. viij. ꝓtra eius
morſum vix inuenit remediū. ⁊ differūt ī fi
gura ⁊ diſpoſitōe. nā alij hñt duo capita. vt
amphibena. de q̄ Jſiō. li. xij. dic̄. Amphibe
na est dicta. eo q̄ duo habeat capita. vnū in
p̄ncipio. aliud ī cauda. currēs ex vtroq̄ ca
pite tractu corpis circulato. hec ſola ſpētū
frigore ſe cōmittit pruina oīa pcedēs. Jdē
etiā dic̄ Pli. li. viij. c. xxiij. Dz inq̄t amphi
bena duplex caput tāq̄ paſſz vno ore ve
nenū fundi. ſunt etiā alij serpētes habentes
plura capita vl' duplicata vl' triplicata vl' q
druplata. ſic idē dicit Jſiō. Idra est ſerpēs
multoꝝ capitū q̄lis apparuit in puincia ar
chadie in palude. ⁊ ōr q̄ vno ceſo tria capi
ta creſcebāt. ſz h̄ fabuloſum ē. nā ꝓſtat ydrā
fuiſſe locū cuomentē aq̄s vaſtātes vicinam
ciuitatē in q̄ vno meatu clauſo multi erum
pebāt. Qđ hercules vidēs loca exuſſit. ⁊ ſic
clauſit meatus aq̄. ⁊p tāto ōr hercules idrā
serpentē q̄nq̄ capitū occidiſſe. vt dic̄ Jſiō.
li. xij. Jtē differūt ſpētes in colorꝭ varietate
nā quidā ſunt nigri. ⁊ q̄dā ſunt rufi vt tirus
⁊ illi ſunt peſſimi. ⁊ q̄dā maculoſi ſic̄ ſcital'
serpēs. q̄ vt dic̄ Jſido. tāta p̄fulget tergi va
rietate vt notaꝝ gr̄a in ſui admiratiōnē in
ducat intuētes. ⁊ q⁹ reptādo est pigrior ⁊ q̄ſ
aſſeq̄ nō valet miraculo ſui ſtupentes capit
⁊ quāto magꝭ est diſcolor tāto est deterior.
q⁹ eiꝰ venenū acutiſſimū ⁊ calidiſſimū ōr eē
Nā ille idē anguis tāti est feruorꝭ vt etiā hy
emis tpe exuuie eiꝰ de corpe depoſite ſint ſer
uētes. Unde Lucanꝰ. Et ſcitales ſparſis etiā
nūc ſola pruinis. exuuias poſitura ſuas. vt
dic̄ Jſi. ⁊c. Sil'r ophites ē serpēs maculis
depictꝰ q̄ tot hz nocēdi modos q̄t habet co
lores varios ⁊ diſtinctos. Unde Luca. Quā
paruis pictꝰ macul' theban' ophites. Cōco
lor exuſtis ⁊c. Jtē differūt in loci ⁊ ſitꝰ diuer
ſitate. nā quidā latitāt ī cauernis terre ⁊ lin
gunt puluerē ⁊ ſugūt terre humoroſitatē vt
dic̄ Pli. Alij ſunt aq̄tiles q⁹ in aq̄s ⁊ aquaꝝ
ripis cōmorant vt enidris serpēs aquatilis
a q̄ pcuſſi obturgeſcūt in ydropiſim. quam
multi bouā vocāt. q⁹ fimo bouis remedier.
vt dic̄ Jſi. li. xij. Sil'r est rinatrix ſpēs dictꝰ
veneno aq̄s inficiēs. oēm eīm fontē in q̄ fue
rit veneno inficit vt dic̄ Lucanꝰ. rinatrix vi
olatrix aq̄ ⁊c. Jſi. li. xij. Alij morant ī ſiluis
⁊ ſpecub⁹ vmbroſis q̄ꝝ venatōes ſunt volu
cres ⁊ beſtiole minores quaꝝ ſugūt humi
ditatem. vt dicit Ariſto. li. xiij. ⁊ tales ſpē
tes inſidiant dormientib⁹. ⁊ ſi aliquoꝝ ho
minū vel alioꝝ animaliū orificia inuenerīt
apta illa ſubintrāt diligētes calorē quē in
ueniunt ibi paric̄ et humorē. ſed cōtra tales
angues pugnat ſaura beſtia ſcz modica. i. la
certula. Nam ſentiēs ſaura ſerpētis p̄ſenti
am ſaltat ſuper facie dormiētis ſcalpens pe
dibus. vt eū excitet ⁊ p̄muniat cōtra angnē
vt dicit Anicē. Et est ſaura vt dic̄ Jſido. li.
xij. lacertus qui quādo ſeneſcit eiꝰ oculi ex
cecant ⁊ tūc intrat foramē parietꝭ aperiens
oculos cōtra orientē ⁊ orto ſole intēdit ⁊ il

luminak. Dicunk aũt quedã anguium spẽs habitare in igne. vt patet ĩ salamãdra q̃ nominak ab Jsi. z Pli. inter venenosa. Salamandra eñ vt di. Jsiõ. li. xij. est nomiata eo q̃ valẽs sit z potẽs cõtra incẽdia cui⁹ int⁹ omnia venenosa vis maxima est Cetera eñ venenosa singulos feriũt. hec plurimos simul interimit. nã si arbori irrepserit oĩa poma ĩficit. et eos q̃ ea ederint perimit z occidit. si etiã in puteo cadat potãtes inficit vis veneni. Jsta quidẽ cõtra incẽdia repugnãs sola inter aĩalia extinguit ignes. viuit etiã medis flãmis sine⁹ sumptiõe parit z dolore. nec adustionẽ ab igne recipit. sz ipm incendiuz mitigat vl extinguit. vt dic ibidẽ Jsidorus Jdẽ p oĩa dic Pli. li. x. c. xlvij. Salamãdra inq̃t est similis lacerte in figura. nũq̃ appa ret nisi quãdo multũ pluit in serenitate defi cit. huic est tãt⁹ frigiditat; rigor vt ignem extinguat sicut glacies. Lacteã de ore saniem euomit. ex cui⁹ cõtactu corp⁹ hominis pilos pdit. qõ inde ꝓtactũ est in colorẽ vergit turpissimũ. Jtẽ differũt in incessus q̃litate. nã quidã serpũt flexuose semp siue torruose. et quidã semp recte sicut dic Jsiõ. li. xij. cẽtris inquit est serpẽs inflexuosus q̃ semp rectuz efficit iter. sicut dic Lucan⁹. Est semp recto lapsurus limite centris Similiter aliquis incedit curu⁹ sup pect⁹ z aliq̃s incedit a pectore sursum rect⁹. sicut quidã serpẽs aquatilis z terren⁹ noie chilidros. q̃ p locũ p quẽ labit expirat virus z fumare facit sicut dic Lucan⁹. Tracticq̃ via fumãte chelidri. hic semp ambulat direct⁹ et erect⁹ capite. naz si torserit dũ cucurrerit statim crepat vt dicit Jsi. li. xij. Item differunt in velocitate z in tarditate Nã quidã sunt valde tardi motus vt scitalis. de quo supra dictũ est. z quidaz sunt ita velocis accessus z leuis mot⁹ q̃ volare videnk. vt serpẽs q̃ dr iacul⁹ volat vt iaculum. exilit eñ de arboribz z dũ aliqd animal obuiũ fuerit iactat se sup ipm pimitq̃. Unde z iaculi sunt dicti. vt dic Jsi. Similiter in arabia sunt serpẽtes cũ alis q̃ a multis syrene vocank. que pl⁹ currũt q̃ equi. et ideo volare dicunk quoz tantũ est virus vt morsum añ mors sequat q̃ dolor vt dic idẽ Jtẽ differũt in maligna sagacitate. vt patet in ceraste serpẽte cornuto q̃ se absc̃ondit sub arena z ostẽtat cornua sua vt ex eoz ostẽtatione allicĩat velut ad escã bestias siue aues cornua eñ habet ad modũ arietis q̃ nuda sup arenã z directa dimittit. ad que dũ volucres vel animal accesserit nõ ipm arietez sed virulentũ anguẽ p experientiã cõproba bit. Similit boas anguis vt dic Jsiõ. imbit. Similit boas anguis vt dic Jsiõ. immensa mole in italia sequit greges armẽtorum. vt bubalos z callide vberibz irriguis lacte se innectit z sugẽs interimit atq̃ inde a boũ depopulatõe nomẽ accepit boas. vt dicit Jsi. Multa sunt alia noĩa serpentũ et genera vt aspides vipere et dracones. q̃ qbz postea dicet Sed vt dic Jsi. li. xij. tãt⁹ est numer⁹ morsuũ quãt⁹ et nominũ. Generaliter oĩes angues p maiorẽ pte frigide sunt nature. nec de facili pcutiũt nisi cũ calescunt. Nã quãdo sunt frigidi nullũ tangũt. z ideo eoz venena pl⁹ nocẽt de die q̃s de nocte. eoz nocturno rore Jn hyeme in nodos se conpent eĩ noctis algore z merito q̃ frigidi fũt uolũũt z torpẽt. in estate se dissoluũt z ĩ malicia multũ vigẽt. Uñ est q̃ q̃cũq̃ veneno ꝑ pentis pcutit. pmo obstupescit z postea vbi in eo calefactũ vir⁹ exarserit statim interfic̃ et extinguit. Et ideo dictũ est venenũ quia p venas vadit cui⁹ pestis diffusa p corp⁹ anl mã exigit de corpe et expellit. nec pot ledere nisi qñ sanguinẽ tãgit. Uñ Lucan⁹. Horia serpentũ est admixto sanguie pestis. vt dic Jsi. et subdit. oĩe venenũ frigidũ est. z ideo aĩa que est ignea fugit venenũ frigidũ. Jnter dona aũt nature q̃ hominibz et brutis fũt cõmunia viuacitate quadã sensus anguis ꝑcellit. Legit in Beñ. serpẽs erat callidior omnibz aĩantibz terre. Dic aũt Pli. vt idem recitat Jsiõ. q̃ caput serpẽtis si cũ duobz digitis euaserit nichilomin⁹ viuit. vñ et totum corp⁹ obycit feriẽti pro capite defensando. Jtẽ idẽ Jsi. Anguibz vniuersis hebes ẽ visus. ex aduerso cõtuenk. Hec miz cũ oculos nõ in frõte habeãt sz in timporibz adeo vt ei tinus audiãt q̃s aspiciãt Jtẽ ibidẽ. Nullũ animal cũ tãta celeritate linguã agitat sicut anguis. ita eñ cito mouet eã vt triplicẽ videatur babere linguã. cũ tñ nõ habeat nisi vnã Jtẽ idẽ. Serpentũ hũida sunt corpa. adeo vt vbicũq̃ ierint viã cuiusdã viscosi z limosi humoris inficiãt et designẽt. naz vestigia serpentũ talia sunt vt cũ pedibz carere videank. costis tñ et squamaz repũt nisibz. quas a summo gutturz vsq̃ ad imũ alui dispositas parili modo habẽt. Nã squamis quasi vnguibz repũt. costis quasi cruribz innitũt vñ vbicunq̃ ledit in corpe ab alno vsq̃ ad

caput. debilioꝛ reddit ad suū cursum ꝛ motus circuitū pagendū quia vbicūq; ille ictꝰ inciderit spinā soluit ꝓ quā costaꝝ pedes et mortus coꝛpis agebant. vt dicē idem Jsido. ibidē. Itē ibidē. Serpētes diu viuūt etiaꝝ sine cibo. vt dicit Aristo. ꝛ tāte efficiunt lō/gitudinis diēꝝ vt depositā veteri tunica se/beant. Vñ ꝛ serpentū tunice nuncupant exuuie. eo ꝙ quādo senescūt eas exuūt q̄b ex/uti in pristinā redeūt iuuentutē. ꝛ ideo coꝛū pellicule sic exute dicunt exuuie et induuie. eo ꝙ exuunt ꝛ loco ipaꝝ alie iterū induunt. vt dicē Jsi. li. xij. Mod⁹ aūt renouatōis ipi⁹ anguis satis videt mirabilis. nam vt dicit phisiolog⁹. Anguis se sentiēs morbo vel se/nio aggrauatū pluriḃ diebꝫ abstinet a cibo ꝛ ieiunat vt sic pellis ei⁹ a carne facili⁹ relaxetur. deinde gustata herba quadā amara vi/rem virulentū q̄ fuit causa sue infirmitatis ꝛ defect⁹. tandē vt cutē rigidā tpet ꝛ mollifi/cet in aqua se balneat ac humectat. ꝛ sic an/gustā rimā alicui⁹ petre seu cauernā querēs ꝓ rime angustiā intrat ꝛ cū quadā violentia transiēs ab exuuia penit⁹ se decoꝛticat ac de/nudat. ꝛ tandē soli expositus se deliccat ꝛ in carnis superficie nouā cutē recupat. sumptis viriḃ clari⁹ videt. incedit ac repit forti⁹. ac comedit auidi⁹ q̄ꝫ ante depositionez exuuie faciebat. istā renouatōis formā exꝑmit Pli. et etiā Auic. q̄ dicē cū Aristo. ꝙ tot⁹ serpens deponit senectutē. i. senectā pellē. ꝓmo vsq; ad oculos. deinde vsq; ad collū. ꝛ sic paula tim se expoliat totaliē infra dicē. vt di. li. xiij. Itē Jsi. li. xij. c. iij. pitagoras inq̄t asserebat de medulla homis mortui q̄ est spina doꝛsi anguē ꝓcreari. qđ ꝛ Ouidi⁹ tāgit dicēs. sūt q̄ cū clauso putrefacti spina sepulcro. Du/tari credant humanas angue medullas ꝛc. qđ si credit merito euenit. vt sicut ꝓ serpen/tem moꝛs hoī accidit. ita ꝓ hoīs moꝛtē mo/ritur⁹ serpēs ꝓcreet. vt dicē Jsi. Itē dicē Pli. li. ꝛ. c. xl vj. anguē inq̄t ex medulla spine hoīs signi accepim⁹. multa em̄ occultat ceca oꝛi/ne pueniunt etiaꝝ in quadrupedū genere ꝛc. Itē dicē Jsi. ibidē. Ferē aūt ꝙ serpens ti/meat hoīem denudatū nec eū audet contin/gere. q̄uis insiliat in vestitū. Itē ꝑm Plini/um Jeiuni hoīs sputū serpentiḃ ē venenū ꝙsi inde gustauerint moꝛiunt. Sunt ꝛ alie ꝓprietates anguis mirabiles ꝛ insignes que ab alīs autoriḃ assignant. specialiē a dyas. aristo. ꝛ auic. aliquas ex eis h̄ interserere vti/le iudicaui. Dicit itaq; Dyas. ꝙ in byemali tpe latitāt serpentes in tenebꝛis ꝛ cauernis vbi ex diuturna obscuritate loci eoꝛū visus hebetat. verualiter ergo tpe qñ incipiunt exire de cauernis sentiūt caliginē. sed ꝓ remedio querūt herbā feniculi vel radicē cui⁹ pastu ꝓtractā excutiūt cecitatē. Hec fraudat a re/medio. testudo viscerib⁹ pasta anguis vl toꝛ/tuca. cū ei aduertit venenū serpe querit oꝛi/ganū. cui⁹ gustu cōtra virus anguis inuenit medicinā. Idē dicē Pli. Auicēna ꝙo de ꝑpē/te ait sic li. ij. Serpēs inq̄t quādo est voraꝝ paꝝ bibit ꝛ odit odoꝛē rute. ꝛ ideo fugit mu/stelam q̄ sentit eā ruta fore pastā. ꝛ quādo olfacit rutā nō potest fugere. Comedit autē serpēs libēter carnē ꝛ fugit ei⁹ hūiditatē sic̄ aranea fugit muscas. et trāsglutit ouа auiū ꝛ pullos viuos. ꝛ quādo trāsglutit ea redu/cit ad posteꝛioꝛa ꝛ expellit ipsa ꝛ nō ꝑmittit vt in ventre moꝛeṅ. Itē dicē Aristo. libꝛo. ij. Interioꝛa ꝛ intestina serpentū sunt silꝛia in testinis animaliū ouantiū quadꝛupedū. nō tamē habēt testiculos sz hūt vias. sicut sunt vie piscīū. et matrices habēt longas ꝛ diui/sas. ꝛ sunt ei⁹ interioꝛa lōga ꝑm lōgitudinez coꝛpis sui. ꝛ lingue serpentū sunt nigre lon/ge subtiles ꝛ in duo scisse et añ acute. ꝛ ꝓpter hoc multū exeūt ꝛ sunt faciles ad motum. ꝛ vēter serpētis est long⁹ ꝛ strict⁹ ꝛ similis in testino amplo. ꝛ illud intestinū assimilaṫ in testino canis. ꝛ habet post ventrē paruū in/testinū pueniēs vsq; ad exitū superfluitatis. ꝛ habet coꝛ puū iuxta collū simile reni i aspe/ctu ꝛ post coꝛ est pulmo i quo sunt ꝓtes ner/uose subtiles ꝛ volute dependentes a coꝛde. ꝛ post pulmonē est epar longū ꝛ extensum. ꝛ sup illud fel sicut in piscib⁹ maioriḃ. sed i minoriḃ est fel sup intestina. ꝛ splen in ꝑpē/tibus paru⁹ est ꝛ rotūdus. Dēte aūt serpē/tum sunt acuti recurui aliquātulū ꝛ piunc/ti. diuisi tñ ꝑm serrā. et habēt serpentes co/stas triginta ꝑm numez diez mēsis. ꝛ dicit ꝙ accidit serpētiḃ idē qđ accidit pull' yrun/dinū. vt si aliquis ꝓfoꝛauerit ei⁹ oc'los ꝛ cru/erit eos visus itez reuertet ꝛ caude serpētū sicut et lacertoꝝ crescūt postq̄ sunt ampu/tate. Itē oēs serpētes ouāt ꝓmo interius. deinde nō simul sz paulatim eiciūt ouа ex quiḃ generant aīalia exteri⁹ excepto tyro ꝛ vipera. Tyr⁹ em̄ serpēs vt dicē Aristo. li. iij.

nō generat aīalia interi⁹ sz ꝑmo ouat interi
us.et ex illis ouis aīalia generank.et ideo ōz
ibidē q matrix alioꝝ serpentū est longa ſm
creationē coꝛpis ꝛ incipit matrix eoꝝ a pte
inferiozi ꝛ pcedit supi⁹ ex vtraq; pte spine.et
diuidit in duas ptes quasi parietē hñs iter
illas.ꝛ ideo sunt oua ſm acies i matrice ꝛ ñ
ouat serpēs oīa simul sz succeſſiue. Itē Ari
sto.li.v. Serpētes tpe coitus ita ad inuicez
se applicāt ꝛ inuoluūt.vt patet aſpiciēti qua
si sint vnū coꝛp⁹ habēs duo capita. Itē ari
sto.li.iiij.serpēs ꝛ maxime cyr⁹ qñ trāsglutit
auē vel aliq̄d ꝑmo se erigit ꝛ postea se restri
git quousq; pueniat interi⁹ qō trāsglutit.et
hoc est.qz ei⁹ stomach⁹ paru⁹ est ꝛ subtilis.ꝛ
possunt serpētes diu viuere sine cibo qō pz
ex serpētib⁹ quos custodiūt vēditoꝛes. Itē
Aristo.li.viij. Migalis . id est mustela pu
gnat cōtra serpētes ꝛ munit se pastu rute.et
maxime pugnat ꝓtra serpētes comedentes
mures.qz ipa venak mures ꝛ māducat eas.
Itē li.vij.dicit.q serpētes multū diligūt vi
num.et ideo venank cū eo Similit diligūt
lac valde ꝛ sequunk odoꝛē eius.et ideo si ali
cuius ventrē serpens subintrauerit extrabi
potest lactis odoꝛe.vt dic idē. et etiā Dyaſ.
Itē Aristo.li.xiiij.serpētes habēt ꝓpriuz
q possunt mouere caput ad posteri⁹ coꝛpe
quiescēte.et causa hui⁹ est q armille spondi
lium serpētū creank ex cartilagine.et ꝑter ħ
sunt bone flexionis.et hoc fuit necessarium
ad aſpiciēdū retro vt possint vertere caput
ad aſpiciendū coꝛpus suū longuz arcz stri
ctum.alit em̄ nō possent regere coꝛp⁹ suū ni
si iuuarenk eleuatōe capitis ad toti coꝛpi p
cauendū. Itē idē in eodē. Serpētes natāt
in aqua p coꝛpis inflexionē sicut repūt i ter
ra.nō em̄ dedit natura serpētib⁹ pedes ad g
diendū.cui⁹ causa est coꝛpis nimia longitu
do qm̄ si habuissent m'tos pedes essent ma
li motus qñ essent sup pinnulas.similiter si
plures alas dedisset valde ꝑpinquas essent
grauis mot⁹.et si ab inuicē essent remote ad
sustentandū residuū coꝛp⁹ longū ꝛ flexibile
nō sufficerēt.et ideo qō faciūt pisces haben
tes pinnulas ipsaꝝ ꝓtractiōe ꝛ aues alaruz
extēsione.hoc faciūt serpētes sola coꝛporis
flexione. Sunt et quidā pisces sil'es serpen
tib⁹ in longitudine q eadē de causa habent
pinnulas paucas vel nullas.natāt coꝛporis
sola inflexione sicut murene et pisces fasta
ros q a nobis dicunk congri q marine sunt
anguille.ꝛ hmōi.et ideo qz tales pisces sunt
serpentib⁹ in creatōe sil'es.habent tantūmo
do duas alas vel pinnulas añ et vtunk coꝛ
poris flexibilitate loco pennaꝝ et alarum.ꝛ
ꝑter hoc repūt in terra ꝛ viuunt longo tpe
etiā sine aqua sicut viuūt serpētes sine cibo.
Itē idem in eodē.serpētes aūt habent vias
ꝛ iteſtina a quib⁹ aliqñ exit superfluitas sicut
habēt alia animalia generātia.sz nō habent
viā exit⁹ vrine.quia carēt vesica. Itē ibidem
in eodē.serpētes inuoluunk ad inuicē quā
do ꝓueniūt ad coitū ꝛ amorē.qz nō habent
virgā necz testiculos.carent em̄ virga quia
nō habēt crura.et carent testiculis ꝑter lō
gitudinē coꝛpis.et si haberēt eos infrigida
retur sperma ꝑter tardationē sui exitus.et
sic esset min⁹ cōueniens generatōi. Itē idez
xviij. Nō accidit generatōi serpentū erroꝛ ꝛ
mōstruositas nisi raro . et hoc accidit ꝑter
figurā matricis que lōga est et recta atq; stri
cta.vnde ꝛ oua serpentū sunt dispositā ſm
acie ꝑter longitudinē in matrice ħas ꝛ mk
tas alias ꝓprietates anguiū ꝛ naturas reci
tas alias ꝓprietates anguiū ꝛ naturas reci
tat Aristo.q̄s pleq̄ p ordinē esset longū.sz ħ
dicta in generali nūc sufficiāt.de vsualibus
ꝓprietatib⁹ ꝛ oib⁹ fere notis infra dicet in lit
tera S.

De aspide Capl'm.IX.

ASpis est anguis morsu ꝛ veneno p
nicioſissim⁹.ab aſpergēdo aſpis di
ctus eo q morsib⁹ venena immittat
mortifera atq; spargat. ꝓos ei greci venenū
dicūt.vt di. Jsi.li.xij.c.iiij.et sequit.aſpidis
diuerse sunt spēs.et habēt dispares effectus
ad nocendū.scz dipsas qui latine situla dici
tur.qz quē momorderit siti interimit ꝛ occi
dit.ypalis est gen⁹ aſpidis qui somno necat
hūc cleopatra sibi apposuit et ita morte qua
si somno resoluta est. Itē emoꝛrois est aſpis
sic dictus.eo q illi⁹ sugit sanguinē quē per
cutit.et q ab eo morsus est dissolutis venis
fluxu sanguinis vitā finit. grece em̄ emath
sanguis oꝛ. Itē preſter est aſpis horribilis
semp oze patēte ꝛ virus euaporāte incedens
de quo Lucan⁹. Oraq; distendēs anid⁹ fu
mantia preſter. Quicūq; ab eo pcussus fue
rit distendit ꝛ enormi infectione coꝛpis ne
catur.vt dic idem ibidē. Itē seps est morti
ferus aſpis et tabific⁹.q cū hominē momor
derit statim eū destruit ꝛ ꝛsumit ita vt moꝛ
su serpētis totaliter liquefiat. nec solū coꝛ
pus sed etiā ossa veneno dissipat ꝛ enerual.

cuius poeta sic meminit. Ossaq; dissoluens cū corpe tabific⁹ seps. vt dic idē. Sūt z alia genera aspidis multa quoz tāta est virulen tia q etiā mediāte lācea venenositate sua pe rimūt se tangentē. Itē dic Auic. in li. de ve/ nenis. quere sup li. v. c. de venenis. De aspi de etiā in genere dic Jsi. li. xij. ferk inquit q aspis cū ceperit pati incantatoz̄ qui eā qui busdā carminib⁹ ꝑtis euocat. vt eā ō cauer na ꝓducat. illa cū exire noluerit vnā aurem in terrā ꝑmit. alterā vero cauda obturat et operit. z sic illas voces magicas nō audiēs ad incantatoz̄ nō exit z ei⁹ imperio nō obe/ dit. Hucusq; Jsi. De aspide vero dicit Pli. li. viij. c. xxiij. ꝓcussa mēbra ab aspide intu/ mescūt z vix sine partiū amputatōe que sūt cōtacte aliquo remedio ꝓualescūt. vn⁹ autē huic pestifero angui est sensus vel effectus. ne cōpar⁹ cōsortio bene viuūt. vñ alterutra interfecta incredibilis vltionis cura altera ꝓsequit interfectoz̄ z illū solū in quārūlibz populi agmine agnoscēs infestat. nitit inter rumpere oīa difficultatē. permeat spacia nec nisi veloci fuga aut amnib⁹ aut fluuijs coercet q̄n vltio de morte cōparis assumat sed ꝓtra ei⁹ malicia natura dedit remediuz z medela. habetē eīm dedit ei natura visum. nā oculos habet in timporib⁹ z nō in frōte ideo nō potest videre aduersarinz directe sed oblique. ꝓter q̄ nō potest bene ꝓsequi hostē visu sed pot⁹ auditu sequit vl olfactu nā in his duob⁹ sensib⁹ magis viget. vt dicit idem. Itē dic Marcian⁹ q aspis nō nocet indigenis afris z mauris. naz z illi pueros suos quos de se natos habēt suspectos aspi di obijciūt. z si de eoz̄ semine fuerint nihil ispis penit⁹ nocet aspis. sz statim moziunt ab aspide si fuerint adulterini. Et hoc expresse dic Pli. li. viij. c. vlt. Dicit eīm. sicut quedaz animalia indigenis sunt innoxia q̄ iterimūt alienos. sic serpētes parcūt mirifice illis q̄ de terra oziunt. sic angues circa eufratē ter reincolas nō ledūt nec infestāt dormientes alios aūt cuiuscūq; gētis hoies cruciāt eos aūde occidēteo. Dicit etiā ibidem Plini⁹ q Aristo. tradit in quodā mōte a scorpionib⁹ hospites non ledi. sed indigenas interimi et occidi

De aranea Ca. X.

Aranea vt dicit Jsiō. li. xij. vermis ē aeris ab aeris nutrimēto nomiata. que exiguo corpe lōga fila deduc̄ z tele sem per intēta nunq; desinit a labore ꝓpetuū su stinet in suo ope dispendiū. q̄z sepe ad modi cum flatū vēti aut pluuie stillicidiū rumpit tela sua. et tūc totaliter ꝓdit labozē suū. Di/ cit aūt Auic. q̄ aranea est modicū aīmal re ptile multipes. sex vel octo hūs pedes quos semp habet pares z nunq; impares. z h̄ fuit necesse vt sp esset ei⁹ incessus equ⁹ sic et ip̄m onus. z hoc est generale in habētib⁹ duos l' plures pedes. habet aūt aliquos pedes lon giozes z quosdaz breuiozes ꝓpter diuersas quas facit opatōes. nā cū quibusdā fila sua subtiliat z in longū ꝓtrahit. cū quibusdam ꝓ oparit fila nectit. cū quibusdā ꝓ o ꝓ fila re pit. et q̄n vult in tele superficie immobiliter se suspēdit. maxime aūt inter aīmalia anulosi corpis viget in aranea sensus tact⁹. Uñ rest dens in tele sue medio subito sentit muscaz telā in ꝓte remotissima ꝓtingentē quā subi/ to inuadit z aggredit tanq; hostē. de qua si triumphare potuerit eā ne euadat inter tele sue fila multipl'r circūuoluit. z ꝑmo capiti insidēs ei⁹ humiditatē fugit. z de tali musca rū venatōe viuit. nā ei⁹ gustabile ꝓprie est tal' humoz sicut gustabile apis est mel sicut dic idē z Aristo. Itē in genere arancaz ē diuer sitas sexus vt dic Aristo. li. v. z est femia ma iozis corpis q̄z mascul⁹. z pedes habet lōgi oziores flexibiliores z abiliores ad motū z etiā ad texturā. Et sicut dic idem li. v. Tpe coi/ tus z amozis femina attrahit marē ꝓ fila te le. z post mascul⁹ feminā z nō cessabit attra ctio donec ꝓiungank. z mascul⁹ ponit super ventrē femine. z iste mod⁹ est eis necessari⁹ ꝓter vētris rotunditatē. z ista ꝓiūctio maxi me est in fine veris z in ꝓncipio estatis. z ali quādo i autūno z in ꝓncipio hyemis. z tūc maxime sunt nociue z eaz puncture ampli us venenose. Itē Arist. li. viij. Genera ara/ neaz sunt multa. nā quedā sunt que z diuer si colozis z sunt acute z velocis motus. alie sunt maiozes z colore nigre. z eaz crura an teriora sunt lōgiora z sunt tardiozis motus nisi q̄n coitu stimulank. z nigre solēt texere iuxta terrā inter foramina z manēt in textu ra sua quousq; aliq; inciderit bestiola. sicut muscā quā deꝑhendūt. et si habēt famē su/ gunt ei⁹ humiditatē. z tūc deferūt ad locuz suū vbi deponūt z reseruāt eā donec iteruz esurie patiank z q̄n totā hauserit būiditatē. deijcit relidnū z reuertit ad venandū z non

venak. quousqꝫ repet qꝺ ruptū est de textu/
ra. ⁊ si ꝺs rupit texturā incipiet ipam repare
circa occasum solis vel circa ortū. ⁊ tūc ma
xime laborat. qz tūc plures bestiole incidūt
in texturā. et femina parit ⁊ venak ⁊ mascu/
lus iuuat eā. Abscōdit aūt se in textura vel
sub tela ne a bestiolis videak. ⁊ maxime qñ ē
magna. qz ꝓpter ei⁹ magnitudinē nō de faci
li operik. Facit etiā femina oua ꝑmo ex ꝺbꝰ
modice aranee post formank ⁊ statim qñ pa
riuntur ponit eas in textura. ⁊ statim se mo
uent ⁊ disponūt ad texendū ac si i vtero ma
terno sint instructe ad venandū vnꝺ statim
aptāt rhetia cōueniētia ꝑde sue. Et est spēs
quedā araneaꝝ q venank lacertū paruum ⁊
incipit texere sup ipm quousqꝫ liget ei⁹ orifi
cium ligatōe fortі ⁊ tūc saltat sup eū ⁊ pun/
git quousqꝫ mortak. Jtē in eodē dicit idē. ꝙ
sepe inueniunk quedā aranee in alnearibus
apū ⁊ ille corrumpūt mel ⁊ sugūt liquorē et
sic circa fauos faciūt texturas ⁊ corrū punt
eos. Jtē dic̄ Auic̄. ⁊ Pli. de generatōe ara/
neaꝝ. li. ij. c. xxv. Araneaꝝ natura precipua
admiratōe est digna. cui⁹ plura sunt genera
inter q̄ est quedā que ꝺr spalangio. cui⁹ cor
pus est exiguū. varīū. acuminatū. velox ad
saltū. noxiū habēs morsum. Alia est speciei
maioris corpis ⁊ nigri coloris ⁊ cruris lon
gioris cauernas sibi texēs in angulis iuxta
terrā. Tertia est spēs que erudita cōpositio
ne cōspicuas texit telas. Admirandū est tñ
qualiter tāto opi sufficiat materia lanigera
que de aranee vtero ad tāte tele texturā pau
latim vt credik extrahik. et tñ ei⁹ vter⁹ vix a
tali materia vacuꝰ inuenik. Hec videk eē ve/
rum qꝺ dixit democrit⁹. ꝙ tāta esset vētris
aranee corruptela. vt ex eius egestione tāta
fertilitas lanifera generek. vñ ⁊ democritū
reprobat Aristo. li. viij. ꝙ dic̄ eū in hoc veri
tatē nō dixisse. Cui⁹ videk esse rō. qz aranee
⁊ alia hmōi anulosa modici sunt nutrimēti
⁊ parui cibi ꝓpter defectū sanguinis ⁊ calo/
ris. vñ cū aranea nō tantū cibi capiat ꝙn in
cōparabiliter ad ꝑparationē tele ꝺtinue pl⁹
emittat. maior esꝫ superflui emissio qꝫ cibi sū
ptio. et maior est egestio superflua qꝫ digestio
necessaria ad ꝺseruationē debitā animalis
vt dic̄ Aristo. vel Alb. Jtē Pli. dic̄. Mode
rato vngue rotundū ⁊ teres educit filum et
miro artificio deducit stamia ab imo ad su
ꝑmum. et itez deducit trāsuersaliter ꝺ punc
to ad punctū lineari distātia filū suū. ⁊ om
nes lineares tract⁹ quasi ī punctu ali medio
in equali distātia a cērro copulat ⁊ ꝺnecnit.
deducto aūt stamine vt ibidem dic̄ Plin⁹
texere incipit a medio circuato orbe adne/
ctens subtegmina ⁊ maculas adnectēs ſg.
⁊ quasi reticulariē ꝑ paria interualla quci/
teruallicula ta foramina miro artificio sunt
nūc quadrata. nūc obl⁹ longa. nunc rotunda
tāto strictiora quāto sunt vicīniora medio.
⁊ tāto latiora quāto remotiora sūt extremo
Quo aūt medio filū filo tā indissolubiliter
iungat ⁊ nodū nodo applicet ⁊ cōnectat vi/
sus nō indicat ⁊ rōnis iudiciū vix affirmat
Mira aūt leuitate ꝑ fila sua que humanis
visibus vix sunt puia se eleuat ⁊ quasi volet
hincinde se trāsferēs locū mutat. Jtē dicit
idē. ꝙ ꝙdiu extrema tele fila durant si casu
aliquo rūpak ipa tela. semp a medio incipit
resartire qꝺ ruptū est quasi nihil iudicās in
corpe tele esse integꝝ ꝙdiu mediū nō est fir
mū. Jtē dic̄ idē. ꝙ in eis sunt auguria. Haꝫ
ꝑm ꝙ tpa sunt futura alti⁹ vel sublimi⁹ solēt
ꝑponere fila sua. Jtē ibidē ꝺr ꝙ multitudo
araneaꝝ signū est inundatōis pluuiaꝝ. Jtē
li. xiij. c. iij. de lesione ficuuꝫ. dicit ꝙ aranee
quedā circa germia vineaꝝ ⁊ etiā flosculos
arboꝝ faciūt texturas ex quaꝝ circūuolutō
ne pereūt arbores et vince qñ sunt in germi
ne vel in flore Morsus spalangionis ē mor
tiferus ⁊ venenosus nisi ei citius succurraꝫ
Sꝫ ei⁹ venenū extinguit vis plātaginis si
debito modo apponak. et isto vermes alij vt
lacerte ⁊ botraces punctura aranee formi/
dantes succo plātaginis se tuenk. vt di. pli.
Dyas. ⁊ Auic̄. in. ca. de venenis ⁊ mac. Ara
neaꝝ aūt tela vt dic̄ Aristo. ⁊ Pli. ex earum
visceribꝰ qꝺammodo nature artificio gene
rak. subtilissima cōpositōe texik morē retis
cōponiket parak. filis subtilissimis cōnectit
⁊ hoc ne a muscis et alīs bestiolis quibꝰ tē/
ꝺitur ꝓpter grossiciē videak. Cū labore qui
dem cōponik sꝫ miro modo faciliter dissipa
tur. ignē nō sustinēt. ventū timēt cui⁹ ipetu
tela rumpik ⁊ subito denudak. Et ꝙuis ve/
nenosa sit aranea de cui⁹ egredik visceribus
tela venenosa nō est qñ multis vsibꝰ medi/
cine vtilis reputak. Hā vt dicit Dyas. Tela
araneaꝝ alba ⁊ mūda puluerulētis sordibꝰ
nō admixta vires habet cōstringētes. ꝙlu
tinantes et refrigerātes. iō sanguinē restrin
gita vulnere defluentē suppositа vulneri ꝙ
hibꝫ fieri sanie et sanat plagā recētē ⁊ phibꝫ

inflaturā sanitatē vulneris retardantē. Est aūt genus aranee quā spalanā vocāt. vt dicit Pli. li. xxix. c. iiij. z est hec aranea simil' formice sed longe maioz corpe. rufum habens caput. reliquum corpis nigri est coloris. respersum albis guttulis. acerbioz est eius ictus vipere. Uiuit aūt iuxta furnos et molas. cui⁹ cōtra ictū est remediū aliam ei⁹ generis ostēdere sic percusso. z ad hoc cōseruantur cū mortue inueniunt quaz cortices contriti z potati medent morsui mustele. Est autē aliud gen⁹ lanuginosum grosso capite. z doloz puncture ei⁹ sicut scorpionis. z ei⁹ morsus genua labefactant z accidit caligo z vomitus. Est etiā aliud gen⁹ aranee noīe mirmicaleon sive mirmiceon. quod alio nomine dicit formicaleon. formice similis capite albo habēs nigrū corpus distinctū maculis albis. cui⁹ morsus vespaz doloze torquet. z dicit formicaleon. quia formicas venat vt leo. et eaz fugūt humiditatē. sed a passeribus deuozantur z ab alijs auibus vt formica. Remediū aūt otra morsus omniū aranearum est cerebrū gallinaceū cū exiguo piperis bibitū cū veneno dulci. Item coagulus agni potatū cū vino sanat morsus araneaz. Idē facit cinis vngule arietine cuz melle. Item musce cōtrite z posite sup morsum extrahūt venenū z mitigāt doloꝛē. Sunt z alia remedia q̄ enumerat. sz hec sufficiāt. Dicit tamē li. eodē. ca. vj. aranea lōga z cādida tenues habēs pedes otrita i veteri oleo ōz soluere albuginē oculoz zc.

De ape Ca. XI.

Apes est animal multipes z breue inter omnia animātia anulosa z insecti corpis. in multis obtinēs p̄ncipatū vt dicit Pli. li. xj. c. vj. paruitatē sui corporis recōpensat ingenij magnitudo. cuius autez possit inter volatilia cōputari. tamē q̄ pedibus vtit in quibus est vis pgressiua merito potest inter gressibilia numerari. Preter ꝓpo proprietates superi⁹ li. xij. positas sub littera A. alie sunt hic ponēde quas recitat pli. libro. xj. ca. vj. sic dicēs. Inter omnia est admiranda apū solertia qua mella cōtrahunt succūq̄ dulcissimū subtilissimū z saluberrimū in fauos cōponūt. z ceram ad vsus vite humane vtilē operādo cōficiunt. hieme latent z recōdunt. quia vires nō habent vt nimbus pruinisq̄ resistant ac flatib⁹ aq̄lonis. In vere aūt cū lentiūt fabas flozētes ad opera exeunt z laboreſ. nullicq̄ licet vacare ocio p̄ hos dies. Primo fauos cōstituūt ceraq̄ fingūt. domosq̄ ac cellulas faciunt. deinde sobolē z postea mella cōficiunt z cōponūt. tectū aūt alueaꝛis sui lachrymis z succo arboꝛū gummosam vim habentiū p totū liniunt. et cōtra aliaz bestiaz auiditates se muniunt. put possunt. feces si fuerint nimis late ꝯfringunt z eas succis p̄dictis liniunt. p̄mo aūt p fundamēto sui opis crustulā q̄ndam ponūt amari saporis quā multi cōmosym vocāt. deinde faciūt aliā dulciozē q̄ cere est initiū quā multi dulceros vocant. tertio ponūt materiā grossiozē que fouoꝛuz est stabilimentū. z illā materiā ꝓpolim mlti vocant. z ista triplici tela a frigoze z alijs iniurijs muniūt fauos suos. Nō insident fructibus. sed a floꝛib⁹ nō marcidis sed recētibus recolligūt materiā ex qua mel z cerā cōponunt. quādo aūt flozes viciui sunt ꝯsumpti mittūt speculatoꝛes ad vlteꝛioꝛa pabula requirenda. et si apꝛehēderit eas noꝛ in expeditione excubāt supine vt alas suas ptegāt a pluuia z a roze. vt facto mane expediti⁹ volent ad opus suū habētes alas suas siccas z expeditas ad volatū Oꝛdināt excubias suas moze castroꝛ. de nocte q̄scūt vsq̄ mane donec vna oēs excitet. gemino aut tripli/ci bombo vt buccino aliquo tunc vniuerse puolant si dies fuerit mitis futur⁹. p̄diuināt em̄ imbꝛes z ventos z tūc se ꝯtinēt infra tecta Quādo p̄sciunt celi tēperiē futurā cum agmine pcedūt ad opa. z tūc alie flozes aggregāt pedib⁹. alie aquā oze guttasq̄ lanugine toti⁹ coꝛpis simul poꝛtant. adolescētioꝛes ꝓo ad opa exeūt z ꝓueniunt z afferūt supradicta. seniozes ꝓo intus opank. Que floꝛes cōpoꝛtant p̄mo onerant pedes anterioꝛes z post alios donec rostro pleno remeēt totaliter onerate. Excipiūt aūt sic onustas trine vel quaterne easq̄ exonerāt p̄m q̄ int⁹ sunt oꝛdinate. eoꝛum em̄ officia sunt diuisa alie em̄ domos cōstruūt. alie poliūt. alie cibum parāt ex eo q̄ allatū est. nō em̄ separatiz vescunt ne inequalitas cibi tpis z opis fiat inter eas. Fauos linealiter z oꝛdinate componunt z in supioꝛi pte suspendunt. Ceras cadētes fulciūt p̄mas lineas paz replēt de melle. nouissimas aut̄ maxime solēt adimplere. Apes aūt gerule q̄ necessaria ꝓuehūt timent vēti flatus. z ideo volant iuxta terrā z quādo sunt onuste redeūt ne aliquo flatu

impediant ꝛ quãdoq; lapillis se onerant vt lapillor grauitate sint ptra venti impetum magis fixe. Mira aũt inter eas est obseruãtia disciplne. nã inertiã cessantiũ ab opere notãt. et eos mox castigant. imo morte puniunt opari nõ curantes. Mira inter eas est mũdicia. nullecq; inter opa sua spurcitie permittunt. Egestiones apũ que opant intus ne longe recedãt alie cõgerunt in locũ vnũ ꝛ eiciunt de alueari. Quãdo aduesperascit intrãt in domos suas ꝛ strepunt donec illa eadẽ que eas excitauit circũuolet. et eodem quo excitauit bombo eas inuitet ad quietẽ. ꝛ tũc omes repẽte cõticescũt Idem in eodẽ ca. xiij. Itẽ ꝑ apes summa equitas exercet. feriũt em omes eaq; pacẽ dissoluẽtes. et eaq; melle diripere cupiẽtes. Regẽ siquidem habent apes q̃ nõ aculeo armatus est. sed potius maiestate. vt dic̃ idem. c. xviij. vel si habz aculeũ vsum feriẽdi natura sibi negat. noluit em natura ip̃m seuũ esse ne cito peteret vltionem. ꝛ ideo ei telũ detraxit ꝛ inermẽ dereliquit. vnde cõstat apũ imperatorẽ aculeo ñ vti. miranda est aũt circa regẽ plebis obedientia. nã cũ procedit totũ examen circa ip̃z conglobat. ꝛ ab ip̃o agmine velut acie militum cingit ꝛ vallat ꝛ pre multitudine obsequentiũ tũc ep̃is vix videt. Cũ popul⁹ apũ in labore est ip̃e intus est ꝛ circuit similis excitãti sol⁹ a labore est immunis. Circa quẽ ꝛ apes assunt quedã habentes aculeũ tanq̃ lictores qui autoritate assidua regis sũt custodes. et ip̃e raro ꝓcedit foras nisi quando examen totũ debet exire. cui⁹ exitus intelligitur ante dieb⁹ aliquot exercitu murmurãte ꝛ quasi ad exitũ se ꝓparante. vnde si q̃s tunc regi apũ prescinderet alam. totũ examẽ tũc tempis nõ exiret. ꝛ quãdo ꝓcedunt singule regis obsequio se offerunt ꝛ ei proxime esse volũt regẽ fessum humeris subleuant ꝛ fatigatũ totũ portant. si qua lassa defecerit vel ab acie errauerit odore ꝓsequit vbicũq; rex ꝓcedit ꝛ vbicũq; rex ꝑsederit ibi cetere figũt castra. rege viso totus animat exercit⁹ ip̃oq; amisso totũ agmẽ dilabit ad aliũ. quia sine rege esse nõ possunt. ad alucaria subintrãt quedã false apes que fuci nuncupant habẽtes magnũ ventrẽ. furtimq; deuorãt mella ꝛ has apes interficiũt quãdo eas deprehendunt Quãdo ver est humidũ fetus apũ multiplicant. et mella depauperant. ꝛ ecõuerso quando ver est siccũ deficiunt in prole et in melle multiplicãtur. Si aũt defecerit in aluearib⁹ cibus impetũ faciũt in proximas ꝑ posito rapiendi. et cõtra eas alie aciem dirigunt si rectorẽ habent. et si que fuerint apes fauentes invadẽtib⁹ parcunt eis invasores nec eas impetũt sed potius eas sibi associãt ꝛ defendunt. Multis alijs de causis acies cõtrarias cõstituunt duo impatores cũ magna rixa que dimicatio in iactu pulueris aut fimo totaliter dissipat. Itẽ idem capl'o. xix. Apes quedã sunt rustice ac siluestres horri de aspectu ꝛ ceteris iracũdiores. sed labore ꝛ opere sunt p̃stantiores. Alie sunt vrbane. quaq; quedã sunt breues ꝛ varie ac rotũde. alie sunt longe sicut vespe ꝛ ille sũt alijs deteriores ꝛ sunt pilose. ꝛ quedã ex his sunt albe que in messe mella faciunt. siluestres vero in arborũ cõcauitatib⁹ mellificant. aliquando in aliquo terre specu quib⁹ natura dedit aculeũ ventri consertũ ad vnũ ictũ. quedaq; autẽ ex vindicãdi ardore ita ꝓfunde figunt telũ qõ cõsequitur subito intestinũ. ꝛ tales cito moriunt. alie quidẽ aculeũ perdũt ꝛ vicito moriunt. alie quidẽ aculeũ perdũt ꝛ viuentes vlteri⁹ mellificare nõ possunt. sz ceteris viribus nocere pariter ꝛ pdesse desistũt Odores fetidos ꝛ ceteros fumos maxime odiũt ꝛ fugiũt. in reb⁹ aũt odoriferis iocundant. Cancroq; odore si q̃s eos intra deco quat exanimant. qñ rex cozũ moriẽ tristicia torpent funerantiũq; more cõcomitant exequias ꝛ meret plebs magno dolore rege pste cõsumpto. nõ cibos tũc cõcubũt. non ꝓcedunt tristi tamẽ murmure glomerantur. Circa cozp⁹ eius luctũ nõ minuũt. imo nisi subtrahat mortu⁹ fame ꝛ dolore moriũtur hilaritate ergo apũ ꝛ nitore sanitas estimat Dicit etiã idẽ apes incurrere multas infirmitates. nã vt dic̃. c. xx. egrotãt qñ nõ ꝓficiũt fetũ suũ. Inimicat etiã vel aduersãt eis resultans son⁹ echo. nimis em̃ facit eas timidas inopinato sonitu terrens eas. inimicat etiaz eis cozrupta nebula cozrũpens flores quos ꝏpascũt. aduersant ꝛ eis aranee qñ sociãt eis ꝛ in alucarib⁹ faciũt intextural'. pestifera est eis etiã musca quedã sil'is papilioni q̃ insilit in cãdelas. naz papilio depascit ceras ꝛ relinq̃t stercora ex q̃b⁹ generant vermes dines q̃ ceras ꝓcipuas appetũt. nocet etiam eis auiditas past⁹. qz nimia floz satietatem parit. et maxime ꝫ accidit in vere. oleo q̃dẽ exanimant sicut ꝛ oĩa anulosa ꝛ insecta. ꝓpue si capite vncto in sole ponant ꝫ asperse

aceto reuiniscũt.aliqñ ec̃ ꝓtrahũt sibi mor/
tis z morbi causas qñ sentiũt sibi subtrahi
mella nimis auide deuorãtes. Hucusqꝫ pli
recitat Auic̃.li.viij.c.xij. Apes inqt cibãtur
et melle z comedũt inde paꝫ.sz qñ infirmãt
tũc comedũt mel z nõ exeũt de domibꝫ suis
faciũt in eis domos sextiles cereas.z q̃ndo
officia aluearis sunt nimis ampla.diminu
unt amplitudinẽ cũ quadaz viscositate niꝫ
que i odore est acuta. z edificãt ꝑmo domũ
regis.z illa domꝰ similis est foramini.z post
alias domos ꝑm diuersitatẽ maiorꝫ vel mi/
norꝫ.masculi aũt tantũmodo opanꝝ domos
suas.z post nõ est opatio nisi ad comedẽdũ
mel z mellificandũ.z apes ꝑmo morantꝝ in
fauis suis.z quãdo est tps exeũdi ascẽdunt
in altũ ꝑm formã piramidis .z postea rede/
unt z comedũt mel.z rex nũqꝫ exit nisi cũ ex
ercitu z masculi nõ habẽt acũ nisi forte pau
ci.tũc appetũt pũgere sed nõ possũt.z reges
apũ sunt duorꝫ modorꝫ.vnus rubeꝰ et alter
niger fere sicut carbo.et est in duplo maior
q̃ apis que mellificat. et sunt apes masculę
magis pigre qꝫ femine.et meliores sũt apes
minores z rotũdiores habẽtes varios colo
res.z apes que pascunꝝ in mõtibꝫ ꝓratis et
hortis sunt minores z meliores z faciunt mel
ꝓsimile in ptibꝫ z leue.apes aũt que nõ sunt
bone nõ faciũt mel equale nec ꝓsimile. Sz
si apis q̃ sp adberet forami mellis efficit mel
melioꝰ.aliter eñ corrũpit de facili z generãt
in eo arance q̃ corrũpunt mel. Duplici ō cã
vtunꝝ apes mellificãtes aculeo scz ad ōfen/
sionẽ.et ad humiditatis superflue ꝓsumptiõz
vis eñ ignea est in acu .z ideo coopant valẽ
ad ꝓsumptionẽ superflui humidi z mellis im
mutationẽ z cõseruationẽ Itẽ subintrãt se/
pe aluearia quedã muscę male que faciunt
alijs muscis quis tediũ quas multi vocant
grisanes et illi grisanes pforant z corrodũt
alas aliaꝝ.sed vere apes psequunt illas mu
scas z pungũt eas nec ꝑmittunt eas cadere
sup domos suas. Et apes mellificãtes iter
ficiũt masculos nocẽtes eis.z reges malos
qñ eas nõ bñ regũt sz tãtummodo de melle
nimis comedũt.z ꝓcipue hoc faciũt quãdo
mel erit paucũ.z apes que pugnãt cũ lõgio
ribꝫ qñ nõ opanꝝ nec laborãt. z nitunꝝ eas
ejicere de aluearibꝫ.z p taliũ electionẽ meli
orat mel z augeꝫ. Est autẽ vnum genꝰ apũ
quod dicit labion z interficit apes mellificã
tes.z destruit eaꝝ domos.et hoc est qz sunt
vigiles z bone custodie et quãdo intrant al
uearia.in melle subito se infigunt causa de/
uorandi intm̃ qꝫ nõ possunt euadere.z tunc
statim a veris apibꝫ hmõi interficiunꝝ.z an
teq̃ rex exeat rationabiliter ꝑ duos dies añ
sciunt alie q̃d rex sit facturꝰ . vt obedire illi
parate sint z quãdo reges creanꝝ quilibz hz
caterua vnam.et illa caterua nõ vult habe/
re aliũ regẽ nisi quẽ ꝑmitus acceperunt.z si
alius rex voluerit esse rex illiꝰ comitatꝰ ipm
interficiũt.z postq̃ exierint pulli et fuerint
pauci expectabũt societatẽ alteriꝰ examinis
z sic simul securiꝰ ꝓficiscunꝝ.et postq̃ cepe/
rint volare pulli z fuerint equales magnis
festinãt opus suũ z senioribꝫ plurimũ coo/
peranꝝ. Nulla aũt creatura ardẽtior est ad
vindictã q̃ sit apis qñ ad iracundiã ꝓuoca
tur.z ideo sepe grandes ꝑsternit exercitꝰ mꝰ
titudo apũ.quãdo ꝓtra diripiẽtes mella re
sistere cõpellunꝝ.fimũ z fumũ super omnia
abhorrent apes.z ideo laborant ꝑficere fe/
ces z squibala sua quãdo volant.quia eaꝝ
feces fetent valde.z ideo ab eis domos suas
valde purgãt.virgines apes z iuuenes me
lius opanꝝ z faciũt melius mel q̃ seniores.
z nõ tantũ ꝓcutiũt nec tantũ ledit eaꝝ ꝓcus/
sio sic senũ . Potãt aũt apes z bibũt sz aquã
tantũ clarã siue ꝓpe siue a remotis hauri
atur.nec potant nisi ꝓius ꝑiecerint fecẽ su/
am.z maxime mellificant in autumno et in
vere.z mel veris me[illegible] est ꝓpter floꝝ nouita
tez z ampliorẽ puritatẽ.z apibꝫ placet armo
nia.s.sonitꝰ cãtus z ꝓcussio palmaꝝ.z iõ cũ
cantu z peluiũ aut cymbaloꝝ tinnitu ad al
ueare reuocanꝝ.z qñ dimittiꝫ apibꝫ multuz
de melle pigrescũt z minꝰ opanꝝ.z iõ oportz
vt in aluearibꝫ eis mediocriter dimittatur.
Hucusqꝫ Auic̃.li.viij. Multa alia ponit in
quibꝫ ꝏcordat cũ Aristo .li.viij. Plini.in.xj
ẽre supra li.xij.in lra A.vbi inuenies mlta
que ab Aristo.z Seũ.z alijs autoribꝫ sunt
excerpta.sz hec sufficiant.

De boue
Capitulũ.XII

Bos grece boetes nũcupaꝝ. quẽ lati
ni trionẽ vocãt eo qꝫ terrã terit. cuiꝰ
latitudo pellis a mẽto vsqꝫ ad crura pallea
ria ꝺr a pelle ipa.s.dicta q̃si pellcaria qõ ge/
nerositatꝭ i boue ẽ signũ. vt dic̃ Jsiõ.li.xij.
boũ aũt vt di.idẽ circa socios eximia pietas ẽ

Nam alter alterꝫ inquirit cū quo ꝓ collum aratruꝫ ducere cōsuenit. ⁊ frequēti mugitu pium testat affectū quādo ipm̄ citi⁹ inueniri nō contingit. De bob⁹ ꝯo dic̄ Plini⁹ lib. viij. c. xlv. bobus indicis cameloꝝ traditur esse altitudo quoꝝ cornua sunt in latitudie quattuor pedū. ⁊ sequit ibidē. Soli boues inter animalia retro ambulātes pascuntur aque calide ablutione dicunt pinguescere. qñ cornib⁹ capitis ꝯiungunt pl⁹ laboꝝ ꝑ sunt sustinere ꝙ quādo ceruice inuicem copulant. In syria sunt boues q̄ nō habēt palearia sub gutture ſz gibbos in dorso. boues quoq; latata habētes cornua dicunt esse in ope excellētes. boues nigri coloris pua habētes cornua minus reputant vtiles ad operandū. maiora cornua ⁊ spissiora habēt boues ꝙ thauri. ⁊ post castrationē bos i corpe ⁊ in cornib⁹ augmentū recipit. pariter etiaꝫ ꝓficit in robore ⁊ ꝑtute. nō tamē est tāte animositatis nec audacie sicut añ. magis autē efficit domit⁹ matur⁹ et quietus patiens laboris. et motus tardioris ⁊ inceſſus grauioris. Itē Pli. ibidē. Natura optima boū fit in trimatu. post trimatū autē nimis est sera. sed añ ꝑmatura. optime ꝯo cū boue iuuenc⁹ imbuit. sociuꝫ eī laboris agriculture habem⁹ hoc animal. tāta etiā fuit cura apd̄ ꝓres boues nō ledere vt q̄ ꝓcaci aio mot⁹ bouē occideret sine causa. puniret grauiter tanꝙ colonū suū interimisset. vt dic̄ idē Est em̄ animal mite ⁊ mundū nō solū vsib⁹ hominū necessariū. vꝛetiā ad immolandū in aris deoꝝ est cōgruū ⁊ aptū. nā ex bob⁹ optime fiūt victime ⁊ laudatissima fit ex eis placatio deoꝝ. bos aperit terrā vomere ⁊ incidit ⁊ colit arua ⁊ ea gignendis fructib⁹ apta reddit. Bos carnib⁹ reficit ⁊ nutrit. pell⁹ ei⁹ multis vsib⁹ ꝯuenit. eius etiā fimo terra impinguescit. eius cornua calefacta remolliūtur et rectificant ex quib⁹ vascula diuersa ⁊ varia vtensilia ꝑparant. Ex cornib⁹ em̄ bouinis fiūt arcus baliste quib⁹ tela ꝓtra hostem iactant. fiūt ⁊ torraces ⁊ arma quib⁹ infirmiora hoīs cōtra hostiū iacula defensant fiunt ⁊ lucerne quib⁹ fugant tenebre. fiūt et pectines quib⁹ capita a sordib⁹ emundātur bouinis etiā cornib⁹ vtunt venatores. nam cū eis terrēt feras ⁊ incitāt canes venaticos vt fugiētia animalia insequant. cornib⁹ insup vtunt scriptores ⁊ pictores in quib⁹ varij colores optime ꝓseruant. vtunt etiā cornuum vsu bellatores quib⁹ buccinando socij animant ⁊ pugnātes ꝙ fugiētes ad aciē reuocant. cornib⁹ etiā vtunt custodes turrium ⁊ castroꝝ siue speculatores q̄ ipoꝝ sonitu ad vigilandū mutuo se hortant ad multa alia cornua bouina sunt necessaria. Unū nihil est in boue qđ diuersis vsib⁹ nō sit vtile ⁊ etiā ei⁹ fim⁹. vt dicit Pli. li. xxviij. c. xj. fimus inūct bouis cū aceto iuuat ꝓtra dolorē articuloꝝ. hydropicis etiā remediū singulare est si inde ad solē pungant. intercutaneū em̄ ꝙsumit humoꝛē ⁊ sedat ac rep̄mit inflatură hydropicā ⁊ tumoꝛē Dicit ꝑterea Pli. libro. xxx. c. iij. est inūct aīmal puulū silē scarabeo noīe bureſtꝫ. ℔ inter herbas fallit bouē ⁊ ideo sic est dictū q̄ ꝑmit eū. nam inter herbas quas bos diligit illud aīal se abscōdit. qđ aīal bos deuorat dū herbas incaute capit. bureſtis aūt deuorat⁹ iecur bouis subimit ⁊ ꝑter dolorē stimuli q̄ pungit bos bumit ⁊ ꝑter dolorē stimuli q̄ pungit bos bureſtis veneno dū ei⁹ ventrē subintrat int̄ei bos cū interitu cruciat

De bubulco La. XIII.

b Ubulcus ꝺr boū custos. q̄ ipoꝝ est custodie ex officio ꝺputat⁹. ℏ boues pascit ⁊ nutrit ⁊ ad pascua eos ducit ac reducit. ⁊ dū sunt i pascuis ꝑ pedes eos colligat ⁊ ꝯnectit. eoꝝ ceruices iugo ꝑmit ⁊ aratro eos iūgit. cū stimulo pigritātes compellit ad laboꝛes. et vt vniformit aratrū trahāt stimulādo eos cogit sibilo. ⁊ cātilēa eos dēmulcet. ⁊ vt libēt⁹ iugū ferāt vocis melodia allicit ipos ⁊ inducit. naturaliť em̄ boues sicut ⁊ cerui diligūt melodiam. vt dicit Anic̄. cū ꝙga eos dirigit ⁊ vt rectū faciant sulcū ipos instruit. nec solū cogit ad arādū vꝛ ec ad triturādū cōpellit. ⁊ ad ꝓfringendas fruges i area circūduc̄. finito labore a iugo eos soluit ⁊ ad ꝑsepe vt rficiāt eos duc̄

De bubalo La. XIIII.

b Ubal⁹ est a boue diminutiue dict⁹. eo ꝙ filius sit bob⁹. Est aūt aīmal indomitū ꝙ ꝑ feritate iugū nō recipit in ceruice. bubalos africa ꝓcreat. In germania aūt sunt boues agreſtes habētes cornua intm̄ ꝑtesa vt regūs mēsis ꝑt insignes eoꝝ capacitatē ex eis pocula fiāt. vt dic̄ Jsi. est aūt aīal magne fortitudis. vñ domari ñ ꝑt nisi circulo ferreo naribus ei⁹ infixo q̄ circumducit. nigri autem vel fului est coloris

paucos ꝛ raros habẽs pilos. cornua habet
frontẽ cornib⁹ validissimis circumseptam
cui⁹ caro nõ solũ est vtilis ad escã. vez etiaz
ad medicinã. nã vt dí. Pli. li. xxviij. c. x. caro
bubali cocta vel assa homĩs morsum sanat
cui⁹ medulla cũ dextro crure assumpta au/
sanguis ei⁹ cũ aceto sumpt⁹ reĳcientem san
guinẽ mire sanat. cui⁹ vngule vl'solee buba
line cũ mirra ꝯfirmant dẽtes motos. lac bu
balinum valet ꝯtra viscerũ torsiones. Haz
sua pinguedine delinit ea. vnde ꝯtra dissen
teriã multũ ꝓdest. valet ꝯtra ictus serpentũ
ꝛ scorpionũ. et ꝯtra venenũ salamandre et
cicute. vulnera recẽtia sanat. fim⁹ bubali ca
lefactus sanat apostemata dura ꝛ eoz duri
ciaas spargit. fel eius valet ꝯtra caliginẽ ocu
loz. Sũt ꝛ quidã boues agrestes mire ma
gnitudinis ꝛ tũ summe sunt agilitatis. intrã
eã sunt agiles vt simũ quẽ ꝓsciunt citi⁹ ele
uent sup cornu ꝙ possit decidere sup terrã
Hi boues odiũt ꝛ ꝓsequunt oĩne rubeũ si/
ue rufum. ꝛ ideo venatores rubeis se indu
unt vt eos ꝓuocent ad eos insequendũ. ve/
nator iam videns bestiã appropinquantẽ re/
tro magnã arborẽ ꝛ fortẽ se abscondit. bos
vero cornib⁹ ita fortiter impingit in arborẽ
ꝙ ꝓpꝛijs cornib⁹ ab arbore detinet. ꝛ sic detẽ
tus venatoris iaculis ꝯfodit ꝓsternit et ne/
catur. Est aũt aliud animal sil'e boui agre/
sti. sed nõ tãte magnitudinis. maxima habz
cornua multũ alta ꝛ acuta cũ quib⁹ deĳcit
arbores ꝛ arbusta. sz ꝛ si ꝯcaua est querc⁹ ro
bore suo ꝯponit vsq; ad terrã. qui gratia pa
stus tandẽ caput submittit ĩter frutices sub
tilia ꝛ plixa virgulta siue vimina habentes
quarũ ꝯplexione ꝛ adherẽtia cornua bestie
circũligant ꝛ obligant. vnde diu luctãs cõ
tra illas cõplexas virgultoz obuolutiones
magis ac magis se intricat atq; ligat. cumq;
diu luctans ab illis ligaminib⁹ se non expe
dit. imo forti⁹ se inuolvit ꝑ indignatione al
te mugit. cui⁹ vocẽ horrida audiẽs venator
scit bestiã illaqueatã forte ꝛ detentã. vñ ipaz
secure venabulis impetit ꝛ occidit bestiam
acerrimã in virgultis quã in nemoribus ma
gnis inuadere nullaten⁹ ausus fuit. et banc
bestiã vocat phisiolog⁹ aptaleonẽ. Cui⁹ di/
ctis si fides adhibẽda est mirũ videt qualit
tam fera bestia de virgultis ꝛ nemoribus mo
dicis cornua nõ eximit q̃ eisdẽ cornib⁹ ingẽ/
tes arbores deĳcit ꝛ ꝓsternit. Est ꝓterea q̃/
dam spẽs bouis siluestris quã Aristo. in li.
viij. circa finẽ vocat bonikur. ꝛ dí. q⁹ magn⁹
est ꝛm quãtitatem thauri. ꝛ ẽ sil'is thauro. ꝛ
habet crines descẽdentes ad duas ꝓtes spa
tulaz sicut in equo est videre. ꝛ ei⁹ pili sunt
magis molles pilis cẽ ꝛ breuiores. ꝛ crines
ei⁹ ꝯtinui vsq; ad oculos. ꝛ est color ei⁹ ver
gens ad rubeũ colorẽ vel citrinũ. ꝛ vox eius
assimilat vocí thauri. ꝛ habet cornua aliq̃n
tulũ incuruata ꝛ in vnoquoq; cornuũ suo/
rũ cape põt medietatẽ mẽsure. que ór bos ꝛ
nõ habet dẽtes supiores sic̃ thaur⁹. nec cru
ra ei⁹ sunt multoz piloz ꝛ assimilant lane.
ꝛ findit vngulas bñs in pedib⁹ duos sotu/
lares. ꝛ cauda ei⁹ est breuis respectu corpis
ꝛ ipse cauat terrã ꝛ erigit in cauãdo sic̃ thau
rus. ꝛ hz durã cutẽ multos ict⁹ patientez. et
carnẽ habet valde dulcẽ. ꝛ ꝓpter hoc venat
ꝛ ꝓcurit. ꝛ qñ venat fugit ꝛ ꝙescit. ꝛ cũ debi
litat pugnãs ꝓĳcit sterc⁹ ꝑ q̃ttuor passus. ꝛ
hoc facit qñ timet. Canes aũt venatici odo
rant sup sterc⁹ ꝛ dũ circa talẽ odorẽ occupã
tur. bestia fugiẽdo elõgat. Jtẽ dic̃ Aristo. ó
vacca agresti. lib. x. ꝛ qñ appropinquat aĩal
part⁹ adunabunt ex eis multi. ꝛ ꝓus cõgre/
gabũt sterc⁹ circa ipm ꝛ ponũt sicut muruz
ꝛ hoc est aĩal multi stercoris. vt dic̃ Aristo.
idẽ ꝛ etiã Auic̃.

De basiliſco Capl'm. XV.

Basiliscus grece. latine dicit regulus
eo ꝙ sit vt dicit Jsiõ. rex serpentum
ipm em̃ videtes fugiũt ꝛ timẽt etiaz
serpẽtes ipi. olfactu em̃ suo eos necat. flatu
ꝛ etiã aspectu interimit oĩne viuũ ad eius si
quidẽ aspectũ nulla auis illesa trãsit ꝛ q̃uis
pcul sit eius ore cõbusta deuorat. a mustel'
tñ vincit quas hoies ad cauernas deferũt.
in quib⁹ reguli delitescũt. Nihil em̃ sine re/
medio ille parẽs oĩm dereliquit. vnde visa
mustela basiliscus fugit quẽ illa psequit et
occidit. Est aũt in lõgitudine semipedalis.
albis maculis lineat⁹. reguli aũt sic̃ scorpio
nes arentia queq; sectãt. ꝛ postq̃ ad aquas
puenerint ydrophobos ꝛ limphaticos faci
unt. intoxicãt em̃ ipas aquas ꝛ mortiferas
reddũt eas. vocat quoq; regul⁹ a multis si/
bilus. nam sibilis occidit anteq̃ mordeat si
ue pungat. Hucusq; Jsi. li. xij. c. iiij. Pli. aũt
li. viij. c. xxij. dic̃ sic. Apud inq̃t hesperios et
ethyopes fons est q̃ a multis estimat caput
nili iuxta quẽ est quedã fera que catoblepas
appellat corpore quidẽ modica. omnibusq;

membris iners ꝑgraue caput gerens. et ſꝑ habet deiectū ſup terrā. alias eſſet interne/cio humani generis. qz oēs q̄ eū viderint oculos expirarēt. Eadē baſiliſci ſerpētis eſt vis quē ſirena puincia gignit. habēs in lon gitudine magnitudinē. xx. digitoꝝ candida in capite macula velut dyademate inſiguit. Sibilo oēs fugat ſerpētes nec flexu mul tiplici reliquū coꝛpus īpellit. ſz celſus z ere ctus in medio gradit z incedit. deſiccat fru ctices. z herbas exurit. nō ſolū tactu veꝝ etiā ſibilo z afflatu circūadiacētia oīa deſtruit z coꝛrumpit. tāte etiā eſt veneno ſitatis z pni/cici q̄ tāgentē ſe cū haſta lōgiſſima ſine mo ra interficit z ꝓſumit. hūc muſtela domatꝝ vincit. Quia deo nature nihil placuit eſſe ſi ne pari. moꝛs itaq̄ baſiliſci moꝛſus ē muſte le. z tandē moꝛs muſtele ōꝛ eſſe feꝛoꝛ baſili/ſci. z hoc quidē veꝝ eſt ſcz niſi muſtela paſtu z fricatione rute herbe ⁊tra tale moꝛtiferuꝫ ꝑmitus muniat. vt dic̄ Ariſto. z etiā Auic̄. Primo igit muſtela rutā herbā q̄uis ama/ram comedit. z ſic ꝑtute ſucci herbe amare. nature hoſtē intrepida aggredit z deuincit z q̄uis baſiliſc⁹ irremediabiliter ſit veneno ſus q̄diu viuit. in cinerē tñ cōbuſt⁹ veneni malicia ꝑdit. cui⁹ cinis opatiōib⁹ alchimie vtilis credit. z maxime in tranſmutatōnib⁹ metalloꝝ.

De botrace Ca. XVI.

b Otraxq̄ rubeta ōꝛ genus eſt rane venenoſe habitās in terra pariter z humoꝛe. vt dicit Pli. li. xviij. ſenectu tem. id eſt. vetuſtā z ſenē pellē dicūt eas de/ponere aſſ. duo paſtu quarundā herbarum venena tñ ſibi ſemꝑ reſeruātes pugnāt ⁊tra araneā z ſpalangionē et beneficio plantagi nis eaꝝ venenū ſupant z punctura. cui⁹ ve/nenū credit eſſe frigidiſſimū. Et ideo omne mēbꝝ q̄ tāgit reddit inſenſibile z ſtupidū ac ſi eſſet cōgelatū. Animal ſiquidē eſt viru lentū. z ideo ad irā ſe animat ad oēm tactuꝫ vnde quāto pl⁹ tāgit tāto turgeſcit ampli⁹ z inflat. quot maculis ſub ventre reſpergit tot nocumētis venenū ei⁹ obnoxiū foꝛe ꝓhi betur. oculos habet quaſi igneos z lucētes z eſt tāto pniciooſioꝛ quāto eius aſpectus ar dentioꝛ inuenit. et q̄uis claros habeat ocu los odit tamē ſolis aſpectuꝫ z q̄rit latebras ac fugit ad cauernas quādo ſol oꝛit z ꝑius radijs terre ſuperficies refouet. Herbas dul ces diligit. z eaꝝ radices comedit. ſed come dendo eas inficit z coꝛrumpit. z ideo in oꝛ/tis ruta que bufonib⁹ z ceteris venenoſ⁹ eſt inimica plātari cōſueuit. cui⁹ virtute arcent ne accedant ad alias herbas et radices que ibi terre cōmendant. loca fetida muſcida z ſimoſa bufo diligit. odoꝛifera aūt loca mul tum odit. vnde dicūt q̄ vineis incipiētibus floꝛere fugiūt. qz odoꝛē ipaꝝ nō poſſunt ſu/ſtinere. De bufone aūt dic̄ Plin⁹ libꝛo. xxx. c. iij. ſunt rane multū venenoſe q̄ dicuntur rubete que viuūt in vepꝛib⁹ z rubetis. que ſi cut ſunt grandioꝛes ſic z ceteris ſunt pnici oſioꝛes. z ſunt coloꝛis altere ſubnigri. alte/re ſubruſi vel pallidi et ſubcitrini. Iſtas au tez rubetas dicūt habere duplex iecur. vnū eſt ſumme venenoſum. z aliud eſt remediuꝫ z datur ꝓ antidoto ⁊tra toxicū ſeu venenū. Oꝛtet aūt ipa experiri. ꝓcitur aūt iecur in nido foꝛmicaꝝ z ꝑē venenoſam foꝛmice fugiūt. aliā partē appetūt z illā oꝛtet reti/nere z vſui reſeruare. Mira de his certa tradūt autoꝛes. vt dicit Pli. Dicūt em̄ ei⁹ latere dextro eſſe os occultū q̄ ꝓiectum in aquā feruētē facit eā ſubito refrigerari. nec vas feruere poſtea niſi os ꝑmit⁹ extimaſ. z il lo oſſiculo vtunt magi ad amoꝛē z odiū cō/citandū. Dicunt etiā inde quartanas poſſe ſaluari. Quātūcūq̄ aūt vermis ille ſit ve ne noſus. ꝓ incineratione tñ z ꝓbuſtione amit tit vim veneni z recipit matrimā ⁊tutē medi cine. Valet em̄ miro mō ad carnis et cutis alioꝝ caſu ꝑditē recupatōz z neruoꝝ ſolida tionē z vulneꝝ deſiccationē z curā ſi debi/to mō illo cinere q̄s vtat. Quere infra ōꝛ/na in lr̄a R.

De bombice Ca. XVII.

b Ombix eſt vermis quidā naſcēs in frondib⁹ cypreſſi fraxini moꝛi z tere binti. vt dic̄ Pli. li. xj. c. xviij. Iſi. au tem dicit ſic. bombix eſt frondiū vermis. ex cui⁹ textura bombicinū cōficit. appellat aūt hoc noīe eo q̄ enascuꝫ dū fila egerat z in eo remaneat ſol⁹ aer. vt dic̄ idem. Miram aūt recipit h̄ vermis īmutationē. nā ꝑmo naſci tur ſic vermis ſimilis eruce q̄ rodit folia ole rum z pāpinos vineaꝝ. h̄ vermis frigoris i patic̄s bōbiceas telas araneaꝝ mō texit et ꝑ mo ſibi intexit coꝛticē ſiue domū in q̄ habi/tet. z ⁊tra hoꝛroꝛē h̄ vermis ſe defenſet. tertu ram aūt ſuā facit pedū ſuoꝝ miniſterio q̄b⁹ ſubtiliat filū z pectinat. z ſic id in telā oꝛdi/nat z cōponit

De camelis Ca. XVIII

Ameli vt dicũ Jsi. li. xij. a greco nom̃ sunt sortiti. eo q̃ quãdo onerant̃ se inclinãtes z accubãtes corã onerãtibꝫ humiliant̃. greci em̃ came humile et breue dicũt. vel dicunt̃ a camur qđ grece curuuz sonat. quia in tpe quãdo recipiũt sup se põdera sup anteriores poplices incuruantur Cameli itaqꝫ aialia sunt onerifera z mãsue ta ad portanda hominũ põdera deputata z inueniunt̃ in multis regionibꝫ. sz potissime in arabia. et differũt cameli arabici a camelis aliaꝫ regionũ. nã arabici duos habẽt in dorso gibbos. Sed reliquaꝫ regionum cameli in dorso habẽt vnũ tantũ. vt dicũ Jsi. i eodem. Pli. ꝯo li. viij. ca. xix. dicit sic. Camelos inquit inter armẽta pascit oriens. quoꝫ duo sunt genera. bactrici scz et arabie. arabici cameli bina habẽt tubera in dorso. bactrici vnũ habẽt in dorso in quo portant. et aliũ in pectore cui incubãt. Cameli supiori ordine dentiũ vt boues carẽt z ruminãt sicꝫ bos z ouis. vt di. Jsi. li. xij. vngulã tamẽ nõ habẽt. Dicũt vt post dicet. veloces sunt multum vt dicũ Pli. z ideo valẽt in pliꝫ cõmittendis z etiã in mercibꝫ deferẽdis. vltra assuetũ camelus nõ pcedit spaciũ. nec pl9 ꝙ sueto onere suscipit ad portandũ. odiũ hõt naturalit̃ ꝓtra equos. z sitim etiam p quatriduũ tolerant. z qñ bibũt turbãt aquã. alit̃ potu non gaudẽt. Uiuũt ꝯquagenis annis. qdã eti am z centenis z aliqñ etiã rabiẽ incurrunt. Lastrank̃ cameli q̃ bello ꝑparank̃. fortiores em̃ sunt eoitu penit9 denegato. Ducuscꝫ plinius. De camelo ꝯo dicũ Auiẽ. sic. Camel9 inẽt mouet pmo pedẽ dextrũ sicut et leo. et sol9 habet sup dorsum additamẽtũ. z habet pedes scissos. et in scissura habet pellem ad modũ pedis anserini. et ille scissure sunt carnose sicut scissure pedis vsi. Et ideo etiã faciunt eis hoies sotulares z abluunt eis pedes ne pedũ teneritudo subt9 ledat̃. z aliqñ etiã in corde illi9 inuenit̃ os sicut etiã inuenitur in corde cerui. et habet q̃ttuor conos in duabꝫ mãmillis sicut vacca. z camela se inclinat z vadit sup genua quãdo appetit cum masculo copulari z desideriũ ei9 est feruẽs tpe amoris. et tũc paꝫ comedit. et semp appetit coire iuxta locũ illũ vbi pmo coiuit. et vt dicũ Aristo. li. v. Appropiat̃ camelis q̃ solitarij sint in mõtibꝫ amoris tẽpe z null9 põt appropinquare eis nisi pastor. z virga camelorum est neruosa z valde dura. et ideo fiũt ex ea corde arcuũ. Jtẽ idem in eodẽ. Camelus habẽt tps determinatũ ad coitũ z amorẽ. Femina alit fetũ in vtero p. xij. mẽses. z nõ coeũt ante trienniũ z post partuz quiescit p annũ. Jtẽ dicit idem li. viij. q̃ sunt quedam genera camelorꝫ que castrank̃ vt sint ad fuge cõmodũ aptiores. et dicit q̃ tales cameli sunt velociores equis. et hoc accidit ꝓpt̃ amplitudinẽ passus. sz de hoc q̃re infra de dromedario Jtem nota ꝓtra incestuosos de camelo. q9 camel9 vt dicũ Aristo. li. viij. nõ coit cũ matre sua. cooperiebak̃ em̃ mater cuiusdam cameli pallio in quadã ciuitate z saltauit sup eam fili9 eius q̃ sentiẽs eã matrẽ suã descendit antecꝫ coit9 cõpleret̃ z momordit ingeniatorẽ z occidit ipm. exemplũ ẽ Arist. z ponit simile de equo cuiusdã regis. De camelo insup dicit ꝑli. li. xj. c. xxxvij. Cameli caluescũt inter quadrupedia sicut homo z sicut strucio z quedã alia inter volatilia Dicit etiã idẽ. q̃ inter animalia non cornigera camel9 in supiori maxilla nõ habet ꝓres dentes. z ideo ꝓcordat cũ animalibꝫ ruminantibus in dẽtibꝫ z in dispositiõe vẽtris. sz non i cornibꝫ. Idem dicũ Aristo. libꝫ. viij. Animal cui9 cibꝫ est materia spinosa habet multos ventres vt camel9. et animal habẽs cornua nõ habet dentes in vtraꝫ mãdibula. z propter hoc camel9 nõ habet dentes in vtraꝫ mandibula sed i vna tantũ q̃nis careat cornibus. necessario igit̃ fuit venter cameli talis dispositionis. et assimilat̃ ventribꝫ aimalium carentiũ dentibꝫ in mãdibula supiori. z fuit creatio dentiũ eius sicut animalis habentis cornua. et sequit̃ ibidẽ. Et quia cibꝫ cameli est spinosus necessario fuit lingua ei9 carnosa ꝓpt̃ duriciẽ palati. natura ergo palato vtitur sicut pte terrestri dentiũ. z ꝓpter hoc ruminat camel9 sicut habentia cornua quia ventres ei9 ventribꝫ habentiũ cornua assimilant̃. Recipit itaqꝫ cibum in pmo ventre penitus indigestũ. in secũdo autẽ incipit digeri. in tertio melius. i quarto digestio penitus complet̃. et ista ventriũ diuersitas fuit necessaria ꝓpter grossiciẽ nutrimẽti sibi. quia parũ dentibꝫ molit cibũ. Jtem Aristo. libꝫ. xiij. Camelus non habet fel distinctũ super epar sicut nec elephas. quia epatis naturã habet valde sanam et sanguinẽ naturaliter dulcẽ z in talibus animalibꝫ nõ inuenit̃ fel. aut si inuenit̃ in venis valde

graciliby inuenik. Et ideo dixerũt antiq̃ sic̃ anaxagoras q̃ cameli ꝓpter ꝓuationẽ fellis sunt vite longioris. qz diutiꝰ viuũt aĩalia parum habẽtia fellis q̃ illa que habẽt multũ. z ideo posuit anaxagoras q̃ fel esset causa ĩ firmitatũ oĩm acutaꝝ quãdo scz multipliciter ad pulmonẽ z ad alias ptes corporis se diffundit. Sz dic̃ Aristo. hoc esse falsuz. qz multa animalia in q̃bꝫ nõ inuenik fel acutas z mortiferas aliquãdo sustinent passiones. vt patet in camelis quibꝫ accidit aliquãdo podagra z rabies. vñ ꝓstringunk pedes sui z interficit eos ista infirmitas. et tamen carent felle. vt dic̃ idem. Hucusq̃ Aristo. De camelo etiã dicit Cõstan. in diet. vniuersalibus. Camelꝰ est animal calidissimũ ex natura. et ideo naturaliter est macilentũ. Calor em̃ totã trahit sanguinis vnctuositatẽ. et iõ remanet sine multa crassicie. z camelinum lac subtiliꝰ est lacte alioꝝ animaliũ z minus vnctuosum z minꝰ nutritiuũ. magis aũt est calefactiuũ diureticũ. id est. aptiuũ z diuisiuum. lac em̃ nihil aliud est q̃ sanguis scõo coctus. et iõ lactis sapor camelini salsus est z acutꝰ. vñ humoꝝ grossoꝝ est incisiuũ z attenuatiuũ. cui vaccinũ lac est ꝓtrariũ. est ei grossum vnctuosum z multũ nutritiuũ. alias ꝓprietates quere infra de dromedario

De cameleopardo
Capitulũ. XIX.

Camelopardꝰ vel cameleopardulꝰ est animal ethyopũ. vt dicit Jsiõ. li. xij. et Pli. li. viij. ca. xix. caput habẽs cameli z collũ equi. crura z pedes bubali z maculas pardi. Est ei bestia maculis albis rutilũ colorẽ distinguẽtibꝫ supaspersa. et iõ a capite cameli z maculis pardi cameleopardulꝰ est vocata. vt dic̃ Pli. Est autez bestia magis aspectu q̃ feritate cõspicua. intãtum mãsueta q̃ etiã ouis fere nomẽ accepit vt dicit idẽ. Hoc aũt animal fuit mũdũ ꝑm mosayca legẽ q̃ ad esum. sz nõ q̃ ad sacrificium. nã vngulã findebat vt bubalꝰ z rumiabat vt camelꝰ. et iõ ipm comedere erat fas. vt patet Deut. xiiij. zc.

De cameleonte Ca. XX.

Cameleon bujꝰ cameleontis. est bestiola qua diuersa varietate colorũ cõspersa cuiꝰ corpusculũ ad varios colores quos videt facilima ꝓuersione variatur nõ inuenik aliqõ aliud animal cuius corpusculũ ita recipiat colorꝝ oppositoꝝ immutationẽ. vt ibidẽ dicit Jsiõ. Scõm antẽ Auic̃. cameleon idẽ est q̃ stellio. qz licet vt stella et immutat colores. quia est aĩal timidum z pauci sanguis. z ideo colores mutat z est quadrupes habẽs faciẽ lacerte et vngues acutos z recuruos z corpꝰ aspez z duram cutẽ ad modũ cocodrilli. Aristo. sic dicit li. ij. Cameleon inquit est aĩal in corpore simile lacerto. cuiꝰ latera sunt oblõga puncta ad inferiꝰ sui vẽtris sicut piscis z medium spõdiliũ dorsi eius ꝓminet sicut spondiliũ piscis. z facies eius est sicut animal ex porco z symia. et habet caudã valde longã z eius extremũ est gracile. et habet pedes rectos sicut lacertuli. z quilibz pedũ diuidi tur in duo. et compatio vniꝰ ad alterũ est vt pollicis hois ad residuũ manꝰ. z q̃libet ista rum partiũ diuidit in digitos. z habz vngulas similes vnguibꝫ aliũ totũ corpꝰ eius est aspez sicut corpꝰ pardan. oculi eiꝰ ꝓfunda ti et sunt magni rotũdi et cõtinent a corio simili corio totiꝰ corpis eius. et nõ coopiunt ab ipo. et girat oculos suos frequẽter circũ quaq̃ et alterat colorẽ eiꝰ quãdo inflat eorum eiꝰ. et habet colorẽ declinantẽ ad nigredinẽ. et sunt in eo macule nigre. et hec variatio est in toto corpe eius z maxime i oculis et in cauda. et eiꝰ motus est grauis valde. et in morte eiꝰ turpis coloris. et id q̃ est i corpore suo est modice carnis. paꝝ em̃ habz sanguinis. similit in cordez in venis excuntibꝫ ab eo et in circuitu oculoꝝ q̃uis sit parũ et eiꝰ cerebꝝ est ꝑpe oculos si q̃s diuiserit corpus i duo ꝑmanebit in opatõibꝫ suis p suũ spũm et remanet modicꝰ motꝰ circa corpus et nõ habet splenẽ et manet in cauernis sic lacerta. Hucusq̃ Aristo. Pli. vo lib. xxviij. c. viij. sicut dicit. Cameleon est aĩal silẽ codrillo sola curuatura dorsi et caudeam plitudine distãs. nullũ aĩal eo pauidꝰ est. mak. et iõ imutak colorẽ. vis eius maxia est ꝓtra accipitrũ genꝰ. detrahit em̃ accipitres ad se volãtes et ꝑbet ceteris animalibꝫ volãtes lũtarie lacerãdos. Caput eiꝰ et guttur eius si cũ quercinis lignis accendak imbres sarcere et contrua democrit⁹ asserit. sz hoc derida Pli. Qualecũq̃ sit animal inter mundã cõputak. vñ sup Leuit. xj. dic̃ elicꝰ. Dilesciscit et ꝑ infirmitate mãsuetũ se fingit cũ sit crudelis. Dicik aũt cameleon viuere solo aere sicut talpa ex terra. et allec ex aqua. z

salamandra exigne ysus. Quattuor expuris vitā ducūt elementis. Cameleon talpa maris allec z salamādra. Terra cibat talpā Āme pascūt salamādrā. Unda fit allecī cibus aer cameleonti

De capra Ca. XXI.

Capra est silvestris capra a carpēdo dicta. Ūn Isi. li. xij. caprōs z capas a carpēdis virgultis quidā dicūt Alij so sic eas dictas putāt q carpāt aspera. nōnulli so dicunt eas sic vocaria strepitu curiū. vnde vocant caprēe silvestres ca pre quas grecip eo q acutissime videāt dorcas appellauerūt. morant eīm in excelsis mōtib. z cuis de longinquo videāt nō vident tamē veniētes venatores. eedē dicūt z ybices quasi auices eo q ad instar auiū ardua loca petāt. ita vt de sublimitate vir obtutibus humanis pateāt. vt dic Isi. li. xij. z subdit. Hec itaq animalia in petris abruptis cōmorant. z si aliqñ hominū approximatōz z psecutionē seu quersitatē psenserint vl' feraz. de altissimis saxoz cacuminib sese precipitātes in suis se cornibus suscipiūt illesas vnde dicunt etiā z dame siue damule. vt dicit Pap. qre infra in lra D. de damula. Est itaq caprea velocissima i cursu. leuissima i saltu. acutissima in aspectu. dulcissima q ad gustū. tenerrima z suauissima quo ad esum sagaciissima quo ad pastuz. nā visu gustu z olfactu discernit inter herbas z arboruz radices. musculos quoz extremitates teneras comedit z depascit. dic etiā Plini⁹ Leopardus caprē silvestris bibit lac vt vim languoris euitet

De capreolo Ca. XXII.

Capreolus vt dicit Auic. est animal in india simile binnulo siue ceruoz filio q apud nos etiā ñ mutat dētes. z qñ eius dētes sunt magni signāt vite diuturnitatē in eis z habet pulcros oculos et acutos. z Aristo. li. viij. Capreoli silvestres habēt sapiam quādo vulnerant querūt pulegiū ceruinū z comedūt ipm vt extrahant sagittas de corpe si que in ipsis sunt infixe. et velocitate mot⁹ z assiduitate discursus. caro capreoli a supfluo humido exonerat. z eius caro tenerior z digestibilior efficitur. z saporis ac odoris et⁹ grauitas amputatur. vt dicit Cōstan. past⁹ gratia de locis altis ad altiora tēdit z inter herbas salubres z noxias odore diiudicat z discernit. Ruminat cibos z vngulā findit. Nō vngue non cornu nō dente sz sola velocitate fuge a canibus z venatoz insultib se defendit. Ūn qñ i campestrib psequit ad montana fugiēs alta petit Jn mōtib indie sunt quidā capreoli qui ab herbis aromaticis z odoriferis pascunt in quoz vnguib sunt quedā pcauitates i q bus būores quidā ad apostemata colligūt que pmo ad maturitatē p morū z pfricatōz rumpunt z a corpe cū pilosis folliculis abstrahunt z suba que infra pelliculā cōtinet summe est odorifera z iter aromatica maxime pciosa. in medicinis plurimū vtilis z ppria tuosa. vt dic Dyas. z Plat. z illō muscū vulgariter nominamus

De capra Capl'm. XXIII.

Capra sicut z caprea a carpēdis ygultoz z herbaz summitatib est dicta. qz semp sursum tēdit vt summitates capiat carpat z comedat folioz. vt dic Isi. De capris aūt dic Pli. li. viij. c. j. Capre inquit pariunt fetus plures sz raro quattuor. ferunt in vtero q̄nq̄ mensib sicut oues. caprē etiā pinguedine sterilescūt. aū trienniū min⁹ vtiliter generāt. et in senectute vltra q̄ drienniū. cōcipiūt in nouēbri vt in marcio pariāt vel in aprili turgētib virgultis. non omnib sunt cornua. sed q̄busdā sunt in bis indicia annoz p incrementū nodoz. auribz eas spirare z nō naribz archelaus ē autor z raro sunt sine febre. z ideo tā capris q̄ ouibus ardētioz z calidioz est ocubit⁹. vt tradit idem. nec min⁹ dicimus eas videre ō nocte q̄ de die. depēdet omnib de mēto vill⁹ quē armitū vel aruncū vocāt Hoc villo si quis vnā ex grege trahat cetere stupētes expectāt Id etiā dicūt euenire cū quandā herbā aliqua ex his momorderit. morsus eaz est arboz olive maxime exitialis. Nā oliuā lambendo sterilē facit. z hac de causa quedam nō immolabant. Capre sole decliui ad occasum vt dicūt simul nō edūt sz post auerse ab inuicē iacēt. Jn alys aūt boris auerse se quertūt z versis vultib ad inuicē in gramine depascunt. Ducusq̄ Pli. De caps aūt dicit Aristo. li. iij. in fi. Jn multis regionib bñt lac sine impgnatōe. nec expectat impregnatio. sz accipit vtica z cū eo pfricat mamilla. z exibit pmo sanguis deinde exit simile saniei z postea exit lac bonū nō pei⁹ q̄ impregnataz Jtē idē li. vj. Capre viuūt p. x. vl' p. xj. anos z frequētāt coitū vsq̄ ad senectu

tem ⁊ aliquãdo pariũt gemellos si habue/rint cibũ ꝯuenientẽ. et maxime si caper be/ne nutrit⁹ erit. Et si impgnata fuerit capra cõtra impetũ venti septẽtrionalis piet ma/res. ⁊ si ꝑtra meridionalẽ feminas ⁊ debent vertere facies ꝑtra partẽ septẽtrionalez qñ debẽt coire. Jtẽ ibidẽ li. vij. Capre sic̃ oues comedũt herbas. sed oues carpunt herbas vsq̃ ad radices ⁊ manẽt stabiles in pascuis capre ꝙ cito mouenk a locis ⁊ accipiũt tan tũmodo herbaꝝ extremitates ⁊ mel⁹ impre gnank post potũ aque salse. ⁊ qñ mouenk ca pre post meridiẽ potabũt plus aque. ⁊ qñ/do comedũt sal añ partũ habebũt multum fluxũ a mãmillis. Jtẽ li. viij. in capris sicut in ouib⁹ est ꝓuatio intellect⁹ intm̃ q⁹ vir sci unt egredi ad pascua vel regredi nisi ab ali/quo deducank. et si quis acceperit quandã capr̃ã ⁊ subito erexerit. erigunk ⁊ alie ⁊ respi ciunt eã solido aspectu. vsus aũt caprarꝝ sic̃ ⁊ ouiũ bominib⁹ est necessari⁹. nã lactet car nib⁹ pascit capra famelicos. pelle ⁊ pilis ve/stit nudum. fimo ⁊ lotõe. i. vrina impinguat humũ. nihil itaq̃ est in corpe capre qõ non sit vtile vel ad victũ vl̃ ad vestitũ vel ad vsũ necessartũ medicine. naz vt dic̃ Pli. li. xviij. ca. x. cornu caprino incinerato ⁊ pilis accen sis serpẽtes effugank. coꝝ remedio mlta ve nenoꝝ genera supank. corrodunk carnes su perflue et recẽtes ac viue generank. restrin/gunk humorũ immoderati fluxꝰ ⁊ vulnera putrida corrosiua ⁊ incancrisata vl̃ fistula/ta coꝝ beneficio remediank. pelle capna re/centi obducunk vulnera ⁊ sananꝰ sanguine caprino cũ medulla decocto. toxicata vene na excludunk. ⁊ morsus reptiliũ ⁊ ictꝰ scor/pionũ curank. pulmone calido capre super morsum venenosum posito venenũ extrabi tur. doloriscq̃ angustia mitigak. eius felle ca lido oculoꝝ depellik macula ⁊ corrodik. vi/sus acuik ⁊ oculus clarificak. Jecur capnũ assum ꝑtra elephantiã adiuuat. si in cibis se pius assumak. eiꝰ fim⁹ cõtra multas infirmi tates opitulak. Nã vt dicit idez. fimo capno podagrici alleuiank. si sepũ hircoꝝ cum suc co edere misceak. vrina etiã caprarꝝ calefctã tepida auribꝫ instillata dolẽtes aures sanat Vas ⁊ multas alias ponit medicinales ꝓ/prietates. Uñ dicit Pli. ibidem. Mille remedia ex hoc aĩali demonstrank q⁹ q̃dam vt ait. miror cur febre nõ dicak carere Ad b̃ dicit Aristo. q⁹ est quoddã animal qõ fugit lac caprarꝝ ⁊ quãdo fugit mãmillas lac ãnk hilatur vl̃ corrũpik qõ est in eis ⁊ excecak. ali as excecak inde capra. De capra quere infra de hirco.

De cane Ca. XXIIII.

Canis a greco nomen sumpsit vt dic̃ Jsi. grece em̃ cinos dr. quidã em̃ cũ a canore latrat⁹ dicunt sic vocarum Nihil aũt vt dic̃ idem sagaci⁹ est cane. plus em̃ sensus ceteris animãtib⁹ habz. nam sua noĩa canes recognoscũt dños suos diligũt dñoꝝ tecta defendunt. ꝑ dñis suis morti se subĩciũt volũtarie cũ dño ad ꝑdam currũt Corp⁹ dñi sui etiã mortuũ nõ derelinquũt Odore ⁊ sanguie ꝑde vestigia deꝑhendũt. humanũ cõsortiũ diligunt. sine hoib⁹ etiaꝫ esse nõ possunt. vt dic̃ Jsi. vbi subdit. So/lent aliquotiẽs canes lupis admiscer ⁊ q⁹ bus nascunk canes seui qui licisci a q̃busdã nominãk. Solẽt etiã indi caniculas nocte in siluis dimittere alligatas q̃ a tygridibus insiliunk. ex quib⁹ nascunk canes acerrimi. tã fortes vt ꝓsternãt feroces bestias. vt leo/nes. Hucusq̃ Jsi. li. xij. c. ij. De cane autem dicit Pli. li. viij. c. xlj. de animantib⁹ que no/biscũ degũt fidelissimi sunt canes hoi atq̃ equi. Pugnasse em̃ canes ꝑ dñis suis ꝓtra latrones accepim⁹ ⁊ cõsperim⁹. cõfectosq̃ plagis audiuimus eos volucres ac feras a dñoꝝ suoꝝ corpib⁹ abegisse. laniatu atq̃ la tratu homicidã dñi sui scelus ꝓfiteri coegis se. Legim⁹ etiã garamantũ regẽ ducentos canes ab exilio reduxisse. et cõtra resistentes mira audacia ꝓliasse Canis etiã iasonis ci licie noluit capere cibũ dño suo interfecto. et sic dolore pariter ⁊ inedia ꝓsumpt⁹ est. Le/gimus etiã colonũ alꝫ celiũ senatorẽ place tie ab armatis oppressum canem defendisse nec ꝑ⁹ vulneratũ q̃ cane pempto. sic canis tycij sabini eũ nec i carcere nec in morte de/reliquit. sz mestos edẽs vlulat⁹ cuz mortuo mãsit. cui cũ quidã cibũ adiecisset ad os de/functi cibũ tulit. et cadauere in tyberim ꝑ/iecto vt corp⁹ sustentaret saliens intra flu/uium innatauit accurrẽte multitudine ad spectaculũ fidi animalis. Jtinera q̃ uis lõ/ga ad memoriã reducũt. et amissis dñis ad coꝝ domicilia soli ꝑ lõga terraꝝ spacia re/dire ꝓsueuerũt. Canis mitigak feuicia hoie humi cõsedẽte. in venatu ei⁹ ꝑcipua sagaci/tas inest. nã vento ⁊ odore etiã ꝑ quas feras fugiẽtes ꝓsequunk ⁊ eorum deprehendẽtes

vestigia latratu z rostro ferarū latibula abdita pdunt. Ex tygridibꝫ z canibꝫ tā fortes generant canes vt leones vincāt z elephantes.sicut expertꝰ est Alexāder magnꝰ i cane qui sibi a rege alanie est trāsmissus q primo in eꝰ psentia leonē pfregit.deinde adducto elephāte canis visa belua horrētibꝫ p totuꝫ corpus villis ingēti latratu primo insonuit deinde artificiali dimicatōe elephantē tam diu afflixit q in terrā cadere coactꝰ fuit.Pꝰ annuā etatē canis gignit octogenis diebus in vtero gerit.cecos catulos parit. qui cōpto longiori nutriunt lacte tāto tardius visum accipiūt.nunc tamē visum accipiūt nisi pꝰ vicesimū primū diē.nec ante septimū. Qui dam dicūt q quādo vnꝰ solus nascit die no no videt.quādo gemini decimo die.quādo trini die vndecimo.z ita quāto plures pariuntur tāto tardiꝰ oculi eoꝝ ad videndū aperiunt.Quot em vni catulo numero adiiciū tur totidē ad lucē diebꝫ vt videāt retardant optimꝰ est fetus q nouissimꝰ cernere incipit. vel quē primo defert mater in cubile. Hucusq Pli.li.viij.c.xlj.vbi multa alia dicūtur De canibꝫ aūt dicit Aristo.li.ij. Canes nō eū ciunt dētes nisi forsan duos.z quāto sūt minores.tāto habēt dētes albiores z acutiores z p hoc cognoscunt canes antiqui a iuuenibꝫ quia senū dentes sunt nigri z obtusi.iuuenū vero ecōuerso. Item ibidē libro q̄nto Canes masculi mouent ad generationem z coitū citiꝰ cū femine.et citiꝰ generāt leporariis cū alijs.vt dicit idem li.vj.cuiꝰ femina qñ impregnat p sextā partē anni.i.p sexaginta dies alit in vtero.et sunt eiꝰ filij ceci p duodecim dies.z non accedit ad eā masculus nisi sexto mēse post partū.z quedā impregnant in.lxxij.diebꝫ qd est fere q̄nta pars anni.et filij istaꝝ remanēt ceci.xiij.diebus. etiā q̄dā p tres mēses z est quarta ps anni.z filij istarum erūt ceci p.xvij.dies. Unū patet q cōpto fetus citiꝰ in vtero pficiunt tāto citius gaudent visu qñ sunt editi huic mūdo.z masculi mouent ad coitus citius.qz qñ incipiunt leuare crus ad mingendū.qd fit post sex vl septē menses qñ vigorescūt.z accidit canibus leporariis quoddā p̄rium q plus pñte.z possunt viuere masculi decē annis.z minus viuūt leporarij masculi cū femine p̄ter laborē masculoꝝ.z sic nō est in alijs.qz magis viuūt mares cū femine.vt dicit ibidem.

Alij āt canes vt custodes domoꝝ z ciuium viuūt diutius quia quattuordecim annis. z aliquādo viginti. vt dicē Homerꝰ. Jtē libro.viij.canes qñ infirmant comedunt radices herbe cuiusdā vt vomāt.et sic sibi medent. Jtē dicē Plinius li.xviij. Uomitiones inquit.id est.medicinas z purgationes vomitiuas.primo ostēdit canis q replet cibo notio gramen comedit z per vomitū liberatus fuit

De canicula Ca.XXV.

Canicula dr esse mater canū cuiꝰ matrix est oblonga p longitudinē ventris collocata.habēs p longitudinē vbera plura ptra seinuicē ordinata que impregnatōis tpe itumescūt que parit plures filios sed sp cecos.quos tamē tenerrime diligit z morsu ac latratu eos defendit.et si de latibulo filij exierint eos inter dētes sine oī lesione referre psuenit.z primo meliorē z formosiorē reportat.qz euz teneriꝰ diligit.et iō ei māmillā citius porrigit z extendit. Añ tē pus coitus z cōceptus vt dicē Aristo.lib.v. p dies septē quandā mēstruosam immūdiciam eiicit z tūc infirmat z apostemat ei matrix.z tūc nō appetit coitū sed fugit. sed post purgationē meliꝰ cōcipit salubriusq parit post partū etiā multū humorē fleumaticuz z grossum eiicit.z ideo corpꝰ canicule tunc marcescit.vt dicit idē. Jtē inuenit lac in caniculis ante partū p plures dies z citius in leporarijs cū in alijs.z primo est lac spissum z postea subtiliat.z post partū est ꝓueniens.z viuūt minꝰ canicule cū canes cōmuniter.sz canes venatici masculi ꝓpter laborē nimiuz z discursum minꝰ viuūt.z qñ ab vrine grauamine se exonerare desiderat crus non erigit sicut masculꝰ sed residēs inferius se iclinat.Canicula igit mare est minor corpore. z gracilior viribꝫ debilior circa fetus educationē solicitior.animo māsuetior. nisi quando nutrit fetus. Est aūt ad instruendū masculo abilior z etiā corpe ꝓpter membroꝝ flexibilitatē agilior.sz ꝓpter debilitatē neruorū in cursu minus durat. Canū igit z canicularū nobilitas attēdit in faciei z rostri protēsa lōgitudine z amplitudine pectoris z iliorum siue inguinis strictitudine. nam canis nobilis circa renes z ilia z etiā ventrē restrī gitur.sz circa anteriora pectoris dilatat.aures etiā lōgiores habet z flexibiliores.tybias aūt añ habet exiliores z gratiliores z etiam

altiores. ꝛ ꝫ fuit neceſſariū vt eſſent ad mo/
tum ꝛ ad curſum agiliores. caudā etiaꝫ hñt
ceteris canib⁹ plixiorē ꝛ recuruiorē. minus
etiā habēt de carne ꝯ canes rurales. et hñt
etiā pilos breuiores ꝛ rariores ꝛ planiores
nā ſi eſſent multū piloſi ꝛ villoſi ī curſu ni/
mis incaleſcerēt. ſi nimis carnoſi mole car/
nis oppreſſi min⁹ currerēt. ꝛ ſi caudas habe
rent lōgas inter crura dependentes eoꝝ cur
ſum nō modicū impedirēt. ꝓ ꝫ etiā caude
dependētiā nō aīoſi ſʒ poti⁹ timidi apparerēt
Sunt adhuc canes nobiles circa beſtias ꝛ
feras ſilueſtres inſequēdas ꝛ capiendas fe/
roces et ſeui. circa ꝯ homines ſunt valde
māſueti. ꝛ ſi aliquādo ꝺtra homīes extrane
os exilierint. ſtatim a ſuo impetu ſe ꝺpeſcūt
Canes etiā nobiles cū ceruū vel leporē ce/
perint nō ſtatim deuorāt qō capiūt ſʒ poti⁹
ꝑdā ſuaꝫ dño ſuo derelinquūt. viliori ꝓte ꝓ
ſua portiōe vtputa oſſib⁹ et ſanguīe cōtenti
ſunt. imo ſi nihil portionis penit⁹ habuerit
ꝓpter hoc ꝑdam aliā inſeq ꝛ inuadere nō di
mittunt

De alijs ꝓpietatibus canum
Ca. XXVI.

CAnes ꝛ alie canū ꝓpietates min⁹ lau/
dabiles. nā canes boliſmū ꝺtinuū. i.
appetitū immoderatū patiunt. ꝛ tan
tum aliquādo ꝓ famē cruciant ꝙ inſani et
rabidi fiūt. Hā canib⁹ accidūt infirmitates
ſicut canicies. ſquinantia. ꝛ rabies. vt dicit
Ariſto. lib. vij. O ia animalia qñ ſunt morſa
a cane rabioſo in furiā rapiunt. ꝑter hoiem
qui aliquādo euadit bñficio medicine. Dic
aūt Cōſtan. in viat. li. vltimo. Canis eſt na
turaliter frigid⁹ ꝛ ſicc⁹ cui nigra colera do/
minatur q̄ ſupabundās ꝛ putrefacta vl' coꝛ
rupta ipm rabidū facit. et hoc ꝺtingit maxi
me in autūno ꝛ in vere quē alij canes fugi/
unt tāq̄ peſtem. ꝛ ſemp eſt ꝓfug⁹ ꝛ ſoliuag⁹
ꝛ vadit nutādo ꝛ cancellādo ſicut ebrius. ꝛ
currit oꝛe aperto ac lingua dependēte. ſali
na nimia ꝛ ſpumoſa de ei⁹ oꝛificio ꝓfluente
oculos habet reuerſos ac rubicūdos. ꝛ au/
res retractas. ꝛ caudā inuoluit inter coxas
ꝛ q̄uis oculos habet aptos. tñ offendit ad
omne obiectū pedē ſuū. ꝺtra quālibet rē pu
gnat. ꝛ ꝺtra vmbrā ſuā latrat quē timentes
canes fugiūt ꝛ latrāt ꝺtra ipm. Carnē autē
intinctā in ſanguine morſure ei⁹ null⁹ canis
attingit. Et qui ab eo mordent ſomniāt ter
ribilia. ꝛ in ſomno ex putrefactōe ſunt timo
roſi. ꝛ iraſcunt ſine cauſa. ſtupidi fiūt. vndi/
q̄ circūſpiciētes ꝛ inſpici a nullo patientes
ꝛ ſi inualuerit paſſio ſcipiūt abhorrere om/
nem potū ꝛ timere aquā ꝛ latrāt vt canes. ꝛ
ita timēt aquā ꝙ cadūt ꝑ timoꝛe. ꝛ hi moriū
tur niſi medicādo eis citi⁹ occurrat. Cura
aūt ꝛ remedia quere ſupra li. de morbis. ca.
de venenis. Dicit aūt Plī. li. xxix. ꝙ ſub lin/
gua canis iacet aliqñ vermicul⁹ q̄ grece ōr
licta. qui facit canes rabidos. quo extracto
ceſſat morb⁹ Itē dicit idē. Tāta eſt violētia
morſus canis vt ei⁹ vrina calcata nocet ho
mini ꝛ maxie ſi habet vlc⁹ vel vuln⁹. Itē idē
dem. Qui vrinā ſuā ejecerit ſup vrinam ca
nis rabioſi ōr ſtatim ſentire doloꝛē illum et
lumboꝝ. Itē canis eſt iracūdus ꝛ malicio/
ſus. ꝛ iō vt ſe vindicet lapidez de quo ꝓcit
ſepe mordet. ꝛ tāto furoꝛe ꝛ morſu lapidē ar
ripit ꝙ dētes ꝓprios in ſe frangit ꝛ non lapi
dem ſʒ ꝓpriū dentē valde ledit. Itē fraudu/
lent⁹ eſt ꝛ doloſus vñ ꝛ ſepe trāſeuntib⁹ blā/
diendo cū cauda q̄ſi arridet q̄s retro mordz
qñ mīme ꝓſiderāt. Itē odit baculos ꝛ lapi/
des ac virgas timet. Inter noꝛos audax et
animoſus eſt ꝛ oīm⁹ mordere nititᵉ. oīm⁹ ter
ret ſʒ tranſiens inter extraneos nihil audet.
Itē auid⁹ eſt ꝛ guloſus. ꝛ iō ſepe cadauera
ita auide comedit ꝙ vomitu ea reꝛcit. ſʒ p⁹
cū eſurierit qō turpiter euomuit. turpi⁹ re/
comedit ac reſumit Itē canis inuidioſus ē
ꝛ ideo dic Auicē. ꝙ occulte herbas colligit
q̄b⁹ vomitu ſe purgat inuidēs ꝛ dolēs ꝙ ber
be efficaciā q̄s recognoſcat. dolēs etiā per/
uerſus canis ſi q̄s ali⁹ canis ignot⁹ hoſpiti
um ſubintroeat. timēs ne ꝓpter ei⁹ ꝓſentiam
ſibi aliq̄d depereat. ꝛ iō pugnat ꝺtra eū. Itē
cupid⁹ eſt ꝛ parc⁹ ꝛ ad reponendū ſupflua
ſtudioſus. ꝛ iō oſſa carnoſa ꝛ medullata q̄
deuorare nō poteſt canib⁹ nō cōicat ſʒ cū di
ligentia reponit in abſcōditoꝝ occultat que
cū eſurit ſol⁹ vorat. Itē immūdus eſt ꝛ libi/
dinoſus. Vñ dic Ariſt. li. vj. Canes tam ſe
mine q̄ mares coitu vtunt q̄diu viuūt. ita
eñ immūdicie libidinis ſe exponūt ꝙ inter
matrē ꝛ ſoroꝝ nō diſcernūt quo ad coitum
Et iō ſm legē moſayc̄ equali immundicie
ſubiacet oblatio de p̄cio canis vel canicule
ꝛ de p̄cio meretricule ꝓſtitute. nā tales mi/
ſere ꝓſone oīm libidini indifferent defuūte
canino moꝛe Itē antiqu⁹ canis piger ſolz eē
ꝛ deſidioſus. vñ dic Ariſt. li. vij. ꝙ canib⁹ i
ſenio accidit podagra ꝛ pauci ex eis euadūt

quin podagrici efficiãt. z ideo tota die dormitãt sup fimariuz inter muscas z vermes maxime aũt a muscis tũc infestãt circa oculos lippientes z circa aures in q̃bz ẽ potissime vlcerosus. z q̃uis aliq̃n terebrãdo pforant ꝙ aures p pigricia nõ resumit vires vt se ex cutiẽdo eos abijciat z expellat. sz vix aliq̃tens q̃n ꝓtra faciẽ ei⁹ volitãt post eas captãdo cũ ore crepitãdo dẽtibz eas fugat. Tanalligata violent ꝺ fimario trahit. in fluuio submergit. z tũc terminat sic ei⁹ misera vita ac finit. nec ei⁹ pellis detrahit. nec ei⁹ caro comedit. sz sepulture cõmittit. sz muscis z vermibz finalit derelinquit

De catulis Ca. XXVII.

Catuli sunt canis filij diminutiue sic dicti sic z catelli. Hã abusiue sic vocant filij aliaz bestiaz. vt dic Jsi. li. xij. Hi catuli nascunt generaliter ceci z q̃ ad videndi actũ impfecti. nã catuli canũ una cum dentibz serratis q̃uis valde puis. Dic aũt aial habẽs dẽtes p modum serre diuisos est gulosum z bellicosum vt canis. lupus. leo. panthera. z hmõi. z oia talia animalia generãt fet⁹ impfectos. vt patz supra libro. eodẽ de aialibz in generali. z in oibus faciẽtibz filios ineõpletos causa est gulositatis. q̃si expectaret vsq̃z ad cõplementũ fet⁹ matrẽ sugẽdo interficerẽt. et ideo oportz vt festina sit in talibz natura. q̃re supra li. eodẽ Hã sicut dic Solin⁹. Catuli canũ q̃ndam apud veteres erãt in summo honore habiti vt dicit Pli. li. xxix. Catulos inq̃t lactentes adeo puros estimauerũt ad cibũ antiqui vt etiã eos placandis numinibz offerrent loco hostiaz quoz sanguie nihil ꝓtra toxica pu tabat vtil⁹. z adhuc in pñti iubẽt autores ꝺ morsus venenosos vulneribz salubrit adhiberi. nã catuli apti z ictibz serpẽtis appositi calidi venenũ extrahũt. dolorẽ mitigant. et adhibitis remedijs membz sanciũ tutũ reddunt. vt dic idẽ. Et hi catuli q̃sto nascuntur citi⁹ tãto visum videdi recipiũt tardius. vt sup dic Aristo. Silr quanto vberiori lacte nutriunt. tãto tardi⁹ i videdo pficiũt. Mã trem adhuc ceci diligũt. voce z odore eã recognoscũt. mãmas eius req̃runt. z si mater lac aliquo casu oppresserit acutiori dẽte pillam cõpmunt z lac vberi⁹ effundere dentium acumine matrẽ cogũt. q̃n esuriũt ululando z clamitãdo vbera materna q̃runt z ita dicunt sugere mãmas in ordine pout iacuerãt in matrice. z ille catul⁹ q̃ fortior est ac melior ꝓpus ad lac admittit. et a matre diligit teneri⁹ z fouet. a catulis venaticis cibz ex industria debet subtrahi ne eos cõtingat ex pastu supfluo impinguari. Ex nimia em crassicie z impinguatõe ad pdam segniores z ad cursum fierẽt tardiores. Quãuis autẽ animalia sint melãcolica ex cõplexionabili qualitate. ex dispositõe tñ mẽbroz sunt agiles. Sũt em leti plurimũ ac ludẽtes. z hoc accidit ex etate. q̃n ꝓ sunt sepabiles a lacte tũc sunt ꝙbiles ad instruendũ z hoc tam ad venandũ q̃ etiã ad ludendũ z ad gregẽ custodiendũ a lupis ac tuendũ. Qui ꝓ ad custodiã dom⁹ sunt deputãdi debẽt de die i loco obscuro icludi z vinciri. z sic ꝺ nocte erit ꝓtra fures magis seui. nã taliũ canũ est officiũ de die quiescere z dormire. de nocte ꝓ vigilare. z ꝓtra fures curiã circuire. Vtiperabilis em est canis q̃ ꝺ die vigilat latrat z circuit. ꝺ nocte ꝓ dormitat z latitat z obumtescit. Mal⁹ etiã est canis siue sit senex siue iuuenis. q̃ de die custodit oues a lupis dũ sunt in pascuis. ꝺ nocte eas strãgulat dũ sunt in caulis

De castore Capl'm. XXVIII.

Castor est bestia mirabilis que cum quadrupedibz viuit z gradit i terris sub aquis aũt natat z cõmorat cum natatilibz sicut piscis. z est castor a castrãdo sic vocat⁹. vt dic Jsi. li. xij. Hã eoz testiculi medicine sunt apti. ꝓpter quos cũ ꝑsenserit venatorẽ ipi se castrãt z morsibz sua virilia amputãt z detruncãt. vt dic idem. de q̃bus cicero ait. Redimũt se ea ꝓte corpis ꝓpt quã maxime expetunt. z iuuenalis Qui se eunuchum facit cupiẽs euadere dãmno testiculi dicunt aũt castores fibri q̃ z pontici canes dicunt. Hucusq̃z Jsi. De castoribz aũt dic Plini⁹ li. xj. c. iij. Ponto inq̃t vnũ dicũt genus animaliũ esse qd nũc terrenã nũc aquaticam ducit vitã in extremis aquaz et fluminũ ripis domos z cauernas sibi edificat miro artificio in extremis aquaz z fluminũ ripis ꝑparatas. Hã hec aialia pariter i grege viuũt. suã spẽm diligũt. pariter etiã ꝓgregati fibri dentibz ligna pscindũt. z pscisa de silua ad latibula sua miro modo deferũt et deducũt. nã vnũ p vehiculo pedibz eleuatz supinũ in terrã sternũt. inter cuius coxas z crura abscisa ligna ordinãt z cõponũt. z eũ

trahētes ad suas māsiunculas a lignis ipz exonerant z multa subtilitate ex comporta/ ta materia habitacla fortia sibi parāt. Sūt aūt eaz domūcule bicamerate vel tricame rate que quasi p tria tabulata seu solaria sūt distincte. Aqua crescēte loca superiora iba bitāt. decrescente aūt in inferiori pte habi/ taculi sese locāt z p quoddā foramē in solario quolibet ex industria p̄parato caudā suā q̄ piscee est nature submittit aque sine cui⁹ p̄/ sentia nō potest cauda ei⁹ sine corruptōe ali qua pmanere. Animal est mirabile z mon/ strnosum cui⁹ cauda tm̄ piscis z totum resi duū sui corpis naturā habet quadrupedis animalis. Est aūt in magnitudine ad mo/ dū parui canis habēs pedes quasi caninos a pte posteriori cū quib⁹ pncipaliter ambu lat. a pte vero anteriori duos habet q̄si anse rinos cū quib⁹ pncipaliter in aquis natat. pellē habet valde p̄ciosam p qua venak. dē tes aūt habet acutos z serratos ad modum canis. nec est velocis mot⁹. quia habet tibi/ as valde breues. habent aūt castores duos testiculos in magnitudine ꝓportionē cū p/ no corpe nō habētes. z hos castoreū nomia mus. Et de his dicit Plin. li. xxxij. ca. iij. sic Castores inquit sibi amputāt testiculos q̄s castoreū dicim⁹ ne capiank a venatoribus. Negat sextus diligentissim⁹ medicine per/ scrutator. imo dicit eos sic esse obstrictos et spīe dorsi sic adherētes vt adimi nō possint sine vita animalis. Item idē dic̄ Plak. z eti am Dyas. q̄ nō est tāte discretōis q̄ sciret se liberare taliter. z hoc quotidie patet i casto/ ribus qui in diuersis locis inueniunk. vnō qō dic̄ Isid. z philiol. de eoz castratiōe nō de vsualib⁹ fibris. sz de aliquib⁹ alijs aīma lib⁹ que castorib⁹ assimilank in testiculis est forsitan intelligendū. Valet aūt castoreum vez z nō sophisticū ꝓtra maximas corporis passiones. vt dic̄ Pli. ibidē. maxime si fuerit castoris nec nimis iuuenis nec nimis senis z sic sunt eligēda castorea duplicata. ex vno nerv dependētia. z vno nervo copulata. ḋa talia nō possunt de facili adulterari. Mul/ ti em̄ accipiūt vesicā animalis z replent eā sanguine castoris addito modico ꝺo casto/ reo ꝓpter odorē. z modico piperis propē sa/ porē acutiorē. et colligāt collū vesice vt vi/ deatur esse nerv⁹. Sed ab vno collo duas vesicas depēdere est impossibile. z ideo illō castoreū est meli⁹ qō duplicatū depēdet ab vno nervo. Est em̄ eligendū qō mediocrit in sapore est acutū quia si nimis est acutum z quasi terrenū. sophisticatū est marie si nō habet nervos intricatos. vt dicit Dyas. vñ laudabile est qō mediocriter est acutū z glu tinosum nō hīs saporē horribilē neq; salsū quia cū sale aromatico frequenter sophisti cak. vt dic̄ Pli. ibidem. Quāto aūt est receti/ us tāto est meli⁹ z efficacius in medicina. et est signū q̄ nō est adulteratū qñ duo testes habēt quasdā pelliculas vel folliculos sibi essentialiter adherētes plenos pinguedine vnctuosa. Per septē annos potest in multa efficacia cōseruari. z debet poni in medicia sine pellicula exteriori z modo debito pōde rari. Prute em̄ habet dissoluēdi. ꝓsumēdi. et attenuādi. et loca nervosa marie cōfortādi. Uñ valet ꝓtra multa mala. nā epilentici cō uenit. z subuenit ꝓtra capitis frigidas passi ones. paralisim lingue soluit z loquelā red dit subito ablatā. si tantū sub lingua ponak z resoluak. cōtra vniuersalē corpis palisim valet si decoctū in vino cuz ruta z saluia in potu sepius assumak. excitat cerebrū z com mouet z cōfortat. sternutationē ꝓuocat. ꝑt qō inde etiā litargic⁹ excitak. somnū ꝓuocat z ꝓciliat. si cū oleo rosaceo caput ꝺ castoreo pungak ꝓtra venena fortissima vt scorpiōis aranee z ceraste serpētis z pistere oppitulak. vt dic̄ Pli. li. viij. c. iij. Eius etiā vrina valz ad quelibet p̄dicta. vt dicit idem z ꝓuocat menstrua. adiuuat cōceptionē z multa alia. z eius pinguedo maxime est efficax in vng/ uentis

De cerno Capitulū. XXIX.

Cruus a ceraston grece. i. cornu de latine. vt dic̄ Isid. li. xij. vbi subdit di cēs Cerui inqt ꝓpentū sūt inimici. q̄ cū se grauatos aliqua infirmitate p̄senserit spū nariū eos extrahūt de cauernis z supe/ rata pernicie veneni eoz pabulo reparank. Diptannū herbā ipi ꝑmitus p̄diderunt. nā eo pasti excutiūt sagittas. qñ a venatoribus vulnerank. mirank aūt fistulaz sibilū z ar monia delectank. Erectis auribus acute audi unt. submissis nihil. flumina immēsa z ma/ ria trāseunt z fortiores tūc in natādo p̄ce dunt. quoz clunib⁹ debiliores in natādo ca pita supponūt que sibīnuicē succedētes la bozis leui⁹ pōdus ferūt. Ducusq; Isidoz⁹. Eadē verba dicit Pli. li. viij. c. xxxij. vbi ad dit ad hec verba. Cerv⁹ inquit est aial pla/

ēdissimum qui vrgēte vi canū ad hominez vitro fugit. Et quādo cerua est paritura minus cauet semitas tritas ab hominibꝫ ꝙs semitas feris cognitas z secretas. Post ortuz arcturi sideris cōcipiūt z octonis mēsibus partus ferūt. Interdū etiā geminos in parte endo edūt. A tpe cōceptus femine a maribꝫ sesepant z discedūt. sed mares retēta rabie libidinis seuiūt. glebas z scrobes vngul' fodiunt. z eoz rostra tūc nigrescūt donec ab imbribꝫ aliquibꝫ abluuank. Femine autē ante partū purgank z vtunk quibusdā herbis q̄/bus fer9 in vtero meli9 retinēt z in partu facilius liberak. post partū duabꝫ herbis. s. camo z sisolis paste redeūt ad fetū z illaz herbarum succo imbute. filijs lactis exhibent nutrimentū. part9 editos ad cursuz exercēt. z se parare eos ad fugā docēt. ad p̄rupta eos ducūt. et saltādi modū eis indicāt z oñdūt. tūc mares soluti desiderio libidinis pabula auide petūt. z vbi nimis pingues se senserint latebras querūt. quia incōmodū pōderis corpis ptimescunt. z quādo fugiunt cursum nō cōtinuāt. sed statim respiciunt et q̄ ad eos p̄rope ventū fuerit rursus p̄sidia fuge querūt. auribꝫ erectis vocē canū audiūt z fugiunt. quibꝫ submissis piculū non p̄sentiunt. tante sunt simplicitatis vt omnez mirenk z stupeāt nouitatē. vnde equo vl' bubalo ad eos accedēte ita in ip̄m respiciūt q̄ homine dum iuxta se venientē z sagittis ipetere volentē nō attendūt. Quādo trāsnatant maria gregatim z recto ordine incedunt et ope vicaria se iuuātes. nō visu sed odore terras petūt. et cū ceru9 animal sit cornutum. hoc inter alia aīalia habet p̄riū q̄ ānis singulis in vere mutat cornu suū. z tūc quia ē inermis. de die sibi querit latibula z latet q̄ vsq̄ crescentibꝫ cornibꝫ iterato noua sibi adueniat armatura. Quādo aūt deijcit cornu dextrū ob inuidiā abscōdit illud dolens ne quis inde accipiat medicinā. Dep̄henditur ceruoz etas p cornuū ramos. quia ānis singulis sibi addit; ad viuendū supaddit vnū vsq̄ ad septē annos. et ab eo tpe annis singulis similia renascunk. nec pōt etas discerni. Simili modo senecta dentibꝫ declarak. aut eīm paucos aut nullos habet nec in cornibꝫ imis ramos imo ante frontē p̄eminēt minoribꝫ. Si fuerint castrati añq̄ habeant cornua vlterius nō nascunk. z si post nunq̄ amittunk. Quādiu carēt cornibꝫ nocte, p̄cedunt ad pabula nō de die. calori solis ea exponunt vt indurenk. Ad arborē ea postea leniter fricant eoz fortitudinē experientes. ac p̄ruritū quē ibi sustinēt cortic; duricie amouentes z cū ea senserint roborata pdeūt ad pabula in aperto. Oñq̄ ex attritu arboz abedera arbori inhereēte innodank eoz cornua z sic facilius capiunk. Serpētibꝫ trariank intantū q̄ odore cornu eoz exusti edes fugiunt. c9 coagulū oīm anguiū sanat morsus. Diutissime viuit plus q̄ centum annis. qđ cōpertū est p ceruos captos. p centū annos post mortē Alexandri ab eorundē torquibꝫ aureis adoptos z insignitos. Febriuz morbos non sentit hoc animal. quoniā sibi medetur p̄tra morbū. Vnucusq̄ Plini9 li. viij. ca. xxxiij. Scōm aūt Aristo. z Auic. Ceru9 est aīal nō hn̄s fel nisi in intestinis. z ideo hz intestina amara z fetida z iō nō comedūt ea canes nisi sint famelici supra modū. Itē dicit Arist. li. ij. aliqui putāt ceruos habere fel in auribꝫ. vt dic Aristo. sz hoc est falsum vt dic Auic. sz habēt quandā humiditatē silez humiditati splenis. Itē idem sanguis ceruī sicut z lep̄oris nūq̄ coagulak. sz semper manet liquid9 contra naturā taliū bestiarum. z nullū animal mutat cornua nisi ceru9. cui9 cornua sunt solida. et ideo ponderosa. vnde ipa abjicit p̄pter pōdus. z hz conos q̄ttuoz. magnos dētes in vna pte coni. z q̄ttuoz in alia q̄bꝫ molit cibos. z duos dētes alios q̄si culmos. z mas habet maiores q̄s femina. et declinat ad inferi9. vt dic Auic. Itē Arist. li. viij. opinank inquit de ceruo q̄ inter oīa quadrupedia silueſtria sit discretissimuz. ex hoc q̄ parit iuxta viā vbi aīalia p̄pter boies non accedūt. Et fugit lumen solis cū filijs z querit loca densa sicut cauernas lapiduz q̄ nō habēt nisi vnū introitū. q̄n ibi pōt pugnare cū alijs aīalibꝫ Nā vt dicit ibidē Cerui pugnāt etiā ad inuicē pugna forti z victi9 obedit obediētia forti. et timet maxīe vocez vulpis z canis. Et ceruus q̄n impinguak latet ne inueniatur a venatoribꝫ p̄pter pinguedinē interficiak. et subdit ibidē. Uenatō aūt ceruoz sic fit. vnus venatoz sibilat z canit. z ceruus delectak in cantu z seq̄k ipsum centū et interim ali9 eū trahit cū venabulo z occidit. z q̄n agitak ceruus fugit ad fluniū vel ad stagnū si potest transnatare aquā. resumptis viribꝫ ex aque frigiditate euadit venatores. q̄n aūt capitur mugit z lacrimatur

Jtē qñ canes ipm insequunt ⁊ inuenit biui
um nō direct⁹ currit vestigijs. ⁊ nunc istac
nūc illac trāsuersalit mutat sal⁹. ⁊ tūc cona
tur trāsilire ꝑ multos passus vt sic ꝑ ptrari
os ⁊ ambiguos sal⁹ ei⁹ vestigia a canibus
odore ipm insequētib⁹ difficil⁹ sentiat. Jtē
vt dic̄ idē. cerue difficiliter pariūt fet⁹ suos
qō cognoscit ꝑ incuruationē corpis ⁊ rugi
tum. ⁊ iō comedit draconteā vt facil⁹ a ptu
liberet. ⁊ cū pariūt subito comedūt secūdi
nā añq̄ in terrā cadat. ⁊ opinant de ista se/
cūdina ꝙ sit venenū. vt dic̄ idē. Alias cerui
ꝓprietates ꝓsequit Arist. li. viij. quas supra
Plin⁹ recitauit. Dic̄ aūt Pli. li. xxviij. Cer
ue cū senserint grauitatē lapidē deuorāt cu
ius būficio adiuuent ⁊ idē lapis in ipa mor
tua qñq̄ in eis exteramētis repit. ⁊ ħ lapis
miro mō ꝺr iuuare mulieres qñ sunt ꝓgnā/
tes. Jdē faciūt ossicula q̄ in ei⁹ corde inueni/
unt. vt dic̄ idē. ⁊ est illud os qō inuenitur ī
corde cerui⁹ supra modū vtile ⁊tra mltas
corpis passiones. ⁊ in omnib⁹ nobilib⁹ cōfe
crionib⁹ admisceť. vt ait Dyas. Plin⁹ ⁊ etiā
Cōstantinus

De ceraste Ca. XXX.

Ceraste est serpēs cornut⁹. vt dicit
Jsiō. li. xij. habet em̄ quedā cornua
ex vtraq̄ pte capitis ad modum cor
nuū arietis circumflexa. totum autem cor/
pus suū occultat sub arena. sol⁹ cornib⁹ sine
coopculo derelict⁹ que videntes auicule cre
dūt de cornib⁹ q̄ sint ymes. ⁊ dū aues ea ca
pere ⁊ inde refici nitūt a doloso serpēte ex ī/
prouiso subito rapiūt. obsidet em̄ vias ⁊ se
mitas occultas ⁊ tā hoīes q̄ equos quos ī
caute p semitas ambulare cōspicit occulto
morsu iterficit ⁊ occidit. Glo. aūt sup penūt.
ca. Beñ. videť dicere q̄ ceraste spēs ē regu
li q̄ tāte est pniciei q̄ si ei⁹ venenū solummō
vngulā eq̄ tetigerit ⁊ equū ⁊ equitez subito
pimeret ⁊ necaret. ⁊ iō vbi nos habem⁹. fiat
dan sicut coluber ī via. ceraste ī semita. di
cit alia lr̄a. fiat sicut coluber ī via. ⁊ sicut re/
gulus in locato. Alij aūt dicūt q̄ genus est
aspidū summe virulētie ⁊ malignitatis. q̄re
supra in littera A. de aspide. quia ibi fit mē
tio de ceraste

De cornu Ca. XXXI

Cornu vt dic̄ Aristo. li. iij. est ꝺ natu
ra ossis osse moll⁹. cartilagie dur⁹
sicut ⁊ vngule aialiū. ⁊ oia talia pūt
mollificari ad ignē. vt dic̄ ibidez. q̄ colores
cornuū sic̄ ⁊ soleaꝝ erūt ꝑm colorē pilorum
corpis aialis. vñ si cerui⁹ est nigrū tūc pili ⁊
cornua erūt nigra. ⁊ sic de alijs. Dant autē
aialib⁹ cornua ad sui defensionē loco armo
rum. ⁊ iō ponūť in extremitate capit⁹ vt sem
per sint parata ad resistēdū iniurie impug/
nātis. ⁊ oia cornua sunt vacua ⁊ cauna ⁊ ro
tunda ꝓterq̄ cornua cerui q̄ dura sunt ⁊ so
lida. ⁊ sunt multe ramificatōis. Et nullius
aialis cornua mutāť nisi sol⁹ cerui. q̄ omni
anno sel⁹ pjcit sua ⁊ vnū absc̄ōdit qō vic̄ ꝓp
inueniri. vñ ꝺr in puer. vade vbi ceru⁹ pjē
cornu suū. vt ꝺr li. viij. Jtē ꝺr li. iij. foztior
est ꝺtinuatio cornuū cū cute q̄ cum osse. et
iō dic̄ Arist. q̄ quedā aialia monēt cornua
sicut auriculas ī regione q̄ ꝺr austrage. Et
idē dic̄ Auic̄. q̄ hoc dic̄ Aristo. de sua terra
que dicebať sic Eadē aūt est materia cornu
um ⁊ vnguiū ⁊ soleaꝝ. q⁊ fum⁹ vaporosus a
cordis calore resolut⁹. vt dic̄ Cōstan. ⁊ ideo
aialia magni fumi a natura fortī calore cor
dis resoluti vi calor̄ ad extrema corpis trās
fusi mag̃ habēt cornua ⁊ fortia ⁊ maxime si
ista fumosa materia vel ꝑpē nimiā sui subtili
tatē trāseat in pilos. vl̄ si nimis fuerit terre/
stris ⁊ grossa in dētes transeat ⁊ i culmos. ⁊
iō optime dic̄ Aristo. li. iij. c. de dētib⁹. q̄ alia
lia habētia in vtraq̄ mādibula dētes ⁊ cul
mos. nō hñt cornua. vt patet ī elephātib⁹ ⁊ i
apis. Oia etiā quadrupedia dētes habētia
in inferiori mādibula tm̄ ⁊ vngulas scissas
hñt cornua ⁊ rumināt. ⁊ hñt duos ventres.
imo plures vt supꝰ dictuz est. vñ pluralitas
cornuū se habet ꝺsequenť ad scissurā soleā/
rum. ⁊ iō afin⁹ indic⁹ hz cornu vnū tantū ⁊
soleā integrā sic̄ equ⁹ sz nō ruminat. vt dic̄
Aristo. ⁊ Auic̄. Tāta aūt est affinitas inter
vngulas ⁊ cornua q̄ iubet Arist. vaccā pa/
tientē dolorē in vngulis pedū. vt cum oleo
⁊ alijs medicinis inter cornua inungať. De
utilitate aūt cornuū ⁊ vnguiū dictū est supꝰ
lr̄a B. de boue.

De cocodrillo. Ca. XXXII.

Cocodrillus a crocco colore ē dict⁹
vt dic̄ Jsi. aial quadrupes. vt dicit
Jsi. li. xij. in. c. de piscib⁹. Jn terra ⁊ i
aq̄s valēs lōgitudine fere. xx. cubitor̄. den/
tiū ⁊ vnguiū imanitate armatū. rāta ē ei du
ricia dut⁹ q̄us fortiū lapidū ictus i tergo
recipiat nihil oīno curat. nocte i aq̄s. die in
terra q̄escit. ona i terra fouet q̄ ouis anser⁹
sūt maiora. mas cul⁹ ⁊ fcia vices seruāt. būc

quidã pisces serratã cristam habẽtes tene/ra ventris desecãtes interimũt. Et dr q̃ so/lus inter animalia superiorẽ mandibulam mouet. Hec oĩa dic Isiõ. Et dic Pli.li.viij ca.xxvj. Cocodrillus est aĩmal nilũ inbabi tãs lingue vsu inter aĩmalia terrestria caret sola supiori mãdibula existenti mobili mor ribiles ad modum pectinis siue serre t cul mos ad modũ aprũ. Nullũ aũt aĩal extã par ua origine crescit in tã magnũ aĩal sic̃ coco/drillus. Aĩal est valde gulosum t multũ co medit. vñ qñ est satur iacet iuxta litt9 ructãs p repletiõe. supuenit aũt auis modica q̃ di/cit apud eos gricuschilles. apud italos aũt dr oĩm auiũ rex. t volat ante os ei9 quã ali/quotiẽs a se repellẽs tãdẽ fauces aperit aui t ẽ intrare p̃mittit. t hec auicula p̃mo eum leniter vnguib9 scalpit t ei facit quẽdã p̃u ritũ in cui9 dulcedine delectat9 statì obdor/mit. auicula aũt cũ sentit eũ dormire. statim illabit in ei9 ventrẽ t quasi telũ statim eum p̃forat t corrodit. In ventre em̃ ẽ valõ mol las in dorso habentib9 de facili superat. Et subdit Pli. Hec belua insequit fugientes t eis est terribilis. sed est fugax p̃tra serpẽtes. bebetes aũt habet oculos q̃diu est ĩ aqua. sed extra aquã nimis acute vidz In hyeme q̃ quattuor mẽses maxime se abscõdit. sed ĩ vere exit. t q̃diu viuit semp crescit vt dicit. Hucusq̃ Pli.li.viij.c.xxvj. Dicit aũt phisi/ologus. Cocodrillus si quendã inuenit ho minẽ inxta litt9 interficit eũ si potest. t p̃mo ploꝛat sup eũ t postea deuorat ipm. et dicit q̃ de eius fimo fit vnguentũ vñ facies mu/liẽ sophisticank vt senes t rugose. iuuencu le p̃ temp9 videãt. Herbas libẽter comedit inter quas enidros serpẽs paruul9 q̃ ei ini/micak caute se inuoluit. t dũ cocodrill9 her bas carpit serpentẽ transglutit q̃ intrãs ven trem ei9 oĩa interioꝛa carpit t sic interimit eũ t occidit. et sic illesus exit. Item Isiõ.li.xij. dicit q̃ idẽ vermis insidiak cocodrillo quã/do dormit t tũc inuoluit se in luto t intrat p quibusdã paruis auib9 que generank inter herbas nili. que euolãt p̃ter calorẽ solis t ĩ trant ventrẽ cocodrilli t comedũt fimes vẽ tris auis. et sic purificak belua a vermibus. Habet aũt corĩũ ita durũ q̃ vix gladio p̃fo ratur. habitat in aqua tã de die q̃ de nocte. quia aqua calidioꝛ est de nocte q̃ de die. re/tinet em̃ radios solis t ibi agitãk t sic fit ca/lida ipa aqua. et nõ habet linguã p̃minentẽ ad vociferandũ. sed habet paruã linguã in parte inferioꝛi sicut habent pisces ad gustũ vt dicit idem Solin9 t etiam Auicẽna tc̃.

De colubro Ca.XXXIII.

Coluber dr quasi colẽs vmbras. vel quia labik in lubricos tract9 flexib9 sinuosis. Hã lubricũ dr quidq̃d la/bitur dũ tenek. vt dicit Papi. Coluber cer/uam fugit. leonẽ interficit. vt dic Isidoꝛ9. t rutã odit. pellẽ deponit. neruoꝛ t arboꝛ cõ cauitates diligit. lac libẽtissime bibit. dẽtib9 t cauda leditt venena infundit. iuxta sepes soli se exponit. canes fugit. muscas comedit t puluerẽ lingit. quere de angue supra. Di/cit aũt Pli.li.xxx.ca.iiij. Pinguedo colubri aquatici valet cõtra morsum cocodrilli. et si quis secũ habuerit fel colubri a cocodril lo nõ ledek ptra ipm belua nil audẽte

De Damula Ca.XXXIIII.

Damula siue dama sicut ait Papias capꝛea est agrestis. vt dic Isiõ.li.xij. damula est vocata eo q̃ de manu ef giat. timidũ em̃ est animal t imbelle ac im/becille. vñ nescit se defendere nisi fugiendo habẽt em̃ p armis abilitatẽ membroꝛ t ad fugã leuitatẽ. Vñ dicit Marcialis. Dente tuek aper. defendũt cornua ceruũ. Imbel/les dame quid nisi preda sum9. Mõtuosa loco t nemoꝛosa diligit. gramina medicina lia t aromatica comedit. ramusculoꝛũ tir/sos t extremitates carpit. quãdo est vulne/rata draconteã comedit. et sic de corpe telũ trahit. vt dic Isi.li.v. Sanguis ei9 est medi cinalis sm Pli.li.xxviij. neruos ei9 tractos remollit t articuloꝛ doloꝛẽ soluit. venenuz excutit t expellit. damulã odiũt serpentes t fugiunt t eius anhelitũ sustinere nõ possũt vt dicit idez. acutissimi est visus et velocis cursus. quere supra de capꝛea agresti

De dromedario Capitulũ.XXXV.

Romedari9 est dromedoꝛ vel dro/medaꝛ custos. dromed9 aũt est qdã gen9 cameli. ut dic Isi.li.xij. dromed9 u/ãt est gen9 cameloꝛ minoꝛ statureq̃ came/lus. sz lõge velocioꝛ cursus. vñ t nomẽ ac/cepit. nã dromos grece cursus veloꝛ dr. Lẽ tum eni miliaria t amplius pergit vno die

Et idem aial ruminat sicut bos ⁊ camelus
vñ dromedarij ꝓprie sūt magistri dromedo/
rum. vt dic̄ Pap. tñ glo. sup Isa. lx. drome/
darius ait vel dromas. vtrūq; dr. est aimal
camelo min⁹ sed veloci⁹. Madyan enim ⁊
epha regiones sunt trans arabiā camelis ⁊
dromedarijs abūdantes rc̄. Lastrank in iu
uentute vt sint ad cursum aptiores. vt dicit
Auic̄. ⁊ ne moti cupiditate feminaruz a suo
cursu retardent. Tāte em̄ sunt velocitatis p
pter passus amplitudinē. maximū em̄ hñt
latissimū passum. vt dicit Aristo. ⁊ Auic̄. et
Pli. li. iij. ⁊ etiā ꝓpter itēsam caliditatē. Ani
mal em̄ est calidissimū ex cōplexione natu/
rali. vñ caloris fortitudo ꝓsumit in eis vn/
ctuositatē omnē ⁊ pinguedinē ⁊ nō ꝓmittit
eos mole carnea nimiū onerari. Item velo
ces ꝓpter mēbroz abilitates sunt. nā graci/
lia ⁊ longa habēt crura ⁊ multū neruosa. et
ideo abiles sunt ad motū ⁊ fortes adꝯtinu/
andū cursum suū. Itē leues sunt ꝓpt victus
paucitatē. nō em̄ animalia sunt magni cibi
imo pauciss̄imis cibis sunt cōtenta. Fenuz
em̄ ⁊ corticem comedūt ⁊ dactiloz ossa val
de diligūt quib⁹ etiā post longissimos terre
circuitus de vespere cōtenti sunt. vt dic̄ pli.
Eoz em̄ sanguis valde est calidus acutus
⁊ subtilis. et ideo eorū lac valde subtile ⁊ li/
quidū est plus q̄ alioz animaliū. vt di. Lō
stan. ⁊ minus nutritiuū ⁊ magis calefacti/
uum ⁊ grossoz humoz incisiuū. quere sup̄
de camelo. Ledē em̄ fere ꝓprietates sunt isti
us ⁊ illius

De dipsade Ca. XXXVI.

Dipsas ⁊ dipsades feminini est gene
ris. ⁊ est idē serpēs qui latine dr sitis
la. sic dicta eo q̄ quē momorderit si
ti pereat. vt dic̄ Isi. li. xij. Adeo aūt sūt dip/
sades paruule vt cū calcank̄ vix videantur.
quaz venenū ante extinguit q̄ sentiatur ita
q̄ vix sentit tristiciam moriturus. Est autē
species aspidis. vt patet supra de aspide. q̄/
re ibi.

De draccone Ca. XXXVII.

Draco maxim⁹ est cunctoz serpentuz
vt dicit Isid. lib. xij. Dūc greci dra
conta vocāt. vt qui sepe a speluncis
abstract⁹ ferk̄ in aerē. excitaturq; ꝓpter eum
aer similiter ⁊ mare cōtra eius ventū irume
scit. Est aūt cristatus puo ore. et artis fistul'
spūm trahit ⁊ linguā exerit vel erigit. dēres
habet acutos ⁊ serratos. vim aūt habet nō
in dentib⁹ sed in cauda. ⁊ verbere pl⁹q; ictu
nocet. Nō habet aūt tantū de veneno q̄tū
⁊ alij serpentes. quia ad mortē alicui inferē
dam nō sunt illi necessaria venena q⁹ si quē
ligauerit occidit. a quo nec elephas tut⁹ est
corpis sui magnitudine. nam circa semitas
delitescens p quas elephantes gradiuntur
crura cauda sua alligat ⁊ innodat ⁊ suffoca
tos perimit atq; necat. Signik aūt in india
⁊ in ethyopia in ipo incēdio iugis estus. vt
dicit Isi. li. xij. De draconib⁹ aūt dicit Pli.
lib. viij. c. xiij. Draco inquit. xx. cubitoz ma
gnitudine nascik apud ethyopes. Solēt au
tem quattuoz vel q̄nq; decē vel q̄ndeci mu
tuo se cōplecti ⁊ erectis capitib⁹ velificare p
mare ⁊ flumina ad pabula meliora. Itē. ca.
xij. Inter elephātes ⁊ dracones ꝓpetua est
dimicatio. Nam draco cauda ꝓstringit ele/
phantē. ⁊ elephas pedet ꝓmuscida ꝓsternit
draconē. draco aūt nexu caude innodat pe
des elephātis ⁊ cadere eū facit. Sed nō im
pune. q⁹ dū interficit elephantē interficitur
casu eius. Itē ca. xiij. Elephas videns dra
conem sup arborē nitik eam frangere vt per
cutiat draconē. draco aūt insilit in elephan
tem ⁊ captat eū mordere inter nares ⁊ ipe/
tit oculos elephātis ⁊ q̄nq; excecat eū. ⁊ q̄n
q; insilit sup eū a tergo ⁊ mordet cuz ⁊ sugit
sanguinē ei⁹. tandē ꝓ post longū ꝓflictū ele
phas ex subtractiōe sanguinis debilitat in/
tantū q⁹ cadit sup draconē ⁊ mortes interfi
cit suū occisorē. Causa q̄re ita appetit ei⁹ san
guinē est frigiditas sanguis elephātis quo
draco appetit infrigidari. vt dic̄ Isid. Sup
illū aūt locū Biere. xiij. attraterūt ventuz
sicut dracones. dicit Biero. Draco est aial
valde sitibundū intantū q⁹ vix potest aū sati
ari. ⁊ iō aperit os vēto vt sic extinguat ardo
rem sitis. vñ cū videt naues ī mari ⁊ maxim⁹
est vētus ꝓtra velū volat ad velū vt ibi hau
riat ventū frigidū. et q̄nq; ꝓpter magnitudi
nez corpis ⁊ ꝓpter eius fortē impetū subuer
tit nauem. ⁊ naute q̄n videt appropinquare
draconē q̄d ꝓcipiūt ex tumore aque contra
ipm statim deponūt velū ⁊ sic euadūt. Idē
dicit Solin⁹. Itē dicit idē q⁹ ethyopes vtū
tur sanguine draconiū ꝓtra feruorē estus et
vescunk̄ eius carnib⁹ ꝓtra diuersos morbos
sciunt em̄ separe venenū ab eius carne. nas
solū habet venenum in lingua et in felle. et
ideo amputant eis linguas et fella que rece
ptiua sūt veneni ⁊ sic abstracto veneno vtūt

corpe reliquo tã in medicina q̃ in cibo. z ꝑ
videt tãgere Dauid vbi dicit. Dedisti eum
escã populis ethyopũ. Dic etiã ꝓli. q̃ vi ve
neni semp erigit ei⁹ lingua z qñq̃ ex calore
seignẽ. aliqñ etiã emittit dũ sibilat flatũ ꝓta
giosum z inde corrũpit aer z inficit et mor/
bus pestilẽs inde sepi⁹ generatur. In mari
luncis z antris latitat. raro dormit. imo ꝑ
sp vigilat. aues z bestias devorat. acutissi/
mũ habz visum. vñ in altissimis mõtib⁹ ma
nens a remotis videt pdã suã. morsu z ictu
pugnat. de oculis z naribꝫ animalis in pu/
gna marie captat. vñ dic ꝓli. li. viij. q̃ ita le
dit in oculis z ore elephãtes q̃ qñq̃ ceci in/
ueniũt. nec possunt comedere z ita moriũt
Itẽ de dracone dic Arist. li. vij. q̃ illoꝝ dra
conũ morsus est mal⁹ z piculosus q̃ come/
dunt animalia venenosa sicut draco q̃ come
dit scorpiones. qz ꝺra illoꝝ morsuz vix in/
uenit medicina. Itẽ ꝓli. lib. xxviij. Draco/
num adipẽ oia fugiũt venenosa. adeps etiã
eius cũ melle curat caliginẽ oculoꝝ. Item
Aristo. li. vij. Pisces qñ mordent a dracõe
moriunt

De equo Ca. XXXVIII.

Qui sunt dicti eo q̃ qñ quadrigꝫ iũ
gunt pares equant. qz in forma et i
cursu sibes copulant. Est aũt dictus
caball⁹ a pede cauo eo q̃ gradiẽs impressa
vngula terrã cauet q̃ reliq̃ animalia nõ habẽt.
Isi. li. xij. A multis etiã sonipes no
minat eo q̃ pedib⁹ sonet. Vivacitas equoꝝ
multa est vt dic idẽ. Exultãt ei in cãpis cuz
odorãt bellũ. sono tube excitãt ad ꝓliũ voce
accẽsi. vocant ad cursum. dolẽt cũ victi fu
erint. gaudẽt cũ vicerint. Quidã i bello ho
stes suos sentiũt z cognoscũt ado vt aduer
sarios suos morsu petãt. aliq̃ etiã ꝓriũ dñm
cognoscũt. obliti mãsuetudinis si mutẽtur
aliqñ etiã ꝓter ꝓriũ dñm in dorso aliquem
nõ ꝑmittũt. multi etiã morientib⁹ dñis suis
lachrymas fundũt. Equũ eñ sicut z boiez
lachrymari z affectũ doloꝝ sentire dicunt.
vñ z natura in cẽtauris equoꝝ z hominũ ẽ
mixta. Solẽt etiã ex equoꝝ mestitia l'ala
critate euentũ futurũ dimicaturi colligere.
Eras lõgeua inest eqs ꝓsicis z siculis in an
gallicis numedis z byspanis. Subdit aũt
Isido. Adhuc in generosis inquit equis vt
aiunt veteres quattuor spectant. scz forma.
pulcritudo. meritũ. atq̃ color Forma vt sit
validũ corp⁹ atq̃ solidũ z roborĩ queniens
altitudo. lat⁹ longũ z substrictuz. maxime et
rotundi clunes. pect⁹ late patẽs. z totũ cor/
pus musculoꝝ densitate nodosum. pes sic/
cus z vngula ꝓcaua solidatus. Pulcritudo
attendit vt sit exiguũ caput z siccũ. pelle ꝑ/
pe ossib⁹ adherẽte. aures breues z acute. ocu
li magni. nares patule. erecta ceruix. coma
densa z cauda vngulaq̃ soliditate fixa rotũ/
ditas attendit. Meritũ vt sit animo audaq̃
pedib⁹ alacer. trementib⁹ mẽbris quod for/
titudinis est indiciũ. q̃ ex summa quiete fa/
cile cõcitet vel excitata festinatione non dif
ficile teneat. Color etiã spectat. qz color in
pilis nũc est roseus. nũc niger. nunc albus.
nũc canus. nũc vari⁹. nũc guttat⁹. hic vari
us color equos multũ decorat vl' deformat
Vires etiã equoꝝ z animos manifestat. sed
de singulis ꝑsequi nimis foret lõgũ Ducuscq̃
Isi. li. xij. De equis aũt dicit ꝓli. lib. vij. ca.
xliij. Equi inquit scitici ꝑ dños suos pugnt.
coitũ maternũ refugiũt. nam in eis quedaz
cognationis agnitio est. vñ narrat Aristo.
li. viij. Rex inquit septẽtrionis habuit equã
pulcrã z peperit equũ pulcrũ. z voluit exil
lo equo z matre extrahere pullũ aliquem z
ingeniabant vt equ⁹ saltaret supra matrem
cooperiendo vultũ eius z cũ discoopiebat
facies matris z nouit ipam equ⁹ fugit z eie
cit se ab alto ꝑ dolore z est mortu⁹. Atq̃ in
grege equ⁹ cũ sororе libenti⁹ gradit q̃ cum
matre. ad vocẽ simphonie z tube clangorez
delectat. saltat in hostẽ. pfagiũt pugnam. et
amissos deflẽt dños suos z lacrimas inter/
dum fundũt. Dicũt aũt illos equos ad bel
la vtiliores q̃ in bibendo ꝑfundius infigũt
nares suas. quia tales equi vt dicũt in cur/
su vrine grauatiõe nõ impediunt. Itẽ dicit
ꝓli. li. viij. c. ix. fel inqt eq̃ cõputat inẽ venę
na. et ideo sacrato flamini equũ tãgere non
licebat. ei⁹ sanguis recẽs z crudus malus z
pniciosus est vt haurin⁹. spuma equi data
cũ lacte asinino vermes interficit in ventre
venenosos Itẽ de equis dic Aristo. z Avi.
Equ⁹ ꝓcit dẽtes suos z q̃nto est senior tã/
to habet dẽtes albiores. Itẽ Arist. li. v. equ⁹
masculꝰ viuit. xxv. annis. z generat tertio an
no vsq̃ ad. xx. annos. Femia aũt diutiꝰ vi/
uit z generat vsq̃ ad. xl. ãnos. z q̃n incipiunt
eq̃ generare. erit vox eoꝝ maior z fele. sil'r z

multū diligūt coitū plus q̄ alia animalia. vt dicit li. v. Itē li. vij. dicit idē. Equis etiaz pascētib accidit aliquādo podagra z ejci/unt sotulares z generank eis noui. Et signū hui⁹ est tremor oui testicularis dextri. z cās q̄ pascunk in domib accidit dolor ilioruz. z signū hui⁹ est q mēbra posteriora adunank p ꝓstrictionē. Et equ⁹ abscindak a comesti one. z si ei minuak iuuabik. Et equis accidit ꝓtractio neruoꝝ. et signū hui⁹ est q oīa ve ne extendunk. z similik caput z collū et gra uat eos ambulare. accidit etiā equis aggre gatio veneni. z accidit etiā eis alia infirmi/tas in ore que dr fozen. et signū huius infir mitatis est q cadit ei palatū z fit ei⁹ anheli/tus calid⁹. et hec infirmitas caret remedio. nisi curek p se Et accidit equis rabies cuius signū est q declināt aures eius ad ptes col li. et hec infirmitas nō habet medicinā. Et accidit ei infirmitas vesice. et hui⁹ signū est quia nō potest mingere equ⁹. z trahit suas coxas z etiā sotulares z morsus animal' qd dr mugelis valde nocet equis z mulis. quo niam facit in eis ampullas siue pustulas et multotiēs moriunk ex veneno. et equus co/gnoscit hinnitū illius qui cōtra ipm vult p liari delectank stare in pratis z natare in aq̄ z potant aquam turbidam. et si fuerit aqua clara turbant eā pede Ducuscz Aristotelis libro. vj.

De equa Ca. XXXIX

Equa p derivationē ab equo ē dicta nā equoꝝ femina equa est vocata. ō qua Aristo. li. vij. Equa impgnata si olfecerit candelā extinctā aboztiet. Item idē. Eque pascunk simul z si mozik aliquaz dimisit pullū nutriet eū alia. q̄m gen⁹ equa rū diligit spēm suā. Itē dicit Pli. li. vij. ca. xlij. Equa stans parit z suā plem p ceteris animalib diligit z amissa parēte alienū pul lum nutrit z diligit tanq̄ suū. Itē dic idem q in frōte pulli equi nascik quidā folliculus niger ad quātitatē carice qd mater lābit lin gua z abscindit. z nūq̄ pullū admitteret ad vbera nisi illud ꝑmo abscindak. z vocat illō Plini⁹ veneficiū amoris. q mulieres incā tatrices vtunk illo in pstigijs suis q̄n volūt aliquē stimulare ad amorē. Itē dic Aristo. lib. vij. Itē equa vt dic idē gloriak in iubis suis z dolet q̄n ei pscindunk. z retonsa iuba extinguik libido eaꝝ ac si in eis essz vis amo ris. Itē dicit Aristo. li. vij. q ibos pugnat cū equis q̄m equl ejciūt eū a pascuis. q co medit herbas. z est ibos debilis visus z imi tatur vocē equi z q̄n, volat sup ipm stupefa cit ipm z cogit ipm fugere z q̄q̄ interficit ipm z c.

De poledro Capitulū. XLi.

Poledrus dr eque fili⁹ siue pull⁹ eq/nus q̄diu matris vberib est subie/ctus. In cui⁹ frōte vt dic Aristo. li. vij. inuenik yconemor. i. amoris veneficium qn nascik. z lambūt matres eoꝝ lingua z co medunt illud. z mulieres incātatrices puer biant ex hoc. vt dic idem. Itē li. xiij. Poste/rior ps pulli eq̄ni est maior pte anteriori. et cū iuuenescit crescit ps supior. et ꝓpter hoc erit eleuatio anteriozis ptis corpis multoꝝ equoꝝ maior q̄ posteriozis. z ideo quando est pull⁹ potest pede posteriori tāgere caput suū. qd facere nō potest qn puenit ad etatē. q̄diu aūt pullus est matrē miro affectu dili/gīt. et sequik eā quocūq̄ vadit. z si matrē ca su aliquo pdiderit. hinnitu eā querit. pull⁹ equin⁹ stramētis nō sternik. strigilo non ter gitur. phaleris nō ornak. calcaribꝫ nō pcuti tur. felle nō subūcik. freno nō domak. matrē libere sequik gramine depascik. clauiculis ī pedib nō clauak. libere discurrere ꝑmittik. Sz in fine labori exponik z lozis z capistris coartak. a matre subtrahik. vbera fugere nō ꝑmittik. suaues cursus facere multipliciter informak. Et vt dic Jsi. li. xiij. auriga expo/nitur. quadrigis z curribꝫ subūcik. equestri militie deputak. varijs fortune sortib pauq equi fili⁹ ꝓpagak. Et ideo dicit Jsi. in codex libro. q equi fuerūt quondā diuersis ritib deoꝝ ꝓsecrati. nā equos q̄drigales soli de putabāt ꝓpter ānuor solis in anno mutatio nes. s. veris. estatis. autūni. z hyemis. frute solis alterātis oīa. Equos aūt bigales de dicabāt lune. q bino rpe scz nocte z die vi detur. et ideo cultores lune duos equos sp iungūt. s. albū z nigrū. Equos ꝥo trigales inferis dijs ascribebāt. qz demones p tres etates boies ad se trabūt. s. p infantiā. z ado lescentiā. et senectā. hi diuersoꝝ colorū eq̄s pariter cōiungebāt. Ultra aūt septē equos simul copulare de facili nō audebāt referē/tes hoc ad cursum septē sideꝝ quoruz moru mundū regi generaliter supponebāt. vel ad numeꝝ septē dieꝝ quoꝝ circulo vite psentis terminū pagi ꝓcernebāt. Jdeo etiā colores equoꝝ mirabiliter discernebāt vt dic Jsi⁹.

ibidem. Nã equos rosei coloris dedicabãt igni siue soli. albos aeri. prassinos et fuscos terre. venetos aque siue mari. Itẽ eq̃tabãt equos roseos in estate. quia tũc omnia cale scunt. albos aũt in hyeme quia tunc glaciei frigore oĩa canescũt. prassinos in vere. quia tũc omnia viresc̃ũt. fuscos vel nigros in autumno quia tũc oĩa desiccank ⁊ quasi a prima pulcritudine deficiũt. Itẽ dicit idẽ ibidem. equos roseos marti deo belli cõsecrauerunt. vel quia romanoꝝ vexilla decorabantur cocco. vel q̃ mars gaudet sanguĩe albos aũt equos ꝓsecrauerũt zephiris partibus ⁊ serenis. prassinos flori ⁊ terre. venetos aeri atq; aque quia cerulei sunt coloris glaucos aũt ⁊ varios ⁊ purpureos deputauerũt iridi quez arcũ dicũt. quia iris habet colores plures. Hec omĩa supsticio hominũ ꝓcuratione demonũ circa elementa mũdi aliqui antiquit⁹ obseruabãt. vt dicit idẽ Isiõ. Et ideo mũdus iste ꝓtemnendus est. quia plurimi ipz specie sathane repleuerãt. Hucusq; Isi. li. viij. Circa aũt pullũ equi/nũ ꝑ vltimo aĩaduertes q̃ passum suauez vel duꝛ quẽ assuescit i iuuẽtute vix põt dimittere etiã in senectute

De elephante Ca. XLI.

Elephas. tis. ⁊ elephant⁹ ðr ꝓ eo quez animali. dicit aũt sic ab elphio greece quod mons ðr latine. et hoc ẽ vti q̃ ꝓpter corꝛpis maximã quantitatẽ. ſz apud indos barro vocat. vnde ⁊ vox eius barrit⁹ vocat. cui⁹ dentes dicunt ebur. et rostrũ pmuscida nuncupat. nã illo ori cibũ admouet vt dicẽ Isi. li. xij. ⁊ subdit. hoc g̃ animans in rebꝫ bellicis aptũ est. In his em̃ animalibus medi ⁊ perse ligneis turribꝫ collocatis tanq; ð muro iaculis dimicãt. in intellectu ⁊ memoria p̃ ceteris animalibꝫ vigẽt. gregatim incedũt. nutu quo valent salutãt homines. murẽ fugiũt. auersi coeũt. in aquis pariunt vel in siluis. ⁊ vbi fetus pariũt ibi fetus dimittũt ꝓpter dracones quia eis inimicank. ⁊ ab ipis implicatu necank. biennio fetus portãt. nec amplius q̃; semel gignũt. nec plures q̃; tres vnũ gignũt. viuũt aũt trecẽtis annis. vt dicit Isiõ. li. xij. Sed Plinꝰ lib. viij. c. j. Elephas inquit inter omnia animalia maxime est ꝓtutis. ita q̃ vix in hominibꝫ tãta pbitas inuenit. Nam vt dicũt in noua luna cõueniunt gregatim ⁊ ĩ flumine se abluunt ⁊ balneãt ⁊ nouo sideri communiter post inclinãt. ⁊ sic redeũt ad locũ suũ. Iuuenes suos eundo ⁊ reuertẽdo ante se ire faciunt quos diligẽti cura custodiũt ⁊ instruũt ad simile faciendũ. Itẽ quãdo egrotãt quasdam herbas salubres eis ꝓgregãt ⁊ anteq; eis vtank supino capite eas ad celũ leuant. ⁊ quadã religione a numinibꝫ sibi adiutoriũm postulãt. Itẽ boni intellectus ⁊ animalia ita docilia q; regẽ cognoscere ⁊ q̃si odorare instruunk ⁊ nitunk. quia reuerẽtie gtia sua genua incuruãt. Item ðr li. v. si elephãtes hoiem errantẽ sibi obuiũ viderint in solitudine ꝑmo ne ipm terreãt aliquantulum de via se subtrahũt. ⁊ tũc gradũ figũt ⁊ paulatim ipm p̃cedentes viã ei ostendũt. Et si draco eis occurrerit ꝓ homine defendẽdo cũ eo pugnãt ⁊ viriliter se opponũt. ⁊ hoc potissime dicunk facere q̃ habẽt iuuenes. timent em̃ q; homo querat fet⁹ suos. ⁊ ideo se expedire de hoie ꝑmo desiderant vt sic securius possint nutrire filios ⁊ eos cautius custodire. Itẽ li. viij. c. vj. semp gregatim incedunt. ducit agmẽ maxim⁹ natu. cogit ⁊ cooperatur etate ꝓtim⁹. Aquã vel amnẽ transituri iuuenes ꝑmittũt ne magnoꝝ ingressu impediak alue⁹. ⁊ sic nõ possent ꝓueniẽter pertransire. vt dicẽ ibidẽ. Itẽ mirãdus est in eis pudor. nã q̃ vnus ab alio vincit victus vocem fugit victoris. In abdito coeũt. masculus q̃ est q̃nquennis. ⁊ femina quando est decẽnis. ⁊ hoc nisi duobꝫ annis vt dicunt. ⁊ in istis duobꝫ annis nõ nisi q̃nq; diebus tm̃ sexto die raro supaddito. vt dicẽ idem. Tempore coit⁹ sunt piculosi valde ⁊ maxie agrestes. nã tũc domos indoꝝ ⁊ stabula prosternunt. ⁊ iõ domitas feminas tũc abscondũt ⁊ q̃ domiti sunt optimi sunt ĩ milicia. nam ferũt turres ligneas. acies psternũt conuertunt; armatos. Sed q̃ mirꝫ est q̃ armatas acies nõ timẽt. vocẽ mime suis fugiũt ⁊ formidant. Itẽ. ca. xl. fronte ⁊ rostro altas prosternũt palmas. ⁊ sic comedũt fructus eaꝝ. Itẽ inter elephãtes ⁊ dracones est ppetua dimicatio. vñ vn⁹ inuidz alteri ꝓpter magnitudinẽ viriũ ⁊ corꝛpis q̃titatẽ. draco ei sitit sanguinẽ elephãtiſ q̃ frigidissim⁹ est vt suaz refrigeret estuantẽ caliditatẽ. vt pz ꝑ eodem vbi agit de dracone vide ibi

De naso elephantis Cap'm. XLII.

Secundũ Aristo. li. j. ⁊ Auic. Nasus elephãtis est lõg⁹ ⁊ fortis ⁊ bolizat⁹

quasi calceus. z vsq; illo loco man⁹. z p ipm accipit cibū z potū z reddit ori suo qō nullum facit aliud animal. Habet aūt elephas māmillas in pectore z habet in ore culmos fortes z ei⁹ lingua est valō modica respectu sui corpis z apparet int⁹. et raro videt extra nisi qñ lambit labia post cibū z potū suū. et nō inuenit in eo nisi vnū intestinū inuolutum multiplicit z ꝺiunctū est sibi p stomacho. vñ post id nō est aliud nisi vnū p quod eiicit superfluitatē. z habet epar magnū q̄druplum ad epar bouis. Sed splenē habz parum respectu sui corpis. z hoc est vt dicit Auic̄. quia melancolia transit ei in nutrimētum. Itē Aristo. li. ij. quādo generant apparent dētes generati in eo. cū rostro suo eradicat arbores z cū natat spirat cū eo z eiicit aquā z ille calceus creat cū cartilagine Elephas aūt qñ sedet flectit pedes suos. sed nō potest flectere pedes q̄tuor ꝓpter pōdus corporis. sed fulcit sup latus dextrū vel sinistr̄ z dormit stāte corpe z pedes posteriores flectit sicut homo. Itē lib. v. mascul⁹ coit post q̄nquennīū. sed femina post decenniuz vsq; ad. xl. z post q̄ parit femina q̄escit post triennium. z post q̄ fuerit impgnata oīno a masculo nō tangit. z trahit in vtero p bienniuz z quādo parit parit simile vitule duor̄ aut triū, mensiū. Itē li. vij. elephāti accidit infirmitas ex ventositate. z ꝓpter hoc non potest eycere vrinā aut sterc⁹. z si nō comederit terram moriet. nisi ad hoc fuerit assuet⁹. quandoq; tamē deglutit lapides. Accidit etiā eis dolor iuncturar̄ z iuuat ꝓtra hoc potus aq̄ calide z herbe submerse in melle. quoniam iste due res phibent fluxū vētris. z qñ vexatur dolore q̄ nō pōt dormire inungunt spatule cū oleo z aqua calida. z sic curat. idē facit caro porcina assata sup dolētes spatulas colligata. Et si habuerit ferrū in corpe dat ei bibere oleū z extrahit ferrū cū potu olei. z si nō potest bibere oleū ponunt medicine in oleo z decoquunt z dat eis ad comedendū. Itē ibidem. li. vij. Mascul⁹ est maioris corpis z animositatis q̄ sit femina. tamē domat mascul⁹ p verbera qñ pcutit. obedit q̄ diu sedet sup eū venator z cuz descēderit liganť pedes anteriores eius donec domesticetur. Et sequit in eodē libro. domesticabilior est z obediētior oīb animalib⁹ agrestib⁹ hīs sensum meliorē z sentit frig⁹ in hyemet frigidū ventū. z est aīal valde fluminale et manet circa fluuios z mergit se in aqua vsq; ad mentū z natat. sz non potest diu dura re in natādo ꝓpter corpis pōderositatē. Sūt aūt elephātes naturaliť benigni. qz carent felle. vt dic̄ Aristo. li. xiij. accidētaliter tamē efficiunť seui qñ nimis puocanť vel quādo inebriati vino ad pliandū acuunť. Itē dic̄ Aristo. li. vij. nullū aīal viuit ita diu sic̄ elephas. z hoc ꝓpter suā cōplexionē q̄ assimilatur aeriotinēti. z ita oportet q̄ impregnetur p biennīū ꝓpter magnitudinē cōcepti sed q̄ citi⁹ nō pōt pfici nec cōpleri

De elephantib⁹ Ca. XLIII.

Elephātib⁹ aūt dicit Solin⁹ Siderū inq̄t seruāt disciplinā elephantes z luna crescēte petunt amnes et sparsi liquore solis exortū salutāt motib⁹ q̄ dentiū intelligiť inuēt⁹ quo ꝓ alter semp in ministerio est z alteri pcik ne assiduo repent su hebetet. Sz qñ a venatorib⁹ pmūť simul pcutiunt ambos z eos ꝓfringūt. vt dānato ebore z deturpato vlteri⁹ nō psequāť. Hāc eñ periculi sibi sentiūt esse causaz. Raro coeunt z tūc in aquis viuis se abluūt necante ablutionē ad gregē reuertūť. p feminis nūq̄ pugnāt. Nulla eñ nouerūt adulteria. et quādo casu aliq̄ dimicāt nō mediocrem habēt curā saucioꝝ. nā fessos z vulneratos in medio sui recipiūt z ipos pl⁹ q̄ se pteguntť defendūt. Quādo capiunť pastu ordei māsuescūt. fit eñ fouea subterranea in via elephantis in quā incidit ignoraťer ad quā veniens vn⁹ venatoꝝ pcutit z pūgit ipm. alteraūt venatoꝝ supueniēs pmū pcutit venatorem z amouz eū ne pcutiat elephantē. z dat ei comedere ordeū. qō cū ter vel quater secerit diligit se liberantē et ei deinceps obedīēs mānsuescit. Si casu aliquo vorauerit vermē q̄ cameleon ōr. sumpto oleastro medet pesti. Uentrē habet mollē z dorsuz durū. z iō pugnās cū vnicorne opponit ei dorsum. cauēs put pōt ne p mollē ventris ptez fodiat. Pilos habet paucos z setas nullas. Aures habet amplas tenues z lōgas inferius dependētes quas erigit z extendit et inde grauissime pcutit quādo irascit ꝺ draconē quē odit. nec mir. sitit eñ sanguinē et z cū bibit qñ potest. Quōbrem ipm nunq̄ sugdit draco nisi qñ potu elephas est repletus vt ꝓpensius irrigat⁹ maiorē sumat de oppressi sanguine satietatē. Ducusq; Solinus. q̄

multa alia ponit que supra dic̃ Plī. Jn li/
bro aũt phisiologi de elephãte memini me
sic legisse. Elephas inquit est animal quod
magnitudine inter oĩa animalia quadrupe
dia ꝑcellit. intellectu ⁊ memoria multum
vigẽs. nã elephãtes inter alia eoꝝ facta nũ/
q̃ dormiẽdo totaliter se inclinãt. quãdo fes
si sunt arbori ⁊ maxime palme quietis gr̃a
accubãt. ⁊ sic qualitercũq̃ se sustẽtant q̃nq̃
quieti hoĩes insidiãtes occulte arborẽ ꝓca/
uant. cui se appodiãs elephas ⁊ nesciẽs frau
dem pondere corꝑis arborẽ frangit ⁊ fran
gendo cadit subito ⁊ succũbit. q̃ casum suũ
vidẽs irreparabilẽ miro modo barrit. id est
clamat ⁊ rugit. ad cui⁹ barritꝰ multitudo
iuuenũ subito accedit elephantũ. q̃ paulati
seniorẽ ꝑ viribꝫ eleuãt ⁊ vt eũ releuent miro
affectu se totis viribꝫ inclinãt Loĩtũ abhor
rent nisi ꝑ sola ple. vñ ori ibidẽ q̃ qñ elephã
tes indicos luxuria stimulat. vi amoꝝ femi
na ꝑcedit versus orientẽ. quã sequit mascu
lus quousq̃ ĩ absc̃dito deueniãt qualiter
cũq̃ poterit mãdragorã querit cui⁹ fructuꝫ
ꝑmo femina gustat. deinde mascul⁹ eundez
fructũ comedẽs eã impregnat ⁊ fecũdat. vt
ori. sed diu ꝓpter magnitudinẽ fetus femina
in vtero fetũ gerit. ſ tempe part⁹ in aquis ⁊
in insulis fetũ ꝑcreat ꝓpter draconis metuz
ne ipm tenellũ fetũ sorbeat aut deducat. et
dũ mater filiũ parturiẽdo laborat. mascul⁹
ꝑ viribꝫ ipam ꝓtegit ⁊ defendit. Jtem dicit
ibidẽ q̃ ossa elephãtis cõbusta fugãt serpen
tes ⁊ oĩa venenosa. Jtez aliud dicit ibidem
valde admirandũ. Dicit em̃ q̃ apud ethyo
pes in aliquibꝫ regionibꝫ sic venãt. accedũt
ad deserta vbi due virgines omnino nude
habitãt ⁊ crinibꝫ resolute. quaꝝ vna fert al
ueolũ. alia gladiũ. incipiũt aũt alte cantare
quaꝝ cantũ audiẽs bestia venit ad eas ⁊ lin
git eaꝝ mammas. de dulcedine aũt cantus
mox obdormit elephas. ⁊ tunc vna ꝓfert
gladio guttur vl latus. altera vero colligit
sanguinẽ eius quo tingit pannus q̃ purpu
ra appellatur

De hedo. Ca. XLIIII.

Hedus ab edẽdo est dictus. paru⁹ ei
est ⁊ pinguis ⁊ iocundi saporꝭ. vt di
cit Jsi. li. xij. eius naturalis siccitas
ex hũiditate etatis tpat. vt dic̃ Jsaac in diet.
vnde melior ⁊ digestioni est ꝓpetentior ma
xime si est mascul⁹. vñ eius caro bene nutrit
⁊ sanguinẽ bonũ gignit. Calorẽ habet vehe
mentiorẽ ꝓpter etatis beneficiũ. ⁊ iõ carnes
hedulinę exeunti egritudinẽ ꝓpter suã tẽpe/
riem sunt cõmode. ⁊ ideo ꝓueniũt maxie hu
mane nature. maxime his q̃ delitiose viuũt
⁊ quiete. Pilũ habet longiorẽ ⁊ hispidiorez
q̃ habeat agn⁹. sed habet carnẽ meliorem ⁊
digestioni obedientiorẽ ꝓpter ei⁹ temperiẽ ĩ
humiditate ⁊ calore. vt dic̃ Cõstan. Habet
aũt hedus visum valde acutũ ⁊ simplicem
aspectũ ⁊ obliquũ ⁊ balatu cognoscit ⁊ que
rit parentẽ. vt dic̃ Plin⁹ li. viij. c. j. Et⁹ lecur
si comedat dicit sanare vespertinã acie ocu
lorꝫ his quos noctilopos vocãt. Jtẽ idẽ li.
xxviij. c. x. dicit. pelles hedorꝫ sanant morsus
venenosos si calide desup alligẽt. pili hedo
rum extusi suo odore fugãt serpẽtes. vtunt
pelle ei⁹ recente ad plagas. sanguis eius va
let cõtra venenosa. eius etiã coagulũ valz ꝯ
virus bibitũ ⁊ ꝓtra sanguinẽ thauri bibitũ
siue sumptũ. Hucusq̃ Plī. Est aũt animal
imbelle ⁊ innocuũ ruminãs ⁊ mundũ sacri
ficijs antiq̃tus deputatũ petulãs saltans et
lasciuũ. intrinsec⁹ pingue ⁊ carnosum. extrĩ
secus hispidũ ⁊ macilentũ. tirsos carpens ⁊
corrodẽs ramusculorꝫ ⁊ diligit ꝑcipue folia
edere ⁊ ꝓsimiliũ virgultorꝫ

De eruca Ca. XLV.

Eruca est vermis multipes crescẽs ĩ
foliis oleꝝ ⁊ pampinorꝫ. frõdes fru/
ctus ⁊ flores corrodẽs et depascens
Et est eruca ab erodendo dicta. quia rodit
folia arborꝫ ⁊ herbaꝝ. vt dic̃ Jsiõ. lib. xij. de
qua meminit Plaut⁹. imitat inquit nequaz
bestiã ⁊ maleficã inuolutã in pampino. cui
se implicat nec aduolat vt locusta. Huc il/
lucq̃ discurrẽs semipasta dimittit. ⁊ rema/
net sup frondes ⁊ tardo lapsu pigrisq̃ mor
sibus vniuersa ꝓsumit. Hucusq̃ Jsi. li. xij.
ſm Plini. lib. viij. Eruca est aĩal villosuz
⁊ quasi lanuginosum. nã in arborꝫ extremi/
tatibꝫ corrosis frondibꝫ virorecq̃ cõsumpto
texit ō suis visceribꝫ quasdã telas more ara
neaꝝ ex quibꝫ se inuoluit ⁊ ꝑ totã hyemẽ cu
stodit pestifeꝝ semẽ suũ. Egerit em̃ quedaz
oua ex quibꝫ in vere erumpẽtibꝫ gẽmis na/
scitur multa ples. ex cui⁹ ingluuie leduñt et
pereũt a suis fructibus arbores atq̃ herbe
Est aũt eruca vermis mollis ⁊ sanios⁹ di
uersis coloribꝫ distinct⁹ ō nocte vt stella lu
cens. de die deformis ⁊ multicolor apparẽs
nõ caret peste aliqua virulẽta. Nam q̃ per
membrũ boĩs calefactũ serpit cutem exurit

ꝛpost se pustulas derelinquit. ad modū autem bombicis sericū faciētis formā suā mutat ꝛ se in formā volatilis de reptili transfigurat. nā alas tenues ꝛ latas suscipit q̄bus hincinde volitando libere p aera se extollit Quot aūt colores ꝓius in corpe habuerat totidē in oculatis alis color differentias representat. et tale volatile papilio nuncupaꝝ vt dic̄ Jsidor⁹. lib. xij. Papiliones dicuntur auicule que maxime abundāt i floribꝫ mal/ue que ex suo fetore faciūt vermes nasci. vt dicit idē. Nā ex erucis papiliones efficiunt ex papilionū stercoribꝫ sup folia derelictis eruce iterū generant. minus aūt ledunt corrodendo quādo volāt q̄ quando repūt Et dicit Papias. Papiliones sunt minuta volatilia que de nocte cōueniunt accēso igne in candelis. quarū lumen cū extinguere nituntur igne exurunt. ꝛ sic cū alienū lumen volunt interimere ipsi in ꝓprio corpe puniuntur

De faunis ꝛ satiris
Capitulū. XLVI.

Fauni quidē ꝛ satiri dicunt quedaꝫ bestie mōstruose effigiē quidē hois habētes. sꝫ ad plenū nō sunt humane ꝑticipes rōis. vñ nec arte nec natura sūt dociles ad loquendū. ferū ꝛ beluinū habēt animū ꝛ bestialē appetitū. vñ hmōi aīmalia sunt in venerē valde ꝓna. intantū vt mulieres coitu interficiāt. si quas errātes i nemoribꝫ comꝑhendāt. Jdeo dicunt satiri. qz nō possunt libidini satiari. vt dic̄ Jsi. q̄uis aūt talia rōe humana nō vtant. in multis tamē actibꝫ ꝛ etiā in voce hoīes imitant. vt dicit Jsi. li. xj. c. de portētis. Satiri inq̄t qui sunt homūciones aduncas habētes nares ꝛ cornua in frontibꝫ. ꝛ in pedibꝫ sunt similes capris. Talē vidit sanct⁹ Anthoni⁹ in solitudine. ꝛ interrogat⁹ q̄s esset. ferk anthonio respondisse. mortalis ego sum vn⁹ ex accolis heremi. quos vario deluſa errore gētilitas faunos ꝛ satiros ac icubos colit. Satiri autem q̄ ꝛ fauni fatui dicti sunt. a q̄busdaꝫ credunt esse hoīes siluestres vt in eodē. c. dicit Jsi. Et hi mōstruose variant. nā quidaꝫ sūt cenocephali ex eo q̄ canina capita habeant quos ipe latrat⁹ magis bestias q̄ hoīes ꝓfitetur. Alij dicūt ciclopes. sic dicti q̄m vnuꝫ oculū habere dicunt ꝛ hūc in medio fronte habere ꝓhibent. Alij oīno capite carēt ꝛ cervice quoꝝ oculi sunt in humeris. Alij būt facie planā sine naribꝫ labiū inferi⁹ ita ꝓmi nens habētes vt in solis ardoribꝫ totā ex eo ꝓtegāt faciē dormiētes Alij ita ꝓstricta būt ora q̄ sup pectus vno tm̄ foramine quenaꝫ calamis potū hauriētes ꝛ hi sine linguis dicunt esse. loco sermonis vtunt nutu. Item sunt etiā alij in scithia ita magnas habētes aures vt ex diffusa eoruꝫ magnitudine ipis cōtegant totū corp⁹. et hi panthios dicunt. pan eīm grece omne. othi auris nominatur. Sunt ꝛ alij in ethyopia pni. ambulātes vt pecora nequa q̄ sursum erigere se valentes ꝛ hi artabatice nominant. Sūt ꝛ alij i ethiopia habētes tantū vnū pedē ita magnū q̄ resupini in terra iacētes adumbrent pedis magnitudine ꝓtra estū. ꝛ cū hoc sunt tāte celeritatis q̄ canibꝫ in cursu cōparent. et ideo a grecis cinodopes appellant. Jtē sunt alij q̄ habēt plantas versas post crura et senos digitos in plātis. ꝛ tales i desertis libie cuagant. Jtē in scithia sunt alia formā humanā habētia ꝛ pedes eq̄nos. ꝛ hmōi mōstra a multis lamie nūcupant. vt dic̄ Paſcal⁹ super trenos. Multa alia ponit Jsi⁹. mōstra per trenos. Multa alia ponit Jsi⁹. mōstra talia li. xj. ꝛ omīa accepit a Pli. li. vj. ꝛ vij. ꝛ etiam a Solino.

De feminis La. XLVII.

Femine a ptibꝫ femoꝝ vel femur sunt dicte vbi spēs sexꝰ distinguunt ab ipo viro. vñ ōra a fos q̄ est ignis qz vim habet femina igneā qua vehemēter cupiscit. In oīm ei genere animaliū pl⁹ cō cupiscit femina q̄ mascul⁹ ꝛ ardentiꝰ mouetur ad amorē. vt dic̄ Jsi. li. xj. Femine aūt ꝓprietates generales ponit Aristo. li. viij. decens. Femie maribꝫ sunt debiliores ꝓter vesum ꝛ leopardū. nā hoꝝ femie sunt audaciores ꝛ fortiores. Et sunt femie leniores ad instruendū ꝛ sunt magꝭ solicite circa fetū. sūt etiā maioris pietatis ꝛc. q̄re supra residuꝫ li. vj. c. j. de puella. ibi eīm multa inuenies ō hac materia. Est ei femina naturaliter magis ire q̄ mascul⁹. vñ de facili pugnat cōtra masculū. ꝛ ponit Aristo. li. viij. exemplū de foca. nā foca semp manet in eodē loco. ꝛ pugnat mascul⁹ cū femina quousq̄ vn⁹ interficit alterū. Et est femia minoris ꝓtasie et fidelitatis ei⁹ masculo q̄ ecōuerso. et ponit Aristo. exemplū de sepia. nā q̄n femina petitur iuuat eā mascul⁹ sꝫ femia fugit matrē q̄n ꝑcutit ꝛ ꝓsequit illū Jtē Aristo. dicit li. xv. Femina in generatōe fet⁹ ē sic materia.

sed masculꝰ sicut forma. exit ei semẽ ab ambobus ex quoꝝ cõmixtione creatura fit. et ꝓpter hoc dico q' masculꝰ et femina sunt principia generatõis. z masculꝰ vt forma. femia vt materia. z ideo datũ est masculo vt generet in altero. femina generat ex alio in seipa Item femia generalit' est nature infirmioꝛ z fluxibilioꝛis cꝫ mas. z hoc accidit ꝓpter remissionẽ caloꝛis z intẽsionẽ frigidi humoꝛ q plus abundat in femia cꝫ in mare. z iõ accidit mulieribꝫ z etiã quibusdã quadrupedibꝫ supfluitas menstrual'. vt dicit idẽ. sed nullꝰ animalis femia intantũ subiacet illi morbo sicut mulier. De his aũt z aliis ꝯditionibꝫ feminarũ bonis z malis. quere supꝛ libꝛo. vj.

De fetante La. XLVIII

Fetans est pariẽs vel generãs i quolibet genere animaliũ. vñ idem est fetans tis. z pecus pecudis. vñ illud ō post ferãtes ac. eũ. Habet aũt omnis fetans membrũ ꝓpriũ in quo cõcipit z nutrit fetus suũ. z ad fetandũ. i. ad generandũ z parturiendũ disponit z coopat reuolutio oꝛbiuz z influẽtia sideꝝ seu stellaꝝ. vt dic̃ Aristo. libꝝ. ꝓpriꝫ. in fine. Naturalit' inq̃t erit terminus z numerꝰ generatõis z cõplemẽti ſm reuolutiones stellaꝝ. de ꝟ quere supꝛa li. vj. ca. iij. de muliere pariẽte.

De fetu La. XLIX.

Fetus. tus. tui. ōr partꝰ fructꝰ. ſ. vteri hois vel cuiꝰlibet animalis. sed ꝓpꝛie est in vtero adhuc subsistẽs in q̃ fouet. vñ dicit Jsiō. li. xj. Fetꝰ vocat. q̃ adhuc in vtero fouet. cuiꝰ secũdine dicunt foliculi. q̃ simul cũ infante nascunt. ꝯtinentq̃ ipm fetũ sunt sic dicti eo q' fetũ sequunt. moritur em̃ mater q̃n casu aliq̃ cũ fetu de eius vtero nõ edunt. A fetu aũt dicunt femie fetose q̃ ad ꝯcipiendũ z ad pariendũ fetũ suũ suete z fecũde z que fetu solent esse plene. vt dic̃ Jsi. Distinguit aũt fetꝰ eiusdẽ vteri a fetu potissime ꝓ sexꝰ diuersitatẽ. vel q̃ est masculꝰ vel femia. nisi in his in q̃bꝫ vterq̃ sexꝰ inuenit vt in hermofroditis sz sp imꝑfectus vt dic̃ Jsiō. li. xj. de fetu aũt q̃re supꝛa libꝝ. vj. vbi agit de hois generatõe

De ficario Capl'm. L.

Ficariꝰ in vna significatõne ōr ille q̃ colligit vel vẽdit fic̃. alio noĩe dicũtur ficarij hoies siluani de ficubꝫ vtentes. z sic sumit ficariꝰ in hieremia. ca. l. vbi ōr. habitabũt draconcs cũ fatuis ficarijs. ibi glo. i. cũ hoibꝫ siluanis. Alio modo dicunt fatui ficarij fauni z satiri q̃ in agrestes ficus z alias arboꝛes moꝛant. q̃les sunt pilosi onocentauri z alia animalia mõstruosa. de quibꝫ dic̃ Jsiō. li. xj. in ca. de faunis. vide supꝛa eodẽ de faunis. Et dicunt sic fatui ficarij hoies beluini in q̃busdã cõmunẽ formã cũ hominibꝫ habẽtes. in alijs vero in formã bestialẽ degenerãtes. vt iste videre in lamijs simeis z in sirenis. z hmõi sunt ficarij. quia sic̃ hoies de fructibꝫ victum habẽt fatui tamẽ sunt qꝛ rõis vsu carẽt. z ideo nõ approbat littera aliquoꝝ libꝛoꝝ qui sic hñt cũ fatuis sicarijs. Hã sicarij sunt quidaz latrones dolosi q̃ cũ sica. i. breui gladio interficiunt improuisos sicut aioth q̃ cũ sica pendente in dextro latere regẽ eglon pinguissimũ interfecit. vt Judō. iij. Sz tales in babilone destructa nũc nullatenꝰ imoꝛant cum nõ sit habitaculũ hoim loquẽdo ꝓpꝛie. sz potius mõstroꝝ. vt dic̃ Hiero. sup Jsa. posset tñ dici q' ficarij sunt sicarij. nã sica grece ficus ōr latine. z ſm ꝟ reddit ꝑmã expositõez ſm latinos q̃ meliꝰ dicunt hmõi hoies mõstruosi ficarij cꝫ sicarij. vt supꝛa patet ō faunis z satiris

De formica. La. LI.

Formica ōr quasi ferẽs micas. id est grana farris. Vñ Ouid'. meth. Brã de opus exiguo formicas oꝛe gerentes. vel ōr formica q̃si ferens micas. i. farris grana que cõgregat. Branoꝝ em̃ ꝓscindit cacumina vl' extrema ne germinẽt quaꝝ solertia multa est. puidet em̃ sibi in futurum. Nam in estate ꝯgregat vñ in hyeme viuat. vt dic̃ Jsi. li. xij. Cõgregat aũt triticũ z non curat oꝛdeũ. quãdo pluuia sup triticũ coaceruatũ descendit. formica totũ ejcit z soli exponit vt itez desiccet. In ethyopia dicũt esse formice ad formã canis q̃ arenas aureas pedibꝫ eruũt quas custodiũt ne quis auferat capientesq̃ ad necẽ ꝓsequunt. vt dicit Jsi. li. xij. in. c. de minutis animalibus. De formica etiã dicit Solinus. Formice inq̃t nigre sunt valde parue z tamẽ plus cꝫ mag animalia sunt solertissime discipline. nã ꝓuident sibi sapiẽter impostez vnde viuant. gregatim viuũt. z cumulos cõponunt in q̃bus habitãt. grana solicite z solerter recolligunt. solertius decorticãt que in secretioꝛibꝫ domũculoꝝ ne ab auibꝫ rapiant vl' etiã

vento dispergant reponũt cautissime. Decultas vias faciũt rectas in domos in quibus habitãt. z sapiẽtiores semp stant i vñs illis ne stulte deuient vel aberrent. Cum in domib suis coangustant ad capturã. pfundunt hoies aqua venenosa. z ideo vulgariter dr q mingũt z illa aqua manũ vrit tangentis z in ea pruritũ gignit. nã illã aquam habet loco armature. Ducusq Solinus. Plinꝰ li. xj. c. xxxj. dicit sic de formicꝭ. Laborem sibiꝝ nuicẽ cõicant z cibos querũt. qbꝫ vtiliores sunt apes q cibos vtiles faciũt. sz he cõdunt. maiora ferũt põdera qꝫ eaꝫ sint corpa. vñ paruitatẽ corpis recuperant magnitudine ꝓtutis. pondera sua gerũt morsu. z que p magnitudine i ore ferre non pñt auerse pedibꝫ posterioribꝫ obuoluere molluntur. De re sua publica eis ẽ curatio z memoria. nã semina arrosa ꝺdunt ne sursũ germinent in fruges. z grana dispersa recolligunt cũ diligẽtia ne pdant. et grana maiora dimidũt in introitu vt sic ea facilius i sua reponitaria introducãt. In plenilunio noctibus opant. cessant aũt in interlunio a labore. z qr de diuersis locis cibũ ꝺducunt. hñt certũ rpe ad mutuã recognitionẽ datũ sibi z tũc maria fit recõcursatio. z fit cũ obuijs quasi quedã collocutio. z diligẽs pcũctatio redeũt p semitas tritas z expeditas. qs etiã p silices elegerũt. Sunt aũt formice pumle stricte circa ventrẽ z quasi cincte. q tandem crescentes efficiunt pennate. z sic in fine ad modũ muscaꝝ in minuta volatilia transformant. Jtẽ ibidẽ ca. xxxij. Sunt quedaꝫ formice indice maxime z cornute q mira cupiditate gẽmas z auꝝ custodiũt. sed hoc indi furant estiuo rpe qñ formice in tumulis ꝓpter feruorẽ nimiũ abscondunt. Sz formice odore sentiũt z solicite quolãt. z aurũ de ferre cupiẽtes crebro lacerãt qbus velocibꝫ camelis formicas fugiãt. tantaq ineſt eis p nicioſa feritas cũ amore auri. Aristo. ait de formicis li. viij. In formicis sicut z in apibꝫ est sensus olfactꝰ. odit em oẽe fetidũ. vñ si qs suffumigauerit domos formicaꝝ cũ sulphure vel origano a grẽsti vel cũ cornu ceruino cõbusto. fugiũt z dimittũt domos suas. qbus aũt forte in grege viuãt z sibi mutuo obtẽperẽt. tñ regẽ nõ hñt. vt dicit Arist. li. j. Et Salomon idẽ dic̃ Prouerbioꝝ. vj. Formica ducẽ nõ habet nec ꝓceptorem ꝛc. vbi dic̃ glo. Si tantillũ aial ꝓncipe carens rõe expers natura duce sibi imposterũ puidet. multomagis tu ad imaginẽ dei ꝺditus ad videndã eius gloriã vocatꝰ cũ tanto magisterio adiutꝰ ipm deũ creatorẽ hñs duces in pñti debes fructꝰ colligere quibꝰ possis viuere in futuro. quere glo. Solertia autẽ formicaꝝ quã supra cõmendãt autores. approbat Arist. li. viij. vbi dic̃. O patio formicaꝝ est manifesta volẽti ipam intueri. ꝙniaz formice sp ambulãt vna via z deponunt cibum suũ. z laborãt in nocte apud cõplemẽtum lune ꝛc̃. Aliquas tñ habẽt minus laudabiles ꝓprietates. qr arboꝝ ledũt radices iurta quas nidificãt. manꝰ tangentiũ coinq nant. ad summitates arboꝝ scandũt. flores z germia eaꝝ corrodẽdo violãt. imo fructꝰ si ꝓmittant ꝺcauãt z manducãt. hoibus non cent. attamẽ vrsos iuuãt. Nã vt dicit Plinius. li. viij. q vrsi qñ egrotãt q̃runt formicas quas deuorãt. z sic comeste eos sanãt. i aliq bus tñ casibꝫ medicinalia sunt oua formicaꝝ. queri in sequẽti libro de ouis.

De formicaleone Capitulũ. LII.

Formicaleon a formica z leone recipit denominationẽ. vt dic̃ Jsidorꝰ. li. xij. formica est leo. Est em animal parnũ formicis infestũ. nã furtiue carũ ꝓmptuaria subintrãs granũ comedit formicarum. z sic p subtractionẽ victꝰ causa est q̃rentibus formice i fine necessario moriunt. Ab alijs aũt animalibꝫ deuorat vt formica nec potest se ꝓtegere. z est speciei aranee. q̃re supra de aranea de lra A. ꝛc̃.

De fuco Ca. LIII.

Fucus fuci est ape maior. minor sc̃a brone. dictus aũt est fucus eo q comedit labores alienos quasi fagus. a fagin qđ est comedere. depascit em qđ nõ laborauit. qr nec mellificat sz alioꝝ mel mãducat. de quo Virgil. Ignauũ fucꝰ pecus a ꝓsepibꝫ arcet. vt dic̃ Jsi. li. xij. De his fucis dicit Pli. li. xj. c. xij. Cũ largior inq mellis ꝓuentꝰ adducit in aluearibꝫ ex ꝓtubernio fucoꝝ depascit. Sunt aũt fuci sine aculeo vel ut imperfecti apes. z sunt seruitiales verarũ apũ. z ideo eis impant vere apes primoscq expellũt ad opa. tardãtes aute sine clemẽtia pungũt z punit. neq in ope tm sz etiã in fetu adiuuãt apes. Certe em quo maior fuerit multitudo. eo maior fiet examinũ ꝓuentus. Luz mella ꝓ ceperint matura esse

abigũt eas a melle. qz singulas agresse eas trucidãt atqꝫ fugant. nec videnť nisi in vere Impatoribꝫ apũ fuci extruũt regias mãsiones amplas. magnificas. sepatas. coopculoruꝫ. ꝫ ꝫbus fuci sustineãt tot labores. comedere tñ de melle vir pmittunť nisi ꝫtũ capiunt ꝫ furanť. vt dic̃ Pli.

De griphe Ca. LIIII.

Griphes est animal pennatũ ꝫ qdrupes in yperboreis ptibꝫ siue mõtibꝫ nascẽs oĩi pte corpis sunt leones. alis tñ ꝫ capite aquilis assimilanť. Eqs vehemẽter sunt infesti ꝫ viuos homies discerpũt. vt dic̃ Jsi. li. xij. Adeo aũt infestat equũ vt ait Hug. q equitẽ armatũ cũ eo rapiat ĩ sublime. vt dic̃ glo. sup Deut. xiiij. Custodiunt aũt griphes mõtes in qbꝫ sunt gẽme pciose vt smaragdi ꝫ iaspides. nec pmittunt eas auferri exinde. Uñ dic̃ Jsiõ. li. xiiij. c. iij. Partes quedã in scithia auro ꝫ gẽmis affluunt. sed griphoruũ immanitate accessus hominũ est rarus. Ibi smaragdi optimi ꝫ cristalli ꝫẽ. Tã magnos habẽt vngues et tam amplos q inde fiũt cyphi qui mẽsis regum apponunť

De glire Ca. LV

Lires sunt quedã bestiole ꝫsi maiores mures. sic dicti qz somnꝰ efficit eos pingues. naz gliscere idẽ est qõ crescere. vt dic̃ Jsiõ. li. xij. Tota eñ hyeme dormiũt ꝫ imobiles ꝫsi mortui requiescũt. estiuo tpe reuiuiscũt. vt dic̃ idẽ. De glire autem dic̃ Pli. li. viij. c. lviij. q glires in siluis libẽter habitãt ꝫ socios sibi notos amant. ꝫ alienos dimicãt ꝫ pugnãt. Insigni ꝺo pietate genitores suos ĩ senectute nutriũt. ꝫ eis alimẽta iuuenes administrãt

De grillo Ca. LVI.

Grillus sicut ꝫ cirogrillus est aĩmal pazuũ debile ꝫ infirmũ rapaxꝫ mortiferꝫ spinosum minꝰ ericio. vt dicit glo. sup Leuit. A sono aũt vocis nomẽ sumpsit. vt di. Jsi. li. xij. hoc retro ambulat ꝫ terram terebrat. noctibus stridet. venatur cuz formica circumligata capillo in cauernam eius cõiecta. afflatu prius puluere ne se abscondat. ꝫ ita formice amplexibus trahitur vt dic̃ Jsiõ.

De hinnulo Capitulũ. LVII.

Hinnulus cerui est filius ab innuendo dictus. qz nutu matris abscõdit vt dicit Jsiõ. li. xij. animal quidẽ est debile ꝫ imbelle sicut damula. ꝫ est acutissimi visus ꝫ velocis cursus. mater aũt eiꝰ ipsum in specubꝫ ꝫ antris ꝫ locis vmbrosis abscõdit ꝫ illũ vltra spineta ꝫ rubeta saltare instruit. vt dic̃ Pli. li. viij. c. de ceruis. vide supra lr̃a C. carnes habẽt teneras ꝫ digestibiles ꝓpẽ motꝰ frequentiã ꝫ discursum. vt dic̃ Cõstã. ꝫ Jsaac in diet. ꝫ si fuerit castratꝰ antecꝫ crescant eiꝰ cornua. caro eiꝰ melioꝛ ꝫ tẽperatioꝛ in siccitate ꝫ calore est. vt dic̃ idẽ. ꝫ si fuerit castratꝰ añ cꝫ cornua habuerit nũcꝫ ei vlterius crescẽt. ꝫ si post nuncꝫ ea abiciet nec mutabit. vt dic̃ Aristo. li. viij. et Plin. Uim nulli serpẽtibꝫ otrariank miro mõ. q eñ fuerit inunctꝰ eiꝰ sepo vel sanguĩe a serpẽte illo die nõ tãgik. vt dic̃. xxxviij. li. c. ix. ꝫ eiꝰ coagulum est summũ remediuz in venis. vt dicit idem.

De hirco Ca. LVIII.

Hircus est animal petulũ ꝫ lasciuuz. semꝑ feruẽs ad coitũ. vt dic̃ Jsi. libꝛ. xij. cuiꝰ oculi ob libidinẽ in trãsuersum aspiciũt. nã hirci dicunť oculoꝛ anguli. vt dicit idẽ. Eius natura est calidissima. adeo vt adamantẽ lapidẽ quẽ nec ignis nec ferrũ domare valet eius cruoꝛ calidissimus remollit. vt dicit idẽ. Hic caper est dictꝰ. eo q capeꝛ nitik arboꝛ summitates. vt dic̃ idez. Incipit aũt hircus ad generãdum moueri post vnũ annũ. vt dic̃ Aristo. li. v. Et filiꝰ q primo generak est grossioꝛ ꝫ pinguioꝛ post generatis. Itẽ idem li. viij. Quidã hirci habent notabilẽ magnitudinẽ in auriculis sic quidã arietes in caudis suis. nã quidã hñt in latitudine plus cꝫ latitudinẽ palme. ꝫ habent plitã barbã et caudã extenuatã in longitudine vsqꝫ ad terrã. et habẽt cornua multa ꝫ fortia atqꝫ grossa. ꝫ sunt hispidi et duri odoris ꝫ fetidi. pinguedinis multe. pcipue interiꝰ circa renes. ꝫ tũc de facili moriuntur nisi in pinguedine attenuenť. ꝫ cꝫto sũt pinguedis maioris tãto sunt minoꝛ seminis ꝫ paucioꝛ generatõis. vt dic̃ idẽ li. viij. ꝫ non coeũt nisi raro. ꝫ ꝓpẽ hoc interficiũt eos pastoꝛes sapiẽtes añ coitũ. aut eos macrificãt si fuẽt ad vitã ꝫ si apparẽt macri exteriꝰ qñqꝫ interiꝰ sunt valde pingues. Et accidit eis sepe mõstruositas. vt dicit Jsi. li. xviij. vñ aliqñ visus est hirciꝰ hñs cornua in cruribꝫ qõ valde erat mõstruosum. Carnes ãt hircine inter oĩs carnes pecorinas sũt deterioꝛes

duriores ⁊ indigestibiliores. vt dic̄ Isaac i
diet. ⁊ maxime qñ hircus est decrepit⁹. cuꝫ
aũt decrepiti est melior ⁊ fortior. ſz odor est
grauior ⁊ caro peior. Cũ aũt castrat⁹ fuerit
caro eius erit humidior ⁊ tenerior ⁊ minus
dura ad digerendũ ⁊ min⁹ mala ad edendũ
Dicit aũt Plin⁹ li. xxviij. democritũ dixisse
hircũ siue capr̃ nunq̄ sine febre esse. San
guis aũt hirci cũ edera nutriti mīro mō dis
soluit calculũ in renib⁹ ⁊ vesica. vt dic̄ Isi.
Cornu ei⁹ exustũ fugat serpētes ⁊ sanat fi
stulas ⁊ cancros ⁊ alios morbos vlceroſos
polipũ etiã corrodit ⁊ emendat. Jecur hir
cinũ valet ꝓtra morsum rabidi canis. fel ei⁹
visum clarificat. pannũ ⁊ telã corrodit. hir
cina vrina mixta cũ felle ei⁹ lepr̃osis ꝓfert ⁊
lentigines tollit ⁊c̄.

De hiena Ca. LIX.

Hiena crudelis est bestia silꝛis lupo
in voracitate ⁊ in gula. etiã in mor
tuos seuit ⁊ eorũ cadauera de terra
extrahit ⁊ corrodit ⁊ ita hiena ab hiando est
dicta. qr̃ p̄ auiditate rictib⁹ patulis ihiat ad
p̄dam suã. Natura ei⁹ est vt mutet sexũ. nūc
em̄ masculꝰ. nūc femina inuenit. ⁊ ideo im
mundũ aīal est. vt dic̄ Isi. circuit domos ō
nocte. ⁊ humanaꝫ put potest fingit vocẽ vt
ita suspicet esse homo. De hiena dic̄ Pli. li.
viij. c. xxj. hienis vtrāq̄ ineſſe naturã. qr̃ al
ternis annis marẽ. alternis feminã esse di
cunt. parit aũt sine mare vt credit vulg⁹. ſz
Aristo. negat. vipe bz collũ ⁊ dorsuꝫ elephã
tis. flecti nō pōt nisi totũ corp⁹ circũcingat.
Tradũt pastores inter stabula sermonẽ hu
manũ fingere. alicui⁹ nomẽ adducere quez
euocãt foras vt lacerẽt. Nominationẽ boꝫ
solẽt fingere ad solicitandũ canes quos in
uadant. multas ⁊ innumerabiles bz colorꝫ
in oculis varietates ⁊ oculos valde mobi
les. ciusq̄ vmbra facẽ canes obmutescere q̄s
ꝓtingit. ⁊ oẽ aīal qd̄ ter lustrauerit in ei⁹ ve
stigio figit gradũ. Nec bestia coit cuꝫ leena
ethyopica. ⁊ generat aīmal qd̄ã crudelisſi
mũ. voces boīm ⁊ pecorꝫ imitãs. plures dẽ
tiũ acies vel ordines i vtraq̄ pte orꝫ habẽs
Mienas plurimas africa gignit sicut ⁊ ona
gros ⁊ fibros ⁊ multa alia mōstruosa. vt di
cit Pli. Itẽ ibide. Nec bestia gignit lapidẽ
q̄ hiena dr̃. quẽ q̄ portauerit sub lingua facẽ
eũ futura p̄dicere ⁊ diuinare. vt dic̄ Soli.
Itẽ dic̄ Pli. li. xxviij. hiena odit panthерã. ⁊
si pelles vtriusq̄ bestie suspendãt. dicũt de
cidere pilos pãthere. Cũ fugit hiena venã
tem. declinat ad dexterã vt p̄gressi⁹ hois ve
stigia occupet. qd̄ si nō succesſerit vicũ mẽ
te alienari vel ex equo hoīem decidere. aut
si in hienã torserit de facili capitur bestia vt
magi tradũt. Itẽ vt dicit idẽ. fel ei⁹ est valꝺ
medicinale. valet maxie ꝺ caliginẽ oculorũ
qr̃ in multis etiaꝫ maleficijs corde ⁊ iecore
hiene vtunt magi vt dr̃ ibidẽ. Aristo. ꝺ dic̄
li. vij. q⁹ quãtitas hiene est sicut q̄ntitas lu
pi. ⁊ in ei⁹ collo sunt pili sicut in collo equi.
⁊ bz pilos sup oīa spodilia. ⁊ deludit hoīes
⁊ p̄dak eos. ⁊ capit canes ⁊ deuorat ita libẽ
ter hoīes. ⁊ cauat sepulturas vt comedat
carnes mortuoꝝ

De hericio. Ca. LX.

Hericꝰ est aīal spinosum spinis hiſ
pidis ⁊ asperis cooptũ. corijs em̄ bz
vndiq̄ aculeis circũseptum. ita q⁹ se
claudit q̄dꝺ vndiq̄ se p̄tegit ⁊ defendit. Hã
statim vt aliq̄d p̄senserit post se. surgit arq̄
in globũ ꝓuersus in sua se arma ꝓpria insidi
as recolligit. hui⁹ quidẽ puidẽtia est. alcen
dit em̄ in vitẽ siue in aliã pomiferã arborez
⁊ vuas exacinat. poma deijcit. ⁊ cũ poma i
terrã deciderint in uoluit se sup fructꝰ vt spi
nis infigank. ⁊ sic portat escaz filijs suis. vt
dicit Jsiꝺ. li. xj. rñ ⁊ ab hispiditate ⁊ rigore
spinaꝝ hericius vel herinaciꝰ est vocatus.
habet em̄ vt dic̄ Aristo. spinas loco pilorꝝ. ⁊
cooperiũt eũ sic̄ pili. ⁊ sunt sibi arma. qr̃ pũ
git ⁊ ledit se capientẽ vel tangentem. Item
Aristo. li. iij. Hericij alij sunt siluatici ⁊ alij
terreni ⁊ alij sunt aquatici ⁊ faciũt ona mul
ta q̄ nō comedũk. ⁊ sunt hericij paꝝ habẽtes
de carne. ⁊ hoc est eis ꝓpriũ. bz hericꝰ caput
⁊ os inferi⁹ ⁊ tñ exit⁹ supfluitatꝫ sup⁹. q̄niaꝫ
pascunk a pte inferiori. ⁊ ꝓter hoc bz orifi
cium in alia pte. supfluitas ꝺo est in dorso
los habet ptes carnosas loco lingue. et bz
ventrẽ diuisum in q̄nq̄ plenas supfluitatẽ
vñ etiã est genꝰ hericij albe teste ⁊ spinaꝝ al
baꝝ. ⁊ est multorꝝ onorꝝ. Itẽ hericꝰ est debi
lis audit⁹ magis q̄z alia aīmalia dure teste ⁊
ambulãtia sup q̄tr̃uor pedes. Jte li. v. De
ricij agrestes coeũt stãtes dorso applicato ad
dorsum. qr̃ in illa pte vbi eꝯiunk supflua se
ꝓtingunt. Itẽ li. viij. ⁊ multotiens apparet
sensus i hericijs ꝺ ventos septẽtrionales ⁊
meridionales. qm̄ faciũt forame i terra ad
qd̄ fugiũt qñ ꝓpiũt tales vẽtos imminere

Unde quidã fuit in cõstantinopoli q̃ habuit hericiũ p quẽ cognouit z pdixit vẽtos fu turos, et nõ intellexit aliq̃s vñ talẽ noticiaz habuisset. Itẽ dic̃ idem li. xlij. q̃ tot hz ventres quot dẽtes. et in illis ventrib̃ generãt ova q̃nq̃. et q̃dã hericij sunt alijs meliores et ova grandã maiora. z quedã sũt minora quoniã quedã meli⁹ decoquunt et digerũt q̃ alia. Itẽ li. xix. Hericij hñt modicũ corpus z mltas spinas maiores corpe. Et causa magnitudinis spinaz z puitatis corpoz ẽ qñ nutrimentũ corpis trãsit in eas ꝓpter cauloris paucitatẽ. z q̃ cibꝰ nõ digerit bñ. vnõ generat in corpib̃ eoz multa supfluitas. et illa supfluitas trãsit in nutrimẽtũ spinaruz Hucusq̃ Aristo.

De herinacio. Ca. LXI.

Herinaci⁹ idẽ est q̃ cirogrill⁹ aĩmal parũ z spinosum habitãs in cauernis, sic̃ hericio. fz ꝺr esse maiꝰ. de q̃ Plinꝰ. li. viij. c. xxxviij. herinacij inq̃t more hericij se volutãt sup poma. que spinis infixa deferũt in arboꝝ cauitates. z ꝓter illa q̃ gestat in dorso vnuz sp gestat in ore. quãdo venaĩ in modũ pile se voluit ne q̃ possit ꝓpt̃ aculeos cõprehẽdi. q̃ aũt posse euadere se desperat. herinaci⁹ vrinã ex se emittit cabisi cam z venenosam. z illa vrina ꝓmo nocet si bibi⁹ ei⁹ dorsum vel spina inde aliqualit̃ aspergatur. nã tali fluxu dorsum suũ ledit̃ z euellunt spinule dorsi sui. z iõ ignorat q̃ inde facilij⁹ capiat̃ vñ alios ledere ꝓponebat. z iõ ars est q̃ tũc venet̃ tal̃ bestiola q̃ vrina tal̃ bestie penit⁹ inanita est. q̃ tũc fracto dorsoꝛ lataris spinis ipi mũme valet fuga. Et ideo quia odore suo naturaliter ꝓcipit tãta i vrina sua latescere venena. sp vrine suc ꝓcit ne eius virulentiaz a se moueat aut diffundat quousq̃ captiuitatis necessitas vltima hãc compellat. Hec bestiola cuius pupula. tanta se cõstringit fortitudine quãdo timet q̃ vix saluo cortice poterit aperiri. In aqua igit̃ calida ponit̃. qua aspersa quasi subito aperitur. z tũc ligatis pedib̃ posterioribus suspẽditur. et sic suspẽsa fame tandẽ interficitur. nec aliter bono modo interficit̃ vt eius pellicula aculeata portet̃. Et cuius illi⁹ anima lis corpusculũ humanis vsib̃ non multuz sit necessariũ. tam ei⁹ pellicula tã spinata ita mortalib̃ est necessaria q̃ si nõ essent aculei frustra vellet mollicies in pecudibus mortalib̃ esset data. cute em̃ bericina vestes poliunt. Hoc autẽ dicit habere ꝓpriũ herinacius. q̃ postq̃ pomis z racemis est oneratus. si ceciderit pomũ de suis spinis casu aliquo ꝓ indignatione omnia de dorso excutit. z vt se iterũ oneret reuerti ad arborẽ cõsueuit.

De iuuenca Ca. LXII.

Iuuenca vel iuuenc⁹ est iuuenis vacca que ad terrã excolendã iugo subij̃ci est apta. vt ait Jsiõ. vel ideo sic ꝺr quia antiq̃tus ioui iuuenc⁹ immolabatur z nõ thaur⁹. vt dic̃ idẽ. Animal est petuluz z lasciuũ ꝓpter iuuẽtutẽ. z ideo fortiori iugo ꝓmitur vt domet̃. stimulo etiã pungitur vt rectius sequi boũ vestigia coartetur Juuenca thauroꝝ copule solet esse apta. quia i tali etate eis cõiungitur vt impregnet̃. Jmpinguat̃ in pascuis vt ꝓ varijs hominuz vsibus ducta ad macellũ a carnifice immoletur seu mactet̃. carnes siccioꝛes z solidioꝛes habet q̃ vituli lactẽtes ꝓpter remotionẽ a lacte. sed teneriores calidioꝛes z humidioꝛes q̃ habẽt boues decrepiti sine vacce. q̃a lactenti etati magis sunt vicine. vt dicitur i dictis

De leone Capitulũ. LXIII.

Leo grece rex latine. eo q̃ rex sit z ꝓnceps oĩm bestiaꝝ. vt dicit Jsiõ. li. xij Leonũ aũt quidã sunt breues z iuba crispa. z hi sunt imbelles. quidaz ꝓ lõgi z coma simplici. z hi sunt acrioꝛes. animos eoꝝ frons z cauda indicat virtus eoꝝ in pectoꝛe. firmitas eoꝝ in capite septi a venatoribꝰ terrã cõtuent̃ vt min⁹ circũspectꝰ venatoribꝰ vel venabulis terreant̃ rotaꝝ timent strepitus. sed ignes magis cũ dormierit vigilant oculi eoꝝ. z cũ ambulãt cooperiunt vestigia sua ne eos venatoꝛ possit inuenire. Cũ genuerit catulũ tribꝰ diebꝰ z tribus noctibus dormire credit̃. tũc demũ patris fremitu vel rugitu velut tremiscẽs cubilis locus suscitare ꝺr catulũ dormientem. Circa hoiem natura leonũ est. vt nisi lesi iraſci nequeat. Patet etiã eoꝝ misericordia assiduis exẽplis. nã ꝓstratꝰ parcũt. captiuos obuios repatriare ꝓmittunt. hoiem nisi i magna fame nec comedũt nec interimunt. Hucusq̃ Jsiõ. li. xij. De leone aũt dicit Pli. li. viij. ca. xvij Leo i sũma generositate ẽ qñ iubis colla z humeri vestiunt̃. q̃s pardi gignũt sp carẽt ℔ insigni. corũ aũt pardi cũ leena odore cognoscit leo. z tot⁹ in adultere surgit penam,

Sed si in flumine abluit tegit ei⁹ culpa et a mare nō ꝓcipit. Jn pariēdo vnguib⁹ filioꝝ laniat vterus pariētis. ꝛ ideo nō sepe parit. Aristo. aūt vt dic̄ Pli. dicit leenā ꝑmo quin q̄ catulos parere. deinde q̄ttuor. ꝛ sic p annos singulos ad min⁹ vno sterilescere. parit q̄ informes catulos ꝛ puos. magnitudine mustelaꝝ in ꝓncipio dic̄ etiā catulos sex mē sium vix posse nasci ꝛ duoꝝ mensiū vix moueri. Urinā eiūcit leo leuato crure more canis. ꝛ vrina eiecta valde fetet. qñ semel satiatur. duob⁹ diebꝫ vl̄ trib⁹ cibo caret. ꝛ si i satietate fugiendū est. cibos ad fauces reiicit ꝛ cuꝫ vnguib⁹ eos extrahit vt sic sit leuior ad fugiendū. diutissime viuit qō cognoscit per dentiū ꝓsumptionē. ꝛ tūc in senecta hoiem impetit. qz ad ꝓsequēdas bestias l̄ beluas ꝑtus iā deficit. ꝛ tūc obsidet ciuitates vt homines rapiat. sꝫ qñ capiunt tūc suspenduntur vt metu sil̄is pene ceteri terreant. Jn viros seuit. ꝓtra femias tm̄ fremit. infantes raro inuadit nisi in magna fame. Animi leonum index cauda est sic̄ equoꝝ aures. Haꝫ qñ irati sunt animi. ꝑmo terrā cauda verberant. deinde decrescēte iracūdia ꝓprium tergū ꝓcutiūt ꝛ flagellāt Ex oī vulnere illato a leone siue impīsso vngue siue dēte ꝓfluit ater sanguis. vt dicit Jsiō. Jtē in periculꝰ maxime apparet generosus. vñ qñ ꝓsequit a canib⁹ aut venatorib⁹ nō latitat nec se occultat sꝫ sedet in cāpis. ibiq⁹ vbi videri pōt ad ōfensionē se parat. vbi virgultū siluasq⁹ penetrauerit. acerrimo ferꝰ cursu velut reputans turpē absconsionē. Nō em̄ se absc̄ dit eo q⁹ timeat. sꝫ solū ne timeaꝰ aliquotiēs se occultat. Dū aliquē insequit saltu insilit quo nō vtitur quādo fugit. quādo vulnerat̄ tur mira obseruatione notat ꝑmo se tangentem. ꝛ in quantalibet multitudine ꝓmum impetit ꝓcussorē. ꝛ cū quis telū miserit ꝛ eū nō tetigerit correptū rotatū sternit. sed neq̄ q⁹ ipm̄ vulnerat neq⁹ ledit. qñ morit̄ humū mordet. lacrimamq⁹ fundit. quādo egrotat sanguine simee medet. cristā galli ꝛ cantuꝫ valde timet Animal est gratū cognoscens ꝛ diligēs sibi benefacientē. vt patet in exēplis q̄ ibi ponit Pli. Ducusq⁹ Pli. li. viij. c. xvij. De leone aūt dic̄ Aristo. li. ij. sil̄r Aui. Leo habet collū quasi immobilē multū rigidū. ꝛ interiora habet ad modū canis. ꝛ sp ꝑmo mouet dextrū pedē ꝛ post sinistꝝ sic̄ ꝛ cameluꝰ, ꝛ paꝝ habet de medulla in ossib⁹, et ei⁹ ossa ita sunt dura vt ex eoꝝ collisione exit ignis. Jtē li. xvj. Leo habet multas fissuras ī pedib⁹. et iō generat filios cecos sic̄ canis vel lup⁹. nā serratos hz dētes. ꝛ iō filiol generat imꝑfectos. sic̄ dicit idem ꝛ etiā solinus. q̄ dicit leonē timere qñ videt vel audit catulū verberari. cui⁹ filij nascunt ceci sic̄ ꝛ oīm aīaliū habentiū dētes diuisos. ꝓter inglauiē nascunt filij imꝑfecti. Jn altissimis mōtib⁹ occultat se. ꝛ inde ꝓplaꝰ pdā suam quā cū viderit alte rugit. ad cui⁹ vocē terrē tur aīalia ꝛ subito figūt gradū. circa q̄ cum cauda in orbē lineā ducit. ꝛ illius lineature circulū transire quodlibet aīmal primescit. ꝛ stant animalia stupida q̄si edictū expectā tia regis sui. Trāsiens ꝑ loca asperioꝝ vngues intra pedē ꝓtrahit ꝛ recōdit. Hā illis vtiꝰ ꝑ mucrone. ꝛ ideo infra carnositatem ipos absc̄dit ꝛ eis parcit ne ledanꝰ vl̄ hebetenꝰ pdā suā quā arripit sol⁹ comedere erubescit. ꝛ ideo sepe ipm̄ a remotis sequētibus alijs bestijs de ipa pda liberalitatis gra dorelinq̄t. vt dic̄ idē. tāte aūt est caliditatis q⁹ febres ꝑ quartanas patiꝰ. ꝛ hūc morbum naturaliꝰ sustinet vt ei⁹ feritas edomet. cui⁹ ca ro cū excedat in calore ad esum ē nociua. vt dic̄ Dyas. ꝛ Pli. li. xxviij. valet etiā in medicina mꝝtiplicit. cui⁹ adeps venenis ē otrari us. q̄ quicūq⁹ punct⁹ fuerit. alioꝝ aliū vt reptiliū morsus illo tpe nō timebit. ei⁹ etiaꝫ adeps mixt⁹ cū oleo rosaceo cutē faciei custodit a vicijs candoreq⁹ seruat ꝛ sanat. adsta oculoꝝ sedat tumores. fel ei⁹ aq̄ addita oculoꝝ acuit claritatē. valet etiā ꝺ comitiales morbos ꝛ caducos. Loꝛ ei⁹ in cibo sumptū soluit quartanā febrē. Ducusq⁹ Plinii. li. xxviij. c. viij. Uenaꝰ aūt leo sic. duplex fit fouea. vna ꝓtinue iuxta aliā. in secundaria fouea ponit vna cauea siue cista q⁹ de facili claudit quādo tāgit. ponit aūt agn⁹ l̄ouis in fouea prima in quā salit leo quādo esurit ꝓ pouicula rapienda cupidus. videns aūt se non posse de fouea erumpe. erubescēs se deceptuꝫ foueā volens intrare secundā vt ibi lateat. incidit in cistulā siue caueam ibidē ꝑ paratā que post eius introitū subito se claudit ꝛ ipm̄ vlterius nō permittit exire. sed in cauea extra foueā extrahitur ꝛ in illa tenetur captus ꝛ catenatus donec edomet̄ur. et hoc tāgit Hieronym⁹ super Ezechiel. xiij. capitulo. super locū istum. miserunt eum i caueam ꝛc.

De leena
Capitulū. LXIIII.

Leena leonis dicit femina. q̄ bestia ē multū libidinosa. semp em̄ gestit in coitū. et ideo leone crudelioꝛ ē. z ma ſe exponit. z p ipoꝛ defensione venatorū ia mo partu q̄s in sequētibꝫ. nā ꝓpter acumē vn guium filioꝛ ledit matrix. z sic annuati ste rilescit. vt dicit Aristo. z Plinius. qui dicit sic vt ait Isid. li. xij. animalia cū acutis vngui bus frequēter parere nō possunt. viciantuꝛ em̄ eaꝝ matrices vnguibꝫ intrinsecꝰ mouen tibus se catulis. z ideo nō potest leena expe ctare cū partu vsq̄ ad filioꝛ pfectā ꝛpletōꝛ sed potiꝰ dimittit partū dolore cogente z ef fundit añq̄s filij cōpleank. p̄ feruoꝛe libidis pardis se cōmiscet. Sed post coitū leonē ti met. nā turpē cōmixturā sentit leo p odoꝛez nisi pus post adulteriū in flumine abluatuꝛ vt dicē Pli. z qñ ipam deprehendit reā statim punit. et ideo ipa statim fugit. z nisi fuerit p us abluta nō reuertet ad maritū. Est autez parua bestia vel bestiola quā miro modo ti ment leo z leena. que vocat leonzofones. nā quoddā portat venenū quod leonē interfic z leenā. vnde capta bestiola exurik eiusq̄ ci nere asperse carnes z posite p compita semi taꝝ leones necāt. vt dicit Isi. li. xij. Scōm āt Auic. li. vij. c. j. ꝺr Leo est aial cibi auidum z gulosum. z io sine masticatōe deuoꝛat cibuz suū. et ꝓpter hoc cuomit comestuz. z iterato comedit rejecta. z comedit multū ita q̄ ꝺ ci bo sit pōderosos. z post stat ieiunꝰ per duos dies z duas noctes. z nō ejcit sterc⁹ a se nisi semel in duob⁹ dieb⁹ vel trib⁹. z est id siccuz sine humido. z est valde fetens. silr z vrina sua. z qñ scindit venter ei⁹ exit mal⁹ odoꝛ. et anbelitū habet fetidū z infectiuū ac moꝛsuz moꝛtifeꝝ z venenosum. z maxime quādo ē rabiosus. Fit autē rabiosus sic canis. vt di cit Aristo. z Auic. z est crudele qñ irascit z furibundū. p̄ indignatōe ꝛberās semetip̄m Fremit p̄ ira z frēdit dētib⁹ maxie qñ esurit z aialib⁹ trāseuntib⁹ vt ea capiat insidians i specub⁹ z antris abditis se abscōdit. ac sup trāseuntes bestias ex ipꝛouiso insilit. et eas dēte z vngue crudeliter dilaniat z etiā occi dit. carnē ossa z pellē cōminuit ꝛfringit ac ꝛfracta frustatim dilaniat deuoꝛat et stran gulat. z si viderit quēpiam venire ꝛtra se vt p̄edam eruat quā rapuit. p̄dā amplexat z frendit z terrā cauda ꝑcutit. z si appꝛopinq̄ uerit in ip̄m insilit. q̄ deuicto itez ad p̄dā re dit. sanguinē aīal occisi ab eo ꝓmo bibit z lā bit. deinde residuū discerpēs mēbꝛatiz diui dit deuoꝛat z deglutit

De leopardo Ca. LXV

Leopardus est bestia seuissima de leonis z pardi adulterio generata. vt dic Isidoꝛ. lib. xij. Hā vt dicit Pli. leone cū parda aut pardo cū leena ꝓcumbē te. ex tali coitu degeneres pardi ꝑeank sic ex equo z asina vel ex asino z equa gignitur mulus siue burdo. vt dicit Isi. Est aūt aīal valde p̄ceps z sitit sanguinē. Est z fera maꝛ ioꝛ z crudelioꝛ q̄s masculꝰ. vt dic Arist. Co lorē habet variū sic pardꝰ. saltēdo nō currē do insequit p̄daz. z si in tertio saltu p̄dā nō rapit vel in quarto. p̄ indignatōe sistit z q̄si victus retrocedit. coꝛpus cū cauda z pedi bus leoni assimilat. sed in capite formā par di imitat. leena aūt coꝛpe est minoꝛ. z leoni masculo mirabiliter est exosus. vñ timēs le onem facit foueā subterraneā duplex oꝛifi cium habentē. vnū p quod intrat. z aliud p qd̄ exit. est autez fouea illa in vtroq̄ oꝛificio valde ampla z in medio magis stricta. veni ente itaq̄ leone in foueā se mergit. quē perse quens leo foueā cum impetu subintrat vbi triumphare putat de leopardo. sz ꝓpter ma gnitudinē coꝛpis p mediū fouee vbi stricti oꝛ est libere transire nequit quē sciens leo pardus ita in strictura impeditū. illā foueā egreditur. et tūc in parte opposita foueam i trans leonē a tergo moꝛsib⁹ z vnguibus ag greditur. et sic sepe arte non viribꝫ de leone obtinet victoꝛiaz leopardus. et sic degener bestia de foꝛtioꝛi sepe per astutiā in antro vi ctoꝛiam obtinet. quē p potentiā in publico inuadere nō audet. sicut narrat Homerus li. de pugnis z astutijs bestiaꝝ. Aristo. li. viij dicit de bestia que dicit ferculeo quādo co medit aliquod venenosum z tunc q̄rit ster cus hominis z comedit ipsum. Et ideo ve natoꝛes fimū illum in vase aliquo suspēdūt super arboꝛē. z cū venit leopardus ad arbo rem saltat vt accipiat stercus z interim ip̄m interficiunt venatoꝛes. Idem facit panthe ra z pardus. vt dicit ibidem. De leopardo etiaz dicit Pli. Leopardus q̄n egrotat san guinem capꝛe agrestiz bibit. z sic inde lāguo res cuadit

De lepore.
Capitulū. LXVI.

Lepus ꝺr q̄si leuipes q; velocit̄ currit. vñ ⁊ grece legos ꝑ velocitate cursus ꝺr. Jtē dic̄ Jsi. li. xj. Oīne aīmal velox est timidū ⁊ imbelle. vt dic̄ idē. nulluz habēs armoꝝ genꝰ nisi mēbroꝝ leuitatē. debilis est visus sicut ⁊ cetera aīalia q̄ nō claudunt palpebras in dormitādo. melioꝛ aūt est auditꝰ q̄ visus potissime qñ aures eius sunt erecte. cuiꝰ aures sunt longe valō ⁊ flexibiles. qō fuit necessariū ꝓpter oculoꝝ apertura. nā auribꝫ oculos defendit apertos. q; nullo cooperculo sunt muniti ab infestatione cinifum ⁊ muscaꝝ. nā ꝓtra omne nociuum dedit natura remediū creature. vt dic̄ Auic̄. ⁊ ideo data est lepori mēbroꝝ leuitas ⁊ cursus agilitas ꝫ canes ⁊ alias bestias ipz insequētes. data est etiā auriū ꝓceritas ꝓtra muscas ⁊ cinifes ꝫportune ei oculos debiles infestātes. vt dic̄ idem. data est etiā sub pedibꝫ multa piloꝝ villositas vt pili pedis carnositatē currēdo a lesione defendāt ⁊ ꝓpter sui leuitatē pedes ī cursu nullatenꝰ impediant. ⁊iō dic̄ Aristo. lib. iij. q; pedes leporis sunt subtus pilosi. qō in alīs animalibꝫ rariꝰ inuenit. crura eiꝰ posteriora sunt anterioribꝫ lōgiora. qō fuit necessariū ad facile corpꝰ eiꝰ eleuandū in cursu qñ fugeret ꝓtra montē. vñ difficilꝰ capit ꝓtra montē q̄ cōtra vallē. ⁊ hoc accidit ꝓpter anterioꝝ cruriū breuitatē. Nā ꝓpter depssionē anterioꝝ ptis corpis ꝓtra vallē de facili cadit. nec ꝑt equaliter cōtinuare cursum suū ⁊ iō vt fugiendo vitet casum. cū descēdit oblique montis latera circuit. ⁊ put potest ꝓtra mōtis altitudinē crura anteriora erigit ⁊ sepius canibꝫ insequētibꝫ sic illudēs euadit. De leporibꝫ aūt dicit Pli. li. viij. c. lv. Leporꝝ inquit plura sunt genera. nā in alpibꝫ sunt quidaz ⁊ in siluis habitāt quidā quātitatꝫ maioris grossioris pili ⁊ velocioris cursus q̄ ipsi q̄ cuniculi dicunt. Haz cuniculi lepores sunt parui ⁊ imbecilles q̄ vnguibꝫ terrā ꝓcauāt. ⁊ foueas subterraneas quas inhabitēt sibi formāt ⁊ sunt fecūditatis nimie. et sunt tot in quibusdā siluis hispanie. q; aliqñ ꝑ eorū multitudine deuastāt messem ⁊ puincie in ducūt famē. quoꝝ fetus in balearicꝫ insulis ita sunt accepti. vt etiā ipi fetꝰ sine matribꝫ vix purgatis visceribꝫ in esuz ab incolis patrie assumant. Et sequit ibidē Archelaꝰ autor est quot sunt cauerne ad excremēta lepori totidē annoꝝ sunt etatis Totidē cñ sunt illius ptis corpis foramina quot annorum curricula habuisse ꝓhibent. ⁊ iō dicunt gignere sine mare ⁊ hre vtrūq; sexū. ⁊ iō multi putauerūt leporē gigni. ⁊ gignere sine mare. vt dic̄ idem. Sunt aūt lepores animalia fecunda q; vno fetu nascēte statim nouo fetu altero vterꝰ grauidat. vñ vtile est aial quo ad esum ⁊ q̄ ad vestitū. ⁊ quo ad multiplicē medicinā. Hā eiꝰ coagulū valet ꝫ vēnenū. restringit ventris fluxū. sanguis eius mitigat dolorē oculoꝝ. vt dic̄ Plinꝰ ⁊ Dyo. nec inuenit coagulū in aliq̄ aīali habente i vtraq; mādibula dētes nisi in lepore. vt dic̄ Aristo. ⁊ quāto eiꝰ coagulū est vetustꝰ. tāto melius. vt dic̄ Pli.

De lince ⁊ eiꝰ ꝓprietatibus
La. LXVII.

Lynx lincis est dictꝰ q; i lupoꝝ genere ⁊ numero numerat. Est ār bestia silis lupo dorsum hns maculis distinctū sic pardꝰ. vrina eiꝰ ꝓcrit in gēmā ꝑciosam q̄ liguriꝰ appellat. ⁊ h̄ ꝑsentit lynx si ue lincis. ⁊ h̄ inuidēs ac dolēs q; trāsire debeat in būanū vsum. vrinā egestā abscōdit sub humo. sz ibi citꝰ in lapidē solidat. vt dicit Pli. li. viij. c. xxxix. ⁊ Jsi. xij.

De limace La. LXVIII.

Limax est vermis limi. sic dictꝰ eo q; in limo nascit vel ex limo. ⁊ ideo sp sordidꝰ ⁊ immūdꝰ habet. vt dic̄ Jsi. li. xij. Et est vermis valde tardi motꝰ. ideo sp gerēs cōchā durā. infra quā se icludit. ⁊ est vermis cornuꝰ habēs duo additamēta aū os cū quibꝫ viā q̄rit. ⁊ qñ aliq̄d aduertit sensit. statim cornua retrahit infra testā ⁊ infra domū sese resumit. In corrupto aere ⁊ imbre maxime nascunt tales vermes q; serpunt q̄ suis lento passu ad arborū summitates earū germina depascentes. vbicunq; aūt serpit post se immūdicie vestigium derelinquit

De lupo La. LXIX.

Lupus vt dic̄ Jsid. quasi leopos est dictus. eo q; ei q̄si leoni fit sit i pedibus. vñ qō pedē ꝑsserit nō vnguibus. rapax aūt est bestia ⁊ cruor sz appetēs. q; rabiera pacitatꝫ quēcūq; inuenerit trucidat. dē q; dicunt rustici vocē hoīem pdere si eū lupꝰ pri oz viderit. ⁊ iō subito tacēti ꝺr lupꝰ ei fabula. certe si se ꝑsisū senserit deponit audaciā

feritatis. Lupi toto anno nō ampliꝰ q̄z duodecim diebꝫ eocunt. famē diu portāt. z pꝰlonga ieiunia multū deuorant. Lupos etiā nutrit ethiopia ceruice iubatos. Et ita varios vt nullū colorē eis deesse dicāt. hucusq̄ Jsi. Plí. aūt li. viij. c. xxiij. idem sentit. z dicit q̄ lupi africani sunt inertes z pui. q̄ ꝓ gignūt in frigidis regionibꝫ corpe fiunt minores z magis asperi z feroces. Aristo. li. ij. dicit q̄ in inferius. z inferius hz pedē leonis z faciē hois z caudā scorpionis. z vox eꝰ sicut vox hois. terribilis est sicut voxtube. z est velox siē cerui⁹. z est valde seuus comedēs hoies. Jtem Aristo. li. vj. Lupi tpe coitꝰ sunt seui. et q̄n habent catulos sunt magis mali sicut z femine canū. Jtē li. vij. Lupi serratos hñt dētes. comedūt carnes et nō comedūt herbas nisi q̄n infirmant. qz tūc comedunt aliquā herbam propter medicinā. Hā q̄n lupus sentit se repletū. q̄rit q̄ndam herbam z comedit eā vt euomat q̄ comedit. Jtem li. viij. q̄n fugiunt ferunt filios suos secū. z cum ereūt de cauernis comedūt origanū z masticant vt acuant dentes suos Jtem idē de eodē. Lupus q̄n comedit ē valde malus. z q̄n nō habet famē q̄escit multuz. z est valde audax z valde diligit ludere. z si pt rapē puerum ludit cum eo. z post occidit eū z comedit. Et sicut dicit Homerus Lupus est valde vigil z multū timet ignē. et dz q̄ si lapidē p̄siderabit p̄muz ia ctantē. z si ille lapis nocuerit ei. si poterit ipm interficiet. si ꝓ nō noceat ei. si deꝑhenderit ipm nō multū ledet eum. sed paꝛ q̄si irascēdo deinde eū dimittit Et lupi q̄to sunt seniores tanto deteriores. z nocent hoibꝫ. qz nō p̄nt venari bestias ꝓpter etatē. z qz eoꝝ culmi iam sunt debilitati z vinunt multo tpe. z eꝰ senectꝰ apꝑhendit in dētibꝫ. qz ꝛstringunt in senectute. Jtez ibidem Sunt aūt lupi duplicis modi. q̄daz eē sunt q̄si rotundi. z q̄dam q̄si longi. z illi sunt asperioris pili z audacioris animi. z lupoꝝ interiora sunt valde debilia z de facili recipiūt corruptionē q̄n vulnerant. Residuuz ꝓ corpis eoꝝ patit mltas percussiones. z hñt magnaz fortitudinē in collo z i capite. z vulnera q̄ accidunt ex morsu eoꝝ sunt valde mala. q̄niam exit ex eis vir⁹. z curant ista vulnera siē morsus canis rabiosi. vt dicit Aristo. Jtē idē lib. viij. Os lupi maxime est apture. z maximum vigorē habet in orificio suo. z est aīal valde vorax. Jtem de lupo dicit Auic̄. li. vj. Sūt q̄dam lupi q̄ naturaliter habent appetitū comedendi pisces. z comedunt vilia que de suis retibꝫ ejciūt piscatores. z q̄n nō inueniunt q̄d comedant de piscatoꝝ reliquijs. vadunt ad retia z dilaniant ea. De lupis aūt dic̄ phisiologꝰ. Virtꝰ lupoꝝ in pectore et in vnguibꝫ viget ac in ore. in posterioribꝫ ꝓ minime. collū retroflectere nō valet. z in nullo mēse nisi i maio q̄n fiūt tonitrua. cuiꝰ astutia est vt non capiat p̄dā iuxta loca vbi nutrit fetus suos. z tūc tpis venaꝛ a remotis. q̄n aūt nocte p̄de gratia pgit ad ouile. ne canes eiꝰ sentiāt odorē vadit ꝓtra ventū. et si aliq̄ casu pes eiꝰ calcando sup aliq̄d strepitū fecerit ipm pedez castigat duro morsu. oculi eiꝰ lucent ō nocte vt lucerne. z vt dic̄ Solinꝰ. multū amoris exercituū in cauda portat qō dentibꝫ euellit q̄n timet capi. lapides mltū timet. vñ si q̄s duos lapides pariter collis̄erit. lupus audaciaz p̄dit. fugit si strepitꝰ lapidū p̄uenerit ad aures eius. filios generat cecos q̄s tenerrime diligit atq̄ nutrit. terram comedit q̄n mltū esurit z aliquā p̄dā nō inuenit. vt capras volentes folia carpe in rubet⁹ facilꝰ rapiat sub herbis z folijs latitās se absc̄odit. plus astutia q̄z potentia oues decipit. sed q̄n p̄ualet si p̄mittit totū gregē strangulat et occidit. ptem p̄de quā deuorare nō potest in terra sepelit et abscondit. z q̄n esurit ptem sepultā extrahit z effodit. z lanam ouis quā occidit inficit z morsus eius ex lana tali vestez factā pediculosaz reddit. vt dicit Jsi. Jtē idē dic̄ Aristo. Extota specie natura lupoꝝ nature ouiū aduersat Vñ legi in li. q̄ cordula facta de intestinis lupi adiūcta cordis citharę factis de intestinis ouinis eas ꝺstruit z corrupit sicut pluma aq̄ le adiūcta plumis colūbe eas excoriat z corrodit si diu piter i loco aliq̄ dimittant. vt dicit idē. Vide supra de aq̄la.

De mulo Cap. LXX

Mulus a molendo est dictꝰ. co q̄ iugo pistoꝝ subactus ducat in giro molas. vt dic̄ Jsi. li. xij. Asserunt aūt iudei q̄ ana abnepos esau greges equaꝝ ab asinis p̄mo fecerit ascendi vt inde ꝓtra naturā muloꝝ pgenies nasceret. vt dicit idem. z ideo sequens mulus mris naturā asino est maior pulcrior z velocior. sed equo pigrior deformior atq̄ minor. Vñ nascit ex equa z asino mulus. ex equo ꝓ et asina burdo pcreat. Et est mulus animal sterile. z tñ eximiū ad laborez. vt dicit Plí. li. viij. ca. xliij. Nunq̄ aūt Baia-

lia. f. asinus z equa mutuo appetūt ꝓiugia. ni/
si etiā in infantia lacte mutuo nutriant. ꝛiō
pastores pullos eq̄ subiiciunt asinab⁹ z asi/
noꝝ pullos subiiciūt equab⁹ qñ volunt tales
creaturas ex disparib⁹ ꝓcreari. vt dicit idem
Item idē. Mule calcitratus potu vini inhi
bet. Ex onagro aūt z equab⁹ nascunt veloces
mule pedes hñtes duros z aptos ad cursuz.
sunt aūt rugosi corpe z indomito anio ꝙ ge/
neroso. qui aūt sunt geniti ex onagro z asina
oēs ꝓcellūt. De mulo etiā dicit Aristo. li. vij.
q̄nto mul⁹ pl⁹ potat de aq̄ tanto plus ꝓficit
ei⁹ cib⁹. Itē li. xiiij. mul⁹ non habet fel mani/
feste sup epar. Itē idem li. xvj. Mulus qz na
scit ex equa z asino nō ꝓuenit generatiōi. qm̄
natura vtriusq̄ asini z eque est frigida. vnde
frigiditas generantis dñat generato. et ideo
mul⁹ est sterilis. nec ei⁹ spermate aliqd genera
tur ꝓpter excessum frigiditatis in ipso domi/
nantis. Itē ibidē. z accidit q̄ corpa mularuz
sunt magna qm̄ supfluitas mēstruosa trāsit i
creationez z cibū corpis. Sanguis aūt quo
natura nō indiget exit cū supfluitate vesice. i.
cum vrina. z ꝓpter hoc nonolfaciūt muli vri
nas mulaꝝ sicut alie bestie habentes soleas.
residuū ꝙ supfluitatis transit in crementuz
corporis z in ei⁹ magnitudinē. Non impgna
tur ergo mula nisi forte valde raro. mul⁹ aūt
qz rōne sex⁹ calidior est in aliqb⁹ temporib⁹ et
regionib⁹ forsan generat. sed generatū erit ex
traneū z occasionatū sicut qñ generat ex eq̄ z
asina. z dignū est omne tale esse sterile. qz ge/
nerat ꝓtra naturā. Hucusq̄ Arist. li. xvj. fm
ysa. in dict. carnes muli sunt peiores q̄z car/
nes asini. z ad nutriendū z ad digerēdū. cui⁹
fim⁹ tritus et ꝓbust⁹ restringit sanguinē si cū
aceto fuerit tpatus. vt dicit Dyas. Ualz etiā
idē fim⁹ ꝓtra ictus scorpionū

De mure La. LXXI

Us fm Isi. est animal pusillum ab hu
mo dictū. eo q̄ ab hūore terre nascat.
Nam mus terra dr. vnde z hum⁹. Hic
in plenilunio iecur crescit. sic z q̄daz marina
tūc augent. que rursus decrescēte luna dimi
nuunt. dicūt aūt mures sorices eo q̄ ad mo/
dū serre rodant z pscindāt. hucusq̄ Isi li. xij
Mus aūt fm Arist. li. vij. non potat. z si po
tauerit moriet. Animal q̄dem est gulosum. z iō
cū modica esca decipit qñ odore ad ei⁹ gustū
ꝓuocat. ei⁹ vrina fetida est z cōtagiosa z mor/
sus venenosus. cauda etiam eius dr veneno
sa. De muribus etiam dicit Pli. lib. xviij. capi.
xxviij. Sunt q̄dam mures potētes q̄ cōgre
gant pabulū i foueis suis z etiā in hyeme ab
scondūt z latitāt in cauernis. q̄z palatū i gu/
stu sagacissimū ē. sil⁹ narces sagacissimos ba/
bent in olfactu. In autūno masculus et fēa
spicas congregant z mutuo se onerāt sug vē
trem. ꝓ caudam masculi feiam sic onustaz ad
specū trahit. qua exonerata z fasciculo in ca/
uerna collocato itez redeūt ad laborem. z cō
gregato fasciculo masculus sup dorsuz se po
nit. quā femina viceuersa onerat z caudā ei⁹
ore ꝓphendens masculū ptrahit ad cauernā
et sic onera deferūt alteratis vicib⁹. Itē vt di
cit idem. Muriū diuerse sunt spēs. Nam q̄/
dam muriū viuūt in domib⁹. q̄dā in cāpestri
bus. q̄daz in aq̄z z fluuioꝝ extremitatib⁹ cō
morant. q̄daz annū in dormiēdo dimidiant
qz per dimidiū annū dormiunt z ꝓ dimidiū
vigilant vt glires. q̄ sunt fm Pli. q̄dā mures
Et q̄uis mures sunt bestie valde nocibiles
in plurib⁹ tñ vtiles sunt in medicina. Nā vt
dicit Pli. li. xxix. c. xv. Muriū cinis cū mel
le z oleo auribus instillat⁹ eaz sedat dolorē. et si
qō aīal aures subintrauerit ꝓcipuū remediū
est fel muriū cum aceto tepido temperatum
auribus instillare. Fimus eius fm Diasco.
cū aceto tritus mūdat allopicias et custodit
caput a casu capillorū. tritus etiam et cū vi/
no in potu sumpt⁹ miro modo ventrē soluit.
pellis ei⁹ recēs calcaneo subducta eius vul/
nera ad sanitatē ꝓducit

De mustela La. LXXII

Ustela quasi mus longus est dicta.
vt dicit Isiō. li. xij. Nam telon grece
longum latine. Hec ingenio est sub/
dola. in domibus cū nutrit catl'os. eos trāf/
fert de loco ad locum. sedem mutat ne ei⁹ ni/
dus ab aliquo deprehendat. ꝓsequit serpen/
tes et fugat. mures odit. et eos māducat. Et
sunt duo genera mustelaꝝ. Aliud enim est sil
uestre distans ab alijs magnitudie. quā gre/
ci locidas vocant. alteꝝ in domibus errans
Falsa autem est illoꝝ opinio qui dicunt eaz
ore concipere et aure partum effundere. huc
usq̄ Isi. li. xij. Passeribus et alijs puis auib⁹
insidiatur et corū ova transglutit. filios suos
casu aliquo in latibulo lesos vel mortuos q̄/
dam herba sanat. imo vt dicitur suscitat. vt
dicit Pli. Rutam comedit et ei⁹ succo se per
linit. et tūc basiliscū invadit intrepida et oc/
cidit vt dicit Pli. li. viij. capitl'o. xxij. vbi di/
cit mustelarū virtus basiliscis extincta est. nihil

ẽm deo nature placuit esse sine pari. cauenã basiliſci facile ꝯgnoſcit. quã subintrans ipm interimit. animal est mltũ dormiẽs et per somnũ impinguaſ sicut glires vt dicit idẽ. Itẽ idem. libro. xxix. capꝫ. j. Mustelarũ inqt duo sunt genera. scz domestica. z siluestria. z vtrida mltũ ferent z serpẽtibꝫ fetidis cõtrariãtur earũ etiam carnes dicim⁹ valere cõtra venenũ. Mustela combustaꝫ in cinerem redacta adhibeſ salubriſ medicine que est cõueniens contra letargicam passionẽ Vñ si ex veneno aspidis aliqs incurrit letargiã cinis mustele inſudanti aq̃ distempaſ vim somniferã diſſolvit. vt dicit idem. Dicit etiam ibidem pulueris valere contra fistulam. nihil eiũ illa rerũ omniũ mater. s. naſa. sine ingẽtibꝫ causis geniuit vt dicit ibidem. Dicit aũt Aristo. li. viij. ꝙ mustela pugnat ꝯtra serpẽtes. qꝝ vbi mordes comedit. Et est aial velocis motus z flebilis corporis ac valde mobilis z instabiſ. odore sagaꝫ. dorsum habens rubeũ z ventrẽ albũ. Mutat aũt colorem. Nam in aliqbꝫ regionibꝫ aliquo tempore anni tota pellis eius fit cãdida ꝑter caudam. morsus ei⁹ malicious est z virulẽt⁹. et ei⁹ vrina ẽ fetida ad modũ vrine muris.

De migali. Ca. LXXIII

Migale est modicũ aial ad modũ mustele. gulosum. rapaꝫ. z dolosum. Nã cũ dolo rapit qõ postea ventri committit. vt dicit glo. sup Leuit. xj. Mansuetũ sefingit cũ ei aliqs appropinqt ex timore. sed statim mordet z venenũ infũdit. Dicit ibidẽ. de migali dicit Aristo. ꝙ equos z mulos iefſtat. et eque pregnãti maxime insidiaſ. pugnat cõtra serpentes. z tunc se armat ruta vt dicit idem.

De murilego Capꝫ. LXXIIII

Murilegus idem est qõ musio sine cattus. sic dict⁹. eo ꝙ muribꝫ sit infestus. Hũc vulg⁹ cattũ a captura vocat. vl ideo sic dicit. ꝙ catat. id est videt. Nã ita pacute videt vt fulgore lumis noctis tenebras superet. Vñ a greco venit cat⁹. i. ingeniosus. vt dicit Isidor⁹ li. xij. Est aial nõ determiati pili z coloꝛ. nũc est albũ nũc nigrũ. nũc flauũ nũc variũ. nũc etiã macꝛosum. in pedibꝫ et in facie z i auribꝫ leopardo simillimũ. oꝛificium habẽs magnũ. dẽtes habens serratos z acutos. z liguam lõgam z flexibilem tenuẽ z subtilem. cum qua bibẽdo lambit siẽ z alia aialia q̃ habẽt labiũ inferꝰ superiori labro inequale. Talia eñ aialia propter labioꝝ ineq̃litatẽ potũ nõ hauriũt. sed lambũt. vt dicit Aristo. z etiam Pli. Est aũt aial in iuuẽtute valde lasciuũ z agile z iocũdum. impetũ faciẽs ad oẽ qõ coram se mouet. ludit cum calamo ante se protracto. In senectute aũt est aial põderosum z multũ somnolẽtuꝫ. cautissime insidiaſ muribꝫ. z eos pl⁹ odore q̃ visu presentiens invadit in abscõdito ac venaſ. capto mure cuꝫ eo ludit. sed finito ludo ab ipso devoraſ. tempore coit⁹ q̃si siluestris efficit z euagaſ. Inter catos amoris tempore grauis pugna ꝓtoribꝫ committit. z vn⁹ ab alio morsibꝫ z vngulibus q̃uissime lacerat. z tũc vox horrẽda emittit q̃ndo ad pugnam mutuam vn⁹ ab alio puocaſ. Bestia fit semissima q̃ndo siluestris efficit z in nemoribꝫ commoraſ. Minores feras vt cuniculos z lepores tũc venaſ. q̃ndo cadit ab alto pedibꝫ excipit z vix ꝑ casuꝫ aliquẽ ledit qñ deorsum ꝑcipitaſ fim⁹ quẽ egerit valde fetet. z ideo sub terra abscõdit z pedibꝫ occultat. q̃ndo pulcrã habet pellem q̃si de ipsa glorians vag⁹ efficitur. sed q̃ndo pellis ei exuritur tũc intra tecta commoraſ. sepe eniꝫ ꝓ pellis pulcritudine capiſ a pellifice a quo decoriaſ.

De noctiluca Capꝫ. LXXV

Noctiluca est modica bestiola multipes z alata. et ideo qñq̃ inter volatilia computaſ. In tenebris lucꝫ vt cãdela z maxime circa posteriora. in luce autẽ plena deformis est z obscura. man⁹ insicit tãgentis. z cuius lateat in tenebris. tamẽ lucifuga est. odit eñ lucẽ et solũ modo de nocte ambulat. et onige al⁹ muſce contrariaſ que est lucipeta. vt dicit Aristo. li. xij. de minutis volatilibꝫ.

De onagro Capꝫ. LXXVI

Onager vt dicit Isidor⁹. asin⁹ ferꝰ interpretaſ. hos africa habet magnos et indomitos in desertis vagantes. singuli aũt feminaꝝ gregibꝫ presunt. nascentibꝫ masculis zelant masculi z testiculos eorũ morsu detrũcant. q̃ cauentes matres in locis secretis eos abscondũt. Et vt dicit Pli. li. viij. Ex onagris et asinis domesticis velocissimi asini generanſ. Animal autẽ est liberũ. indomitum z lasciuum. frequentare montes z nemora consuetum. z cũ sit animal ex se imbelle z innocuũ. solius fuge beneficio leones superat in beremo atq̃ lupum. est animal valõ

patiens sitis diu expectans quisq; potū inue niat sibi aptū. De quo dicit Phisiologus. q; xxv. die marcij duodecies in die totiēs i no cte rugit. p cui⁹ rugitum eq̄noctiū apō afros discernit. z dicit q; totiēs semper rugit ō die quot dies habet horas. silr z de nocte. vnō z siluani in montib⁹ africe ab onagris in q̄bus abundant per numerū rugitus eoz numez horarū. diez z noctium computant z diuer sificant. sagax z viuidus est in olfactu Unde q̄ amore feruet z nescit vbi eius femia eua gatur. rupem ascendit z patulis naribꝫ ven tum attrahit. per cuius flatum vbi sit ei⁹ fe mina diiudicat z discernit. in montibus alt̄ z pascuosis herbas virentes quas multū di ligit cum diligentia quezere consueuit. quas cum inuenerit pre gaudio statim rudit. z vbi p̄senserit bestiam vel hominē ip̄m venari cu pientem. cū diu inuenit gramina virētia a pa scuis non recedit. hominū frequentiā valde odit atq; fugit. solitudines z deserta multuz diligit.

De onocentauro

Capitulum LXXVII

Onocentaur⁹ ſm glo. sup Isa. xxxiij. est animal mōstruosum ex tauroz asi na pcreatum. Onos em̄ in greco di cit asinus latine. Un̄ est animal lasciuum ad modū asini. ceruicosum ad modū tauri. Sz alio modo sentit phisiologus. qui dicit ono centauz esse compositū ex humana effigie z asinina. nam ab vmbilico et sursum figuram habet hominis. z ab eodem inferi⁹ formā ob tinet animalis Huic rōni videt concordare Pli. lib. viij. cap. iij. Ludibria inquit mirabi lia nobis fecit ingeniosa natura ad detegen dum eius potentiam satis i prodigiosas po suisse gentes. Et ponit in eodem cap. exem plū de multis monstrꝫ z pdigiosis bestijs q̄s india gignit. sicut de faunis z satiris z ō ono centauris z de ypocētauris. z hmōi. quas di cit esse bestias humanā effigiem mentientes Et alij dicūt centauros fuisse equites thessa loz qui p eo q; in eis discurrebant. q̄dā vnū corpus equoz z hominū iudicabant. vn̄ cē tauros fuisse fictos asserūt vt dicit idem li. xj vbi dicit de portentis. Dicit em̄ centaur⁹ gre ce homo latine. vn̄ centaurus dicit homo. z a centauro p additionē dicit onocentaurus qui sic dict⁹ est eo q; i media hominis specie z in media asini dicat esse. sicut ypocentaur⁹ dicit monstrum i quo hominū equorūq; na tura esse coniuncta putatur. vt dicit Isido rus ibidem.

De orice Cap. LXXVIII

Orix vt dicit glo. super cap. lj. Isa. est animal immūdū nec sacrificijs aptū Septuaginta aūt interpretes transf tulerūt quasi beta semicocta ceteri interpre tes omnes sicut orix illaqueat⁹ transtulerūt. qui hebraice dicit tho. Et inter animalia im mūda i lege reputat Est aūt bestia sicut mus aquaticus. vl sicut glires q; sunt mures q̄d sic dicti eo q; somn⁹ efficit eos pingues. hyc me ſo tota dormiunt. z imobiles quasi mor tui fiunt. in estate reuiuiscunt. Unde orix est animal qō hmōi muribꝫ assimilat Et hoc vi det tangere littera ysa. z concordat cum Pli nio q; dixit sic. Oricem vocat egipt⁹ feram q̄ in ortu canicule. viij. kal. iunij. quando inci pit estas stat contra stellam z ꝓtuet cōtra eaz acsi vellet adorare eam. z hoc facit cum ster tuerit. id est cum post longam dormitionem euigilauerit. Et declinat hic orix. hui⁹ oricis ſm hoc dicit sorex. cis. z onix onicis. z hmōi. Scōm iuuenalē ſo orix est quedā auis pin guissima ita q; sua pinguedie heberat cultel lum. vt dicit idem. lib. iij. vbi dicit Jeculus orix hebetissima ferro z̄c. supra quem locum dicunt expositores q; est auis similis gallinę africane vel ipsa gallina Scōm britonē aūt dicit orix. gis. ſm illam regulā Grecismi. Ho men in x. donat in cis. vel in gis. vt sex. secis. lex legis. genitiuū. Quattuor exceptꝫ nox nix senexq; supellex Unde dicit q; orix est idem animal qō in lege mundū reputat. quo ad e sum Deut. xiij. vbi dicit. Comedetis origez z camelopardulū. imundū tm̄ reputabat quo ad sacrificiuz Pli. aūt li. viij. c. iij. de aialibus somniferis dicit. Capree inq̄t in plurimas si militudines trās figurant. nā inter eas sunt ibices mirāde pnitatis. q; supra cornua vasta z magna q̄bꝫ earū capita onerant. saliēdo de rupibꝫ se excipiunt. Sunt z origes quoz vil li ꝓtra naturam alioz aialiū ꝓtunt versus ca put. Sūt z dame z pigrasti z mltra alia ania lia his similia q; alpes trāsmittūt z sin⁹ tranſ marini. Unō ſm h orix. gis. est spēs caprę sil uestris. z ſm istam significationē vr puto nō sumit i ysa. vbi loq̄tur de aialibꝫ q; somno dā nabili sopiunt. q; nō bñ conueniret metaphoz re cū ois caprea ſm Arist. sit aial valde vigil natural r. parum em̄ domit z defacili excita tur. cū sit aial valō timidū. Et sic p alio aiali

supponit oriri in Deut. et p alio in similitudie pla. sic dicũt multi.

De oue Cap. LXXIX

Ouis est molle pecus lanifer̃. corpore inerme. aio placidũ. ab oblatione dict̃. eo q̃ apud veteres in initio nõ tauri sed oues offerebant in sacrificio. vt dic̃ Isidor⁹ lib. xij. Et his q̃dam bidentes voc̃ tur. eo q̃ inter octo dentes duos altiores habent. q̃s gentiles in sacrificio maxime offerebant vt ibidem dicit Isidor⁹. Uel dicunt bidentes p̃m senectutem. q̃si biennes. i. duoruz annorũ. q̃ talis erant etatis q̃n ad sacrificiũ eligebant. Sed potiꝰ vocant a duobꝫ dentibus q̃ p̃eminent et cũ q̃bꝫ nasci dicunt. Vide bidens. gtõ bꝫ bidentis dicit. vt dicit Beda. De ouibꝫ dicit Aristo. li. v. q̃ pariant vsq̃ ad octo annos Et lib. vij. Si impregnent oues versus ventuz septentrionalẽ faciunt mares z si in meridionali tũc femine nascent. et q̃les vene fuerũt sub lingua ouis. talis coloris erit fet⁹. Quere supra de agnis z ariete. Et q̃ndo oues senes ad coitũ mouent in aliq̃ tempore determinato. dicũt pastores q̃ est signũ bonitatis in eis. z si iuuenes sic mouent. dicũt q̃ ẽ signũ future pestis in ouibꝫ in anno illo. Itẽ Aristo. li. vij. Oues ipregnant bibẽdo aquaz z ꝓpter hoc dãt eis pastores comedere sal. vt plus bibentes impregnẽtur z magis conseruent. Dãt etiam eis in autumno cucurbitas paratas cum sale ad mltiplicatiõem lactis. z tũc fluit plꝰ lactis de mammillis. z oues impinguant. Ferticula cum sale. et si oues per triduũ abstineãt a cibo z post accipiant cibum multũ impinguabunt. z in estate valet eis aq̃ septẽtrionalis frigida. z in autumno aq̃ meridionalis tepida. et iuuat eos pastus in fine diei z moꝰ. per nimia em̃ itinera z per fortes labores macrescũt. z pastores cognoscũt que p̃t pati hyemẽ. q̃niam super quasdam inuenit glacies z super quasdam nõ. z que ex eis ẽ debilis a se nõ excutit glacies nec repellit. Et carnes ouiũ sicut z aliorum quadrupeduz q̃ in loco multũ aquoso nutriunt sunt male. et q̃ caudam habent lõgam minus patiunt hyemem q̃ q̃ amplam. Et que habẽt pilos pauros z crispos graviorem hyemem patiũtur. Et lana ouiũ q̃s comedit lupꝰ inficit. z pãnde factꝰ recipit pedicl̃os Item ibidem lib. viij. In ouibꝫ plꝰ abũdat priuatio intellectꝰ q̃ in aliꝭ aialibꝫ q̃drupedibꝫ. Et nocz eis tonitrꝰ. z si remãserit vna sola et fuerit impregnata abortiet p̃e timore forsan. Item dicit Pli. libro. viij. cap̃. xlvij. tonitrua inq̃t solitarijs ouibus inferũt abortiuũ. Remediũ ẽ vt in vnũ pariter congregent. Quere supra in litera a. de ariete z de agno.

De panthera Cap. LXXX

Panthera vt dicit Isidor⁹ lib. xij. sic ẽ dict⁹. siue q̃ omniũ aialiũ est amicus excepto draconeq̃ valde odit. siue q̃ societate generꝭ gaudz. z ad eandẽ silitudinem q̃cq̃d accipit reddit. Pãthera em̃ grece totum dicit latine Est aũt bestia minutis ac biculis superpicta. ita vt ex maculaꝝ nigraꝝ z albarũ z flauarũ varietate tota pellis ocꝫta exteri⁹ videat. vt dicit idem Dec bestia vt dicit Isidor⁹. semel tantũmodo parit Cuꝰ ratio est aperta. Nam cũ in vtero matris cõualuerint catuli z ad nascendũ iam recepint vires. odiunt matres. lacerantq̃ vnguibus matris aluũ tanq̃ suo partui resistentem. vñ z mater partũ dimittit dolore veri compellẽte. Et ideo dicit Pli. aialia cũ acutis vnguibus freq̃nter parere non posse Nam mouentibꝫ se catulis viciare intrinsecus sunt matrices. hucusq̃ Isidor⁹ lib. xij. De panthera dicit Physiolog⁹ Panthera inq̃t odit draconẽ z draco ipm̃ fugit. cũ aũt comederit et saturata fuerit se recondit in spelũca z dormit continue fere tres dies. Post triduũ vero a somno surgens emittit vocem. z ab eiꝰ ore exit odor aromatic⁹ supra modũ suauis propter eꝰ suauitatẽ ipm̃ omnia animãtia sequũt. Solus aũt draco audiẽs vocem eiꝰ. timore perit⁹ fugit in cavernam. nec ferẽs odorem in se metipso deficit z torpescit. odorem em̃ eiꝰ reputat ꝓ veneno De panteris aũt dicit plinⁱ libro. viij. cap̃. xviij. Panthera sic̃ z tigris maxima colorũ z macꝫarũ varietate decorãt alia anialia ꝓprio colore gaudent. Sũt tñ leones nigri in siria q̃ pantheris in candidis macꝫis sunt similes. In colore aũt vario pãthere z tigris omnia animalia q̃drupedia solicitant videre eos. sed torpitate capitis terrent. q̃obrem caput occultant z pulcritudie reliq̃ partis corporis bestias ad se invitãt. et sic invitatas arripiũt z mãducant. Et q̃uis sit bestia valde seua. tamen illis q̃ sibi in aliq̃ subueniũt nullatenus est ingrata. vt ibidem exemplificat idem Pli. de quodam q̃ liberauit catulos panthere collapsos in quandam foueam quem panthera eduxit extra solitudinem leta z blandiẽs vt sibi gr̃as referre ap

pareret. De pardo

Capitulū. LXXXI

Pardus vt dicit est bestia velocissima colore vario ozbiculata. ꝑceps ad sanguinem. z saltu ruit in mortē. Et habet talem dispositionē sicut panthera. nec habet ab eo aliquā differentiam nisi q panthera habet maculas albiozes. ita dicit Plí. lib. viij. De pardo aūt dicit Aristo. lib. viij. q qñ pardus infirmat ꝓmedit humanū simū gratia medicine. et ido venatozes suspendūt stercus super arbozem ad qō dū ascendit a venatoziby interficit. Est aūt animal libidinosum z coit cum leena. ex cuius adulterio generat leopardus. Quere supza de leena. Pardꝰ rapris catulis est nimis seuus. vt dicit glo. sup Osee. xiij.

De pilosis z eozum ꝓprietatiby

Capitulū. LXXXII

Pilosi sicut innuit glo. super Isa. xiij. monstra sunt ad similitudinē hominū. Et dicunt silue stres homines q̄ et satiri dicunt. Isidozꝰ aūt lib. viij. c. v. dicit Pilosi sunt qui grece panite. latie incubi appellant. siue iniui ab ineūdo dicti passim cuz animaliby. Unde incubi dicunt ab incumbendo. id est coeūdo. Sepe em̄ improbi existunt mulieriby et earū peragūt cōcubitū q̄s demones galli ducios appellant. qz sepe hanc imūdiciam peragūt. quem aūt incubonē vocant hunc romani faunū ficariū vocāt Itez dicit Papias. Pilosi a grecis panites. a latinis incubi vocant. q̄rū forma ab humana effigie incipit. sed bestiali extremitate terminat. Idez dicit glo. super Isa. xxxiij. Sed idem dicit alia glo. q pilosus dicit simea. ē em̄ bestia mōstruosa. pilosa multū et villosa. figurā humanam in multꝫ representat. Quere infra de simea.

De pigargo La. LXXXIII

Pigargus est aial mūdū quo ad esum vt patet Deut. xiij. Est animal corpnutū z barbatū sicut bircus. minꝰ cerno. maius birco. vñ similis est birco ceruo sz longe minus. Quere infra de tragelapho. Ruminat sicut birc⁹. z findit vngulam sicut ceruus. z est animal agreste magne velocitatis. nemoza inhabitat z deserta. Huguitio autē dicit q pigargꝰ est auis parua z depzessa. vñ dicit a pige qō est depssio Sed in Deut. supponit pro aiali quadrupede qō est simile birco ceruo. vt ibi innuit glo. Hec aspiratur ibi prima syllaba. vñ cum h. non debet scribi. q̄ dam scribūt philargū. sed male vt patet in libris correctis.

De pigmeis La. LXXXIIII

Pigmei sunt homines qui statura cubitali q̄s greci a cubito pigmeos vocant. Hi montana indie tenēt. q̄bus vicinus est oceanꝰ vt dicit Papias. Sz dicit Augꝰ. sic. Pigmei tm̄ semicubitales sunt qui tertio anno perfecte sunt etatis. septimo senescūt. Dicunt aūt pugnare cōtra grues. a quiby armati ferro aliquoties deuincūtur. De pigmeis aūt dicit Pli. lib. vij. cap. iij. Pigmei ternos vt ferūt dodrantes nō excedentes salubri celo semp vernante habitant i regiōe temperata montiby oppositis ex partibus aquilonis q̄s grues infestare fama est. Qui i sidentes arietum z capzarū dorsis armati sagittis verno tempoze congregato agmine ad mare descendūt. z oua z pullos gruū pro viriby destruūt z consumūt. Et hanc expeditionem faciūt triby mēsiby. quod si non facerent futuris auium gregibus resistere nō valerēt. De pēnis aūt eaz z ouoz puta miniby sibi casas faciūt. vt dicit idē. Et subdit Aristo. aūt in caruernis viuere pigmeos tradit

De porco La. LXXXV

Porcus vt dicit Isidozꝰ lib. xij. quasi spurcus dicit. Ingurgitat em̄ se sceno z luto immergit. limo se illinit. et in locis fetidis requiescit. Unde z Horacius. z amica luto sus. hinc z spurcus vilis et spurcus nuncupat. Cuius pilos seras dicimꝰ. eū quibus sutozes ꝓsuūt sotulares. vt dicit idē. Sunt autē porci q̄dam domestici. alij silvestres. Masculi aūt inter domitos dicuntur verres. eo q grandes habeant vires. Femine aūt dicunt sues quasi pascua subigentes. id ē subacta terra cibaria erquirentes. Inter silvestres masculi dicunt apri. id est. feri. vt dicit Isidozꝰ. De porcis aūt dicit Plinꝰ li. viij. ca. lj. Porci nascunt dentati vt tradit Aristoteles. Mares nō vltra trimatū generant. porcus amisso oculo cito extinguit. vsq̄ ad v. ānos vel. xx. viuere pōt. Multis infirmitatiby subiacent porci. z qñ infirmātur obliquuz tenēt caput. Volutati in luto pl⁹ iacēt in latere dextro q̄z leuo. Pinguescūt. xl. dieby. sed magis i principio saginationis. p triduū inediam patiunt. mutuo se diligunt. et mutuam voccm noscunt. Unde vno clamāte omnes accurrūt z ipm̄ pro viribus iuuare satagūt z cōtem

dunt. Domestici propria hospitia domosq; petere discunt ꝛ ad eas etiam sine duce redire de vespere ꝓsueuerunt. vt dicit idē. Cūdo sit fuerint pingues. Sunt aūt porci fortioris somni in maio q̄ in alio tpe anni. ꝛ hoc accidit eis ex fumis per calorem yernalem resolutis ab humoribꝫ in hyeme in ipsoꝝ corporibus aggregatis. ꝛ ideo tūc suauiꝰ dormiunt ꝛ diutiꝰ ꝓpter resolutos mulcebres fumos. ipsorum cerebrum tūc tpis suauiter oppilantes. In estate ẽo ꝛ si multa sit humorū resolutio. fortis tamē fit eorundem cōsumptio ꝛ desiccatio propter excessum est: ualis caloris. ꝛ nō fit tanta fumorū generatio qui sunt causa somni. propter qō nō tantuz dormiūt in estate q̄ntum in vere. vt dicit Auicē. In autumno aūt ꝛ in hyeme sunt humores cōpacti ex frigiditate aeris eos forinsecus constringente. et ideo pauci fumi tunc temporis resoluunt propter excessum frigoris humores i corpore compingentis. vt dicit idez. Aristo. aūt dicit de porco libro. ij. Porcus non ejicit dētes omnino. ꝛ est masculus pluriū dentium q̄ sit femia. Item Aristo. li. iij. Porcus saltat post octauum mensem. ꝛ femina parit post annū. ꝛ qō generat ex spermate maris ante vnū annum est debile valō ꝛc. Item idem. Porcus habet cōsuetudinem q̄ si coierit prius cū alia qua tunc sui filij sunt pauciores ex secunda ꝛ minoris corporis Et q̄n porca virgo prius fuerit impgnata pariet filios minores. Porca si fuerit multū pinguis erit eius lac paucum post eius partū. Et meliores sunt filij qui nascunt in hyeme ꝛ peiores qui in estate Et meliores sunt filij qui generant in iuuentute q̄ qui generant in senectute. Porcus aūt cū impinguat potest coire in omni tempore nocte ꝛ die ꝛ magis in mane. Item libro. vj. cū parit porca primo filio ꝑmam dat mammillam Q̄n multū appetit coitū non dimittit marē saltare super eam q̄uscz declinent auricule. ꝛ multū est ordeum bonus cibꝰ porcis quādo debent generare maxime decoctū Item lib. vj. Porcis accidit triplex infirmitas. Una q̄ dicit brancos. ꝛ est apostema in auricla et in mandibula. ꝛ sepe in pedibus. ꝛ caro que est in illo loco corrūpit. ꝛ transit paulatim corruptio ad carnem vicinā donec veniat ad pulmonē. ꝛ tūc suffocat spūm ꝛ expirat. augmentat hec infirmitas subito. vnde ꝛ pastores porcoꝝ q̄ primo cognoscūt infirmitatem ꝑscidunt membrū in quo est infirmitas. non eīm curari possunt sine iscissura. Alia accidit eis infirmitas que dicit dolor ponderositas capitis ꝛ ex ipso morit maxima ꝑs porcoꝝ Alia infirmitas est fluxus ventris. ꝛ hec vix habz remediū quoniā interficit in tribus diebus. Et q̄n porci sunt grossi tūc iuuat eos comedere mora Et iuuat eos balneū quādo aqua eius fuerit multū calida. ꝛminuunt venę sub lingua eiꝰ. Item cibus diuersus impiguat porcos. ꝛ q̄dam cibi inflant. ꝛ q̄dam generāt carnem. ꝛ q̄dam pinguedinem Et tam porci q̄ porce delectant comedere glādes. q; coꝝ tēperant carnes. tamē si porce comederit multum de eis abortient sicut oues Multa alia refert de eis Aristo. Quere de apro et infra ō sue.

De pediculo. Cap. LXXXVI

Pedicul⁹ cutis ē vermis a pedibꝰ sic vocatus. vt dicit Jsiō. lib. xij. Plus eīm pedum motu q̄ morsu ledit cutē Ex humidis et corruptis vaporibꝰ intercutaneis per poros resudantibꝰ generat. vt dicē Constanti. in viat. Sepe inq̄t pediculi ꝛ lēdes nascunt in capite vel in cute ex purgationibꝰ q̄s natura ejiciēs facit ꝓsumere inq̄ cutē ꝛ carnē. Sup quē locū dicit expositor. Quidam pediculi ex hūore sanguineo generant. ꝛ sunt rubei ꝛ grossi. q̄dā ex fleumatico ꝛ molles sunt ꝛ albi. q̄dā ex colerico. et sunt citrini lōgi veloces ꝛ acuti. q̄dā ex melācolico. ꝛ sunt illi cinerei coloris. i. subnigri ꝛ macilēti ꝛ motus tardi. Ubi aūt est nimia pediculoꝝ multitudo in corpe ml'tū plectoricoꝝ corrupto signum solet esse corruptōis generalis. vt morphee siue lepre vt dicit idem Contra pediculoꝝ aūt molestiam valet capitis frequēs ablutio. pectinatio. ꝛ medicinalis mundificatō Nam vt dicit Constan. Argentum vinū cū cinere salicis eos necat. et ꝑcipue si ex calido humore generant. Idem facit litargiruz. id ē plumbum vstum cū oleo ꝛ aceto. Si vero generātur ex humore frigido valet staphisagria auripigmentū cum oleo ꝛ aceto. Similiter aqua marina ꝛ saluiatica cū aceto. Secūdū aūt differentes naturas animaliū sunt in eis differentie pedicl'oꝝ vt patet in porco cui⁹ pediculus dicit vsia sic dictus quia vrit Nā vbi mordet adeo locus ardet vt ibi vesice fiant. vt dicit idem Jsi. li. xij. Quilibet aūt pedicul⁹ tanto acriꝰ mordet ꝛ ledit quāto plꝰ macrescit.

De pulice Cap. LXXXVII

Pulex vermis est modic⁹ molest⁹ hominib⁹ maxime⁊ infest⁹. a puluere dictus eo q⁹ a puluere potissime nutriat. vt dic Isid⁹. li. xij. Est aũt vermicul⁹ mire leuitatis. nõ cursu sz veloci saltu pricula effugiens⁊ euadens. Tpe frigido pigrescit vl' deficit estiuo tpe insolescit. Quãuis aũt nõ sit de animantib⁹ q̃ pcedunt p manifestã sex⁹ p̃mixtionẽ. multiplicat tñ suam speciẽ p ouationem. q⁹ oua q̃dam in se gignit ex q̃rũ emissione vnic⁹ pulex multos pducit. Vnõ pulex albꝰ q̃dẽ nascit sed q̃si subito in nigredinẽ cõmutat. Sãguinẽ appetit et carnẽ cui insidet terebrat⁊ pfodit. liq̃diore ptẽ intercutanei humoris sugit⁊ in pte corpis cui insidet sugendo sanguinẽ rubicũdũ vestigium derelinq̃t. dormire volẽtes acri morsu impetit. nec etiã regib⁹ si eor carnes pu⁹ pulex tetigerit q̃n eos molestet pcere ꝓsuevit. Eis siq̃dem absinthium est venenũ. Silr⁊ folia pricorũ. vt dicit Constant. Coloq̃ntida valet contra pulices si trita⁊ mixta fuerit cũ aq̃ per loca vbi abundant pulices aspergat Similiter folia absinthij. q⁹ vt dicit eorũ odore⁊ sapore moriũtur Propter salt⁹ velocitatem defacili non capiunt Jn calore ptra temp⁹ pluuiosum acrius mordet pulex.

De rinoceronte Ca. LXXXVIII

Rinoceron grece latine cornu in nare interpretat. Idẽ est monoceron. id est vnicorn⁹. bestia seuissima appellata eo q⁹ vnũ cornu i media fronte habeat q̃tuor pedũ. ita acutũ et validũ. vt quicq̃d impetierit aut ventilet aut perforet. vt dic Isidor⁹ lib. xij. Nam cũ elephante sepe certamẽ habet quem vulneratũ in ventre prosternit. Tante aũt est fortitudinis vt nulla venãtiũ virtute capiat. Sed sicut asserũt q̃ de naturis rerũ scripserũt. virgo puella ꝓponit q̃ venienti sinũ aperit in q̃ ille omni ferocitate ꝓposita caput ponit. sicq̃ soporat⁹ velut inermis capit⁊ interimit iaculis venatoris. Vnicusq̃ Isidor⁹. li. xij. Greg. super Job addit in moralib⁹ ad iam dicta. Rinoceron inq̃t fera est nature oino indomite. ⁊ si q̃ modo capta fuerit teneri nullaten⁹ possit impatiens. quia vt dicit ilico morit. De rinoceronte dicit Pli. lib. viij. cap. xxj. Rinoceros in nare habens cornu. id est in media fronte supra nares. Hosti est elephantis. vnde suũ cornu limat ad sata⁊ acuit. ⁊ sic se preparat pugne. ⁊ in dimicatõne aluũ impetit elephantis q̃m scit ptem corporis esse molliorez. Longitudo par inest ei vt eq̃. sed crura multũ breviora. Color ei⁹ buteus. Et sic innuit idẽ li. viij. ca. xxij. hui⁹ fere multe sunt species. scz rinoceron monoceron egloceron. Est aũt monoceron vt dicit idez fera asperrima similis eq̃ in corpore⁊ cervo i capite. pedib⁹ elephanti. cauda apro. Mugit cmittit graue. vnũ cornu magnũ emittẽs i media fronte habet duorũ cubitor. Hanc ferã viuã negant capi. Egloceron species dicit esse vnicornis. et dr latie capcorn⁹. ab eglo q̃ est capra. ceros q̃ est cornu. animal e pusillũ simile hedo acerrimũ nimis. i media frõte vnũ gerẽs cornu Item dic Pli. ibidem q⁹ in india sunt vnicornes boues hũtes candidas maculas⁊ solidas vngulas sic eq̃. Sũt⁊ asini q̃dẽ indici vnicornes vt dic Arist. anicen.⁊ Pli. q̃ sic dicti sunt. eo q⁹ vnũ in fronte habent cornu int aures. Residuũ aũt corpis ipsor. sil'e est corpi onagror. siluestriũ asinor. Sz tal' monoceros ẽ minoris audacie⁊ feri tat' q̃s sint alij vnicornes. Et dr monoceros a monos q̃ est vnũ. ⁊ ceros q̃ est cornu. q̃si in capite gestãs cornu vnũ Et declinat hic rinoceron. ct. ti. tẽ. silr declinat monoceron. ct. ti. Inuenit aũt rinoceros⁊ monoceros. tũc dr rinocerotis in genitiuo. ⁊ sic de alijs

De rana Cap. LXXXIX

Rana a garrulitate vocis sic est vocata eo q⁹ strepũt⁊ sonos vocis importunis clamorib⁹ reddunt in palustribus vbi generant. vt dicit Isidor⁹ li. xij. c. iij. de piscib⁹. Ex ranis aũt q̃dam sunt aquatice q̃dam palustres. q̃dam rubete. De q̃b⁹ supra dictuz est in lra B. de bufone alie calamite q̃ sic sunt vocate. q̃niam inter arũdines habitant⁊ frutices. vnõ⁊ in calamis conuersant⁊ sunt valde parue⁊ virides⁊ mute sine voce. Alie sunt agredule rane pnule in sicco vel in aruis morantes. vnde sic sunt nuncupate Est aũt q̃daz spẽs rane q̃ missa i os canis facẽ obmutescere. Sz B mlti negãt. vt di. Isi. li. xij. Arist. aũt dic ó rana. li. iij. q⁹ hz liguam ꝓpriã q̃ anter⁹ ligue sue applicat ori suo.⁊ q̃ li gat sic extremitas ligue piscj. licz poster⁹⁊ interi⁹ ad linguã cannã hz absoluta. ⁊ ꝓt B hz rana linguã ꝓpriã. et est coax.⁊ nõ facit hoc nisi in aq̃ tñ. Et proprie mascul⁹ tempore coitus clamat feminã q⁹ q̃libet animal habẽs vocẽ vociferat tpe coit⁹. rana aũt multiplicat vocẽ q̃ ponit mandibulã inferiorẽ equaliq

in aqua ꝛ extenderit supiorē. et p extensionis conatū duaꝝ mandibularū. Lucēt eoꝝ oculi sic candele. ꝛ hoc de nocte maxime. sed coeunt de nocte plus q̄ ō die. Et omnes pisces nutriūt pullos suos p̄ter ranam. vt dic idē li. xij. Quādo aūt primo in aqua formant ranę videnť totaliter esse caput cum q̄dam extremitate dependēte ad modū caude. deinō dilataťtotaliter in ventrē sublata cauda cremaťmouenť omnes ranę p̄ter bufonē vl' rubetā portꝰ saliendo q̄ gradiendo. Hā vetꝰ rubeta raro salit. Rana tgitť aquosa est seu paludosa. clamosa. limosa. vētrosa. tumorosa. sub ventre maculosa. venenosa. ꝛ ideo abominabilis hominibꝫ. ꝛ maxime odiosa. in terra viuit piter ꝛ in aq̄.

De salamandra Ca. XC

Salamādra vt dicit Pli. li. x. ca. xlviij. est similis lacerte in figura nunq̄ apparet nisi in magnis ymbribꝫ. deficit aūt in sereno. ꝛ tantꝰ est ei rigor vt ignē tactu extinguat sicut glacies. Saniem lacteaꝝ ore euomit que si bos tetigerit corpꝰ toti defluunt pili. et q̄ō tactuꝝ est corrūpit ꝛ in colorem turpem cōmutať. Salamādra itaq̄ genꝰ est lacertuli siue stellionis aial pestiferū ꝛ summe venenosum. Nam vt dicit Pli. lib. xxix. capi. iij. fructus arborū inficit. aquas inficit. et q̄busq̄s comederit vl' biberit morť necať. sed si saliua eiꝰ pedem tetigerit totū hominē infecit et corrūpit. Et q̄uis tāta sit in salamādra vis veneni. a q̄busdaꝝ tñ aialibꝫ māducaťlocibi. Inter medios ignes viuit sola animalium. vt dicit idē. imo incendiū igneū extinguit Et est genus salamādre cuiꝰ pellis est villosa ꝛ pilosa sicut pellis vituli marini. ex q̄ fiūt alique cinguli ad vsus regū q̄ post lōgā vetustatem in ignem. piecti nō ecurunť. sed post diuturnam inflāmationē illesi ꝛ purgati quasi renouati ab ignibꝫ extrahunť. et ab illa pelle fiunt licmina in lampadibꝫ ꝛ lucernis que nullo incendio corrumpunť. Quere supra in lra A. de anguium diuersitate. ꝛ inuenies ibi de hoc verme.

De sanguisuga Ca. XCI

Anguisuga est vermis aquatilis. sic dicta coq̄ sanguinē diligit atq̄ sugit potantibꝫ insidiaťcum illabiť fauci bus. vel vbi vspiā adheserit sanguinē haurit ꝛ ex nimio cruore maduerit euomit q̄ hausit vt de nouo recentioreꝝ sugat. vt dic Jsiō. li. xij. Vermis est coloris subnigri. q̄busdam virgulis rubeis distinctꝰ corpe mollis. oblōgus ꝛ flexuosus os habet triangulū et in ore fistulā cū qua sanguinem sugit. venenosis visidet. Et ideo q̄n debet apponi membro causa medicine primo debet inuolui in vtic' et in sale. vt sic compellatur euomere si quid forsan hauserit venenosum. i aqua tepida. in tēpore calido citius membro se applicat ad sugendum.

De stellione Ca. XCII

Stellio nomen sumpsit a colore. Est enī bestiola tergo depicta lucentibus guttis in modū stellaꝝ De quo dicit Ouidiꝰ. aptum q̄ colori. Homē habet varijs stellatis corpe guttis. vt dicit Jsiō. li. xij. vbi subiungit. Stellio aūt adeo scorpionibꝫ est ꝯrarius vt viso eo pauorē his inferat et torporem. Pli. lib. viij. dicit q̄ stellio maxime de rore viuit. Et q̄uis sit aial pulcrum ꝛ depictum. multū tamē est venenosum. q̄ vt dicit Pli. lib. xxix. ca. ij. ex stellione pessimū fit medicamentu Hā cum fuerit mortuus in vino faciem coq̄ q̄ bibūt lētigine obducit. ob hoc enī vnguentū necant stellionē q̄ forme inuident meretricū. cuiꝰ remediū est oui vitellus mel ꝛ vitrū Et fel stellionis in aqua tritū mustelas ꝺr̄ gregare. Et ē stellio genꝰ lacerte reptile ꝛ q̄drupes. hñs pedes latos et digitos scissos ad modū manꝰ q̄bꝫ repit ad domoꝝ ꝛ muroꝝ rimas in q̄bꝫ facēcauernas suas ꝛ mutat spoliū suum in senectute sicut serpens. vt dic idem. ꝛ latitat in hyeme in cauernis ꝛ betatur visus eius. In vere aūt ecziens de cauerna sentiens defectū visus mutat locū ꝛ q̄rit sibi locum ꝛ cauernam ad orientē ꝛ continue aperit oculoſ ꝯtra solis ortū donec i oculo desiccet humor ꝛ cōsumaťnebula que oculis caliginem inducebat. Sup Prouerb. aute cap. xxx. innuit glo. q̄ stellio est aial velocissimū ꝛ tñ non pennatū. sed tñ velocitate pedū repit ꝛ scandit ad sublimitatē domorū ac murorum

De serpente Cap. XCIII

Serpens est dictus eo q̄ occultis serpit accessibꝫ. nō gradiť publice ꝛ apte sed squamarumq̄ nisibus repit occulte vt dicit Jsido. li. xij. De cuius natura hic nō prosequor. quia supra in littera A. vbi agitur de vngne omnia sunt plenius explanata. tñ quasda notas. q̄rietates ꝛ vulgatas hic breuiter inserere nō pigebit. Dicebat Jo. ō scō

Egidio de serpente sic. Formidat nudū. dic̄ enim q̄ insilit in vestitū. sputū fit sibi veneno sum. q̄ saliua ieiuni homis venenū est serpē ti. pugnat p capite in quo dicit esse sedes cor dis. Laro frigida. hoc dicit. q̄ frigide est na ture. Pectore ꝛ vētre incedit. hoc dicit. q̄ re ctis nō gradit vestigijs. sed magis serpit. an nis singlis se renouat. loca muscida lingit. s. loca putrida. subūbrat. id est loca vmbrosa a mat. Respicit obliq̄. q̄ lateraliter nō directe trāsfigit aculeo. ꝛ dente flectit in se. q̄ tortu osus est ꝛ non rect⁹. Abscondit lepā. q̄ ꝑme dit ne talis infirmitas reuelet. non cessat ver terc linguā. q̄ serpens sp mouet linguā et vi veneni. Esurit ꝛ patit. diu em̄ sustinet famez claudit aurē suā. ne audiat incātantē. vinoq̄ venat. Sibilat anteq̄ mordeat. interimit oē q̄ mordet. auis hostis. q̄ flatu iterimit eas. iacta resumit. q̄ venenū q̄ ejcit reiterato re sumit.

De simea Cap. XCIIII

Simea grece a suppressis naribꝫ est vo cata. vnde ꝛ simeas vocatas. dic̄ Ysi do. eo q̄ naribꝫ suppressis sint. ꝛ facie feda rugis turpibꝫ follicantibꝫ. Alij dicūt si meas a similitudie rōnis nomiatas. q̄ i mul tis act⁹ hominis imitant. Sed hoc est falsū. vt dic̄ Ysi⁹. li. xij. Et subdit. Simee sunt cle mentoꝛ sagaces. noua luna exultant. media ꝛ cana tristant. quādo duos habet fet⁹. fetuz quem p⁹ amat in brachio suo portat. quem ꝑo min⁹ diligit humeris gestat quādo sibi in stat necessitas fugiēdi. cū vero artat ab inse q̄nte fetū brachijs portatū p̄jcere compellit ꝛ alio q̄ hūeris insidet pressa tardioꝛ ad fugā reddit. et ideo a venatore facili⁹ ꝛ citi⁹ ꝑuenit. Simeaꝝ aūt q̄nq̄ sunt genera. vt dicit idez ex q̄bꝫ circopetici caudas habēt. Simea eni est cū cauda quam q̄dam clunā vocāt. Sūt et alie q̄ cenophale sunt dicte. q̄ facie canibꝫ sunt similes. sed corp⁹ habent simeaꝝ. Sunt etiam spinge villose comis ꝛ māmis pminē tibꝫ faciles ad feritatis obliuionē Sūt et sa tiri facie admodū grata ꝛ gesticulantibꝫ mo tibꝫ inq̄eta. Sūt ꝛ callatrices q̄ toto pene a spectu a ceteꝛ distāt. nā in facie sunt ꝓducte barba ꝛ lata cauda. vt dicit Ysi⁹. Item dicit Pli. li. viij. ca. lviij. vbi dicit simearū genera fi gure hois sunt. prima caudis iter se distiguū tur. mira solertia visa singla facere nituntur. vnde calceare se solent calceis a venatoribꝫ ex industria derelictis. ꝛ sic facile capiunt⁹ Nam dū se volūt calceoꝝ ligamētis constringere et calciamenta prout viderāt a venatoribus facere suis ꝓdibꝫ coaptare. anteq̄ꝫ se possint a calceoꝝ vinclis expedire a venatoribꝫ sepiꝰ simē capiunt. Item Plini⁹ ibidē. Simearū erga fetū maxima est affectio. Nam māluerā tes ꝛ sibi applaudentes cognoscūt. Yucusq̄ Plini. Dicit tñ idē lib. eodē. cap. xxij. Sūt in india simee toto coꝛpoꝛe cādētes q̄s indi oꝛ sei capiūt ꝛ venant. De simea aūt dicit Auic. li. ij. Cōmunicat simea in forma cū homine. ꝛ in pilositate cū lupo. Et sunt alīq̄ simee pa uoꝝ motuū atq̄ moꝝ. ꝛ earū dentes q̄si ca nū ꝛ morsus malicioſus ꝛ maxime illaꝝ q̄ ha bent caudas. Alie aūt sunt villose anteꝝ pe dē. ꝛ talīū dentes sunt sic dentes hominis facie. ꝛ talia habent sic homo. ꝛ oc̄los subrufos ꝛ a speros ꝛ acutos ꝛ māmas in pectoꝛe. ꝛ man⁹ ꝛ pedes ꝛ digitos sic homo ꝛ potest ambula re super duos pedes. q̄a habet calcaneū et ci innitit sic homo. et hec habent pauca anima lia preter hominē. ꝛ maxie q̄drupedia. vt dic Aristo. In vulua aūt assimilat mlieri. et vir ga masculoꝝ est sic canis. ꝛ interiora eaꝝ sunt sic hominis. Yucusq̄ Auicē. Hec eadez dic Aristo. li. ij. vbi dicit. Sūt anialia cōmuni cantia in nata hominis q̄drupedia vt simea ꝛ ceta. vnde recitat oia supra dicta. Est itaq̄ simea bestia mōstruosa. hominis tñ nate rep sentatiua. discipline susceptiua. vnde ad sal tandū ꝛ varijs modis ludendū iformat. Be stia siq̄dem est indomita ꝛ maliciosa et natu ra ꝛ verberibꝫ ꝛ catenis p violentiaz domat trūco oppꝛimit sub blocco. nec libere discur rere pmittit et ei⁹ insolentia reprimat. Libis omnibꝫ vescit. ꝛ immūdis delectat. ꝓpter q̄ i hominū capitibꝫ vermes querit. quos inue tos in os proïjcere non dedignat. Simeaꝝ carnes desiderat leo q̄ndo infirmat. q̄a eius esu dicit conualescere quando grauiter infir mat. vt dicit Ysi⁹. ꝛ Plini. Quere supra de Leone.

De sirena. Cap. XCV

Sirena. ne. vel siren. renis. dicit mon strū q̄d dulcedie sui cant⁹ trahit nau tas ad periculuz. Vnde dicit a siren quod est tractus. vt dicit Huguitio. Ysa autem super Ysa. xiij. dicit. Sirene sunt ser pentes cristati ꝛ alati. Alij aūt dicunt q̄ sunt pisces marini in specie mlicbri. Papias aute

dicit. Sirene sunt dracones magni volantes et cristati vt quidam putant. Isi. autem li. xx. vbi agit de portentis dicit. Sirenes tres finguntur fuisse. ex parte virgines et ex parte volucres vngulas et alas habentes. quarum vna voce. altera tibia. tertia lyra canebat. quibus illectos nauigantes sub specie cantus ad naufragium protrahunt. Sed veritate autem meretrices fuerunt que transeuntes ad egestatem ducebant. ficti sunt producere ad naufragium nauigantes. Dicit autem Isi. li. xvi. in arabia sunt serpentes cum alis que syrene vocantur. que plus currunt quam equi et volare dicuntur quorum virus tantum est vt ante mortem quam dolor sentiatur. De syrena autem dicit Physiologus. Syrenum est monstrum marinum ab vmbilico et sursum habens formam virginis. inferius figuram piscis. Nec belua in tempestate gaudet. in sereno autem dolet. In dulcedine cantus facit dormire nauigantes. quos cum viderit sopitos ad nauem accedit. et quem primo rapere secum ducit. et perforans ipsum ad locum secum primo ipsum secum coire cogit. quod si coire non valuerit vel non poterit. illum primit et eius carnes devorat et trasglutit De talibus monstris legitur in historia alexandri magni.

De Scorpione Ca. XCVI

Scorpio vt dicit Isido. li. xii. est animis terrenus habens in cauda aculeum arcuatum. sic grece dictus eo quod cauda figat et arcuato vulnere venena diffundat. Cuius punctura grauis est vt palma manus non feriat neque ledat vt dicit idem. Et dicitur scorpio a scorte quod est dulce. et poio. is. i. fingere. quia in anteriori parte blandicias fingit. in posteriori pungit. A scorpione autem vermis similitudinem dicit rubus aculeatus vel flagellum virge nodose. Item scorpio dicit signum in celo. quia sole exente in illo signo primos frigoris aculeos tunc sentimus. Unde Horatius. Matutina parce tunc cautos frigora ledit. Item scorpio est sagitta venenata arcu vel tormentis excussa. que dum ad hominem venerit dum infigit virus diffundit. vnde et nomen accepit De omnibus his dicit Isidorus. Scorpius est signum vermisque sagitta flagellum De scorpionibus autem dicit Pli. li. xi. ca. xxvi. Scorpiones pariunt vermiculos ouorum specie. et perimunt importuna peste. venenosi sicut serpentes per triduum valde ledit scorpionis venenum et post lenta morte primit nisi citius si bi occurrat. letali ictu percutiunt virgines quas eas feriunt. similiter et femias. sed non tam cito. viros autem maxime ledunt. matutino tempore quas exeunt de cauernis suis priusquam fortuitu aliquo ictu ieiunum infundunt venenum. semper cauda parata est percutere. nullo quoque momento cessat a lesione. si eis detur occasio ledendi et oblique ictu et inflexo feriunt. venenum candidum eos infundere appollodorus auctor est. quod nouem descripsit scorpionum nociuorum genera per calores Geminos habent quidam aculeos. et inter hos sunt mares seniores. et maxime per coitus. Et hi sunt ceteris graciliores et longiores. Omnium autem venenum in meridie magis est nociuum quam solis ardoribus candescerit. similiter quam sitiunt et habent quedam internodia in cauda. quod quanto plura tanto peiora eorum sunt venena. et aliquando sunt illa internodia sena. aliquando septena. Tradit autem Appollodorus quosdam in africa habere pennas. et illi sunt valde nociui. et hos quidam venefici ad questus gratia colligunt diuersarum terrarum venena illos allatos scorpiones referre in ytaliam sunt conati. sed infra regionem celi yralici nullatenus viuere poterunt. Videntur tamen aliquando in yralia. sed sunt innocui. In scithia percutiunt porcos nigros qui citius moriuntur. si in aqua post ictum se immerserint. homini a scorpionibus percusso cinis eorum potatus in vino est remedium. submersi etiam in oleo succurrunt periculo quod pungendo aialia induxerunt. Nullum animal ledit scorpio carens sanguine. et sunt quidam scorpiones qui pariunt vndenos fetus quos mater quoque deuorare dicit. sed vnus qui magis est sollers scandit super clunes matris vbi tutus residet. a cauda et a morsu. hic genitorem interficit et fraterne cedis vltor existit. et hoc prouide fecit natura. ne pestifera progenies nimium propagetur. Ducusque Pli. li. xi. Dicit autem aristoteles libro. viii. quod scorpiones qui comedunt venenosa sunt peiores veneni et dracones quidam comedunt scorpiones. et illi sunt pessimi. contra punctura autem scorpionum multa sunt remedia. vt patet supra lib. v. de morbis et venenis

De sue Cap. XCVII

Sus vt dicit Isi. a subigendo est dicta eo quod terram rostro subigit propter cibum. terram enim sulcat et subuertit vt dentibus perueniat ad radices. Plinius autem libro. viii. cap. lx. dicit. suillum pecus circa vernum equinoctium concipit bis in anno parit. iiii mensibus in vtero trahit. xx. filios quinque producit. Sed educare nequit. et aliquos omnes deuorat preter primum. illum magis diligit qui primo de vtero exuit. quia ei magis est

naturalis z ei sp̃ primo p̃mam mãmillã porrigit. vt dic̃ Plí. solin⁹. z aristo. li. vj. Est aũt animal imũdũ z gulosum auide deuorãs q̃libet feridũ z immũdũ. balneũ putat lutũ z renoluendo se in luto z q̃scẽdo impinguaṫ. vt dicit Arist. li. viij. z impinguaṫ p̃cipue in q̃te z septima ps sui cibi transit in pilos z in sanguinẽ z in ꝑsimilia. z cũ parit crescit z macrescit. q; nutrimẽtũ transit in lac. vñ ei⁹ filij nutriunṫ. z q̃ñ hz iuuenes magne est ferocitatis z pugnat p eis ꝓtra lupũ. Alias eius ꝓprietates quere supra in lr̃a .o. de porco. z in lr̃a a. ō apro.

De Tauro Cap̃. XCVIII

Taurus est bos masculus nõ castrat⁹ vt dicit Jsi. z est grecum nomẽ sic̃ bos. Jndicis aũt tauris vt dic̃ idẽ li. xij. ẽ color fulu⁹ z velox p̃nicitas pilis in p̃riũ versis. caput circũflectit flexibilitate q̃ vult. Tergi duricia oẽ telũ respuunt immiti feritate. q̃ ab arbore ficus alligati omnẽ amittũt feritatem z subito mansuescũt. vt dic̃ Jsi. lib. xvij. quere supra de ficu in lr̃a f. Est aial supbum. z ceruicosum. cui⁹ maxima fortitudo est i collo z in cornibꝫ ac ceruice. vñ Plí. li. viij. c. xlv. Generositas tauri patz in aspectu z ĩ cornuta fronte. z in auribꝫ setosis z in cornibꝫ in p̃cinctu dimicationẽ p̃ferentibꝫ. cui⁹ tota cõminatio in p̃noꝫ pedibꝫ stat q̃bꝫ in altũ p̃gargit arenã z ex tali sparsione singularit̃ in[illegible] animalia inardescit. vt dicit idem [illegible]. Taurus hz epar rotũdũ sic̃ epati homis. et pascit solus aũ tp̃s coit⁹ z amoꝛis. z tũc vaccis se associat. vt dic̃ idem li. vij. z tũc ꝓtra alios fortissime pugnat. Jtẽ in eodẽ. Tauri impinguaṫ ab herbis z granis ventositatẽ generantibꝫ ab extremitatibꝫ pisarũ z fabarũ z hmõi. Et si q̃s inciderit paz coriũ z cũ fistula sufflando paz cutẽ a carne eleuauerit z p⁹ ei dederit ad manducandũ ipinguabit. zimpinguaṫ cũ dulcibꝫ cibis sic̃ cũ ficubꝫ z vuis passis. Jtẽ li. vij. Tauri faciũt p̃riũ eq̃s. quia nisi aq̃ fuerit frigida z pura non curãt potare eam. Jtez idẽ li. vij. Propter vrozes pugnãt tauri. z q̃ vincit salit sup feminam. z cũ debilitaṫ p̃ multitudinẽ coitus venit vict⁹ ꝓtra eũq̃ pugnat. z q̃ vincit salit sup feminã q̃i gaudẽs de triũpho. z tauri vtunṫ coitu post annũ. et forte p⁹ octo mẽses sic̃ z vacca. q̃re infra ō vacca. Tauri autẽ q̃q̃diu nõ sunt castrati. ferocel sunt z supbi. sed ablatis testiculis effeminati reddunṫ z pigri. imbelles penit⁹ et mansueti. crescunt tũ corpe z impinguescunt. et aratro rũ iugo mansuescunt. Quere infra de vitulo castrato. Jtẽ in lib. xix. in fine ō. q̃ tauri hñt fortiozes neruos z ligamẽta. i. laceꝛtos q̃ bones. q; in castratis oia corpis mẽbꝛa emolliscũt. Et in corde tauri inuenit sepe os sicut i corde cerui. Sũt aũt q̃daz tauri agrestes. vt dicit Plí li. viij. ca. xvij. Sũt inq̃t tauri atrocissimi siluestres ceteꝛ maiozes z velociozes colore fului. z oculis ceruleis. pilo in ꝓrariũ verso. rictum ad aures extendentes. cornua mobilia hñt q̃ alternatim in pugna mouent tergũ hñt duꝛ ad modũ silicis. ita q; vulnerari nõ põt. hanc feraz oẽs venant. nec aliter põt capi q̃ in foueis. capti p feritatẽ intereunt. z p̃ indignatiõe moriunṫ.

De tragelapho Cap̃. XCIX

Tragelaphus est dictus hircocerul a tragos q̃ ẽ hirc⁹. z elephos q̃ est ceruus. Et di. Jsi. li. xij. tragelaphi a grecis sunt noiati q̃ dũ sunt eadez spẽ vt cerui villosos hñt armos vt hirci. z mẽtũ demissis birsutis barbis. De his aũt dic̃ Auic̃. li. ij. q̃dam agrestia aialia hñt cornua toꝛtuosa. vt hircoceruus q̃ tragelaph⁹ dicit. z pedes eius hñt soleas. z corp⁹ ei⁹ crescit ad q̃ntitatẽ cerui z sunt fortes valde. z facies ei⁹ declinat. z cornua eoꝝ sunt sic̃ hinnuli

De talpa La. C

Talpa est quedam bestiola ad sil̃ nidi nẽ muris. de q̃ dic̃ Jsi. li. xij. q; sit pã q̃ natа cecitate ꝑpetua in tenebris Est em̃ absq; ocul. rostz hz ad modũ porci cum q̃ tram fodit. z humũ egerit. z radices sub tra comedit z corrodit. solẽ odit z fugit. nec diu põt viuere sup tram. nigram hz pellẽ villosã z mollẽ. crura breuissima z pedes latos z per digitos distinctos ad modũ man⁹. Arist. au tẽ de talpa dic̃ sic. Omne aial generãs aial sibi sil̃e hz oc̃los p̃ter talpam q̃ non hz oculos apparentes. sed si q̃s inciderit coriũ subtiliter inueniet interius vestigia latentium oculorum. Et putauerunt aliqui q; illud coriũ rũpitur pre angustia quãdo incipit mori. z tũc incipit aperire oculos in moriendo q̃ clausos habuit in viuendo. Dicit ad hoc Plíni. li. decimo. cap̃. xlix. Liquidius audiũt talpe obrute terra denso atq; surdo elemento. z si hominem audierit loquentem fugit a remotis.

De taro
Capitulum CI

Tacus est melꝰ animal. scz ad quantitatē vulpis. cuiꝰ pellis valde est hispida ꝛ villosa ꝛ dicit melota vt dicē glosa sup illō ꝫbum. Circūierunt in melotis ꝛc. Deb. cij. De hac bestia. scz de taxo siue ō melo dicit Pli. li. viij. c. xxxix. Est ꝛ melis q̄dā sollertia. qñ eñ eos canes insequunt anhelitū ꝛ flatum retinēt. retinēdo cutem extendūt. ꝛ sic morsus canū et ictus hominū arcent. futurā puidēt tempestatem. ꝛ ideo sibi faciūt cauernas subterraneas diuersos exitus cōtinētes Uñ qñ flat ventꝰ aq̄lonarꝫ obturant cauda rū villositate introitū aquilonarem. ꝛ aptum dimittūt tūc australem. et ecōuerso. In eisdē aūt latibulis sibi prouident in pastu ꝓtra hyemē. et si q̄ñq̄ eis defecerit cibꝫ eis ꝓ cibarijs erit somnus. vt dicit idem. Sunt eñ de generibꝫ animaliū que in hyeme se abscondūt. ꝛ pro magna parte de somno viuūt. vt supra de mure. Est quedam species taxi. vt dicē physiologꝰ. que absolute cibos cōtra hyemē vna cum femina colligit ꝛ reponit ꝛ veniente algore hyemis timēs masculus ne cibi collecti nimis cito deficiāt. feminā ab esu reprimit ꝛ ipsam ad saturitatē comedere non ꝑmittit q̄ pacem simꝫlans. ꝛq̄si taxo masculo cedens cauernam latenter exit ꝛ ꝑ partē oppositam latibulū intrans ignorante masculo fauces apit diu aggregatos cibos deuorat et consumit. Hec bestia vt dicit idem. vulpez odit. ꝛ cum eadem dimicare ꝓsueuit. sed videns vulpes q̄ꝑter duriciam ꝛ villosam eiꝰ pellē eū ledere non poterit se victam simꝫlans fugam petit. ꝛ dum taxus predam q̄rit vulpes eiꝰ latibulum subintrans. vrina ꝛ alijs immūdicijs taxi cubiculū inficere consueuit. cuiꝰ fetorē abhorrens melus defedatū domiciliū derelinquit ꝛ aliam mansiunculam necessariam sibi querit.

De tigride Cap. CXII

Tigris est bestia ad fugaz velocissima ad modū sagitte. sic. n. ꝑse sagittas vocant. vt dicit Jsi. li. xij. Est eñ bestia varijs maculis distincta. virtute et velocitate mirabilis. et cuiꝰ noie fluuiꝰ tigris appellat. eo q̄ rapidissimꝰ sit omniū fluuiorū. Tigrides eñ magꝰ bircanie gignit. Ducuscz Jsi. Dicit aūt hic tigris bꝰ tigridis ꝓ bestia. sed ꝓ fluuio hic tigris bꝰ tigris. q̄re supra ō fluminibꝫ. De tigride autē dicit Pli. Tigrides aūt bircani vndicz ferūt q̄ sunt alia tremēde velocitatis. ꝛ maxime noscit cū capit. eius eñ fetus q̄ semper numerosus est ab insidiāte venatore rapit. ꝛ in equo velocissimo subito deducit. at vbi fera spoliatis catꝫs vacuum cubile reperit ferꝫ preceps odore ferētis catulos inuestigans. venatoꝛ aūt audiēs fremitū insequētis abiꝫcit vnū catulū quez illa tollit ꝛ ad suū latibulum morsu ducit. quo reposito in cubili concito cursu iterū redit. interim raptoꝛ cū residuis nauē scandit. ꝛ illa irritata et frustrata feritate ꝑ nullo vltra seuit. vt dicit Pli. lib. viij. c. xix. Masculꝰ aūt de fetu penitꝰ nō curat. vt dicit idez Qui aūt oēs catulos deferre cupit. specula magna in itinere derelinq̄t. q̄ mater insequēs in via inuenit ꝛ in eis se intuēs. de sua imagie filios esse credit. circa aūt suam vmbram illic detenta ꝛ circa filiorū extractionez ō vitro occupata dat raptoꝛi spaciū fugiendi. ꝛ sic per vmbraz decipit ne raptorē ꝑ catulorꝫ liberatiōe vlterius ꝑsequat.

De tinea Cap. CXIII

Tinea vt dicit Jsiō. est vestimentoꝝ vermis dicta. eo q̄ teneat ꝛ eo vsqz vestibꝫ insideat q̄s corrodit. ꝛ et vestiū corruptione gignit q̄ñ scz vestis aliq̄ diu iacet grosso cōprimit nec vento ꝑflandit ꝛ in puro aere libere nullatenus explicat. Insensibiliter aūt panni superficiem ꝓsumit. ꝛ cū sit sensibile animal infra panni substātiam se occultat q̄ vix vnq̄ videri oculis se ꝑmittit. amara et odorifera tinee fugiūt. ad vestes respsas talibꝫ defacili nō accedūt. ꝛ ideo folia lauri cedri ꝛ cipressi ꝛ hmōi posita in cistulis vestes ibi repositas ꝛ libꝛos corrūpi a tineis non ꝑmittūt. vt dicit Constan. Est etiā q̄dam scabies capitis q̄ꝑter suā tenacitatē ꝛ adherentiā tinea est dicta. de q̄ q̄re li. v. vbi agit de capitis infirmitate.

De teredine Cap. CXIIII

Teredonas vocant greci lignoꝝ vermes. eo q̄ terendo edant. vt di. Jsiō. li. xij. Et humore aūt corrupto in arboribꝫ derelicto sub corticibꝫ arborū ꝛ in medullis generant. maxime aūt in arboribꝫ generant q̄ndo in importuno tempore arbores resecant vel plantant. vt dicit idem. ꝛ hoc est in plenilunio potissime q̄ndo hūiditas q̄ lunari virtute cū corporibꝫ tūc abū dat non digerit ꝛ propter eiꝰ superfluitatem non regitur a natura. et ideo necesse est vt talis superfluitas corrūpat. ac in vermes ꝛ in putredinem conuertat. Quere supra de effectu lune libro. vj

Teredo itaq; ligni ꝑmiculus in substantia ē
mollissimus. z tñ corrodit z cōminuit durissi
ma ligna z subtiliorem pulueꝛē facit q̄s possit
lima facere. Quere infra de vermiculo.

De testudine Lap. QV

Testudo est animal sic dictum eo q̄ te
gmine teste sit optum in camere mo
dū vt dicit Jsiō. li. xij. Et sunt q̄tuor
genera. scz terrestres. maritime. lutarie. s. i pa
ludib⁹ viuentes. z fluuiales. Et tradunt aliq̄
qō tñ incredibile est tardi⁹ ire nauigiū testu
dinis pedem dextrū deferēs. vt dicit Jsiō. li.
xij. De testudine autem quere supra in lra L
de limace.

De tortuca La. QVI

Tortuca inter testudines cōputat. eo
q̄ inter testas durissimas claudit. int
quas se recolligit qñ ab aliquo mole
stat. Est aūt eius duplex spēs. scz fluuialis et
terrestris. Fluuialis aūt tortuca mortifera ē
z venenosa. Terrestris ꝓo que habitat in do
mibus vel in siluis mūda est et comestibilis.
est tamē horribilis in aspectu z dōformis. Po
nit aūt ouа vt gallina sz pallidiora z minora.
Est aūt animal q̄drupes habēs pedes puos
sicut rana. z caput paruum sicut serpēs. z te
stas duras diuersis macul' deformatas. car
nes ꝓo eius q̄ habitant in nemoribꝫ sunt me
dicinales z virtutis resumptiue. vnde valēt
ethicis. ptisicis z ꝓsumptis. De tortuca autē
marina dicē Aristo. li. viij. Tortuca inq̄t mari
na comedit omnia. z ei⁹ orificium est fortius
omni ore cuius libet animal'. q̄niam si accepit
lapidē in suo ore eum frangit. z exit ad ripam
z pascit herbis. z cum reuertit intra aquā ascē
dit z natat. ita q̄ desiccat' dorsi superficies a so
le q̄niā illi nō leue ē q̄ i aqua ꝓfundat. Jtē li.
xij. anial habens squamā plumam aut corti
cem. nō habet vesicam. ꝓpter paucitatē pot⁹.
q̄ superfluitas potus trāsit i plumas z alia pre
ter tortucam. q̄niā pulmo tortuce maxime ē
carnosus sanguineus simil' pulmoni vacce.
Et pulmo tortuce siluestris ē maior q̄s debet
esse. qm̄ corpus eius continet' in testa spissa. z
ꝓpter hoc non dissoluit' nisi in carne tm̄. z ꝓ
pter hoc fuit in tortuca vesica vt reciperet' su
perfluitatē sicut vas. sed valde parua est. Ve
sica em̄ est in omnibus animalib⁹ habentib⁹
pulmonem sanguineū. z ideo sola tortuca in
ter anilia hñtia duros cortices habet vesicā
z renes.

De vacca Lap. QVII

Vacca tauri ē femia. dicta quasi boac
ca. vt dicit Jsiō. li. viij. Est autē anial
lasciuū z luxuriosum. q̄ vt dicē Arist.
li. vj. Vacce post annū mouēt ad coitū. z for
te post octo mēses. z tūc impgnatiōis est per
nouē menses. z fetus erit in decimo. Et vac
ce coitus assimilant maribus et efficiunt sil
uestres. ita q̄ non possunt eas domare pasto
res. z desideriū vaccaꝝ manifestat per tumo
rem inguinū z suos mugitus ꝓtinuos. q̄niā
vacce mugiūt ꝓtra coitus z saliunt supra tau
ros z sequunt ipsos. z cū eis stant. Item ie
dem dicit in fine. Dicunt homines q̄ cēpus
impregnatiōis eaꝝ est decez mensium. z si añ
hoc tempus pariat. fetus non viuet nec sue
vngule complebunt'. z in maiori parte pari
et vnum z forte duos. Femine viuunt i ma
iori pte. xv. annis. et mares simil'r. sed quādo
castrant' efficiūtur fortiores z viuunt. xx. ānis
z post partum habet lac bonū. ante autez ni
hil habet. z si habuerit parum aut nihil valz
z cum ꝓmo coagulat' lac vacce efficit sicut la
pis. hoc aūt ei accidit cuz miscetur aq̄. Vac
ca vnius anni raro se miscet tauro nisi p⁹an
num. Et quando vacce multoriēs impgnāt
z faciūt plures filios signum est ꝑm q̄ putāt
homines q̄ in hyeme multe pluuie erūt. Jtē
grege viuunt z si a grege recesserint sepe pe
rcunt. qm̄ a bestijs comedunt. Item oim ani
malium sunt voces fortiores z grossiores in
masculi exceptis vaccis que vocem habēt ma
sculi grossiorem. Item vt dicē idē Vacca cor
nua habet fortiora z grossiora z magis nodo
sa q̄m masculus. non tamen ita magna. sz sica
lefiant possunt flecti in omnē partez. z q̄ndo
infirmant' i pedibus est eis medicina si inter
cornua oleo z pice z alijs medicaminib⁹ inū
guntur. Item dicit idem q̄ vacce diligūt bi
bere aquam clarā. z turbidam vix aut nunq̄
bibunt. z eis accidit podagra. z et hac infirmi
tate moriunt'. z signum est q̄ summittūt au
res sz z non comedunt vt dicit idem. Vac
ca impinguata iugum abijcit. cui cōsueta mi
nus pasta optime est subiecta. in fimo propo
nus iacens impinguescit. et quanto plus a labō
re ei parcitur tanto torpet amplius z pigre
scit. puncta oestro id est musca bouina cau
dam erigit. z miro modo insaniens per cam
pos licentius circūit et discurrit.

De vacca agresti
Capitulum QVIII

Vacca aliqñ est agrestis. de q̃ dic̃ auicen. 7etiã Aristo. Est inq̃t vacca i ter ra parthoꝝ hñs crines in collo sicut equi. 7 est corp⁹ eⁱ⁹ ad q̃ntitatẽ cerui. vñ a mul tis eq̃ceru⁹ vocat. 7 talis vacca carẽs corniby habitat in montanis. 7 est siluestris. et habẽt pulcros oculos 7 sunt acuti visus. 7 q̃q̃ ha bent cornua vacce hmõi. ſz sunt pua ad mo dũ hinnuli 7 sunt curuata versus tergũ sicut cornua capri. 7 in corde eius inuenit⁹ os sic̃ in corde cerui 7 cameli. tillud os q̃ ic̃alescit san guis. titillãdo mouet cordis neruos 7 subaz. 7 est cã excitans animal ad motũ leticie et exul tationis. Vñ ex tali titillatiõe quasi subito se erigit caput mouet. salit velocius 7 discurrit Itez dicit Aristo. li. viij. Animalia inq̃t q̃ nõ põt habere iuuamẽta a cornib⁹. habent iuua menta alia a natura. sicut dedit velocitatem cervis 7 agrestib⁹ vaccis q̃ cornua habent in curuata. 7 nõ põt. ppter magnitudinẽ defen dere totũ corp⁹. 7 ppter hoc dedit nat̃a agre sti vacce aliõ iuuamentũ scz electionẽ sterco ris q̃ exurit canes q̃ ex vicino sibi nimiũ ap propinq̃nt. alij etiã canes q̃ sterc̃ora taliũ vac caꝝ inueniũt circa ipsoꝝ odorẽ se occupãt q̃ usq̃ imbelles bestie fugiãt piculũ 7 euadunt. De hoc q̃re supra in lra B. de boue 7 õ buba lo q̃ est bos agrestis

De vitulo Cap. CIX

Vitul⁹ a viroꝝ etat̃ dict⁹ est. vt dicit Isi. li. xij. Nã statim q̃ nasc̃it a ꝑtu te. ppa ad q̃renda matr̃ vbera erigit 7 leuat matr̃ vberib⁹ statiz reficit 7 lactat ma terna lingua lingit 7 ab omni imũdicia ꝓtra cta ex vtero abstergit 7 purgat. Nasc̃it ei sic̃ 7 eq̃ in fronte pustula q̃dã nigra quã magi fo re amoris asserũt incẽtiuũ Hãc pustulã mat statim amputat 7 detruncat. nec eũ admittit ad vbera nisi p̃dictũ vir⁹ auferat et p̃scindat. Idem dicit Aristo. De eq̃ 7 eius pullo. simili ter Auicen. q̃re supra in lra E. de eq̃. Vitul⁹ matrẽ diligit. 7 ei⁹ mugitũ sequit 7 cognoscit Vbera q̃ fugit fronte excutit. 7 sic vberiorez lactis effusionẽ a matre q̃rit. lacte satiat⁹ salit hilaris 7 discurrit saliẽdo. a matris aũt vesti gijs nõ discedit. Sile dic̃ Aristo. li. viij. q̃ vi tuli castrant⁹ post vnũ annũ. 7 si nõ castrent⁹ il lo tpe erũt pui. Et ẽ castratio vitl'oꝝ ꝑm hũc modũ. pternunt⁹ vitli in ẽra 7 scindit⁹ corũ. 7 exꝫmunt⁹ testicli 7 erigunt⁹ coꝝ radices ad su perꝰ 7 corũ nerui. 7 ligat⁹ scissura q̃usq̃ exeat sanguis extra. 7 si accidit apostema cremabũt testiculũ abscisum. 7 ponũt cinerẽ sup aposte ma 7 sic loc⁹ sanat. Est aũt in mari q̃dam be stia hñs similitudinẽ vitli. ppt̃ q̃ vitul⁹ ma rin⁹ nuncupat. hec parit in terra more pecu dũ. more canũ coit. nunq̃ parit pl⁹ q̃ duos. e ducat mãmis fetũ. nõ ante vndecimũ dic̃ du cit fet⁹ ad mare. sed deiceps assuefacit eos ad natandũ. difficiter interficiunt⁹ nisi capite le so. mugiũt sic̃ vitli. ppter q̃ vituli nũcupant⁹ voce 7 vultu ꝑm salutant cũ matrima disci plina. Nullũ animal grauiori somno premit pẽnis q̃bꝫ in mari vtunt⁹. humi vice pedũ ser pũt. pelles hirsutas 7 crinitas habent sic̃ vi tuli q̃ detracte sensum equoris retinent. sem perq̃ maris estu recedẽte inhorrescũt. Detre re eⁱ⁹ pennule vim somnifer̃ dicũt inesse. so mnosq̃ puocat si supponat⁹ capiti. Nucusq̃ Pli. li. viij. ca. xij.

De vrso Cap. CX

Vrsus est vocat⁹ eo q̃ more suo formet fet⁹ q̃i orsus. vt dicit Isid. lib. xij. Nã aiũt eos informes generare pl⁹ 7 car nem q̃ndam nasci. q̃m mater lambendo mẽ bra componit. Vnd̃ est illd̃. Sic formet lin gua fetũ quem protulit vrsa rẽ. Sed hoc im maturitas part⁹ facit. Deniq̃ tricesimo die generat. Vñ puenit vt p̃cipitata fecũditas i formes. pereet Vrsoꝝ caput est inualidũ vis matima in brachijs 7 in lũbis. Vnde intẽdũ erecti insistũt. vt dic̃ Isidor⁹ lib. xij. in capi. d̃ bestijs. Vel d̃ vrsus ab vrgendo. q̃ fortit⁹ vr get ac stringit quem apprehẽdit. De vrsis di cit Pli. li. viij. cap. xxxvij. Vrsorũ inq̃t coit⁹ ẽ in initio hyemis nec vulgari q̃drupedũ mo re coeũt. sed ambob⁹ cubantib⁹ 7 complexis recedũt deinde ab inuicem. 7 intrant specus separatim. in q̃bꝫ pariũt. xxx. die. 7 nõ plures q̃ q̃q̃. sunt fet⁹ candidi. 7 informis caro. parũ maior q̃ sint mures sine oc̃lis 7 sine pilo. vn gue tñ ꝑminent. bũc lambendo paulatim fi gurant. nec vident homines q̃cq̃ rari⁹ q̃ vr sos coeũtes vel pariẽtes. ideo mares q̃drage nis diebꝫ latent. femine q̃ternis mensibꝫ. lati bula sua edificant cũ ramis 7 frondibꝫ. 7 sunt penetrabilia ymbrib⁹ molliq̃ fronde contec̃ta. primis bis diebꝫ bis septenis tam graui somno opprimunt⁹. vt nec vulneribꝫ valeãt ex citari. tũc pinguescunt miro modo. Et sunt eⁱ⁹ adipes apte contra ꝑfluuiũ capilloꝝ. post hos dies residẽt ac priorũ pedum suctu vi uunt. fet⁹ frigentes opprimendo ad pect⁹ fo uent. 7 cubãt sup eos sicut volucres. Virũ

aũt est victu qõ credit Theophrastus. s. vsorũ carnes tũc temporis coctas crescere si seruent. nec inuenirĩ tunc aliqõ cibi in aluo vestigiũ nisi modicũ de humore. Circa cor aũt habet tũc sanguinis quas guttas z nihil oino in reliquo corpore inueniri põt. in vere p cedũt. z tũc masculi sunt pigues. Cuius rei cã est occulta. põcipue cum tũc tpis nec cibo nec somno sunt sagiati. põterq; diebꝫ bis septenis Exeuntes aũt specũ q̃ndam herbam querũt quã comedũt vt lapent ventrez quẽ habẽt tẽ cõstrictum. Oculi eoꝝ tũc sunt hebetati. z iõ tũc maxime expetũt fauos apuꝫ vt os vulneratũ puncturis apum sanguinãdo releuet ẽ/uedinem z dolorem oculoꝝ. Caput habꝫ de bile qõ est fortissimũ in leone. et ideo si vrgẽte vi q̃ndoq; de rupe se precipitent. collapsi sup arenam defacili moriunt. Cerebꝫ vt dicunt habent venenosum. z ideo eoꝝ capita qñ occidunt in spectaculis cõburunt. ne gustãtes aliq; de cerebro invsinã rabiem quertantur Pugnant ptra tauros z auersi rapiũt ore ipsos. pedibusq; omnibꝫ in cornibꝫ suspensi põdere deiciũt et tũc mordendo eos dilaniant z occidũt. Nec alicui animalium inest tanta solertia ad maleficia sicut vrsis. Ducusq; Plinii. lib. viij. c. xxxvij. De vrsis aũt dicit Aristo. li. vj. Ursus inq̃t comedit omnia indifferẽter. Comedit eñ fructus qñ ascendit arbores et frangit alueoria z comedit mel. z infestant apes ocl'os eiꝰ z pũgunt linguam. et qñq; fugiunt ipm. z comedit cãcros z formicas ppter medicinã. z comedit carnes ppter eiꝰ magnã fortitudinẽ. Et pugnat cũ ceruis z porcis agrestibꝫ z cum canibus z cum tauris. z psternit eos. z vadit erectus ptra eos z tenet manibꝫ cornua et sepe vincit eum. Est aũt animal impatiens z iracundũ volẽs se vindicare de singulis que tangũt eum. z ideo si aliquẽ pcutientẽ se inuaserit si alius eũ tetigerit dimittit pmum z statim inuadit secundũ. z si tertiꝰ statim eum leserit dimittit pmum z secũduz z mox contra tertiũ insurgit. Et qñ capit pelvis ardẽtis aspectu excecat. catenis colligat ludere appellit z per verbera domesticat. Animal etiam est instabile z multũ inquietuz. vñ tota die circuit circa stipitem ad quẽ vinculũ alligat. pedes suos sugit z lãbit. et in eoꝝ suco delectat. miro mõ scit scandere sup arbores vsq; ad altissimas ipsarũ arborũ summitates. Solẽt aũt mellificare apes ĩ arboribꝫ cõcauis quaꝝ fauos deprehendens vrsus p odorem ascẽdit vsq; ad locũ mellis. z faciens vnguibꝫ in arbore apturã extrabit mel et cõmedit. ex consuetudine freq̃nter qñ esurit ad locum redit. qõ attẽdens venatoꝝ circa arbores pedem sudes z palos acutissimos vndiq; circũfigit Ante apturam ꝯ malleuz valõ ponderosum cũ reste suspendit Veniens ita q; vsus esuriens et mel extrahere cupiẽs per malleũ impedit. qõ videns quasi pede malleum a se pũcit. sed rediens malleus ipm ad aures tangit. sup quo indignatus fortiꝰ a se malleum reiicit q̃ impetuosus rediens acriꝰ ipm ferit. z tãdiu cõtra trũcum siue malleũ sic cõtendit q̃usq; ex frequẽti ictu caput qõ habet debile deficit. z cadens inferius super palos ppria stultitia se occidit. Istũ modũ venãdi vrsos narrat theophrastꝰ. z istũ eundẽ modũ a venatoribꝫ vrsoꝝ in germanicis partibꝫ intellexit.

De vrsa Cap. CXI

VRsa aũt bestia ẽ seuissima. et maxime qñ catuli sui rapiunt. nã illi cura ẽ õ salute filioꝝ. ideo eos diligẽtius lambit. lactat z nutrit. z circa illos defendendos sepe potent̃ p viribꝫ se oppõit. impgnata a masculo se diuidit. z vsq; ad filiorũ informationẽ vlteriꝰ nõ accedit. vt dicit idem. In tpe luxurie se abscondit z videri a mortis tpe erubescit. Masculi etiaz eis tũc tpis parcũt z voluptatis gr̃a eas infra partꝰ tpa nõ accedunt. vt dicit Aristo. Plinius z Auicẽ. Item Plini. li. x. cap. lxxiij. Ursi inq̃t nõ lambunt potum vt bestie habẽtes serratos dentes. nec sorbẽt vt habẽtes cõtinnos sic̃ oues z homines. sz aquã mortsu vorant.

De vulpe Cap. CXII

VUlpes est dicta q̃si volupes. est eniz volubilis pedibꝫ z nunq̃ rectis itinerib. sed tortuosis amfractibꝫ incedit. fraudulent̃ animal insidijs decipiẽs. Nã dũ nõ habuerit escã mortuã se fingit. sicq; aues descendẽtes q̃si ad cadauer rapit et deuorat z transglutit. vt dicit Isi li. xij. Vulpes semp claudicat. Nã crura eiꝰ dextra breuiora sunt q̃ sinistra. Pellem habet mltũ villosam calidã z pilosaz caudã magnã. quã dũ canis rapere putat dẽtes z os pilis replet z obturat. Contra tarũ p mãsionibꝫ pugnat z ipsiꝰ focum vrina z stercore polluit z defedat. et sic de ipso nõ violẽtia sed dolo z fraudulẽtia triumphat. Foueas z loca subtranea habitat z freq̃ntat. aialia domestica plus q̃ silvestria

rapit ⁊ deuorat Et vt dicit Aristo. li. viij. cer
uus est amicus vulpis. et ꝓpter hoc pugnat
ꝓtra melũ id est contra taxũ ⁊ ipm iuuat. Na
turale est odiũ inter vulpeculã ⁊ melũ siue ta
xum quem sepe supat vulpes. dolo potius q̃z
fortute. Est aũt animal vorax ⁊ gulosum. et io̅
generat filios cecos sicut leo et lupus. vt dic̃
Aristo. lib. xvj. Nam vt dicit Soli. In oib⁹
facientib⁹ filios incõpletos causa est gulosi-
tãs. q̃ si expectaret natura vsq; ad ꝓplemen
tum sugendo interficerent matrẽ. ⁊ ideo natu-
ra facit fet⁹ nasci ante ꝓpletionẽ ne nimis ex
pectando plenã formatiõez auiditate nimia
nutrimẽti interimerẽt matres suas. vt dicit
idem. Animal siq̃dem est fetidũ corruptũ et
loca reddit sterilia ⁊ corrupta vbi morari cõ-
tinue cõsueuit. ventrẽ ⁊ guttur habet album
⁊ delicatũ ⁊ caudã ⁊ tergũ habet rufum. an-
helitũ habet fetidũ. ⁊ morsum aliq̃tulum ve
nenosum. vt dicit Pli. Qñ eam isequunt ca-
nes caudam inter crura recolligit. ⁊ qñ vidz
se nõ posse euadere in cauda villosa vnã re-
colligit. quã sup canes ipam subsequẽtes pũ
cit ⁊ diffundit. cui⁹ fetorem abhorrẽs canuz
multitudo aliq̃tulum ei cedunt. Domesticũ
⁊ domitũ in necessitate se fingit. sed noctu o-
portunitate aliqua siluas petit. Et q̃zuis mꝫ
tum sit in se versuta ⁊ malicioſa. in multis tñ
est vtilis ſm exercitiũ medicine. vt dic̃ Pli. li
bro. xxviij. Adeps eñ ei⁹ ⁊ medulle mꝫtuz di
cunt valere ꝓtra neruoz cõtractionẽ San-
guis ꝛ diuretic⁹ vñ mꝫtũ valere credit ad la
pidũ in vesica ⁊ renib⁹ fractionẽ. Alias ponit
Pli. ibi de virtute vulpiũ magoz opiniones
de q̃b⁹ non curo facere mentionẽ. Dicit tñ q̃
si quis linguam vulpis habuerit in anulo vꝫ
in armilla talis nõ patiet. vt dicit ſm magos
caliginẽ oculoz.

De verme Cap. CXIII

Vermis est anial qđ de carnib⁹ sepe et
herbis nascit. sepe aũt de oleribꝫ, pcre
at. aliq̃n ex sola hũoz corruptõne. ali-
q̃n ex semiũ cõmixtione. ⁊ aliq̃ndo ex ouatiõe
vt patet in tortucis ⁊ scorpionib⁹ ⁊ lacertis.
vt dicit Ysid. li. xij. Dicit aũt ſmis q̃si vertẽs
vꝫ q̃si verrens. quia in multas ptes se vertit.
vel quia verrit. id est ad ptes oppositas se tra
hit. nõ eñ sicut serpentes squamarũ nisibus
ſmis repit. sed in diuersas ptes corpusculuz
suum trahit. vt dicit Ysid. In vere tñ de late
bris vermes exeũt. ⁊ io̅ forsan ſmes a verno
exitu nomẽ sumũt. vt dicit idẽ. Sũt aũt ver
miũ multe differẽtie sic̃ dicit idẽ. Nam q̃dam
sunt aquatici. ⁊ q̃dam terrestres. Et istoz q̃-
dam sunt in herbis ⁊ oleribꝫ. vt eruce ⁊ ꝓsimi
les. q̃dam in arboribꝫ vt teredines. ⁊ q̃daz in
vestib⁹ vt tinee. ⁊ q̃dam in carnib⁹ vt mado-
nes q̃ ex corrupta humiditate in carnib⁹ pu-
tridis generant. q̃dam in aialib⁹ vt lumbrici
⁊ ascarides in visceribꝫ. syrones in manibus
pediculi ⁊ lendes in capitib⁹. q̃ omnes ex hu
moribꝫ corruptis in anialiũ corporibꝫ interi
us vel exterius generant. Sunt ⁊ alij ſmes
terre longi ⁊ rotundi molles et lubrici terrei
quos in terra venant talpe ⁊ q̃b⁹ pisces i aq̃s
capiunt quando hami talib⁹ vermib⁹ inescã
tur. Et dicit Constan. q̃ tales ſmes valent
ꝓtra spasinũ ⁊ ꝓtractionẽ neruoz. Valẽt etiã
ꝓtra morsum serpentis ⁊ ictũ scorpionis Et
inter vermes q̃dam sunt q̃ oino carent pedi-
bus vt colubri ⁊ serpentes. et q̃dam sunt qui
multos habẽt pedes vt sextupedes. Et q̃dã
sunt valꝺ pernicioſi ⁊ nature homis inimici
vt serpẽtes et ceteri venenosi. Et sunt q̃dam
anuloſi corpis q̃ non habẽt neruos nec ossa
nec spinas nec cartilagines. nec sanguinẽ. et
omnes tales si in oleo tingunt moriunt. i ace
to ſo reuiuiscunt. vt dicit Aristo. et Pli. Et
sunt q̃dam vermes qui generant ⁊ generant
⁊ q̃dam qui generant ⁊ nõ generant vt sala-
mandre. et in talibus nõ est sex⁹. Dis ⁊ mul-
tis alijs modis ſmes tam maiores q̃z mino
res variant.

De vermiculo Ca. CXIIII

Vermiculus est vermis modic⁹ a ver
me diminutiue dictus. quales solẽt
in lignis ⁊ fructib⁹ inueniri. sic̃ Da-
uid. ij. Reg. xxiiij. tenerrimo ligni ſmiculo cõ
parat q̃ teredo vel terebucea dicit q̃ cũ sit na
tura mollis lignũ durissimũ pforat. imo ni-
hil est durius eo dum tangit. nihil mollꝰ dũ
tangit. vt dicit glo. ibi. Vermis igit precipue
terrestris nascit ex humo et foliis ex fructib⁹
⁊ lignis. finita hyeme pcedit de visceribꝫ ter
re tpe verno. salsa cauet ⁊ fugit. ⁊ aromatibꝫ
amaris ꝓdita non tangit. vestes lineas non
rodit sic̃ tinea. laneam vestem destruit ⁊ con
sumit. ⁊ maxime illas vestes laneas cõsumit
vermis quarũ carnes tetigit dens lupinus.
Nam lana ouis deuorate a lupis tineas ge-
nerat ⁊ pediculos. vt di. Arist. li. viij. et Pli. li.
x. Vilis ⁊ mollis ẽ ſmiculus ⁊ rotũdus. sub
tilia ⁊ gracilia sunt ei⁹ extrema ⁊ media gros
siora. occulte mordet arborem et ꝓsumit. pl⁹

ore ꝙ pedib⁹ se trahit. vilis est. flexibilis ꝛ exanguis. In oib⁹ vermib⁹ est sensus tactus et gustus. vt dicit Pli. lib. xj. cap. lxxj. Unde p cepto sonitu vl strepitu latescūt. iter sapores discernūt. amara em ꝛ salsa refugiunt ꝑmes. ꝛ dulcia appetunt ac sugūt. vñ dentib⁹ alij pdant. ꝛ alij vnguib⁹ ꝛ rostris ad necessitatem rapiūt. alij acumine excauant. alij sugūt. lambunt. sorbent. vomunt. mandūt. nec minor ē varietas in pedū ministerio vt rapiāt. distrahant. ꝑmant. pendeant. terrā fodere non cessant. vt dicit Pli. ibidē. s. li. xj. ca. lxxj.

De vipera Cap. CXV

Vipera est gen⁹ serpentis venenosi. ō qua dicit Jsi. li. xij. Vipera est dicta eo ꝙ vi pariat. Nam cū venter ei⁹ ad ptum itumuerit. catuli nō expectātes maturā nature solutionē corrosis ei⁹ lateribꝫ. cum matris interitu vi erumpūt. Dicit aūt ꝙ masculꝰ ore inserto in os vipere semen expuat. illa aūt ex voluptate libidinis in rabiem versa caput maris ꝑscindit. itaꝙ fit ꝙ parens vterꝙ pereat. masculus dū coit. femina dū parit. Ex vipera fiunt pastilli. q̄ trocisci tyriaci nominant. ex q̄bꝫ fit tyriaca. i. remediū cōtra venenū. De viperis dicit Pli. li. viij. c. xl. Vipa sola inter serpentes in terre cauernis se abscōdit. Alij aūt omnes in cauernis saxorū aut arborū se occultant. famē sustinent diutissime. in forti hyeme intra tre viscera siue fissuras se recolligit ꝛ prius euomito veneno vsqꝫ ad veris tpa dormit. Cum aūt calore solis posit terre apiunt. vipa expergefacta egredit de cauernis. Et q̄ visus ei⁹ ex longa mora ptraxit in tenebris caliginē. feniculi radicem vl herbam querit ꝛ ei⁹ succo oc̄los linit hebetatos ꝛ sic herbe gustu oculos acuit vt visuꝫ recuperet quem amisit. Est aūt tyrus species vipere maxime venenositatis. de quo dic̄ Aristo. li. viij. Tyr⁹ ē sicut ꝛ thenethea. i. cocodrillus. latet in hyeme. sed post expoliat corīū qō est inter oculos suos. ita ꝙ ille qui nō cognoscit hoc accidens putat ꝙ ille cec⁹ sit. deinde aufert corium capitis totaliter vno die. ꝛ sua expoliatio est sicut exit⁹ embrionis. ꝛ sic renouat qñ deponit senectutē Jtē in codē in fine Jnuenit tyr⁹ q̄dam quē serpentes magni fugiunt cuius sit parū⁹. et sunt pili supra totum corp⁹ suū. ꝛ qñ mordet aliq̄d putrescūt omnia que sunt in circuitu morsus statim. Et inuenit vn⁹ puus tyrus in india. ꝛ morsus eius est ita fortis ꝙ nō inuenit contra ipm medicina

De vipera dicit Ambro. in hexame. ominuz serpentū neq̄ssimū est genus vipere q̄ cū cupiditatem assumpserit coeūdi murene rep̄rit copulā. pgredit⁹q̄ ad lit⁹ aque vbi credit murenulaz latitare. sibilo aūt euocat vipa murenulam. ꝛ puocat ad amplexū. que vocata statim adest. vipa aūt videns eam ad copulā ꝑparatā totuz venenū suū euomit. ꝛ ad amplexum murenule tūc accedit. complexo ꝙcubitu vipera venenuz qō emo mnerat haurititerū ꝛ resumit. et sic cū veneno resumpto reuertit ad cauernā. Vipa insup vt dicit Pli. lib. xxix. c. j. lapidē quendam deglutit. qō pcipientes scithe viperam caute apiunt ꝛ lapidem eximūt. ꝛ eo vtunt ꝓtra venenū. Jtez ibidē. quē dra co vl aspis vulnerat caput vipere appositum vulneri sanat. Et econuerso quē vipa pūgit caro aspidis attrahēdo venenū vipe sanare consuevit

Jncipit liber. XIX. De coloribꝫ odoribꝫ et saporibus.

De scriptis ꝓ

prietatibꝫ rex spūaliū ꝛ corporaliū tam simpliciū q̄ compositaꝙ put ad mam⁹ nras ꝑtinere potuerunt. Hūc posteremo de q̄busdā accidentibꝫ corpalium rerum substantias cōcomitātibꝫ coopante diuina gratia est hic attendendū. Primo de colore. Scōo de odore. Tertio de sapore. Vltimo de liquore. Color est dict⁹ vt dicit Jsi. li. xviij. eo ꝙ colore ignis vel claritate solis ē pfect⁹. Vel color a colendo est dict⁹. eo ꝙ colant colores ad hoc vt summe subtilitat⁹ sint ꝛ intime puritatis. Colores aūt quomō nascunt aut fiunt. de his quere infra in fine de coloribꝫ. Est aūt color ꝛm Aristo. in li. meth. extremitas ꝑspicui in corpe termiato. Rei ei corpalis visibilis superficies et terminus colorū differentias quas recipit ex natura mixtionis elemētoz ꝛ dominio in corpe compositi dicit. q̄ mixto ꝑspicuoz diaphano p actum alem vnionē lucis radiantis sup ipsam imaginabilem ꝛ ꝑspicui corpis superficiē visui repraesentat. Et ꝓpter hoc dicit Aristo. in secūdo li. de aīa. ꝙ color ē motiu⁹ visus ꝛm actū lucidi. Nā lux ē act⁹ ꝛ pfectio lucidi sen ꝑspicui. Naturā em coloris in corpe mixto ex alic⁹ elemēti dominio essentialr exuētis. pducit lux ad actū immutatiōis visus. Quāuis em color na

tūr̄aliter ⁊ essential'r sit in mixto. nō tñ hz po/
tentiā manifestandi se nisi p lucē sup ipsū su/
pficiē actualiter radiātē. Vñ color ad sui ma
nifestationē sp indiget luce. sed non ecōuerso
q̄ lux ad sui manifestationē nō indiget colo/
re. sicut color indiget luce actual'r existēte vt
luce mediante colorīs q̄litas visus organo i
primat. Et ideo posuerūt alīq̄ p rō visibilis
radicaliter ⁊ formaliter est in luce. q̄ ipsa sub
lata rei colorate q̄litas visui nō apparet. Ha/
bet aūt color actualez essentiā in tenebris. vt
dicit cōmen. in secūdo de aia de imutatōe vi
sus ⁊ colorīs. nō em̄ creat lux colorē cū in sua
actualitate ex dominio elementi sit in mixto
sz lux extrīseca diffusa sup colorē et sup medi
um disponit ipm medīū dando ei formā per
quā possit recipe speciem colorīs. et ideo p lu
cem fit dispositiue imutatio i medio p q̄ de
ferf colorīs differētia ad organuz visus. vbi
fit iudiciū de colore. ⁊ ideo in tenebris rema
nent colores in sue essentie actualitate sic̄ ex/
pōsse dic̄ cōmen. sup id pspectiue. li. j. cap̄. vlti.
q̄ lux nō exigit ad visionē colorū nisi in altera
duaz causaz. aut q̄ sine luce non extendunf
forme colorz in aere. aut q̄ si tūc extēdunf nō
opanf in visum nisi p lucem. vñ ad existentiā
colorīs lux nō exigit. sz tñ ad ei⁹ manifestatō
nē. ⁊ q̄uis nō manifesteť in tenebris color. p/
pter ƀ nō erit supflu⁹ vl' ociosus cū sp pficiat
suā naťam ⁊ subam Et q̄ nō videť i tenebris
nō est ex ďfectu coloz sz pot⁹ ex defectu a pte
recipiētis. eo q̄ nō habeat dispositōez quam
oportet ipm habere. Si ergo alicubi dicūt
autores colorē nō esse in actu sine luce intel/
ligendū est de actu manifestandi ſ ad visum
nō de actu existēdi. Ornat itaq̄ lux extrinse/
ca colores ⁊ decorat. et ipsos prius exītes in
esse specifico visui manifestat. nō tñ primitus
eos causat. ⁊ ƀ intelligo de luce infusa extrin
secus sup res. Nam ſ⁹ lucz celestz ad interio
ra rez invisibiliter penetrās coopantibz q̄tu
oz elem̄toz q̄litatibz colores ꝓcreat atq̄ cau
sat. ⁊ sic generatos ⁊ exītes in esse specifico su
pueniens lux visibilis clarificat nobilitat et
oculis manifestat.

De materia colorīs Cap̄. I

Est aūt pspicuuz bñ termiatū mate
ria colorīs. et hoc est solū vel maxime
humidū. q̄niam siccū ⁊ terreū inq̄tū
hmōi nō est pspicuū. siccū ſ⁹ igneū nō descē
dit de spera sua. neq̄ hic inferi⁹ inueniť. q̄niā
sola forma ignis generať ꝺ potētia alicui⁹ ele
menti ex q̄ debet mixtū ꝓstitui. vt patz ex lib̄.
de generatiōe. Illō ſ pspicuū hz tres differē
tias materiales. q̄ aut est maťia subtilis. aut
est grossa. aut mediocris. Si mediocris. tūc
est humidū aqueū m'tū abūdās sup siceū ter
reū ⁊ sup humidū aereū deficiēs ab hūiditā/
te aerea. vel erit aereū multū alteratū p siccū
terreū. ita tñ q̄ excedat grossiciē Si aūt sub/
tile sic est hūidū alteratū ad naturā aeris siue
humidū alteratū aereuz. Si aūt est grossum
tunc est alteratū ad grossiciem ⁊ siccitatē ter
re. ita q̄ excedit mediocritatem.

De materia coloris nigri Cap̄. II

Materia ergo colorīs pspicui. aut erit
sicca p dominiū. vel humida p do/
minīū. vl' mediocriter sicca ⁊ hūida.
Si ſ⁹ dominef siccitas in materia. tūc si est
actio calidi p dominiū generabiť albedo. q̄a
calidū rarefacit ⁊ disgregat ptes maťie ⁊ sub
tiliat ac generat claritatem ⁊ pspicuū Et ſm
hoc dicit Arist. li. de aiaľ. xix. q̄ generať albe/
do ex paucitate hūoris in materia sicca p do
minīū calidi agentis ⁊ subtiliantis. sicut pa/
tet in calce ⁊ ossibz combustis ⁊ alīs ꝓsimili/
bus. Si ſ⁹ agat in materia dñans frigidi/
tas tūc generať nigredo q̄niā ꝓstringit ptes
materie sicce ⁊ ꝺgregat ac opilat subam rei ⁊
ꝺdēsat ac obscurat. Obscuritas aūt est ꝑua/
tio nō solū lucis. vez̄ etiaz colorīs quēadmo
dū claritas est differentia colorīs sic̄ lucis. q̄/
niam est conditio visibil'simpl'r. et tunc ma/
gis termiať siccū q̄d exigebať ad generatiōez
albedinis. ⁊ sic inducit color niger. Si ergo
sit hūida materia tunc a calido dñante gene
rať nigredo q̄ calidū adducit ptes hūiditas
⁊ consumit humidū q̄d exalat in fumū nigz.
vt patet in lignis viridibz ⁊ humidis. de q̄z
extremis exit humor niger q̄n exurunf. vnde
dicit Arist. li. methe. Ustibilia sunt q̄ habēt i
poris hūorem debilez qui nō pōt resistere ca
lori ignis. nec tamē statim suffocať. sz potius
alit ignem. Vñ patet q̄ humidū ē potissimū
in q̄d agit ignis. ⁊ illud humidū est cā nigre/
dinis p calorīs actionē quoniaz calor agens
exalare facit subtile ⁊ humidū aquosuz ⁊ eva
porare aereū ⁊ remanet q̄d ē terreū atq̄ gros
sum. propter quod oportet necessario vt ni/
gredo generef. Dicit em̄ Aristo. li. methꝫ. iiij.
q̄ natura terrestris subtilis. ⁊ claritas aque.
et natura aeris faciunt albedinem in argēto
viuo. et ideo oppositā istorum inducunt ni/
gredinem in sicco derelicto ex actione calidi

in humido. Et sic dicit Aristo. li. xix. q nigredo generat in oculo ꝓpter multitudinē hūidi nam calor naturalis agēs in hūidū terminādo z digerēdo z exiccādo in fine nigredinem derelinquit.

De generatione coloris albi. Capitulū. III

Si ꝙo sit materia humida z illō vincat dominās frigiditas tunc albedo generat vt apparet in niue pruina et i caniciei in hūoribꝫ fleumaticis Quāuis em frigꝰ aggreget humidū. nō tñ sicut siccū. humidū em cū sit pspicuū magis est aptū natū ad nobile esse coloris. Propterea hūidū cōpressum parat ad sparsionē z ptiū sepationez Sic aūt nō est de sicco ꝓpter qō magꝭ parat. ꝙuis p compssionem ad receptiōez claritatꝭ z aptionē ꝙ siccum. z ideo pōt melius frigidus generare albū in humido ꝙ in sicco. Et sic intelligēdū est qō dicit Arist. li. xix. q albedo generat ex aere vaporoso. i. declināte ad hūiditatem aqueam. z hoc ꝓpter frigidi actionem. Qꝫ ꝙo dicit cōmen. q albedo generat ex igne claro admixto cum elemento valde diaphono intelligēdū est de claritate que p trāsumptionez albedo sepꝰ ab Arist. nūcupat. sm q albedo ꝺr generari in nubibꝫ ex refulgētia radiorū in eis si tenues fuerint atq rare. Et sic etiam flāma aliqñ apparet alba aliqñ materia aeris ē subtilis in q radiat vapor ignis. z tal albedo nō est ꝓpria sed potiꝰ trāsumptiua. Possemus tñ extendere ꝙbū cōmen. q dicit ꝑ de igne rōne pspicui qō est materia ꝓpria albedis nō rōne sue actionis. Unde hoc qō dicit debet itelligi de igne qui debet esse materia colꝛis. et non de efficiente extra. z sm hoc itelligitur materialiter. nō effectiue. neq formaliter.

De gradibꝫ inter albedinē et nigredinem. Capitulum. IIII

Sunt aūt inter albedinē z nigredinez multi gradꝰ intermedij sm intensiōez dominij tā qualitatū actiuaꝝ ꝙ passiuaꝝ sm esse debilꝰ z fortꝰ mltiplr z sm multos ḡdus. Quoniā ꝙto plus dominat siccitas tanto cum maiori difficultate subtiliat z rarificat z elucidat. z sic difficilꝰ fit pspicuus z ꝓsequens albedo. eo q siccū est densus ac solidū in ꝙtum hmōi z obscurꝫ. Quanto ꝙo dominū sicci fuerit minꝰ z calidi maius fuerit dominū. tanto melius z citius poterit albedo inde generari. Similiter ꝙto siccitas fuerit maior z frigiditas intensior. tanto magis generabitur nigredo ex partiū cōpactiōe z extensione obscuritatis z ꝓuatiōe claritatꝭ. z supfluitate terminationis pspicui. Similiter est de humido. quanto em maiꝰ fuerit dominiū hūidi ꝓportionabilis cōbustioni. dūmodo sit dominū calidi. tanto maior erit fumus z caligo z denigratio. ꝙto ꝙo dominū humidi sit maius dūmodo sit dominū frigidi ꝓportionabiliter crescens erit similiter intensio albedinis. Si ꝙo fuerit dominū humidi magnū. z parum de dominio calidi. remittet nigredo. Similiter si sit dominū humidi magnum z dominū calidi paruū z frigidi paruum. remittet albedo. si ꝙo fuerit dominiū hūidi aliqntulum dominū ꝙo calidi magis nigredo magna poterit generari. qñ ꝙ tamē calidū generat albedinē in humido. vt patet in albedine oui cocti. zqñ ꝙ ignis in lignis viridibꝫ z hūidis relinquit cineres albos post finalem terminū sue actionis. ꝺ tñ nō est vera illa albedo qniam semp apparet in eo vestigiū pspicui male terminati ad modū superficiei cristalli clari. Et hoc apparet si scindat. licet nō ꝓtēdat hec pspicuitas per medium corꝓris pspicuitate simplr actuali z cōpleta. Uñ patet q nō est vera albedo. Uñ illa albedo derelinquit ibi ꝓpter debilitatem calꝛis agētis. ita q vincit frigiditas intrinseca z innata. Est aūt albumen coctū album qr non tangit ab igne ꝓpter testam. q si immediate tangeret. vtiq in ipso nigredinē generaret. Agens insup calidū in humidū primo generat nigredinē z fumū z vincēs humiditas inducit siccitatē in materia in quā agit. z sic illa inducta siccitate facit nouam transmutationē z generat nouū colorē in subtiliatōe sterci. Et licet caliduz aggreget onogenia ꝓpter qō condēsat z obscurat. tñ siccuz habet aliqd sibi annexū de humido ratiōe cuius pōt disgregare. Et licet in ꝓncipio congreget ratōe dominij. tamē post aggregationē ipm aggregatū subtiliat. qr ei⁹ opatio specialis est subtiliare materiā in quā agit dūmō sit sicca. Nō dico ꝓpter hoc q aliqñ agit in humidū z rarefacit illud. frigidū ꝙo nō ordinat ad rarefaciendū. sed stat in ipso actu ꝺēsandi tanꝝ i actu ꝓncipali. qr aggregat tam omogenia ꝙ etherogenia

De actione calidi z frigidi. Cap. V

Si ꝙo sit actio calidi et frigidi mediocriter concurrens

in materia sicca tūc generabit color medi⁹ necessario. qz calidū subtiliabit in generatiōem albedinis. Frigidū ꝺo econtrario aggregabit eam in generationē nigredinis. Cū ergo in quolibet puncto simł agant equalit oporteꝛ ꝙ inducant in quolibet pūcto simł albedinem z nigredinē. qz oportet ꝙ fiat color cōpositus ex eis. Et iste plus debet habere de nigredine. qz siccū min⁹ se hz ad album q̄ ad nigrū. ꝓpter ꝺuationem ꝓspicui z obscuritatē innatam. z plus se habet ad aggregationē z innate aggregationis ꝓseruationē q̄ ad subtiliationē z rarefactionē. Si ꝺo cōcurrāt mediocriter in materia humida ꝙ dominiū sil'r generabit color medi⁹ qui habebit plus de albo q̄ de nigro. quoniam humidū ꝙ dominium rōne ꝓspicui puri magis se habz ad albū q̄ ad nigrū. z respectu agētis frigidi facilius se habet q̄ respectu calidi. q̄niam calidū agit in humidū exalando z consumēdo. frigidum ꝺo solū modo ꝓseruādo illud in sui nata ꝙ viam ꝓsolidatiōis z ꝓpactiōis. Si ꝺo sit materia mediocris. tunc erit sp color medius. Si ꝺo sit in tali materia actio calidi ꝙ dominiū. tūc qz pōt facil⁹ hūidū trāsmutari in nigredinē q̄ siccū in albedinez. generabit color pl⁹ habēs de nigredine. sicut patet qñ humidū z siccū diuidunt adinuicē. citius generat calor colorem nigrū in būdis et in viridibꝫ lignis q̄ in lapidibꝫ combustis in q̄bus calt generatur z ꝺsimilia. Si ꝺo fiat actio frigidi ꝙ dominiū in materia mediocri oportet colorem esse mediū compositū magis ex albedine. q̄niam hūidum magis se habet ad albedinem q̄ siccū ad nigredinem siue aliquē colorē. eo ꝙ i humido est materia ꝓspicui que est ꝓpria materia coloris. In sicco aūt non inc̄tuz hmōi respectu ꝺo agentis saltem vno modo est humidū obedientius sibi q̄ possibile est ꝓpter ꝓ uationem soliditat⁹ z duriciei cuiusdā naturalis que est i sicco. Licet em̄ siccū de se sit natū ꝺgregari. nō tm̄ est ita bñ cōgregabile sicut humidū. vt patz in lapide q̄ licz suba sit ꝺpacta nō tm̄ facile recipit maiorē ꝺpssionē a causa agente Videm⁹ em̄ in multis ꝙ frigidū de facile ꝺducit albedinem. vt in niue qō nō tm̄ apparet exemplariter qñ agit in materia sicca Si ꝺo ꝺcurrant mediocriter in materia mediocri fiet mediū necessario qō erit eq̄ distās ab extremis. Si em̄ qñ est dominiū soluz ex parte agentis alteri⁹ vel solum a parte matie accidit color cōpositus ex altero magis et ex altero minus. tunc q̄ndo equant⁹ tam agētis q̄ patientis erit color se habens equaliter. vt patet ex ꝓdictis. Et ita erūt due extremitates z q̄nq̄ medij. Nec videt ꝙ pluribꝫ modis poterūt medij esse distincti fm speciem sicut declaratū ē per istam diffinitionē diuisam ꝓ opposita membꝛa nec superflua nec diminuta. Aristo. etiā testat⁹ ꝙ tm̄ sunt q̄nq̄ medij colores quoꝝ numerus et sufficientia pōt accipi ꝓdicto modo. z etiā ex cōbinatōe albi z nigri ad eoꝝ generatōez. eoq̄ nigrū z albū ꝺcurrāt eq̄liter ad ꝓpositōez coloris medij. et tūc erit color eq̄ distās inter extremos vt rubedo. Inter albū ꝺo z rubeū nō pñt esse nisi duo. vn⁹ magis appropinq̄bit albo z alius rubeo. Inter rubeū ꝺo z nigrū erūt similit duo. vnus magis conueniēs cū rubeo. z alius magis cū nigro. ita plures non pñt esse intermedij. quia inter album z rubeū non pōt esse aliqō eq̄ distans simpl'r. quoniā eque distātia simpl'r hz respectum ad extremos. sed talis si poneret habere tres q̄rtas albedinis z vnam nigredinis. q̄niam medietas rubedinis et vna est quarta albedinis z vna q̄rta nigredinis. codē mō non erit eque distans simpl'r iter nigrū z rubeū. q̄re oportet ꝙ haberet tres q̄rtas nigredinis z vnam albedinis. z sic esset tm̄ eq̄ distantia fm q̄d z fm apparētiā et nō simpl'r fm veritatem.

De specieb⁹ colorum quot sunt Capitulum. VI

Hos aūt colores q̄nq̄ intermedios nominat Aristo. Primū vocans glaucum. secundū punicēū. id est citrinuz tertium rubeum. quartū purpureuz. q̄rtum viridem. Ita ꝙ inter album et rubeum erit glauc⁹ a parte albi. punic⁹ a parte rubi. Inter nigrum aūt z rubeū purpur⁹ a parte rubei. z viridis a pte nigri. Hec nomia alio nomine vocant⁹ in greco. vt kyanos purpur⁹. karapos glaucus. sed de nominibꝫ grecis nō est vis. sed nomina latinoꝝ attenduntur. Et ratio dictoꝝ patere pōt. qm̄ glauc⁹ magꝭ habet de albedine q̄ de nigredine z rubedine. z talis color ponit⁹ in folijs cadētibꝫ i hyeme vl' autumno. Punic⁹ ꝺo z purpur⁹ circūdant rubedinē. qz vterq̄ habet pl⁹ de rubedine q̄ de albedine. sed punic⁹ est magis remotus a nigredine q̄ purpur⁹ vt vult Aristo. in li. ij. de somno z vigi. vbi loquit⁹ de corruptōne istoꝝ in nigredinē vbi puniceū ponit ꝙ purpureū declinare in nigredinē. et ideo oportet

vt purpureū sit inter rubedinē et nigredinez
z punicē inter albedinē z nigredinē. Et q̄b
oib⁹ sequit̄ q̄ viridis debet poni cū nigredie
Et q̄ patet rō ordinatōis ipsoz q̄nq̄ coloz i
termediorū fm Aristo.

¶ De opinione eorū qui ponunt lucem esse
de substantia coloris.

Capitulum. VII

Sunt aūt q̄ ponūt lucē esse de suba co
loris. z illi dicūt q̄ color est lux incor
porata pspicuo. Habet aūt pspicuū
differentias istas. Aut eī pspicuū est puz se
patū a terrestreitate. aut ipuz cū terrestreita
tis admixtiōe. Lux aūt ꝓsiderat̄ q̄drifarie. q̄
aut est lux clara. aut obscura. vel est pauca vl̄
multa. Hec dico lucē magnā p subiectū ma
gnū diffusam. sed sicut de luce ꝑtuali ōr q̄ in
puncto colligit̄ lux multa vt q̄n opponit̄ spe
culū ꝓcuum soli. z lux cadēs sup totā specl̄i
supficiē. in centrū spere speculi reflectit̄. cū lu
cis collectio speculū inflāmat. z citissime cō
bustibile generat. vñ cū fung⁹ vel aliud inflā
mabile opōit̄ subito accēdit̄ z ignit̄. Si igit̄
fuerit lux clara z multa in puro pspicuo albe
do generat̄. nā albedo est color ex luce multa
z clara in puro generat⁹. vt dicit Albert⁹. Si
ꝓo fuerit lux pauca et obscura in pspicuo ob
scuro nigredo necessario generat̄. Et iste ser
mo exꝑlanat sermonē Aris. z auerrois. q̄ po
nūt nigredinem ꝑuationē claritat̄ z albe di
nē habitū siue formā Et fm hunc fmonē pa
tet q̄ sunt septē colores ab albedine ꝓsus ni
gredinem paulatim accedētes. sil̄r septē erūt
primi nigredini a nigredine ꝓsus albedinez
ꝓcedentes donec fiat occursus alicui⁹ septez
coloz q̄b ab albedine ad nigredinem descē
dit̄. Et hoc patet. Cū eī albedinis essentiaz
tria ꝓstituūt. scz lucis claritas z eius mlt̄itu
do. ac pspicui puritas duob⁹ amotis pōt esse
remissio. Erit igit̄ p hunc modū trū colorū
generatio. z q̄libet trū solo remanente duoz
reliquoz erit remissio. z sic ab albedine erunt
septē coloz imediate ꝓductiōes vl̄ ꝓgressiō
nes. Sil̄r a nigredine ꝓsus albedinē septem
sunt colores. z erūt fm istam ꝓsideratōez. xv
colores. duo ꝑncipales. s. albedo z nigredo. et
xiij. collaterales. septē hinc p extensionē albi
ad nigrū accedētes. z septē illinc a nigredine
p remissionē ad albedinez accedentes in me
dio in idē ꝓcurrentes. In q̄libet autē medio
rū colorū sunt gradus quasi infiniti fm intē
sionem z remissionem maiorē vel minorez. p
ut extrema se ꝓtendūt. Recollige igit̄ breuit̄
ex p̄dict̄. q̄ color est ꝓprietas siue qualitas de
relicta in supficie corpis perspicui ex natura
mixtionis elemētariū qualitatū ꝓcurrentiuz
in mixto. que mediante luce visui actualit̄ p̄
sentat̄. Nam sine luce media color organū vi
sus actualiter nō immutat. color tū p se est vi
sibilis. vt dicit Aristo. ij. de aia. non est aūt ex
defectu sui. scz pot⁹ ex defectu z ipotentia or
gani. q̄ color sine actuali luc̄ p̄sentia nō videt
z ideo pitagorici vocauerūt colorē epiphani
am scz supra apparitionē. eo q̄ sit extremitas
corporis pspicui terminati vel in eius extre
mitate. vnde magis ꝓprie est. ea dē tū natura co
loris est int⁹ z extra. vt patet in albugine oui.
z in fracturis vitri colorati. vt dicit in lib. de
sen. z sen. ca. vij. Sūt tū multa q̄ sunt vn⁹ co
loris in extremo extrinseco et initiali termio.
et alterius intrinsecus in medietate. vt patz
in pipere nigro. z in pomo granato. multa ei
colorāt rei supficiem que nō penetrāt ad inte
riora. vt patz in picturis. pann⁹ etiaz rubeus
tingit aque extremitatez q̄n ei supponit̄. Vñ
patet q̄ color pspicui extremitas est. vt ōr in
lib. de sen. et sen. ca. vij. Item sicut in corpore
pspicuo nō terminato vt aere. p̄sentia luminis
facit actu lucidū. absentia ꝓo tenebrosuz. sic
in corpe terminato p̄sentia lucis facit colora
tū. s. albū. z eius absentia nigrū z tenebrosum
ita tū q̄ nō oino absit lumen. vt ōr in li. ō sen.
z sen. Vñ verus color est in corpe terminato
nō pspicuo. in corpe ꝓo nō termiato ñ est ve
rus color sed quasi color. vt ōr i eodē lib. Itē
fit generatio colorū mediorū fm suas differē
tias fm diuersitatē ꝓportionū. etiam si fuerit
in sesquialtera ꝓportione vel fm alias ꝓpor
tiones. Si aūt fm ꝓportionē z fm inbeētiaz
z dyaphanū fit iterum ꝓportionalis nibil al
sumūt. vt patet in consonantijs. vt ibidez ca.
vij. Item fit generatio fm ꝓportionē colorū
ꝓsonantiū q̄ sunt delectabiles. et q̄nto erūt
magis ꝓportionabiles tanto sunt delecta
biliores. vt ōr ibidē. Item fm alioz opinio
nē generatio colorū mediorū fit p suppositiōez
colorū extremorū inuicez. vt manifestiorīs sup
min⁹ manifestū. vt patz in picturis. sicut sol vi
det p se albū. sed p interpositionē nubis videt
esse alterī⁹ coloris. Itē aptiōes oculorū nō fi
unt per discursiones radioz ab oculo. scz po
tius fiunt per cōtinuā multiplicationē colo
ris in medio vt per subitam eius delationez
ad oculū. cū sensus fiat p contactū. vt ibi ōr.

Itē colores eq̄ distantes positi a lōge distātibus apparere pñt medij colores cum nō sint. q̄ nulla ps rei sub extremo colore videri pōt vt patet in pāno diuersi colorꝫ vt ibidē dr. ca. viij. Itē medij colores generant ꝑm sil'itudinē generatōis mixtorꝝ cū miscibilibꝫ. q̄ mixtionē mixtibiliū p trāsmutationē i formā permixti sequit mixtio colorū. vt sicut ab extremis corpibꝫ generat medium. sic ex extremis coloribꝫ medi⁹ color generat. vt ibidez dr. ca. viij. Itē omnis color generat p albedinē z nigredinē q̄ videt pori⁹ puatio esse albi q̄ color vt obscuritas est puatio lucis. vt dr li. r. metaphi. ca. iij. Item vnitatez coloris in specie nō oportet q̄ sequat vnitaſ nature. vt dr Albu. in differentia Item effect⁹ coloris est imutare visiuz ꝑm actū lucidi. nā p lucidū color educit de potentia ad actū vt actualiter immutet organū visus vt apprehēdat spēm coloratī et iudicet de re visa. Item color medius bñ proportionat⁹ delectat visum z confortat. extremus ho color debilitat visum z cōtristat. vt dicit Aristo. Nam intensa albedo disgregat spūm visibilē z dissoluit oculū. Et oculū lachrymare facit. Sed nigredo nimis intensa aggregādo spūm z condensando visum repcutit z obtundit. Ut patet in diu inclusis in locis tenebrosis. qui subito educti ad lucem parū aut nihil vidēt. Item color rei coloratę naturā z pplexionem indicat. Nam albedo z colores albi in corpibꝫ congelatis nō sunt nisi in substantia frigida. z nigri econtrario. ḋa frigus albificat substantiā humidam. z denigrat siccam. Calor ho denigrat humidā z albificat siccā. vt dr Aristo. z Auic. Et iō albedo q̄ est filia frigiditaſ indicat dominiū fleumatis z frigidi z humidi humoris. Nigredo signū est melancolice dispositōis z sicci hūoris in corpe dominātiſ. qñq̄ tñ est signū aduſtionis nimie adurentis humores z in melācoliā innaturalē cōmutantis. sicut post dicetur. Itē rez intrinsecas q̄litates color extrinsecus manifestat Nam vt dicit Auic. Color ē qualitas q̄ pficit a luce. Est em̄ color lux exiſtens in potentia in corpe tenebroso migrās in actū p lucidū supueniens ab exteriori. Et ħ patet sic. qōlibet em̄ corp⁹ pmixtū hz aliq̄d ō ignē in potētia. z p ignem hz de lucido. cum ipse ignis sit lucid⁹ a natura. sed illud lucidū velat a ptibꝫ tenebrosis. vñ solū est i potentia sicut caliditas sulphuris vel pipis. Vñ sicut corz caliditas potentialis nō migrat in actū nisi p ꝓsimilē qualitatē actualē extrinsec⁹ iterioꝝ compatam. sic lux potētialis in pmixto de tenebroso nō migrat in actum nisi p aduētū lumis exterioris. Color itaq̄ apparens extrinsec⁹ intensionē vel remissionem declarat ignis latitaſ potētia in pmixto. z ꝑm ħ de ei⁹ actione z virtute iudicat. Itē coloꝝ ꝓportionalis varietas intuentiſ aspectū ad sui admirationē z intuitū naturaliter excitat. vt dicit Pli. li. viij. z Auic. Vñ dr q̄ q̄libz bestia q̄ntūcūq̄ sua varietatē coloris z pulcritudinē admirat in pāthera. Itē cuiuslibet hois faciem color maxime pulcrificat vl' deformat. nā color ordinat⁹ z suauis ꝓplexio est pulcritudinis forma q̄ membroꝝ dispositiōi debite corresp̄det. vt dicit Auic. Unde dr Aug⁹. Pulcritudo est elegās corpis habitudo cuz coloris suauitate. z ecōtrario color ꝓfusus et incōpositus euidēs est in corpe turpitudo. Itē color passiones z accītia aie p̄coniſat. subit⁹ ei pallor z discoloratio index est timoriſ. nā reuocato calore ad interiora corpis superficies depauperat a sanguie. z sic p ꝑñs discolorat Sic subit⁹ rubor in facie signū est verecundie siue iracūdie z furoriſ. z ħ accidit ꝓpter calorē petētē exteriora z cutiſ superficiē rubificātē z defendere ab illata iniuria cupientē. Itē color materiam suā seu substantiā terminat pficit z informat. q̄ si color in subiecto nō esset qual'foret rei substātia visui nō appareret. Itē color materie superficiē ornat et ei⁹ deformitatē palliat z occultat. Vñ color ꝓposit⁹ int' extremos medi⁹. in superficie corpis ordiate suppositꝰ informitatis accidētal'r vl' natural'r in materia derelicte est operculū. vt dr auic. Itē color luci se ꝓformat z velut filia matri se ei⁹ actui cōfigurat. vñ cū intēsa luce color acuit z intēditur. z cū remissa remittit z beberat.

De coloris mutatione Capitulū. VIII

Fit aūt i corpibꝫ color mutatio multiplici de causa. vt patet in fructibꝫ z graminibꝫ z in alijs terrenascentibꝫ. Nam ꝓmo nascunt fructus virides vt patet in vuis z in moris. deinde rubescūt. tandem pallescūt vl' nigrescūt. z illius coloris accidit varietas ex varietate caloris naturalis vl' solaris vario mō substantiā fructꝰ decoquentis z digerentis. Primo em̄ caloris actio est debilis z lenta insufficiens dissoluere z rarificare pres terrestres. z ideo in earum superficie appareret color viridis et indigestus ac terrestris.

Sed paulatim vigorat calor naturalis p̄ ad
minicul̄ caloris solaris. z ideo fort⁹ digerit
z ꝓpter eius intensionē colorem rubeū in fru
ct⁹ superficie derelinq̄t. z tandez ꝓpleto fructu
z maturo et hūore pontico ac terrestri pfecte
digesto ex adustione color niger in superficie
generat. Nam calor p̄dominās sup terrestrei
tatē ipsam dissoluit z decoq̄t z digerit. z quā
tū necesse est in substantiam fruct⁹ accipit ac
conuertit. qō ꝙ reliquū est vel consumit. vel
a se repellēs ad extremas partes ducit z trās/
mittit. z talis reiecta fumositas cum sit terre
stris superficiem inficit z nigredinis vel glau/
citatis vestigiū in fructus generat superficie
z relinq̄t. sicut dicit sup li. vegetabilū in cō/
mento. Nam tales colores ex se actionē z na/
turam frigiditatis p̄tendentes sepe etiam in
reb⁹ calidissimis generant⁹ ex eadem cā. scz ex
calore interi⁹ dominante fumositates terre/
stres vel aq̄as ad extrinseca repellente. vt di.
Alphred⁹ sup lib. Aristo. de vege. z plan. In
reb⁹ etiam sensibilib⁹ fit coloris mutatō. nūc
in cute. nūc in ocl̄is. nūc in pilis. nūc i vngue
Nam color cutis fit duob⁹ modis. vt dicit in
iohānicio. aut fit ab interioribus. aut ab exteri
oribus. Ab interioribus aliq̄ndo fit ab hūoribus.
aliq̄n ab anime passionib⁹ Ab interioribus ita
q̄ mutat⁹ color in cute. aliq̄ndo per hūores ca
lidos. aliq̄n per frigidū. Nam contingit hūo
res calidos tam cōpositos q̄ simplices frige
fieri z etiā frigidos vel infrigidatos calefieri
z ſm hoc solet in cute color variari. Nam q̄n
frigidi humores calefiūt alb⁹ color mutat⁹ in
citrinitatem vel in rubor̄em. Q̄n ꝙ calidus
frigefcit color rub⁹ mutat⁹ in albedinem vl̄
pallor̄em. z sic de alīs intelligendū est. Item
ab interioribus anime passionib⁹ mutat⁹ color
Nam rubicundus fit pallid⁹ ex angustia vel
timore. q̄ in timore cor stringit⁹ z calor ab ex
terioribus ad interiora reuocat⁹. et ideo exteri/
ora pallescūt. ita simili⁹ pallid⁹ fit rub⁹ ex ira
q̄ in ira cor dilatat⁹ z extendit⁹ ad vindicte ap
petitū. z calor subito impetuose ab interiori/
bus ad exteriora cōmouet⁹. Unō z calefit san
guis intercutane⁹ et exinde rubor subito ge/
nerat⁹. ab interioribus etiā fit color niger i mau
ris. z albidus in alemānis. Haz mauritanea
est regio in ethiopia calidissima in q̄ ꝓpter ca
lorem ꝓtinuū sanguis adurit⁹ intercutane⁹ et
denigrat⁹ z fit adust⁹. a cui⁹ denigrati sangui
nis diffusione inter cutem et carnem omnia
membra generalit⁹ denigrant⁹. Un̄ ꝑm⁹ ethi/
opiaz inhabitans denigrat⁹ sic est. sed postea
cooperante calore solis cōtinuitate primi il/
lius habitatoris viciuz in posteris ꝓgauit
q̄ ex nigro patre et consimili matre nigri fet⁹
generaliter nascerent⁹. Sed hoc solū habz lo
cū vbi solis adustio continue afficit generan
tes. Et ideo in regionib⁹ tempatis z ad frigi
ditatem declinantib⁹ ethiopes generant i co
lore filios tempatos. vt dicit Macrob. z etiā
Aristo. z Auicen. Econtrario ꝙ Scoti z a
lemani frigidas inhabitant regiones. z ideo
frigiditate poros exteri⁹ astringente calor ad
interiora reuocat⁹. et ideo exterioris ptis cor/
porū superficies albat⁹. Hec omnia narrat Ari/
men. super Joban. Idem etiam narrat Ari/
sto. Item mutat⁹ color cutis z maxime homi
nis multis alīs de causis. Q̄nq̄ ꝓpter cōple/
xionis malignitatem vt patet in melancoli/
cis ꝓpter nimiā et superexcedentē caliditatem
vt est videre in colericis q̄ citrini sunt color⁹
Propter solis calorem z aeris siccitatē vt pa
tet in itinerantib⁹ z nautis. ꝓpter humor⁹ cor
ruptor̄ intercutaneor̄ expansibilitatem vt
contingit in morphea z in lepra. propter op/
pilationem epatis z fellis distemparā qualī/
tatem vt accidit in ictericia que est color⁹ na
turalis in sordidū z vicios̄ colorē trāsmu
tatio. vt dic̄ Constan. Propter solutōis cutis
continuitatē vt patet post variolas z cicatri
ces varias vel vsturas Consideraf etiaz co/
lor in pilis z in capillis. Nam ſm qualitatem
fumor⁹ a corpe resolutor⁹ variat color capillo
rū. Nam ex flegmate fiūt albi. ex sanguine ru
fi. ex naturali melācolia glauci. ex colera adu/
sta nigri. ex defectu etiam caloris naturat fi/
unt cani. vt patet in senib⁹ Et q̄ndo can⁹ co/
lor incipit in radicib⁹ capillorū accidit ex fle/
gmate abundante. q̄n ꝙ ab extremis incipit
signum est q̄ accidit ex defectu caloris natu
ralis. quere supra in tractatu de capillis

De colore in oculis Cap. IX.

Attendit postea color in oculis. Haz
vt dic̄ Johānic⁹ Colores oculorum
sunt q̄ttuor. scz niger. subalbid⁹. vari
us z glauc⁹. Diuersitas aūt coloris istor⁹ accio/
dit ex spūs visibilis claritate vl̄ obscuritate.
vel ex cristallini humoris paucitate vl̄ pfun
ditate vel ex albuginei humoris supfluitate
vel turbatione. vel ex vuee tunice humoris in
digentia vel supfluitate. Hā si humor cristal
linus fuerit panc⁹ in quantitate vl̄ lateat in/
trinsecus. z albugine⁹ humor deficiat vel p/

turbet. vel si abūdet hūor niger tunice vuee. Istis oibꝫ ꝯcurrētibus vl aliqbꝫ ipsoꝝ niger colo⁹ in oculo generat. Subalbidus ꝯo ex cauſis ſit ꝓtractꝫs Glaucus ꝯo ꝛ varius accidit ex mixtione rez q̄ faciūt albedinē ꝛ nigredinē ꝛ in glaucitate aliq̄ſtulum nigredo i varietate albedo aliquantulū plus abundat. ſz de his quere ſupra in tractatu oculoꝝ. Color etiam in vnguibus denotat. Nam eoꝝ color debet eſſe ſubalbidus ſpecularis ꝛ pſpicuus. qñq̄ aūt mutat iſte color in liuiditatez vel alium emulum colorem. ꝛ tunc diuerſas p̄tendit paſſiones. vt patet ſupra in tractatu de vngui⁹.

De coloribus in particulari Capitulum. X

In Hunc de coloribꝫ in particulari dicēdū eſt. ꝛ p̄mo de albedine q̄ videt medioꝝ color eſſe p̄cipuū fundamentū Eſt aūt albedo color ex luce clara et multa in puro ꝛ pſpicuo generat⁹. vt dicit algazel Ūñ quanto materia pſpicui eſt purior ꝛ lux clarior ꝛ tanto albedo erit intenſior ꝛ nigro impmictior. Eſt aūt cā materialis albedinis pſpicuum purū omni terreſtri feculenta impmixtū. nūc ſiccū nunc humidū. Cauſa ꝯo effectiua eſt vel calidū vel frigidū. Nam materia ſi fuerit ſicca p dominiū ꝛ calor agens in ipſaz fuerit p dominiū generabit tunc albedo ꝓpter rarefactionez ꝛ ſubtiliationē partiū materie ac clarificationē vi caloris. vtz in cōbuſto oſſe ⁊ in calce. ſi ꝯo fuerit materia ſubſtantialit humida ꝛ in illa dominans frigiditas generatū erit albū. vt patet in niue et pruina. Generat aūt albedo ex aere vaporoſo declināte ad humiditatē aqueā. vt dicit Ariſto. li. xix. de aialib⁹. ꝛ hoc p frigidi actionē. Hā frig⁹ albificat humidā materiā ꝛ denigrat ſiccaz. Calor ꝯo humidā denigrat ꝛ ſiccā dealbat. Item albedo generat ex rarefactiōe aeris. vt patz i ſpuma. ꝛ ideo aque calide generant pilos albos. que albedo nō eſt niſi ex aere vaporabili retento in membris. ꝛ q̄ albedo ex aere calidoꝝ vaporabili fit. ideo anialia ſunt alba ſub ventre vt dicit Ariſto. li. aialiū. xix. Diffuſiuam aūt habet ⁊ rutem reſpectu viſus et ſpūs ſenſibil diſgregatiuā. ꝛ ideo ſi fuerit nimis intēſa corrumpit viſum et facit oculos lacrimari. ſed ē omniū color incrementū. Jn nullo enim meli⁹ fundant colores medij q̄z in albo Et q̄nto album eſt intenſi⁹ q̄ ſubſternit. tanto adhereret fortius color qui ſuperinducit ꝛ linit ſiue rubedo fuerit ſiue nigredo. ad albedinem ꝯo p tinent candor. albor. pallor. liuor. ſiue flauor. flauum em̄ ꝛ liuidū idē ſunt ſm vnam ſignificationē. vt dicit Ariſto. in capl'o de ſapore. et dicit q̄ liuidū eſt flauū. q̄ flauū ſequit naturam albi Multas alias ſpēs aſſignant medici circa albū. vt eſt color aque⁹. lacteus. karapos. i. albidus vel ſubalbid⁹. pallidus vl ſub pallidus. Et variant ſm diuerſas materias tenues vel groſſas in q̄b radicant. vt patz in li. ỹſa. theophili. ꝓſtan. egidij de vrinis. Candor eſt albedo intēſa multū habens in ſe lucis in forma ꝛ pure pſpicuitatis in materia. nam fulgor lucidi id eſt puri pſpicui ſuperficiē inforans ꝛ pficiens ꝛ intuētis aſpectū ſine organi leſione immutans. ꝛ cū q̄daz ſuauitate ad ſui intuitū excitans oculū ꝛ alliciens candor nūcupat. Illō em̄ candor dicit q̄ primo poteſt ſine corruptione ſenſus ab albedie p actū lucidi ab ocl'o ꝓphendi. Nam albedo q̄ conſiſtit in extremis a ſenſu nō videt. ſubterfugit ei ſenſus iudiciū. q̄ nulla res ſub extremo colore videri poteſt Sunt enim colores extremi inuiſibiles ſm ſe. ꝓpter ſui puitatem. vt ō in li. de ſen. ꝛ ſen. ca. viij. Oō ergo p̄mo ſubiacet ſenſui ō albedine poſt ei⁹ extremū candor dicit.

De colore glauco ꝛ flauo Capitulum. XI

Color flau⁹ q̄ ꝛ glaucus dicit generat ex albedine min⁹ intenſa accedēte aliq̄ntulū ad rubedinem. et generat ſm Auicen. in materia temperata nō ſimpl'r ſz reſpectu viridis coloris. Nam vt dicit idē. Viridis color in plantis mutat in glaucū in autūno. q̄ndo em̄ in foliꝭ eſt materia hūida magis q̄z glauci ꝛ groſſa paulatim p actionē calidi cōſumit. nec tamē omnino deſtruit vl deſtituit a calore eleuāte materiam. licet frigus dominet. frig⁹ ꝯo dominans in materia mediocri generat mediū colorem neceſſario. ꝛ q̄ poteſt meli⁹ trāſmutare humiditatem q̄z ſiccitatem. ideo generat colorem mediū habentem de albo magis. cuiuſmodi eſt glauc⁹. vt dicit cōmen. ſuper lib. Ariſto. de plan. i fine. Jdeo inq̄t q̄dā arbores viridēs in eſtate paleſcūt in hyeme vt bux⁹. habet em̄ buxus viſcoſum humorē. in radice aūt multū habet liquidam humiditatem. ꝛ ideo non cadunt folia. ſed aduenīēte calore. vocat humor ad exteriora qui tactus caliditate fit viridis. ſz ad uenīente frigiditate repercutit hūor et abūdat

ficcitas. ⁊ fit color glauc⁹. vñ respectu coloris viridis i quo est plus de materia dic glaucū habere materiam temperatam

De pallido colore
Capi. XII

Color pallidus ex eisdem causis generat. frigiditas tñ min⁹ est intensa. ⁊ pl⁹ accedit albedo ad nigredinē in materia grossiori. Est igit pallor color medi⁹ ab albedine incipiens ⁊ degenerās in nigredinez Generat etiā accidentaliter vt ex timore. sollicitudine nimia. ⁊ labore. ⁊ ex causis alijs q̄bus calor ad interiora reducit ⁊ corpis superficies ꝓpter sanguinis depauperationē pallescit ⁊ discolorat. vt est videre in nimis dormientib⁹ ⁊ somnicolosis. ⁊ in hominib⁹ amorosis q̄ p̄ amoris magnitudine estuātis dilatati cordis spūs euaporāt. ꝓpter quoz nutrimētum ⁊ restaurationē natura calorem ab exterioribus ad interiora reuocat. ⁊ sic superficiez cutis per subtractiōem calidi sanguinis discolorat. iuxta illō. Palleat omnis amans hic ē color aptus amanti. Et eadem de causa macerati fame vel immoderato exercitio ⁊ labore ⁊ ꝓpter cōsumptōnem calidi sanguinis expallescūt.

De rubeo colore
Capi. XIII

Rubeus color est color medi⁹ ab extremis nigredinis ⁊ albedinis eque distans. q̄ in superficie corporis perspicui resultat p̄ incorporationez clari luminis ignei atq; puri. Ad cui⁹ generatiōez ꝯcurrūt materie pspicuitas. ignei luminis claritas. ⁊ albedinis atq; nigredinis cōcoris mediocritas. tamen ꝓpter igneam lucem partes mixti pspicuas dilatantem ⁊ rarificantē ac subtiliantem maiorem habet in translucentia conformitatem cū albo q̄s cū nigro. ⁊ ideo intense rubeū ad modū lucidi disgregat visuz. nec aggregat sicut nigrū. Propter qō pānoz vēditores pannos rubeos suspendūt ante lucē vt videntes alios pānos coloratos ꝓpter rubedinem spūm visibilē disgregātem min⁹ valeant colorū discernere veritatem. Pretēdit aūt generalit rubedo dominiū calidi in pmixto. q̄uis aliq̄n inueniat superficialiter i naturaliter frigido. vt est videre i rosa q̄ nat̄alit siue substantialiter frigida ē ⁊ sicca. sed qz subtilissima est substātie inat⁹ calor quē hz ex cōpositiōe fugiēs dominiū frigidi petit exteriora que inueniēs subtilia ⁊ hūida ad imutandū trālmutat ea supficialit in colorē rubeū q̄ actioni ignis potissime similat.

De croceo colore
La. XIIII

Color croce⁹ punice⁹ ⁊ citrin⁹ differt parū nisi ꝑm remissionē albedis et nigredinis intensionē. aliq̄ntulā aūt ad mixtionem. ⁊ ꝑm aliq̄ntulā intensionē caloz ⁊ frigiditatis remissionē Scōm aūt q̄ color talis in materia subtiliori ac magᶻ pspicua radicat magis rutilat et apparet. Scōm ẜo q̄ materia magis est terrestris ac grossa minus claret. talis aūt color intensionem significat calozis tpati ⁊ non excedentis q̄ntū est de significatione coloris. ꝑm varias tñ substātie dispositōes varias p̄tendit sanitatis vl' morbi significatōnes diuersas corpis habitudines ⁊ cōpleriones vt patet in li. vsa. de vrinis Nam citrinus color adiūctus cū substantia tenui in vrina iuuenis colerice ꝯplerionis p̄tendit ipm sanum In fleumatico ac melāco lico significare poterit varias infirmitates. vt dicit egidi⁹ ꝓsus finem in tractatu de vrinis ca. xiij. vbi dicit. Est mltis tenuis citrina reca. xiij. vbi dicit. Est mltis tenuis citrina referta figuris. Fleumaticū iuuenem vel quē niger afficit humor. Cōdemnat trichaz dupplici zc. Ūñ vn⁹ ⁊ idem color diuersa ⁊ aduersa signat ꝑm diuersitatem substantie cui copulat.

De colore croceo
Cap. XV

Color croce⁹ pl⁹ tingit liquores ⁊ humores q̄s citrin⁹ ⁊ significat calozis intensionē et distempantiaz sanguinis in epate p̄ colere admixtionē. vt patet i icterici. q̄rum vrina ē crocea in spuma. ⁊ oculi crocei. ⁊ cutis feda et citrina. Aues aūt calidissime ꝯplexiōis ⁊ colerice vt aues p̄de extremabent crocea. vt pedes atq; rostra. qō accidit ex supabūdātia colerici fumi ⁊ calidi quē reiecit natura ad extrema ꝓpter qō colorant de hoc q̄re supra in li. ō morbis. c. ō ictericia.

De colore minio
Cap. XVI

Color min⁹ idem est qō coccinus ac vermiculus rubedini ꝓpinqu⁹ ⁊ affinis. rutilans ⁊ resplēdēs quasi ignis multū em̄ habet in se ignee luciditatis. ⁊ eriā exꝑte materie pspicuitatis. ꝓpter qō color est viridis relucens multū ⁊ acutus. Materia em̄ minij est tra q̄ discerpit in litore maris rubri. que tante est infectionis et rubor ex eius diluuione totū mare tingit ⁊ i colorem minij cōmutat. Unde ab illa infectione mare supiozis egipti rubrum appellat. Et in illis terre venis rubre gemme inueniuntur.

Hec de terra ꝓmo optime depurat. desiccat tandē inter lapides subtilissime commollit. z cū claro oui distemperat. Et hic color picto ribꝫ. sc̄ptoribꝫ. lucrū nō modicū administrat. nam inde libros ornant. capitales literas in de formāt. fines ac ꝓncipia sentētiarū ac versuum distinguūt minio atq; signāt. Acuitur q̄q; succo herbe cuiusdā que coccus appellatur. z ille color rutilat q̄si ignis. et ideo ab illo succo coccū nominat. z tali colore plus vtuntur tinctores vestiuz q̄ sc̄ptores. Solebant etiam antiqui acuere miniū cū sanguine cuiusdam vermis. sicut acuit purpura cum sanguine conchilis. z ex tali acumine ꝓmitur ab antiqs vermicul⁹ vocabat. vt dicit Jsiō. vbi tractat de coloribꝫ. Est aūt color vehemētissime adherētie postq; fuerit materie in corpore. ita q̄ide vix poterit post deleri. Q̄si q̄s pgameno abradere cōtēderit. vel abluere nisus fuerit vix tantū ablues vl abradet q̄n aliq̄ vestigiū post inueniet.

De puniceo colore Cap. XVII

Punice⁹ color est color circūdans colorē rubeū sicut purpureus plus habens de rubedine z nigredie q̄ de albedine. plus tamē declinat ad albedinem q̄ ad nigredinē. purpure⁹ aūt ecōuerso affinis ē rubeo. sz magis ōcliat ad nigredinē q̄ ad albedinē. vñ dic̄ Aris. i. ij. ō sō. z vigi. q̄ puniceū ꝓ purpureū transit in nigrū. vñ post rubedinē vicinitatem habet ad nigredinē Jnueniunt aūt in mari q̄dam conchile admoduz pue q̄ i extremitatibꝫ ꝓcise q̄sdaz emittūt guttas sanguineas q̄ recollecte purpuras tingūt et colores rubeos acuūt z intēdūt. vnde talis sanguis in quantitate modica recolligit z vasis ac cannalibꝫ tinctor⁹ officio apt⁹ cū alijs coloribꝫ reponit cū q̄bꝫ tingit sericū et q̄ teritur pann⁹ purpure⁹ vñ regū gl'ia ostendit. vt dic̄ Brego. sup canti. ca. vij.

De colore viridi Capitulum. XVIII

Color viridis generat actiōe calidi in materia mediocri vergente tñ ad dominiū būidi vt patet in folijs fructibus z herbis. z ideo generabit color mixtū habens de nigredine. nō tñ ptinges totalit ad nigredinē. Et admixtione enim remissi albi vt glauci z intensi nigri in superficie hūidi viriditas generat. q̄n calor agens i materia nō potest adurere humidū. nec ad plenū decoq̄re vt totaliter in nigrū conuertat. Unde viriditas in herbis z in fructibꝫ signum est crudi humoris z indigesti. vt dicit Auicen. Et hoc patet q̄ color viridis in plantis z in fructibꝫ mutat in glaucuz in autūno q̄ in folijs z in herbis est multa materia humida z grossa que p actionē calidi paulatim ꝓsumit. nec omnino destituit a calore in materia eleuāte licet frig⁹ dominet. Et ideo q̄daz arbores virescūt in vere z in estate. in hyeme ſo vel i autumno pallescūt. q̄ aduenientē caliditate vernali ꝓuocat humor ad exteriora q̄ tactus calet⁹ calore fit viridis. sed aduenientē frigiditate repcutit hūor z abundat siccitas z fit color glauc⁹. vt dicit cōmen. sup. j. Aristo. de plan. in fine. Est itaq; color viridis medi⁹ inter rubeum z nigrū generat⁹. et hoc patet p trāsitū colere rubee in melancoliam innaturalē Colera enī cū sit rubea transit in melācoliā q̄ est nigra mediante colera innaturali. s. erugino sa z prassina que viridis inuenit. Et ideo color viridis maxime delectat visum ꝓpter concursum partiū ignearū z terrestriū. Nam luciditas ignea que in viridi est tempata delectat visum. Obscuritas etiam terrea siue nigredo cū nō sit in extremo mediocriter spiritum visibilem aggregat z ꝓfortat. Et iō nullus color est ita delectabilis visui sicut viror vt patet in smaragdo q̄ oculos sculpentium gēmas z metalla maxime repat z cōfortat. vt dicit Jsiō. ca. de lapidibꝫ ꝓciosis. Sunt aūt viridia folia plante z gramina z cetera terre nascentia ex dominio ptiū terrestriuz i quibꝫ radicant tanq; in matia. z ex frute ignea tanq; ex causa effectiua. que dissoluit trea z subtiliat z rarefacit. z sic attrahēdo caruz fumos ad extrema. tingit herbe superficiez tali colore nō nigro nec rubeo sz viroze. nam nigredo tēperat rubedinis disgregatiuā claritatē. z claritas icorpata nigredini ipam reducit ad mediocritatē. ex dominio ergo ptium terrestriū z ignearū viridis color generat. Et q̄uis folia fruct⁹ z gramina virescant. flores tamē virides raro vel nunq; inueniunt. qđ accidit ꝓpter subtilitatem materie florū in qua si ꝓdominantes ptes fuerint aquee z aeree erit color albꝫ. Si ſo aquee cū igneis pualuerint erit color glaucus vel pallidus aut citrinus. Si aūt preabūdauerint ignee partes aereis erit color roseus. et si fuerint pualentes ptes aquee cum terrestribꝫ erit color blau⁹ vel violaceus. Si aūt eque pualuerint partes ignee cum terrestribꝫ posset q̄dem fieri color vi

ridis vel niger. ſz talem cõmixtionem ſubtilitas materie floris vel rarefactio nõ admittit z ideo flores ñ vireſcũt generaliter nec nigreſcunt. Eſt ergo color viridis inter rubedinẽ medi⁹ z nigredinẽ delectans viſum et ad ſui aſpectũ ocl'oz attractiu⁹. aciei viſus ꝓfortatiuus z repatiu⁹. vñ cerui et aialia agreſtia alia loca virentia diligũt z freq̃ntant. nõ tm̃ ꝓpter paſtũ. verũ etiã ꝓpter viſuz. z ideo venatores viridibꝫ veſtimẽtis ſemp ſe induũt. qz ꝓpter aſpectũ virozis quem beſtie naturaliter diligunt min⁹ venatoz inſidias expaueſcunt vt dicit Hal'.

De colore liuido Capi. XIX

Color liuidus ex ptibꝫ aqueis z terreſtribꝫ ꝑdominãtibꝫ general'. Nam talis color in rebꝫ habẽtibꝫ hũozẽ groſſum z frigidũ general'. vt patz in violis z plũbo. plũbum tamẽ naturaliter ẽ albũ q̃uis ſuperficialiter ſit liuidũ. vnõ ex eo fit ceruſa. vt dicit cõmen. ſup. iij. methe. Unde color liuidus ſignũ eſt frigiditatis dominantis. ꝙa liuidus color in vrina eſt ſignũ extinctiõis naturalis caloris z mortificatiõis aialis. ſic dicit Egidi⁹ Membroz liuiditas mõſtrat humorez mortificatũ Signat em̃ mlras alias paſſiones. ſicut ibi ſequit'. Paru⁹ enutritꝫ ſ medius morbuſq; caduc⁹. Alchites ſinoch⁹ vene ruptura cataꝛr⁹. Loſte pulmonis viciũ dolor articular'. Conſumptiua ptiſis vis extincta caloris. ſint tibi liuoris cauſe.

De colore liuido Cap. XX

Color ergo liuid⁹ eſt malus in animatis corꝓibꝫ. nam vel ſignat dominiũ frigoris calorem naturalem extinguẽtis z naturam mortificare inchoantis. vl' ſu pabundantiam melancolici ſanguinis colorem omnino z cutis ſupficiẽ viciãtis vl' corꝺis angustiam calorẽ ſanguinis ad interiora reuocantis. vt patz in inuidis vl' doloreꝫ cauſus ſiue ꝓcuſſiõis ſanguinẽ itercutaneũ corꝛũpentis. vt patet in fuſtigatis in quibꝫ humor intercutane⁹ ꝑ maliciaz corꝛuptus cuti infert corꝛuptionẽ z infectionem. vt dicit expoſitoꝛ ſup. j. ca. li. ꝙſa. ibi vuln⁹ liuore tẽ. Vl' ſignat ſpirituũ z naturalis caloris defectõez z depaupatiõez. vt patz in ydropicis ethic' z conſumptis vt dicit Egidi⁹. Signat etiam doloꝛẽ articularẽ. nam doloꝛ arthetic⁹ ꝓpter neruoꝛũ ſenſibilitatẽ in quibꝫ radicat' magis eſt doloroſus. ꝓpter qõ confluunt ſpiritus z humoꝛes ad locũ doloꝛis. ꝓpter qõ alij humoꝛes remanẽt min⁹ calidi z min⁹ ꝑ ꝓſeq̃ns colorati. Omnes aũt cauſas liuiditat' enarrare nõ expedit in ꝓſenti opuſculo. ſed tangere ſolũ z ad memoriã reducere ſufficit q̃a maioꝛibꝫ noſtris copioſiſſime ſunt tractata. Raro aũt memini liuoꝛẽ ſignare aliqõ bonũ niſi pri⁹ viride vel nigrũ operatiõe nature mutat' in liuidũ. z de liuiditate in rubeum ſine citrinũ Nam tũc ſignũ eſt q̃ natura cõtra morbũ victoriam obtinet z triũphũ Vñ Egidi⁹ Liuid⁹ pri⁹ ſi poſt rube⁹ videat'. Loſurgit cerebri natura vigoꝛ repatur.

De colore indico Capitulũ. XXI

Color indic⁹ ſiue venet⁹ eſt color blauꝯ liuiditatẽ excedẽs in pulcritudie z viroꝛe. pl⁹ habẽs aqueitatis z aereitatis admixtũ eũ ꝓtibꝫ terreſtribꝫ et vnitũ q̃ liuid⁹. et talis color eſt celeſtis. ꝓpter dominium aereitatis in ſupficie ꝓſpicui materie. ſ. puꝛe z trãſparentis. vt patet in ſaphiris orientibꝫ z iacinctis. talis etiam color reperit' in lazurio. Sed de hoc q̃re ſupra in tractatu de gemmis z de lapide lazuri.

De nigredine Capi. XXII

Nigredo eſt priuatio albi in ꝓſpicuo. ſicut amarũ eſt priuatio dulcedis in hũido. vñ videt' q albedo ẽ ꝑma oꝛigo coloꝛ. ſic dulcedo ẽ ꝓncipiũ ſapoꝛ. vt dicit Arist. i li. de ſen. z ſen. Idem dicit Ariſto. li. xix. Color niger nõ eſt niſi ꝓnatio claritat' Generat' aũt nigredo ex luce pauca z obſcura in ꝓſpicuo z obſcuro z impuro incoꝛpatara in ꝓſpicuo z obſcuro z impuro incoꝛpata. Et ideo nigredo eſt ſpũs viſibil' aggregatiua z eiuſdem repcuſſiua. ꝓpter qõ ledit viſum et hebetat q̃n nimis eſt intenſa. vt patet in diu incarceratis q̃ exũtes de carcere paꝛ videnẽt Fundat' aũt nigredo q̃nq; in ſubſtantia humida z calida. qz caliditas dominãs denigꝛat ſubſtantiã hũidã. vt eſt viñ ein lignis humidis z exuſtis. Q̃nq; in ſubſtantia ſicca z frigida. qz frigiditas dominans ſubſtantiã denigrat ſiccam z humidam facit albam. vt dicit Auicen. Unõ nigredo q̃nq; cauſat' a frigiditate. z eſt ſignum mortificationis. Q̃nq; a caliditate. z tũc eſt ſignũ aduſtionis. z ideo nigꝛa vrina diuerſa poteſt ſignare z aduerſa. ſicut dicẽ Egidi⁹. q̃nq; em̃ ſignat ſolutõez quartane. z ſic ꝓtendit ſanitatem. aliquando ſignat aduſtionem z mortem vt i acuta febꝛe. Unõ Egidi⁹ dicẽ. Nigꝛior vrine facies incõmoda febꝛis. Quartane ſoluit. mortem ꝓtendit. et

vsit. In febre fert mortem nigra fetida pau/cula pinguis tē. Sunt q̄dam colores pictu/re opib⁹ congruentes. quor̄ quidam in ve/nis terre nascunt vt sinopis rubrica melium miniū auripigmētū t hmōi. Quidā arte cō/ponunt.

De sinopi La. XXIII

Sinopis est color rube⁹ in ponto pri/mit⁹ adinuent⁹ iuxta sinopim ciuita/tem a qua nomen sic accepit vt dicit Jsi. li. xvii. Huius species tres sunt. Prima rubra. t min⁹ rubens. t iter has media. vt di/cit idē. Rubrica dicit quia rubra. prima co/lori sanguineo. vt dicit idem. gignit in pluri/bus locis. sed optima est in ponto. vñ t pon/tica appellat.

De sirico La. XXIIII

Siricū pigmentū est vñ fit color phe/niceus. quo libror̄ capita scribunt. t colligit in littoribus rubri maris i phe/nice. t iter ficticios hic color reputat eo q̄ fit aliq̄n ex sinopide t sandice simul mixtus. vt di/cit Jsi⁹.

De minio La. XXV

Miniū est color rubeus cui⁹ materiaz greci apud ephesum p̄mo inuenerūt In hyspania hmōi pigmentū p̄ cete/ris regionib⁹ pl⁹ abūdat. vt dic̄ Jsi.

De cinobrio XXVI

Cinobriū q⁹ greci cinabarin dicunt a draconе t a baro elephāte est voca/tū. Aiūt em̄ draconū esse sanguinem dum iplicāt elephātes. ruūt em̄ belue et dra/cones obruunt q̄r̄ fusus cruor trā inficit. fit q⁹ pigmētū q̄cq̄d solū tinxerit. est aūt puluis color̄ rubri vt dic̄ Jsi.

De prassiuo La. XXVII

Prassin creta ē viridis. vñ fit color vi/ridis. vñ fit color viridis sic̄ porrum crescit aūt optima in libia cyrenensi. vt dicit Jsi. Crisocana est vena prassini co/loris. sic dicta q̄ cū ea aur̄ dicit inueniri. hec in armenia crescit. sed probabilior est que cre/scit in macedonia. Fodit in metallis eris cu/ius inuentio argentū atq⁹ indicū prodit. nā vene ei⁹ cū his habent nature societatem. vt dicit Jsi⁹.

De sandaracha XXVIII

Sandaracha nascit in topazion insula marr̄ rubri. Et ē coloris cinobrij. sz o/doris sulphurei. Inuenit aūt in me/tallis aureis t argenteis. t est tāto melior q̄n to rufior. t q̄nto plus sulphur olet. q̄nis t ce/rusa si in fornace torreat in sandaracham cō uertatur. Cuius color est flameus. q⁹ si torre/atur equaliter cum rubrica sandicem reddit vt dicit Jsi.

De arsenico XXIX

Arsenicū auripigmentū dicit ob co/lorē auri. colligit in ponto ex aurata materia. q⁹ in aureū colorem transit puri⁹ est. t graciles habet venas. t q⁹ pallidi/us est pei⁹ iudicat. De h̄ q̄re supra in tractatu de venis terre de auripigmēto.

De occa La. XXX

Occa nascitur in Topazio insula. vñ venit t sandaracha. Fit tamen quā/doq⁹ ex occa adusta rubrica mollis oui luto circumlinito. que quanto magis in camino arserit tanto melior fit. vt dicit Jsi/dorus.

De indico La. XXXI

Indicū in cannis indicis limo ifictis inuenit spuma adherēte limo. Est aūt coloris pulcri t aerei mixtura purpu/re t cerulei mirabilem reddens Est alterum genus in purpurarijs officinis spuma inna/tans quam p̄fectores detrahūt t desiccāt. vt dicit Jsidorus.

De atramento La. XXXII

Atramentū dictū est eo q̄ sit atrū. cu/ius species necessaria est quotidiano vsui picture t inter ficticios comput/at. Fit enim ex fuligine multis modis sup/ardentes tedas. huic pictores cum aqua mi/scent gluten vt illustri⁹ resplendeat Quidaz enim carbones sarmentorū veterū tritos cū glutino adduxit. alij fecem vini nigri exurūt. Multis etiam fit alijs modis. vt dicit Jsi. Cum atramento aūt temperat incaustum t acuitur. Habet autem multas virtutes. vt pa/tet in Plateario. Quere supra de venis terre libro. xv.

De melino colore La. XXXIII

Melin⁹ color est candidus. cui⁹ mate/ria inuenit in melos insula. q̄ ē vna de cycladib⁹. t iō melin⁹ est dict⁹ vt dicit Jsi. ppter nimiam aūt pinguedinē pictores eo non vtunt. vt dicit Jsi.

De stibio La. XXXIIII

Stibium est color ficticius vl factus ex ceruſa t q̄busdam alijs mixtis. cū q⁹ mulieres facies suas sophisticāt et t colorant.

De ceruſa Cap. XXXV

Ceruſa ex vapore fortis aceti tabl'as plũbeas ſuper ſarmẽta alba locatas pfundentis generat Quere ſupra de plumbo. Eodẽ modo fit es viride ſiue calcãtum qđ populus viride grecum vocat. ſcz ex vapore fortis aceti eneas laminas pfundẽtis Nam ex aceto corrũpit eris ſuperficies et cõuertitur in eruginem et inde color viridis pcreatur. Valet ad carnem mortuã corrodẽdam.

De purpurea Cap. XXXVI

Purpurea a puritate luc' eſt dicta. qr in his regionib' gignit' eius materia quas ſolis curſus illuminat ppt' et illuſtrat Nic color lacrimis ſanguineis effluentib' a quibuſdã cocleis ferro diuiſis acuitur et meliorat. vt dicit Iſi. lib. xix. i ca. de tincturis. Sunt et alĩ colores multi tam ſimplices q̃z compoſiti q̃bus vtunt' pictores et tictores ſed iam dicti ſunt meliores et nobiliores. et iõnũc de eis ſufficiat. De his oĩb' tractat Pli. libro. xxv. c. xiiij. vſq̃z ad. xxiij. Et Iſi. li. xvij. et xix. Dicunt aũt tinctores pannor' et lanarũ ob nitoris gratiã coloratores. vt dicit Iſiõ. li. xix. Pictores ꝓ ſunt imaginũ et rerũ ſimilitudinũ picture artificio exp'ſſores Eſt aũt pictura dicta quaſi fictura. Eſt autẽ imago ficta non veritas. Nec et figura dicit' quia q̃dam colore ficto eſt linita nihil habens fidei et veritatis Unde et ſunt quedã picture q̃ corpora veritatis ſtudio coloris excedũt et fidez dũ augere contendũt ad mendacia puebũt. ſicut qui chimeram tricipitem pingunt. Picturam aũt egiptĩ ꝓmitus adinuenerũt vmbra hominis lineis circumducta. deide ſimplicib' coloribꝫ et poſt diuerſis ſicq̃z paulatiz ars ipſa ſe diſtinxit. et inuenit lumen et differẽtias colorũ ac vmbras. Et nunc pictores ꝓus quaſdam lineas et vmbras future imagis ducunt. deinde coloribꝫ cõplent inuente artis ordinem adhuc ſequentes vt dicit Iſiõ. li. xviij. in ca. de picturis.

De odore Cap. XXXVII

Oſt colores de odoribꝫ eſt dicenduz Odor itaq̃z eſt fumoſus vapor a ſubſtantia rei reſolut' q̃ mediãte aere ad cerebrũ attractus eſt ſenſus olfact' immutatiu'. nam odor immutat olfactũ. quẽadmodũ color viſum. vel ſon' auditũ. vl' quẽadmodũ ſapor guſtũ ꝓprium. Proprĩũ eĩm eſt ſenſuum a ſuis ſenſatis et obiectis ꝓprĩs immutari et delectari in eis acpfici ſi fuerint medĩ. cõtriſtari ꝓor deſtrui ſi extremi. vt dicit in li. de ſen. et ſen. Eſt itaq̃z odor rei ꝓprietas ſenſu ſimo medio pceptibilis. Ad hoc aũt q odor pficiat' et iformet in organo ſenſus quatuor adminus requrunt. ſcz caliditas reſoluẽs. materie ſubtilitas actioni caloris reſoluentis obediens. aerea puritas deferens. nerui vel cerebri pformitas. vaporem reſolutĩ nature ſenſu pcipiendo admittẽs vel abhorrẽs. Calor igit' reſoluẽs fumos vaporabiles cauſa odoris eſt efficiẽs. vapor reſolut' eſt materia obediens. qualitas ꝓo fumi reſoluti aeri deferẽti ſe incorporat et in ſuam ſimilitudinẽ ipm alterat et informat. informat' vero aer qualitate fumi neruo odorabili ſubito ſe applicat. et ſibi incorporati fumoſi vaporis ſimilitudinez representat. cuius cõplexiõi ſi ſimilis fuerit miro modo cerebꝝ recreat et delectat. Si vero econtrario inficit et cõtriſtat. et ideo aromatica que ꝓportionem cõplexionalẽ habent et armoniam cum natura ipſum reparãt atq̃z iuuant. fetida ꝓo ex cauſa ꝓtraria aggrauant et moleſtant. Calor itaq̃z reſoluens odorem efficit. et econtrario frig' conſtringens odorem impedit et preſcindit. quia mouendo ad centrũ ſubtiles ſubſtantie vapores p aera ſe diffundere nõ pmittit. ppter quod nec ſterquilinia ferent in tempore hyemali ſed port' eſtiuali. Similiter ſubſtantie varietas ſeu ſubtilitas obediens caloꝛi reſoluenti odorem cauſat. Econtra ꝓo groſſicies materie odor' diffuſioni obuiat et repugnat vt patet in lapide cui' natural' cõpactio et frigiditas ſunt in cã. q̃re neq̃z redolet neq̃z fetet. vt dicit Auic. Terrio aeris cõſiſtẽtia cõfert ſenſibiliter ad odorem. nam ſi rar' fuerit et ſubtilis defacili odoris materiã ſcz fumũ vaporabilem recipit. ſz ppter eius euentationem et rarefactibilitatez pmanere in ſe eius redolentiã longo tempore nõ pmittit. Ecõtrario ꝓo ſi denſus fuerit aer et compꝫſſus vapores bonos et malos tardi' recipit. ſed poſt eoz impꝫſſionez ipſos euaporare ita defacili non pmittit. vt dicit idem Quarto organi q̃litas ſeu diſpoſitio ad odoris iudiciũ potiſſime operat'. ſi ꝓo fuerit neruus inſenſibilis in quo percipitur olfact' vel male complexionat' vl' leſus caſu aliquo ſeu corruptis humoribꝫ opilat' vel omnino pertuertitur vel ſubtrahitur iudiciũ odoris Primũ patet in melancolicis et alĩs male cõplexionatis qui loca fetida diligunt. odorifera

ſo et aromatica fugiũt. Secundũ aũt patet in myrtilatis qui neruos ſenſibiles et odora/biles habent leſos. rideo odores non ſentiũt Tertium aũt manifeſtũ eſt in poliposis z le/proſis q̃ naribus a vicioſis humoribꝫ opila/tis inter odoriferꝫ z fetidũ vix diſcernũt. Fu/mus igiť a rei ſubſtantia reſolutus materia ẽ odoris. vnde ſm varietatẽ fumi odorũ diffe/rentia variať. Diſtinguit aũt yſa. in dieť. tres ſpecies fumi Eſt em̃ fum⁹ q̃etus et q̃ſi nulli⁹ motus in aere vt fum⁹ a lapide reſolut⁹ q̃ et⁹ completionẽ non declarat poſitiue ſed p pri/uationẽ odoris z abſentiã ipſum habere ſub/ſtantiam groſſam z frigidam manifeſtat Eſt z ali⁹ fumus habens velocez motũ in aere. et hoc accidit ex calore reſoluente ſubſtantiam que ſi fuerit valde pura z defecata. erit odor valde aromatic⁹ z ſuauis. vt patet in mirto z muſco z in ambra. Si ſo fuerit ſubſtãtia im/pura multis fecibꝫ intermixta erit odor mal⁹ z nature horribilis. Et hic odor diuidiť du/pliciter in grauem ſcz z ferẽtem. grauis odor ex calore adhuc naturaliter ſe habente in ali/quo et iam corrũpi incipiente generať. vt pa/tet i piſcibus diu reſeruatis ſine ſale. Eſt ter/tio fumus mediocris a calore mediocri reſo/lutus. et ille vel eſt a pura ſubſtantia vel im/pura. ſi ex pura erit mediocriter aromaticus vt patet in pomis. violis. z roſis Si aũt fue/rit ex ſubſtantia impura ptim erit fetidus vt patet in aloe z abſinthio z ſulphure zc. Lau/ſať itaq̃ odor aromatic⁹ a calore partes ſub/tiliores z puriores reſoluente aere ipſarũ fu/mos ad cerebrũ deferente ſicut feto⁹ vel gra/uitas ex eodem ptes groſſiores et corruptio/res a rei ſubſtantia diſſoluẽte effectiue gene/rať. vnde p iſto effectu et actione caloris cõ/ſequente omne aromaticũ calidũ ab autori/bus ſolet dici. multa em̃ ſunt ſubſtantialiter frigida. vt eſt videre in aceto. camphora z ro/ſa. q̃ tamen ſentiunť aromatica. z hoc fit pro/pter ſubſtantie eoꝝ puritatẽ cui⁹ ptes ſubtili/ores reſoluunť z diffunduntť in aere p calorẽ. Sunt aũt due odorũ extremitates aroma/ticus ſcz z fetidus. inter quos z ſi inueniať o/dor recte medi⁹ zeque diſtãs ab extremis ſm rationem vel ſm intellectũ nequaq̃ tñ actu aliter ꝓcipiť ſm ſenſuz. vnde dicit yſa. i dieť. Odoratus non percipit mediocres odores. ſicut nec piſces ꝓcipiũt medios colores. La/rent em̃ piſces palpebris ppter qđ ſpirit⁹ vi/ſibilis continue diſpergiť. vnde non ſufficit ad medij coloris ꝓceptionem. De odoratu q̃ q̃ eadem eſt ratio vt dicit idem. nares em̃ pa/tule ſunt z continue diſpergiť ſpũs odorabi/lis propter quod debilior efficiť odoratus. et ideo medios odores minus capit nec eſt gra/uis odor recte medi⁹ inter aromaticũ z feten/tem. quia grauis ſub fetido continetť. z nõ dif/fert ab eo niſi q̃ magis remiſſus eſt. z fetidus amplius eſt z intenſus. Sub eadem igiť ſpe/cie continenť ſicut albedo intenſa z remiſſa. et ideo ſi duo odores extremi. ſ. fetidus z aro/maticus in equali ꝓportione pariter miſceã/tur. non fiet vnus medius odor z eq̃ diſtans in mixto ſm ſenſum. vnde aromaticũ primo percipit ſenſus olfactus q̃ fetidũ. qz i aroma/tico delectať. z fetidũ refugit z abominatur. Ex quo patet q̃ non efficiť vnus odor medi/us de extremis ꝓceptibilis ſm ſenſum. vt di/cit yſa. Q aũt bon⁹ odor citius penetret ad ſpiritũ animatũ q̃ malus. patet q̃a ſubſtan/tia boni odoris virtutem naturalis caloris i ſe continet qui groſſiciem eius mũdificat et ſubtiliat vt leuitate ſui diſſoluta flatu aer⁹ va/leat citius ad cerebrũ pertranſire. Mal⁹ ſo odor non ſic. quia in ei⁹ ſubiecto actio natu/re iam deficit. vnde ſuperfluitas ei⁹ groſſa in eo remanet coagulata. z ideo difficili⁹ poteſt cũ fumo diſſolui. nec ita cito penetrat ad ſpi/ritũ odorabilem qui in profundo cerebri vẽ/triculo latitat vbi ſpiritualis z ſubtilis fum⁹ citius penetrat ſiue perforat q̃ groſſus z ter/reſtris.

De effectu odorũ
Ca. XXXVIII

Circa effectum odorum diuerſe fue/runt poſitiones. Dicebant enim an/tiqui rerũ naturas et ſubſtantias ita cognoſci odore ſimpliciter quẽadmodũ z ſa/pore. Dixerunt em̃ res acetoſas odore com/prehendi. ſimiliter et acutas. ſed fallebantur Jo enim odoratui attribuebant qđ erat ta/ctus. nullus enim eſt ſenſus cui tactus non ſit annexus. et ideo morſuras z puncturas ñ percipit odoratus ſed potius tactus q̃ odo/randi organo ẽ admixtus. ſicut oculus clau/ſus ſentit morſuram collirij non viſu ſed ta/ctu. Alij vero aſſerebant nullam rerum no/ticiam poſſe haberi per odores. videntes em̃ quaſdam res frigidas eſſe odoriferas. vt ro/ſas. quaſdam vero calidas nullius odoris. vt piper. putauerunt res non poſſe dinoſci aliqualiter per odores. Sed hi fallebantur.

Bonus itaq; odor fit simplr vl ex calore totali vel ptiali. nam rex alie sunt simplicis substantie. alie composite. Si res ē simplicis substantie z est odorifera odor ille fit ex odore totali. qz tota rei substantia est calida vt patet i musco. Si vo composite est substantie et est odorifera. odor ille fit ex calore partiali. i. ex calore ḡrundā ptiū. nam q̄dam sunt ibi partes calide sez ignee q̄ diffuse p superficiem ruborez iducūt z odorē. vnde si rose ponant in aqua calida ignee partes resoluunt z rubeus color apparet cū odore. Sed alij sunt q̄z sententia approbat q̄ dicunt rex substantias ꝓgnosci p odores min⁹ tū q̄z p sapores. nā ad linguā diriguntur sex lacerti q̄b⁹ muitus transfundit de spū aiali q̄ pfecte res gustata pōt comphendi sed ad instrumentū odorat⁹ nō venit nisi vn⁹ lacert⁹ tm̄ per quem parum de spiritu descēdit qui nō ita pfecte naturā potest comphendere. Preterea a re odoranda nō resolui nisi q̄dā subtilis fumositas que admixta aeri cū ipsa ad organū odorat⁹ attrahit. vnde z spūs per fumositatem illā rerum naturas non discernūt ita bene. sed ad instrumentū gust⁹ tota res gustanda int⁹ z extra gustui substantialiter applicat. z ideo de re veri⁹ iudicat p sapo rē q̄z p odorem. Recolligit itaq; ex pdict⁹ q̄ odor est rei pprietas siue qualitas pceptibilis odoratu. vt dicit ysa. Nam a re odorabili resolui q̄dam fum⁹ p calorem q̄ tanq̄z quedam spiritualitas admixtus aeri ipm inficit z immutat. z spirit⁹ animalis ibi existens intra nares in q̄busdam carūculis ad modum vbez mamillaz ibi dependentib⁹ ab eodem fumo immutat. qui immutat⁹ recurrit ad cerebrum z repsentat talem anime immutationem. Est itaq; odor sui obiecti manifestativ⁹. spūs animalis immutativ⁹. suip̄si⁹ per aera diffusiv⁹ ad interiora cerebri per flatū aeris vel attractum penetrativ⁹. suo calore humoris ꝓsumptiuus. z fluxus nociui restrictiuus. sua puritate spirituū reparatiuus. sua virtute debilitatis cordis confortativ⁹. aeris in suā similitudinē conuersiu⁹. ferozis repercussiu⁹. z putredinis palliativ⁹. delectatōnis in sensu animaliū sicut z hominū causativ⁹. Nam pisces diligūt aromatica. z fugiūt fetida. similiter z apes. vt dicit Aristo. sicut z formice sulphuris odore effugant. sola venenosa aromatica detestant. vnde serpentes odorem ruthe abhorrent. botraces vinee flozentis redolentiā non sustinent.

De fetore Ca. XXXIX

Fetor est ex re corrupta vapor resolutus. aerem inficiens contristās spiritus animalem z corrūpens. Haz sicut odor aromatic⁹ odoratum reficit et delectat. sic fetidus spūm odorabilem inficit z contristat. Nam vt dicit ysaac. Fum⁹ a re male cōplexionis resolutus animato spiritui est inconueniens Nam in subiecto fetidi odoris multi sunt humores corrupti eo q̄ naturales erunt qualitatesz ideo complexioni humani corporis repugnant. vnde odoris horribilitas ptendit siue substantie corruptionē. q̄ contingit aut propter innaturalem calorem. aut ꝓpter corruptam humiditatem. Nam q̄n calor innaturalis hūoz facit ebullitionē causa est putredinis z fetoris. bozū nutrimēta corruptam z pessimā putredinē in stomacho generāt. ex qua resoluit pessima fumositas q̄ caput grauat. q̄n sola corruptio humiditat⁹ est in causa tūc odor non fetens sed grauis generat. Et omnia calida talia ꝓpter odoris grauitatem mali sunt nutrimenti. minoris tū sunt nocumenti. q̄z que fetide sunt putredinis. vt dicit Gal. Et hoc est videre in piscib⁹ recentib⁹ q̄ dū retinēt naturalem calorem. odorez grauem habēt. ablato aūt naturali calore efficiunt iam fetentes. Q̄n vo pisces decoquūtur p superfluē ꝓsumptionem z corrupte humiditatis p calorem grauitas odoris tollit. z sic coz substantia p decoctionem nō solū i odore melior efficit. verū etiam i sapore. Fetoz ergo est corruptōnis nature ptestativ⁹. defect⁹ caloris naturalis ostensiv⁹. aeris infectiuus. animalis spirit⁹ corruptiv⁹. vomit⁹ z nausee prouocativ⁹. doloris capitis generativ⁹. z totius complexionis distempativ⁹. horroz⁹ z tristicie sensib⁹ animaliū inducitiv⁹. z ideo fugiūt pisces spoztulas fetidas z antiquas. recentes vo subintrant atq; nouas. vt dicit Aristot. Similiter apes abhorrent omne fetidū. vt dicit idem. Ideo vulpes cui⁹ fimus est valō fetid⁹ foueam tasi subintrat z eam defedans per fetorem de fouea tasum fugat. vt dic̄ pli. z sic ipm supat per fetorem quē vincere ñ poterat p virtutem. Est etiam fetoz spirituuz et neruoz infectiv⁹ et ex naturali consistentia i innaturalem alteratiu⁹. vt patz in lepzosis q̄ rū anhelit⁹ fetid⁹ sanos ificit z corrūpit. Est etiam fetoz fetus animaliū in vtero extinctiv⁹ Vnō dicit Aristoteles q̄ equa si sentit fetorem candele extincte faciet abortiuuz

Potest etiam fetor sic intendi q̄ erit mortis subite causatiu⁹. nam q̄dam est species serpētis cui⁹ fetor subito interficit rem se odorātē. sicut basiliscus visu interficit se videntez. vt dicit Auicen. Accidentaliť aliq̄n aūt fetor iuuat. nā q̄dam sunt fetida medicamia vt aloe caballinū z sulphur et asa fetida. z hmōi q̄ in multis cauſ ꝓueniūt medicine. nā odor ſui grauitate hūores putridos siue ad putredinē z fetorē dispositos rōne similitudis attrahunt z extractos expellunt. nā natura abhorrens fetorē p medicine fetide p̄sentiaz irritať ꝺtra ipsam. z ideo recolligit se totam vt ꝺtra sua dimicet inimicā. Fetor itaq̄. i. fetida medicina occasionaliter est expulsio fetidorum et dū vnū fetidū assumiť aliud fetidū pariter cum ipso remoueť. Similiter fetor lane vsti vl filtri combusti seu cornu caprini exusti naribꝰ salubriter apponunť vt sopor litargic⁹ excitet. vt dicit ꝺstan. nam spūs abhorrētes fetorem fugiūt ad interiora cerebri. vbi ē causa morbi ex q̄rum concursu iuuať natura cōtra morbū. z ideo facili⁹ digerit z dissoluit materiā apostematis q̄ causa fuit false somnolētie z soporis vt dicit idem. Eodem mō in cā matricis quādo nimis eleuať compīmēdo spūalia. z fetida naribꝰ z aromatica partibꝰ inferioribꝰ vtiliter adhibenť. nam natura fugiens fetorē recurrit ad matricem z sentiendo odorē inferi⁹ illac tendit. z sic matricē ad locū debitū secū ducit. Quāuis etiaz odor odori nō ꝺtrariet. aliq̄s tñ fetor alicui fetori ꝺtrariať. z ideo fetor sterq̄linū ex fetore allū effugať. vbi etiā oēs fetent vn⁹ fetor minime sentiť quia vnus ab alio absorbeť. De rebꝰ aūt odoriferis q̄re supra in tractatu. xviij. de herbis z speciebus z plantis.

De sapore Cap. XL

Sapor aūt est sensatuz gustus. Sicut em color est obiectū visus sic sapor ē rei ꝓprietas iudicio aie se offerēs p viam gust⁹. Sapor itaq̄ est rei ꝓprietas solo gustu ꝓceptibilis. hoc aūt dico in ꝓncipio. quia alio modo iudicant de saporibꝰ z saporū ꝓncipijs phi et alio modo medici. Sed de illa murmuratione questionū nihil ad ꝓpositum. q̄ illas solas saporū differentias z operatōnes z causas hic inq̄rimus put sacre scripture cōueniunt ad eliciendū ex saporū ꝓprietatibus aliq̄s misticos intellect⁹. vnde ad presens de aliis nō curamus. Est ergo sapor ꝓprium obiectū gustus. de cui⁹ p̄sentia sensus in organo gustabili ꝺlectať vl tristať. z fm ysa. i dicet. Saporū octo sunt differentie scz dulcis. vnctuosus. salsus. amarus. acut⁹. acetosus. ponticus z stiptic⁹. addiť etiam bis insipidus. sic sunt nouem. sed abusiue dicit sapor. q̄a sapore caret. Pertinent aūt q̄nq̄z ad caliditatez z calidā ꝓplexionem. scz dulcis. vnctuosus. salsus. amar⁹. acutus. reliq̄ frigide sunt complexionis scz pontic⁹. stipticus. acetosus. et insipidus. Duo aūt sunt que faciūt saporem. scz complexio z substantia. z substantia ē triplex scz grossa subtilis z mediocris. Cōplexio itaq̄ calida z humida in secūdo gradu cū grossa substantia facit saporem dulcē. Calida ꝺ z hūida in fine secūdi grad⁹ cum subtili substantia facit vnctuosum. et dicit vnctuosum subtile q̄ntū ad transitū. q⁹ defacili transit in fumū. Habet aūt actualē grossiciē rōne cui⁹ est opilatiuū. sed potentialē hz subtilitatē in substantia. ratione cui⁹ est velociter transitiuū. Cōplexio aūt calida z sicca in fine secūdi grad⁹ cū mediocri substantia facit salsum calidū z siccū in tertio gradu cū grossa substantia facit amaz. Sed cōplexio calida z sicca in q̄rto gradu cū subtili substantia facit acutuz. Et ita sup̄ caliditatez fundanť q̄nq̄z saporez. Frigida aūt z sicca ꝓplexio i tertio gradu cū grossa substantia facit pōticū. qualis est i fructibꝰ immaturis. Frigida quoq̄z et sicca i secūdo gradu cum mediocri substātia facit saporem stipticū. qualis est in rosis et in coctanis maturis. Frigida aūt z sicca in secundo gradu cum substantia subtili facit saporē acetosum. Frigida ꝺ ꝓplexio z humida in primo gradu cū mediocri substantia facit saporem insipidū. qualis est in albumine oui. Patet q̄ tres sapores sunt testimonia subtilis substantie. scz acut⁹. vnctuosus. z acetosus. z sūt tria testimonia grosse substantie scz pontic⁹. amar⁹ z dulcis. Similiter sunt tres sapores testimonia substantie mediocris. scilicz stipticus. salsus. z insipidus.

De pura dulcedine z eius effectu. Capitulum. XLI

Dulcis itaq̄ sapor generať ex temperata caliditate z grossa substātia. vñ dulcedo lingue apposita moderate aperit. moderate calefacit. moderate humectat. Unde grossicies substantie moderate subintrans poros apertos diu ibi manet. et ideo anima in tali tempantia gaudet. Unde

plus delectat natura in dulcedine q̄s in alijs saporibꝫ. ꝓterea nulla res ē ita tpata z affinis humane ꝯplexioni equali sicut dulcedo. Et ideo humana complexio que est vicina tempantie eq̄li in dulcedine sibi simili delectat.

De sapore dulci
Capitulū. XLII

AD dulcem aūt saporem faciendū q̄tuor conueniūt elementa nō tñ equali ꝓportione. ignis em̄ et aer supabundant. vnde ex igne calor z ex aere humor inascit. que duo sc̄z calor z humor necessaria sūt ad cuiuslibet rei generationē. Calor aūt temperatus agens in humorē ipsuz calefacit dissoluit z depurat ab humore terrestri z substātia mollificat. vnō ptes ignee z aeree augmētant z humiditas inspissat. z sic grossa substātia in qua fundat dulcis sapor generat. Ūñ dulcis sapor quādo caret omni macula acuminis omnibꝫ saporibꝫ suauior erit. vt dicit ysa. quia ei⁹ natura sanguini est vicina. z ideo letificat z mūdificat. nocumentū gust⁹ humectat tēperate sine labore nature. Est aūt dulcedo aliquando pura quattuor q̄litatū mediocriter contentiua. vt patz in zucara. aliq̄n ē viscositati z grossicie admixta vtz in dactil. aliq̄ndo acumini ꝯiūcta vt in melle. Prima dulcedo maxime cōueniens est nature. sz aliquādo accidentaliter nocet nature. q̄n sc̄z natura plus recipit q̄s digerere possit. z tūc solz esse causa alicui⁹ opilationis. quia dulcius superfluitas in poris venaꝝ inuiscat. Dulcia ita q̄s mollificant membra. lauant. colant z mūdificant. paz naturaliter nutriūt. accidentaliter aūt multū. Mollificant q̄dem. quia humiditas materiam mollem reddit. caliditas temperate dissoluit. vñ materia que p⁹ erat spissa. mō mollificata. dissoluta abstrahit z mundificat. Nutriūt aūt parū naturaliter. q⁹ dulcia grossa sunt in substātia z sua grossicie poros penetrare nō possunt. z ora venarū opilant z cito satiant. accidentaliter tñ multū nutriūt. q⁹ dulcia humane nature siue completiōi sunt similia z amica. z ideo i magna q̄ntitate assumunt. et quia grossa sunt in substantia calor agens in ea multum sanguinem generat z ille sanguis multum nutrit. Dulcedo ꝛo q̄ viscositati est admixta mlt̄um q̄dem nutrit sed mlt̄a tamen nocumenta generat accidentaliter z inducit. vt dicit ysa. quia talis dulcedo opilationē generat z putredini defacili appropinquat. inflationem z rugitū generat. febrē interpolatā facile cōmouet z suscitat z coleram inflationē ꝯcitat vel augmentat. Est igitur dulcedo pnra z p alicui⁹ rei admixtionez non infecta inter saporuz differentias sensus maxime delectatiua. nature amica z ei ꝓximе assimilatiua. depditoꝝ i corpe facili⁹ reparatiua. virtutū z spirituū debiliū maxime confortatiua. omniū membroꝝ precipue nutritiua. Dicit enim ysaac. Propri⁹ nutrimenti sapor dulcedo est. si sua substantia aliquaz habuerit viscositatem. stabilis em̄ est in mēbris. vnde nō defacili est in mēbris dissolutō nis receptiua nec nutriūt aliqua que dulcedini non sunt mixta. Unde et sapores dulcedini ꝓtrarij. ꝓpter cōtrarietatez quā habent ad humanā ꝯplexionē pui aut nulli⁹ sunt penit⁹ nutrimēti. Et cōmixtiōe tñ saporū inter se ꝓtrariorū vn⁹ bonus sapor medi⁹ generat in quo latitat dulcedo rōne cui⁹ ille sapor medius nature cōueniēs est corpis nutritiu⁹ vt patet in salsamentis. et etiam in pigmētis in quibꝫ contraria recipiūtur. Ūñ patz q⁹ dulcedo oīm saporuꝝ delectabiliū ē origo sicut albedo oīm colorꝝ est ꝓncipiū. vt dr i li. de sen. z vbi dr nigredo est ꝓuatio albi in ꝓspicuo sic amaritudo est ꝓuatio dulcedinis i humido. Dulcedo adhuc est spiritaliū membroꝝ amica. q⁹ ipsoꝝ est lenitiua. z ois aspiratꝰ mitigatiua. clarificatiua vocis. z arteriarū ab oi superfluo purgatiua. cannaliū pulmonis et meatuū pectoris apertiua. z omniū immūdiciarū vuule z guttur⁹ abstersiua. catarri z humoris supfluī circa spiritalia dissolutiua. z omniū organoꝝ vitalis spūs ad debitā consistētiam reductiua. omnis tumoris squinantici repssiua. z suffocantis hūidi etiā i mēbris spiritalibꝫ consumptiua. Sūt aūt q̄daz dulcia q̄ occasionaliter mlt̄oꝝ malorꝝ sunt corpori illa tiua. sunt em̄ vnctuositatis est inflatiōis generatiua. Cū em̄ maior est ex calore dulcis resolutio q̄s sit hūidi resoluti in corpatio vl̄ salsitem cōsūptio. necesse est ibi fieri mlt̄i vapoꝛs fumosi generationē z sic loci ex vapore distēsio. z p conseq̄ns inflatio. dolor z gurgulatio contingit. Item ex eadem causa dulcia sunt appetit⁹ debilitatiua quia substantie sue grossicie cito sūt vacui stomachi repletiua z meatuū opilatiua. Itē colere rubee augmentatiua. nā cū sint calida calidi humoris sunt excitatiua. z ideo obsūt illis qui ex causa calida z intensa patiunt. Item putredinis z corruptionis sūt inductiua. q̄ndo enim supabūdās

calor supabūdantē hūiditatē dissoluit. ⁊ consumere totū vel digerere nō sufficit corruptā materiam derelinqt. Item splenis renum ⁊ epatis sunt oppilatiua. ⁊ hoc accidit. quia sua grossicie substantiali subtiles poros illarū regionū obturāt. vl' ꝙa partes ille rōne dulcis plus desiderant ꝙ̄ digerant vel cōsumāt. ⁊ iō ex supfluo humore attracto ⁊ nō digesto nec al's euacuato ille ptes merito oppilant. Itez dulcia rōne p̄dicta sunt calcli' generatiua taz in renib⁹ ꝙ̄ in vesica. nam qñ ille ptes ratōne dulcedinis sibi attrahūt hūores cōsimiles q̄ subtiliora sunt vel cum vrina educunt vl' vi caloris ꝯsumunt. vnde qñ pl⁹ attrahit ꝙ̄ nature sufficiat. oportet q' vl' vi nature qđ ē supfluū expellat. vel qđ grossius est ibi remaneat ⁊ eliquato hūore calore desiccante indurat. ⁊ ꝓcedente tēpore paulatim putrificat ⁊ in duriciem lapidis commutat. vt exp̄sse dicit ysa. Idem etiam de cauſ matricis occurrit. Ex p̄dictis patet q' dulcia nature sunt vtilia. alia q̄ fo sunt q̄ vident esse dulcia ⁊ tñ sunt mortifera et nociua.

De sapore vnctuoso Capitulū. XLIII

Sapor vnctuosus generat ex calido ⁊ hūido in subtili substantia. ⁊ ideo vnctuositas apposita lingue magis aperit ⁊ dissoluit ⁊ subtilis substantia magis subintrat. ⁊ q' caliditas eius parū remouet a tēpamento anima ipsi⁹ dulcedinem potest accipere ⁊ in ea maxime cōgaudere. Advnctuosum aūt saporem pficiendū pl⁹ de igne ꝙ̄ alijs elementis ꝓuenit. ⁊ post de aere. Maior igit actio caloris in humidū agens magis dissolvit ⁊ depurat vnde aq̄se ptes et terrestres minorant ⁊ ignee cum aereis augmentant ⁊ inde sapor gignit vnctuosus. Sūt aūt vnctuosa cibaria appetit⁹ debilitatiua et fastidij inductiua. q̄a accepta in stomacho resolunt ⁊ fumositatem cum aeree sint substantie q̄ petit supiora replēdo os stomachi ⁊ inducit fastidiū ⁊ diminuit appetitū. Itē vnctuosa sūt supenatātia. leuitate em̄ sua eleuant ad supiora. cum valde sint fumosa. Item digestiōis sunt impeditiua. q' vnctuositate sua villos stomachi replent ⁊ leniūt. vnō cibi assumpti cū non possint decoq̄ crudi ⁊ indigesti emittuntur. vnctuositate em̄ sua inuiscant cibos ⁊ lubrificant. ⁊ ideo emittunt anteqū digerantur Itē parū sunt nutritiua. q' ora venaꝝ cito replent ⁊ paꝝ ꝺ eis assumit. ⁊ qđ assumit ꝓpter sue substantie subtilitatem cito ꝯsumit. Itez caloris sunt inflammatiua. ignis em̄ non nutrit nisi aere mediante. vnctuosa fo cito i aeream substantiā transeūt. Unde illa vnctuosa que habent maiorem aquositatē min⁹ pertinent ad naturā aeris. ⁊ etiā min⁹ bene nutriunt ignē. vt patet in anungia porcina q̄ minus nutrit ignem ꝙ̄ ouina. q' min⁹ habet aereitatis in sua ꝯpositōne ⁊ plus aquositatis ꝙ̄ ouina. Item febrilis caloris sunt nutritiua. ⁊ ideo carnes phibent in febre acuta. q' timet vnctuositas intermixta qua calor febril' irritat. Item splenis et epatis sunt oppilatiua ꝓpter sui grossiciem actualē. Nam ꝓpter suam dulcedinē cito attrahunt ⁊ sua grossicie pori defacili opilant. Itez doloris capitis sunt excitatiua. Nā ex fumoꝝ mlt̄itudie replet caput. ⁊ miringe cerebri distenduntur Itē membroꝝ spiritaliū sunt lenitiua vt patet in butiro. Tñ q̄dam vnctuosa nocent pectori ꝓpter anneram siccitatem vt oleū nucū. q' talia nō hūt purā vnctuositatē. Itē doloꝝ exterioꝝ sunt mitigatiua. ⁊ duricici remollitiua. apostematū maturatiua. ⁊ saniei generatiua. humiditate em̄ sua saniē generāt. q' p ea pl⁹ dissoluit ꝙ̄ ꝯsumat. ex calore em̄ debili ⁊ humiditate mlta fit sanies ⁊ corruptio.

De sapore salso Cap̄. XLIIII

Salsus sapor fit ex caliditate ⁊ siccitate in substantia mediocri. vnō caliditas cū siccitate cū sit remota a tpantia multos apit poros. q' siccitas iūcta calori magis larat. iūcta fo frigiditati magis constringit. ⁊ ideo ei⁹ substantia mltuz subintrat poros. ⁊ q' magna fit disgregatio ptiū ⁊ multa substantie subintratio anima in ipsi⁹ p̄sentia non gaudet. imo potius ipsuz horret. Ad salsum aūt saporem quattuor conueniūt elementa q̄dam tamen ꝓportione non equali. dominant enim ignis ⁊ terra mediocriter. tamen ex moderato igne fit moderat⁹ calor. et ex moderata tra fit moderata siccitas. Ex moderato aūt calore moderata fit ebullitio ⁊ excoctio hūiditatis. Unde aq̄se ⁊ aeree partes dissoluunt in igneas mediocrit et ex moderata siccitate moderate substātia desiccat. ⁊ ita remanet substātia mediocris. Unō salsus sapor habet fieri ex moderato dñio caliditat⁹ et siccitat⁹ in substātia mediocri. Sūt aūt salsa mūdificatiua q' sumpta iterū caloꝛe suo ⁊ siccitate hūiditatē dissoluunt. salsedine aūt ⁊ nitrositate sua stomachum et intestina

mordificant ꝛ sic mordificata movent vt dissoluta humiditas emittat. ꝛ sic fit mundificatio. Item dure carnis sunt mollificatiua. nā sua caliditate ꝛ siccitate superfluā humiditatē ꝓpactā resoluūt ꝛ relaxāt. ꝛ sic mollificant. Item sūbe mollis sunt induratiua. Haz sua caliditate ꝛ siccitate superfluam humiditatē consumūt. ꝛ sic partes aereas plus compingūt. Item substantie rei sunt depuratiua ꝛ ꝓ conseqns conseruatiua. Nam salsa inq̄tum hmōi q̄ntū dissoluūt tantū consumūt. et ideo putredo aliquo casu generata calore ꝛ siccitate salsedinis cōsumit ꝛ annihilat. Habet isuper salsedo mlt̄ū terrestreitatis. vt dicit i dict. rōne cui⁹ carnes indurat ꝛ min⁹ reddit aptas corruptioni vt dicit ibidem. Item scabiei et exteriozis supfluitatis cutis ꝛ corpis sunt ablatiua. ꝛ hoc consumēdo hūozes supfluos tā supficiales q̄z intercutaneos ꝛ cutē a supfluis abstergendo. Itē tumoz ydropici sunt rēpssiua. ꝛ hoc ex rōne supza dicta q̄z desiccant ꝛ ꝓsumūt omnia in talib⁹ locꝭ aggregata Itē morsus canis rabidi ꝛ alioꝝ venenosoꝝ sunt curatiua ꝛ tot⁹ venenositatis extractiua. vñ ꝓdest cito lauare talia vulnera in aq̄ salsa. ꝗa malicia extrahit ꝛ venenū. vt dicit idē. Item caro mlt̄um salsa ad tpamentū optimū reuocat si in aqua salsa ponat. nec salsedo a talib⁹ melius extrahit q̄z q⁹ earū massa pz⁹ aliq̄ tpe in salsa aqua tēperet. ꝛ hoc puto accidere ratione similitudinis cum aqua salsa que ratione caloris accidentalis ꝛ naturalis in ipa dominātis attrahit sibi simile qđ inuenit i substantia carnis salse. Item sal in igne indurat in aq̄ ꝛo dissoluit ꝛ annihilat. nec mirū. quia si congelatio ꝛ induratio facta est ꝓ siccitatez oportet vt salis dissolutio fiat ꝓ hūiditatem sicut patet in sepo in q̄ fit induratio ꝛ congelatio per frigiditatē. ꝛ iō nō est mirz si fiat resolutio ꝓ caliditatē. De his q̄re supza in li. xvj. ō venis terre. in ca. de sale.

De sapore amaro.
Capitulum. XLV

Sapoz amarus fit ex caliditate in tertio gradu. ꝛ siccitate in secūdo gradu in grossa substantia. Unō caliditas cū siccitate multū subintrans mlt̄um diuidit. vnde instrumentū ledit et fit sapoz amar⁹ abominabilis gustui et contrari⁹ ad cui⁹ cōpositionem quattuoz elementa conueniūt ꝓ portōne quadam sed magis inequali. ibi em ignis ꝛ terra dominant. ꝛz plus est ibi ō igne q̄z de terra. Unō de maiori dominio caloris magna fit ebullitio. Unde aque ꝛ aeree partes magis dissoluunt in igneas et terrestres condensantur. sed quia mediocre est dominiū siccitatis non attenuat. et ita substantia remanet grossa in qua ex actōne caloris ꝛ siccitatis fundat amaritudo Omnia aūt amara contristāt gustū magis q̄z aliqua alia q̄ habent simplicem sapozem. quis maxime faciunt continuitatis solutionem in lingua. licz aūt amara habeant minozem caliditatem q̄z acuta. maiozem tamen faciunt solutionē continuitatis ꝓpter sue substantie grossiciem. que se interponit ꝛ compmendo maiozem efficit lesionem. Item amara sunt colere purgatiua. vel quia colere sunt similia in complexione. vel quia colera cum sit pozosa permittit amara suos pozos subintrare ꝛ diuidēdo partes a partib⁹ eam faciūt fluxibilem ꝛ coleram liquefactam sic educūt. Itē amara sunt appetit⁹ excitatiua. quia coleram educūt que tanq̄z res leuis solet colligi circa orificiū stomachi et appetitū debilitare. Ad hꝰ eriā facit amarozum grossitudo. quia compzimit cibaria in fundū stomachi. et sic superioza inanita cibum petūt. Item amara splenis et epatis sunt expoliatiua. Nam calore suo pozos aperiūt. ꝛ humozes dissoluūt et grossicies sna compzimendo humozes resolutos educunt Item amara sunt contraria vermib⁹ et lumbricozū interfectiua. nec mirū. quia vermes illi de flegmate corrupto accidūt. de flegmate q̄z viuunt. et ideo colerica et amara eis aduersant. q̄z colera flegmati contrariat. Item spiritalib⁹ mēbris sunt nociua. et tam ꝓ aspiritatem substantie q̄z per intensam siccitatez eozūdem sunt erasperatiua. Itē amara in exterioriby sunt cōseruatiua. si enim distemperent cū aliquo liq̄do. habent illa tria que sūt necessaria ad conseruationem. tantū enim cōsumunt q̄ntū dissoluūt. ꝛ subintrant in profundum. acumine ꝛ calore suo grossam etiaz habent substantiam ex qua rem iuuant et faciunt eam minus passibilē Item frigide artetice et paralisis sunt curatiua dissoluendo materiam ꝛ consumendo. Item frigide scabiei sunt desiccatiua. Item meatuū renum ꝛ vesice sunt apertiua ꝛ calefactiua dissolutiua. matricis confortatiua ꝛ menstrualis superfluitatis ꝓuocatiua ꝛ eductiua. et a d multa alia sunt magis necessaria q̄z dulcia q̄uis gustui sunt nociua.

De sapore acuto XLVI

Sapor acut⁹ fit ex caliditate z siccita/te existēte in q̄rto g̃du cū suba subtili vñ fit por̃ nimia aptio z ptiū segregatio. z q̄ suba ei⁹ est subtilis multū penetrat z subintrat vñ organū gust⁹ suo acumine incēdit. ad cui⁹ pfectō̃ q̄tuor elemēta ꝯueniūt. sz nō eq̄lit q̄ pl⁹ ꝯcurrit de igne et de terra q̄ de alijs. z iō ꝓpt̄ dominiū ignis acuta sunt et valde calida z a ẽra valde sicca Et mat̃io ãt dominio calor̃ maꝛia fit ebullitio z resolutio aeream ptiū et aqueaꝝ i ignea. s. vñ ignee ptes acuūt z exnimia siccitate suba desiccāt. attenuāt z subtiliāt. z ita fit acut⁹ sapor ex magno dñio calidi z sicci i subst̃ia tenui z subtili. Sūt aūt acuta corrosiua q̄ valde sūt calida z sicca. z fit dissolutio mag̃. z suba subtilis z acuta subintrās ptes a ptib⁹ disgregat z ita fit corrosio. Jtē acuta sūt incisiua z dissolutiua quia z q̄litate z suba dissoluūt et separāt ptē a pte z pfunde intrāt et iō dissoluūt z incidūt. Jtez ẏrutis appetitiue sūt ꝯfortatiua q̄ mbroꝝ ꝯsumūt supfluitatē. Vñ poꝛis inanit̃ fit rōne vacui appetit⁹. mordicāt etiaz neruos sensibiles et pūgūt acumie suo. z sic pūgēdo excitāt appetitū. Jtē paꝝ sunt nutritiua q̄ ex nimia caliditate et siccitate pot⁹ fit adustio q̄ digestio. z iō dāt modicū nutrimētū. p̄terea subtilis sūt sube et iō de facili ꝯsumūt. z a membr̃ cito dilabūt. Jnsup nake sūt ō̃ria ex sua ꝯplexione z iō q̄ abominabilia sūt nō appetit ea naka sz port⁹ abhoꝛret z repellit.

De sapore acetoso. La. XLVII

Sapor acetosus fit ex frigiditate z siccitate exñte in g̃du scō̃ cū suba subtili. vñ acetosū ligue appositū q̄litati⁹ ẏstrigit. suba penetrat. z ita ex duob⁹ cōtrarijs actōib⁹ fit sapor acetosus. ad cui⁹ ꝯplexionē q̄tuor elemēta ꝯueniūt q̄dā ꝓportione sz nō eq̄li. Est ãt ibi dñiuz aq̄ z ẽre mediocre z ex mediocri dñio aq̄ est ibi frigiditas mediocris. z ex mediocri dñio ẽre mediocr̃ siccitas generāt. ex frigiditate ãt repmit calor q̄ repssus modicā facit ebulitiō̃z Vñ igneas ptes z aereas resoluit ⁊ facili z ꝯsumit tanq̄ subtiliores ẽrestres ãt z aq̄sas dissoluit Sz p̄ sui q̄litate eas ꝯsumere nō pt. Vñ ptes ille subtiliāt sz nō ꝯsumunt. z ita frigiditas et siccitas dñant cū subtili suba z sapor gignitur acetosus acetosa ꝓuocāt appetituz. quia ex frigiditate z siccitate motū hūt ad cētrū. Vñ ꝯpmūt cibaria ad fūdū z sicos stōachi euacuāt. q̄ sentiēs suā inanitō̃z cibū appetit. Nā desideriū ꝯposita est opatio exappetitiua ꝑtute naꝛali z aiali sensibili. Jtē soluunt ventrē plenū z ꝯstipāt inanitū. nā subtilitas sube acetose inueniēs multā hūiditatē i stomacho incidit eā z subtiliat. z sic eā facit ad fluxū z euacuatō̃z. Sz q̄n stomach⁹ ẽ vacu⁹ q̄ inueniūt humiditatē q̄ acetosa desiccāt siccitate z ẏstringūt frigiditate. Jtē opilatōes splenis z epatis aperiūt. q̄z nō q̄litate sz sube subtilitate hūoꝛes in poꝛ apiunt incidūt z dissoluūt. Jtē acetosa spiritalib⁹ ob sunt frigiditate coartāte z siccitate exasperāte. Jtē posita i exterioꝛib⁹ calidos humoꝛes repcutiūt. Vñ tibie inflate ex retētione mēstruoꝝ vl̃ emoꝛroidaꝝ i calido aceto lote de facili detumescūt. De h̃ q̄re s̄ in tractatu de aceto. li. xvij. vbi tractāt de vitib⁹ z de vino.

De sapore pontico La. XLVIII

Pontic⁹ sapor fit ex frigiditate z siccitate exñte i tertio g̃du cū grossa suba Vñ z pōticū appositū ligue ẏstrigit z suba intrās poꝛos ptes ꝯdēsat z ita accurrit sapor q̄ pōtic⁹ appellāt. Ad pōticū saporē pficiendū q̄tuor elemēta ꝯueniūt cū maiori tñ ineq̄litate q̄z dñant aq̄ et ẽra ignis et aer substāt. Ex forti ãt dñio aq̄ fortis fit frigiditas z exẽra m̃ta siccitas. iō nō ꝑt ibi fieri pfecta trāsmutatio eū ibi sit defect⁹ caloris z hūoris. Vñ cū frigiditas z siccitas ibi habeant dñiuz necesse ẽ vt suba remaneat grossa ex dñio frigiditat̃z siccitat̃. Vz ãt pōtic⁹ sapoꝛ h̃ ꝓpriū vt di. ysa. q̄ pōticitas ꝯiūcta cuz sapore delectāte mag̃ delectat. et cū tristāte mag̃ ẏtristat. c⁹ rō h̃ est. q̄ pōticitas adiūcta rei dulci et vnctuose si ingrediat poꝛos facit illā dulcedinez ibi diut⁹ ꝯmorari. z ita firmi⁹ impmit tūc delectatioꝝ diu durat. sil̃e est de hūoꝛe ẏtristāte. Hinc est q̄ caro q̄ ossib⁹ ẽ vicina iocūdioꝛẽ hz sapoꝛẽ. Ossa ei sūt melancolica. s. frigida z sicca. Caroꝛo i sui natura dulc̃ est et sanguinea. z ita ẽ ibi pōticitat̃ z dulcedis mixtio. ꝓpt̄ q̄ et maioꝛ delectatio Jō etiā caro ceruina ẽ iocūda z sil̃r bouina q̄z ꝓiūgit pōticitas ex ꝯplexione melācolica aialis et dulcedo ex pte carnis. ecōuerso est de absinthio et fumo tre q̄n cū eis associāt amaritudo magis ẏtristāt gustū vt aloe l̃ ali q̄d sil̃e. Jtē pōtica appetitū excitāt et p⁹ prandiū laxant. c⁹ rō est ꝯpssio cibarioꝝ ad iferiora ad instar torcular̃. añ prādiū ꝓpostipant

qz ꝓstringũt neruos et opilãt meat⁹ z ex sub
stãtie grossicie z frigiditatis et siccitat⁹ q̃lita
te. Uñ et sũpta cibaria retinẽt et exire nõ p̃
mittũt. Itẽ grossicie sua epar et splenẽ opi
lãt calculũ generãt colericã et yliacã passio
nez excitãt. obturãdo sua grossicie intestina
fimũ ac fumũ exire ñ p̃mittũt. spiritalia etiã
mẽbra ledũt et g̃uãt. qz ea exasperãt z desic
cãt. exteri⁹ãt apposita vomitũ sedãt. tumores
calidos repmũt. sãguis fluxũ intercipiũt atz
sistũt. neruos p̃cutiũt. dẽtes exacerbãt.

De sapore stiptico. Ca. XLIX

Apor stipti⁹ ex frigiditate z siccitate
i mediocri suba generat. ad c⁹ p̃fecti
onẽ q̃tuor ꝓuenũt elemẽta q̃dã ꝓpor
tione ineq̃li. nã aqua et ẽra ibi p̃dñant. sz nõ
tantũ q̃ntũ in põtico. ex aq̃ aũt accidit frigi
ditas et ex ẽra siccitas generat. ex frigidita
te dep̃mit calor q̃ repcussus puã facẽ ebulliti
onẽ. Uñ et suba paz resoluit sz nõ cõsumit.
Sz ex siccitate aliq̃ntulũ ꝓdensat. et qz sic
citas nõ p̃t oĩno desiccare nec oĩno ꝓsume
re remanet suba mediocris. z ita pz q⁹ sapor
stipti⁹ causat ex frigiditate et siccitate i sub
stantia mediocri. et in ℔ differt a pontico q̃
ex eisdem causis q̃uis min⁹ remissis in sub
stantia grossa radicat. ideo stipti⁹ sapor sub
pontico ꝓtinet ꝑm ysa. q̃ tm̃ septẽ saporũ dic̃
esse differẽtias. sub pontico stipticũ compre
hendit. Unde ꝑm ipm̃ ponticitas est inten
sa stipticitas. et stipticitas remissa põticitas
vñ nõ differũt simpl'r ꝑm spem̃. sed solũ ꝑm
maiorẽ intensionẽ vel minorem. z ideo vter
q̃ conuenit cũ alio in effectu. sed ꝑm maius
et minus.

De sapore insipido.
Capl'um. L.

Apor nonus dr insipid⁹ siue sine sa
pore. et ℔ potest dici dupl'r. s. ꝓpriati
ue et positiue. ꝓpriatiue dr insipid⁹ cu
ius sapor sensu non p̃t ꝓhendi vt sapor aq̃
q̃ gustu nõ p̃cipit ꝓpter eius maximã similitudinẽ ad organũ gust⁹. qz aq̃ est simplex in
respectu lingue q̃ q̃tuor recipit i sua ꝓpositiõe. Positiue dr sapor insipid⁹ q̃ vltra ꝓmuz
gdũ ad aliquẽ vlteriorẽ saporẽ nõ est sensu determinat⁹. vt est albumẽ oui c⁹ suba ẽ me
diocris et caliditas vel frigiditas ꝑmi gdus
distantiã sensibiliter nõ excedẽs. talia insipi
da sunt cucurbite. citrulli meloues. z hmõi
quoz vsus pl⁹ ꝓuenit medicine q̃ diete. pa
rũ em̃ nutriũt. quia saporẽ nõ hñt delectabi
lem et substantiã habẽt fluxibilẽ. hũiditate z
frigiditate sua sitim mitigãt. calorẽ z colerã
extinguũt. fleuma augmẽtant. et q̃tidianas
febres generãt. et oĩs alias fleumaticas fri
gidas sz et hũidas nutriũt vel ꝓuocãt pas
siones. Sapor ita q̃ insipid⁹ causat ex frigi
ditate et hũiditate in substantia mediocri.
ad cui⁹ ꝓpletõem sic̃ et in alijs q̃tuor ꝓueni
unt elemẽta sz nõ eq̃li ꝓportione. qz aq̃ et aer
ꝑncipaliter. terra secũdario p̃dñat. ꝓportio
nẽ q̃ frigiditatẽ z mediocrẽ siccitatẽ partes
ignee et aeree resoluunt in aqueas et i terre
stres. sed quia resistit dominiũ humiditatis
nõ potest cõpingi ex siccitate terrea ipa sub
stantia. Relinq̃t q̃ substantia mediocris cũ
dominio frigiditatis et hũiditatis q̃ sũt ꝑn
cipia ist⁹ saporis q̃ abusiue sapor insipidus
nominat. Dec igit̃ de saporibꝫ simplicibꝫ q̃
ad eoz differentias et naturas dicta iã suffi
ciant. q̃ oĩa de dictis ysa. ꝓstan. Hal'. et alio
rum autoz medicine breuit̃ sunt excerpta.
Sũt aũt quidã compositi sapores sicut et
mixti sunt colores pariter et odores. z hi sa
pores ꝑm diuersas compositiones diuersi
mode opant. qz alio modo sapiũt in solidis.
alio mõ in liquidis aliter in sensibilibꝫ et ali
ter i inanimatis. de q̃bꝫ in naturis et ꝓpriet
tibꝫ rerũ et corpoz animatoz z inaiatoz in
libris p̃cedentibꝫ est ostensũ. De liquoribus
tñ in q̃bꝫ fũdati sũt sapores aliqua arbitror
ħ supplenda q̃ in libris supioribꝫ causaliter
sunt obmissa.

De liquore Ca. LI

Liquor est liq̃dus humor in plantis
et animaliũ corpibꝫ p̃ digestiõem ge
neratus. eliquat⁹ violentia vel natu
de substantia corporis mixti vel' expressus.
Quilibet aũt humor nõ vocat liquor sz so
lus ille q̃ artificialiter vel naturaliter liquat
de plantis et rebus animatis. vt lac et vnina
de animalibꝫ. vinũ et oleũ de arboribꝫ. mel
de floribus. sicera de fructibꝫ. ceruisia ꝺ gra
nis. oryzacra de pomis siluestribꝫ z granat⁹.
Et inter hos liq̃res quidã sunt cõpositi z q̃
dam simplices. nam ꝓpositi dicunt q̃ ꝑfici
untur ex diuersis q̃ pariter cõmiscẽt. Sim
plices ℔o sunt q̃ ita p̃manent sine cõmixtõe
aliqua ꝓut a suis subiectis ꝑmit⁹ ꝓducunt.
nullus tñ liquor est simplex absolute ꝑter so
lam aquã q̃ simplex dr ꝓut in elemẽtari per
manet puritate. Alij aũt liq̃res oẽs sic̃ et hu
mores ex q̃tuor elemẽtis ꝓstituũt. simplices

ñ dicũt q cũ alijs nõ miscenť. Simplices etiã dicũt in qb simplices elemtoꝝ qlitateſ ex pma ꝯpositõe dñanť. et q a terrestri fecu/ lẽtia naturaliter vel accidentaliter plꝰ colāť Scõm aũt varias ꝯmixtiões liqꝝ z qlitatũ elemtariũ pdñantes ꝯplexiones varios sor tiunť odores paríť z sapores. Nã illi liqres in qb pdñať calidũ cũ hũido sũt dulciores in qb aũt calidũ cũ sicco sũt acutiores. in q bus ꝙ ẽ exístit frigidũ cũ sicco sũt acetosio/ res et stipticiores. sz in qb frigidũ cũ humi do sũt gustui insipidiores. vtz in ptisana. et hmõi. Quidã aũt liqres ꝺ qbusdã arboꝛib⁹ icisis corticib⁹ p attractõz caloꝛ solarſ spõ/ te egrediũť vt balsam⁹ z terebintina lacrīa. q caloꝛe ꝓpus mũdanť z ī mirre subaz indu/ ranť. Quidã ꝙ de fructib⁹ arboꝛ p exꝑssio nẽ colligũť vt vinũ oleũ sicera. z hmõi. Qui dam ꝙ p exustionẽ ignis liqdiores ptes q/ rũdã lignoꝝ in extremitatib⁹ educẽtes mag artificio acqrũť vt colophonia. pix liquida. oleũ iuniperi. et silꝛia. Quidã aũt ex herbaꝝ succis exꝑmũť. vt opiũ. aloe. et hmõi. q po/ stea caloꝛe ignis vel solis desiccanť. Et qdã exꝛoꝛe celi extrema floꝝ pfundentes z se cir ca eoꝝ supficiẽ inuiscãtes apũ mīsterio cõ/ ponũť vt mel. Et qdã ex venis tre hauriũť. vt aqua salinatiua. nitrosa. alumĩosa. et hu/ iusmodi. de qb arte vl naťa fit sal nitrũ alu men. et hmõi. De his oĩb liquoꝝ differẽtijs ꝓprietatib⁹ z causis sufficiẽter dictũ est supꝰ i li. xvij. de herbis z arboꝛib⁹ et eaꝝ succ. z li. xvj. de venis tre. et li. viij. de passionib⁹ aeris vbi tãgiť de naťa mãne et mellis q dicunť ꝺ aere generari. De melle tñ aliq sunt ħ dicen da. et de lacte sero et butiro que de aĩalium vberibus emunguntť. de quib⁹ superius est omissum.

De liquoꝛe in speciali et ꝓmo de melle

Capitulum. LII

Hel vt di. Jsi. li. xx. ꝺz a melisse grece id est. apib⁹ latīe. Sic ei apes vocãt. Nã apũ solertia mirãdo naťe artifi/ cio parãť mella q ꝓmitⁱ de roꝛe aerſ sũt crea ta et in arũdinũ folijs adinuẽta. Uñ et Uir gilꝰ. Protinꝰ aerei mellis celestia dona. vñ adhuc in india et in arabia inueniũť in sũmi litudinẽ salis ramis z folijs dependẽtia. vt dicĩdem. Est ãt oĩe mel generaliter dulce. Sardũ tñ est amaꝝ absinthij cã cuⁱ⁹ copia illⁱ⁹ regionis apecule nutriũť. Dicũt ãt me/ dici q de reꝝ tractãt naturis. pcipue Bal. q mel pueris z iuuenib⁹ z pfectſ viris in qbus abundat caloꝛ cib⁹ est inutilis z nociuⁱ⁹. seni bus ãt q qua vita laboꝛãt et frigoꝛe dicit cũ vino veteri et cibis calidis ꝺuenire. Ducuſ qꝫ Jsi. li. xx. c. j. Est itaqꝫ mel liqꝝ dulcissimⁱ⁹ a materia purissima arte medicinali genera tus. cui tñ et ex caloꝛe apis mellis subaz cõ/ ponentis. et admixtiõe alicⁱ⁹ calidi se cũ mel lis suba admiscentis acumẽ cũ dulcedie est admixtũ. Uñ z mellis dulcedo ceterſ ẽ ma/ gis calida sz minⁱ⁹ hũida vt di. ysa. Mel igiť cũ sit hñs multũ caloꝛis et aereitatſ z minⁱ⁹ terrestreitatſ z aqueitatis, ꝓt siccitatẽ tã tre ꝗꝫ ignis multũ hñs siccitatis z acuminis et minⁱ⁹ frigiditatis z hũoꝛis. et iõ iudicať mel calidũ et siccũ in fine secũdi gradⁱ⁹. Tamen qz suba eiⁱ⁹ est vicina tpamẽto z mediocritati multũ est mũdificatiuũ lauatiuũ et subtilia tiuũ. et suo caloꝛe grossoꝝ hũoꝝ in coꝛpe in cisiuũ z hũoꝝ putridoꝝ expulsiuũ. Quia eĩ mel calidũ acumĩ est, ꝓpinquũ. z iõ intestino rũ est pũgitiuũ. z ad feces expellẽdas cõmo tiuũ. Jtẽ talis dulcedo siĉ mellis multũ est hñs acuminis et caloꝛis. nõ tñ opilat mea/ tũ splenis et epatis. siĉ z illa in qb pura dul cedo inueniť. vt di. ysaac. ca. de ḋtuoꝝ diffe/ rẽtijs dulcedinis et saporꝝ. Est itaqꝫ mel ra tione eqlitatis et tpamenti multũ naťe ꝓue nies et amicũ. sui ad mbra multũ assimilati uũ. gditoꝝ restauratiuũ. debiliũ mẽbroꝝ cõ fortatiuũ. sua grossicie nociuoꝝ fluxuũ ĩter ceptiuũ. z latitudinis poꝛoꝝ restrictiuũ. na ture hñ tpate custoditiuũ. z hũoꝝ paratoꝝ ad fluxũ nimiũ cohibitiuum. nihilominⁱ⁹ est mel nociuoꝝ hũoꝝ laxatiuũ. nam ꝗas ha bet qlitates in effectu. z ħ ẽm ꝗas materie dispositões in quas agit. Nã nimis laxas rep̃mit z ꝯstipat. nimis duras diuidit et re/ laxat vt di. ysa. Est ãt mel ꝯseruatiuũ mũdi/ ficatiuũ amaritudinis tpatiuũ. et iõ ponitť ĩ medicinis ad ꝯseruãdũ z ad mũdificandũ. z ad amaritudinẽ spẽqꝫ tpandũ. vt ꝺr ĩ anti/ todario nicolai. Tñ mel crudũ nõ multum hñ despumatũ valde est ventosũ z inflatiuũ rugicⁱ⁹ in ventre generatiuũ in malos humo res faciliter ꝯuersiuũ. splenis z epatis visco sitate sua opilatiuũ. colere inflamatiuũ. et fe bris diurne inductiuũ. ypocũdrioꝝ extensi uũ. yliacis z colicis nociuũ. Mel igitur di. Lonstan. et ysa. in dieť. diuersas ħz actões. qz in qbusdã salubꝛe est z sanitatis custodi/ tiuũ. ĩ quibusdã ꝙ stipticũ est z morboꝛum

generatiuum. et' est veneni occultatiuum. quia quanto magis rufum tanto magis est calidum z acutū z hūor magʒ incisiuū penetratiuū z colatiuū. q̄nto magʒ est albū minus est calidū z acutū. z tāto melⁱ q̄nto dulcius purⁱ z odorabiliⁱ inueniť.

De fauo La.LIII

Fauus a fouēdo est dictⁱ. Hā fauus or mel mixtū cū cera. infra eā cellulas de cera miro artificio cōpositas apes mel recolligūt. z eⁱ liq̄ris subaz intus fonēt. et sic or fauⁱ q̄si fouus siue fouēs. eo q mel foueat et ꝓtineat itra se. Uel fauus a fauore est dictⁱ. nā valde fauorabilis gustui ē et delectabiľ ad edendū. Unde ſm Jsiō. li. xx. Fauus a fagin grece or. qr magis comedit q̄z bibit. fagin em grece est comedere latine. Quidā tñ vocāt mel fauū a cera eliquatū et optime depuratū i q̄ summā dulcedinē gustus experit. Fauū mellis petit z reḡrit maxime aīal qō ab amore mellis melota or. vñ a melle melus vl' melota est dictⁱ vt di. bug. Siľr vsus sup oīa mel diligit et p fauis extrahēdis nō sine sui discrimine ī arbores altas scandit. Aliq̄tiēs āt inter fauos vt dic Arist. li. viij. in pfundo alucaris generātur q̄dam ꝑmes pui sic aranee. z qñ crescūt faciunt texturā circa fauos et dñant sup totum aluear et ideo putrescit mel zc. Jtē ibidem. bonū est mel qō extrahit de noua cera. Hā mel qō diu manet in cera antiqua fit rubeū et corruptio illⁱ mellis est sic corruptio vini in vtribus. et ꝑt ħ or extrahi. z est mel bonū qñ est simile auro vt di. idē. Jtem dic idē q apes sedēt sup alucaria z sugūt qō est superfluū in fauis. z or q si nō facerēt ħ. corrū perek illō qō est in fauis z generarek aranea et sedēt sup fauos z solicite custodiūt ne illa aranea inualescat. z si inuenerīt eā fit eis cibus. aliter āt oēs morerenť.

De mulso La.LIIII

Mulsum est potio vl' poculū ex aq̄ vel vino et melle ꝓmixtū qō greci melli cratū vocant. sicut et ydromel quod ex melle et succo macianorum est cōmixtuz sicut z rodomel dicitur eo q succo rose mel miscetur.

De medone. La.LV

Medo vel medus q̄si melus or. Et est potⁱ ꝓfectⁱ ex melle z aqua. optime defecatⁱ z decoctⁱ. qui si crudⁱ fuerit et mel minⁱ bñ despumatū inflatōnez genera inventre et rugitⁱ ac durissimas torsiones. et qr de facili resoluiť in fumos caput petit z diuersas ei ingerit passiones. Bene ꝓ de coctus z defecatⁱ gustū delectat. vocē clarificat. arterias gutturis z cannales pulmonis mūdificat. cor letificat z ꝓfortat. corpus nutrit z impinguat. epaticis tñ et splenetic̄ et calculosis minⁱ ꝓpetit. qr meat' stringit z opilat. q̄nq̄z em cū mirto z alīs herbis aromatic̄ condiť vt sanior reddak z odoratior et diuturniⁱ custodiak.

De clareto La.LVI.

Claretū ex vino et melle z spēbus aromaticis est ꝓfectū. Hā spēs aromatice in subtilissimū pulverē ꝓterūtur. et in sacco lineo vel mūdo cū mellevl' zucara reponunť. vino aūt optimo spēs pfundūtur et repfundunť. quēadmodū fit lixiuia. z tamdiu renouak pfusio donec virtus spēy vino incorporek z optime clarificek. vñ a vino ꝑbit fortitudinē z acumen. a spēbus aūt retinet aromaticitatē et odorē. ſz a melle dulcedinē mutuat et saporē.

De pigmento La.LVII

Pigmētū vt di. Hug. or q̄i pilis mētū q̄ō sc̄z in pila est cōtusū. nā in pila spēs aromatice agūť ex q̄bus arte pigmentaria quedam delicata pocula et electuaria conficiunť. vnde et pigmentarij dicuntur q̄ species vendūt. conterūt. ꝓficiūt et cōponunt.

De oximelle La.LVIII

Oximel or acidū mel. eo q ex aceto et melle eⁱ materia cōficiať. Hā ꝓmo acetū cū herbis necessarijs z radicibus diureticis diu decoquiť. colato aceto mel puꝛ optime defecatū addiť. z ad lentū ignē vsq̄z ad spissitudinē iteꝛ decoq̄t z bulliť ac depurak cū albumie ouī cū aceto distempato z in oximelle paꝛ decocto. nā oēs immūdicias mellis et herbaꝛ ad se attrahit albumē ouī et supnatādo vsq̄z ad oximellis superficiē secū ducit. quas immūdicias cum penna pigmētariⁱ seu medicus cauteremouet z deponiť. et sic oximel in pixide mundareponiť. Datur aūt cū aqua calida ad materiē cōpacte digestōem mollificatiōem diuisionē mūdificatōem. porꝛ apertōem. z optionū dissolutiōem. posset em medicina ō facili inducere periculū si nō ꝓpararek ad facilē eductōnem et cū oximelle nō ꝓcederet digestionē. Consimili arte et ad ꝓsil'es vsus ō

aqua ⁊ zucara cū diuersis spēb⁹ fit syrupus nunc violaceus et laxatiuus. nunc roseus ⁊ constipatiuus. nunc simplex. nunc compositus.

De cera Capitulum. LIX

Cera est fex mellis intra cui⁹ substantiam liquor melleus ab apib⁹ est collectus. Corrumpit aūt ipm mel. vt dicit Arist. li. iiij. qñ nimis diu cum cere fecibus admiscetur. ⁊ ideo qui vult mel in sua puritate reseruare debz ipsum tempestiue a cere substantia separare. Habet autem boc cera ꝓprium q̄ inter omniū liquor feces superenatat. et cum calescit ad fundū non descendit. sed potius querens supficiem sursū tēdit. et ꝫ faciūt partes igneꝫ aeree q̄ in ei⁹ substantia dominank. vnde cera in aqua calida resoluta deorsum ꝑmit aquam et p ei⁹ supficiem se diffundit. nam multū habz aeree leuitatis rōne cui⁹ sic ascendit. Cera autem quanto est recētior tanto est odoratior. ductilior. purior. et ad diuersaz impressionum et figuraz susceptionē aptior. et tā forme susceptē q̄z scripture in ea impresse est durabilior. et talis cera virginea appellak. Est insuper cera multis vsibus necessaria atq̄z apta. valet em̄ in medicinis in confectiōib⁹ varijs et vnguentis. Ham virtutē habet calefactiuam. resolutiuam. apertiuam. maturatiuaz. attractiuā. euaporatiuā. et ꝺsumptiuam. valet etiam ad luminis nutrimentum et ideo cera seruit in deoz templis et aris et in mēsis domorum. Unde a cera vel cereis dicūtur cerimonie. quia i temploz cerimonijs cerei offerebank et adhuc offeruntur vt dicit Hugui. vnde qui seruiunt de candelis cereis in ecclesia dicunk ceroferarij. sicut q̄ seruiunt in regum et pontificū aulis primi cerij nominank. vt dicit idem. Sigillis etiā cereis litere muniunk et signank. ac secreta occultantur. priuilegia confirmank. Tabule cera simplici vel colorata replentur et ornantur. in quib⁹ variaz līaz caracteres stili officio vel inscribunk vel etiā complanātur. Panni quoq̄z linei ad vsus varios incerank. Libros etiā inuolutos tutos reddit ne aqua vel pluuia perfundank. Ham cera quandaz habet vnctuositatem p quaz humida fugat et p pannoz poros stillicidia penetrare nō permittit. in caloze liquescit et deficit. frigore vero indurescit. humidis et humefactis cedit. siccis vero et asperis inherescit. et iō bumectank sigilla ne adhereat ceraillor literis et figuris.

De cereo. Ca. LX

Cereus per derivatōez a cera a qua formatur est nominat⁹ vt dicit Isi. libro. xx. de quo quidam ait sic. Hic cera nocturnos prestabo cere⁹ ignes. Subducta luce altera sum tibi lux ⁊c. Ham ad ꝫ est vsus cereoz vt ex eorū lumine ea que sūt in tenebris appareant et lucescant in cereo. In cereo aūtē tria attendunk. scilz materia. vsus. et dispositio siue forma. Materia vero triplex est. Ham ꝓ materia hz licnum siue ligmum. vt dicit Isidor⁹. ipsam ceram atq̄z ignem. Ligmus qui et licnus dicitur filum est stupeū et totius cerei substramentum. cera que circūuoluik est luminis nutrimentū. Ignis qui superponik siue superaccendik vtriusq̄z est finis et complementum. Ham agens in licnum mediante cera conuertit vtrūq̄z in suam similitudinē. vnde et in dispari natura mirabilem inter se habent aptissimā vnionem. Forma et dispositio ei⁹ piramidalis a lato incipiens et circūferentialiter conuertens. Usus eius est vt illuminationis gratia cādelabro affigatur vl' clientulor vl' ceroferarioz manibus ante dominos deferatur.

De lacte Ca. LXI

Lac liquor est dulcis et candidus in mammillis per actionem caloris ex sanguine generat⁹. Uel vt dicit Aristotiles libro. xviij. Lac est sanguis decoct⁹ digestus non corruptus Quando em̄ fetus ꝓpter magnitudinē non potest nutriri ꝑ vmbilicum preparak ei lac a natura ex sanguine menstruo repulso ad māmillas vbi digeritur et decoquik. et exalbedine glandularū māmillaz in candoris speciem transmutak vt dicit Constan. li. xix. Eadem est em̄ materia menstrui sanguinis atq̄z lactis. et ideo natura creat lac ꝓpter cibum nati quo cibatur extra. non ergo debet esse lac ante temp⁹ partus nec post multū nisi accidat cōtra naturam. In illo em̄ tempe complek lactis digestio in animalib⁹ que habent temp⁹ vnicū statutum ad pariendū. sed in mulieribus diuersificak. et ꝓpter hoc debet esse bonum lac necessario post sex menses. ⁊ est lac dulce qñ est bene digestum. et fuit necessariū ꝓpter cibum animalis qui est dulcis. cibus em̄ omniū animaliū nō est nisi dulce et valde dige-

stum. vt dicit idem ibidem. li. xviij. Item dicit Aris. li. vj. Animalia quantia nō habent lac neq; māmillas. et in oīm lacte est aquositas tenuis et pars grossa que caseus dicit. z lac q̄nto est spissius tanto caseus. et lac animalium carentiuz dentib⁹ superius coagulatur. lac vero animalis habentis dentes in vtraq; mandibula nō neq; eius sepum. z lac hmōi animalis ē dulce et tenue vt lac cameli et eque. et post asine Item idē ibidem. In quibusdam regionib⁹ non expectat capraz impregnatio sed accipitur vrtica et cū ea fricatur māmilla et exibit p̄mo sanguis. deinde quasi sanies. et post lac bonum nō peius lacte impregnatarū. et nullum lac est in māmillis mariū generaliter q̄uis aliq̄ accidere videatur aliter. Quedam autez herbe habent humorē lacteum vt titimallus. et quedam arbores vt ficus. Cuius lacte vt ibi dicit Aristo. lac animaliū coagulatum est Et lac canum spissius est omniū animaliū p̄ter leporū et porcoz. Est autez maxime spissum in partu sed post subtiliatur. vt di. Aristotiles. li. vj. in. fine. Vacca ante partū non habet lac. sed post bonum habet. sed cū p̄imo coagulatur fit quasi lapis. et hoc accidit quando cū aqua cōmiscetur. vt dic̄ idez ibidem. Item idem libro. ix. Quando puer nutritur lacte calido dentes eius citius oriunt. post partū ät et mūdificatōez lac mulieris multiplicat. et q̄dam mulieres bñt solū lac in cono māmillaz z q̄dā in alijs ptib⁹ ipsaz. et q̄n lac non bñ digerit coagulat z māmille indurescūt. q̄m tota māmilla est valde mollis. et si supuenerit aliq̄s pilus accidit māgna infirmitas et dicet pilosa et non cessabit dolor q̄uscq; exeat pilus cum lacte. aut q̄uscq; putrefiat et exeat. et dū lac exit nō inuenit generaliter menstruū. Quedam ꝓo lactantes menstruant cū fuerit eaz sāguis humidus. z q̄n pueri lactāt sanguie grosso et multo accidit eis spasmus. et si fuerit lactans corporis fertilis tunc nocet multitudo lactis et mulier nigra nutribili⁹ z meliusꝫ lac q̄z alba. vt di. idē. Consilles ꝑpetates lactis et multas alias recitat ysa. in diet. vbi sic dicit. Lac inq̄t generaliter diuidit tripliciter. aut em̄ est dulce exiens nouiter a māmillis. aut est acidum siue acre iā diu mulsū aut est inter vtrūq; mediocre. Dulce aūt est magꝭ sapidū vicinū sanguini z amicū i ip̄m de facili ꝓuersiuū. z iō laudabile est ip̄i⁹ nutrimentū. Est aūt compositū ex tribꝰ substātijs in ꝑtute z actione varijs et diuersis vna subtiliatiua z mūdificatiua. altera ꝰo grossa et opilatiua. tertia ē mollificatiua z extenua tiua. nam suba aquosa z serosa acuta ē z subtiliatiua. grossa z caseosa. frigida est z grossa et ideo opilatiua. butirosa ꝰo est vnctuosa z mollificatiua. vnde lac cū sua suba aquosa et acuta est grossoz humoz incisiuū z subtiliatiuū viscez lauatiuū. intestinoz mordicatiuū. ventris solutiuū et fecis de facili expulsiuū. corruptoz hūoz iteri⁹ in corpez exteri⁹ abstersiuū. vena ꝑpenetratiuuz. opilationū splenis et epatis apertiuū. et maxime si fuerit ex animalib⁹ calide complexionis. vt ex camelis. et tale lac est ydropicoz iuuatiuū. vt dicit idem. et sequit. Lac itaq; laudabile est suis tribꝰ substantijs tempatū. sua aquositate est mīboz mūdificatiuū. sua butirositate est venenis repugnatiuū. et membroz humectatiuū. sua caseitate cibatiuuz ex orificio stomachi ad fundū depressiuum Est et alia laus lactis. q̄ si ꝑpate et oportuno ꝑpe mūdato ꝑus corpe accipiat corporis est laudabiliter nutritiuū. z sue sube sanguini assimilatiuū. Si aūt a corpe nō mūdato vel ꝑpe nō ꝯgruo accipiat in malos hūores quos inuenit est ꝯuersiuū. et ipsoz augmentatiuuz. in fumos calidos resoluit et sic erit doloris capitis causatiuū. et si febris materiā inuenerit erit caloris febrilis inflamatiuū. vel si calorē naturalē inuenerit debilē ō facili acescit. et fiet in stomacho acetosū. Nā q̄n est humoz nimi⁹ z puus calor acetositas vel putredo fleumatis generat. z iō lac nō est frequenter sumēdū nisi corpe exīte ꝑpatoz stomacho sanito. Nā si corp⁹ a putridis hūoribꝰ z colericis fuerit vacuū et depurātū si lac bñ digestū fuerit multū z bonū prebebit corpi nutrimētū. laudabilē generabit sanguinē. carnē augmētabit. hūectabit corpus et exteri⁹ in superficie faciet tenerum atq; pulcrū. vt dic̄ idem. Jtē dicit idem. Rursus lac inq̄t bibētes ieiunos cē ꝯuenit z caliduz esse q̄n vberib⁹ est vicinū. nec est aliq̄d comendū q̄uscq; lactis suba digerat. opter etiaz vt labor et mot⁹ nimi⁹ caueat q̄uscq; descendens ad decoctōis locū digerat. q̄ exinordinato motu et calore nimio subito generato ei⁹ vnctuositas in fumū nociuū resoluere tur z grossiori ꝑte remanēte indigesta multiplex corruptio generaret vt di. idē. Electū

aũt lac vt dicit debet hz̃ ꝗtuor ꝗlitates. colorẽ. odorẽ. liquorẽ. et saporẽ. Colorẽ albissimũ clarũ a citrinitate et ruboze et liuiditate maxime alienũ. Odorẽ gratũ ab horroze et granitate remotũ. Liquorẽ inter subtile z grossum mediũ. cui⁹ mediocritatis signuz est si gutta sup vnguẽ posita remanet continua et nõ liquescit. cui⁹ guttule forma inferius est lata et supi⁹ est acuta. Saporẽ habz acceptabilẽ qñ nec amaritudine nec salsedine nec acedine est admixtũ. Inter ſoñs aũt istas differentias lactis femineũ magis creditur esse tpatum. quia oñe lac naturam z complexionẽ aĩalis cui⁹ est nakal'r imitat. et ido qz bũana cõplexio marie est tpata. ido z muliebre lac marie est tpatũ ꝓpt qõ marie ẽ nutritiuũ humectatiuũ z aspitatis angulorũ oculi potissime mitigatiuum. Et ꝗcqd õ bonitate lacteꝭ supdictũ est totũ ꝓcurrit in ħ lacte.

De lacte camelino Capl'um. LXII

Lac camelinum ex animalis calida complexione. ceteris est magis calidum et plus subtile et minime vnctuosum et minime nutritiuum diureticuz et opilationum apertiuũ. et ideo ydropicorum ex opilatione est potissime iuuatiuum. Nam camelus nature est calidissime. ꝓpter quod calor dominãs sanguis attrahit vnctuositatem. et ideo sanguis remanebit sine vnctuositate. Cum igitur lac nihil aliud sit ꝙꝫ sanguis secũdo decoct⁹. sapor sanguinis camelꝰ salsus est et acutus. et ideo humorũ est incisiu⁹ subtiliatiu⁹ et grossiciei attenuatiuus. Quere supdicta de camelo in tractatu de animalibus.

De lacte vaccino. Capl'm. LXIII

Lac vaccinum lacti camelino est oppositũ. Nam vacca nõ habet tantuz caloris vt sanguis attrahat vnctuositatem. et ideo eius lac fit valde vnctuosum et maxime nutritiuũ. plus ẽ nutrit lac vaccinũ ꝙꝫ pecorinũ. ꝙꝫ uis pecorinuz sit magis calidũ ꝙꝫ vaccinũ. Cuius ratio est vt di. idẽ. ꝙ cũ lac vaccinũ non tantũ habeat caloris quãtuz pecorinũ parua vnctuositas sibi sufficit et tota illa remanet in lacte et exuperat caseitatẽ. et ido magis nutrit quia substantia vnctuositatis nutribilior est ꝙꝫ caseata. quia calidior et humidior et calori sanguis vicinior. facilior in sanguis mutatõez. z illa vt dicũt antiq̃ meli⁹ et citi⁹ nutriũt ꝙ citius z facili⁹ in sanguinẽ cõmutant. vt õr ibidem. lac tũ pingue meli⁹ nutrit ꝙꝫ ipa pinguedo que calidior est qz suba lactis hz aquositatẽ liquidã subtiliantem interiora corpis penetrantẽ Sz sola pinguedo aereitate sua supnatat et ꝓpter humiditatis sue substantialis grossiciẽ cito coagulat et indurat. z ideo lac vaccinum sua aquositate ad interiora penetrat. sua vnctuositate calorẽ naturalẽ robozat. caseitatis sue paucitate natnrã nõ multũ aggrauat. sed pot⁹ adiuuat z sustentat vt dicit idem. Alio ergo mõ est lacte vtendum ad nutriendũ. qz tũc trib⁹ et⁹ substantijs pariter est vtendũ. Alio mõ ad mũdificandũ z calorẽ mitigandũ. qz tunc serositatis liquamen est a butirositate sequestrãdũ Alio mõ ad calefaciendũ z hũectandũ et tunc butiri vnctuositate est vtendũ. Lactis ẽm vsus cõsiderak ꝑm subtilitatẽ z grossiciẽ z mediocritatẽ. vt di. idẽ. Subtilitas aũt attenditur in suba z in actõe. In suba illud est melius qõ cõplexioni hũane vicin⁹ est vt lac femineuz qõ tanto est vtili⁹ ꝗnto mãmille est vicinius efficaci⁹ est ẽm ꝺ venena. ꝺ renũ et vesice mala. ꝺ pulmonis vulnera si mulsum aerẽ non tangat et eius virtutem aeris qualitas non immutet. Subtilitas vero in actione quando eius butirositas cũ caseata sepak. et aq̃sitas tũc cũ acumĩe angek. vtz in camelino qz mime nutrit. calorẽ tñ suo et subtili liquore ydropicis subuenit et succurrit. lac ꝺo grossissimũ est vaccinũ et min⁹ ceteris liquidũ z aquosum. minus acutũ et magis butirosuz Uñ bñ nutrit. stõacho ꝓuenit. mẽbra ꝓfortat. calorẽ epatis z stomachi refrigerat. corpus impinguat et augmẽtat. vulnera intestinoz et matricũ sanat. Est aũt tanto melius z salubri⁹ si lapidib⁹ fluuialib⁹ accẽsis et intus extinctis tota aquositas ꝓ pte maxima ꝓsumatur.

De lacte caprino Capl'm. LXIIII

Lac caprinum inter predictas differentias tenet medium. quia in suis tribus substantijs post femineũ esse õr potissime tempatuz. et ideo ꝺ pulmonis vulnera et renum ac vesice vicia cũ zucara multuz confert. Eius serũ a caseo et butiro sepatum maxime est colatiuũ mũdificatiuũ et colere repressiuum. Lac aũt caprinũ ꝓ se

multū bibitū in stomacho de facili coagulatur. z iō ne noceat cū modico mellis et salis gēme tpe' z nūq̄ coagulabit. z si incepit coagulari in stomacho dissoluet. Et q̄ capre pascūt siccis z ramoꝝ extremitatibꝫ eaꝝ lac minꝰ est aq̄sum z magꝭ stipticū et stomacho ꝛgruū. Hā lac ex pascuis diuersificat. Hā q̄ pascūt teneris z recētibꝫ herbis lac faciūt aq̄suz z subtile qđ stōacho est nociuū. Que ꝓ herbis laxatiuis. lac faciūt mordificatiuū z neruoꝝ pūgitiuū z est nociuum et laxatiuum.

De lacte pecorino Ca. LXV

Lac pecorinū magꝭ est calidū z siccū q̄z vaccinū. minꝰ hñs butirositatꝭ et plꝰ caseitatꝭ. z iō minꝰ nutrit nec corpori ita ꝓueit vt vaccinū. Mōstrat aūt ꝫ ex ḡuitate sui odoris. Hāvt di. Hal. lac pecorinū in odore est ḡuꝰ q̄z vaccinū. z iōo magis flegmaticū. magꝭ aūt nutrit q̄z caꝑnū sz minus q̄z vaccinū. Uñ minꝰ est tpatū q̄z caꝑnū

De lacte asinino Capl'um. LXVI

Lac asininū est tpatū et nutritiuū resumptiuū vētris tñ solutiuū et neruoꝝ remollitiuū z mēbroꝝ siccitate z calore induratoꝝ humectatiuū. pectorꝭ iuuatiuū z tussis z anhelitꝰ difficilis mitigatiuū. vulneꝝ renū z vesice curatiuū.

De lacte caballino Capl'm. LXVII.

Lac caballinū vicinitatē hz ad camelinū in subtilitate z acumīe z calore. in apostematibꝫ matricū ē iuuatiuū aperitiuū z mēstrualis fluxꝰ puocatiuum. si cā mēstruoꝝ calida sit z sicca. quā ꝓprietatez hz illud lac ab oñi lacte alio separatam. vt dicit ysaac.

De lacte porcino Capl'm. LXVIII

Lac porcinū ſm ysa. est subtile et aq̄sū q̄z ex sua frigiditate incoctū remanet z idigestū. z iō si ſm medicinam accipiaꝭ puū aut nullū ꝓfert iuuamētū. sz si ſm cibū cū succo ordei sit coctū bonū generat humidū nutrimētū. vt dicit idem.

De lacte animalium Capl'm. LXIX

Lac animaliū ptui valde vicinoꝝ est subtile z aq̄sū. q̄ aquei hūores adunāt in aialibꝫ tpe pr̄ q̄z os matricis claudit z lac aq̄sis hūoribꝫ ꝓmiscet. z iōo corpe est nociuū vomitꝰ z fastidū puocatiuum. asperitatꝭ remollitiuū z villoꝝ stōachi lubricatiuū. vētrꝭ laxatiuū. duꝝ ad digerendū. et stipticū z in stōacho coagulatiuū z pessimarū infirmitatū generatiuū. z ex fumo ascendēte cerebri pcussiuū. z doloꝝ capitꝭ causatiuū. fetoris dētiū z anhelitꝰ inductiuū. Uñ si lac fuerit coꝛruptū vel plꝰ debito assūptū. vel alio mō vel tpe q̄z expedit sit acceptū multaꝝ infirmitatū est generatiuū maloꝝ hūorū z lubricoꝝ ē nutritiuuz. bonoꝝ hūoꝝ est coꝛruptiuū. arenaꝝ in vesica z in renibꝫ adunatiuū et putrefactiuū. caloꝭ naſal' debilitatiuū. z innaſal' caloris ac febrilis inflamatiuū. gingiuaꝝ z dētiū infectiuū. pustularū pessimaꝝ z scabiei in puul' causatiuū. rugie z vētositatis excitatiuū. opilationū renis et epatis effectiuū. stōachi ḡuatiuū. z lubricitate sua cibarioꝝ añ digestōz expulsiuū. z sic lienterie inductiuū. Has z mlras alias idducit lactꝭ coꝛruptio passiones. sz ꝫ ō lacte bono z malo nūc dicta sufficiāt.

De sero. Ca. LXX

Erū ē lactꝭ ps aq̄sa a lactꝭ alia pte p coagulū seq̄strata. nā coagulū ptes butirosas z caseosas sit tūgit z ab eis q̄s liq̄dū ē z aq̄suz diuidit z discernit. Cuiꝰ effectꝰ supꝰ recitauit. hz em̄ ptutem putredis lauatiuā. nā intestina lauat z vulnera intestinoꝝ de sanie mūdificat pectꝰ purificat sitim sedat acumē colere rubee mitigat. scabiez z impetiginem mūdat. splen z epar deopilat. Quere s̄ in p̄mo ſm ysa.

De butiro Ca. LXXI

Butirū a buēdo. i. pfundēdo ē dictū. vt dicit Hugui. sua em̄ vnctuositate et humiditate habet imbuere et perfundere coꝛpora que contingit. Nam butiꝝ est flos lactis multū habens caliditatꝭ z humiditatis cū dominio aereitatis. rōne cuiꝰ hz multū vnctuositatꝭ. Est em̄ butirosa substantia naturaliter calida z hūida viscosa et vnctuosa hūane complexioni vicina. vt dicit ysaac. vñ sepe comestū stomachi est hūectatiuū. ventris solutiuū. matie si recens fuerit. Et ideo antiqui vt dicit idem assimilauerūt butirū oleo mixto pinguedini. dicentes q̄ si quis acceperit valet screatui de pectoꝛe et de pulmone maxime si ibi fuerit apostema. q̄a ꝓpric est maturatiuū et humoꝝ dissoluti/uum et superfluoꝝ pectoris mundificatiuū maxime si cū melle vel zucara comedat

Sz tūc min⁹ ē maturatiuū z excreatōis amplᵒ inuatiuū. vt dic̄ idē. subdēs ibidē. Butirū repugnat venenis. mbra hūectat. aspitatē oc'oz. et lotura mollificat z emūdat. apostema dissoluit z maturat. Ulnera pulmonis gutturſ z pectoꝛſ mire sanat. renū z intestinoꝝ morsuras mitigat. neruos iduratos z ɔctos seu spasmatos mollificat atq; laxat vt dic̄ idē. Dicit āt Auic̄ q; ɔ venena interi⁹ sūpta singl'are p̄sidiū est. si intoxicat⁹ butirū in lacte calido resolutū bibat ī mag̃ q̄ntitate. nam vnctuositate sua opilat meat⁹ ne ad coꝛ ascēdat subito vis veneni. Pꝛeterea venenositatē totā ad se trahit z ipam̄ iuiscat. p vomitū euacuat de coꝛpe z educit. vt dic̄ idez. Fit āt sic. flos lactſ siue supenatās piguedo recolligit in vase mūdo et cū q̄dā lato ligno rotūdo ꝛ pforato diutissime p cutit p violentiā z mouet. et q̄ motu calor nat̄alis in suba lactis excitat⁹ z ɔfortat⁹ totā vnctuositatem insimul recolligit. q̄ sua leuitate supficiē petit. serosa ꝓo aq̄sitas cū ptib⁹ casceſ inferius descendit et butirose subē tāq; nobiliori cedens fundū petit. z illa butirosa suba q̄ enatat in supficie recolligit et ad vsus varios et necessarios in vase mūdissimo reseruat. qō q̄nto recenti⁹ tāto est sapoꝛosi⁹ z gustui delectabili⁹ inuenit. Est āt in p̄ncipio molle z liquidū ſz paulatim calore nat̄ali ɔ hūidas partes inualescēte z eas ɔsumēte mediocrit̄ indurescit. Uñ bñ z munde reficit z nutrit et pulmēta loco sagimis vl' olei bñ cōdit. Salit aūt aliq̄ntulū vt meli⁹ ꝓfuet. z vt ei⁹ potentia' hūiditas siccitate salis tpet. insup vt ei⁹ sapoꝛositas augmētet. Nā gustui ī sapoꝛe ē magſ gtū q̄ mediocrit̄ est salitū. q̄ aūt nimis antiquat ei⁹ sapoꝛ cū odoꝛe diminuit z ī grauē odoꝛē z sapoꝛē gustui hoꝛribilē trāsmutat. et tūc nō valet ad cibaria ɔdiēda Ualet tñ ad varia medicamīa z vnguēta. q̄ sepe accidit id qō nō ɔuenit gule. congruit tñ nihilomin⁹ medicine alicui.

De caseo Ca. LXXII

Aseꝰ vt di. Jſi. li. xx. a carēdo ē dict⁹. eo q; tādiu ī vase p̄mit̄ q̄uſq; sero careat z a lactſ aq̄sa suba sepet. Uñ ꝺ caseꝰ q̄ſi carēs. eo q; q̄ñz est siccꝰ hūore carēs seu liquoꝛe vt dic̄ idē. ſm Hug. ꝓo caseꝰ a cadēdo est dictꝰ eo q; de facili cadit z labit̄ iter digitos faciētis. Est āt caseꝰ fex lactis. nā vt di. ysa. Caseata suba lactſ frigida est z grossa et ad digerendū dura. tarde em̄ descēdit de stomacho z magſ attinet stipticitati q̄ſ solutioni. et est q̄uis stomacho z epati renib⁹ z spleni maxīe si illa loca fuerit opilatōib⁹ pꝛeparata z calculos in renib⁹ generat. z iō q̄ſ ista mala accidētia dī. Cōstan. q; ois caseus vniuersaliť est mal⁹. tñ caseꝰ q̄ lacti est vicin⁹ min⁹ est nociu⁹. Uñ distinguit ysa. inť recētem veterē et mediocrē. Recens caseꝰ q̄a adhuc recens est nō malos generat humores. q̄z adhuc retinet ptē dulcedis et aq̄sitatſ ipsius lactis. et iō ad digerendū est facilioꝛ z ad nutriēdū laudabilioꝛ. z ventris solubilioꝛ. et maxīe si non fuerit salit⁹. q̄z salsedo sibi sapoꝛē aufert et dulcedinē. nā nimis salsus nimis est desiccatiu⁹ et stomacho est nociu⁹ carēs oī sale magis est nutritiuus et coꝛpoꝛis humectatiu⁹ z magis carnis augmentatiuus. stomacho tñ est nociu⁹ et de facili ī fumositates resolutiuus si stomach⁹ fuerit calidus. Si ꝓo fuerit frigidus in acetositatem est de facili ɔuersiu⁹. mediocriter ergo salsus melius digeritur et min⁹ stomacho ē nociu⁹. sine sale em̄ de facili est acetosus. minus ꝓo salsus stomacho fit moꝛsiuus z sanguinis incensiuus.

De veteri caseo Capl'um. LXXIII

Etus autem caseus est acutus z valde siccus ad nutriēdum grossius ad ꝛeuendum de stomacho nimis durus. quia si lactis aquositas est acuta. acumen tamen et siccitas coaguli ei dominantur. Unde et subtilitatem exit et ideo superfluitas coꝛpis non ita inde subtiliatur sicut alīs subtiliantib⁹. Unde duob⁹ modis nocet coꝛpoꝛi. quia eius coꝛruptio z grossicies nutrimenti supfluitatē ingrossat et coꝛrumpit. stomacho nocet quia p acumen coagulī repugnat omnib⁹ aliunde iuuantib⁹ et in nutrimentū peius ipsa iuuantia traducunť Unde si in coꝛpoꝛe inuenerit grossos hūoꝛes in renib⁹ et in vesica lapides parit. grossos em̄ humoꝛes calidos et intēsos coadunat et compingit. Est ergo vitand⁹ ita vetus nullum em̄ confert iuuamen. neq; nutrimētum. nec obedit digestioni. nec bonum generat sanguinem. nec ventrē humectat. nec vrinā. puocat. Sed inuentā humiditatē cōstringit et desiccat. Oīmis itaq; caseus vet⁹ durus sicc⁹ et spongiosus p̄ siccitate z poꝛosus ad rumpendū facilis. nihil habens vnctuositatis et humiditatſ coꝛpoꝛi est nociu⁹

Min⁹ aũt est mal⁹ vnctuosus caseꝰ et ꝓsertꝰ ꝙ oculat⁹ ꝛ porosus. nã ꝓsertio subē signũ hũoris ꝛ vnctuositat⁹. Qui ãt porosus ē minus est mal⁹ qñ est recēs ꝙ cũ nimis est vetꝰ qz vt dí. Dyasco. Caseꝰ recēs hũectat vētrē. vetꝰ stringit. maxie elixat⁹ vel si ab aq̃ abstractus assek ꝛ maxie si ante prãdiũ assumatur. meatũ em̃ stomachi sua grossicie obturat et cibũ descẽdere ad intestina nõ ꝑmittit. post prãdiũ ãt sumptꝰ cibaria ꝓmit vt torcular ꝛ ad locũ exit⁹ descẽdere ꝓpellit. Caseꝰ inter veterē ꝛ nouũ medi⁹ mⁱtũ est nutritiuꝰ ꝓpter ei⁹ sapor ositatē ꝛ grossicie. ꝛ qz calore naꝛali velociter indurat⁹. ꝙto autē calor naꝛalis ei dñat magꝭ tãto pl⁹ ꝛ fort⁹ indurescit ꝛ magꝭ mẽbris inhęrescit. Hucusq; ysa. in dict. fm aũt Dyas. ꝛ Arist. li. iij. qñ erit in lacte mⁱtũ caseꝰ pl⁹ erit cibi. Est ãt caseꝰ fm Dyas. venenoꝛ⁹. Nã grossicie sua ꝛ butirositate opilat meat⁹ venaꝝ ꝛ nõ ꝑmittit ad coꝛ ascẽdere vim veneni. Caseꝰ em̃ recẽs apposit⁹ calidus extrahit venenũ a morsibꝫ venenat⁹. ꝛ hꝰ signum est. qz apposit⁹ sup morsus rabidi canis aut serpẽtis toꝛ candoꝛ caseꝰ ꝙuertit in liuorẽ. Ualet etiã ꝓtra antracẽ ꝛ alia apostemata venenosa vel extra suppositus vel comest⁹ Jn multis etiã alijs conuenit medicine. vt dicit idem.

De coagulo La. LXXIIII

Coagulũ est lac in quoꝛũdã aialium stomachis inspissatũ. cuiꝰ ꝓtute lac alioꝛ aialiũ coagulat⁹. in q̃ ꝑte butirosa cũ caseata aggregata ꝑs serosa ꝛ aquea a ꝑtibꝫ alijs sequestrat⁹. vt dí. Arist. libro. iij. Quãto inãt lac est spissi⁹ tãto caseati⁹ ꝛ coagulati⁹. Jꝛ lac aialis carẽtis dentibꝫ in supioꝛi mãdibula coagulat⁹. Lac ꝙo aialis habẽtis in vtraq; nõ sicut. nec eiꝰ sepũ. Jtem idez dicit. Lac coagulat⁹ ex coagulo et lacte ficuum qñ lac ficuũ aggregat⁹ i lana deinde ablut⁹ illa cũ modico lacte et citꝰ illud lac admiscet⁹ cũ residuo. et sic totũ coagulat⁹. Jtez ibidẽ Coagulũ nõ inuenit⁹ nisi in vẽtre sugẽtiũ adhuc ruminantiũ. Jn illis q̃ nõ habẽt dẽtes in vtraq; mãdibula nõ inuenit⁹ nisi in lepoꝛe. q̃ntocũq; aũt plꝰ vetustat⁹ erit meliꝰ. et valet ꝺ̃ fluxũ ventris maxie lepoꝛis parui et ceruí. vt dicit idẽ Arist. Jtẽ li. xvj. dic̃. Accidit lacti q̃ coagulat⁹ p coagulũ. qm̃ coagulũ est lac in q̃ est calor spũalis. ꝛ iõ adiuuat⁹ sustẽtat lac sic̃ maris sperma sustentat menstruale sanguinẽ femine in matrice. qm̃ natura lact⁹ ꝛ sanguis mẽstrui eadẽ sũt. vt dic̃ idẽ ibidẽ. De coagulo dic̃ ysa. cap. de caseo.

Coagulũ inãt coagulat⁹ ꝓtute sui acumis ꝛ caloris atq; siccitat⁹ sibi dñant⁹ q̃by sua humiditas finit⁹. ꝛ q̃uis coagulũ sit in oñi ca seo. minꝰ tñ sentit⁹ in recenti. ꝓpt̃ multitudinẽ sue hũiditat⁹ Coagulũ itaq; i stõacho lactis aniat⁹ ꝛ ruminãt⁹ iuenit⁹ cũ q̃ sal admisceꝰ et sic sup ignẽ in fumo deliccat⁹ ꝛ idurat⁹. cꝰ modica ꝑticula cũ in pauco lacte tepido resoluta est cũ residuo lacte admixta totũ coagulabit qꝺ est coagulabile ꝛ ꝺensat. Uñ ꝑtz q̃ cõsiliꝰ ꝓꝰ latitat in suba coaguli q̃lis ineſt sube seminis masculi. vt dí. Arꝭ. Auic. ysaac. et alij. Et hec dicta de liquoribꝫ nunc sufficiant.

De diuersis virtutibus rerum Capl'um. LXXV.

Unt aũt q̃dam virtutes tam humoribꝫ q̃ liquoribꝫ ꝛ rebus alijs inhẽtes. de quibꝫ ħ breuiter aliqua inserem⁹. Nam fm diuersas completiões ꝛ virtutes diuersis rebus dñantes diuersimode reperiunt⁹ opationes vt est virt⁹ apitiua maturatiua mũdificatiua ꝛc̃. Apertiua itaq; ħ tus opatur p calidũ et siccũ cũ subtili suba. vt patet in cepis vel succo porri in alumine et hmõi. ex quoꝝ confectione aperiunt⁹ ora venarum ꝛ emoꝛroides prouocant⁹. vt dicit Constantin⁹. Rarefactiua virtus operabit⁹ per calorem et humoꝛẽ. nam calor rei subaz penetrat ꝛ dissoluendo humiditatẽ sibi obedientem aperit et dilatat. vt patet in malua et sambuci mediano coꝛtice. et hmõi. q̃ bulbulita in oleo cutem rarefaciũt et extendunt vt dicit idem. Opilatiua virtus operat⁹ per frigiditatẽ et humiditatem cũ obtusa substantia. vt patz in dꝛaganto albumine ouí ꝛ psillio. nam hec viscositate et obtusitate substantie poꝛos replent et frigiditate cõstringunt. Jnspissatiua virt⁹ opat⁹ p frigiditatẽ et hũiditatez. vt patet in mandragoꝛa. que posita sup cutem ipsam inspissat. vt dicit idẽ. nam frigiditate ꝓstringit partes humiditatis liquidioꝛes. Unde humiditas petens centꝝ reddit substantiam compactioꝛem et ꝓ consequens spissioꝛem. aliq̃n aũt operat⁹ per caloꝛẽ et humiditatẽ. Nam calor ꝓsumit partes liquidioꝛes. q̃by consumptis ptes terrestres reddunt⁹ spissioꝛes. Induratiua virt⁹ operatur per frigiditatem et siccitatez. quia vtraq; qualitas mouendo ad centrũ totam

ſubaz reddit duriozē. qñqz āt opaſ p frigidi
tatēz hūiditatē. frigiditate ptes liq̄das ꝯſtri
gēte. vtz i gelu z i glacie Qñqz etiā p calidū z
ſiccū ptes terreſtres ꝯpīgēdo z p ꝯſñs indu
rādo vtz i laterē z i luto. Aſperitiua ꝟt⁹ opaſ
p caliditatē z ſiccitatē cū groſſa ſuba. Hā ca
lor qđ ē ſubtili⁹ eleuat z mouet ad circūferē
tiā. z illđ acuit i conū qđ ꝟo groſſi⁹ z ſiccius
tēdit ad centz. z ſic fit tota ſuba ineq̄lis. q̄ in
eq̄litas ē cā aſperitatiſ. ꝓpt̄ h opaſ aſpitatē in
hūido frigiditas coartādo z ꝯſtrigēdo ptes
rei circūferētiales ad mediū nō ꝓmittendo
ptes liq̄diozes ſe diffundere ad extremū. ꝓpt̄
qđ ptes ſupiozes i q̄b⁹ dñaſ frigiditas acute
z aſpere exteri⁹ ſenſui oñdunſ. qz ſm diuerſi
tatē materie impſſionē a calido z frigido re
cipiētis varie ſūt z diuerſe rez ꝯditōes z p
petates z rez ꝯmixtōes naſal'r vel accidēta
lit derelicte. vt di. Auic. z ꝯſtā. et ē exp̄ſſuz ē
in tractatu de q̄litatib⁹ elemētariū ꝓpetatū
Itē eſt ꝟt⁹ mollificatiua q̄ opaſ p calidum z
hūidū. et h vel p calorē hūidas ptes dilatan
tē z rarefacientē z ptes a ptib⁹ diſgregantez
vt facit dialtea q̄ hūida eſt z paz calida. me
diocriter tñ calore ſui apīt z ex ſupabūdan
tia hūiditatiſ ſue hūores fluxibiles reddit. et
ſic p ſñs mollificat z remollit. vel h fit eo q̄
calore dñante ſup ptes aqueas z terreſtres
z eas reſoluēte i ptes aereas z celeſtes vtz in
vaporib⁹ ēreſtrib⁹ z aqueis attractiſ ad iter
ſticia aeris vbi reſoluūſ in molliſſimas plu
uias z guttulas. nūc roſ. nūc grādis ſiue ni
uiſ. vt di. cōmē. ſup li. iiij. meth. Senſui etiā
eſt maiſeſtū vi calorſ dura remolleſcere z ſu
peruenīēte actiōe calidi ptes ptib⁹ iuicē vir
berere. vtz i cera z i aliis liq̄factibilib⁹ ſuper
q̄z ptes aqueas z aereas virt⁹ ignea dñaſ. vt
dīc cōmēt. Uirt⁹ at maturatiua ſic et digeſti
ua p calidā ꝟturē z hūidā opaſ. ſic z retētiua
p frigidā z ſiccā. z expulſiua p frigidā z hūi
dā. z aptiua p calidā z ſiccā ꝓncipal'r opaſ.
Attractiua ꝟt⁹ p calidū z ſiccū opaſ. vt ptz i
diptāno ſerapino z ſtercore colūbino z ꝯſili
bus. Laxatiua hz opari p eaſdē ꝟtutes ſz ve
hemēti⁹ Uñ q̄ vehemēt attrahūt laxatia ſūt
vt ſcamonea z̄c. Opaſ et p frigida ꝓmēdo.
z p hūida lenificādo z lubrificādo. vtz i pru
nellis thamaridis. z̄c. Putrefactiua qñqz p
calida et hūida opaſ. qñz ꝟo ꝓter h. Matu
ratiua p calida z ſicca ſic z attractiua. vtz in
cantharidib⁹ z flamula. z hmōi. vehemēt ca
lidis q̄ puſtulas generāt z carnē vlcerāt val
de cito. De aliis āt ꝟtutib⁹ z ꝯſilib⁹ dictū ē ꝫ
li. iij. c. ꝓpetatib⁹ elemētariū q̄litatū i li. viij.
in tractatu de remediis morboz.

De putredine Ca. LXXVI

Putredo ē ſubalis hūiditatiſ corrup
tio, pueniēs ex īdigētia calorſ naſal'
ſupabūdāte calore alieno. Calor ei
innaſalis agēs in hūidū qđ nō regit a naſa
li cā eſt inductiua putrefactōis. vt ōz ſup li.
methe. Oīme āt terreū frigidū difficili⁹ pu
trefit q̄z calidū vt di. Ariſt. Sil'r coagulatū
rōne frigidi tardi⁹ putrefit. vt ēvidere in gla
cie z i criſtallo. Oīme eīm feruidū calido tar
di⁹ putrefit. vt di. Ariſt. nā intēſio calorſ idu
centis feruorē fortior eſt calore aerſ aliunde
veniētſ. et iō nō ꝓmittit ſevinci nec aliquam
circa rē feruentē ꝓmittit fieri immutatōem.
Oīme eīm motū tardi⁹ putrefit q̄z nō motuz
vt di Ariſt. Hā mot⁹ inducit calorē ꝯfuātē
et calorez excitat naſalē. Inſup oīme fluens
tardi⁹ putrefit q̄z nō fluēs. vt dīc idē. Hā ca
lor accidētal' ex aere ꝓtinēte īfirmior ē et de
bilior q̄z calor natural'r generat⁹ ex motu ſi
ue ex fluxu. et iō ex facili ſevinci non ꝓmittit
Oīme aūt corp⁹ multū. i. multe magnitudis
tardi⁹ et min⁹ putrefit q̄z corp⁹ paucū. vt dīc
idez. Hā ſi corp⁹ eſt calidū pl⁹ hz caloris na
turalis reſiſtētis cauſis putrefactōis. Sil'r
ſi ē frigidū ſua naſalis frigiditas meli⁹ reſi
ſtit calori accidētali inducēti putrefactōz i
magno corpe q̄z in quo corpe. et h pz i mari
vt di. Ariſt. Nam mare diuiſū cito putrefit
vniuerſū āt nūq̄z. Sil'r eſt videre i aq̄s aliis
magnis q̄z ptes diuiſi a totali flumine cito
putrefiūt. et iō in ptib⁹ ſic diuiſis vermes ge
nerank ꝓ putrefactōem. Cui⁹ rō eſt qz calor
naturalis diſgregās in eis facit ſubtile diui
di a groſſo. et terreum ab aqueo et aereo. ex
ſuba aūt ſubtili aquea vel aerea a groſſiore
pte p calorē ſequeſtrata idem calor diſgre
gans facit generari vermes et alia aialia. et
h eſt qđ di. Ariſt. quare calor naturalis diſ
gregans conſtare facit diſgregata. z ꝯuertit
in naturā animalis. et h p putrefactōem. vi
caloris extranei introducta. vt di. cōmenta.
Putrida g̃ ſunt guſtui horribilia. z abomi
nabilia ſtomacho. z nauſeā. puocātia. Sūt
et grauis odoris et mali ſaporis z deformis
coloris. man⁹ inficiētia ꝓingētis. contraria
ſunt humane cōplexioni. et ſubitā inducen
tia ſanis corruptōez. ſerpentib⁹ tñ et vermi
bus ꝓbentia cibum et refectōem. Que autē

sunt disposita ad putrefactõz p associatiõez ad putrida celeri⁹ ꝯhũt corruptõz. et mẽbra putrida corrũpũt sana. z cũ ñ sint spũi quia ꝑuãt spũ mẽbra. q̃ g̃ sũt magꝭ vicina nõ ꝑnt sanari nisi mbz qõ icipit eẽ putridũ a putre dine penit⁹ sepek. Uñ q̃ putrida sũt ñ sũt vtilia nisi solũ ad ꝟ vt ꝑscindãk eiciãk aut cõburãk. Sunt z alie ꝟtutes q̃bz mediãtibz opak naka vt ꝟt⁹ nutritiua seu pascitiua in vegetabilibz. z ĩ aialibz ẽ ꝟt⁹ generatiua tã ĩ bipedibus q̃z ĩ q̃drupedibz. et ẽ ꝟt⁹ ouatiua tam ĩ reptilibz q̃busdã q̃z ĩ volatilibz. sz õ generatiua z nutritiua et alĩs sibi submĩstrãtibz sufficienter supi⁹ dictũ ẽ li. iij. õ generatõe hoĩs in li. xviij. de generatõe aialium ĩ generali. z iõ de eis est supsedendũ. Uirt⁹ ãt pcreãdi oua est ĩ aialibz anulosi corpis. vt ĩ serpẽtibz araneis scorpionibz z silibz et ĩ natãtibz. vt pz in cancris sepĩs et alĩs infinitis. et volatilibz et in omĩbz bipedibz. q. vt di. Arist. li. v. Bipedia inq̃t nõ generãt aialia ꝑter hoĩez.

De ouis et eius ꝓprietatibus Capitulum. LXXVII

Primo igit de ꝓdict⁹ animãtibz semẽ p decisum in q̃daz corpuscula parua mollia hũida et subalbida coagulak et trãsformak ex q̃bz p opatiõem diuersa animãtia pcreank. et talia corpuscula oua sunt dicta eo q̃ sũt vuida. i. eo q̃ intrinsec⁹ hũore sint plena. vt di. Jsi. li. xij. Nã hũidũ ẽ qõ exteri⁹ humorẽ hz. vuidũ qõ interi⁹. q̃dã tñ vt dicit idẽ. putãt ouũ grecam hẽ originẽ Jlli eñ dicunt. oa. v. lr̃a ablata. Oua ãt q̃dam inani vento ꝯcipiunk sz nõ sunt generabilia nisi q̃ fuerint masculino ꝯcubitu ꝯcepta et semĩali spũ penetrata vt dic̃ idem. Quoz ãt tantã vim dicunt esse vt lignũ eis ꝑfusuz nõ ardeat. nec vestꝭ q̃dem adurak. vt dicit idez. Admixta q̃dem calce glutinare ferũk vitri fragmẽta vt dicit idẽ. Oua igit ꝑmo gignũk deinde calore materni corpis formãk et animãk. vt di. Jsi. ꝑm ãt Arist. li. iij. et. v. Quãt volucres et pisces et serpẽtes. sz multũ differunt in bonitate et malicia. in q̃litate et q̃ntitate. in subã et forma. oua tam volucruz q̃z piscium et serpentuz. Quant ãt generaliter aues in fine veris et in ꝓncipio estatis. vt di. Arist. li. v. ꝑterq̃z auis marina q̃ õr alceon. qñ illa auis ponit oua in ꝓncipio byemis et cubat. xiiij. dieb⁹ anteq̃z pulli ꝯpleank. vij. dieb⁹ ante ꝓncipiũ byemis. vij. post sic̃ dicit simonides in li. suo. Et di. Jsi. de hac aue libro. xij. in litore stagni occeani alceon ĩ hyeme nidũ facit. vij. dieb⁹ z ouat et excubat sume nidũ facit. vij. dieb⁹ z ouat et excubat sume nidũ facit. vij. dieb⁹ q̃scit maper oua qua excubãte septẽ dieb⁹ q̃scit mare silentib⁹ ventis et ꝓtinua septẽ dieꝝ tranquillitate miteſcit pelag⁹. natura reꝝ eius fetibus educandis exhibẽte obsequiũ. Idem dicit Pli. et Basili⁹ in exameron. z Ambro. Alie tñ aues ouant bis in anno vel pluries. vt yrundines. sz ꝑma oua corrumpũk ꝑter hyemẽ. oua ꝓ posteriora cõplenk. Aues ꝓ domestice vt ibidem dicit Arist. ouant tota estate sicut galline et colũbe. et ꝑcipue quando bñ pascunk. et locus eaꝝ est calid⁹. Item dicit Arist. li. vj. quedam oues ouãt toto anno ꝓterq̃z duob⁹ mensibus tropicoꝝ. scilz in iulio et in decembri. vt galline. quaꝝ quedam ouant bis q̃libet die. Et q̃ multũ ouãt cito moriunk Colũba aũt qñq̃z decies ouat in anno sz pauca ponit oua. Et aues vncorum vnguiũ sunt paucoꝝ ouoꝝ. Et quedaz ouant in nidis. et quedam in arboribz concauis. et quedam in foraminibz terre et cauernis. et quedam in aruis et in rupibz. z q̃dam in arenis. vt struccio. que nõ fouet oua sua nec cubat sup ea sed calore solis cõplentur et animank in arenis. et quedã oua fouẽtur in nidis factis in arboꝝ ramis. et quedã in petris altissimis. et quedam in arundinetis sicut oua auiũ aquatiliũ. Dicit et Arist. li. vj. Oua auiũ sunt dura exteri⁹. Et quedã sunt duoꝝ coloꝝ quia citrina interius talba exteri⁹. Oua auium fluuialiũ diuersificãtur ab ouis aliaꝝ auiũ que in sicco nutriuntur. quia citrinũ est in istis magis q̃z in duplum ad citrinũ auiuz que nutriunt prope ripas. Uariank etiam in colore. nam colũbarum sunt alba sicut gallinaꝝ. et auiũ palustrium sunt glauca. et quedã sunt sicut picta. vt oua nisi. Diuersificank oua in figura. qñ quedam sunt acuta. et quedaz lata. pus vero exit latum postea acutũ. Oua vero longa capitis acuti producũt mares. habentia vero loco acuminis rotundum producunt feminas. In calidis autem regionib⁹ ponũtur in fimo ad solem et complenk vt in egypto. et in quibusdã locis in plumis calefactꝭ sicut in quadam ciuitate. quidã potator cõposuit oua sub puluinari et dixit q̃ ꝓtinuauit potum quousq̃z ex illis ouis pulli extrahebank. Aliquando etiã ponunk oua ĩ vasis calidis et extrahunk ab illis pulli vt dic̃ idẽ ibidẽ. recepto tamẽ semĩe maris in matrice

simul cū semie femine cōmiscet. in pncipio apparet albū. deinde fit rubeū i modū sanguinis. pō totalit fit citrinū. deinde paulatī opāte natura remanet citrinū i medio. z albumi i extremo. z cū pplebit exibit z tūc mutat a mollicie in duriciē. qz in exitu coagulatur z pfectissime indurat. vñ ouа q̄diu sūt i vētre sunt citrina quadā pellicula albida i uoluta. Sz qñ sunt formata z ppleta indurant z illa duricies testa nūcupat. z est idez testa in coagulo oui qđ est embrio vel folliculus in corpe pueri iā pcepti. sz ppter fortitudinē vl intēsionē calozis i corpe auis dominātis pō indurat. z hoc fuit necesse ppter interioz liq̄ditatis pseruatiōz. Quāt āt mlte aues ouа vēti sicut faciūt galline z anseres. vt dic Aristo. ibidē li. ij. z hoc accidit ex supfluitate humoz seminal in corpe femie supabūdantis. z sunt ouа vēti pua z insipida humidioza alijs z sine dura testa z posita sub gallina nō alterāt sz remanet albū albumi z citrinū citrinū. Talia ouа inueniūt in gallinis z anseribz pauonibz z columbis Formāt pull in ouo z cōplet citr i estate q̄z in hyeme. qz ouа galline scindūt in .xvij. diebz in estate i hyeme in .xxv. Et qñ tonitrua veniūt in hoza cubatōis ouа corrūpūt. silr qñ frequēter nuda manu tāgūt. Galline etiam veteres ouāt in pncipio vers. z ouа galline inuenis sunt minoz corpis. z vniuersaliter si galline nō cubauerint sup ouа sua infirmabūt z corrūpent. z ouū galline cōplet post coitū in .xj. die. Et q̄dā aues i coitu nō seruāt sexū sz saltat femia sup feminā. et mascul sup marē. vt pdices z colūbe. z tal coitus facit odorē fetidū z ouа nō pullificatiua sz sunt sterilia quēadmodū ouа vēti. vt dic Aristo. In ouis aūt galline p tres dies cubatōis apparēt sig pulli. z tunc ascēdit citrinū versus acutū ad illū locū a q̄ incipit scissura. z apparet q̄si gutta sanguis in albumine oui. z est pncipiū seu materia ipi cordis. vt dr s in tractatu d auibz de generatiōe pulli. q̄re ibi. Itē ouа in q̄bz sunt duo vitella faciunt gemellos pullos z pua z subtili tela diuidunt ab inuicē h vitella. vt ibidē dic Aristo. Et aues q̄ comedūt carnes nō ouāt nisi semel i anno ppter hyrūdines q̄ bis ouant. Aq̄la em ouat tria ouа z tertiū ejcit a nido z cubat sup ouа .xxx. dies Mucusqz Aristo. li. vj. Itē idē li. xvij. Auiū genera ouа pcreant ppleta dure teste nisi accidat occasio p firmitatē. Itē aues multe generatiōis ejciunt sepe ouа vēti. qđ nō pringit auibz boni volat neqz curuoz vnguiū. qm aues multoz ouoz sunt mlte supfluitatis. supfluitas aūt auiū vncoz vnguiū trāsit i plumas et i vngues z i alas. z iō eaz corp est puū durū z acutū z macilētū. z ppt hoc non sunt tales aues mltoz ouoz neqz multi coit Aues ei corpulēte ppt corpulētiam z calorē ventris ouāt multotiēs. Silr aues pui corpis sunt multi coit z mltoz ouoz. sic pz i q̄busdam gallinis. q̄ q̄nto sunt magz pue tāto erūt pluriū ouoz. qz cibz taliū trāsit i creatōz ouorū Itē ouа vēti nō erūt in auibz boni volatus qz supfluitas eaz ē pauca z iō ouāt ouа pauca. ouа vēti sunt pua ouis pueniētibz generatōi pulloz. z sunt minoz q̄ntitat. qm nō sunt cōpleta. vl ppt multitudinē suā sūt minoz delectatōis qñ comedunt. qm in omni re delectabili est qđ ē digestū z dulce q̄z indigestū. Et q̄daz aues qñ olfaciūt mares et audiūt voces suas iplent ouis. qz sunt mlti cibi z multe supfluitat z caloz. z iō sunt fortioris appetit. z iō spermatizāt z cito ouant qz supfluitas illa trāsit i ouoz naturā vi caloris. Itē generatio auiū ex ouis erit qñ femina sederit sup ouа z calefecerit ea. Et q̄a pull in ouo nō pōt cōpleri sine nutrimento iō natura posuit cibū suū interi i ouo. z in dige ouа ppt debilitatē suā calefactiōe. z iō ouа cito cōplent in diebz calidis. qm tps calidū iuuat digestionē creatōis. Est aūt albumen materia z sustētatio pulli. vitellū aūt cibus pulli z nutrimētū ei. z ppt h albū et citrinū disiuncta sūt quadā tela ppt naturē diuersitatē z natura albumis est q̄si ōria nature vitelli vel citrini. z ppter h ogelat citrinū tpe frigoz. z postq̄z fuerit calefactū fiet hūi dū. albū aūt nō ogelat ex frigore sz fit magz humidū z qñ assatū fuerit erit duz z apud generatōz pulli inspissat. qm sustētatio pulli est ex eo q̄ p vmbilicū accipit pull cibū ex citrino. z citrinū in tpe illo ē multū. qm erit humidū z de facili puertibile in cibū. Huc usqz Aristo. li. xvj. De ouis aūt dic Jsaac in diet. Oua inqt que generāt in aialibz sanis z tpatis sunt nutrimēti laudabiliorz. q̄ vero ex crassis sunt maioz nutrimēti z sapidioz Silr de coeūtibz cū masculis cū calorē maiorē hūt coeūtia q̄z nō coeūtia. silr generata de iunioribz qz in eis habet pl caloris. Nature aūt ouoz generaliter sunt temperate z

mediocres ⁊ hũane ꝓplexioni plimũ vicinã tes. albumina tũ sunt frigidiora ad vitellorũ cõpatõz. qõ testat eoꝝ aquea saporositas ⁊ iõ in odore sunt vitellis gũiora ⁊ sunt etiã indigestibiliora. maxie de veteribꝫ volatilibus aut de masculꝝ nõ coctũbꝫ vitella sunt tpata calori vicina. ⁊ iõ ad digerẽdũ sũt meliora ⁊ facilioraꝫ fortãtia mẽbra ⁊ ab eis tardius dissolnẽda. Variat aũt ouoꝝ nutrimẽtum ẽm diuersitatẽ aialiũ exqbꝫ generãtur qz generata de subtili aiali ⁊ tpato vt ex perdice vel gallina ad nutriẽdũ sunt laudabiliora. ⁊ sunt facile digestibilia. sz a mẽbris facilius dissoluunt. Uñ ad regimẽ sanitatis meliora sunt qꝫ ad mẽbra ꝓfortãda. Que ãt generãt de grossis aialibꝫ ad digerẽduz dura sunt ⁊ nutrimẽti illaudabil. sic oua struthionis anseris ⁊ pauonis q̃ sunt mali nutrimẽti ⁊ dura ad digerẽdũ ⁊ gũis odoris. maxie ꝺ veteribꝫ vel de carẽtibꝫ masculꝝ ⁊ qñ digerũtur a mẽbris tardiꝰ dissoluunt. ⁊ iõ plꝰ valẽt ad mẽbra ꝓfortãda qꝫ ad regimen sanitatis Generata aũt ꝺ auibꝫ iunioribꝫ sũt leuiora. de veteribꝫ gũiora. ꝺ mediocribꝫ tẽperatiora. qz calorisꝫ sunt pfectioris ⁊ minorꝫ hũiditatis. ⁊ iõ valẽt ad regendã sanitatẽ ⁊ ad membra ꝓfortãda. Ouа aũt quãto sunt retentiora tãto sunt meliora. ⁊ qꝫto magꝫ vetera tanto minꝰ bona. Variant etiã p artificiũ quadruplicit. Aut ei sunt assata. aut elixa. aut in iure cocta. aut frixa sz assata sunt elixis grossiora. ⁊ ad digerẽdũ duriora. qz focꝰ eorum hũiditatẽ subalez ꝓsumit ⁊ desiccat. Assata sub cineribꝫ calidis peiora sũt qꝫ q̃ supꝫ carbones sũt discoopta. qz cũ calor ignis in cineribꝫ ea circũtegat fumositatẽ eoꝝ supfluã euaporare nõ pmittit. sup carbones ꝝ posita fumositatẽ resudãdo emittũt ⁊ müda fiunt. Elixa aũt in aq̃ meliora sunt qꝫ assata. qz aq̃ hũiditas calori ignis ĩ desiccãda sua humiditate subali repugnat. ⁊ iõ minꝰ fiunt desiccatiua ⁊ caloris naturaliꝫ refrigeratiua Elixa aũt cũ corticibꝫ sũt peiora qz ⁊ grossiciei ⁊ fumositati repugnãt cortices exteriꝰ ⁊ nõ pmittũt supfluа exalare. ⁊ iõ generãt vẽtositatẽ inflatiuã ⁊ gũitatẽ stomachi ⁊ totiꝰ vẽtris Jn aqua ꝝ fracta calor aq̃ tpate penetrat ⁊ grossiciẽ suã subtiliat ⁊ aufert eis gũitatẽ odoris. Uñ ⁊ ceteris sunt laudabiliora sz tñ sola vitella plꝰ sunt desiccatiua ⁊ minꝰ solidatiua. Jndurata ꝝ desiccatiua sunt ⁊ a stomacho dure exeũtia venasqꝫ tarde penetrãtia. bñ tñ digesta multũ ꝓfortãt. sed si remanẽt indigesta stomachũ gravãt ⁊ intestina. mollia tũ ⁊ paꝝ coagulata minꝰ sunt desiccatiua. ⁊ magꝭ digestibilia. cito venas penetrãtia. pecꝰ humectãtia. tñ paꝝ sũt mẽbroꝝ ꝓfortatiua. Jtẽ dura aut mollia in suis actiõibꝫ ⁊ passionibꝫ sunt mediocria. Frita aũt ouа ceteris sunt peiora. qz ĩ stomacho morãtia in fumositatẽ et corruptiõz sũt magis mutabilia q̃q̃d ibi ciboꝝ inuenerit corrumpẽtia. gũitatẽ in stomacho generantia fastidia peiora faciẽtia qꝫ alia ouа maxime si sint frixa. Jn vitellis aũt inter assata ⁊ in aqua fracta sũt mediocria. Ducuscꝫ Jsaac Ouа etiã nõ solũ sũt vtilia ad cibũ. imo sũt necessaria ĩ multiplici medicina. Sunt eñ humectatiua mitigatiua. pectoris ⁊ gutturis lenitiua. mẽbroꝝ ꝓfortatiua. resumptiua et pditoꝝ restauratiua. ꝑtutis iuuatiua generatiue. ꝓbustionis ⁊ arsure sanatiua. Hã ex vitellis ouoꝝ assatis fit oleũ optimũ ꝓbustionis. Sũt ouoꝝ vitella antracis ⁊ venenosis aposteматis curatiua. Hã vitellũ crudũ ouicũ sale mixtũ sanat antracẽ. vt dicẽ Lõstant. Ouoꝝ aũt albumĩa sunt calorisꝫ mitigatiua tumoris repssiua. fluide hũiditatis restrictiua calide artetice ⁊ podagre iuuatiua. qñ autẽ putrida ⁊ corrupta sunt maxie sunt nociua bũoꝝ corruptiua. et suo fetore nausee et vomit. puocatiua. et ꝺ facili sũt mortis illatiua

De ouis aspidum
Capitulũ. LXXVIII.

Ouа aspidũ sunt gua ⁊ rotũda. linida vl crocea limosa viscosa interius fetida ac sũme venenosa. qbusdam neruulis parit ꝓglobata. qꝫ venenuz sũme est mortifer. ꝓtra qꝺ remediũ nõ inuenit vt dicẽ Pli. Lõtingit aũt vt dicẽ idẽ ouũ aspidis aliqñ ab alio venenoso vt a rubeta inueniri ⁊ ab eo foueri. et ex tali fomẽto vermẽ pcreari q̃ visu et flatu pimit more basiliscꝰ suere/guli oñe viuũ. Baliciã ẽmis taliꝭ pcreati ꝓmo sentit ẽmis q̃ eũ fouet. Hã in ꝓmo ortu qñ se fouentẽ aspicit prem se generãtes interimit et occidit. vt dicẽ idẽ. Et hãc ꝓprietatẽ videt tãgere Jsa. xlix. c. vbi dicẽ q̃ q̃ comederit ouа aspidũ moriet. et qꝺ ꝓfotuz est ex ouis et nutritũ erũpit in reguluz. vbi dicẽ glo. ex ouis aspidis generat regul. et ex iudeis venenosis nascetur anticbristus.

De ouis aranee.
Capitulum. LXXIX.

Ua aranee sūt mīta ꝛ modica. liuida quis macul' aspersa diuisa ꝛ ab inui cē sepata venenosa mollia ꝛ viscosa. q̄ si casu aliq̄ fuerīt pdita aranea ptin⁹ queꝛit ea ꝛ suis additamentꝫ interioꝛib⁹ ꝛ rostro repoꝛtat ipa. Et vnico āt ouo mīte ꝛ innumerabiles aranee generāt ita puule q̄ vix vident. ꝛ tñ statim q̄ ouū exeūt telas texere incipiūt ita subtilit q̄ nake ingeniositas pit et ꝑtus pñt merito in tā puo opusc'lo admiraꝛi. quere s̄ de aranea li. xviij.

De ouis aquile Ca. LXXX

Ua aquile sic ꝛ accipitris sūt pauca q̄ nisi raro ternariū nūeꝛ ñ excedūt ꝛ sepe aāla ei̇cit tertium de nido. q̄ difficulter cubat sup oua. vt di. Arꝫ. lib. xv. In nido āt suo collocat q̄ndā gemmā cum ouis suis quā putāt magi valere ꝺ tonitruū et iō dicūt aquilā lapidē ponere cū ouis ne a tonitruo coꝛrūpant. vt di. Pli.

De ouis anserū Capl'm. LXXXI

Serina oua magna sunt et dura ad digerendū. ꝛ difficili⁹ cubant ꝛ tardi⁹ cōplent q̄ꝫ oua gallinaꝝ

De ouis anetarū. Capl'm. LXXXII

Netina oua ouis gallinacīs sūt maioza. sꝫ nō sūt ita sapida nec ita bene nutribilia sic oua gallinaꝝ.

De ouis alaudaꝝ Ca. LXXXIII

Ua aūt alaude sunt modica. coloꝛe varia. cubāt sup gleba ꝛ ibi deuoꝛāt sepi⁹ a reptilib⁹ ꝛ mustelis.

De ouis bubonū Ca. LXXXIIII

Ua bubonis sūt parua ꝛ maculosa fragilis teste insipida. mīta habētia de albumie ꝛ min⁹ de vitello Uenāt aūt de die monedule oua bubonis ꝛ comedūt ipa ꝛ ipe ꝺ nocte comedit oua monedule. et iō ꝺtinue pugnāt inuicē ꝑ suis ouis. vt dicit Arist. li. viij.

De ouis coꝛnoꝝ Ca. LXXXV

Ua coꝛui vt di. Arꝫ. li. vj. sūt multa ꝛ cubāt solū a femia ꝛ masculꝰ iterim defert ei cibū. et eiꝯcit aliq̄ ꝑ multitudinez. Quat aūt coꝛuꝰ et pullificat in medīs estus feꝛoꝛib⁹ ꝺ naturā aliarū auium. Unde Petroni⁹. Coꝛnus maturis frugib⁹ oua defert.

De ouis cignoꝝ Ca. LXXXVI

Ua cigni sūt mīta et magna oblonga dure teste nō multū grati sapoꝛis et graui odoꝛis sunt dure digestionis magis q̄ꝫ oua anseris.

De ouis cocodrilloꝝ Ca. LXXXVII

Ua cocodrilli sūt maioza ouis anseris et fouenk in ꝛa vicissim nunc a masculo. nūc a femia. vt di. Pli. lib. viij. Sūt aūt oua illa venenosa et interi⁹ q̄i sanioſa. olfactui ꝛ gustui boꝛꝛibilia et ad comedendū moꝛtifera.

De ouis colūbaꝝ Ca. LXXXVIII.

Ua colūbe sunt mioza q̄ꝫ galline alba rotūda aliq̄ntulū oblōga sapida calida et bñ nutribilia. Sūt āt oua colūbe duo et exvno generāt masculus ꝛ ex alio feia. ꝛ masculꝰ cubat sup ea de nocte. et feia de die vt di. Arꝫ. li. vj. Multotiēs autez ouāt in anno q̄ decies. et maxie i calidis regionib⁹ vt in egypto. quere s̄ li. xij.

De ouis colubꝛoꝝ Ca. LXXXIX.

Ua colubꝛi sunt multa sic et aliorū serpentū valde rotūda subalbida vt būida mollia sanioſa ꝓiūcta et moꝛtifera et venenosa.

De ouis draconū. Ca. XC

Ua draconis sunt maxia maioza lōgitudine q̄ꝫ oua cocodrilli vel struthionis vt di. Pli. Est aūt aāl ouans interi⁹ sꝫ nō exteri⁹. sꝫ int⁹ ꝓplentur ꝛ formāt fetus Uñ draconū oua sūt pauciora q̄ꝫ aliorū reptiliū. sꝫ sūt maioza sāguinolēta ꝛ sanioſa virulēta moꝛtifera et venenosa.

De ouis heꝛodioꝝ Capitulum. XCI

Ua heꝛodij sunt pua varia oblōga sic oua accipitris siue nisi et sūt pauca. qꝛ oīs auis curui vnguis ē foꝛtis volat⁹ et pace būiditatꝫ ꝛ supfluitatis. ꝛ iō paucoꝝ ouoꝝ vt di. Arist. li. xvij.

De ouis foꝛmicaꝝ Ca. XCII

Ua foꝛmicaꝝ sunt valde puula albida ꝛ rotūda. q̄ extra coꝛp⁹ paulatim recipiūt i locꝫ calidis muscidis īcremēta q̄usq̄ plenarie cōpleank. q̄ si aliq̄ casu mota fuerint de suo nido vel dispersa a foꝛmicis recolligunk et ad suos nidos referuntur. odoꝛifera sunt ꝛ medicinalia vt di. Pli. Uñ et vsi sibi medenk comestis ouis foꝛmicarū. vt di. Pli.

De ouis gruum Ca. XCIII

Ua gruis mediocriter sunt magna pallida dura ꝛ insipida grauis odoꝛis et ingrati sapoꝛis dure digestionis.

De ouis griffonū. Ca. XCIIII

Ua griffis ouis aq̃le sũt maiora du
rioza sapore z odore ḡuiora. q̃litate
sũt calidiora z sicciora et etiã nũero
pauciora. qz vltra duo nunq̃ parit. qz valde
ẽ difficilis cubationis. vt di. Arist.

De ouis gallinaz Capl'm. XCV

Ua gallinaz sũt ceterꝫ tpatiora. nu
trimẽto bois ꝓuenietiora. vt sup di
ctũ est. Oua tñ vẽti sũt insipida et il/
laudabilia nutrimẽto. De ꝟ quere sup. ca. z
libro. xij.

De ouis byrũdinũ Capl'm. XCVI.

Ua byrũdinũ sũt pl'a ⁊ vt di. Arꝫ.
aues pui corpis ml'te sũt ouatõis vt
di. Arist. nulla aũt auis carnem co/
medẽs ouat bis in anno ꝑter byrũdinem q̃
ouat bis. z aliqñ bis pullificat. Oua ãt ꝑia
aliqñ corrũpunt, ꝙt hyemẽ. posteriora vero
ꝓplent. vt di. Arist.

De ouis cancroz. Capl'um. XCVII

Ua cancroz ꝓmo generãt infra cor
ticẽ z ventrẽ int caudã z dorsũ itrin
sec9 deinde emittũt exteri9 z sub cau
da recolligũt z ibi turgescũt z rotũdãtur et
crescũt donec ꝓpleant. pereũt aũt qñ semie
masculi nõ ꝑfundunt. vt di. Arist.

De ouis locustaz La. XCVIII

Ua locustaz int9 generãt z sũt pl'a z
minutissima q̃ effusa sup frõdes z ḡ/
mina in aere corrupto calido z bũi/
do i infinitũ aliqñ ml'tiplicãt.

De ouis lacertaz. La. XCIX.

Ua lacertaz sũt sil'ia ouis serpentũ
Sz sũt miora viscosiora z sunt vene
nosa sz min9 q̃ serpẽtũ. vt di. Pli.

De ouis milui. Capitulum C

Ua milui sũt pauca parua crocea z
maculis respsa. ouis ceterꝫ auiũ sil/
uestriũ magꝫ crestria atz sicca. sapore
insipidissima. in odore ḡuiora.

De ouis merguli La. CI

Ua merguli sũt pua ml'ta calida. va
ria tñ z alba. paz differentia ab ouis
anatũ stagnoz z fluvioz

De ouis nisi La. CII

Ua nisi sũt pua varia calida z sicca z
qñq̃ parit nisus oua vẽti qñ nimis
impiguatur.

De ouis coturnicũ La. CIII

Ua coturnicꝫ sũt sil'ia ouis corui. et
dr ꝙ valent epilenticis et caducꝫ. vt
dicit Plinius.

De ouis onocrotaloz. La. CIIII

Ua onocrotali sunt sil'ia ouis anse/
ris sz minora sunt et insipidiora z in
odore graviora et in colore min9 al/
ba et ad digerendũ duriora.

De ouis pauonũ. La. CV

Ua pauonis sũt grossa z dure teste.
z. xxx. diebꝫ cubat sup oua sua. et ꝙ
scindũt. z ponit. xij. oua z paz min9 z absco/
dit oua sua femia, ꝓt masculũ q̃ si inuenerit
ea frãgit. vt di. Arist.

De ouis perdicis La. CVI

Ua perdicis sũt sil'ia ouis colũbe i
tpa mẽto z in ꝓplexione z i magnitu
dine z furat alter alteri oua sua. sz hec fraus
fructũ nõ hz qz cũ pulli vocẽ audierit ꝓprie
genitricꝫ matrẽ q̃ eos foverat derelinquunt
et ad eã q̃ eos genuit reuertũt. vt di. Jsi.

De ouis passeꝝ La. CVII

Ua passeris sũt valde pua z minuta
z bis in ãno ouant pullificat ꝑ pue
rũ. Sũt aũt calidissima renũ inflativa qꝫ
tunt. Sũt aũt calidissima renũ inflativa qꝫ
libidinis excitativa sic̃ et coꝝ cerebella. vt di
cit Constan.

De ouis quistule La. CVIII

Ua quistule sũt pua z rotũda. mino
ra q̃ ꝑdicis z maiora q̃ alaude. Et
est quistula auis modica a sono vocꝫ sic di/
cta. carnosa pẽnosa miozis volatus q̃ alau/
da z nidificat sub gleba sicut alauda. z ei⁹
ouis insidiatur mustela. Et ideo ponit ova
in diversis locꝫ z sup q̃dam cubat masculꝰ z
sup q̃dã fẽia. sz post eductõez pullorꝫ de eis
parũ sollicitant.

De ouis riuatricis La. CIX

Ua riuatricis. i. cuiusdã serpẽtis ve
nenosi aq̃s inficiẽtis sũt sic̃ ova colu
bri sz minora. et in maculis respsiora. z sunt
virulẽtiora z ꝓniciosiora. Riuatrix ãt fouẽs
ova iuxta aquã vl' fontẽ veneno eos inficit z
corrũpit. de q̃ Luc. Riuatrix violator aq̃ tẽ.
quere. xij. li. Jsi.

De ouis strutionũ. La. CX

Ua strutionis sũt maxia rotũda val
de alba dure teste insipidi saporis z
ḡuis odoris qñ autẽ venit hora vt ova piat
ad stellas pliades oculos levat. nõ etiã ova
ponit nisi in ortu illi9 stellatõis. Undevisa
stella circa mẽsez iulij arenã fodit vbi ponit
ova sub sabulo tegẽs ea. et cum ea reliquerit statim obliuiscit vbi ea posuit. nec ad ea

redit vltra sed calor solis in arena illa excoquit. et ex eis pullicl'os pcreat z pducit. si tñ fracta testa pull⁹ educt⁹ fuerit mr ipm recognoscit et quē in ouo pcēpserat: egressū recolligit atq; nutrit. Oua aūt strutiōis in eccl'ijs suspēdunt ad ornatū, pter eor magnitudinem et raritatē.

De ouis turtur. Ca. CXI

Ua turturis simillima sūt ouis collūbar. sz aliq̄ntulū mīora. z ouat in vere duo oua. et nō pl⁹ ouat nisi oua pma corrūpant. vt di. Arſ. li. xvij. ouat z cubat sup dura ligna vt colūba z p̄ cubare et ouare vsq; ad. xv. annos. vt di. Arist.

De ouis vpupar Ca. CXII

Ua vpupe sūt sic oua pdicis. sz mīora z durīora et aspectui deformīora z gustui insipidīora et odoratui gravīora. Inter stercora et immūda fouentur z cubant. et hec oua magis et maleficis vt dicūt sunt vtilia ad sua maleficia exercenda vt di. Pli. li. xix.

De ouis vulturr Ca. CXIII

Ua vulturis sunt magna sic aquile z pauca q̄ difficiliter cubat sup oua sua. Sūt aūt subnigra macul' respsa. dure teste. mali odoris z ingrati saporis. z alii qñ ejicit aliq̄ de ouis suis sicut aquila. quia non de facili p̄ nutrire pullos suos vt dicit Arist. Hec de ouis et de modo ouatōnis et eor qualitatib⁹ et differentijs dicta iam sufficiant.

De numero pondere et mensura. et p̄mo de vnitate. Capitulum. CXIIII

Ho p̄dictas pprietates rebus insertas vltimo visum est mihi vtile inserere q̄dam pauca z levia de pprietatibus et differētijs numeror mēsurar pōder z sonor. Nam vt di. Jsi. li. iij. Rō nūeror nō est pcēnenda. In multis em̄ sacre scpture locis elucet q̄ntū misteriū obtinet rō nūeror. Nō em̄ frustra dictū est O mīa fecisti in numero pōdere z mēsura. sic. di. sapie. c. xj. Hā senari⁹ q̄ ex suis ptib⁹ est pfect⁹ mūdi pfectōez designat. z sic de alijs nūeris est intelligendū. Nihil em̄ scire possum⁹ sine nūeri disciplīa. qr p eam horas tempor discernim⁹ qñ de mēsiū circulo disputam⁹ dū spaciū anni redeunt agnoscim⁹. p nūer q̄dē instruimur ne in cōpotis p̄fūdamur. Tolle inq̄t nūer in reb⁹ z oīa peūt. Adime cōpotū z totū ignorātia p̄plectit. Hec differt boies a ceteris aīalib⁹ q̄ rōem calculi z cōputatōis ignorāt vt di. Jsi. ibidē. Idem etiā sentiēdū de pncipio Arismetrice. qr nūq̄ scies q̄d sit triāgul⁹ sine ternario. nec q̄drangul⁹ sine q̄ternario et sic de alijs. vñ notū est q̄ sine cognitione numeri nulla scia mathematica possidet. vt ibidē dic. Nūer⁹ aūt vt dicit idē est multitudo ex vnitatib⁹ aggregata Hā vnitas radix ē et semē nūeri sive mr. non proles sive nūer⁹. qr vnitas igenita ē nō hñs nūer q̄ creat. sz oīm nūeror est origo a q̄ ois nūer⁹ effluit et emanat. Nam vnū est radix mltitudis z mltiplicatōis et est simplic⁹ et sublim⁹ z ?tuos⁹ oīm sub eo p̄tēror vt di. Arist. z Auic. j. li. ca. ij. Nam cū vnū sit radix et origo multitudinis oīa sub se p̄tinet z oīa sūt in eo vt in suscipiēte. vt di. idem. c. xxxiij. Nam vnitas pprietas est multitudinē efficere z illā retinere et ei esse dare. ac in oīb⁹ ei⁹ ptib⁹ existere et p̄tinere simpl'r vt ?r li. iij. c. ij. Jtē cū oīm rerū vnitas sit origo. q̄nto pl⁹ res appropīquat vnitati tāto pl⁹ appropinquat veritati. vt di. idem. ca. ij. Hā vnitas se hz ad modū formē. dualitas aūt p modū materie. Et iō quāto res plus accedit ad vnitatez tāto pl⁹ recedit a duplicitate et appropinquat ad simplicitatē. et q̄nto pl⁹ accedit ad vnitatē tanto pl⁹ ad entitatē. qr esse nō est p̄us vnitate. vt ?r li. ij. c. ix. Nec diversificat vnitas nisi ppt materiā cū sit sustētatrix oīm z retētrix. vt ?r li. v. ca. xxxj. Tanta em̄ laus vnitat⁹ est apd sapiētes q̄ a mult⁹ aīa dicebat esse vnitas i nūer⁹ pcedēs ab vnitate. z dixer q̄ vnitas est pncipium cuiuslibet p̄tinui et discreti. vt di. Auic. li. ij. c. j. Est itaq; vnitas cōmēdabil' qr a nullo nūerabili orit⁹ sz a se ipa pncipiat a q̄ ois nūer⁹ orit. ad quā ois nūerositas tāq; ad radicē pprīā et originē revocat. vt di. idē. Jtē rōne simplicitat⁹. qr vnū est qd nō divisibil' vt di. idē. ca. iij. Verissime inq̄t vnū est qd nec actu divisibil' nec intellectu: et tal' vnitas est pncipiū nūeri. vt di. idē ibidē. Jtē dic idem vnitas est in q̄ nō est multitudo qd vtiq; intelligit de vnitate p̄mat simplici ad quā oīa q̄ntūcūq; disparia reducūt. Hā vnū multiplicit ?r vt post patebit. Jtē rōne pfectibilitatis. nā pticularia q̄libz in se pfecta sūt qñ ad vnitatē sūt redacta. Hā totalitas z pfectō debet vni. vt di. Arist. v. phi. c. iij. qr pfectū sufficit ad esse vnū vt ?r in li. de ce. z mū. c. ij. Jtē rōne singularis dignitatis. Unū em̄ p se est aliqd ex⁹ solitariū. vt ?r in li. meth. c.

xvj. et ido Algazel di. sup. iij. meth. c. xv. q cā vnitatis est vnū essentialit & pmo et magis dignū. Est āt vnū siue vnitas mltiplex vt dicit Algazel est vnū simplex. et vnū est fm quid. Unū simplex oz vnū i q nō cadit mltitudo. nec actu. nec potētia. vt pūct⁹ et vnitas. Est vnū simplex i q nō ē actu mltitudo cuius sit potētia vt lect⁹. & mēbroz i q nō ē mltitudo actu Unū āt fm qd oz mltiplicit. s. vnū genere vt hō et bos. vnū specie vt sortes & plato. vnū accidētevt nix & ceruisia. vnū ꝓportionevt auriga et nauta. & vnū i subiecto vt dulce & albū in aliq̄ suba vna. Arist. āt. j. phi. ca. v. dic q est vnū accidēte. vt duo accidētia in vno subiecto. & est vnū p se multiplr. vt vnū in ꝯtinuatōe q̄ termin⁹ vn⁹. & vnū specie vl forma vt sortes et plato in hoīe. vnū genere vt hō et bos in aīali. & vnū in diffinitōe vt illa q̄ vna est diffinitio. & vnū īdiuisibilitate vt pūct⁹. & vnū nūero vt singulare. & vnū simplicitate vt essentia. & vnū totalitate siue pfectione vt circul⁹ & vnū materia vt oīa corpalia. Bernard⁹ āt distinguit .ix. modos vnitatis ad eugen. v. est eīm vnitas naīalis et gratuita & est supvtrūq̄ ꝯstituta. Unitas āt naturalis est in q̄druplici differētia. q̄daz est p aggregatōem rez differētiū & distinctaz vnitas collectiua vt multi lapides faciūt vnum aceruū. et q̄dā est p colligatōez ptiū forma/liter differētiū siue ptiū etherogeneaz et est vnitas ꝯstitutiua. vt mlta mēbra vnū corp⁹ Et q̄dā p diūctōez differentiū sectu i generatione plis et sic est vnitas ꝯiugatiua. q̄n scz vir et mulier sūt duo in carne vna. & quedaz est p vnionē naturaz differentiū ꝯueniētiū in vnitatē psonalē. & h est vnitas natiua qua aīa et caro sūt hōvn⁹. Unitas āt ḡtuita sil⁹ q̄tuoz hz differētias. quaz ꝑma est potestatiua q̄ hō ꝓtuosus stabilit in se & inuenit aīo indiuisus Scōa est ꝯsentanea vt p caritatē mltoz in dño est aīa vna et corp⁹ vnū. Tertia est votiua q̄n aīa cū deo hz p oīa ꝯformitatē et vot⁹ et⁹ adherens vn⁹ spūs est cum eo. Quarta dignatiua q̄ lim⁹ nr̄ a dei verbo est assumpt⁹ ad psone diuie vnitatē. Unitas supernaturalis et ḡtuita ꝯsubstātiata ē vnitas trinitatis. quā q̄dē vnitatē oportet esse solaz et singularēvt in ea sit stat⁹ et quies omniuz vnitatū. Ex p̄dict⁹ ptz q̄ totalitas & pfectio debet vnitati. vt vult Arist. v. phi. Qō ei totū. i. pfectū nō est nō oz vnū vniuersal⁹ vt di. idē Sūt aūt vnū numero q̄z materia est vna, sed forma sūt vnū q̄z vltima pfectio est vna et totalis. Unū genere q̄z forma p̄dicamēti est vna. vnitas āt q̄ est p̄ncipiū nūeroz nō ē vna materia sz nūero. vt di. Arist. ibidē. Et est res simplicissima q̄ pmo subsistit & p illā oēs alie. In oīb⁹ generib⁹ vnū ē p̄ncipiuz qō est i illis pticulare vt in coloribz est albedo. & i neumatib⁹ ton⁹ siue son⁹. zē. vt oz. x. li. meth. c. iij. et ideo vnitas nūeralis a q̄ oriē et ad quā resolui oīs nūer⁹ diuie vnitatē est expssiua silitudo & figura. Hā vt oz. iij. meth. ca. ij. pmū in genere subē et indiuisibile est motoz pm⁹ etern⁹. s. de⁹ absolut⁹ ab oīni materia q̄ nō solū est p̄ncipiū pmū tāq̄ motoz. sz tāq̄ forma et finis et act⁹ vltim⁹ ei non admiscet potētia oīno zē. Uñ ab ipō oz vno in suba ꝓcedit oīs creatura effectiue et exemplariter. sicut sub vnitate ꝓcedit oīs numer⁹ originaliter. et ad ipum velut ad finem oīa referunt. sicut ad vnitatē pmā omnes numeri resoluunt vt idem sit finis omniū q̄ est p̄ncipiū de⁹ qui est benedict⁹ in secula seculoz.

De binario. Ca. CXV

AD vnitatē aūt addita vnitate dualitas ꝓcreat q̄ post vnitatē oīm numeroz p̄cipuū & secūdariū tenet locum fm Isi. et h numer⁹ q̄ binari⁹ oz ab aliqbz infamis oz. qz ab vnitate p binariū sepamur. vñ nota oz esse diuisionis. sz vt di. Aug. i. vj. musice. Si vituperabilis est qz ab vnitate pmo recedit. laudabilis est qz ab vnitate crescens ternario approximat & accedit.

De ternario Ca. CXVI

TErnari⁹ est numer⁹ ex vnitat⁹ additione ad binariū generat⁹. & est ternarius int numeros sacratissim⁹. qz in ipo tot⁹ trinitat⁹ vestigiū inuenit. qz sic ꝓpria vnitas pmi p̄ncipij repsentat vnitatē sic ternari⁹ psonaz in deo exprimit trinitatē filij. scz a p̄re generatōez & spūssancti a p̄re p filium ꝓcessionabilitatez. In ternario siqdē adbibuit Aristo. magnificare deū sublimē et gloriosū. vt oz in li. de celo & mūdo. c. ij. nā btāz trinitatē clamat & p̄dicat q̄libz creata q̄ fecta est a deo trino & vno in nūero pōdere & mensura. vt oz li. sap. xj.

De numero quaternario. Capitulum. CXVII

EX additione vnitatis ad ternarium q̄ternari⁹ surgit. q̄ & a figura q̄drata nomē sumpsit. vt di. Isi. forma aut

quadrãgula maxie stabilis est atq; firma. et ido maxie stabilitatẽ signat vniuersalis ec/clesie et firmitatẽ fidelis aie tam in ꝓtute q̃ in scientia z doctrina q̃ comꝓhendit cũ omnibꝫ sanctis q̃ sit lõgitudo latitudo sublimitas et ꝓfunditas.

De numero quinario Capl'm. CXVIII.

EX additione aũt vnitatis ad quaternariũ surgit secundꝰ numerꝰ impar scz quinarius q̃ inter impares in binario distans a ternario est secundꝰ. et illos ideo sepe designat q̃ ad trinitatis fidem doctrinã z sciaz supaddũt. et tñ q̃uis instructi sint ꝓ fidẽ et ꝓ legẽ nihilominꝰ tñ q̃nq; fatuis ꝓginibꝫ z q̃nq; iuga boum emẽtibꝫ ꝓpanꝫ qz in q̃nq; carnaliũ sensuũ voluptatibꝫ adhuc detinenꝫ.

De senario. Capl'um. CXIX.

EX additione quoq; vnitatis ad q̃narium crescit senarius q̃ ꝓmꝰ numerꝰ est ꝓfectꝰ q̃ ex ꝑtibꝫ suis aliq̃tiens sit aggregatis reddit eandẽ summã qõ in monadibꝫ nũeris nõ inuenit nisi in senario. nec i decadibꝫ nisi in .xxviij. et iõ di. Boe. li. j. ca. xviij. q̃ senarius est numerꝰ emulator ꝓtuꝫ. qz nec supfluꝫ ꝓgredit nec diminute remittit. sz inter equales ꝑtes tenet mediũ nõ habẽs supfluum neq; diminutũ. Hã senarius ꝓtinet in se ꝑtẽ sui mediã. scz ternariũ. et tertiam. s. binariũ. et sextã. scz vnitatẽ. sex aũt vnitates faciunt senariũ. et duo ternarij senarium. et tres binarij eundem reddũt numeꝝ. et ideo iste numerus ꝓfectõez gr̃e et ꝓtutũ signat in scriptura.

De septenario Capl'm. CXX.

SEptenarius quidẽ q̃ ex additione vnitatis ad senariũ et inter impares est tertius ꝓ supexcrescentiaz gr̃e designat septiformis. q̃ sp crescit z ꝓficit in tenẽtibꝫ fidem beatissime trinitatis.

De octonario La. CXXI

OCtonarius aũt q̃ crescit ꝑ additionez vnitatis ad septenarium componit ex duabꝫ partibꝫ equalibꝫ. s. ex duabꝫ quaternarijs vel ex duobꝫ imparibꝫ inequalibꝫ. s. ex q̃nario z ternario signat supadditionẽ beatitudinis z gr̃e in patria. q̃ succedit illis q̃ habuerũt septiformẽ gr̃az h̃ in via. vbi paritati meritoꝝ respondebit paritas ꝓmiorum. et imparitati tormentoꝝ z afflictionũ imparitas gaudioꝝ z ꝓticulariũ ꝓsolationũ. Hã gaudiũ martiꝝ aliꝭ paribꝫ excedit gaudiũ ꝓfessoꝝ. et ꝛginũ ꝓiugatoꝝ. vt stella differt a stella in claritate. j. Corinth. xv. et iõ ꝓpt̃ ineq̃lia merita et gaudia diuerse z dispares dicunt in domo p̃ris luminũ mãsiones Joh. xv.

De nouenario La. CXXII.

DOuenarius aũt q̃ crescit ꝑ additõez vnitatis ad octonariũ. et ꝓponit extriplici ternario z imediatꝰ se hz cũ denario solũ in vnitate differẽs ab eo. statum z gl'iaz repsentat triplicis hierarchie angelorũ quaꝝ q̃libz ꝓuenientiã hz z ꝓformitatez cũ sancta trinitate et imediatꝰ se hñt ad deũ ceteris creaturis.

De denario La. CXXIII.

DEnarius aũt q̃ ꝑ supexcrescentiam vnitatis excedit nouenariũ est limes et terminꝰ oim simpliciũ nũeroꝝ. Primũ aũt oim cõpositoꝝ repsentat merito ipm xp̃m deũ q̃ est alpha et o. finis. s. et ꝓncipium. nõ solũ creaturaꝝ ꝓncipiũ simpliciũ vez felicitas z beatificatio est hoim z angeloꝝ. Denarius itaq; numerꝰ est ꝓmꝰ limes numeralis sine cuiꝰ additione vel replicatione vlteriꝰ numerꝰ nõ ascẽdit. q̃ decies in se ductus numerũ reddit ꝓfectũ. s. centenariuz q̃ de leua trãsit in dexterã vt di. Beda. Ex iaz dictis ꝑz q̃ nũeroꝝ alius est digitꝰ alius articulus. alius compositꝰ. digitus continet numeros simplices ab vno vsq; ad decẽ. Articulus continet decem et reliquos denarios. Compositus amplectit digitum et articulũ. vt. xj. xij. xiij. et sic de aliꝭ vsq; ad. xx. q̃ ẽ secundus articulus sic. xxx. et. xl. z sic ꝺ aliꝭ vsq; ad centũ et decies centũ reddunt. Ad. In quo patet dignitas denarij sine cuiꝰ replicatõe ad millenariuz nõ ꝓuenitur. Recipit autem numerꝰ q̃ntitatem et acerꝰ ex vnitatibꝫ ꝓfusus multiplicẽ diuisionẽ. Numeroꝝ aliꝰ par aliꝰ impar. Numerꝰ par est qui i duas partes equales diuidi potest. vt. ij. iiij vj. viij. Impar numerus est q̃ equis partibꝫ diuidi nõ potest vno vel deficiente vl' superabundante. vt. iij. v. vij. et reliqui. vt di. Isi. Par aũt numerus sic diuidit. quia alius est pariter par. alius pariter impar. alius impariter par. et imparit impar. Pariter par numerus est q̃ ꝑm parem nũez pariter diuidi tur q̃uscz ad indiuisibilẽ ꝓueniat vnitatem.

Uerbi gra. xliij. hz medietatem. xxij. h autē xvj. et iste. viij. octo āt. iij. et h binarū. s. ij. binarⁱ aūt vnitatē hz q̄ idiuisibil' et singularʒ est. Pariter impar est numer⁹ q̄ ī equas partes recipit diuisionē sed ptes eius remanēt indiuisibiles vt. vj. x. xiij. xvij. xxx. l. mox ēm vt tales numeros diuiseris incurres nūq̄ quē diuidere nō poteris in equas ptes. Impariter par numer⁹ est cui⁹ ptes equaliter diuidi pñt ʒ vsq̄ ad vnitatē nō ptigūt vt. xviij bi immediate diuisi. xij. faciūt. rursus ī aliā medietatez. vj. deinde in aliam medietatem iij. ʒ vlterius cessat diuisio et inuenīt termi/nus indiuisibilis ante vnitatem Impariter impar est q̄ ab impari nūero impariter numerat. vt. xxv. et xlix. q̄ diuisi vt impares numeri ab impariby ꝛ pariby diuidunt. vt septies. vij. faciūt. xlix. et q̄nquies. v. xxv. Itē parium numeroꝝ alij dicunt supflui alij diminuti. Supflui sunt q̄ꝝ ptes simul ducte plenitudinē suā excedunt. vtputa duodenari⁹ habet ēm ptes q̄nq̄. duodecimā qđ est vnū. sextā duo. quartam qđ tria. tertiā qđ q̄tuor dimidiā qđ sex. vnum ēm duo et tres et q̄tuor et sex simul ducta. xvj. faciūt ꝛ longe duodenarium excedunt. sicut ꝛ alij similes plu/rimi.

De numero diminuto
Capl'm. CXXXIIII

Diminuti sūt numeri q̄ partiby suis computatis minorē summā efficiūt vtputa denari⁹ cuius ptes sunt tres. decima qđ est vnū. q̄nta qđ est duo. dimidia qđ est q̄nq̄. vnū ēm et duo et q̄nq̄ simul ducta octonariū faciūt denario longe minorē. Similis his est octonarius et alij plurimi qui in ptes redacti infra ꝯsistunt. Perfect⁹ numerus qui suis partiby adimplet. vt senarius hz tres ptes. scz sextā tertiā et dimidiā. sex ēm sunt vna tertia. ij. et dimidia. s. tres. et he partes in summā ducte. scz. j. ij. et. iij. senarium pficiūt et ꝯsūmant. Sūt aūt perfecti numeri iutra denariū sex. infra centenariuz xxviij. īfra millenariū. cxxviij. et infra. x. M. cccc. xcvj. et hi numeri pfecti semp in. vj. vel in. viij. terminant. et h alternatim. vt dicit Boe. Perfectos aūt numeros raro inueni es de facili numerabiles. qꝝ vt dicit idē pauci sunt nimis ꝯstanti ordine pcreati. supflui aūt et diminuti sunt multi ꝛ inordinate dispositi et nllo certo fine generati. Impares aūt numeri sic diuidunt. Alij sūt simplices alij compositi. alij mediocres. Simplices sunt q̄ nullam aliā partem hñt nisi solā vnitatem vt ternari⁹ solam tertiam. ꝛ q̄nari⁹ solam q̄ntam. ꝛ septenari⁹ solam septimaz. bis ēm vna ps sola est. Et cōpositi sūt q̄ nō sola vnitate metiunt ʒ etiā alieno numero pro/creant. vt. ix. et. xv. et. xxj. ꝛ. xxv. Dicim⁹ ei ter trini. ꝛ septies trini. ꝛ ter q̄ni. ꝛ q̄nquies q̄ni Mediocres nūeri q̄ quodā mō simplices ꝛ incōpositi esse vidēt. Alio ꝯo mō cōpositi. vt ꝑbi gra. ix. xv. Houenari⁹ ēm dū nō ꝑpat⁹ fuerit ꝑmus est et incōposit⁹. quia nō habet numeꝝ cōmunem nisi solum monadicum. Ad. xv. vero comparatus. secundus est ꝛ in/posit⁹. quia in illis cōmunis est numerus ꝑter monadicū. id est. ternari⁹ numerus qui nouenarium consūmant. vt ter trini. xv et ter quini.

De secūda diuisione totius numeri.
Capl'm. CXXXV

Alio mō diuidunt nūeri. qꝝ ois numerus aut ꝯsiderat p se aut p alium Per se est numerus q̄ sine relatione aliqua dr. vt. iij. iiij. v. vj. et consimiles. Ad aliud est numerus q̄ relatōe ad alios cōparatur. ꝑbi gra. iiij. ad. ij. dum ēm q̄ternarius ad binariū compat⁹ fuerit duplex dr ꝛ multiplex. similiter. vj. ad. iij. ꝛ. viij. ad. iiij. ꝛ. x. ad v. Itez tres ad vnū triplex. ser ad duo ꝛ novem ad tria. Equales aūt numeri dicuntur qui ēm quantitatē sunt equales. vt. ij. ad. ij. et. iij. ad. iij. ꝛ. x. ad. x. c. ad. c. Inequáles qui ad invicem inequalitatē demonstrāt. vt. iij. ad duo. et. iiij. ad. iij. zc. ꝛ vniuersaliter quā/do maior minori et minor maiori compat. dr inequalis. Maior numerus est qui habet in se illum minorem numeꝝ ad quez cōparatur et parum plus vt quinari⁹ habet in se ternariū numerū et eius alias partes duas. et sic de alijs. Minor numerus est q̄ cōtinetur a maiore ad quem comparatur cuz aliqua parte sua. vt ternarius ad quinariuz continetur ab eo cum duabus partiby suis. Multiplex numerus est qui habet in se minorem numeruz bis aut ter aut quater aut multipliciter. vt duo ad vnum dum comparati fuerint dupl'r ē. tres ad vnū tripl'r. q̄tuor ad quadruplicit. ꝛ sic de alijs. Econtra submultiplex numerus est qui intra multiplicem numeꝝ multipliciter continetur. vt vn⁹ a duoby bis continet. a tribus ter. a q̄tuor quater. a q̄nq̄ quinquies. et sic de alijs.

Superparticularꝫ numerꝰ est dū fortior cō
tinet in se inferiorē nūez ad quē compatur
sil'r et vnā ptē eiꝰ. vt verbi gr̄a ternariꝰ ad bi/
nariū compatꝰ ꝯtinet in se duo et aliū vnū q̄
est media ps duoꝝ. sil'r q̄tuor ad tres cōpa/
rati ꝯtinēt in se tres ⁊ aliū vnū q̄ est tertia ps
triū. sic q̄nq̄ ad q̄tuor. ꝯtinēt q̄ternarium et
aliū vnū q̄ est q̄rta ps q̄ternarij. ⁊ sic ō alīs.
Superpartiēs nūerꝰ est q̄ inferiorē nūeruꝫ
totū ꝯtinet ⁊ sup̄ alteras eiꝰ ptes duas aut
tres aut q̄tuor aut q̄nq̄ aut alias. verbi gr̄a
q̄nq̄ compati ad tria. hꝫ q̄nariꝰ ternariuꝫ et
sup̄ duas ptes eius. ſ. duo. Sex ad q̄tuor
cōparati hn̄t in se q̄tuor et alias ptes eius. ſ.
duo. Sil'r. ix. ad q̄nq̄ compati hn̄t in se q̄nq̄
et alias eiꝰ ptes. ſ. iiij. Subsuppartiēs nūerꝰ
est q̄ ꝯtinet sub nūero suppartiēti cū aliq̄b
ptib⁹ suis duab⁹ aut trib⁹ aut pluribus suis
Ut p̄bi gr̄a. tria ꝯtinēt a q̄nq̄ cū alīs duā/
bus ptib⁹ suis. ⁊ q̄nq̄ a. ix. cū alīs ptib⁹ suis
⁊ sic de alīs. Subsupparticularꝫ numerꝰ ē
q̄ ꝯtinet in inferiori nūero cū aliq̄ pte sua vt
media aut tertia aut q̄rta aut q̄nta. Uerbi
gr̄a. duo ad tria. tria ad q̄tuor. ⁊ quatuor ad
q̄nq̄. ⁊ sic de alīs. Multiplex subparticula
ris nūerꝰ est q̄ ꝯpatꝰ ad inferiorē nūez ꝯtinꝫ
in se totū inferiorē nūez multiplicit cū aliq̄
pte eiꝰ Uerbi gr̄a. q̄nariꝰ ꝯpatꝰ p binariū in
se ꝯtinet bis binos. i. q̄tuor ⁊ vnā ptem eius
Et. ix. ꝯpati ad q̄tuor ꝯtinēt in se duos qua
ternarios ⁊ vnitatē q̄ nouenariꝰ est ps vna.
Submultiplex supparticularis numerꝰ est
q̄ compatꝰ ad inferiorē sibi nūez cōtinet euꝫ
multipliciter cū alīs ptib⁹ eiꝰ. vt octonariꝰ
ꝯpatꝰ ad ternariū ꝯtinet in se bis tm̄ cū alīs
ptib⁹ eiꝰ. Sil'r. xiij. ad. xij. ꝯpati ꝯtinēt in se
bis senos. scz. xij. cū alīs ptib⁹ eiꝰ. Sic. xvij.
ad. vij. sic. xxij. ad. ix. ꝯtinēt in se bis nouē cū
alīs trib⁹ ptib⁹ suis. Submultiplex super/
partiēs nūerꝰ est q̄ ad fortiorē sibi ꝯpatꝰ ꝯti/
nēt ab eo multiplicit cū aliq̄b ptib⁹ suis. vt
tria ꝯpata ad octo ꝯtinent bis cū duab⁹ p/
tibus suis. Sil'r q̄tuor ad. xj. cōpati ꝯtinēt
bis cū trib⁹ ptib⁹ suis. vt di. Jsi.

De tertia diuisione totius numeri.

Capitulum. CXXVI

Tertio mō diuidunt nūeri ſm Jsi⁹.
Nūeri aut sūt discreti aut ꝯtinentes
Discretꝰ nūerꝰ est q̄ discretꝫ monadi
bus ꝯtinet. vt p̄bi gr̄a. iij. iiij. v. vj. ⁊c. Conti
nēs ho nūerꝰ est q̄ diuisꝫ monadib⁹ ꝯtinetur.
vt ternariꝰ nūerꝰ in magnitudine intelligat.
Et diuidit̄ hꝰ nūerꝰ in linealē et in supficialē
et i solidū Est aūt linealis q̄ incipiēs a mo/
nade linealit̄ scribit̄ vsq̄ ad infinitū. Unde
alpha describit̄ p designatiōe lineaꝝ. qz hec
lr̄a vnitatē signat apud grecos Su
perficialis numerꝰ est ita q̄ non solū in lōgi/
tudine sed in latitudine ꝯtinet. vt trigonus
tetragonꝰ seu quadragonus pentagonus vl'
circularis. et ceteri qui semp in plano pede
id est. in supficie ꝯtinent. Et ideo figure sūt
hic ponende p̄o exemplo. nam trigonꝰ nu/
merus taliter ordinatur Quadratꝰ
vero numerꝰ est ita et tetragonus ōz.
Pentagonus siue q̄nquangulus est ita
circularis numerꝰ est ita Sphericus
vero numerus est et circularis q̄n circula/
to numero a se multiplicato surgit et in se
conuertitur. Uerbi gr̄a. quinquies q̄ni q̄n/
quies. hic circulus dum in seip̄m multipli/
catus fuerit in seip̄m circulariter redit ⁊ spe
ram facit. quia q̄nquies. xxv. faciūt genera/
liter. cxxv. Solidus vero numerꝰ est qui lō/
gitudine. altitudine. latitudine continetur.

Naturam numeralem et numeroꝝ
multiplicem diuisionem simplicib⁹ ꝓpōsui
simpliciter intuendā. p̄out pz in verbis hū
Jsi. cuiꝰ verba p omnia sum secutꝰ. Et q̄nib⁹
pz manifeste q̄ sub numeroꝝ diuersitate di
uersimode latent misteria diuersaꝝ intelli/
gentiaꝝ in canone scp̄ture diuinit̄ aspirate,
et ideo di. Boe. li. j. ca. j. scientia numeroꝝ
maxime est inter mathematicas scientias a
sapientib⁹ attendenda. q̄ de omnib⁹ natura
existentib⁹ de quib⁹ hꝫ disserere phia p̄euа
let p̄ omnib⁹ arismetrica disciplina. quia sine
numero nec lr̄a lr̄e ꝯiungit̄. nec sillaba silla
be recto ordine copulat̄. Sic nec subiectū
a p̄dicabili discernit̄ nec a ꝯclusione in si/
logisticis int̄ p̄ma media et vltima distin/
guitur. vbi p̄mi secūdi et vltimi siue tertij ra/
tio nō habet̄. et ideo vt di. Boe. oēs scias p̄/
cedit scientia numeralis. q̄ sine ternario nō
subsistit triangul⁹ nec sine quaternario te/
tragonus siue q̄drangulus. ⁊ sic de ceteris.
Sic etiā in musicis est videre. q̄ musica est
modulatio nūeroꝝ nob⁹ ānotata. vt dicit
idē Boe. vtz i dyatesseron i dyapente ⁊ dya
pason. et in alīs cōsonantīs musicis q̄ sine
numero p̄cedente nō denominant̄. sicut nec
astroꝝ cursus nec ortꝰ sydeꝝ vl' occasus. nec
temporꝝ nob⁹ pateret varietas vl' successus si
nō nūerali adiutorio regeremur. Qia etiaꝫ

creata rōne nūerali sūt formata. vt dīc idez. Et etiā rōis nūeral' fuit exēplaritas ī aīo cō ditoz. Uñ sub certitudie nūeri creati sunt z distincti tres trini ordies āgeloz sub septena rioz ternario distīguūt ptutes z potētie om niū rōnaliū z spiritaliū aioz. Uirtutez scia nūerali colligūt clemta z vt ita dicā. nūeroz ꝓiūctōe fūgūt vniuersa tā spūalia q̄z corpa lia. tā celestia q̄z terrena. nec hñt nūeri ꝓpositionē int se z ꝓportionē ex aliis q̄z ex scipis vt di. boe. Hā ī suba nūeroz inueniūt partipar ex q̄bꝫ ꝓstat ois nūer⁹ q̄ diuīa q̄dā potētia cū disparia sint z ꝺria. tñ ex vna genīka. s. ex mo nade oriunt z ī vnā ꝓpositōz z ī ꝓportōis sīl'i tudinē sine medio ꝓiūgūt. Uñ pz q̄ ois nu mer⁹ sub ipari vl' sub pari ꝓphēdit. Est aūt par nūer⁹ q̄ pt in duo eq̄lia diuidi vnitate ñ interueniēte. Impar ꝫo ē q̄ nō pt diuidi in duo eq̄lia vnitate intcedēte. vel ſm pictago re disciplinā Par nūer⁹ ē q̄ pt sub eadē diui sione diuidi in mīmaz maxīa. mīma q̄dē q̄n titate. i. diuisiōe. maxīa āt spacioz magnitu dine vt si diuidas L in L. et L maxīm spa ciū est. L mīma ꝫo q̄ntitas. i. diuisio. nō em̄ diuisū ē nisi semel z nulla pt fieri mioz diui sio q̄z ī duas ptes. Hā q̄nto aliq̄s par nūer⁹ ī pl'es ptes diuidit. tāto magnitudo pl⁹ mi nuit. vtz ī arboze secta i pl'es ptes. sz nūer⁹ di uisionis siue q̄ntitas mlt'tudis pl⁹ augetur. cuiꝰ rō ē vt di. idē. q̄ magnitudo pt minui et diuidi ī infinitū. sz nūer⁹ crescit z pgredit in infinitū. Et iō parz nūeri diuisio ē ſm mag nitudinē maxīa. sz ſm q̄ntitatē discretā mī ma. Impar ꝫo nūer⁹ est c⁹ nūeral' diuisio est in duas ptes vel pticulas ineq̄les. Par aūt nūer⁹ q̄nq̄z diuidit in duas ptes eq̄les z q̄nz ineq̄les. q̄n ꝫo in ptes diuidit eq̄les sīvna ps diuisiōis ē par z reliq̄ erit par. vt q̄n. viij. di uidūt in. iij. z. iij. et. xij. ī. vj. z. vj. z sic ꝺ alīs Si ꝫo vna ps diuisionis eq̄lis fuerit ipar z reliq̄ necessario erit ipar. vt q̄n. vj. diuidūt ī iij. z iij. z decē ī. v. z. v. z. iij. ī. vij. z. vij. Uñ ī eq̄li diuisiōe nec paritas iparitati. nec pari tati iparitas admisceť ꝓter q̄z solū ī binario q̄ ꝓnceps paritatz ē z nō recipit ineq̄lē diui sionē. qz ꝺstat ex duplici vnitate et ex prima duoz paritate. Q̄n ꝫo par nūer⁹ ꝺuidit in ptes ineq̄les. sīvna ps diuisiōis ē par z reliq̄ erit par. vt si diuidať denari⁹ ī. viij. z ī. ij. vl' ī vj. et ī. iij. Et sic q̄n. vj. diuidūt ī. iij. z ī. ij. et viij. ī. vj. z ī. ij. z̄c Et sīvna ps diuisiōis fuerit ipar alia ps nec̄ario erit ipar. vt si diuidať denari⁹ ī. iij. z. vij. et. viij. ī. ij. z ī. v. z sic ꝺ alīs Nec̄ vnq̄z fieri pt vt sīvna ps diuisiōis par fuerit. alia ipar valeat inueniri. aut cū vna sit ipar alia par possit itelligi. Impar āt nūer⁹ sp diuidit ꝑ ptes ineq̄les z sp vna ps diuisio nis paritati alīa iparitati deputať. vt. vij. si diuidas ī tria z. iij. alīa portio par altera ī par inueniť. Et ꝫ generaliter ī oib⁹ ipar ib⁹ ine niť. Est aūt vnitas genitrix ois pl'alitatis z cā iparitatis z paritatis. nā si ipari addideris vnita tē nec̄ario parē nūez generabit. z si de pari/ tate vnitatē dēpseris. mox iparē nūez pcreab Qm etiaz nūeroz circa se positoz et natali dispositōe sibīnuicē ꝺiunctoz medietas est vnitas Uerbi grā. si dicať. j. ij. iij. vnitas ad dita binario faē binariū inť vnū z duo esse mediū. Itē si dicať. j. ij. iiij. vnitas addita bi nario faē ternariū esse mediū inť binariuz z q̄ternariū. Sil'r si dicať. iij. iiij. v. vnitas ad dita ternario faē q̄ternariū inť. iij. z. v. cē me diū. z sic ꝺ alīs ascēdēdo pcedēdū ē. De pti b⁹ āt z spēb⁹ nūeri paris pit z iparis supdictū ē. Istoz āt nūeroz fingtas pcreatōes ꝓpor tiones ꝺueniētias z differētias ꝓsequi esz lon gū. ideo de nūeroz ꝓprietatib⁹ ꝫ sufficiant. Hoc solū aūt sciam⁹ q̄ mediū inuenire i nu meris difficile ē. vt di. Jsi. qz nūeros esse ifi nitos certissimū est. qz q̄ntūcūq̄z aliquē pro traxeris z finē faciendū putaueris ꝑ additio/ nis vnitatē totū nūez parē vl' imparē ꝓlōga bis. Rationē aūt z ꝓprietatē mediꝰ nūeralis sic aduertere poteris. ꝓmo ꝺiūge extrema z ꝺuide z inuenies mediū. ꝑbi grā. pone pro extremis. vj. z. xj. sil'iūge. xvij. ptire eq̄liter z erūt. ix. z est anologicū in arismetrica vt me/ di⁹ nūer⁹ q̄t monadib⁹ supat ꝓmū totidē su/ perez ab extremo. supat em̄ nouē sex. in trib⁹ monadib⁹ et totidem ab vndecim nouena/ rius superuť vt di. Jsi. li. iij. vñ superi⁹ posi/ ta sunt excerpta.

De mensura et pondere Capl'm. CXXVII

Mensure autem et pondera sepissime locū obtinent in scripturis. quoruz rationes et ꝓprietates ortū habent a geometrica disciplina. Haz vt dicit Jsidoꝰ li. iij. Geometria est mensurandi scia q̄ con/ tinet in se lineamenta et spacia siue interual la figaras et magnitudines z in figuris nu/ meros ac dimensiones. vtz in circulis trian gulis q̄drangulis pentagonis et aliis infi/ nitis. de quib⁹ oīb⁹ non est pñtis negociꝰ

multa diffinire ſz pauca tãgere ꝓpter ſimpli
ces. de qbꝫ faẽ Iſiõ. mẽtionẽ dicẽs ſic. Geo
metrie q̃dripꝫita ẽ dimẽſio i planũ. ĩ magni
tudinẽ numeralẽ. ĩ magnitudinẽ rõnalẽ. z ĩ
ſolidas figuras. Plane figure ſunt q̃ lõgitu
dine z latitudie ꝓtinẽt. q̃ ſunt iuxta platonẽ
nũero q̃nqꝫ. Numeral magnitudo eſt q̃ di
uidi ꝑt ꝑm nũeros q̃ in ariſmetrica edocẽt.
Magnitudies rõnales ſũt q̃ꝫ mẽſurã ſcire
poſſum⁹ ꝑ iudiciũ rõis. ſic irrationales q̃rũ
mẽſure q̃ntitas cognita non habẽt. Figure
aũt ſolide ſunt q̃ lõgitudine. latitudine. z al
titudine ꝓtinẽt. vt ẽ cubꝫ. Sũt aũt plane fi
gure ꝑles ſpẽs. vt dicẽ idẽ. q̃ ꝓma plano pe
de eſt circul⁹ q̃ vocat circũducta. in cui⁹ me
dio pũct⁹ eſt quo cũcta ꝓuergũt z punctũ il
lum geometrici cẽtrũ vocãt plano pede. ita

Quadrilatera figura eſt in plano qua
drata. que ſub quatuor rectis lineis iacz ita

Dyacrate congramanon figura ẽ pla
na ita Ortogonũ. i. rectiangulũ figura
plana ẽ. i. triangul⁹ z hz angulũ rectum ita

Diſopleros figura ẽ plana z recta. ſub
ter in ſolidũ ꝓſtituta ita Spera ẽ figu
ra in rotundũ formata q̃ in cũctis ptibꝫ ĩ ſo
lidũ eſt equal ita Cubꝫ eſt figura ꝓpria
ſolida q̃ in magnitudie latitudine z lõgitu
dine cõtinet in ſolidũ Cbilindr⁹ eſt fi
gura q̃drata bñs ſupius ſemicirculum ita.

Conon eſt figura q̃ ab amplo ĩ angu
ſtũ finit ita Piramis eſt figura que ad
modũ ignis ab ãplo in acutũ ꝓſurgit ita

Utik aũt ℔ diſciplina ꝑmo pũcto cui⁹ pars
nulla ẽ. Ink oia q̃ mẽſurari pñt eſt mimum
dimẽſiue z tñ maximũ poteſtatiue qz oim li
neaꝝ ẽ ꝓncipiũ z q̃ oẽs incipiũt z ꝓgrediũt
z in qua oia finiunt. Scõo vtik linea q̃ eſt
recta lõgitudo ſine latitudine eq̃ ex eq̃ iacet
in ſuis pũctis. qz a pũcto incipit z in pũcto
finit. Supficies ꝓo eſt longitudo cũ latitu
dine. Spiſſitudo ãt hz trinã dimẽſionẽ ſcz
latũ longũ z ꝓfundũ ſiue altũ Ex iſtis trib⁹
dimẽſionib⁹ ꝓſiſtit oẽe corꝑ. ſ. ex lõgo. lato
z ꝓfundo. z ex his trib⁹ ꝓtingit oẽm corpu
lentã ſubam bñe põd⁹. numeꝝ. z mẽſurã. po
teris aũt ꝑm artẽ numerãdi mediũ geome
tricũ inuenire. nã ei⁹ extrema mltiplicata tã
tũ facit̃ q̃tũ z media duplicata Uerbi gra
vj. z. ix. faciũt ſeptuageſies dipondi⁹. media
ꝓo. ſ. viij. z. xij. multiplicata tm faciũt. vt dicẽ
Iſi. li. iij. Circul⁹ itaq̃ ẽ linea a pũcto vſq̃
ad punctũ z centrũ ĩ eaꝫ ſpacia circũducta

Eſt aũt circul⁹ figura ſimpliciſſima capaciſ
ſima ab oĩ angulo ſitate remotiſſima exteri⁹
euecta. interi⁹ ꝓuecta. motui aptiſſima. z ſuo
lutõi ꝓgrua. cui⁹ circũferẽtia a ſuo pũctua
li cẽtro ẽ remotiſſima int oẽs figuras pfec
tiſſima. Oẽs figuras z figurabilia ambiẽs
oĩa poteſtatiue ĩtra ſe ꝓtinẽs z a nullo extra
ſe ꝓterq̃ a ſe eſt ꝓtẽta. vt ꝑz ĩ circulo celi qui
ambit oĩa z ñ ambit. ꝓtinet oĩa z nõ ab alio
extrinſec⁹ ꝓtinet. vt dicẽ Iſi. ſic infra. x. eſt oĩs
numer⁹. ita infra circulũ oĩm figuraꝝ clau
dit ambit⁹ ita Et vt ꝼbreuit dicã circu
li ꝑfectõz z rõz circularẽ q̃dã naturali emu
latõe oĩa mirabilit imitãt. nã circulare for
mã celũ ſibi vẽdicat z motũ. Sic planetaꝝ
orbes ĩ ſe circularit reflectũt. Sic ſiderum
curſus ãnoꝝ z mẽſiũ z diuerſoꝝ tpm amfra
ctus a ſe incipe z ĩ ſe redire ꝓtinue ꝓcernũt.
Sic elemẽta iuicẽ agũt z patiũt z q̃ ꝑ corru
ptionẽ deſinere videt ꝑ generatõz itꝫ fuer
tunt. Sic z ꝓtinui mariũ fluꝫ z refluꝫ flu
unt z refluũt z cũ deſierint itꝫ oriũt. ſic her
be z arbuſta fructꝫ z ſemia vice recipca a ſe
exeũt z ĩ ſe ꝓuertũt. Sic celeſtes ſpũs a ꝺo
exeũt ꝑ creatõz z ĩ deũ mouẽt ꝑ affectionẽ. a
deo emittũt ꝑ formatõz z ad deũ reuertunt
ꝑ gr̃aꝝ actõz. Sic z aĩa rõnal ab Ariſto. cõ
parat circulo rõe ſue pfectõis z capacitatis
oĩz ei figuraꝝ yſoperimetraꝝ. i. eq̃les ambi
tus hñtiũ maior eſt circul⁹. z iõ tot⁹ mũdus
ſpericã bz formã. q̃ ad ℔ creat⁹ eſt. vt eã capi
at aĩa ꝑ intellectũ. Uniuerſitat⁹ etiã ꝓditor
ſcz de⁹ ĩ circulo deſignat. nã vt dicẽ termegi
ſtus. monas monadẽ genuit z ĩ ſe ſuũ refle
ctit ardorẽ. i. amorẽ. nã ꝑ generat z genuit
ab eterno filiũ. z ꝑ filiũ ſpirat ſpm̃ ſcm̃ q̃ eſt ar
dor. i. amor vtriuſq̃ atq̃ nex⁹. naz de⁹ ꝑ ab
eterno ſe ĩtelligit pfecte z ĩtelligendo pfecte
ſe diligit. q̃ dilectio vltra ſe ad aliꝺ nõ exten
dit. ſz poti⁹ ad ĩtelligentẽ z intellectũ. i. pr̃eꝫ
z filiũ a qbꝫ ꝓcedit ipa dilectõ ad modũ cir
culi ſe reflectit. Uñ idẽ eſt de⁹ ĩ eſſentia ꝑ in
telligẽs z intelligẽdo filiũ gignẽs. z filius a
patre genit⁹ z itellect⁹ z amor a pr̃e ꝑ filiũ ꝑ
cedens z ĩ vtrũq̃ ſe reflectẽs ſcz ſpũſſanci⁹.
Ex q̃ patere ꝑt q̃ pfectio eſt ĩ diuinis ꝓnis
qz eaꝝ pluralitas trinitat⁹ numeꝝ ñ excedit
ideo etiã ſecũdus ꝓbus interrogat⁹. qd eſt
deus. ſic rñdit. De⁹ int eſt intellectual cir
culus. cui⁹ centrũ vbiq̃ eſt. circũferẽtia ꝺo
nuſq̃. Ex quo patet q̃ ratio circuli relucet
in qualibet creatura

De figura triāguli Ca.CXXVIII

Triangul⁹ ē figura bñs tres āgulos eq̄les duob⁹ rectis. q̄d aūt sit āgul⁹ rect⁹ al's determinak. Cōpak āt aīa vegetabil' q̄ habet tres potētias ī se. s. generatiuā. nutritiuā. z augmētatiuā. triangulo q̄ p̄m⁹ est oīm figuraꝝ geometricaꝝ. q̄a aīa vegetabilis est p̄or oīm aīaꝝ bñs in se ternariū potētiaꝝ. Est āt triangul⁹ inf figuras angulares p̄m⁹. q̄z solidā bñs lōgitudinē. altitudinē z latitudinē. z iō oīs figura bñs pl'es angulos vt tetragon⁹. ī. q̄drāgul⁹. pētagon⁹ ⁊c. tot ī se ⁊cludit triāgulos q̄t lineę ab āgulo in angulū ꝓtrahūt. vt p̄z ī quadrāgulo q̄ duos ⁊tinet triāgulos si ab vno angulo ad aliū āgulū oppositū linea reducak. vt h̄ z si ab alio angulo alia linea ad oppositū ꝓtrahak q̄ttuor angulos ⁊tinebit. vt h̄ z sic in oīb⁹ figurs alīs totidē diuidūt triāguli q̄t ipam figurā angulos bf̄e ⁊tingit. vt quadrangul⁹ q̄ttuor deductis lineis triāgulos q̄ttuor ⁊tinebit z pētagon⁹. v. z exagonus. vj. z eptagon⁹. vij. z sic de alīs. vt dicit Boe. li. ij. arismetrice. ca. vj. Atuero triāgula figura sic p angulos diuisa in alias figuras nō resoluik nisi ī seipam. ī tres enī angulos diuidik. vt p̄z h̄ Adeo eī est h̄ figura latitudis p̄ncepſ vt cetere superficies ī hāc resoluank. ipa ꝓo q̄n nullis est p̄ncipijs obnoxia neq̄z ab alia latitudine sumpsit initiū in seipam soluik. vt dic̄ idē ibidē. Nulla aūt p̄t excogitari figura angularis q̄ nō hz ortū z p̄ncipiū a triangulo. nā triangul⁹ oīm aliarū formaꝝ z figuraꝝ est p̄ncipiū z elemētuz z h̄ p̄z in numeris. Nā q̄ternarij⁹ nascik ex ternario q̄ triangul⁹ est siue trigon⁹. z ex vno q̄ potestate trigon⁹ est generak. Nā hāc dignitatē hz vnitas q̄ mater est oīm numeroꝝ vt in se vim obtineat nō actu sz potestate oīm numeroꝝ q̄ ab ipa generāk. vt dic̄ idē Boe. li. ij. c. xviij. sic z pētagon⁹ ex q̄ternario sup̄ se posito z vnitate q̄ vicē supplet triāguli generak. z sic de oīb⁹ alīs numeralib⁹ figura p̄t oñdi. q̄z sp ex figura triāgula q̄libz numerus generak. sic ibi ī terminis Boe. determinat manifeste ponēs exēpluz in tetragonis. pētagonis. exagonis. eptagonis. z ī alīs mltis. hz z aliud singularis ꝑprietatis figura triāgularis. q̄z oīs alia figura sibi p̄t esse basis. z ex base suppositā p̄t surgere figura triāgularis. q̄z oīs alia figura piramidal' bñs ī se formā triangularē tot ī se ⁊tinet triangulos quot ⁊tinet āgulos ī seipa basi. Verbi gr̄a si ponak q̄drangula ꝑ base p̄t supsurgere figura piramidal'. tot in se ⁊tinēs triangulos q̄t in se tetragon⁹. ī. q̄drangul⁹ dinoscik āgulos ⁊tinere. vt p̄z ī hac figura Silr si basis fuerit pētagona piramis surgēs triangularis. v. triāgulos repñtare poterit sup̄ basim. vt p̄z in figura piramidali posita super basim pentagonalē Sic ēt sup̄ basim exagonā p̄t surgere piramidal' figura sex tinēs triāgulos manifeste z sic de alīs ꝓpa etiā figura triāguli potezit piramidalis esse basis. vt dic̄ idē. z in ipo triangulo piramidali triplex angul⁹ p̄m tres angl'os poterit inueniri. vt p̄z h̄ Mira itaq̄z videt diuina dispositio ī oīb⁹. sz potissime ī numeris z figurs. de alīs aūt figuris taz numeralib⁹ q̄z geometricis. mō videk supsedendū ꝑpt̄ difficultatē z infinitā figuraꝝ diuersitatē. sed aliquaꝝ ꝯsideratio maxima ꝯfert vtilitatem theologice discipline. vt p̄z ī quadrāgulo q̄ est inter figuras z nūeros solidissim⁹. equis lateribus distinct⁹. z euāgelicā repñtans doctrinā. q̄ p. iiij. ptes orbis īmobilez obtinet p̄fitatē atq̄z firmā. vt dic̄ Beda sup Ben̄. Angul⁹ aūt multaꝝ figuraꝝ ē cōe subiectuz. q̄z oēs p̄dicte figure sub diuersitate angulorū termināk. Est aūt angul⁹ duaꝝ lineaꝝ alterius ꝓtract⁹. ℔m modū aūt ꝓtingēdi se variatur angul⁹. q̄z nūc rect⁹ nūc obliqu⁹ vel reflex⁹ nūc acut⁹ nūc obtusus. Maria āt p̄tas ꝓsistit ī angulo recto q̄z ī ipo tota p̄t⁹ q̄ cōsistit in lineis a basi ꝓfluētibus ad angulū fortificak ꝑpt̄ lineaꝝ ꝓcursum paric̄ z ꝓtactuz. vt p̄z in oculo q̄ oīa cōp̄hendit sub angulo. nā radij q̄ lincalit̄ veniūt a re visa faciūt vnam piramidē. cui⁹ con⁹ est ī pupilla z basis in re visa. z bi radij triangulāt in cētro pupille et p angulū illuz piramidalē formak visus. vt dic̄ autor p̄spectiue. q̄re s̄ li. ij. ō naka visus z in li. de natura oc'oꝝ. Partes itaq̄z oppositę inf se z ab inuicē sepate in angul⁹ ueniūt z parik in vnū finiūk. Pauca itaq̄z ō natura figuraꝝ z angloꝝ. exēpli gr̄a sunt h̄ dicta. vt sciam⁹ q̄z illoꝝ rō est necessaria ad diuersa mysteria diuīe pagine cognoscēda q̄ sub nūeroꝝ z figuraꝝ metaphoꝝ multiformit̄ sūt velata Nā sic circul⁹ signat aīam rōnalē z triangul⁹ aīam vegetabilē. sic q̄drangul⁹ aīam sensibilē. Nā sic̄ q̄drangul⁹ linea ducta ab angulo vsq̄z ad angulū oppositū ducta os ⁊tinet triāgulos. sic aīa sensibil' dupliceꝫ

in se hz triangulū potētiaz seu ſtutū. nā aīa sensibilis ꝓter tres potētias vegetabiles hz ſtutē apꝛehēsiuā. ꝛcupiscibilē z irascibilē. qz aīa sensibilis est vegetabilis z nō ecōuerso. z sic de aliꝭ figurꝭ diuersē rōes mysticez spūales eliciūt z spūalia corpalibꝫ adaptāt Sub istis aūt figuris ꝓpbendunt mēsurarū z pōdez rōes

De mensurꝭ corpoꝝ mensurabilium Capitulū. CXXIX.

Est aūt mēsura vt dic̄ Jsi. li. xvj. ca. pen. res aliq̄ mō suo vel tpe circumscripta Et bec est aut corpis aut tēporis aut spaciꝭ localis. Corpis mēsura est vt boim seu lignoꝝ aliarūq̄z rez corpalium breuitas vl̄ lōgitudo. Oīm ei corp⁹ dimensionē hz ꝓpriā z mēsurā ꝓprie aūt mēsura est vocata eo q̄ fruges z liquores ceteraq̄z sicca z būida ea metiunt vt modi⁹. vrna. amphora z sextari⁹. Mēsuraꝝ aūt mīma ps ē cochleariū qꝭ ē dimidia ps dragme pōderās siliquas. lx. q̄ triplicat⁹ cōculā faē. Hā cōcula dragma vna z dimidia adimplet. Etiat⁹ aūt pōdus ꝛtinet. x. dragmaꝝ. qbꝫ si q̄nq̄z addideris hz oxifal⁹ Acetabul⁹ q̄rta ps est emine. xij. dragmas ꝛtinens. Cotula est emina ꝛtinēs ciatos. vj. q̄ iō cotula hz. qz cote greco ꝓmone incisio hz. z emina sextariꝰ in duo equalia incidat z cotula noīat. Emina aūt apēdit librā vnā q̄ gemiata sextarium facit Est aūt sextari⁹ mēsura duaꝝ librarꝝ. qbꝫ assumptꝫ bilibris noīat. assumpt⁹ aūt q̄ter greco ꝓmone fit cenix. q̄nquies aūt ꝓplicat⁹ q̄nare siue gomoꝝ faē. adūce sextū. ꝛgium redit. Hā ꝛgius sex metik sextarūs a q̄ sextari⁹ nomē sumpsit. Cōgius a cōgiēdo. i. paugmētū crescēdo vocat. Uñ z pecunia gra bñficij data ꝛgiariū est vocata. Unusq̄sq̄z em̄ imꝑator fauorem ꝓpli captās adūciebat ad mēsurā vt ī donis largior videret. Cōgiarium aūt est spēalis mēsura liq̄doꝝ cuiꝰ rem z nomē sil̄ a romanis ipositū inuenim⁹. Metreta liq̄doꝝ est mēsura. a metron greco sic vocata. z est cōe nomē ad oēs mensuras liq̄da ꝛtinētes. Modi⁹ est dict⁹ eo q̄ ex suo modo sit ꝓfect⁹. Est aūt mēsura librarꝝ. xlviij. id est sextarioꝝ. xxij. z iō opationū ꝓfectarꝝ dei typ⁹ est z figura. Uiginti duo opa fecit deus infra opa. vj. dieꝝ. Hā ꝑmo die feē de⁹. vij. scz materiā informē. angelos. lucē siue ignē celos supiores. aquā. terrā z aerē. Secūda firmamētū sol̄ Tertia die q̄ttuor. maria. semina. satōes. z plātaria. Quarta die feē tria scz solē lunā z stellas. Quinta die tria. s. pisces. reptilia. z volucres. Sexta die feē. iiij. bestias. iumēta. reptilia terre. z hoīem. z facta sunt vigintiduo rez genera in diebꝫ sex. Et vigintidue generatōes sunt ab adā vsq̄z ad iacob. ex cuiꝰ semīe nascit̄ oīs gens israel Et. xxij. sunt libri veterꝭ testamēti vsq̄z ad hester. Et. xxij. lr̄aꝝ elemēta q̄bꝫ tota tradit̄ diuine legꝭ disciplina Dis igit̄ exēplis modi⁹ mensurā vigintiduoꝝ sextarioꝝ cōtinet ꝑm moysi traditionē. Et ē mod⁹ a modo dictus q̄si mēsura moderata. vt dic̄ Jsi. Satuz genus est mēsure iuxta morē. puincie palestie. vnū z dimidiū modiū capiēs vl̄ ꝛtinēs. cuius nomē est ex hebraico sumptū. Satū em̄ apud eos sumptio siue leuatio noīat eo q̄ q̄ metit eandē mēsurā sumat atq̄z leuet. Satū tamē aliq̄n ponit ꝑ modio. xij. sextarioꝝ vt dic̄ idē Bar⁹ est mēsura capiēs sextaria. l. z est bar⁹ in liq̄dis sic in siccis chor⁹ et ephi. Amphora ab ansis ē vocata q̄bꝫ hincinō leuat. z recipit frumēti vel vini modios ytali cos tres. Cad⁹ est amphora ꝛtinēs tres vrnas. Urna aūt est mēsura quā q̄dā vocant quartariū. z ē ꝓprie dicta vna q̄. p cōdendis defunctoꝝ cineribꝫ adhiberi solet De q̄ poeta Lucan⁹. Celo tegit q̄ nō bz vnā. Arta bo mēsura est apud egyptios. lxxij. sextariorū cōpositā sic dicta ex numero. ꝓpe. lxxij. linguas gentiū q̄ orbē ipleuerūt. Homoꝝ ē mēsura. xl. modioꝝ. vt dic̄ Jsid. vl̄ hor mēsura iij. modioꝝ. vt dic̄ glo. sup Exo. c. xvj. Chorus est mēsura. xxx. modiorū. z est sic dict⁹ a coaceruatōe. coaceruati ei modij. xxx. instar collis vident z on⁹ cameli efficiūt. Ducusq̄z Jsi. li. xvj. Sūt z multa alia mēsuraꝝ genera q̄ꝝ nomia nō sine grādi mysterio sacre scripture sunt inserta. nā q̄libet vasculū rez mēsurabiliū ꝛtētiuū sub mēsure noie ꝛtinetur. vt ꝑz ī diuerſ exēplis. Acetabulū em̄ hor vasculū in q̄ vinū deo offerēdū in sacrificio ꝓbari debuit an essz punꝝ vl̄ corruptū Uas aūt vbi ꝓbat z acceptabat acceptabulū dicebat. vasculū in q̄ acetosum z corruptum ponebat acetabulū vocabat vt dic̄ Jsi. li. x. Ampulla ē modica liq̄ris mēsura dicta q̄si ampla bulla. sil̄is ei est in rotūditate bullis q̄ ex spumis aquaꝝ fiūt z ex vēti subtractōe excidunt subtilitate nō modica z inflantur. Alabastrū est vas vnguētariū a suo genere sic vocatū. qz ex sua ꝓprietate omia vnguēta

intus posita ꝓseruat dintissime incorrupta vt ptz ꝑ in tractatu de lapidib⁹. Arca vas ē repositoriū ⁊ mēsuratiuū in q̄ res reposite a visu arcenk ne passim ab oīb⁹ videāk. Inde etiā ꝺr arcanū. i. secretū q̄ a cognitōe mul/titudinis ex īdustria est artatū. Amphora ē determiata mēsura ab ansis siue auris⁹ no/minata. vt ptz ꝑ. Bat⁹ est mēsura reb⁹ liq̄dis mēsurādis �means legis ꝓtinentiam deputata. Bachia ē mēsura bachi. i. vini vsib⁹ genera liter deputata. Calix determiata est potus portio ⁊ mēsura. a colo q̄ ē lignū dicta. q⁊ talia vasa ꝓpe de viminib⁹ ligneis cōpone/bank sic ⁊ calathi. Chatinū est vas fictile ci bis vel potib⁹ deputatū. ⁊ ꝺr meli⁹ neutrali ter q̄ masculine. sic ⁊ salinū. i. salis vasculuz sic ibidē dic Jsi. Cacab⁹ est vas coq̄nariuz diuersis vsib⁹ ⁊ decoquēdis carnib⁹ depu/tatū. idē etiā vas cotula notak. Cad⁹ idez est q̄ doliū puū. ꝓtinēs modios tres. vt ꝺr ꝑ. Calath⁹ aūt est vasculū vimineū vuis ⁊ fi/cub⁹ deferēdis appropriatū. Cribz ē vascu lum rotundū multz foraminib⁹ oculatum sic dictū q̄i currifez. eo q⁹ i eo currat triticū ⁊ frumentū. Nā in cribro ꝓcutit⁹ triticuz vt a lapillis ⁊ paleis sepek. Nā grana q̄ sūt paz na transeūt ꝓ foramīa. paleis ⁊ cribro rema nentib⁹ ac lapillis Cista arca ē modica Ūñ diminutiue ꝺr cistula ⁊ cistella a costis can ne vl̄ viminis q̄b⁹ texit⁹ notata. Cophin⁹ est vasculū ex virgultz ꝓtextū ad deferēdū ster cora deputatū. sic ꝺr in ꝑs. man⁹ ei⁹ i cophi no seruierūt. Celata sunt vasa aurea vel ar gentea signis euidētioribus ini⁹ vl̄ extra expsa. a celo dicta q̄ est gen⁹ ferramēti. q̄ vul go cilionē vocāt. vt dic Jsi. Cimbra sūt po culoz genera i extremitatib⁹ oblōga. ⁊ i me dio lata ad modū cimbe nauis. Coclear est instrumentū modicū mēsure oz ꝓportiona tū quo varia ciboz genera ⁊ marie liquida ozi man⁹ officio deferūt. hinc est illud dictū Marciak. Sum cocleis habilis ⁊ nec mi/nus vtilis ouis. nūq̄d scis pot⁹ cur cochlea/re dicor. Jsi. Disc⁹ idē est q̄ scutella lata et rotūda. ab isco. i. scuto sic vocata. ꝺr ät disc⁹ quasi dās escas. i. apponēs. a q̄ discūbentes dicti sunt. Doliū vas est ꝓcauū a dolando sic vocatuz q⁹ ex pl'ib⁹ sit asseri⁹ artificiose parit colligatū. Emicadiū est vas olearīū ꝓtinēs dimidiū cadū. Enophoz ē vasculū ꝓtinēs vinū. eno em vinū ꝺr. deq̄ ꝺr. Uertitur enofori fund⁹ sentētia nob. vt dicit Jsi⁹.

Enustis est spēs poculi siue vasculū q̄ ebi bitur vno spū. i. haustu. vt dic Jsi. Fiala est dicta a vitro. nā filin grece vitrū dicūt. ⁊ est vasculū inferi⁹ latū bñs collū strictū i q̄ vi/nū discernik potissime p colorē. Philacteriū est quū vas vitreū vel cristallinū in q̄ sctoz reliquie ꝓseruāk. Philacteriū aūt alio est. f. mēbrana vel breuitel⁹ in quo indet scribe/bant legē vt religiosi viderēk. iuxta illud. di latāt em philacteria sua ⁊c. Fiscus sacc⁹ est public⁹ quē habēt exactorez. ⁊ i eo imittunt publicū debitū q̄ reddik regib⁹. iuxta illo. q̄ nō accipit xp̄s capit fisc⁹. Fiscella est va sculū modicū ad modū alueoli ex viminib⁹ cōtextū ⁊ bitumine vel pice circūlinitur. sic fuit vas in q̄ reponebak moyses q̄n flumini exponebak Banata est scutella maria ꝓcaua ⁊ ꝓfunda sic dicta q̄si cauata g. p c. lra posi ta. vt dic Jsi. Bazophilatiū est vas reposito riū. archa scz vbi colligunk ea q̄ ad indigen tium curā in tēplo offerūk. ⁊ est archa sic di cta q̄si gazaz. i. diuitiaz custodia. nam phi/lare grece custodire ꝺr latine. vt dicit Jsi⁹. vñ gazophilatia fuit archa vl̄ dom⁹ reꝓpās cōes oblatōes oīm sic musac regū ⁊ corban sacerdotū. vt dic glo. sup. tiū. li. Regū. ydria vocak vasculū aque vsib⁹ deputatū. ydor ei in greco. aq̄ ꝺr in latino. Canistrū est vascu lum ex viminib⁹ siue cānis arūdinis ꝓtextū fructib⁹ deferēdis deputatū. Cartallū ē cō simile vasculū ex virgis albis ⁊ flexis artifi cialiter ꝑparatū. Lāpas est vas vitreum. te nue. subtile. fragile. planū. pspicuū. diapha num. supi⁹ patulū rotundū. inferi⁹ aut⁹ stri ctum ⁊ oblongū. igni nutriēdo deputatum ⁊ ꝺr a lābo. bis. eo q⁹ ad nutriēdum flāmaz oleū lābere videak. vñ oīm vasculū in sum mitate lucēs lāpas dici ꝑt. vt dicit Hug. q̄/re sup̄ in li. xv. de metallis. ⁊ in ca. de vitro. Laterna ꝺr eo q⁹ sit in ea interi⁹ lux inclusa sit em ex vitro vel ex cornu lucido siue q̄cū/q̄ pspicuo recluso ini⁹ lumīe. vt vēti flatus adire nō possit. ⁊ ad lumē vndiq̄ ꝑbēduz fa cile vbicūq̄ circūferak. vt dic Jsi. Lucerna a licinio est dicta Ūñ breuis est syllaba lu. ꝑma. Ūñ Persi⁹. Disposite pinguē nebulā vomuere lucerne. Si em lucerna a luce di cerek falsus esset versus. vt dic Jsi. Licini⁹ aūt q⁊ lucin⁹ est dict⁹ candela est lucerne. vt dicit idē. Lagena est vasculū viniferum a lagenis grece sic vocatū. vt dic Jsi. Lage na aut vulgarit⁹ vocak barillū siue costrellū

cui⁹ diminutiuū ꝺr lagūcula quā nos dicimus bariſellū. ſm aūt naturā lagene vl̄ bariſelli mutaſ ſapoꝛ ⁊ virt⁹ ipi⁹ vini. Uñ ſi lagena fuerit coꝛrupta vinum fit coꝛruptum Optime aūt lagene fiūt de tamariſco a q̄ vinū ꝓtrahit ſapoꝛē. ⁊ ꝓtutē hꝫ opilatōes ſplenis diſſoluēdi. vt dic̄ Cōſtan. Lauatoꝛiū ſiue labꝛ ꝺr vas plūbeū ſiue ereū aquarū ad ablutionē manuū fiſtulis ⁊ ꝓductiꝫ receptiuū. ⁊ ꝺr labꝛū nō ſolū qꝛ ad lauandu⁹ eſt factū. vel⁹ etiā a labio labꝛ ꝺr. qꝛ ei⁹ oꝛificiū repāſum ſolet fieri ad modū labꝛ ⁊ reflexuꝫ Lauatoꝛia etiā talia luteres dicunt in. iij. libꝛo Regū. c. vj. in quiꝫ ſacrificia tēpli a ſacerdotiꝫ lauabāt. Lēticula eſt vas olearū ex ere vl̄ argēto factū a liniēdo dictū. Oleo em̄ ſacro in taliꝫ vaſcul' reſuato reges ⁊ ſacerdotes liniebāt. vt dic̄ Iſi. Lebes eſt vas eneū ad vſum coquēdi carnes p̄paratū. vñ ex frequēti vſtione nigredinē ꝓtrahit ⁊ imū dicīā ⁊ indiget frequēti ꝺfricatōe ⁊ exterſione. ex vicio aūt metalli lebetes ſic̄ caldaria inficiunt cibaria diu in eis repoſita niſi ab eis citi⁹ extrahant. Locul⁹ eſt vas repoſitoꝛium in q̄ pecunia q̄ſi in ꝑuato loco reſuat. ⁊ eſt idē qꝺ burſula vel marſupiuꝫ. vt dicit Iſi. Marſupiū eſt vaſculū repoſitoꝛiū. ſcꝫ ſaccul⁹ nūmoꝝ. ⁊ eſt a marſipa in greco in latinū deriuatū. Mulgariū eſt vas in q̄ pecoꝛ lac mulget. vt dic̄ Iſi. Moela eſt ſcutella maꝛia pfunda a rotūditate ſic ꝑmitus noīata. Hā omīa rotūda dicunt mala apud grecos. Nola modica cāpanella ꝺr. a nola ciuitate cāpanie ſic dicta. vbi ꝑmit⁹ eſt inuēta. ⁊ eſt modicū vaſculū ſonoꝝ. dictū tintinnabulū ſic̄ id qꝺ ſepi⁹ collis canū ⁊ pedibuſ auiū eſt appēſuꝫ. vt dic̄ Hug. Olla eſt dicta eo q⁹ ebulliat i ea aq̄ igni ſubiecta. vt vapoꝛ alti⁹ emittat. Uñ ⁊ bulla ꝺr eo q⁹ int⁹ q̄ in aq̄ venti ſpū eleuant ſup aq̄ ſupficiē diſtēdente vēto ꝑ moꝛā aliquā ſuſtētant. Parapſis eſt quadrangulū vas ⁊ q̄drilatriū dictū quaſi paribꝫ abſidis. Patena eſt q̄ fit diſpāſis ⁊ patentiꝫ lācis oꝛꝫ. vt dic̄ Iſi. Patera gen⁹ eſt fiale ſic dicta. eo q⁹ ea potare ſolem⁹. Uel qꝛ ſit patēs diſperſis labīꝫ. vt dic̄ Iſi. Poculū a potādo eſt noīatū. Eſt em̄ oīne vas i q̄ eſt bibendi ꝓſuetudo. Patella ꝺr q̄ſi patula olla. os em̄ hꝫ magis patēs q̄ olla. nā oꝛificium ſm latitudinē fundi hꝫ latū. ⁊ ē vaſculum eneū vel ferreū multꝫ vſibꝫ neceſſariuꝫ. Pelуis eſt dicta eo q⁹ pellis man⁹ vl̄ pedis in pelui abluī ꝓſueuit. Pixis eſt vaſculum a buxo factū. vñ pixis eſt vocatuꝫ. nā qꝺ nos buxū. greci pixim vocāt. fit aūt pixis nūc de metallis. nūc de eboꝛe. nūc de lignis. ⁊ ē vaſculū variīs vſibꝫ deputatū. ⁊ maxie lr̄is de ferēdis ꝓfuādiſq̄ electuariīs. odoꝛibꝫ. liq̄ribus puluerib⁹ ⁊ vnguētis. Quiſquilarium vel vaſculū vl̄ qꝺcūq̄ receptaculū vbi q̄ſ/quile. i. frumētoꝝ purgamēta reſuank. vt dicit Pap. Sartago a ſtrepitu ſoni ē vocata. qñ in eo ardet oleū. Eſt em̄ gen⁹ patelle i q̄ cum pinguedine butiro vel oleo fit frixura. Siphon vas eſt appellatuꝫ eo q⁹ ſufflando aq̄s fundat. nā taliꝫ vaſis fungunt oꝛiēta/les. Currūt em̄ cū ſipboniꝫ plenis aq̄ qñ ſentiūt domū ardere ⁊ extinguunt incēdia. cū eiſdē etiaꝫ mūdant aras aq̄s experſis ad ſupioꝛa. vt dic̄ Iſi. Rapatoꝛiū eſt vaſculuꝫ in q̄ rapule ſiue rape terra effoſſe recipiunk. cuſtodiunk vel etiā decoquunk. vt dic̄ idem Liphus ē vaſculū ligneū vl̄ argenteuꝫ ſiue vitreū in q̄ bibim⁹. vel de q̄ man⁹ lauamus vt dic̄ Iſi. Situla a ſiti eſt dicta. eo q⁹ apta ſit ſitiētiꝫ ad bibēdū vel qꝛ aquas ſitit. duꝫ eas nūc recipit nūc effundit. dū em̄ vna ſitula effundit alia adimpleſ. Siſtarcia burſa eſt vel ſaccul⁹ itinerātiū in q̄ ſolēt deferre panē ⁊ reponere ea q̄ ad viaticuꝫ neceſſaria ſunt in via. Sporta eſt dicta in quo portāt panes ⁊ alia q̄ domui ſunt neceſſaria. vl̄ ſic ꝺr qꝛ ex ſparto fieri ꝓſueuit. Scoꝛcia ē vas olearū ſic dictū. eo q⁹ de coꝛio ſit factuꝫ. vt dic̄ Iſi. Scutella a ſcuto ꝑ diminutiōez eſt dicta. nā ſcuto puulo ⁊ rotūdo ſil'is eſt. vt dicit Iſi. Scriniū eſt qua ciſtula coꝛio ⁊ clauiꝫ circūtecta in q̄ pecunia ⁊ alia familiaria reſeruāt. Salinū eſt ſulzica. i. vas aptū ſali q̄ſi ſalſica vt dic̄ Iſiꝺ. Triſilis ē qꝺlibꝫ vas qꝺ extribꝫ pediꝫ ſuſtētaſ vt dicit Iſiꝺ. qꝺ q̄ttuoꝝ pediꝫ ſiſtit abuſiue triſil' nuncupaſ. Thuribulū eſt vaſculū eneū ſiue argēteū ſiue aureū duplicatū. inferi⁹ clauſuꝫ. ſuperi⁹ ꝓo multiplicit ꝑfoꝛatū cremādi thuriſ ad thurificādi officia deputatū. ꝑ cui⁹ foꝛamina ſupi⁹ fum⁹ thuriſ ignis incēdio reſolutus in aera cua poꝛat. Partes aūt ei⁹ due tribus cathenulis parit ꝓtinenk. Uentilabꝝū eſt vaſculū ſine inſtm̄ q̄ palee a tritico i vēto ab inuicē ſepank. ⁊ hꝫ vētilabꝝū iſtꝺ ꝓpriū q⁹ illud qꝺ eſt leui⁹ ⁊ vili⁹ ꝑ⁹ eūcit. ⁊ qꝺ eſt grauꝫ intrinſec⁹ occultat. Uter eſt vas vinariū ex coꝛiīs aialiū ꝑ artificium p̄paratū

Et ideo vter ab vtero est vocat⁹. vt dic̃ Cō stant. Urna est amphora de qua sup̃ eodem Urceol⁹ ab urna diminutiue est dict⁹. et est vasculū nūc vinis nūc aq̃s effundēdis cō/ munit assignatū. ꝓprie tn̄ solet vocari vascu lum in q̃ ponit aq̃ ad limphādū vinū in mē sis z quiuꝫs dñorū a q̃ z ꝛorion dr fm fabu/ las. qr deoꝛ manibꝫ infundit aq̃s i nuptiꝫs philologie. vt dr in mac. z in mar. Sunt et multa alia vasoꝛ genera q̃ fm diuersas mē surādi capacitates i diuinis scripturꝭ ꝓpter allegoꝛicas significatōes sepi⁹ sunt inserta sz ꝓpositā exēpli gr̃a. tantū mō sunt expꝛessa Sunt insup alie mēsure spaciꝭ local' de qbꝫ in Jsi. narrat in hūc modū

De mensura spaciꝭ localis Capitulum. CXXX.

Ensura int̃ est q̃cūq̃ dr põdere capa/ citate lōgitudine altitudine latitudi ne aioꝫ finit. Un̄ z maioꝛes nostri totū oꝛbē mēsurauerūt in ꝓtes. z ꝓtes in ꝓ/ uincias. z ꝓuincias i regiones. q̃s in loca. q̃ loca in territoꝛia. et illa i agros. z illos in cē turias. q̃s in iugera. z illa in climata. z illa i act⁹ z ꝓticas. in passus. gradus. cubitos. pe des. palmos. uncias. z digitos diuisert. ita q⁹ coꝛ solertia a maxio vsq̃ ad mīmū nihil immēsuratū penit⁹ reliq̃rūt. Uocat aūt di/ git⁹ ꝓs mīma agrestiū mēsuraꝛ. Uncia est bñs. iij. digitos. palmus q̃tuoꝛ hz digitos. pes xvj. digitos. passus pedes. v. ꝓtica pedes xx. pes. r. Dicit aūt ꝓtica q̃si poꝛtica a poꝛtā do. qr oēs p̃cedētes mēsure in ei⁹ coꝛpe sunt sicut palm⁹. pes. passus. cē. sola ꝙo partica poꝛtat. est em̃ r. pedū ad instaꝛ calami ezech ielis templū mystice mēsurātis. de q̃ habet Ezech. xl. Act⁹ vocat mēsura latitudine pe dū. iiij. z lōgitudine. cxx. Clima est spaciū q̃ drilatriū bñs in oī latere pedes. xl. Actus q̃ dratus vndiq̃ finit pedibꝫ. cxx. ita act⁹ du/ plicat⁹ iugeꝛ fac̃. z ab eo qđ est iūctū nomē accepit. Jugeꝛ aūt actū ꝙstat lōgitudie pe dum. cxl. z latitudine. cxx. Sunt z alia mul ta mēsuraꝛ genera de qbꝫ nil ad pñs. vt dic̃ idē Sz h attendēdū est q⁹ stadial' ager habz passus. cxxv. i. pedes sexcētos. xxv. cui⁹ men sura octies cōputata miliariū facit q̃ cōstat ex pedibꝫ. xx. milibꝫ. vt dic̃ Jsi. ibidē. Centu ria aūt est ager ducētoꝛ iugeꝛ. q̃ sic vocaba tur a centū iugeribꝫ ab antiq̃s sz postea du/ plicata nomē retinuit sp ꝓmū. vt dicit Jsi. li. xv. in. c. penl'. de mēsuris. Mēsure aūt vi arum diuersimode noiant⁹ a diuersis. nā la tini vocāt miliaria. greci stadia. galli leucas egyptij signes. ꝙse parasangas. nec miꝛ q̃a singula spacia ꝓprijs ꝙtinēt terminis z men suris. vt dic̃ idē. nā milliariū mille passibus terminat⁹. qr mille passus ꝙtinet. z pedes. v. milia. Leuca finit passibꝫ mille quingentis Stadiū octaua ps miliarij est. ꝙstās ex pas sibꝫ. cxxv. h̄ ꝓmū Herculū statuisse dicunt. eo q⁹ ip̃e tantū spaciū sub vno spū cucurris set. z iō qr post tāti itinerꝭ spaciū sterit. ipsuꝫ narrāt. cxxv. pedū spaciū stadiū appellasse. vt dic̃ Jsi. ibidē. Uia est spaciū quo põt ire vehiculū. sic dicta est ab incursu z occursu vehiculoꝛ. nā duos act⁹ capit ꝓpter euntiū z venientiū vehiculoꝛ occursum mutuū et ꝙcursum. Dis aūt via aut est publica aut ꝑ uata. publica est q̃ in solo publico est q̃ inter act⁹ ꝓp'o patet. hec aut ad mare aut ad opi/ da ducit. q̃ etiā via strata est dicta q̃si vulgi pedibꝫ trita. Un̄ Lucreti⁹. Strataq̃ tā vul gi pedibꝫ detrita viaꝛ. Ipa dr esse mūda so lida lapidibꝫ strata. recta. pacifica. oibꝫ com munis. libera sine obstaculo z offensa. vt di cit idem Lucreti⁹. Priuata est via q⁹ vicino municipio data ē. hec solet esse cōpendiosa graminosa. qr pedibꝫ itinerantiū min⁹ trita ex vtraq̃ ꝑte vie arboribꝫ ꝙsita. Agger ē me dia strate eminētia coaggregat⁹ lapidibus strata. ab aggere. i. a coacernatōe dicta. quā bistoꝛici viā militarē dicūt de qua dr. qua⁹ sepe vie deprensus i aggere serpēs Jter ne/ ris. est via qua ab hoīe quocūq̃ iri põt. dif ferūt aūt iter z itiner. Jter em̃ est loc⁹ transi tu facilis. z ideo appellat⁹ iter. Jtiner antez est iter lōge viez ip̃e laboꝛ ambuladi vt q⁹ ve lis ꝙueniat. Semita aūt est mediū itineris a semi itu dicta. semita aūt hoīm. callis veto pecudū vel feraꝛ. Callis em̃ est iter pecudū int̃ mōtes angustū z tritū. a callo pecudum tritū z ꝑduratū. z ideo a callo est vocatum. Tramites sunt i agris trāsuersa itinera. sic dicta eo q⁹ ad rectā viā trāsmittāt. Diuersū siue diuersoꝛiū est flex⁹ viaꝛ. via sc̃z tendēs in diuersa. Diuerticulū est digestio a latere vie publice vel ꝑuate. Biniū est duaꝛ viaꝛ ꝓncipiū quaꝛ vna tēdit ad dexteraꝛ alia ad sinistrā. z est loc⁹ vt sepi⁹ piculosus z suspe/ ctus. nā in biuijs insidiant⁹ fures z raptoꝛes in biuijs etiā expectāt vl' ꝙueniūt meretri/ ces. Est etiā loc⁹ ambigu⁹. qr q̃ via sit tenen da sepi⁹ dubitatur. z ideo ponunt⁹ in biuijs

imagines sine cruces vt sciãt quã ptem vie tenere debeãt transeũtes. Compita est loc⁹ in quo vie cõueniunt sicut triuie ꝛ q̃drũie. ꝛ est locus piculosus ꝛ dubi⁹ sicut biuium. Ambit⁹ est inter vicinoꝝ loca ꝛ edificia locus duoꝝ pedũ ꝛ dimidij ad circũeundi facilitatẽ derelict⁹. ꝛ ab ambiẽdo. i. circũeũdo siue ab ambulãdo sic est dict⁹. Orbita est vestigiũ rote canti sic dicta ab orbiculari figura rote que viã cõprimẽdo cauat ꝛ pfundat Actus ꝛ loc⁹ quo pec⁹ agi solet. Liuosuꝫ est iter flexuosum. Uestigiũ pedis signũ plãta in terra vel in puluere impressum. sic vocatum. qꝛ p vestigiũ vie peunciũ inuestigank ꝛ imꝑmunk. Relinquũt aũt pedes animaliuꝫ in suis vestigijs quoddã odoris indiciũ q̃ a canib⁹ venaticis ꝛ ab alijs feris sepius deprehendunk. qõ sciẽs leo delet sua vestigia cauda sua ne ab insequẽtib⁹ cognoscatur. Hec de mensuraꝝ ꝑprietatib⁹ ꝛ differentijs dicta sufficiant ꝛ que superi⁹ dicta sunt de Jsiõ. li. xv. ca. vlt. sunt sumpta.

De ponderibus
Capitulum. CXXXI

Ponderũ etiã vt dic̃ Jsi. sicut ꝛ mensurarũ expedit scire modũ. Cũctis em̃ corporeis reb⁹ nature potentia pondus suũ dedit. qm̃ regit omnia pondus. ꝛ ideo pondus a ponẽdo est dictũ. Omnia em̃ ponit pondus ꝛ collocat in suo loco. quia nihil aliud est pondus nisi impet⁹ rei tendentis ad locũ suũ. Duplex aũt est pondꝰ ꝓncipium effectiuũ. s. leuitas ꝛ grauitas. Unde leuitas i simplici materia ꝛ subtili mouet sursum nec ꝙescit donec veniat ad locũ suum ꝛ iõ ignis suo pondere mouek sursum. nec ꝙescit donec veniat ad sperã suã. Ecõtrario grauitas dominãs in materia corpulẽta et terrestri mouet deorsuꝫ nec ꝙescit donec cẽtrum ueniat ad qõ tẽdit. ꝛ iõo oĩa g̃uia suo pondere centrũ petũt. vnde oĩs materia rara ꝛ subtilis duplicẽ habet causam leuitatis. Ã talis materie ptes cũ sint subtiles moueãtur a cẽtro vsq; ad circũferentiã nec ꝙeicũt quousq; tangãt eã. Talis etiã materia ꝑpter partiũ rarefactionẽ plurimũ est porosa. ꝛ eꝰ ptes subintrat virtus ignea que ptes terrestriores dissoluit ꝛ cõsumit. ꝛ sic totũ corpꝰ leuigat ꝛ sursum ducit. Uñ calor maxima ẽ causa ꝛ potissima leuitatis. sicut frigiditas. cuiꝰ motus est a circũferẽtia vsq; ad centrũ causa est cõpactionis partiũ ꝛ coadunatio/nis ꝛ per consequens grauitatis. Unꝺ omne corpꝰ quãto est solidi⁹ ꝛ cõpacti⁹ tanto g̃uius. ꝛ quãto rari⁹ tãto leuius inuenik ꝛ cũ põdus respiciat tã leue q̃ graue rõe inclinationis vtriusq; ad locũ suũ sibi a natura naturaliter deputatũ. nomẽ tamẽ ponderis sibi vulgariter vẽdicat rõ grauitatis. nã q̃ descendũt ꝑpter suã grauitatẽ dicunk põdero/sa. que ꝺo ascẽdũt sursum leuia dicunk. et ꝑ oppositũ ↄtra põderosa vsualiter diuidunk. Et ideo dic̃ Jsi. li. xv. q̃ põdus dictũ est pẽsum. eo q̃ in statera pendeat iam libratum. Scõm aũt istũ modũ sumẽdi vsualiter sortitur nomẽ põderis aliq̃ res in qua fit ponderatõ. aliq̃ res põderata. aliquãdo massa circa quã res põdere iudicãda ponderatur Jnstrumentuꝫ itaq; in quo põderatio fieri cõsueuit diuersimode nuncupak. dicik enim trutina q̃ ꝝ Jsiõ. est gemia ponderũ lanx equali examine pendẽs facta ꝑpter maiora ponderãda vt sunt centenaria ꝛ talẽta. sicut momẽtana ꝑ qua modica q; pecunia appendẽda. statera a stando est dicta eo q̃ duabus lancib⁹ in vno medio stilo librata equaliter stet. lances dicunk aũt cyphi enei duo tenuissimi in quaꝝ vna ponik põdus põderãs. ꝛ in alia res põderanda. Est itaq; iustũ põd⁹ q̃ ambe lances cũ suis põderib⁹ equaliter sibi inuicẽ correspõdent. Stil⁹ aũt siue lingua sequẽs lancẽ magis ponderantẽ momẽtũ statere nominak. Uocak filũ mediũ quo trutine statere regik ꝛ lances adequank examen. vt dic̃ idẽ. Unicuiq; aũt põderi certus est mod⁹ noib⁹ ꝑpijs designat⁹. vt dicit Jsiõ Calcul⁹ em̃ ↄr minima ꝑs ponderis ꝛ ẽ q̃rta ꝑs ↄboli ↄstans ex põdere duoꝝ granoꝝ lentis. ꝛ vocabak calcul⁹ ꝑpter paruitatẽ. qꝛ calcul⁹ est ita modic⁹ vt sine molestia cõculcetur. Siliqua. xx. ꝑs est solidi. cuiꝰ nomen a fructu arboris est sumptũ. Obolus siliq; tribꝰ appendik. fiebat em̃ olim ex ere ad modum sagitte. vnde ꝛ nomen accepit. sagitta em̃ obol⁹ a grecis ↄr. vt dic̃ idem. Scrupulus sex siliquaꝝ põdere ↄstat. ꝛ apud grecos dragma vocak ꝛ est dict⁹ sic diminutiue a lapillo breui q̃ scrup⁹ vocak. Dragma est octaua ꝑs vncie ꝛ denarij. põdus argẽti tribꝰ cõstat scrupulis. i. decẽocto siliquis. Denari⁹ aũt est dictus quia ꝑ decẽ nũmis reputatur vt dic̃ idem. Solidus est vocat⁹ quia nihil ei deesse videk. nã veteres integrum soliduꝫ dicebant atq; totũ Numisma idẽ est qõ de/

narius noie z effigie ꝓncipis insignit⁹. naz ab initio numisma nūm⁹ argēte⁹ erat. vt dicit Jsi. Sextula idē est qđ solid⁹. sic dictus eo ꝙ bis sex vncias cōpleat. Hāc vulg⁹ aureum solidū vocat. cui⁹ tertiā ptez tremissem vocāt. eo ꝙ solidum fac tremissis. Sextula bis assumpta duellā fac. ter posita staterem reddit. vt dicit Jsi. ibidē. Stater est medietas vncie appendēs aureos tres. vñ z vocatus est stater. q̄i trib⁹ solidis stet. H z semiuncia oz. qz semis hz de vncia. H z semissis. qa pōderis semissis est. q̄si semis assis. vt dicit idē. Est aūt as assis minimū in pōderibus. sicut vnitas in numeris. vt dic glo. ibi. Hōne duo passeres asse veneūt. Quadrās q̄rtā ptē vncie pōderat. z dodrās oz in hebraico. Sicl⁹ in latino. sicel oz in hebraico. habeſ apud eos vncie pōdus. Apud grecos vero quēadmodū apud latinos sicl⁹ q̄rta ps vncie est. z staterſ medietas. dragmas appēdēs duas. vñ sicl⁹ i lr̄is diuinis vncia est. ſz apō latinos quarta ps vncie. vncia est dicta. eo ꝙ vniuersitatem minoz pōdez sua vnitate vinciat siue vniat z cōplectat. Cōstat autez ex dragmis. viij. id est. scrupul' xxiij. qō p legitimo pōdere habeſ. qz numer⁹ scrupuloz ei⁹ horas diei z noctſ metit. vel qz libra effic duodecies cōputata. Libra duodecim vncias pficit. z iō gen⁹ pfecti pōderſ reputatur. qz tot vncias ꝓstat q̄t mēſib⁹ ann⁹. Est autē libra dicta q̄si libera qz cūcta intra se pōdera pdicta ꝓtinet z ꝓcludit. vt dic Jsi. ibidez Bilibris duas ꝓtinet libras Est ei bilibris libra duplicata. Dna. c. dragmis appendit z est nomē grecū. Talentū summū pondus esse oz apud grecos. nā nihil calculo minus siue asse. qō em̄ fac vnitas in numeris. H fac as siue calcul⁹ in pōderib⁹. talēto ꝓ nihil ē maius. Sz hoc pōd⁹ variat iter gētes. Hā apud romanos talentū est. lxxij. libraz sicut Plaut⁹ oñdit q̄ dic duo talēta esse. C. xliij. libraz. Est aūt talentū triplex. minimū. mediū. z summū. Min⁹ est. l. libraz. Mediuz lxxij. Summū. c. z. xx. libraz ꝓstat. et illō talentū fuit talentū sanctuarij. Centenarium numeri nomē est z est summū. eo ꝙ. c. librarū pōdus ꝓtineat. qō pondus ꝓpter pfectionem numeri centenarij instituerūt romani Hucusq; Jsi. li. xv. in. c. de pōderib⁹ z mēsuris

De modulatione cantus. Capitulum. CXXXII.

Sicut aūt subseruit theologice disciplinе ars numerādi z mēsurādi. sic eidē famulat scīa modulādi. Hā musica q̄ modulatōis in sono z ī cantu est pitia sacre scripture misteriis valde ē necessaria. Hā ipe mūdus quadā armoniaca ꝓportiōe ferk esse cōposit⁹. vt dic Jsi. li. iij. z celū ipm ꝓsonātie modulatōe oz circūagi z ꝓuolui nā musica mouet affect⁹. in diuersos habit⁹ ꝓuocat sensus. Jn plūs q̄z tube ꝓcent⁹ pugnātes accēdit ac q̄nto vehementioz fuerit clangoz tāto fit animus ad certamē fortioz. Siquidē z remiges cāt⁹ hortat ad tollerandos quoslibet labores. aīm em̄ mulcz z singuloz opez fatigatōes vocſ modulatio cōsolatur. exercitatos q̄z aīmos sedat musica. sicut legit de Dauid q̄ a spū immūdo saulē arte modulatōis liberauit. Jpas q̄z bestias necnon z serpētes volucres atq; delphines musica ꝓuocat ad auditū. Sic vene. sic nerui corpis z eoz pulsus. sic oīs corpis art⁹ virtute armoniaca pariter sociāt. vt dicit Jsi. Musice aūt tres sunt ptes. s. armonica. richmica. metrica. Armoniaca ꝙ est q̄ discernit in sonis acumē z grauē ſm arsim z thesim. s. eleuationē z depzessionē z ꝓportionalē soni z vocis mutationē. z est armoniaca dulcis cantuū ꝓsonātia puenies ex proꝓtiōe debita in diuerſ⁹ vocib⁹. flatib⁹. pulsib⁹ siue sonis. Hā vt dic Jsi⁹. aut voce editſ sonus sicut p fauces. aut flatu sic p fistulam atq; tubā. aut pulsu vt p cimbalū. aut citharam z hmōi. q̄ pcussa sunt canora. Et oz armonia ab ad z monos. i. vnū. qz ad vnā concordiā tendūt in cantib⁹ omnes voces vt dicit Hug. Hā in oīm melodia exigūt plures voces siue soni z bi cōcordes. qz vbi est vox vna tantū aures nō placat. sicut est vox culi siue cātus. vbi aūt pluriū est dissona diuersitas nō delectat. qz talis diuersitas per discordiā nō cantū sed vllulatū ꝓcreat Sz vbi est vocū plurimaz z diuersaz concors vnio. ibi armoniaca ꝓportio est z modulatō siue dulcis simphonia. Un Jsi. Simphonia inq̄t est dulcis modulatiōis tpamētum ꝓcordās sonis in grauib⁹ z acutis. z p hanc armoniā voces acutiores z grauiores cōueniunt z ꝓcordāt. ita vt si q̄s ab eo dissonuerit sensum audit⁹ offendat. z talis cōcordia vocū oz eufonia q̄ est vocis suauitas. que a suauitate z melle oz melodia. cui ꝓtraria est dyaphonia. i. vox dissonās siue discrepās z

deformis ad melodiā. Ad armoniacā faciē dam requirunt. Dyastema. Dyesis. ton⁹. yper ludius. podor⁹. arsis. tesis. ⁊ suauis vox sine sonus tpatus. Dyastema itaq; dicit vocis spacium ex duob⁹ vel pluribus sonis aptatū. Dyesis dicit spaciū ⁊ deductio modulandi atq; vergendi de vno in alterū sonū. Ton⁹ est acuta enunciatio vocis. est em armonie differētia ⁊ quātitas que in vocis accētu vel tenore consistit. cui⁹ genera in q̄ndecim pti bus musici diuiserūt. ex q̄b⁹ ō⁹ yperludius nouissimus. s. ⁊ acutissim⁹. podor⁹ autē omniū est grauissim⁹. vt dic Isi⁹. Arsis est vocis eleuatio. id est. initiū cātus. Thesis ē vocis positio. ⁊ hic est finis. vt dicit Isidorus. Un cantus est vocis inflectio. Nam sonus direct⁹ est. vt dicit idem. ⁊ son⁹ p̄cedit cantū Omnis em vox est sonus sz non econuerso Nā sonus est obiectū auditus q̄ quicquid auditu percipit sonus dicit. vt fragor arborum ⁊ collisio lapidū. strepit⁹ fluctuū ⁊ ventorum. garrit⁹ auiū. mugitus animaliū. voces clamores ⁊ clangores hoim. ⁊ pcussiones organoꝝ. Uox aūt p̄prie dicit sonus ab ore animalis platus. Ex aere autē percusso ⁊ ad superficiē duri corpis allisо generatur sonus. cui⁹ allisionis pcussio citi⁹ ⁊ facilius visu percipitur q̄z eius sonit⁹ audiat. et ideo citi⁹ videt p̄cedens chorusc atio q̄z tonitruo aures hoīs pfundant. Uox aūt est aer tenuissimus ictus. plectro lingue formatus. Et est quedaz vox significatiua naturaliter. vt garritus auiū ⁊ gemitus infirmoꝝ. ⁊ alia significatiua ad placitū vt vox hominis articulata ⁊ ad aliquod verbū pferendū ratōis imperio lingue organo informata Vox em verbi vehiculū est nec potest conceptū verbum in mente exteri⁹ exprimi nisi vocis adminiculo mediāte pferatur. Un intellectus primo verbū in mēte gignit. quod p vocem postea ore promit. Unde verbū a mente genitū ⁊ conceptū per vocē quasi p organum se exterius ostēdit Uox aūt dispolita ad cātum ⁊ ad melodiā habet duas p̄prietates. vt dicit Isi. Suaues inq̄t voces sunt subtiles ⁊ spisse ⁊ clare acute ⁊ perspicue. Subtiles sunt in quib⁹ spiritus nō est fortis. qualis est in infantib⁹ ⁊ in mulieribus ⁊ in alīs non habentib⁹ neruos grossos ⁊ fortes ⁊ spissos Nam subtiles corde emittūt voces siue tonos tenues ⁊ subtiles. Pingues vero voces ⁊ spisse sunt quādo spūs multus egredit. vt est vox viroꝝ. Clare q̄n bñ tinnule ⁊ sonore omni raucedine imp̄mixte. Acute sunt valde alte. Perspicue voces sunt que longius p̄trahunt. ita q̄ cōtinuo impleāt omnē locum sicut clangor tubaꝝ. Dura vox ⁊ rauca est quādo violenter emittit sonum suum sicut tonitruū ⁊ sonus incudis quādo pcutitur ferrū duꝝ Aspera vox est rauca ⁊ que dispergitur p minutos ⁊ dissimiles pulsus Leca vox est que mox cū emissa fuerit cōticescit atq; suffocata nequaq; longi⁹ p̄ducit. vt patet in fictilib⁹. Uinolēta vox est molle ⁊ vox flexibile atq; leuis. Et hec ē dicta vinolenta a vinno hoc est a titinno molliter reflecta. Perfecta aūt vox est alta suauis fortis. ⁊ clara. alta vt i sublimi sufficiat. clara vt aures impleat. fortis ne trepidet ⁊ deficiat. suauis siue dulcis vt auditū non deterreat. sed potius vt aures demulceat. et audientium animos blandiēdo ad se alliciat ⁊ cōuertat Si ex his aliquid defuerit vox p̄fecta neq; q̄z erit. vt dicit Isi⁹. Est p̄terea armonia organica que ex flatu cōstat. quādo sc̄z aliqua instrumēta artificialiter p̄parata flatu debito p̄sufflantur. ex cui⁹ flatus quātitate ⁊ organi varia qualitate diuersi soni artificialiter p̄creant. vt patet in organis tubis fistul⁹ ⁊ ⁊similib⁹ que omnia varios sonos p̄mūt Organū est generale nomen vasoꝝ omniū musicoꝝ. specialiter tamē appropriatum est instrumēto ex multis cōpōsito fistulis. cui folles adhibētur. et hoc solo musico instrumento vtitur iam ecclesia in p̄fis. in seq̄ntiūs ⁊ hymnis p̄ter abusum histrionū reiectis alīs fere instrumentis.

De tuba
Capitulum. CXXXIII.

Tuba a tirenis p̄mitus est inuenta. de q̄b⁹ Uirgil. Tirenusq; tube mugire p̄ cethera clangor. Utebant aūt antiq̄ tubis in p̄liis ⁊ ad hostiū terrificationē. ad militonū animatōz. ad eq̄z bellicoꝝ in pugnā. puocatōz. ad belloꝝ inuēdā p̄gressionē. ⁊ signādā in certamine cū victoria veneratōz. ad fugitiuoꝝ reuocatōz Itē vtebātur tubis i festis ⁊ i q̄uiuiis p̄p̄ p̄li puocationē. p̄p̄ excitatiōz ad dei laudē. ⁊ p̄p̄ leticie ⁊ gaudij p̄conizatōz ⁊ iuitatōz. p̄ceptū enim fuit iudeis vt i bellis tubis sacris clangerēt ⁊ etiā in initio noue lune buccinarēt ⁊ vt annū iubileū qui ann⁹ erat remissiōis tubarū sonitu p̄nunciarēt. ⁊ gaudium ⁊ quietem

omnib⁹ ꝓmulgarent. Est autem ꝓprie tuba vt dic̃ Jsi. li. xviij. instrm̃ bellic⁹ certamib⁹ adhibitū ad denūciāda sig̃ belloꝝ. vt vbi exaudiri ꝓco nō poterat ꝓ tumultu sonic⁹ tube clangētis attingeret. z tuba dr q̃si toua. i. caua. interi⁹ em̃ est ꝯcaua z valde plana. ꝑ ꝑ ampliorē flat⁹ receptōz. exteri⁹ aūt est rotunda. circa tubāris orificiū valde stricta. Sz in ꝑteanteriori multū ampla manu clangētis ad os ponit. regit. erigit. depmit z tenet cui⁹ son⁹ vari⁹ est. vt dic̃ Jsi⁹. nā interdū canitur vt bella cōmittant. interdū vt eos qui fugiunt insequant. interdū vt exercit⁹ intra se recipiant

De buccina Ca. CXXXIIII

Buccina dr q̃si vocina. qua sez tuba cornea vl lignea siue enea q̃ signum dabat antiq⁹ ꝫ hostes. nā vt di. Jsi li. xviij. Pagani agrestes ad omnem vsum parit sono buccine ꝯuocabāt. Un̄ ꝓ prie buccina agrestib⁹ signū fuit. de q̃ persi⁹ Buccina cogebat priscos ad arma q̃rites. Mul⁹ clāgor buccinū dr. vt dic̃ idē. Buccinis aūt cornei vtebant hebrei p̃cipue i kalendis in memoriā liberatōis Jsaac. ꝓ eo cornuto ariete in sacrificio immolato. vt dicit glo. sup Gen̄.

De tibia Ca. CXXXV

Tibia dr esse dicta eo q̃ de ceruinis tibijs z hinnuloꝝ credit ꝑmit⁹ fuisse facta. Hinc tibicē dixerūt tibiarum cātus. Uel ꝯm Hug. tibia dr a tibin q̃ est scirp⁹ vel calam⁹. q⁹ a q̃busdā calamis tale instrm̃ antiq⁹ fiebat. z hinc dr ħ tibicen. hⁱ tibicinis. ille q̃ tibia canit. Et fuit quondaz instrm̃ lugubre quo vtebant homines i funeribꝫ mortuoꝝ. vt dic̃ glo. sup Matth̄. ix. cum audisset tibicines ⁊c. i. carmē lugubre canentes.

De calamo Ca. CXXXVI

Calamus a calēdo est dict⁹. i. a fundēdo voces. z est generale nomē fistulaꝝ. Hā fistula est dicta eo q̃ vocem emittat. nā fos grece vox latine. stolia vero emissa. vn̄ fistula q̃si emittēs sonū siue vocē Hac vtunt venatores. q⁹ ei⁹ sonū cerui libēter audiūt. sz dū vn⁹ venatoz fistulatōe cervus ad auditū allicit mox ab alio de q̃ non ꝑcauet sagittat. Uox aūt fistule decipit volucres dū canēdo eaꝝ simulat z fingit voces Unde dicit. Fistula dulce canit volucrem dū decipit auceps. Fistula insup delectat oues. Et iō fistulis vtunt pastores dū vigilant sup gregē suū. Un̄ z quidā nomie pan dicebat esse de⁹ pastoralis. q̃ prim⁹ disparet calamos ad cantū adaptauit z studiosa arte cōposuit. de q̃ Virgil. dic̃. Pan ꝓmos calamos cera ꝓiungere plures. Instituit pan curat oues oniq̄ magistros. z ideo q̃a instrumentū fistulaꝝ ab eo inuentū pādoriū est vocatū. vt dic̃ Jsi. Adhuc fistulis se excitant vigiles z eaꝝ melodie suauitate ad dormiendū citius z suauis⁹ ꝓuocant in lectulis quiescentes.

De sambuca Ca. CXXXVII

Sambuca est gen⁹ ligni fragilis cui⁹ rami sunt ꝯcaui z vacui atq̄ plani. vn̄ tibie cōponūt z quedā spēs symphonie. vt dic̃ Jsi.

De simphonia Ca. CXXXVIII

Simphonia est instrumentū musicū qđ fit ex ligno ꝯcauo pelle contenta in vtraq̄ ꝑte sua quā musici bincinde virgultis feriūt. Fit q̄ in ea ex cōcordia grauis z acuti suauissim⁹ cant⁹. vt dic̃ Jsi. Simphonia tñ dr collatio z ꝯcordia quorūcunq̄ signoꝝ. sicut chorus dicitur cōcors vnitas diuersaꝝ vocum. vt dicit glo. super Luc̃. xv.

De armoniaca Ca. CXXXIX

Armoniaca ricbmica est canora melodia ex pulsu z ꝓcussiōe neruorū et tinitu metalloꝝ generata. z huic armonie diuersa subꝑiūt instrā. vt tympanū cymbalū. lira. cythara psalteriū atq̄ sistrū

De tympano. Ca. CXL

Timpanū eū pellis siue corijū ligno ex vna ꝑte extentū. Est em̄ ꝑs media simphonie i silitudinē cribri z ꝑgula ꝓcutitur quēadmodū ꝓcutit⁹ simphonia. vt dic̃ Jsi. cui si iūcta fuerit fistula dulciorē reddit melodiā

De cithara Ca. CXLI

Cithara ab apolline est repta ꝯm̄ grecoꝝ opinionē. Est aūt cithara simil⁹ pectori būano. eo q̄ sicut vox ex pectore ita ex cithara cant⁹ ꝓcedit. z iō sic appellata. nā pect⁹ dorica lingua cithara appellatur. Paulatim aūt plures eius spēs extitērūt. vt psalteria. lire. z hmōi. z alique habēt formā quadratā. alique trigonalē. Lordaꝝ etiā numerus multiplicat⁹ est z cōmutatus genus. Ueteres aūt vocauerūt citharam fidiculam vel fidiccm. q⁹ tā bene ꝓcurrunt

inter se corde ei⁹ q̄z bene ꝺuenit inter quos fides sit. Habebat aūt cythara. vij. cordas Ūñ Virgil'. vij. sunt soni. vij. discrimia vocum. Discrimina aūt sunt dicta iō q̄ nulla corda vicina corde sil'em sonū reddit Ideo aūt sunt septē corde. vel q̄ totā vocē ꝑplent vel q̄ septē motibꝫ sonat celū. Corda aūt ē dicta a corde. q̄ sicut pulsus cordis est i pectore. ita pulsus cordaꝝ est in cithara. Has ꝓmo mercurius excogitauit. idemq̄z ꝓpter nerꝫos sonū strinxit. vt dic̄ Isi. Corde aūt quāto magis sunt sicce ⁊ etiam magis tense tāto ampli⁹ sunt sonore. Plectrū autē dicitur instrumentū quo temperant corde ⁊ tē duntur

De psalterio Ca. CXLII.

Psalterium a psallēdo. i. a cantādo est noīatū. eo q̄ ad ei⁹ vocē chor⁹ cō sonando respōdeat. Est aūt simili/tudo cythare barbarice in modū delte littere. Sz psalterij ⁊ cythare hec est differentia q̄ psalteriū lignū cōcauū vnde sonus redditur supius habet ⁊ deorsum feriunt cordē ⁊ desuper sonant. Cythara vero ꝓcauitatē ligni ꝓinferi⁹ habet. psalteriū hebrei hñt decacordē. i. decē cordaꝝ ꝓm numer̄ decē ꝑceptoꝝ. fiūt aūt optime ei⁹ cordule de auricalco ⁊ etiā de argēto.

De lira. Ca. CXLIII.

Lira a varietate vocū est dicta. eo q̄ diuersos sonos efficiat. vt dic̄ Isi⁹. Lirā ꝓmo a mercurio fuisse inuentā. dicūt ꝫ modo. Cū regrediēs nil⁹ in suos meatus varia i cāpis aialia reliq̄sset. relicta est etiā ⁊ testudo q̄ cū putrefacta esset ⁊ nerui ei⁹ remāsissent extēti infra cōchā. ꝑcussa a mercurio sonū dedit. ⁊ ad ei⁹ spēm lirā fec̄ ⁊ tradidit orpheo q̄ hmōi rei marie fuerat studiosus Ūñ dicebaī eadē arte nō solū feras sz etiā saxa ⁊ siluas cant⁹ modulatōe applicuisse. Hāc scz lirā ꝓpter studij amorez ⁊ carmis laudē inī sidera locatuz esse musici fabulanī. vt dic̄ Isi⁹.

De cimbala Ca. CXLIIII.

Cimbala sunt quedam musica īstrumenta que ꝑcussa inuicē se tangunt ⁊ sonū faciūt ⁊ tinnitū

De sistro Capitulū. CXLV

Sistrum est instrumentū musicū sicab inuentrice nominatū. Nam ysis regina egyptioꝝ sistrū inuenisse probatur. Unꝺ Juuenalis. Isis ⁊ irato feriat mea limina sistro Ideo mulieres hoc vtuntur instrumēto quia eius inuentrix fuit mulier. Unde ⁊ apud amazones sistro ad bellum feminaꝝ exercitus aduocat

De tintinabulo

Capitulum. CXLVI.

Tintinabulū a tinniendo est dictuz Est est parua nola vel cāpanella. q̄/re supra de vasis de lra U. Hz autē campana hoc ꝓpriū q̄ dū resonādo alīs ꝓficit ex frequēti ictu se ꝓsumit. Hec ⁊ multa alia instra deseruiūt musice disciplineꝰ cui⁹ sciētia tractat de vocibꝫ ⁊ sonis. Cōsiderat aūt nihilomin⁹ rerū naturaliū dispositiōes ⁊ numeroꝝ ꝓportiones. sic exēplificat Boe. de numero duodenario cōparato ad. vj. et alios numeros intermedios dicēs sic. Inuenim⁹ inq̄t ħ oīa musicas ꝓsonātias. Hā vij. ad. vj. ⁊ ix. ad. xij. cōparati sesquitertiaz ꝓportionē reddūt ⁊ simul faciūt dyatesseron ꝓsonantiā. Sex ꝓo ad. ix. ⁊ viij. ad. xij. cōpati reddūt sesquialterā ꝓportionē ⁊ dyapente efficiūt symphoniā. xij. ꝓo ad. viij. cōsiderati duplicē q̄dē reddūt ꝓportionē. Sz dyapason symphoniā cantāt. Octo igit̄ ad. ix. ipsi ꝓtra se medij ꝓsiderati epogdonū iungūt q̄ musica modulatōe ton⁹ vocat̄ q̄ oīm musicoꝝ sonoꝝ mensura est cōmunis. oīm ei sonoꝝ est paruissim⁹. Ūñ notandū est q̄ inter dyatesseron ⁊ dyapente ꝓsonātiaz ton⁹ differentia toti⁹ est sicut inter sesquitertiā ⁊ sesquialteram ꝓportionē sola est epogdoꝰ differētia. Hucusq̄z Boe. in li. arismetrice. c. vlt. Dicit etiā idē in plogo. j. li. sic. Musica inq̄t q̄z ꝑ/or sit numeroꝝ vis. ex hoc ꝑbari potest q̄ ꝑ/ora sunt illa naturaliter q̄ ꝑ se constant q̄z q̄ ad aliq̄d referunt̄. ⁊ ipa musica modulatio numeroꝝ noibꝫ adnotat̄. vt ꝑz. dyatesseron enī ⁊ dyapente ⁊ dyapason ab antecedentis numeri nominibꝫ nūcupant̄. ipsoꝝ q̄z sonorum aduersum se ꝓportio solū ⁊ nō alīs numeris inuenit̄. nā q̄ son⁹ in dyapason symphonia est. idē duplicis numeri ꝓportōe colligitur q̄ dyatesseron est modulatio epitrita collatōe. i. sesq̄tertia colligit̄ vel cōponit̄. quā dyapente symphoniaz vocāt. hemiolia mediante cōiungit̄ q̄ in numerꝭ epogdon⁹. id est. supra. viij. ꝺz. et est tonus i musica. vt dicit idē ibidē sesquitertia ꝓportio in arismetrica ꝺz dyatesseron in musica ⁊ que hemiolia. i. sesquialtera ꝓportio in arismetrica. dyapēte ꝺz in musica. ē aūt dyapēte ⁊ dyapason

97689

ꝯsonātia qñ maior vox hz minorē notulam duplo t ei⁹ medietatē. Sesqȝterti⁹ numer⁹ē numer⁹ nūero cōparat⁹ hñs tertiā ptē minorꝭ si ꝯo habuerit.iiij.sesqquarti⁹.t si.v.sesqquintus.t sic vlteri⁹. Uñ sesqȝterti⁹ est q̄ maiori cōparat⁹ hz eū sel' t ei⁹ tertiā ptē. Uerbi gtia.si iiij.cōpares tribꝫ habebit i se q̄ternari⁹ totū ternariū t ternarij tertiā ptez.s.j.t si.viij.ad vj.octonari⁹ habebit totū senariū t tertiaz ptē ei⁹.s.binariū.t si.xij.nouenario duodenari⁹ ꝯtinebit totū nouenariū t ei⁹ tertiam ptē.s.ternariū. Sic si.xix.cōpauerꝭ ad.xx.et xx.ad.xxv.t.xviij.ad.xxviij.t ita de alijs.sic sp inuenies. Numer⁹ ꝯo sesquialt⁹ est qñ numer⁹ maior cōparat⁹ minori ꝯtinet totalez numerū minorē t ei⁹ medietatē.ꝑbt gra.ternarius cōparat⁹ binario hz i se duo t eoz medietatē.s.vnitatē.sic.vj.ꝯtinet i se.iiij.t eoz medietatē.s.duo.sic.xx.senariū in se claudūt et eoz mediā ptē.s.iij.sic.xij.ad viij.t.xv.ad.x. t sic de alijs. Hec siḋē ꝑba in se sunt ꝑfunda pl'imū t obscura nisi his q̄ in arismetrica instructi sunt t etiā in musica disciplina Hā arismetrica geometrica t musica sūt luce pl'ima clariora q̄ min⁹ exercitatꝭ i hmōi penit⁹ sunt obscura.t iō q̄ ꝑdictoz ꝑboz t ꝓportionū tā nūeroz q̄ vocuz t sonorū hr̄e noticiā desiderat arismetricoz t geometrorū t musicoz industriā ꝯsulere nō ꝯtemnat tāta em̄ vt dic̄ Isi.in li.iij.est ꝑ⁹ in numeris figurꝭ t musicꝭ simphonijs q̄ ipe hō sine eis nō ꝯstet. Oz musica ꝑfecta oīa cōprehendit Recollige itaq̄ ex ꝑdictꝭ q̄ ars musica siue armonia ꝯria t disparata conciliat. grauia acutꝭ t acuta grauibus modificat t adaptat.affectiōes ꝯrias t aduersas reconciliat. malicioſos aī mol⁹ rep̄mit t refrenat sensus debilitatos repat t ꝯfortat. vnitatē exēplarꝭ diuini i opib⁹ ꝯrijs t diuersis mat̄ie ꝑconi sat.terrenis celestia t celestib⁹ terrena posse vniri i ꝯcordia manifestat. Letos aios magis letificat t tristes magꝭ tristificat.quia vt dic̄ Aug.ex q̄dā occulta aie t armonie ꝯsi'li ꝓprietate melodia aī affectiōib⁹ se ꝯformat. t inde est q̄ dicunt autores q̄ instr̄a musica letū reddūt letiorē.t tristē tristiorē efficiūt. Residuas armonie ꝓprietates q̄re s̄ in eodē. vbi ista t alia ꝑba Isidori recitant

Conclusio libri

Ista aūt q̄ breuiter de rer̄ naturali um accidētib⁹ interseruim⁹. vtputa de coloꝛib⁹ liq̄ib⁹ pōderib⁹ mēsuris sonis t vocib⁹ iā dicta sufficiāt. q̄ vt estimo rudib⁹ t puulis in xp̄o mihi fil'ib⁹ q̄ ō ꝓprietatib⁹ rer̄ naturaliū in.xix. pticulas sunt digesta sufficere debēt ad aliquā inueniēdi similitudinariā rōem. q̄ de causa diuina scriptura rer̄ naturaliū t ear̄ ꝓprietatū tā exāsitis symbolis vtit̄ t figurꝭ. Protestoz aut̄ in fine h⁹ opusculi quēadmodū in ꝓncipio. q̄ in oīb⁹ q̄ fm diuersas materias in h̄ tractatu ꝯtinenf parū vel nihil de meo apposui. sz simpl'r sctoz ꝑba t pḧoz dicta pariť t commēta veritate breuia suz secut⁹ vt simplices t puuli q̄ ꝓter librоz infinitatē singulaꝝ rerum ꝓprietates de q̄b⁹ tractat scriptura inuestigare nō pñt in ꝓmptu inuenire valeāt saltem superficialit̄ qđ intendūt. Simplicia siq̄dem sūt t rudia q̄ excerpsi. vtilia tñ mihi rudi t mei ꝯsil'ib⁹ eadē iudicaui. Et iō suadeo simplicib⁹ vt h̄ simplicia nō ꝓtemnāt. sed cū hec pleni⁹ intellexerint ad subtiliora intelligēda t inuestigāda ad maioꝝ t doctoꝝ iudustriam recurrere nō differāt nec omittāt. q̄ꝝ prudētie t arbitrio hec relinq̄ vt min⁹ sufficienter dicta vel excerpta corrigant. t si aliq̄ supaddere iudicauerint fm gr̄am eis datā desup addāt vt illud qđ p me pauperē rudē t simplicē aliqualiter fuit inchoatū ꝑducat coꝝ solertia ad ꝑfectū. ad ipsi⁹ honorē t gloriam q̄ est alpha t o. ꝓncipiū t finis omniū bonoꝝ q̄ est de⁹ sublimis t glorioſus viuēs t regnās in secula seculoꝝ Amen

Explicit liber de ꝓprietatib⁹ rerū editus a fratre Bartholomeo anglico ordinis fratrum minoꝝ Impressus Argentine Anno dñi. M.cccc.xcj. Finitus altera die post festum sancti Laurentij martyris.

DOMEIN-ARCHIEF TE UTRECHT.

D. 65.


colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
x-rite
mm
0
1
2
3
4
5
6